WALSINGHAM
HISTORIA
ANGLICANA

ASSER.
AELFREDI
RES GESTAE

LONDINI
1574.

BOUND BY RIVIERE

ASSERII Annales Ælfredi Magni et Thomæ Walsingham Historia et Ypodigma Nuestriæ, 3 vols. in 1, fol. *brown mor. sup. ext.* £6. 6s 1574

CICERO.
Hiſtoria eſt teſtis temporum, lux veritatis, vitae memoria, magiſtra vitae, nuncia vetuſtatis.

¶HISTORIA BREuis Thomæ Walſingham, *ab Edwardo primo, ad* Henricum quintum.

LONDINI
Excuſum apud Henricum
Binneman Typographum.
ſub inſigno Syrenis.

ANNO DOMINI
1574.

¶NOMINA REGVM QVORVM *res geſtas præſens Hiſtoria* deſcribit.

Edwardus.1.

Edwardus.2.

Edwardus.3.

Richardus.2.

Henricus.4.

Henricus.5.

Præfatio ad Lectorem.

CVM nos non nobis ſolùm natos eſſe meminerim, (Lector optime) ſed Patriæ, Parētibus, & Amicis, iſtam Thomæ Walſinghami hiſtoriam non vni mihi priuatè retinēdam, ſed ad communem omnium vtilitatem diuulgandam putaui: idq́ eò magis, quoniam ille percommodè exordiri mihi videtur ab Henrico tertio *Rege, in quo vera illa & fidelis Matthæi Pariſij hiſtoria deſijt. Lex autem cùm hæc ſit hiſtoriæ, vt rei potiùs veritatē quàm orationis elegantiam deſideret, illud me quoquo modo dehortari non poterat, quod ille craſſo ac leuidenſi filo ſcripſerit. Egregia enim & rariſsima geſta cùm illius hiſtoria contineat, non dubito quin multa apud nos præclara ingenia ſint, qui cùm per ætatem melius poſsint, hoc illius opus meliori fuco & apparatu ſplendidiore illuſtrent.* R*ationem interim & exemplum Titi Liuij Frulouiſij Ferrarienſis odi: qui cùm* Henrici quinti *res geſtas propoſito præmio ſcribendas in ſe ſuſciperet: ne videretur Authorem quendam* ἀνονυμου *eiſdem veſtigijs inſequi, quoniam pingui Minerua vſus eſſet, cuius hiſtoria ſic exorditur (Lucerna poſita ſub Modio) multa ab eo egregiè ſcripta, & à principe inclito diuinitùs facta omninò prætermiſit. Curioſam iſtam in alios iniuriam, ſeu delicatam philautiam non approbo, maloq́ cum bona fide craſsiſsimè dicta commemorare, quàm (vt mihi aliquid arrogē) mortuos iniuria afficere, poſteros rerum anteactarum veritate fraudare. Vitio ego hîc mihi datum fore*

non dubito, quòd multas huius regni hiſtorias antiquiſſimas ediderim, in quibus monaſtica quædam fragmenta, aut potius aniles fabulæ reperiuntur. Sed hijs libenter ignoſco, qui zelo bono adducti, rem prima ſpecie fœdam deteſtantur, cùm nullam habeant occaſionem altiùs & profundiùs conſiderandi, quanta, & quàm quotidiana ſit iſtius rei neceſſitas. Nam ſi rem mecum penitiùs introſpicerent, Matthæos Pariſium & Weſtmonaſterienſem, cum ſuis fabulis & portentis (quibus hodie nemo credit) potiùs edendos, quàm homines pios & ſcriptores ſinceros reliquis illorum hiſtorijs (quæ hodiernæ veritati magnopere ſuffragantur) priuandos putarent. Quibus ſi ad Papiſticæ diſciplinæ expugnationem mutulato, inuerſo, & conciſo eorum opere vteremur, illi contra iuſtiſſimè reclamarent; aut non eſſe illorum hominum hiſtorias, aut ſi ſint, deletas, corruptas, mutatas, imperfectas, adulteratas eſſe. Ita eō fugiendo quod non eſt neceſſe, in id incidemus quod non eſt decorum, & cùm exemplis ſuperiores ſimus, fide inferiores erimus: & nos illorum virulentiæ & maledictis obnoxios faciemus, cùm alioqui ſuis eos ſententijs configere, ſuis gladijs interficere poſſimus. Quid enim oratori tam prodeſt vt exultantem aduerſarium frangat, quàm aliquod illius ſtultè dictum aut impurè factum commemorare? & ſuis eundem vocibus ſic obtundere, magis vt pudeat quid ipſe dixerit, quàm rectè caueat quid aduerſarius poſſit dicere. Sed concedamus paululum nullum in eo Papiſtis ſcandalū dari, nec hiſtoriæ fidem in dubium vocari poſſe, ſi multa corrigantur, multa ne inſerantur quidem: quid tandem erit in illis nugis & inſomnijs periculi? Certè ſi delirijs & monaſticis vanitatibus quiſquam ebrioſus & tanquam faſcinatus fuerit, is eiſdem credet, etiamſi in noſtris hiſtorijs nihil tale reperiat. Totus ſiquidem terrarum orbis iſtis

inſomnijs

inſomnijs, & miraculis circumfluit, & qui in ſordibus eſt, ſordeſcet adhuc. Quod cùm ita ſit, videamus quis ſit hodie rerum noſtrarum ſtatus in Anglia; & vtrum nimiùm an parũ credendo magis periculũ impendeat. Sanè quidem (tibi grates ô ſumme Pater) ita omni ex parte beſtiæ magnæ & tricipitis caput contritum eſt, ita concuſsæ ſunt nugæ monaſticæ, ita depulſæ tenebræ, ita lux euãgelica propagata, vt nemo iam adeo hebetis & obtuſi ingenij papiſta ſit, quin Legendæ aureæ miracula, & illis conſimilia ad politicam Romanæ eccleſiæ gubernationẽ potiùs excogitata dicat, quàm ſe eiſdem credere quoquo modo fateatur. Et vt propius ad nos veniamus (vt nunc ſunt hominũ ingenia) nonne id potiùs metuendũ eſt, ne multi ſint qui ſe nihil credere oportere exiſtimant, quàm vt pauci ſuperſint qui nimium credant? Magis vt miſeranda illorũ ignorantia, quàm ferenda iſtorum incredulitas & inſolentia videatur? Vtinã profectò iſte ſermo quotidiè in circulis & conuiuijs liberiùs non exiret, tantum ſe credere queq; oportere, quantũ ratione (ne dicã ſenſu) conſequi poterunt: in vtroq; extremo vitiũ eſt, in illo craſſum, in iſto periculoſum. Illi nimiùm deſipere videbantur: nos nimiũ ſapere videri volumus. Ego equidẽ quoties in fabulas monaſticas & aniles ineptias oculos conijcio, iiſdẽ ſumma cũ voluptate mea fruor. Apertã enim dei bonitatẽ, & expreſsã miſericordiam in noſtra tẽpora videre mihi videor. Intueor ſiquidẽ eodẽ momento, & inanes illas tenebras quas patrum noſtrorum oculis Deus effudit, & immenſam lucem, quam idem nobis eorum poſteris reuelauit. Iſtius ſententiæ bonos omnes iuxta mecum eſſe exiſtimo, magiſq; vereor, ſi omnia iſtiuſmodi ſomnia & deliria deleantur, ne tandem aliquando papiſtæ negent huiuſmodi nugas in Eccleſia Anglicana vnquàm fuiſſe ante diruta Cœnobia (quod multi iamdudum factitarunt)

quàm vt eadem re perſpecta, & cognita veritate, quenquam decipiant. Multa antiquitùs prodita ſunt mendacia de gentium & virorum origine, multa erant auguria, multa aruſpicum reſponſa, multæ diuinationes, quibus tanta fides eſt habita, vt religio ex illis conſtituta plus quàm mille annis perdurauerit: & tamen veniente in mundum Chriſti Euangelio, omnia tanquam nebulæ penitùs euanuerunt. Adulterinæ merces lucem ferre non poterant, eadem tamen poſt aliquod tempus in manus hominum recepta ſunt, non tam vt ijs quiſquam capi quàm vt delectari poſſet. Ridebat quiſq; ſuperiorum temporum inſcitiam, deprehendit errorem, deniq; prophanos ritus, mores & ceremonias (vt nos hodie) ſine vllo conſcientiæ labe aut diſcrimine legebant. Quis eſt qui in hoc æuo Romulum in cœlum ſubditò emigraſſe credat? Quis Numam Pompilium cum dea Ægeria congreſſus tacitos habuiſſe, & ex illa leges Romanas didiciſſe? Quis Titi Latinij inſomnium? Quis Marci Ceditij de Gallorum aduentu vocem admiretur? Quis putet paulò ante Cæſarem interfectum bouem corde caruiſſe, aut ſi caruerit, Cæſarianæ mortis portentum fuiſſe? Quis Trarquinij iuſſu Attium Nauium cotem nauacula præcidiſſe opinetur? Quis Alexandrum crediderit amicum Ptolomæum à morte ad vitam radicula quadam reuocaſſe, quam illi Draco per quietem oſtenderat? Et hæc tamen omnia ab Hiſtoricis & Oratoribus præſtantiſſimis ſcribuntur, & à nobis quotidie ſine vllo ſuperſtitionis diſcrimine leguntur. Et vt hiſtoricos paululùm omittamus, veniamus ad Theologos. Scribit Turpinus Remenſis Archiepiſcopus, & vnus de primoribus Galliæ, eam illi cum Carolo magno familiaritatem interceſſiſſe, vt alter alteri religioſè promitteret, vt quiſquis prius moreretur, mortis ſuæ tempus quàm fieri potuit diligentiſſimè

Hæc omnia apud Titũ Liuium.

Cice. de Diuinatione.

In hiſtoria ſua de Carolo. cap. 23.

Si lumẽ quod in te eſt tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quãtæ? Math. 6.

ſimè ſuperſtiti ſignificaret. Quod cùm inter eos vtrinq́ pactũ conuentumq́ eſſet, Turpinus die quadam, dum rem diuinam faceret in extaſim raptus, agmen dæmonum vidit verſus Lotharingiam prætereuntium, è quibus cùm vnum rogaret quo proficiſci vellent, reſpondit ſe Aquiſgranum ad Caroli magni mortem feſtinare, vt illius animam ad infernũ raperet. Tum ille in nomine Ieſu illum adiurauit, vt eadẽ via reuerſus, fideliter illi oſtenderet quid de Carolo factũ eſſet. Quod cùm ſollicitè dæmon faceret, dixit Caroli animam ex illorũ manibus abreptam eſſe: quia cùm omnia illius facta tum bona tum mala ſtateris librarentur, tot ligna & lapides in alteram à diuo Iacobo Gallitiano decapitato (quibus ille multas eccleſias dicauit) impoſita eſſe, vt illius benefacta malefactis longè ſuperiora eſſent. Quid hoc miraculo ſtultius aut inanius? Quis eſt hodie apud Anglos tam ſtupidus & inſenſatus vt huic credat, etiamſi à Matthæis Weſtmonaſterienſi & Pariſio ſcribatur? Quis hodie putat vel Dunſtanum Archiepiſcopum diabolũ illius operi inſidiantẽ naſo ſuſpẽſum tenuiſſe, vel Vlſtanũ Wigornienſẽ iuxta Diui Edwardi ſepulchrũ baculũ marmoribus adeo infixiſſe, vt nec à Lanfranco, nec alio quocunq́ niſi ſolo Vlſtano euelli poſſet? Iſta omnia antiquitatis deliria cognoſcere ſalus eſt adoleſcentulis: & plures credo ad caſtiſſimã noſtram Religionẽ craſſis iſtis & impuris exemplis ante oculos poſitis adducuntur, quàm vllis politicis aut humanis præceptis. Difficile eſt enim id diligere quod apertè ſordet, nec vnquam poſtea ille cibus ſtomacho placere poteſt qui ſemel nauſeam ingenerauit. Ita qui populũ ſemel aut ſæpè miraculis deceptum viderit, nunquam eiſdem in poſterum credet. Hunc enim ſenſum vnuſquiſq́ noſtrum habet, vt ſi ab homine iſta fieri dicãtur, nihil poſſibile, ſin à Deo, nihil impoſſibile credamus. Ipſa Euangelij lux vanitatis tenebras non

Hoc cõmentũ habetur in hiſt. aurea. li. 2 ca 7. Et. Mat. Paris. pa. 290 anno. 1206. Et in Florilego anno. 814 Et in ſermonibus Diſcipuli. Et in Polichron. lib. 5. cap. 26.

pa-

patitur, neq; in ea gente deliria & præſtigia vnquàm poſſunt reuiuiſcere, apud quam Chriſtiani verbi puritas ſemel inualuit, quod ſi vnquàm credamus, imbecillitatis noſtræ fidei, nõ alicuius periculi argumentũ eſt. Nam cũ omnes vrbes, omnia templa, omnis domus ſcripturis ſanctiſſimis abũdent, non poteſt iſta antiquitatis craſſities in vllo angulo aut latibulo ſine lumine, ſine inditio, ſine veri perſpiciẽtia deliteſcere: aut ſi quiſquam omniũ ſit qui in tãta luce tenebras etiamnũ mordicus retineat, indurauit cor eius dominus, & de eo magis deſperandum eſt ne nunquàm reſipiſcat, quàm metuendum ne iſtis miraculis cæcus fiat, qui iamdudum in ipſa luce cæcutire & offendere deſiderat. Hæc in eum finem à me ſcribuntur (ſuauiſſime Lector) non vt te à puro Euangelij fonte ad turbulentos miraculorum lacus adigam, ſed vt tu (cùm in ea incideris) Deo gratias agas, quòd eam tibi lucem oſtenderit quam patribus tuis denegauit: nec antiquiſſimas iſtas Patriæ tuæ Hiſtorias prorſus reijcias, quoniam in illis falſa miracula produntur, ne in ſumma rerum noſtrarum ignoratione ſemper verſeris, cùm nec vlla antiquitatum veſtigia niſi in illis ſcriptoribus reperiri poſſint, nec quiſquam ſit qui perfectã rerum noſtrarum Hiſtoriam hactenùs ſcripſerit. Id ego aliquando exactiſſimè futurum non dubitarem, niſi in deum & homines ingrati eſſemus, dum nec labores alienos meritò approbamus, nec ingenia excellentia (vt ſolent aliæ nationes) præmio & honore afficimus. Immo verò, quaſi nati ad Barbariem eſſemus, doctiſſimos quoſq; & viros eloquentiſſimos cum indignitate reijcimus. Hæc in nobis & alia quæcunq; vitia Deus optimus maximus pro ſua ſumma clemẽtia corrigat: & tibi Lector optime multorum annorum fælicitatem cum ſalute ſempiterna concedat.

Vale.

Præfatio ad Lectorem.

AElfredi regis ampliſsimi (*qui olim toti ferè Britanniæ præfuit*) *hiſtoriam, tibi* (*humaniſsime lector*) *exhibemus : à Iohanne Aſſero Antiſtite Shyreburnēſi* (*qui illi quōdam a ſacris fuit*) *Latinis literis luculenter expreſſam. Quæ quidem hiſtoria non mediocrem menti tuæ voluptatem infundet, neq; minorem adferet cum voluptate vtilitatem, ſi in præclariſſimarum rerum contemplatione defixus, te ad earum imitationem, & quaſi imaginem totum effinxeris. Etenim quæ delectatio maior quàm clarorum virorum ſtudia, res geſtas, mores, vitas deniq;, ortus, obitus,* (*tanquam tabulas bene pictas*) *quotidie intueri? Quis fructus vberior quàm qui ex iſtiuſmodi rerum perenni lectione percipitur? Et quanquam non ſint hæc omnibus artium coloribus illuſtrata, atque poſita, neq; eleganti verborum concinnitate diſtincta, tamen & Latinè loquitur, & ſignificanter, &* (*vt priſcis illis temporibus*) *non omnino incultè, tantumq; ſibi fortaſsis adhibuit ornamenti, quantum in exponenda decuit. Nam elaboratam exquiſitius orationem, nimiaq; excultam induſtria, prudentium aures non modò in vulgari ſermonis conſuetudine, verùm in hiſtoria quoque reſpuere conſueuerunt. Latina autem cum ſint, Saxonicis literis excudi curauimus, maximè ob venerandam ipſius archetypi antiquitatem, ipſo adhuc* (*vt opinio fert mea*) *Ælfredo ſuperſtite, ijſdem literarum formulis deſcrip-*

tam. Augent coniecturam Paſtoralia quæ ab ipſo prudentiſſimo rege ex ſermone Romano in Saxonicum conuerſa fuerunt, atq; illius imperio per quaſdam Britanniæ Eccleſias ſparſa. Quorum vetuſta quædam exemplaria, eodem etiam tempore deſcripta, hodie extant ſimilibus depicta characteribus. Atque hæc omnia (lector erudite) tuam ob cauſam diuulgamus, nimirum vt tibi iucunditati ſint & emolumento. Etenim cum videas regem ſummo ſplendore, & tanta (quantam illa perraro vidit ætas) dignitate regem, qui non pacis ſolùm laudibus floruerit, ſed belli quoque gloria circumfluxerit, omnem curam, induſtriam, cogitationes deniq; omnes, in diſciplinarum ſtudium conſumpſiſſe: adeo vt horam fere nullam effluere ſibi paſſus ſit, quam non in literis, et cum virtute traduxerit, quo te lector animo eſſe oportebit? quàm in bonarum artium ſtudia flagranti ſemper, & incenſo? Neque ſolùm doctrinæ & cognitionis deſyderio ipſe mirificè afficiebatur, adeo vt omnes conatus ad eam illuſtrandam conuerterit, ſed exemplo ſuo alios item ad excellentem omnium artium honeſtarum cupiditatem incitauit & illexit, doctoſq; ex omnibus locis viros aſciuit, quorum præceptis inſtitutiſq; nobilium liberi, in Aula ſua, vnà cum regijs filijs, ad humanitatem, & præclariſſimarum artium ſcientiam quotidie informarentur. Quod eò mirabilius videri debet, quandoquidem maximis in rebus longeq; diuerſis, ſeſe per omnem pene ætatem laborioſiſſimè exercuerit, duaſq; res ſpecie diſpares, admirabili prudentia coniunxerit. Quid enim tam diſtans quàm pax a bello? Quis tamen vnquam illo aut pacis amantior eſt habitus, aut belli laude illuſtrior? Quid tam difficile quàm & regni fines contra barbararum gentium immanita-

tem

tem aſsiduè tueri: & doctrinæ ac literarum terminos quotidie proferre? Vtrumq; ſanè rex nobiliſsimus conſecutus eſt, vt & Danorum copias perpetuò in Britanniam influentes virtute bellica repreſſerit, & in maximis ſemper occupationum fluctibus, liberalium diſciplinarum ſtudia nunquam intermiſerit. Cuius induſtriæ teſtimonia extant ſanè permulta, apud viros & iudicij & antiquitatis autoritate inſignes. Etenim in hiſtoria Elienſi lib.2. ſic ſcribitur: Aluredus acerrimi ingenij princeps, per Grimbaldũ & Iohannẽ doctiſs. Monachos tantũ inſtructus eſt, vt in breui librorũ omnium notitiã habuerit, totũque nouũ & vetus Teſtamentũ in eulogiã Anglicæ gentis tranſmutauerit. *Accedit huc quod a viceſimo ætatis anno, ad quadrageſimum quintum, diuturno morbo afflictus, importunoq; elanguerit: qui quidem non tam corporis vires plerumque debilitat, quàm mentis vim infringit & imminuit. Adde inſuper, quod ea tempeſtate rex optimus vixerit, cum priorum annorum miſeranda peruerſitas, toti pene terrarum orbi inſcitiæ, ſuperſtitionis, & perfidiæ tenebras offudiſſet: vnde euenit vt pietati, temporis improbitas, doctrinæ verò communis illa bonarũ artiũ lues nõnihil obſtiterit. Quo magis lætari nos conuenit, et immortales Deo optimo maximo gratias habere, qui hoc tanto cognitionis et ſcientiæ lumine (quibus ſuperioris æui infœlicitas obſtruxit) diuina nũc benignitate circumfundimur. Iã verò quanta ignorationis nox, & tempeſtas ætatem illam obſcurauerit: quo animo, quãq; ad virtutem ardenti & incenſo pius rex flagrauerit, quemadmodum ſe eruditorum hominum quotidiana conſuetudine deuinxerit, quos deniq; illis honores, quantaq; virtutum prœmia contribuerit: harum rerum omni-*

um exempla, tum liber iſte, tum Paſtorali (cū explicatione eiuſdem) præfixa præfatio copioſiſſimè ſuppeditabit. Sin autem quis requirit, quamobrem cum iſthæc Latinis literis memoriæ mandentur, eadem tamen nos Saxonicis typis peruulgari fecerimus, nihil eſt quod expedire tam facilè poſſimus. Etenim cum ipſa nos primi exemplaris (vt antea dixi) antiquitas, debita quadam veneratione perfudit: tum magni ad fidem & authoritatem intereſſe putabamus, ſi quæ priſcis notis verbiſq; conſcripta, exſignataq; ad manus noſtras perueniſſent, eadem nos iiſdem literarum formulis imprimeremus. Eoq; me minus inſtituti mei pœnitet, quod facile ſentio, hanc meam cogitationem, tibi (amice lector) nec inutilem, neque iniucundam futuram. Primùm enim vbi huius te libelli lectioni paululum aſſuefeceris, literarumq; priſcarum gnarus iam extiteris, licebit a Latinis ad Saxonica ſtudium conuertere, quorum ex ſcriptis (mihi crede) non mediocrem voluptatem adipiſcêre: & in veteribus monumentis perſcrutandis incredibilem cum voluptate vtilitatem coniunges. Præterea operæpretium erit patrium hunc noſtrum (quo hodie vtimur) ſermonem, cum illo obſoleto iam pene & extincto conferre, & conferendo quàm ſint inter ſe ſimiles, & pene eædem, animaduertere. Quam potiſſimùm ob cauſam, quatuor Euangelia eadem lingua, atque iiſdem literarum formulis excudi curauimus, & quò facilius eius cognitionem intelligentiamq; comprehenderes, Anglica cum Saxonicis in margine coniunximus, talibuſq; notis atque figurarum ſignis diſtinximus, vt perfacile inter ſe diuerſarum linguarum ſententiæ cōparari queant. Accedit huc etiam, quod cum Hybernici, libros aliquot antiquiſſimos, ſermone vernaculo conſcrip-

tos

tos reliquerint, eoſq́ Saxonicis characteribus exſignaue-rint (quanquam verborum ſenſum, atque pronuntiandi morem natiuum obtinent, atque domeſticum, tamen quãdoquidem in vocibus deſcribendis etiam hiſce diebus Saxonicis vtuntur typis ac formulis) ex horum characterum notitia & intellectu, aditus certè patebit aliquis ad eius quoque linguæ ſcientiam ijs, qui in regionibus illis legationis aliquod munus obierint, aut alio quouis modo eius Inſulæ negotijs implicabuntur. Iam verò cum Dayus Typographus primus (& omnium certè quod ſciam ſolus) has formas æri inciderit: facilè quæ Saxonicis literis perſcripta ſunt, iiſdem typis diuulgabuntur. Quorum ſanè lectio & veteris tibi linguæ, ac quondam domeſticæ memoriam renouabit, & haud paruam ſuppeditabit abſtruſæ cognitionis ſuppellectilem. Facile autem erit vocum vim, & verborum varietatem percipere, præſertim cum tanta ſit huius noſtræ (qua nunc vtimur) linguæ & illius veteris ſimilitudo. Pronunciatio obſcurior fortaſsis & impeditior aliquantulum videbitur, quàm vt abſolutè percipi queat. Neq́ mirum: quandoquidem quotidianus eius ſermonis vſus iam penitus euanuerit, & Saxones qui hodie in Germania ſunt, illum priſtinum pronuntiandi morem longo interuallo temporis amiſerint. Veruntamen non exactam nos eius ſermonis (qui iam fere totus obſoleuit) notitiam, nec ſollicitam nimis in verbis excutiendis induſtriam, requirimus: tantum operæ in eius ſtudio ponatur, quantum erit ad intelligendũ ſatis. Quod qui fecerit, vtilitatẽ exinde duplicem conſequetur. Nam cum & veteres Britanni, & poſt hos Saxones (qui Britannorum vocabulis aut funditus deletis, aut ad arbitrium ſuum immutatis, noua cunctis pene locis nomina in-

diderunt) ſemper aut alicuius celebris facti memoriam,
aut rei naturam locorum appellationibus exprimere con-
ſueuerint (vt omittam vtilitatem) quanta huius linguæ
ſtudioſo voluptas erit (& vt periucunda, ita nõ multi ſa-
nè laboris) ſcire, omnium ciuitatum, vrbium, montium,
ſyluarum, fluminum, & viarum nomina, & hæc vniuer-
ſa vnde deriuentur, & quo quidq; quaſi e fonte profluxe-
rit intelligere. Quibus de rebus ſi qua fortè quis deguſtare
concupiuerit, Gulielmi Lamberdi (viri ſanè eruditi, &
in hoſpitio Lincolnienſi, inter legum conſultos, domeſti-
ci iuris peritiſsimi) præfationem perlegat & expendat,
quam libro de veteribus Saxonum legibus præfixit, quas
nuper latinis literis eleganter expreſſit. Ibi etenim non-
nulla de inſtituti ſui ratione atque conſilio prudẽter præ-
fatus, demum (vt eſt in iſtiuſmodi rebus perſcrutandis
ſagaci certè ingenio & peracri) quorundam verborum
vim ac naturas ſubtiliter perſecutus eſt. Quo in libro ſi ſe
ſtudioſius exercuerint ij, qui aut huius linguæ notitiam,
aut vetuſtarum legum (quas reges antiqui ſanxerunt)
ſcientiam habere deſyderant, ſapienter meo iudicio faci-
ent, & inde non mediocre ſibi ad eas quoq; res percipien-
das inſtrumentum, facultatemq; comparabunt. Quineti-
am quoniam diplomata multa, & vetuſtioris ætatis mo-
numenta, tum regiæ quæ in archiuis cuſtodiuntur chartæ,
tam ante, quàm poſt Normannorum in Angliam aduẽ-
tum, adhuc extant, quæ Saxonicis & verbis, & literis
comprehenduntur, omnes qui in regni inſtitutis addiſcẽ-
dis elaborauerint cohortabor, vt exiguo labore, ſeu pene
nullo huius ſibi linguæ cognitionem acquirant. Quod ſi
facere voluerint, multa proculdubiò quotidie eruent, &
elicient, quæ abdita iam iacent, et abſtruſa, et plurima-

rum

rūm rerum inuolutas penitus naturas, & implicitas, nullo negotio expedient. Quem in finem ſuperioribus ſæculis a maioribus noſtris monialium quædam Collegia inſtituta ſunt, in quibus eſſent quæ & huius linguæ ſciētia imbuerentur, & eandem (cum alijs communicando) ad poſteros tranſmitterent. Quod quidem in Cœnobio monialium Taueſtokenſi in comitatu Deuoniæ, & multis alijs conuenticulis (noſtra memoria) receptum fuit, credo, ne eius ſermonis peritia, ob linguæ inſolentiam penitus obſoleſceret. Quod autem ad hiſtoriæ fidem attinet (lector humaniſſime) hoc te ſcire volo, eam me ſemper rationē ſecutū, in omnibus ijs libris quos diuulgaui, nihil vt de meo adiecerim, aut diminuerim, ſed cuncta prout in primis exemplaribus reperiuntur ad verbum expreſſerim. Alioquin ſi quid forſan de meo attuliſſem, aut vetuſtatis veluti rugas ac næuos delere omnes voluiſſem, metuendū mihi ſanè foret (ne quod Saluſtio ſuo ſcribit Cornelius nepos) nō tam illorum qui illas conſcripſerunt hiſtoriæ, quàm meæ videri poſſent. Indicio erunt ipſa prima exemplaria, quæ idcirco Cantebrigiæ, in bibliotheca collegij Corporis Chriſti, ad ſempiternum huius rei teſtimoniū extare voluimus. Vbi ſi quis cum codicibus manuſcriptis, impreſſos comparare voluerit, enimuero nihil nos aut detraxiſſe, aut addidiſſe inueniet, ſed ſummam vbiq; fidem & religionē præſtitiſſe. Quapropter ſi quid emolumenti ex huius hiſtoriæ lectione ſine alicuius alterius iam per me euulgatæ ad te (humaniſſime lector) redundauerit lætabimur: et nos inſtituti ac voluntatis noſtræ (quandoquidem id ſolum concupiuimus) fructus ampliſſimos conſecutos exiſtimabimus.

Cor. nepos ad Sal. in Bello Tro.

Vale.

Alphabetum Saxonicum ita deſcriptum, vt facillima *citiſſimaq́; inde ad eam perfectè legendam* ratio cuiuis eius linguę cupido patefiat.

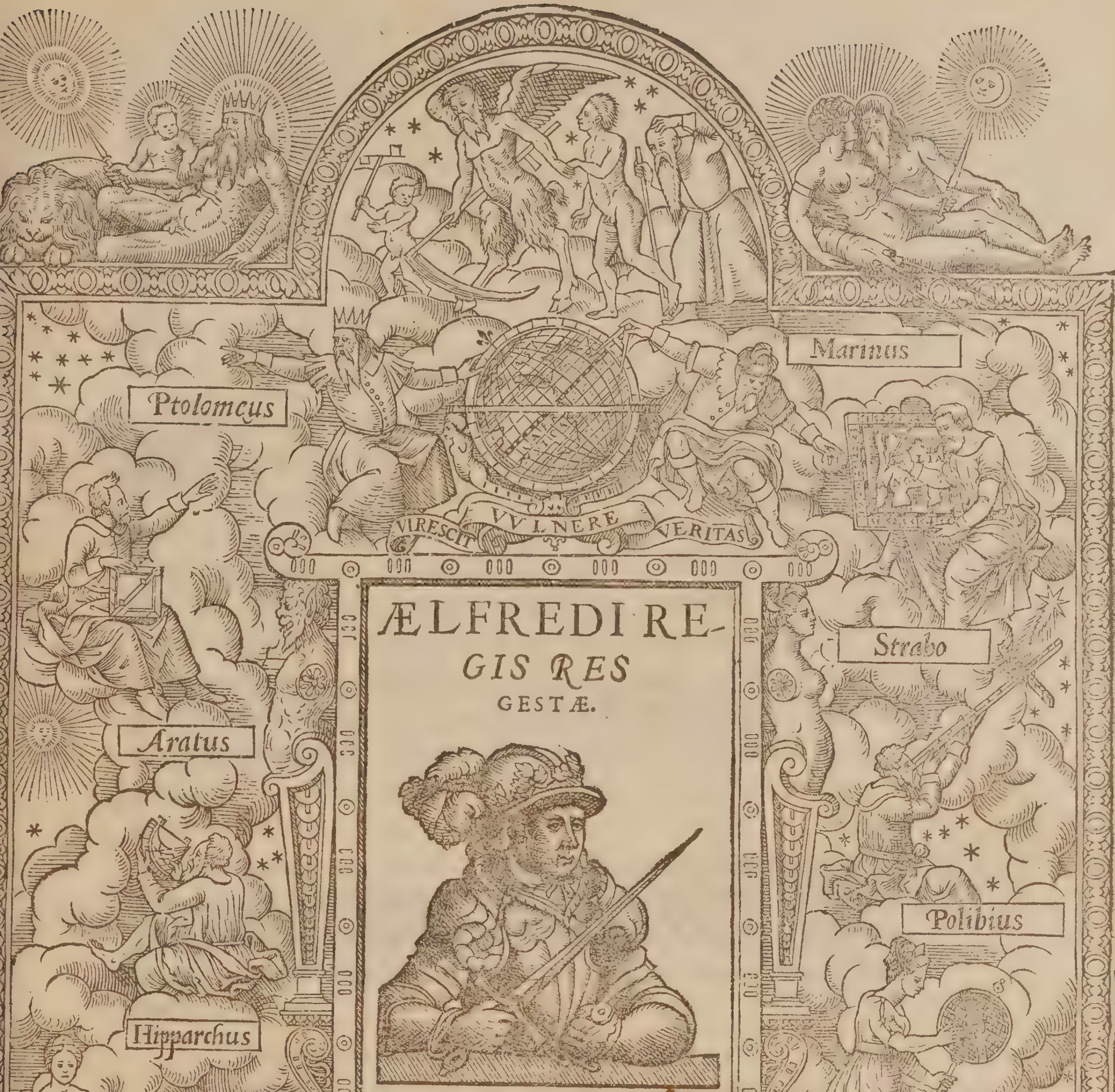
Saxonica		*Latina*	*Saxonica*		*Latina*	*Diphthõgi & abbreuiationes*	
A	a	a	M	m	m	Æ	Æ
B	b	b	N	n	n	Æ	
C	c	c	O	o	o		
D	ꝺ	d	P	p	p	Ð	
Є	e	e	Q	q	q	ð	th
F	ꝼ	f	R	ꞃ	r	þ	
G	ᵹ	g	S	ꞅ	ſ		
Ꜧ	h	h	T	ꞇ	t	⁊	et
I	i	i	V	u	u		*and*
K	k	k	X	x	x	ƿ	w
L	l	l	Y	ẏ	y		
			Z	ʒ	z		

Præpoſitiua particula ᵹe ſæpiſſimè apud Saxones eſt ſuperflua, & vbi communiter vtuntur duobus aut tribus negationibus, vt vehementiùs negent (ſicut & Græci faciunt) tamen ſecundùm phraſim Anglici ſermonis, vnica tantùm ſufficit.

¶ Tabula hiſtoriæ Tho. Walſingham.

Nomina regū.	An.Do.	Pag.	Nomina regū.	An.Do.	Pag.	Nomina regū.	An.Do.	Pag.
Henrici.3.vlt.	1273	1	16	1323	95	47	1373	182
Edw primi.1.	74	2	17	24	98	48	74	183
2	75	4	18	25	100	49	75	184
3	76	5	19	26	102	50	76	185
4	77	6	Edw.3. 1	27	106	51.	77	187
5	78	7	2	28	110	Richar.2. 1	78	200
6	79	8	3	29	110	2	79	225
7	80	8	4	30	112	3	80	243
8	81	9	5	31	113	4	81	256
9	82	9	6	32	114	5	82	300
10	83	10	7	33	115	6	83	319
11	84	11	8	34	116	7	84	333
12	85	12	9	35	117	8	85	338
13	86	13	10	36	119	9	86	349
14	87	14	11	37	131	10	87	355
15	88	14	12	38	131	11	88	364
16	89	15	13	39	132	12	89	368
17	90	15	14	40	134	13	90	376
18	91	16	15	41	149	14	91	377
19	92	17	16	42	149	15	92	380
20	93	20	17	43	149	16	93	386
21	94	23	18	44	154	17	94	387
22	95	24	19	45	155	18	95	388
23	96	27	20	46	156	19	96	390
24	97	29	21	47	158	20	97	391
25	98	34	22	48	159	21	98	394
26	99	41	23	49	159	22	99	395
27	1300	43	24	50	160	Henr.4. 1	1400	403
28	1	45	25	51	160	2	1	405
29	2	48	26	52	160	3	2	406
30	3	55	27	53	161	4	3	409
31	4	56	28	54	162	5	4	412
32	5	60	29	55	162	6	5	416
33	6	61	30	56	163	7	6	418
34	7	62	31	57	164	8	7	418
Edwar. 1. vlt.	8	64	32	58	165	9	8	419
Edwar.2. 2	9	69	33	59	166	10	9	420
3	10	70	34	60	167	11	10	421
4	11	71	35	61	170	12	11	422
5	12	73	36	62	171	13	12	424
6	13	77	37	63	173	Henr.5. 1	13	426
7	14.	78	38	64	173	2	14	430
8	15	82	39	65	174	3	15	
9	16	83	40	66	175	4	16	440
10	17	85	41	67	175	5	17	442
11	18	87	42	68	177	6	18	448
12	19	88	43	69	178	7	19	
13	20	90	44	70	179	8	20	
14	21	90	45	71	181	9	21	452
15	22	93	46	72	181	10	22	456

THomas Walſingham patria Nordouolgius ſed ad Albani fanum Benedictinorum ordinis Monachus, ac præcentor eiuſdem cænobij, homo in hiſtorijs colligendis ſtudioſus atque diligens erat. Duas hiſtorias, vnam breuem, alterã quidem longiorem poſteritati tradidit. Primam inchoauit ab Anno Chriſti.1273. & in Anno illius, 1422. finiuit, quę continet centũ quinquaginta annos vno dempto. Alterã ab irruptione Normannorum (quæ vocatur ab authore *Ypodigma Neuſtriæ*) vſque ad .6. annũ regni *Henrici* quinti Anglorum regis, cui opus illud dedicauit, habetquè rariſsimas hiſtorias, & à nullo alio ſcriptas: claruit anno à Diuini verbi incarnatione. 1440. ſub Henrico ſexto.

ÆLFREDI REGIS RES GESTÆ.

Nobilitas innata tibi probitatis honorem,
Armipotens Ælfrede dedit, probitaſq́; laborem,
Perpetuumq́; labor nomen : cui mixta dolori
Gaudia ſemper erant : ſpes ſemper mixta timori.

DOMINO MEO VENERABILI PIISSIMOQVE OMNIVM BRITANNIÆ INSVLÆ CHRISTIANORVM RECTORI ÆLFRED ANGLORVM SAXONVM REGI: ASSER OMNIVM SERVORVM DEI VLTIMVS MILLEMODAM AD VOTA DESIDERIORVM VTRIVSQVE VITÆ PROSPERITATEM.

ANno Dom. incarnationiſ, 849. natuſ eſt Ælfred angulſaxonū rex in villa regia quæ dicitur Vuanating in illa paga; quæ nominatur Berrocſcire, quæ paga taliter vocatur a Berroc ſilua vbi buxuſ habundantiſſime naſcitur; cuiuſ genealogia taliſ tali ſerie cōtexitur. Ælfred rex filiuſ Æþelƿulfi regiſ qui fuit Ecgberhti; qui fuit Ealhmūdi; qui fuit Eafa; qui fuit Eoppa; qui fuit Ingild. Ingild ⁊ Ine ille famoſuſ occidentaliū rex Saxonū Germani duo fuerūt; qui Ine Romam perrexit; ⁊ ibi vitam præſentem finienſ honorifice cœleſtem patriam cum Chriſto regnaturuſ adiit; qui fuerunt filii Coenred; qui fuit Ceoluualde; qui fuit Cudam; qui fuit Cuðƿine; qui fuit Ceaulin; qui fuit Cẏnric; qui fuit Creoda; qui fuit Cerdic; qui fuit Eleſa; qui fuit Geuuiſ; a quo Britoneſ totā illam gentem Geguuiſ nomināt, qui fuit Brond; qui fuit Belde; qui fuit Vuoden; qui fuit Friðoƿalde; qui fuit Frealaf; qui fuit Friðuƿulf; qui fuit Fingodƿulf; qui fuit Geata; quem Getam iamdudum pagani pro Deo venerabantur; Cuiuſ Seduliuſ poeta mentionem facit in paſchali metrico carmine ita dicenſ; Ælfræd genealogia

Cum ſua gentileſ ſtudeant figmenta poetæ; Seduliuſ.
Grandiſoniſ pompare modiſ tragicoque boatu;
Ridiculoue Getæ ſeu qualibet arte canendi;
Sæua nefandarum renouant contagia rerum;
Et ſcelerum monimenta canunt rituque magiſtro;
Plurima Niliaciſ tradunt mendacia bibliſ;
Cur ego dauiticiſ aſſuetuſ cantibuſ odaſ;
Chordarum reſonare decem ſanctoque verenter;
Stare choro ⁊ placidiſ cœleſtia pſallere verbiſ;
Clara ſalutiferi taceam miracula Chriſti;

Qui Geata fuit Caetuua; qui fuit Beauu; qui fuit Sceldƿea; qui fuit Heremod; qui fuit Itermod; qui fuit Haþra; qui fuit Huala; qui fuit Beduuig; qui fuit Seth; qui fuit Noe; qui fuit Lamech; qui fuit Maþuſalem; qui fuit Enoch; qui fuit Malaleel; qui fuit Cainan; qui fuit Enoſ; qui fuit Seth; qui fuit Adam.

De Genealogia Matris eius.

Britones in Vuecta cæsi.

MAter quoque eiusdem Osburgh nominabatur; religiosa nimium fœmina; nobilis ingenio; nobilis ⁊ genere; quæ erat filia Oslac famosi pincernæ Æþelƿulfi regis; qui Oslac Gothus erat natione. Ortus enim erat de Gothis ⁊ Iutis; de semine scilicet Stuf ⁊ Vuihtgar; duorū fratrū ⁊ etiā comitū; qui accepta potestate Vuectæ insulæ ab auūculo suo Cerdic rege; ⁊ Cynric filio suo cōsobrino eorū; paucos Britones eiusdem insulæ accolas; quos in ea inuenire potuerūt; in loco qui dicitur Guuiht garaburhg occiderunt; Cæteri enim accolæ eiusdē insulæ ante aut occisi erant; aut exules aufugerūt;

Scheapieg situs.

ANno dominicæ incarnationis 851. natiuitatis autem Ælfredi regis 3. Ceorl Domnaniæ comes; cū domnanis contra paganos Normānos siue Danos pugnauit in loco qui dicitur Vuicganbeorg; ⁊ christiani victoriam habuerunt; ⁊ ipso eodem anno primū hyemauerunt pagani in insula quæ vocatur Sceapieg; quod interpretatur insula ouiū; quę sita est in tamesi flumine inter Eastseaxum ⁊ Cantuarios; sed ad Cantium propior est; quam ad Eastseaxum in qua monasteriū optimum constructū est. Eodem quoque anno magnus paganorū exercitus cum 350. nauibus in hostium tamesis fluminis venit; ⁊ Londoniam ciuitatem; quę est sita in aquilonari ripa tamesis fluminis; in cōfinio Eastseaxum; ⁊ Middleseaxum; sed tamen ad Eastseaxum illa ciuitas cum veritate pertinet; depopulati sunt; ⁊ Beorhtulfū Merciorum regem cum omni exercitu suo qui ad prœliandum contra illos venerat in fugam verterunt. His ibi ita gestis prædictus Paganorum exercitus perrexit in Suðrię; quæ paga sita est in meridiana tamesis fluminis ripa ab occidentali parte Cantii; ⁊ Æþelƿulfus occidentalium Saxonum rex ⁊ filius suus Æþelbaldus cum omni exercitu in loco qui dicitur Aclea; id est; in campulo quercus diutissime pugnauerunt; ibique cum diu acerrime ⁊ animose ex vtraque parte pugnatum esset; maxima pars paganæ multitudinis fūditus deleta ⁊ occisa est; ita; qualiter nunquam in aliqua regione in vna die ante; nec post ex eis occisam esse audiuimus; ⁊ christiani victoriā honorifice tenuerūt; ⁊ loco funeris dominati sunt. Eodē quoque anno Æþelstan rex filius Aþelƿulfi regis; ⁊ Ealhere comes magnum paganorum exercitū in Cantio in loco qui dicitur Sandƿic occiderunt; ⁊ ex nauibus eorum 9. naues ceperunt; cæteri per fugam elapsi sunt.

Londonia a Paganis vastata.

Paganorū strages.

ANno dom. incarnat. 853. natiuit. autē Ælfredi regis 11. Burgred Merciorū rex per nuncios deprecatus est Æþelƿulfū occidentaliū Saxonū regem, vt ei auxilium conferret; quo mediterraneos Britones qui inter Merciam ⁊ mare occidentale habitant; dominio suo sub-

ſubdere potuiſſet. Qui contra eum immodice reluctabantur; nec ſegniuſ Æþelwulfuſ rex legatione eiuſ accepta exercitum mouēſ Britanniam cum Burghredo rege adiit; ſtatimque vt ingreditur gentem illam deuaſtanſ dominio Burgredi ſubdit; quo facto domum reuertitur. Eodem anno Æþelwulfuſ rex præfatum filium ſuum Ælfredum magno nobilium & etiam ignobilium numero conſtipatum; honorifice Romam tranſmiſit; quo tempore dominuſ Leo Papa 4. Apoſtolicæ ſedi præerat; qui præfatum infantem Ælfredum oppido ordinanſ vnxit in regem; & in filium adoptioniſ ſibimet accipienſ confirmauit. Eodem quoque anno Ealhere comeſ cum Cantuariiſ & Huda cum Sudriiſ contra paganorum exercitum in inſula quæ dicitur in Saxonica lingua Tenet; Britannico autem ſermone Rum; animoſe & acriter belligerauerunt; & primituſ Chriſtiani victoriam habuerunt; prolongatoque diu prœlio ibidem ex vtraque parte plurimi ceciderunt; & in aqua merſi ſuffocati ſunt. Et comiteſ illi ambo ibidem occubuerunt; necnon & eodem anno Æþelwulfuſ poſt paſcha occidentalium Saxonum rex filiam ſuam Burgredo Merciorum regi in villa regia; quæ dicitur Cippanhamme; nuptiiſ regaliter factiſ ad reginam dedit.

Æþelwulfi ad Romam iter.

Paganorū ſtrageſ.

ANno dominicæ incarnationiſ 855. natiuitatiſ autem præfati regiſ ſeptimo; Eadmunduſ orientalium Anglorum glorioſiſſimuſ cæpit regnare 8. Kal. Ianuarii; id eſt die natalis domini; an. ætatiſ ſuæ 14. Hoc etiam anno Lothariuſ Imp. Rom. obiit filiuſ Ludouici Auguſti piiſſimi. Anno eodem ſub initio Karoli 3. Imp. filii Ludouici 2. magnuſ paganorum exercituſ tota hyeme in præfata ſcepige inſula hyemauerūt. Eodem anno Æþelwulfuſ præfatuſ venerabiliſ rex decimam totiuſ regni ſui partem ab omni regali ſeruitio & tributo liberauit; in ſempiternoque grafio in cruce Chriſti pro redemptione animæ ſuæ & anteceſſorum ſuorum; vni & trino deo immolauit. Eodemque anno cum magno honore Romā perrexit præfatumque filiū ſuum Ælfredū iterum in eandē viam ſecum ducenſ; eo quod illū pluſ cæteriſ filiiſ ſuiſ diligebat; ibique anno integro demoratuſ eſt. Quo peracto ad patriā ſuā remeauit; adferēſ ſecū Iudittam Karoli Francorū regiſ filiā. Interea tamē Æþelwulfo rege vltra mare tantillo tempore immorāte; quædā infamia contra morem omniū chriſtianorū in occidētali parte Selwuda orta eſt. Nam Æþelbald rex Aþelwulfi regiſ filiuſ; & Ealhſtan Sciraburnēſiſ eccleſię epiſcopuſ; Eanwulf quoque ſūmurtunēſiſ pagæ comeſ coniuraſſe referuntur; ne vnquā Æþelwulf rex a Roma reuertenſ iterū in regno reciperetur. Quod inauditū omnibuſ ſeculiſ ante infortuniū epiſcopo & comiti ſolūmodo perplurimi reputāt; ex quorū conſilio hoc factū eſſe perhibetur. Multi quoque regali ſolūmodo

Æþelwulfi donū pro anima.

Coniuratio in Æþelwulfum.

Æþelbaldi pertinacia.

inſolentiæ deputant; quia ⁊ ille rex in hac re ⁊ in multiſ aliiſ peruerſitatibuſ pertinax fuit, ſicut quorundam hominum relatu audiuimuſ, quod ⁊ rei ſequentiſ approbauit effectuſ. Nam redeūte eo a Roma prædictuſ filiuſ regiſ Æþelƿulfi cum omnibuſ ſuiſ conſiliariiſ; immo inſidiariiſ tantum facinuſ perpetrare temptati ſunt; vt regem a regno proprio repellerent; quod nec deuſ ita fieri permiſit; nec nobileſ totiuſ Saxoniæ conſenſerunt. Nam ne irremedicabile Saxoniæ periculum belligerante patre ⁊ filio; quinimmo tota cum gente ambobuſ rebellante atrociuſ ⁊ crudeliuſ per dieſ ſinguloſ quaſi cladeſ inteſtina augeretur; ineffabili patriſ clementia ⁊ omniū aſſtipulatione nobilium; adunatum antea regnum inter patrem ⁊ filium diuiditur; ⁊ orientaleſ plagæ patri; occidentaleſ filio e contrario deputantur: vbi enim pater iuſto iudicio regnare debuerat; illic iniquuſ ⁊ pertinax filiuſ regnabat. Nam occidentaliſ parſ Saxoniæ ſemper orientali principalior eſt. Adueniente igitur Æþelƿulfo rege a Roma; tota illa genſ vt dignum erat in aduentu ſenioriſ ita gauiſa eſt; vt ſi ille permitteret, pertinacem filium ſuū Æþelbaldū cum omnibuſ ſuiſ conſiliariiſ a totiuſ regni ſorte expellere vellēt; Sed ille vt diximuſ nimia clementia ⁊ prudenti conſilio vſuſ; ne ad regni periculum perueniret, ita fieri noluit, ⁊ Iudittam * Faroli regiſ filiā quam a patre ſuo acceperat; iuxta ſe in regali ſolio ſuo ſine aliqua ſuorū nobilium controuerſia ⁊ odio; vſque ad obitum vitæ ſuæ contra peruerſam illiuſ gentiſ conſuetudinem ſedere imperauit. Genſ namque occidentalium Saxonum reginam iuxta regem ſedere non patitur; nec etiam reginam appellare; ſed regiſ coniugem permittit; quam controuerſiam immo infamiam; de quadam pertinaci ⁊ maleuola eiuſdem gentiſ regina ortam fuiſſe maioreſ illiuſ terræ perhibent. Quæ omnia contraria ſeniori ſuo ⁊ omni populo ita peregit; vt non ſolum ſuum proprium odium mereretur; vt a reginali ſolio proiiceretur: ſed etiam omnibuſ ſuiſ ſubſequatricibuſ eandem peſtiferam tabem poſt ſe ſubmitteret; pro nimia namque illiuſ reginæ malitia omneſ accolæ illiuſ terræ coniurauerunt; vt nullum vnquam regem ſuper ſe in vita ſua regnare permitterent; qui reginā in reginali ſolio iuxta ſe ſedere imperare vellet. Et quia vt opinor multiſ habetur incognitum; vnde hæc peruerſa ⁊ deteſtabiliſ conſuetudo in Saxonia; vltra morē omnium † þeōdiſcirū primituſ orta ſit; paulo latiuſ mihi videtur intimandum; quod a domino meo Ælfredo angulſaxonum rege veridico; etiam ſæpe mihi referente audiui; quod ⁊ ille etiam a veridiciſ multiſ referentibuſ; immo ex parte non modica illud factū commemorantibuſ audierat. Fuit in Mercia moderno tempore quidam ſtrenuuſ atque vniuerſiſ circa ſe regibuſ ⁊ regionibuſ finitimiſ

* Fa. p Ka.

Saxoneſ reginam non admittunt.

† l. gentiū.

timiſ

timis formidolosus rex, nomine Offa, qui vallum magnum inter Britanniam atque Merciam de mari vsque ad mare facere imperauit. Cuius filiam nomine Eadburgh Beorhtric occidentalium Saxonum rex sibi in coniugium accepit; quæ confestim accepta regis amicitia, ⁊ totius pene regni potestate more paterno tirannice viuere incœpit, ⁊ omnem hominem execrare quem Beorhtric diligeret, ⁊ omnia odibilia deo ⁊ hominibus facere, ⁊ omnes quos posset ad regem accusare, ⁊ ita aut vita, aut potestate per insidias priuare: ⁊ si a rege illud impetrare non posset veneno eos necabat, sicut de adolescente quodam regi dilectissimo hoc factum compertum habetur, quem cum ad regem accusare non posset veneno eum necauit. De quo veneno etiam præfatus ille Beorhtric rex inscienter gustasse aliquid refertur. Neque enim illa venenum dare regi proposuerat sed puero, sed rex præoccupauit, inde ambo periere. Defuncto igitur Beorhtrico rege cum illa inter occidentales Saxones diutius fieri non posset, vltra mare nauigans cum innumerabilibus thesauris Karolum illum magnum ⁊ famosissimum Francorum regem adiit. Ad quem cum ante solarium multa regi afferens dona staret, Karolus ait? Elige Eadburgh quem velis inter me ⁊ filiũ meum, qui mecum in solario isto stat. At illa sine deliberatione stulte respondens dicens ait. Si mihi electio conceditur, filium tuum inquantum te iunior est eligo. Cui Karolus respondens ⁊ arridens ait: si me eligeres haberes filium meum, sed quia filium meum elegisti, nec me nec illum habebis. Dedit tamen illi vnum magnum sanctimonialium monasteriũ, in quo deposito seculari habitu, ⁊ sanctimonialium indumento assumpto perpaucis annis Abbatissæ fungebatur officio. Sicut enim irrationabiliter in propria vixisse refertur, ita multo irrationabilius in aliena gente viuere deprehenditur. Nam a quodam suę proprię gentis homine constuprata demum palam deprehensa de monasterio imperio Karoli regis deiecta, in paupertate ⁊ miseria læðo tenus vituperabiliter vitam duxit, ita vt ad vltimum vno seruulo comitata, sicut a multis videntibus eam audiuimus, quotidie mẽdicans in Pauia miserabiliter moriretur. Vixit ergo Æthelwulfus rex duobus annis, postquam a Roma reuenit, in quibus inter alia multa præsentis vitæ bona studia cogitans de suo ad vniuersitatis viam transitu, ne sui filii post patris obitum indebite inter se disceptarent, hereditariam, immo commendatoriam scribere imperauit epistolam, in qua ⁊ regni inter filios suos duos scilicet seniores, ⁊ propriæ hæreditatis inter filios ⁊ filiam, ⁊ etiam propinquos pecuniarum quæ post se superessent inter animam, ⁊ filios ⁊ etiam nobiles suos diuisionem ordinabiliter litteris mandare procurauit. De qua prudenti considera-

Offa.

Tyrannis Eadburgh.

Beorhtric veneno sublatus.

Eadburgh Abbatissa.

Regina mendicans.

tione pauca de pluribuſ poſteriſ imitanda ſcribere decreuimuſ ; ſcilicet quæ ad neceſſitatem animæ maxime pertinere intelligūtur. Nam cætera quæ ad humanam diſpenſationem pertinent in hoc opuſculo inſerere neceſſe non eſt; ne faſtidium pro prolixitate legentibuſ vel etiam audire deſiderantibuſ procreauerit. Pro vtilitate namque animæ ſuæ quam a primæuo iuuentutiſ ſuæ flore in omnibuſ procurare

Æþelƿulfi teſtamentum.

ſtuduit per omnem hæreditariam terram ſuam ſemper in x. manentibuſ vnum pauperem aut indigenam aut peregrinum cibo; potu ⁊ veſtimento; ſucceſſoribuſ ſuiſ vſque ad vltimum diem iudicii poſt ſe paſcere præcepit; ita tamen ſi illa terra hominibuſ ⁊ pecoribuſ habitaretur; ⁊ deſerta non eſſet. Romæ quoque omni anno magnam pro

Dona eiuſ eccleſiæ Romanæ.

anima ſua pecuniam; id eſt; CCC. mancuſſaſ portare præcepit; quæ taliter ibi diuideretur: ſcilicet C. mancuſſaſ in honorē Sancti Petri ſpecialiter ad emendum oleum quo impleantur omnia luminaria illiuſ Apoſtolicæ eccleſiæ in veſpera paſchæ; ⁊ æqualiter in gallicantu; ⁊ C. mancuſſaſ in honorem S. Pauli eadem conditione ad comparandum oleum in eccleſia Sancti Pauli Apoſtoli; ad implenda luminaria in veſpera paſchæ ⁊ in gallicantu; C. quoque mancuſſaſ vniuerſali Papæ Apoſtolico.

Æþelƿulfi morſ.

Æþelbald patriſ vxorē ducit.

Defuncto autem Æthelƿulfo rege; ſepultoque apud Stemrugam; Æþelbald filiuſ eiuſ contra dei interdictum; ⁊ Chriſtianorum dignitatem; nec non ⁊ contra omnium paganorum conſuetudinem; þorum patriſ ſui aſcendenſ; Iudittam Karoli Francorū regiſ filiam cum magna ab omnibuſ audientibuſ infamia in matrimonium duxit; effreniſque duobuſ ⁊ dimidio anniſ occidentaliū Saxonum poſt patrem regni gubernacula rexit.

ANno domini. *856.* ⁊ natiuitatiſ Alfredi *10.* hoc eſt anno ſecundo Karoli Imperatoriſ *3.* anno vero regni Aþelƿulfi occidentalium Saxonum regiſ *18.* Nunberchtuſ orientalium Anglorum antiſteſ vnxit oleo;

Eadmunduſ in regē vnctuſ.

conſecrauitque in regem Eadmundum glorioſiſſimum cum gaudio magno ⁊ honore maximo in villa regia quæ dicitur Burua; in qua tunc temporiſ regaliſ ſedeſ erat; anno ætatiſ ſuæ *15.* ſexta feria; luna *24.* die natalis domini.

ANno Dominicæ incarnationiſ *860.* natiuitatiſ autem Ælfredi regiſ *12.* Æþelbald occidentalium Saxonum rex defunctuſ eſt; ⁊ in Scireburnan ſepultuſ; ⁊ Æþelberht frater ſuuſ Cantium; ⁊ Suðrigam; Suðſeaxam quoque ſuo dominio vt iuſtum erat ſubiunxit;

ƿintonia a Paganiſ vaſtata.

Pagani occiſi.

In cuiuſ diebuſ magnuſ paganorum exercituſ de mari adueniens ƿintoniam ciuitatem hoſtiliter inuadenſ depopulatuſ eſt. Cui cum ad naueſ cum ingenti præda reuerterentur; Oſric Hamtunenſium comeſ cum ſuiſ; ⁊ Æþelƿulf comeſ cum Bearrocenſibuſ viriliter obuiauerunt; conſertoque prælio oppido pagani paſſim trucidantur. Et cum diu-

tiuſ

tiuſ reſiſtere non poſſent; muliebriter fugam arripiunt; ⁊ chriſtiani loco funeriſ dominati ſunt. Æþelberht itaque 5. anniſ regno pacifice ⁊ amabiliter; atque honorabiliter gubernato; cum magno ſuorũ dolore vniuerſitatiſ viam adiit; ⁊ in Scireburnan iuxta fratrem ſuum honorabiliter ſepultuſ requieſcit.

Æþelberht morſ.

ANno dominicæ incarnat. 864. pagani hyemauerunt in inſula Tanet; ⁊ firmũ fœduſ cum Cantuariiſ pepigerunt; quibuſ Cantuarii pecuniã pro fœdere ſeruato reddere promiſerunt. Interea tamẽ vulpino more pagani noctu clam caſtriſ erumpẽteſ; fœdere diſrupto; ⁊ promiſſionem pecuniæ ſpernenteſ (ſciebant enim maiorem pecuniam ſe furtiua præda quam pace adepturoſ) totam orientalem Cantii plagam depopulati ſunt.

Pagani fœdifragi in Cantuarioſ.

ANno dominicæ incarnationiſ 866. natiuitatiſ autem Ælfredi regiſ 18. Æþelred Æþelberhti regiſ frater occidentalium Saxonũ; quinque anniſ regni gubernacula ſuſcepit; ⁊ eodem anno magna paganorum claſſiſ de Danubia Britanniam aduenit; ⁊ in regno orientalium Saxonum quod Saxonice Eaſtengle dicitur, hyemauit; ibique ille exercituſ maxima ex parte equeſter factuſ eſt. Sed vt more nauigantium loquar; ne diutiuſ nauim vndiſ ⁊ velamentiſ concedenteſ; ⁊ a terra longiuſ enauiganteſ longum circumferamur inter tantaſ bellorum cladeſ ⁊ annorum enumerationeſ; ad id quod noſ maxime ad hoc opuſ incitauit nobiſ redeũdum eſſe cenſeo: ſcilicet aliquantulum quantum meæ cognitioni innotuit; de infantilibuſ ⁊ puerilibuſ domini mei venerabiliſ Ælfredi angulſaxonum regiſ moribuſ hoc in loco breuiter inſerendum eſſe exiſtimo. Nam cum communi ⁊ ingenti patriſ ſui ⁊ matriſ amore ſupra omneſ fratreſ ſuoſ; immo ab omnibuſ nimiũ diligeretur; ⁊ in regio ſemper curto inſeperabiliter nutriretur; accreſcente infantili ⁊ puerili ætate forma cæteriſ ſuiſ fratribuſ decentior videbatur; vultuque ⁊ verbiſ atque moribuſ gratioſior. Cui ab incunabuliſ ante omnia ⁊ cum omnibuſ præſentiſ vitæ ſtudiiſ ſapientiæ deſiderium cum nobilitate generiſ; nobiliſ mentiſ ingenium ſuppleuit. Sed proh dolor indigna ſuorum parentum ⁊ nutritorum incuria vſque ad 12. ætatiſ annum; aut eo ampliuſ illiteratuſ permanſit. Sed Saxonica poemata; die noctuque ſolerſ auditor relatu aliorum ſæpiſſime audienſ; docibiliſ memoriter retinebat; in omni venatoria arte induſtriuſ venator; inceſſabiliter laborat non in vanum. Nam incomparabiliſ omnibuſ peritia ⁊ fœlicitate in illa arte; ſicut ⁊ in cæteriſ omnibuſ dei doniſ fuit; ſicut ⁊ noſ ſæpiſſime vidimuſ. Cum ergo quodam die mater ſua ſibi ⁊ fratribuſ ſuiſ quendam Saxonicum poematicæ artiſ librum; quem in manu habebat oſtenderet ait. Quiſquiſ veſtrum diſcere citiuſ iſtum codicem poſſit; dabo

Ælfredi infantia.

illi illum. Qua voce immo diuina inspiratione instinctus, ⁊ pulchritudine principalis litteræ illius libri illectus, ita matri respondens, ⁊ fratres suos ætate, quamuis non gratia seniores anticipans, inquit, verene dabis istum librũ vni ex nobis, scilicet illi qui citissime intelligere ⁊ recitare eum ante te possit? Ad hæc illa arridens ⁊ gaudens, atque affirmans dabo inquit illi. Tunc ille statim tollens librum de manu sua, magistrum adiit, ⁊ legit. Quo lecto matri retulit ⁊ recitauit.

Ælfred pueri memoria.

Post hæc cursum diurnum, id est celebrationes horarum, ac deinde psalmos quosdam ⁊ orationes multas, quos in vno libro congregatos in sinu suo, die noctuque sicut ipsi vidimus, secum inseparabiliter orationis gratia inter omnia præsentis vitæ curricula vbique circumducebat. Sed proh dolor, quod maxime desiderabat, liberalem scilicet artem desiderio suo non suppetebat, eo quod vt loquebatur illo tempore lectores boni in toto regno occidentalium Saxonũ non erant, quod maximum inter omnia præsentis vitæ suæ impedimenta ⁊ dispendia crebris querelis ⁊ intimis cordis sui suspiriis fieri affirmabat, id est, eo quod illo tempore quando ætatem ⁊ licentiam, atque suppetentiam discendi habebat, magistros non habuerat. Quando vero ⁊ ætate erat prouectior, ⁊ incessabilibus die noctuque immo omnibus istius insulæ medicis, incognitis, infirmantibus, internisque atque externis regiæ potestatis sollicitudinibus, necnon ⁊ paganorum, terra marique, infestationibus occupatus, immo etiam perturbatos magistros ⁊ scriptores aliquantula ex parte habebat legere vt nõ poterat. Sed tamen inter præsentis vitæ impedimenta ab infantia vsque ad præsentem diem, ⁊ vt credo vsque ad obitum vitæ suæ in eodem insatiabili desẏderio, sicut nec ante destituit, ita nec etiam adhuc inhiare desinit.

Inscitia temporis Ælfredi.

ANno dominicæ incarnationis 867. natiuitatis Ælfredi præfati regis 19. prædictus paganorum exercitus de orientalibus Anglis ad Eboracum ciuitatem migrauit, quæ in aquilonari ripa Humbrensis fluminis sita est. Eo tempore maxima inter Norþanhẏmbros discordia diabolico instinctu orta fuerat, sicut semper populo, qui odium incurrerit dei euenire solet. Nam Norþanhẏmbri tempore (vt diximus) legitimum regem suum Osbẏrht nomine regno expulerãt, ⁊ tẏrannum quendam Ælla nomine non de regali prosapia progenitũ super regni apicem constituerant, sed aduenientibus paganis consilio diuino ⁊ optimatum adminiculo pro communi vtilitate, discordia illa aliquantulum sedata Osbẏrht ⁊ Ælla adunatis viribus congregatoque exercitu Eboracum oppidum adeunt, quibus aduenientibus pagani confestim fugam arripiunt, ⁊ intra vrbis mœnia se defendere procurant. Quorum fugam ⁊ pauorem Christiani cernentes etiam in-

Norþanhẏmbri regem abdicant.

tra

tra vrbis mœnia eos persequi ⁊ murum frangere instituunt; quod ⁊ fecerunt. Non enim tunc adhuc illa ciuitas firmos ⁊ stabilitos muros illis temporibus habebat. Cumque Christiani murum vt proposuerant fregissēt; ⁊ eorum magna pars in ciuitatē simul cum Paganis intrasset; pagani dolore ⁊ necessitate compulsi; super eos atrociter irrumpunt; cædunt; fugant; prosternunt; intus ⁊ extra; illic maxima ex parte omnes Norþanhymbrensiū capti; occisis duobus regibus cū multis nobilibus deleti occubuerūt. Reliqui vero qui euaserūt pacē cum paganis pepigerūt. Eodē anno Ealhstan episcopus Scireburnensis ecclesiæ viam vniuersitatis adiens; postquā episcopatū per 50. annos honorabiliter rexerat in pace in Sciraburnan sepultus est. Ealsthani mors.

ANno dominicæ incarnat. 868. nati. Ælfredi regis 20. fames valida erat. Tunc præfatus ac venerabilis Ælfred rex secundarii tamen tunc ordine fretus; vxorem de Mercia nobilem scilicet genere; filiam Æþelredi Gainorum comitis qui cognominabatur * mucill; expetiuit ⁊ duxit. Cuius fœminæ mater Eadburh nominabatur de regali genere Merciorum regis; quam nos ipsi propriis oculorum nostrorum obtutibus non paucis ante obitum suum annis frequenter vidimus; venerabilis scilicet fœmina; ⁊ permultos annos post obitum viri sui castissima vidua læðo tenus permansit. Eodem anno prædictus paganorum exercitus; Norðanhymbros relinquens in Merciam venit; ⁊ Snotengaham adiit; quod Britannice Tigguo cobauc interpretatur; Latine autem Speluncarum domus; ⁊ in eodem loco eodem anno hyemauerunt. Quibus illic aduenientibus; confestim Burhred Merciorum rex; ⁊ omnes eiusdem gentis optimates; nuncios ad Æþered occidentalium Saxonum regem; ⁊ Ælfred fratrem dirigunt; suppliciter obsecrantes; vt illi illis auxiliarentur; quo possent contra præfatum pugnare exercitum. Quod ⁊ facile impetrauerūt. Nam illi fratres non segnius promissione; cōgregato ex omni parte sui immenso exercitu Merciam adeunt; ⁊ vsque ad Snotengaham bellum vnanimiter quærentes peruenerunt. Cumque pagani tuitione arcis muniti bellum dare negarent; ⁊ christianis frangere murum non suppetebat; pace inter Mercios ⁊ paganos facta duo illi fratres Æþered cū suis cohortibus domum reuersi sunt.

Nuptiæ Ælfredi.

* mucil eo quod erat corpore magnus.

ANno dom. incarnat. 869. nati. autem Ælfredi regis 21. fames magna ⁊ mortalitas hominum; ⁊ pestis animalium; ⁊ præfatus paganorum exercitus iterum ad Norþanhymbros equitans; Eboracum ciuitatem adiit ⁊ ibi anno integro mansit. Fames cum peste.

ANno dominicæ incarnat. 870. nati. autem Ælfredi regis 21. supra memoratus paganorum exercitus; per Merciam in orientales anglos transiuit; ⁊ ibi in loco qui dicitur Þeodford hyemauit. Eodem anno Eadmund orientalium Anglorum rex; contra ipsū exercitum

atrociter pugnauit. Sed proh dolor Paganis nimium gloriantibus; ipse cum magna suorum parte ibidem occisa inimici loco funeris dominati sunt; ⁊ totam illam regionem suo dominio subdiderunt. Eodem anno Ceolnoð Archiep. Dorobernıæ antistes; viam vniuersitatis adiens in eadem ciuitate in pace sepultus est;

Ceolnoði mors.

ANno dominicæ incarnat. 871. nati autem Ælfredi regis 22. exosæ memoriæ Paganorū exercitus orientales Anglos deserens; ⁊ regnum occidentalium Saxonum adiens; venit ad villam regiam quæ dicitur Rædigam in meridiana tamesis flumenris fluminis ripa sitam; in illa paga quæ dicitur Bearrocscire. Tertioque aduentus sui ibidem die comites eorum cum magna illius parte in prædam equitauerunt; alis vallum inter duo flumina tamesen ⁊ cynetan a dextrali parte eiusdem regiæ villæ facientibus; quibus Æthelwulf Bearrocensis pagæ comes; cum suis sodalibus in loco qui dicitur Englafeld obuiauit; ⁊ animose ex vtraque parte ibidem pugnatū est. Cumque ibi diu vtrique resisterēt altero paganorū comite occiso; ⁊ maxima exercitus parte deleta; cæterisque fuga elapsis; christiani victoriā accipientes loco funeris dominati sunt. His ibi ita gestis post quatuor dies Æthered rex occidentalium Saxonum; ⁊ Ælfred frater eius adunatis viribus congregatoque exercitu; Rædigam adierunt. Cumque vsque ad portam arcis peruenissent; cædendo ⁊ prosternendo quoscunque de Paganis extra arcem inuenissent; Pagani non segnius certabant lupino more; totis portis erumpentes; totis viribus bellum perquirunt; ibique diu ⁊ atrociter ex vtraque parte dimicatum est. Sed heu proh dolor Christianis demum terga vertentibus pagani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt; ibique Æthelwulfus præfatus comes inter cæteros occubuit. Quo dolore ⁊ verecundia Christiani commoti iterum post quatuor dies contra præfatum exercitum in loco qui dicitur Æscesdun; quod Latine mons fraxini interpretatur; totis viribus ⁊ plena voluntate ad prœlium prodeunt. Sed Pagani in duas se turmas diuidentes; æquali lance testudines parant. Habebant enim tunc duos reges ⁊ multos comites; concedentes mediam partem exercitus duobus regibus; ⁊ alteram omnibus comitibus. Quod Christiani cernentes ⁊ etiam ipsi exercitum in duas turmas similiter diuidentes; testudines non segnius construunt. Sed Ælfred citius ⁊ promptius cum suis; sicut ab his qui viderunt veridicis referentibus audiuimus; ad locum prœlii aduenit. Nimirum; erat enim adhuc suus frater Æthered rex in tentorio in oratione positus audiens missam; ⁊ nimium affirmans se inde viuum non discessurum antequam Sacerdos missam finiret; ⁊ diuinū pro humano nolle deserere seruitium; ⁊ ita fecit. Quæ regis Christiani fides multum apud

Conflictus christianorū cū Paganis

Ætheredi deuotio.

domi-

dominum valuit; sicut in sequentibus apertius declarabitur. Decreuerant ergo Christiani vt Æthered rex cum suis copiis contra duos paganos reges sumeret prœlium: Ælfred vero suus frater, cum suis cohortibus contra omnes paganorum duces belli sortem sumere deberet. Quibus ita firmiter ab vtraque parte dispositis; cũ rex in oratione diutius moraretur; et pagani parati ad locum certaminis citius aduenissent; Ælfred tunc secundarius cum diutius hostiles acies ferre non posset; nisi aut bello retrorsum recederet; aut contra hostiles copias ante fratris aduentum in bellum prorumperet; demum viriliter aprino more christianas copias contra hostiles exercitus (vt ante proposuerant) tamen quamuis rex adhuc non venerat dirigens; diuino fretus consilio ⁊ adiutorio fultus; testudine ordinabiliter condensata confestim contra hostes vexilla mouet. Sed hoc in loco nescientibus intimandum est; quod ille locus certaminis belligerantibus inæqualis erat. Nam pagani editiorem locum præoccupauerant; christiani ab inferiori loco aciem dirigebant. Erat quoque in eodem loco vnica spinosa arbor breuis admodũ; quam nos ipsi nostris propriis oculis vidimus. Circa quam ergo hostiles inter se acies cum ingenti omnium clamore; illi perperam agentes; isti pro vita ⁊ dilectis; atque patria pugnaturi hostiliter conueniunt. Cumque aliquandiu animose ⁊ nimium atrociter hinc inde vtrique pugnarent; pagani diuino iudicio christianorum impetum diutius non ferentes maxima suarum copiarum parte occisa; opprobriosam fugam cepere; quo in loco alter de duobus paganorum regibus ⁊ 5. comites occisi occubuerũt; ⁊ multa millia paganę partis in eodem loco; ⁊ insuper per totam campestrem æscẽdun latitudinem vbique dispersa; longe lateque occisa corruerunt. Cecidit ergo illic Bægscecg rex; ⁊ Sidroc ille senex comes; ⁊ Sidroc iunior comes; ⁊ Osbern comes; ⁊ Fræna comes; ⁊ Harald comes; ⁊ totus paganorum exercitus in fugam vsque ad noctem; ⁊ etiam vsque ad diem sequentem; quousque ad arcem qui euaserant peruenerunt; versus est. Quos christiani vsque ad noctem persequuti sunt; ⁊ vbique prosternẽtes. His ibi ita gestis; iterum post 14. dies Æthered rex vna cum fratre suo Ælfred; adunatis viribus contra paganos pugnaturi basengas adierũt. Quibus hinc inde hostiliter conuenientibus; ⁊ diu resistentibus; pagani victoriam accipientes loco funeris dominati sunt. Quo prœlio peracto de vltra marinis partibus alius paganorum exercitus societati se adiunxit. Et eodem anno post pascha; Æthered rex præfatus; regno 5. annis per multas tribulationes strenue atque honorabiliter cum bona fama gubernato; viam vniuersitatis adiens in Winburnan monasterio sepultus; aduentum domini ⁊ primam cum iustis resurrectionem expectat.

Paganorũ clades.

Ætheredi mors.

Initium regni Ælfredi.

Eodem anno Ælfred supra memoratus; qui vsque ad id temporis viuentibus fratribus suis secundarius fuerat; totius regni gubernacula diuino concedente nutu cum summa omnium illius regni accolarum voluntate confestim fratre defuncto suscepit. Quod etiam viuente prædicto fratre suo si dignaretur accipere; facillime cum consensu omnium potuerat inuenire. Nempe quia ⁊ sapientia ⁊ cunctis moribus bonis cunctos fratres suos præcellebat; ⁊ insuper eo quod nimium bellicosus ⁊ victor prope in omnibus bellis erat. Cumque regnare prope quasi inuitus vno mense impleto cœperat; nimirum enim non putabat in se diuino fultus auxilio; tantam paganorum vnquam posse solus sufferre austeritatem; quin etiam viuentibus suis fratribus; cum magna multorum detrimenta sustinuisset contra vniuersum paganorum exercitum; in monte qui dicitur Wiltun; qui est in meridiana ripa fluminis Guilou; de quo flumine tota illa paga nominatur; cum paucis ⁊ nimium inæquali numero acerrime belligerauit. Et cum hinc inde vtrique hostiliter ⁊ animose non parua diei parte pugnarent; Pagani ad integrum suum periculum propriis suis conspectibus cernentes; ⁊ hostium infestationem diutius non ferentes; terga in fugam verterunt. Sed proh dolor per audacitatem persequentium decipientes; iterum in prœlium prodeunt; ⁊ victoriam capientes loco funeris dominati sunt. Nec hoc cuiquam mirabile videatur quod christiani paruum in prœlio numerum habebant. Erāt enim Saxones maxima ex parte in eodem vno anno 8. contra paganos prœliis populariter attriti; in quibus 8. prœliis; vnus rex paganorum ⁊ 9. duces cum innumeris cohortibus occisi periere; exceptis quotidianis ⁊ nocturnis irruptionibus innumerabilibus; quas Ælfred sæpe memoratus ⁊ singuli duces illius gentis cum suis; ⁊ etiam perplures ministri regis contra paganos infatigabiliter studiose exercebant; in quibus frequentissimis irruptionibus quot millia paganæ expeditionis occisa perierunt; nisi soli deo incognitum est; exceptis his; qui in 8. supra memoratis prœliis trucidati sunt. Eodem quoque anno Saxones cum iisdem paganis ea conditione; vt ab eis discederent pacem pepigerunt; quod ⁊ impleuerunt.

Belli incōstantia.

Mercii cū Paganis pacem ineunt.

ANno incarnationis 872. nati. autem Ælfredi regis 23. præfatus paganorum exercitus Londoniam adiit; ⁊ ibi hyemauit; cum quo Mercii pacem pepigerunt.

ANno dominicæ incarnationis 873. nati. autem Ælfredi regis 24. sæpe memoratus exercitus Londoniam deserens in Nordanhymbrorum regionem perrexit; ⁊ ibi hyemauit in paga quæ dicitur Lindesig; cum quo iterum Mercii pacem pepigerunt.

Anno

ANno dominicæ incarnationis *874.* nati. autem Ælfredi regis *25.* supra memoratus sæpe exercitus Lindissig deserens; Merciã adiit; ⁊ hyemauit in loco qui dicitur Hreopedune. Burghredum quoque Merciorum regem regnum suum deserere ⁊ vltra mare exire; ⁊ Romam adire contra voluntatem suam coegit *22.* regni sui anno. Qui postquam Romam adierat; non diu viuens ibidẽ functus est; ⁊ in schola Saxonum in ecclesia sanctæ Mariæ honorifice sepultus aduentũ domini; ⁊ primam cum iustis resurrectionem expectat. Pagani quoque post eius expulsionem totum Merciorum regnum suo dominio subdiderunt. Quod tamen miserabili conditione cuidã insipienti ministro regis; eius nomen erat Ceolƿulf eodem pacto custodiendum commendauerunt; vt qualicunque die illud vellent habere iterum pacifice illis assignaret; quibus in eadem conditione obsides dedit; ⁊ iurauit nullo modo se voluntati eorum contradicere velle; sed obediens in omnibus esse.

Burghredus Romæ moritur.

ANno dominicæ incarnationis *875.* nati. autem Ælfredi regis *26.* supra memoratus sæpe exercitus Hreopedune deserens in duas se diuisit turmas. Cuius altera pars cum Healfdene in regionem Norðanhymbrorum perrexit; ⁊ ibi hyemauit iuxta flumen quod dicitur Tine; ⁊ totam Norðanhymbrorum regionem suo subdidit dominio; nec non ⁊ Pictos ⁊ Stratduttenses depopulati sunt. Altera quoque pars cum Goðrum; ⁊ Osscytil; ⁊ Amund tribus paganorum regibus; ad locum qui dicitur Grantebrycge peruenit; ⁊ ibi hyemauit. Eodem anno Ælfred rex nauali prœlio in mare cõtra *6.* naues paganorum belligerauit; ⁊ vnam ex eis cepit cæteris per fugam elapsis.

Pugna maritima Ælfredi.

ANno dominicæ incarnationis *876.* nati. autem Ælfredi regis *26.* sæpe memoratus paganorum exercitus noctu de Grantebricge exiens; castellum quod dicitur Ƿerham intrauit; quod monasteriũ sanctimonialium inter duo flumina Frauu; ⁊ in paga quæ dicitur Britannice Durngueis; Saxonice autem Þornsæta tutissimo terrarum situ situm est; nisi ab occidentali parte tantummodo; vbi contigua terra est. Cum quo exercitu Ælfred rex fœdus firmiter ea conditione vt ab eo discederent pepigit; cui ille exercitus electos obsides quãtos solus nominauit sine vlla controuersia dedit; nec non ⁊ sacramentum in omnibus reliquiis; quibus ille rex maxime post Deum confidebat iurauit; in quibus ⁊ super armillam super quam nec alicui genti prius iurare voluit citissime de regno suo se exiturum esse; sed more suo solita fallacia vtens; ⁊ obsides ⁊ iuramentum atque fidem promissam non custodiens; nocte quadam fœdere disrupto; omnes equites quos habebat occidit; versusque inde Domnaniam ad locum qui dicitur Saxonice Eaxanceastre; Britannice autem Cairuuisc; Latine

Pagani fœdifragi.

quoque ciuitaſ in orientali ripa fluminiſ Vuiſc; ſita eſt prope mare meridianum; quia interluit Galliam Britanniamque; inopinate direxit; ⁊ ibi hyemauit. Eodem quoque anno Halfdene rex illiuſ partiſ Northanhymbrorum totam regionem ſibimet ⁊ ſuiſ diuiſit; ⁊ illam cum ſuo exercitu coluit. Eodem anno Rollo cum ſuiſ Normanniam penetrauit. Idem Normannorum dux Rollo cum in antiqua Britannia ſiue Anglia hyemaret; militaribuſ fretuſ copiiſ; quadam nocte fruitur viſione mox futuræ certitudiniſ. De hoc Rollone vide plura in annalibuſ.

ANno 877. Pagani inſtante tempore autumnali partim in Exeanceaſtre reſidebant; ⁊ parſ Merciam prædaturã receſſit. Creſcebat inſuper diebuſ ſinguliſ peruerſorum numeruſ; adeo quidẽ vt ſi 30. ex eiſ millia vna die necarentur, alii ſuccedebant numero duplicato. Tũc rex Ælfreduſ iuſſit Cymbaſ ⁊ galeaſ i. lõgaſ naueſ fabricari per regnum; vt nauali prælio hoſtibuſ aduentantibuſ obuiaret. Impoſitiſque piratiſ in illiſ viaſ mariſ cuſtodiendaſ cõmiſit. Ipſe vero Eaxanceſtre ubi pagani hyemabant properanſ; illiſ incluſiſ ciuitatem obſedit. Nautiſ quoque ſuiſ mandauit vt in parte freti vitale hoſtibuſ ſubſidium denegarent. Occurrerunt autem nautiſ ſuiſ 120. naueſ armatiſ militibuſ oneratę; qui in auxilium ſuorum conciuium aduenerunt. Quaſ cum Paganiſ militibuſ miniſtri regiſ cognouiſſent repletaſ ad arma proſiliunt; ⁊ viriliter barbaraſ nationeſ inuadunt. Pagani vero qui iam fere per menſem inter fluctuſ pelagi naufragium pertuliſſent; inutiliter prælium reddiderunt; vnde in momento agminibuſ eorũ laceratiſ in loco qui Gnauepic dicitur; vndiſ ſubmerſi omneſ pariter perierunt. Eodem anno exercituſ Paganorum Werhãm deſereneſ; partim equitando; partim nauigando cum peruenerũt ad locum qui ſuanauinc dicitur; perierunt 120. e nauibuſ. Equeſtrem vero exercitum rex Ælfreduſ inſequebatur tunc; quouſque venit ad Eaxanceaſtriam. Ibi accepit obſideſ; ⁊ iuramentum ab eo; vt cito diſcederet. Ipſo anno menſe Auguſto; ille exercituſ perrexit in Merciam; ⁊ illam regionem Merciorum partim dedit Ceoluulfo cuidam inſipienti regiſ miniſtro; partim inter ſe diuiſit.

Galearum fabricatio

Paganorũ ſubmerſio

ANno Dominicæ incarnationiſ 878. natiuitatiſ autem Ælfredi regiſ 27. ſuppra memoratuſ ſæpe exercituſ Eaxeanceaſtre deſereneſ; Cippanham villam regiam quæ eſt ſita in ſiniſtrali parte Wiltunſcire; in orientali ripa fluminiſ quod Britannice dicitur Abon; adiit ⁊ ibi hyemauit; ⁊ multoſ eiuſdem gentiſ vltra mare compulit hoſtiliter; ⁊ penuria atque pauore nauigare; ⁊ maxima ex parte omneſ illiuſ regioniſ habitatoreſ ſuo ſubdiderunt dominio. Eodem tempore Ælfred ſæpe ſuppra memoratuſ rex occidentalium Saxonum cum pau-

pau-

paucis suis nobilibus; ⁊ etiam cum quibusdam militibus ⁊ vasellis per sylvestria; ⁊ gronnosa Summurtunensis pagæ loca in magna tribulatione; inquietã vitã ducebat. Nihil enim habebat quo uteretur; nisi quod a paganis ⁊ etiam a Christianis qui se paganorum subdiderant dominio; frequentibus irruptionibus aut clam aut etiam palam subtraheret. Et ut in vita S. patris Neoti legitur apud quendam suum vaccarium. Contigit autem die quodam ut rustica uxor viz. illius vaccarii pararet ad coquendum panes. Et ille rex sedens sic circa focum præparauit sibi arcum ⁊ sagittas ⁊ alia bellorum instrumenta. Cum vero panes ad ignem positos ardentes aspexit, illa infœlix mulier festinanter currit ⁊ amouit eos; increpans regem inuictissimum ⁊ dicens. Heus homo urere quos cernis panes; girare moraris; cum nimiũ gaudes hos manducare calẽtes; mulier illa infausta minime putabat illũ esse regem Ælfredũ; qui tot bella gessit cõtra paganos; tãtasque victorias accepit de eis. Non solum autem eidem glorioso regi victorias de inimicis ⁊ prosperitatẽ in aduersis conferre dominus dignatus est: verum etiam ab hostibus fatigari; aduersitatibus affligi; despectu suorum deprimi; multotiens eum idem benignus dominus permisit ut sciret quoniã vnus est omniũ dominus cui curuatur omne genu; cuius in manu corda sunt regum; qui ponit de sede potentes; ⁊ exaltat humiles; qui suos fideles in summa prosperitate positos flagellis aduersitatum vult aliquando tangi; ut depressi de dei misericordia non desperent; ⁊ exaltati de honore non superbiant; sed etiã sciant cui debent omnia quę habent. Quam siquidem aduersitatẽ præfato regi illatam non immerito ei euenisse credimus; quia in primo tempore regni sui cum adhuc iuuenis erat; animoque iuuenili detentus fuerat; homines sui regni sibique subiecti qui ad eum venerant; ⁊ pro necessitatibus suis eum requirebant; ⁊ qui depressi potestatibus erant; suum auxilium ac patrocinium implorabant; ille vero noluit eos audire; nec aliquod auxilium impendebat; sed omnino eos nihili pẽdebat. Quod beatissimus vir Neotus adhuc viuens in carne; qui erat cognatus suus intimo corde doluit; maximamque aduersitatem ob hoc ei venturam spiritu prophetico plenus prædixerat; sed ille ⁊ piissimam viri dei correptionem parui pendebat; ⁊ verissimam eius prophetiam nõ recipiebat. Quia igitur quicquid ab homine peccatur; aut hic aut in futuro necesse est ut quolibet modo puniatur? noluit verus ac pius Iudex illam regis insipientiam esse impunitã in hoc seculo; quatenus illi parceret in districto Iudicio. Quare ergo idem sæpedictus Alfredus in tantam miseriam sæpius incidit; ut nemo subiectorum suorũ sciret vbi esset; vel quo deuenisset. Eodem anno frater Hynguari ⁊ Healfdene cum 23. nauibus de demetica regione in qua hyemauerat post

Ælfredi inopia.

Ælfredi fortuna.

Ælfredi contemptus in subditos.

multas ibi christianorum strages factas ad Domnaniam enauigauit, ⁊ ibi a ministris regis cum 1200. infœlici exitu perperam agens occisus est, ante arcem Cynuit quia in eadem arce multi ministri regis cũ suis se concluserant confugii causa. Sed cum pagani arcem imparatam atque omnino immunitam, nisi quod mœnia nostro more erecta solummodo haberet, cernerent, non enim effringere moliebantur, quia ⁊ ille locus situ terrarum tutissimus est ab omni parte nisi ab orientali, sicut nos ipsi vidimus obsidere eam cœperunt, putantes homines illos manum cito daturos fame ⁊ siti ⁊ obsidione coactos, quia nulla aqua illi arci contigua est, quod non ita vt putabant euenit. Nã christiani ante quam talem penuriam omnino subire paterentur, diuinitus instigati multo melius iudicantes aut mortem aut victoriam mereri, diluculo super paganos ex improuiso irrumpunt, ⁊ a primo tempore hostes hostiliter cum rege suo maxima ex parte paucis ad naues per fugam elapsis prosternunt, ibique acceperunt spolia non minima. In quo etiam acceperunt illud vexillum quod Reafan nominãt. Dicunt enim quod 3. sorores Hinguari ⁊ Habbe filiæ viz. Lodebrochi illud vexillum texuerunt, ⁊ totum parauerunt illud vno meridiano tẽpore. Dicunt etiam quod in omni bello, vbi præcederet idem signum si victoriam adepturi essent, appareret in medio signi quasi coruus viuens volitans. Sin vero vincendi in futuro fuissent, penderet directe nihil mouens. Et hoc sæpe probatum est. Eodem anno post pascha Ælfred rex cum paucis adiutoribus fecit arcem in loco qui dicitur Æthelingaeg, ⁊ de ipsa arce semper cum nobilibus vassellis Summurtunensis contra paganos infatigabiliter rebellauit. Iterumque in 7. ebdomada post pascha ad petram Ægbryhta quæ est in orientali parte saltus qui dicitur Seluudu Latine autẽ silua magna, Britãnice Coitmaur, equitauit, ibique obuiauerunt illi omnes accolæ Summurtunẽsis pagæ ⁊ Wiltunẽsis, omnes accolæ Hamtunẽsis pagæ, qui nõ vltra mare pro metu paganorũ nauigauerãt, visoque rege sicut dignũ erat quasi redíuiuum post tantas tribulationes recipientes immenso repleti sunt gaudio, ⁊ ibi castra metati sunt vna nocte. Diluculo sequenti illucescente rex in castra commouẽs venit ad locũ qui dicitur Æcglea, ⁊ ibi vna nocte castrametatus est, inde sequẽti mane illucescẽte vexilla commouens ad locum qui dicitur Ethandũ venit, ⁊ cõtra vniuersum paganorum exercitum cum densa testudine atrociter belligerans, animoseque diu persistens diuino nutu tandem victoria potitus, paganos maxima cæde prostrauit, ⁊ fugientes vsque ad arcem percutiens persecutus est, ⁊ omnia quæ extra arcẽ inuenit homines, scilicet ⁊ equos ⁊ pecora confestim cædens homines surripuit, ⁊ ante portas paganicæ arcis cum omni exercitu suo viriliter castrametatus est.

Vexillum a Paganis captum.

est. Cumque ibi per 14. dies remoraretur, pagani fame, frigore, timore, & ad extremum desperatione perterriti pacem ea conditione petierunt, vt rex nominatos obsides quãtos vellet ab eis acciperet, & ille nullum eis daret: ita tamen qualiter nunquã cum aliquo pacem ante pepigerant, quorum legatione audita rex sua ipsius misericordia motus, nominatos quantos voluit obsides ab eis accepit, quibus acceptis, pagani insuper iurauerunt se citissime de suo regno exituros, nec non & Godrum rex eorum christianitatem subire & baptismũ sub manu Ælfredi regis accipere promisit, quæ omnia ille & sui vt promiserãt impleuerũt. Nam post ebdomadas godrũ Paganorũ rex cum 30. electissimus de exercitu suo viris ad Ælfred regem prope Æþelingaeg in loco qui dicitur Alre peruenit, quem Ælfred rex in filium adoptionis sibi suscipiens de fonte sacro baptismatis eleuauit. Cuius chrismatis solutio 8. die in villa regia quæ dicitur ƿædmor fuit, qui postquam baptizatus fuit 12. noctibus cum rege mansit. Cui rex cum suis omnibus multa & optima ædificia largiter dedit.

Paganorũ rex baptizatur.

ANno Dominicæ incarnationis 879. natiuitatis autem Ælfredi regis 28. præfatus paganorum exercitus de Cippanhamme, vt promiserat consurgens Cirrenceastre adiit, qui Britannice Cair ceri nominatur, quæ est in meridiana parte Ƿuicciorum, ibique per vnum annum mansit. Eodem anno magnus paganorum exercitus de vltra marinis partibus nauigans in þamesim fluuium venit, & adunatus est superiori exercitui, sed tamen hyemauit in loco qui dicitur Fullonham iuxta flumen þamensis. Eodẽ anno eclipsis solis inter nonam & vesperam sed propius ad nonam facta est.

Solis eclipsis.

AN. dom. incarnat. 880. nati. autẽ Ælfredi regis 29. sæpe memoratus paganorum exercitus Cirrenceastre deserens ad orientales Anglos perrexit, ipsamque regionẽ diuidens cœpit inhabitare eodem anno exercitus paganorũ qui in Fullonham hyemauerat, Britannicam insulã deserens, iterũ vltra mare nauigans ad orientalem Franciã perrexit, & per vnum annum in loco qui dicitur Gaent mansit.

ANno dom. incarnat 881. nati. autẽ Ælfredi regis 30. prefatus exercitus superius in Franciam perrexit, contra quẽ Franci pugnauerunt, & finito prœlio pagani equis iuuentis equites facti sunt.

AN. dom. incarnat. 882. nati. autẽ Ælfredi regis 31. præfatus exercitus suas naues per flumẽ ꝙ dicitur Mese sursũ tãto lõge in Frãciã pertraxit, & ibi 1. anno hyemauit. Et eodẽ anno Ælfred angulsaxonũ rex nauali prœlio cõtra paganicas naues in mare cõgressus est ex quibus duas cepit naues occisis omnibus qui in eis erant, duarũque aliarũ nauiũ duo principes cũ omnibus suis socijs valde prœlio & vulneribus fatigati depositis armis, curuo poplite, & supplicibus precibus

dederunt se regi.

ANno dominicæ incarnat.883.nati.autem Ælfredi regis 32. præfatus exercitus naues suas per flumen quod dicitur Scald; contra flumen nauigans ad monasterium sanctimonialium quod dicitur Cundoht traxit; ⁊ ibi anno 1. mansit.

ANno dominicæ incarnat.884.nati.autem Ælfredi regis 34.præfatus exercitus in duas turmas diuisit; vna etenim turma in orientalem Franciam perrexit; ⁊ altera ad Britanniam veniens; Cantium adiit; ciuitatemque quæ Hrofesceastre Saxonice dicitur; in orientali ripa fluminis Medpæg sitam obsedit. Ante huius portam Pagani castellum ibimet firmum subito fabricauerunt; nec tamen illã ciuitatem expugnare potuerunt; quia ciues illi se viriliter defenderunt quousque Ælfred rex cum magno exercitu adiutorium illis conferens superuenit. Et tunc pagani relicta arce sua ⁊ omnibus equis quos de Francia secum adduxerant derelictis; maxima parte necnon captiuorum suorum in arce dimissa aduueniente subito rege; ad naues suas confestim confugiunt; ⁊ Saxones statim derelictos a paganis captiuos; ⁊ equos diripiunt. Pagani itaque magna necessitate cõpulsi eadem æstate iterum Franciam adierunt. Eodem anno Ælfred angulsaxonum rex classem suam de Cantio; plenã bellatoribus in orientales anglos dirigens prædandi causa transmisit. Cumque ad ostium Sturre fluminis aduenissent; confestim 13. naues paganorum paratæ ad bellum obuiauerunt eis; initoque nauali prœlio; hinc inde acriter pugnantes pagani omnes occisi; ⁊ omnes naues cum omni pecunia eorum captæ sunt. Cumque inde victrix regia classis dormiret; pagani qui ad orientalem Anglorum regionem habitabant congregatis vndecunque nauibus; eidem regiæ classi in ostio eiusdem fluminis in mari obuiauerunt; consertoque nauali prœlio; pagani victoriam habuerunt. Eodem quoque anno Carolomannum Francorum occidentalium regem aprorum venationem agentem singulari congressione horrendo dente Aper dilacerans; miserabili funere percussit. Cuius frater Hloduuicus superiori anno defunctus est; qui ⁊ ipse erat etiam Francorum rex; ipsi etenim ambo filii Hloduuici regis Francorum erant; qui etiam Hloduuicus supra memorato anno quo eclypsis solis facta est; defunctus est; ipse quoque Hloduuicus filius Caroli Francorũ regis erat; cuius filiã Iudittã Æthelulfus occidentalium Saxonũ rex ad reginam sibi paterna voluntate suscepit. Eodẽ quoque anno magnus paganorũ exercitus de Germania in regionẽ antiquorũ Saxonũ quod Saxonice dicitur Ealdseaxũ superuenit; cõtra quos adunatis viribus idẽ Saxones ⁊ Frisones ibidẽ in vno illo anno viri

Ciuitas Roffensis obsessa.

Paganorũ fuga.

Naualis victoria de Paganis.

Carolomannus ab apro cæsus

liter

liter pugnauere; in quibus duobus bellis Christiani diuina opitulante misericordia victoriam habuere. Eodem quoque anno Farlus Almannorum rex occidentalium Francorum regnũ ⁊ omnia regna quę sunt inter mare Terrenum; ⁊ illum marinum sinum qui inter antiquos Saxones ⁊ Gallos adiacet; voluntario omniũ consensu accepit; absque armorico (i. minori Britannia) regno; qui Farlus filius Hlóduuici regis filius fuit. Ipse vero * Hlóduuic Germanus Karoli regis Francorũ patris viz. Iudittæ reginæ prædictæ erat; qui etiã duo Germani fuerunt filii Hlóduuici. Hlóduuic vero ille filius Karoli magni ⁊ antiqui atque sapientissimi qui etiam fuit filius Pippini. Eodẽ anno beatæ memoriæ Marinus papa vniuersitatis viã migrauit; qui scholam Saxonum in Roma morantium; pro amore ⁊ deprecatione Ælfredi angulsaxonum regis ab omni tributo; ⁊ talento telonio benigne liberauit; qui etiam multa dona prędicto regi illa vice transmisit; inter quę dedit etiam nõ paruam illius sanctissimæ ac venerabilissimæ crucis partẽ; in qua dominus noster Iesus Christus pro vniuersali hominũ salute pependit. Eodem quoque anno ille paganorum exercitus qui in orientalibus anglis habitauit; pacem quam cum Ælfredo rege pepigerat opprobriore fregit. Igitur vt ad id vnde digressus sum redeam; ne diuturna enauigatione portũ optatæ quietis omittere cogar; aliquantulũ quãtũ notitiæ meæ innotuerit de vita ⁊ moribus; ⁊ ęqua cõuersatione atque ex parte non modica; res gestas domini mei Ælfredi angulsaxonum regis; postquam præfatam ac venerabilem de Merciorum nobilium genere coniugem duxerit; deo annuente succinctim ac breuiter ne qua prolixitate narrandi noua quæque fastidientium animos offendam; vt promisi expedire procurabo. Cum ergo nuptias honorabiliter in Mercia factas inter innumerabiles vtriusque sexus populos solemniter celebraret; post diuturna die noctuque conuiuia subito ⁊ immenso; atque omnibus medicis incognito confestim coram omni populo correptus est dolore. Incognitum enim erat omnibus qui tunc aderant; ⁊ etiam hucusque quotidie cernentibus quod proh dolor pessimum est; tantam diuturnitatẽ a 20. ætatis suæ anno vsque 40. ⁊ eo amplius annum per tanta annorum curricula incessanter protelasse; vnde talis dolor oriebatur. Multi nãque fauore ⁊ fascinatione circumstantis populi hoc factum esse autumabant; alii diabolica quadam inuidia; qui semper bonis inuidus existat; alii inusitato quodam genere febris; alii ficum existimant; quod genus infestissimi doloris etiam ab infantia habuit. Sed quodam tempore diuino nutu antea cum Cornubiam venandi causa adiret; ⁊ ad quandam ecclesiam orandi causa diuertisset; in qua Sanctus Guerirr requiescit; ⁊ nunc etiam Sanctus Neotus ibidem pausat subleuatus est.

Lodouicus.

Dona papæ Ælfredo.

Morbus Ælfredi.

Erat enim sedulus sanctorum locorum visitator etiam ab infantia; orandi ⁊ eleemosynam dandi gratia diu in oratione tacita prostratus; ita domini misericordiam deprecabatur; quatenus omnipotens deus pro sua immensa clementia stimulos præsentis ⁊ infestantis infirmitatis aliqua qualicunque leviori infirmitate mutaret; ea tamen conditione vt corporaliter exterius illa infirmitas non appareret; ne inutilis ⁊ despectus esset. Timebat lepram aut cæcitatem vel aliquem talem dolorem; qui homines tam cito ⁊ inutiles ⁊ despectos suo aduentu efficiunt. Oratione autem finita cœptum iter arripuit ⁊ non multo post tempore vt in oratione deprecatus fuerat; se ab illo dolore medicatum esse diuinitus sensit; ita vt funditus eradicaretur. Quamuis ⁊ hunc dolorem in primæuo iuuentutis suæ flore; deuota oratione ⁊ frequẽti deo supplicatione pius supplex nactus fuerat. Nam vt de beneuola mentis suæ deuotione deo succinctim ac breuiter quamuis præpostero ordine loquar; cum in primæuo iuuentutis suę flore antequam propriam coniugem duceret; mentem suam propriam in dei mandatis stabilire vellet; ⁊ se a carnali desyderio abstinere non posse cerneret; offensã dei incurrere si aliquid contrariũ voluntati illius perageret metuẽs; sæpissime gallicantu; ⁊ matutinis horis clam consurgens; ecclesias ⁊ reliquias sanctorum orandi causa visitabat; ibique diu prostratus orabat; quo deus omnipotens propter suam misericordiam mentem illius amore suæ seruitutis multo robustius per aliquam infirmitatem quam posset sustinere; non tamen quo eum indignum ⁊ inutilem in mũdanis rebus faceret; ad se penitus conuertens corroboraret. Cumque hoc sæpius magna mentis deuotione ageret; post aliquantulum interuallum præfatum fici dolorem dei munere incurrit; in quo diu ⁊ ægre permultos annos laborans; se etiam de vita desperabat; quo vsque oratione facta a se penitus eum amouit. Sed proh dolor; eo amoto alius infestior in nuptiis vt diximus eum arripuit; qui a 20. ætatis suæ anno vsque ad 45. eum die noctuque incessabiliter fatigauit. Sed si aliquando dei misericordia vnius diei aut noctis; vel etiam vnius horę interuallo illa infirmitas seposita fuerat; timor tamen ac tremor illius execrabilis doloris vnquam eum nõn deseruit; sed quasi inutilem eum vt ei videtur in diuinis ⁊ humanis rebus prope modum effecit. Nati sunt ergo ei filii ⁊ filiæ de supradicta coniũge sua; scꝫ. Æþelflœd primogenita; post quam Eadƿerd, deinde Æþelgeofu; postea Ælfðryð; deinde Æþelƿeard natus est; exceptis his qui in infantia morte præueniente præoccupati sunt; de quorum numero est; Æþelflœd adueniente matrimonii tempore; Eadredo Merciorum comiti matrimonio copulata est; Æþelgeofu quoque monasticæ vitæ regulis deuota deo virginitate sub-

Ælfredi oratio.

Ælfredi liberi.

subiuncta ⁊ consecrata; diuinum subiit seruitium; Æþelweard omnibus iunior ludis literariæ disciplinæ; diuino consilio; ⁊ admirabili regis prouidentia; cum omnibus pene totius regionis nobilibus infãtibus; ⁊ etiam multis ignobilibus; sub diligenti magistrorum cura traditus est. In qua schola vtriusque linguæ libri latinæ; sc̃. ⁊ Saxonicæ assidue legebantur; scriptioni quoque vacabant; ita vt antequã aptas humanis artibus vires haberent; venatoriæ sc̃. ⁊ cæteris artibus quæ nobilibus conueniunt; in liberalibus artibus studiosi ⁊ ingeniosi viderentur. Eadweard ⁊ Ælfðryð semper in curto regio nutriti cum magna nutritorum ⁊ nutricum diligentia; immo cum magno omnium amore; ⁊ ad omnes indigenas ⁊ alienigenas humiliata affabilitate ⁊ etiam lenitate; ⁊ cum magna patris subiectione hucusque perseuerant; nec etiam illi sine liberali disciplina inter cætera præsentis vitæ studia quæ nobilibus conueniunt; otiose ⁊ incuriose permittuntur. Nam ⁊ psalmos ⁊ Saxonicos libros; ⁊ maxime Saxonica carmina studiose didicere; ⁊ frequentissime libris vtuntur. Interea tamen rex inter bella; ⁊ præsentis vitæ frequentia impedimenta; nec non paganorum infestationes ⁊ quotidianas corporis infirmitates; ⁊ regni gubernacula regere; ⁊ omnem venandi artem agere; aurifices ⁊ artifices suos omnes; ⁊ falconarios; ⁊ accipitrarios; canicularios quoque docere; ⁊ ædificia supra omnem antecessorum suorum consuetudinem; venerabiliora ⁊ pretiosiora noua sua machinatione facere; ⁊ Saxonicos libros recitare; ⁊ maxime carmina Saxonica memoriter discere; aliis imperare; ⁊ solus assidue pro viribus studiosissime non desinebat; diuina quoque ministeria ⁊ missam sc̃. quotidie audire; psalmos quosdam ⁊ orationes; ⁊ horas diurnas; ⁊ nocturnas celebrare; ⁊ ecclesias nocturno tempore vt diximus orandi causa clam a suis adire solebat ⁊ frequentabat; eleemosinarum quoque studio ⁊ largitati indigenis ⁊ aduenis omnium gentium; ac maxima ⁊ incomparabili contra omnes homines affabilitate; atque iocunditate; ⁊ ignotarum rerum inuestigationi solerter se iũgebat. Franci autem multi; Frisones; galli; pagani; Britones; ⁊ Scoti; Armorici; sponte se suo dominio subdiderant; nobiles sc̃. ⁊ ignobiles quos omnes sicut suam propriam gentẽ secundum suam dignitatem regebat; diligebat; honorabat; pecunia ⁊ potestate ditabat; diuinam quoque scripturam a recitantibus indigenis; aut etiã si casu quodam aliũde aduenirent; cum alienigenis pariter preces audire sedulus ⁊ solicitus solebat. Episcopos quoque suos ⁊ omnem ecclesiasticũ ordinem; comites; ac nobiles suos; ministeriales etiam ⁊ omnes familiares; admirabili amore diligebat. Filios quoque eorum qui in regali familia nutriebantur; non minus propriis diligens; omnibus bonis moribus instituere; ⁊ literis imbuere solus die

Nobilium educatio.

Ælfredi otia et negotia.

noctuque inter cætera non deſinebat; ſed quaſi nullam in hiſ omnibuſ conſolationem haberet; ⁊ nullā aliam intrinſecuſ ⁊ extrinſecuſ perturbationem pateretur; ita tamen quotidiana ⁊ nocturna anxiuſ triſticia ad dominum ⁊ ad omneſ qui ſibi familiari dilectione adſciti forent; quærelaretur ⁊ aſſiduo gemebat ſuſpirio; eo quod deuſ omnipotenſ eum expertem diuinæ ſapientiæ ⁊ liberalium artium feciſſet; in hoc pium ⁊ opinatiſſimum atque opulentiſſimum Salomonem Hebræorum regem æquiparanſ; qui primituſ deſpecta omni præſenti gloria; ⁊ diuitiiſ; ſapientiam a deo depoſcit; ⁊ etiam vtramque inuenit; ſapientiam ſcilicet; ⁊ præſentem gloriam ſicut ſcriptum eſt; quærite ergo primum regnum dei ⁊ iuſtitiam eiuſ; ⁊ hæc omnia præſtabuntur vobiſ. Sed deuſ qui eſt ſemper inſpector internarum mētium; meditationum; ⁊ omnium bonarum voluntatum inſtigator; nec non etiā vt habeantur bona deſyderata largiſſimuſ adminiſtrator. Neque enim vnquam aliquem bene velle inſtigaret; niſi ⁊ hoc quod bene ⁊ iuſte quiſque habere deſiderat largiter adminiſtraret; inſtigauit mentem eiuſ intrinſecuſ non extrinſecuſ; ſicut ſcriptum eſt; audiam quid loquatur in me dominuſ deuſ. Coadiutoreſ bonæ meditationiſ ſuæ qui eum in deſyderata ſapientia adiuuare poſſent; quo ad concupita perueniret; quandocunque poſſet acquireret; qui ſubinde velut apiſ prudentiſſima quæ primo mane chariſ e celluliſ conſurgēſ æſtiuo tempore; per incerta aeriſ itinera curſum veloci volatu dirigenſ; ſuper multiplices ac diuerſoſ herbarum; holerum; fruticū; floſculoſ deſcendit; probatque quid maxime placuerit atque domum reportat; mentiſ oculoſ longum dirigit; quærenſ extrinſecuſ quod intrinſecuſ non habebat; id eſt; in proprio regno ſuo. At tunc deuſ quædam ſolatia regiæ beneuolentiæ tam beneuolam ⁊ iuſtiſſimā querelam illiuſ diutiuſ non ferenſ; veluti quædam luminaria; tranſmiſit Ƿuerfriðum ſcȝ. Ƿigernenſiſ eccleſię epiſcopum; in diuina ſcȝ. ſcriptura bene eruditum; qui imperio regiſ libroſ dialogorum Gregorii papæ ⁊ Petri ſui diſcipuli de latinitate primuſ in Saxonicam linguam; aliquando ſenſum ex ſenſu ponenſ elucubratim ⁊ elegantiſſime interpretatuſ eſt. Deinde Plegmundum Mercium genere; Dorobernenſiſ eccleſiæ Archiep. venerabilem ſcilicet virum; ſapientia præditum; Æðelſtan quoque ⁊ Ƿerƿulfum Sacerdoteſ; ⁊ capellanoſ Mercioſ genere eruditoſ; quoſ 4. Ælfred rex de Mercia ad ſe aduocauerat; ⁊ multiſ honoribuſ ⁊ poteſtatibuſ extulit in regno occidentalium Saxonum; exceptiſ hiſ quę Plegmunduſ Archiep. ⁊ Ƿerfriðuſ epiſcopuſ in Mercia habebant; quorum omnium doctrina ⁊ ſapientia regiſ indeſinenter deſiderium creſcebat ⁊ implebatur. Nam die noctuque quandocunque aliquam licentiam haberet libroſ ante ſe recitare talibuſ imperabat;

Regiſ amor in eruditoſ.

perabat; non enim vnquam ſine aliquo eorum ſe eſſe patiebatur; quapropter pene omnium librorum notitiam habebat; quamuis per ſe ipſum aliquid adhuc de libris intelligere non poſſet; non enim adhuc aliquid legere inceperat; ſed cum adhuc nec in hoc quoque regalis auaritia; ſed tamen laudabilis grata eſſet; legatos vltra mare ad Galliam magiſtros acquirere direxit; indeque aduocauit Grimbaldum ſacerdotem; ⁊ monachum; venerabilem viȝ. virum; cantatorem optimum; ⁊ omni modo eccleſiaſticis diſciplinis; ⁊ in diuina ſcriptura eruditiſſimum; ⁊ omnibus bonis moribus ornatum.

Ælfredi ſtudium de doctis cõparandis.

Iohanné quoque æque preſbyterum; ⁊ monachum acerrimi ingenii virum; ⁊ in omnibus diſciplinis literatoriæ artis eruditiſſimum; ⁊ in multis aliis artibus artificioſum; quorum doctrina regis ingenium multum dilatatum eſt, ⁊ eos magna poteſtate ditauit ⁊ honorauit. His temporibus ego quoque a rege aduocatus de occiduis ⁊ vltimis Britanniæ finibus ad Saxoniam adueni. Cumque permulta terrarum ſpatia illum adire propoſueram; vſque ad regionem dextralium Saxonum quæ Saxonice Suðſeaxum appellatur; ductoribus eiuſdem gentis comitantibus perueni; ibique illum in villa regia quæ dicitur Dene; primitus vidi.

Aſſeri ad regem aduentus.

Cumque ab eo benigne ſuſceptus fuiſſé; inter cætera ſententiarum noſtrarum famina me obnixe rogabat; vt deuouerem me ſuo ſeruitio; ⁊ familiaris ei eſſem; ⁊ omnia quæ in ſiniſtrali ⁊ occidétali Sabrinæ parte habebam pro eo relinquerem; quod etiam maiori mihi remuneratione reddere pollicebatur quod ⁊ faceret. Reſpondi ego; me talia incaute ⁊ temerarie promittere non poſſe; iniuſtum enim mihi videbatur; illa tam ſácta loca; in quibus nutritus; ⁊ doctus ac coronatus fueram; atque ad vltimum ordinatus pro aliquo terreno honore ⁊ poteſtate derelinquere; niſi coactus et compulſus. Ad quod ille ait; ſi nec tibi hoc ſuppetat ſubire; ſaltem dimidiam partem ſeruitii tui mihi accommoda; ita vt per 6. menſes mecum fueris ⁊ tantundem in Britannia; ad quod ego taliter reſpondi; nec hoc ſuauiter ⁊ temerarie ſine conſilio meorum poſſe promittere. At vero cum illum meum ſeruitium (ſed neſciebam quare) deſiderare cognoſcerem; promiſi me iterum ad eum poſt 6. menſes; ſoſpite vita reuerſurũ; cum tali reſponſo quod mihi ⁊ meis vtile; ac ſibi placabile eſſet. Cumque ſibi hoc reſponſum videretur probabile; dato reuertendi pignore ſtatuto tempore; quarto die ab eo equitantes ad patriam remeauimus; ſed cũ ab eo diſceſſeramus; in ƿintonia ciuitate febris infeſta me arripuit; in qua ſedule per 12. menſes ⁊ vna ebdomada die noctuque ſine aliqua vitæ ſpe laboraui. Cumque ſtatuto tempore ad eum ſicut promiſeram non reueniſſem; tranſmiſit ad me in diluculos qui me ad eum equitare feſtinarét; ⁊ cauſam remorationis perquirerent; ſed cum equi-

tare ad eum non possem; alium transmisi ad eum indiluculum qui remorationis meæ causam illi patefaceret; ⁊ si de illa infirmitate respiscere possem; me velle implere quę promiseram renunciaret. Discedente igitur infirmitate ex consilio ⁊ licentia nostrorum omnium pro vtilitate illius sancti loci; ⁊ omnium in eo habitantium regi vt promiseram; eius seruitio me deuoui ea conditione; vt per 6. menses omni anno cum eo commanerem; aut si simul possem 6. menses protelare; aut etiam per vices vt tribus mensibus in Britannia; vt tribus in Saxonia commanerem; ⁊ illa adiuuaretur per rudimenta sancti Degui in omni causa; tamen pro viribus. Sperabant enim nostri minores tribulationes; ⁊ iniurias ex parte Hemeid regis sustinere; qui sæpe deprædabatur illud monasterium; ⁊ parochiam Sancti Degui aliquando; expulsione illorum antistitum; qui in eo præessent; sicut ex nobis Archiep. propinquum meum; ⁊ me expulit aliquando sub ipsis; si ego ad notitiam ⁊ amicitiam illius regis qualicunque pacto peruenirem. Illo enim tempore; ⁊ multo ante omnes regiones dexteralis Britanniæ partis; ad Ælfred regem pertinebant; ⁊ adhuc pertinēt; Hemeid scilicet cum omnibus habitatoribus demeticæ regionis; ⁊ sex filiorū Rotri vi cōpulsus; regali se subdiderat imperio; Houil quoque filius Ris; rex Gleguising; ⁊ Brochmail; atque Fernmail filii Mouric; reges Guent; vi ⁊ tyrannide Eadred comitis; ⁊ Merciorum compulsi; suapte eundē expetiuere regē; vt dominiū ⁊ defensionem ab eo pro inimicis suis haberēt. Helised quoque filius Teudyr rex Brechoniæ; eorundem filiorum Rotri vi coactus dominiū regis præfati suapte requisiuit. Anarawt quoque filius Rotri; cum suis fratribus ad postremum amicitiam Norðanhymbrorum deserens; de qua nullum bonum nisi damnum habuerat; amicitiā regis studiose requirens ad præsentiam illius aduenit. Cumque a rege honorifice receptus esset; ⁊ ad manum episcopi in filium cōfirmationis acceptus; maximisque donis ditatus regis dominio cum omnibus suis eadem conditione subdidit; vt in omnibus regiæ voluntati sic obediens esset; sicut Æþered cum Merciis; nec in vanum illi omnes regis amicitiam acquisiuerunt: Nam qui desiderauerunt potestatem terrenā augere inuenerunt; qui pecuniam pecuniam; qui familiaritatem familiaritatem; qui vtramque vtramque. Omnes autem habuer amorem ⁊ tutelam ac defensionem ab omni parte; qua rex seipsum cum suis omnibus defendere potuit. Cum igitur ad eum aduenissem in villa regia quæ dicitur Leonaford honorabiliter ab eo susceptus sum; ⁊ cum eo illa vice 8. mensibus in curto mansi; in quibus recitaui illi libros quoscunque ille vellet; ⁊ quos ad manum haberemus. Nam hæc est propria ⁊ vsitatissima illius consuetudo die noctuque inter omnia alia mentis

⁊

⁊ corporiſ impedimenta; aut per ſe ipſum libroſ recitare; aut aliiſ recitantibuſ audire. Cumque ab eo fræquenter licentiam reuertendi quærerem ⁊ nullo modo impetrare poſſem; tandem cum ⁊ licentiam omnino expoſcere ſtatuiſſem; diluculo vigiliæ natalis domini; aduocatuſ ad eum tradidit mihi duaſ epiſtolaſ; in quibuſ erat multiplex ſupputatio omnium rerum quæ erant in duabuſ monaſteriiſ quæ Saxonice cognominantur Amgresbyri; ⁊ Banuwylle; ⁊ mihi eodem die tradidit illa duo monaſteria cum omnibuſ quæ in eiſ erant; ⁊ ſericum pallium valde pretioſum ⁊ onuſ viri fortiſ de incenſo; adiicienſ hiſ verbiſ; non ideo dediſſe parua illa quod ſequenti tempore nollet dare maiora. Nam ſequentiſ temporiſ ſucceſſu ex improuiſo dedit mihi Exanceaſtre; cum omni parochia; quę ad ſe pertinebat in Saxonia; ⁊ in Cornubia exceptiſ quotidianiſ doniſ innumerabilibuſ in omni genere terreſtriſ copiæ; quæ hoc in loco percenſere longum eſt; ne faſtidium legentibuſ procreent. Sed nulluſ exiſtimet pro aliqua vana gloria; aut adulatione aut maioriſ honoriſ quærendi gratia me talia hoc in loco dona commemoraſſe; quod coram deo nec ideo feciſſe teſtor; ſed vt neſcientibuſ propalarem quā profuſuſ in largitate ille ſit. Tunc cōfeſtim dedit mihi licentiam equitandi ad illa duo monaſteria omnibuſ boniſ referta; ⁊ inde ad propria reuertendi.

Ælfredi in Aſſerium munificentia.

ANno dominicæ incarnationiſ *886.* nati autem Ælfredi regiſ *35.* ſæpe memoratuſ exercituſ regionem fugienſ iterum; ⁊ in occidentalium Francorum regionem venit; naueſ ſuaſ dirigenſ in flumen quod ſigne dicitur; ſurſum contra longe nauiganſ Pariſiam ciuitatem adiit; ⁊ ibi hyemauit; ⁊ caſtrametatuſ eſt; intra quam partem fluminiſ prope ad pontem vt tranſitum pontiſ ciuibuſ prohiberet; quia illa ciuitaſ in medio fluminiſ ſita eſt in inſula parua; obſedit illam ciuitatem anno illo integro; ſed deo miſericorditer fauente; ⁊ ciuibuſ viriliter ſe defendentibuſ munitionem irrumpere non potuit. Eodem anno Ælfred angulſaxonum rex; poſt incendia vrbium; ſtragesque populorum; Londoniam ciuitatem honorifice reſtaurauit, ⁊ habitabilem fecit; quam genero ſuo Ætheredo Merciorum comiti commendauit ſeruandam; ad quem regem omneſ Angli ⁊ Saxoneſ; qui priuſ vbique diſperſi fuerant; aut cum paganiſ ſub captiuitate erāt; voluntarie conuerterunt ⁊ ſuo dominio ſe ſubdiderunt.

Londinū ab Ælfredo inſtauratur.

ANno Dominicæ incarnationiſ *887.* natiuitatiſ autem Ælfredi regiſ *36.* ſupra memoratuſ Paganorum exercituſ Pariſiam ciuitatem derelinquenſ incolumem; eo quod aliter proficere ſibimet non poterat; claſſem ſuam ſub illo ponte ſurſum contra ſigne longe remigando; tamdiu direxit donec ad hoſtium fluminiſ

quod Materne nominatur peruenisset; tunc Sigonam deſerenteſ in hoſtium Maternæ diuertunt; contra quod diu ac longe nauiganteſ demum non ſine labore vſque ad locum qui dicitur Caziei; id eſt; villa regia peruenerunt; in quo loco hyemauerunt integro anno. Sequenti anno in hoſtium fluminiſ quod dicitur Iona intrauerunt; non ſine magno regioniſ damno; ⁊ illic remorati ſunt anno vno. Eodem anno Karluſ Francorum rex viam vniuerſitatiſ adiit; ſed Earnulf filiuſ fratriſ ſui ſexta antequam defunctuſ eſſet ebdomada illum regno

Francia in 5. reges diuiſa.

expulerat; quo ſtatim defuncto 5. regeſ ordinati ſunt; ⁊ regnum in quinque partibuſ conſciſſum eſt; ſed tamen principaliſ ſedeſ regni ad Earnulf iuſte ⁊ merito prouenit; niſi ſolúmodo quod in patruum ſuum indigne peccauit. Cæteri quoque 4. regeſ fidelitatem ⁊ obedientiam Earnulfo ſicut dignum erat promiſerunt. Nulluſ enim illorum 4. regum hæreditariuſ illiuſ regni erat in paterna parte niſi Earnulf ſoluſ; v. itaque regeſ confeſtim Karlo moriente ordinati ſunt. Sed imperium peneſ Earnulf remanſit; taliſ ergo illiuſ regni diuiſio fuit; nam Earnulf orientaleſ regioneſ Hreni fluminiſ; Hroduulf quoque interiorem partem regni accepit. Oda etiam occidétale regnū; Beorngar ⁊ ƿida languobardiam; nec non ⁊ illaſ regioneſ quæ in illa

Diuiſio bellum generauit.

parte montiſ ſunt; nec tamen tanta ⁊ talia regna inter ſe pacifice ſeruauerūt. Nam biſ pleno prœlio inter ſe belligerauere; ⁊ illa regna perſæpe deuaſtauerunt inuicem; ⁊ vnuſquiſque alterum expulit de regno. Eodem quoque anno; quo ille exercituſ Pariſiam ciuitatem deſerenſ Caziei adiit; Æðelhelm comeſ ƿiltunenſium Ælfredi regiſ ⁊ Saxonum eleemoſinam Romam duxit. Eodem quoque anno ſæpe memoratuſ Ælfred angulſaxonum rex diuino inſtinctu legere ⁊ interpretari ſimul vno eodemque die primituſ inchoauit; ſed vt apertiuſ ignorantibuſ pateat; cauſam huiuſ tardæ inchoationiſ expedire curabo. Nam cum quodā die ambo in regia cambra reſideremuſ; vndecūque ſicut ſolito colloquia habenteſ; ex quodam quoddam teſtimonium libro illi euenit vt recitarem; quod cum intentuſ vtriſque auribuſ audiſſet; ⁊ intima mente ſollicite perſcrutaretur; ſubito oſtendenſ libellum quem in ſinum ſuum ſedulo portabat (in quo diurnuſ curſuſ ⁊ pſalmi quidam atque orationeſ quædam quaſ ille in iuuentute ſua legerat; ſcripti habebantur) imperauit quo illud teſtimonium in eodem libello litteriſ mandarem. Quod ego audienſ ⁊ ingenioſam beneuolentiam illiuſ ex parte; atque etiam tam deuotam erga ſtudium diuinæ ſapientiæ voluntatem eiuſ cognoſcenſ; immenſaſ omnipotenti Deo grateſ; extenſiſ ad æthera voliſ; tacituſ quamuiſ perſolui; qui tantam erga ſtudium ſapientiæ deuotionem in regio corde ſer-

inſeruerat; ſed cum nullum locum vacuum in eodem libello reperirem in quo tale teſtimonium ſcribere poſſem (erat enim omnino multiſ ex cauſiſ refertuſ) aliquantiſper diſtuli; ⁊ maxime quia tam eliganſ regiſ ingenium ad maiorem diuinorum teſtimoniorum ſcientiā prouocare ſtudebam. Cui, cum me vt quanto citiuſ illud ſcriberem vrgeret, inquam, placet ne tibi quod illud teſtimonium in aliqua foliuncula ſegregatim ſcribam? Incognitum eſt enim ſi aliquando aliquod taliter aut plura reperiamuſ, quæ tibi placuerint teſtimonia. Quod ſi inopinate euenerit ſegregaſſe gaudebimuſ. Quod ille audienſ ratum eſſe conſilium inquit: quod ego audienſ ⁊ gaudenſ feſtinuſ quaternionem promptam paraui, in cuiuſ principio illud non iniuſſuſ ſcripſi, ac nulla eadem die non minuſ quam tria alia ſibi placabilia teſtimonia illo imperante in eadem quaternione vt prædixerā ſcripſi; ac deinde quotidie inter noſ ſermocinando adhæc inueſtigando aliiſ inuentiſ æque placabilibuſ teſtimoniiſ quaternio illa referta ſucceſſit. Nec immerito ſicut ſcriptum eſt: ſuper modicum fundamentum ædificat iuſtuſ, ⁊ paulatim ad maiora defluit velut apiſ fertiliſſima longe lateque gronnioſ interrogādo diſcurrenſ, multimodoſ diuinæ ſcripturæ floſculoſ inhianter ⁊ inceſſabiliter congregauit, queiſ præcordii ſui cellulaſ denſatim repleuit. Nam primo illo teſtimonio ſcripto confeſtim legere ⁊ in Saxonica lingua interpretari; atque inde perpluреſ inſtituere ſtuduit, ac veluti de illo fœlici latrone cautum eſt dominum Ieſum Chriſtum dominum ſuum immoque omnium iuxta ſe in venerabili ſanctę cruciſ patibulo pendentem cognoſcente, quo ſubnixiſ precibuſ inclinatiſ ſolummodo corporalibuſ oculiſ quia aliter non poterat (erat enim totuſ confixuſ clauiſ) ſubmiſſa voce clamaret memēto mei cum veneriſ in regnum tuū Chriſte. Qui chriſtianæ fidei rudimenta in gabulo primituſ inchoauit diſcere, hic aut aliter quāuiſ diſſimili modo in regia poteſtate S. rudimenta ſcripturæ diuinituſ inſtinctuſ præſumpſit incipere in venerabili Martini ſolempnitate; quoſ floſculoſ vndecūque collectoſ a quibuſlibet magiſtriſ diſcere, ⁊ in corpore vniuſ libelli mixtim quāuiſ ſicut tunc ſuppetebat redigere vſque adeo protelauit, quouſque prope modum ad magnitudinem vniuſ pſalterii perueniret, quem Enchiridion ſuum i. manualem librum nominari voluit, eo quod ad manum illum die noctuque ſolertiſſime habebat, in quo non mediocre ſicut tunc aiebat, habebat ſolatium. Sed ſicut a quodam ſapiente iamdudum ſcriptum eſt (inuigilant animi quibuſ eſt pia cura regendi) magnopere inuigilandum mihi cenſeo in eo quod ante aliquam quamuiſ diſſimili modo ſimilitudinem inter illum fœlicem latronem ⁊ regē compoſuerim.

Namque patibulum exosum est vnicuique vbicunque male habet; sed quid faciat si non possit se inde eripere aut etiam effugere; vel qualicunque arte causam suam meliorare ibidem commorando; debet ergo velit nolit cum mœrore ⁊ tristitia sufferre quod patitur. Erat itaque rex ille multis tribulationum clauis confossus quamuis in regia potestate constitutus. Nam a *20.* ætatis anno vsque ad *45.* quẽ nunc agit grauissima incogniti doloris infestatione incessanter fatigatur; ita vt ne vnius quidẽ horæ securitatem habeat quo aut illam infirmitatem nõ sustineat; aut sub illius formidine lugubriter prope constitutus non desperet. Præterea assiduis externarum gentium infestationibus quas sedulo terra marique sine vllius quieti temporis interuallo sustinebat; nõ sine materia inquietabatur. Quid loquar de frequentibus contra paganos expeditionibus ⁊ bellis ⁊ incessabilibus regni gubernaculis; de quotidiana nationum quæ in Tÿrreno mari vsque vltimum Hÿberniæ finem habitant. Nam etiam de Hierosolima Abel patriarchę epistolas ⁊ dona illi directas vidimus ⁊ legimus; de ciuitatibus ⁊ vrbibus renouandis; ⁊ aliis vbi nunquã ante fuerant construendis; ędificiis aureis ⁊ argenteis incomparabiliter illo edocente fabricatis; de aulis ⁊ cambris regalibus lapideis ⁊ ligneis suo iussu mirabiliter cõstructis; de villis regalibus lapideis antiqua positione motatis; ⁊ in decentioribus locis regali imperio decentissime constructis; qui maxima (excepto illo dolore) perturbatione ⁊ controuersia suorum qui nullam aut paruum voluntarie; pro communi regni necessitate vellent subire laborem: sed tamen ille solus diuino fultus adminiculo susceptum semel regni gubernaculum; veluti gubernator præcipuus nauem suam multis opibus refertã ad desideratum ac tutum patriæ suę portum; quamuis cunctis propemodũ lassis suis nautis perducere contendit: haud aliter titubare ac vacillare quamuis inter fluctiuagas ac multimodas præsentis vitæ turbines non sinebat. Nam assidue suos episcopos; ⁊ comites ac nobilissimos sibique dilectissimos suos ministros; necnon ⁊ præpositos (quibus post dominum ⁊ regem omnis totius regni potestas sicut dignum subdita videtur) leniter docendo; adulando; hortando; imperando; ad vltimum inobedientes post longam patientiam acrius castigando; vulgarem stultitiam ⁊ pertinaciam omnimodo abominando ad suam voluntatem ⁊ ad communem totius regni vtilitatem sapientissime vsurpabat ⁊ annectebat; ⁊ si inter hæc regalia exhortamenta propter pigritiam populi imperata nõ implentur; aut tarde incœpta tẽpore necessitatis ad vtilitatem exercentium minus finita non prouenirẽt; (vt de castellis ab eo imperatis adhuc nõ inceptis loquar) aut nimium tarde incœptis ad perfectum finem nõ perductis; ꝙ hostiles

copiæ

copię terra marique irrumperent; aut vt sæpe euenit vtraque parte tunc contradictores imperialium diffinitionum inani pœnitentia pene exinaniti verecundabantur. Inanem enim pœnitentiā scriptura teste nomino; qua homines innumerabiles nimio detrimento pluribus insidiis perpetratis sæpe periculis dolent. Sed quamuis per hanc rem (heu proh dolor) Eulogii miserabiliter contristentur; ⁊ perditis eorum patribus; coniugibus; liberis; ministris; seruis; ancillis; operibus; ⁊ omni supellectili flebiliter commoueantur; quid detestabilis iuuat pœnitentia; quando nec occisis suis propinquis succurrere valent; nec captiuos suos a captiuitate exosa redimere; nec etiā interdum sibimet qui euaserint adiuuare valent; quoniā propriam vnde sustentent vitam non habent? Sera igitur pœnitentia nimium attriti pœnitent; ⁊ regalia præcepta incuriose despexisse dolent; ⁊ regalem sapientiam totis vocibus collaudant; ⁊ quod ante refutauerunt totis viribus implere promittunt; i. de arcibus construendis ⁊ cæteris communibus communis regni vtilitatibus. De voto quoque ⁊ proposito excellentissimæ meditationis suæ quam inter prospera ⁊ aduersa sua nullo modo prætermittere poterat; prætereundum esse hoc in loco vtiliter non existimo. Nam cum de necessitate animæ suæ solito cogitaret; inter cætera diuturna ⁊ nocturna bona quibus assidue ⁊ maxime studebat; duo monasteria construere imperauit: vnū monachorum in loco qui dicitur Æthelingaeg; quod permaxima gronnia paludosissima ⁊ intransmeabili ⁊ aquis vndique circumcingitur; ad quod nullo modo aliquis accedere potest nisi cauticis; aut etiam per vnum pontem qui inter duas alias arces operosa protelatione constructus est; in cuius pontis occidētali limite arx munitissima præfati regis imperio pulcherrima operatione consita est; in quo monasterio diuersi generis monachos vndique congregauit ⁊ in eodem collocauit.

Monasteria ab Ælfredo cōdita.

Nam primitus quia nullum de sua propria gente nobilem ac liberum hominem nisi infantes; qui nihil boni eligere nec mali respuere pro teneritudine inualidę ætatis adhuc possunt; qui monasticam voluntarie vellet subire vitam habebat; nimirum quia per multa retroacta annorum curricula monasticæ vitę desyderiū ab illa tota gente; nec nō ⁊ a multis aliis gentibus funditus desierat, quamuis perplurima adhuc monasteria in illa regione constructa permaneant: nullo tamen regulam illius vitæ ordinabiliter tenente (nescio quare) aut pro alienigenarum infestationibus quæ sæpissime terra marique hostiliter irrumpunt; aut etiam pro nimia illius gentis in omni genere diuitiarum abundantia; propter quam multo magis id genus despectæ monasticæ vitæ fieri existimo; ideo diuersi generis monachos in eodem monasterio congregare studuit; primitus Iohā-

Monastica vita deserta.

nem preſbyterum monachum ſcilicet Ealdſaxonum genere Abbatem conſtituit; deinde vltramarinos preſbyteros quoſdam & diaconos; ex quibus cum hec adhuc tantum numerum quantum vellet haberet; comparauit etiam quamplurimos eiuſdem gentis Gallicæ; ex quibus quoſdam infantes in eodem monaſterio edoceri imperauit; & ſubſequenti tempore ad monachicū habitum ſubleuari; in quo etiam monaſterio vnum paganicæ gentis edoctum in monachico habitu degentem iuuenem admodum vidimus; non vltimum ſcilicet eorum. Facinus quoque in eodem monaſterio quodam tempore perpetratum muti taciturnitate ſilentii obliuioni tradere; quamuis indignū facinus eſt; quia per totam ſcripturam impiorum turpia facta inter venerabilia iuſtorum ſicut zizania & lolium in tritici ſegetibus interſeminātur; bona ſcz. vt laudētur ſequantur; equiperētur; ſectatores quoque eorum omni honore venerabili digni habeantur; mala vero vituperētur execrētur; & vt omnino effugiātur; imitatores quoque eorum omni odio & deſpectione ac vindicta corripiantur. Nam quodam tempore cum inſtinctu diabolico quidam ſacerdos & diaconus Gallici genere ex præfatis monachis inuidia quadam latenti excitati; contra ſuum abbatem præfatum Iohannem nimium latenter in tantum amaricati ſunt; vt iudaico more dominum ſuum dolo circumuenirent & proderent. Nam duos eiuſdem Gallicæ gentis ſeruulos præmio conductos ita fraudulenter docuerunt; vt nocturno tempore cum omnes delectabili corporis quiete ſuauiter dormirent; patefactam armati intrarent eccleſiam; quam poſt ſe iterum ſolito more claudebāt; & vnicū abbatis aduentum in ea abſconditi preſtolarentur. Cumque ſolus ſolito orandi cauſa eccleſiam latenter intraret; & ante S. Altare flexis ad terram genibus ſe inclinaret; hoſtiliter irruentes in eum tunc eum ibidem occidere conabantur; cuius corpus exanime inde trahentes ante oſtium cuiuſdam meretricis quaſi illic occiſus eſſet in meretricando iactarēt; quod etiam machinauerunt crimē crimini addentes ſicut dictum eſt; & erit nouiſſimus error peior priore. Sed diuina miſericordia quæ ſemper innocentibus ſolet ſubuenire impiam impiorum meditationem maxima ex parte fruſtrata eſt; quo non per omnia eueniret ſicut propoſuerant. Omni itaque mala doctrina a malis doctoribus; malis auditoribus; elucubratim expoſita; & condicta nocte adueniente atque ſuppetenti; & impunitate promiſſa; latrunculos duos armatos; in eccleſia concluſerunt; aduentum abbatis præſtolantes. Cumque media nocte Iohannes ſolito furtim nemine ſciente orandi gratia eccleſiam intraſſet; & flexis genibus ante altare incuruaret; tunc duo illi latrunculi ex improuiſo euaginatis gladiis in eum irrumpunt; & crudelibus afficiunt vulneribus; ſed ille vt

Monachorum facinus in Abbatem.

ſoli-

ſolito; ac ſemper acris ingenio & vt audiuimus de eo a quibuſdam referentibus; bellicoſæ artis non expers; ſi in meliori diſciplina non ſtuderet; ſtatim vt ſonitus latronum audiuit priuſquam videret; inſurgens acriter in eos antequam vulneratur; & vociferans quantū poterat reluctabatur inclamitans dæmones eſſe & non homines; non enim aliter ſciebat; quia nec hoc homines auſos eſſe exiſtimabat. Vulneratus eſt tamen antequam ſui aduenirent. Sui ergo hoc rumore expergefacti; & etiam audito dęmonum nomine perterriti vtrique & inexpertes; & etiam illi Iudaico more domini ſui proditores hinc inde ad eccleſiæ hoſtia concurrunt. Sed antequam aduenirent latrunculi præcipiti curſu ad proximantia ſibi gronnæ latibula; ſemiuiuum abbatem relinquentes confugiunt. Monachi vero ſeniorem ſuum ſemiuiuū colligentes cum gemitu & mœrore domū reportauerunt; ſed nec etiam illi dolori minus lachrymabantur innocentibus. Sed dei miſericordia tantum facinus impunitum fieri non permittente; latrunculi qui hoc perpetrauerunt omnes tāti ſceleris perſuaſores capti ligatique; per varia tormenta morte turpiſſima periere. His ita relatis ad incœpta redeamus. Aliud quoque monaſterium iuxta orientalem portam Sceſteſburg habitationem ſanctimonialium habitabile idem præfatus rex ędificare imperauit; in quo propriam filiam ſuam Ethelgeofu deuotam deo virginem abbatiſſam conſtituit; *Ælfredi filia Abbatiſſa.* cum qua etiam aliæ multæ nobiles moniales in monaſtica vita deo ſeruientes in eodem monaſterio habitant; quæ duo monaſteria terrarum poſſeſſionibus & omnibus diuitiis locupletatim ditauit. His ita diffinitis ſolito ſuo more intra ſemetipſum cogitabat; quid adhuc addere potuiſſet; quod plus placeret ad piam meditationem. Non inaniter incœpta; vtiliter inuenta; vtilius ſeruata eſt. Nam iamdudum in lege ſcriptū audierat, dominū decimam ſibi multipliciter redditurum promiſiſſe; atque fideliter ſeruaſſe; decimamque ſibi multipliciter redditurū fuiſſe. Hoc exemplo inſtigatus; & anteceſſorum morem volens tranſcēdere; dimidiam ſeruitii ſui partem diurni ſcilicet & nocturni temporis; nec non etiam dimidiam partem omnium diuitiarum quæ annualiter ad eum cum iuſticia moderanter acqueſitæ peruenire conſueuerant; deo deuote & fideliter toto cordis affectu plus meditator ſe daturum ſpopondit; *Ælfredi votum.* quod & quantum poteſt humana diſcretio diſcernere & ſeruare; ſubtiliter ac ſapienter adimplere ſtuduit. Sed vt ſolito ſuo more cautus euitaret quod in alio diuinæ ſcripturæ loco cautum eſt; ſi recte offeras; recte autem non diuidas; peccas; quod deo libenter deuouerat quomodo recte diuidere poſſet cogitauit; & vt dixit Salomon. Cor regis in manu domini; id eſt; conſilium. Cōſilio diuinitus inuento omnium vniuſcuiuſque anni cenſuum ſucceſſum bifa-

Diuisio bonorum per Ælfredum

re primitus ministros suos diuidere æquali lance imperauit. His ita diuisis partem primam sæcularibus negotiis pertinere addixit; quam etiam in tribus partibus sequestrari præcepit: cuius primã diuisionis partẽ suis bellatoribus annualiter largiebatur, itẽ suis ministris nobilibus; qui in curto regio vicissim commorabantur; in pluribus ministrantes ministeriis. Ita enim ordinabaliter agebatur regalis familiaritas tribus omni tempore vicissitudinibus; in tribus namque cohortibus præfati regis satellites prudentissime diuidebantur; ita vt prima cohors vno mense in curto regio die noctuque administrãs commoraretur; menseque finito ⁊ adueniente alia cohorte prima domum redibat; ⁊ ibi duobus; propriis quiuis necessitatibus studens commorabatur mensibus. Secunda itaque cohors mense peracto adueniente tertia domum redibat; vt ibi duobus cõmoraretur mensibus; sed et ⁊ illa finito vnius mensis ministerio; ⁊ adueniente prima cohorte domũ redibat; ibidẽ commoratura duobus mensibus. Et hoc ordine omnibus vitæ præsentis temporibus talium vicissitudinum in regali curto rotatur administratio. Talibus itaque primam de tribus prædictis partibus partem; vnicuique tamen secundum propriam dignitatem; ⁊ etiam secundum proprium ministerium largiebatur. Secundam autem operatoribus quos ex multis gentibus collectos; ⁊ comparatos propemodum innumerabiles habebat in omni terreno ædificio edoctos. Tertiam autem eiusdem partem aduenis ex omni gente ad eum aduenientibus longe propeque positis; ⁊ pecuniam ab illo exigentibus etiam ⁊ non exigentibus; vnicuique secundum propriam dignitatem mirabili dispensatione laudabiliter; ⁊ (sicut scriptum est: Hilarem datorem diligit deus) hilariter impendebat. Secundam vero partem omnium diuitiarum suarum; quæ annualiter ad eum ex omni censu reueniebant ⁊ in fisco reputabantur; sicut iam paulo ante cõmemorauimus plena voluntate deo deuouit; ⁊ in quatuor partibus etiam curiose suos ministros illã diuidere imperauit, ea cõditione vt prima pars illius diuisionis pauperibus vniuscuiusque gentis qui ad eũ veniebant discretissime erogaretur. Memorabat etiam in hoc; quãtum humana discretio custodire poterat; illius S. Papæ Gregorii obseruandam esse sententiam; qua discretam mentionem diuidendæ eleemosynæ ita dicens agebat. Ne paruum cui multum; nec multum cui paruum; nec nihil cui aliquid; nec aliquid cui nihil. Secundam autem duobus monasteriis quæ ipse fieri imperauerat; ⁊ seruientibus in his deo (de quibus paulo ante latius disseruimus) tertiam scolæ quã ex multis suæ propriæ gentis nobilibus studiosissime congregauerat; quartam circum finitimis in omni Saxonia ⁊ Mercia monasteriis; ⁊ etiam quibusdam annis per vices in Britãnia; ⁊ Cornubia; Gallia; Armo-

rica

rica, Nordhymbris, ⁊ aliquando etiam in Hybernia, ecclesiis ⁊ seruis dei inhabitantibus, secundum possibilitatem suam, aut ante distribuit, aut sequenti tempore erogare proposuit, vita sibi ⁊ prosperitate salua. His ita ordinaliter ab eodem rege dispositis, memor illius diuinæ scripturæ sententiæ qua dicitur, qui vult eleemosynam dare a semetipso debet incipere, etiam quid a proprio corporis sui ⁊ mentis seruitio deo offerret prudenter excogitauit. Nam non minus de hac re quam de externis diuinis deo offerre proposuit, quin etiam dimidiam partem seruitii mentis ⁊ corporis, in quãtum infirmitas ⁊ possibilitas, atque suppetentia permitteret diurno scilicet ac nocturno tempore, suapte totisque viribus se redditurum deo spopondit. Sed quia distantiam nocturnarum horarum omnino propter tenebras, ⁊ diurnarum propter densitatem sæpissime pluuiarum ⁊ nubium æqualiter dinoscere non poterat, excogitare cœpit qua ratione fixa, ⁊ sine vlla hæsitatione hunc promissum voti sui tenorem, læto tenus incommutabiliter dei fretus misericordia, seruare posset. His aliquandiu excogitatis, tandem inuento vtili ⁊ discreto consilio suos capellanos ceram offerre sufficienter imperauit, quam adductam ad denarios pensare in bilibri præcepit. Cumque tanta cera mensurata fuisset, quæ 72. denarios pensaret, 6. candelas vnamquamque æqua lance inde capellanos facere iussit, vt vnaquæque candela 12. vncias pollicis in se signatas in lõgitudine haberet. Itaque hac reperta ratione sex illæ candelæ per 24. horas die nocteque sine defectu coram sanctis multorum electorum dei reliquiis, quæ semper eum vbique comitabantur, ardentes lucescebant. Sed cum aliquando per diem integrum ⁊ noctem ad eandem illam horam qua anteriori vespera accensæ fuerant candelæ, ardendo lucescere non poterant, nimirum ventorum violentia inflante, quæ aliquando per ecclesiarum hostia ⁊ fenestrarum, maceriarum quoque atque tabularum, vel frequentes parietum rimulas, necnon ⁊ tentoriarum tenuitates, die noctuque sine intermissione flabat, exardescere citius plus debito ante eandem horã finiendo cursum suum cogebantur: excogitauit vnde talem ventorum sufflationem prohibere potuisset, consilioque artificiose atque sapienter inuento, lanternam ex lignis ⁊ bouinis cornibus pulcherrime construere imperauit, bouina nãque cornua alba ac in vna tenuiter dolabris erasa non minus vitreo vasculo elucent, quę itaque lanterna mirabiliter ex lignis ⁊ cornibus vt ante diximus facta, noctuque candela in eam missa exterius vt interius tam lucida ardebat, nullis ventorum flaminibus impedita, quia valuam ad ostium illius lanternæ ex cornibus idem fieri imperauerat. Hoc itaque machinamento ita facto 6. candelæ vnaquæque post alteram, per 24. horas sine intermissione nihil citius, nihil tardius lucescebant, quibus extinctis aliæ incendebantur.

La… ini…

Hiſ ita ordinabiliter per omnia digeſtiſ, dimidiam ſicut deo deuouerat ſeruitii ſui partem cuſtodire cupienſ, ⁊ eo ampliuſ augere in quãtum poſſibilitaſ aut ſuppetentia, immo etiam infirmitaſ permitteret, tædioſuſ examinator in iudiciiſ veritatiſ arbiter exiſtebat, ⁊ in hoc maxime propter pauperum curam, quibuſ die noctuque inter cætera præſentiſ vitæ debita mirabiliter incumbebat. Nam in toto illo regno præter illum ſolum, paupereſ aut nulloſ aut etiam pauciſſimoſ habebant adiutoreſ. Nimirum, quia etiam pene omneſ illiuſ regioniſ potenteſ ⁊ nobileſ ad ſæcularia magiſ quam ad diuina mentem declinauerant negotia, magiſ enim vnuſquiſque ſpeciali lucro in ſæcularibuſ negotiiſ quam cõmuni inhiabat. Studebat iſ quoque in iudiciiſ etiam propter nobiliũ ⁊ ignobilium ſuorũ vtilitatẽ, qui ſæpiſſime in concionibuſ comitũ ⁊ præpoſitorũ pertinaciſſime inter ſe diſſentiebant, ita vt pene nulluſ eorũ quicquid a comitibuſ ⁊ præpoſitiſ iudicatum fuiſſet, verum eſſe concederet: qua pertinaci diſſentione obſtinatiſſime compulſi regiſ ſubire iudicium ſinguli ſubarrabant, quod ⁊ cõfeſtim ab vtraque parte implere feſtinabãt. Sed tamen ille qui in ſua parte aliquã de illa cauſa iniuſtitiã fieri cognoſceret, ad taliſ iudiciſ iudiciũ contra voluntatẽ, tamen quãuiſ per vim lege ⁊ ſtipulatione venire coactuſ eſſet, voluntarie nolebat accedere. Sciebat enim ibidẽ nihil ex ſua malitia confeſtim poſſe deliteſcere. Nec mirũ, erat namque rex ille in exequẽdiſ iudiciiſ ſicut in cæteriſ aliiſ omnibuſ rebuſ diſcretiſſimuſ indagator. Nã omnia pene totiuſ ſuæ regioniſ iudicia quæ in abſentia ſua fiebant ſagaciter inueſtigabat qualia fierent, iuſta aut etiã iniuſta, aut vero ſi aliquã in illiſ iudiciiſ iniquitatẽ intelligere poſſet, leniter aduocatoſ illoſ ipſoſ iudiceſ, aut per ſe ipſũ aut per alioſ ſuoſ fideleſ quoſlibet interrogabat, quare ita nequiter iudicaſſent, vtrum per ignorantiã aut propter aliã quamlibet maleuolentiã i. vtrũ pro aliquorũ amore vel timore, aut aliorũ odio, aut etiã pro alicuiuſ pecuniæ cupiditate. Denique ſi illi iudiceſ profiterentur propterea ſe talia ita iudicaſſe, eo quod nihil rectiuſ de hiſ rebuſ ſcire poterãt, tũc ille diſcrete ⁊ moderãter illorũ imperitiã ⁊ inſipientiã redarguẽſ aiebat ita inquiẽſ. Nimium admiror veſtrã hãc inſolentiã, eo quod dei dono ⁊ meo, ſapientiũ miniſteriũ ⁊ graduſ vſurpaſtiſ, ſapiẽtiæ autẽ ſtudiũ ⁊ operã neglexiſtiſ: quapropter aut terrenarũ poteſtatũ miniſteria quæ habetiſ illico dimittatiſ, aut ſapiẽtiæ ſtudiiſ multo deuotiuſ docere vt ſtudeatiſ impero. Quibuſ auditiſ verbiſ perterriti, veluti pro maxima vindicta correcti comiteſ ⁊ præpoſiti ad æquitatiſ diſcendæ ſtudiũ totiſ viribuſ ſe vertere nitebantur, ita vt mirũ in modũ illiterati ab infantia comiteſ pene omneſ, præpoſiti ac miniſtri literatoriæ arti ſtuderent, malenteſ inſuetã diſciplinam quã laborioſe diſcere, quam poteſtatũ miniſteria dimittere. Sed ſi aliquiſ literalibuſ

Ælfreduſ pauperum tutor ſoluſ.

Ælfreduſ Iudex integer.

Seueritaſ in Iudiceſ inferioreſ

libus studiis aut pro senio, vel etiā pro nimia inusitati ingenii tarditate proficere nō valeret, suū si haberet filiū; aut etiá aliquē propinquū suū; vel etiam si aliter non habeat suum proprium hominem liberum; vel seruum; quem ad lectionē longe ante promouerat; libros ante se die nocteque quandocunque vnquā vllā haberet licentiam Saxonicos imperabat recitare; ⁊ suspirans nimiū intima mēte dolebat; eo quod in iuuentute sua talibus studiis non studuerat; fœlices arbitrantes huius temporis iuuenes qui liberalibus artibus fœliciter erudiri poterant: se vero infœlices existimantes qui nec hoc in iuuentute didicerant; nec etiam in senectute; quamuis inhianter desiderarent; poterant discere. Sed hanc senum iuuenumque in discendis literis solertiā ad præfati regis notitiam explicauimus.

ANno dom. *900.* Ælfredus viridicus; vir in bello per omnia strenuissimus, rex occidentalium Saxonum nobilissimus; prudens vero ⁊ religiosus; atque sapiētissimus; hoc anno postquā regnasset *29.* annis ⁊ dimidiū super totā Angliam; præter illas partes quæ subditæ erāt Dacis; cum magno suorum dolore viam vniuersitatis adiit; die *7.* Kalend. Nouemb. anno regni sui *29.* ⁊ dimidio; anno vero ætatis suæ *51.* indictione *4.* Qui apud Wintoniam ciuitatem regalem decenter; ⁊ regali honore est sepultus in ecclesia S. Petri Apostolorum principis. Mauseolum quoque ipsius constat factum de marmore porphirio pretiosissimo. De cuius regimine laborioso hos versus proloqui dignū duxi. Ælfredi mors.

Henr. Hūtingdon.

Nobilitas innata tibi probitatis honorem
Armipotens Ælfrede dedit, probitasque laborem;
Perpetuumque labor nomen: cui mixta dolori
Gaudia semper erant; spes semper mixta timori.
Si modo victor eras ad crastina bella pauebas:
Si modo victus eras ⁊ crastina bella parabas.
Cui vestes sudore iugi; cui sica cruore
Tincta iugi; quantum sit onus regnare probarunt
Non fuit immensi quisquam per climata mundi;
Cui tot in aduersis vel respirare liceret:
Nec tamen aut ferro contritus ponere ferrum;
Aut gladio potuit vitæ finisse labores.
Iam post transactos vitæ regnique dolores;
Christus ei sit vera quies; sceptrumque perenne.

Hic Iohannes Asser quondam episcopus Scireburnensis scripsit Ælfredi res gestas ⁊ Annales Britanniæ. Huius Asseri Annalibus vetustus quidam author Paralipomenon addidit; ⁊ eum obiisse scribit anno dom. *909.*

FINIS.

Teſtamentum Ælfredi Regis.

Ego Ælfredus diuino munere; labore ac studio Aþelredi Archiepiscopi; nec non totius Westsaxoniæ nobilitatis consensu pariter ⁊ assensu; occidentalium Saxonum rex; quos in testimonium meæ vltimæ voluntatis complementi; vt sint aduocati in disponendis pro salute animæ meæ; regali electione confirmo tam de hæreditate; quam deus ac principes cum senioribus populi misericorditer ac benigne dederunt; quam de hæreditate quam pater meus Æþelwulfus rex nobis tribus fratribus delegauit; viz. Æþelbaldo; Æþeredo; ⁊ mihi; ita quod qui nostrum diutius foret superstes, ille totius regni dominio congauderet. Et si contigerit quod Æþelbald primogenitus patris nostri primus in fata decesserit; tunc recognoscat Æþeredus cum totius Westsaxoniæ nobilitate; quod sint nobis in testes de nostræ portionis in regno participatione, in die coronationis Æþeredi regis; quē in regē super nos post mortē Æþelbaldi fratris nostri primogeniti erigere toto nostro conamine insistemus, secundum associationem quā nobiscum fideliter fecit; viz. quod idem rex Æþeredus nostras distributiones nobis esse permitteret; sicut eas habuimus ante ipsius Æþeredi fratris nostri postgeniti coronationem: fidelitas vero nobiscum ab ipso promissa de hæreditaria distributione; erat modo consimili confecta; viz. quod de terris ⁊ dominiis quæ rex ipse Æþeredus omni nostro iuuamine ⁊ potestate, hominumque nostrorum sibi adquisierit; ⁊ etiam de dominiis quæ sibi iure hæreditario contingunt nobis fraternali affectione competenter impartiretur. Verumtamen si contigerit; quod Æþeredus succedat in regnum; idem ⁊ ipse compromitteret. Quando vero ita deus disposuit; vt Æþeredus regali diademate coronaretur; tunc ipsum Æþeredum rogaui coram omnibus testibus nostris; viz. quod de sua hæreditate nobis impartiri recognoscat; ⁊ quod mihi meam distribuat partem. Ipse vero his auditis statim mihi respondit; cōtestans se hoc nō posse; nec agere vellet vt impartiatur; ex quo illud tam diutino tempore in propria retinuit possessione: hoc tamen mihi spoponderat; quod terras ⁊ dominia quæ ipse nobis auxiliantibus; ⁊ populo nostro; in suam ditionem perquisiuerit; ⁊ hæreditatem ad quam nascitur; post dies suos nemini in possessionem daret; vt suæ cōgauderet hæreditati; solummodo me excepto; sicque quærimoniam contra fratrem remisi per verba prædicta complacatus; si vero contigerit (quod absit) quod nos omnes impiissimorum paganorum in manus inimicorum nostrorum Danensium inciderimus: tunc nobis est specialiter recognoscendum disponere salubriter pro filiis nostris;

quod

quod vnusquisque eorum successiue vnus post alium noſtrum hæredi-
tatem possideat; ⁊ terris ac possessionibus nostris congaudeat; quemadmodum ipsa hæreditas; terræ; possessiones ⁊ dominia; nobis condonata fuerunt. Propterea nos in vnum congregati sumus apud Suinburnam; vbi pronunciauimus in cognitione totius ƿestsaxoniæ; principū; dominorum; ac seniorum; quod ipsi fideliter teſtimonium perhibeant; viꝫ. quod quis noſtrum diutius superuiueret; quod ipse legat alterius filiis ipsas terras quas nos met ipsi noſtra virtute ac poteſtate conquesti sumus; ⁊ terras ipsas quas rex Æþelƿulfus nobis donauit; dummodo Æþelbald fuerat superstes; præter illud quod nobis tribus fratribus pater noster rex Eþelƿulfus delegauit. Et super hoc vnusquisque noſtrum alteri fidem firmauit; quod quis noſtrū diutius vitā viueret; quod ipse alterius terras poſſideret; ⁊ dominia ⁊ omnia quæ sui erant; præter illam partem quam vterque nostrum filiis alterius legauit. Et si contingat quod Æþeredus rex viam vniuersæ carnis fuerit ingreſſus; ex tunc præter me non est quis qui super hæreditatem scripturam habeat vel teſtimonium; nec quod sit aliquis alius hæres præter me; quod si aliquis hæreditatem prædictam acclamauerit; ius suum perdet; nisi citius de hoc testes adducat. Et tunc audiui quod omnes cognati mei in soporem mortis resoluti erant. Et ita hæreditas Æþelƿlfi regis patris mei ad me deuoluta eſt per chartam inde confectam; in consilio nostro generali apud Langdene; quam quidem chartam libere legere iussi coram teſtibus totius ƿeſtsaxoniæ: quando vero perlecta fuerat; tunc mandaui illos omnes qui aderant; ⁊ securitatem mihi facere præcepi pro meo amore; si vnquam audient de aliquo vel cognoscerēt; qui de hæreditate mea aliquod ius acclamare iuste poſſet quod nunquam ad meum auditum antea peruenit. Et iterum loquutus sum ad eos in hæc verba. Rogo vos dilectiſſimi; quod nemo pro amore aut odio mei parcat veritatem annunciare; sed summopere consentiat veritati; quia mea voluntas non eſt aliquem meorum cōsanguineorum in aliquo dishæritare. Et tunc omnes principes ⁊ seniores populi mei sub firma atteſtatione dixerunt; quod nunquam ad eos deuenit notitia de aliquo; qui iuſtiorem haberet titulum quam ego; nec cogitare nouerunt de aliquo neque in scripturis inuenire potuerunt; ⁊ in seisinam meæ hæreditatis me iterum imponentes dixerunt. Ecce iam habes tuam hæreditatem iterum in manibus tuis; nunc de bonis ⁊ possessionibus conde teſtamentum tuum; lega ⁊ dona tuo proximo sanguini; vel amicis tuis ⁊ cognatis sicut tibi placuerit. Et omnes illi firmitatem irreuocabilem mihi fecerunt ⁊ subscripserunt; ipsos nunquam hæreditatem meam alicui homini aliter peruertendo daturos; præterquam egomet legabo die proximo

iam inſtante; vnde ego Ælfredus diuino munere occidentalium Saxonū rex; præsentibus testibus intentionem meæ vltimæ voluntatis in-præsentiarum profero; vt implementum sortiatur poſt proprium in fata deceſſum. In primis concedo meo seniori filio Edouardo illas terras apud Stratnet in Triconſchire; ⁊ Hortingtune; cum tota libera terra quam Leofus a nobis per intea tenuit apud Carentune; ⁊ apud Kilsantune; ⁊ apud Burnham; ⁊ apud Pedmore. Insuper ego cōfirmo custodi de Leodre; quod ipse illud habeat secundū assignationē a vobis prælocutā; cum terra illa apud Kintune; nec nō cum omnibus ad illud pertinentibus. Vlterius prædicto concedo custodi terras illas apud Kantune; ⁊ apud Bederÿnd; ⁊ apud Beneseÿ; ⁊ apud Huſſeburne; ⁊ apud Suttune; ⁊ apud Leodrian; ⁊ apud Altune; cum omnibus liberis terris quas in Cātio possidemus; ⁊ apud inferiorē Husseburn; ⁊ apud Kÿsseldene. Do illas terras meo principaliori seruienti apud ƿintoniam secundum assignationem; secundum quam illud pater meus prædicto seruienti per prius quam affectuose delegauit: alterum vero feodum quem ego Egulfo dedi vsque ad certū tempus apud inferiorem Husseburne, prænominato seruienti concedo. Insuper do meo iuniori filio terras illas apud Ederingtune; ⁊ apud Dene ⁊ apud Mene; ⁊ apud Ambresbirÿ; ⁊ apud Done; ⁊ apud Sture minster; ⁊ apud Zeule; ⁊ apud Cruerne; ⁊ apud ƿhitchurch; ⁊ apud Axanmuthe; ⁊ apud Brannerscumbe; ⁊ apud Columtune; ⁊ apud Tiƿÿfird; ⁊ apud Milleburne; ⁊ apud Exam mÿnster; ⁊ apud Suþƿirðe; ⁊ apud Lintune; cum omnibus terris ad illud pertinentibus; quæ sunt omnes quas sub cælo ibidem possideo; solummodo Trÿconſchire excepto. Insuper meæ filiæ concedo primogenitæ villam de ƿelero; ⁊ meæ filiæ postgenitæ concedo villam de Clere; ⁊ de Condeuere; ⁊ meæ minori filiæ villam de ƿelige; ⁊ de Asketune; ⁊ de Chippenam. Aþelmo vero fratris mei filio do villam de Edingburn; ⁊ de Cumptune; ⁊ de Crundele; ⁊ de Bednign; ⁊ de Dingham; ⁊ de Burnham; ⁊ de Thumersfelde; ⁊ de Aschongum. Et fratris mei filio Æþelƿaldo concedo villam de Godelming; ⁊ de Guldeford; ⁊ de Steningham. Et Osferþo cognato meo do villam de Beccaule; ⁊ de Riþeramfeld; ⁊ de Diccanlingum; ⁊ de Suttune, ⁊ de Bulling minster; ⁊ de Angemeringū; ⁊ de Felþam; nec non ⁊ omnes terras ad illud pertinentes. Insuper concedo Alsƿÿþo villā de Lamborne; ⁊ de ƿantingh; ⁊ de Eþandtune. Præterea duobus filiis meis libras lego mille; cuilibet eorū quingentas libras. Et primogenitæ meæ; postgenitæ; ⁊ minori; nec non Alsriþo; ipsis quatuor lego libras quadringentas; cuilibet eorum centum libras: vlterius cuilibet armigerorum meorum centum marcas; singulis eorum per se centum marcas. Veruntamen concedo Aþelmo; Æþelƿaldo ⁊ Osferþo etiam cuilibet eorum centum marcas.

Insu-

Insuper do Æþelredo principi militiæ meæ vnum gladium ⁊ viginti céntum marcas. Et meo sequestri; cum quo iam Pascha imminente pactum firmaui do ducentas libras; vt ipse det ⁊ distribuat inter omnes illos vbi placitum est sibi subire sepulchrum; secundum dispositionem quam egomet sibi ad præsens conficio. Insuper Archiepiscopo do centum marcas; ⁊ Esno episcopo; ⁊ Werferþo episcopo; ⁊ Assero episcopo de Schireburn; cuilibet eorum centum concedo marcas; ad dandum ⁊ distribuendum pro me ⁊ pro patre meo. Et præter hoc quod ipse perantea assignabat; etiam ego assigno ducentas libras quinquaginta præsbýteris per totum regnum meum; ⁊ quinquaginta solidos cuilibet deo seruienti per totum regnum meum; ⁊ quinquaginta solidos ad distribuendum inter pauperes; ⁊ quinquaginta solidos ecclesiæ in qua corpus meum traditur sepulturæ. Et vltra ista nescio vtrum plus fuerit ad legandum; spero reuera quod plus non fuerit inuentũ; si vero plus repertum sit disponatur prout superius disponendum censuimus. Et volo quod armigeri mei cum valectis; ⁊ omnes qui cum ipsis in seruitio meo existunt; ista distribuant modo suppradicto; nec alio modo distribuant quam superius præscripsimus coram hærede meo; cui præ cæteris maiorem quantitatem de bonis ⁊ possessionibus meis pręlargitus sum; secundũ quod donare potui. Et tali concessioni multi nobiles conscripserũt; ⁊ coram præsẽtibus omnibus his testibus istæ donationes ⁊ cõcessiones in scriptis erãt redactæ. Et modo principibus regni mei dedi in mandatis; omnibus viȝ. qui inueniri poterant quod illi impedimentũ nõ inferant; quoniã voluntas mea de prædictis implendi capiat effectum diuina fretus virtute. Et volo quod illi homines qui prædictas possident terras; obseruent verba quæ de patris mei hæreditate rediguntur in scriptis in quantum possunt; ⁊ in quantum de futuro firmius poterunt. Etiam volo quod si ego alicui dedi; vel feodum aliquem ad tempus accõmodaui; quod illi meis cognatis vel suis illud ostendant. Insuper volo quod illi homines quibus ego meas liberas terras delegaui; non alienent illas a mea cognatione vltra dies suos; ⁊ volo quod transeant diebus suis meæ propinquiori cognationi; nisi ex se ipsis procreati fuerint filii legitimi. Et tunc ex meo beneplacito permaneãt virili sexui ab ipsis primogenito; quãdiu vnus ex eis vixerit super terram; nam ⁊ pater meus eodem modo suam legauit hæreditatem. Quod si aliquo modo accidet; vt perueniãt terræ prædictæ in manus mulierum; tunc volo quod post obitum earum reddantur consanguinitati meæ virili ex earum visceribus descendenti; si ita fuerit quod ipsas has terras vita comite in propriis manibus retinere voluerit; si vero aliter acciderit tunc vltra dies suos fiet ita sicut per prius delegauimus. Vlterius dico quod redda-

tur

tur ab ipſiſ pro ſuſtentatione victuſ conſanguineorum meorum quibuſ oportet me prædictaſ terraſ legare; vtrū ſint maſculi vel fœminæ ſecundum quod mihi meliuſ videtur. Et ego in nomine domini exhortor; ⁊ in nomine omnium ſanctorum quod nemo conſanguineorum meorum in poſterum contra aliquem meæ conſanguinitatiſ laboret quouiſmodo; quoad ea quæ ego ipſiſ dedi per antea pariter ⁊ legaui. Et mecum tota nobilitaſ ƿeſtſaxonicæ gentiſ pro recto iure conſentiūt; quod me oportet dimittere eoſ ita liberoſ; ſicut in homine cogitatio ipſiuſ conſiſtit. Et ego pro amore dei ⁊ pro ſalute animæ meæ; volo quod ipſi ſint in poſſeſſione libertatum ſuarum; ⁊ omniſ cognatio eorum. Et ego in nomine dei ſacri in mandatiſ committo; quod ipſiſ nemo contradicat; neque cum armiſ; poteſtate; nec virtute; neque aliquo alio reſiſtendi modo; quod illi nō poterunt ſeiſinare; vel introducere quemcunque illiſ placuerit in eorum terraſ; poſſeſſioneſ ⁊ dominia. Et volo quod homineſ mei dent domino de Domrabam ſuaſ terraſ liberaſ ⁊ ſuaſ libertateſ; ſic quod ipſi ſeiſirent quemcunque illi placuerit pro me ⁊ pro Elfleda; ⁊ pro amiciſ ſuiſ quibuſ ipſa gratitudineſ tenetur impendere; ⁊ pro viuorum ac defūctorum omnium neceſſitateſ habentium ſalute; ⁊ quod habeant illaſ vt poſſint ſtare pro animæ meæ ſalute; ⁊ quod taliſ pia donatio ſit in remiſſionem omnium peccatorum meorum; ⁊ ita deſideranſ altiſſimum humiliter deprecor; vt mea delicta ⁊ eorum pænaſ mihi miſericorditer relaxet. Amen.

This is the Preface how S. Gregorie this booke made, which
Ðis is ſeo foreſpræc hu S. Gregorius þas boc gedihte þe
men the Paſtoral doe call.
man Paſtoralem nemnað.

Ælfred Kyng wyſheth greetyng to Wulfſige Biſhop hys worthy
ÆLfred Kyning hateð gretung Wulfſige Biſceop his wordum
louely & frendly, & thee to know I wyll, that to me it cometh very often in
luſlice ⁊ freondlice; ⁊ þe cyðan hate; ꝥ me com ſwiðe oft on — aliâs gretun.
mynde what maner of wiſemē lōg ſince were throughout the Engliſh nation, both of
gemynd; hwylce witan geo wæron geond Angelcyn; ægðer ge
the ſpirituall degree as of the temporaltie, & how happy the times thē were amōgſt
godcundra hada ge woruldcundra; ⁊ hu geſæliglica tida þa wæron ge-
all the Engliſh nation, & how the kinges which than the gouernmēt had of the people,
ond Anglecyn; ⁊ hu þa cyningas þe þone anweald hæfdon þæs folces;
God & his will written they obeyed, & how they both in theyr peace
Gode ⁊ his ærendwritū hyrſumodon; ⁊ hu hi ægðer ge heora ſybbe
& in their expeditiō of war, & in their gouerning within borde or at home helde, &
ge heora ſydo; ⁊ ge heora anweald innan borde geheoldon; ⁊
alſo without their noblenes did ſpread, & how they then ſped, aſwell in witte
eac vt hira eðel rymdon; ⁊ hu him þa ſpeow; ægðer gemid wige
as in wiſdome. And alſo the deuine orders how earneſt they were aſwell
gemid wiſdome. And eac þa godcūdan hadas hu georne hi wæron ægðer
about preaching, and about learnyng, & about all the ſeruices that they
ge ymbe lara; ge ymbe leornunga; ⁊ ymbe ealle þa þeowdomas þe hi
to God ſhould do. And how men out abroade wiſdome & doctrine hither in this land
gode ſceoldon; ⁊ hu man vt on borde wiſdome ⁊ lare hider on land
ſought, & how we the ſame now muſt abroad get, if we them haue ſhall.
ſohte; ⁊ hu we hi nu ſceoldon vte begitan; gif we hi habbā ſceoldō.
So cleane it was fallen amongſt the engliſh nation, that very few were on
Swa clæne heo wæs oðfeallen on Angelcynne; ꝥ ſwiðe feawa wæron be
this ſide Humbre which their ſeruice could vnderſtand in Engliſh,
heonan Humbre þe hira þenunge cuðon vnderſtandan on Engliſc;
or els furthermore an epiſtle from latin into engliſh to declare, & I
oððe furðon an ærendgewrit of ledene on Engliſc areccan; ⁊ ic
wene that not many beyond Humbre were not. So few of them were,
wene ꝥ naht monige begeondā Humbre næron. Swa feawa heora wæron;
that I alſo one onely may not remember by ſouth Thamiſe when as I
ꝥ ic furþon anne ænlepne ne mæg geþencan beſuðan Thamiſe þa þa ic
to reigne vndertoke. God almighty be thanked, that we now any in ſtall
to rice feng. Gode ælmightigum ſy þanc; ꝥ we nu ænigne an ſteal
haue a teacher. Therfore I thee bid that thou do as I beleue that thou wilt,
habbað lareowa. Forþam ic þe beode; ꝥ þu do ſwa ic gelyfe ꝥ þu wylle;
that thou with theſe worldly thinges to them poureſt out, as thou oftneſt mayeſt,
ꝥ þu þe þiſſa woruld þinga to þam geæmtige; ſwa þu oftoſt mæge;
that thou that wiſdome which to thee God geueth whereſoeuer thou to them beſtow
ꝥ þu þone wiſdome þe þe God ſealde þær þær þu hine befæſtan
may thou beſtow. Thinke what maner of puniſhmēts to vs then ſhall comen for this
mæge befæſt; geþenc hwilce witu vs þa becomon for þiſſe

world, when as we it neyther our ſelues haue loued, we alſo to other
ƿoruld; þa þa ƿe hit na hƿæðer ne selfe ne lufedon; ne eac oðrum
men haue left it. The names only we haue loued, that we chriſtians were,
mannum ne lyfdon. þone naman anne ƿe lufedon; ꝥ ƿe cristene ƿærō;
& very few the dueties. When I this all do mynde, then bethought I alſo how
⁊ sƿiðe feaƿa þa þeaƿas. þa ic þis eal gemunde; þa gemunde ic eac hu
I ſaw before ſuch tyme as it all ſpoyled was & burned, how the
ic geseah ær þam þe hit eal forhergod ƿære ⁊ forbærned; hu þa
churches throughout all the engliſh nation ſtode with ornaments & bookes filled, & alſo with
cyrcan geond eal Angelcyn stodon maðma ⁊ boca gefylled; ⁊ eac
a great multitude of gods ſeruantes, & then very little fruite of their bookes wiſt they,
micel mæniu godes þeaƿa; ⁊ þa sƿiðe lytle feorme þara boca ƿiston;
bicauſe that they of thē no thyng vnderſtand might, bicauſe that they were not
forþam þe hi hira nan þing ongitan ne mihton; forþam þe hi næron
in their own countrey language written. Euen ſo they ſayd our elders the which
on hira agene þeode aƿritene. Sƿilce hi cƿædon ure yldran þa þe
theſe places before helde, they loued wiſdome & through the ſame they gate
þas stoƿa ær heoldon; hi lufedon ƿisdome ⁊ þurh þone hi begeton
weale & to vs left it. Here a man may yet ſee theyr ſwathe, but we them
ƿelan ⁊ us læfdon. Her mon mæg gyt geseon hira sƿæð; ac ƿe him
cannot after enquire, becauſe we haue both let go aſwell
ne cunnon æfter sƿyrigean; forþam ƿe habbað ægðer forlætō ge þone
welth as alſo wiſdome, for that then we would not to the view with our mynde
ƿela ge þone ƿisdom; for þam þe ƿe noldon to þam spore mid ure mode
ſtoupe. When I then this all mynded, then wondred I greatly at their godly
onlutan. þa ic þa þis eall gemunde; þa ƿundrode ic sƿiðe þæra godera
wiſemen which long ago were throughout the engliſh nation, & thoſe bookes fully all
ƿitena þe geo ƿæron geond Angelcyn; ⁊ þa bec be fullan ealle ge-
learned had, that of thē then no part they would not into their own cūtry ſpeech
leornod hæfdon; ꝥ hira þa nanne dæl noldon on hira agene þeode
turne, but I then quickly again my ſelfe aunſwered, & ſayd: they weened not
ƿendan; ac ic þa sona eft me sylfum andƿyrde; ⁊ cƿæð: hi ne ƿendon
that euer men ſhould ſo retchleſſe become, & this learning ſo decay.
ꝥ æfre men sceoldon sƿa receleaſe ƿurdan; ⁊ seo lar sƿa oðfeallan.
Therfore willingly they it let alone, & would that heare the more wiſdome
Forþære ƿilnunge hi hit forleton; ⁊ ƿoldon ꝥ her þe mara ƿisdome
in this land would be, as we more languages they vnderſtode. Thē remembred I how the
on lande ƿære; þi ƿe ma geþeoda cuðon. þa gemunde ic hu seo
law was firſt in the Hebrue ſpeach found, & after that the Greekes had lear-
æ ƿæs ærest on Ebreisc geþeode fundon; ⁊ eft þa Crecas geleor-
ned it, then turned they it into their owne ſpeech wholly, & alſo all other
nodon; þa ƿendon hi hit on hira agene þeode ealle; ⁊ eac ealle oðra
bookes, & again the latine people as ſoone as after they it had learned, they tran-
bec; ⁊ eft ledenƿare sƿa some siððan hi hit geleornodon; hi ƿen-
ſlated it wholly through wiſe interpreters, into their owne language, & eke all
don ealle þurh ƿise ƿealhstodas on heora agene þeode; ⁊ eac alle
other chriſten people ſome part therof into theyr owne tonge haue turned.
oðra cristene þeoda sumne dæl hira on hira agene þeode ƿendon.
Therfore me thinketh better if you ſo thinke, that we alſo ſome bookes which
For þi me þincð betere gif geoƿ sƿa þincð; ꝥ ƿe eac sume bec þa

þemeð

demed moſt nedefull be for all men to Vnderſtand, that we thē into that
þemed be þyrfysta syn eallum mannum to ƿitanne; ꝥ ƿe þa on ꝥ
language turne that we all know may, & bring to paſſe, as we Very
geþeode ƿendon þe ƿe ealle gecnaƿan mægen; ⁊ gedon sƿa ƿe sƿiðe
eaſily may with gods helpe, if we than quietnes haue, that all the
eaðe magon mid godes fultume; gif ƿe þa stylnesse habbað; ꝥ eall seo
youth that now is in the engliſh nation of freeborne men, ſuch as that wealth
geogud þe nu is on Angelcynne freora manna; þara þe þa speda
haue, that they them maintayne may be to learnyng committed, that
hæbben; ꝥ hi þam befeolan mægen syn to leornunga oðfæste; þa
while that they none other occupation can, Vntill firſt that they will conne
hƿile þe hi nanre oðerre note nemægen; oð fyrst þe hi ƿel cunnen
engliſh writing to read. Let teach men afterward further in latin ſpeech, thoſe
englisc geƿrit arædan. Læremon siððan furðor on leden geþeode; þa
that men further teach will, & to higher degree do will. When I mynde
þe man furðor lærā ƿylle; ⁊ to herran hade don ƿylle. þa ic gemunde
how this learnyng of the latine tonge before this fallen was throughout the
hu seo lar leden geþeodes ær þyssum afeallen ƿæs geond An-
engliſh nation, & though many could ſkill the engliſh writing to read. Then began
gelcyn; ⁊ þeah manega cuðon Englisc geƿrit arædan. þa ongan
I amongſt other diuers & manifold buſineſſes of this kingdome,
ic gemong oðrum mislicum ⁊ monigfealdum bisgum þisses kynerices;
this booke to wynde into engliſh that is named in latin Paſtoralis, *& in*
þa boc ƿendan on englisc þe is genemned on leden Pastoralis; ⁊ on
engliſh the Heardmās booke, *ſomtime word by worde, ſomtime Vnderſtāding for Vnderſtāding,*
englisc Hirde boc; hƿilum ƿord be ƿorde; hƿilum andgit of andgite;
euen as I them had learned at Plegmund myne Archbiſhop, & at Aſſere
sƿa sƿa ic hi geleornode æt Plegmunde minū Ærcebiscope; ⁊ æt Assere
my Biſhop, & at Grimbolde my maſſe prieſt, & at Iohn my
minō biscope; ⁊ æt Grimbolde minū mæsse preoste; ⁊ æt Iohāne minū
maſſe prieſt. After that I of thē than learned had ſo as I thē Vnderſtode
mæsse preost. Siððā ic hi þa geleornod hefde sƿa sƿa ic hi forstod
how I to them moſt Vnderſtandingly reach might, I them into engliſh turned,
sƿa ic hi andgitlicost areccan meahte; ic hi on englisc aƿende;
& to eche biſhops ſea in my kingdome wyll one ſende, & Vpon eche one
⁊ to ælcū biscep stole on minū rice ƿylle ane on sendan; ⁊ on ælcre
there is a ſtile that is of fifty markes, & I bid in gods
bið an æstel se bið on fiftigum mancessa; ⁊ ic bebeode on godes na-
name that man that ſtyle from theſe bookes take not, nor the bookes from the ſame
man ꝥ man þone æstel fram þære bec ne do; ne þa boc fram þam
mynſtre, Vnknown how long there ſo learned biſhops be. So as now
mynstre; vncuð hu lange þær sƿa gelærede biscepas syn. Sƿa sƿa nu
god be thanked euery where there are. Therfore I would that they alwayes at theyr
gode þanc ƿel hƿar sindon. Forþi ic ƿolde ꝥ hi ealne ƿeg æt þære
places were, except the biſhop them with him haue will, or els they
stoƿe ƿæren; buton se biscop hi mid him habban ƿylle; oððe heo
to ſome place lende be, Vntil that ſome other be written out.
hƿær to læne sy; oððe hƿa oðre bi ƿrite.

¶ Liber loquitur.

This writyng Auguſtine ouer the ſalt ſea from the South
Þis ærendgeƿrit Augustinus ofer sealtne sæ suðan

brought, to thinhabitantes of the land, euen as it before prepared had
brohte; egbugendum sƿa hit ær fore adihtnode

the Lordes ſeruant of Rome the Pope right Vicar ruling Gregory of diſcrete
drihtnes cempa Rome Papa riht sƿelmonig Gregorius gleaƿ

courage without fury, through ſenſes, wiſedome, pollicy, a free horde: Bicauſe
mod geondƿod þurh sefan; snytro; searo; þanca hord. Forþam

he of mankynde the moſt begat to heauen warde, of Romaynes the beſt
he mancynnes mæst gestrinde ƿodera ƿearde Romƿarena betst

man, of courage wealthieſt, of power moſt free. After that me into engliſh Æl-
manna; mod ƿeligost mærða gefrægost. Siððan me on englisc Æl-

fred the king turned worde eche one, & me to his writers ſent, South
fred cyning aƿende ƿorda gehƿilc; ⁊ me his ƿriterum sende; Suð

& North. To that ende he cõmaunded them ſuch lyke me to bryng after theyr
⁊ Norð. Forþam he het him sƿilcra ma brengan be þære

copy that he to his biſhops ſend them might, becauſe they
bysyne ꝥ he his biscopum sendan meahte; forþam hi

to certain of his biſhops were nedefull, which the latin ſpeech
his sume be þorftan þa þe leden spræce

leſt Vnderſtood.
læste cuðon.

Hæc eſt Præfatio(oſtendens) quemadmodum *Sanctus Gregorius hunc librum fecit, quem homines* Paſtorale nuncupant.

AElfredus Rex optat ſalutem Wulfſigeo epiſcopo digniſsimo beneuolè et amãter. Et te ſcire volo quod mihi ſæpenumero in mentem venit, quales ſapiẽtes diu abhinc extiterunt in Anglica gente, tam de ſpirituali gradu, quàm de temporali, quáq; fœlicia tùm tempora fuerunt inter omnes Angliæ populos, quemadmodũq́; reges qui tunc gubernationem habebant plebis, Deo & eius voluntati ſcriptæ obſecundarint, vtq́; in ſua pace, & bellicis ſuis expeditionibus, atque regimine domeſtico, domi ſe ſemper tutati fuerint, atque etiam foris nobilitatem ſuam dilatauerint, quomodoq́; tunc temporis tam ſapiẽtia quã prudentia floruerint. Præterea de gradu ſpirituali homines, quã diligentes fuerint tam docendo, quã diſcẽdo, omnibuſq́; officijs(exequendis) quæ deo præſtare debebãt. Inſuper quemadmodum extranei ſapientiã & doctrinam hîc in hac noſtra terra quondã quæſierint: noſq́; iam (verſa vice) peregrinari oportet ad eam adipiſcendam, adeo funditus concidit apud gentem Anglicanam, vt pauciſsimi fuerint cis Humbrum qui vel preces ſuas cõmunes, in ſermone Anglico intelligere potuerant, vel ſcriptum aliquod è Latino in Anglicum tranſferre. Tam ſanè pauci fuerunt, vt ne vnum quidem recordari poſsim ex auſtrali parte Thameſis, tum cum ego regnare occæperam. Gratiæ Deo omnipotenti ſint quod nunc tandem aliqui in ſede ſint qui docere queunt. Quamobrem te iubeo vt facias (quemadmodũ

te facturum credo) nimirum vt tu qui mundana hæc illis profundis quàm potes ſępe, eam ſapientiam quam tibi deus largitus eſt, illis vbicunq; poteris viciſsim impertias. Cogita quales pœnæ ſuper nos tandem venturæ ſunt propter hunc mundum, cùm neq; noſmetipſi ſapientiam adamauerimus, neq; eam alijs reliquerimus. Nomina tantùm diligimus, quia Chriſtiani nuncupamur, pauciſsimi verò officijs chriſtianorum defungimur. Hęc omnia quoties in memoriam reuoco, ſubit etiam cogitatio, quemadmodum cuncta hic in Anglia viderim, priuſquam deleta fuiſſent omnia & incenſa, vtpote templa per omnem Anglicanam gentem ſteterint ornamentis, & libris inſtructa, magnaquè inſuper multitudine ſeruorum Dei repleta. Quamuis certè fructum perexiguum ex libris ſuis perceperint, quandoquidem intelligere illos nequibant, eo quòd patrio ſermone neutiquam conſcriberentur. Qui quidem hac oratione vſi ſunt. Maiores noſtri qui hæc quondam loca obtinuerunt, ſapientiam adamauerunt, & per illam opes ſibi conflarũt, nobiſq; reliquerunt. Quorum ſapientiæ impreſſam nos veluti orbitã vidimus, ſed eam adipiſci non potuimus. Nam et opes et ſapientiam planè perdidimus, quoniam ingenij neruos omnes ad eius contemplationem contendere noluimus. Cum igitur hæc omnia cogitatione complecterer, magnopere admirabar præclaros illos ſapientes qui diu abhinc per vniuerſam gentem Anglicanam floruerunt, atq; illos libros penitus omnes perdidiſcerãt, quamobrem noluerunt horum partem aliquam in patrium ſermonẽ tranſferre. Veruntamen protinus mihimetipſi reſpondebam, viz. quòd maiores illi noſtri neutiquam opinati ſunt, homines vnquam adeo ſocordes futuros, aut rem litera-

ria

tiam in tantum vnquam prolapſuram: ideoq; cõſultò id omiſiſſe, exiſtimantes eò vberiorem hac in terra ſapientiam futuram, quò plures a noſtris linguæ pernoſcerentur. Tum verò venit mihi in mentem legem Dei primùm in Hæbreo ſermone fuiſſe inuentã, atq; poſtea Græcos cum eandem didiciſſent, eam vniuerſam, & alios inſuper omnes libros in ſuam linguã vertiſſe, nec non latinos etiam, quamprimum ipſi eam intelligentia comprehẽdiſſent, per prudentes interpretes ſuo ſermone eandem expreſſiſſe: eodemq; modo omnem vndiq; chriſtianam plebem partem eius aliquam in linguam domeſticã tranſtuliſſe. Quapropter optimum cenſeo, (ſi tu quoq; ſic exiſtimas) vt nos libros aliquos quos maximè neceſſarios arbitrabimur, qui ab omnibus intelligantur, eoſdem in linguã quam omnes intelligunt conuertamus: efficiamuſq; (quòd certè ope diuina perfacilè poterimus ſi pace perfruamur) vt omnis iuuentus quæ nunc eſt gentis Anglicæ (eorum præſertim hominum qui liberi nati ſunt, opeſq; habent quibus eos ad id alere poſſunt) literis addiſcendis addicatur: vtq; prius artem nullam imbibant, quàm Anglica poterint ſcripta perlegere. Poſtea autem homines in latinis literis eos inſtituãt quos volunt ampliùs erudire, atq; ad altiorem gradum prouehere. Cum itaq; mecum cõſiderabam, quomodo iſthæc doctrina ſermonis latini, per omnẽ gentem Anglicanam antehàc obſoleuiſſet, (quamuis plurimi potuiſſent Anglica ſcripta legere) tùm inter alia varia ac multiplicia negotia huius regni, cœpi librũ hunc vertere in ſermonem Anglicanum: (qui latinè Paſtoralis nuncupatur, Anglicè verò *the Heardmans booke*) aliquando verbum de verbo exprimens, interdum autem ſenſum ex ſenſu, ſicuti egomet ea didiſceram a

Pleimundo Archiep. meo, & Aſſero antiſtite meo, necnō Grimbaldo, & Iohāne mihi a ſacris. A quibus poſteaquam librum ita didiciſſem, vt penitus perciperem quemadmodum facillimè ad eius intelligentiam peruenire poſſem, in Anglicum ſermonem eum conuerti, & ad vnamquāq; epiſcopi ſedem in regno vnū miſi, ſuperq; ſingulos libros ſtilum, qui eſt, quinquaginta mancuſſę. Et ego præcipio in Dei nomine ne quis de libris hunc ſtilum tollat, neq; librum de templo, incertum cum ſit, quàm diu futuri ſunt tales eruditi Præſules, quales nunc (honos Deo) vbiq; ſint. Quapropter volo vtî libri ſuis ſemper in locis remaneant, niſi illos Pontifex habere voluerit, aut commodatos alicui dederit, donec alij ex illis deſcribantur.

Caius de antiquit. Cantebr. pag. 208.

Liber loquitur.

HOc ſcriptum Auguſtinus trans ſalſum mare ab Auſtro ad incolas huius regni pertulit: ſicut illud antea præparauerat ſeruus domini Papa Romanus, rectus vicarius gubernans, Gregorius: cōſideratæ vir fortitudinis abſq; furore, ſummo ſenſu, ſapientia, conſilio prēditus, immenſus theſaurus, quoniā is generis humani partem maximā cœlo lucrifecit: Romanorū vir optimus, mētis magnitudine abūdantiſſimus, maieſtate liberrimus. Poſtquā me in Anglicū ſermonem Ælfredus rex cōuertiſſet ad verbū, me per Auſtrum & Aquilonem ſuis ſcriptoribus delegauit, mandās illis vtî ſecundùm exemplar plures tales deſcriberent, eum nimirū in finem, quo epiſcopis ſuis illos mittere poſſet. Quandoquidem quibuſdam ex ſuis Antiſtitibus perneceſſarij eſſent futuri, qui linguam Latinam minùs intelligerent.

FINIS.

¶ Chronica Thomæ VValſingham, quondam Monachi S. Albani.

De tempore Regis Edwardi poſt conqueſtum primi.

ANNO GRATIAE. 1273. qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu tertij. 57. & vltimus, cum idem Rex Henricus condignam vltionem Northwicenſibus dediſſet ſacrilegijs, Londonias redire decreuit. Et cum ad abbathiam ſancti Edmundi Regis & martyris declinaſſet, graui lãguore corripitur, qui eum non deſeruit vſque ad vitæ finem. Dum ægrotaret enim, venerunt ad eum Comites & Barones terræ cum Pontificibus, vt eius tranſitui intereſſent. Confeſſus eſt autẽ humiliter peccata ſua, tundens pectus ſuum, & malá remittens omnibus voluntatem, emendationem quoque vitæ promittens. Ex hinc abſoluitur à Prælato: deinde deuotè ſuſcepit corpus Chriſti, & vnctione delibatus extrema, Crucem Domini ſuppliciter adorauit, iubens debita ſua ſolui, & reſiduum indigentibus æquè partiri. Cùm hæc ritè peregiſſet, reddidit ſpiritum ſuum Deo. Corpus autem eius apud VVeſtmonaſterium honorificè traditur ſepulturæ. Regnauit quinquaginta ſex annis & amplius, quantum diſtat à feſto Sanctorum Simonis & Iudæ, vſque ad feſtum Sancti Edmundi Pontificis vz. viginti diebus. Duxerat autem in vxorem mulierem nobilem, filiam Comitis de Saueye, nomine Alienoram, de qua ſuſcepit filios, Edvvardum qui poſt ipſum regnauit, & Edmundũ qui fuit Comes Leyceſtriæ & Lancaſtriæ, & duas filias, ſcilicet Beatricem quæ nupſit Comiti Britanniæ, & Margaretam quæ fuit Regi Scotiæ coniugata. Iſte Henricus Rex inchoauit nouam fabricam Eccleſiæ VVeſtmonaſterij, ſed non perfecit.

Mores Regis Henrici.

Singulis námque diebus tres Miſſas cum nota audire ſolebat, & plures audire cupiens priuatim celebrantibus aſsiduè aſsiſtebat, ac cùm Sacerdos corpus Dominicum eleuaret, manum Sacerdotis tenere & illam oſculari ſolebat. Contigit autem aliquando Sanctum Lodovvicum Francorum Regem cum eo ſuper hoc cõferentem dicere, quòd non ſemper Miſsis, ſed frequentiùs ſermonibus audiendis eſſe vacandum. Cui faceta vrbanitate reſpondens, ait ſe malle amicum ſuum ſepiùs videre, quàm de eo loquentẽ, licèt bona dicentem audire. Erat autem ſtaturæ mediocris, cõpacti corporis, alterius oculi palpebra demiſsiore, ita vt partem nigredinis pupillo celaret: robuſtus viribus, ſed præceps in factis. In quibus tamen quia fortunatos & fœlices exitus habuit, putant eum multi apud Merlinum fatidicum per lincem deſignatum omnia penetrantem. Cum igitur corpus magnifici Regis commiſſum fuiſſet honorificè ſepulturæ, quia Edvvardus filius eius primogenitus in terra Sancta detentus fuit Crucis negotio, & abſens regni adminiſtrationem nõ valebat exequi, die proximo poſt patris eius ſepulturam, Frater Robertus Kylvvardy Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Gilbertus Comes Glouerniæ, cũ alijs prælatis ac regni proceribus Londonijs apud nouum templum conuenientes, Edvvardum abſentẽ Dominum ſuum ligium recognouerunt, paternique ſucceſſorẽ honoris ordinaue-

Electio Edwardi Regis.

nauerunt: & de aſſenſu Reginæ matris ſtatuerunt cuſtodes regni, miniſtróſque fideles, qui regio fiſco præeſſent, & prouentus regni ad opus regis noui ex integro reſeruarent, cuius pacem iam vbique fecerũt per Angliam proclamari. Eodem anno Edmundus filius Regis Henrici, frater Edvvardi, redijt in Angliam de terra Sancta. Edvvardus igitur Regis Anglorum Henrici tertij ex Alienora filia Comitis Prouinciæ vel Sabaudiæ primogenitus, ætatis ſuæ anno triceſimo quarto patri ſucceſsit in regnum. Fuit autem prudens in gerendis negocijs ab adoleſcentia, armorum deditus exercitio, quo in diuerſis regionibus eam famam militiæ acquiſierat, qua totius orbis Chriſtiani ſui temporis Principes ſingulariter trãſcendebat. Elegantis erat formæ, ſtaturæ proceræ, qua humero & ſupra communi populo præeminebat. Cæſaries in adoleſcentia à colore penè argenteo vergens in flauum: in iuuentute verò à flauo declinans in nigredinem, ſenectutem in cigneam verſa caniciem venuſtabat. Frons lata, cæteráque facies pariliter diſpoſita, eo excepto, quod ſiniſtri oculi palpebra demiſsior paterni aſpectus ſimilitudinem exprimebat, lingua bleſa, cui tamen efficax facundia ad perſuadendum in rebus non defuit perorandis. Brachiorum ad proportionem corporis flexibilis productio, quibus viuacitate neruica nulla cuiuſque erant ad vſum gladij aptiora. Pectus ventri præeminebat, tibiarúmque longa diuiſio equorum nobilium curſu & ſaltu, ſeſſoris firmitatem prohibuit infirmari. Cum vacaret ab armis, venationibus tam auium quàm ferarum indulgebat, & maximè ceruorum quos in equis curſoribus ſolebat inſequi, gladióque vice venabuli confodere apprehenſos. Quem commorari in protectione Dei cœli notum erat. Nempe cum adhuc adoleſcens eſſet, & cum quodam milite in camera teſtitudinata ludo ſcaccarij occuparetur, ſubitò nulla occaſione præſtita, inter ludendum ſurgens diſceſsit, & ecce lapis immenſæ magnitudinis qui ſedentem conquaſſaſſet cecidit in eundem locum quo ſederat, propter quod miraculum beatam Mariam apud VValſingham propenſiùs honorabat. Ei verò attribuebat quòd periculum iſtud euaſit. Inerat ei præterea magnificus animus, iniuriarum impatiens, periculorum obliuiſci cogens dum vindicari cuperet, qui tamen facillimè humilitate exhibita potuit emolliri. Nempe cum quodam tempore iuxta quandam ripam falconum aucupio ſe exerceret, vnum de Comitibus ſuis ex altera parte fluuij negligentius ſe habentem circa falconem, quæ anatem inter ſalices corripuerat, arguit, & obiurgationi minus vt videbatur obedienti, minas adiecit: at ille attendens nec pontem nec vadum conſiſtere in propinquo, facilitate quadam reſpondit: Eya (inquit) ſufficit mihi quod nos abinuicem diuidit fluuium iſtud. Quo reſponſo exaſperatus filius Regis, aquam ignotæ profunditatis ingreſſus equo natante, tranſiuit in crepidinem aluei fluminis decurſu cauatam, & cum difficultate aſcendens gladio extracto inſequitur fugientem, qui tandem per fugam deſperans euadere, regirato equo, nudatóque capite, humiliter collum prætendit, & Edvvardi ſe obtulit voluntati. Quo facto, ab incepto ſuo fractus Regis filius, gladium repoſuit in vaginam. Deinde reuerſi pacificè, falconis relicti pariter curam egerunt. Hęc de moribus & adoleſcentia filij Regis Henrici commemorauimus, ne poſteris geſta talia ſint ignota.

Mores Edwardi Regis.

Annalis conclusio.

Tranſit annus iſte frugifer & fructifer inter vtrunque, Romanis deſideratus, propter intronizationẽ Papæ: triſtis terræ Sanctæ, propter diſceſſum exercitus Chriſtiani: Anglis lætus, propter electionem Regis noui.

Moritur Imperator.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quarto, qui eſt annus Edvvardi a conqueſtu primi primus, Principes Teutonicæ cognoſ-

centes

centes veraciter mortuum eſſe dominum Richardum Regẽ Alemanniæ, quondam fratrem Regis Anglorum Henrici, conuenerunt in vnum, & Radulphum de Aſsio Comitem Ruphum elegerunt in Imperatorem Romanorum, qui anno eodem in Regem Alemanniæ ſolemniter coronatur. Edvvardus iam Rex Angliæ præſignatus, dum moram apud Acton faceret, & Chriſtianorum ac Tartarorum auxilia fruſtra diutiùs expectaret, conſilio inito, relictis ad terræ Sanctæ defenſionem ſtipendiarijs, naues repatriaturus ingreditur, curſúque veliuolo Siciliam vſque peruenit, vbi à Rege Carolo honorificè ſuſceptus eſt. Cúmque per dies aliquot recreandi gratia ſe & ſuos ibidem continuiſſet, rumores primò de morte filij ſui Henrici, ac poſtmodùm de morte patris accepit. Qui dum mortem patris anxius quàm filij ſui plangeret, à Rege Carolo vice conſolatoris aſsiſtente, plurimúmque mirante ſuper hoc requiſitus, dicitur reſpondiſſe; Iactura (domine Rex) filiorum facilis eſt, cũ quotidie multiplicentur: Parentum verò mors irremediabilis eſt, quia nequeunt reſtaurari. Carolus autem Rex diſcedentem Edvvardum conduci fecit per Carolum filium ſuum, vſque ad vltimos terminos regni ſui. Cum autem ad veterem vrbem (vbi Papa cum ſua curia reſidebat) adueniſſet, occurrentibus ei Cardinalibus omnibus, cũ honore maximo ad Domini Papæ præſentiam eſt deductus. Cui ſuper morte conſanguinei ſui Henrici de Alemannia, anxiam depoſuit quærimoniam, quem non modò in offenſam iuris humani à Gvvidone de Monteforti, dum Miſſarum ſolemnijs aſsiſteret, conſtabat interfectũ, ſed in contemptũ Eccleſiæ & ſcandalum nominis Chriſtiani. Papa igitur hijs cõmotus, Gvvidonem excommunicauit, & omnes eundem receptantes, & quouſque Eccleſiæ ſatiſfieret terras eorum ſuppoſuit interdicto. Diſcedens denique Edvvardus à curia, per ciuitates Italiæ progreditur, vbique receptus à ciuibus cum gaudio maximo & honore. Ingreſſuro autem Sabaudiam, Prelati ac proceres Angliæ quamplurimi in deſcenſu montium occurrerunt.

Edwardus ſuſcipitur à Rege Siciliæ cum honore.

Edwardi reſponſio.

¶ *Rex Edwardus in torneamento reportat victoriam.*

Cvmque Edvvardus pertranſiſſet Sabaudiam, Comes Kabilanenſis eum ad ludum militarem (qui vulgo torneamentum dicitur) inuitauit. Optabat enim ipſe Comes cum multis alijs militiam Edvvardi opere experiri, cuius iam fama repleuerat totum orbem, quorum votis condeſcendens Edvvardus, ſe cum militibus ſuis licèt longa peregrinatione vexatis, partem velle tenere contra Comitem & ſuos proclamari fecit, ac quoſcunque alios milites aduentantes. Die itáque ſtatuto congrediuntur partes, gladijſqué in alterutrum ingeminantes ictus vires ſuas exercent. Comes verò cuneum Edvvardi penetrans, cum ipſo cominus congreditur. Cui tandem abiecto gladio appropinquans, collum Edvvardi brachio circumduxit, & tota fortitudine aſtringens, ab equo detrahere conabatur. Sed Edvvardus inflexibiliter ſe tenens erectum, dum Comitem ſibi ſenſit firmiùs adhærẽtem, equum vrgendo calcaribus Comitem à cella abſtraxit quem ad collum ſuum pendentem fortius excutiens à ſe in terram deiecit. Commouentur exinde Burgundiones in iram, & vbique exercitium armorum in hoſtilem inſultum, ceptúmque ludi, bellicum vertitur in tumultum. Cedunt igitur cedentes Anglici, & vim vi repellunt, fortiter impetus frangentes aduerſariorum. Interim Comes refocillatus paululùm, Edvvardũ ſecundò aggreditur, cuius ſuper ſe manum ſentiens aggrauari, dedidit ſe eidem. Sicque peregrinis conceſſa victoria, partes ambæ in vrbem pacificè reuertuntur.

¶ *Edwardus facit homagium Regi Franciæ.*

Edwardus trãſit in Waſconiam.

Annalis cõcluſio.

POſt hæc Edvvardus venit in Franciam,& à Philippo Francorum rege magnificè ſuſceptus eſt,fecitqúe homagium pro terris ſuis quas de eo tenebat,ſub cõditione reſtitutionis terrarum patri ſuo in venditione Normanniæ promiſſarum. Deindè in VVaſconiam proficiſcitur ad compeſcendum nouos motus quos in eadem Gaſto de Bierna miles nobilis & ſtrenuus, ſed à fide domini ſui Edvvardi deficiens concitauerat. Cuius terras Edvvardus cum exercitu potentèr ingreſſus, ipſum in fugam coegit, & in quodam caſtro forti ac munito obſedit. Tanſit annus iſte frugifer & fructifer opulenter: Romanis, Anglis, & Francis ſub quiete tranſactus, Saracenis etiã & cunctis incredulis nociuus.

Conciliũ Lugdunenſe.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quinto, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi ſecundus, fuit Rex Edvvardus ad natale in VVaſconia cum vxore ſua. Hoc anno Gregorius Papa decimus, Kalendas Maij apud Lugdunum generale cõcilium celebrauit, ad quod Græci & Tartari ſolemnes nuncios tranſmiſerunt, Græci ad vnitatem eccleſiæ ſe redire ſpondent, in cuius euidens ſignum cùm cantaretur Symbolum, hortante Domino Papa, trina vice nuncij eorum, & in Spiritum Dominum viuificantem, qui ex patre filióque procedit, replicauerunt celebriter & deuotè. Nuncij verò Tartarorum baptizati & infrà tempus concilij ad propria redierunt. Affuit ibi Prælatorum numerus, quingenti Epiſcopi, Abbates ſexaginta, prælati verò alij circa mille, vnde dixit quidam:

Gregorius denus, congregat omne genus.

Ibi ſtatutum eſt illud inſigne, & à retroſeculis inſolitum, quod omnes rectores curati deinceps forent ſacerdotes: prohibiti ſunt & Bigami primam tonſuram deferre, & quod nulli hominum deinceps liceat decimas ſuas ad libitum, vt antea vbi vellet aſsignare, ſed matrici Eccleſiæ omnes decimas perſoluerent. Ipſe quoque Gregorius decimam ſexennalem vniuerſali Eccleſiæ impoſuit, pluralitatem beneficiorum curatorum damnauit. Aliquos ſtatus de ordinibus mendicantium approbauit, vtpote prędicatores, & minores aliquos tollerauit, vtpote Carmelitas & Auguſtinenſes. Aliquos reprobauit, vt Saccinos qui intitulantur de pœnitentia, ſiue de valle viridi, & conſimiles. In via verſùs iſtud conſilium doctor venerabilis frater Thomas de Aquino de ordine Prædicatorum, in quadam Abbathia monachorum Ciſterciẽſium, quæ dicitur Foſſa noua, diem clauſit extremum. Cuius tam acuta, tam publica ſunt monumenta, vt doctor communis à viris Scholaſticis nuncupetur. Hic natione Campanus, filius Comitis de Aquino, inuitis parentibus qui eum monachari volebant, Prædicatorum ordinem eſt ingreſſus, miſſus verò ad ſtudium Pariſienſe, doctoratus gradum meritò eſt adeptus: ſuper libros ſententiarum quatuor ſcripta fecit, ſcripſit & primam partem de quæſtionibus diſputatis de veritate, ſcripſit & ſecundam partem de quæſtionibus diſputatis de potentia Dei, & tertiam partem de quæſtionibus diſputatis, quarum initium eſt de virtutibus. Item contra gentiles quatuor libros ſcripſit. Item ſummam Theologiæ quam in tres partes diuiſit, & ſecundam in duas, ſed morte prędentus tertiam non cõpleuit. Quatuor Euangelia continuata expoſitione de dictis Sanctorum gloſauit. Literalis etiam expoſitionis in Iob, ædidit librum vnũ. Multáque alia ſcripſit ad vtilitatem legentiũ, quę diligens lector iuuenire poterit, intitulata in chronicis Nicolai Triuett. Sanctitati verò ipſius à vitæ meritis atteſtantur miracula quæ poſt eius tranſitum, & in vita ipſius plurima contigerunt. Nocte verò ipſa qua de hoc mundo tranſijt, apparuit in ſomnis germano ſuo Comiti de Aqui-

De geſtis & moribus Thomæ de Aquino

no in habitu ordinis ſui, tradens eidem in manu literam quandam clauſam. Qui cito poſt excitatus cum ſentiret ſe literam habere in manibus, camerarium ſuũ aduocauit, iuſsítque lumẽ celeriter apportare, quo allato, literam aperiẽs, inuenit ibi aureis apicibus omne humanum artificium ſua formoſitate excedentibus hoc inſcriptum, *Hodie factus ſum doctor in Hieruſalem.* Conſeruata itaque litera, per nuncios ad inquirendum de ſtatu ſuo miſſos, ipſum eadem nocte qua apparuit ſibi comperit ex hac luce migraſſe.

SVb eiſdem diebus Gaſco de Bierna à Rege Anglorũ obſeſſus, cum omni iã via euadendi ſibi præcluſa attenderet rem eſſe in foribus, vt ad deditionem cogeretur, ſuper negotio quod inter Regem Edvvardum & ipſum vertebatur, appellationem interponit ad curiam Regis Francorum, cui deferens Rex Edvvardus, nolens Regem Francorum (quem nuper Dominum ſuum pro terris in Francia recognouerat) contra ſe partem facere, diſſentientibus multis de ſuis obſidionẽ ammoueri iuſsit, miniſtris ſuis committens, vt in curia Regis Franciæ cauſam proſequerentur contra Gaſconem. In qua tandem iniurioſę rebellionis cõuictus per Regem Francorũ, Regis Angliæ adducitur voluntati. Edvvardus Rex poſtquã obſidionẽ dimiſerat, ordinatis pro articulo tẽporis rebus VVaſconiæ in Angliã properauit, vbi à clero & populo eſt receptꝰ cũ gaudio & honore.

Coronatio Regis & Reginæ.

DOminica verò infra octauas aſſumptionis B. Virginis, in eccleſia VVeſtmonaſterij vnà cum Alienora conſorte ſua à Roberto Cantuarienſi Archiepiſcopo inungitur in Regẽ & ſolẽniter coronatur. Coronationis ſolẽnitati interfuerũt Regina mater, Alexãder Rex Scotorũ, Dúxq; Britanniæ, ambo Regis ſororij, cũ Prælatorũ, Comitũ & Baronũ, aliorũq; nobiliũ, multitudine copioſa, & tũc tricesimi ſexti ætatis ſuæ anni Rex impleuerat duos mẽſes, qui in craſtino coronationis ſuæ recepto à Rege Scotorum homagio, ipſum dimiſit ad propria plurimũ honoratũ. Eo anno infauſta lues ouiũ ſurrepſit in Anglia, vt vbique repente ouilia peſte graſſante vacuarentur, quæ durauit ſequentibus viginti octo annis. Ita vt nulla totius regni villa huius miſeriæ clade careret. Cauſam huius morbi prius inſuetã incolis, attribuebãt multi cuidam diuiti de Frãcorum partibus, qui applicuerat in Northumbriam, adducens ſecũ quandam ouẽ Hiſpaniæ morbidã, quæ totũ gregem Angliæ morbi traductione cõtaminauit, quę erat de biennalis bouiculi quãtitate. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer opulenter, eccleſię memorialis ac celebris propter honorabilis cõcilij celebrata ſtatuta apud Lugdunum, VVaſconibus inquietus propter rebellionem Gaſconis, Anglis deſiderabilis propter ſolemnitatem diu deſideratæ regiæ coronationis.

De prima peſte ouium.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducẽteſimo ſeptuageſimo ſexto, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi tertius, Gaſco de Bierna in Angliam veniens cum reſti circa collum, ad Regis præſentiam eſt adductus, quem ad ſuã miſericordiã Rex recipiẽs, morte cõdonata in caſtro VVyntoniæ per annos aliquot cuſtodiæ mancipauit, qui tandem per Regis gratiam liber dimiſſus ad propria, Regi Angliæ ſemper in poſterum gratus extitit & fidelis. Hoc anno coactum eſt parliamẽtum Londonijs, ad quod inuitatus eſt per ſolemnes nuncios Levvlinus Princeps VVallię, qui inuitatus regiæ coronationi primò contempſerat intereſſe. Cúmque moneretur per nuncios, vt veniret & homagium debitum Regi faceret, finxit ſe nõ audere intrare Angliam, propter inſidias quorũdam maiorum regni ſibi inſidiantium ea vice. Et ideò pro ſua ſecuritate filium Regis, & Gilbertum Glouerniæ Comitẽ, Robertúmq; Burnelij Regis Cancellarium obſides poſtulauit, quod Rex indignè tulit, ſed tamen diſsimulato negotio inceptum parliamentum conſummauit. In quo ſtatuta ędidit contra manum mortuam ne de cætero poſſeſsiones terrarum ſeu redditum, ſine ſpeciali

De Gaſcone.

Parliamẽtum.

Statuta de manu mortua.

Diſſentio inter Regem & Principem Walliæ.

Regis licentia ad manũ mortuã deuoluantur. Vocantur ergo ſtatuta in præſenti parliamẽto ædita, ſtatuta VVeſtmonaſterij prima. Poſt parliamentũ verò Rex vt Levvlino Principi VValliæ liberior ad ſe pateret acceſſus, Ceſtriã vſque, quę in confinio VValliæ ſita eſt, progreditur. Miſsis iterum nuntijs, homagiũ exigit ab eodem. Quo mandatis regijs parere detrectante, Rex exercitum conuocat diſponens Principem ſibi denegantem homagium de ſuo feodo expugnare.

Terræ motus.

Eodem anno in partibus Auſtralibus Angliæ & Occidentalibus, Terræ motus horribilis contigit feria quarta infra octauas natiuitatis Virginis glorioſæ: peſtilentialis etiam ægritudo oues conſumens ſcabie plurimas interfecit.

Quinta decima.

Hoc anno ſoluit populus Regi quintam decimam bonorum, quæ patri ſuo dicebatur præconceſſa.

Annalis cõcluſio.

Tranſit annus iſte frugifer & fructifer Anglicæ regioni: Chriſtianis & Incredulis à bellis vbiq́ue quietus.

Comitiſſa Leyceſtriæ mittit filiam ſuam Principi Walliæ maritandã.

Anno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi quartus, Comitiſſa Leyceſtriæ, relicta videlicet Simonis de Monteforti quondam Comitis Leyceſtriæ, quæ fuerat ſoror Henrici regis Angliæ, & occiſo marito cum ſuis in Galliam fugeret, ac in domo Sororum de ordine prædicatorum apud Montargis à ſorore viri ſui fundata, morabatur: filiam ſuam tranſmiſit in VValliam Principi (ſicut patre viuente ſub certis pactis conuentum fuerat) maritandã: ducem verò itineris ac procuratorem negotij Aimericum filium ſuum germanum puellæ conſtituit, aſsignata eiſdem comitiua. Qui ſuſpectum habentes iter per Angliam, emenſo multo maris ſpacio ad Inſulas Siluias (quæ terminos Cornubiæ è vicino reſpiciũt) deuehuntur, vbi à quatuor nauibus Briſtollenſibus ex inſperato ſupervenientibus comprehenſi, ad præſentiam regis Angliæ deducuntur, qui retenta puella honorificè in comitiuam reginæ, Aimericum fratrem ſuum primò in caſtro de Corf. & poſtea in caſtro de Scherebourne ſub cuſtodia libera detinuit, ſed ſecura.

Obijt Gregorius Papa.

Eodem tempore Papa Gregorius apud Areſcium defunctus, ibidẽ traditur ſepulturæ, cui ſucceſsit Innocentius quintus, natione Burgundus, de Tarentaſia, dictus antea frater Petrus, qui in ordine prædicatorum ſtudio ſcripturarum deditus, ac Doctor Theologiæ Pariſius factus, ſapientiæ ſuæ memoria multa ſcribendo vtilia poſteris dereliquit. Qui cum eſſet vir Religionis eximiæ, expertæq́ue prudentiæ, primò Prior prouincialis Fratrũ ſuorum in Frãcia, deindè efficitur Archiepiſcopus Lugdunenſis, demúmque à Papa Gregorio ad Cardinalatum aſſumptus, conſtitutus eſt Epiſcopus Hoſtienſis. Factus autem Papa, ſedit menſibus quinque, diebus duobus, moriturq́ue Romæ, & in Lateranenſi eccleſia ſepelitur.

Adrianus quintus.

Cui eodem anno ſucceſsit Adrianus quintus, natione Ianuenſis, dictus antea Octobonus, qui tituli ſancti Adriani diaconus Cardinalis à Papa Clemente quarto Legatus in Angliam miſſus fuit. Hic papa factus, ſtatim conſtitutionem quam papa Gregorius decimus fecerat de incluſione Cardinalium pro electione ſummi Pontificis ſuſpendit, proponens eam aliter ordinare: Sed morte præuentus, conſtitutionem ſuſpenſam reliquit: ſedit verò menſibus duobus Papa.

Obijt Adrianus Papa.

Adriano defuncto, ſucceſsit Iohannes viceſimus primus, dictus Petrus Hiſpanus. Hic epiſcopus Tuſculanus erat prius, in actibus diuerſis famoſus, ſed ſcientiarum florem pontificalemq́ue dignitatem quadam morum ſtoliditate deformauit, adeò vt naturali pro parte carere videretur induſtria. In hoc tamen quamplurimũ laudabilis fuit, quòd ſe tam pauperibus quàm diuitibus communem exhibens, ſtudiumq́ue literarum amplectens, multos in beneficijs eccleſiaſticis promouit egentes.

Walliæ deuaſtatio.

Rex Angliæ de Ceſtria in VValliam progrediens cepit caſtrum quod dicitur Rodolanum, miſitq́ue in VValliam occidentalem militem nobilem dictum Paganum de Canuſijs,

nuſijs, qui cuncta cæde incendioq́ue vaſtauit. Hoc tempore Frater Iohannes de Derlington, ordinis Prædicatorum confeſſor, quondam regis Henrici autoritate papali in regno Angliæ collector efficitur decimarum, ſalua papali reuerẽtia contra ſui ordinis profeſsionem tali officio deputatus. Huius tamen ſtudio & induſtria æditæ ſunt Concordantiæ magnæ, quæ Anglicanæ vocantur. Hoc anno ſextodecimo kalendas Iulij venerabile corpus beati Richardi Ciceſtrenſis Epiſcopi eſt trãſlatum, & in capſa argentea & deaurata honorificè collocatum. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer Anglicanis: ſed propter tot Paparum interitum, triſtis lugubriſq́ue Romanis: & non ſolùm orbi Chriſtiano à bello generali, ſed Saracenis Increduliſq́ue quietus.

Concordantiæ æditæ.

Tranſlatio Sãcti Richardi.

Annalis cõcluſio.

ANno gratiæ 1278. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi quintus, Iohãnes Papa 21. cũ ſibi vitæ ſpacium in annos plurimos extendi crederet, & hoc etiã corã multis aſſereret, ſubitò cũ noua Camera quã ſibi Viterbij circa Palatium cõſtruxerat, ſolus corruit & inter lapides & ligna colliſus, ſexto die poſt caſum (ſacramẽtis omnibus eccleſiaſticis perceptis) moritur, & in eccleſia S. Laurentij ſepelitur. Cui ſucceſsit Nicholaus tertius, priùs dictus Iohãnes Gagetanus de genere Vrſinorũ. Hic ſuper regulam S. Franciſci expoſitionem quandam ædidit, quam inter alias decretales de verborum ſignificationibus inſeri ordinauit. VVallenſes occidentales per id temporis ad pacem Regis Angliæ venientes, Pagano militiæ regis in partibus illis capitaneo, caſtrum de Stredevvey cum adiacenti patria reddiderunt. Princeps verò VValliæ videns ſe regi Angliæ quotidiè inualeſcenti non poſſe reſiſtere, pacem petijt & obtinuit ſub hac forma, videlicet, quòd omnes captiui quos hactenus ratione regis Angliæ detinuit in vinculis, ſimpliciter & ſine calumnia liberarentur. Item pro pace & beneuolentia regis habenda, daret quinquaginta milia librarum ſterlingorum, quarum tamen ſolutio in voluntate & gratia Regis foret. Item quòd terra quatuor cantredorum ſine omni contradictione Regi & ſuis hæredibus cum omnibus terris conquiſitis per Regem homineſq́ue regios, excepta Inſula Angleſeya, in perpetuum remaneret. Inſula enim Angleſeya conceſſa eſt Principi, ita quòd ſoluat pro ea ſingulis annis Regi mille marcas, quarum ſolutio incipienda erat in feſto Sancti Michaëlis proximo tunc inſtantis: pro ingreſſu verò quinque milia marcarũ daret. Et ſi Princeps ſine hærede de corpore ſuo moreretur, Inſula illa in regis Angliæ poſſeſsione remaneret. Item quòd Princeps veniret in Natali Domini ad Regem in Angliam pro homagio faciendo. Item quòd omnia homagia VValliæ remanerent Regi, præterquam quinque Baronum qui in confinio Snovvdoniæ morabantur: quia ſe Principem conuenienter vocare non poſſet, niſi ſub ſe aliquos Barones haberet ad vitam ſuam & poſt mortem eius. Quinque prędictorum Baronum homagium regi Angliæ fieret & ſuis hæredibus in æternum. Et pro aſſecuratione iſtorum, tradidit Princeps decem obſides de melioribus VValliæ abſque incarceratione, exhæredatione, & termino liberationis. Et de omni Cantredo & de Snovvdonia, & de conſilio Principis meliores, iurabunt tactis ſacroſanctis reliquijs, quod quandocunque Princeps aliquem prædictorum articulorum infregerit, niſi admonitus ſe correxerit, abalienabunt ſe ab eo, & eidem in omnibus quæ poterunt hoſtes fient. Item præter hæc, princeps fratres ſuos quos læſit placabit, habuit enim tres fratres, quorum duos Ovvenum & Rodericum poſuerat in carcere, tertius verò Dauid fuga dilapſus multis annis cum Rege Angliæ ſtetit, à quo contra morem gentis ſui miles factus in iſta gvverra, ob probitatem & fidelitatem ſuã plurimùm erat regi acceptus, vndè & eidem caſtrũ de Dimby cõtulit in VValia cũ terris ad valorem mille librarum annui redditus, inſuper & vxorem dedit

Obijt Papa Iohannes ædium ruina oppreſſus.

Wallenſes petunt pacem.

Forma pacis inter Regem Angliæ & Principem Walliæ.

Subſidiũ Regi conceſſum. *Annalis cõcluſio.*

dit filiam Comitis Derbeiæ, quæ nuper alio viro fuerat viduata. Ovvenus ergo fauore regio liberatur à carcere quem fregerat paulò ante. Rodericus verò fratrem fugiens, in Anglia morabatur. Rex autem in Occidentali VVallia apud Lampader Vaur ad cohibendum irruptiones VVallenſium caſtrum conſtruxit inſigne. In ſubſidium huius vverræ conceſſa eſt Regi à populo viceſima pars bonorum. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer ſatis abundè, ſine tumultu inter Chriſticolas & Sarracænos: Romanis notabilis, propter inopinabilẽ mortẽ Papæ: Anglis proſper propter ſubiectos rebelles VValliæ, ſed ipſis VVallenſibus infamis & odibilis propter admiſsionem dominationis inſuetæ.

Archiep. Cant. fit Cardinalis. *Nuptiæ Principis Walliæ.* *Iudæi ſuſpenduntur.* *Statuta Glouerniæ.* *Reſtitutio terrarum Edvardo Regi facta.* *Rex Scotiæ venit in Angliã.* *Annalis cõcluſio.*

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo nono, qui eſt annus regni Regis Edvvardi a conqueſtu primi ſextus, Robertus Cantuarienſis Archiepiſcopus, per dominum Nicolaum Papam ad Cardinalatum aſſumptus, factus eſt Epiſcopus Portuenſis. Rex Angliæ circa tempus iſtud filiam Comitis Leyceſtriæ Simonis de Monteforti, apud inſulas Siluias, prout ſuperiùs dictũ eſt, captam à Briſtollenſibus, & ſibi adductam, Principi VVallię dedit vxorem, nuptiarum ſolemnitatem agens impẽſis proprijs, ſuáque ac Reginæ præſentia illas honorans. Hoc anno Iudæi de tonſura monetæ conuicti in magna multitudine vbique per Angliam ſuſpenduntur: puniti ſunt eo tempore & eorum conſentanei pro prauis eſcãbijs & pro cauſa prædicta. Eodem anno tenuit Rex parliamentum Glouerniæ in octauis Sancti Iohannis Baptiſtæ in quo ædita ſunt ſtatuta quæ de Glouernia appellãtur. Circa menſem Auguſtum Rex Edvvardus tranſfretauit in Franciam, ad habendum colloquium cum Philippo Rege Francorum, vnde tunc obtinuit reſtitutionem aliquarum terrarum, non tamen omnium quæ in venditione Normanniæ promiſſæ fuerãt patri ſuo. Per hoc tempus obijt Regina Caſtellæ, mater Reginæ Angliæ, ad quam iure hæreditario poſt mortem matris deuolutus eſt Pontini Comitatus. Iſtd anno antequam Rex tranſiret in Gallias, Rex Scotorum Alexander in Angliã veniens, Regem conſuluit de negotijs arduis terræ ſuæ. Impetrauit autem à Rege literas teſtificantes auxilium in guerra VValliæ præſtitum nõ nomine ſeruicij factum eſſe. Hoc anno Robertus Burnel Epiſcopus Bathoniẽſis in Cantuarienſem Archiepiſcopum eſt electus, ſed Papa electione caſſata lectori curiæ fratri Iohanni de Peccham de ordine Minorum, eandem contulit dignitatem. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, Romanis, Anglis & Francis, Scotis & VVallenſibus ſub ſilentio quietéque tranſactus, Sarracenis etiam otioſus.

De rotunda tabula.

ANno gratiæ milleſimo ducẽteſimo octuageſimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi a cõqueſtu primi ſeptimus, frater Iohannes Peccham Ciceſtrenſis diœceſis, de ordine Minorum, venit in Angliam à Domino Papa in Cãtuarienſem Archiepiſcopum conſecratus, hic Pariſius in Theologia & Oxon. lectiones ſuas reſumpſerat. Deinde miniſter prouincialis Anglię, ac tandẽ lector palacij in Romana curia factus fuit, qui ordinis ſui zelator pręcipuus, carminũ dictator egregius, affatúſq; pompatici fuerat, mentis tamen benignæ extitit & animi admodum liberalis. Hoc anno moneta Angliæ per tonſuram nimis deteriorata ex mandato Regis renouatur. Obolus quoq; qui prius formam ſemicirculi habebat, tanquam pars denarij in medio diuiſi, fit rotundus, iuxta vaticinium Merlini dicẽtis: *Findetur forma commercij, dimidium rotundum erit.* Facti ſunt etiam eo tẽpore primo & quadrantes. Illuſtris miles Rogerus de Mortuo mari apud Kelingvvorthe, ludum militarem quem vocãt rotundam tabulam, centũ militum ac tot dominarum cõſtituit, ad quam pro armorum exercitio de diuerſis regnis confluxit militia multa nimis. Frater Robertus quõdam Cantuarienſis Archiepiſcopus, & poſt Cardinalis & Epiſcopus Portuẽſis, poſt aduentum ſuũ ad cu-

ad curiam grauiter infirmatur, ex qua infirmitate citò poſtea mortuus eſt. Eo tempore obijt VValterus Giffard Archiepiſcopus Eboracēſis, cui ſucceſsit magiſter VVilhelmus de VVikevvane in Romana curia conſecratus. Eodem anno frater Iohannes Peccham Cantuarienſis Archiepiſcopus conuocat concilium apud Radingiam vbi ſuffraganeis ſuis impoſuit, vt ſtatuta generalis concilij facerent arctius obſeruari. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, Anglis, Francis, Romanis, Sarracenísque quietus.

Obijt Archiepiſcopus Eboracenſis.
Conciliū Radingiæ.
Annalis cōcluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo primo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi a conqueſtu primi octauus, Nicolaus Papa tertius moritur. Succeſsítque ei Martinus quartus, prius dictus Simon Turonenſis, Gallicus natione. Hoc anno Edvvardus Rex Angliæ de lapidibus præcioſis iaſpidum quos ſecum attulerat de partibus Gallicanis, paternum ſepulchrū apud VVeſtmonaſterium fecit plurimùm honorari. Eodem anno Oliuerus de Suttona fit Epiſcopus Lincolnienſis, qui prius fuerat eiuſdem Eccleſiæ decanus. Frater Iohannes Pecchā Cantuariēſis Archiepiſcopus ne nihil feciſſe videretur conuocat concilium apud Lambheyth, in quo cōſtitutiones Ottonis, Octoboni quondam legatorum in Anglia innouās, iuſsit eas ab omnibus cuſtodiri. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, Romanis, Anglis, Gallicis, Sarracenis incredulíſque quietus.

Moritur Papa Nicolaus tertius.
Conciliū apud Lambbeth.
Annalis cōcluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducēteſimo octuageſimo ſecundo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi a cōqueſtu primi nonus, Martinus Papa Senator efficitur vrbis Romæ, qui in Romaniolā exercitū miſit contra Gvvidonē Comitē Montis Febri, qui in partibus illis terras eccleſiæ occupauit. Hic Martinus Papa capas fratrum Carmelitarū mutauit in albū, quæ priùs erant ſtragulatæ & birratę. Eo tēpore Dauid germanus Principis VValliæ, immemor beneficiorū regis Angliæ, qui eum promouerat & contra fratrē perſequētem protexerat, cōcitauit penè totā VValliā ad inſurgendū cōtra Regem. Et vt Principem nobiléſq; VVallenſiū ad ſeditionem faciliùs inclinaret, ipſe primus facinus aggreditur, & Rogerū de Clifford militem nobilē & famoſum, quē Rex illuc miſerat tanquā totius VVallię Iuſticiarium, nihil tale ſuſpicantē proditoriè in caſtro ſuo de Havvardin, dominica in Ramis palmarū cepit. Quoſdámq; milites eius volētes reſiſtere inermes occidit, exinde reuerſus ad Principē, collecto exercitu vnà cū eo Rodolanū venit, obſidionémq; poſuit circa caſtrū. Eo tēpore Rex Paſchalē ſolēnitatē in diœceſi Sarū tenuit apud Viſas, vbi ſuper hac cōmotione auditis rumoribus, iuſsit quāprimū totū exercitū cōgregari. Militiā quā tūc in prōptu habebat vſq; Rodolanū pręmiſit. Ipſe verò Rex clā Ambresbiriā adijt vt matrē ſuā ſalutaret quę tunc in illo monaſterio morabatur. Cōtigit autē dū ibi eſſet, vt quidam ad matris eius pręſentiā adduceretur, qui per tēpus aliquod cęcū ſe finxerat, viſúmq; ſibi ad Henrici Regis quondā mariti ſui tumulū dixerat reſtitutū. Edvvardus verò Rex hunc ab antiquo nouerat famoſum flagitijs, notatúmque malicijs ac fraudibus ab olim, & mendacijs aſſuetum, matríque narrationibus plurimum applaudenti ne crederet diſſuaſit, quæ in morem fœminarum vetularum ſubitò in iram verſa, filium grauiſsimè redarguit, camerámque ſuam euacuare præcepit. Cui iuſsis matris humiliter parenti, dum egrederetur occurrit Prior prouincialis fratrum prædicatorum, dictus frater Hugo de Māceſtria, vir magnę diſcretionis ac magiſter in Theologia, qui & ipſi Regi familiariter notus erat, quem Rex ad partem trahens, offenſam matris & omnia quæ contigerant enarrans per ordinem, finaliter hoc adiecit: Ego (inquit) iuſtitiam patris mei tantùm noui, quod potiùs huic ſcurræ eruiſſet oculos integros, quàm tantę iniquitati lumen perditum reſtauraſſet. Altera verò die accepta à matre licentia,

Papa fit Senator.
Dauid cōcitat Wallenſes contra Regem.

tiam cum celeritate ad militiam quam præmiſerat, in VValliam properauit.

Acta in VVallia.

Cuius audito aduentu, Princeps VValliæ obſidione ſoluta longiùs ſe ſubtraxit. Interim captum eſt caſtrum de Lampadernaur per Reſum filium Maylgonis, & Griffinũ filium Mereduci. Capta ſunt etiã in illis partibus per alios nobiles VVallenſiũ caſtra plura. Eodẽ tẽpore procurante fratre Io. Pecchã

Nota de liberatione Aimerici.

Cantuarienſi Archiepiſcopo, Aimericus de Monteforti, quem Rex in cuſtodia detinuerat, liberatur, ſpondente pro eo clero ſe velle de periculo regni cauere. Qui transfretans in Gallias, non multò poſt curiam Romanam adijt, vbi poſt aliquot annos renuncians clericatui miles efficitur. Sed infauſtus, nam citò poſtea defunctus eſt.

De tranſlatione Beati Hugonis.

Hoc anno tranſlatum eſt in locum eminentiorem venerabile corpus beati Hugonis quondam Epiſcopi Lincolnienſis. Eo tẽpore Cantuarienſis Archiepiſcopus profectus in Snovvdoniam, Principem VValliæ, & germanum ſuum, ſategit ad pacem reducere, ſed fruſtratus, regreſſus in Angliam excommunicationis in ipſos ſententiam fulminauit.

Annalis cõcluſio.

Tranſit annus iſte frugifer & fructifer: Romanis infamis, Francis quietus, ſed Anglis & VVallicis inquietus.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octogeſimo tertio, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi decimus, idem Rex cum exercitu valido de Rodolano per Angleſeiam, cuius per nautas portum capi fecerat, verſùs Snovvdoniam progrediens, vt viam pararet exercitui, vltra maris brachium quod inſulam diuidit à continente iuxta Bangoriam, conſtituit pontem fieri ex nauibus inuicem colligatis.

Rex Siciliæ expellitur per Regem Arragoniæ.

Hoc anno Petrus Rex Arragoniæ vendicans regnum Siciliæ iure hæreditario vxoris ſuæ, ſubitò cum nauigio regnum Siciliæ ingreſſus, Carolum Regem expulit de eodem, qui in Franciam fugiens, à Rege nepote ſuo pro recuperando regno ſubſidium implorauit. Papa verò Martinus, in Petrum prædictum, vel omnes ei fauentes, vel ipſum Regẽ appellantes, excommunicationis tulit ſententiam, regno Arragoniæ eum priuans, & conferens illud Carolo filio Regis Francorum. Petrus verò de Arragonia miſsis ad Regem Siciliæ nuncijs, petiuit vt cum quadraginta tãtùm militibus ad plana Burdegaliæ ſecum tot tãtum habente milites dimicaturus veniret ad diem certũ, ſub certa pœna ſe ad hoc obligans: dũ tamen Carolus modo ſe ſimili obligaret, & cui in hoc cõflictu ceſsiſſet victoria, ille ſine cõtradictione regno Siciliæ potiretur.

Acta in Wallia.

Eo tempore Gilbertus Comes Glouerniæ magnas prædas VVallenſium cum militia ſua faciens iuxta Lantilovvhir, facta copia apertæ pugnæ cum eiſdem, duro prælio dimicauit. In quo peremptis multis de parte VVallenſium, ipſemet Comes quinque milites perdidit, de quorum numero erat VVilhelmus Valentis, iunior conſanguineus Regis Angliæ. Diſcedente autem Comite Glouerniæ, Princeps VValliæ intrauit terras de Cardigan & Stradevvy, deuaſtauítque terras Reſi filij Mereduci, qui cum Rege contra Principem tenuit in hoc bello. Progreſſus deinde Princeps verſùs terrã de Vueld, ſe cum paucis ab exercitu reliquo ſeperauit. Cui cum ſua militia ſuperuenientes viri nobiles Iohannes Giffard, & Edmundus de Mortuomari, nihil tamen ſuſpicantes de Principe, ipſum cum ſocijs pugna aggredientes occiderunt feria ſexta antè feſtum Beatæ Luciæ. Principis autem caput poſt mortem à quodam qui intererat agnitũ, mox abſcinditur, regíque defertur. Quod tranſmiſſum Londonias, poſitum eſt per tempus aliquod ſuper turrim & hedera coronatum.

De Levvlino prædicto ſcripſerunt duo religioſi metricè in hunc modum, VVallicus ſic ſcripſit:

Hic iacet Anglorum tortor, tutor Venedorum,

Prin-

Princeps Wallorum, Lewlinus regula morum,
Gemma coæuorum, flos regum præteritorum,
Forma futurorum, dux, laus, lex, lux populorum.

Anglicus ita ſcripſit: *Hic iacet errorum Princeps & prædo virorum,*
Proditor Anglorum, fax liuida, ſecta reorum,
Numen Wallorum, trux dux, homicida piorum,
Fex Troianorum, ſtirps mendax, cauſa malorum.

Circa idem tempus milites quidam de Regis exercitu à ſeruiētibus VVallenſibus territi, pontē quē Rex inchoauerat non dū perfectū, minus prudenter accelerantes tranſire, dū in multitudine cōglobata reuertētes fugiunt, ſubmergūtur, inter quos erat miles ſtrenuiſsimus, Lucas de Thanay, & duo germani Roberti Burnel Bathonienſis Epiſcopi, & alij quāplures. *Milites tranſeuntes ſubmerguntur.* Hoc anno B. Thomas Herefordenſis in via verſus curiā de pręſenti ſæculo nequā ereptus ad regna migrauit cœleſtia, cū ſeptē annis gregem ſibi cōmiſſum ſolicita cura rexiſſet. Hic nobilibus ortus natalibus à puero Deo vixit deuotus, ſtudij autē exercitatione literarum acquirens peritiam, primò in artibus liberalibus, deindè in iure rexit canonico, tandem ad theologiam totam tranſtulit intentionem, in qua licentiatus ad magiſterium, cum ſub fratre Roberto de Kylevvardby, ordinis Prædicatorum, quem dum prouincialis fuerat admodum familiarem habuit, decreuiſſet incipere, incidit negocij dilatio medio tempore, præfato fratre aſſumpto ad Cantuarienſis eccleſiæ præſulatum. Sub quo tamen poſt conſecrationem eius Oxonias veniente in Eccleſia fratrum Prædicatorum incepit iuxta ſui deſiderij complementum. In cuius commendatione (quæ fieri ſolet ante principium poſt diſputationem quæ veſperiæ appellantur, de Bachalarijs magiſtrandis) aſſeruit præfatus Archiepiſcopus (quem dictus Thomas ab olim confeſſorem habuerat) nullius ipſum mortalis criminis vnquā ſenſiſſe contagium. Quantíque meriti fuerit apud Deum crebreſcentium ad ſepulchrum eius miraculorum gloria, indubitata fide demōſtrat. Poſt quem ad Eccleſiam Herefordenſem electus & conſecratus eſt Magiſter Richardus de Svvynefeld, Sacræ Theologiæ doctor, vir iucundus in verbis, & egregius prædicator. Hoc anno caſſato electo VVyntonienſi, magiſtro Richardo de Mora: ex dono curiæ Romanæ magiſter Iohannes de Pontiſſa in eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopum conſecratur. Hoc anno Rex de conſilio Baronagij VValliam intrauit cum exercitu, ibíque per irruptiones VVallenſium amiſit de ſuo exercitu vexilla quatuordecim, quo tēpore perēpti ſunt dominus VVilhelmus de Audeleya, & dominus Rogerus de Clifford iunior, alij quoque multi. *Rex perdit multos in Wallia.* Coactúſque eſt Rex intrare caſtellum de Opa. Cito poſtea Rex cepit inſulam de Angleſeia: ſed hæc antè mortem Levvlini Principis cōtigerunt. Non multò poſt Rex ſuperior effectus penè totā VValliā ſubiugauit, villas & terras quæ erant in meditullio VValliæ, ſuis proceribus diſtribuit, ſed retinuit maritima caſtra ſibi, ex quo facto magna tranquillitas tēpore ſequenti prouenit. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer copioſè. *Annalis cōcluſio.* Romanis, Sicul. Apul. atque Francis ſolicitus & moleſtus, propter eiectionem Caroli Regis Siculorum: VValliċis exitialis, propter libertatem cum ſuo Principe perditam: Anglis varius, propter diuerſos caſus qui modò durè, modò proſperè contigerunt.

ANno gratiæ milleſimo ducēteſimo. 84. qui eſt annus regni Regis Edvvardi a conqueſtu primi vndecimus, Rex Angliæ ponte iam perfecto, cum exercitu ſuo in Snovvdoniam tranſijt, caſtra eius omnia ſine notabili reſiſtentia capiens & comburens. *Bellū in VVallia.* Comes verò Penbrochiæ caſtrum de Bere, quod erat quondam Levvlini Principis cepit, & citò poſt tota VVallia cum omnibus caſtris ſuis ſubacta eſt regiæ voluntati. Antè feſtum verò Sancti Iohannis

Bapti-

Dauid capitur

Baptiſtæ captus eſt Dauid frater Principis per Regios exploratores, & Rodolanum adductus. Quem Rex ad ſui conſpectum admittere renuit, licèt ipſe Dauid hoc inſtantius flagitaret. Rex igitur tranſmiſit eum Salopiam, carceri mancipandum. Eodem tempore per quendam ſecretarium Principis allata eſt Regi crux dicta Neoti, magnam de ligno Dominicæ crucis cõtinens portionẽ. Quæ ideò Neoti dicitur, quòd per quendam Sacerdotem ſic vocatum antiquitus de terra Sancta fuit in VValliam deportata. Poſt feſtum ſancti Michaëlis habitum eſt parliamentum Salopiæ, in quo per deputatos ad hoc Iuſticiarios, Dauid iudicialiter condemnatus, tractus & ſuſpenſus eſt, viſceribúſque combuſtis, corpus capite truncatum & in quatuor partes eſt diuiſum. Quibus in ciuitatibus Angliæ nobilioribus ſuſpenſis, caput Londonijs ſuper palum fixũ eſt ad terrorem conſimilium proditorum. Reſus autem Vazhan VVallenſium nobiliſsimus, audita captione Dauid, Comiti Hertfordiæ ſe dedit, Regíque redditus ad turrim London. miſſus carceri mancipatur. Tranſlata eſt hoc tempore Abbathia de Aberton, per Regem, ad locum alium, & conſtructum eſt in loco quo Abbathia fuerat, forte caſtrum ad irruptiones VVallenſium compeſcendas. Et Rex in Comitatu Ceſtriæ aliam Abbathiam Monachorum fecit Ciſtercienſium, quam multis ditatam prædijs, vallem Regalem voluit appellari.

De Cruce Neoti.

Parliamẽtum Salopiæ in quo Dauid damnatur.

Nota de abbathia de valle Regis.

Nota de ſubſidio.

Qualiter Guido de Monteforti à carcere liberatur.

Hoc anno Regi conceditur à populo in ſubſidium vverræ ſuæ triceſima & à clero viceſima pars bonorum. Eo tempore Papa Martinus Gvvydonem de Monteforti à carcere liberans, in quo per Gregorium Papam poſitus fuerat propter homicidium in Eccleſia commiſſum in Henricum Regis Alemanniæ filium cognatum Regis Angliæ, miſit in Romaniolã, quam eo anno etiam obtinuit, excepta ciuitate Vrbinate, quã Gvvido incepit obſidere in manu potẽti. Sed cito poſt, de licẽtia Papæ, omiſſa obſidione dictę vrbis in Tuſciam redijt, vt hæreditatem vxoris ſuæ patre eius Comite Rufo mortuo occuparet. Carolus Rex Siciliæ prima die Iunij venit ad plana Burdegaliæ, Comitante eum Rege Francorum cum militia magna valde. De cuius aduentu Petrus quondam Rex Arragoniæ præmunitus, diem præuenit coram Seneſcallo VVaſconiæ, proteſtans ſe paratum tenere pactum, ſed non poſſe, Rege Francorum veniente cum tanta multitudine militum contra formam. Reuerſo poſt hæc Carolo Rege Siciliæ in Apuliam Siculi contra Neapolim cum viginti ſeptem galeis venerunt armatis. Aduerſus quos Carolus filius Regis Caroli tunc Princeps Achaiæ egreſſus eſt cũ magna galearum multitudine ad pugnandũ, obtinẽtibus victoriam hoſtibus captus eſt cum multis alijs, & ad ciuitatem Meſſanã deductus captiuus. Eodem anno Rex Angliæ apud Acton Burnel tenuit parliamentũ poſt feſtum Sancti Michaelis, in quo æditum eſt ſtatutum quod à loco cognominatum eſt. Ipſo anno oſſa beati VVilhelmi Eboracenſis Archiepiſcopi ad altiorem locum cum ſolemnitate maxima transferuntur. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer ſatis frugaliter. Romanis ſollicitus, Apul. Calabris atque Sicul. inuiſus & odibilis propter vverras motas ibidẽ effectuum variorum, Fracis quietus, ſed Anglicis & VVallicis inquietus. Hoc anno natus eſt filius Regi Angliæ apud Karnaruan in VVallia die Sancti Marci, & vocatus Edvvardus. Eodem anno Rex Edvvardus fecit leges Anglicanas per VValliam obſeruari, Vicecomites ponens in ea.

Princeps Achaiæ capitur.

Parliamẽtum apud Acton Burnel.

Annalis concluſio.

Naſcitur Edwardus apud Karnaruan.

Acta in VValia.

ANno gratiæ 1285. qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi duodecimus, Rex de Snovvdonia per VValliam occidentalem progrediens, intrauit Glomorganciam quæ ad ditionem Comitis Glouerniæ noſcitur pertinere. Receptúſque à Comite cum honore maximo ab eodem proprijs

prijs impenſis vſque ad terrarum terminos eſt deductus. Rex verò Briſtolliam veniens, ibidem feſtum Dominicæ natiuitatis tenuit eo anno. Philippus filius Philippi regis Francorum duxit vxorem Iohannam filiam regis Nauarriæ primogenitam, accipiens cum eadem regnum Nauarrorum, & Campaniæ comitatum. Hoc anno mortuus eſt Carolus rex Siciliæ, cuius regni ac filiorum tutorem, Papa Martinus Robertum Comitem Atrabatenſem conſtituit, largitus eidem prò hac re pecuniæ magnam ſummam. Eodem anno obijt apud VVindeleſhore Alfonſus filius regis, iuuenis optimæ indolis, etiam admodum Deo deuotus: cuius corpus apud VVeſtmonaſterium, cor verò apud Fratres prædicatores Londonijs (ordinãte ſic Regina matre) traditur ſepulturæ. Hoc quoquè anno obijt Robertus de VVickhãptona, Saleſburienſis epiſcopus, cui ſucceſsit VValterus Scammel eccleſiæ eiuſdem Decanus. Eo tempore Maria filia regis Angliæ, Ambreſbyriæ Sanctimonialis efficitur, parẽtibus licèt cum difficultate aſſentientibus, ad inſtantiã matris Regis. Tranſit ãnus iſte frugifer & fructifer ſatis vbertìm: Romanis triſtis, propter deſolationẽ regni Siciliæ: Frãcis ſollicitus propter eandem cauſam: Anglis verò mediocriter pacificus & quietus.

Filius regis ducit vxorem. Moritur Carolus. Moritur Alfonſus filius regis. Quomodo filia regis efficitur Sanctimonialis. Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo ſexto, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi tertius decimus, Rex Angliæ de Briſtollia profectus Cantuariam, diſpoſuit in Gallias tranſfretare: ſed audito rumore de matris infirmitate, reuertitur Ambreſburiam, miſsis nuntijs qui ſe apud regem Francorum (ad cuius colloquium ſpeciale inuitatus fuerat) excuſarent. Eo tempore Papa Martinus moritur, cui ſucceſsit Honorius quartus, natione Romanus, prius dictus Iacobus de Sabella, cui pedum ac manuum ferè oſſa abſtulerat arcetica ægritudo, vndè ſedendo in ſella, ad hoc artificioſè facta, miſſarum ſolemnia celebrauit. Hoc anno Philippus rex Francorum profectus in Arragoniam vt regnum illud iuxta donationem papæ Martini filio ſuo Carolo adquireret, ciuitatem Girundam obſedit. Petrus verò rex quondam Arragonię, ſed priuatus per Papã, inijt bellũ cum quibuſdam militibus Gallicis, inter quos principales erant Radulphus de Nigella, Conſtabularius Franciæ, & Iohannes de Haricuria Normannus, miles ſtrenuiſsimus & probatus. Cumquè durus ex vtraque parte conflictus inualeſceret, Petrus Arragoniæ Rex lęthaliter vulneratur, qui mox ſe cum ſuis ſubtraxit à prælio, & mortuus eſt in breui. Philippus Francorum rex capta Girunda, hominibuſquè ſuis munita, incipiens infirmari, diſceſsit vſq; per Piniacum, vbi inualeſcente ægritudine, de pręſenti luce migrauit: cuius carnes & viſcera in eccleſia Narbonenſi, oſſa verò apud Sanctum Dioniſium, cor in choro Fratrum prædicatorum Pariſius ſunt humata. Huic ſucceſsit filius eius Philippus, qui pulcher agnominatus eſt, ob corporis ſpeciem excellentem. Medio tempore Arragonenſes, naues Gallicorũ in portu Roſarum captas abducunt, vrbem etiam Girundam obſidẽtes ipſam, & Gallicos ad eius defenſionem derelictos, ad deditionem breui tempore coegerunt. Eo tempore Alphonſus filius Petri quondam regis Arragoniæ, patre defuncto vt præmittitur, regnum illud gubernandum ſuſcepit, inter quem & filiam regis Angliæ Alienoram, ſponſalia facta fuerunt, patre adhuc viuente. Iacobus autem filius Petri iunior, cum matre Conſtantia tranſiens in Siciliam, ſe fecit coronari. Eodem anno tenuit rex parliamentum Londonijs, in quo ædita ſunt ſtatuta, quæ VVeſtmonaſterij ſecunda dicuntur. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer plœbi communi: Romanis, Siculis, Apulæis, Calabris, Francis, Hiſpanis, & Arragonijs inquietus, propter bella mota, morteſquè regum: Anglicis tamen tranſcurſus ſub ſilentio & quiete. Hoc anno tanta fuit ſiccitas & æſtus, vt homines morerentur.

Qualiter rex Edvvardus rogatur ad colloquium regis Franciæ. Moritur Mar. Papa. 4. Nota de bello in Hiſpania. Mors Philippi regis Franc. Philippus le Beau rex Frãciæ. Alphonſus rex Arragoniæ. Acta Weſtm. Annalis concluſio.

Honorius Papa 4 moritur

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo ſeptimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi quartus decimus, Papa Honorius quartus moritur, cui ſuccedit Nicolaus quartus natione Romanus, prius dictus frater Ieronimus de ordine fratrum Minorum, hic idolum (vt dicitur) fratrum eiuſdem ordinis multa priuatim ſtatuit, quæ faciunt non ſolum ſuperbire minores, ſed etiam inſanire. Hoc anno Rex Angliæ in Gallias tranſiens Ambianis cum honorifica turba peruenit, cui occurrit ibidem honoris gratia Rex Francorum. Rex autem Angliæ fecit homagium Regi Franciæ, pro terris quas de eo in regno Franciæ tenere debebat Pariſius, & interfuit parliamento quod Rex Francorum tunc Pariſius tenuit, in quo multa (quæ pro libertate terrarum ſuarum pertinent) obtinuit, licet ipſa conceſsio Regis Francorum, & parium diu in ſuo robore non maneret. Expectauit autem Rex Edvvardus Pariſius ad feſtū Pentecoſtes, circa quod tempus fratres Prædicatores ibidem ſuum capitulum generale tenuerunt. Quod vterque Rex Francorum & Anglorum & vtraque Regina diebus diuerſis ſua præſentia honorarunt. Poſt Pentecoſtem verò Rex Angliæ de Pariſio VVaſconiam eſt profectus. Eo tempore Alienora Regina Angliæ, mater Regis Edvvardi, ſpreta pompa ſæculi, apud Ambresburiam induit habitum monachorum. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer huic regno, & eo magis fructifer, quod fructum fecit centeſimum, faciens de Regina Sanctimonialem.

Rex in Gallias tranſit.

Regina fit ſanctimonialis.

Annalis concluſio.

Acta inter Chriſtianum & Iudæum quendam.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo octuageſimo octauo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi .15. cum adhuc Rex Angliæ in VVaſconia moraretur, Miles quidam Anglicus quendam Iudæum ſuper detentione indebita cuiuſdam manerij ſibi impignorati, coram iudicibus conueniri decreuit, ſed Iudæus verſipell. reſpondere renuit, prætendens cartam Regis quondam Henrici, qua ſibi indultum fuit, ne coram iudice aliquo, ſolo corpore Regis excepto, in iudicium trahi poſſet. Miles ſuper hoc anxius VVaſconiam adijt, vt ſuper hoc à Rege remedium aliquod impetraret. Quem cum Rex audiſſet, non decet irritare facta parentum, quibus lege diuina iubentur reuerentiam exhibere, propter quod, factum patris mei reuocare non decreui, ſed tibi cæteriſquè regni mei, æqua lege (ne potior videatur Iudæus quàm Chriſtianus) indulgeo, ne pro quacúnque iniuria illi Iudæo illata quandiu charta ſua gaudere voluerit, coram iudice aliquo (me excepto) conueniri poſsitis. Reuertente cum hoc priuilegio milite, attendens Iudæus ſibi imminere damnum & periculum, ſpontaneè renuntiat ſuæ chartæ, optans & euacuata conditione priuilegij, pars vtraque legi communi valeat ſubiacere. Eo tempore, die quadam cum Rex & Regina in camera quadam conuenientes ſuper lectum quendam confabularentur, ictus fulminis per feneſtram quæ eis erat à dorſo, ingreſſus eſt, & inter eos tranſiens, ipſis penitùs illæſis, duos domicellos qui in eorum ſtabant præſentia interfecit: ſtupefacti admodum cæteri omnes qui aderant, ex euidenti quod contigerat perpendebant miraculo, diuini protectionē numinis ſaluti Regis non deeſſe. Sub eodem tempore Rex Cipri apud Acon in Regem Ieruſalē coronatur. Quod comes Attrebatenſis in preiuditiū Regis Siciliæ qui regnū illud vendicabat factum exiſtimans, bona templariorū & hoſpitaliorum (quia facto huic conſenſerant) vbiq; per Apuliam confiſcauit. Per idem tempus Alfonſus Rex Arragoniæ miſsis ad Curiam Romanam nuncijs, reconciliari petiuit Eccleſiæ, de hijs quæ per patrem ſuum facta fuerant ſe excuſans.

Conſeruatio Regis miraculoſa.

Nouus Rex Ieruſalem coronatur.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte frugifer & fructifer omni plœbi, Iudæis per Angliā triſtis, & malorum inchoatiuus: Francis Angliſque quietus.

Anno

De amiticiia fructuoſa inter Regẽ Ed. et Carolum Principem Achaiæ.

ANno gratiæ milleſimo ducẽteſimo octuageſimo nono, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi ſextus decimus, Carolus filius Caroli Regis quondam Siciliȩ, Princeps Achaiæ, procurante Rege Angliæ, liberatur à carcere ſub hac forma, videlicet, quod data Regi Arragoniæ certa ſumma pecuniæ, ipſe Carolus à Domino Papa pacem Arragonenſibus impetraret, quam ſi infra terminũ limitatũ impetrare non poſſet, rediret ad carcerem. Quibus cõditionibus iuramẽto firmatis, tradere debebat Carolus tres filios ſuos obſides, & alios milites nobiles quadraginta, pro quibus quouſque venirent Rex Angliæ liberationem Caroli accelerans, nobiles viros qui ſecum erant obſides tradidit, & pecuniam vſque ad triginta millia librarum perſoluit. Poſtquam autem filij Caroli venerant, Rex Angliæ militibus ſuis liberatis in VVaſconiam reuertitur, & apud Blankforde crucis ſuſcepit caracterem, moxque Iudæos omnes tanquam crucis hoſtes expulit de VVaſconia, & alijs terris ſuis omnibus quas in regno Franciæ poſsidebat. Interim Reſus filius Mereduci VValliam conturbauit, impugnaréque cœpit aliqua regis caſtra. Eo tempore Tripolis ciuitas trãſmarina à Soldano capitur, qui & in ea multa Chriſtianorum millia trucidauit, ex cuius captione territi Chriſtiani qui erant in Acon, à Soldano inducias impetrant biennales. Per idem tempus Edmundus Comes Cornubiæ, cui Rex Angliæ in ſua abſentia regni commiſerat cuſtodiam, magnum ducit exercitum in VValliam cõtra Reſum. Cum autem caſtrum de Druſſelau quod erat Reſi, obſideret, & muros eius ſuffodi faceret, caſu illorum ſubitò vir nobilis VVilhelmus de monte Caniſij, alijque milites plurimi & ſcutiferi opprimuntur. Hoc anno armiger quidam dictus Robertus Camerarius cum ſuis complicibus verè dæmoniacis, tentoria mercatorum apud ſanctum Botulphum & mercimonia incendens, diffuſo igne magnam partem villæ & eccleſiam fratrum Prædicatorum combuſsit, in diuerſis nempe villæ locis ignem appoſuerunt, vt ipſi liberiùs poſſent reſidua ſpoliare. Dúmque mercatores pro mercibus ſuis ſaluãdis & extinguendo igne diſcurrerent, per dictum armigerum & ſuos trucidantur. Dicebatur reuera quod tota pecunia Angliæ vix reſtauraret damna ibidem facta. Currebant namque riuuli argentei & aurei & metallorum fuſilium vſque in mare. Fuit autem hoc anno in Anglia tãta frugum abundantia, vt quarteriũ frumẽti alicubi pro viginti, alicubi pro ſexdecim, alicubi pro duodecim denarijs vẽderetur. Trãſit annꝰ iſte frugifer & fructifer mirabiliter: Iudæis lugubris: terræ ſanctæ atq; Chriſtianicolis lamentabilis: Angliȩ dãnoſus: ſed Frãciȩ otioſus.

Ed. Rex cruce ſignatur & Iudæos expellit de Waſconia.

De Tripoli capta à Soldano.

Profectio in Walliam.

De damno irrecuperabili apud S. Botulphum.

Copia frugum & vilitas.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi ſeptimus decimus, Carolus Princeps Achaiæ Romam veniens, per Papam Nicholaum, à iuramento Regi Arragoniæ præſtito abſoluitur, & in Regem Siciliæ coronatur. Eodem tempore inter Iacobum occupatorem Siciliæ & Comitem Attrabatenſem firmantur induciæ biennales. Circa tempus iſtud Rex Angliȩ de VVaſconia reuerſus, Londonijs ſolemniter recipitur à clero totáque plebe. Qui iudæos omnes eodem anno expellens de Anglia, datis expenſis in Gallias, bona eorum reliqua cõfiſcauit. Eodem tempore Rex auditis quæremonijs eorum Anglicorum, qui de regijs miniſtris volebant conqueri, omnibus exhibens iuſtitiam, Iuſtitiarios ferè omnes de falſitate deprehenſos à ſuo officio depoſuit, ipſos iuxta demerita puniens graui mulcta. Tempore quadrageſimali huius anni cum Alexander Rex Scotorum vxorem ſuam filiam Comitis Flandriæ, quam poſt Margaretam filiam Regis Angliæ duxerat, nocte quadam admodum obſcura viſitare voluiſſet, ceſpitante equo lapſus & colliſus grauiter expirauit. Hic de ſecunda vxore nullam, de prima verò prolem geminam, filium ſcilicet Alexandrum, & filiam

Caroli iuramẽtum irritũ fit.

Iudæi fugati.

Iuſtitiarij mulctati.

Rex Scotorum miſerabiliter interficitur.

Soboles Regis Scotiæ.

& filiam genuit nomine Margaretam. Alexander abſque prole patrem in matura morte præuenit. Filia verò Margareta Regi Northvvagiæ deſponſata filiam vnicam peperit nomine Margaretam, quæ matri mortuæ ſuperuixit. Hác conſulto Rege Angliæ magnates Scotiæ recognouerunt hæredem, quæ accerſita per nuncios Regis Angliæ cum per nauigium tenderet in Scotiam, infirmata in mari apud Orkadas Inſulas eſt defuncta.

Tempeſtas inaudita.

Fames.

Eccleſiæ taxatæ

Hoc anno nocte Sanctæ Margaretæ deſcendit tempeſtas Imbrium, tonitrui & fulguris, à retro ſæculis vix audita, concutiens ſata & ſubmergens, ita vt Londonijs modius tritici qui prius ad tres denarios vendebatur, ex tunc paulatim vſque ad duos ſolidos excreuit, ſicq; per quadraginta ferme annos, vſque ad obitum Regis Edvvardi poſt conqueſtũ ſecundi, dicti de Karneruam, extitit Kariſtia bladorum & pręcipuè frumẽtorũ, ita vt aliquotiens Londonijs modus frumenti ad decem ſolidos venderetur. Circa præſens tempus iubente Papa Nicolao taxatæ ſunt eccleſię Anglicanæ ſecundùm verum valorem, & ex tunc ceſſauit taxatio Norvvicenſis, per Innocẽtium quartum prius facta.

Annalis cõcluſio.

Tranſit annus iſte primo frugibus opulentus, ſed tẽpore frugum atque fructuum veniente, vtroque cõmodo deſtitutus. Iudæis per Angliam & iuſticiarijs exitialis: Scotis dubius & ſolicitus propter deſtructionem regni, per mortem hæredum: Gallicis plenè quietus.

Dubitatio de hæredibus Scotiæ.

ANno gratiæ 1291. qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi octauus decimus, mortua Margareta filia Regis Northvvagiæ, ex Margareta filia Regis Scotiæ Alexandri, ad quam iure hæreditario defunctis auo, patruo & matre regnum Scotiæ deuolui debebat, quis foret iuſtus heres Scotiæ apud omnes in dubium vertebatur.

Filiæ Regis nuptui dãtur.

Propter quod Rex celebratis Londonijs nuptijs inter Iohannem filium & hæredem Ducis Brabantiæ, & Margaretam filiam ſuam ſecundam, ac inter Gilbertum Comitem Glouerniæ, & Iohannam filiam ſuam tertiam, verſùs Scotiam dimicaturus de iuſto hærede tanquam ſuperior dominus dirigit iter ſuum.

Regina moritur.

Sed dum finibus Scotię appropinquaret, Regina conſors graui infirmitate correpta, quarto idus Decembris ex hac vita migrauit in villa de Herdeby iuxta Lincolniã, propterea Rex cœpto intermiſſo itinere Londonias funus deducẽdo reuertitur cum mœrore, qui cunctis diebus vitæ ſuæ eam plangebat, & Ieſum benignum iugis præcibus pro ea interpellabat, elemoſinarum largitiones & miſſarum celebrationes pro ea in diuerſis regni locis ordinans imperpetuum & procurans.

Mores Reginæ

Fuerat nempè mulier pia, modeſta, miſericors Anglicorum, amatrix omnium, & velut columna regni totius. Cuius temporibus alienigenæ Angliam non grauabant, incolæ nullatenus per regales opprimebãtur, ſi ad aures eius vel minima quærela oppreſsionis aliqualiter perueniſſet. Triſtes vbique prout dignitas ſua promittebat conſolabatur, & diſcordes ad concordiam quantum potuit, reducebat. Huius corpori cum ad Sãctum Albanum appropinquaſſet, totus conuentus ſolemniter reueſtatus in capis perrexit obuiam vſque ad finem villæ, quæ eſt ad Eccleſiã Sancti Michaëlis, ibidem deducendóque corpus, ante maius altare in monaſterio collocarunt, vbi nocte illa à toto conuentu officijs diuinis ac ſacris vigilijs aſsidua deuotione honoratur. Ab eo loco corpus defertur Londonias, vbi Rex cum tota regni nobilitate regníq; Pontificibus & Prælatis occurrit. Conditũ eſt ergo corpus aromatibꝰ in eccleſia VVeſtmonaſterij, cũ ſumma omniũ reuerẽtia & honore.

Cruces eriguntur pro Regina.

Cor verò in choro fratrũ prędicatorũ Londonijs eſt humatũ. In omni loco & villa quibꝰ corpꝰ pauſauerat, iuſſit Rex crucẽ miro tabulatu erigi ad Reginę memoriam, vt à tranſeuntibus pro eius anima deprecetur, in qua cruce fecit imaginem Reginæ depingi.

Annalis cõcluſio.

Tranſit annus iſte carus, ſed nõ famelicus: Scotis turbulentus: Anglicis viciſsim lætus & triſtis.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſecũdo,qui eſt annus regni Regis Edvvardi primi nonus decimus, Soldanus Babyloniæ lapſis iam treugis cum Chriſtianis per biennium initis verſùs Acon tendẽs cũ magno exercitu in ipſo itinere moritur,cuius filius Soldanus factus proſequitur cępta patris, & ciuitatem Acon obſidens à quarto die menſis Maij, per decem dies continuos fortiſsimè oppugnauit. Ciues verò viriliter vrbem defendentes, interim theſauros ſuos ac merces ſacroſanctáſque reliquias,ſenes etiam atque debiles mulieres & paruulos fecerunt in Ciprum nauigio deportari. Multi etiam tam pedites quàm equites diſcedentes, ad defenſionem ciuitatis reliquerunt tantùm duodecim millia armatorum. Quintadecima verò die menſis tam graue dederunt Sarraceni inſultum , quod cedente ferè Regis Cipri cuſtodia, ciuitatem intraſſent,niſi obſcuritas noctis alienúmque ſubſidium obſtitiſſet. Denique Rex Cipri commiſſa cuſtodia ſua miniſtro militiæ domus teutonicorum promittens, ſe mane rediturum aufugit in Ciprum.Sarraceni autem videntes in craſtino cuſtodiam Regis Cipri deſtitutam ex parte illa,impleto foſſato ingreſsi ſunt vrbem, prælióque ancipiti cum Chriſtianis duobus diebus, nunc his,nunc illis præualentibus dimicarunt. Tertia tandem die irrumpente per portam Sancti Antonij Sarracenorum multitudine, interfectíſque templarijs & hoſpitalarijs vrbem capiunt,muros eius cum turribus, eccleſiáſque cum domibus alijs funditus euertentes.Patriarcha verò qui de ordine prædicatorum fuerat,& miniſter hoſpitalis læthaliter vulnerati, tracti à ſuis in Dromũdum in mari cum multis alijs perierunt.Per hoc tempus Carolus frater Regis Franciæ renuncians iuri ſuo in regnum Arragoniæ,vxorem duxit filiam Caroli Regis Siciliæ,qui cum ea prædicta renunciatione Andegauiæ & Cenomanniæ contulit Comitatus.

Soldanus pater moritur.
Soldanus filius Acon obſidet.
Acon capitur à Soldano.

Declaratio iuris Regij in regno Scotiæ.

EOdem anno poſt Paſcha Rex Angliæ Scotiæ appropinquans, parliamentum tenuit apud Northumb. vbi conſultis prælatis ac vtriuſq; iuris peritis, reuolutíſque priorum temporum annalibus, vocari fecit Prælatos ac Maiores regni Scotiæ,& coram eis in eccleſia parochiali de Northumb. ius ſuum in ſuperius dominium regni Scotiæ fideliter declarauit, petiuítque vt hæc recognoſcerent,proteſtando ſe ius coronæ ſuæ vſque ad effuſionem ſanguinis defenſurum. Ob quam cauſam Rex iſto anno omnia monaſteria Angliæ, Scotiæ, & VValliæ perſcrutari fecerat,ad dinoſcendum quale ius poſſet ſibi competere in hac parte.Et repertum eſt in chronicis Mariani Scoti, VVilhelmi de Malmeſburia, Rogeri de Houeden, Henrici de Huntyngdon, Radulphi de Luzeto, quod anno domini nongenteſimo decimo Rex Edvvardus ſenior, ſubegit ſibi Reges Scotorum & Cumbrorum. Item ibidẽ,quod anno domini nongẽteſimo viceſimo primo,prædictę gentes elegerunt ſibi Edvvardum prædictum in dominum & patronum. Item ibidem anno domini nongẽteſimo viceſimo ſexto Rex Anglię Adelſtanus deuicit regẽ Scotię Conſtantinũ,& iterum ſub ſe permiſit regnare. Itẽ Edredus frater Adelſtani Rex Anglię,deuicit Scotos & Northumbranos,qui ſe ſubmiſerunt ei & fidelitatem iurauerunt. Item ibidem,Edgarus Rex Angliæ ſuperauit Rinadum filium Alpini Regem Scotorum. Et ex tunc factus eſt Rex quatuor regnorum, ſcilicet, Angliæ, Scotiæ, Daciæ, & Norvvagiæ. Item ibidem Sanctus Edvvardus regnum Scotiæ dedit Malcolino filio Regis Cumbrorum de ſe tenendum. Item VVilhelmus Baſtard, anno regni ſui ſexto, vicit Malcolinum Regem Scotię,& accepit ab eo ſacramentum

Scotia ſubdita Angliæ.

fidelitatis. Item VVilhelmus Rufus, ſimile fecit quòd pater ſuus fecerat, erga Malcolinum Regem Scotiæ & contra duos filios Malcolini ſucceſsiuè regnantes. Item Alexander ſucceſsit fratri ſuo Edgaro in regnũ Scotiæ de cõſenſu Regis Henrici primi. Item Dauid Rex Scotiæ fecit homagium Regi Stephano. Item VVilhelmus Rex Scotiæ fecit homagium Henrico tertio, filio Regis Henrici ſecundi in coronatione ſua. Et iterum Henrico patri anno regni ſui viceſimo, ſicut patet in quadam conuentione inter eos inde facta. Item dicit Rogerus de Houeden, quod VVilhelmus Rex Scotiæ venit ad dominum ſuum Regem Henricum in Normanniam, & ſimiliter fecit Regi Richardo, & etiã Iohanni Regi apud Lincolniã. Item in Chronica ſancti Albani reperitur quod Alexander Rex Scotiæ, apud Eboracum deſponſauit Margaretam filiam Regis Henrici, anno regni ſui triceſimo quinto, & fecit ei homagiũ. Item reperitur in chartis regum Scotiæ. Itẽ repertum eſt in bullis Papalibus Scotiæ directis, Reges Scotorum excommunicatos fuiſſe, quia noluerant obedire dominis ſuis Anglorum Regibus.

Chronica ſancti Albani.

Multi recognoſcũt Regem Angliæ priorẽ dominum ſuũ.

CONuenientibus igitur apud Northumb. in finibus Anglorum verſus Scotiam Rege Anglorum, cum ſuis peritis, ac Scotorum valentioribus, cum ſuis prudentioribus, petiuit Rex Angliæ inprimis, vt Scoti pacificè aſſentirent ſuæ ordinationi ſuper Rege Scotiæ, præſertim cum ſibi competeret ratione ſui dominij capitalis. Scoti verò reſponderunt ſe ignorare quod talis ſuperioritas Regi Angliæ competeret, nec poſſe ſine capite Rege ad talia reſpondere, cui incumberet talem denunciationem audire, nec aliud reſponſum ad præſens debere reddere teſtabantur, propter iuramentum excommunicatione vallatum, quod poſt mortem Regis Alexandri ſibi inuicem fecerunt, vnde deliberatione librata fecit Rex Edvvardus Scotis literas ſuas patentes, quibus recognouit aduentum Scotorum in Angliam citra aquam Tvvede, non debere aliàs illis vrgeri in præiudicium iterum veniendi in Angliam. Poſt hæc Maiores Scotiæ & Angliæ qui vendicabant ius ſucceſsionis in regnum Scotiæ, per literas ſuas patentes recognouerunt ſe velle ſponte recipere iuſticiam coram dicto Rege Edvvardo tanquam coram capitali domino, & firmum tenere quicquid ipſe decreuerit in præmiſsis literarum dominorum vtriuſque regni qui ius ſucceſsionis in Scotorum dominium vendicabant.

Literæ recognitionis.

OMnibus præſentes literas viſuris vel audituris, Florentius Comes Holandiæ, Robertus le Brus dominus Vallis Anandiæ, Iohannes de Balliolo dominus Galvvidiæ, Iohannes de Haſtinges dominus Abergauennæ, Iohannes Comin dominus de Badenavv, Patricius de Dunbar Comes Marchiæ, Iohannes de Veſci vice patris ſui, Nicolaus de Sules, VVilhelmus de Ros, Salutẽ in domino. Cùm nos in regno Scotiæ ius habere credamus, & ius illud coram illo qui potiorem habet poteſtatem, iuriſdictionem & rationem, examinandi ius noſtrum habet declarare, vendicare & probare intendamus, nobilíſque Princeps dominus Edvvardus Dei gratia Rex Angliæ, per bonas ſufficientéſque rationes nos informauerit quod, ad eum ſpectat, & habere debet ſuperius dominium regni Scotiæ, & cognitionem in audiendo examinando & definiendo ius noſtrum. Nos de propria noſtra voluntate ſine omni violentia & coactione volumus, annuimus & cõcedimus, vt recipiamus ius corã eo tanquã ſuperiori domino terræ, volumus inſuper & promittimꝰ, quod habebimus & tenebimus firmũ & ſtabile factum ſuum, & quod ille habebit regnum cui corã eo ius potiùs illud dabit. In teſtimonium iſtorum nos literis iſtis appoſuimus ſigilla noſtra. Data apud Northumb. feria tertia poſt aſcenſionem &c. Facta itáq; recognitione ſuperioris domini & ſubmiſsione recipiendi, quod coram Rege

Angliæ

Angliæ iure fuerit definitum, petiuit Rex caſtra & terram totam ſibi reddi, vt per ſeyſinam pacificam ius ſuperioris dominij, quod iam per ſuas literas recognouerant, clareret vniuerſis. Annuerunt ſtatim Regiæ petitioni confectis ſuper hoc literis, & ab eiſdem ſignatis, continentibus in Gallico, ſicut priores literæ, hunc tenorem.

Literæ Seyſinæ datæ Regi Angliæ de toto regno Scotiæ.

OMnibus præſentes literas viſuris vel audituris, Florentius Comes Holandiæ, Robertus le Brus dominus Vallis Anandiæ, Iohannes de Balliolo dominus Galvvidiæ, Iohannes de Haſtings dominus Abergauennæ, Iohannes Comyn dominus de Badenavv, Patricius de Dunbar Comes Marchiæ, Iohannes de Veſci vice patris ſui, Nicolaus de Sules, VVilhelmus de Ros, Salutem in domino. Quia de bona voluntate noſtra & communi aſſenſu ſine omni coactione, annuimus & conceſsimus nobili Principi domino Edvvardo Dei gratia Regi Angliæ, quod ipſe tanquam ſuperior dominus terræ Scotię, poſsit audire, examinare & definire vendicationes noſtras & quas intendimus oſtendere, & probare pro iure noſtro recipiendo coram eo, tanquam ſuperiori domino terræ, promittentes inſuper quod factum ſuum habebimus firmum & ſtabile, & quod ille obtinebit regnum Scotiæ, cuius ius potius declaratur coram eo. Cum autem non poſsit præfatus Rex Angliæ iſto modo cognitionem facere nec complere ſine iudicio, nec iudicium debeat eſſe ſine executione, nec executionem poſsit debito modo facere ſine poſſeſsione & Seyſina eiuſdem terræ & caſtrorum eius, volumus, annuimus, & concedimus, quod ipſe tanquam dominus ſuperior ad perficiendum prædicta habeat Seyſinam totius terræ Scociæ & caſtrorum eius, quouſque ius in regnum petentibus fuerit ſatisfactum. Ita tamen quod antequam habeat Seyſinam, bonam & ſufficientem ſecuritatem faciat petitoribus, & cuſtodibus, cõmunicati regni Scotiæ reſtituendi, & idem regnum cum tota regalitate, dignitate, dominio, libertatibus, conſuetudinibus, iuſticijs, legibus, vſibus, poſſeſsionibus, & quibuſcunque pertinentijs in eodem ſtatu, in quo erant ante Seyſinam ſibi traditam, liberabit illi cui iure debetur ſecundùm iudicium regalitatis, ſaluo Regi Angliæ homagio illius qui Rex erit. Et debet hæc reſtitutio fieri infrà duos menſes, à die quo fuerit hoc ius diſcuſſum atque firmatum. Exitus dictæ terræ medio tempore recipiantur, & in ſaluo depoſito reponantur, & bene cuſtodiantur per manum camerarij Scotiæ, qui nunc eſt & illius quem aſsignabit ad hoc Rex Angliæ, & hoc ſub ſigillis eorum ſalua rationabili ſuſtentatione terræ & caſtrorũ, miniſtrorúmq; regni. In teſtimonium iſtorum omnium prædictorum appoſuimus ad has literas ſigilla noſtra. Data apud Northumb. die Mercurij proxima poſt aſcenſionem domini, anno &c. Has duas literas miſit Rex Angliæ ſub ſigillo ſuo priuato, ad diuerſa monaſteria regni ſui, vt ad perpetuam rei geſtæ memoriam in chronicis ponerentur.

Rex aſsecurat reddere regnum Scotiæ cui debetur.

IDcirco facta Scotis ſecuritate ex parte Regis Angliæ, de reſtituendo prout præfertur regno Scotiæ infra duos menſes, illi cui de iure hoc competeret, ſub pœna centum millium librarum ſterlingorum, Romæ in ſubſidium terræ ſanctæ ſoluendarum, ac etiam ſub pœna excommunicationis & interdicti in Regis perſonam & regnum Angliæ, ſi non reſtitueret fulminandum. Scoti per

chartas ſuas tradiderũt Regi Edvvardo, regnum Scotiæ cum caſtellis, iuribus, & conſuetudinibus, poſuerúntque cuſtodes qui medio tempore exitus & appromamenta terræ ad opus illorum quorum intererat cuſtodirent, quouſque videlicet debita diſcutione habita de legitimo conſtaret hærede. Quo facto, Rex Angliæ poſt longas diſceptationes vendicantium illud regnum diſcuſsis iuribus prætulit Iohannem de Bayllol, qui recognouit Regẽ Angliæ fore Scotiæ capitalem dominum, fecítq; ei homagium, & fidelitatem iurauit, vt in geſtis anni ſequentis plenius declaratur. Eodem anno circa feſtum beati Iohannis Baptiſtæ, Alienora mater Regis Angliæ Ambresbiriæ eſt defuncta, propter quod Rex de Scotia in Angliam redijt, vt funus maternum ſepulturæ traderet debito cũ honore. Sepultum eſt itáq; corpus eius in monaſterio Ambresburiæ, cor verò Londonijs in eccleſia fratrum minorũ, qui ſicut & cuncti fratres reliquorum ordinum aliquid de corporibus quorumcunque potentium morientium, ſibimet vendicabant more canum cadaueribus aſsiſtentium, vbi quiſque ſuam particulam auidè conſumendam expectat. Poſt feſtum ſancti Michaelis Rex iterum tendens in Scotiam, cum Eboracum veniſſet, morámque aliquam feciſſet ibidem, Reſus filius Mereduci captus illucque deductus iudicialiter cõdemnatur. Deinde Rex profectus in Scotiam, omnibus in regnum Scotiæ ius vendicantibus impoſuit, vt in feſto ſancti Iohannis Baptiſtæ proximo futuro coram ſe comparerent, & quo iure regnum illud vendicabant, plenius declararent. Tranſit annus iſte frugifer, ſed qui incolis vix ſufficeret: terræ ſanctæ flebilis, propter nobilem ciuitatem Acon, quæ Acres vel Tholomayda dicitur, ereptam Chriſtianis. Anglis & Scotis ſub magna expectatione tranſactus, dum vnuſquiſque ſcire cupit, quis in regno gentium dominabitur.

Obijt mater Regis.

Reſus Wallicus condemnatur.

ANno gratiæ milleſimo duceteſimo nonageſimo tertio, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus, Nicolaus Papa quartus viã vniuerſæ carnis ingreſſus eſt, qui paulò ante Regem Angliæ ad recuperandam terram Sanctam inuitans, ducem & capitaneum omnium conſtituit Chriſtianorum. Hoc anno ſuborta eſt diſcordia inter Anglicos & Francos huiuſcemodi occaſione: duo nautæ (quorum vnus erat Anglicus, alter Gallicus de Normannia) conuenerunt apud Gaſconiam ad quendam fontem, vt haurirent aquam, vbi diſſentio facta eſt dum quiſque nititur prius haurire, cúmque diutius contendiſſent & mutua conuicia inuicem intuliſſent, parauit Gallicus Anglicum percutere pugione, ſed Anglicus vitato periculo Gallici pugnum tenuit quo gladium tenebat ſtrictum, eum eripere volens ſibi. Interea cecidit Normãnus ſuper mucronem ſuum, confoſſúſque morti ſubiacuit ſuo caſu. Cum verò caſus iſte Normannis fuiſſet cognitus, perſecuti ſunt Anglicum vt in eum necem ſocij vindicarent, ſed nautæ conſocij Anglici reſiſtunt Normannis & fit conflictus grauiſsimus inter eos, tandem Anglici ſine magno diſpendio euaſerunt. Tunc acceſſerunt ad Philippum Regem Franciæ, quibus grata fuit regni turbatio, & eius bilem contra Anglicos commouerunt dicentes: turpe fore ſibi gentíque ſuæ, vt à caudatis taliter tractarentur. Rex verò iuſsit nautis ſuis vt vbicunque obuiarent Anglicis de nece conſocij caperent vltionem. Ferue bat igitur furor Gallicorum, & dum ſitiunt Anglicorum ſanguinem, multociens dãna grauia intulerunt. Vice quadam igitur dum maris obſeruant ſemitas, cõſpiciunt naues Anglicas à remotis, quibus curſu appropinquantes velociſsimo ſubitò prælium inchoarunt, inter congrediendum quandam nauem Anglicam inter conſocias ſuas vncis attraxerunt Gallici, & quendam Anglicum trahentes de naui ſua, mox in ſummitate mali nauis Normannici ſuſpenderũt. Quo facto (quia potentiores & plures pro tunc erant Gallici) ſine magna læſione receſſe-

Obijt Nicolaus Papa.4.

Diſcordia inter Anglicos & Francos.

ceſſerūt. Ex his cauſis creuit timor & inuidia populis vtriuſq; regni. Eo tēpore moritur Rex Romanorū Radulphus. In cuius ſucceſsione electꝰ eſt Adulphus Comes de Naaſſo, & ſine contradictione in regem Alemanniæ ſolemniter coronatur. Alfonſus etiam Arragoniæ Rex mortuus eſt hoc anno. *Obijt Rex Romanorum.* *Obijt Rex Arragoniæ.*

REx Angliæ poſt feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ in Scotiam veniens, receptis eorum qui regnum Scotiæ vendicabant allegationibus, pro iure ſuo eligi fecit quadraginta perſonas, videlicet, de Anglia viginti, & viginti de Scotia, qui iſtas allegationes deliberata diligentia diſcuterent: ſententiam finalem vſque in feſtum ſancti Michaëlis, primo venturum differens proferendam. *Proceſſus de Scotia.*

EO tempore Ericus Rex Norvvagiæ venit coram cōſilio domini Regis Angliæ per attornatos ſuos, & protulit quoddam ſcriptum in hæc verba: Omnibus præſentes literas inſpecturis vel audituris pateat euidenter, quod nos Ericus Dei gratia Rex Norvvagiæ tenore præſentium fecimus, conſtituimus & ordinauimus, prout de iure & facto melius facere potuimus, noſtros veros & legitimos attornatos & procuratores & nuncios ſpeciales, nobilem virum Aduen. de Hagr̄, & magiſtrum H. Plebanum, plebis de Caſtillione arretino domini Papæ capellanum, & magiſtrum Petrum Algor̄, ad comperiēdum pro nobis & vice noſtra, coram excellenti Principe domino, Dei gratia Edvvardo Rege Angliæ illuſtri, & ſuperiori domino regni Scotiæ, & ad petendum nomine noſtro, tanquam per ſuperiorem dominum regni Scotiæ nobis adiudicari regnum Scotiæ ſupradictū, cū omnibus iuribus & pertinentijs ſuis cū ipſū regnū per mortē dominæ Margaretæ filiæ noſtræ olim dominæ & Reginæ regni Scotiæ, ſit ad nos iure hæreditario deuolutū legitimè. Item ad petendum nomine noſtro adiudicari nobis & præfatis attornatis & procuratoribus noſtris, aſsignari pro nobis fructus & redditus regni Scotiæ quatuor annorum, qui fluxerunt à tempore mortis domini Alexandri, bonæ memoriæ quondam Regis Scotiæ, vſque ad diem mortis dominæ Margaretæ filiæ noſtræ, olim dominæ Reginæ Scotorum, qui percepti ſunt vel percipi potuerunt de dicto regno, cum ad nos dicti fructus ſeu redditus pleno iure pertineant, tum quia fuimus legitimus adminiſtrator bonorum Reginæ præfatæ cum viueret, tum etiā quia grauia expenſarum & ſumptuum onera ſuſtinuimus propter eam, dum in regno Norvvagiæ moram traxit, & poſtmodum mittendo eam ad regnum ſuum Scotiæ ſupradictum. Item ad petendum nomine noſtro condemnari vniuerſitatem regni Scotiæ, & ipſum regnum ad ſoluendum nobis ſeu dictis attornatis & procuratoribus noſtris recipientibus vice noſtra pœnam centum millium librarum ſterlingorum, in quam inciderunt vniuerſitas præfata & regnum prædictum non recipiendo liberè præfatam dominam Margaretam, filiam noſtram, in dominam & Reginam regni Scotiæ, nec ei obediendo in aliquo. Et ad petendum ſupplementum ſeptingentarum marcarum quas habere debemus à regno Scotiæ, occaſione dotis dominæ Margaretæ olim filiæ noſtræ & vxoris Regis Scotiæ prædicti, cum fructus & redditus terrarum nobis aſsignati pro ſeptingentis marcis annuis, ad quingentarum marcarum ſummam non aſcendant. Item ad agendum & defendendum, lucrandum & perdendum, coram præfato Principe domino Edvvardo Rege Angliæ, ſuperiore domino regni Scotiæ debita quomodocunque, & qualitercunque, & ex quacunque cauſa vel cauſis nobis debeantur, & à quibuſcunque perſonis, loco vel vniuerſitate, & quocunque nomine illa iura cenſeantur, & ad omnia alia & ſingula facienda, quæ veri & legitimi attornati ſeu procuratores & nuncij facere poſſent in præmiſsis, & quilibet præmiſſorum ſi mandatum etiam exegerint ſpeciale, & quæ noſmet facere poſſemꝰ ſi præſentes eſſemus, promittētes ſub hypotheca & obligatio- *Rex Norvvagiæ vendicat Scotiam.*

gatio-

gatione omnium bonorum noſtrorum, pactum firmum & gratum habere & tenere perpetuò, & non contrauenire aliquo ingenio vel modo, quicquid per prædictos attornatos ſeu procuratores noſtros, vel duos ſaltem ex eis actum vel procuratum fuerit in præmiſsis, vel quolibet præmiſſorum. Datum Tonsborg. anno domini &c. anno regni noſtri tertiodecimo, in cuius rei teſtimonium has literas fieri fecimus, & noſtri ſigilli munimine roborari.

Quod dies datus eſt Regi Norwagiæ.

REquiſitum fuit de eiſdē attornatis quid voluit addere, minuere vel mutare, & quod in petitione ſua danda declararēt. Qui dicunt quod nolunt declarare antequam habuerint colloquium cum dicto domino Rege Angliæ, ſuperiori domino regni Scotiæ, nec aliquid aliud proponere vel dicere ea vice. Et hæc requiſitio fuit facta, quia aliàs in petitione ſua, quæ coram ipſis fuit ibidem lecta, reſeruauit ſibi beneficium addendi, minuendi & mutandi, prout plenius ex tenore ipſius petitionis apparet, & datus eſt eis dies vſque ad diem Mercurij proximum ſequentem, ad audiendum voluntatem domini Regis. Poſtea die Mercurij proximo poſt feſtum beati Martini, venerunt prædicti attornati Regis Norvvagiæ, coram conſilio prædicti domini Regis Angliæ & ſuperioris domini Scotiæ, & dictum fuit eis per conſilium dicti domini Regis, quod declararent manifeſtè actionem domini Regis Norvvagiæ, per quam intendunt recuperare regnum Scotiæ tanquam ius domini ſui, qui quidem attornati reſponderunt & dixerunt, quod voluerunt prius habere colloquium cum prædicto domino ſuo Rege Norvvagiæ, & ipſum ſuper actione & petitione prædictis conſulere antequam vlteriùs proſequerentur. Et multotiens requiſiti, quod petitionem præfati domini ſui manifeſtiùs declararent, tandem dixerunt præciſè quod petitionem ſupradicti domini ſui noluerunt declarare, nec vlterius ſuper hoc aliud dicere antequam eundem dominum ſuum conſulti fuerint in præmiſsis. Ideo datus eſt eis dies de die in diem coram prædicto domino Rege Angliæ ſuperiore domino dicti regni Scotię, ad audiendum iudicium ſuum de eo quod noluerunt vlterius proſequi petitionem Domini ſui prædicti. Igitur poſt diligentem huius negocij diſcuſsionem inter cæteros, de aſſenſu communi, Iohanni de Balliolo qui de filia Dauid Regis Scotorum deſcenderat ſeniore, adiudicauit Rex ex integro regnū ipſum. Robertus nempe de Brus, inter quem & ipſum Iohannē de Balliolo (excluſis cæteris) quæſtio vertebatur, licèt vno gradu eſſet propinquior, tamen deſcendit à filia Regis Dauid ſecunda. Iohannes de Bailiolo in feſto ſancti Andreæ ſequenti collocatus ſuper lapidem regalem, quē Iacob ſuppoſuerat capiti ſuo, dum iret de Berſabee & pergeret Arā, in eccleſia canonicorum regularium de Stone ſolemniter coronatur. Poſt coronationem verò accedens ad Regem Angliæ, qui feſtū natiuitatis dominicæ apud nouū caſtrum tenuit ſuper Tynam, eidem fecit homagium ſub his verbis.

Iudicium cōtra Regem Northwagiæ.

Iohannes Balliol obtinet regnum Scotiæ excluſis cæteris.

Qualiter Iohānes coronatur.

DOmine Edvvarde Rex Angliæ ſuperior domine Scotiæ: Ego Iohannes de Balliolo Rex Scotiæ, me hominem veſtrum de toto regno Scotię & omnibus pertinentijs & hijs quę ad hoc ſpectant, quod regnum meum teneo, & de iure debeo & clamito tenere hæreditariè de vobis & hæredibus veſtris regibus Angliæ, & de vita & membris, & terreno honore contra omnes homines qui putant viuere & mori. Et Rex Angliæ recepit homagium in forma prædicta ſuo & alterius iure ſaluo. Recepto autem Regis Iohannis homagio, Rex Angliæ eidem regnum Scotiæ integraliter cū omnibus pertinentijs reſtituit indilatè. Tranſit annus iſte multùm frugifer nec famelicus: Anglicis & Francis diſcor-

Scotus facit homagium Regi Anglorum.

Homagij forma.

Annalis cōcluſio.

diſcordiæ inchoatiuus, Romanis & Arragonijs lugubris, propter mortem Papæ regúmque Alemanniæ & Arragoniæ: Scotis nec triſtis nec hillaris de adoptione noui Regis.

ANno gratiæ 1294. qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus primus, fuit idem Rex ad natale apud nouum caſtrum ſuper Tynam, vbi ſuſcepit homagium Regis Scotorum. Eo tempore Henricus de Hiſpania in carcere Regis Siciliæ diu detentus, euadens Hiſpanias, ad nepotem ſuum ſanctum Regem venit. Per idem tempus mercatores Angliæ, varijs in mari laceſsiti periculis, ſuper mercium ſuarum amiſsione Regi Angliæ côqueruntur. Qui Comitem Lincolniæ Henricum de Lacy ad Regem Franciæ trâſmiſit, ſuppliciter petens, vt de aſſenſu ipſius per Reges & eorum conſilia, contra huiuſmodi maritima diſpendia prouideretur, cum celeritate de remedio competenti. Interim verò dum Comes reſponſum expectat, claſsis ducentarum nauium Normannicarum & amplius, quæ coadnuata vt Anglos virtuoſius inuaderet, & inuadente fortius propulſaret, in VVaſconiam profecta fuerat, quicquid de parte aduerſa obuium habuit prędæ ac morti facilè deſtinando. Dum onuſta vino reuerteretur gloribunda quaſi ſibi ſoli maris ceſsiſſet libertas, à ſexaginta nauibus Anglicanis capitur in portu Sancti Matthæi, in minori Brytannia, & in Angliam adducitur feria ſexta ante vigiliam Pentecoſtes, ſubmerſis aut cæſis hominibus omnibus qui erant in nauibus, ſolis illis qui in ſcaphis vix ſibi ſaluti fuerant fugiendo. Perdiderunt nempe Gallici quindecim millia hominum in hoc conflictu, rumor facti diffuſus per Galliam, Regem conſilium ſuúmque non tam admiratione quàm indignatione vehementi commouit. Ordinantur igitur ambaſsiatores, qui ex parte regis Francorum à Rege Angliæ peterent, vt abſque mora naues cum mercibus per homines ſuos raptas, & in regno ſuo receptas reſtitueret, ſi vellet ſua negotia pro terra VVaſconiæ in curia Regis Francię fauorabiliter expediri. Super mandato Rex deliberans habito conſilio, Richardum Londonienſem Epiſcopum adiunctis eidem alijs viris prudentibus, ad Regem Francorum & ſuum conſilium cum huiuſcemodi tranſmiſit reſponſo, videlicet, cum Rex Angliæ curiam ſuam habeat nulli ſubiectam, ſi qui ſe læſos ſenſerint per homines regni ſui, veniant ad curiam ſuam, & declaratis ſibi illatis iniurijs, Rex eis celerem fieri iuſticiam ordinabit, quod, vt ſecurius poſsint facere quibuſcunque conqueri volentibus, rex de eundo & redeundo per terram ſuam ſaluum dabit conductum. Quod ſi hoc regi Francorum non placeat, eligantur hincinde arbitri qui penſatis damnis vtriuſque partis prouideant, quomodo quærelantibus ſatis fiat, & Rex Anglorum dicto eorum, & laudo ſub certa obligatione ſe ſubmittet, dum tamen Rex Francorum ſe ſubmittat & obliget pari modo. Si verò aliquid occurrat tam arduum, quod per arbitros diſcindi nequeat, definiendum regibus reſeruetur. Et Rex Angliæ habito conducto ad Regem Franciæ accedentem, ad aliquam villam maritimam veniet, & de aſſenſu mutuo finis negotio imponatur: quod ſi nec iſtud Rex Francorum acceptauerit, in ſummum Pontificem cuius eſt inter Reges & regna pacem fouere, tranſferatur de aſſenſu mutuo negotium, vel quia tunc ſedes ſancti Petri vacabat, ad Cardinales omnes vel aliquos vt litis & diſcordiæ ſubmota materia, pax inter eos & eorum populos refloreat vt ſolebat. Spreuit hæc omnia conſilium Franciæ, nec nuncijs inſtanter flagitantibus dignatum eſt aliquid reſpondere. Miſit denique Rex Francorum ad ciuitatem Agennum quæ ad Ducatum Aquitanniæ ſpectare dignoſcitur, ibíque nominatim citari fecit Regem Angliæ, vt die certa Pariſius compareret, de iniurijs & rebellionibus in terra factis VVaſconiæ reſponſurus. Quem ad diem præfixum non comparētem,

De homagio Regis Scotorum.

Congreſſus in mari apud ſanctū Matthæū.

De mandato Franciæ regis.

Reſponſio regis Angliæ.

Citatur Rex Angliæ.

tem, rex Francorum in propria perſona pro tribunali ſedens, ſententiam prò-tulit iudicans in detectu. Moxque præcepit Conſtabulario Franciæ, vt in manu armata proficiſcens, Ducatum Aquitaniȩ regis Francorum nomine occuparet, caperetqúe vel expelleret quoſcunque per regem Angliæ illius cuſtodiæ deputatos. Siquidem paulò ante miſerat illuc Rex Angliæ, Iohannē de Sancto Iohanne, militem diſcretum, in armis ſtrenuum, & in rebus bellicis exercitatum, qui ciuitates & caſtra per totum Ducatum muniuit armis, & victualibus & viris ſtrenuis ad bellandum. Rex Anglorum adhuc ſatagens regis Francorum animum emollire, mandauit germano ſuo Edmundo, qui tunc in Gallijs morabatur, vt conſilium Franciæ adiens, de aliqua forma pacis prouideret, quæ regi Francorum foret placita & ſibi non nimiū inhoneſta. Qui poſt tractatus multos fruſtrà habitos, iter verſùs Angliam arripuit, de pace & concordia penitùs deſperatus. Eodem anno circa feſtum Sancti Michaêlis, Alienora filia regis Angliæ apud Briſtolliam Henrico Comiti Barrenſi traditur in vxorem, de qua filium genuit Edvvardum, & filiam quam Iohannes de VVarremia Surreiæ & Southſexiæ Comes duxit. Tranſit annus iſte nec vber frugum, nec fertilis fructuum: Normannis flebilis, quia quod chariùs dilexêrunt, per Anglicos amiſêrunt: Francis & Anglicis diſcordiæ inchoatiuus, & damnorum irrecuperabilium cauſatiuus.

Nuptiæ filiæ regis.

Annalis concluſio.

Reginæ tractant de pace cū fratre regis Angliæ.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus ſecundus, Edmundus frater regis Angliæ verſùs mare profectus, per reginas Franciæ, Iohannam regis conſortem, & Matiam eiuſdem nouercam, vt cum eiſdem pacis tractatum reſumat celeriter reuocatur. Deniquè mediantibus reginis, poſt plurima interloquia in forma ſubſcripta extitit concordatum, vt propter honorē regis Francorum, cui per miniſtros cuſtodiæ VVaſconiȩ deputatos, vt videbatur nōnullis in pluribus fuerat derogatum, ſex caſtra, videlicet, Sanctonas, Talemund, Tourn. Pomerel, Penne, & Mountflaunkon, voluntati regis Franciæ dederentur. In omnibus verò ciuitatibus & caſtris totius Ducatus, exceptis Burdegalia, Baiona, & Regula vnus ſeruiens nomine regis Frāciæ poneretur. De miniſtris quoquè per regem Angliæ in VVaſconia poſitis, alijſqúe per totam terram pro libitu regis Francorum obſides traderentur. Quibus pactis rex Franciæ citationē in aula Pariſienſi publicatam faceret reuocari. Caſtra verò omnia, amotis ſeruientibus in ciuitatibus poſitis & caſtris, obſideſqúe ad petitionem duarum reginarum vel vnius earum reſtitueret ſine mora. Rexqúe Angliæ (conceſſo ſibi ſaluo conductu) Ambianis veniret, vt ibi habito mutuo regum colloquio, pax & amicitia in poſterum firmaretur. Super hijs confectis ſcriptis, vnum per reginas ſignatum Edmundo traditur, aliud ſignatum ab Edmundo, cōmendatur reginis. Quæ data fide in manu Edmundi promiſêrunt pacta in ſcriptis inita nullatenus violanda. Certificatus ſuper hijs rex Angliæ, per germanum ſuum literam vnam patentem directam omnibus miniſtris ſuis in VVaſconia, continentem mandatum, vt in omnibus regis Francorum obtemperent voluntati, tranſmiſit germano ſuo, (per eum cum ſibi videretur) vlteriùs in VVaſconiam tranſmittendam. Recepta litera, Edmundus veritus eam tranſmittere antequam ſibi conſtaret an rex ipſe acceptaret quæ facta fuerant per reginas, petiuit ab eis vt per dictum regis proprium ſuper præmiſsis certior redderetur. Deniquè prȩſentibus Edmundo germano regis Angliæ, & vxore ſua Blanka, regina Nauarriæ, matre reginæ Franciæ, necnon Duce Burgundiæ & Hugone de Veer filio Comitis Oxonienſis, ac clerico quodam Iohanne de Lacy, rex ipſe promiſſa reginarum ac pacta per eas concordata in fidelitate regia ſe adimpleturum

Formula pacis.

pleturum ſpopondit. Moxqúe miles quidam nomine Galfridus de Langleya, de familia Edmundi fratris regis Angliæ, cum literis regis Francorum reuocãtibus Conſtabularium Regis Franciæ, qui cum exercitu profectus fuerat vt VVaſconiam expugnaret, miſſus eſt ad eum. Rex autem Angliæ, Cantuariæ ſolemnitatem Paſchalem tenuit, ibidem vt Ambianis proficiſceretur expectabat de conductu. Iohannes etiam de Lacy clericus prædictus, in VVaſconiam tranſmiſſus eſt, cum litera miniſtris regis Angliæ directa, ſecundùm formam prædictam. Iohannes verò de S. Iohanne, quẽ rex Angliæ VVaſconiæ prçfecerat, auditis pactis initis, omnia quæ ad munitiones caſtrorum & vrbium prouiderat vendidit, diſcedẽſqúe per Pariſius verſùs Angliam iter ſuũ direxit.

ET ecce procurante pacis æmulo, immutatum eſt cor regis Franciæ, conductuſqúe regi Angliæ denegatur, & litera Conſtabularij reuocatoria, per poſteriorem literam irritatur. Et quia per Cõſtabularium VVaſconiam in manu potenti intrantem, cuſtodibus & miniſtris iuxta tenorẽ literæ ſibi apportatæ ſe ſubdentibus, in manu regis Francorũ accipitur terra tota. Miniſtri omnes regis Angliæ, terræqúe cuſtodes, obſides & captiui Pariſius deducuntur. Poſt dies tantum aliquot, Edmundus reginas rogauit, vt iuxta promiſſa ſua & pactiones initas, regem Franciæ interpellarent, ſuper conductu regis Angliæ concedẽdo, citatione reuocanda, terra reſtituenda, & obſidibus liberandis. Rex verò Francorum per quoſdam milites ad Edmundum miſſos inficiatur ſe quicquã de talibus pactis ſcire. Denique perpendens Edmundus ſe fratremqúe ſuum regem Angliæ deluſos, reuerſus in Angliam, regem & conſilium ſuum ad plenum informat & certificat de re geſta. Igitur rex Angliæ conuocato Londonijs Parliamento, cui Iohannes rex Scotorum interfuit, de conſilio prælatorũ & procerum cenſentium terram ſub dolo ablatam recuperandam gladio. Rex Angliæ ad regem Francorum miſit nuncios, Hugonem de Manceſtria de ordine prçdicatorum, & VVilhelmum de Ginesborn de ordine Minorum, Doctores theologiæ, viros prouidos ac diſcretos, mandans ei per eoſdem, quòd cũ pacta inter progenitores eorum habita & ipſos, necnon & ſecretos tractatus, quos mediante germano ſuo cum eo habuit, violaſſet, non videbatur ſibi quòd ipſum regem Angliæ, ducemqúe Aquitaniæ, hominem ſuum reputabat, nec ipſe homagio ſuo aſtringi vlteriùs intendebat. Eodem tempore rex Angliæ miſſo in Teutoniam Antonio Dunelmenſi epiſcopo, confederauit ſibi Radulphum regem Romanorum. Exercitum etiam in VVaſconiam tranſmittendũ, adunari iubens apud Porteſmutham, Iohannem de Brytannia nepotem ſuum Comitem Richmundiæ, eidem præfecit, dans ei conſiliarios, Iohannem de Sancto Iohanne, & Robertum Typetot, milites prudentes & in bellicis rebus expertos. Nauigiũ etiam ad cuſtodiendum mare in tres claſſes diſtinxit, tres prçponens ei Admirallios, viz. Gernemuthenſibus & cæteris illius partis nauibus, Iohannem de Botecurts: Porteſmuthenſibus, VVilhelmum de Leybourn: Occidentalibus verò nauibus & Hibernicis, militem quendam de Hibernia oriundum. Hoc anno conceſſum eſt regi in ſubſidium vverræ ſuæ medietas à clero, ſexta à ciuibus, & a reliquo populo decima pars bonorum. Fuit autem hoc anno in Anglia maxima annonæ cariſtia, ita vt pauperes paſsim afflicti lienteria morerentur. Eodem anno poſt vacationem diutinam, electus eſt in ſummum Pontificem Petrus de Murrone, qui Monachus de ordine S. Benedicti exiſtens heremeticam duxit vitam. Hic ſublimatus in Papã dictus eſt Celeſtinus quintus, qui vnam ordinationem in menſe Septembri faciens, creauit duodecim Cardinales. Exercitus regis Angliæ de Porteſmutha circa feſtum S. Michaêlis progrediens, vi ventorum repulſus, applicuit Dortemutham. In craſtino verò

Inconſtãtia regis Frãciæ

Parliamentum Londonias.

Cõfederatio.

Nauigij diſpoſitio.

Subſidium regi cõceſſũ.

Eligitur Papa Celeſtinus.

S.Dioniſij captata aura curſu veliuolo ad Sanctum Matthæum in Britannia die ſecũdo perueniũt, diſcedentes à Brytannia in craſtino Sanctorum Criſpini & Criſpiniani, intrauerunt oſtia Girundiæ fluuij à Burdegalia diſcedentes, per quem aſcendentes, captis duabus villis bonis ac muratis, Burgo ſuper mare, ac Blanio, curſu proſpero tranſeuntes, coram Burdegalia Riſunciũ perueniũt, vbi reddita eis villa, equos ſuos de nauibus eduxerunt. Eodẽ tẽpore VVallẽſes inſurgentes cõtra regẽ, in diuerſis partibus, diuerſos ſibi principes præfecerunt. Aquilonares enim qui circa partes Snovvdoniæ habitant, capitaneum habentes & ducem, quendam de genere Levvlini principis vltimi, Madocum nomine, villam & caſtrum de Carnaruan combuſſerunt, magna Anglicorum multitudine (qui nihil tale ſuſpicantes ad nundinas venerunt) interfecta. Occidentales verò VVallenſes præpoſito ſibi quodam, nomine Mailgone, iuuene, in partibus Penbrochiæ & Carmerdin mala plurima perpetrarunt. Quidam etiam Morganus dictus, VVallenſes auſtrales concitans, Comitem Glouerniæ Gilbertũ, qui progenitores ſuos exhęreditauerat, de terra ſua quæ Glamorgan dicitur expulit & fugauit. Rex Angliæ auditus hijs rumoribus VValliam ingreſſus, Edmundum germanum ſuum, & Henricum Comitem Lincolniæ, qui iam ſe parabant ad tranſfretandum in VVaſconiam, cum exercitu ad ſe in VValliam reuocauit. Quibus in die S. Martini appropinquantibus caſtello Comitis Lincolniæ de Dimby, VVallenſes in magna virtute occurrerũt, & cõſerto graui prælio repulerunt. Robertus de VVinchelſee Doctor ſacræ theologiæ à Papa Celeſtino confirmatus, & in Archiepiſcopum Cantuarienſem in curia conſecratus, Angliam veniens, Iohanni de Monemutha Doctori theologiæ Epiſcopatum Londinenſem auctoritate papali contulit, qui iam vacuerat multis annis. Celeſtinus papa ſe minùs ſufficientem ad regendum eccleſiam ſentiens, de conſilio Benedicti Caietani, ceſsit papatui, ædita priùs cõſtitutione ſuper ceſsione pontificum Romanorum. In vigilia natalis Domini apud Neapolim in Papam eligitur Benedictus Caietanus, natione Campanus, de Anagnina ciuitate. Hic Bonifacius octauus vocatus, ſtatim poſt ſuam creationem epiſcopum Oſtienſem ſuper quibuſdam in præſentia Cardinalium arguens duriſsimè, pallij vſu priuauit: & nihilominùs ab eodem ante reſtitutionem pallij coronatur. Hic quinto pontificatus ſui anno, qui Iubileus erat, vberes indulgentias limina Apoſtolorum viſitantibus conceſsit. Sextum librum Decretalium ædidit, in quo multa dubia decidit. Nonnullas extrauagantes conſtitutiones Honorij, Adriani, Innocencij, Clementis & aliorũ incorporauit, reprobanda reſecauit. De quo prædeceſſor ſuus Celeſtinus, vir vitæ anachoriticæ, eò quòd eum ad cedendum papatui ſubdolè induxiſſet, prophetauit in hunc modum prout fertur. *Aſcendiſti vt Vulpes, Regnabis vt Leo, Morieris vt Canis.* Et ita ſanè contigit: nam ipſum papam vt papatui cederet, & vt Papa quilibet cedere poſsit, cõſtitutionẽ ædere fecit, quã quidẽ poſtmodũ ipſemet Papa effectus reuocauit. Deinde rigidè regẽs generoſos quoſdã de Columna Cardinales depoſuit. Regi Francorum in multis non ſolùm obſtitit, ſed eum totis viribus deponere inſudauit. Igitur ſeneſcallus Frãciæ VVilh. de Longareto, vir quidem in agitilibus admodùm circũſpectus, & fratres de Columna prædicti, fœderatis viribus Bonifaciũ Papam comprehenderunt, & in equum effrenem verſa facie ad caudam ſine fræno poſuerũt, quem ſic diſcurrere vſque ad nouiſsimum halitum coëgerũt, ac tandem fame necauerunt. Sed hæc in ſequentibus, cum tempus occurrerit rei geſtæ.

Capitur Riſuncium. — *Wallici inſurgunt.* — *Rex ingreditur Walliam.* — *Rob. Winchelſee epiſcopus Cãtuarienſis creatur.* — *Quo pacto Celeſtinus diſceſſerit Papatu.* — *Prophetia Celeſtini in Benedictum Papam.*

Annalis cõcluſio. Tranſit annus iſte frugibus & fructibus deſtitutus, ita vt pauperes fame peribant: Anglis ſubdolus, propter fallacitatem quæ de Francorum rege & regnis ſurrepſit, & ſollicitus, propter bella parata verſus VVaſconiam ſiue VValliam: Romanis varius, propter Papæ Celeſtini ceſſionẽ: Paganis, Saracenis & incredulis in terra ſancta quietus, propter chriſtianorũ diſſentionẽ.

Anno

Acta in Wallia.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu primi viceſimus tertius, fuit idem rex ad Natale in VVallia apud Aberton. vbi Archiepiſcopum Cantuarienſem ad ſe venientem, miſſo ei obuiam ad ſecurum conductum faciendum, quodam clerico Iohanne de Berevvico, cum manu armata gratioſè recepit, & eius fidelitatem quam ex more tenetur regi facere admiſſam cum fauore remiſit. *Acta in Waſconia.* In die Circumciſionis domini reddita eſt Iohanni de Sancto Iohanne ciuitas Baionenſis, quam die præcedenti ceperant nautæ fortiter expugnatam: multoſquè de ciuibus quos regi Anglorum aduerſari compertum eſt, præfatus Iohannes captos in Angliam per mare tranſmiſit. Obſidionem verò poſuit circa caſtrum, quod poſt dies octo cepit, Dominumquè aſperi Montis qui id detinuerat, cum alijs cuſtodiæ mancipauit. Duas etiam galias pulcherrimas, quas ad munimen vrbis rex Francorum fecerat, in vſum ſuum accepit. Non multùm verò poſt reddita eſt Anglicis villa Sancti Iohannis de Sordes, multaſquè alias villas & munitiones ceperunt, quibuſdam ſe ſpontè dedentibus, quibuſdam violenter ſubactis. Auctus eſt in breui Anglicorum exercitus, multis fraude cognita Gallicorum, ad fidelitatem regis Angliæ reuerſis in quatuor millibus peditum, equitibuſquè ducentis. *Acta in Wallia.* Rex Angliæ eo tempore tranſito flumine de Conevvey vt vlteriùs progrederetur in VValliam, cum nondum totus comitaretur exercitus, captis bigis & curribus victualibus onuſtis, à VVallenſibus, per aliquod tempus penuria coarctatur, ita vt quouſque veniret ad eum reliqua pars exercitus, aquam melle mixtam biberet, paneq́ue cum ſalſis carnibus veſceretur. *Probitas Comitis Warwici* Comes VVarvvici, audito quòd VVallenſes in maxima multitudine, in quadam planitie, inter duo nemora ſe adunaſſent, aſſumpta ſecum electa militia, cum baliſtarijs & ſagittarijs, de nocte ſuperueniens, eos vndique circumcinxit: qui fixis in terra lanceis, cuſpides in oppoſitum irruentium dirigunt, vt ſic ſe ab impetu equitum tuerentur. Sed Comes inter duos equites poſito vno baliſtario, ac iaculis baliſtarum magna parte eorum qui lanceas tenebant proſtratis, cum turma equitum in reliquos irruens, tantam ſtragem intulit, quanta eis vna vice illata, non creditur temporibus retroactis. *Acta in Wallia.* Interim rex Angliæ ad compeſcendas VVallenſium inſolentias, caſtrum in Inſula, quæ Angleſey dicitur, conſtruxit, quod bellum Mariſcum voluit appellari. Tandem VVallenſes reliqui fame conſumpti & inedia, ad pacem regis in breui venire coguntur. In hoc tempore ſucciſa ſunt nemora in VVallia, quæ belli tempore indigenis præſtabant latibula, firmataquè ſunt caſtra maritima circa loca. Citò poſt hoc captus eſt Madocus prædictus, capitaneus VVallicorum, & Londonias adductus, à quo tempore vverræ in VVallia quieuêrunt, & VVallenſes more Anglicorum penè viuere inceperunt, theſauros congregantes & rerum damna de cætero formidantes. *Acta in Waſconia.* Eodem anno Carolus germanus regis Franciæ VVaſconiam ingreſſus cum exercitu, Riſunciũ obſedit, & fugiente eius capitaneo Iohãne de Brytãnia, cum Roberto Typetot, paucis relictis ad tuitionem villæ militibus, feria quinta in hebdomada Paſchæ cepit, militeſquè ibi repertos ſcz. Radulphum de Gorges, Rogerum de Leybourne, & Iohannem de Cretingge, cum alijs militibus treſdecim, & ſcutiferis triginta tribus, Pariſius captiuos tranſmiſit. Occiſus eſt ibi Adam de Cretingge, miles admodum probus, proditione cuiuſdam militis, nomine VValteri, cognomento Giffardi, qui factus transfuga, moratus eſt in Gallijs annis multis. Eodem die reddita eſt Anglicis villa Sancti Seueri, cuius capitaneus Hugo de Veer conſtituitur. Carolus autem, euerſis villo & caſtro Riſuncij, Sanctum Seuerum (antequam ſufficienter muniatur) prope-

properat obſidere. Quam in magnum Gallicorum diſpendium qui ibidem fame moriebantur & peſte, tenuit præfatus Hugo treſdecim ſeptimanis. Deficientibus tandem hijs qui intus erant, per mediationem Comitum de Anudoys & Fuctenſis qui erat cum Carolo, obtenta eſt treuga dierum quindecim, infra quos liceret obſeſsis pro ſubſidio mittere in Baionam, quo deficiente ad terminum prætaxatum, reddita eſt villa Gallicis, ita quod ſaluata ſint recedentibus arma cum ſupellectili ſua tota, dato conductu vſque ad duas dietas ab exercitu. Remanentibus verò nulla eſt illata moleſtia, ſed potiùs obſides priùs abducti Tholoſſam per Seneſchallum regis Franciæ in villa repoſiti ſunt, reſtitutis eis omnibus rebus ſuis. Carolus (poſitis in villa cuſtodibus) cum exercitu ſuo reuertitur in Franciam, poſt cuius diſceſſum infra paucos dies capta eſt villa ab Anglicis iterato.

Duo Cardinales veniunt in Angliam. Eodem anno duo Cardinales, Albanenſis & Præneſtinus, primò ad regem Franciæ, poſteà ad regem Angliæ venerunt, miſsi à Papa Bonifacio pro pace inter reges & concordia reformãda. Qui circa feſtum Pentecoſtes venientes Londonias, ibidem ex mandato regis (adhuc in VVallia exiſtentis) eius præſtolabantur aduentum, qui fuit citra feſtum Sancti Petri ad Vincula. Cardinales igitur coràm rege nuntium ſuum proſequentes & pacem ſuadentes, treugam duorum annorum petentes, reſpondenteqúe rege quòd in pacem vel treugam abſque regis Romanorum conſenſu aſſentire propter fœdus inter eos initum iuramento firmatũ non potuit. Rogauerunt regẽ, vt regis Romanorũ conſenſum petendo inducias impetraret. Rege autem ob reuerentiam curiæ Romanæ, petitioni eorum annuente, circa natiuitatem Virginis glorioſæ in Gallias reuertuntur.

Galli, Monachum, direpto prioratu Doueriæ occidunt. Circa præſens tempus claſsis Gallicana Doueriam veniens, emiſit prædones, qui ſpoliato Prioratu & vno Monacho ſene occiſo, partem magnam Oppidi incenderunt, quorum aliqui ante reditum ad naues interfecti ſunt, ſed plurimi euaſèrunt. Citò verò poſt, galia quædam Gallicorum caſu quodam ad portum de Hyda appulſa, capta eſt per Iohannem de Columbarijs militem nobilem, nautis qui eam conabantur abducere interfectis. Nautæ etiam Gernemuthenſes Cæſaris burgum in Normannia incendio vaſtauerunt Cherburgh, ſpoliataqúe Abbathia Canonicorum Regularium quendam ſenem in Angliam adduxêrunt. Porteſmouthenſes quindecim naues Hiſpanicas onuſtas mercibus tendentes in Dammonem portum Flandriæ, captas deduxêrunt Sandvvicum.

Rex Scotiæ fidem violat. Iohannes rex Scotiæ, homagij & fidelitatis ſuæ immemor, deſtinatis ad regem Francorum nuntijs, VVilhelmo ſancti Andreæ, & VVilhelmo Dunkelaenſi Epiſcopis, Iohanne de Soules, & Ingelrame de Vmfreuile militibus, clàm contra Regem Angliæ fœdus inijt, petens in affirmationem negotij, matrimonium contrahi inter filium ſuum Edvvardum ac nobilem puellam Iohannam filiam Caroli germani regis Frãcorum, ſpondẽs ſe velle regnũm Angliæ totis viribus impugnare, & à vverra cum rege Franciæ impedire, ſicut in ſcriptis inter vtroſque reges confectis pleniùs continetur. Scoti verò per idem tempus elegêrunt ſibi duodecim pares, quatuor videlicet Epiſcopos, quatuor Comites, & quatuor

Scoti eligunt xij. pares. Barones, quorum conſilio rex regnum ſuum gubernare debebat, per quos etiam vt in hanc conſentiret proditionem fuit inductus. Nempè horum conſilio, & precipuè Abbatis de Menros, cum ad Parliamentum veniſſet Regis Angliæ, illicentiatus clàm diſceſsit tanquàm fugitiuus, ad magnum dedecus perſonæ ſuæ. Ob quam cauſam rex Angliæ iuſsit omnia bona ſua mobilia & immobilia quæ habebat in Anglia cõfiſcari, qui eo tempore multas villas, & prædia pinguia in Anglia poſsidebat. Per idem tempus miles quidam dictus Thomas Turberuile in VVaſconia captus eſt, & Pariſius inter alios captiuos detentus.

tus. Qui procurante ciuitatis eiuſdem Præpoſito, liber dimittitur, ſponſione iuramento firmata, quòd contra regem Angliæ VValliam commoueret. Qui cum veniſſet in Angliam, proditionis cõuictus, tractus ac ſuſpenſus, dignas luit ſceleris ſui pœnas. Eo tempore Henricus de Hiſpania, mortuo nepote ſuo Sanctio, cuſtos regni Caſtellæ & filiorum regis tutor efficitur. Iacobus frater Alfonſi quondam regis Arragoniæ, tradita fratri ſuo iuniori nomine Frederici Sicilia, regnum Arragoniæ poſt mortem fratris accepit, & vxorem ducens filiam Caroli regis Siciliæ, reconciliatur eccleſiæ, obſidibus quos frater ſuus tenuerat, liberatis. Rex Angliæ per idem tempus à rege Scotorum (ignorans eorum proditionẽ) cum auxilium pro vverra ſua inſtanter petijſſet, & ſibi ſemper reſponderetur in dubijs, ſuſpectum habens negotium, rogauit vt ob ſecuritatẽ vſque ad finem vverræ ſuæ caſtra tria, videlicet Bervvici, Edinburgiæ, & Rokesburgiæ traderentur in manu ſua, quæ poſt vverram reſtitueret, ſi eos ſibi comperiſset fideles. Quod cum Scoti facere renuiſſent, rex de proditione eorum certior, cum exercitu verſùs Scotiam progreſſus, diſpoſuit eam vi ſubijcere, niſi ab hijs quæ referebantur & quæ iam in opere oſtendebantur, ſe poſſent legitimè excuſare.

Thomas Turberuile ſuſpẽditur.

Rex cognouit Scotorum perfidiã in hac re.

Per idem tempus, cum maiores Flandriæ, qui Scabnij dicuntur in villis, renuiſſent ſtare iudicio Comitis in hijs propter quæ diſcordia ſuborta erat inter eos & communem populum, ad curiam regis Franciæ appellarunt. Vocatus autem Comes à rege, cùm Pariſius veniſſet, detentus eſt ibidem, quouſque filiam ſuam cum qua filius regis Angliæ matrimonium fuerat (vt dicebatur) contracturus, pro ſe regi Francorum obſidem reddidiſſet. Circa præſens tempus fecit rex Angliæ omnia regni monaſteria perſcrutari, & pecuniam inuentam Londonias apportari, fecitqúe lanas & coria arreſtari: & ſubſecuta eſt magna cariſtia bladi & vini.

Comes Flandriæ areſtatur Pariſius.

Rex ſcrutatur Monaſteria.

Tranſit annus iſte moleſtus diuitibus, importabilis pauperibus, propter frugum inopiam magnamqúe cariſtiam: Anglicis, Gallicis, Aquitannis, Flandrenſibus, atque Scotis turbulentus: VVallicis exitialis, & finis libertatis eorum: Sarracenis & incredulis à Chriſtianorum bello pacificus & quietus.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo, ducenteſimonono, nageſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus quartus, Petrus & Iacobus de Columna, à Cardinalatu per Papam Bonifacium deponuntur. Circa conuerſionem Sancti Pauli, Edmundus germanus regis Angliæ, aſſociato ſibi Henrico Comite Lincolniæ, cùm exercitu valido in VVaſconiam tranſfretauit, cui redditum eſt feria quinta S. cœnæ domini, caſtrum de Spera, & poſtea alia caſtra plura. Cum autem appropinquauit Burdegalæ ad reficiendum ſe cum exercitu, & poſuiſſet in villula quadam nomine Rekele, feria quarta in hebdomada Paſchę, Gallicorum exercitus de Burdegala egreſſus, diſpoſuit ex improuiſo, Anglicos tantum per duas leucas ab vrbe diſtãtes, celeriter occupare. Præmoniti aliqualiter Anglici de aduentu hoſtium, ad bellum ſe parant, & armati prout articulus temporis permiſit, parti occurrerunt aduerſæ, conſertoqué graui prælio, non ſine ſtrage multa Gallos cogunt ad vrbem reuerti: quos dum fugientes inſequuntur, ingreſsi ſunt duo milites Anglici, fratres domini Petri de Malo Lacu, & tertius VVaſco cum duobus vexilliferis, Iohanne de Brytannia & Alano la Souche, quos ceperunt Gallici portis clauſis. Deuaſtata verò magna parte ſuburbij, Edmũdus propter quaſdam cauſas arduas reuertitur in Baionã, vbi nõ multò poſt in ægritudinem decidens, terminum vitæ clauſit: cuius corpus emenſo dimidio anno per mare aduectum patriæ,

Acta in Waſconia.

triæ, apud VVeſtmonaſterium ſepelitur. Poſt mortem Edmundi, Anglicanus exercitus obſedit vrbem Aquenſem, ſed penuria victualium coactus diſcedere, obſidionem amiſit. Eo tempore Comes Attrebatenſis per regem Francorum miſſus in VVaſconiam, munitiones quaſdam de manibus Anglicorum extorſit. Qui verò Burgum ſuper mare tenebãt, obſidente eos Domino de Sulliaco inducias impetrantes, vſq; Blanium pro ſuccurſu nuncios tranſmiſêrunt. Vbi cum nauem victualibus onuſtam cæteri deducere recuſarent, Simon de Montacuto, miles ſtrenuus & cordatus, per medias galias Gallicorũ, quæ ad prohibendum tranſitum nauium fluuium obſeruabant, aſpirante flatu proſpero, vſque Burgum deduxit, quo cognito, ſoluta obſidione, Dominus de Sulliaco reuertitur in Gallias intento fruſtratus. Per id tempus rex Angliæ immenſo coadunato exercitu, venit ad nouum caſtrum ſuper Tynam, ad quẽ locum Iohannem regem Scotorum citari fecerat edicto publico, vt de hijs quæ ſibi debeant obijci reſponderet, quo ad diem præfixum nec per ſe comparente, nec per nuntium ſe excuſante, Rex de conſilio ſuorum decreuit vlterius procedendum. Interim miles quidã, Robertus de Roos, dominus caſtri de VVerk, non obſtãte fidelitate quam regi Angliæ iurauerat, ad Scotos tranſfugit. Super quo germanus eiuſdem, VVilhelmus de Roos, regem præmonens, petiuit ſibi mitti ſubſidium, quo poſſet caſtrum defendere contra Scotos. Miſit rex illuc viros mille, qui recepti in villa quadam dicta *Preſt feu*, omnes eadem nocte à Scotis, quorum capitaneus erat præfatus tranſfuga, Robertus de Roos, interfecti ſunt, exceptis paucis qui dilapſi ſunt fuga. Quo audito, mox rex cum exercitu ad caſtrum illud properat, gauiſus in hoc vt fertur, quod Scoti prima cœperunt hoſtilia exercere. Rex itaq; apud prædictũ caſtrum, Paſchalem ſolemnitatem peregit. Quo tempore, ſeptem Comites Scotiæ, videlicet, de Bovvan, de Menteth, de Stradeherne, de Levvenes, de Roos, de Athel, de Mar, ac Iohannes filius Iohannis Comyn de Badenau, collecto exercitu valido in valle Anandię, feria ſecunda Paſchæ Angliam ingreſſi, vaſtabant omnia cæde & incẽdio, non parcentes ætati vel ſexui: venientes Carleolum vrbem, ipſam obſidione cinxerunt. Combuſto autem ſuburbio, cum ad portam ciuitatis cremabilia congererent, nobilis quidam de Galvvidia dum portæ ciuitatis appropinquaret, ignoto ferro ab his qui ſuper portam erant attrahitur, confoſſúſq; lanceis enecatur. In carcere verò ciuitatis, quidam explorator detẽtus, cum aduentum ſuorum audiſſet, carcerem incendit: Cuius igne flatu venti in domos alios delato, vrbis pars magna crematur, viri tamen & mulieres ad muros concurrentes, lapidibus & telis, Scotos à muris propulſant, vrbem viriliter defendentes. Scoti videntes nil ſe proficere feria quarta omiſſa obſidione, in Scotiam redierunt.

Probitas Simonis de monte acuto.

Rex proficiſcitur verſus Waſconiam.

Eadem die ſcilicet feria quarta in hebdomada Paſchæ, Rex cũ exercitu progrediens, tranſito flumine quod Tvveda dicitur, Scotiam eſt ingreſſus, & Burgenſes Bervvici ad pacem inuitans, per vnum diem integrum expectauit. Quibus ad pacem venire nolentibus, cœpit in die veneris villę appropinquare, fixis tentorijs in domo monialium de Caldeſtreme, à quã diſtabat villa Bervvici per dimidiam tantum leucam. Aduenerunt autem & viginti quatuor naues Angliæ, quarum nautæ incaleſcente ſole exercitum regni in quadam planitie præparatum conſpicientes, vbi rex nouos milites fecerat, æſtimantes Regem velle dare inſultum, portum ingreſſi, & ad terram applicantes, conflictum ineunt cum villanis, vbi quatuor nauibus perditis, cæteræ cũm refluxu ſaluæ & integræ retrahuntur. Diuulgato autem in exercitu facto nautarum, Rex apertæ terræ trãſgreſſus ſine difficultate foſſatũ, quod Scoti fecerant, villam occupauit, vnico tantum de ſuis militibus interfecto. Mercatores Flandrenſes qui in villa

Rex Angliæ capit Bervvicum.

eadem

eadem domum admodum turris habebāt fortiſsimam, iacula mittentes in Anglicos & pila, Richardum de Cornubia fratrem Comitis de Cornubia, militem ſtrenuum caſualiter ſpiculo traiecerunt, ad quos cum non de facili pateret acceſſus, allato igne incendio ſuffocantur. Eadem nocte dormiuit rex in caſtro quod redditum eſt eidem, ſaluis vita & membris his qui in eo erant, & præſtito iuramento quod contra Regem Angliæ arma de cætero non portarent. Omnéſq; quo volebant abire permittuntur, excepto eorum capitaneo VVilhelmo, quem ſecum retinuit vſque ad finem vverræ. Et confeſtim iuſsit rex fodi profundam foſſam inter Scotos & Bervvicum, quæ eſſet terrori hoſtibus, & eoſdem arctaret ab incurſibus repentinis. Cúmq; rex villam Bervvici nouo foſſato muniret, circa ingreſſum menſis Aprilis, venerunt ad eum gardianus & lector Fratrum Minorum de Rokesburgh, deferentes literas Iohannis regis Scotiæ, tenorem huiuſcemodi continentes. Magnifico Principi Domino Edvvardo Dei gratia regi Angliæ, Iohannes eadem gratia Scotiæ rex. Cùm vos ac illi de regno veſtro, non ignorantibus vobis, vel ignorare non debentibus, per violentam potentiam nobis ac regni noſtri incolis graues, imò intollerabiles iniurias, contemptus & grauamina, necnon & damna enormia contra noſtras & regni noſtri libertates, ac contra dominium & iuſtitiā notoriè & frequenter intuleritis noſtra, extra regnū ad leuē quācunq; ſuggeſtionem pro libitu veſtræ voluntatis, citando & indebitè vexando caſtra noſtra, & terras & poſſeſsiones noſtras infra regnum noſtrum ſine noſtris demeritis, occupando bona noſtra ac ſubditorum noſtrorum, tam per terram quàm per mare rapiendo, & infrà regnum veſtrum receptando, mercatores, & alios regni noſtri incolas occidendo, hominéſq; noſtros de regno noſtro violenter abducendo, ipſóſq; ibidem detinendo & incarcerando, ſuper quibus reformandis, nuntios noſtros ſæpè tranſmiſimus, quæ non ſolùm adhuc remanent incorrecta, verùm etiam de die in diem per vos & veſtros prioribus deteriora cumulantur. Vos namque iam cùm innumerabili multitudine armatorū, veſtro exercitu publicè conuocato, ad exhæredandum nos & Regni noſtri incolas, fines regni noſtri hoſtiliter acceſsiſtis, & vltrà progredientes, in regno noſtro ſtrages & incendia, necnon inſultus & inuaſiones violentas, tam per terram quàm per mare commiſiſtis inhumanè: Nos dictas iniurias, contemptus, grauamina, & damna, necnon & hoſtiles impugnationes vlterius ſuſtinere non valentes, nec in fidelitate & homagio veſtro, licèt per violentam impreſsionem impreſſam extortis, manendo contra nos etiam ad defenſionem noſtram, & regni noſtri, cuius defenſioni & tuitioni vinculo iuramenti ſumus aſtricti, nos volentes erigere fidelitatem & homagium, tam à nobis, quàm ab alijs quibuſcunque regni noſtri, incolis fidelibus noſtris, ratione terrarum quas in veſtro regno tenebant, & etiam ratione menagij, ſeu retentionis veſtræ, nomine noſtro ac nomine eorundem omnium & ſingulorum vobis reddimus per præſentes. Rex Angliæ audita præſenti literà, reſignationi homagij ſui admiſit, & Cancellario præcepit hanc literam regiſtrari ad perpetuam memoriam. Interim comites Scotiæ nominati ſuperius, ad eorum comitiua apud caſtrum de Rodevvorth coadunati, profecti ſunt in Angliam, & vaſtantes omnia cæde & incendio, vſq; ad prioratum Hanguſtaldenſem, & in eodem, fugientibus canonicis, ſe quarto idus Aprilis receperunt. Mane verò facto Prioratum cum tota villa incendio deſtruxerunt. Progreſsi inde ad domum monialium de Ramelay, domibúſq; quibuſdam (salua eccleſia) incenſis, cum ingenti præda in Scotiam reuertuntur. Eodem tempore Patricius Comes de Dunbar ad regem Angliæ veniens, ſe eidem cum tota ſua poteſtate ſubdidit. Caſtrum de Dunbar in feſto Sancti

Rex Scotiæ reddit homagium.

Scoti combuſrunt Hexam.

Strages Scotorum & caſtrum Dunbar Scotis proditū

 Martini

Martini, obſeſſum à Scotis, fraude quorundam in eo exiſtentium redditum eſt eiſdem. Pro quo recuperando, miſit rex Iohannem Surreyæ & Southſexiæ, & VVilhelmum VVarvvici comites, cum militia magna valde. Quibus ſuperueniens Scotorum exercitus, vt obſeſsis ferret auxilium, excipitur pugna dura. Effugientibus tandem Scotis, inſequuntur Anglici per octo miliaria, ferè vſq; ad foreſtam de Selebarke, ſtragem nimiam inferentes, ita vt occiſorum numerus ad decem millia hominū fuerat æſtimatus. Sabbato ſequente, videlicet decimo octauo calendas Maij, regi aduenienti redditum eſt caſtrum, in quo capti ſunt comites tres, de Menetez, & de Aſcales, & de Roos, Barones verò ſex, Iohãnes Comyn iunior, VVilhelmus de ſancto Claro, Richardus Sivvardus ſenior, Iohannes de Hic maritimo, Alexander de Muramia, Edmundus Comyn de Killebrid, cum alijs militibus viginti nouem, clericis duobus, & ſcutiferis octoginta tribus, quos ad diuerſa caſtra Angliæ, rex tranſmiſit in cuſtodia detinendos. Poſt captionem caſtri de Dunbar paucis diebus interpoſitis, acceſsit rex caſtrum Rokesburgiæ, quod ſtatim redditum eſt ei à Seneſcallo Scotiæ, ſaluis vita & membris ſibi & ſuis qui ſecum erant in caſtro. Deinde progreditur ad caſtrum Puellarum, quod octo diebus obſidione expugnatum eſt, cuſtodibus eius vita & membris conceſsis. Veneruntq́ue ibi VVallenſes ad regem pedites in magna multitudine, & remiſit rex ferè in eodem numero Anglicos pedites fatigatos. Accedens deinde ad caſtrum de Stryuelin, vacuum illud inuenit, cuſtodibus dilapſis in fugam. Illuc cum militia ſua de Hybernia, venit comes Vltoniæ in ſubſidium regis noſtri. Rex autem mare Scoticanum tranſgreſſus, venit ad villam ſancti Iohannis de Port, in feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ, vbi ſolemnitate peracta, per aliquot dies manſit.

Nota de captiuis.

Caſtrum de Rokeſburgh capitur.

Caſtrum de Edinburg.

Caſtrum de Striuelyn.

Dum hæc agerentur, videns Iohannes Scotorum rex, quia non haberet poteſtatem reſiſtendi, miſsis ad regem Angliæ nuntijs, pacem & miſericordiam implorauit. Cui rex benignè annuens, remandauit vt ad caſtrum de Brithin cum magnatibus terræ ſuæ veniret, cùm his quos rex illuc mitteret nuncios, infrà dies quindecim tractaturus. Miſitq́ue illuc rex, Anthonium Dunelmenſem Epiſcopum, cum plena poteſtate regia: ad quem venerunt infrà præſcriptum tempus, Rex Scotorum magnatéſque ſui. Qui poſt multos varióſque tractatus, nudè & purè ſubiecerunt ſe, & Regnum Scotiæ Regiæ voluntati. Pro qua ſubmiſsione obſeruanda, Iohannes Rex Scotiæ filium ſuum obſidem tradidit, litteráſque confecit, continentes in Gallico hunc tenorem.

Rex Scotorum pacem impetrat.

Subiectio Scotorum.

Iohannes dei gratia rex Scotiæ, omnibus præſentes litteras viſuris vel audituris ſalutem, Quia nos per malum conſilium falſumq́ue, ſimplicitatémq; noſtram grauiter offendimus & prouocauimus dominum noſtrum Edvvardum dei gratia regem Angliæ, dominum Hiberniæ, Ducem Aquitaniæ, videlicet in eo quòd exiſtentes & manentes in fide ſua & ſuo homagio, alligauimus nos regi Franciæ, qui tunc hoſtis eius erat & adhuc eſt: matrimonium procurantes fieri cum filia domini Caroli fratris eius, & vt dominū noſtrum grauaremus, regémq; Franciæ iuuaremus cum omni poteſtate noſtra per vverram modíſq; alijs. Deinde per noſtrum peruerſum conſilium antedictum, diffidauimus dominum noſtrum Regem Angliæ, & poſuimus nos extra fidem & homagium ſuum, & miſimus gentes noſtras in terram ſuam Angliæ, ad incendia facienda, & prædas abducendas, homicidia & alia damna plurima perpetranda: & terram Scotiæ quæ eſt de feodo ſuo, contra eum muniendo, ponentes & ſtabilientes gentes armatas in villis, caſtris, & alibi, ad defendendum terram contra eum de feodo ſuo, pro quibus tranſgreſsionibus, dominus noſter Rex Angliæ antedictus, ingreſſus terram Scotiæ in fortitudine ſua, eam conquiſiuit, & cepit, non

obſtante

obſtante omni eo quod facere potuimus contra eum, ſicut poteſt de iure facere tanquam dominus de feodo ſuo, quia nos ei homagium noſtrũ reddidimus, & fecimus rebellionem antedictam. Nos igitur exiſtentes adhuc in plena poteſtate noſtra, & libera voluntate reddimus ei terram Scotiæ, & gentem totam cum homagijs. In cuius rei teſtimoniũ, fecimus fieri has literas patentes. Dat. apud Brithin decimo die Iulij, Regni noſtro anno quarto. Conſignata litera factóq; ſigillo communi regni Scotiæ, proceſsit rex vt videret montana Scotiæ, præcedente eum ſemper per vnam dietam Epiſcopo Dunelmenſi. Cumq; trãſiſſet Morauiam, & perueniſſet vſque Eilgni, omnia videns eſſe pacata, conuerſo itinere reuertitur Bervvicum. In redeundo autem, tranſiuit per Abbathiam de Scone, vbi ſublato lapide, quo reges Scotorum tempore coronationis ſolebant vti pro throno, vſque VVeſtmonaſterium tranſtulit illum, iubens inde fieri cælebrantium cathedram ſacerdotum. Eo tempore, rex apud Berwicum conuocato parliamento, omnium magnatum Scotiæ fidelitates recepit, & homagia, qui ad rei geſtæ memoriam perpetuam, confecerunt ſuper hoc literas patentes eorum ſigillis munitas, continentes in gallico hunc tenorem.

Thronus regis Scotiæ lapis fuit quem erexit.

Parliamẽtum apud Berwicum.

Omnibus præſentes literas viſuris vel audituris, Iohannes Comyn de Badenauz. &c. qui ad fidem & voluntatem illuſtriſsimi Principis, ac chariſsimi Domini noſtri Edvvardi, Dei gratia Regis Angliæ, Domini Hiberniæ, ac ducis Aquitanniæ, venimus, promittimus pro nobis, & hæredibus noſtris, ſub pœna corporum noſtrorum & caſtellorum, ac omnium quæ habere poſſumus, quod nos ſeruiemus ei bene & fideliter contra omnes gentes, quæ viuere & mori poſſunt, omnibus vicibus quibus requiremur vel præmoniemur per antedictum dominum noſtrum Regem Angliæ, vel hæredes ſuos. Et quod nos nõ ſciemus damnum eorum, quin illud impediemus omnibus viribus noſtris, & eos præmoniemus. Et ad iſta tenenda & ſeruanda obligamus nos, & hæredes noſtros, & omnia bona noſtra. Inſuper & iuramus tactis ſacroſanctis Euangelijs, & poſteà nos omnes, & quilibet noſtrum, per ſe fecit homagium dicto domino noſtro regi Angliæ in hæc verba. Ego veſter homo ligius efficior de vita & membris, ac terreno honore, contra omnes homines qui poſſunt viuere & mori. Et idem dominus noſter rex, recepit hoc homagium ſub his verbis. Nos illud recipimus pro terris quibus eſtis ſeyſiti, ſaluo iure noſtro, aut alterius, & exceptis terris quas Iohannes de Balliolo quondam Rex Scotiæ nobis contulit, poſtquam nos ei regnum Scotiæ liberauimus, ſi fortè aliquas terras dedit. Inſuper nos omnes & ſinguli noſtrum per ſe fecimus fidelitatem domino noſtro regi prædicto in his verbis: Ero fidelis & legalis, fidémq; & legalitatem ſeruabo Edvvardo regi Angliæ & hæredibus ſuis, de vita & membris, & terreno honore, cõtra omnes qui poſſunt viuere & mori: & nunquã pro aliquo portabo arma, nec ero in conſilio vel auxilio contra eum, vel hæredes ſuos, in aliquo caſu qui poſsit contingere, ſed fideliter recognoſcam, & fideliter faciam ſeruitia, quæ pertinent ad tenementum, quod de eo tenere clamito, ſic me Deus adiuuet & omnes ſancti eius. In harum rerum teſtimonium factæ ſunt iſtæ literæ patentes, & ſigillis noſtris ſignatæ. Dat. apud Bervvicum, Anno regni regis Angliæ Edvvardi domini noſtri viceſimo quinto. His itaque geſtis ordinauit rex cuſtodẽ Scotiæ, Iohannem de VVarẽna Surreyæ & Southſexiæ comitem, theſaurariũ Hugonem de Creſſyngham, Iuſtitiariũ VVilhelmum de Ormesby: cui mandauit rex, vt omnes tenentes de rege terras aliquas vocaret, & eorum homagia fidelitatéſque reciperet. Iohannem verò Scotiæ quõdam regem, miſit Londonias ad turrim, aſsignata ſibi decente familia, liberúmque conceſsit exitum ad viginti miliaria circa vrbem. Iohannem verò Comin de

Literæ Scotorum de fidelitate ſeruanda.

De iuramento Scotorum.

Rex Scotiæ mittitur Londonias.

de Badenhau, & alium de Lovvan, cæteróſq; terræ illius magnates, tranſtulit in Angliam vltrà Trentam, ſub pœna capitis reditum in Scotiam interdicens, quouſque vverra ſua cùm rege Franciæ finiretur. Poſt hæc rex Angliæ profectus in Angliam, apud ſanctum Edmundum parliamentum tenuit in craſtino animarum, in quo à ciuitatibus & burgis conceſſa eſt regi octaua, à populo verò reliquo duodecima pars bonorum. Clerus ob conſtitutionem Bonifacij Papæ hoc anno æditam, quæ prohibet ſub pœna excommunicationis ne talliæ vel exactiones à clero per ſeculares principes quocunque modo exigantur, vel eis ſoluantur de rebus Eccleſiæ, regi pro vverra ſua petenti ſubſidium denegauit. Rex autem vt de meliori reſponſo deliberarent, negotium in aliud parliamentum tenendum Londonijs in craſtino ſancti Hillarij diſtulit. Hoc anno frater Petrus de Murrone quondam Papa Celeſtinus, per Bonifacium Papam captus & in arcta detentus cuſtodia, ſoluto præſentis vitæ ergaſtulo ad cœleſtia regna migrauit. Eo tempore duo filij Blanchæ, vxoris quondam Ferrandi, hæredes regni Caſtellæ, videlicet Alfonſus, & Ferrandus, audita morte patrui ſui Sanctij, Hiſpanias petũt, & confederato ſibi Iacobo rege Arragoniæ, regnum Legionenſe acquirunt, quod Alfonſus primogenitus patruo ſuo Iohanni, qui in eius auxilium venerat, contulit, vt illud de ſe teneret in feodum. Guido comes Flandrenſis multis à rege Francorum iniurijs laceſsitus, confederans ſe regi Anglorum, homagio regis Francorum renunciauit per nuncios ad hoc miſſos. Vrbs Apamia hoc anno proprium recepit epiſcopum, à Tholoſano epiſcopatu per Papam Bonifacium ſeparata, ſed cito pòſt Lodovvicus filius regis Siciliæ epiſcopus factus epiſcopatum tenuit reunitum. Circa iſtud tempus Cardinalis Albanenſis reuerſus in Angliam regem apud Bervvicum adijt, reſponſum requirens de treuga quæ conceſſa non fuerat propter confederationẽ cum rege Romanorum, à quo regi Angliæ reſponſum fuit, & per regem Cardinali, quod ipſe in treugam noluit aſſentire. Reuerſúſq; eſt Cardinalis in Gallias, intentione ſua in hac parte fruſtratus. Hoc anno ſuborta eſt diſcordia grandis Oxoniæ inter clericos & laicos, propter duos garciones diuerſarum patriarum, qui pro leui cauſa ad pugnandum ſunt accenſi. Nam dum quidam ratione patriæ vnũ iuuare laborarent, quidã aliũ nituntur manutenere & fauere, tranſlata eſt pugna ad fautores partium diuerſarum. In tantúmq; creuit ſeditio, vt tam clerici quàm laici euacuatis domibus ad pugnam accurrerent glomeratim. Dum autem clerici de ſuis hoſpitijs egreſsi fuiſſent, cognoſcẽtes veſpiliones laici nullos vel ſaltem paucos remanſiſſe domi apud hoſpitia clericorum, intrant habitacula, & bona diuerſimoda aſportant, damnum clericis irrecuperabile ingerentes. In hac pugna peremptus eſt dominus Fulco de Neyrmeth rector Eccleſiæ de Pycheleſtorn, & plures alij de vtraque ſecta. Audita huius facti quærela, dominus rex iuſsit iuſtitiarijs villam adire, pacem reformare, homicidas iudicialiter condemnare. Qui venientes Oxonias, burgenſes compulerunt ſoluere pro damnis factis clericis ducentas libras. Tranſit annus iſte aſper incolis frugum parcitate: Scotis pernitioſus pro nimia falſitate, ob quã cauſam eorum rex priuatur regia maieſtate: Anglis ſollicitus & damnoſus pro expenſarum nimia grauitate.

De parliamento apud ſanctũ Edmundum.

Cæleſtinus olim Papa moritur.

Hiſpania.

Comes Flandriæ confederatur cum Anglis.

Cardinalis venit ad regem.

Diſcordia Oxoniæ coorta.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo ducenteſimo nonageſimo octauo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus quintus, fuit idem rex ad natale Londonijs, vbi poſt feſtum Epiphaniæ Elizabeth filia regis Angliæ, cõnubio iungitur Iohanni filio comitis Holandiæ & hæredi. Quem pro hæreditate patris nuper occîſi, aſſequenda vnà cum vxore, conducente eos Humfredo de Boun, Herefordiæ & Eſtſexiæ comite, remiſit rex Angliæ cum honore.

Natale celebrat. Londonia.

Parlia-

Parliamentum coactum eſt Londonijs poſt feſtum ſancti Hillarij, in quo clero in denegatione perſiſtente ſubſidij, Rex ipſum à ſua protectione excluſit. Pro qua tamen redimenda, multi per ſe, multi verò per mediatores, regi bonorum ſuorum dederunt poſteà quintam partem. Rex archiepiſcopum rigidiorem comperiens, terras eius omnes ſeyſiuit, & de bonis eiuſdem debita in rotulis Scaccarij inuenta præcepit cum celeritate leuari. Nam idem Archiepiſcopus de conſenſu Cleri, procurauerat à Papa inhibitionem, ne quis clericorum regem reſpiceret de bonis Eccleſiæ. Feria quinta ante Purificationem Comes Lincolnienſis & Iohannes de Sancto Iohanne de Baiona, verſus Beliagarda, quæ obſeſſa à comite Attrabatenſi penuria victualium laborabat progredientes, vt eiuſdem de victualibus prouiderēt, cum appropinquarent ſyluæ, quæ per tria miliaria loco præfato diſtabat, in duas ſe acies diuiſerunt, quarum primā ducebat Iohannes de Sancto Iohanne, ſecundæ verò præerat ipſe comes. Iohannes itaque de Sancto Iohanne ſuáq; acies tranſita ſylua cum egrederetur in campi planitiem, obuiam habuit comitem Attrabatenſem, qui eum præſtolabatur cum magno exercitu, vbi ſtatim commiſſo prælio, ſubtrahente ſe comite Lincolnienſi pauci vincuntur à pluribus, capti ſunt ibi Iohannes de Sancto Iohanne, VVilhelmus de Mortuomari, VVilhelmus de Bermengham, cum alijs militibus octo, ſcutiferiſque nonnullis. Quos omnes tranſmiſit comes Attrabatenſis Pariſius in pompam triumphi. Comes verò Lincolnienſis cū ſuis Baionam reuertitur. Hoc anno auxit rex tributum de lanis, accipiens de quolibet ſacco quadraginta ſolidos, cum prius vltra marcam dimidiam non daretur. In feſto Sancti Matthæi rex conuocatis quibuſdam terræ maioribus apud Sarum, rogauit eos vt eorum aliqui in VVaſconiam tranſfretarent, quibus renuētibus, cœpit inter regem & ſuos diſcordia popularis. Rex prouidè citari fecit omnes qui ſibi ſeruitium debebant, cæteróſque omnes qui viginti libratas terræ & amplius tenebant, vt parati eſſent Londonijs in feſto Sancti Petri ad Vincula, cùm equis & armis, tranſfretaturi cum eo & regis ſtipendijs militaturi. Interim Cardinales qui à domino Papa miſſi fuerant, pro pace reformanda inter reges, indicentes duorum annorum treugam inter eos authoritate Papali, nihil proficere potuerunt. Iohannes per id temporis cui Alfonſus regnum Legionenſe contulerat, ab hoſtibus capitur, pro cuius redemptione Alfonſus reddidit iam in Hiſpaniam cōquiſita. Iohannes itaque liberatus à carcere, regnum Legionenſe reddidit aduerſarijs, & tanquam ſpreto redemptore ſuo, hoſtibus ſe coniunxit. Alfonſus igitur omnium deſtitutus ſubſidio, fratrem ſuum Ferrandum pro auxilio petendo, primò in Franciam, deinde ad Romanam tranſmiſit Curiam, ſed ex neutra parte aliquid reportauit. Per hoc tempus Cardinales de Columna, per Papam Bonifacium depoſiti, ad vrbem ſe conferunt Nepeſinam. Contra quos damnatos tanquam ſchiſmaticos & excommunicatos: Papa viros bellatores in Italia cruce ſignauit. Eodem tempore, Philippus rex Francorum Flandriam in manu potenti ingreſſus, villam Inſularum obſedit, ſuburbium deſtruens, & totam deuaſtans per circuitum regionem. Comes verò Attrabatenſis de VVaſconia reuerſus, & ingreſſus Flādriam, commiſſo bello iuxta Furnas cepit, & citò poſt regi Francorum villa redditur Inſularum. Eodem anno mēſe Maio, (cœperunt Scoti inſtigante eos VVilhelmo VValeys, qui vt fertur latro publicus fuerat) rebellare. Iuſticiarius Scotiæ VVilhelmus de Ormesby præceptum regis exequēs, multos qui regi Angliæ homagium & fidelitatem facere recuſabāt, exilio condemnauit. Qui præfatū VVilhelmū VValeys ſibi in principem eligentes, aſſociato ſibi VVilhelmo Duglas qui in reddendo

Clerus excluditur à protectione regis.

Angli parantur in Waſconiam

Augetur tributum de lana.

Citatio omnium ſeruientium regis.

Cardinales indicunt treugas.

Ingratitudo.

Diſcordia inter Papā & Cardinales.

Flandrenſes affliguntur

Wilhelmus Waleys incitat Scotos ad rebellandum.

caſtrum Bervvici ſe regi dederat, in magnam turmam creuerunt. Comite autem Surreyæ & theſaurario in Anglia conſiſtentibus, VVilhelmũ de Ormeſby, Iuſticiarium apud Scone opprimere cogitabant: Sed ille licet præmonitus ſuis omnibus pœnè relictis ad ſpolia hoſtium eorum vix euaſit inſidias. VVilhelmus igitur VValeys, cum ſuis palàm debacchando in Anglicos, quoſcunq; inuenire põtuit, trucidauit. De quibus viros religioſos ligatis ad dorſum manibus, coëgit ſaltare in fluuium, eorum ſubmerſionem in ludibrium conuertendo. Rex commotione audita, pro veritate inquirenda miſit epiſcopum Dunelmẽſem, qui veritate comperta, rediens regẽ de omnibus informauit. Medio tempore, rex audiens afflictionẽ Flandrenſium, doluit vehemẽter, habens maximè cordi, iter in Flandriam ad iuuandum amicum ſuũ Comitem. Militiam totam vltrà fluuium qui Trenta dicitur, aſsignauit comiti de VVarenna, præcipiens vt Scotorum audaciam celeriùs reprimeret, & auctores mali debita iuſtitia caſtigaret. Scripſit etiam Iohanni Comyn de Badenau, & comiti de Bovvan, vt memores fidelitatis ſuæ reuerterentur in Scotiam, & populi ſui ſuſcitatum iam tumultum ſedarent. Qui iuxta mandatum acceptum, in Scotiam reuertentes, quæ pacis erãt ſegniter exequuntur. Comes de VVarenna in prouincia Eboraci coadunans exercitum, nepotem ſuum Henricum de Percy, cum militia cõmunitatis Carleoli præmiſit in Scotiam. Qui vſq; ad villam de Are profectus, Galvvidienſes ad pacem regis admittere diſponebat. Audito autem quod Scotorum exercitus erat iuxta Irvvine, quod inde ad quatuor miliaria diſtabat, illuc profectus, vidit vltrà quendam lacum Scotorum exercitum conſedentem, in quo capitanei erant epiſcopus Glaſcuenſis, Andræas de Morima, Seneſcallus Scotiæ, & VVilhelmus VValeys. Miles autem quidam ſtrenuus nomine Richardus de Liuidi, qui regi Angliæ nunquàm homagium fecerat, relictis Scotis factus transfuga, ſe ſtatim Anglicis ſociauit. Reliqui pacem petentes dediderunt ſe, ſaluis eis vita & membris, catallis & terris, ita vt omnia vſque in hanc diem eſſent ſimpliciter condonata. Quam pacem promiſsis obſidibus, & ſcripto confecto, admiſit Henricus, ſi tamen hoc regi placeret. Qui ſuper hoc conſultus, ne accepto impediretur itinere, annuit poſtulatis. Adueniente comite VVarenne, cum Scoti tergiuerſando de die in diem transferrent obſides reddere, & VVilhelmus VValeys interim populum adunaret, arbitrantes ſe Anglici proditos dum Scotos inuadere diſponunt: Epiſcopus Glaſcuenſis, & VVilhelmus Duglas, ne proditionis notam incurrerẽt, ſe in ſui excuſationẽ protinus dediderũt, de quibus epiſcopus in caſtro de Rokesburgia, VVilhelmus verò in caſtro Bervvici cuſtodiæ mancipantur. Parliamentum factum eſt hoc anno Londonijs in feſto Sancti Petri ad Vincula, vbi in primis Rex recepit Archiepiſcopum in gratiam ſuam, omnibus quæ eius erant reſtitutis eidem. Deinde præcepit magnatibus qui tunc aderant, vt fidelitatem filio ſuo facerent, ipſúmq; regni hæredem & ſuum futurum recognoſcerent dominum. Rex verò de exactionibus in regno factis per neceſsitates werrarum diuerſarum ſe erga populum excuſauit. Comes verò Mareſcalli & Herefordenſis ſe ſubtrahentes cum vocarentur vt ſua officia transeundo in Flandriam exercerent, ſe ſuper hoc per nuncios excuſabant. Denique rex ipſe funere fratris ſui anno præterito in VVaſconia defuncti, apud VVeſtmonaſterium ſepultis honorificè vſque ad ſanctum Albanum proficiſcitur, vbi de diſcretorum conſilio Radulphum de Moynhermer militem, quem filia ſua Iohanna comitiſſa Glouerniæ, clàm maritum accepit in grauem patris offenſam, de caſtro Briſtolliæ fecit educi, & vxori ſuæ reddi, reſtituens eis omnes terras ad comitatum Glouerniæ ſpectantes, ſeruitium quinquaginta militum

Afflictio Flandrenſium.

Comes de Warenna proficiſcitur in Scotos.

Reddunt ſe quidam Scoti.

De parliamento.

Rex parat ire in Flandriam.

in Flandria imponens eiſdem. Liberauit etiam de carcere comites de Aſcales & Menteth, & Iohannem Comyn, cum quibuſdam alijs militibus de Scotia qui in caſtro de Dunbar capti fuerant, vt ſecum in Flandria militarent. Collecto denique exercitu qualem habere potuit, Thoma de Berkeley Conſtabulario, & Galfrido de Monibilza Mareſcallo factis, verſùs mare in Flandriam profecturus iter ſuum dirigit, atq; iuxta VVynchelſeyam, vbi portum elegerat, conſedit, milites viróſque bellatores de diuerſis partibus ad ſe confluentes per dies aliquot expectando. Dum rex moraretur ibidem, quadam die ad portum ire diſpoſuit conſideraturus nauigiũ quod adunatũ fuerat pro exercitu ſuo in Flandriam tranſuehendo. Villa autem de VVynchelſeya vbi portus erat, ſuper montem ſita eſt præruptæ altitudinis, ex eo latere quo vel mare reſpicit, vel imminet nauium ſtationi, vnde via quæ apertæ villæ deducit ad portum, non in directum, ne nimia decliuitate deſcendentes in præcipitium vel aſcendentes, repere potiùs manibus, quàm ambulare cogat, tenditur: ſed obliquata in latus, nunc ad vnam partem, nunc ad aliam ſinuoſis flexibus ſæpiùs recuruatur. Cingitur nihilominus villa non muro lapideo, ſed aggere terra facto, ac ſuper latus hoc præruptum in modum nemorum ad humanæ ſtaturæ altitudinem erecto, inter cuius propugnacula patet ad naues aſpectus. Ingreſſus itaque Rex villam, cum iuxta hæc obequitaret aggeris propugnacula, contuendo claſſem in imo ſtatutam, contigit vt molendino cuidam, quod vento agebatur (quorum in villa illa ſunt plurima) appropinquaret. Equus verò regis ſtrepitu velorum citatiùs circumactorũ à vento territus, dũ progredi refugit, & à rege vt progrederetur nunc flagelli (quod manu geſtabat) ictibus, nunc ſubditis calcaribus vrgeretur, à latere aggeris propugnacula tranſiliuit, ſuper quo tam equitum quàm peditum multitudo quæ vel regem ſequebatur vel ipſum viſura conuenerat, nemine aliud æſtimare valente, niſi quod rex non comparens præcipitio in hoc ſaltu periſſet, ſtabat admodum ſtupefacta. Sed diuina diſponente virtute, equus à tanta altitudine in via quam deſcripſimus pedibus recipitur, in qua ex recenti pluuia, aliqualiter reſoluta in lutum, licèt lubricando laberetur ad ſpacium duodecim pedum, non tamen cecidit, ſed per habenam alteram à Rege paululùm regiratus, directè aſcendit ad portam, per quàm rege ingreſſo incolumi, populus qui aſtabat, admiratione & gaudio multo repletur, ſuper ſe ſolum diuinum in Regis ſalute miraculum contemplando. Rege moram adhuc faciente apud VVynchelſeyam, venerunt ad eum nuncij ex parte comitum ſui Regni petitiones in ſcriptis huiuſmodi proponentes.

Miraculum de regis ſaluatione.

Hæc ſunt nocumenta quæ Achiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, & Priores, Comites & Barones, & tota terræ communitas monſtrant domino noſtro regi, & humiliter rogant eum, vt ea ad honorem ſuum & ſaluationem populi ſui velit corrigere & emendare.

Petitiones cõmunitatis regni directæ regi.

In primis videtur toti communitati terræ, quod præmonitio facta eis per breue Domini noſtri Regis non erat ſatis ſufficiens, quia non exprimebatur certus locus, quo debebant ire, quia ſecundùm locum oportebat facere prouidentiam & pecuniam habere. Et ſiue deberent ſeruitium facere ſiue non: quia dictum eſt communiter, quod dominus noſter vult tranſfretare in Flandriam, videtur toti communitati quod ibi non debent aliquod ſeruitiũ facere, quia nec ipſi, nec prædeceſſores ſui ſeu progenitores vnquã fecerunt ſeruitium in terra illa. Et quamuis ita eſſet quod deberent ibi ſeruitium facere, vt alibi, tamen non habent facultatem faciendi, quia nimis afflicti ſunt per diuerſa talliagia, auxilia, priſas, videlicet de frumentis, auenis, braſeo,

Accuſatio communitatis.

lanis, corijs, bobus, vaccis, carnibus, ſalſis, ſine ſolutione alicuius denarij, de quibus ſe debuerant ſuſtentaſſe. Propter hoc dicunt, quod auxilium non poſſunt facere propter paupertatem in qua ſunt, propter tallagia & priſas antedictas, quia vix habent vnde ſe ſuſtentent, & multi ſunt qui nullam ſuſtentationem habent, nec terras ſuas colere poſſunt. Propter hæc tota terræ communitas ſentit ſe valde grauatam, quia non tractantur ſecundùm leges & conſuetudines terræ, ſecundùm quas tractari anteceſſores ſui ſolebant habere, ſed voluntariè excluduntur. Sentiunt etiam ſe multi grauatos ſuper hoc quod ſolebant tractari ſecundùm articulos contentos in magna charta, cuius articuli omnes ſunt omiſsi, in maius damnum populo vniuerſo. Propter quod rogant dominum noſtrum regem, quod velit iſta corrigere ad honorem ſuum, & populi ſui ſaluationem. Propter hæc, communitas terræ ſentit ſe nimis grauatam de aſsiſa foreſtæ, quæ non eſt cuſtodita ſicut conſueuit, nec charta foreſtæ obſeruatur, ſed fiunt attachiamenta pro libitu extra aſsiſam, aliter quàm fieri conſueuit. Præterea tota communitas ſentit ſe grauatam de vectigali lanarum, quod nimis eſt onerosum, videlicet de quolibet ſacco quadraginta ſolidos, & de lana fracta, de quolibet ſacco ſeptem marcas: lana enim Angliæ aſcendit ferè ad valorem medietatis totius terræ: & vectigal quod inde ſoluitur aſcendit ad quintam partem valoris totius terræ. Quia verò communitas optat honorem & ſalutem domino noſtro regi, ſicut tenetur velle, non videtur eis quod ſit ad bonum regis quod tranſeat in Flandriam, niſi plus eſſet aſſecuratus de Flandrenſibus, pro ſe, & pro gente ſua, & ſimul cum hoc propter terram Scotiæ, quæ rebellare incipit ipſo exiſtente in terra, & æſtimant quod peius faciet cum certificati fuerint, quòd rex mare tranſierit. Nec ſolum pro terra Scotiæ, ſed etiam pro terris alijs quæ non ſunt adhuc modo debito ſtabilitatæ.

De Regis reſponſione.

Has petitiones cum rex apud Odemer iuxta VVynchelſeyam recepiſſet, reſpondit ſe talibus non poſſe ſine ſuo conſilio reſpondere, cuius pars aliqua iam tranſit in Flandriam, pars verò aliqua Londonijs eſt relicta. Rogauit autem per eoſdem nuncios præfatos comites, quòd ſi ſecum tranſire nollent, ſaltem regno ſuo in ſua abſentia non nocerent: ſperabat enim (deo fauente) reuerti, & regnum ſuum debito modo obtinere.

Acta in Waſconia.

Hac æſtate comes Lincolnienſis, & qui cum eo erant in VVaſconia, amouerunt obſidionem quæ poſita fuerat circa villam Sanctæ Catharinæ, fugatis qui eam obſederant Tholoſanis, in quorum terris incendia & deprædationes multas fecerunt.

Rex tranſit in Flandriam.

Duodecimo calendas Septembris rex Angliæ naues ingreſſus indiſſoluta claſſe ſulcato mari, ſexto die ſequente applicuit in Flandria, receptus in quadam villa iuxta portum quæ vocatur Excluſa. Quo tempore, nautæ Porteſmuthenſes & Gernemuthenſes, mutuo flagitáte odio, euacuatis nauibus ab his rebus quæ erant militum, commiſerunt ad inuicem grauem pugnam, ſed ſuccumbentibus Gernemuthenſibus de nauibus eorum viginti quinq; incendio conſumuntur.

Rex verò Angliæ ad Burgiam veniens, aſſenſum villanorum in conditiones inter ipſum & comitem initas petiuit ex parte ſua, & comitis medietatem expenſarum, offerens ad muniendam cingendamquè villam foſſato. Quæ cum villani renuerunt, comperit eos à ſuo alienatos domino, & ad reddendam villam Gallicis inclinatos, reputanſq; periculoſum moram facere inter proditores, armato diſcedens exercitu verſùs villam Gandauenſem dirigit iter ſuum, vbi dum moraretur rex, ſuborta eſt apud villam Samonem diſcordia inter Villanos & Anglicos, qui armati villani multis interfectis deprædati ſunt in magnam diſplicentiam regis noſtri. Rex Francorum audito

aduentu,

aduentu regis Anglorum vehementer conſternatus, ad vnius dietæ ſpacium ſe ſubtraxit. Interim Papa Bonifacius ſcripſit Principibus Alemanniæ, vt regem Romanorum Adulphum, cuius occurſum in Flandria rex Anglorum ſperauerat, vt ſimul cum comite Flandriæ oppreſſores inuaſoréſque ſuos Gallicos propulſaret, commoto bello inquietarent, & ab inuaſione Gallicorum, modis omnibus, impedirent. Per idem tempus Comites Herefordiæ & Mareſcalli cum ſuis complicibus Theſaurario & Baronibus de Scaccario inhibuerunt, ne leuari facerent octauum denarium à populo qui regi conceſſus fuerat apud Sanctum Edmundum. Induxerunt etiam Ciues Londoniarum, vt pro recuperandis ſuis libertatibus ſecum ſtarent. Hoc anno beatus Lodovvicus Francorum Rex à Papa Bonifacio Sanctorum Cathalogo eſt aſcriptus. Eo tempore ciuitate Nepeſina expugnata per milites Papæ Bonifacij, Cardinales de Columna ſe receperunt in oppidum de Columna.

Seditio creuit in Anglia.

Hoc anno inſuper Papa Bonifacius conſtitutiones prædeceſſorum ſuorum quaſdam extrauagãtes adiectis quibuſdam nouis in vnũ volumen fecit redigi, & tertio die Maij in Conſiſtorio lectum & approbatum, conſtituit ſextum Decretalium appellari. Eodem tempore idem Papa fratri VVilhelmo de Hothum priori prouinciali fratrum Prædicatorum Angliæ, Archiepiſcopatum contulit Dublinenſem, indulgens eidem, vt à quocunque Epiſcopo Catholico & vbicunque decreuerit, valeat conſecrari. Qui cum rege profectus in Flandriam ibidem à domino Dunelmenſi munus conſecrationis accepit. Per cuius mediationem ex parte Anglicorum, & ducis Brytanniæ ex parte Gallicorum inter reges acceptæ ſunt induciæ, & vltrà datos terminos ſæpius prorogatæ. Interim verò diuerſi hinc inde habiti ſunt de pace inter reges tractatus reformanda, quorum apud omnes finis ſperabatur optatus, ſi de mutuo aſſenſu reges fuiſſent, adinuicem collocuti. Itaque rege Angliæ in Flandria commorante, locum eius in Anglia tenuit filius ſuus Edvvardus. Cui quia minoris ætatis erat, pater rectores conſiliarioſqúe deputauerat, Richardum Epiſcopum Londonienſem, & VVilhelmum comitem VVarvvicenſem, necnon & milites, Reginaldum de Gray, Iohannem Giffardi, Alanum Plokenet, viros emeritæ militiæ prouidos & diſcretos.

Sextus liber decretalium fit per Papam Bonifacium.

De tutore filij regis.

Exeunte menſe Auguſto, cùm Comes VVarennæ promiſsionem factam à Scotis de obſidibus decidere videret in nihilum, VVilhelmum VValeys commouentem populum & magnates, ſub diſsimulatione iſta permittentes, de Bervvico progreditur vſque ad Striuelyn exercitu adunato, vbi venerunt ad eundem Comitem VVarennæ, Seneſcallus Scotiæ, & Comes de Levvenes, rogantes, vt quieſceret, dum ipſi populum Scotorum ad pacem regis reducere attemptarent. Conceſsit Comes quæ petierant, ſed ipſi cùm nil proficerent redierunt, quarto idus Septembris, promittentes ſe cum quadraginta equis in craſtino ad Comitis adiutorium redituros. Quo die miſsi ſunt nuncij ad VVilhelmum VValeys & Scotos qui cum eo erant, inuitantes eos ad pacem Regis, & pro retroactis impunitatem ſpondentes. Qui reſponderunt ſe ad pugnam non ad pacem veniſſe. Erat iuxta Striuelyn pons arctus, qui ducebat vltrà aquam profundiſsimam, quem Anglici certatim tranſire nitebantur, ſed diſſuaſit hoc Richardus de Lundy, aſſerens, quod non poſſent ſimul in multitudine aliqua progredi, ſed tantum bini vel terni, ad plus, & ſi tali modo tranſiret exercitus, dicebat grande periculum imminere his qui primò tranſierunt, cum Scoti poſſent ſemper paucos pariter tranſeuntes, ad vota perimere. Comes tamen VVa-

Wilhelmus Waleys.

rennæ ſuadentibus alijs minus ſapientibus, elegit vt per pontem tranſirent. Et ecce antequam pertranſiſſet medietas exercitus, ſuperuenit multitudo Scotorum, & cùm his qui iam tranſierant congreſſa, penè omnes qui tranſierant trucidauit. Inter paucos qui euaſerunt, fuit Marmeducus de Tvveuge qui in magna virtute obtinuit pontem, vt ſaluus rediret. Comes VVarennæ cuſtos Scotiæ vſq; Bervvicum fugiens, commiſit cuſtodiam caſtri de Striuelyn Marmeduco. Seneſcallus verò Scotię & comes de Levvenes, videntes Anglicos corruiſſe, tranſfugerunt ad Scotos. Cecidit autem in hoc prælio Hugo de Creſſyngham theſaurarius Scotiæ, quem Scoti ob odium ſpeciale excoriantes, pellem eius in particulas diuiſerunt. Comes VVarennæ cuſtos Scotiæ de Bervvico fugit in Angliam ad filium regis Edvvardum, fugeruntq́ue poſt eum & cæteri Anglici qui in Bervvico erant, villam Scotis vacuam relinquentes. Cuſtodes tamen caſtri illud tenentes viriliter defenderunt.

Bellum de Striuelyn.

Dum hæc agerentur à Scotis, ſuaſum eſt filio regis à conſilio ſuo, vt comites Herefordiæ & Mareſcalli vocaret, & ſi quo modo poſſet ad pacem alliceret. Qui cum vocati venirent, in formam pacis ſubſcriptam, voluerunt, & nullam aliam conſentire. Primò quod dominus Rex chartam magnam cum cæteris articulis adiectis, & chartam de foreſta annuat & confirmet; & quòd nullum auxilium vel vexationem exigat à clero vel populo, abſque conſilio & aſſenſu, & quod omnem offenſam comitibus, & eorum confederatis dimittat. Articuli adiecti ad magnam chartam ſunt iſti. Nullum tallagium vel auxilium per nos vel hæredes noſtros, de cætero in regno noſtro imponatur ſeu leuetur, ſine voluntate & aſſenſu communi Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, & aliorũ Prælatorum, Comitum, Baronum, Militum, Burgenſiũ, & aliorum liberorum hominum. Nullus miniſter noſter vel hæredum noſtrorum in regno noſtro capiat blada, lanas, coria, aut aliqua alia bona cuiuſcunq; ſine voluntate & aſſenſu illius cuius fuerint. Nihil capiatur de cætero nomine vectigalis de ſacco lanæ. Volumus etiam & concedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quod omnes Clerici & Laici de regno noſtro, habeãt omnes leges, libertates, & omnes conſuetudines, ita liberè & integrè, ſicut eas aliquo tempore conſueuerunt melius pleniuſq́ue habere. Et ſi contra illas vel quemcunq; articulum in præſenti charta contentum ſtatuta fuerint ædita per nos vel anteceſſores noſtros, vel conſuetudines introductæ, volumus & concedimus, quòd huiuſmodi ſtatuta vacua ſint, & nulla imperpetuum. Remiſimus etiam Humfredo de Boun Comiti Herefordiæ & Eſtſexiæ, Conſtabulario Angliæ, Rogero Bigot comiti Northfolchiæ Mareſcallo Angliæ, & alijs comitibus, Baronibus, militibus, armigeris, Iohanni de Ferrarijs ac omnibus alijs de eorum ſocietate, confederatione & concordia exiſtentibus, necnon omnibus viginti libratas terrarum tenentibus in regno noſtro, ſiue de nobis, ſiue de alio quocunque in capite, qui ad tranſfretandum nobiſcum in Flandriam certo die notato vocati fuerunt, & non venerunt, rancorẽ noſtrum & malam voluntatem quam ex cauſis prædictis erga eos habuimus, & tranſgreſsiones ſi quas nobis vel noſtris fecerint, vſq; ad pręſentis chartæ cõfectionem. Et ad maiorem ſecuritatem huius rei, volumus & cõcedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quod omnes Archiepiſcopi & Epiſcopi Angliæ in perpetuum in ſuis Cathedralibus Eccleſijs, habita præſenti charta & lecta, excommunicent publicè, & in ſingulis Parochialibus Eccleſijs ſuarum Dioceſium excommunicari faciant, ſeu excommunicatos denunciare bis in anno omnes qui contra tenorem præſentis chartæ, vim & effectum in quocunque articulo ſcienter fecerunt, aut fieri procurauerunt quouiſmodo.

Forma concordiæ inter comites Angliæ & regem.

Miſsis

Miſsis igitur in Flandriam nuncijs ad ipſum regem, confirmationem omnium iſtorum, ſub ſigillo ſuo (tanquam ab eo qui in arcto poſitus erat, cedendum malitiæ temporis cenſuit) obtinuerunt. Pro confirmatione & harum rerum omnium dedit populus Anglicanus Regi denarium nonum bonorum ſuorum: Clerus verò Cantuarienſis decimum, & Clerus Eboracenſis quintum, quia propior damno fuit. Mandauit autem rex Angliæ eo tempore comitibus & magnatibus terræ ſuę, vt aſsiſterent comiti de VVarenna cuſtodi Scotiæ, ad comprimendum rebelliones Scotorum, præfigens eis terminum octauas ſancti Hillarij, in quo parati forent Eboraci contra hoſtes vlterius progreſſuri: ad quem diem & locum mandauit maioribus Scotiæ vt venirent, alioquin hoſtes publici haberentur. Ante natale domini Robertus Clifford miles illuſtris, cum centum armatis qui erant in præſidio ciuitatis Carleoli Scotiam ingreſſus, cædes & incendia exercuit, & abducta præda magna Carleolum eſt reuerſus. Tranſit annus iſte pro penuria frugum illaudabilis: Clero Angliæ importabilis, quia de protectione regia eſt excluſus, & per regem nihilominus deprædatus: Anglis in VVaſconia ſiue Scotia infortunatus, quia in vtraque regione populus Angliæ eſt proſtratus: Regibus Angliæ & Franciæ ſollicitus & laborioſus: Flandrenſibus ſatis lætus, ſed infidelibus inquietus.

Subſidium regi conceſſum.

Annalis concluſio.

ANno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus ſextus, fuit idem rex ad natale in Flandria apud Gandauum, ad quem venerunt in feſto Sanctorum Innocentium, Magiſter ordinis prædicatorum, & miniſter generalis fratrum Minorum ſub eadem forma, qua ante regem Franciæ, ex parte domini Papæ rogauerunt ſupplicantes, quatenus nuncios ſolemnes ad Curiam Romanam conceſſa eis plena poteſtate tractandi, ordinandi & perficiendi omnia quæ pacis reformationem tangerent, deſtinarent, & ipſe apoſtolicus non tanquam iudex, ſed vt bonus pacis mediator in nullius præiudicium, ſatageret ad pacem & tranquillitatem regnorum, regum amicitiam in ſtatum priſtinum reformare. Et quia hoc abſque treugis fieri non poſſe iudicauit dominus Papa, ideò per hos nuncios biennales inducias, quas per Cardinales implorauerat, indixit de nouo, ſub pœna excommunicationis & interdicti terrarum ſuarum.

Papa mittit legatos ad regem Angliæ.

Natale celebratum Gandaui.

Rex Angliæ perpendens ſe in Flandria periculoſè commorantem illucque per informationem comitis Flandriæ minus prudenter attractum, regnúmq; proprium inteſtina ſeditione turbatum, fiduciámq; ſuam de rege Romanorũ per papam ſibi minus beneuolum regnum Teutoniæ turbãtem fruſtratam, cõſenſit in treugas indictas. Conuenítq; inter eos vt captiui interim taxata eorũ redemptione liberarentur, hinc inde ea conditione, vt ſi pax non fieret, redirent ad ſuas cuſtodias, vel redemptionem ſoluerent iam taxatam. Tranſmittunt igitur reges vtrique ſolemnes nuncios cum plena poteſtate ad curiam Romanam, vt per mediationem Apoſtolici, non tanquam iudicis, ſed amicabilis compoſitoris diſcuſsis negotijs pax inter reges & concordia reformetur. Poſt hæc apud Gandauum ſuſcitata eſt ſeditio per filios comitis Flandriæ, & villanos contra Anglicos quorum villa per VVallenſes incenſa fuiſſet, niſi rex accurrente ad eum comite impetum impediſſet. Eo tempore, Comes VVarennæ cuſtos Scotiæ, ac comites alij, iuxta mandatum regium Eboracum conuenientes in octauis Sancti Hillarij, publicata confirmatione chartarum articulorum adiectorum, verſus Scotiam proceſſerunt. Maiores Scotorum Eboracum non venientes ſecundùm vocationem Regiam, ſe infrà terræ ſuæ terminos tenuerũt. VVilhelmus VValleys caſtrũ de Rokesburgia iam multis

Rex pangit inducias biennales.

Seditio in Flandria.

Expeditio in Scotiam.

diebus obſederat. Sed audito aduentu Anglicorum, in multitudine magna diffugit. Comites verò regni Angliæ peruenientes Rokesburgiam, munito caſtro ac conſolatis obſeſsis, digreſsi ſunt vſque Kelſon, & inde reuerſi ſunt vſq; Bervvicum, quam iam Scotis vacuam inuenerunt. Dúmque ibi morarentur, mandauit eis rex de treugis acceptis inter ipſum & regem Frãciæ, & reditu ſuo celeri, iubens ne ante aduentum ſuum excepta occupatione Bervvici, aliquid quo paterent diſcrimini attemptarent. Comites igitur remiſſa maiori parte exercitus, & retentis qui ad defenſionem villæ poſſent ſufficere, aduentum regium expectabant contra principium quadrageſimæ tunc inſtantis. Intereà

Perfidia Scotorum.

Robertus de Clifford cum his qui erant in pręſidio Carleoli, ingreſſus Scotiam villam combuſsit Anandiæ, & rediit cum præda magna. Cùm rex Angliæ ad propria reuerſurus, veniſſet ad villam quæ Ardeburgia dicitur, Scoti ferè omnes quos ſecum in Flandriam duxerat, in expeditionem ab ipſo rege diſcedentes Pariſius abierunt. Rex Edvvardus in Angliam veniens, ad Regem Francorum miſit pro liberatione captiuorum iuxta formã cõdictam. Rex verò Francorum exegit à nunciis liberationem Iohãnis quondã regis Scotiæ, qui de ſuis fuiſſe aſſeruit alligatis. Super quo rex Angliæ requiſitus, cũ recuſaret eum reddere, dicens, cõuentionem tantùm de illis captiuis factam, qui in vverra VVaſconiæ capti fuerãt, hinc inde dilata eſt in annũ ſequentem liberatio captiuorum. Interim rex Angliæ Scotorum rebelliones diſponens reprimere, & eos ad de-

Parliamentũ Eboracenſe. Rex proficiſcitur in Scotiam.

bitam coërcere ſubiectionem, parliamentum tenuit Eboraci, vocatíſq; Scotorũ maioribus, cùm non venirent, ſuis indixit, vt cum equis & armis parati eſſent Rokesburgiæ in feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ. Rex interim viſitato ſancto Iohanne de Beuerlaco, rediẽs Rokesburgiam, inuenit ad præfixum terminum exercitum congregatum. Sub eiſdem diebus Comites Herefordiæ & Mareſcalli, quia confirmatio chartarum fuit facta in terra aliena, petiuerunt ad maiorem ſecuritatem eas iterum confirmari: ſpoponderunt autẽ pro rege epiſcopus Dunelmenſis, ac comites Iohannes Surreyæ, VVilhelmus VVarvvici, Radulphus Glouerniæ, quod obtenta victoria rex eas pòſt ſuum redditum confirmaret. Proficiſcitur deinde rex cum exercitu ad villam quandam de Temple Hiſton,

Epiſcopus militem agit.

remiſitq; inde epiſcopũ Dunelmenſem, ad capiendum caſtrum de Driltone, cum duobus aliis caſtris, quorum cuſtodes præter alia mala inuaſerat extrema caſtrorum confinia. Quorũ primum cepit epiſcopus, cuſtodibus liberis dimiſſis, reliqua duo capta ſunt per nouos milites ibi creatos, & incenſa. Dum rex apud Temple Hiſton moraretur cum exercitu iuxta flumen, expectando aduẽtum nauium quæ apud Bervvicum oneratæ victualibus fuerant, contigit vt ipſis aduerſo vento impeditis per menſem, exercitus affligi inciperet inędia atque fame, quo cognito, Scoti maximum coadunant exercitum, ſperantes Anglicos iam fame deficientes opprimere ſine mora. Et ecce triduo antequam venirent Scoti, naues applicant cum victualibus: quibus diſtributis, reficiuntur ſinguli iuxta vota. Rex deinde audito quod aduenirent Scoti, obuiam progreditur, & nocte ſuperueniente in quadam campi planitie cum exercitu armato reſedit. In aurora verò terribilis quidam clamor inſonuit, quo excitati omnes, Scotoſque in vicino æſtimantes, celeriùs ſe parant ad pugnam.

Rex ab equo deiectus, duas coſtas confregit.

Dextrarius verò regis tumultuoſo actus clamore, regem iam aſcendentem recalcitrando deiecit, laterique eius calces poſteriores allidens, duas ei coſtas confregit. Qui nihilominus aſcendens eum, alium progredientem ad prælium comitari exercitum non omiſit. Itaque iuxta locum qui Fovvkyrke dicitur, in die beatæ Mariæ Magdalenæ, VVilhelmus VValeys conſtruxit ſepem inter Scotorum exercitum & Anglorum, longos palos in terram figens, &

cum

cum funibus nectens & chordis, vt ingreſſum Anglicorum ad ſuos impediret. Deinde pedeſtrem Scotorum populum in prima acie collocauit, dicens eis patria lingua, **I haue brought you to the King, hop gif ye kun.**

Bellum de Fowkirk.

REx verò videns diſpoſitionem Scotorum, iuſsit VVallenſibus vt eos aggrederentur. Sed ipſi propter inueteratum odium quod gerebant ad regē, negotium diſtulerunt, credentes quòd Scoti, qui multò plures fuerunt quàm Anglici, victoriam reportaſſent, & per conſequens ipſi votorum ſuorum effecti compotes, in Anglicos cum Scotis comitèr irruiſſent, & mala irrogata iādudum genti ſuæ viriliter derogaſſent. Cumqúe eos cunctantes quidam miles cerneret, ſatyricè dixit regi:

Rex Edwarde, fidem ſi des Wallenſibus erras,
Vt dederas prædam, ſed eorum diripe terras.

Verſus Satyrici in Wallos.

Rex verò dato ſigno prælij primæ cohorti, irruit in Scotos audaciter, ſepémq; dirumpit. Congrediuntur igitur ambo exercitus, ſed fugientibus ſtatim Scotorum equitibus, Anglici inſequuntur cædentes & ſtragem magnam ingerentes, vt eorum qui ceciderant de Scotis in hoc prælio numerus æſtimetur ſexaginta millia exceſsiſſe. In principio autem prælij, præceptor militiæ templi in Anglia & ſocius eius qui erat præceptor Scociæ, Scotorum agmini ſe immiſcentes, ante alios oppreſsi, oppreſſorum multitudinē ſunt perempti. VVilhelmus VValleys & maiores Scotiæ ab hoc prælio ad nemora confugerunt. Poſt hæc, vaſtata eſt villa Sancti Andreæ nemine reſiſtente. Exinde per foreſtam de Felkirke venerunt Anglici, ad caſtrum de Are (quod Robertus de Brus fugiens incēdit vacuumqúe reliquit) trāſeuntes per villam Anandiæ ceperunt caſtrum de Lovvmaban. Cum autem veniſſet rex Carleolum, Comites Herefordiæ & Mareſcalli, licentia accepta ad propria redierunt. Rex verò primò Dunelmiam, deindè Tynemutham, & indè vſque Codingham iuxtà Beuerlacum progreſſus, ibidem vt feſtum Natale domini perageret expectauit. Hoc anno Albertus Dux Auſtriæ contra Adulphum regem Romanorum dimicans, ipſum interfecit in campo, & citò poſt in regem Romanorum loco Adulphi electus, ſolemniter coronatur. Petrus & Iacobus de Columna, quondam Cardinales, deſtructo caſtro de Columna per papales fugiunt Preneſtę, vbi ab exercitu Papæ obſeſsi, tandem ſe humiliant, & idibus Octobris ad Papam venientes, veniam poſtulant de commiſsis. Hoc etiam anno in craſtino Sancti Bartholomęi beatus Lodovvicus quondam rex Francorum de loco ſepulchri in capſam præcioſam ad hoc paratam transfertur. Tranſit annus iſte frugibus nec abundans nec omninò inops fructuum: Alemannis propter bella grauis: Scotis exitialis, ſed pacificus Anglis & Francis.

Scotorum ſtrages.

Rex Romanorum occiditur.

Cardinales reconſiliantur Papæ.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo tricenteſimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus ſeptimus, fuit idem rex ad Natale ad Codingham iuxta Beuerlacum. Poſt quod, verſùs partes regni auſtrales iter ſuum direxit. Eodem tempore Papa Bonifacius ſubmiſsionibus regum receptis, pacem & concordiam inter reges ordinauit, ita vt rex Anglię ſororem, & filius eius filiam regis Francorum ducerent, certis pro vtriſque dotibus diffinitis, & quòd ducatus Aquitaniæ in manus domini Papæ traderetur quouſque diſcuſſa vtriuſque regis iuſticia iuſto domino redderetur, & quòd rex Anglię naues ſuperſtites cum mercibus de illis quæ raptæ fuerant reſtitueret. Sed ſuper hijs duobus articulis intercedit magna dilatio, rege Francorum partem quam in VVaſconia occupauerat tradere renuente. Hoc anno filij Caroli regis Siciliæ, Philippus & Robertus ingreſsi Siciliam, dum Siculos ſatagunt expugnare, Philippus cum gente ſua tota à Siculis capitur. Eodem anno rex Tartarorum ab vrbe

De pace inter reges.

Ieroſolomitana expulit Saracenos. Frater huius regis Tartarorum ex filia regis Armeniæ genuit filium hiſpidum & piloſum, quem cùm pater cremari iuberet, mater ſibi dari infantem petijt, quē fecit illico à pesbiteris baptizari. Quo baptizato, cecidit ſtatim tota villoſitas, & puer apparuit lenis & pulcher. Quod miraculum cùm pater vidiſſet, credidit ipſe & domus eius tota.

Miraculum de filio cuiuſdam Tartari.

Eodem tempore Carolus comes Valeſij miſſus in Flandriam contra comitem, receptus eſt pacificè apud Burges. Sub eiſdem diebus Petrus & Iacobus de Columna timentes ſibi, iterum fugiunt, & toto tempore Bonifacij in loco latēt ignoto.

Cardinalium fuga.

In principio Quadrageſimæ rex Angliæ parliamentum tenuit Londonijs, vbi rogatus à Comitibus ſæpè dictis, vt chartarum confirmationem renouaret, ſecundùm quod in Scotia promiſerat, poſt aliquas dilationes inſtantiæ eorum adquieuit, hac additione, ſaluo iure coronæ noſtræ, in fine adiecta. Quam cum audiſſent Comites, cum diſplicentia ad propria diſceſſerunt. Sed reuocatis ipſis ad quindenam Paſchæ, ad votum eorum abſolutè omnia ſunt conceſſa. Perambulatio autem foreſtæ commiſſa eſt per Angliam tribus Epiſcopis, totidem Comitibus Baronibuſq́ue in eodem numero, vt ipſi deum habentes præ oculis executionem facerent, & ſi quæ emergerent dubia, illa ſecundùm deum & iuſticiam declararent.

Parliamentum Londonenſe.

In tranſlatione Beati Thomæ Martyris venerunt nuncij Papæ ad regem Cantuariam, rogantes, vt Iohannem quondam regem Scotiæ ſuæ liberaret cuſtodiæ, ſpondentes quòd regem & regnum ab omni quod per hanc liberationē poſſet contingere periculo prēſeruarent. Quorum petitioni rex condeſcendens, reſpondit ſeipſum Iohannē tanquàm ſeductorem falſum & periurum ad Papam miſſurum. Ad quem nuntij reſponderunt: & nos eum pro tali ſuſcipimus ſummo Pontifici præſentandum. Cúmque dictus Iohannes cum præfatis nuntijs veniſſet Doueriam, & ciſtæ ſuæ in nauem inferrētur, quidam regales qui eos ad mare deduxerunt, dixerunt quòd voluerunt videre quę continebantur in clitellis dicti Iohannis. Quibus apertis, inuenta eſt vna corona regia regni Scotorum aurea, & multa vaſa aurea & argentea, & pecuniæ nō parua ſumma, quæ vniuerſa regi Angliæ ſunt allata. Rex illico coronam auream offerri iuſsit beato Thomæ martyri, & ſigillum commune Scotiæ, quod repertū eſt ibidē inter cætera, iuſsit ſibimet reſeruari, pecuniā verò totam remiſit dicto Iohanni, ad expenſas itineris inchoati. Nuntij verò plurimū cōmendantes regis ſapientiam & regalem munificentiam, tranſtulerunt eundem Iohannē in terram Ballioli, quam habuit in regno Franciæ, & ibidem reliquerunt eum ſub certorum cuſtodia prælatorum. Poſthæc & alij captiui à regibus detenti, hinc inde ſecundùm conditiones in treugarum conceſsione poſitas, liberantur.

Nuntij Papæ intercedunt pro rege Scotiæ.

Corona regis Scotorum conſecratur Thomæ Cant.

Rex Angliæ ſperans ſe per matrimonium inter ipſum & ſororem regis Francię contrahendū, pace diuturna gratulari, ac ſi foret, iam omnia iura ſua vltra marina cum noua nupta ſorore regis Francorum dimidia conſecuturus, interno gaudio æſtuabat, diſceſsitq́ue in Cantiam cum optimatibus ſuis, aduentum ibidem Dominæ præſtolaturus. In nullo tamen, vt probauit expòſt rei exitus, per hoc matrimonium promouit regnum ſuum. Poſt paucos dies redierunt Legati regis Angliæ, adducentes ſororem regis Franciæ, nomine Margaretam, quā conduxit dux Burgundiæ cum non modica multitudine Gallicorum. Comes quoquè Brytanniæ, cum proceribus ſibi ſubditis, ad has nuptias properauit. Cunctiq́ue ferè Principes nominati, qui citra Hiſpaniam morabantur, tantę deſponſationi intereſſe gaudebant, quia nimirùm regis Edvv. magnificentia per orbem totū dilatata, cūctos attraxerat in venerationem perſonæ regiæ & amorem. Igitur die. 4. poſt natiuitatē Virginis glorioſæ, agente Cantuarienſi Pontifice, in Eccleſia metropolitana Angliæ inter regem & Margaretam prædictam ſolemnitas

Deſponſatio regis & reginæ Margar.

ſolemnitas matrimonij celebratur. Quæ fuerit ibidem, non ſolùm regni nobilitas, ſed diuerſarum regionum virorum cõgregata ſublimitas, quis conuiuij apparatus, quæ profuſio expenſarum, ſcribere ſuperſedeo, ne pannagericon videar conſcripſiſſe. Durauit iſtud tripudium per dies quatuor, poſt quos extranei accepta repatriandi licentia ſunt dimiſsi, maximis & varijs muneribus honorati. In feſto Sancti Martini parliamento habito apud Eboracum, Rex Bervvicum progreditur, intendens vlteriùs procedendo amouere obſidionem Scotorum, qui caſtrum de Striuelyn obſidebant, & vehementer arctabant obſeſſos. Sed cauſantibus proceribus loca paluſtria propter brumalem intemperiem eſſe immedibilia, rex præmonitis cautè obſeſsis, vt ſaluis ſibi vita & membris caſtrum redderent, vlterius non proceſsit. Deinde rex direxit epiſtolã Archiepiſcopo Cantuarienſi in hæc verba: Quia magnificauit dominus miſericordiam ſuam facere nobiſcum, dignum eſt, O pater, vt innumeris beneficijs ſuis dignis reſpondeamus operibus. Neque enim in gladio noſtro poſsidemus terram, & brachium noſtrum non ſaluauit nos, ſed dextera eius & brachium ſanctum eius, quin complacuit illi in nobis, vt huc vſque conſeruauit nos, & inimicos noſtros compeſcuit. Iuſtum proinde eſt, vt qui omnia ſubiecit ſub pedibus noſtris, ſubijciamus illi & nos animas noſtras, & vt hi quos nobis ſubdidit, eius ſubdãtur legibus. Non enim ſegniter elaborare debemus punire ſacrilegos, rebelles comprimere, eripere pauperem de manu fortiorum eius: Sed & meæ ſolicitudinis eſt, pacem firmam in regno noſtro conſolidare, & inimicos noſtros expugnare. Quapropter orate pro me & regno noſtro, populo quoque noſtro, vt iter atque actus noſtros dirigat altiſsimus, vt ſit ad laudem nominis ſui & regni noſtri promotionem. Diuulgata hæc epiſtola per Eccleſias, omnis populus ſponte, & cum gaudio pro rege fecit orationes. Eodem tempore, iuſsit rex apportari in turrim Londoniæ omnes manicas ferreas & cathenas quæ inueniri poterant in omni loco Angliæ, ad inæſtimabilem multitudinem, ſed cauſa penitùs neſciebatur. Tranſit annus iſte nec plenè frugifer, nec penurioſus, ſicut bellicoſus: Saracenis formidoloſus: Tartaris martius: Scotis perfidia notabilis: Anglis & Francis ſub quiete decurſus.

Parliamentũ Eboracenſe.

Epiſtola regis ad Archiepiſcopũ Cantuarienſem vt pro ſe preces funderentur.

Omnes manicæ & catenæ in arcem Londinẽ congeruntur.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo tricenteſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus octauus, fuit idem rex ad natale apud Bervvicum, Regina verò apud VVyndeleſhores. Infrà præſentis natalis ſolemnia prohibita eſt moneta alienigenarum ſurreptitia & illegitima, quam Pollardos & Cocodones, atq; Roſarios appellabant, qui paulatim & latenter loco irrepſerant ſterlingorum. Hanc monetam primò rex Edvvardus iuſſerat valere obolum, deinde omnino exterminauit. Gallici nempe hanc monetam fabricauerunt, quæ non erat argentea, ſed ſuperficialiter deargentata, & currebat in locis plurimis loco ſterlingorum, multiq́ue decepti fuerant per eandem. Poſt feſtũ natalis Domini, rex reuerſus eſt in Angliam, de partibus Northũbranis. Hoc anno obijt ſine prole Edmundus comes Cornubiæ, filius Richardi quondã comitis Cornubię & regis Alemãniæ. Qua de cauſa redijt comitatus ille ad coronam. Corpus eiuſdem comitis apud Aſherngger, locum quem fundauerat, eſt humatum. Iſto anno Papa Bonifacius octauus indultum faciens omnibus verè pœnitentibus & confeſsis, qui per anni præſentis ſpacium, ac per quemlibet annum centeſimum futurum, Romam, ac beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli baſilicas voto peregrinationis humiliter acceſſerint, & deuotè, cunctorum ſuorum conceſsit indulgentiam peccatorum. Parliamentum Londonijs conuocatur in quadrageſimã, in quo rex confirmationes chartarũ renoua-

Natale celebratum Bervvici.

Moneta adulterata, Pollardi & Kokodones, vocata.

Obijt Edmundus comes Cornubiæ.

Iubilæus inſtitutus.

Parliamentũ Londonenſe.

renouauit & ſtatuta quædam ædidit de finibus & liberationibus carcerum, quæ

Natus eſt regi filius dictus Toomas.

ſunt vtilia valde regno. Eodem anno apud Brothorton natus eſt regi filius ex Margareta regina, quæ cùm parturiret afflicta doloribus beatũ Thomam Cãtuarienſem archiepiſcopum atque martyrem pro alleuiatione tantæ pœnæ ſupplicitèr inuocauit. Moxq́ue morti proxima pro partus difficultate videbatur ſibi quòd vires reſumpſit, & peperit filium, qui in honorem beati Thomæ Thomas eſt appellatus: qui mox vt cœpit mamillas ſugere mulieris Fràcigenæ, horrente ſtomacho, lac euomuit, donec adducta eſt mulier Anglica, de qua delectabiliter tãquam qui naturaliter diſcerneret lac alienigenæ ſibi fore minimè naturale.

Acta in Scotia.

Hoc anno rex Angliæ profectus eſt in Scotiam cum exercitu copioſo & cepit caſtrum de Louhmaban. Deindè ingreſſus eſt Galvvídeam, vbi maiores Scotorum petiêrũt à rege vt permitteret Iohannem de Balliolo pacificè regnare ſuper eos, & vt ſineret magnates Scotiæ redimere terras ſuas datas diuerſis perſonis Angliæ de illis quibus datæ ſunt per regem, aſſerẽtes quòd alioquin ſe defenderent quàmdiu poſſent. Sed rex in nullo illorum peticionibus condeſcendit. In craſtino verò rex profectus eſt vſque Svvinam, vbi moram traxit per octo dies, ad quem locum conuenêrunt Scoti innumerabiles cum ſuis ducibus, vt regem & eius exercitum infeſtarent. Rex autem cum filio ſuo ſuiſquè proceribus Scotis obuiam eſt profectus, qui mox meticuloſi & timidi velut lepores ad colles & nemora confugêrunt. Fuiſſetqué dies iſte Scotis exitialis, ſi Anglicis VValici non defuiſſent, quibus innatum eſt vt inermes loca paludoſa pertranſeant, & colles agiliter occupent & aſcendant. Nempè Anglici tũc eorum carentes auxilio, cùm ipſi nimis põderoſè fuiſſent armati, Scotos inſequi non valebant.

Scoti corrumpunt Papam. Romæ omnia venalia.

Per idem tempus Scoti cognoſcentes Romæ omnia vænalia, donis dominum Papam vberrimis ditauêrunt, petentes ab eo conſilium, pariter ac auxilium contra dominum ſuum regem Angliæ. Quibus Papa promiſit in breui remedium contemplatione donariorum, iubens vt celeriter ſine tumultu repatriarent. Igitur Papa promiſsionis ſuæ non immemor, illico direxit quédam Lumbardum ad Archiepiſcopum Cantuariæ, iubens vt ſuæ legationis vices ageret in hac parte, & regem adiret cum literis imbullatis, eiqué mandata papalia demonſtraret. Archiepiſcopus verò poſt trium hebdomadarum ſpatium peruenit ad regem cum prædicto Lumbardo, quem inuenit contra Scotos dimicantem. Oſtendit ei igitur papale mandatum, cuius tenor fuit, vt Rex deſiſteret Scotos inquietare de cætero; quorum regio & perſonæ exemptæ ſpecialiter ſuæ capellæ vt aſſeruit pertinebant. Neque proùt dicebat, eſſe poterat, quin ciuitas Ieruſalem ſuos ciues protegeret, & confidentes in Domino ſicut mons Sion confoueret.

Regis reſponſio.

Rex autem intellectis hijs apicibus, mox allata voce ſic reſpondit: Per ſanguinem (inquit) Dei propter Sion non tacebo, & propter Ieruſalem non quieſcam dum ſpiritus fuerit in naribus meis, quin ius meum totì mũdo cognitũ toto poſſe defendam. Poſt aliquot dies Scoti fræti papali fauore, ſuperciliosè mandauerunt regi Angliæ, vt permitteret eos trãquillè viuere, donec pares ſuos & regem Franciæ conſuluiſſent, cõminantes, niſi faceret, quòd Papa pro illis interponeret ſuas partes.

Papa inhibet regem à perdomandis Scotis.

Ad hæc rex indignando ſubriſit, dicens: Ex quò vos omnes & ſinguli mihi (tanquam præcipuo Domino regni Scotiæ) feciſtis homagia, putatis me terrendum per ampulloſa mendacia, vt (tanquam carens viribus) ius quod in vos habeo prætermittam? Cauete ne de cætero coram me cum tali mandato compareatis; quod ſi feceritis, Dominum teſtor, à mari vſque ad mare totam Scotiam deuaſtabo. Econtrà, Scoti ſatis audacter aſſerunt ſe in hac cauſa ſanguinem ſuum fuſuros pro defenſione iuſticiæ & patriæ libertate. Eodem anno Caſſanus rex Tartarorum

rum

rum in plano Damaſci pugnauit contra Soldanum Babiloniæ, & victoria ceſſit ei, occiſis centum millibus Sarracenorum, veritus verò Soldanus fugit in Babiloniam, quæ ciuitas eſt Aegipti. Caſſanus verò ſciens diuina virtute datam ſibi victoriam, Chriſtianus illico eſt effectus. Et mox perſecutus eſt Soldanum vſque ad portas Babiloniæ, & die octauo menſis Auguſti iterum pugnam iniјt cum Soldano ante portas Babiloniæ, & iterum victor effectus, miſit ad inferos animas ducentorum millium Sarracenorum. Peremptúſque eſt eodem die prędictus Soldanus in bello. Tertio verò die poſt prędictum prœlium, ciuitas Babiloniæ capta fuit & reddita regi Caſſano, qui liberauit à carcere cunctos Chriſtianos, qui in dicta ciuitate fuêre detẽti in cuſtodia nimis dura. Hoc anno Edvvardus rex Angliæ fecit dominum Edvvardum filium ſuum & hæredẽ, Principem VValliæ & Comitem Ceſtriæ. Quod cum VVallenſes audiſſent, valdè gauiſi ſunt, reputantes eum legitimum dominum, quia in illis partibus natus fuit. Et mirum in modum cum expoſt ſibi Scotia rebellaret, & tota Anglia ab eo deſciuiſſet, VValienſes hunc coluerunt, dilexerunt, & eidem quantum poterant adhæſerunt, vices eius tam in vita quàm morte dolentes, & cantilenas pro eo lugubres lingua patria componentes, quas vſque in præſens ab eorum memoria nec metus aduerſantium, nec diuturnitas temporum abolêuit. Per idem tempus cùm Edmundus comes Cornubiæ naturæ debita perſoluiſſet, vt prætactum eſt procurantibus in parliamento nuper facto Londonijs quibuſdam magnatibus, Comitiſſa quondam vxor dicti Comitis dotata eſt quingentarum librarum porcione, domino rege huic ordinationi libentiſsimè annuente. Circa pręſens tempus diuulgatum fuit Romanæ Curiæ, quòd Sanctimoniales Angliæ vagabundæ inutiliter diſcurrebant per patrias, quæ vagatio, etſi omnibus religioſis eſſet contraria, nimirùm mulieribus eſſet tollenda, pręſertìm cũ omne quod in mundo eſt, aut eſt concupiſcentia oculorum, aut concupiſcentia carnis, aut ſuperbia vitæ. Cupiens ergo ſummus pontifex, ſanctæ prouidere conuerſationi, talibus inordinatis diſcurſibus finem impoſuit, quamuis decreta pontificũ velut fundamenta montium in conuulſis ligaminibus fixa ſint, & dictas ſanctimoniales hactenus neceſsitatis cauſa extra cellas ſuas exire permiſerint, cum plærunque tempeſtatibus & turbinibus ſecularium rerum religio Sanctæ dei Eccleſiæ maculis reproborum diſsipatur. Idcirco profuturum ſuccedentibus poſteris eſſe decreuit, vt ea quæ ſalubri conſilio ordinantur, & communi aſſenſu fratrum definiuntur, firmentur ſuarum robore literarum. Quapropter ſummus pontifex Bonifacius octauus ſcripſit Archiepiſcopo Cantuariẽſi Roberto, & alijs coepiſcopis & ſuffraganeis diſtrictè, recipiens in virtute ſanctæ obedientiæ, & iniungens, vt oẽs Sanctimoniales in ſuis diocœſibus habitantes includi facerent, vt non de cætero liceat eis de cellis ſuis progredi, quia nõ expedit animabus earum. Dedit etiam idem Apoſtolicus Archiepiſcopo & ſuis Suffraganeis vnicuique in ſua dioc. poteſtatem viſitandi, terminos limitandi, ordinandi, & exponendi in cellis dictarum ſanctimonialium, quos terminos & limitationes præterire non licebit, quauis cauſa neceſsitatis, vt decretalis inde confecta teſtatur. Rex Angliæ direxit nuncios ad papam, Comitem videlicet Lincolniæ & dominum Hugonem de Spencer, qui declararent iniurias ſibi irrogatas per Scotos, & eorum falſitatem manifeſtarent. Inſuper & dominum Papam deprecarentur, ne mendacij fabricatoribus, Scotis videlicet veritate odientibus, proditoribus, & homicidis ſinum aperiret, de cætero protectionis, quorum fraudulenta falſaq; perſuaſio Papalem ſolicitudinem circumuenerat fraudulenter. Papa verò cuius ſtomachus á corruptione Scotorum nondum geſtus fuerat, etſi noſcet iuſtam petitionem regiam, tamen præces armat & regi mandat,

Soldanus Babiloniæ fuſus à Tartaris.

Filius regis fit Princeps VValliæ & Comes Ceſtriæ.

Dos Comitiſſæ Cornubiæ.

Sanctimoniales vagabũdæ.

Rex mittit legatos ad Papã aduerſus Scotos.

gi mandat, vt ſui contemplatione, Scotis treugas indulgeat à die omnium Sanctorum vſque ad Pentecoſten: quod & factum eſt. Eo tempore comes Flandriæ nimis arctatus cum ſuis reddidit ſe Carolo comiti Valeſij, ductúſque Pariſius cum duobus filijs, & apud compendium in cuſtodia eſt detentus. Eo tempore Radulphus filius Alberti Regis Romanorum Blancam ſororem Regis Franciæ Pariſius deſpõſauit. Eodem an no Lucetiæ vrbis Apuliæ Saraceni ſub tributo regis Siciliæ venientes capti necantur. Tranſit annus iſte Chriſtianis omnibus lætus & votiuus propter Iubilæi gratiam ipſis indultam, & propter victoriam de cœlo conceſſam regi Tartarorum in terra Sancta, vbi de Soldano & Saracenis glorioſiſsimè triumphauit: Anglis mœſtus propter amici captiuitatem, comitis videlicet Flandriæ, & ſollicitus propter rebellionem Scotiæ: Francis iucundus propter magnificas nuptias, & comitis Flandriæ captionem.

Capitur comes Flandriæ. *Annalis concluſio.*

1302

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi viceſimus nonus, tenuit idem rex natalem cum regina apud Northamptõn. Quo anno natus eſt ei filius ex Margareta regina ſecundus, quem vocauit Edmundum. Hoc tempore Appamenſis Epiſcopus de conſpiratione contra regem Franciæ accuſatus, & ad regis vocatus curiam, in cuſtodia detinetur. Menſe verò Februario ad mandatum domini Papæ liberatus iubetur vnà cum nuncio domini Papæ regnum euacuare infrà certũ terminum à rege præfixum. Papa talibus nouis exaſperatus omnes gratias à ſe vel ſuis prædeceſſoribus conceſſas Francorum regibus reuocauit, & in eundem regem citò poſt excommuncationis ſententiam fulminauit. Quam tamen regi nemo auſus eſt nunciare, vel in regno Franciæ publicare. Fecit etiam citari prælatos omnes de regno Franciæ, necnon & omnes magiſtros in theologia & in iure, tam canonico quàm ciuili, vt corã eo Romæ in Calendis Nouembris comparerent. Rex verò Franciæ publico prohibuit edicto ne quis aurũ vel argentum ſeu merces quaſcunque aſportaret de regno ſuo ſub foriſfactione omnium bonorum, adiecta nihilominus pœna graui: fecit etiam omnes exitus & introitus vbique diligentiſsimè cuſtodiri. Eo tempore Papa legitimauit filios Sanctij regis Caſtellæ, cuius primogenitus Ferrandus obtinuit regnum patris. Rex Angliæ ſub his diebus parliamentum tenuit Stamfordiæ, ad quod conuenerunt comites & barones cum equis & armis eo prout dicebatur propoſito, vt executionem chartæ de foreſta hactenus dilatam extorquerẽt ad plenum. Rex autem eorum inſtantiam & importunitatem attendens, eorum voluntati in omnibus condeſcendit. Eodem anno Papa Bonifacius direxit literas regi Anglię ſecũdarias, in quibus aſſeruit regnum Scotiæ ad ius Romanæ Eccleſię pertinere, regem Angliæ ſubiectioni eius contra Deum & iuſtitiam, & in præiudicium ſedis Apoſtolicæ vendicare, rationes allegans ſubſcriptas. Primò, quia cum rex Henricus pater iſtius auxilium obtinuiſſet in vverra ſua contra Symonem de monte Forti, à rege Scotorum Alexandro, ne hoc auxilium iure ſubiectionis cuiuſlibet, aut debiti petitum aut præſtitum putaretur, idem Henricus per literas ſuas patentes recognouit, non ex debito recepiſſe, ſed ex gratia ſpeciali. Item ad coronationem huius regis vocatus per litteras vt ei præſentiam amicabilem in tantis ſolemnijs amicus exhiberet, non venit ex debito, ſed ex gratia ſpeciali. Item pro terris de Tyndale & Penreth in regno Angliæ poſitis, cum rex Scotiæ ad præſentiam regis Angliæ ſe perſonaliter contuliſſet, eidem fidelitatem impenſurus pro eiſdem terris tãtum, in Anglia ſitis, non vt rex Scotiæ, nec pro regno Scotiæ fidelitatem eandem exhibuit, quia palàm coram populo proteſtatum eſt, quod pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere non debebat. Item quod prædictus rex Alexander

Natale celebratum Northamptoniæ. *Regi natus eſt filius.* *Cauſa diſſentionis inter Papam & regem Franciæ.* *Rex Franciæ excommunicatur.* E *Legitimatio filiorum regis Caſtellæ.* *Parliamentũ Stamfordiæ.* *Papa ſcribit in gratiam Scotorum.* *Rationes à Papa allegatæ, cur Scotia non pertineat ad regem Angliæ.*

lexander reliquit puellam, hæredem nomine Margaretam, neptem regis Angliæ, tunc minoris ætatis; cuius cuſtodia non ad regem Angliæ velut ad dominum ſupremum pertienit, ſed ad cæteros eiuſdẽ regni Scotiæ proceres ad hoc electos. Redarguebat etiam Papa regem, eò quòd poſt mortem dicti Alexandri regis Scotos tanquam acephalos, & ducis ſuffragium non habentes, ipſos per vim ſibi ſubiugauit, & metum in præiudicium & grauamen non modicum Romanæ Eccleſiæ adijciens; quòd cùm Dominus Papa officium legationis alicui committit exequendum in regno Angliæ, cauſa ſolutionis decimæ, vel etiam pro quauis alia cauſa rationabili, & huiuſmodi legatio litteris & priuilegio ſpeciali dictæ ſedis Apoſtolicæ, ad dictum regnum Scotiæ ſe non extendat, reſiſtendum eſt & obſtandum huiuſmodi legationi, prout tempore fœlicis recordationis contigit euidenter. Nam Legatus ipſe ad præfatum regnum Scotiæ aliquatenus admiſſus non extitit, donec per litteras Apoſtolicas ſpeciales ſibi legationis officium fuit in eodem commiſſum. Item addidit, quòd idem Regnum Scotiæ per beati Petri Apoſtoli venerandas reliquias, non ſine ſuperni dono muneris conuerſum extitit ad fidei catholicæ vnitatem. Et qualiter etiam antiquis temporibus Eboracenſis Archiepiſcopus qui tunc erat, mota per eum ſuper iure Metropolitano aduerſus prælatos Scotiæ quęſtione pro ſe nequiuit ſententiam obtinere. His propoſitis monuit Papa regem per literas ſuas, quòd Epiſcopos, Abbates, Electos, & omnes alios regni Scotiæ, quos detinebat captiuos in carcere, liberè abire permitteret, & quòd Officiales ſuos de regno Scotiæ memorato reuocaret, quos in præiudicium & iniuriam & graue ſcandalum fidelium populorum & oppreſsionem iuſtorum in dicto regno ſtatuerat & ordinauerat: ita quod acceptior & gratior fieret Deo, & fauorem Apoſtolicæ ſedis, in hoc ſibi acquireret pleniùs. Et ſi in eodem regno Scotiæ vel aliqua eius parte ius aliquod habere ſe aſſereret per procuratores & nuncios ſuos ad hoc ſpecialiter conſtitutos, cum omnibus iuribus & munimentis huiuſmodi negotium tangentibus, ad ſedem Apoſtolicam deſtinaret ſuper præmiſsis plenæ complementum iuſtitiæ recepturus.

LITERA REGIS MISSA PAPÆ.

REx Angliæ litteris Apoſtolicis ex deliberato apud Lincolniam conuocato conſilio pro iure ſuo declarãdo literã huius tenoris ſcripſit. Sanctiſsimo in Chriſto patri domino B. diuina prouidentia Sanctæ Romanæ & vniuerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici, Edvvardus Dei gratia Rex Angliæ, dominus Hiberniæ, Dux Aquitaniæ ſalutem, & deuota pedum oſcula bonorum. Infraſcripta non in forma, nec in figura iudicij, ſed omnino extra iudiciũ proferenda, ſanctæ paternitatis veſtræ conſcientiæ vobis tranſmiſimus exhibenda. Altiſsimus inſpector cordium veſtræ ſcrinio memoriæ indelebili ſtilo nouit inſcribi: quòd anteceſſores & progenitores noſtri reges Angliæ iuris ſuperioris, & directi dominij ab antiquiſsimis retro temporibus regno Scotiæ, ac omnibus ipſius regibus in temporalibus & annexis eiſdem præfuerunt. Et ab eiſdem pro regno Scotiæ & eiuſdem proceribus, à quibus habere volebant legalia homagia receperunt, & fidelitatis debita iuramenta. Nos iuris & dominij poſſeſsionem continuantes pro tempore noſtro eadem tam à rege Scotiæ recepimus, quàm à proceribus ipſius regni. Quinimmò tanta iuris & dominij prærogatiua ſuper regnum Scotiæ, & eiuſdem regem gaudebant, vt & regnum ipſum ſuis fidelibus conferebant. Reges etiam ex iuſtis cauſis amouebãt & conſtituebant ſub ſe loco ipſorũ alios regnaturos, quę pculdubio notoria fuiſſe & eſſe credũtur apud oẽs, licèt aliud forſan paternis veſtris auribꝰ per pacis æmulos & rebellionis filios fuerit falſa

Reſponſio regis.

E. inſinua-

inſinuatione ſuggeſtum, à quorum machinoſis & imaginarijs figmentis, vt ve-
ſtræ ſanctitatis oculus auertatur, ſuppliciter quæſumus & paternam clementiā
Brutus. & excellentiam deuotis affectibus exoramus. Sub temporibus Heli & Samue-
lis prophetę, vir quidam ſtrenuus & inſignis, Brutus nomine, de genere Troia-
norum, poſt excidium vrbis Troiæ cum multis nobilibus Troianorum appli-
cuit in quandam inſulam tunc Albion vocatam, & à gigantibus inhabitatam,
quibus deuictis ſua potentia, & occiſis, eam de nomine ſuo Britanniam ſociòſ-
q; Britones appellauit. Poſtea regnum ſuum tribus filijs ſuis diuiſit: Locrino
Locrinus. primogenito ſuo dedit illam partem, quæ quondam Loegria, nunc verò An-
glia nominatur: Albanacto ſecundò filio dedit Albaniam quæ nunc Scotia vo-
citatur: Cambro verò tertio filio dedit Cambriam, quæ nunc VValha appella-
tur, reſeruata Locrino ſeniori regia dignitate. Biennio poſt mortem Bruti, ap-
pulit in Albania rex Hunorum, Humber nomine, qui Albanactum fratrem
Locrini peremit: Quem mox Locrinus perſecutus eſt: Humber verò fugiens
ſubmerſus eſt in flumine quod de ſuó nomine vocatur Humber. Et ſic Albania
Dunwallus. deuoluitur ad Locrinum Poſteà Dunvvallus rex Britonum Staterium Regem
Scotiæ ſibi rebellem occidit, & terram in deditionem accepit. Item duo filij Dū-
Belinus. vvallionis ſcilicet Belinus & Brennius inter ſe regnū patris ſui diuiſerunt. Ita
quod Belinus ſenior diadema inſulæ cum Britānia, VVallia, & Cornubia poſ-
ſedit. Brennius verò ſub eo regnaturus Scotiam accepit. Petebat enim Troia-
Arthurus. na conſuetudo, vt dignitas hæreditatis primogenito perueniret. Item Arthu-
rus rex Britonum famoſiſsimus Scotiam ſibi rebellem ſubiecit, & ferè totam
gentem deleuit, & poſtea quendam nomine Anguſelum in regem Scotiæ præ-
fecit: & poſtea cum idem rex Arthurus apud ciuitatē Legionum feſtum face-
ret celeberrimum, interfuerunt ibidem omnes reges ſibi ſubiecti, inter quos
Anguſelus rex Scotiæ ſeruitium pro regno ſuo exhibens debitum, gladium re-
gis Arthuri detulit ante ipſum, & ſucceſsiuè omnes reges Scotiæ omnibus re-
gibus Britonum fuerunt ſubiecti. Succedentibus autem regibus Angliæ, in ea-
dem inſula ipſius monarchiam & dominium obtinēt cōſequenter. Edvvardus
Edwardus ſenior. dictus ſenior filius Alfredi regis Angliæ, Scotorum, Cumbrorū, & Stregvval-
lorum reges, tanquam ſuperiori domino, ſubiectos habuit & ſubmiſſos. Adel-
Adelſtanus. ſtanus rex Angliæ Conſtantinum regem Scotorum ſub ſe regnaturum conſti-
tuit, dicens: Glorioſius eſſe regem facere quàm regem eſſe. Et eſt dignum me-
moria, quòd idem Adelſtanus, intercedente Sancto Iohanne de Beuerlaco
quondam Archiepiſcopo Eboracenſi, Scotos rebellantes ei diuicit. Qui gratias
deo deuotè agens exorauit, petens vt interueniente beato Iohanne ei aliquod
ſignum euidens oſtenderetur, quo tam ſuccedentes quàm præſentes cognoſce-
re poſſent Scotos Anglorum regno iure ſubiugari. Et vidit quoſdam ſcopu-
los iuxta quendam locum propè Dunbar in Scotia prominere, extractóq; gla-
dio de vagina percuſsit in ſilicem. Qui lapis ad ictum gladij Dei virtute agen-
te, ita cauatur vt menſura vlnæ in longitudine poſsit coaptari. Et huius rei ha-
ctenus euidens ſignum apparet, & in Beuerlacenſi Eccleſia, in legenda beati
Iohannis, quaſi ſingulis hebdomadis, ad laudem & honorem Sancti Iohannis
pro miraculo recitatur. Et de hoc extat celebris memoria tam in Anglia quàm
in Scotia vſque in præſentem diem. Item Conſtantinus rex Scotorum & Eu-
genius rex Cumbrorum, ad prædictum regem Angliæ Adelſtanum poſt ali-
quā diſſentionem inter eos habitam veniētes, ſe cum ſuis regnis eidē Adelſtano
dedidêre: Cuius facti gratia, filium Conſtantini ipſe Adelſtanus de ſacro fon-
te ſuſcepit. Item Edredo regi Angliæ Scoti ſine bello ſe ſubdiderunt, & ei-
dem regi Edredo tanquam Domino fidelitatem iurauerunt, quodam Irico
rege

rege ſuper eos conſtituto. Item cum Edgarus rex Angliæ regem Scotorum Kynadium, & Cumbrorum Malcolinum, regem inſularum Malkerium & alios quinque ſubregulos, videlicet Donevvaldum, Syfolh, Hunevvaldum, Iacob & Ruchill ſubiugaſſet, & remigando per fluuiū de Dee iuxta Ceſtriam, in quadam naui propè proram ſediſſet, & nauim ipſemet gubernaſſet, fertur ipſum dixiſſe ſucceſſores ſuos poſſe gloriari ſe reges Anglorum eſſe, cum tãta honoris prærogatiua fruerentur, quòd ſubiectam haberent tot regum potentiam.

Edgarus rex.

Poſt dictum Edgarum ſucceſsiuè regnauerunt reges Angliæ, Sanctus Edvvardus martyr, Ethelredus frater eius, Edmundus dictus Ironſyde, filius Ethelredi, & Cnutus qui eorum temporibus regnum Scotiæ in ſua ſubiectione pacificè tenuerunt. Hoc duntaxat excepto, quòd quintodecimo anno Cnuti prædicti, idem Cnutus Scotiam rebellantem expeditione illuc ducta, & regem Scotiæ Malcolinum paruo ſubiecit negotio, ſubditusq́ue eſt eidem prædictus Malcolinus. Quibus Haraldus filius Cnuti & Hardecnutus frater eius, vnus poſt alium reges Angliæ ſucceſſerunt. Quibus ſic regnantibus ſubiectionem pacificam regni Scotiæ habuerunt. Item ſanctus Edvvardus rex Angliæ regnum Scotiæ Malcolino filio regis Cumbrorum dedit de ſe tenendum. Item VVilhelmus baſtardus rex Angliæ à Malcolino rege Scotiæ, tanquam à ſuo homine ſibi ſubdito recepit homagium. Item VVilhelmo Rufo regi Angliæ Malcolinus rex Scotorum iuramento fidelitatis ſubiectus fuit. Item prædictus VVilhelmus Dunvvaldum de regno Scotiæ ex iuſtis cauſis amouit, & Duncanum filium Malcolini regno Scotiæ præfecit, & recepit ab eo fidelitatem & iuramentum. Dictóque Duncano doloſè perempto, dictus rex præfatum Donevvaldum, qui iterum regnum Scotiæ inuaſerat, amouit ab eodem, & Edgarum filium dicti Malcolini regem Scotiæ cõſtituit, & eidem regnum illud donauit. Cui ſucceſsit Alexander frater Edgari conſenſu regis Angliæ Henrici primi, fratris dicti regis VVilhelmi Rufi. Item Matildi imperatrici filiæ & hæredi regis prædicti Henrici, Dauid rex Scotiæ fecit homagium & fidelitatem. Item regi Angliæ Stephano, Henricus filius dicti regis Dauid homagium fecit. Item rex Scotorum VVilhelmus pro regno Scotiæ, & Dauid frater eius, & comites & barones regni Scotiæ, deuenerunt homines Regis Henrici, filij regis Angliæ Henrici ſecundi, in craſtino Coronationis prædicti Henrici, filij Henrici ſecundi, patre viuente, & fidelitatem ei iurauerunt contra omnes homines, ſalua fidelitate debita patri viuenti. Anno verò viceſimo regni regis Henrici prædicti ſecundi, prædictus VVilhelmus rex Scotiæ rebellare incipiens, venit in Northumbriam cum exercitu magno, & exercuit in populo ſtragem magnam. Cui occurrentes milites comitatus Eboracenſis apud Alnevvik ipſum ceperunt, & dicto Henrico regi Angliæ reddiderunt. Anno ſequenti quintodecimo Calendas Maij idem rex VVilhelmus permiſſus eſt liberè abire. Poſtea verò apud Eboracum, anno eodem, ſeptimodecimo Calendas Septembris, idem VVilhelmus rex Scotorum de cõſenſu prælatorum, Comitum & Baronum, & procerum & aliorum magnatum regni Scotiæ, domino ſuo regi Angliæ Henrico filio Matildis imperatricis, ſuis litteris patentibus cauiſſe noſcitur, quod ipſe & hæredes & ſucceſſores ſui reges Scotiæ, Epiſcopi, Abbates, Priores, comites & Barones, & alij homines regni Scotiæ, de quibus dominus rex Henricus habere voluerit, facient domino regi Angliæ homagium, fidelitatem, & ligiamentum, & vt ligio domino ſuo contra omnem hominem obedient. Et in ſignum ſubiectionis, Capellum ſuum & cellam atque lanceam, ſuper altare beati Petri obtulit, quæ in eadem Eccleſia vſque in hodiernum diem remanent & ſeruantur.

Sanctus Edwardus mar. Ethelredus. Edmundus Ironſide. Cnutus. Haraldus. Hardecnutus. Sanctus Edwardus. Wilhelmus conqueſtor. Wilhelmus Rufus. Henricus. 1. Matildis imperatrix. Stephanus. Henricus filius Henrici. 2. Monumentū ſubiectionis.

Item Epiſcopi, Comites & Barones dicti regni Scotiæ conuentionauerunt, (vt verbis vtamur huiuſmodi cōuentionis) domino rege Angliæ, & Henrico filio eius prædictis: quòd ſi rex Scotiæ aliquo caſu à fidelitate regis Angliæ & conuentione prædicta recederet, ipſi cum regi Angliæ tenebunt, ſicut cum ligio domino domino ſuo, contra regem Scotiæ, quouſque ad fidelitatem regis Angliæ redeat.

Gregorius cōfirmat ſubiectionem Scotiæ

Quam quidem compoſitionem fœlicis recordationis Gregorius Papa quintus in diuerſis reſcriptis regibus Angliæ & Scotiæ directis mandauit firmiter obſeruari, continentibus etiam quod VVilhelmus & Alexander reges Scotiæ regibus Angliæ Henrico & Henrico ligium homagium & fidelitatem facerent, quæ tenentur ſucceſſoribus eorum Comitibus & Baronibus regni ipſius, & ſucceſſoribus ſuis exhibere. Et item quod cùm idem rex Scotiæ homo ligius ſit ipſius Henrici regis Angliæ, & eidem præſtiterit fidelitatis iuramentum, ad quod ſe principaliter aſtringit: in ipſius regis, & regni Angliæ detrimentum, nihil debeat penitùs attemptare.

Papæ Clementis literæ.

Et Papa Clemens ſcribens Regi Angliæ pro Iohanne Epiſcopo Sancti Andreæ expulſo ab Epiſcopatu ſuo per regem Scotiæ, inter cætera rogabat quod VVilhelmum regem Scotiæ mouéret & induceret, & ſi neceſſe foret, deſtructione regali qua ei præeminebat, & de conceſſa ſuæ regiæ celſitudini poteſtate compelleret, vt dicto Epiſcopo omnem rancorem remitteret, & epiſcopatum ſuum in pace habere permitteret. Et præter conuentionem prædictam in Eccleſia beati Petri Eboraci coram prędictis regibus Angliæ & Scotiæ, Dauid fratre ſuo, & vniuerſo populo, Comitibus & Baronibus, milites de terra regis Scotiæ iurauerunt regi Angliæ Henrico, & Henrico filio ſuo, & hæredibus eorum fidelitatem contra omnem hominem, ſicut ligijs dominis ſuis. Et idem VVilhelmus rex Scotiæ ad mandatum regis prædicti venit Northamptoniam ad parliamentum domini ſui, adducens ſecū omnes Epiſcopos, Abbates, & Priores totius regni ſui. Venit etiam ad eiuſdem regis mandatum in Normanniam. Et idem VVilhelmus rex, poſt deceſſum regis Henrici veniens Cantuariā, regi Angliæ Richardo, filio & hæredi dicti Henrici fecit homagium: quo Richardo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, ſæpe dictus VVilhelmus Iohanni regi Angliæ fratri & hæredi dicti Richardi, extra ciuitatem Lincolniæ, ſuper quēdam montem in conſpectu omnis populi fecit homagium & iuramentum fidelitatis ſuper crucem Cantuariæ Archiepiſcopi Huberti, & eidem domino ſuo per chartam ſuam conceſsit, quod Alexandrum filium ſuum ſicut hominem ligiū ſuum maritaret, promittendo firmiter in charta eadem quod idem VVilhelmus rex Scotiæ, & Alexander filius ſuus, Henrico filio Iohannis regis Angliæ tanquam ligio domino ſuo contra omnes mortales fidem & fidelitatem tenerent.

Richardus. Iohannes.

A quo quidem VVilhelmo rege Scotiæ poſtmodum pro eo quod deſponderat filiam ſuā Comiti Boloniæ præter regis Iohannis domini ſui aſſenſum, pro tranſgreſsione & temeraria præſumptione huius debitam ſatiſfactionem ſuſcepit. Item Alexander rex Scotiæ ſororius noſter, regi Angliæ Henrico patri noſtro, pro regno Scotiæ, & poſtea nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiæ per mortem Alexandri regis illius, & ſubſequenter per mortem Margaretæ eiuſdem Scotiæ reginæ, & dominæ proneptis noſtræ: Epiſcopi, Abbates, Priores, comites & barones, & cæteri nobiles ac communitates totius regni Scotiæ, ad nos tanquam ad defenſionem, ducem, Aurigam, capitaneum & dominum capitalem eiuſdem regni ſic vacantis gratis & ſpontanea voluntate accedentes, prout tenebantur de iure, ius noſtrum, progenitorum & anteceſſorū noſtrorū, & poſſeſsionē ſuperioris & directi dominij in regno eodē & ipſius regni ſubiectionem ex certa ſcientia purè & ſimpliciter

Henricus. 3.

Edvvardus. 1.

& abſolutè recognouerunt: & pręſtitis ab eis nobis tanquam ſuperiori & directo domino Scotiæ debitis & conſuetis fidelitatis iuramentis, ac ciuitatibus, burgis, villis, caſtris, & cæteris manſionibus eiuſdem regni, in manu noſtra traditis, ad cuſtodiā eiuſdem regni certos de iure noſtro regio officiales & miniſtros deputauimus quibus ipſi tēpore vacationis huius cōcorditer fuerāt obediētes, & intendētes regijs noſtris pręceptis & mandatis. Poſtmodū autem diuerſæ perſonæ ſuper ſucceſsione in dictum regnū Scotiæ iure hæreditario inter ſe contendentes, ad nos tanquā ad ſuperiorem dominum regni Scotiæ acceſſerūt, petētes ſuper ſucceſsione regni prædicti ſibi per nos exhiberi iuſtitiæ complementum, volentes & expreſsè conſentientes coram nobis, tanquam coram ſuperiori & directo domino in omnibus ordinandis ſtare & obtemparare. Ac demùm ſentētialiter propoſitis & ſufficiēter auditis, rimatis, examinatis, & diligēter intellectis partium iuribus, finaliter in pręſentia omnium pręlatorum & nobilium, quaſi totius regni Scotiæ, & de voluntate & aſſenſu expreſsè eorundem procedētes, Iohannem de Balliolo debitè pręfecimus in regem Scotorum. Quem tunc in ſucceſsione eiuſdem regni hæredis iura inuenimus habere potiora. Qui quidem prælati, comites & barones, ac cæteri regni ipſius incolæ ſententiam noſtram acceptauerūt, approbauerunt, & ipſum Iohannem de mandato noſtro virtute huius iudicij in regem ſuum admiſerunt. Ac idem Iohānes rex Scotiæ pro regno ſuo prædicto nobis homagium debitū & conſuetum fecit, & fidelitatis iuramentum præſtitit, & ex tunc tā in parliamentis, quàm conſilijs noſtris tanquam ſubditus noſter, ſicut alij de regno noſtro interfuit, & noſtris tanquàm domini ſuperioris ſui beneplacitis & mandatis in omnibus obediens & intendens extitit, donec idem Iohannes rex Scotię, & prelati, Comites & Barones, nobiles, communitates, & cæteri incolæ maiores eiuſdem regni, ex præconcepta malitia, & pręlocuta ac pręordinata proditione communicato conſilio, cum tunc inimicis noſtris capitalibus & notorijs amicitias copularunt, ac (pactiones, cōſpirationes, & cōiurationes in exhæredationem noſtram & hæredum noſtrorum, ac regni noſtri, contra debitum homagium in crimen læſæ maieſtatis nequiter incidēdo) fidelitatis iuramentum inierūt cum eiſdem. Verùm cùm præmiſſa relatio & fama publica ad aures noſtras adueniſſent, volētes futuris periculis pręcauere, quæ ex his & alijs poſsēt nobis, regno noſtro, & regni noſtri incolis veriſimiliter prouenire, pro aſſecuratione regni noſtri acceſsimus, ad confiniū regni vtriuſq;, pluries mandantes eidem Iohanni tunc regi Scotiæ, vt ad certa loca in confinio prædicto ad nos accederet ſuper præmiſsis, & alijs aſſecurationis ſtatum tranquillitatem & pacem regni vtriuſque contingentibus tractaturus. Qui ſpretis mandatis noſtris in ſua perſiſtens perfidia ad bellicos apparatus cū Epiſcopis, prælatis, comitibus & baronibus regni Scotiæ, ac etiam alijs exteris conductitijs contra nos, regnū noſtrū, & regni noſtri incolas, hoſtiliter ſe conuertens accinxit, & ad hoſtiles aggreſſus & ingreſſus procedens regnum noſtrum inuaſit, & quaſdam villas regni noſtri Angliæ per ſe & ſuos deprædatus eſt, eaſque vaſtauit incendio, homines noſtros interfecit, & nonnullis nautis noſtris per eos peremptis naues hominum noſtrorum regni Angliæ comburi fecit, & è veſtigio aggredi. Denegatiſq; nobis homagio & fidelitate tā pro ſe quàm pro alijs quibuſcunq; regni ſui incolis, per literas eiuſdem Regis verba offenſionum exprimentes, & inter alia verba diffidationis continentes.

Comitatus noſtros Northūbriæ, Cūbrię, & VVeſtmerlandiæ regni noſtri Angliæ congregato exercitu ingenti hoſtiliter, per ſe & ſuos inuaſit, ſtragem innumeram hominum noſtrorum, incendia Monaſteriorum, Eccleſiarum, *Immanitas Scotorum.*

& villarum inhumanè perpetrando,& patriã vndique depopulando. Infantes in incunabulis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt, & quod auditu horrendũ eſt,à nonnullis mulieribus mammillas atrociter abſciderunt, paruos clericulos primã tonſuram habentes,& grãmaticam addiſcentes,ad numerum circiter ducentorũ in ſcholis exiſtentes,obſtructis oſtijs ſcholarum igne ſuppoſito cremauerũt. Nos quoq; cernentes,tot damna,opprobria,facinora & iniurias in exhęredationem noſtram,& deſtructionem populi noſtri proditionaliter irrogari,nec valentes ratione iuramẽti, quoad conſeruationem iurium coronæ regni ſumus aſtricti,præmiſſa facinora vlteriùs concelare,nec iura noſtra relinquere indefenſata, cùm idem Iohannes rex & gens Scotorum, & noſtri ſubditi per leges ſe iuſtificari minimè permiſiſſent,ipſo regno Scotiæ (quod à longiſsimis retro temporibus ſic vt ſuperius exprimitur nobis & progenitoribus noſtris feodale exiſtit) ex cauſis premiſsis nobis commiſſo,deinde bello (iuxta leges & conſuetudines regni noſtri contra eos, de conſilio procerum & magnatum noſtrorum) indicto contra dominum Iohannem & gentem Scotorum vires potentiæ noſtræ extendimus prout de iure nobis licuit,& proceſsimus cõtra ipſos tãquã hoſtes noſtros,& proditores. Subiecto itaq; regno Scotiæ,& iure proprietatis noſtræ ditioni ſubacto, præfatus Iohannes quondã rex Scotiæ ipſum regnũ Scotiæ quatenus de facto tenuit,ſponte,purè & abſolutè reddidit in manũ noſtrã,proditiones,& ſcelera memorata corã nobis,& proceribus noſtris publicè recognoſcens. Quo peracto præfati comites & barones nobiles & cõmunitates regni Scotiæ,quos ad pacẽ noſtrã regiã ſuſcepimus,cõſequenter homagia & fidelitates nobis, tanquã immediato domino,ac proprio eiuſdẽ regni Scotiæ nobis fecerunt & præſtiterunt,ac etiã redditis nobis eiuſdẽ regni ciuitatibus, villis, caſtris, munitionibus, ac cæteris locis omnibus ad dictũ regnum ſpectãtibus, officiales noſtros & miniſtros, ad regimen eiuſdem regni Scotiæ præfecimus iure noſtro. Cúmq; iure pleni dominij in poſſeſsione eiuſdem regni exiſtere dignoſcamur, nõ poſſumus, nec debemus,quin inſolentiã ſubditorum noſtrorũ rebellium,ſi quos inuenerimus præeminentia regia, prout expedire viderimus reprimamus. Quia verò ex præmiſsis & alijs cõſtat euidenter,& notorium exiſtit,quòd prælibatum regnum Scotiæ tam ratione poſſeſsionis quàm proprietatis ad nos pertinet pleno iure, nec quicquã fecerimus vel cauerimus,ſcripto vel facto, ſicuti nec poſſemus, per quæ iuri ac poſſeſsioni prædictis debeat aliqualiter derogari, Sanctitati veſtræ humiliter ſupplicamus,quatenus præmiſſa prouida meditatione pẽſantes,ex illis veſtrũ motũ animi dignemini informare, ſuggeſtionibus cõtrarijs æmulorũ in hac parte nequaquã fidẽ adhibẽdo,quin imò ſtatum noſtrũ & iura noſtra regia ſupradicta habere velitis,ſi placet,prõptis affectionibus cõmendata. Quãtum verò ad hoc quod Papa petiuit, quòd ſi rex Angliæ ius haberet in regno Scotiæ, vel in aliqua eius parte,procuratores & inſtructos mitteret,& fieret eis iuſtitiæ complementũ. Rex per ſe noluit reſpõdere, ſed hoc cõmiſit comitibus alijſq́ue terræ proceribus,qui ſuper hoc domino Papæ huius tenoris literas reſcripſerunt.

Litera Communitatis Angliæ domino Papa.

Sancta Romana iure eccleſia, per cuius miniſterium fides catholica in ſuis actibus,cum ea(vt firmiter credimus & tenemus) maturitate procedit, quod nulli præiudicare,ſed ſingulorum iura conſeruari velit illæſa. Sanè conuocato nuper per ſereniſsimum dominum noſtrum Edvvardum, Dei gratia regem Angliæ illuſtrem , parliamento apud Lincolniam generali, idem dominus noſter quaſdam literas Apoſtolicas, quas ſuper certis negotijs conditionem & ſtatum regni ex veſtra parte receperat in medio exhiberi ac ſerioſè nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentiùs intellectis, tam ſenſibus admiranda,

quàm

quàm hactenus inaudita in eis audiuimus contineri. Scimus enim, Pater ſanctiſsime, & notorium eſt in partibus noſtris, ac nonnullis alijs non ignotum, quòd à prima inſtitutione regni Angliæ reges eiuſdem regni tam temporibus Britonum quàm Anglorũ, ſuperius & directum dominium regni Scotię habuerunt in poſſeſsione, vel capitanei ſuperioritatis & recti dominij ipſius Scotiæ ſucceſsiuis temporibus extiterunt, nec vllis temporibus ipſum regnum in temporalibus pertinuit, vel pertinet quouis iure ad eccleſiam ſupradictã. Quin immo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regis, noſtris regibus Angliæ, atq; ſibi feodale extitit ab antiquò. Nec etiam reges Scotorum & regnum alijs quàm regibus Angliæ ſubſuerunt, vel ſubijci conſueuerunt, neque reges Angliæ ſuper iuribus ſuis in regno prædicto, aut alijs ſuis temporalibus coram aliquo iudice eccleſiaſtico vel ſeculari, ex præeminẽtia ſtatus ſui regiæ dignitatis & conſuetudinis cũctis temporibus irrefragabiliter obſeruatæ reſponderunt, aut reſpondere debebant. Vnde habito tractatu & deliberatione diligenti ſuper cõtentis in literis veſtris memoratis, cõmunis, concors & vnanimis omnium noſtrum & ſingulorum conſenſus fuit, & erit inconcuſsè deo propitio in futurum. Quod præfatus dominus noſter rex ſuper iuribus regni Scotiæ, aut alijs ſuis temporalibus nullatenus reſpondeat iudicialiter coram vobis, nec iudicium ſubeat quoquo modo, aut iura ſua prædicta in dubium quæſtionis deducat, nec ad veſtram præſentiam procuratores, aut nuncios ad hoc mittat, pręcipuè cum præmiſſa cederent manifeſtè in exhæredationem iuris coronæ regni Angliæ & regiæ dignitatis, ac ſubuerſionem ſtatus eiuſdem regni notoriam, necnon in præiudicium libertatis, cõſuetudinum, & legum paternarum, ad quarum obſeruationem & defenſionem ex debito præſtiti iuramenti aſtringimur, & quæ manu tenebimus toto poſſe, & totis viribus cum dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus aut aliqualiter permittemus, ſicut non poſſum⁹, nec debemus, præmiſſa tam inſolita, indebita, præiudicialia, & aliàs inaudita pręlibatum dominum noſtrum regem, etiam ſi vellet facere ſeu modo quolibet attemptare. Quocirca ſanctitati veſtræ reuerenter & humiliter ſupplicamus, quatenus eũdem dominum noſtrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum ſe exhibet, & Romanæ eccleſiæ deuotum, iura ſua, libertates, & conſuetudines & leges prędictas, abſque diminutione & inquietudine pacificè poſsidere, ac illibata perſiſtere benignius permittatis.

Proceres nolũt ſuum regem coram Papa iudicio ſiſti.

In feſto Pentecoſtes finitis treugis quæ cum Scotis initæ fuerant. Rex cõtra feſtũ S. Iohannis Baptiſtæ in Scotiam proficiſcitur exercitu adunato. Dúmq; in Scotia hiemaret, ſui multos equos magnos perdiderũt, ob defectũ foragij tempore frigoris hyemalis Tranſijt annus iſte frugũ, nec opulentus, nec omnino inops: Papæ curiæq; Romanæ propter diſcordiam motam inter Papam & regem Franciæ malorum inchoatiuus, inquietudinis concitatiuus, ſcandali generatiuus: Anglis nec omnino martius, nec omnino quietus Scotis: ſuſpicioſus, turbidus, & inquietus: Inimicis Crucis Chriſti, Saracenis videlicet, lugubris & moleſtus.

Rex hoſtiliter Scotiã ingreditur.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus, fuit idem rex ad natale in Scotia, in loco qui dicitur Linſinco, cum exercitus manu potenti, ſed ad inſtantiam regis Francorum cuius nuper ſororem duxerat, Scotis treugas vſque ad feſtum omnium Sanctorum conceſsit. Ordinatiſque rebus Scotiæ reuerſus eſt in Angliam, & circa mediam quadrageſimam parliamentum Londonijs conuocauit. Eodem tempore Papa Bonifacius per literas ſuas regem Anglorum interpellauit, vt regi Francorum guerram commoueret, ad quod faciendum

Natale celebratum in Scotia ad Linſincum.

Rex regreditur in Angliã.

Papa Anglum in Francum concitat.

ingens ſubſidium pollicetur, ſed rex Angliæ aliàs domini Papæ erga ſe affectũ expertum infidum, rem diſtulit, ſi poſsibile foret recuperare per viam aliam, ſua malens. Sub his diebus in Flandria Burgenſes Gallicorum exactionibus iniuſtis minis oppreſsi, Iacobum Sancti Pauli, qui apud eos locum regis tenebat expulerunt de villa: plurimis in hoc tumultu Gallicis interfectis. Vocauerunt proinde in dominum & defenſorem ſuum Guidonem comitem Nannircij filium comitis Flandrenſis in cuſtodia adhuc detenti. Guido verò cum numeroſa multitudine bellatorum adueniens, auxit Flandrenſium animos plurimũ contra Gallos. Interea Robertus comes Attrabatenſis cum exercitu maximo miſſus in Flandriam, inter Tortunatum & Brugas tentoria ſua fixit. Contra quem Flandrenſes egreſsi omnes ferè pedites prælium grauiſsimum conſeruerunt cum Gallicis. Succumbentibus ergo Gallicis comites Atrabatenſis, Angi, & Albemarle viri nobiles, Godefridus ducis Brabantiæ germanus, cum filio ſuo filius comitis Hanoniæ, Radulphus de Nigella, Conſtabularius Franciæ cum fratre ſuo, Guidone Mareſcallo, Reginaldus de Tria miles emeritus, Camerarius de Tancreuilla, Petrus Flote regis Francorum conſiliarius præcipuus, & exactionum prædictarum maximus, Iacobus Sancti Pauli in hoc prælio ceciderunt occiſi. Aliorum verò militum minoris gradus, ſcutiferorumque & peditum interfecta eſt maxima multitudo. Comites verò Sancti Pauli & Boloniæ Lodovvicus comitis Claremontenſis filius, cum alijs pluribus fugientes, reliquerunt Flandrenſibus ſpolia infinita. Per id temporis prælati Franciæ miſsis ad Papam tribus Epiſcopis de non veniendo ad diem citationis præfixũ, ſe per eoſdẽ excuſarunt. Papa verò Prælatis Franciæ non comparentibus miſit in Franciam Iohannem monachũ præsbyterum Cardinalem, qui conuocatis Prælatis Pariſius ſecretum conſilium habuit cum eiſdem. Eodem anno Philippus rex Franciæ maximo coadunato exercitu, cum iuxta ciuitatem Attrabatenſem toto menſe Septembri manſiſſet, licèt hoſtes de propinquo diutius eũ expectaſſent, nihil agendo Pariſius reuerſus eſt inglorius. Poſt feſtum omniũ Sanctorum elapſis treugis cum Scotis rex Angliæ Iohannem de Segraue militem nobilem cum exercitu miſit in Scotiam, committens ei eiuſdem terræ cuſtodiam. His diebus ciues Burdegalenſes dominium Gallicorum non ferentes illos de ciuitate ſua contra natale domini expulerunt. Tranſit annus iſte mediocriter frugifer & fructifer, conſequenter Gallicis infamis & notabilis, propter infortunia, & res bellicas male geſtas: Anglis honorabilis & confortabilis: Scotis odibilis, deteſtabilis & inuiſus.

Flandri rem bene gerunt.

Strages Gallorum.

Legatio præſulũ Franciæ ad Papam.

Regis Francorum profectio & reditus inglorius.

Io. Segraue Scotiæ præfectus.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu primi triceſimus primus, tenuit rex natale apud VVeſtmonaſterium Londonijs. Quo anno Scoti cœperunt rebellare contra Regem Angliæ duce & capitaneo conſtituto VVilhelmo VValeys, qui eos ad ſeditionem commouerat, propter quod rex coadunato ingreſſus exercitu prætermiſſo caſtro de Striuelyn, quod contra eum munitum fuerat, totam terram peruagatur, nemine apertæ pugnæ ſibi copiam faciente. Eodem tempore rex Francorum ob detentionem VVaſconiæ iniuſtam, timens ſibi à rege Angliæ per dominum Papam ad hoc inſtigato guerram patari, vt eius amicitiam ſibi compararet, quicquid VVaſconiæ in manu ſua tenebat, eidẽ ſponte gratiſq; reſtituit, prout videbatur ignorantibus veritatem. Tunc etiam & Burdegalia regi Angliæ ſponte ſe ſubiecit. Philippus filius Comitis Flandriæ coadunatis multis Teutoniæ ſtipendiarijs, ingreſſus Franciam caſtrum Sancti Audomari obſedit, ſed cum nihil proficeret, diſcedens vrbem Mormorum incendit. Philippus Francorum rex, verſùs Flandriam progreſſus cum exercitu, acceptis treugis

Natale apud Weſtmon. celebrat.

Scoti iterum rebelles.

Rex Franciæ reſtituit Waſconiam regi Angliæ.

treugis inglorius eſt reuerſus. Guido comes Flandriæ, & filius eius Robertus, à cuſtodia per regem Franciæ ſoluti, vt Flandrenſes ad pacem reducerent in Flādriam tranſmittuntur. Sed cum nihil proficerent fidelitate ſeruata debita, ad loca ſuæ priſtinæ cuſtodiæ reuertuntur. Eo tempore VVilhelmus filius Comitis Hanoniæ Iohannis, & Guido Traiectenſis epiſcopus eiuſdem VVilhelmi patruus, contra Flandrenſes qui maximam partem Flandriæ occupauerant præliantes ſuccumbunt, capto Epiſcopo, ſed VVilhelmo per fugam elapſo.

Guido comes Flandriæ carcere liberatus.

Scoti Anglos vincunt.

Hoc anno circa principium Quadrageſimæ Scoti latentes in inſidijs Iohannem de Segraue cum paucis armatis tranſeuntem, iuxta caſtrum quod dicitur Puellarum ſubitò inuaſerunt, peremptiſquè hinc inde nonnullis, Scoti præualentes multitudine, ceperunt aliquos milites Anglicos, inter quos & ipſum Iohannem Anglorum capitaneum grauiter vulneratum, ſed ſuperuenientes milites alij de exercitu Anglicorum, ipſum Iohannem à ſuis ereptum cuſtodibus abduxerunt. Dum fieret iſte conflictus, miles quidam nobilis Robertus de Neuile miſſarum audiens ſolemnia (erat nempè dominica prima Quadrageſimæ) quæ geſta fuerant penitùs ignorabat. Poſt miſſam verò egreſſus, cum audiſſet à redeuntibus Scotos in Anglicos præualere, illuc cum ſuis armatis properans multos peremit, multóſq; fugauit, & captiuos aliquos reduxit. Nec de his qui miſſæ cū eo intererant, quiſquā captus fuit, aut grauiter vulneratus, ſed nec corruit vnus ſolus. Rex Angliæ rebellione Scotorum apud Rokeſburgiam in Scotia ex edicto publico in feſto Pentecoſtes exercitum adunauit, progrediénſquè paruis dietis totam terram vſque Cateneſiam, quæ eſt in vltimis Scotiæ finibus perluſtrauit, nemine aperti prœlij copiam faciente. Videntes itaque Scoti ſe non poſſe reſiſtere, miſsis nuncijs petiuerunt humiliter à rege ad pacem ſuā recipi, & vt permitteret eis dato precio ab his quibus per eū collatæ erāt redimerent terras ſuas. Acquieuit rex eorum precibus, & rediens caſtrum de Striuelyn, quod Scoti occupauerant, & contra regem defendebant (cuius expugnatio in progrediendo gratis erat omiſſa) per ſuos obſedit. Ipſe verò non longe à loco eodem apud Dunfermlyn hyemauit. Hoc anno circa feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ milites quidam in præſentia Cleri & populi Pariſius congregati, Papæ Bonifacio multa impoſuerunt enormia, putà hæreſim, ſimoniam & homicidia, propter quæ per regem Franciæ appellatum eſt cōtra eum, ad illum cuius intereſt, donec conuocato conſilio ſe à criminibus purgaret obiectis.

Rex Angliæ Scotiam peruadit armata manu.

Rex in Scotia hyemauit.

Papa hæreſis ſimoniæ & homicidij accuſatus.

Rex Franciæ appellat à Papa.

Papa obſidetur.

Circa feſtum natiuitatis beatæ virginis, videlicet in vigilia natiuitatis eiuſdem venit ſummo mane magnus exercitus hominum armatorum miſſus ex parte regis Franciæ & Cardinalium Columnenſium damnatorum repente ad portas ciuitatis Anagum, in quam Papa confugerat pro tutela, quia ibidem natus fuerat. Inuenientes igitur portas apertas ingreſsi ſunt ciuitatem, & mox dederunt inſultum Palacijs domini Papæ, & Marchionis nepotis Papæ, & triū Cardinalium. Cōmunitas verò villæ comperto quod Scaira frater Columpnenſium Cardinalium, & VVilhelmus de Longareto ſeneſcallus regis Franciæ aduenifſent ea conſpiratione, vt Papam deponerent vel necarent, ſtatim pulſata communi campana, & tractatu habito, in communi elegerunt ſibi capitaneum quendam Adnulphum, vnum ex maioribus dominis de Campana per quem inſtanti negotio regerentur. Qui quidem Adnulphus illis ignorantibus, domini Papæ extitit capitalis inimicus. Interim domini Papæ aduerſarij eius Palatio & Marchionis nepotis ſui triúmq; Cardinaliū acerrimos dederūt inſultus. Sed familiaribus domini Papæ & Marchionis viriliter ſe defendentibus illorum palacia inuadere nequiuerunt. Trium tamen Cardinaliū palatia qui

qui reputabantur ſpecialiter amici Papę, per vim & potentiam ſunt ingreſsi, & omnia bona ibidem reperta diripuerunt & aſportauerunt. Ipſi verò Cardinales à tergo per latrinam vix euaſerunt. Interea ſuperuenit dominus Adnulphus villę capitaneus adducens ſecum dominum Reginaldum de Supine, qui habuit in Campania magnum dominium, & erat Papæ capitalis aduerſarius, cũ quo etiam venerunt filij domini Iohannis de Chitan, quorum patrem Papa tunc in carcere detinebat. Cúmq; dictus Capitaneus cum ſuis ſocijs ſupradictis veniſſet ad Schairam de Columpna, & eius exercitum, ſtatim cum omni populo quem ducebat, coniunxit ſe eidem. Et communibus votis, irruerunt tantùm in Papam & nepotem ſuum, quod diu vt putabatur eis reſiſtere non valerent. Ob quam cauſam dominus Papa timens ſibi, treugas petijt à Schaira, quas ſibi cõceſsit & nepoti ſuo, vſq; ad horã nonam dictę diei, quæ videlicet treugæ captæ fuerant hora prima. Durante treuga Papa miſit ſecretè ad populum Anagũ ſupplicans vt ſaluarent vitam ſuam, promittens, quod ſi hoc facerent, quod ipſos in tantum locupletaret, quòd omnes ſuo perpetuo merito gaudere deberẽt. Populus verò ſe excuſauit, dicens ſe nil poſſe iuuare in hac parte, præſertim cũ tota poteſtas villæ capitaneum ſequeretur. Tunc Papa ſupplicauit Schairę, vt ſignificaret articulos, in quibus fuerat iniuriatum ſibi & ſuis fratribus, & ipſe paratus eſſet ſecundùm conſilium Cardinaliũ facere reſtitutionẽ ſibi. Schaira verò reſpondit quod non permitteret Papam viuere, niſi duos Cardinales fratres ſuos plenè reſtitueret, ſcilicet Petrum & Iacobũ de Columpna, quos prius damnauerat, ad temporalia & ſpiritualia, & non ſolùm illos reſtitueret, ſed & omnes de eorum ſanguine vel parentela. Et quod idem Papa poſt huiuſmodi reſtitutionem renunciaret papatui. Et quod poſtmodum corpus eius eſſet ad voluntatem ipſius Schairæ. His auditis ingemuit Papa, & ait, Heu me, durus eſt hic ſermo: cumq; concordari non poſſent, & adueniſſet hora diei nona, iterum Schaira cum exercitu dedit inſultum Papæ & nepoti ſuo: at ipſi ſe viriliter defendebant, tandem videntes aduerſarij quod principalis Eccleſia Anagum, quæ erat de Sancta Maria, eſſet eis impedimento quo minus poterant accingere pro votis Palatium Papæ, appoſuerunt ignem ad oſtium Eccleſiæ ſupradictæ. Itaq; valuis eccleſiæ combuſtis, totaliter ingreſsi ſunt eccleſiam homines Schairæ, & deſpoliauerunt omnes Clericos & laicos mercenarios, habentes cultellos ibidem & alia mercimonia ad vendendum, ita quod non dimiſerunt valorẽ quadrantis ex omnibus quæ apprehendere potuerunt. Tandem Marchio nepos Papæ perpendens quod ſe vlterius non poſſet defendere, reddidit ſe dicto Schairæ & capitaneo memorato, ea conditione, vt vitam ipſius & filij ſui ſaluarent ſeruientiúmq; ſuorum. Quibus auditis Papa fleuit amarè. Poſt hæc ruptis oſtijs & feneſtris Palatij Papæ, & pluribus locis igne ſuppoſito, per vim ad Papã exercitus eſt ingreſſus. Quem tũc permulti verbis contumelioſis ſunt aggreſsi, minæ etiam ei à pluribus ſunt illatæ. Sed Papa nulli reſpondit. Enimuerò cum ad rationem poſitus eſſet, an vellet renunciare papatui: conſtanter reſpondit non, immo citiùs vellet perdere caput ſuum, dicens in ſuo vulgari, *Et le col, & le cape*, quòd eſt dicere: Ecce collum, ecce caput. Et ſtatim proteſtatus eſt coram omnibus, quod Papatui nunquã renunciaret, quamdiu poſſet habere vitam. Schaira verò voluit libẽter interfeciſſe Papam, ſed per quoſdam fuit prohibitus, ita quod Papa malum in corpore non recepit. Attamen oſtiarijs Papæ fugatis, & quibuſdam interfectis, eiectisq; tam maioribus quàm minoribus de ſua familia, deputati ſunt cuſtodes Papæ per Schairam, & Capitaneum dominus Reginaldus de Suppine, & multi alij cum eodem. Acta ſunt hæc in vigilia natiuitatis Sanctæ Mariæ, ſeptima hora diei. Exercitus verò poſtquã

Cardinales fugiunt.

Papa pacis cõditiones flagitat.

Conditiones pacis.

Marchio Papæ nepos ſe dedit.

Papa capitur.

Papa emori potius vult quàm Papatui cedere.

irrupit

irrupit palatium, mox deſpoliauit Papam, & eius cameram atque theſauriam ſuam, & aſportauit veſtimenta cum ornamentis & aurum atq; argentum cum omnibus alijs rebus inuentis ibidem. Et reuera creditur, quòd omnes reges mundi non poſſent tantum de theſauro reddere infra vnum annum, quantum fuit de Papali palatio aſportatum, & de palatijs trium Cardinalium & Marchionis. Remanſit autem Papa & nepotes ſui ſub cuſtodia militum & cuſtodū Schairæ vſq; in diem tertiā. Medio tempore Schaira tractauit cū ſuis quomodo Papā morti traderet, vel mitteret ad regem Franciæ corpus eius. Sed populus Anagum hoc comperiens, facta conuocatione ſecreta ignorantibus capitaneo & Scharia, quaſi ad decem millia hominum concurrunt ad Palatium vbi Papa ſeruabatur in cuſtodia, & expulſis atque peremptis cuſtodibus, ingreſsi ſunt, & deliberauerunt Papam & nepotes eius, habituri eorum cuſtodiam penes ſe.

Infinita pecunia.

Papa liberatur.

Sed ante hæc omnia ſciendum, quòd cùm primò Schaira & capitaneus cum Seneſchallo regis Franciæ comprehendiſſent Papam, in equum poſuerunt effrenem ad caudam verſa facie, & ſic diſcurrere ferè vſque ad nouiſsimum halitum coegerunt, & tandem penè fame necauerunt, donec eum populus Anagum (vt præmittitur) liberaſſet. Schaira verò propter id offenſis villæ communibus cum exercitu de villa receſsit. Tunc populus fecit Papam deportari in magnam Plateā, vbi Papa lachrymando populo prædicauit, inter omnia gratias agens deo & populo Anagum de vita ſua. Tandem in fine ſermonis dixit: Boni homines & mulieres, conſtat vobis qualiter inimici mei venerūt & abſtulerunt omnia bona mea, & nō tantū mea, ſed & oīa bona Eccleſiæ, & me ita pauperē ſicut Iob fuerat dimiſerunt. Propter quod dico vobis veraciter, quòd nihil habeo ad comedendum vel bibendum, & ieiunus remanſi vſque ad præſens. Et ſi ſit aliqua bona mulier quæ me velit de ſua iuuare elemoſina in pane vel vino, & ſi vinum non habuerit, de aqua permodica, dabo ei benedictionem Dei & meam, & omnes qui quicquam portauerint quantulumcunque modicum in meam ſubuentionem, abſoluo ab omnibus peccatis ſuis. Tunc omnes hæc audientes ex ore Papæ, clamabant, Viuas Pater ſancte. Et mox cerneres mulieres currere certatim ad palatium, ad offerendum ſibi panem, vinum, vel aquam, in tantum, quòd ſtatim camera Papæ victualibus repleta fuit. Et cùm non inuenirentur vaſa ad capiendum allata, fundebāt vinum & aquam in area cameræ Papæ in maxima quantitate. Et tunc potuit quiſque ingredi & cum Papa loqui ſicut cum alio paupere qui volebat. Tunc Papa exiens, abſoluit omnes exiſtentes in ciuitate ab omnibus peccatis eorum generaliter, præter deſpoliatores Eccleſiæ Romanæ. Spoliatores etiam Cardinalium, & aliorum de curia non abſoluebat, niſi bona huiuſmodi infra triduum reportarent. Veruntamen Papa remiſit expreſsè omnibus qui bona ſua aſportauerant, dum tamen illa bona de theſauro Eccleſiæ non fuerunt, & ſtatim proteſtatus eſt coram omnibus, quòd voluit habere pacem cum Columpnienſibus Cardinalibus & ſuis alijs inimicis, & paratus erat ipſos reſtituere ad temporalia & ſpiritualia Cardinales, & hoc fecit proclamari per villam. Interea reportata fuerunt bona illius quædam, ſed non omnia prius ablata. His itaque geſtis, Papa ſubitò & inopinatè receſsit de villa Anagum, progrediens verſus Romam cum maxima multitudine armatorum. Et cum perueniſſet ad Sāctum Petrum, ex timore quem cōceperat quando captus fuit, & mœrore rerum inæſtimabilium perditarum, & fame quam contraxerat ſub cuſtodia aduerſariorum ſuorum citò deficit, & ſic completa eſt in eo prophetia prædeceſſoris ſui qui dixit: *Aſcendiſti vt vulpes, regnabis vt Leo, morieris vt Canis.* Succeſsit ei à Cardinalibus, mox electus, Bene-

Papa ignominioſè tractatus.

Oratio Papæ.

Cibum ieiunus emendicat.

Mulieres eum cibo reficiunt.

Papa famelicus familiaris.

Papa moritur vt canis.

Cœleſtini prophetia impleta.

Benedictus eligitur in Papam. Diſtichon.

Benedictus vndecimus, Lumbardus natione, quem Papa Bonifacius de ordine Fratrum Prædicatorum, cuius magiſter erat, aſſumptum fecerat Epiſcopum Oſtienſem. De iſto Benedicto quidam ſic ait, *A re nomen babe, benedic, benefac, Benedicte. Aut rem peruerte, maledic, malefac, maledicte.* Columpnienſes mortuo Papa Bonifacio, de ſuis egreſsi latibulis ad Papam Benedictum venerunt, miſericordiam implorantes. Quos ille benignè ſuſcipiens abſoluit, ac bonorum ſuorum tribuit facultatem. Sed eos ad gradum Cardinalatus tam ſubitò reſtituere non decreuit. Papa Benedictus per hoc tempus fratrem Nicholaum de Prato Epiſcopum Spoletanum ad Cardinalatum aſſumẽs, fecit Epiſcopum Oſtienſem, fratrem etiam VVilhelmum de Makeleſfield, doctorem ſacræ Theologiæ, ordinis prædicatorum, natione Anglicum, diœceſis Couentrenſis, tituli Sanctæ Sabinæ fecit præsbyterum Cardinalem. Qui antequam ad eum rumor perueniret in fata conceſsit. Cuius morte cognita, Papa fratrem VValterum VVynterborne ſimiliter ordinis prædicatorum regis Angliæ confeſſorem Sariſburienſis diœceſ. ad eundem titulum Cardinalatus promouit.

Duo Angli Cardinales facti.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte durus diuitibus, pauperibus penurioſus, Papæ curiæque Romanæ probroſus, propter malam captionem Papæ, incarcerationem & mortem conſequenter. Sed tamen in hoc etiam conſolari potuit, quia nullus eorum qui eius captioni interfuit, vel facinori tanto conſenſerit, iudicium vltionis euaſit. Nam quidam inſanabili acti ſunt furia, quidam & præcipuè qui manus iniecerunt Chriſti vicario, manus proprias comederunt. Regis etiam Franciæ conſanguinitas & cognatia tacta eſt vſq; in generationẽ ſeptimam igne ſacro. Annus iſte commoditate famoſus fuit: Flandrenſibus & Francis infamis: Scotis durus: Anglicis inquietus.

Natale celebratur ad Dunfermlyn in Scotia. Rex obſidet caſtrum de Striuelyn.

ANno gratiæ milleſimo tricenteſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus ſecundus, tenuit idem Rex natale apud Dunfermelyn in Scotia, cui interfuit Anglicanus. Tranſacta hyeme Rex ad obſidionem caſtri de Striuelyn accedens perſonaliter diuerſis præparatis machinis illud fortiùs impugnauit. Qui verò cuſtodiebant caſtrum illud fortiter defendentes, cum machinis ſuis plurimos occiderunt. Die quadam cum rex caſtrum conſiderando obequitaret, ac quodam loco infra iactum baliſtarum obequitando appropinquaret, iaculum quoddam de caſtro emiſſum ſuperiori eius armaturæ affixum eſt ſine vlla corporis læſione. In quod extractum rex expuens conuerſa ad caſtrum facie, alta voce ei qui illud emiſerat (iaculum oſtendendo) ſuſpendium minabatur. Caſtellani vidẽtes obſidionem ſuper ſe grauari, obtulerunt caſtrum regi, ſaluis vita & membris, ac poſtea ſimpliciter ſe in eius gratia poſuerunt. Sed neutro modo voluit Rex eos admittere, ſed tantùm in ea forma, vt purè & ſimpliciter ſe dederent Regiæ voluntati. Quod licèt eis primò difficile videretur, tamen cum foſſata conſpicerent terra impleri & lapidibus, ſcaláſque ad tranſcenſionem murorum qui aſsiduis ictibus petrarum conquaſſabantur parari tandem in die Beatæ Margaretæ virginis caſtrũ reddentes, ſe regis placito ſubdiderunt. Quorũ capitaneũ VVilhelmũ Olifardi militem admodum ſtrenuum & cordatũ, ad turrim Londoniarum, reliquos verò ad alia caſtra diuerſa tranſmiſit carceribus mancipandos. Edvvardus rex ſubacta ad votum Scotia, commiſſáque eius cuſtodia Iohanni de Segraue, in Angliam eſt reuerſus. Cumquè veniſſet Eboracum iuſsit ſeſsionem iuſtitiariorum qui dicuntur, de banco, & Scaccarium, quę iam ſeptennio manſerat Eboraci, Londonias ad antiquum locum tranſferri. Eo anno obijt Iohannes de VVarenna Comes Surreyæ & Southſexiæ, cui ſucceſsit nepos eius ex filio, Iohannes nomine, vxorem accipiens neptem

Deditio caſtri Striuelyn.

Rex ſubacta Scotia in Angliam reuertitur.

regis

regis,& filia Alienora, quam duxit comes Barrenſis. Hoc anno ordinati ſunt iuſticiarij qui de malefactoribus diligenter inquirerent, quantum ad cæteros articulos,& iuxta demerita punirent inuentos. Hij iuſticiarij vocati ſunt ab hominibus popularibus Traybaſton, quod ſonat, *trahe baculum.* Papa Benedictus per idem tempus conſiderans pium eſſe etiam ouem errantem licet inuitam perducere ad ouile, regem Francorum non petentem, à ſententia excommunicationis per prædeceſſorem ſuum lata in eum abſoluit. Per idem tempus rex Franciæ offenſus abbati Ciſtercienſi, quia in appellationem contra Papam Bonifacium non conſenſerat, omnia monaſteria eiuſdem ordinis in regno Franciæ conſtituta plurimum moleſtauit, propter quod Abbas vltro regimini ordinis ſui ceſsit. Rex Franciæ Philippus hoc anno in manu valida copias fudit Flandrenſium, inter quas cecidit VVilhelmus de Iuliarijs, qui eorum capitaneus fuerat conſtitutus. Et non multò poſt reddiderunt ſe regi Francorum duæ villæ Flandriæ nobiles Inſulaci & Duacũ. Hoc anno die nonarum Iulij moritur Papa Benedictus Peruſij. Poſt cuius obitum cum cardinales in electione ſummi Pontificis diſsiderent, à ciuibus ſecundùm conſtitutionem Gregorij decimi includuntur. Tranſit annus iſte frugum vel fructuum fertilitate, nec inops nec abundus, Romanis lugubris propter diſſentionem Cardinalium in electione Papæ, Francis & Anglicis propter ſubactos aduerſarios glorioſus: Scotis & Flandrenſibus nimis odibilis propter regibus datam victoriam de eiſdem.

Iuſticiarij vocati Traybaſton.
Rex Franciæ excommunicatione liberatus.
Flandri à Frãcis fuſi.
Obijt Benedictus papa.
Annalis concluſio.

CAPTIO ET MORS W. WALEYS.

ANno gratiæ milleſimo tricẽteſimo ſexto, qui eſt ann⁹ regni regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus tertius, fuit idẽ rex ad natale Londonijs cum regina multiſq́ue proceribus regni ſui. Hoc anno VVilhelmus VValeys qui Scotiam frequenter commouerat, per milites regis in Scotia captus eſt, & Londonias vſque ductus, vbi iudicialiter condemnatus, trahitur, ſuſpenditur, & vltimò decollatur. Cuius caput Londonijs in loco eminenti figitur ſuper palum, corpus verò in Scotiam tranſmiſſum eſt in quartas, quæ ad aliorum terrorẽ in diuerſis vrbibus ſuſpenduntur. Hic ex infima gente procreatus, proceſſu temporis factus eſt vir ſagittarius, illius artis peritia quæritans victum ſuum. Cumque ſemel & ſecundò ſuam fortitudinem pariter & audaciam expertus fuiſſet, altiora appetens, petiuit à Scotis licentiam vt poſſit Anglicos infeſtare, promittens ſe totam Angliam conquiſituram, & Scotos victores vſque Londonias producturum. Scotis verò citò ſibi conſentientibus & ipſum eorum ducem conſtituentibus, militiæ donatus eſt cingulo à quodam Comite regionis illius. Inde cæpit peruagari prouincias vſque Northumbriam, maximum tumultum concitando, villas & agros depopulando, prædas agendo, & magnã partẽ patriæ incendio deuaſtando. Vidẽtes ergò Scoti viam ſuã proſperari, confluebant ad eum in multitudine vix numerabili, non ſolùm iuuenes, ſed etiam ipſi ſenes, ita vt in breui tantum conflarit exercitum quanto nullus princeps iuxta Scotorum opinionem reſiſtere præualeret. Igitur de tanta multitudine gloriabundus, concepit audaciã præſumptibilem dominũ ſuum regem Angliæ inquietandi, ſed quæ merces pro demeritis ſibi prouenerit ſuperius ſatis claret. Circa dies iſtos Bertrandus Burdegalenſis Archiepiſcopus, natione Vaſco, in Papam eſt electus, & Clemens quintus dictus eſt. Qui menſe Octobri Lugduni, conuenientibus illuc Cardinalibus, regéque Francorum Philippo ſuam præſentiam exhibente, papali diademate coronatur. Qui dum coronatus ad Eccleſiam beati Martini equitando duceretur, murus quidam à latere, (in quẽ multi ſpectaturi quæ gerebantur aſcenderant) corruens,

Natale celebratum Londini.
Willelmus Waleys vnde ortus.
Clemens quintus papa.

Dux Britanniæ muri ruina oppreſſus.

ruens multos oppreſsit, inter quos erat dux Britanniæ, vir ſenex & diſcretione inſignis. Idem Papa ante natale vnam ordinationem faciens, creauit duodecim Cardinales, inter quos de ordine fratrum Prædicatorum frater Thomas de Iozi, doctor ſacræ theologię, natione Anglicus, titulus Sanctæ Sabinæ, factus eſt præsbyter Cardinalis. Hoc anno miſit rex Franciæ ad regem Angliæ, rogans eum vt Flandrenſes ab Anglia expelleret, ſicut ipſe ad ſuam inſtantiam Scotos à Francia eiecerat paulò ante, cuius rex precibus acquieſcens Flandrenſes omnes de Anglia exbanniauit. Tranſit annus iſte fructum faciens, frugéſque producens, Francis & Anglicis otioſus, Flandrenſibus odibilis atquè Scotis. Hoc anno Antonius Dunelmenſis Epiſcopus donante Papa Clemente fit Patriarcha Ieroſolymitanus.

Flandri ab Anglia expulſi.

Annalis concluſio.

Natale celebratur Londini.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus quartus, tenuit rex natale Londonijs. Circa quod tempus, videlicet quartò Calendas Februarij, Robertus de Brus aſpirans ad regnum Scotiæ, nobilem virum Iohannem Comyn, quia ſuæ proditioſæ factioni aſſentire noluit, apud villam de Dunfres, in cuius caſtro Iuſticiarij regis Angliæ tunc ſedebant, in Eccleſia Fratrum Minorũ ſacrilegus interfecit. In feſto verò Annunciationis beatæ Virginis in Abbathia Canonicorum regularium de Scone ſe fecit in regem ſolenniter coronari. Vxor Comitis de Bovvan, à marito ſuo tunc furtiuè diſceſsit, omnes equos eius magnos ſecum adducens, & properans vſque Scone, vt diadema imponeret capiti noui regis, quia frater eius Comes de Fif, ad quem iure hæreditario ſpectat hoc officium, tunc abſens in Anglia morabatur. Hanc autem comitiſſam eodem anno captam ab Anglicis, cum quidam perimere voluiſſent, non permiſit rex. Sed in domuncula quadam lignea ſuper murum caſtri Berevvici poſita eſt, vt poſſent eam conſpicere tranſeuntes.

Robertus de Brus homicida rex Scotiæ coronatur.

In feſto Pentecoſtes, Edvvardus filius regis Angliæ, cum numeroſa ſocietate iuuenum nobilium Londonijs à patre militaribus armis cinctus eſt. Qui exinde cum tyronum multitudine Scotiam continuatis dietis contendit, ad reprimendum conatus Roberti de Brus inuaſoris regiæ dignitatis: præceſſerant verò eum Aymericus de Valentijs, comes Pembrochiæ, Robertus de Clifforde, & Henricus de Percye, miſsi à rege cum manu armata, ad nouis motibus reſiſtendum. Ipſe verò rex lento gradu ſecutus conuocauerat exercitum, quem apud Carleolum iuſsit eſſe paratum in quindena Sancti Iohannis Baptiſtæ in occurſum filij ſui, cum eodem vlteriùs progreſſurum. Interim Robertus de Brus circuiens terram & homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioſo, appropinquauit villæ Sancti Iohannis, in cuius pręſidium nuper aduenerat Aymericus de Valentijs ſupradictus. Equites autem Scotorum omnes lineis ſuper arma ſua, ne diſcernerentur, induti erant ex iuſſu Principis ſui noui. Miſit ergò Robertus de Brus inuitans Aymericum ad congreſſum. Qui reſpondit, quod cum eo non die illo, ſed in craſtino dimicaret. Igitur ſubtrahente ſe Roberto cum ſuis ad ſpatium vnius milliarij, & reficere ſe volente, appropinquante hora veſpertina Aymericus cum ſuis armatis egreditur: & ſubitò ſuperueniens Scotos, multos interemit inermes. Cui cum aliquantulum Robertus, cæteríque qui ſe cum celeritate armauerant reſtitiſſent, tandem præualentibus Anglicis fugere ſunt coacti. Quos inſecutus Aymericus cum ſuis vſque in inſulam de Kentyr, caſtrum illius loci putans Robertum ſe recepiſſe, in eo obſedit. Expugnato tamen caſtro, non eum inuenit, quia fugerat ad extremas inſulas regionis, ſed vxorem ac fratrem ſuum Nigellum ibi cepit, cum quibuſdam alijs, quos

Edvvardus filius regis Scotiam proficiſcitur.

Scoti in fugam acti.

quos omnes vſque Berevvicum fecit deduci. Non multò pòſt captus eſt comes de Athel, qui de caſtro fugerat antedicto. Circa feſtum Sancti Michaelis reuerſus eſt Robertus de Brus vſque Keyntyr, & Henrico de Percye in propinquo exiſtenti ſuperueniens, quoſdam de familia eius occidit: equoſquè dextrarios & alia ſpolia multa cepit. Ipſumq; Henricũ in caſtro loci eiuſdem obſedit, quouſque robore exercitus à rege miſſo obſidionem dimittere cogeretur.

Henricus de Percy fugatus.

Intereà rex apud Lauercoſte iuxta Carleolum cõmorans, miſit Berevvicum Iuſticiarios, quorum iudicio Nigellus de Brus, & qui cum eo capti fuerant tracti ſunt & ſuſpenſi, & vltimò decollati: vxorem verò Roberti de Brus, rex tranſmiſit in Angliam, iubens eam iuxta ſtatum ſuum decenter tractari. Comitem verò de Athel iam ſecundò contra fidelitatem ſuam regi rebellantem, miſit Londonias, vbi ad tempus tentus ſub cuſtodia, tandem proditionis ſuæ meritas pœnas luit. Poſthæc captum eſt caſtrum de Lochdor, in quo inuentus eſt Chriſtoferus de Scotun, ſororius Roberti de Brus, quem cum non Scotus eſſet, ſed Anglicus, iuſsit rex deduci vſque Dunfres, vbi quendam militem de parte regis occiderat. Ibiquè iudicium ſubire coactus, tractus & ſuſpenſus eſt & vltimò decollatus: vxorem verò Chriſtoferi, & filiam Roberti de Brus in diuerſis monialium monaſterijs collocauit. Epiſcopos verò Glaſcuenſem & Sancti Andreæ, abbatémque de Scone, cùm eodem anno capti eſſent, miſit in Angliam ad diuerſa caſtra ſub cuſtodia detinendos.

Supplicium de Perduellibus.

Hoc anno Clemens Papa curiã tranſtulit de Lugduno in Burdegalam, vbi Epiſcopum Pictauenſem, qui ſibi (dum Archiepiſcopus fuerat) aduerſabatur, à pontificali depoſuit dignitate. Primatum etiam Aquitaniæ de Bituricẽſi tranſtulit ad Eccleſiam Burdegalenſem. Per idem tempus rex Angliæ Robertum Cantuarienſem apud dominum Papam accuſauit, ſuper eo, quòd pacem regni ſui perturbauit, ſibiquè rebellantes defendit & fouit. Propter quæ vocatus eſt Archiepiſcopus ad curiam, & ab executione officij ſuſpenſus, quouſque de ſibi impoſitis legitimè ſe purgaret: obtinuitqúe rex à domino Papa abſolutionem à iuramento, quod inuitus præſtiterat ſuper obſeruantia libertatum aliàs à Comitibus & Baronibus exactarum, vſus conſuetudine & cautela paterna, qui quotiens inſtabat neceſsitas de facile iurare voluit ſe ſatiſfacturum votis ſuorum, & eadem facilitate voluit reſilire quotiens ſibi tempus commodior arrideret, prætendens ſemper Papalem abſolutionem à præſtito iuramento.

Robertus Winchelſey accuſatus à rege.

Abſolutio Papalis cauſa periurij.

Rex Franciæ per hoc tempus petijt per ſuos nuncios à Domino Papa oſſa prædeceſſoris ſui Bonifacij, ad comburendum tanquam hæretici, inſtantia importuna. Petijt etiam Sanctorum Cathologo aſcribi fratrem Petrum de Murrone, qui quondam fuit Papa, dictus Celeſtinus quintus. Hoc anno Rex Angliæ Petrum de Gauerſton apud ſe à diuerſis accuſatum, regnum Angliæ abiurare coëgit. Ad Annunciationem dominicam aderat rex Edvvardus cum magnatibus apud VVeſtmonaſterium acturus Deo gratias & beato Edvvardo, pro triumpho de Scotis potito, compaſſusqúe ſuper iniuſta carceratione Monachorũ VVeſtmonaſterium, iuſsit mox fieri liberationem ipſorum: ſed ſuperabundante peruerſorũ iudicum malitia prolongantium iniquitatem ſuam vltrà præceptum regis, retinuerunt per octo dies monachos in priſona, quo audito, præcepit rex iuſticiarijs, vt omiſsis cæteris curis, incarcerati monachi eorum abbati continuò redderentur. Eodem anno quidam hæreticus apoſtata ſurrexit in Venetia, nomine Doncinus, qui plurima cõtra fidẽ prędicauit, & inter cętera finẽ mũdi infra triẽnium nunc inſtare fallaciter vt veraciter prædicauit, qui multos ſibi congregauit.

Rex Franciæ Bonifacij Papæ oſſa exurere voluit.

Monachi Weſtmonaſt. carcere liberati.

Hæreticus exortus Venetijs.

uit. Aſſeruit etiam hominem quemuis cum quauis muliere commiſcere non eſſe peccatum, & mulierem renuentem cuiuſque hominis amplexum, dignam ignibus concremari, qui non ita multò poſt captus, & ignibus eſt combuſtus. Tranſit annus iſte ſimilis multis annis præcedentibus, in frugum fructuumq; procreatione, qui non ſolùm neſciebant abundare, ſed nec ad ſatietatem omnium fructum ferre; fuit etiam quietus Gallicis: ſed inquietus Anglicis, atque Scotis.

Annalis concluſio.

Natale celebratur Carleoli.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo octauo, qui eſt annus Regni Regis Edvvardi à conqueſtu primi triceſimus quintus & vltimus, fuit idem rex ad natale apud Carleolum, cum magna multitudine populi Anglicani. In octauis Sancti Hillarij rex parliamentum habuit Carleoli, in quo per maiores, graues depoſitæ ſunt quærimoniæ de oppreſsionibus Eccleſiarum & monaſteriorum multiplicibus, & extortionibus pecuniarum per Clericum domini Papæ magiſtrũ VVilhelmũ Teſta nouiter in regno inductum. Præceptúmq; eſt eidem Clerico de aſſenſu comitum & baronum, ne de cætero talia exequatur. Ordinatum fuit etiam quòd pro remedio ſuper his obtinendo, ad dominum Papam nuncij mitterentur. In eodem parliamento ædita ſunt ſtatuta quædam religioſos, tangentia qui domos ſuas principales in alio regno habebant. Ad iſtud parliamentum venit tranſmiſſus per dominum Papam Cardinalis quidam Petrus Hiſpanus dictus, pro matrimonio inter filium regis Angliæ & filiam regis Franciæ, ſecundùm quod à Papa Bonifacio tanquam mediatore pacis ordinatum fuerat conſummando. Cui per regem reſponſum eſt, paratum ſe fore implere quæ ordinata ſunt, dummodò rex Francorum velit ex parte ſua quæ ad ipſum pertinent adimplere. Dederat enim rex Franciæ dum VVaſconiam tenuerat, caſtrum quod Malileonis dicitur cuidam militi, qui illud adhuc detinebat, nec ad mandatum regis Franciæ illud curabat reſtituere, ob quam cauſam fertur illud matrimonium hactenus fuiſſe dilatum. Redijt itaque Cardinalis Londonias, vbi ſuper his certitudinem expectaret. Interim Robertus de Brus terram circuiens, multos ſibi rebelles peremit, miſitq; cum parte exercitus duos fratres ſuos, Thomam militem, & Alexandrũ clericũ, ad aliã partem terræ, vt homines terræ ad ſe allicerẽt blanditijs atquè minis. Qui Anglicis ſuperuenie̅tibus capti ſunt, & ducti ad iuſticiarios, ac condemnati, primò tracti ac poſtea ſunt ſuſpenſi. Tempore huius regis, fratres qui dicuntur minores, ſeu quod latiùs publicatur, & nequius comprobatur totius eccleſiæ exploratores, ad illicita legis ſuæ aſpirantes, obtulerunt ſummo pontifici quadraginta millia de florenis aureis, & pecuniam multam nimis, pro terris, prædijs, redditibuſq; licitè obtinendis. Quibus Papa, vbi eſt (inquit) illa veſtra pecunia? At illi dixerunt, in manibus mercatorum. Et datis fratribus inducijs trium dierum reſponſionis habendæ, abſolutis mercatoribus à depoſiti cuſtodia, præcepit Papa ſub interminatione anathematis, pecuniam ipſam eius neceſsitatibus cuſtodiri. Reſponditqúe fratribus regulam Sancti Franciſci canonizatam ſe nolle ſenſu aliquo violare, nec fratres ab ea aliquando declinare, ſed ſecundùm eam degere ſemper debere. Sicquè factũ eſt, vt quod iniuſtius acquiſierant æquiſsimè amiſerunt. Eodem anno ventus vehemens & damnoſus proſtrauit arbores, ædificia & campanilia multa, in regno Angliæ per diuerſa loca. Eius quoquè tempore rex Tartarorum & rex Armeniæ, & rex Georgianorum, congregato exercitu qui fuerunt decies centena millia, & quadraginta millia in equis, inuocato contra Sarracenos Chriſti adiutorio dimicarunt. Et cæſa ſunt apud Halapiam, Alachemala, & Gararam, & Damaſcum ex Saracenis pluſquam ducenta & quadraginta millia in vltionem ſangui-

Papa per legatum nuptias conciliat.

Nuptiæ hæ celebratæ ſunt 25. die Ianuarij. 1307. apud Boloniam iuxta mare.

Papa fratres minores grande pecuniarũ ſumma emungit.

Ventus vehemens.

Saracenorum ſtrages per Tartaros.

nis

nis Chriſtianorum effuſi apud Acon, Tripolim, & cætera loca ſancta. Horum Tartarorum conuerſionis vt fertur extitit iſta cauſa: Frater magni regis Tartarorum, Caſsiam (cum eſſet Paganus) adamauit, filiam regis Armeniæ Chriſtianam, quam à patre petijt in coniugem ſibi dari. Rex autem Armeniæ noluit acquieſcere, niſi fieret Chriſtianus. At ille præualens viribus & potentia, ſibi intulit minas belli: tandem Rex accepto conſilio, quod meliores ſunt nuptiæ quam pugnæ, annuit poſtulatis. Denique ſuſcitata prole maſculini ſexus inter eos, inuentus eſt hiſpidus & piloſus velut vrſus. Quo patri oblato, dixit non eſſe ſuum, quemquè iuſsit ſtatim igne cremari, mater verò contradicens, petijt ſibi dari infantem, quo accepto, iuſsit eum baptizari, & ſtatim poſt trinam immerſionem in ſacro fonte, cecidit omnis piloſitas de infante, & apparuit lenis & pulcherrimus puerorum. Hoc viſo, credidit pater & domus tota. Poſt Paſcha Robertus de Brus, aucto iam ſuo exercitu, congreſſus cum Aymero de Valentijs ipſum compulit in fugam, paucis de his qui erant cum eò peremptis. Infra triduum etiam ſequens fugauit Comitem Glouerniæ, multiſquè hinc inde occiſis ipſum obſedit in caſtro de Are, quoſque per exercitum à rege miſſum fuit obſidio diſſoluta. Ex tunc autem in ſequentibus cum Anglicis fugit ad loca paluſtria & nemoroſa, in quibus latibula quæritantem comprehendere minimè potuerunt.

Ratio conuerſionis Tartarorum ad fidem.

Robertus de Brus Anglos fugat.

Hoc anno cum placeret fratribus de VVeſtmonaſt. transferre Sebertum regem de veteri Eccleſia in ſuam nouam baſilicam, qui primò de Regibus Anglorum ibidem in honore Sancti Petri Apoſtolorum principis fundauit Eccleſiam, & cum deuotionis ardore eius aperuiſſent ſepulchrum, inuenerunt manum eius dexteram integram in carne, cute, vnguibus, & oſsibus compactis vſque ad medium brachij, qui iacuerat ibi per annos circiter ſeptingentos. Tunc rex Edvvardus miſsis per Angliam nuncijs, præcepit ſub graui pœna, vt omnes qui ei debebant ſeruitium parati eſſent apud Carleolū infrà tres ſeptimanas poſt feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ. Interea rex grandæuus vexari cœpit diſſenteria, & quia iam deſperabat de vita diuturna miſit ad filium, vt maturaret audire patris extrema colloquia. Quem inter cætera miſericordem fore monebat, & iuſtum & affabilem vniuerſis, conſtantem in dictis & factis, familiarem bonis, & præcipuè miſeris miſericordiam impartiri. Deinde præcepit ne poſt mortem ſuam feſtinaret ad coronam Angliæ ſuſcipiendam, donec paternas iniurias in Scotos honorificè vindicaſſet, ſed moraretur in partibus, & aſſumeret ſecum oſſa paterna in aliquo vaſe recluſa, quæ ſecum faceret deportari, donec totam Scotiam peruagaſſet, & omnes ſuperaſſet aduerſarios vel cepiſſet. Quoniā (inquit) nullus te poterit ſuperare, dū oſſa mea tecum feceris deportari. Præcepit etiam vt fratres ſuos, Thomam & Edmundum diligeret & foueret, quorum vni Thomæ videlicet, dederat comitatū Cornubiæ, Edmundo verò comitatū Mareſchalli. Præterea, monuit vt matrem ſuam Margaretam reginam, tanquam bonus filius coleret, & amaret: iuſsit etiam ſub interminatione maledictionis ſuæ, ne Petrum de Gauerſton communi decreto exiliatum ſine communi fauore præſumeret reuocare. Intimauit ei quoque quod crucem ſuſcepiſſet pro negotio terræ Sanctæ, quā propoſuit perſonaliter adiuiſſe, ſed turbatus per molitiones Roberti de Brus nouas & varias, impeditus fuit à propoſito, & bellum in Scotiam transferre coactus eſt omiſſo negotio memorato. Triginta (inquit) & duo millia librarum argenti præparaui ad exhibendum ſepties viginti milites honorificè in terra ſancta cum ſua familia, quia mihi non datur votum perficere in perſona propria, qui cor meum illuc deferent & reponent. Quod cum ſecum deportauerint,

Tranſlatio Seberti regis.

Hortatio regis ad filium.

Rex laborat diſſenteria.

Edwardus rex ſua oſſa per Scotiam deportata hoſtes fugare poſſe exiſtimabat.

portauerint ſpero in deo meo, omnia illis proſpera ſucceſſura. Præcipio, ait igitur, diſtrictè ſub pœna maledictionis paternæ, ne dicta pecunia in alios vſus expendatur. Sed filius regis patre defuncto nihil horum complere voluit, ſed vverras Scotiæ mox deſeruit, & regnare feſtinauit. Petrum de Gauerſton contra ſuorum voluntatem procerum reuocauit, quem militem mox creauit, & totam pecuniam quam pater ordinauerat ad ſuccurſum terræ ſanctæ prodigaliter ſibi donauit. Qui proinde in tantam ſuperbiam eſt euectus, vt deſpiceret terræ magnates, publicè vocando Thomam Lancaſtriæ comitem hiſtrionem, Eymerum de valentia Penbrochiæ comitem, Ioſeph Iudæum, eò quod pallidus eſſet & lõgus. Comitẽ VVarvvichiæ Guidonem, eò quod fuſcus eſſet, appellauit, D. de Arderna nigrũ canem: ſicq; laceſsiuit inſolentijs regni nobiles, donec priuatus capite, docuit ſuo miſerabili fine nobiles milites non laceſſendos. Sed hæc in ſequentibus videbit lector plenius ſuo loco: vltiones variæ quæ contigerunt Edvvardo pro contemptu monitionum paternarũ. Edvvardus verò quia patris neglexit monita, infeliciter regnauit, poſtea iugiter ipſum & Barones ſuſcitata diſcordia, cõtinua perſeuerãte cariſtia, & præcipuè tribus annis, quibus incolæ moriebantur pro panis inopia, & iumenta peſtilentia perierunt. Et quod plus, neſcio, vtrum verecundandum aut formidandum eſt, quondam Scoti ſubditi toto ſuo tempore in bellis mortalibus, in cunctis penè conflictibus, ex Anglicis vbique victoriam reportarunt, tantumque metum incuſſerunt eis, vt viginti non auderent congreſſum expectare trium Scotorum. Ipſe autem rex turpiter à Scotis vict⁹ eſt circa ſeptimum annum regni ſui, nobileſque multi perempti ſunt ab eiſdem. Ad conſilium etiam miſeriarum ſemper ducebatur malo conſilio, donec efferatus in tyrannidem, Thomam Lancaſtriæ Comitem, & plures ex ſuis naturalibus peremiſſet. Tandem poſt infelicem regni non dicimus gubernationem, ſed potiùs deuaſtationem, turpiter regno deiectus, à ſuis inhumaniter eſt peremptus. Hæc omnia cunctorum opinione ſibi contingentibus, quia iuſſa patris ſpreuit, & maledictionem vetuli paruipendit, quæ cuncta in ſequentibus plenius enarrantur, ſed nunc ad materiam reuertamur. Cum rex Edvvardus præmiſsis monitis, vt præfertur, filium inſtruxiſſet, & de ſua poſtrema voluntate pleniùs docuiſſet, miſit eum in Angliam, vt ſecundùm ea quæ à rege audiret Franciæ, proficiſceretur ad connubium cum eiuſdem filia contrahendum. Pro qua cauſa parum ante in Angliam miſſus fuerat quidam Cardinalis, dictus Petrus Hiſpanus, vt pacta nuptialia confirmaret. Poſt deceſſum filij, cœpit rex prout ante vexari diſſenteria, mouit nihilominus de Carleolo, quinto nonas Iunij, paruis dietis verſùs Scotiam proficiſcens. Pridiè verò nonas Iulij venit ad Burgum ſuper Sandes, vbi inualeſcente morbo, die craſtina, ſcilicet feria ſexta, præſenti vitæ valefaciens, dies ſuos in bono, & annos ſuos in Angliam conſummauit. Regnauit autem annis triginta quatuor, menſibus ſeptem, diebus viginti vno, compleuitque ætatis ſuæ annos ſexaginta octo & dies viginti. Duxit autem rex iſte nobilis duas vxores nobiles, primò videlicet Alienoram ſororem regis Hiſpaniæ, viuente patre ſuo Henrico illuſtri regi Angliæ, de qua quatuor filios generauit, Iohannem primogenitũ, Henricum, Alſonſum, & Edvvardũ qui ſibi ſucceſsit in regno, & quinq; filias: Alienoram ſcilicet, quã dominus VVilhelmus comes de Bares cepit in vxorẽ: Iohãnámq; de Acres, quę data eſt Gilberto de Clare comiti Glouceſtriæ in vxorem, quæ poſt deceſſum Comitis quendam bachalarium nomine dominum Radulphum de Monhermer accępit in maritum inconſulto patre: Margaretam quæ deſponſata fuit domino Iohanni Duci Brabantiæ; Mariamque, quæ habitũ Sanctimonialium accepit apud

Filius immorigerus patris mandata negligit.

Rex filium remittit in Angliam.

Vxores & liberi regis Edwardi primi.

apud Ambreſbirie: Et Elizabethã, quam comes Holandiæ duxit in vxorem. Quo mortuo dominus Humfridus de Boũ, comes Herefordiæ, duxit eandem. Secundò duxit rex præfatus in coniugem Margaretam ſororem Philippi regis Franciæ, de qua genuit duos filios, Thomam dictum de Brotherton, & Edmundum, & vnam filiam nomine Margaretam.

Hæc idcirco dignum duxi ſcribere, ne poſteris lateat generatio tanti regis. Fuerat autem in armis ſtrenuus, bellicoſus etiam & victorioſus: totam Angliã de manu Symonis de Monteforti, & eidem adhærentium Comitum & Baronum acquiſiuit. VValliam de manu Levvlini in ſuos vſus accepit. *Victoria.* Aquitaniam quoque de manu regis Franciæ ſapienter extorſit. Scotiam ſæpiùs ſubiugauit, ſed ea capta per Robertum le Brus ipſe in lecto mortis iacens, ex magnanimitate cordis iuſsit corpus ſuum ibi remanere inſepultum, & deferri in exercitu donec tota Scotia eſſet finaliter ſubiugata, de quo quidam ſic ſcripſit:

Dum viguit Rex, & valuit tua magna poteſtas,
Fraus latuit, pax magna fuit, regnauit honeſtas.

Poſt principis prædicti deceſſum, venerabilis pater, dominus Petrus Hiſpanus Cardinalis, & Clerus Angliæ, cunctique regni nobiles qui intereſſe poterant, obuiam corpori vndiq; occurrerunt, ſolemnes proceſsiones, ad quas venerat, per Eccleſias faciendo. *Exequiæ.* Requieuit autem corpus venerabile inhumatum in Eccleſia Canonicorum de VValtham vſque in diẽ ſepulturæ ſuæ, ſcilicet, per ſexdecim ſeptimanas, per quod tempus ex mandato executorum regis illuc deſtinati ſunt de ſingulis magnis Monaſterijs vicinis in circuitu hebdomadatim, ſex Monachi ſeu Canonici, vel alij religioſi, qui circa corpus vigilias facerent & exequias ſolemniter continuarent, non ſine grauibus laboribus & expenſis. *Indulgentia Cardinalis ſacrilega.* Nec cuiquam licebat recedere donec arbitrio executorum licentiatus fuiſſet. Cardinalis autem indulſit veniam vnius anni omnibus dicentibus orationem dominicam cum ſalutatione angelica pro anima dicti regis. Cumque à feſto tranſlationis ſancti Thomæ martyris vſque ad feſtum apoſtolorum Simonis & Iudæ iacuiſſet inhumatũ corpus regium, tandem ipſo die Apoſtolorum apud VVeſtm. eſt ſepultum, *Sepultus Weſtmonaſterij.* patre venerabili Antonio Patriarcha Ieroſolymitano & Dunelmenſi epiſcopo miſſam celebrante, & extremas exequias faciente.

De Edwardo poſt conqueſtum ſecundo.

Edvvardus de Caerneruan.

POST MORTEM toti mundo deflendam Edvvardi regis inuicti, ſucceſsit ei filius ſuus Edvvardus cognomēto de Caerneruan, nōn tā iure hæreditario quàm vnanimi aſſenſu procerum & magnatū. Non tamen coronatus eſt vſq; ad duodecimū Cal. Martij, quando vnà cum noua coniuge ſua filia regis Franciæ Iſabella, regale diadema ſuſcepit. Et in die Sancti Matthiæ Apoſtoli coronantur dominus Edvvardus rex Angliæ & domina Iſabella regina apud VVeſtmonaſt. ab Epiſcopo VVintonienſi cōmiſsione Archiepiſcopi Cantuarienſis ſpeciali in finibus tranſmarinis per bienniū exceptis ſeptem ſeptimanis exulantis, propter iram domini regis Edvvardi nuper defuncti, quam certis de cauſis incurrebat: cui quidem coronationi interfuerunt dominus Carolus & dominus Ludouicus de Claro monte, fratres regis Franciæ, dux quoque Brabantiæ, & Comes de Fens, & cæteri magnates vtriuſq; Franciæ & Angliæ, & Domicella de Artoys miræ pulchritudinis iuuēcula. Eodem anno, dominus rex reddidit Gilberto de Clare terram ſuam, redemptione facta pro tempore minoris ætatis. Sed hoc anno prius octauo Calen. Februarij Edvvardus deſponſauit Iſabellam, filiam regis Franciæ, apud Bolon ſuper mare, quibus nuptijs celebrandis interfuerunt quatuor reges, videlicet Philippus rex Franciæ, rex Nauarræ filius regis Franciæ, rex Almaniæ, & rex Ciciliæ, Regina Franciæ Maria, mater Margaretæ reginæ Angliæ, regina Angliæ domina Margareta Edvvardi primi ſponſa, regina Nauarræ cum copioſa dictorum regnorum multitudine. Nihilominus defuncto patre, fidelitates & homagia à Prælatis proceribúſq; ſuſcepit. Sed medio tempore priuſquam corpus paternum ſepulturæ traderetur poſuit maculam in gloria ſua, erectus in tyrannidem, vnde mox contraxit infamiam perſeueraturam temporibus diuturnis. Nam Ceſtrenſem Epiſcopum dominum VValterum de Langtona, regni theſaurarium, & patris executorem præcipuum, executione teſtamēti penitus impedita, capi fecit & includi, ac dei timore & ſanctæ matris Eccleſiæ honore poſtpoſitis, inhumanè fecit tractari eundem. Cauſa inimicitiæ fuit, quia dictus Epiſcopus, patre ſuo viuēte, de ſuis corripuit inſolentijs, & ſuperfluis compeſcuit ab expenſis. Ex cauſis præmiſsis infenſus Epiſcopo effrenis iuuenis, eum ſqualore carceris coarctauit, & omnibus bonis ſuis, ac etiam ſibi debitis ſpoliauit, nec erat in regno qui pro eo verbum facere auſus fuit, tanta fuit bilis iuuenis contra eum. Fecit inſuper iuſticiarios inquirere de perſona ſua, vt ſi quicquam inordinatum repeririſſent, Rex proculdubio ab eo vltrà pœnas meritas exegiſſet. Rationem etiam rex petijt ab eodē de officio theſaurarij, & tempore ſuæ miniſtrationis: Sed pontifici ſemper congruis datis ad obiecta reſponſis, nullo ſenſu potuit culpabilis inueniri, tandem aſpirante diuina gratia, & auctoritate Papali mediante ad ſemigratiam regis recipitur, rebus ſuis omnibus reſtitutis. Eodem tempore rex iuuenis reuocauit ab exilio Petrum de Gauerſtone, qui dudum tempore patris ſui certis de cauſis aſſenſu cōmuni procerum & magnatum exilio perpetuo fuerat condemnatus. Iſte Petrus filius fuerat cuiuſdam generoſi, ſed alienigenæ de VVaſconia, qui in obſequio militauerat laudabiliter Regis patris, cuius obſequij gratia rex hunc Petrum puerulum in ſuam ſuſcepit Curiam, adiungens eum filio ſuo curia, cum

Epiſcopus Ceſtrenſis regis mandato in carcerem ſine cauſa coniectus.

Petrus de Gauerſtone reuocatus ab exilio.

quo

quo à pueritia adoleuit. Inuenit autem tantam gratiam coram regis filio, vt ipſe ſpretis vel paruipenſis magnatum regni filijs, huic ſolummodo adhæreret, eius tantummodo ſeruitium acceptaret. In tantumqúe lapſu temporis creuit amor, vt ab eo vſque ad mortem ſaltem animo non poſſet ſeparari. Ille verò & ſi eum facietenus reamaret, eius ni fallor, munera plus amauit, dum theſaurum & regni iocalia quæ filij regis eſſe debuerant, penes ſe collegit, & tranſmarinis mercatoribus ad vſus ſuos proprios tradidit conſeruanda. Igitur cùm (vt diximus) dictum Petrũ ab exilio reuocaſſet, inconſultis cunctis regni proceribus illi contulit comitatum Cornubiæ, & inſulam Man, quæ ſpecialiter ſpectat ad coronam. Eodem anno tertio idus Octobris tenebatur parliamentum Northamptoniæ, in quo fuit ordinatum, vt moneta regis Edvvardi patris iſtius regis, quę apud incolas viluerat, poſt deceſſum eius curreret more ſolito, ſub pœna vitæ & membrorum. Et quinta decima clericorum, ciuium & burgenſium totius terræ, & laicorum vicesima regi nouo concederetur. Sub eodem tempore capti fuerunt omnes templarij per totam Angliam præcepto regio vno die, propter plurima inhoneſta & enormia fidei catholicæ inimica, ſuper eiſdem prius per vniuerſum orbem captis reperta & probata, & in diuerſis regni caſtellis incarcerantur. Tranſit annus iſte frugum ferax & fructuum qui communitati ſufficerent, ſi non nimium recondarentur: Francis ocioſus, Anglicis & Scotis inquietus. Et ſuper hæc Anglicis præcipuè flebilis pro amiſsione tanti regis, cui non par in mundo eo tempore habebatur.

Inſula Man propriè ad coronam ſpectat.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi nondum coronati à conqueſtu ſecundi, ſecundus, tenuit idem rex natale apud VVy, manerium Abbatis de Bello, cum familia multa nimis: paucis poſt natalé diebus tranſactis, tranſfretauit in Franciam, vt regis Francorum filiam in vxorem duceret nomine Iſabellam, quæ paulò plus annos duodecim habuit in ætate. Commiſit autem regni cuſtodiã Petro præfato, ob quam cauſam murmur immodicus inter proceres regni ſuccreuit. Nuptijs in Francia apud Boloniam iuxta mare, quibus quatuor reges interfuerunt, videlicet rex Franciæ, filius regis Franciæ Rex Alemaniæ, & rex Ciciliæ, celebratis, ſolenniter ad regnum Angliæ reuertitur cum vxore. Igitur proceres occurrunt regi ſuo coniugíque nouæ, & à cunctis elaboratur, quis propenſiorem honorem impendere poſsit illis. Occurrit inter cæteros ipſe Petrus, quem mox rex in amplexus ſpecialiùs admittebat, & familiariùs reſpiciebat. Inuidebant ergò proceres, ſed vindictam in tempus aliud differebant. Eodem anno ſexto Calendas Martij die videlicet Sancti Matthiæ Apoſtoli, rex & regina cum ſolemnitate maxima apud VVeſtmonaſterium ab Epiſcopo VVintonienſi, commiſsione Archiepiſcopi Cantuariẽſis exulantis, magnificè coronatur. In die quo rex debebat coronari coram Carolo & Ludouico comitibus patruis reginæ, Iohanne duce Brabantiæ, & Margareta duciſſa, Comite Sabaudiæ & multis alijs nobilibus, tractauerunt comites & barones regni Anglię de ſtatu regni, petierũtq; à rege amotionem Petri de Gauerſton à regno, ſed rex noluit conſentire, idcirco propoſuerunt Comites coronationem regiam impedire. Quod rex intelligens, promiſit bona fide ſe facturum illis in parliamento proximo quicquid peterent, tantùm ne coronatio differatur. Interim rex miſit poſt regale Sancti Edvvardi in eccleſia monachorum ibidem, in quo poſt miſſam eſt in palatium reuerſus, & ad prandium eſt ſeſſurus. Cancellarius regni & theſaurarius de iure portare debent calicem Sancti Edvvardi cum patena, ſi præsbyteri fuerint, ante regem: tradidit autem rex nõ quibus debebat, ſed voluntariè portiunculas regales ſancti Edvvardi, putà crucem, ſceptrum, virgam, calcaria & gladios, ſed coronam

Natale apud Wye maneriũ Abbatis de Bello.

Coronatio.

Proceres petũt vt Petrus de Gauerſton in exilium mittatur.

coronam Sancti Edvvardi tradidit Petro ad portandum manibus inquinatis, ex quo non immeritò indignati ſunt populus atque clerus. Fuit autem ibi tanta compreſsio populi, vt quidam miles Iohannes de Blackvvel qui ab antiquo hoſtis illi⁹ eccleſię fuerat ſine viatico expiraret. Sed nec regi coronando, nec epiſcopis ipſum coronaturis pepercit violentia populi. Et ideo cum feſtinatione nimia & quaſi ſine reuerentia fuit iſta ſolennizatio conſummata. Illo die miſſa in eccleſia diu poſt nonã, & prandiũ in pallatio de nocte ſunt finita. P. de Gauerſtõ, ſe intra ſe continere neſciens, Torniamentum fecit iuxta caſtrum apud VValingfordiã proclamari, & tantam ſibi militiam ex diuerſis partibus aggregauit, quòd penè cunctos Anglorum nobiles contra ſe venientes viliſsimè conculcauit, inter quos extitêre præcipui, Thomas comes Lancaſtriæ, Humfridus Herefordiæ, Eymerus Penbrochiæ, & Iohannes VVarenniæ, quaſi totius regni primores. Hi nempè durè ferentes & Petri ſupercilium & acceptum opprobrium, de die in diem quomodo Petrum perderent cogitabant. Tranſit annus iſte fruges & fructus afferens, quietus à bello Francis, Anglicis atq; Scotis: Magnates indignantur de Petri ſuperbia.

Io. Blackvvel populi concurſu oppreſſus.

Torniamẽtum

Ann. concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo decimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi, tertius, perpendentes regni magnates, & proceres, alijque terræ fideles, regem in Petrum deperire prefatũ, in tantum, vt nullius conſilium, nullius conſortium, nulliuſue ſolatium curare videbatur, niſi Petri ſolius, & quòd tota regni diſpoſitio fiebat illius arbitrio, nec in regali curia cuiuſquam negotia vel promoueri poterant vel expediri ſine Petri conniuẽtia, indignati ſunt pro eo maximè, quòd idem Petrus plus dilexit pecuniam quàm æquitatem, plus reſpexit munera quàm cauſarum qualitates, & ipſam pecuniam quam nequiter adquiſiuit commiſit cuſtodiendam, vel ad vſus ſuos ampliandam, tranſmarinis mercatoribus, ſicut prius. Et ſuper hæc omnia, iuſta ſatis illis accreuit ira, quòd viderent ſe contemptui, & alienig[illegible] quem nec virtus, nec ſapientia commendabant, ſuper ſe ſuprà merita ſubli[illegible], & eis in locis omnibus anteferri: dicebant igitur adinuicem, videtis quia nihil proficimus, expedit vt iſte tollatur è medio, ne per potentiam inducat extraneos, qui non ſolùm noſtras leges, noſtras adnullent conſuetudines, ſed noſtrum forſitã tollat locum.

Proceres inuident Petro Gauerſton.

Creuit hæc voluntas indies, & quotidiè hoc propoſitum firmabatur, tandem licet ſerò, prout moris eſt Anglicis, cum ad extremam neceſsitatem peruenerunt parant erumpere, & regem ſuper hijs & alijs conuenire. Ad regem igitur ſine ſtrepitu accedentes, rogant humiliter, vt Baronum ſuorum cõſilijs tractare negotia regni velit, quibus à periculis ſibi & regni imminentibus, non ſolùm cautior ſed tutior eſſe poſsit. Annuit rex votis eorum, & ad Parliamentũ omnes qui intereſſe debebant de conſuetudine cõuocauit, vbi tractatu diligenti habito, poſtulatum eſt à rege cum inſtantia, vt liberam Baronibus diſponendi quoſdam articulos, ſibi regnoque ſuo necnon eccleſiæ Anglicanæ vtiles, concederet facultatem. Suſpicatus mox Rex quò eorum intendebat intentio, quòd videlicet vel tenorem magnæ chartæ, vel chartæ de Foreſta peterent confirmari, vel certè (quod plus timebat) Petrum de Gauerſton ordinarent in exilium deſtinari, diu renuit annuere poſtulatis. Tandem, ad importunam cunctorum inſtantiam conſenſum præbuit, & iurauit ſe ratum tenere quicquid proceres ordinauerint. Conſenſu Regis habito, Barones ſibi ſex Epiſcopos adſciuerunt, & plures de clero prudentes cum multis de communibus diſcretis viris, qui prædictos articulos ordinarent. Petrus verò de Gauerſtõ in hoc parliamento elatus in ſuperbiam, barones deſpexit, & conuitia nonnullis

Proceres petũt leges quaſdam condendi facultatem.

intulit,

intulit, eorúmq; perſonas verbis procacibus dehoneſtauit, tollerauerunt tamen nobiles regni hæc omnia, quia ſperabant in proximo vindictã ſumere de eodẽ, ſed hoc fieri poſſe minimè credidit dictus Petrus. Hoc anno Robertus Archiepiſcopus Cantuarienſis ab exilio reuocatur iuſſu præſentis regis, qui iam per biennium exulauerat propter offenſam patris ſui. Tranſit annus iſte perexiliter fruges reddens ſiue fructificans: Anglicis ſollicitus & ſuſpicioſus: Scotis & Gallicis ocioſus.

Inſolentia Petri de Gauerſton.

Archiepiſcopus ab exilio reuocatur.

Anni cõcluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo vndecimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi quartus, tenuit idẽ rex natale apud VVindeſore cum ſolemnitate magna. Poſt natale dominicum, conuenit vniuerſa multitudo regni nobilium ad parliamentum Londonijs, vbi communi decreto articuli per barones dudũ prouiſi regi proponebantur, inſtantibus importunè Baronibus, vt rex ipſas prouiſiones confirmaret, & ſui ſigilli ſignaculo roboraret, præſtaret inſuper iuramentum de eiſdem prouiſionibus conſeruandis. Rex verò pro tunc nihil eſſe ratus denegandũ magnatibus, corporale præſtitit iuramentum in hac parte, proceribus acquieſcens. Quo facto, dominus Cantuarienſis Archiepiſcopus, Magiſter Robertus de VVinchelſey, mox cũm cæteris ſuffraganeis excommunicationis ſententiam in omnes contra dictos articulos veniẽtes ſolemniter promulgauit. His expeditis, articuli in Eccleſia ſancti Pauli Londonijs in præſentia prælatorum, magnatum & communium totius regni, rege præſente, publicè legebãtur, inter quos tenor magnæ chartæ, cũ alijs prouiſionibus Eccleſiæ & regno neceſſarijs petebatur, & prout dominus rex pater ſuus iuſſerat alienigenas à ſua curia regnóque ſuo pelleret, & malos à ſe conſiliarios amoueret. Et vt omnia regni negotia cum cleri magnatúmque conſilio tractaret de cætero, nullámq; guerram inciperet, vel quocunquè extra regnum diuerteret ſine conſenſu communi. Rex autem, & ſi hæc omnia dura ſibi & importabilia videbantur, magnatum tamen præbuit prouiſioni conſenſum, & dictum Petrum in Hiberniam exilio relegauit: ſed articulos cæteros non dum effectui mancipauit: gaudebant nihilominus terræ proceres quòd id produxerant ad effectũ, vt Petrus cunctis odibilis exularet. Soluto parliamento præfato cunctis cũ gaudio ad ſua diſcedẽtibus rex manſit triſtis, moleſtè ferens exilium dicti Petri, & diſperquirens omni ſtudio qualiter ipſum poſſet ab exilio reuocare, communicatóq; ſuper hoc cum ſuis priuatis conſilio ſuggeſtum eſt, quod ſi ſororem comitis Glouerniæ, qui tunc erat iuuenis toto regno dilectus, & ſub tutela regis, præfato Petro daret in coniugem, poſſet ipſum Petrũ ab exilio reuocare intrepidè. Rati ſunt etiam propter amorem Comitis, pariter & honorem, cuius eſſet ſororius, magnates cæteros eum poſſe magis æquanimiter tollerare. Igitur cum feſtinatione maxima miſſum eſt in Hiberniam, & Petrus in Angliam eſt reductus. Nec mora, rex inter Petrum & dictam ſororem comitis fecit nuptias celebrari, licèt multum comiti diſplicerent. Exinde Petrus erexit cornua, & plus ſolitò regni nobiles vilipendit. Nec his quidẽ quieuit, ſed regem adeò eneruauit, ne dicam infatuauit, vt cor eius auerteret, & voluntatem à pacto quod pepigerat, ne videlicet tractaret regni negotia ſine communi conſilio dominorum. Cæpit etiam (ſicut prius) indies theſaurũ regis colligere, & negotiatoribus vltrà marinis commendare, non quidem ad regios ſed ad vſus ſuos, & in tantum expilauit regem, vt non haberet vnde ſolueret expenſa conſueta vel neceſſaria domus ſuæ. Nec ſolùm rex rei familiaris penuria, Petri ſtultitia laborauit vel magis auaritia: ſed regina tantùm rebus neceſſarijs arctabatur, vt regi Franciæ patri ſuo lachrymabiliter quæreretur honore debito deſtitutam. Ob quam cauſam rex Franciæ cunctos Anglicos

Natale celebratur apud Windeſore.

Parliamẽtum Londini.

Articuli procerum confirmati.

Petrus Gauerſton exulatur.

Rex conatur Petrum reducere.

Petrus reuocatus ſororem comitis Glouerniæ ducit.

ſibi notos pro talium abuſionum tollerantia durius increpauit. Inter hæc Petrus ſpiritu exagitatus ſuperbiæ, regni deridebat proceres, ſubſannabat mediocres iactitando ſe ſicut prius, ipſis inuitis omnia facturum, nec eſſet qui ſuæ voluntatis propoſitum quomodolibet impediret. Igitur Barones conſiderantes quod eorum pacientia Petro malignandi præſtabat audaciam, concepto ſpiritu fortitudinis, domino Regi aſſenſu communi denunciabant, vt vel dictum Petrum à ſua propelleret comitiua, articuloſq; prouiſos effectui manciparet, vel ipſi certè in eum tanquam periurum inſurgerent pari voto. Durus videbatur hic ſermo regi, quia Petro carere neſciuit, ſed magis videbatur imminere periculum ſi non ſuis obtemperaret Baronibus in hac parte. Conſiderauit nempè ſuam notabilem paupertatem, & ſuorum abundas diuitias, ſuam impotentiam, & eorum vires, & idcirco ad tempus cenſuit illorum condeſcendere voluntati.

Proceres aut Petrum in exilium agi volūt aut ſe rebellaturos minantur.

Idcircò plus timore quàm amore, plus neceſsitate quàm voluntate coactus, Petrum regnum abiurare permiſit, addita Baronibus conditione, quòd ſi vlteriùs in Anglia vel quacunque terra regis Angliæ ditioni ſubiecta potuiſſet inueniri, illico caperetur, & velut hoſtis terræ publicus damnaretur. Igitur ſub præmiſſa conditione, dato ſibi conducto, Angliæ regnum lugens deſeruit. Cuius aduentu cognito, rex Francorum mandauit regni ſui miniſtris, vt dictum Petrum vbicunque poſsit inueniri caperent & commendarent diligenti cuſtodiæ, ne videlicet iterato rediret in Angliam, & filiam ſuam reginam, regniqúe proceres conturbaret. Sed mandatum regis Franciæ Petrum non latuit, quámobrem regnum Francorum mox deſeruit, & intrauit Flandriam, tutas ibidem latebras quæſiturus. Cumqúe nec illic ſatis tutum ſibi videretur, vagabundus per alia diuerſa loca ferebatur, vbique quærens requiem, quam non inuenit, tandem in ſe reuerſus iterum cogitauit regnum Angliæ reuiſere, concepta fiducia de regis amicitia & comitis Glouerniæ, cuius ſororem duxerat in vxorem. Et aſſumptis ſecum alienigenis, remeauit in Angliam, & parum ante natale dominicum ſe regis obtutibus præſentauit. Rex præ gaudio aduentus ſui, iuramenta, pacta, promiſſa negligens, eum ſuſcepit hilariter, tanquam cæleſte munus, & ſecum detinuit cum familia ſua tota.

Petrus in exilium abligatus.

Petrus in Angliam reuertitur, & à rege humaniter accipitur.

Hoc anno quarto nonas Septembris parum ante horam nonam ignitegij viſum eſt fulgur horribile, quod durauit per totam noctem ſequentem, cum magno tonitru & crebris ictibus circa mediam noctem ſequentibus, ita quod ſepes & arbores in multis locis ſuam viriditatem penitus amiſerunt. Eadem hora Eccleſia de Midleton in comitatu Dorſet Sarum diœceſis cum campanili & campanis, ornamentis, libris & munimētis monachorum dicti loci, eodem fulgure, conuentu ad matutinas exiſtēte, combuſta & conſumpta eſt: pridiè nonas eiuſdem menſis ortus eſt ventus validiſsimus, quo arbores innumerabiles cum ſuis fructibus proſternuntur, & campanilia de Modeforde & Geuelton ad terram ſimiliter ceciderunt. Hoc anno Archiepiſcopus Robertus excommunicauit VValterum Couentrenſem epiſcopum, quia noluit in prouinciali conſilio reſpōdere, ſuper eo quòd ipſe fuit iuratus ordinationes ſeruare Baronum, ſed poſt & contra eas adhæſit conſilio regis, & fecit Petrum de Gauerſton reconciliari, & ordinationes infringi, vndè dictus epiſcopus ad ſedem Apoſtolicam appellauit, & perſonaliter ipſam adijt, & Adam Mirimouth contra eum per Archiepiſcopum deſtinatus. Eodem anno nonis Iunij combuſti ſunt in ciuitate Pariſienſi, iudicio domini Philippi regis Franciæ quinquaginta quatuor Templarij. Hoc anno Calen. Octobris ſub Papa Clemente quinto celebratum fuit concilium apud Viennam, in quo Templariorum ordo damnatus eſt. Et ante illud concilium per vniuerſum orbem generaliter fuit diuulgatum, quòd omnes & ſinguli religioſi exempti, ad

Fulgur horrendum.

Eccleſia de Midleton concremata.

Templarij cremati.

Templariorū ordo dānatus.

ius

ius tranſirent cõmune,vnde ſolus ordo Ciſtercienſis Papam adijt ante dicti cõſilij celebrationem pro exemptione ſua priſtina pacificè obtinenda. Quod & obtinuit donis datis. In iſto conſilio petita fuit & conceſſa decima ſexennalis in ſubſidium terræ ſanctæ,& annis ſucceſsiuis ſoluta. Philippus rex Franciæ cogitauit vnum de filijs ſuis,regem Hieroſolomitanum facere, & impetrare ſibi omnes redditus & prouentus templariorium. Et hac occaſiône priùs multos templarios in regno ſuo, & præcipuè magiſtrum magnum ordinis, & alios multos procurauit comburi, & totum ordinem procurauit, & fecit in conſilio prædicto damnari. Sed tamen propoſitum ſuum de eorum redditibus non eſt conſecutus, quia Papa hoſpitalarijs hæc aſsignauit non ſine magnæ pecuniæ interuentu. Depoſitum nempè fuit contra Templarios & compertum, quòd quando receperunt quenquam ad ordinem, amotis omnibus,exceptis fratribus eiuſdem ordinis, adduxerunt illum ad locum priuatum, & totaliter denudauerũt,& tunc vnus accederet ad eundẽ,& eum oſcularetur in poſteriori parte,deinde induceretur & cingeretur corrigia de ſambuco. Et poſt crux portaretur,& ibi diceretur ſibi, quod crucifixus non eſt Chriſtus,ſed quidam falſus propheta deputatus per Iudæos ad mortem propter delicta ſua,& fecerunt eum ter ſpuere ſuper illam, & poſteà proiecerunt crucem ad terram, & eam pedibus conculcari fecerunt, deinde oſtenderunt ſibi caput cuiuſdam idoli quod quotidiè adorabant. Et præter hæc depoſitum eſt contra eos quod vitio fædabantur Sodomitico, ſtatuentes, quod nullus vtatur mulieribus, ſed quilibet alteutro cũ voluerit, vnde poſteà cũ factũ fuiſſet cõcilium prouinciale in Anglia Londonijs contra Templarios ſuper his articulis,quod quidem concilium durauit à menſe Maij vſque ad menſem Iunij, in quo Templarij capti & accuſati fatebantur famam, ſed non factum,niſi vnus vel duo ribaldi in omni ſtatu. Omnes tamen fatebantur finaliter,non poſſe de ſibi impoſitis ſe purgare, & ideò adiudicati fuerunt per concilium perpetuæ pœnitentiæ. Ita quòd ſinguli in ſingulis monaſterijs poſſeſsionatis detruderentur pro perpetua pœnitentia peragenda, qui poſteà in huiuſmodi monaſterijs bene per oĩa ſe gerebant. Cũ in concilio Vienneſi tractaretur, an propter vocationem ſingulorũ perſonarũ ordinis Templariorũ,vel propter acta cõtra eoſdẽ poſſet totus ordo damnari propter ſingulariũ delinquentiũ vocationes,cũ conſtaret quod dictus ordo non fuerat vocatus,definitum fuit p dictum cõciliũ quod nõ de iure. Ideò Papa Clemens in bulla ſua condemnatoria ordinis,adiecit hanc clauſulam. Quanquam de iure non poſſumus,tamen ad plenitudinẽ poteſtatis dictum ordinem reprobamus. Tranſit annus iſte mediocriter fruges ferens, fructus quoque proferens: Anglicis nunc quietus, modò ſollicitus: Francis pacificus: Scotiæ ocioſus.

Decima ſexennalis in ſubſidium terræ ſanctæ.

Templariorũ ſcelera de quibus damnati ſunt.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo duodecimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi quintus,tenuit rex Natale domini Eboraci, cui interfuit Petrus de Gauerſtone, quondam comes Cornubiæ, cum ſuis alienigenis,Rege gaudente, quia receperat Petrum ſanum, tota curia cum Regina mœrente, eo quòd regem cerneret malè ſanum. Poſt natale rumore ventilatò per Prouinciam de Petri reuerſione, tota patria meritò commouebatur, maioribus & minoribus perpendentibus,non dum quicquam ſuum ingenium,ſenſum,conſilium,vel prouiſionem præualuiſſe,vt dictum Petrum arcerent à regia comitiua, indignati ſunt igitur regni potentes, & diſperquirunt qualiter meliori modo poſsint cum cõmmuni conſilio finem imponere futuræ turbationi. Bellum nempè in patria ſuſcitare timebant, Regémque inquietare publicè verebantur. Tamen librato vtrobique periculo

Natale celebratum Eboraci.

Proceres capiunt conſilium, de tollendo Petro de Gaueſton.

periculo, inueniunt quod viuente Petro eſſe non poterit pax in regno, nec rex abundare theſauro, vel regina gaudere regis amore debito. Cumq; diutius præterita, præſentia vel futura pericula ponderaſſent, tandem reperto conſilio, ſtatuunt omnia extrema citiùs experiri, quàm vt hactenus per alienigenam vilipendi. Eligunt ergò ducem pro futuro negotio dominum Thomã de Lancaſtria theſauro diuitem, ſtirpe nobilem, armis ſtrenuum, moribus & iuſtitia

Genus Thomæ Lancaſtrenſis.

præpollentem, cuius originem hic retexere dignum duxi. Henricus rex Angliæ tertius à conqueſtu ex vxore legitima duos ſuſcepit filios, Edvvardum primogenitum, & Edmundum. Edvvardo ſibi ſucceſſuro contulit Ceſtriæ comitatum, Edmundo iuniori filio conſulatum Lancaſtriæ aſsignauit. Et poſt cum comes Leiceſtriæ, Simon de Monte forti & comes de Ferarijs occubuiſſent in bello contra regem moto apud Eueſham, & eorum comitatus ad manum regis fuiſſent per eskeatam deuoluti, Rex prædicto Edmundo vtrunque contulit conſulatum, ſibi & hæredibus ſuis iure perpetuo poſsidendum, qui licèt tres comitatus, videlicet Lancaſtriæ, Leyceſtriæ, & de Ferarijs obtineret, nomẽ tamẽ Lancaſtriæ retinuit ſibi ſemper. Duxit autẽ in vxorem mulierem nobilem, quondam regis Nauarræ coniugem, nuper viri ſolatio deſtitutam. Cuius filia hæres effecta Nauarræ, filio & hæredi regis Franciæ maritatur. Quamobrem extunc regnum Nauarræ regno Franciæ eſt vnitum. Genuit autem ex dicta domina Thomam de Lancaſtria, de quo fit ſermo, & duos alios filios nobiles Henricum ſcilicet & Iohannem. Qui omnes ex parte matris eorum fratres erant reginæ Francorum. Igitur cum Edmundus in ſenectute bona hominem exuiſſet, Thomas iure hæreditario comes Lãcaſtriæ, Leyceſtriæ, & de Ferrarijs eſt effectus. Proceſſu tẽporis dictus Thomas filiam vnicam comitis Lincolniæ deſpõſauit, videlicet Henrici de Lacy, vnde de ma-

Quinq; comitatuum dominus.

gno maior effectus, poſt deceſſum dicti comitis Lincolnienſis, qui etiam & Sarisburię comes fuit, quinq; comitatuum dominus exiſtebat. Comes verò Lincolniæ memorat⁹, cum propinquaſſe cerneret terminũ vitæ ſuæ, vocato Thoma

Oratio Comitis Lincolniæ ad generum.

Romanorum oppreſsiones.

genero ſuo, monuit vt cogitaret quomodo deus eum præ cunctis in regno ditauerit, honorauerit, & gloria fecerit abundare. Quapropter ait, & deum diligere & honorare præ cæteris obligaris. Cernis ſanctam eccleſiam Anglicanam honorabilem quondam & liberam, per Romanorum oppreſsiones & regũ huius regni iniuſtas exactiones (prôh dolor) ancillatã: vides & plebem regni tributis & tallagijs apporiatam, & de conditione libertatis in ſeruitutem actam. Cernis regni nobilitatem (quandoq; toti Chriſtianitati venerabilem) iã ab alienigenis in terra propria vilipenſam. Adiuro te igitur per nomen Chriſti, vt virum induas, exurgas, & erigas te ad honorem dei & Eccleſiæ & patriæ liberationem, adhibeáſq; tibi virum ſtrenuum, nobilem & prudentem, Guidonem VVarvvicenſem comitẽ cũ neceſſe fuerit de regni tractare negotijs, qui & cõſilio præeminet, & maturitate pollet. Non verearis inſurgentes aduerſitates tibi dimicaturo pro veritate. Si his meis monitis acquieueris, in æternum honorem

Comitum conſpiratio ad liberandã remp.

& gloriam conſequeris. Cum comes vetulus feciſſet finem huiuſcemodi monitis, ſæculo valefecit, cuius corpus in Eccleſia Sancti Pauli Londonijs eſt humatum. Igitur Thomæ Lancaſtriæ comiti pro releuanda ſanctæ matris eccleſiæ oppreſsione & recuperanda regni debita libertate adhæſerunt viri nobiles, Humfridus de Boun comes Herefordiæ, Aymerus de Valencijs comes Penbrochiæ, Guido de Bello Campo comes VVarvvici, coméſq; Arundeliæ cum multis alijs Baronibus, quorũ nomina ſcribere longũ foret. Comes verò Mareſcallus qui viuaciſsimus fuit exactor libertatum, iamdudũ mortuo comite de Hereford ſeniore, cernens ſe ſolũ nõ poſſe proficere in præmiſsis, cum hærede

careret

caret legitimo, timore ductus eſt, vt ſuperius dictum eſt, regem Edvvardum patrem iſtius conſtituit heredem ſuum, ſed ipſo poſt modici temporis interuallum ſublato de medio, rex dictum comitatum intrauit, & domino Thoma de Brotherton filio ſuo ex ſecunda regina genito, fratri regis huius dimidio comitatum Mareſcalli donauit, iure perpetuo poſsidendum. Gilbertus comes Glouerniæ ætate iuuenis quia nepos regis erat natus ex ſorore ſua, nec regem volebat offendere, nec paribus deeſſe, in petendis libertatibus mediatorem ſe exhibuit pro bono pacis. Comes VVarenniæ qui diu fluctuauerat & fauerat parti regis, per Cantuarienſem Archiepiſcopum introductus ſuis paribus iam conſenſit.

Legatio Lancaſtriæ ad regem de remouendo Petro.

Thomas igitur de Lancaſtria dux electus, regni nobilium communis decreti ſententia, honorabiles miſit domino regi nuncios, qui moram traxit tunc temporis Eboraci, deprecans per eoſdem ex parte communi, vt vel dictum Petrum eis traderet, vel vt ordinatum fuerat, regnum euacuare præciperet. Rex verò ſiniſtro ductus conſilio, & tales ſupplicationes paruipendit, & ab Eboraco receſsit, & donec peruenit ad nouum caſtrum ſuper Tynam non quieuit, vbi vſque ad feſtum Aſcentionis dominicæ perhendinauit, Regina apud Tynemutham interim commorante.

Proceres arma capiunt.

Itaq; non tam deſpectum quàm deluſum de conſenſu communi collegit exercitum, & verſus nouum caſtrum cum proceribus memoratis cum omni celeritate direxit iter, non quidem vt domino ſuo regi quicquam iniuriæ vel moleſtiæ irrogaret, ſed vt ipſum Petrum captum ſecundum leges communiter æditas iudicarent.

Rex fugit vnà cum Petro.

Cumq; rex audiſſet barones cum armis & exercitu aduenturos, quaſi proſcriptus aut exul fuiſſet, fugit cũ dicto Petro celeriter Tynemutham aduentantibus atq; cum ſuis Baronibus ad nouum caſtrum, & de facili ingreſſum obtinentibus, illico rex quandam nauem petijt. Et quamuis regina tunc pregnans plena lachrimis ſupplicaret vt ſecum moram faceret, nihil omnino compaſſus eidem, aſſumpto Petro, Scardeburgiam nauigauit. In quo quidem loco caſtrum regis habebatur fortiſsimum, ſed nec armis nec victualibus communitum. Rex autem præcepit ſuis qui erant in caſtro, vt cuſtodiam Petri ſuſciperent, & caſtellum victualibus inſtaurarent, dum ipſe ad partes VVarvvichiæ ſe tranſferret.

Proceres Petrum inſequuntur.

Barones itaque cognoſcentes fugam Petri, equos & arma, & bona cætera quæ Petrus reliquerat in nouo caſtro appreciari fecerunt, & loco tuto ſeruari, dehinc poſt Petrum lora dirigunt ſine mora, cum autem ad caſtrum de Scardeburgh perueniſſent, tentoria fixerunt ibidem, ſed cum aduertiſſent nullum adeſſe impedimentum in patria quo minus caſtrum expugnare valerent, Thomas cum ſuis exercitibus receſsit à loco, ne fortè multitudo victualibus arctaretur, dimiſsis ibidem ad expugnationem caſtri, comitibus Penbrochiæ & de VVarrenna, qui facientes inſultum, cuſtodes in breui adeò fatigarunt, vt reſiſtere vel defendere ſe nequirent.

Petrus venit in poteſtatem procerum.

Tunc Petrus cernẽs ſe non poſſe fugere, eiſdem ſe reddidit, ſub conditione, quòd ſimpliciter (omni exceptione ſecluſa) ſtaret ordinationi baronũ, nihilque poſtulauit aliud, niſi vt domini ſui regis ſaltẽ ſemel frui colloquio copiã ſibi darent.

Rex petit vt cum Petro colloquatur.

Rex verò audiens Petrum captum, rogauit vt colloquio eius potiretur: precatus eſt inſuper, vt eius vita ſaluaretur, pollicens eo pacto ſe magnatum votis in omnibus ſatiſfacturum, quam quidem pollicitationem amplectens comes Penbrochiæ, ſuaſit baronibus, vt hanc petitionem regi concederent, promittens ſe ſub pœna amiſſionis terrarum ſuarũ omniũ, ſaluo ſeruaturum dictum Petrũ donec habuiſſet cum rege colloquium, & ex poſt baronũ arbitrio commiſſurum. Conceſſerũt ergo dicto comiti Petri cuſtodiã, eiſdẽ die & loco præfixis ſine fraude reſtituendum. Comes autẽ Petrũ ad partes VVallingfordię propoſuit perduxiſſe, ſed cũ declinaſſet ad villam de Dadington propè VVarvvicũ, comes cõmiſit ſuis Petri

Petrus à comite Penbrochiæ eum ad regem deducente capitur.

cuſtodiam, ipſo coniuge ſua Comitiſſa in vicino pernoctaturo. Quod comperiens comes VVarvvici, cũ magno ſtrepitu & armatorũ multitudine ſuperuenit, & eadem nocte de manibus famulorum comitis Penbrochiæ Petrum rapuit, & ad caſtrum ſuum duxit. Cum igitur foret ibi quędam ambiguitas quid eſſet faciẽdum de Petro, vtrum foret vtilius mox eum neci tradere, an regiæ voluntati reddere, quidam vir aſtutus & profundi conſilij ſic reſpondit: prædam (inquit) quam diu inſecuti ſumus, & non ſine labore iam cepimus, ſuperuacuum foret iterum foras quærere, ſi eam penès nos poſſemus quomodolibet detinere, penſare debemus viri ſcelera, & per eum patriæ illata damna, quæ ſemper ſequebantur verba ridicula, ſuperba reſponſa. Recolere quoq; fas eſt labores publicos & priuatos, expenſas innumeras, vexationes varias, vix vnquam terminabiles, quæ ſuſtinuimus ante prædam captam, & idcirco decerno, vt nunc ſolus priùs moriatur hîc homo, quam per guerras amplior turbatio creſcat in regno. Aſſentiunt vniuerſi viri conſilio, & Petrum eijciunt de ergaſtulo, capite plectendum cõmuni iudicio. Ducitur ergo Petrus ad locum Blackelovve vocitatum, & tanquam legum ſubuerſor, & publicus regni proditor capite truncatus eſt. Et qui quondam vocauerat Guidonem VVarvvici comitem, nigrum canem de Arderina, iam iuxta comitis vaticinium morſus amariſsimos ſenſit eiuſdem. Cadauer Petri per fratres prædicatores Oxoniam eſt delatum, & inter eoſdem plus biennio conſeruatum, donec rex illud ad manerium ſuum de Langley transferri feciſſet, & in Eccleſia fratrum Prædicatorum, quos ibidem conſtituit de regio fiſco victuros, & pro anima Petri & regiorum progenitorum celebraturos honorificè condidiſſet.

Petrus capite truncatur.

Proceres petũt quoſdam articulos confirmari.

Magnates regni modo præfato de Petro cõſecuto propoſito, miſerunt ad regem, proteruè poſtulãtes prouiſiones ſuas per eum confirmari & effectui demandari, comminantes niſi maturiùs iſta faceret, ad ipſum venirẽt, & præmiſſa complere cogerent manu forti. Nec ſegniùs impleuere legationem, ſed cõtinuò viribus adunatis totam patriam circa Dunſtapliam occuparunt, rege Londonijs exiſtente. Cernentes autem regni prælati vnà cum Gilberto comite Glouerniæ talem diſſentionem Eccleſiæ regniq; periculoſam, totis viribus inſiſtebànt, vt pax reformaretur, & pars vtraque quietior eſſe poſſet.

Legati pontificij & præſules intercedunt pro pace.

Eo tempore venerunt cum regni pontificibus & dicto Gilberto comite nuncij Papæ duo, ad Sanctum Albanum, vt ibidem hoſpitati, faciliùs poſſent ferre & referre partis vtriuſque reſponſa: vnus illorum Cardinalis extitit tituli ſancti Priſcæ, qui quondam Abbas fuerat montis frigidi in VVaſconia, de ordine Ciſtercienſi, & Viceccancellarius modò Papæ: alter verò fuit Epiſcopus Pictauenſis, & poſteà Cardinalis. Hij quoſdam clericos præmiſerunt de ſancto Albano ad villam de VVathamſtede, vbi tunc erant barones cum ſuis exercitibus, cum literis ſummi pontificis eis pro pace roganda directis. Magnates audientes extraneos eis literas apportaſſe, ipſos quidem pacificè receperũt, ſed literas recipere noluerunt, dicentes ſe non eſſe literatos, ſed armis & militia exercitatos, & ideo videre literas non curarunt. Tunc qui miſsi fuerant requiſierunt, ſi placeret eis habere colloquiũ cum dominis ſuis domini Papæ nuncijs, qui pro pace reformanda perſonaliter accedere cupiebant. Ad hæc proceres reſpõderũt ſe in regno multos habere probos & literatos epiſcopos, quorũ cõſilijs vti volebant, & non extraneorum quibus non eſſet cognita cauſa commotionis ſuæ, præciſequè dixerunt ſe nullo modo permiſſuros vt aliquis alienigena vel forenſis intromitteret de factis ſuis aut quibuſcunq; negotijs eos tangẽtibus infra regnũ. Nũcij domini Papæ tali modo perterriti, in craſtino ſũmo mane iter verſùs Londonias maturarunt, qui apud ſanctum Albanum (loci commoditate

Proceres Papæ legatos reijciunt.

Obſerua.

illecti)

illecti) moram traxiſſe per mẽſem vel amplius cogitauerãt. Epiſcopis verò regni cum Gilberto comite ſic intercurrentibus, ſic ſatagentibus, ſic demum mediantibus, res eſt temperata, quod barones theſaurum, & equos, & cuncta iocalia quæ dicti Petri fuerãt, & apud nouũ caſtrũ ceperãt, domino regi vel eius atturnato apud ſanctũ Albanũ viuẽti reſtituerent, & tunc dominus rex eorum petitiones perduceret ad effectũ. Veniẽtibus igitur ad ſanctũ Albanũ Iohãne de Sandale regni theſaurario, & Ingellardo de VVarle cuſtode Garderobę regiæ, iuxta condictum ſunt omnia reſtituta. Hoc anno Iſabella regina peperit regi Angliæ filium ſuum primogenitum die ſancti Bricij apud VVindeſore villam regis, & licèt ibidem tunc præſens eſſet Ludouicus filius regis Franciæ, dictæ reginæ frater, & multi magnates Franciæ ſexus vtriuſque, voluiſſéntq; impoſuiſſe puſiolo nomen regis Franciæ, mãgnates Angliæ hoc permittere noluerunt, ſed eum nomine patris ſui vocauerunt Edvvardum, in cuius ortu tota Anglia ingenti plauſu lætata eſt. Et pater eius tam hilaris eſt effectus, vt dolorem quem de morte Petri conceperat, temperaret. Ab illo die Deo diſponente creuit amor filij, & euanuit in eius corde Petri memoria, & rex voluntati ſuorum procerum faciliùs ſolito condeſcendit. Eodem anno die Iouis in craſtino ſanctæ Luciæ virginis, eclipſis lunæ incepit in noctis crepuſculo, & per trium horarum ſpacium perdurauit. Tranſit annus iſte fruges producens, & fructus faciens: ſed tam rarus extitit, vtrinq; Gallicis Scotisq; tollerabilis: Anglis varius, ſollicitus, & formidoloſus.

Pax inter regem & proceres.

Regi naſcitur filius Edwardus.

Proceres prohibent ne puer regis Franciæ nomen referret

Eclipſis lunæ.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo decimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi, ſextus, tenuit rex natale apud VVindeſore, cum multi nobiles ex Gallijs interfuerũt, ſuſurrones inuiſi, & detractores Deo odibiles. Per hoc tempus regni Barones criminari penès regem toto conamine inſiſtebant, & ipſius regis animum in odium conuertere eorundem. Effecerunt igitur vt rex eorum conſilia paruipenderet, & ab eis affectum auerteret, & cultum debitum & conſuetum. Factũ eſt igitur vt rancor inueteratus inter regem & proceres fomentum reciperet rediuiuum, & quicquid vni parti placuit alteri diſplicebat. Anno ſub eodem citati ſunt ad parliamentum Londonijs faciendum cuncti magnates, & qui de conſuetudine citari debuerant, vel de iure. Cunctis igitur clericis congregatis, & laicis, dominus rex grauem depoſuit querimoniam de contemptu ſuo, & damnis ſibi illatis per Barones dudum apud Nouum caſtrum ſuper Tynam, & quod plus doluit de captione Petri, & impia trucidatione perpetratis per eoſdem Barones. Barones verò ad has querelas vnanimiter reſpõderunt, ſe in præmiſsis nullatenus deliquiſſe, imò potiùs regis gratiam & amorẽ promeruiſſe, cum non in cõtemptũ regium cõtraxerunt pro tunc exercitum, ſed vt regni inimicum publicũ multotiẽs per cõmunitatem Angliæ ex duorum regũ aſſenſu extrabannitum deſtruerẽt, per quem læſa fuit in immenſum fama regia, per quẽ expilabatur non ſolùm regis ſed regni ſubſtantia, per quem ſuſcitata fuerat inter regem & ſuas naturales diſſentio periculoſa. Et addiderunt, ſe velle videre finem negotiorum circa quæ plura expenderant, grauiter laborauerant, & ſe & ſuos minis vexauerant, nec profecerant ad hoc tempus. Dicebant inſuper, nolle vanas promiſsiones & infructuoſas, cuiuſque de cætero præſtolari. Eoq; perducta eſt Baronum animoſitas iſta vice, vt citiùs mori præeligerent, quàm vt hactenus ridiculoſè differri. Quod videns Regina cum Prælatis regni, & comite Gilberto Glouerniæ, ſollicitè intercurrebãt, partium animos diligenter ſedare ſtudebant, & pacem facere totis viribus ſatagebant. Et factum eſt per laudabilem mediationem eorundem, vt tali pacto rancor regius conquieſceret,

Natale celebratur apud Windeſore.

Diſcordia recrudeſcit inter regem & proceres

Parliamentum Londonijs.

Rex queritur iniurias ſibi à proceribus illatas.

Defenſio procerum.

Regina & præſules pacem conciliant.

eſceret, ſi videlicet ipſi Barones cum ſuis aſſentatoribus in aula VVeſtmonaſte-rij, & pleno parliamento venirent, & ſe humiliarent domino ſuo regi, & de his in quibus ipſum offenderant veniam precarentur. Et dominus rex eoſdem ad gratiam & firmam pacem ſine fictione reciperet, & vt ligios & fideles in amore ſuo tractaret de cætero & foueret, articuloſq; petitos ad finalem effectum perduceret, nec pro morte Petri quenquam impeteret, ſed chartam cuilibet exigenti de indemnitate concederet. His itaque vtrobique peractis, magnates regis conſiderantes indigentiam, ſponte illi quintum decimum denarium bonorum temporalium conceſſerunt, & ſic à dicto parliamento cum gaudio & pace receſſerunt.

Obijt Archiepiſcopus.

Eodem anno magiſter Robertus de VVinchelſey Cantuariẹ Archiepiſcopus, qui toto ſuo tempore nobiliter rexerat Anglicanam eccleſiam, & in temporibus duorum regum firmiter ſteterat cum magnatibus pro repetendis regni libertatibus, hominem exuens, migrauit ad Chriſtum.

Thomas de Cobham eligitur in Archiepiſcopum.

Quo ſepulto, monachi primæ Metropolis Cantuariæ magiſtrum Thomam de Cobham virum ſupereminentis literaturæ, multiſq; virtutibus redimitum in paſtorem regi præcipuũ concorditer elegerunt, quamuis Papa priuſquã dictus Robertus ſeceſsit in fata, illius honoris collationẽ ſibimet reſeruaſſet. Dictus verò Thomas electioni de ſe factæ conſentiens, Anniuoniã (vbi tũc erat curia) properauit, petiturus confirmationem electionis ſuæ. Et licèt non potuiſſet inueniri in electi perſona vitium, ſummus tamen pontifex electionem ſuam poſt reſeruationem ſibi factam omnino nullam eſſe pronunciauit.

Papa electum repudiat.

Et quia conſtabat Papæ eccleſiã Anglicanam multis laborare tribulationibus cogitabat, ſollicitè prouidere Eccleſiæ viduatæ de viro, per quẽ vexationes melius ſedari poſſent. Habito ſuper his tractatu prouidè, tandem in dominum VValterũ Reynalde VVigorniẽſem Epiſcopum domini regis Cancellarium oculos, dirigebat conſiderans nimirũ quantam gratiam coram domino rege præ cæteris regni prælatis inueniebat, quàm maturè ſe in ſuo officio Cãcellario, & quã ſapienter habebat, quanta diſcretione motus & rancorẽ inter regem & proceres temperabat, ſperans talem virum Eccleſiæ & regno plurimũ profuturum. Huic igitur honorem Cantuarienſis Eccleſiæ gratis cũ pallio conferebat.

Walterus Reynaldes Archiepiſcopus Cant. præficitur à papa.

Dicto verò magiſtro Thomæ ſpem promotionis honorificæ habere iuſsit. Prædictus verò VValterus honorem ſibi collatum reuerenter ſuſcipiens, acceſsit ad Eccleſiam Cantuarienſem dominica Quinquageſimæ, quæ tunc erat tertiodecimo Calendas Martij, vbi eodem die poſt conſecrationis ſuæ ſolemnia, cõuiuium ſplendidiſsimum domino regi & reginæ multiſquè magnatibus cauſa ipſius illuc accedentibus præparauit.

Rex & regina interfuere conſecrationi Archiepiſcopi.

Hoc anno obijt domin⁹ Guido de Bello campo, comes VVarvvici, qui in parliamento vltimo cõſilio regio fuerat deputatus, ſed priuati regis inuidentes ei (vt dicitur) eum impocionauerunt.

Rex & regina interfuerunt coronationi regis Franciæ.

Eodẽ anno rex & regina miſerunt ſe in mare verſùs Pariſius cum multis terræ nobilibus, & interfuerunt Pariſius coronationi domini Philippi filij regis Franciæ in regem Nauarræ ibidem creati die Pentecoſtes.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte nec ſatis frugifer, nec abundans fructibus: Angliæ multipliciter varius: nunc nubilus, nunc ſerenus, nunc turbidus, nunc amœnus: nunc pacificus, nũc inquietus: ſuſpicioſus regi & ſuis aſſentatoribus: ſollicitus plebi, terræ, regniquè proceribus: Franciæ pacificus: Scotis otioſus: Inimicis crucis Chriſti in terra ſancta à chriſtianorum bellis (prôh dolor) expeditus.

Natale celebratur Londonijs.

ANno domini milleſimo trecenteſimo decimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi, ſeptimus, tenuit rex natale Londonijs. Hoc anno Scoti intrantes Northumbriam, prædabantur patriam, trucidabant incolas, & villas plurimas incẽdebant.

Clemens Papa obijt.

Eodem anno papa Clemens diem clauſit extre-

extremum, qui prius fuerat Archiepiſcopus Burdegalenſis, & vacauit ſedes per biennium. Succeſsit autem ei Iacobus Epiſcopus Anniuoniæ, & vocatus eſt Iohannes. Rex venit in vigilia Palmarum ad ſanctum Albanum, & obtulit beato martyri quandam crucem auream diuerſorũ ſanctorum reliquijs inſertam, & lapidibus precioſis, cõmendans ſe & ſuos neceſſarios eiuſdem ſancti tutelæ & precibꝰ monachorum. Cumq; ſuggeſtũ fuiſſet ei, quod pater ſuus chorum ſancti Albani renouaſſe propoſuerat, deſideriũ patris explere geſtiẽs contulit mox centũ marcas argenti, & maremiũ apud Dyneſleyam querendũ ad opus illud, iubens vt pecuniæ nullo modo parcerent, quin opus illud ad honorẽ dei & beati Albani Anglorum prothomartyris irreprehenſibiliter cõſummarent. In craſtino diei Palmarum rex iter verſus inſulam Elienſem arripuit, vbi ſolemnitatem Paſchalẽ tenuit nobiliter & feſtiuè: Quo tempore, Eliẽſes mentiẽtes ſe corpus habere ſancti Albani Anglorũ prothomartyris, manifeſtiſsimè confutauit coram regni nobilibus & monachis dicti loci, iã cũ ad alleuiandum moram ſuam in monaſterio oculis diuerſa ſubijceret, phanáq; videre vellet ibidem, tandem incidit menti eius, vt videret quid eſſet contentum in feretro quod beati Albani vocãt, in eccleſia memorata. Dixitq; epiſcopo qui tunc aderat Elienſi: ſcis (inquit) quod fratres mei apud ſanctũ Albanum corpus eiuſdem martyris putant veraciter ſe habere, & in hoc loco dicunt monachi ſe dicti ſancti corpus tenere: per animã (inquit) dei, volo videre in quo loco reliquias ſancti corporis debeo potiſsimum venerari. Cumq; præſul verba regis Priori & fratribus retuliſſet, illi velut exangues effecti, quid reſponderent, quid facerent neſciebant, ex vna parte timentes amittere tantum theſaurum, ſi verum eſſet quod apud eos foret, ex altera conuinci de mendacio metuentes, quia hoc prædicauerant ſe habere. Neſciebant enim pro tunc quid in dicto feretro continebatur. Epiſcopus videns ſuorũ cõſternationem, animauit eos, monens vt cõſiderẽt, quia non ad auferendum tantum theſaurũ, ſed venerandũ, rex aſpectum reliquiarũ requiſiuit. Ventum eſt igitur in eccleſiam, & feretrũ ſolutũ & apertum eſt per quẽdam monachum, Alanum de VValſingham dictum, qui poſteà proficientibus meritis Prior factꝰ eſt illius eccleſiæ, qui & ipſe peritus erat in opere aurifabrili, & ideò ad ſoluendum feretrum tunc vocatus. Rex verò cũ vidiſſet cunctos clauos extractos, & feretrũ patefaciendum, acceſsit & leuauit operculum manu ſua. Et ecce vident Locellũ illum à ſummo vſq; deorſum, quodam panno villoſo ita occupatum, vt nihil poſſet aliud continere. In ſuperiori verò parte veſtimẽti, cõſpiciũt cruoris coagula denſè reſperſa, ita noua, ita recẽtia, quaſi pridie fuiſſent effuſa. Conſtat hanc veſtẽ fuiſſe Caracallã quã ſanctus Albanus in cõuerſione acceperat à ſancto Amphibalo magiſtro ſuo in ſignũ religionis, in quo idem martyr ſentẽtiã ſubijt capitalem. Et fas eſt credere quòd ad honorẽ ſancti, diuino miraculo ſanguis eius ſic in hac veſte ſeruatꝰ, ſicut in puluere ſui ſepulchri per multa ſecula legitur cõſeruatus. Cuius pulueris maſſam in qua rubebat adhuc ſanguis martyris, ſanctus Germanus Altiſsiodorenſis epiſcopus ſecũ abſtulit, & detulit ad natale ſecũ Altiſsiodoro, capellam cõſtruens in honorem martyris memorati. Rex igitur & omnes aſsiſtentes, de tanto miraculo ſtupefacti, proni corruerunt in terrã. Et facta eſt nõ parua hæſitatio quis accederet ad deponendum operculum & feretrũ contingendum. Tandem rex ipſe cæteris animoſior, operculum detraxit ad locum ſuum, & tũc primò cognouerunt Elienſes quid de ſancto Albano haberent, quid non haberent, cum oculata fide cernerent in dicto feretro præter Caracallã nihil omnino cõtineri. Rex verò hilarior effectus de rei comperta veritate, dedit illic dona varia, reſiduum temporis quo manſit ibidem ducens in ſumma lætitia, frequenter cõferens de merito

Iohannes ſuccedit.

Elienſes mentiti ſunt ſe ſancti Albani corpus habere.

Rex falſi Albani corpus intueri vult.

Villoſus pannus pro corpore inuentus.

Mendacium aliud alio excuſatur.

Caracalla Albani.

Craſſa cæcitas.

martyris Albani & gloria, & iudicans non ſine diuina factum prouidentia vt in duobus locis tam celebribus ſpecialis veneratio martyris haberetur. Et ait Elienſibus, gaudete de Dei munere, gaudete de tanti martyris meritis & ſanctitate, quia ſi prout dicitis, hîc Deus per illum plura facit miracula ratione veſtis, credatis quòd apud Sanctum Albanum ampliora facit miracula ratione corporis illic ſanctiſsimi quieſcentis. Rex de inſula Elyenſi tranſiuit Lincolniam, deindè ad Eboracum & nouum caſtrum ſuper Tynam, Berevvicum perueniens, expectauit ibidem omnes qui ſibi debebant ſeruitium militare, cunctiſq; illuc peruenientibus qui ſibi huiuſmodi debebant ſeruitium, præter Thomam comitem Lancaſtriæ, & comites VVarenniæ, VVarvvichiæ, & Arundeliæ, qui venire nolebant, eo quòd articulos petitos totiens & conceſſos ad effectum detractauit perducere. Diſpoſuit militiæ ſuæ turmas, & ad obſidionem caſtri de Striuelin diſſoluendam cum grandi exercitu maturauit. Cumq; fixiſſet propè locum tentoria, quidam de regis Anglorum exercitu equitationes coràm cuneis Scotorum facientes, ipſos atrociter prouocabant, quibus illi viriliter occurrentes, multos Anglorum nobiles die Dominico in Sancti Iohannis Baptiſtæ vigilia peremerunt. Quo caſu Anglici exacerbati, in craſtino vindicari firmiter proponebant, cumq; dies illuxiſſet craſtinus ad pugnam ſe vterque exercitus præparabat. Circa verò horam diei tertiam appropinquantes ſibi vtriuſque partis acies, iuxta rei militaris regulam turmas ad præliandum diſponunt. Duces Anglorum pedites cum arcubus atque lanceis in prima componunt acie, equites diuerſis alis retrò conſtituunt. Ex parte verò Scotorum omnes erant pedites, eo quòd in bello commiſſo quondam iuxta Fenkyrke non proſperè ceſsiſſet equitibus eorundem, qui deſerta pugna fugerunt, pedites in prælio deſerentes. Robertus de Brus qui ſe regem Scotorum nominauit, pedes Scotorum præceſsit exercitum, dans ſuis exemplum, vt nemo de fuga cogitaret. Cumqúe iam ventum fuiſſet ad manus, vt confligerent collidentibus cateruis ad inuicem, plures attoniti, multi ſaucij, multiqúe mortui currerunt, ibi lancearum cõfractarum fragor horribilis, enſiũ in caſsides vibratorum tinnitus terribilis, ſecurum Scoticarum vis intollerabilis, ſagittarum & ſpiculorũ in vtramque partem miſſorũ nubes formidabilis, etiam bene cordatos poterant terruiſſe. Congeminatio ferientium, vox cohortantium, ſtrepitus conclamantium, gemitus morientium poterant vltrà quàm dici fas eſt procul audiri, variante fortuna vices dum certatum eſt, nec poterat per longum diſcerni tempus, quæ pars potior videretur. Tandem ſæuiente Bellona, diſcrimini patuit pars Anglorum. Quod cernens Gilbertus comes Glouerniæ, velut aper infrenduit, & feritate concepta, cum ſuis commilitonibus in Scotos irruit, quorum quoſdam mucrone mutilat, truncat & trucidat, & gladium ſuum cruore Scotico multipliciter madefacit, quemcunque gladio feriebat vel caput illi vel membrorum aliquod amputabat. Cernentes Scoti tam ſæuum aduerſarium ſuis tam crudeliter inſiſtentem, conglobati concurrunt ſuorum ſuccurſui, circumuallantes Gilbertum ex omni latere, conuertuntqúe in eum pondus prælij, lateribus eius applicantes cuſpides lancearum & enſium, hinc indè impingentes cum tot viribus, tanta feritate, donec ad terram caderet ſuis viribus deſtitutus, tunc rabidi & inhumani Scoti caput eius ſecuribus biſacutis & gladijs tundunt, pungunt, & feriunt, donec inter pedes ſonipedum ſpiritum exhalaret. Quod videntes ſui famuli, fugere feſtinarunt.

Rex in Scotiam properat.

Bellum Striuilinenſe.

Præliũ atrox inter Anglos & Scotos.

Comes Glouerniæ in medios hoſtes irruit.

Gilbertus cæſus.

Nobilis etiam baro Robertus de Clyfforde cum multis alijs viris nobilibus in hoc funeſto conflictu peremptus eſt, ceciderunt nempè die illo dominus Paganus Typetotte, dominus VVillielmus Mareſcallus, dominus Aegidius

de Argenten,

de Argenten, dominus Edmundus de Maule, cum multis alijs quorum nomina preſentibus inſerere longum foret, ad numerum videlicet, & ſcutiferorum ſeptingentorum. Comites de Hereford & de Penbroke videntes ſuorum plagam terga verterunt, ſibi fugæ præſidio conſulturi. Sed comes Herefordiæ in fugiendo captus eſt iuxta caſtellum de Boſuilla: capti ſunt autem & in cuſtodia detenti barones & baronetti viginti duo, milites ſexaginta octo, clerici & ſcutiferi numero exceſsiuo, de quibus dominus Rogerus de Northburghe, cuſtos targiæ domini Regis, quæ ab eodem ibidem per Scotos eſt ablata, in captiuitate ductus. Summa verò totalis, tam comitum, baronum & baronettorum, quàm militum interfectorum & captorum ibidem centum quinquaginta quatuor.

Nomina & numerus cæſorum.

Comes Herefordiæ capitur.

Interea dominus Radulphus de Mounthemer, qui deſponſauerat dominam Iohannam de Acres comitiſſam Glouerniæ & regis præſentis ſororem, captus fuerat apud Striuelin, inuenit gratiam in oculis Scotorum, ratione cuiuſdã familiaritatis cum Rege eorundem quondam in curia Regis Angliæ habitæ caſu fortuito, ita quòd redemptio ſua fuit ſibi perdonata. Qui in Angliam rediens, tergiã domini Regis, modo quo permittitur, à cuſtode eiuſdem ablatã per Scotos, ſecũ vſu ipſius reportauit, ratione p̄uia ex toto nihilominus interdicto. Rex verò etſi ardenter cuperet vindicari, & inſtaret ad fundendum Scotorum ſanguinem, à ſuis tamen de loco diſcriminis inuitus educitur, & ad fugiendum cõpellitur, pro tanto infortunio gemebundus. Commiſſum eſt autem iſtud cruentum prælium iuxta caſtrum de Striuelin, in loco qui Bannekemora vulgariter appellatur, Scotorum tripudio, luctui Anglicorum, quia ab hoc die creuit Scotis animus & audacia, Anglis timor & vecordia, vt in ſequentibus plenius apparebit. Cum autem Gilbertus comes Glouerniæ tam infauſto conflictu tam lamentabiliter corruiſſet, & nullum ſuperſtitem maſculini ſexus reliquiſſet hæredem, expectatum eſt per duos annos ſi Comitiſſa coniux ſua fortaſsis impregnata fuiſſet, ſed cum fruſtrà præſtolatum fuiſſet biennale tempus ſuper huiuſmodi euentu, diuiſa eſt hæreditas inter tres ſorores comitis ſupradicti, quarum primam duxit in vxorem dominus Hugo de Spencer, ſecundam verò dominus Hugo de Audeley, quam prius habuerat dominus Petrus de Gauerſtone quondam comes Cornubiæ. Tertiam verò duxit dominus Rogerus de Tamari, quam prius deſponſauerat dominus Iohannes de Burgo, filius & hæres comitis Vltonię de Hibernia: & ſic diuiſus eſt comitatus nobiliſsimus in tres baronias, qui quondam dicebatur & erat altera regni columna. Igitur poſt bellum de Striuelin Robertus de Brus interfectorum ſpolia fecit colligi, quæ ſuis ſtipendiarijs & his qui pro ſuę partis defenſione dimicauerant, diſtribuit larga manu. Captiuoſq; quos ceperat tam ciuiliter tractari fecit, tam honorificè cuſtodiri, quòd corda multorum in amorem ſui indiuiſibiliter commutauit. Corpora comitis Glouerniæ & baronis de Clifford regi Angliæ apud Berevvicum moram trahenti tranſmiſit ſine prætio, ſepelienda regia voluntate. Et cum comes Herefordiæ, dominus Humfridus de Boun (vt præmittitur) captus fuiſſet, deliberatus eſt, facta commutatione pro dicti Roberti de Brus coniuge, quæ iam diu in cuſtodia regis Angliæ fuerat detenta captiua. Cæteri verò captiui per redẽptionem ſeu commutationem ſũt ſimiliter liberati. Sed rex tamẽ amaro factus animo cunctis diebus ſuorũ deplorauit infortunium, conſtituens in futurum vel certè perimi, vel in aduerſarios vindicari, recedenſq; de Berevvici partibus peruenit Eboracum, vbi magnum cum clero tenuit concilium & regni magnatibus vniuerſis. Soluto concilio, rex ſe tranſtulit ad partes Auſtrales. Eo tempore plures ex Anglicis facti transfugę ſe Scotis confœderauerunt, & à regis Anglię fidelitate deſciuerũt, reuerſiq; cum Scotis Northumbranam plagam deprædati ſunt,

Radulphus de Mounthemer liberatur.

Partitio hæreditatis Gilberti.

Humanitas Rob. de Brus.

Parliamẽtum Eboracenſe.

Angli puſillanimes effecti.

ſunt, vaſtantes villas & caſalia, captiuos ſecũ trahentes incolas, abigentes animal:a & iumẽta, agros depopulãtes, incẽdia cedéſq; facientes, vbiq; nemine reſiſtente. Nempè tunc Anglis in tantum conſueta adempta fuit audacia, vt à facie duorum vel trium Scotorum fugerent Angli centum.

Obijt Clemens Papa.

Hoc anno obijt Papa Clemens, qui nunquam ſuo tempore Romanam Eccleſiam viſitauit. Ipſe pontificatus ſui anno tertio multas & magnas dedit indulgentias proficiſcentibus vel conferentibus ad ſubſidium terræ ſanctæ, vt qui pro eodem terrę paſſagio die Paraſcæues 24. quadrantes conferunt, viginti quatuor annorum indulgentiã cõſequerẽtur, cæteris verò anni diebus Veneris duodecim denariorum valorẽ cõferẽtibꝰ, duodecim annos indulſit, reliquis verò diebus omnibꝰ p hebdomadam ſex denariorũ valorem conferentibus, cõtulit indulgentiam ſex annorum.

Obijt rex Frãciæ.

Regina Nauarræ ob ſtuprum ſuffocata.

Ipſo anno obijt rex Franciæ Philippus le Bovvs, & ſucceſsit ſibi Ludouicus filius ſuus, qui priùs fuit rex Nauarræ: Cuius vxor regina Nauarræ & filia comitis Burgundiæ, propter adulterium ſibi impoſitum, cum domino Iohanne Danne fuit ſuffocata. Qui quidem Ludouicus eodem anno duxit vxorem filiam regis Hungariæ Clementiam appellatam. Hoc anno latens erat odium inter regem & proceres, & præcipuè inter comitem de Lancaſtria, & comitem de VVarvvico, & adhærentes eiuſdem.

Annalis concluſio.

Tranſit annus iſte nec ſatis frugifer, nec bene fructifer: Anglis lugubris, probroſus & damnoſus, propter infamem Scotorũ victoriam: Scotis cõmodus, lætus, hilaris, propter accreſcẽs initium libertatis: cæteris mundi partibus multiplici varietate tranſactus.

Natale celebratur apud Windeſore.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo decimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu ſecũdi octauus, tenuit rex natale ad VVindeſore cum multis regni prælatis.

Corpus Petri de Gauerſton Oxoniã tranſlatum.

Eodem tempore in die octauarum ſancti Iohannis Euangeliſtæ, rex cõuocatis Cantuarieñ Archiepiſcopo, & alijs quatuor pontificibus, cũ abbatibus pluribus, & multis viris eccleſiaſticis, corpus Petri de Gauerſton de loco tranſlatũ, vbi iã diu quieuerat inter fratres prædicatores Oxonijs, fecit apud manerium ſuũ de Langley honorificè tumulari, huic tamẽ ſolemnitati pauci de regni nobilibus intereſſe curabãt.

Parliamẽtum Lõdini, in quo de annonæ charitate actum eſt.

Hoc anno in craſtino Purificationis, conuenerunt ad Parliamentũ Londonijs vniuerſi penè regni prælati, cũ proceribꝰ & cõmunibus, ad tractandũ de ſtatu regni, & alleuiatione precij rerum vænaliũ, quę modò tam caræ factæ fuerant, vt vix poſſet viuere plebs cõmunis. Ordinatum eſt igitur, vt melior bos vnus venalis, craſſus de grano nõ paſtus, vendatur de cætero pro ſexdecim ſolidis: & ſi de grano paſtus fuerit & ſit craſſus, pro viginti quatuor ſolidis ad plus vẽdatur: Vacca melior viua & craſſa, vendatur pro duodecim ſolidis: quilibet Porcus duorũ annorũ craſſus vẽdatur pro iij. ſolidis. iiij d. Multo tonſus craſſus pro quatuordecem denarijs. Multo lanatus craſſus vendatur pro viginti denarijs: Auca craſſa pro duobus denarijs & obolo: Capo bonus pro duobus denarijs: Gallina bona pro vno denario: Columbellę quatuor pro vno denario, vendantur de cætero, & vendentes aliter fecerint, res vænales Regi remaneant foriſfactæ.

Parliamẽtum indictum, ſed non celebratũ.

In quindena Paſchæ rex per breuia citari fecit ad Parliamentum Londonijs Prælatos & Proceres, regníque communes. Sed quia multi de magnatibus impedimentorum cauſas prætenderunt, per quas meritò excuſari poterat eorum abſentia; dictum parliamentũ tunc temporis nullum ſortiebatur effectum. Sed vnuſquiſq; tũc Londonijs cõgregatorũ quò ſibi placuit diuertebat, & qui terrã defendere tenebantur, vacabant otio ſiue iocis.

Scoti omnia ad Eboracum vſque depopulantur.

Scoti per hoc tempus crudeles & inhumani, flamma, rapinis & cæde partes occidentales Northumbriæ, de Carleolo donec venirent Eboracum, ſine reſiſtentia deuaſtarunt, nec erat locus in illis partibus, vbi tutè latere potuerunt Anglici, niſi in Carleolo, & nouo caſtro

ſuper

ſuper Tynam, & prioratu de Tynmutha, & paucis caſtellis alijs, quæ cura diligenti cuſtodiebantur. Factáque eſt patria longo tempore Scotis tributaria, donec miſeri partiotę nihil haberent, vnde tributa penderent, ſic vt prius vlila de Berevvico vix ab Anglicis eſt retenta. Dunelmenſes poſt multa grauamina ad tempus ſibi pacem pro pecunia comparabant. Eo tempore Robertus de Brus tranſmiſit exercitum in Hiberniã, cui ducem conſtituit Edvvardũ fratrem ſuũ vterinum, vt terras regis Angliæ in illis partibus occuparet, & Anglicos ibidem exiſtentes pro viribus infeſtaret. Eodem anno velut deo diſplicerent ſtatuta præcedentis parliamenti, omnia vænalia ſolito cariora facta ſunt: Carnes animalium reperiri non poterant: Capones & anſeres minimè comparebant, quia rariſsimè videbantur: Oues peſtilentia moriebantur: Porci nutriri nequibant, quarterium frumenti, fabarũ & piſarum pro viginti ſolidis vendebatur, braſij verò pro marca. Salis autem quarterium pro. 35. ſolidis vendebatur, tantáque penuria populus terræ cõmuniter premebatur, vt cum rex apud Scm̃ in vigilia ſancti Laurẽcij declinaſſet, vix inueniri poterat panis pro ſuæ ſpecialis familiæ ſuſtentatione. Hoc anno Levvlinus Bren capitalis VVallenſis, qui villas multas cõbuſſerat, & Anglos interfecerat, per milites fortiores de regis camera miſſos contra eum, captus eſt cum duobus filijs ſuis, & regi Londonias deſtinatus. Eodem anno obijt Ludouicus rex Franciæ, cui ſucceſsit Philippus comes Pictauiæ frater ſuus. Tranſit annus iſte ſæuus Anglicis & crudelis, duplici contritione conterens Anglicos, fame videlicet & peſte, quam ex fame contraxerant: fruges ſiue fructus fraudulenter faciens patriotas per ganeones, Scotos immiſericorditer opprimens, toti regno tum luctuoſus quàm ſuſpicioſus propter procerum diſsimulationes, qui regis honorem, regni cõmodum non curabant: Franciæ, Flandriæ, cæteriſq; vicinis regionibus ocioſus.

Vænalia poſt parliamentum cariora.

Obijt rex Franciæ.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo treceenteſimo decimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi nonus, tenuit rex natale apud Clipſton in Shirvvood, vbi multa tribuit dona. Circa feſtum verò Purificationis apud Lincolniam habito magno conſilio, ex conſenſu baronum ſuorum prouiſiones de venditione victualium reuocauit, præcipiens, vt vnuſquiſque ſua vænalia meliori foro quo poſſet venderet in futurum. Cariſtia nẽpe quæ tranſacto anno inceperat menſe Maio, durauit vſq; ad feſtum natiuitatis beatæ Mariæ in eodem anno. Pluuiæ ſiquidem autumnales, tam abundanter deſcenderunt, quod fruges matureſcere nequiuerunt, vix enim ad diẽ natiuitatis ſanctæ Mariæ colligi poterant, pro nimia madefactione. Et tunc quidem oportebat piſtores triticum in clibanos ad deſiccandum mittere priuſquam moleretur, tãtum ebiberat de humore. Circa feſtũ ſancti Michaelis eiuſdem anni in parte fuerat cariſtia temperata, ſed ad ſequẽs feſtũ natalis dominici iterato redierat aggrauata. Panis qui fiebat, nõ habebat virtutem nutritiuam, nec ſubſtantiale robur, quia grana à calore ſolis æſtiui non habuerant nutrimentum, vnde contigit vt comedentes ex hoc, licèt magnam quantitatem ſumerent, elapſo breui interuallo famelici redierunt. Nec eſt ambigendum quin pauperes fame tabeſcebãt & inędia, quando diuites continuò eſurierunt poſt refectiones opulentas.

Natale apud Clipſton.

Edictum de vendenda annona reuocatur.

Factũ eſt igitur vt præualẽte fame, tã magnates quàm religioſi familias ſuas minuerent, eleemoſinas conſuetas ſubtraherent, & amputarent fercula ſuperflua & delicata. Contigit ergò vt qui expulſi fuerunt à curijs, quondam ſoliti vitam ducere in delitijs, cum nec valerent fodere, & erubeſcerent mendicare, compulſi penuria, manus extenderent ad aliena bona, inſiſtentes cædibus & rapinis, effectíq; ſunt tot veſpiliones, vt vix fuerit aliquis de communi vulgo qui non fuerit ſpoliatus. Eodem anno Hugo Gerold, qui fuit referendarius Papæ Clemen-

Graſſatio furum.

Clementis & epiſcopus Gaturcenſis, cui fuit impoſitum quod in mortem Ioãnis Papæ fuerat machinatus, perpetuo carceri mancipatur. Sed poſtquàm fuit degradatus & tonſus capite, veſte ſtragulata indutus traditur curiæ ſeculari, videlicet mareſcallo Papæ, qui ipſum trahens de palacio Papæ ad pedes equorũ per totam ciuitatem, poſtremò fecit in campo igne cremari. Hoc anno, circà feſtum Paſchæ conuenerunt Londonias ad Parliamentum regni proceres & magnates ſuper ſtatu regni tractaturi, durante verò adhuc parliamento, creuit fames in regno Angliæ vehementer, ita vt quarterium ſalis & frumenti ante feſtum Natiuitatis Sancti Iohannis Baptiſtę pro triginta ſolidis venderetur, & ab illo die vſque ad feſtum aſſumptionis beatę Virginis ad quadraginta ſolidos accreſcebat. Famem igitur totã terrã generaliter inuadentem, mortalitas hominũ eſt ſecuta, & præcipuè egenorum, in tantum, vt vix poſſent viui mortuos ſepelire. Nempè diſſenteria ex cibis corruptis generata, penè cunctos infecit, quam comitabatur febris acuta, quæ multos ad extrema perduxit. Et non ſolùm homines ex ciborum corruptione lædebantur, ſed pecora ex herbarum putrefactione corrupta cadebant, vndè contigit vt eſus carnium cunctis eſſet ſuſpectus. Nec fuit illo tempore quiſquam tam annoſus, qui meminit, ſe tantam famem, peſtem aut cariſtiam præuidiſſe. Nec valuit contra peſtem prædictam prudentia Phyſicorum, quia medicinales herbæ quæ leuamen languidis conferre ſolebant, per aëris intemperiem & elementorum inæqualitatem, contra naturam effectæ degeneres, virus pro virtute reddebant. In feſto Aſſumptionis beatæ Virginis natus eſt regi filius apud Eltham, qui vocatus eſt Iohannes. Eo tempore ita fames inualuit, vt quatuor denariatus de groſſo pane in die vni non ſufficerẽt comedenti: carnes animalium quæ infectæ non fuerant erant raræ, carnes equorum pauperibus præcioſæ, multi canes pingues furabantur & eorum carnes edebant: quidam (vt dicebatur) filiorum ſuorum & filiarum ſuarum in locis abditis (compulſi penuria) comedebant: quidam paruulos alienos furabantur & eos furtim mactabant, & eorum carnes edebant. Fures & qui in carceribus tenebantur ad eos nouiter venientes diſcerpebant, & ſemiuiuos illico deuorabant. Per dictum tempus lagena ceruiſiæ tenuis pro duobus denarijs, melioris pro tribus, optimæ verò pro quatuor denarijs vendebatur. Londonienſes per idẽ tempus, quia frumentum inbraſiatum maximè conſumebatur, ſtatuerunt ne in ciuitate id de cætero fieret, & ideò conſtituerunt vt lagena melioris ceruiſiæ pro tribus obulis venderetur, debilioris verò pro denario & non vltrà. Rex autem clamori plebis compatiens, iuxtà ſtatutum Londoniarum miſit breuia vicecomitibus vniuerſis per totum regnum, iubens vt tam infra libertates quàm extra, in comitatibus, burgis, villis mercatorijs & campeſtribus, lagena ceruiſiæ pro denario venderetur, & ne frumentum vlteriùs in ceruiſiam conuerteretur inhibuit ſub graui foriſfactura, qui niſi celeriùs hoc mandatum promulgari feciſſet maxima pars populi fame & inædia deperiſſet. Hoc anno poſt mortem Clementis Papæ electus eſt in Papam apud Lugdunum, cum ſedes vacaſſet duobus annis quatuor menſibus & quinque diebus, octauo idus Auguſti Epiſcopus Anniuoniæ, & vocatus eſt Iohannes viceſimus ſecundus. Iohannes de Kendale regni theſaurarius fit Epiſcopus Vintonienſis. Summus pontifex reſeruauit camerę ſuę primos fructus beneficiorum omnium in Anglia per triennium vacantium. Rex celebrauit concilium apud Clarindon, ſed magnates noluerunt intereſſe. Tranſit annus iſte nec frugifer nec fructifer, ſed mortalibus multis peſtifer propter famem & ſitim, diſſenteriam & febres acutas, & varia morborum genera quæ contraxerunt & inædia & aëris lætifera corruptela: Scotis votiuus: Anglicis ea parte nociuus.

Referendarius Papæ exuſtus.

Grauis peſtilentia.

Regi naſcitur filius apud Eltham Iohãnes.

Grauiſſima fames.

Edictũ de victualibus vendendis.

Iohannes papa.

Primitiæ beneficiorum papæ ſoluuntur.

Anno

Natale celebratur apud Clipſton.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo decimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi decimus, tenuit rex natale apud Clipſton, prout fecerat anno tranſacto, ſolemnitatem verò paſchalem apud Clarendoniam. Eodem anno die Lunæ aſcẽtionem dominicam præcedente, rapta eſt comitiſſa Lancaſtriæ nobilis viri domini Thomæ comitis Lãcaſtriæ vxor legitima, apud Canceforde in Dorſetia, per quẽdam militẽ de domo & familia Iohãnis comitis VVarrẽnæ, cõuocatis ad illud factũ deteſtabile fautoribus (vt dicebatur) aſſenſu regio plurimis Anglicorũ: ducta eſt autem pompoſè nimis in deſpectũ comitis dicti Lancaſtriæ, ad dictum VVarennę comitem, ad caſtellum ſuum de Rigate. Dumq; ſic fœmina duceretur, ecce in itinerando, inter ſępes & nemora inter Haulton & Farnaham exiſtentia, ductores vident eminùs vela & vexilla. Aderant enim ſacerdotes cum populo, facientes proceſsiones more ſolito circa campos. Ductores igitur dictæ comitiſſæ timore ſubito & horrore percuſsi, putantes comitem Lancaſtriæ, vel aliquos per ipſum miſſos ad auferendum dictam dominam, & tantam iniuriam in ipſos vindicãdũ, cum omni celeritate fugerũt, domina penè ſola relicta, ſed rei tandem veritate comperta, reuerſi ſunt cum minis & pompa. Cùm quibus, quidam miſeræ ſtaturæ, claudus & gibboſus, ſuiſq; perpetuò intẽdẽs malicijs (Richardus dictus de ſancto Martino) dominam (prôh dolor) ſupradictam deluſam miſerabiliter (magno ſuffultus adiutorio) in ſuã exegit vxorem, firmiter proteſtatus, quòd ipſam fide media cognouit carnaliter antequã fuerat deſponſata comiti ſupradicto, quod etiã planè prædicta domina palàm vbique recognouit, ac etiam verũ eſſe fatebatur, nullo ducta timore. Ac ſic quæ toto tempore vitæ ſuæ nobiliſsima fuerat reputata domina, ſubitò vergente rota fortunæ, quòd dictu turpè eſt, per totum orbem ſpurciſsima meretrix acclamatur. Igitur dictus Richardus ſe ſupra ſe extollens, nomine vxoris ſuæ præſumit in curia regia vendicare comitatus Lincolniæ & Sarum, ſed incaſſum, prout rei geſtæ ſequentia plenius explanabunt. Fama facti huius ad ſummi Pontificis aures allata, miſit idem Pontifex duos Cardinales, vt pacem facerent inter regem & barones, & præcipuè Thomam comitem, vt patebit inferiùs loco ſuo. Rex hoc anno celebrauit feſtum Pentecoſtes apud VVeſtmonaſterium in aula magna, vbi cum regaliter reſideret in menſa, præſentibus regni ſui principibus, intrauit quædam mulier ornata hiſtrionali habitu, equum bonum inſidens hiſtrionaliter phaleratũ, quæ menſas more hiſtrionũ circuiuit, & tandem ad regis menſam per gradus aſcendit, & quandam literam corã rege poſuit, & retracto fræno, (ſalutatis vbique diſcũbentibus) prout venerat ita receſsit. Rex verò fecit literam aperiri, vt cognoſceret eius tenorem, qui talis erat in ſenſu: Dominus rex minùs curialiter reſpexit ſuos milites, qui patris ſui tempore, & ſui ipſius periculis diuerſis ſe expoſuerant, & ſuas ſubſtantias pro illorum honore vel perdiderant, vel diminuerant, & alios qui pondus negotij nondum portauerant, nimis abundè ditauit. His auditis, diſcumbentes ſe inuicem contuentes, mirabantur de tanto auſu fœmineo, & ianitores vel hoſtiarios quòd permiſerant eam ingredi, duriùs increpabant: qui ſe excuſantes, reſponderunt: Non eſſe moris domus Regiæ hiſtriones ab ingreſſu quomodolibet prohibere, & præcipuè in tantis ſolemnitatibus vel diebus feſtis. Mittitur idcirco ad quærendum mulierem, quæ de facili inuenitur, capitur, & carceri mancipatur, & cur ita fecerit dicere cogitur, veritatémque reſpondit, ſe ad hoc faciendum conductum à quodam milite mercede condigna. Tunc milites quæritur, inuenitur, capitur ac ducitur coràm rege, & ſuper præmiſsis conuenitur, qui nihil omninò metuens, quòd ipſe ſit author literæ fatetur audacter, & pro

Comitiſſa Lancaſtriæ rapta.

Pauiens timor.

Comitiſſa turpiter nubit Richardo de ſancto Martino.

Mulier hiſtrionis habitu literas mordaces regi affert.

Author literarũ capitur.

& pro honore regio id feciſſe. Promeruit ergò dictus miles ſua cõſtantia fauorem regium cum donis vberrimis, & mulierculam à carcere liberauit. Hoc anno tenuit rex tractatũ Londonijs ſuper iacturis & damnis ſibi & ſuis per Scotos illatis, comite Lancaſtriæ nec ad hunc tractatũ, nec ad illum habitum Clarendoniæ volente venire, vnde regis inimicus & regni palàm & notoriè in regis hoſpitio appellatur.

Latrones graſſantur in confinibus Scotiæ.

Sub eodem anno videntes quidam de Northumbria Scotorum crebras irruptiones, deprædationes, depopulationes, & incendia quaſi totius patriæ, & nemine volente ſuccurrere tantis malis, velut in defectu regis & procerum, ſumunt arma, & reſiſtere Scotis parant. Sed cum aliquandiu id probè feciſſent, tandem deficientibus tam victualibus quàm pecunia, de tyronibus facti ſunt tyranni, de defenſoribus deſtructores, de propugnatoribus proditores. Conuenientibus autem ad eos plurimis, pari voto deſpoliabant domi ruricolas, in campis accolas, eorum boues de plauſtris vel carucis ſoluentes & ad cibum ſuum mactantes. In villis verò nihil reliquerunt, quod ad eſum videbatur aptum, ſed panes, frumentũ, vaccas, oues, porcos, cæteráſq; carnes, capones & gallinas, caſeos & auenas diripuerunt ſibi, & non ſolùm perpetrauerũt mala talia, ſed plebanos deſpoliauerũt vſque ad fæmoralia, aurũ, argentum, veſtes & vaſa rapientes: factus eſt itaq; tam grandis eorum numerus, vt neminem penè timerent, continuauerúntq; dictam rabiem quatuor ferè annis.

Duo Cardinales in Angliam veniunt pacẽ confecturi.

Intereà applicuerunt in Anglia Cardinales rogatu regis dominus Caucellinus domini Papæ vicecancellarius, & dominus Lucas de Fliſco, nuncij domini Papæ Iohannis viceſimi ſecundi, vt pacem inter regna Angliæ reformarẽt, & Scotiæ, & vt comitem Lancaſtriæ pacificarent regi, etiam attulerunt bullas Papales quibus Papa Scotos excommunicauit, eò quòd deſciuiſſent à domino ſuo rege Angliæ, niſi redirent ad pacem eius:

Romanorum oſtentatio.

qui prout moris eſt Romanorum in externas terras venientiũ, ſemetipſos oſtentare volentes, contulerunt ſe ſub omni feſtinatione in partes boreales infauſta hora, vt dominũ Ludouicum de Bellomonte, cui dominus Papa ad regis inſtantiam Epiſcopatum contulerat Dunelmenſem, electo eiuſdem loci caſſato, cum pompa Romana intronizarẽt, quamuis præmoniti fuiſſent, vt in comitatu Eboraci ſe continerent, & vltrà progredi non præſumerent niſi regia manu fulti.

Cardinales à graſſatoribus ſpoliati.

Cumq; veniſſent propè villam de Derelington, ſubitò de valle quadam erumpentes dicti graſſatores (ducibus Gilberto de Midleton, & VValtero de Selby) inopinatè irruerunt in familiam Cardinalium, & futuri Epiſcopi Dunelmenſis: iniectiſq; manibus ſacrilegis de theſauro & equis ſuis (nulla habita ad tãtas perſonas reuerentia) ſpoliarunt. Ludouicum verò Epiſcopum Dunelmenſem, duxerunt ad villam de Morpath, ad redemptionem grauiſsimam compellentes. Captus eſt inſuper à dictis populatoribus Henricus de Bellomonte, cum equis & theſauris plurimis, & ductus eſt ad caſtrum de Midforde, vbi detentus eſt donec magnã ſummam pecuniæ perſoluiſſet. Cardinales verò reſtitutionem quarundam rerum habuerunt, putà de equis, veſtimentis, & huiuſmodi, ſed reſtitutione plenaria caruerunt.

Cardinales fulminant in latrones.

Sine læſione tamen corporum, cum ſuis familijs Dunelmiam peruenerunt, vbi per dies aliquot perhendinantes, & Scotorum arbitrium præſtolantes, infecto negotio pro quo venerant, reuerſi ſunt ſub conductu regio Eboracum. Quò cum perueniſſent, & viderent ſe poſitos in ſtatione ſecura, tulerunt horribilem ſententiam in malefactores Northumbriæ, & omnes eis quomodolibet adhærentes.

Cardinales octo denarios de marca petunt.

Quam ſententiam per totam Angliam publicari fecerunt: & mox Londonias redierunt, octo denarios de marca (pro damnis & expenſis) à clero ſibi dari cum inſtantia poſtulantes: non habentes reſpectum ad quatuor denarios ſibi de marca priùs conceſſos

pro

pro mora quam facturi fuerãt in hac terra. Clerus verò tractatu habito reſpõdit, quod contemptus & damna illis illata ſibimet imputare deberent, cũ locũ à clero limitatum ſibi, ciuitatem videlicet Eboraci, auaritię agitati ſtimulo tranſgredi præſumpſerunt. Quamobrẽ octo denarios de marca dare clerus Anglicanus noluit, quatuor verò denarios quos prius cõceſſerat dare, bene cõſenſit.

Pax inter regem & comitẽ Lancaſtriæ.

Cardinales per idem tempus fecerunt pacẽ ſub certis conditionibus inter regem & Thomam comitem, quas conditiones rex citò poſt fregit iniuſtè. Inde aucta eſt diſſentio quæ priùs extincta putabatur. Interim adductus eſt quidam miles comiti Lancaſtrię tendens per Pontfret, verſùs partes boreales, cum quo alba charta regio ſigillo magno, aliquæ literæ regis ſigillo priuato ſignatæ credentiam innuentes inuentæ ſunt, vt cum Rege Scotorum pro morte dicti comitis paciſceretur. Quem comes de veritate confeſſum, tractum deinde ſuſpenſum, retentis penes ſe in argumentũ fidei chartis ſuis & literis, mortis fecit ſubire ſupplicium, fixo capite ſuo ſuper caſtrum Pontis fracti. Et hic vt dicebatur paulò anteà de familia comitis fuerat ſpecialis. Contigit ergò, quod hac de cauſa populus Anglicanus, qui priùs comitem ferè ſpreuerat, cognita veritate, contemptis Anglicis adhæſit comiti, vitam ipſius & ſalutem iugiter in ſpiritu poſtulans humilitatis.

Populus in comitis partes inclinat.

Dux latronũ captus plectitur.

Per idem tempus, cum multa damna Prioratui de Tynemutha Gilbertus de Midleton antedictus, cum ſuis complicibus intuliſſet, & multos de cõuicinis ſuis captiuaſſet, & ad graues redemptiones compuliſſet, multos autem ſtatim non valentes ſoluere, in cuſtodia detinuiſſet: quidam de regione illa nobiles eorum detentionem iniuſtam durè ferentes, ad ipſum acceſſerunt, ſub conductu ſaluo (quaſi pro vicinorum deliberatione mediante pecunia tractaturi) habito, quoſdam tunc à cuſtodia liberatos ſecum abduxerunt, quoſdam verò pro ſecuritate ſoluendæ pecuniæ ſecum obſides dimiſerunt. Finalis verò ſolutionis veniente die &, ſatellibus dicti Gilberti ad prædandum egreſsis, venerunt, qui pacti fuerant ſolutionem facere dicto Gilberto, dicentes ſe pecuniã attuliſſe, quam in villa ſecretiùs occultauerant propter metum prædonum, pro qua querenda liberum exitum & introitum in caſtellum ſibi concedi petebant. Cumq; ad caſtri portas velut exituri veniſſent, trucidatis mox ianitoribꝰ, multitudinem armatorum foras latentium introduxerunt. Qui ſubitò irruentes in eum nil tale cogitantem inflictis plagis ceperũt, & vinculis ferreis acriter conſtrixerunt, deinde quàm citò potuerunt eum cum fratre ſuo qui tamen captus fuerat, Londonias tranſmiſerunt, vbi iudicialiter condemnatus in oculis cardinalium quos ſpoliauerat, tractus & ſuſpenſus eſt. Illi verò qui ſibi famulatum prębuerant, audientes eum captum, ad VValterũ de Selby ſuæ conſortem malitiæ ſe contulerunt, qui in refortiuncula ſua de Horton latens, vicinis ſimilem iniuriam inferebat. Hoc anno dominus papa ſeptimum librum decretalium à prædeceſſore ſuo compoſitum & quaſi ab ipſo deletum, promulgauit, inſtituit, & cõfirmauit. Inſtituit etiam feſtum ſolemnitatis corporis Chriſti, quod ab Vrbano Papa quarto ſumpſit exordiũ. Tranſit annus iſte ſterilis in multis partibus regni huius, ſed miſeria copioſus, dũ prouincia Northumbrana nunc Scotis attrita, nunc prædonibus illius patriæ pauperata, quaſi inter incudem & malleum verſabatur, regi, regniq; magnatibus interim putibundè ſtertentibus & ſimulantibus damna ſuorum.

Stratagema.

Septimus liber decretaliũ.

Inſtitutio ſolemnitatis corporis Chriſti.

Annalis concluſio.

Natale apud VVeſtmonaſt.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo decimo octauo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu ſecũdi vndecimus, tenuit rex natale apud VVeſtmonaſt. cui pauci de magnatibus interfuerunt propter diſcordiam motam inter regem & proceres, eò quòd totiens articulos petitos & promiſſos noluit

obſeruari. Sed quia regnum per Scotorum irruptiones in grandi fuit periculo

Scoti vſque ad Eboracum & Lancaſtriam graſſantur.

conſtitutũ, nempè Scoti vſq; ad Eboracum ex vna parte, & vſq; ad Lancaſtriã ex alia parte, comburendo, vaſtando, prædando, nullo reſiſtente, peruenerant: prælati regni accitis ſibi cardinalibus regem adeunt, precaturi quatenus articulos totiens expetitos totienſq; promiſſos pro ſtatu regni & Eccleſiæ bona fide confirmaret, & vſu vel actu ſtabiles eſſe permitteret, ne ſibi regnóq; ſuo graue periculum eueniret.

Rex iterum articulos concedit ſed non obſeruat.

Rex inclinatus humilibus precibus prælatorum ſimul & Cardinalium, diem ſtatuit ſancti Iohannis Baptiſtæ quando congregatis Leiceſtriæ, tàm clero quàm proceribus ſatisfaceret petitionibus tam diu concupitis. Quo die veniente, & populo cum magnatibus loco præfixo aſsiſtente: Rex more ſolito promiſſos articulos conceſsit obſeruari. Sed citò poſtea conceſsio apparuit non ſolùm friuola, ſed penitùs fraudulenta. His expletis, Cardinales quaſi grande quid patraſſent in regno accepta licentia ad curiam redierunt, quæ tunc fuerat Ambianis.

Parliamentum Londini.

Singulæ ciuitates armant homines contra Scotos.

Eodem anno tenuit rex parliamentum Londoniæ circa feſtum Sancti Michaëlis, in quo fuit ordinatum, quòd haberet in auxiliũ contra Scotos electos homines de qualibet ciuitate vel villa regni quæ homines exhibere poſſet. De ciuitate Londoniarum dati ſunt ducenti viri armati ad vnguem, de Cantuaria quadraginta, de villa Sancti Albani decem, & ſic conſequenter de ciuitatibus & villis regni iuxta villarum vel vrbium æſtimationẽ. Qui congregati magnum conflauerunt exercitum & hoſtibus melius formidandum. Sed cum perueniſſent ad Eboracum, ſuborto tumultu pariter & ſimultate cum alijs impedimentis, infecto negotio licentiati ad propria redierũt.

Terræmotus.

In craſtino Sancti Bricij terræmotus fuit magnus & horribilis deterrens corda mortalium plurimorum.

Edvvardus de Brus captus & Scoti fuſi in Hibernia.

Per idem tempus Edvvardus le Brus, frater regis Scotorum, qui iam per triennium Hiberniam infeſtauerat, & ſe ibidem in regem coronauerat nullo iure, à fidelibus regis Anglię captus eſt, & propter ſuam præſumptionem & ſuperbiam decollatus in Dondalk: occiſis baronettis de Scotia .29. in eodem campo, & .5. millibus & octingentis alijs præter milites & nobiles ſupradictos, primate de Armach pro rege Anglorum capitaneo exiſtente, ſicquè quodammodo mors comitis Glouceſtriæ nuper perempti apud Striuelyn, multorúmque Angliæ nobilium virorũ occiſio ibidem facta, inſignum ruinæ maioris vitæ vltionis diuinę pariter & humanę recepit Robertus de Brus.

Rex Scotorũ excommunicatur regnumquè interdicitur.

Intereà rex Scotorum cum communicantibus authoritate curiæ Romanæ ſolemniter & publicè in regno Angliæ & Scotiæ omnibúſq; terris adiacentibus extitit excõmunicatus, eo quòd venit contra fidelitatem regi Anglorum ab antiquo debitam, regnumquè Scotiæ generali ſupponitur interdicto.

Annalis Concluſio.

Tranſit annus iſte qui frugibus & fructibus nec ſufficeret incolis nec alienis: Anglicis & Scotis inſtabilis & inquietus: Hibernicis lætus & hilaris, eo quòd excuſſum eſt iugum dominationis alienæ de ceruicibus eorundem.

Natale celebratum apud Beuerlacum.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo decimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi duodecimus, tenuit rex natale apud Beuerlacum cum Proceribus plurimis & Pręlatis, quo tempore prouidit ſibi de exercitu copioſo, vt Scotorum ſi quo modo poſſet humiliaret ſuperbiam, & ab illorum irruptionibus Angliam liberaret.

Berwicum Scotis proditum.

Accidit eo tempore ad malorum cumulum, quòd quidam perfidus dictus Petrus de Spalding, cui cuſtodia villæ de Berevvico commiſſa fuerat, Scotis vẽderet dictã villam & intrare permitteret, quod factum regem grauiter contriſtauit. Cogitauit igitur obſidionem ponere circa villam, cumquè collegiſſet exercitum & plantaſſet obſidionem, fuiſſetq; ſollicitus qualiter villam caperet, Scoti collecto exercitu quaſi viginti millium,

per

per partes obliquas intrauerunt Angliam, eo propoſito, vt reginam caperent perhendinantem propè Eboracum in quadam villa minus cautè, quam vendiderant illis quidam ex Anglia proditores. Sed cooperante dei gratia & regina præmonita, fugit ad loca tutiora, & Scoti cognouerũt ſe fore deceptos. Qui dolentes & de inaniter fuſa pecunia & de præda perdita, in iram conuerſi & rabiem, ad omnem malitiam laxauerunt habenas, diſcurrentes per patriam, & obuia quæq; flamma ferróq; vaſtantes. Igitur dum quilibet pro parte ſua obſidionem Berevvici fideliter ſatis ageret & ſeruaret, rex fatuitatè ſolita prorupit in hæc verba: Dominum Hugonem le Spencer faciam cuſtodem caſtri huius, & dominum Rogerum Tamàri capitaneum huius villæ cum eam ceperimus. Quod verbũ durè ferens Thomas comes Lancaſtriæ, mox cum multis alijs ſe ſubtraxit, quamobrem à toto exercitu proditor eſt clamatus, nempè prout dicebatur, ſi ſe non ſubtraxiſſet, villa cum caſtro in manus regis data fuiſſet.

Scoti conâtur reginam Angliæ armis capere.

Regis fatuitas in cauſa fuit cur comes Lancaſtriæ regem in obſidione Berwicideſereret.

Eboracenſes conſiderantes ſcelera quæ Scoti perpetrabant, vbique animoſitate concepta, collectis Anglorum decem millibus ſunt egreſsi, vt ciuium & patriotarum ſanguinem vindicarent. Scoti tunc propè villam de Mitone ſitam iuxtà fluuium de Svvale, ſolitis facinoribus intendebant. Noſtrates verò videntes Scotorum cuneos, incunctanter ſe ad prælium ingerebant Sed quia iam penè totus eorum exercitus in armis fuerat, mox contra noſtros inexercitatos, & inexpertos, & ſine duce vel ordine venientes ordinatiſsimè occurrerunt, & leui negotio noſtros fuderuut, & ad tria millia hominum in ore gladij peremerunt, & magna pars eorum qui fugerunt in fluuio de Svvala perijt rapaci gurgite ſuffocata. Commiſſa fuit hæc infortunata congreſsio in vigilia Sancti Matthæi apoſtoli & Euangeliſtæ, cui prout dicebatur, multi præsbyteri ſeculares, multiquè religioſi interfuerant mala hora. Cumquè rumor huius facti perueniſſet ad aures regias, dimiſſa obſidione Berevvici, feſtinauit cum ſuis omnibus obuiare Scotis, priuſquam attingerent terram ſuam, & cum eis per partes Orientales iuxta nouum monaſterium obuiare diſponeret. Scoti præmoniti, cum pompoſa victoria hominum & armentorum præda per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam, fauillas, & cineres & vapores fumi ac peremptorum cadauera in omni villa per quam tranſierant pòſt ſe in ſuæ crudelitatis memoriam relinquentes. Igitur Rex ſentiens quotidie ſua damna cumulari, de communi conſilio in treugas iurat biennales, Scotis libenter has acceptantibus, non tamen quia iam fuerant bellis fatigati, ſed quia fuerunt Anglica præda ditati.

Scoti Anglos vincunt.

Rex ſoluit obſidionem Berewici.

Induciæ biennales cum Scotis.

Eodem anno inaudita peſtis animalium, dubium vnde nata, ſuccreuit in Anglia quæ circa tempus Paſchale incepit in Eſtſexia, & diffuſa eſt in breui per totam inſulam, durans per totum annum, & inficiens penè cuncta pecora regionis. Et quod eſt auditu inſolitũ & fortaſsis erit futuris incredibile, canes de cadaueribus pecorum morientium comedẽtes, & corui, illico intumuerũt, quaſi toxicati veneno, & mortui corruerunt. Quamobrem nullus erat hominum qui fuit auſus carnes bouinas edere, quia in bob[9] maxime valuit peſtis illa: dicebatur etiam quod tota Gallia per idem tempus eadem peſte fuit infecta. Hoc anno multi paſtores pecudum, & quidam alij, ac mulieres de Anglia, & alijs mundi partibus collegerunt ſe, volentes acquirere terrã ſanctam, & inimicos Chriſti interficere vt dicebant. Et quia non potuerunt mare magnum pertranſire, multos Iudæos in partibus Tholoſanis & Aquitaniæ peremerũt, aſſerentes eos inimicos fidei. Ob quã cauſam multi eorum capitalẽ ſententiã ſubierunt, & alij fruſtrati ſuo propoſito redierunt, & ſic vertitur in nihilum quod fuit ante nihil. Tranſit annus iſte pauper frugum, inops fructuũ,

Lues animalium.

Obſerua.

Multi ſe fruſtra parant ad recuperationẽ terræ ſanctæ.

Annalis concluſio.

probroſus, damnoſus Anglicis: gratus & accommodus Scotorum latrocinijs: Gallicis peſtifer, ſed quietus.

Natale celebratur Wintoniæ

Obijt Epiſcopus Winton.

Papa cooptationem epiſcopi Winton. ſibi reſeruat.

ANno gratiæ milleſimo trecẽteſimo viceſimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi tertius decimus, tenuit rex natale VVintoniæ, cum magna multitudine militum, armigerorum & regalium famulorum. Hoc anno Iohannes de Kendale VVintonienſis Epiſcopus obijt in viam Patrum, cuius morte comperta, ſummus pontifex ſibi collationem dicti beneficij, quia pingue fuerat reſeruauit, ſed monachi reſeruationem prædictam nihil pendentes, obtenta à rege licentia, ad electionem proceſſerunt, & virum eminentis literaturæ quendam monachũ de ſuo monaſterio cõſenſu vnanimi elegerunt in Epm & paſtorẽ. Rumore igitur ad aures Papæ delato, Papa dictam electionem nullam eſſe pronuncians, caſſauit electionem memoratam, & domino Rigando Clerico ſuo ſpeciali, VVintonienſem contulit præſulatum, qui cum poſt multas tergiuerſationes regis beneuolentiam adeptus fuiſſet, in monaſterio ſancti Albani ad Romanam Eccleſiam nullo modo pertinente, munus conſecrationis accepit per manus Londinenſis Epiſcopi, in præſentia Elienſis & Roffenſis Epiſcoporum, obtenta priùs licentia ab eiuſdem loci Abbate & conuentu. Et ne ipſius conſecratio futuris temporibus priuilegijs monaſterij ſupradicti præiudicialis exiſteret, literas ſuper indemnitate priuilegiorum fecit fieri, quas conuentui tradidit ſigillo ſuo ſignatas. Conſecratus eſt autem in die Sancti Edmundi Archiepiſcopi Cantuarienſis ad maius altare, cùm magna præſulum deuotione. Sub hoc anno venit Oxonias quidam pauper iuuenis, & prædicauit ibidem ſe fore regis Edvvardi nuper regis hęredem, & quod Edvvardus qui modò regnat, non erat regis filius, ſed cuiuſdam Carectarij doloſè ſubintroductus ad reginam. Quod audientes ciues Oxonienſes, ceperunt dictum iuuenem, & miſerunt ad regem tunc Northamptoniæ exiſtentem, qui à miniſtris regis in vltionem mendacij tractus & ſuſpenſus eſt, extra villam in loco vocato le Coppeddethorne, inter Northãptoniã & Killingvvorth, ad terrorem & exemplum talium nebulonum. Per idem tempus rege exiſtente Eboraci, Scoti intrauerunt Angliam, & illuc vſque peruenerunt, & ſuburbana ciuitatis Eboracenſis cremauerunt, & captiuos ceperunt dominum Iohannem de Bretayne comitẽ Richemũdiæ, & plures alios qui grauiſsima redemptione ſunt poſtea liberati. Hoc anno leproſi quaſi per totam chriſtianitatem fuêre diffamati quod iniſſent fœdus cum Saracenis ad intoxicandum Chriſtianos vbique terrarum, quod in multis fecerunt partibus, ponendo venenum in fontibus, puteis, dolijs, & locis alijs, ſuper quo multi de prouincia & Francia conuicti combuſti ſunt, & Iudæi detenti & incarcerati propter auxilium eis præſtitum & conſenſum.

Quidam ſe regis filium falsò mentitur.

Scoti capiunt comitem Richmundiæ.

Leproſi de veneficio conuicti.

Natale celebratur apud Weſtmon.

Noua occaſio coniurationis procerum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi, à conqueſtu ſecundi quartus decimus, tenuit rex natale Londonijs, apud VVeſtmonaſt. cum magna gloria & honore. Hoc anno miles quidam perdiues à parentela, ſed diſsipator ſubſtantiæ ſibi relictæ, dictus VVilhelmus de Brevvs, qui baroniæ dignitatẽ poſſedit, à parentibus in marchia VVallia quandam portionem terræ ipſum hæreditario iure contingentem, diuerſis dominis obtulit ad vendendum. Terra verò quam vendere voluit, terræ de Govvers antiquitus vocabatur. Comes autem Herefordiæ, quia dicta terra contigua fuit terris ſuis pro quadam ſumma pecuniæ cum dicto VVillihelmo conuenit, & eò promiſit vberius ſoluere, quo nouit terram vtiliorem præ cæteris ſibi fore, vnde obtẽta à rege licentia, dictam terram ingredi diſponebat tanquam propriam poſſeſsionem. Duo etiam milites prępotentes, quorum quilibet vo-

bet vocatur Rogerus de Mortuomari, videlicet auunculus atq; nepos, quia terra illa ſibi videbatur accõmoda propter vicinitatem terrarũ ſuarum, neſcientes de pacto prælocuto, acceſſerunt ad dictum VVilhelmum de Brevvs, & cum eo conuenerunt ſub pacto quodam de terra prædicta ſibi & ſuis habenda & tenenda, & quaſi ſecuritatem de dicto VVilhelmo reportarunt. Dominus Iohannes de Moubray qui filiam dicti VVilhelmi duxerat in vxorem, quæ hæres vnica fuit illi de tota terra præfata, tanquam vxori ſuæ hæreditario iure debita ſecurior exiſtebat. Nouiſsimè ad omnium malorum cumulum, Hugo diſpenſator iunior, concupiſcens terram ſæpius memoratam, quia terris ſuis vndique vicina fuit, quia domini regis erat camerarius, ampliorem à rege gratiam de terra comparanda obtinuit, & ſpecialiorem à domino dictæ terræ adeptus eſt fauorem in emptione terræ præfata, ita quod finaliter terram illam excluſis omnibus alijs comparauit. Igitur præfati proceres videntes ſe circumuentos & deluſos ab Hugone, & à ſuo propoſito defraudatos, commoti ſunt valde & ad iracundiã cõcitati. Comes verò Herefordiæ, Humfridus de Boun, conqueſtus eſt ſuper iniuria ſibi facta Thomæ comiti Lancaſtriæ, qui allicientes cæteros penè cunctos comites & barones in partem ſuam, cõiurationem fecerunt maximam ad viuendum & moriendum pro iuſtitia, & regni proditores pro viribus deſtruendis, & præcipuè vtrunque Hugonem de Spencer, patrem ſcilicet atq; filium, quos odio inexorabili perſtringebant, eo maximè quia regem ducebãt, pro ſuæ voluntatis arbitrio, in tantum quod nec comes nec baro, nec epiſcopus quicquam valuit expedire in curia ſine horum conſilio vel fauore. Omnium ergo liuore perſequebantur, qui omnibus penè dominabantur, & quo plus creuit eorum gloria, & eo amplius contra illos creuit inuidia, quæ ſemper accreſcit abundantia aliorum. Igitur Barones duce Thoma de Lancaſtria apud Shirborne in Elmedon conuenerunt, fæderati prout dicitur & iuramentis aſtricti ad proſequendum propoſitum vſq; ad corporis & animæ diuiſionem. Sed tamen penè cuncti præter Thomam de Lancaſtria & Humfridũ comitem de Herefordia & paucos alios ãte finem negotij retrorſum abierunt, & præ timore mortis ſe regi dediderũt: ſed hæc inferiùs plenius videbuntur. Cũq; barones vt prefertur apud Shirburnam conueniſſent, quoſdam articulos in præſcriptionem dictorum Hugonis & Hugonis compoſuerunt, ſed tamen vias iuris & æquitatis in hac parte penitus omiſerunt, ſuorum pro tempore exequentes impetus animorum. Nam illorum bona qui illis vel amicitia vel affinitate iuncti fuerant, furibundè inuadebãt, capientes caſtra per violentiam, vaſtantes prædia per malitiam, & perimentes famulos repertos in cuſtodijs eorundem, dolentes ob hoc tantummodo, quòd eorum perſonas capere quos oderunt minimè potuerunt: prædicta furia de die in diem vires ſumente, barones vexillis explicatis ad ſanctum Albanum veniunt, per viam diripientes vbique victualia, & pauperes terræ grauantes. In hac comitiua fuerunt quidam, qui propter inueteratum odium monaſterium Sancti Albani dictíque loci Monachos ſe grauaturos deuouerant. Sed tamen diſponente Deo qui neminem temptari permittit ſupra vires, horum magiſter & autor tantæ malitiæ in villa de Alysbury priuſquam ad ſanctum Albanum attingeret morbo percuſſus irremediabili, proprijs ſeipſum diſcerpit manibus, & poſt duos dies miſerabiliter expirauit. Cæteri tam formidabili tremefacti vindicta, caſum pro miraculo reputantes, ab executione voti illiciti timore magis quàm amore deſtiterunt. Magnates verò apud ſanctum Albanum cum ſuis armatis exercitibus per triduum perhendinantes, miſerunt ſolennes ad regem nuncios Londonijs commorantem, Londonienſem, Sariſburienſem, Elienſem,

Coniuratio procerum.

Hugo de Spencer omnibus inuiſus.

Monachi ſe ſuaq; miraculis tuentur.

Legatio procerum ad regem.

Herefordenſem & Ciceſtrenſem præſules qui tunc apud Sanctum Albanum conuenerant pro pace reformanda, mandantes, vt dominus rex non ſolùm ſuã vacuaret curiam, ſed regnum ſuum de regni proditoribus Hugone & Hugone le Spencer per communitatem terræ in multis condemnatis articulis, exilium q; meritum ſubire permitteret ſi diligeret regni pacem. Petierunt barones inſuper, vt rex ipſis & omnibus qui in eorum comitiua arma mouerant, literas patentes indemnitatis concederet, & ne pro tranſgreſsionibus trãſactis vel præſentibus à rege ſeu quouis alio futuris temporibus puniretur. Ad hæc dominus rex reſpondit, quòd Hugo le Spencer pater in ſuo negotio mare tranſierat,

Reſponſio regis.

& Hugo iunior in mari erat ad cuſtodiendum quinque Portus, prout ex officio tenebatur, qui de iure vel conſuetudine exulare non debent ante reſponſa data per eoſdem. Adiecit prætereà quòd eorum petitio iuris & rationis fundamento carebat, eò maximè quòd dicti Hugo ſenior & Hugo iunior parati ſemper fuerant omnibus de ſe conquærentibus in forma iuris reſpondere, & ſi probare poſſent eos in aliquo ſtatuta terræ læſiſſe, parati ſemper fuerant legibus regni parere. Poſtremò cum iuramento addidit, quòd noluit ſacramentum violare ad quod aſtrictus fuerat in Coronatione ſua, concedendo literas pacis & indulgentiæ tam notoriè delinquentibus in ſuæ perſonæ contemptum, & totius regni perturbationem, & maieſtatis regiæ læſionem. Hijs auditis, proceceres acti in furiam, confeſtim ad arma proſiliunt, & milites quidam ſuper armatura cotucas induerunt vocatas quarteloys, Armigeri verò indumenta bendas habuerunt, quibus indumentis expoſt induti, tracti ſunt & ſuſpenſi plurimi de procerum comitiua. Cum faſtu igitur & pompa nimia barones Londonias adierunt, hoſpitatíq; in ſuburbio ciuitatis, manebant pacificè donec licentiam ingredi ciuitatem obtinuiſſent: obtento à rege ciuitatis ingreſſu, magnates

Rex metu periculi aſſentitur.

ſicut prius in petitione ſua fortiter perſtiterunt. Tandem interueniente regina & præfatis epiſcopis laudabiliter mediantibus, rex inductus eſt propter vverræ periculum euitandum, vt condeſcenderet votis & petitionibus procerum prædictorum. Edictóq; ſuper hijs per comitem Herefordiæ in aula VVeſtmonaſterij publicato, Hugo ſenior in exilium actus eſt. Sed Hugo iunior in

Hugo ſenior exulat, iunior latitat.

diuerſis locis latitans in Anglia & in mari permanſit. Hijs itaq; peractis, barones obtentis à rege literis de impunitate & pace regis ad propria redierũt, nec hilares de dicta pace conceſſa prout præmittitur, nec ſecuri, quia de regis beneuolentia deſperabant, & ideò armati ſemper incedebant & loca tuta quærebant.

Alia diſcordiæ cauſa.

Interea caſus accidit eiſdẽ magnatibus plenus infortunio & generatiuus moleſtiæ ſubſequentis. Iſabella nempè regina (quæ nutrix pacis & concordiæ ſemper fuerat inter regem & barones) peregrinatura verſùs Cantuariam, in caſtro de Ledes hoſpitari & pernoctare diſpoſuit. Quod caſtrum dominus Bartholomęus de Batleſmere, qui diu ſeneſcallus regis fuerat, à rege in excambium pro quibuſdam terris alijs ſibi & ſuis hæredibus impetrauerat, in quo ſuam coniugem cũ paruulis & magni theſauri copia dimiſerat pro tutela, dum fidem domi-

Regina prohibetur ingreſſu caſtri de Leeds

ni ſui regis deſerendo, adhæſit baronibus in turbatione præfata. Igitur præueniens dominam ſuã reginæ Mareſcallus, petijt ingreſſum caſtri, vt illuc neceſſaria cõportaret & pararet pro familia domoq; reginæ. Sed qui in caſtro fuerãt procaciter reſponderunt, ſe nec reginę nec cuiquam alteri ingreſſum caſtri permittere ſine iuſsione vel literis domini dicti caſtri. Reſpõſum mox ad aures reginæ puenit, quæ illuc in propria perſona perueniens petijt ingreſſum caſtri, ſed nullã ſpẽ intrãdi potuit à reſpondẽtibus obtinere, & ideò aliàs pro nocte illa quæſiuit hoſpitia, illo expreſsè ſibi denegato. Cũq; rediſſet ad regẽ, de iniuria cõquęritur ſibi facta, ex cuius relatione rex prouocatus ad irã, collectis pluribus armatorum millibus

millibus cum multis Londonieſibus, ad dictum caſtrum acceſsit perſonaliter, incluſis præcipiens vt redderent ſibi caſtrum. Renuentibus caſtellanis parêre iuſsis regijs, rex arctat incluſos obſidione, & tam diu perſeuerat ibidem donec victus incluſis & victualia defeciſſent. Tandem redditum eſt caſtrum in manus regis cum omnibus quæ intus erant. Thomas Colpeper cuſtos caſtri captus eſt inprimis, qui tenuerat caſtrum contra regem, & pro rebellione tractus & ſuſpenſus eſt, mulieres ibi repertæ Londonias miſſæ ſunt in turri Lõdoniarum ſub arcta cuſtodia conſeruandæ, ſeruientes diuerſis multati pœnis in locis varijs ſũt perempti. Theſauri reperti cum armis & equis, regijs ſunt vſibus deputati. Quibus ita peractis, rex ſuis militibus cuſtodiam caſtri commiſit, & victorioſè progrediens verſùs Circeceſtriam, obiter cepit multa caſtra ſibi rebellantium manu forti procerum. Circa feſtum omnium Sanctorum proximò ſubſecutum, Hugo diſpenſator iunior filius videlicet ſenioris, aſcendit è mari & peruenit ad regem, cuius conſilio & quorundam aliorum rex mandauit breuia ſua ad omnes vicecomites totius Angliæ, ad congregandum exercitum contra barones, quia cupiebat vindicari de deſpectu & rebellione nuper Londonijs ſibi factis. Barones verò præmoniti de tanta molitione ſe muniuerunt pro viribus, & ipſi multitudinem exercitus colligentes, vt vim vi repellerent & viriliter defenderent cauſam ſuam, illud poëticum concorditer retinentes,

Rex obſedit caſtrum, & in deditionem accepit.

Rex conatur ſe vindicare ad uerſus proceres.

Proceres defenſionem parant.

Fœlix qui quod amat defendere fortiter audet.

Tranſit annus iſte ſicut cęteri illaudabilis, prouentu frugum vel fructuũ damnoſus, proceribus & mediocribus ſuſpectus, moleſtus & turbulentus: regi ſollicitus & inuiſus: Scotiæ propter magnatum Anglorum regni diſcordiam iocundus & hilaris: Franciæ, Flandriæq; pacificus, & (quod dolendum fuerat) Sarracenis & incredulis fertilis & quietus.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi quintus decimus, tenuit rex ſolemnitatem Natalis dominici apud Circeceſtriam, cum magna militum ſcutiferorum & architenentium numeroſitate. Illuc ergo grandem conuocauit exercitum contra barones, proponens proculdubio vel mori viriliter, vel velut rex ſuper ſuos ſubditos imperialiter dominari. Audientes multi de Baronibus regis propoſitum, diffidentes & animo concidentes neglecto iuramento quod in cõmune præſtiterant, ad regem meticuloſi venerunt, ſe ſuæ gratiæ in omnibus ſubmittentes. Inter quos duo Rogeri de Mortuomari primi vel inter primos acceſſerunt ſe voluntati regiæ ſupponentes, qui partem baronum in magna parte debilitauerũt, eò quòd eſſent ſtrenui & bellicoſi, potentes reb⁹ ſæculi & famoſi, & præ cæteris cauſæ communis incentores, ſed tamen ſecùs accidit eis quã ſperabant. Nam cum ſe regi reddidiſſent, miſsi ſunt ad turrim Londoniarum, donec rex conſideraſſet quid de eis facere debuiſſet, qui quem finem ſortiti ſunt ſequentia declarabunt: comprehendit rex dominum Hugonem de Audeley ſeniorem, & dominum Mauritium de Berkley, & miſit illos ad caſtrum VValling fordiæ conſeruandos. Alios verò multos blandis deluſos promiſsionibus ſimili ſorte cepit & varijs cuſtodijs commendauit. Cúmq; comes Herefordiæ cæteriquè barones adhærentes ſibi hæc veraciter cognouiſſent, ad partes Glouerniæ ſe contulerunt, deinde vnà cum Thoma Lancaſtriæ comite, exercitu grandi collecto, verſùs Burton ſuper Trentam vexilla verterunt, rapinis indulgentes vbique ad magnum patriæ nocumentum. Quos è veſtigio rex inſequens, reperit collectos & paratos ad reſiſtentiam faciendum. Impediueruntq; regem per tres dies continuos quo minus pontem dictæ villæ de Burton tranſire poſſet, occiſis quibuſdam de regis exercitu qui pontem tranſire animoſius inſtiterunt.

Natale apud Circeceſtriam.

Multi ſe regi dedunt.

Rex hoſtes inſequitur.

ſtiterunt, vndè rex coactus eſt tranſitum aliundè quærere vltrà Trentam, per tranſito Trentæ fluuio rex hoſtiliter equitauit verſus comites ſupradictos.

Comes Lancaſtriæ fugit.

Thomas verò comes videns iam res agi pro capitibus, cum ſuis cõmanipularibus exijt villam de Burton, & exercitum in campo ſtatuit contra regem, expectans regis aduentum in eodem campo. Sed cùm vidiſſet regis exercitum tàm numero quàm potentia multò ſuis præſtantiorem, confuſus fugit in dedecus ſempiternum. In fugiendo verò diuerſas fecit deprædationes baronum exercitus, dum vi non tantùm victualia per viam rapiunt, ſed etiam ſubſtãtias diripiunt incolarum. Nec ſegnior rex ipſos fugientes perſequitur, dietas continuas prout poſsibilitas ſuppetebat. Thomas verò de Lancaſtria, cum baronibus & exercitu fœderato, peruenit ad Bourghbrigge; vbi repererunt magnam reſiſtẽtiam de borealibus partibus congregatam. Nempè ad dictum locum conuenerant cuſtos Eboraci dominus Symon VVard, & cuſtos Carleoli dominus Andræas Herkle, cum ſufficienti manu ad pugnandum parati, vbi cum dominus Humfridus de Boun comes Herefordiæ pontem tranſire voluiſſet, à quodam ſub ponte latente lancea tranſfixus eſt & peremptus ibidem. Thomas verò de Lancaſtria non valens ſuſtinere pondus prælij in eum verſi, nec de loco fugere, captus eſt ab Andręa de Herkle cuſtode Carleoli milite mediocris fortunę: capti ſunt etiam ab eodem dominus Rogerus de Clyfforde, dominus Iohannes de Moũbray, dominus VVarrinus de Inſula, cum multis alijs, & adducti ad regis præſentiam ad Pontem fractum, vbi rex cum duobus diſpenſatoribus Hugone ſeniore & Hugone iuniore morabatur. Et cùm Thomas comes introductus fuiſſet in villam, à tota gente deriſus eſt, & acclamatus rex Arthurus, & vndiq; ſubſannatus. Quod tantummodò iuſtè dicebatur accediſſe ſibi, eò quòd ipſe regem pari forma dehoneſtauerat, cùm rex parùm ante à partibus borealibus diuertiſſet & veniſſet ad Pontem fractum. Nam Thomas irreuerenter egrediens cum ſuis hominibus exijt caſtrum ad deſpiciendum regem, & acclamans in ipſum regem vilißimè & contemptibiliter cum magno tumultu, in maximum contemptum ipſius, acſi non fuiſſet eius dominus, nec rex eius. Idcircò venerunt ſuper eum mala præſentia prout creditur, vt per hæc purgatus, faciliùs poſt hanc caducam mereretur conſequi vitã beatam. Tertio nempè die à captione ſua ſederunt principes, & in eum ſententiam dictauerunt, Dominus rex inprimis, aſsidentibus Edmundo comite Cantij, Hugone comite VVintoniæ, Aymero comite Penbrochiæ, Iohanne de VVarẽna comite Southreyæ, Dauide comite de Athefel, Roberto comite de Angos, vbi adiudicatus eſt tractioni, ſuſpenſioni, & decollationi. Tamen quia idẽ comes de parentela fuit excellenti & nobilißima procreatus, rex ob reuerentiam parentelæ ſuæ remiſit de ſua ſpeciali gratia dicto Thomæ comiti executionem duarum pœnarum, quòd idem Thomas comes non traheretur nec ſuſpenderetur, ſed quòd executio fieret tantũmodò ſuper ipſum, quòd decapitaretur, ſicq; decapitatus eſt extra villam de Pontefracto à captione ſua die tertio vt præfertur. VVarrinus de Inſula, VVilhelmus Toker, Thomas Mandut, Henricus de Bradbourne, VVilhelmus filius VVilhelmi, & VVilhelmus Cheyne qui capti ſunt cum Thoma comite, propter roberias & felonias, & reſiſtentiam quàm fecerũt contra regem ad villam de Burton, occidentes regis famulares, & regis tranſitum prohibẽtes, ac partem villæ prædictæ in receſſu ſuo comburentes, cæteráque perpetrantes quæ dicto Thomæ comiti imponuntur, adiudicati ſunt de prædictorum comitum & baronum conſilio, tractioni & ſuſpenſioni apud Eboracum. Dominus Rogerus Clyfforde, dominus Iohannes de Mounbray eodem iuditio cõdemnati ſunt & ſuſpenſi. Goſſelinus de Inuylla ſimili ſorte vitam finiuit, expoſt

Comes Herefordiæ occumbit.

Lancaſtrenſis capitur.

Lancaſtrenſis ludibrio habitus.

Lancaſtrenſis capite plectitur.

parumper

parumper, dominus Henricus Tyes captus, Londonijs tractus & ſuſpenſus eſt. Deindè dominus Bartholomæus Batleſmere captus eſt & Cantuariæ decollatus. Solus dominꝰ Rogerus Tamari morte obijt naturali. Cętera qui voluerit videre pleniùs, in chronicis VVilhelmi Riſanger apud ſanctum Albanum latiùs poterit reperire, vbi recordatum regis habetur de omnibus memoratis.

Chronica Riſanger.

Rex igitur elatus de tanta victoria, qui potiùs gemuiſſe debueret de tanta nobilium turba malè perempta; quia tunc fuit verè victus quando tot vicit prudentes milites, collegit exercitum fortem nimis & magnum cõtra Scotos, quãtus à longo tempore non eſt viſus. Qui abſq; victualibus in graui pompoſáq; multitudine in borealibus adunatus partibus, peruenit ad regem, ad villam de nouo caſtro ſuper Tynam. Inde rex hoſtiliter profectus eſt in Scotiam lento greſſu, permetiens quaſdam partes illius prouinciæ, cuius aduẽtu præcognito, Scoti bona ſua cum neceſſarijs ad loca tutiora comportauerunt, fugientes ad montes, nemora, vel paludes: ſicquè contigit, vt cum rex ſuis nullam reſiſtentiam inueniret, nulláq; victualia reperiret, ſed omnia deſerta, vacuata & vaſtata perpendit, conſumptis igitur victualibus, tam per terram, quàm per mare pro exercitu comportatis, magna pars exercitus fame & inædia tabefácta protinus eſt extincta. Quia (prout dicit Vegetius de re militari) *Sæpiùs penuria quàm pugna conſumit exercitum, & ferro ſeuerior fames eſt.* Cernens autem rex plebem ſuam perire tam miſerabiliter, dolens domum regreditur infecto quocunq; negotio fructuoſo. Cumquè multi de regis exercitu perueniſſent ad propria, & guſtaſſent cibos auidiùs, mox vel diruptis viſceribus moriebãtur, aut conſumpta natura ſemper imbecilles & debiles permanſerunt, vires præhabitas recuperare non valentes. Contigit eo tempore, cum rex in partibus moram traheret borealibꝰ, in loco qui dicitur Regalis vallis minꝰ cautè, Scoti (per exploratores perfidos quos habebant Anglicos) edocti de regis malè cauta perhendinatione, ingreſsi ſunt regnum ſubitò, ſperãtes regem incautum capere vel certè perimere, ſi fortuna fauiſſet: ſed deo volente, rex præmonitus de Scotorum molitionibus receſsit à loco, quẽ velut fugientẽ Scoti perſecuti ſunt vſq; ad Abbathiã de Byland, ſed nec ibi tutus locus regi fuerat propter Scotorum violentiam, quamobrem rex vix arreptis armis, fugit Eboracum celeriter, theſauro ſuo, victualibus & vtenſilibus direptioni relictis. Scoti verò videntes vias ſuas proſperari, patriam peruagãtur, omnia ferro flãmáq; vaſtantes, & captiuos multos ſecum trahentes, inter quos virum nominatiſsimum dominum Iohannem de Bretayne ceperunt, comitem ſcilicet Richmundiæ, & multis ſpolijs domum proſperè ſunt regreſsi. Eodem anno dominus Hugo de Spencer pater, factus eſt comes VVintoniæ, cui rex dedit caſtrum & honorem de Donyngton, quod fuit de Lincolniæ comitatu. Ipſo anno obijt rex Franciæ Philippus, filius Philippi, cui ſucceſsit in regno Carolus frater eius, qui priùs fuerat comes Marchiæ VVaſconiæ. Tranſit annus iſte parũ frugifer, aliàs ſatis fructifer: Angliæ damnoſus, probroſus, luctuoſus propter inteſtinam diſcordiam, & nobilium terræ iugulationem. Regi verò infamis notabiliter, propter tyrannidem in ſuos naturales, inuiſus propter infœlicem profectionem ad partes boreales, & in Scotiam, vbi penè perdidit mediam gentem ſuam putibundè maximè, propter fugam ſuam ante Scotorum faciem in proprio regno ſuo, & theſaurorũ ſuorum perditionem.

Rex conſcribit exercitum in Scotos.

Regis exercitus fame afflictus dimittitur.

Rex propè circumuentus à Scotis.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi ſextus decimus, tenuit rex natale dominicum Eboraci, diſsimulãs damna probroſa, quæ perceperat dudum per Scotos, & geſtãs vultu lætitiam quamuis immaniter in animo torqueretur. Eodẽ

Natale celebratum Eboraci.

tempore

tempore quidam de mediocri familia Thomæ quondam comitis Lancaſtriæ captus eſt, qui pro rebellione quam fecerat inſurgendo contra regem in vverra baronum, & notabilibus deprædationibus & incendijs, iudicio publico condē-natus eſt. Sed quia quandoq; ſteterat in regis curia, & placuerat quibuſdam de maioribus regi aſsiſtentibus, multi regem adierunt deprecaturi pro vita eius.

Pœnituit regem de morte Lancaſtrenſis.

Quos cum rex audiſſet inſtantiùs pro eius ſaluatione precari, commotus eſt vehementiſsimè, cum verbis imperij ita reſpondens: væ vobis ſuſurrones infandiſsimi, detractores maleuoli, nequam conſiliarij, pro vita deprecamini nebulonis notiſsimi, qui pro vita mei conſanguinei militis illuſtriſsimi Thomæ comitis, nullas preces facere voluiſtis. Et quidem ſi ipſe vixiſſet, mihi totiq; regno neceſſarius extitiſſet. Hic verò quanto diutiùs in hac vita perſtiterit erit tanto ſceleſtior, quippe qui hactenus repleuit ſceleratis facinoribus totum regnum meum, per animum (inquit) dei morte debita morietur. Et mox iuſsit executionem fieri de iudicio dato ſuper eum, motus maximè contra ſuos qui noluerunt preces fundere pro Thoma comite, quem rex intimè diligebat.

Rex Franciæ à rege Angliæ ſibi homagium fieri poſtulat.

Eo tempore venerunt ad regem Angliæ nuncij noui regis Fráciæ Caroli, videlicet dominus de Beomble, & dominus Andræas de Florentia, ad citandum & monēdum eum quòd veniret infra certum tempus ad faciendum homagium ſuum ipſi Carolo nouo regi pro ducatu Aquitaniæ. Et licèt Hugo de Spencer filius & Robertus de Baldock cancellarius procuraſſent ipſos nuncios quòd non notificarent regi aduentus ſui cauſam, ipſi tamen in ſuo receſſu monuerunt eum quòd veniret infrà certum tempus, quaſi conſulendo ad homagium faciendum.

Fraus gallica.

Super qua monitione ſiue citatione ſubdola, dictus Andræas de Florentia, qui fuit notarius, fecit publicum inſtrumentum, virtute cuius, rex Franciæ fecit proceſſum contra regem, & terras multas VVaſconiæ ſeiſire fecit in pœnā contumaciæ regis Angliæ, qui fuit informatus per malos conſiliarios, quòd ipſum præfata citatio vel monitio non arctabat.

Scoti legatos Romā mittūt vt ab excōmunicatione liberentur, ſed non impetrant.

Eodem anno epiſcopus Glaſcuenſis & Thomas Rondolf comes Morauiæ miſsi ſunt per Robertum Brus & totum regnum Scotiæ ad curiam Romanam pro habēda relaxatione excommunicationum & interdicti ſententiarum in regnum & regnicolas Scotiæ per Cardinales autoritate Papæ latarum. Contra quos rex Angliæ miſit quendam ſimplicem clericum, qui obtulit ſe coràm Papa ex parte regis Angliæ ad probandam Scotorum manifeſtam & notoriam offenſam, non ſolùm contra regem & regnum Angliæ, ſed etiam contra ſedem apoſtolicam fore cōtractam, ita quòd ante ſatiſfactionem non poſſent dictæ cenſuræ laxari de iure. Contigitq; clerici dicti diligentia, quòd Scoti infecto negotio redierunt.

Andræas Herkle ingratus transfugit ad Scotos.

Per idem tempus Andræas Herkle de probo factus improbus leuauit calcaneum contra regem, qui illum de puſillo magnum creauit & fecerat ei nomen iuxta nomen magnorum qui ſunt in terra. Siquidem cum dictus Andræas ad pontem Burgi barones à facie regis fugiētes viriliter excepiſſet, & Humfridum de Boun per ſuos vt præfertur peremiſſet, & Thomam comitem Lancaſtriæ tanquam captiuum cepiſſet, reliquos verò fugaſſet vel occidiſſet pro libito, & cum magna pompa à rege acceptus fuiſſet & pro tanta victoria cogitauit rex qualiter talē virum poſset vberiùs honorare: tandem deliberato conſilio, proprijs manibus eum cinxit gladio militari, donans ei comitatum de Carleo, cuius per ante ciuitatis & caſtri diu fuerat conſtabularius ſiue cuſtos. Qui mox honore tanti nominis eleuatus, Hugonem diſpēſatorem cœpit perſequi propter rancorem quem per lōgum tempus conceperat contra eum. Sed cum videret dictum Hugonem de die in diem proficere & exaltari, inſuper & per regem manu teneri, contra eum indignatus quāmaximè, quòd iuxta malitiam cordis ſui vindicari non poterat, contra fideli-

tatem

tatem, quam domino ſuo regi iurauerat, iunxit ſe Scotis inimicis regis publicis, & eorum conſilijs ſe immerſit, qui mox ab illis hilaritate tanta ſuſceptus eſt, ac ſi cœleſte munus, quia nullus vnquam fuerat illis infeſtior aut acrior expugnator. Nempè in regnorum confinio ſemper habitans damna innumerabilia illis intulerat, modò prędas agens, modò faciēs equitationes, modò captiuos ſecum trahēs, modo flammis villas prædiáq; deuaſtans. Cumq; per dies aliquot moram feciſſet inter eos, & ipſi iam ſecuri facti fuiſſent de eius nefanda perfidia contra regē Angliæ, cogitauerūt eum quantùm poterant honorare, in tantùm, vt ſororem Regis Scotiæ vellēt ſibi cōiugio copulare. Rex interim Anglię cognoſcēs (per relatores) quid Andræas fecerat, doluit quòd tanta beneficia contulerat tam ingrato. Erat tūc in partibus borealibus miles famoſus & ſtrenuus, vocatus Antonius, cognomēto de Lucy, qui & regis fauorem cupiebat acquirere, & patriam de tam nefando proditore protinus vacuare. Hic per exploratores edoctus, quòd Andræas apud Carleolū ſatis ſecurè (nihil mali ſuſpicatus) morabatur, repentè cum manu valida irruit ſuper eū. Quē illicò captum, miſit ad regē Londonijs cathenatū, vbi quadridrifario iudicio condemnatus eſt. Nempè primò degradatus eſt, amputatis ſecuri ad talos ſuos calcaribus, & ſic viciſsim diſcinctus eſt baltheo militari, ablatis calceis & chirothecis. Deindè tractus, ſuſpenſus, & in quartas diuiſus eſt. Et partes quatuor principalibus ciuitatibus Angliæ ſunt tranſmiſſæ : caput eius ſuper pontem Londoniarum fixum eſt, verſùs partes reſpiciēs Scoticanas. Eodem anno Robertus de Brus per literas miſſas per ſolennes nuncios, requiſiuit regem Angliæ de treugis per annos treſdecē duraturis. Rex verò Angliæ fatigatus per vverras Scotiæ multipliciter, cōceſsit in treugas voluntariè, quæ ſub treſdecim articulis claudebantur, quos qui videre deſiderat, reſpiciat Chronicas fratris Henrici Blankforde monachi ſancti Albani, quæ habētur in monaſterio memorato. Sub eodem anno facta eſt grandis coniuratio multorum, qui cum baronibus ſteterāt in vverra ſua, vt omnes qui in carceribus detenti fuerant ratione dictæ vverræ per totū regnū, vna eadémq; nocte eriperent, & à vinculis liberarent. Venerunt igitur quidam de coniuratis ad caſtrum VValyngfordiæ, in quo tenebantur viri nominatiſsimi, Mauricius de Berkley, & Hugo de Audeley, & latenter ingreſsi ſunt per poſticium verſùs aquam Thamiſiæ, vt complerent opera pręconcepta, ſed eorum furtiuus introitus villanos non latuit, vnde mox clamor & tumultus factus eſt nimis per totam villam, ex quo tota patria eſt cōmota. Aduenit igitur ex illis partibus indiſcreta multitudo, vt obſiderent eos qui caſtrū ſic ingreſsi fuerant, & eos obſiderūt, donec venirent ad continuandū obſidionem comites Cantij & Lincolniæ, cū vi maxima armatorum. Videntes autem qui caſtrum ſic ingreſsi fuerant ſe non poſſe reſiſtere tantæ violentiæ, ad capellam dicti caſtri pro refugio Eccleſiaſtico cōfugerunt. Qui tamē inuitis decano & presbiteris dicti collegij, qui eos nitebātur defendere, de capella ſunt violēter abſtracti, & vel diuerſis pœnis ad mortē traditi, vel carceribus mancipati, donec rex crudelius de eorū ſupplicijs ſtatuiſſet. Factū eſt igitur, vt hac occaſione, cuncti per Angliam incarcerati arctius ſolito ſtringerentur. Circa feſtum ſancti Michaëlis Archangeli, rex circuiuit comitatus Eboraci & Lancaſtriæ, & Marchiā VValliæ, ingrediens ciuitates & villas, & inquiſitiones faciens de pacis perturbatoribus, de vulgi cōmunis oppreſſoribus, de prouinciarū prolocutoribus & ductoribus, qui ꝑ nundinas ſiue fora ſoliti fuerant concitare ſeditiones, fouere partes cōtra partes, manutenere malefactores, & notatos captos & cōuictos puniuit iuxta ſuæ demerita prauitatis, antiquiſq; ꝓfligatis erroribus, leges terræ pręcepit in locis oībus obſeruari. Eodē anno papa citauit ducē Bauarię in imperatorē electum, vt infra certum terminum veniret ad curiam, & de electione & iure ſuo doceret, & quia non venit in terminū excōmunicauit eum,

Scoti tranſfugam cupidè ſuſcipiunt.

Andræas captus regi traditur.

Induciæ inter Scotos & Anglos.

Coniuratio de liberandis omnibus carceribus incluſis.

Papa electionē imperatoris pro ſuo arbitrio fruſtratur.

Epiſcopus Winton. obijt.

& poſtmodum pronunciauit eum nullum habere ius in imperio, vel ad illud, & ſi quod habuit priuauit eundē. Hoc anno vacauit eccleſia VVintonienſis per mortem domini Rigaudi de Aſſero in curia, cui Papa prouidit de Magiſtro Iohanne de Stretforde in curia tunc præſenti.

Tranſit annus iſte mediocriter lætus frugibus, ſed fœcundus fructibus: formidoloſus regni malefactoribus Angliç: Scotiæquè votiuus propter treugas captas.

Natale apud Keneliſworth.

Parliamentum Londini.

Subſidium negatum.

ANno gratiæ milleſimo trecēteſimo viceſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi ſeptimus decimus, tenuit rex Natale apud caſtrum de Kenelſvvorth in magnificentia & gloria, & magna frequentia ſexus vtriuſque. Eodem anno in ſequenti quadrageſima, conuocari fecit rex ad parliamentum Londonijs celebrandum regni proceres, & Prælatos, ad tractandum de varijs regni negotijs, & præcipuè conſulendum quid foret reſpondendum regi Franciæ, qui regem Angliæ pluries iam vocauerat, ad faciendum homagium ſibi pro VVaſconia, & cæteris terris quas tenebat in regno Franciæ & dominio regis Francorum, ſuper quo, ex conſenſu procerum & omnium aſſiſtentium decretū fuit, quòd in propria perſona non tranſiret, ſed priùs mitteret ſolennes nuncios ſi fortè vel hac vice de nō comparendo poſſet obtinere dilationem vel omnimodam excuſationem. Prætereà rex petijt in præfato parliamento, tam de clero quàm de populo laicali ſubſidium pecuniarū, pro redemptione nobilis viri Iohānis de Britannia comitis Richmūdiæ, nuper capti per Scotos apud Abbathiam de Byland. Sed hæc petitio mōſtrabatur per multas rationes iniuſta fore, & tandem voce pubblica penitùs eſt negata ſub iſta replicatione, quòd tantùm pro rege, regina & filiorū regis primogenito (ſi in captiuitate tenerentur) foret contributio facienda: & ſic quieuit tributum, ceſſauit exactor. In eodem Parliamento arreſtatus fuit Adam Epiſcopus Herefordenſis, in magnum cleri dedecus, & præiudicium totius eccleſiæ Anglicanę, & examinatus de proditione & crimine læſæ maieſtatis coram rege & proceribus vniuerſis. Impoſitum nempè fuit ſibi, quòd quoſdam inimicos nuncios regios ſuſcepiſſet, & fouiſſet in magna copia armatorum, & quòd eis impendit auxilium, conſilium & fauorem. Ille verò, prout erat vir maturus & literis abundanter imbutus, patienter hæc tulit, ad conuitia & opprobria nihil omninò reſpondens. Tandem pulſatus diuerſimodè ſic ora reſoluit. Domine rex (veſtra regiæ maieſtatis reuerētia ſemper ſalua) ego ſanctæ eccleſiæ Dei miniſter humilis, membrum eius, & Epiſcopus conſecratus (licèt indignus) ad tam ardua nequeo reſpondere nec debeo abſque domini Cantuarienſis Archiepiſcopi (poſt ſummum pontificem mei directi iudicis (cuius etiam ſum Suffraganeus) authoritate, & aliorum parium meorum Epiſcoporum conniuentia vel conſenſu.

Epiſcopus Herefordenſis de crimine læſæ maieſtatis accuſatur.

Accuſatio epiſcopi.

Defenſio ſui ad Archiepiſcopum prouocantis.

Quo reſponſo prolato, mox Archiepiſcopi & Epiſcopi omnes & ſinguli qui affuerunt ſurgentes, regis clementiam pro collega & coepiſcopo implorabant. Sed rege tot ſupplicationibus non placato, aut ab ira concepta nullatenus pacificato, totus clerus dictum epiſcopum & membrum eccleſiæ vindicauit. Deliberatus eſt igitur cuſtodię Cantuarienſis Archiepiſcopi, donec rex diſcerneret quando ad obiecta vel obijcienda aliàs reſponderet. Paucis exactis diebus, rex vt prius epiſcopum prędictum conuenit. Quo rumore ad aures perlato pontificū, Cantuarienſis Eboracenſis, & Dublinenſis Archiepiſcopi, cum alijs decem Epiſcopis, erectis crucibus ad locum iudicij cum omni celeritate venerunt & confratrē eorum & coepiſcopum ſolum ſtātem & nimium deſolatum in ſuam cuſtodiam ſuſceperunt, & eum abſq; reſpōſo dato, cum illis protinus abduxêrunt, iniungētes firmiter ex parte Dei & ſub pœna anathematis vniuerſis qui aderant, ne quis in eū manus pręſumeret inijcere violentas. Quo ſic abducto, rex de tanta cleri cōmotus audacia

Præſules epiſcopum quaſi vi ad ſe abducūt.

quaſi

quaſi ex officio iudicis obiectis pręcepit fieri inquiſitionem. Ac iurati de patria conuocati, plus regis terreni metuentes offenſam, quam ſempiterni iudicis vltionem, abſentem Epiſcopum reum fuiſſe de omnibus obiectis articulis præſentarunt. Quod rex ducens pro maximo confiſcari fecit omnes redditus, & terras ſuas, & quod erat intollerabilius, omnibus ſuis victualibus & vtẽſilibus in plateis proiectis & diſperſis, eum permiſit inhumaniter ſpoliari. Epiſcopus verò remanſit ſub tutela Cantuar. Archiepiſcopi gratiã regis expectans. Eo tempore Epiſcopus Lincolnienſis cuius temporalia per biennium in manu detenta fuerant (adepta regis beneuolẽtia) ſuis eſt poſſeſsionibus reſtitutus. De quibus omnibus quidam Satyricus illius temporis ita dictauit:

Epiſcopus per iuratos laicos reus pronunciatur.

Noſtri cornuti, ſunt conſilio quaſi muti, Et quia non tuti, nequeunt ſermonibus vti,
Sunt quaſi confuſi, decreto legis abuſi. Sic perit Eccleſia, iuris & ipſa via.

In eodem parliamẽto terræ, poſſeſsiones, & dominia quondam templariorum, aſſenſu cõmuni totius cleri & populi, hoſpitalarijs conceduntur, iure perpetuo per omnes regni prouincias poſsidenda. In eodẽ parliamento electi ſunt viri nobiles, comes, videlicet Cantij, germanus regis, & Archiepiſcopus Dublinenſis, ad excuſandum penès regem Franciæ, regẽ noſtrum, quia citatus nõ comparuit corã rege Franciæ, vt ſuperius memoraui. Qui cũ tranſfretaſſent, à rege Frãciæ honorificè ſunt ſuſcepti. Non tamen effectum negotij potuerunt cõſequi, donec de quadam tranſgreſsione nuper facta in Aquitania in dedecus regis Franciæ ſibi foret plenius ſatiſfactũ. Acceperat nempè rex Franciæ quandam terræ particulã ibidem per excambiũ, in qua municipium cõſtruxerat, propter amœnitatem loci & villam in circuitu cum ædificijs ſumptuoſis, cuius habitatores erecti in ſuperbiã, freti dominio regis Franciæ, nõ ſolùm leges & decreta populi Aquitanici, ſed etiã Seneſcallũ regis Angliæ, dictũ Radulphum Baſſet, ſpreuerunt, & contemptibiliter vilipenderunt. Et cũ legibus debuiſſent paruiſſe illius terræ cõmunibꝰ, idẽ Radulphus (collecto exercitu) venit ad locũ, & oẽs aut vertit aut gladio interfecit, & vniuerſa ædificia cõplanauit. Quãobrem dictus Radulphꝰ vocatus ad curiã regis Frãciæ venire cõtempſit, ſed ꝓ oĩbus allegatis reſpondit audacter ſe nihil aliud in hac parte feciſſe, quã quòd ſui officij debitum exigebat. Super quo reſponſo cõmoti Frãci Seneſcallũ præfatum regis Angliæ cum ſuis vocatũ complicibus iterato, & non comparẽtem, proſcripſerunt. Præfatus verò Radulphus, cognito Francorum decreto, ad caſtrum de Monpeſade bene munitum ſe contulit, vbi potuit à Francorum incurſibus tutus eſſe. Hunc ergo à prædictis nuncijs petijt rex Franciæ ſibi reddi cũ ſuis complicibus, vnà cum caſtro ad quod confugerant memorato, iuxta Francorum conſuetudinem puniendũ. Comes Cantij pro bono pacis cũ ſuis laicis, regis volũtati cõſentire decreuit. Sed Archiepiſcopus irregularitatis notam timẽs incurrere, diſtulit cõſentire, donec à rege Anglię habuiſſet aliud in mãdatis. Quocirca mox mittuntur ad regẽ noſtrum nuncij, qui quærerent quid agendum foret. Rex verò ſine mora impetuoſũ comitis cõſẽſum penitùs reuocauit, nolẽs pro bono facto militiæ tãtum militẽ quomodolibet ꝑ aduerſarios moleſtari: ſicq; reuerſi ſunt nũcij ſine itineris ſui fructu. Rex Franciæ per idem tẽpus, miſit dñm Carolum de VValleys patruũ ſuum in VVaſconiã cũ magno exercitu, ad inuadum poſſeſſionẽ totius ducatus Aquitaniæ, pro eo quòd rex Anglię nõ venit ad faciendum homagium ſuũ ꝓ ducatu & comitatu Põtini, quã ſeiſiuit, ad quod faciendũ fuit vocatus, ſicut ſuperiùs eſt expreſſum. Venit ergò in obuiã dño Carolo comes Cantij, Edmundus de VVoodſtock frater regis Angliæ, cum multis nobilibus de regno Angliæ, qui illuc deſtinati fuerant, ad reſiſtendum Carolo ſupradicto. Nullo tamen reſiſtentiam faciente, Carolus totam Agennam equitauit,

Hoſpitalarijs conceduntur poſſeſsiones templariorum

Legantur qui excuſent regẽ de homagio non facto.

Legati infecta re domum redeunt.

Rex Franciæ mittit exercitum in Waſconiam.

& illas partes ſeiſiuit vſque ad villam de Regula, in qua fuit dictus Edmundus comes Cantij tenens villam. Finaliter verò fuit treuga inita inter eos vſq; ad certum tempus, quo poſſent de pace tractare, & reddita Carolo villa illa, vtraque pars ad propria remeauit. Eodem anno in feſto Sancti Petri ad vincula, Rogerus de Mortuomari, dominus de VVygemore, qui cum Rogero auũculo ſuo poſt vverram Baronum regis gratiæ ſe ſubmiſerat, & in eminentiori nihilominus & acriori loco turris incluſus fuerat, data ſuis cuſtodibus ſoporifera potione, euaſit per omnes turris cuſtodias, quas vvardas vocamus, & peruenit ad flumen, vbi quandam cimbam reperiens, à quodam coadiutore ſibi præparatam illam intrauit, & cum conſcio ſui ſecreti peruenit ad mare. Quo cum ſumma felicitate tranſmeato, ſe contulit ad regem Frãciæ ſine mora, vbi quorundam de ſua conſanguinitate prȩſidio vitam duxit diutinam, gratiam recõciliationis expectans. Rogerus auunculus huius Rogeri ferè per quinquennium ſqualore carcerali detentus, ibidem ſatis inciuiliter tandem diem clauſit extremum, cuius corpus delatum Briſtolliam ſepelitur. Miſsi ſunt eo tempore & alij nuncij pro pace impetranda, quorum vnus erat natione Francus, dictus dominus de Suliaco, alter Anglicus, magiſter Iohannes de Shordiche appellatus. Sed Iohannes de Suliaco ibi de quadam tranſgreſsione notatus & accuſatus vix (interuentu reginæ Franciæ) mortem euaſit, collega ſuo ſine fructu legationis domum tranſmiſſo. Intereà mercatores vtriuſque regni diſſentiones Regales deplorabant, quia neque Francis in Anglia, neq; Anglis in Francia negotiari licebat. Familiares quoq; reginæ quotquot erant oriundi de Francia, terram ſine ſpe reuerſionis exire cogebantur in Francorum odium & cõtemptum. Terræ quoq; ſcilicet prædia & caſtella reginæ, in manus regis ſeiſita fuêre, datis dictæ reginæ ſtipendijs de burſa regis. Religioſi autem & beneficati in hac terra de gente Francorũ in maxima miſeria degere cogebantur, cum eorũ redditus, poſſeſsiones & beneficia vniuerſa & ſingula cõfiſcabãtur, exiliſsimo victu eiſdem de rebus proprijs deputato. Tranſit annus iſte illaudabiliter fructus & fruges producens: Anglis & Francis inuiſus propter guerrram motam in VVaſconia, & præcipuè propter negotiatorum varia impedimenta quæ diſſentionem generauerunt: Eccleſiæ Anglicanæ moleſtus: Scotis quietus.

Rogerus de Mortuomari profugit è carcere.

Legati in Frãciã pro pace.

Franci Anglia pulſi.

Annalis cõcluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi octauus decimus, cum treugȩ apud Eboracum fuiſſent firmatæ inter Anglicos & Scotos per vtriuſq; regni prudentiores viros, tenuit rex apud Notingham natale dominicum nobile & ſolenne. Per idem tempus dominus Papa paci regnorum Angliæ & Franciæ piè proſpiciẽs, Archiepiſcopum Viennenſem, & Epiſcopum Auriacẽſem ad vtriuſq; regni prĩcipes deſtinauit, qui pacis monita darẽt vtriſq;. Qui cũ nihil profeciſſent, facto in clero tallagio, videlicet de ſingulis marcis accipientes quadrantẽ pro ſuis expenſis, infecto negotio ſunt reuerſi. In octauis ſancti Hillarij factum eſt parliamentũ Londonijs apud VVeſtmonaſt. in quo tractabatur de ſaluatione ducatus Aquitaniæ quæ iã dudũ p̱ Gallos fuit multipliciter lacerata. Miſsi ſunt ergò ſolennes nũcij ad regẽ Frãciæ, VVintonienſis & Norvvicenſis epiſcopi, & vir illuſtris Iohãnes de Britãnia comes de Richmũd. Qui poſt multas diſceptationes, allegationes & excuſationes factas, tandẽ quãdã pacis formã à rege Franciæ receperũt. Remiſſus eſt ergo in Angliã VVintoniẽſis Epiſcopus collegis in Gallia remanentibus, qui nunciaret regi noſtro quæ facta ſunt. Tandem poſt longũ tractatũ familiares regis laudauerũt reginã transmittendã ad regem Franciæ fratrẽ ſuũ pro pacis negotio cõfirmando cũ familia moderata, quæ ſatis humiliter ſuſcipiens legationis officium, cũ vno ſolo barone, ſcilicet domino Iohanne

Natale celebratum apud Notingham.

Papæ legati intercedunt pro pace.

Parliamẽtum Londoniæ.

Rex emittitur in Franciã actura de pace.

no Iohanne de Cromvvell quatuorquè militibus tranſfretauit. Mediatrice igitur regina Angliæ Iſabella tali pacto, fuit finaliter concordatum, vt rex Angliæ daret Edvvardo filio ſuo primogenito ducatum Aquitaniæ, & comitatũ Põtini, vt rex Franciæ reciperet homagiũ ab eodẽ regis filio, & redderet ſibi ſtatim comitatũ Pontini, & terras in Aquitania, de quibus placita mota fuerunt, & de alijs æquitatis per Carolũ auunculum ſuũ faceret ſibi iuſtitiæ complementũ. Super quibus omnibus miſit rex Franciæ ſuas patentes literas in Angliã, & alias literas de cõductu ſaluo, tam pro filio quàm pro rege Angliæ, ſi ipſe mallet in perſona propria venire. Super qua optione fuerunt multi & magni tractatus apud Languedon & apud Douoriam, multis conſulentibus quòd rex in perſoſona propria tranſiret. Sed vterque diſpenſator pater & filius, qui nec audebant mare tranſire, nec rege tranſeunte in Anglia remanere propter odium regni nobiliũ, qui perfecto odio oderant illos, dederunt conſilium & præualuerunt, vt filius regis tranſiret. Cuius tranſitus in caput ipſorũ ſicut patebit, ex ſequẽtib⁹ redũdauit. Vnde dominus rex Angliæ fecit chartã filio ſuo prædicto de dictis ducatu & comitatu, habendũ & tenendũ ſibi & hæredib⁹ regis Angliæ, & ſi cõtingeret ipſũ mori in vita patris ſui, terræ rediret ad ipſum patrẽ. Ita etiã quòd rex Frãciæ nõ poſſet dictũ filiũ regis maritare, nec tutorẽ aut curatorẽ ſibi dare. Quæ ordinatio fuit facta Douoriæ ꝑ chartã regis, ex cõſenſu prælatorũ & aliorũ nobiliũ regni præſentiũ, tunc ibidẽ in craſtino natiuitatis beatæ Mariæ. Et in die Iouis ſequẽte idẽ Edvvard⁹ filius regis mare trãſijt, & cũ eo VVilhelm⁹ Epus Oxoniæ, & alij in numero cõpetẽti. Et circa feſtũ ſancti Matthęi fecit homagiũ auunculo ſuo regi Frãcię, ſub quibuſdã ꝓteſtationib⁹ fuit etiã à cõtrario proteſtatũ. Acta ſunt hæc in Frãcia in manerio regis Franciæ appellatũ Boydeuincẽs, corã multis procerib⁹ regni Frãcorũ. Dona verò quæ Frãci regi Anglorum præparauerat, & exẽniã filio regis manu largiflua tribuebãt, quorũ fauorẽ iuuenis regis filius indicibiliter cõſecut⁹ eſt. Eodẽ anno Guelfi veniẽtes de Florẽtia ad Lucã, ſumptibus & de mãdato Papæ ꝑ Gibellinos capti fuerãt, & multi interfecti, ac cæteri in fugam acti. Hoc anno in æſtate, & etiam anno ſequenti tanta fuit ſiccitas, quòd verè dici poſſet illud Theodoli de hac terra:

Anglorum terras iam feruida torruit æſtas,
In Cancro ſolis dum voluitur aureus axis.

Quia fluuijs etiã maioribus deſiccatis, & fontibus riuorum aquæ penè in locis omnibus diſparuere. Quamobrẽ multa animalia tam domeſtica quã ſilueſtria prę potus penuria defecẽre. Eodẽ anno ſtatim poſt feſtũ S. Michaelis voluit rex Angliæ, quòd domina regina cõiux ſua, & filius ſuus Edvvardus facto homagio, vt præmittitur, citò & ſine mora rediſſent. Sed regina & filius ſuus remiſſa magna familia vtriuſq; in Angliã, ꝑ totũ illũ annũ remãſerũt ibidẽ (vt dicebatur) inuiti. Alij verò aſſerebãt quod voluntariè propter nimiã familiaritatẽ tunc cõtractã inter dicti reginã, & dñm Rogerũ de Mortuomari, ſine quo & alijs nobilibus de Angliæ præfugatis noluit dicta regina redire, & maximè in odiũ illorũ diſpenſatorũ, & Hugonis qui anno præcedenti ꝓcurauerãt familiã reginę ab ipſa remoueri. Quod propoſitũ reginę poſtea rei exitus cõprobauit. Quod percipiẽs VValterus, Epiſcopus Exoniẽſis de comitiua dictę reginę clã receſsit. Per idẽ tempus iuſsit rex Angliæ, Iſabellã reginã Angliæ, & Edvvardũ filium ſuum primogenitum (cõtra voluntatem ſuam in vltramarinis cõmorantes) Londonijs tanq̃ regni inimicos notorios, & regiorũ inimicorum receptatores & fautores publicè proclamari. Et banniuit eos cum omnibus qui illis adhæſerant de regno ſuo. Sub eodem tempore euaſerat de caſtello de Corf, vir verſutus & ſubdolus, ſed manu tamen fortis, Robertus de VValkefare miles, qui captus

Conditiones pacis.

Regis filius proficiſcitur in Franciam.

Edvvardus filius regis homagiũ facit regi Francorum.

Siccitas immenſa.

Regina annum in Frãcia commoratur conſuetudinẽ habens cum Rogero de Mortuomari.

fuerat in vverra baronum, mota contra regem, eò quòd magnus diſcidij ſuſcitator & promotor fuerit, & non dico ductor, ſed ſeductor illius viri nobilis & magnifici comitis de Hereford Humfridi de Boun, & ſatis iuſtè carceri mãcipatus. Nempè comitibus & baronibus, & alijs regni nobilibus ſtudentibus in illa vverra pro pace patrię, pro republica, pro honore dei & eccleſię, ipſe ſemper cor appoſuit ad rapinas, cædes & depopulationes: hic inquã continuans ſua ſcelera, conſtabulariũ caſtri de Corf crudeliter interfecit, & ad reginam tũc exulem ſe contulit vltrà mare. Auctus eſt ergò numerus fugitiuorum multipliciter, ita vt rex ipſe timeret illorum reditum in hanc terram. Quamobrem iuſſit omnes portus maris diligentiſsimè cuſtodiri, ne repentè fieret per exules reuertentes, aut per Gallicos illis fauentes, vllus motus in regno. Eodem tempore dominus Oliuerus Ingham, miles iuuenis, ſed cordatus, factus fuerat cuſtos Aquitaniæ per iuuenem ducem Edvvardum aſſenſu regis patris ſui, qui grandi collecto exercitu, de ſtipẽdiarijs militibus Hiſpanicis, Arragonicis, & VVaſconenſibus prouinciam Agennenſium occupatam per regem Franciæ contra pactum inuaſit, eamq; dominio regis Angliæ reſtituit integraliter & ſubiecit.

Oliuerus Inghã prouinciã Agennenſium Anglorum imperio adiecit

Sub eiſdem diebus tres Admirallij trium plagarum Angliæ, videlicet dominus Iohãnes Oturuin, dominus Nicholaus Kiriel, & dominus Iohannes de Felton, cuſtodiam maris habentes, & facultatem plenam per regis commiſsionem inuadendi, infeſtandi, & diripiendi quoſcunque de Francia mercatores, cum Gernemuthenſiũ, & Porteſmuthenſiũ, & occidentalium claſſe oceanum ſunt ingreſsi. Et nõ ſegniter cõmiſsionis ſuæ negotiũ exequẽtes, infrà breue tempus centum viginti naues Normanicas ceperunt, & in Angliam attraxerunt. Suſcitatum eſt igitur odium inexorabile inter reges, & damna vbiq; pro viribus inferũtur.

Admirallij regis iuſſu Frãcos mari infeſtant & 220. naues capiunt.

Quod cernens dominus Papa, & vehemẽter cõdolens, miſit in Angliam nuncios duos Epiſcopos, qui primò pacem ſtuderent facere inter regem & reginam, & ſecundariè inter reges. Qui reuerenter admiſsi, nihil præter reuerentiam receperunt, vnde dolentes reuerſi ſunt, de pace penitus deſperantes.

Legati Papæ de pace, in Angliam veniunt & ea infecta recedunt.

Eodem anno coronata fuit Pariſius regina Franciæ, cui ſolennitati interfuêre reges multi, duces plurimi, comites & barones numero penè incredibili, cum ſuis militibus pluſquam quingentis. Inter quos Edvvardus filius regis Angliæ & dux iam Aquitaniæ, cũ ſexaginta & decem militibus celebrius feſtũ fecit.

Regina Franciæ coronata.

Intereà creſcente odio inter regem Angliæ & reginã, regem Franciæ & regem Angliæ, & vtrunque regnũ, multa mala fiebant. Inter quæ rex Angliæ (prout dicitur) procurauit mortem vxoris ſuæ, & filij ſui Edvvardi. Cuius ſceleris executionem feciſſet dominus Iohannes de Britannia comes Richmundiæ, qui cum regina familiaris fuit. Sed deo prohibente, illa machinatio fuit penitùs impedita. In fine verò anni præſentis, cũ regina cerneret magnates Franciæ fore corruptos magnis muneribus Anglicorum, & nuſquam tutã fidem, feſtinauit egredi calorẽ domus Rechab, & Frãcos ſuos familiares & conſanguineos (vſa ſapiẽti conſilio) latenter fugit, & ad comitem Hãnonię ſe contulit cum ſua familia & filio ſuo Edvvardo, petitura auxilium & fauorem, à quo cum filio & ſuis omnibus magnificè eſt ſuſcepta, & honorabiliter (prout tantam reginam decuit) exhibita, pro tempore moræ ſuæ.

Rex reginæ & filij mortem molitur.

Trãſit annus iſtę mediocriter hilaris, frugum fæcunditate vel fructuum: Francis varius propter res perditas cum claſſe ſua: Anglis ſuſpectus propter pericula veriſimiliter imminentia toti regno per Francorum odium, per iram exulum, & redditum eorundem.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi nonus decimus, tenuit rex natale apud

Natale celebratur ad ſanctum Edmundum.

pud Sanctum Edmundum, timens vehementer reginæ redditum, & exulum qui cum ea fuerunt.

Hoc anno Iſabella Regina Angliæ contractis ſponſalibus inter filium & comitis Hanoniæ filiā, Philippā nomine, in Angliā ire diſpoſuit, adiutorio comitis dicti fulta. Aſſumptis igitur filio ſuo duce Aquitaniæ ferè quatuordecem annos ætatis habēte, domino Edmundo de VVodſtock comite Cantij, germano regis Angliæ, domino Rogero de Mortuomari, domino de VVigomor, & alijs multis viris illuſtribus de regno Angliæ profligatis, duce domino Iohāne, viro ſtrenuo, fratréq; comitis Hānoniæ, quem ſequebantur milites ſtipēdarij de Alemannia & Hānonia plures valdè, ita quòd numerus eorundem fuit duo millia ſeptingenti quinquaginta ſeptem hominū armatorū, parata claſſe per comitem Hanoniæ, peruenit ad mare, & ſatis audacter cōmittens ſe pelago, feliciter nauigauit, peruenítq; ad Orevvell cum familia integra, & in portu de Hervviche Angliam eſt ingreſſa in terra comitis Mareſcalli, cui mox comes Mareſcallus & comes Leyceſtriæ alijq; barones & milites illarum partium adhæſerunt, cum Prælatis ferè omnibus, & præcipuè Lincolnienſi, Herefordenſi, Dublinenſi, & Elienſi Epiſcopis, qui iuncti reginæ, magnum exercitum conflauerunt. Alij verò, & præcipuè VV. Cantuarienſis Archiepiſcopus ſibi pecuniam miniſtrauit.

Regina venit in Angliam.

Proceres ſe Reginæ adiungūt.

Recreato exercitu, apud Sanctum Edmundum progreſſa eſt ad quærēdum ſuos regníq; aduerſarios, qui ſe ſemper ſub alis protectionis regię adhęrētes, eius pręſentiæ occultabant. In progreſſu quotidiè Reginæ augebatur exercitus, & minuebatur regius numerus, ita vt per totam Angliam non inueniretur aliquis qui volebat cōtra reginam regis ſtipendijs militare. Nec lædebat Reginæ exercitus quoſque in corporibus aut catallis, niſi ſolùm aduerſarios quos quærebāt, quorum propoſito bona vbiq; locorum inuenta ſuis vſibus applicabant, & prędia deſtruebant. Erat autem rex Londonijs, quando regina dicto modo applicuit. Et primò quidem iſtis rumoribus renuit dare fidē, ſed cum certiſsimè cognouiſſet rerum fidem, multum conſternatus, petijt Londonięſes vt ſibi præberent auxilium militare. Qui poſt deliberationem habitam reſpōderunt, quòd dominum regem, reginam, & filium eorundem, hæredē regni legitimum, honorarent obſequio debito, ſed extraneis & regni proditoribus ianuas clauderēt, & reſiſtere toto niſu: exire verò ciuitatem ſuam ſe nolle fatebantur ad pugnam, niſi poſſent (iuxtà libertatem eis cōceſſam) ipſo eodem die reuerti ante ſolis occaſum. Quo reſponſo rex accepto ſed nullatenus acceptato, turrim Londoniarum communiuit armis & victualibus, in quo reliquit filium ſuum iuniorem Iohannem de Eltham, & vxorē domini Hugonis de Spencer iunioris, neptem ſuam: ipſe verò loca regni occidua adijt, quęſiturus tutamina, vbi collocaret exercitum contra reginam. Ante receſſum ſuum de Londonijs, proclamari fecit, vt vnuſquiſque ſub foriſfactura rerum & corporum, reſiſteret applicatis, & eos inuaderet & occideret ſi quo modo poſſet, exceptis ſolūmodo regina & Edwardo filio ſuo, & comite Cantij germano ſuo, qui ſi cōmodè poſſent viui caperētur illæſi. Proclamatum eſt inſuper, vt nullus communicaret cum eis, vel victualia vēderet, vel quouiſmodo miniſtraret, aut quicquam boni eis faceret aut de eis prædicaret ſub pœna prętaxata. Item quicunque caput vel corpus mortuum ſiue viuum domini Rogeri de Mortuomari regi deferret, mille libras de fiſco regio reciperet ꝓ mercede. Econtrà de regina (vbi illa fuit) proclamatū erat vt omnes de pace bona ſperarēt, exceptis (inimicis regni publicis) diſpēſatoribus patre & filio, & Roberto de Baldock regis Cancellario, eorūq; fautoribus, per quos præſens regni perturbatio contingebat. Proclamatū etiā, vt nullus caperet inuito poſſeſſore valorem trium denariorum, ſub pœna mutulationis digiti, nec va-

Londonienſes cum rege aduerſus Reginā ſe exituros negant.

Regis edictum in aduerſarios.

Edictum Reginæ.

lorem ſex denar. ſub pœna manus amputandæ, nec valorem duodecim ſterlingorum ſub pœna capitis amputandi. Et quicūque caput Hugonis diſpenſatoris iunioris amputatum reginæ deferret, reciperet duo millia librarum de theſauro reginæ. Ab hoc ergo tempore pars de parte cauebat. Rege cum ſuis licèt cum paucis fugiente, & regina cum magna multitudine eum ſollicitè inſequente,

Rex confert ſe ad Glouerniam.

Tranſtulit autem ſe rex cum duobus diſpenſatoribus ad partes Glouerniæ, & poſtmodùm ad Strogoil, & dimiſit dominum Hugonem de Spencer patrem, ad cuſtodiam villæ & caſtri de Briſtollia. Rex autem ingreſſus eſt aquam cum domino Hugone de Spencer iuniore, Roberto de Baldock, & alijs valdè paucis, vt inferius continetur.

Epiſcopus Herefordēſis habita concione Oxoniæ, explicat cauſam aduentus reginæ.

Regina verò cum filio ſuo & exercitu inſequebatur regem per Oxoniam, vbi epiſcopus Herefordiæ prædicauit, præſente regina & filio ſuo, de cauſa aduentus illorum, quòd videlicet fuerat ad auferendū malum regimen de regno iſto. Deindè venit regina cum ſuis ad Glouerniā, vbi multùm creuit eius exercitus per aduētum dominorum de Percy & de VVake, & aliorum de partibus borealibus & de Marchia. Dum hæc aguntur ex parte reginæ,

Londonienſes tumultuantes, prætorem in reginæ partes vi impellunt.

Londonieſes (quibus nunquā deeſt furia cum adeſt inſoleſcendi licentia) congregatis de cunctis artificijs infimis perſonis, ad arma proſiliūt, & Maiorem Ciuitatis qui partem fouebat regiam, violenti capiunt, & cōſentire cōpellunt, interminata capitali pœna, vt conſentiat illorum ordinationibus per præſtitum fidei ſacramentum, qui (licèt inuitus, timens ſibi vim inferri) adſtandum eorum ordinationibus publicum præſtitit iuramentum. Fecerunt igitur coniurationem vt reginæ aduerſarios vbicunque poſſent inueniri, cuiuſcunque conditionis aut ſtatus exiſterent, vel qui damnum aliquod libertatibus ciuitatis procuraſſent, captos plecterent ſententia capitali. Cuius iuramenti prætextu diſcurrentes, quendam de ſuis ciuibus dictum Iohannem le Marchal, comprehenderunt. Qui quia familiaris fuerat domino Hugoni de Spencer iuniori, putabatur ciues accuſaſſe, quamobrē illicò caput eius immiſericorditer amputarunt, & bona eius omnia rapuerunt. Eodem die (continuantes ſuā rabiem)

Londonienſes epiſcopū Exonienſem trucidant.

incurrerunt ad hoſpitium Exonienſis epiſcopi magiſtri VValteri de Stapulton, & ſuppoſito igne in ianuis concito, ſunt ingreſsi, non inuenientes autem epiſcopum, ad quem perdendum venerant, iocalia ſua cum vaſis argenteis & vtenſilibus rapuerūt. Accidit autem hora infortunata Epiſcopum de campo reuerti, qui quamuis præmonitus fuiſſet de hijs molitionibus, eos tamen nullatenus metuebat, & cū ſatis audacter equo ſedens veniſſet ad oſtium boreale S. Pauli, mox à furenti populo comprehenſus eſt, percuſſus, laniatus, deiectus, & tandem ad ſupplicij locum tractus. Cumq; traxiſſent eum ad vicum de Chepe, vbi acclamauerunt eum publicum proditorem, regis ſeductorem, & eorum ciuitatis libertatum deſtructorem. Indutus autem fuit Epiſcopus quadā armatura quam Aketon vulgariter appellamus, qua ſpoliatus & etiam alijs omnibus indumentis, decapitatus eſt. Alijs duobus de ſua familia, ſcutifero ſcilicet & valecto ſimili ſorte peremptis. Perpetrato ſacrilegio, velut pro triumpho caput fixerunt epiſcopi in longo palo, vt eſſet aſpicientibus diuturna memoria ſceleris attemptati. Cadauer verò pontificis in quodam veteri cœmiterio quod fuerat quondam fratrum quos *Freres Pyes* veteres appellabant, ſed tamen penitus derelicto abſque vllis exequijs, velut excommunicatum, in quadam ibidem fouea proiecerunt.

Cauſa odij popularis erga epiſcopū Exonienſem.

Cauſa inimicitiarum fuerat, quia cum eſſet regni Theſaurarius, apud Regis conſilium procurauit vt Iuſticiarij itinerantes ſederent in ciuitate Londoniarum. Qua occaſione, quia in multis ciues deliquerant, in amiſsione libertatum & emuncione pecuniæ, ac caſtigatione corporum multipliciter, prout meruerant, ſunt puniti. Dicebatur etiam quòd maximam pug-

natorum collegerat multitudinem contra reginam, & filium ſuum ducem Aquitaniæ, & ideò Londonienſes ſtudierunt, vt dicebant, ſuas molitiones tempeſtiuiùs præuenire. In craſtino decollationis præfati Epiſcopi Londonienſes caſu fortuitò comprehenderunt militem ſtrenuum, dominum Iohannem (Conſtabularium turris Londoniarum) de VVeſton, & ab eo claues turris ceperunt, licèt inuito, & intrantes turrim omnes incarceratos liberauerunt. Et ita fuerũt omnes incarcerati, quaſi per totam Angliam liberati, & omnes banniti & fugitiui reuerſi ſunt. Londonienſes verò omnes miniſtros regis in turri Londoniarum amouerunt, & nouos conſtituerunt ſub nomine domini Iohannis de Eltham filij regis, quem cuſtodem ciuitatis & terræ nominauerunt. Ipſi tamen multas rapinas & alias inſolentias facere non ceſſarunt. Regina verò per illud tempus de Glouceſtria tranſiuit per Berkeleiá, vbi reſtituit caſtrum (priùs à domino Hugone de Spencer iuniore detentum) domino Thomæ de Berkley, qui fuit hæres domini Mauricij de Berkley defuncti parũ ante apud VValyngforde in carcere, cum omnibus pertinentijs, & rebus mobilibus ad honorem de Berkley pertinentibus quibuſcunque: expoſt regina pergens cum exercitu obſedit villam & caſtrum de Briſtolhia. Quod fuit citò reginæ redditum, & filio ſuo duci vnà cum villa. Et in craſtino aduentus ipſius, ad clamorem vulgi fuit Hugo de Spencer pater, tractus & ſuſpenſus ibidem in armis proprijs extra villam ſuper communi furca latronum. Rex intereà vagabundus, nunc hic, nunc ibi, pro varietate locorum, in ſpem erectus, in magna ſolicitudine verſabatur, nuſquam expectare præſumens. Quod videns dominus Thomas de Blount miles emeritus, domini regis Seneſchallus, ſe cum tota ſua familia, aſſumptis victualibus, armaturis & dextrarijs, multis valdè contulit ad reginã. Quem illa cum filio ſuo benignè ſuſcepit, & quoſdam de ſuis ſecum retinuit, quoſdam datis literis protectorijs in pace dimiſit. Rex verò cum Hugone iuniore de Spencer, & Roberto Baldock, ingreſſus aquam primò ad inſulam de Londay inexpugnabilem, vel certè in Hiberniam diſpoſuit confugiſſe, ſed inter maris diſcrimina poſitus, miſerabiliter per vnam hebdomadã vacillauit. Tandem applicuit in Glamorgan, & tranſtulit ſe ad Abbathiam & caſtrum de Neth, & ibi confiſus promiſsioni VVallentium latitauit. Hugolinus, filius filij Hugonis deſpenſatoris caſtrum de Kerfilli detinuit ſatis ſtrenuè per idem tempus, contra milites reginæ & filij ſui ducis Aquitaniæ, vſque ad Paſcha. Tandem accepta ſecuritate de vita & membris, & rebus omnibus concernentibus obſeſſos in eodem caſtro, caſtrum reddidit in manus militum reginæ & filij ſui Edvvardi. Rege intereà fugiente, & extra regnum vagante, fiebant proclamationes publicè in exercitu reginæ quotidiè, in quibus rex cõmuni vocabatur edicto ad redeundum, & regnum ſuum reaccipiendum, ſi ſuis ſe vellet ligijs conformare. Quo non comparente, magnates regni, Herefordiæ conſilium inierunt, in quo filius regis, Edvvardus dux Aquitaniæ, factus eſt cuſtos Angliæ cõmuni decreto. Cui cuncti tanquam regni cuſtodi fidelitatem fecerunt per fidei ſacramentum. Deinde Epiſcopum Norvvicenſem fecerunt Cancellariũ, Epiſcopũ verò VVintonienſem regni Theſaurarium ſtatuerunt. Morabatur autem regina Herefordiæ ferè per menſem, quæ medio tempore miſit in VValliam dominum Henricum comitem Lancaſtriæ, & dominum VVilhelmum la Souch, & magiſtrũ Vphovvell, qui fuit priùs de carcere Lõdonijs liberatus, quia in illis partibus erant noti, quia ipſi tres habuerant terras & dominia in VVallia, propè locum vbi rex latitabat, vndè ipſi VVallenſium adiutorio, de quibus confidebant, ipſum dominum regem & dominum Hugonem de Spencer filium, ac Robertum de Baldock, & Simonem de Reding ceperunt,

Londonienſes vrbis arcẽ occupãt, & vinctos dimittũt.

Regina obſidet caſtrum Briſtollenſe.

Hugo de Spẽcer pater ſuſpenſus.

Rex fugit in Walliam ad Glamorgan.

Hugolinus tradit ſe reginæ vnà cum caſtro.

Edwardus filius cuſtos Angliæ conſtituitur.

Rex cum quibuſdã è ſuis capitur.

ceperunt, non ſine magnæ pecuniæ interuentu, de alijs regis familiaribus non curantes, & regem quidem comitis Lancaſtriæ Henrici conſanguinei ſui cuſtodiæ liberauit. Captus eſt autem rex. 16. Calend. Decembris, in die Sancti Edmundi Archiepiſcopi, iuxtà caſtrum de Laturſſan. Comes verò Lancaſtriæ duxit regem per Monumutham & Ledebury & alia loca, vſq; ad caſtrum ſuũ de Kenevvorth, vbi per hiemẽ totam mãſit. Dominum verò Hugonẽ de Spencer filium, Robertum de Baldock, & Simonem de Reding ad reginã (quæ fuit Herefordiæ) conduxerunt, ſed ante eorum aduentum fuerunt decollati comes de Arundel, Iohãnes Daniel, & Thomas de Michildeuere, per procurationem domini Rogeri de Mortuomari, qui illos oderat, qui etiam conſiliarius familiariſsimus reginæ fuit, & ſine quo nihil penè regina attemptare voluit in hijs agendis. Illi verò qui adduxerunt ad reginam dominum Hugonem de Spencer ſupradictum, pro mercede duo millia librarum (prout promiſſum fuerat) accepêrunt. Poſt hæc dominus Hugo prædictus apud Herefordiam fuit morti adiudicatus ſine reſpõſione, vbi tractus & ſuſpenſus eſt in furca habẽte quinquaginta pedes in altitudine, & poſteà decapitatus eſt & quatterizatus, & partes ad quatuor plagas regni miſſæ. Caput verò ſuper pontem Londoniarum fixum fuit, tractus autem fuit in collobio armis inſerto proprijs, in quo legibiliter fuit ſcriptus bonis literis Pſalmus, *Quid gloriaris in malitia*, vſq; ad verſum *Ego autem ſicut Oliua*, de quo quidam ſic ſcribit:

Aliquot Proceres ſupplicio affecti.

Hugo de Spẽcer capite plexus.

Funis cum lignis, à te miſer, enſis, & ignis, Hugo ſecuris, equus, abſtulit omne decus.

Funis, quia tractus fuit: ligna, quia ſuſpenſus: enſis, quia decollatus: ignis, quia exentratus & viſcera concremata: ſecuris, quia in quartas diuiſus: equus, quidem eum traxit.

Simon de Reding ſuſpenditur.

Eodem die Simon de Reding tractus fuit & ſuſpenſus in eadem furca qua Hugo ſuſpendebatur, ſed inferius per decem pedes. Hic de familia regis fuerat, & plura cõuitia irrogauerat ſæpè reginæ, vndè iam ſuo docuit exemplo quàm periculoſum eſt regem vel reginam blaſphemare. Acta ſunt autem hæc diebus Lunæ in vltionem necis domini Tho. Lancaſtriæ, qui paſſus fuerat die Lunæ. Robertus de Baldock poſt multas contumelias fuit carceri Epiſcopi Herefordiç liberatus, vbi manſit vſq; ad feſtum Purificationis beatæ Mariæ. Et tunc Epiſcopus Herefordenſis fecit eum duci Londonias ad eiuſdem ædes. Londonienſes verò conglomerati, ipſum de cuſtodia epiſcopi (vt putabatur conſentientis) rapuêrunt, & ad Nevvgate incarcerauêrũt, & inhumaniter tractauêrũt, adeò quòd poſtmodum circà feſtum Aſcenſionis domini obijt in tormentis. Regina verò expeditis præmiſsis ſe tranſtulit cum filio ſuo Duce, domino Rogero de Mortuomari & alijs, ad caſtrum de VValingforde, vbi Natale domini celebrauit. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer plus quàm anni præcedentes diu: Francis immemorabilis, quia nihil relatu dignum actum fuit ibidem; Anglis notabilis propter regis fugam & captionẽ, & lugubris quibuſdam propter nobilium infamem necem, quibuſdam hilaris propter patriam à proditoribus liberatam: Scotis totus ocioſus propter treugas captas, & ademptam bellorum formidinem ea vice.

Robertus Baldock in vinculis moritur.

Annalis cõcluſio.

Natale celebratum apud Wallingeford.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo ſeptimo, & regni Regis Edvvardi à conqueſtu ſecundi viceſimo & vltimo, tenuit regina Natale, cum filio, Cantuarienſi & Eboracenſi Archiepiſcopis, VVintonienſi regni Theſaurario, & Norvvicenſi Cancellario, Lincolnienſi, Elienſi, Couentrenſi & Herefordenſi Epiſcopis, alijſquè Prælatis, regni proceribus, & nobilibus, VValyngfordiæ, cum ſummo gaudio & honore, rege detento in caſtro de Kenelvvorth, vt ſupradictum eſt. Poſt Natale, regina cum filio ſuo

ante

ante feſtum Epiphaniæ venit Londonias, vbi cum magno gaudio & muneribus eſt ſuſcepta. Conuenit etiam illuc tota regni nobilitas citata per prius ad parliamentum tenendum ibidem in craſtino dicti feſti, vbi cuncti cenſuerunt regem indignum diademate, & propter plures articulos deponendum, & Edvvardum filium eius primogenitum in regem vnanimiter eligendum. Quod etiam cõſequenter factum fuit, & electio in aula magna VVeſtmonaſterij publicè diuulgata, per quendam ex magnatibus ſapientem. Cui electioni conſenſit populus vniuerſus. Archiepiſcopus verò Cantuariæ præſenti conſenſit electioni, vt omnes prælati: & Archiepiſcopus quidẽ aſſumpto themate, *vox populi, vox dei*, ſermonem fecit populo, exhortans omnes vt apud regem regum intercederent pro electo. Facto ſermone diſceſſum eſt. Vt autem innotuit reginæ filij ſui electio, & viri deiectio, plena dolore (vt foris apparuit) ferè mẽte alienata fuit. Edvvardus quoque filius ſuus materno dolori compaſſus, iurauit, quòd inuito patre nunquam ſuſciperet coronam regni. Idcirco communi decreto, ex parte totius regni tres Epiſcopi, duo comites, & duo abbates, quatuor barones, & de quolibet comitatu regni tres milites, ac etiã de Londonijs & alijs ciuitatibus & magnis villis, & præcipuè de portubus, de qualibet certus numerus perſonarum miſsi ſunt ad regem apud Kenelvvorth, qui nunciarent electionem filij ſui, & requirerent diligenter, quòd renunciaret dignitati regiæ & coronæ, & permitteret eundem filium ſuum regnare pro eo, alioquin ipſi redderent ſibi homagia, & procederent in prætactis. Rex autem vt hæc audiuit, cum fletu & eiulatu reſpondit, quod multùm doluit de eo, quod ſic demeruit ergà populum ſui regni, & ab omnibus qui aderant veniam precabatur. Sed ex quo aliter eſſe non potuit, gratias egit, quod filium ſuum primogenitum elegiſſent. Nuncij verò ad parliamentum Londonias redeuntes cum regis reſpõſo & inſignijs, plebem lætam fecerunt: mox tota regni cõmunitas, Edvvardum iuuenem quatuordecim annos habentem, in regem promptiſsimè admiſerũt, & viceſimum diem Ianuarij, diem primum regni ſui eſſe decreuerũt, & in omnibus comitatibus pacem eius proclamari fecerunt ſub hac forma:

Regina Londinum venit.

Rex dignitate regali abdicatur, & filius ſubſtituitur.

Regina videtur viri abdicationem grauiter ferre.

Rex electionẽ filij probat.

Edvvardus Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, dux Aquitaniæ, vicecomiti de N. ſalutem. Quia dominus Edvvardus nuper rex Angliæ, pater noſter, de communi conſilio & aſſenſu prælatorum, & comitum, & baronum, & aliorum magnatum, necnon communitatum totius regni prædicti, ſpontanea voluntate ſe amouit à regimine dicti regni, volens & cõcedens, quòd nos tanquam ipſius primogenitus, & hæres ipſius, regni gubernationem & regimen aſſumamus. Noſque ipſius patris noſtri beneplacito in hac parte de conſilio & auiſiamento prælatorum, comitum & baronum prædictorum annuẽs, gubernacula ſuſcepimus dicti regni, & fidelitates, & homagia ipſorum prælatorũ & magnatum recepimus vt eſt moris. Deſiderantes igitur pacem noſtram pro quiete & tranquillitate populi noſtri inuiolabiliter obſeruari, tibi præcipimus, quòd ſtatim viſis præſentibus, per totam balliuam tuam pacem noſtram facias publicè proclamari, vniuerſis & ſingulis ex parte noſtra inhibendo, ſub pœna & periculo exhæredationis & amiſsionis vitæ & membrorum, ne quis dictam pacem noſtram infringere ſeu violare præſumat, ſed quilibet actiones & querelas abſque violentia quacunque proſequatur, ſecundùm leges & conſuetudines regni noſtri. Nos enim parati ſumus, & ſemper erimus omnibus & ſingulis conquerentibus tam diuitibus quàm pauperibus in curijs noſtris plenam iuſtitiam exhibere. Teſte meipſo. &c. Calendas Februarij die dominica in vigilia Purificationis.

Proclamatio pacis noui regis.

Edvvardus iuuenis ſuſcepit arma militaria, cum multis alijs iuuenibus genero-

Rex capit inſignia militaria.

generoſis, per dominum comitem Lancaſtriæ, præſente domino Iohanne fratre comitis Hannoniæ, qui in Anglia tunc agebat, & multis alijs tam indigenis quàm externis.

Coronatio Edwardi tertij.

Et eodem die coronatus eſt apud VVeſtmonaſterium per Cantuarienſem Archiepiſcopum VValterum, regina (prout prætendebat vultu) in doloribus exiſtente. Eodem tempore aſsignata fuit dos reginæ talis & tanta, quòd regi filio regni pars tertia vix remanſit.

Debacchatio ciuium de S. Edmundbury.

Per idem tempus Burgenſes de ſancto Edmundo de Bury ſe clàm vnanimiter adunantes hora meridiana, fractis ianuis, Abbathiam intrauerunt, & reſiſtere volentes tam Monachos quàm ſeculares inhumaniter tractauerũt, & chartas & munimẽta loci, diuerſaquè iocalia & indumenta eccleſiaſtica, necnon & oloſerica precioſa, dei timore poſtpoſito aſportauerunt, detinentes omnia donec Abbas & Conuentus ſuam ſibi conceſsiſſent erroneam voluntatem.

Rex pater humanius tractatur.

Eo tempore quia videbatur quibuſdam quòd dominus Edvvardus pater regis apud Kenelworth fuit nimis delicatè tractatus, ordinabatur quòd dominus Thomas de Berkeley & dominus Iohannes de Matrauers haberent ipſius cuſtodiam, vndè circa ramos palmarum fuit vſque ad caſtrum de Berkeley ductus ſecretè. Et quia timuerunt aliquorum aduentum ad liberandum ipſum, de loco prædicto fuit deductus nocte ad loca diuerſa, videlicet ad Corf, & alia ſecreta loca: ſed finaliter ductores reduxerunt eum ad caſtellum de Berkeley, ita quòd vix ſciri potuit vbi fuit. Sed ſemper dominus Thomas de Barkeley habuit eius cuſtodiam vno menſe, qui eum ſatis tractauit humaniter, & dominus Iohannes Mautrauers alio menſe, qui ergà eum aliter ſe habebat.

Regina nõ fert aſpectum mariti.

Regina verò miſit ſibi indumenta delicata & literas blandientes, ſed tamen ipſum videre nolebat, fingens quòd communitas regni non permiſit. Expenſas autem habuit videlicet centum marcas per menſem.

Regis profectio in Scotiam

Eodem anno iuuenis rex Angliæ cum matre ſua & ſtipendiarijs ſuis alienigenis congregans magnum exercitum, verſùs Scotiam ſe tranſtulit, cum quo iuerunt plures voluntariè quàm inuiti, quia optimè præſumebant de auſpicijs iuuenis. Nempè terra tunc recepit vbertatem, aër lætam temperiem, eccleſia libertatem.

Diſcordia exorta inter Anglos & Hãnonenſes.

Sed tamen cum veniſſent Eboracum, orta diſcordia inter Anglos & Hannonenſes, conflictus grauiſsimus factus fuit: Angli tamen peiorem calculum reportabãt. Facta tamen pace per bonos mediatores, ſe verſùs Scotiam concorditer tranſtulerunt, & venêrunt ad Stanneparke, vbi exercitus Scotorũ fuit.

Scoti fugiunt.

Et licèt exercitus regis Angliæ fuit in triplo maior & fortior, Scoti tamen per proditionem quorundã magnorũ Angliæ ſine læſione fugêrũt, vndè rex iuuenis eſt cũ dolore & ſine honore reuerſus, & citò poſteà remiſit Hãnonenſes & ſtipendiarios ad partes ſuas.

Edvvardus pater veru confoſſus.

Eodem anno circà feſtum S. Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ cum multi conſpirarent ex amicis Edvvardi nuper regis ſed depoſiti, ad eius liberationem, cũ veru ferreo & ignito inter celandã cõfoſſus nefariè eſt peremptus in caſtro de Berkley vbi fuerat carceri mãcipatus: & licèt multi abbates & priores, milites & burgenſes, de Briſtollia & de Glouceſtria ad videndũ corpus ſuum integrum vocati fuiſſent, & tale ſuperficialiter conſpexiſſent, dictum tamen fuit vulgariter, quòd per ordinationem dominorum Iohãnis de Matrauers & Thomæ Gorney fuit per cautelam occiſus, ipſo proſtrato & ſub oſtio ponderoſo detento ne ſurgeret, dum tortores imponerent cornu in ano ſuo (quod dictu verecundum eſt) & per foramen immitterent ignitum veru in viſcera ſua, ne videlicet veſtigia aduſtionis in cute ſua aliqualiter apparerent, de cuius meritis an inter ſanctos connumerandus ſit frequens eſt in vulgo diſceptatio, ſicut de Thoma comite Lancaſtriæ quondam fuit.

Inauditũ crudelitatis genus

Dominus Iohannes Matrauers & Thomas Gorney timentes pœnas ſoluere pro morte regis, repentè fugerunt. Sed dictus Thomas fuit poſt tres annos notus & captus

apud

apud Marciliam, & remiſſus verſus Angliam pœnam pro demeritis recepturus, qui tamen illùc non peruenit, ſed in mari decapitatus fuit, & ſub quodam colore ne fortè magnas perſonas & magnos Prælatos Angliæ de conſenſu necis regiæ & conniuentia accuſaret. Iohannes Matrauars ſe tranſtulit in Alemanniam, & ibi manſit per plures annos, vt infra plenius apparebit. Hoc anno obijt dominus Carolus de Valeys patruus regis Franciæ, qui (vt prædictum eſt) in VVaſconia contra fratrē regis Angliæ equitauit, qui Carolus in vita ſua Anglos habuit exoſos. Eodem anno obijt Robertus le Brus, relicto filio ſuo Dauide ſeptem vel octo annorum, quem Scoti receperunt pro rege ſuo. Eodem anno obijt Rex Franciæ Carolus, tertius frater, qui poſt mortem Philippi patris ſui regnauit, cui ſucceſſit in regno Philippus domini Caroli de Valeys filius, qui Anglicos nunquam dilexit. Item hoc anno Edvvardus iuuenis rex Angliæ duxit filiam comitis Hānoniæ in vxorem, quæ etiam fuit filia ſororis domini iuuenis regis Franciæ, licèt illa affinitas nec aliqua alia cum Francigenis vnquam contracta Anglię profeciſſet. Eodem anno tenuit rex iuuenis Angliæ Parliamentum Northamptoniæ, vbi facta fuit turpis pax inter Anglos & Scotos, ita quòd Dauid filius Roberti de Brus duxit ſororem regis Angliæ in vxorem, & rex Angliæ, cum matre (ſed infrà ætatem exiſtens) fecit chartas Scotis, quarum tenor ab Anglicis penitùs ignoratur: & hoc totum factum eſt per ordinationem reginæ & Rogeri de Mortuomari & Iacobi Duglas Scoti. Rex autem Angliæ poſt dictum Parliamentum ſe tranſtulit verſus Herefordiam, vbi fuerunt ſolennes nuptiæ inter filias Rogeri de Mortuomari & quoſdam nobiles, videlicet filium comitis Mareſcalli, & hæredem domini Iohannis de Haſting. Menſe Nouembris obijt VValterus Cantuarienſis Archiepiſcopus, cui ſucceſsit per electionem magiſter Simon de Mepham magiſter in Theologia, & canonicus Ciceſtriæ, de Cantio oriundus. Hoc anno in feſto ſancti Bricij rex Edvvardus tertius tenuit Parliamentum apud VVeſtmonaſterium, in quo ciuibus London omnes libertates prius perditas, & de nouo alias, ac etiam quòd omnes pro latrocinio infrà libertatem London capti, coram Maiori in domo communi adiudicarentur, liberè conceſsit. Rex Angliæ excitatus & inductus per matrem ſuam, fuit occaſio matrimonij prædicti inter Dauidē prædictum & ſororem regis, ac etiam per Rogerum de Mortuomari, ad reſignandū omne ius & vendicationem ſuperioritatis quod ipſe vel primogenitores ſui temporibus quibuſcunque in regno Scotiæ habuerunt. Illis enim diebus Rogerus de Mortuomari theſaurum regium congregauit, poteſtatem regiam vſurpauit, regem (vt videbatur) ſuppeditauit, ita quòd comes Lancaſtriæ Henricus, in coronatione regis per procerum conſenſum regis cuſtos deputatus, regi appropriare, conſulere, nec cuſtodire valens, conſilio Archiepiſcopi Cantuarienſis, epiſcoporum ac aliquorum procerum ductus, circa feſtum ſancti Hilarij cum magno exercitu (vt defectus reformaret, errataq; pro poſſe corrigeret) contra dictum Rogerum circa Leyceſtriam & Bedfordiā morā traxit; mediante Archiepiſcopo & multis alijs, comes Henricus ſe regi humiliauit, & quòd in Parliamento reſponderet errori inter eos ſatiſfaciendo repromiſit. Tranſit annus iſte fœlix, & fertilis frugum productione & fructuum: Angliæ lætus: iucundus Hannoniæ: hilaris Galliæ: votiuus Scotiæ & quietus.

De multorum obitu.

Iuuenis rex ducit vxorem.

Parliamētum Northamptoniæ.

Obijt Archiepiſcopus Cantuarienſis.

Parliamētum Londonijs.

Annalis concluſio.

De tempore regis Edwardi tertij.

Parliamentum apud Sarum.

ANno domini milleſimo trecenteſimo viceſimo octauo, & regis Edwardi tertij à conqueſtu ſecũdo, poſt quindenam Sancti Michaêlis tenuit rex parliamentũ apud Sarum, in quo fecit tres comites, ſcilicet D. Iohannem de Eltham, fratrem ſuum comitem Cornubię, & dominum Rogerum de Mortuomari comitem Marchię & VVallię, & Pincernã Hibernię comitẽ de Ormonde. Ad quod parliamẽtum comes Lancaſt, dominus de VVake, & alij quidã nobiles nõ venerunt, licèt propè venerant armati, de quo rex fuit offenſus, qui tamen poſtmodum in æſtate, ſe gratię regis (procurãte Archiepiſcopo) ſubmiſerũt.

Obijt Wilhelmus de Norvico.

Eodem anno obijt dominus VV. de Norwico die ſancti Vincentij martyris. Item eodem anno circa feſtum Aſcenſionis rex Angliæ tranſiuit mare, fratre ſuó comite Cornubiæ cuſtode in regno relicto, & fecit homagium ſuum regi Frãciæ Carolo, ꝓ toto ducatu Aquitaniæ, & comitatu Põtiuæ, ſuper quibuſdã proteſtationibus, videlicet quod non admiſit homagium pro terris, quas pater ſuus Carolus ſibi vendicauit, quouſque eſſet ſibi ſatisfactum de damnis & expenſis &c.

Prouinciale conſilium.

Eodem anno die Veneris poſt purificationẽ beatæ Mariæ, Simõ Archiepiſcopus Cantuar. tenuit cõcilium prouinciale Lõdon, in quo ordinauit aliqua licèt modicũ põderãda: ſcilicet quod in die Paraſceue, & in cõmemoratione omniũ animarũ ab omni ſeruili opere ceſſaretur. Item ipſe & omnes epiſcopi pręſẽtes excõmunicarunt & excõmunicatos denunciarũt omnes illos qui VValterum de Stapleton, Exon, epiſcopũ interfecerunt, ſeu manus violentas quomodolibet iniecerunt, & oẽs qui eis opẽ, aſſenſum vel conſiliũ prębuerunt. Itẽ Archiepiſcopus ſtatuit de cõſenſu cõſilij, quòd feſtũ cõceptionis beatæ Mariæ ſolẽniter celebretur.

Moritur Robertus Brus.

Coro. Reginæ.

Decollatur Ed. auũculus regis.

Hoc anno Robertus Brus rex Scotię lepra percuſſus obijt. 7. idus Iunij. Hoc anno dominica Quadrageſimæ, Philippa regina Angliæ coronatur, & in prima ſeptimana Quadrageſimæ factum eſt parliamẽtum apud VVinton. vbi in craſtino S. Gregorij Edmundus comes Cantij auunculus regis fuit arreſtatus, & in vigilia S. Cuthberti morti adiudicatus, ab hora verò prima vſque ad quintam extra portas caſtri, (nullo in eũ manũ mittẽte) ſtetit cõdemnatus, donec miſer quidã de Mareſchalla eum miſſus eſt decollare. Eodem anno Petrus de Corbario de ordine fratrum minorum, de conſilio & auxilio Ludouici ducis Bauariæ in ciuitate Romana in Papam ſe fecit coronari. Deinde idem Petrus antipapa eundem Ludouicum in regem Romanorum contra ſtatutum eccleſiæ coronauit. Iſte antipapa Cardinales & alios officiarios quos verus Papa ſolebat habere creauit. (*)

(*) Ab hoc ano vſq; 1336. partim Th. Walſing ſcripſit partim extrac. ex A. Muremuth, & multũ variant in ãnis, nam Muremuth incipit an. nũ in feſto Mich. vbi Th. Walſing. incipit in feſto natalis Chriſti.

Epiſcopus London accuſatur.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo viceſimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi tertij tertius, Epiſcopus Lõdonenſis fuit accuſatus de eo quòd quidam confingentes patrem regis viuum, & quòd ipſe & alij conſpirauerunt eum liberare, & ad ſtatum regni reducere, inter quos etiam Robertus Taunton eadem de cauſa carceri mancipatur, & eadem de cauſa Edmundus comes Cantij, & propter quaſdam confeſsiones ſuas, & quaſdam literas ſecum inuentas, anno præterito decollabatur, licèt nullæ illarum confeſsionum vel literarum (etſi veræ eſſent) deberent cauſam tribuere morti ſuæ.

Quædam recognitio comitis Cantij.

Iſta recognitio fuit facta corã Roberto Houel Coron. de hoſpicio domini regis, & poſteà corã ſenioribus & proceribus illius terræ apud VVincheſtr. 16. die

Martij

Martij anno.4. Nimirùm quia Edmundus comes Cantij cognouit, quòd apoſtolicus ſibi pręceperat ſub pœna ſuæ maledictionis, quòd vires ſuas & diligentiam adhiberet ad liberandum E. ſuum fratrẽ iã olim regẽ Anglię, & quòd ipſe hac de cauſa ſua ſuſtineret expẽſa. Et dixit quòd quidam frater prędicator Couent. London ipſum cõuenit apud Reuſsington propè London, & ipſe dixit ſe excitaſſe dæmonium, quibus ſibi pro certo affirmat, quod E. ſuus frater iam olim rex Anglię viuit. Et dixit quòd Archiepiſcopus Eborac. ad illum miſit per quendam capellanum dominum Aeyn epiſtolam fidelitatis, & fidelitas fuit talis quòd ipſe ad illũ miſit pro liberatione fratris ſui ad. 500. hominum, & eo amplius, quantum habuit, & quantum potuit reddere. Et dixit quòd dominus Ingeram Berenger aiebat ad illum Londini à domino VVilhelmo de Souch, quòd niteretur quãtum potuit ad liberationẽ ſui fratris. Et dixit quòd dominus VVilhelmus de Cliff ad ipſum venit in eodem mãdato per tales inſtructiones, quòd ipſe ſinat cõpoſitionẽ fieri inter VVockingũ & Gildefordum: & ſibi dixit ſe velle oppugnare ciuitatem Herefordenſem, propterea quod eius neptis de fratre de familia Spencer, qui fuit in eadẽ ciuitatę de Gildeford, & ipſe dominus VVilhelmus ſecum cõfabulatus eſt de affinitate inter filiũ Ricardum comitẽ de Arundel, & eius filiã, & dixit vlterius, quòd hoc illi foret maximus honos, qui vnq̃ illi potuit accidere, & quòd ipſe neruos intenderet quantum potuit, ad hoc faciẽdum. Et dixit quòd dominus VVilhelmus de VVerhã clericus fratrũ ſuorum, & frater Thomas de Brounfield forẽt illi, qui ſibi magis gratũ facerẽt, & allicerẽtur ad has res ſupradictas faciẽdas. Et dixit quòd dominus Rob. de Taunton ab Archiepiſcopo Ebor. in pręcepto habuit has res ſupradictas, & ipſe dixit, quòd habuit in paratu quinq; millia hominũ ad hoc negotiũ ſupradictum cõplẽdum. Et quòd idẽ dominus Robertus & duo fratres prędicatores qui ſunt extra eorũ ordinẽ, quorum vnus fecit ſe appellari Edmundũ Sauage, & alter Iohannẽ, iſti fuerunt factores iſtius negotij. Et dixit quòd dominus Fouke, filius VVaryn, ad ipſum venit VVeſtmonaſt. & ipſum rogauit, & ipſum exhortatus eſt hãc rẽ incipere, & ad hoc faciẽdum, & ſibi dixit quod hoc foret maxim⁹ honos qui ſibi vnq̃ cõtigit, & illi dixit quod ſibi opẽ præberet quantum potuit. Et dixit quòd dominus Ingeram Berẽger ad ipſum venit à dño Iohãne Peche qui fuit de hoc cõſilio, & ad hoc voluit adiuuari quantum potuit. Et dixit quod dominus Hẽricus Beamõd, & dñs Thomas Roſſelin ad ipſum locuti ſunt Lutetijs in cubiculo ducis Brabãtiæ, quòd parati erãt venire in Angliã in auxiliũ horum pręd ictorũ, vt quòd illi ſe inſtigarũt ad has res cõficiendas. Et quòd applicuerũt verſùs partes Scotiæ, p̱ Abbatẽ de Donalder de Maar, quòd ipſe foret paratus p̱ eorũ auxilio ad tuẽdum partes ſuas quantũ ille potuit, ſed tẽpus de illorum aduẽtu fuit trãſactũ. Et dixit quòd dominus Richar. de Põfret cõfeſſor dominę N. ad illũ venit ad Reuſington in coronationẽ, & poſtea ad Arũdel ab Archiepiſcopo Eborac. pro his rebus ſupradictis. Et dixit quod monachus de Quarier, & Iohãnes Ciminge eius cognatus habuerũt ſimiliter cymbã paratã ad deducẽdũ fratrẽ ſuũ, & ipſum à ſua turri de Arundel. Et dixit quod patefecit has res ſupradictas E. de Mounchiuer & Georgio de Percy, & dixit quòd literæ quas miſit ad dominũ Buges de Baiouſe & Iohannẽ Euroille, firmatę ſunt de ſuo ſigillo, quas ipſis miſit; & quòd vna litera ſcripta fuit manu vxoris ſuæ. Et dixit quòd Ingeram Berenger, Mauchein Muſarder & Iohannes Cyminge opem tulerunt, & neruos intenderunt ad has res faciẽdas. Et dixit quod dominus Ingeram Berenger ad ipſum venit ab Arundel in cubiculũ ſuper capellã, & dixit quòd Epiſcopus Lodõ ipſi ſuccurrerret in liberationẽ ſui fratris quantũ potuit, & iſtas res cognouit eſſe veras, & ſic fatetur ſe nõ vacare culpa. Ideo ponit ſe in miſericordia.

Eccleſia Sarũ vacat.

Hoc anno circa mediam Quadrageſ. vacauit eccleſia Sarũ per mortẽ M. Rogeri de Mortinans, cui eccleſiæ Papa prouidit de Rob. VViuil, qui ſcripſit ſpeciales literas reginę, viro vtiq; cõpetenter illiterato & minimè perſonato, quẽ ſi Papa vidiſſet, nunquã eum (vt creditur) ad tantũ apicem promouiſſet.

Obijt Epiſcopus Bathon.

Itẽ hoc anno mortuus fuit Iohãnes epiſcopus Bathon. Et licet magiſter Radulphus de Salopia fuiſſet cõcorditer electus, cõfirmatus & conſecratus per Simonẽ Cantuar. Archiepiſcopum, poſt tamẽ de curia Romana ſe redemit, vt rata eſſent facta de ipſo, non ſine magna pecuniæ quantitate.

Papa contra imperatorem &c.

Hoc anno Papa fecit graues proceſſus contra ducem Bauariæ electum imperatorem, & contra ſibi adhærentes, & pro ſuſtinenda guerra contra eum, omnes fructus beneficiorum vacantium per quadrienniũ reſeruauit.

Edvvardus quartus natus eſt.

Die Veneris ante feſtum S. Botulphi, videlicet. 15. die Iunij. 1329. natus eſt regi filius ſuus Edvvardus quartus apud VVoodſtock.

Rex Scotiæ coronatur.

In feſto S. Clementis coronati ſunt & inuncti Dauid rex Scotiæ, & vxor ſua Iohanna ſoror regis Edvvardi tertij.

Parliamẽtum apud Notingham.

Factum eſt parliamentum apud Notingham, in craſtino S. Lucæ Euangeliſtæ, & rex areſtari fecit Rogerum de Mortuomari, Galfridum filium ſuum, Simonem de Bedford, & ad turrim Londonienſem tranſmiſit.

Rogerus Mortimerus ſuſpenſus.

In vigilia S. Andreæ dictus Rogerus comes Marchiæ Londini tractus eſt & ſuſpenſus, ac poſt duos dies fratribus minoribus conceditur, & honorificè ſepelitur. Dominus verò Simon de Bedforde Lõdini tractus fuit & ſuſpenſus. In hoc parliamento rex de communi conſenſu procerum, recepit in manu ſua omnes terras priùs matri ſuę conceſsas, & quòd ſingulis annis mille libras perciperet, ordinauit.

Homagiũ factum regi Franciæ.

Die Iouis in ſeptimana Paſchæ, rex Edvvardus cũ paucis mare tranſiuit, & regi Franciæ Philippo, pro terra VVaſconię homagium fecit, & rediјt, & infra. 15. dies apud Dortforde torneamentum tenuit. Die Lunę poſt feſtum Sancti Matthæi Londonijs inter Crucem & Soperlane, 13. milites haſtiludia contra quoſcũq; venire volentes, per tres dies tenuerunt.

Papa concedit decimas regi.

ANno gratiæ milleſimo treceuteſimo triceſimo, qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu tertij quartus, P. antipapa. 25. die Auguſti conuerſus ad fidem catholicam, & fecit confeſsionem ſuã corã domino Papa I. & cardinalibus in pleno cõſiſtorio, & papa ipſum abſoluebat. Hoc ãno cõceſsit Papa decimas regi Angliæ omniũ bonorũ eccleſiaſticorũ in Anglia per quadrienniũ mediatè ſibi retentas.

Cauſa mortis comitis Marchiæ.

Cauſæ verò antedicti comitis Marchiæ, quæ imponebãtur eidem ſequuntur. Prima quia dicebatur, quod ipſe fuit conſentiens, quod pater regis in caſtro Berkley fuit ſuffocatus, ex qua cauſa dominus Iohannes Matrauers, & dominus Thomas de Gorney ſenior, qui fuerunt deputati cuſtodiæ dicti patris regis ibidem, & quidam alij ſe retraxerunt ad partes tranſmarinas, & propterea dominus Simon de Bedford fuit ſuſpenſus. Secũda cauſa impoſita fuit, quod impediuit honorẽ regis & regni apud Stannoppark, vbi Scoti fugerunt, qui capi & interfici faciliter potuiſſent, ſi ipſe qui fuit maior de cõſilio regis, Anglicos cũ Scotis tunc cõgredi feciſſet. Item quod ipſe receptis. 20. mille libr. à Scotis illos tunc promiſit euadere, & turpem pacem poſtmodum inter Scotos & regem iuuenẽ fieri procurauit, & ſuper hoc chartam regis eiſdem fecit fieri, & etiã illud vile matrimoniũ contractum inter ſororem regis Angliæ, & Dauid filium Rob. de Brus fieri conſuluit & procurauit. Itẽ quòd male conſumpſit totam pecuniam inuẽtam in theſauris regis, & domini N. de Spencer & omnia bona regni, poſtquã Angliam regina intrauit, ita quòd ipſe & regina abundabant, & dominus rex fuit egenus. Item quòd appropriauit ſibi cuſtodias & maritagia pinguia per totam Angliam, & fuit malus conſiliarius regi & reginæ matri, & nimis ſecretus cum ea: at de alijs taceamus.

Edvvardus Baliol regnum Scotiæ vendicat.

Hoc anno Edvvardus de Balliolo ius in regnũ Scotiæ vendicans, in principio Auguſti, habens in

ſuo exercitu,Henricũ de Bellomõte comitem de Boghãm, Gilbertũ de Vmfreuile comitẽ de Angus,& Dauidẽ comitẽ de Athels.cũ.2500.armatis & peditibus, Scotiã apud Kingcorn intrauit,vbi comes de Fif, & Robertus de Brus filius regis Roberti nothus,cũ.10.millibus Scotorũ, Anglicos in ripa maris ad pugnam prouocantes,per paucos arcitenentes,& alios pedites, antequã armati terrã tangere poſſent repelluntur,reliquis in fugam lapſis. 900. vnà cũ Alexandro de Seton filio Alexandri interficiuntur. Et confeſtim verſus Abbathiam de Dunfermlin victualibus refertã proceſſerũt. Quadraginta quoq; millia Scotorũ in loco qui Gaskinor vocatur, parati ad pugnã venerant, ſed Anglici per diem illum videntibus Scotis, in ripa cuiuſdã aquę morantes in nocte (Alexandro de Moumbray pręcedẽte aquã tranſeuntes, montẽ vbi Scoti erant aſcenderũt. Mane autẽ facto, exercitibus dimiſsis (exceptis.44. Alemannis retrò in equis exiſtẽtibus) cõgrediuntur. Scoti virtute diuina reuera, nõ humana, deuincuntur. Comites de Mar, de Meneth, de Athels, de Moref, Robertus Brus nothus, comes de Carrike, vitæ finem dederunt. Nigellus Brus.12.barones. 800. milites. 200. armatorũ.13300. peditũ interficiuntur. Ex parte verò Anglorũ ceciderunt milites.33.ſcutiferi. Et in tranſitu aquæ nocte præcedẽti, Rogerus de Svvinardiſtõ miles fuit ſubmerſus. Durauit hoc bellum ab ortu ſolis vſq; ad horam diei tertiã. Cadauera enim Scotorũ altitudine vnius lanciæ, vt ferebatur, fuerant eleuata, & multò plures corporibus oppreſsi, quàm in ore gladij interfecti, fuerant ſuffocati. In craſtino verò Anglici villam ſancti Iohãnis victualibus repletam ſuſceperunt, foſsis largis & profundis circumducũt. Poſthæc, Patricius comes de Dunbar, Arthebandus Duglas cũ.12. millibus villam obſederunt: Iohanni Crabbe nautæ cuidam experto, genere Flãdrẽſi, apud Berevvicum morã trahenti, ad ſubmergendũ & comburendũ naues Anglicorum in aqua Tye, cum nauigio ſuo feſtinare miſerunt. Qui cum.10. nauibus ſuperueniens bargam Henrici de Bellomonte ſubito cepit, ſed Anglici viriliter reſiſtentes, omnes naues Scotorum vnà cum barga prædicta incendunt, homines ferè omnes (Iohanne Crabbe prædicto vſq; ad Berevvicum vix per terram fuga dilapſo) aut ſubmerſi, aut ore gladij interfecti, die ſancti Bartholomæi apoſtoli. Cognito autem huius rei euentu, dimiſſa obſidione, Scoti ad ſua redierunt.

Scotorũ clades maxima.

Fuerunt occiſi plus quàm 20000.

ANno gratię milleſimo trecẽteſimo triceſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij quintus, tenuit dominus rex ſolẽniter natalẽ apud VVelliã vſq; Epiphaniã: vbi fiebãt multa mirabilia ſumptuoſa. Archiepiſcopus verò Cãtuariẽſis viſitans dioc. Bathoniæ, tũc tenuit natale apud VVemblifcumbe, qui poſtmodũ mãdauit ſe velle inchoare viſitationẽ ſuam in eccleſia Exoniæ. Et poſtmodũ in ciuitate Exoniæ, die Lunæ prox. poſt feſtũ Aſcẽtionis domini: quod ne fieret epiſcopus Exon. appellauit, qua appellatione nõ obſtãte dicto die Lunę acceſsit idẽ Archiepiſcopus ad ciuitatẽ Exon. ſed nõ fuit ſibi permiſsũ eccleſiã neq; clauſtrũ intrare, armata multitudine reſiſtẽte. Hoc anno circa feſtũ natiuitatis beatæ Mariæ fuit conſilium prouinciale Londini congregatũ: ſed propter diſcordiam inter Archiepiſcopũ & ſuos ſuffraganeos ſine effectu aliquo terminatũ. Item Parliamentũ tunc ibidẽ ſine aliqua vtili expeditione finitur. Rex tamen habuit quintam decimam à populo, & decimam à ciuibus & burgenſibus ſibi per vnum annum conceſſam. Eodem anno quidam maligni fulti quorundam magnatum præſidio, regis adoleſcentiam ſpernentes, & regnum perturbare intendentes, in tantam turbam creuerunt, nemora & ſaltus occupauerunt, ita quòd toto Regno terrori eſſent. Rex militarem manum congregans, & contra impios viriliter agens, quoſdam captos carceribus intruſit, quoſdam excapitauit, & regni perturbatio quieuit.

Natale apud Welliam.

Epiſcopus Exonienſis reſiſtit Archepiſc. in viſitatione.

Concilium per diſcordiam fruſtratur.

Edwardus Baliol coronatur in regem Scotiæ.

Hoc anno. 5. calendas Octobris Edvvardus de Baliolo apud monaſterium de Scone in Scotia, in regem ſolenniter coronatur, & inde rediens apud Rokesburgh cũ Scotis cõgreſſum habuit, vbi & Andræas de Morauia captus fuit apudq; Dunelmũ ducitur, & in cuſtodia detinetur. Poſt hæc comes de Dunbar & Arthebãdus Anglus ab Edwardo de Baliolo vſq; ad Purificationẽ beatę Mariæ treugas petierunt, & obtinuerunt, vt tunc habito Parliamento, pars vtraq; pro pacis reformatione plenius tractaret. Rex verò Edvvardus dolum neſciens gentem ſuam ad propria remiſit, Die enim aſsignato Scoti armati accedentes quotquot ſubitò inuenerunt, Edvvardo ſibi vix ſua conſulente, peremerũt. Hoc anno ſeptimo idus Martij Edwardus rex Scotiæ, & multi nobiles Angliæ Scotiam intrarunt, interficientes & cõburentes fortalitiũ, in quo capti ſunt Robertus Coluile. 10. armati, & pedites quamplurimi, quos etiam captiuos vſq; Berevvicum ſecum duxerunt, quam potenter per terram & per mare obſederunt.

Berewicum obſidetur.

Poſt hæc verò ante Annunciationem dominicam, Arthebandus Duglas Angliæ marchiam cum. 3000. intrauit villas de Gilleſonde, per. 16. leucas in longum, & .6. in latum combuſsit, cum magna præda & captiuis, in Scotiam regreſſus eſt. Hoc tempore Antonius de Lucy miles, & VVilhelmus de Lacu Mabonis cum. 800. hominibus nocte quadam per duo miliaria Scotiam intrarunt, in regreſſu verò eorum combuſſerunt, occiderunt, & maximam animalium prædam ceperunt. Quibus VVilhelmus Duglas cum magna multitudine occurrit. Sed deuictus eſt & captus, vnà cum VVilhelmo Barde, & .100. alijs. Humfridus de Boſco, Humfridus de Gardino milites, VVilhelmus de Carleolo. 160. valentibus gladio perierunt.

Wilhelmus Duglas cum ſuis capitur.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij ſextus, rex Angliæ cum militia magna. 6. Calendas Maij ad obſidionem Berevvici venit, & tam per mare quàm per terram. 15. Calend. Iunij villa fortiter expugnatur, diu ante inſulium ſuperuenit horribile incendium infra villam, compulſique ciues gratiã regum, miſericordiam & treugas vſque in craſtinum, factis certis promiſsionibus de villa, & caſtro reddendis, poſteà tamen non obſeruatis obtinuerunt. Poſt hæc verò quinto idus Iulij omnes proceres ferè Scotiæ, cum exercitu magno congregati obſeſſorum pro ſuccurſu vſque Tvvedemouthe acceſſerunt, quibus ne quoquo modo obſeſsis ſuccurrere poſſent, per Anglos impediti partes Northumbriæ per ſex dies comburendo, & multa mala inferendo, & incolas deuaſtando redierunt. Septimo verò die per ſuos de caſtro, & villa Berevvici, & præcipuè per VVilhelmum Deketh militem rogati & reformati, quòd ſi redirent, & ad pugnam cum duobus regibus ſe diſponerent indubitanter præualerent.

Scoti vincuntur.

Redierunt igitur & .14. Calendas Auguſti dictos reges inuaſerunt, virtuteq; diuina deuicti ſunt, & cuncti ferè proceres Scotiæ cum multitudine maxima popularium corruerunt, vno tantùm milite & peditibus Anglicis decem interfectis. Numerus verò occiſorum & fugatorum per æſtimationem ſe extendebant ad. 60. millia.

Cuſtodia villæ Berewici committitur Edwardo Baliol.

Facta igitur voluntate regis de his qui fuerunt in villa & caſtro, & relicta cuſtodia nomine ſuo in ipſis, quia dixit illa ſua eſſe iure hęreditario, & ex conqueſtu anteceſſorum ſuorum, dimiſit Edvvardum de Baliol, cum alijs nobilibus qui ſecum erant, ad cuſtodiam totius regni Scotiæ; & ipſemet rex Angliæ cum modica familia loca deuota Angliæ, ad quæ ſua deuotio eum duxit, peregrè eſt profectus.

Prælati regni Scotiæ fugiunt.

Prælati verò totius regni Scotię in Franciam fugierunt, & aliqui ad ſummum Pontificem de eorum infortunio, adiutorium & remedium requirentes. Sed hucuſque ſuo deſiderio ſunt fruſtrati. Hoc anno parum ante feſtum Sancti Michaëlis, vacauit Eccleſia Dunel-

miæ, per mortem domini Ludouici de Bellomonte, de cuius ſucceſſore infrà proximo anno patet.

Obijt Archiepiſcopus Cantuarienſis.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi tertij à conqueſtu ſeptimus, circa feſtum Sancti Calixti Papæ, vacauit Eccleſia Cantuarienſ. per mortem magiſtri Simonis de Mepham, qui ſeptimo Calendas Nouembris Cãtuariæ eſt ſepultus, in cuius locũ capitulum Cantuarienſe magiſtrũ Iohannem Stretford VVintonienſẽ elegit Epiſcopum. Sciuerat enim quòd dominus rex ſcripſit ſummo Pontifici, & ipſe fuit bene in gratia Papæ. Cui Papa prouidit de dicto Archiepiſcopatu primo die Decembris, non virtute poſtulationis capituli Cantuar. ſed proprio ſuo motu. Eodem anno, primo die Decembris tranſtulit Papa magiſtrum Adam de Orelton de eccleſia VVigorniæ ad eccleſiam VVintoniȩ ad preces regis Franciȩ. Cuius tranſlationem dominus rex Angliæ non habebat acceptam, imponens ſibi, quòd tunc ipſe fuit nuncius ipſius regis Angliæ ad regem Franciæ, & quòd ipſe plus placuit regi Franciæ, quàm regi Angliæ negotia vtilia procurauit. Et quòd idem rex Franciȩ ſcripſit Papæ pro ipſo ad eccleſiam VVintonienſem transferendo. Item ex eo rex Angliæ fuit magis offenſus, quòd ipſe pro alio, domino Papȩ ſcripſit ꝑ epiſcopatu eodem, ſibiq; viſum fuerat, quòd preces ſuæ pro epiſcopatibus & dignitatibus in Anglia citius audiri debent, quàm preces regis Franciæ ſupradicti. Ideò retinuit dominus rex temporalia epiſcopatus VVintonienſis in manibus ſuis vſque ad diem Veneris poſt exaltationem ſanctȩ Crucis, quo die Archiepiſcopus & cæteri Epiſcopi in Parliamẽto Londonijs rogarunt pro ipſo, ita quòd mandauit ſua temporalia ſibi reddi.

Tranſlatio epiſcopi Wigorn. ad Winton.

Richardus de Bury conſecratur in epiſcop. Dunelm.

Hoc anno citò poſt feſtum ſancti Michaêlis Capitulum Dunelmenſis eccleſiȩ elegit vnum monachum eiuſdem Eccleſiæ, nomine Richardũ de Bury, qui citò poſtmodùm per Archiepiſcopum Eboracenſis eccleſiæ fuerat confirmatus, & ante feſtum natalis Domini in eccleſia Eboracenſi ſolemniter conſecratus, nõ obſtante fama per totam Angliam volante, quòd contra regis voluntatem erat promouendus. Item Papa commendauit ipſum epiſcopatum domino Richardo de Bury Clerico dicti domini regis, ad preces ipſius domini regis, quam famam rei exitus poſtmodùm comprobauit. Nam idem dominus Richardus citò poſt feſtum natalis domini (obtentis literis Apoſtolicis) ſuper ſua prouiſione ſe fecit autoritate Apoſtolica in Monaſterio de Chertſey per dominũ VVintonienſem epiſcopum conſecrari, & à domino rege obtinuit ſibi temporalia ipſius epiſcopatus integra liberari, quod prius dicto monacho facere denegauit: quo viſo & intellecto, idem monachus electus & conſecratus ad clauſtrum (ſine epiſcopatu epiſcopus) eſt reuerſus, & citò poſtea expirauit.

Rex Scotiæ tenuit parliamẽtum.

Hoc anno dominus Edvvardus de Baliol rex Scotiæ tenuit Parliamentum citò poſt feſtum ſancti Michaêlis, ad quod venerunt nobiles regni Angliæ terras & poſſeſsiones ibidem habentes, & finito Parliamento ſunt in pace reuerſi.

Natale apud Wallingeford.

Parliamẽtum Eboraci.

Hoc anno tenuit rex Angliæ natiuitatem Domini apud VVallingforde cum regina peregrinãte, & finitis feſtis dimiſit eam apud VVoodſtock ad pariendum, & ipſe poſt purificationem beatæ Mariæ tranſtulit ſe verſus Eboracum ad tenendum Parliamẽtum ibidem, quod in die Lunæ in ſecunda hebdomada Quadrageſimæ inchoauit, ad quod Parliamentum vocatus fuit Edvvardus rex Scotiæ; ſed non venit propter inſidias inimicorum ſuorum in inſulis iuxta Scotos latitantibus, propter quod miſit excuſatores ſolemnes, ſcilicet dominos N. de Bellomonte, & VV. de Monteacuto, & quoſdam alios milites ſeu barones.

Rex Scotiæ fecit homagium regi Angliæ.

Hoc anno rex Edvvardus Scotiæ 14. Calend. Iulij apud nouum caſtrum ſuper Tynam in domo fratrum prædicatorum fecit & iurauit homagium & fidelitatem regi Angliæ Edvvardo

tertio, pro toto regno Scotiæ & inſulis Scotiæ adiacentibus. Occaſione huius homagij communitas Scotię contra vtrunq; regem inſurrexit, & plures eis adhærentes cepit, & aliquos occidit. Interim verò rex Scotiæ ad Angliam ſe transferens, apud Rauenſhelin per tempus moram traxit. Cui poſt principium menſis Nouembris rex Angliæ apud nouum caſtrum in adiutorium venit.

Expeditio regũ in Scotiam.

In fine verò menſis Decembris, rex Scotiæ cum exercitu ſibi per regem Angliæ aſsignato, per vallem Anandiæ vſque Glaſcovv, Cairik, & Cõnigham ſe transferens cuncta deuaſtauit. Rex Angliæ verò Londoneam & partes adiacentes inuaſit, quoſdam malefactores cepit, & eorum capitaneos interfecit. Redeuntibus verò regibus verſus Bervvicum, comes Patricius ab eiſdem recedendo homagium ſuum per ſuas literas eis remiſit. Circà finem menſis Iulij rex Angliæ cum exercitu Scotiam ingreſſus plura loca deuaſtat. Hoc idem rex Scotiæ cum comite VVarennæ faciebat. Tandem apud villam ſancti Iohãnis ambo reges conuenerunt, vbi comes de Athels & Alexander Moumbray & alij qui propter homagium à rege Scotiæ Angliæ regi exhibitum ab illis diſceſſerant, ſub certis condicionibus vtriuſque regis gratiæ ſe ſubmiſerunt. Comes verò de Athels regimen vltra mare Scoticum ſuſcipiens, in breui à Scotis atrociter eſt occiſus. Comes Morauiæ per VVilhelmum de Preſtfeu captus, Londonias eſt tranſmiſſus.

Cõcilium apud Notingham.

Hoc anno vocauit rex Angliæ Prælatos & magnates quòd infra ſex dies poſt tranſlationem S. Thomæ venirent ad eum apud Notingham pro conſilio & alijs tractatibus habendis ibidem: & tunc ordinauit Parliamentum London. & Archiepiſcopus conuocauit clerum ibidem ad Sanctum Paulum die Lunæ poſt feſtum exaltationis ſanctæ Crucis. Et quia noua venerunt ad Parliamentum, quòd Scoti omnes inſurrexerunt & ceperunt dominum Richardum Talebot & ſex alios milites & multos pedites occiderunt, Rex promiſit ſe iturum verſus Scotos pro Scotorum malitia refrenanda:

Subſidium.

populus conceſsit ſibi. xv. denarium de Temporalibus, & de ciuitatibus & burg. decimum denarium, & clerus conceſsit vnam decimam. In dicto Parliamento dominus rex conceſsit quòd iret in terram ſanctam proprijs ſumptibus, ſed certum tempus inchoandi iter non expreſsit, ſed ordinauit mittere Archiepiſcopum Cantuarienſem ad Papam, & ad regem Franciæ, vt poſſent de tempore concordari. Ita quòd illi duo reges poſſent cum ſuis potentijs ſimul arripere dictum iter.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, octauus, Iohannes Archiepiſcopus Cãtuarienſis in feſto Sancti Dioniſij intrauit eccleſiam ſuam Cantuariæ, & ſolenne conuiuium more ſolito celebrauit, & in feſto Apoſtolorum Simonis & Iudæ tranſiuit mare verſus regem Franciæ cum alijs nuncijs, ſicut prius fuerat ordinatum.

Archiepiſcopus mare tranſit.

Edward. Boun ſubmerſus.

Hoc anno circa feſtum Sancti Martini dominus Edvvardus le Boun fuit ſubmerſus in marchia Scotię, dum voluit liberari domicellum ſuum fugantem prædam animalium, ita quòd neuter euaſit.

Inundatio maris.

Item hoc anno in nocte ſancti Clementis per nimiam inundationem maris per totum regnum Angliæ, & maximè in Thamiſia fuerunt rupti muri maritimi, & animalia infinita ſubmerſa, & terræ fructiferæ in ſalſuginem ſunt conuerſæ, adeò quòd ad fertilitatem ſolitam per multa tempora non ſperatur poſſe redire.

Iohannes Papa obijt.

Item hoc ãno quarto die decembris obijt Iohannes Papa viceſimus ſecundus in palatio ſuo Annioniæ, & in eccleſia beatę Mariæ eidem palatio contigua eſt ſepultus, in qua ipſe fuit Epiſcopus ante Cardinalatus honorem: vacauit ſedes Apoſtolica per quindecim dies.

Natale apud Rokeſburgh.

Rex Angliæ tenuit feſtum natalis Domini apud Rokeſburgh. Et viceſimo die menſis Decembris fuit electus in Papam frater Iacobus T. T. ſanctæ Priſcæ præsbiter Cardinalis, qui fuit Monachus ordinis Ciſtercienſis &

ſis & magiſter in Theologia de comitatu Sluxenſi, iuxta partes Tholoſanas oriundus, & die dominica poſt Epiphaniã tunc ſequente fuit coronatus apud fratres prædicatores. Auinioni Archiepiſcopus Cantuarienſis redijt circa Epiphaniam, & ſtatim poſt Purificationem, Eccleſiam, ciuitat. & dioc. ſuas Cãtuariæ viſitauit. Et citò poſt Epiphaniam, rex Franciæ miſit nuncios Regi Angliæ, ſcilicet Epiſcopum Abricenſem, & quendam pro pace Scotorum, qui vſque in diem Lunæ mediæ Quadrageſimæ in Angliam expectarunt, & tunc apud Noringham, conceſſę fuerunt treugæ vſque ad feſtum Sancti Iohannis proximè tunc futurũ, vt interim fieret parliamentũ ſuper illis, & alijs tãgentibus ſtatum regni. Circa finem menſis Maij Rex Angliæ miſit Henricũ filium comitis Lancaſtriæ cum exercitu magno ad regem Scotiæ, qui villam Sancti Iohannis ingreſsi, partes adiacentes vndique deſtruxerunt. Poſt modicum verò tempus, rex Angliæ cum paucis admodũ ad eos accedens vltra mõtes Scotiæ cum exercitu vndique vaſtando procedebat. Et vſque Eglin in Morauia, & in Derneſſe, & per multa miliaria vltrà quàm vnquã fuit auus ſuus depopulando. Interim verò apud Aberden interfectus fuit quidã miles ſtrenuus per nauigium adueniens, Thomas Roſcelyn nominatus, vnde offenſus rex, per Eberden veniens villam, comburi fecit, & partes adiacentes ſecundùm rebellãtium demerita deuaſtauit. Caſtra de Striuelyn & Lotheuile reparauit & muniuit. Dimiſſáq; cum rege Scotiæ militia Angliam redijt. In fine menſis Octobris Iohannes de Eltham germanus regis Angliæ, comes Cornubiæ, obijt in villa ſancti Iohannis, & Londini ſepultus. Obijt & ibidem Hugo de Frenes comes Lincolnienſis menſe Decembri, profluuio ventris ſuæ, vt ferebatur, frigore per poſteriora contracto.

Viſitatio Archi piſcopi Cantuar.

Filius comitis Lancaſtriæ proficiſcitur in Scotiã.

Obijt comes Cornubiæ.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij nonus, menſe Martij rex Angliæ tenuit parliamentum apud Londonias, vbi filium ſuum primogenitum Edvvardum quartum, tunc comitem Ceſtriæ, ducem fecit Cornubiæ, & ſic ab omnibus præcepit nominari, fecit & idem rex in eodem parliamento .6. comites, videlicet Henricum de Lancaſtria iuniorem, comitem Derby, VVilhelmũ de Monte acuto comitem Sarũ, Hugonem de Audley comitem Glouerniæ, VVilhelmum de Clinton comitem Huntingdon, VVilhelmũ Boun comitem Northampton, Robertum de Rifford comitem Southfolciæ, in quorum ſolennitatem fecit rex apud VVeſtmonaſterium ſolẽne conuiuium dominica. iij. Quadrageſimę. Intereà dum hæc agerentur, comes Patricius, & Andræas de Morauia, & VVilhelmus Duglas, plura fortalicia, videlicet Sancti Andreæ & Botheuile inuadentes ceperũt, & caſtrum de Striuelyn obſederunt. Quo audito, rex Angliæ ad partes Scotiæ iter dirigit, Scoti quoque caſtrum fortiùs aggrediuntur, & in conflictu VVilhelmus Deketh, qui de obſidentibus principalis fuit, interfectus eſt. Et ſic dimiſſa obſidione ante regis aduentum receſſerunt. Rex verò caſtrum victualibus & nouis ſtipendiarijs muniens, vulneratos, debiles & infirmos in Angliam ſecum duxit. In hoc parliamento apud Londoni ſtatutum fuit, quod nulla lana creſcens in Anglia exeat, ſed quod ex ea fierent panni in Anglia, & quod omnes operatores pannorum, vndicunque in Angliã venientes reciperẽtur, & quod loca oportuna aſsignarentur eiſdem cum multis libertatibus & priuilegijs, & quod haberent vadia regis quouſque cõmodè de ſua arte lucrari poſſent. Item ſtatutum fuit, quod nullus vteretur panno extra Angliã operato, & impoſterum deferendo, rege, regina & eorũ liberis duntaxat exceptis. Item quod nullus vteretur pellibus trãſmarinis, niſi haberet in redditibus centũ libras, quorum ſtatutum nullus ſequebatur effectus,

Parliamẽtum Londini.

Creatio comitum.

Rex proficiſcitur in Scotiã

Statuta in parliamento Londini.

nec aliquis ea ſeruari curauit. Poſt feſtum corporis Chriſti, rex Angliæ apud

Legatio in Franciam.

Stamford magnum conſilium tenuit, nunciósq; ſolennes ad regem Frăciæ pro pace inter eos reformáda, videlicet epiſcopum Lincolnienſem, comites Sarum & Huntington, & alios plures nobiles tranſmiſit. Qui naues intrantes, apud Boloniam in principio menſis applicuerunt. Intelligentes voluntatem regis mutatam, tranſitúmq; ſuum forè periculoſum, verſùs comitatum Hanoniæ quàm citius poterant properabant, cùm Ludouico duce Bauarię, regnum Alemanniæ contra voluntatem Papæ tunc occupante, & cum comite de Selets, ac alijs proceribus multis fœdus in regis Angliæ ſubſidium inierunt.

Legati Galliã à pace auerſum ſentientes cum duce Bauariæ fœdus ineunt.

Redeuntes verò duas naues de Flandria verſùs Scotiam nauigantes, multitudine Scotorum oneratas, ſcilicet .250. capiunt, reperti enim ſunt ibi Epiſcopus Glaſcuenſis, Iohannes de Stevvard, & alij filij nobilium de Scotia, videlicet Dauid de la Hay, Hugo Giffard, Iohannes de la Mor, VVilhelmus Baly, Alexander Friſell, cum duobus clericis, magiſtro Thoma Figas, magiſtro VVilhelmo Muffet, & vno Monacho de Dunfermlyn, cum mulieribus quibuſdam nobilibus, quibus ferè omnibus interfectis, Epiſcopus obijt lęthaliter in capite vulneratus.

Scoti capti.

Rex Anglię cuſtodiam Marchiæ Scotię comiti VVarvvici, & alijs proceribus cōmiſit. Quia diuerſis vicibus Scotiam intrantes modicum profecerunt, ſed Scoti ter Angliam intrantes, plura loca combuſſerunt, & caſtrum de Edenburgh obſederunt. Rege tamē Scotię ſuperueniēte obſidionem dimittere ſunt coacti. Hoc anno in eccleſia de Edeligh VVinton. dioceſſ. & decanatu de Aulton, in die Palmarum, poſt prædicationem cuiuſdam ſacerdotis literati Iohannes de Vecca nomine, mulier quædam Iohāna, coram populo, à iuuentute ſua corpus ſuum libidini & obſcœnitati fuiſſe expoſitum, ac alia facinora lachrymabiliter confeſſa eſt inaudita, obnixè flagitans pœnitentiam à ſacerdote prædicto ſibi imponi ſalutarem.

Commentū de muliere pœnitētiam agente.

Sacerdos quoque de diuina miſericordia confidens, poſt ſacræ ſcripturæ nominata ne deſperaret, ſed in domino peccatores ad pœnitētiā miſericorditer expectante ſpem poneret, ſex dierum in pane & aqua in ſuorum remiſsionem dixit delictorum, illa quoque pœnitentiā talem ſuorum reſpectu facinorum parum fore ſeu nihil aſſerente, pœnitentiam qualemcunque agere poſſet ſibi iungi ſimpliciter exorauit. Ille verò diebus poſtea tribus in petitione muliere perſeuerāte, in expiationē omnium peccaminum ſuorum indixit ieiunium. Proſtrata verò illa coram imaginibus Eccleſiæ, flens & eiulans, ac preces ad deum deuotè fundens, pronáq; in terra ſe proſternens, in corporis Chriſti eleuatione exanimis & albiſsima eſt reperta.

Hinula biceps.

In foreſta de VValmer capta eſt hinnula, duo habens capita equalis magnitudinis, cum duobus collis, cætera membra erant ſimplicia, nutrita autē aliquanto tēpore & cuſtodita in curia Edvvardi de ſancto Iohanne militis dictæ foreſtæ magiſtri.

1535. Hoc anno nocte Pentecoſtes in parochia de Kingeſlay VVinton. dioc. & decanatu de Aulton, mulier quædā

Mulier ab incubo oppreſſa.

Iohanna nomine, in ſomnis amaſium ſuum VVilhelmum, à quodam viſitare monita, in craſtino, à ſpiritu incubo dilecti ſui ſpem ſibi apparente in foreſta de VVolmer eſt cognita. Redeunte autem ad domum ſuam, mulier grauiſsima infirmitate eſt detenta. Quod verò per ſpiritum malignum fuerat ſeducta, veritas per dilectum ſuum propalatur. Muliere autem eiulante & deuotè dilecto confitente, intollerabili quaſi fœtore domus repletur, poſt triduum toto corpore inflato, vnà cum ventre & labijs in nigredine obijt, ab. 8. viris ad tumulum eſt vix delata.

1536. Hoc anno comes Sarum & multi nobiles Angliæ 5. calendas Februarij caſtrū de Dunbar obſident, ſeptimaniſquè .19. durauit obſidio, acceptiſq; tandem treugis ſub certis pactis Angliam redierunt. Quæ quidem obſidionis dimiſsio & treuga, Maioribus Angliæ & multis ibidem con-

Angli obſidēt caſtrum de Dunbar.

gregatis

gregatis diſplicuit, fuerat enim (vt ferebatur) ipſa diſpendioſa, nec honorifica, nec ſecura, ſed Scotis vtilis atque grata: Et ſic mediantibus nuncijs Papæ, & regis Franciæ, multi tractatus pacis inutiles habebantur, & multæ treugæ ex parte Scotorum ſubdolè agentium conceſſæ fuerunt, ſed nihil efficaciter expeditum, quia illis pendentibus comitem de Arcell interfecerunt. Rex autem non permiſit Iohannem Archiepiſcopum Cantuarienſem ab ipſo longè diſtari.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij decimus, habuit rex decimā à burgenſibus, quindecimam ab alijs, decimā à Clero, & circa Pentecoſten habuit parliamentū Northāptoniæ, vbi dimiſit Prælatos & alios tractare, & ipſe ſecretè equitauit verſùs Scotiā cum paucis admodum, vſque Berewike, & indè (aſſumptis ſecum paucis armatis) equitauit ad villam Sancti Iohannis, vbi inuenit ſuos, qui de ſuo ſtupebant & mirabantur aduentu, & ibi dictam villam fecit muniri foſſatis & muris, & ſuos comites miſit cum rege Scotiæ, per patriam ſi poſſent inuenire Scotos reſiſtentes, ſed nulli audebant eos expectare, ſed per montes, paludes, & nemora latitabant.

Parliamētum Northamptō.

Hoc anno dominus rex in ſingulis Eccleſijs cathedralibus fecit capi totam pecuniam collectam, & repoſitam in ſubſidium terræ ſanctæ. Item hoc anno Papa reuocauit ſexennalem conceſſam in ſubſidium terræ ſanctę, pro eo quòd rex Franciæ verſùs terram ſanctam minus diſtulit iter ſuum, & voluit quòd ſolutum redderetur, ſed in Anglia nihil fuit redditum, quia fuit per Clerum regi conceſſum.

Hoc anno menſe Martij in villa de Leighton, iuxta Huntingdon ad ſex milliaria, natus eſt Vitulus duo habēs capita, & octo pedes. Quædam naues & galeæ (vt ferebatur) Normannicæ in vigilia Annunciationis beatæ Mariæ apud Porteſmuthā applicuerunt, villam quaſi totaliter præter eccleſiam parochialem & hoſpitalem combuſſerunt, & illęſi cum ſpolijs ad naues regreſsi ſunt.

Normāni Porteſmutham incendunt.

Hoc anno hyems aſperrima extitit in Anglia, & durauit gelu maximum à quinto Calendas Decembris, vſque ad quartum idus Februarij, & niues nullæ, vnde & triticum charum, ſed cætera blada abundanter terra produxit. In multis locis Angliæ ſalices in Ianuario flores protulerunt, roſis in quantitate & colore perſimiles. Sambuci verò arbores fructus ceraſis ſine lapidibus tum ſimilimos produxerunt: interpretetur qui poterit ſigni prodigiū.

Hoc anno rex Angliæ cum regina & comitibus de Derby & Northampton, ac Sarum, ac militia copioſa, idibus Iulij apud Orevvell in mare ſe poſuit cōtra regem Franciæ. Hic tranſito proſperè mari apud Andevverpe moram traxit, habitoquè iuxta Coloniam cum Ludouico de Bauaria conſilio, de toto imperio citrà Coloniam eius vicarius factus eſt, & de omnibus imperium tangentibus vicem eius gerens. Miſit quoque rex Angliæ ſummo Pontifici literas ius ſuum in regno Franciæ declarantes in hunc modum.

Rex ſe cōmittit mari contra Francos.

Amabilium deo patrum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalium collegio venerando, Edvvardus dei gratia rex Angliæ, dominus Hibernię, & dux Aquitaniæ ſalutē, & ſinceræ dilectionis affectū. Sāctiſsimo patri domino ſummo Pontifici poſt debita reuerentiæ munera ſcripſimus in hæc verba: Ius naturæ præuiū pariter animalia cuncta docens contra violentas iniurias licentiam defenſionis indulſit, ſtatuens vniuerſaliter iure factum, quod quiſq; (vim iniuriámque propulſans) ſuam fecerat ad cautelam. Sanè cum dudum animoſa guerrarum pericula, iniurioſa damnorum diſcrimina nobis mota fuerunt & illata, quæ toti mundo notoria ex noſtra etiam intumatione fræquenti Apoſtolicæ ſedi facta, ſatis pro conſtanti ſupponitur beatitudini veſtræ nota.

Rex Angliæ ad Papā ſcriptis literis imperium regni Franciæ vendicat.

Nos

Nos cor habentes pacificum (nouit deus) pro vitandis illis & pacificis inducendis, obtulimus nos voluntariè perſequenti, reuerenter & humiliter fortè, nimis amabiles vias pacis, non ſine noſtrorũ magno iurium intereſſe, vt neglecta perſecutione alia cuiuſlibet iuris noſtri, tempore illo iuſti doloris, quo propter accẽſam furoris Soldani Babyloniæ rabiem, & crucis hoſtium aliorum ex cauſa iurati contra eos paſſagij, & ſolenniter publicati in partibus trãſmarinis peribant, & pereunt Chriſtiani, & creſcunt immaniter iniuriæ crucifixi: poſſemus ſicut deberemus & propenſius anhelamus intendere cauſę crucifixi, quę negligitur, immò verius imponitur in magnam cuiuſlibet Chriſticolæ regis maximè demerentis infamiam & ignominiæ magnæ notam. Sed neſcimus veniat quo peccato, quòd de pacificis oblatis humiliter (ex quibus ſurgere debuit pacis amor) in eo qui nos ſola voluntate proſequitur, maioris iracundiæ, maiorisquè duritię creuit tumor contra nos, tum illum non prouocat (Deo & conſcientia noſtra teſte nobis) aliquod factum noſtrum, vel attemptatum per nos aliquid cõtra eũ, imo vident oculi mũdi, publici teſtes noſtri, præfatus perſecutor noſter (Frãcię regem ſe nominans) damnoſis iniurijs quot & quantis nos & noſtra iura vulnerat & deſolcat. Ipſius quidem regni Franciæ (quod ad nos omni ſucceſſorio iure legitimo pertinere dinoſcitur) eſt inuaſor & illicitus occupator, regnum ipſum (quod debuit nobis vocatis vel defenſis legitimè debito iuris ordine petere) non veritus occupare, cum vir eſſemus, & quòd perſona eſſemus cuius principaliter intereſſet, notoriè certum eſſet, & in regno ipſo ius noſtrum foret tam notorium quàm communi iure fundatum ſuppoſito, ſicut euidentia facti notorij præſupponit, quòd celebris recordationis Philippus olim rex Franciæ, pater claræ memoriæ Caroli regis Frãciæ immediatè defuncti, & ſereniſsimæ dominæ Iſabellæ reginæ Angliæ matris noſtræ, fuerit auus noſter, cum eidẽ Carolo tempore mortis ſuæ, ex deſcendentibus ſecum ab eodem Philippo maſculus ſuperſtes proximior fuerit nullus nobis. Et perſona fœminea dicti regni per ius in eodem regno ſeruatum antiquitus ſit non capax, quòd ius regni præfati, fauorem in viam cauſæ finalis attendens, ne regnum ipſum ſub fœminea fragili gubernatione labatur, & propter hoc perſonam mulieris excludens, non excludit perſonam maſculi, per ſic excluſam fœminam deſcendentis, ne fiat iuribus ſemper odibilis prorogatio odiorum perſonæ, videlicet ad perſonam, ſexus ad ſexum, cauſæ ad cauſam, odij ad fauorem, ne contra legum traditiones communes, fœmineum genus vbi maximè de odio agitur concipiat maſculum: ad hoc etiam, per ius memoratum à regno fragilitas muliebris excluditur, vt regno ſalubrius conſulatur & proximior maſculus admittendus. Aliàs admittatur potiſsimè ad ius illud, qui primordialiter à matre ſic excluſa non oritur, ſed in nepotem propagatum ab auo originaliter deriuatur, alioquin ſequeretur & alia iniquitatis abſurditas, per prorogationem odibilem ſupradictã, quòd excluderẽtur collaterales coniunctorũ, vt remotior vocaretur, cum ipſo iure gẽtium naturali, fratres & ſorores eorumq; filij in ſucceſsione mutua, collateralibus alijs alterius lineæ pręferantur, & inde dictum ius pro regum fauore, ac odij fœmineæ inhabilitatis ad regnum, exoritur tam iuris quàm deſcendentium ne per fœmineam maſculorum iniuriã occaſio naſceretur. Nec eſt putanda quòd memorati iuris intentio ſit iniqua, vt matrem & filium natione contraria ſcilicet damnet. Imo contrario iuris eiuſdem iudicio quo mater à ſucceſsione expellitur, filio gradum matris ingreſso ſucceſsio tunc differtur, ſimilitudine filij, qui gradum parentis deficientis ingreditur, vt ad patris ſucceſsionem cũ patruis etiam admittatur, vt ſic merito triſtis mater præfato rigore regia hæreditate nudata, ſubſtitutione taliter ſibi de filio gaudeat conſolata, nec afflictio-

iij afflictionem accumulat, quod ſanctá conſideratio legis horret, ſicut videmus etiam vbi onus afflictionis pręamabile non intulit lex, ſed caſus in lege, (ſcilicet quæ conſuetudinariam legem damnat, bona concedentem alij naufragorum, qua ratione quod in expreſſo legali pro vitanda afflictionis adiectione corrigitur, multò fortius in tanto prohibetur, legi igitur regni Fráciæ ſufficiat, plus quàm plenę matri, non ſuo vitio, ſed naturæ fato, quæ fœminam fecit illam radices regias ſuccidiſſe, quodquè mater expreſsè per legem ipſam exhæredationis propriæ, quaſi quoddá naufragium patiatur abſque eo quod ex legis præfatæ conſequenti tacito, omni iure contrario, cum filio exherædato iterum naufragetur, & ſine culpa pœna inueniatur augeri, cùm vbi etiam culpa eſt, debeat emolliri, aliter etiamſi pro eo quòd mater ex iure non admitteretur ad regnum, repelli iure filius intelligeretur à regno. Iudæorum regnum contra fidei fundamentum non perueniſſet legitimè ad Ieſum, qui tamen natus dei myſterio, non virili cóſortio, ex fœmina regali prole Dauidica Maria virgine, ad regnum huius non admiſſa, nec etiam admittenda, per certam fidei veritatem, rex verus & legitimus extitit Iudeorum. Abſit etiam, quòd Ieſus filius Dauid regalis ſucceſsio legalis obſeruantiæ, ſiue nodi fuerit fractura ſiue ſolutio, cùm legem non venerit ſoluere, ſed implere: hoc autem excellentiſsimum legitimæ ſucceſsionis exemplum rationabiliter imponit ſilentium loquacitati contrarij iuris noſtri in regno Franciæ memorato, ne quoad legitimum gradum & ordinem ſuccedendi ſeparemur in conſtitutione vel interpretatione iuris, quos quoad hoc pacificat idemptitas rationis. Ne dum autem debita noſtri vocatio, noſtráque defenſio (vbi de tanto noſtro agebatur præiudicio) eſt admiſſa, ſed etiá noſtri procuratores qui inſtantiam petierant, vt pro nobis & noſtro iure legitimè comparerent, non ſolùm fuerunt in iudicio non admiſsi, ſed mortis horribilis comminatione repulſi. Et ſic noſtrum titulũ memoratum (factum duodecim Pariũ Franciæ) non excuſat, qui quoad nos (quibus ætatis tenellæ minoritas tunc fauebat) relictis partibus iudicum, ex hoc functi partibus ſunt prædonum. Quorum proceſſum factum in noſtrum præiudicium, ipſa iure noſtra minor ætas fecit inualidum. Qui quoad maiorem etiam efficax non fuiſſet, taliter defenſione ſublata, quæ competit homini ex iure naturæ, quod tolli nequit à principe, nec à iure. Notum etiam communiter eſt vbiquè, qualiter in Aquitaniæ noſtro ducatu ſemper inuaſerit & colliſerit iura noſtra, terras noſtras inuadens & diſsipans, quas capere potuit, alijs noſtris terris quas occupauit adiungens, & (ius ſibi dicens ad libitum, Dei timore poſtpoſito) ſibi tenens. Scoti enim, quos noſtræ coronæ ſubiecerant iura temporum antiquorum, iniqua rebellionis dementia, contra naturalem Dominum calcitrantes, continuati in noſtros prædeceſſores, & nos, læſæ maieſtatis criminis rei erant, vt contra nos nihil iniuriæ committerent ad noſtras iniurias fœdere adiunxit, in tanto crimine noſtræ iniuriæ fouens eos qui iure ſanguinis, & natura debuit potius nos iuuare. Cumque pręmiſſa omnia non implerent de noſtris iniurijs votum ſuum, collectis vndique viribus quicquid potuit, vt nos iræ ſuæ torrens abſorbeat aggregauit, tollere nos de mundo ſollicitus, ad illud non intentos, forſitan ex intento facto ſuo contra nos, noſtrum contra ſe metitus intentum, quod colligere vel metiri nequeunt per alicuius actus noſtri iudicium nondum actum. Donum inſuper nobis impenſum diuini ægrè muneris ferens æſtimare viſus eſt ſuper iniuriam in Angliæ regno noſtro nos viuere ſuper terram, & quantum dabat dominus proſperè, ſaltem per omnia pacificè quoad eum, quodquè ſeruiens nobis populus, vel veriùs cui ſeruimus,

noſtris temporibus Dei dono fuerit glorioſus. Hæc autem non ſtatim audita vel cognita nos mouerunt, ſed illa ſub diſsimulatione tranſiuimus, nulli parcentes oneri vel honori, vt contra nos perſecutio ſua iniuriaquè quieſceret, noſtrumquè cum eo pacificum tempus eſſet, donec propinquum nobis vidimus gladium noſtræ ac noſtrorum neci & exterminio præparatum: ſed nunquid aliquis eſt qui credat quòd auunculus nobis cognitus, princeps tantæ potentiæ etſi (vt præmittitur) occupatis nobis, fuerit negligendus, qui ſuæ iuribus volũtatis armatus, potentia vndiq; vocata vallatus vt poſsit liberiùs pro ſua voluntate nos perſequi iuratã deſerit cauſam Chriſti. Quid igitur pro ſuo iure ſuaquè ſecuritate non licuit regi ſui ſtatus ſuiq; periculum iam videnti, dicat qui nouerit, quid non liceat homini de vitandis iniurijs damniſquè certanti, in illis præſertim quæ ad vitæ ſtatuſquè radices ſecurim ponere probant, leuis ne timor dici poterit aut vanus, qui pro nobis ſe potuit coniunctorum nobis illuſtrium fortiumquè conſtantia corda concutere, multò fortiùs etiam debet nos terrere, quos ſolos periculorum concepta molimina cõcernebant. Propter hoc igitur iure naturæ dictante, facti tam noſtri quàm noſtrorum iurium, non voluntarij ſed neceſſarij defenſores, ac opportunis cautionibus attendentes iuxtà rei militaris documenta probata illuſtrium antiquorum, quòd potentiæ magnæ pericula conſpirata periculoſius expectantur, in laribus illis nuper currẽtibus ad noſtræ lucis & ſalutis occaſum conſultiùs venimus in occurſum, ne contra nos fortè diſcriminoſè procederent, ſed ſui ortus præfocarentur loco eorum, freti conſilio & auxilio nobis oblato, quos nobis cõſanguinitas & affinitas cõiungebat, & ad quos ſimiliter ſpectabat nobiſcũ periculis noſtræ deſtructionis occurrere, illaquè conſilijs & auxilijs præcauere, ponentes in manu Dei quam in manibus Apoſtolicæ ſedis veſtræ vel aliorum bonorum virorum cõmunium, ponere quondam voluimus, iuſtificatam quantum potuimus cauſam noſtram, vt ipſe rectum ex alto proſpiciens, ſentẽtiam iuſtam ferat, & in ſui gladij viribus exequatur. Nec credimus alme pater, quòd arbiter quiuis rectus, vel etiam iudex iuſtus, ſic interpretetur aut torqueat noſtrum factum, vt quod pro noſtrorum tuitione & aſſecutione iurium in tanto diſcrimine noſtrâtum fecimus (fieri ad alterius, quam non intendimus, non agimus nec agemus) putet iniuriam vel offenſam, immò credimus & certi ſumus quòd facti noſtri intentio attendetur. Et quid, vbi, aut propter quid fiat, debita conſideratione librabitur, & iuſti ſtatera iudicis appendetur. Et ſicut ſanctio legis docet, non factum ex dicto, ſed dictum penſetur ex facto. Non eſſet equidem iuris præſumptio, nobilis quòd ſupponit factum ab homine fieri ſuo iure, non benigna interpretatio vel ciuilis, qualem ſemper fieri dictat cenſura legalis, ſi noſtri iuris vſum notorium, noſtræquè defenſionis compendium, diſpendium offenſionis illicitè quis diceret alienæ eſſe. Ceſſet igitur quæſumus omnis coniectura in actibus noſtris, certiſquè locũ duntaxat ſibi vẽdicet, nõ autẽ in incertis. Deniq; forſitã accuſator calũnioſus noſtræ actionis interpres, quia ſuſcepimus hominẽ contra quẽ proceſsiſſe fertur vel eccleſia vel parentis eccleſię vicarius, non dicet quòd fratris vel affinis vicibus fungimur, non quòd ad iuris habendum titulum neceſſarium nobis potentiæ ſolum vſum aſciſcimus vt neceſſario fulti præſidio vbi nunc ſumus, nos à congeſtis in noſtri ruinam periculis defendamus; & pro noſtrorum iuſta iurium aſſecutione certemus. Non dicet quòd intendimus nos defendere, pro noſtro iure certare, non etiam impugnare vel eius impugnationi fauere; pro cuius vtiquè certaremus honore, nullius habita reſpectione periculi, ſicut catholicam excellentiam regum decet, cùm tamen vt omnis iuris cenſet intentio, ac cu-

iuſlibet actionis finalis cauſa, vel ratio principaliter attendenda, & ex notitia voluntatis atque propoſiti, ſurgat diſtincta certaquè cognitio operis accuſati, ſolumquè geſtis hominum realis actio non verbalis conceptio ponderetur. Non dicet quòd facimus de materia iſta ſcutum contra eum qui noſtro minabatur capiti mortis ictum. Quodquè fecerimus medici ſapientis exemplo, qui materiam morte plenam, currentem ad partes corporis vbi vita ſe recipit, diuertere facit ad membra in quibus materia nequit fore ſuſpecta, quæ ad proximum fuerat interitum præparata. Sic loquitur ſancte pater, ſic loquitur propter vehementiã, qui in ſuis inſidijs nos inuenire quærebat incautos & penitùs imparatos: ſed proculdubio cautius fuit nobis iuxta militarẽ theoricam edocentem, quod more talis guerræ periculũ plus euitat, qui eam à terræ ſuæ limite proſequeſtrat, cõtra notorium hoſtem noſtrum pro iure noſtro nos cõgredi, & terris potentum potentibus ſociatos, quàm in propria perſona noſtra ſolos. Non igitur apud veſtræ viſcera miſericordiæ & ſanctitatis locum inueniat detrahentium informatio æmula, vel ſiniſtra facta de filio, qui ſuorum hæreditario iure maiorum, in veſtra, & apoſtolicæ ſedis gratia & obedientia ſemper inconcuſsè perſiſtet. Immò ſi quæuis de filio taliter facta ſuggeſtio pulſauerit beatitudinis forſitan aures, non priùs à veſtra dignatione ſancta credulitas illi detur, quàm auditus ſit filius qui tangitur, qui confidit, & indeſinenter intendit, ante ſanctitatis veſtræ iudicium omni præſidens creaturæ (quod negare hæreſim eſt probare) iuſtam dicere, vel iuſtam facere quamlibet cauſam ſuam. Illud demùm dicimus ad veſtræ intentionis maiorisquè deuotionis euidentiam ſubiungentes, quòd ſi ſit aliquis de nobis fœdere naturæ cõuinctus, nobiſquè ad noſtram defenſionem adiunctus, qui per viam obedientiæ apoſtolicæ ſedis veſtræ non ambulet ſicut debet, dare intendimus, quam non parùm vtiliter dare poſſe fidimus operã indefeſſam, vt omnium dimiſſo deuio ad viam obedientiæ redeat, omnemq; faciat ſemitam ſuam rectam. Vnum rurſus quod à multis audiuimus, petita venia cum reuerentia, non tacemus, quod aliàs inauditum fuit. Quantò conſideretur attentiùs pungit atrociùs mentem noſtram, videlicet quòd aduerſarij noſtri manus notoriè nunc (vt priùs) ad noſtri tantùm laborantis exitium cum guerram faceret, nemo ſibi nec ipſe alij niſi nobis de Chriſti patrimonio ſit armatus, quòd certè reges Angliæ noſtras prædeceſſores illuſtres Chriſti pugiles, fidei athletas, ſanctæ Romanæ iuris Eccleſiæ amantiſsimos zelatores, eiuſquè mandatorum deuotiſsimos ſeruatores, vt nos etiam nec ſcimus nec credimus meruiſſe. Et licèt propter hoc dicatur à pluribus, non à nobis quòd contra nos facta ſubuentio, quòd ad nos actus patris vel matris non extiterit, ſed nouercæ: nihilominùs tamen conſtanter aſſerimus quòd ſumus, & perſeueranter erimus veſtræ ſanctitatis veſtręquè ſedis deuotus & humilis filius non priuignus. Ex quo non ſine ratione ſperamus, quòd noſtra humilitas facta maior & firmior per illud quòd non meruit nocumentum veſtræ paternæ charitatis, & gratiæ inuenire debeat exuberantius incrementum, vt quòd nobis inſontibus intulit, quæ non præceſsit aſperitas punctionis ſequens debeat, & compenſet veſtræ bonitas vnctionis. Hunc autem noſtræ iuſtitiæ, & contra nos iniuriæ ſic multiplicatæ proceſſum præeminentiam veſtri ſancti culminis intimamus, vt veſtrá ſumma ſanctaquè menſura boni & æqui cuius adeò ſibi competit, dare claues, aperire & claudere in terra poſitas portas cœli, prout exigit plenitudo ſuæ poteſtatis, & præcellentia ſui fori, quantũ fuerit rationis fauere debeat noſtro iuri, parati ſemper nedum à veſtro ſancto cũctis pręſidẽte iudicio, immò & à quolibet alio de veritate cõ-

trarij,ſi quis eã nouerit humiliter informari. Et qui ſponte rationi ſubijcimur, aliã datam nobis intelligi veritatẽ cũ plena & humili gratitudine cõplectemur. Quia verò nobis patres circumſcripti eſtis in partem ſollicitudinis & conſilij dicti domini ſummi Pontificis condignis meritis euocati, ſibiquè lateraliter ad dandam plebi Chriſti ſalutis ſcientiam aſsidetis, iſta veſtrę patere cupimus notitiæ, vt cognita cauſæ noſtræ iuſtitia, veritati poſsitis impendere quod debetis, ad quod circumſpectionem veſtram prouidam, quæ ſolet ſine perſonarum acceptione iura ſingulorum æquo libramine ponderare, votiuis precibus excitamus. Et ſi forſan in facto noſtro quicquam appareat cautelæ, expoſcentes cõſilij ſanioris à vobis, ſuper hoc cupim⁹ ſalubriter informari, parati in agẽdis noſtris ſingulis cedere rationi. Datæ apud Andwerp. 16. die Iulij, anno domini. 1339.

Reſcripſit ei ſummus Pontifex in hunc modum.

BEnedictus Epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, charißimo in Chriſto filio Edvvardo regi Angliæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dudum te fili charißime clara imitari veſtigia progenitorum tuorũ regum Anglię, qui ergà deum & ſacroſanctã Romanam eccleſiam, velut peculiares eius alumni & deuoti filij plenitudine deuotionis & fidei claruerunt, ſuæquè ſplendorem proſapiæ à quauis obfuſcatione nubili contagij præſentarũt, eaquè in te prælucere clariùs cupientes, ob paternæ charitatis & dilectionis affectum quo te ſtatũquè tuum proſequimur, noſtras tuæ celſitudini literas direxiſſe meminimus, inter cætera recenſentes qualiter exceſſus per nobilem virum Ludouicum de Bauaria olim vt aſſerebatur, diſcorditer in regem Romanorum electũ aduerſus deum, & eandem Romanam eccleſiam ac fœlicis recordationis Iohãnem Papam 22. prædeceſſorem noſtrum per coaceruationem multiplicium & attrocium offenſarum nequiter perpetrati tuum præterire nequibant auditum, quos velut toti mundo notorios, non omnes, (cum longa & prolixa nimis eorũ narratio extitiſſet.) Sed ex eis aliquos in eiſdẽ literis prouidimus vt ſequitur recitandos. Idem namq; Ludouicus contra proceſſus prædeceſſoris eiuſdem & inhibitiones ipſius de conſilio fratrum ſuorũ eiuſdem Romanæ eccleſiæ Cardinalium factos & habitos, diuerſas ſpirituales & tẽporales pœnas & ſententias continẽtes: intrauit Italiam, & nonnullos hæreticos de hæreſi publicè & notoriè condemnatos in conſortium publicæ participationis admiſit, & aſſerens hæreſes manifeſtas ac fouendo ſecumq; tenendo hæreticos publicè dogmatizantes prędictarum hæreſium deteſtabiles & horrendos horrores, hæretica quoque dogmata ſcienter, immò potius dementer approbans, & euidẽtiam approbationis huius, per diuerſas literas ſigillo ſuo noto munitas, deduxit, in aliarum diſcrimen nacionum, ſibi etiam nomen imperiale poſtmodum vſurpare, & adminiſtrare iura imperij in eadem Italia & Alemannia, contra proceſſus & prohibitiones prædictas deteſtabili temeritate præſumpſit. Ex hijs præter pœnas alias, excommunicationis & anathematis ſententias incurrendo, & tandem auſus auſibus, & exceſſus accumulãdo exceſsibus ſe conferre non expauit ad vrbem, vbi in illam nequitiæ prorupit inſaniam, vt meditatus vrbi & orbi vniuerſalis ſchiſmatis ſuſcitare diſpendium, quendam hypocritam diabolicæ præſumptionis virum, nomine Petrum de Corbaria velut abhominationis horrendæ ſimulacrum in apoſtolica ſede pro Romano pontifice ſtatuere molíretur. Idquè quantum in eo fuit pro vi actum, fuit veneratus vt Papa, cõſecrationũquè immò potiùs execrationum diadema imperiale de facto recepit ibidẽ, vt de multis inſanis & alijs proceſsibus quin immò deteſtandis exceſsibus per eoſdem Ludouicum & Petrum præſumptione perpetratis hæretica taceretur. Propter

quæ

quæ dictus prędeceſſor præfatum Ludouicum fore à dominio denunciauit omni honore & dignitate priuatum, & in eum tantarum hæreſium & ſchiſmatum maculis irretitum, exercens gladium apoſtolicæ poteſtatis cum omnibus qui adhærerent eidem vel præſtarent auxilium, conſilium, vel fauorem, ſeu pro Romano rege aut imperatore ſcienter haberent, tenerent, vel nominarent eundē, non ſolùm excommunicationis & anathematis, ſed etiam alias pœnas & ſententias tanquā in fautores hæreticorū & ſchiſmatis promulgauit, & à iure declarauit prolatas ſicut in diuerſis proceſsibus per præfatū prædeceſſorem habitis ſerioſius continetur, ſuper quibus quidem pœnis quantumcunq; per ipſum Ludouicum promeritis, & in eum iuſto Eccleſiæ iudicio promulgatis, ſi verè pœnitens ſe humiliaſſet ad gratiam, benignam reperiſſet eandem eccleſiam, quæ ipſum tanquam filium prodigum de longinquo redeūtem, ad ſuum gremium apertis brachijs recepiſſet, immolatura pro eo (in vbertate diuinæ laudis) vitulū ſaginatum. Rurſus adiecimus in literis ſupradictis, quòd quanq̄ tam prædictorum exceſſuum contra eorundem proceſſuum (per dictum prædeceſſorem contra dictum Ludouicum exigēte iuſticia) poſtmodum habitorum noticiam habuiſſemus & etiam habemus, vt tamen ipſum à peccatorū nexibus liberatum de faucibus ſempiternę mortis poſſemus eripere, poſtquam fuimus ad apoſtolatus ſummi apicem aſſumpti, diuerſos nuncios eius (diuerſis vicibus & temporibus ad nos miſſos) receperamus benignè, ac pro reconciliatione ipſius p̄ fructū veræ pœnitentię promerenda, prolocutiones varias habueramus cū eis, & tunc pendebat etiam ad proloquendum vlterius, terminis aſsignatis in quo proculdubio per nos non ſtetit, quo minus vlteriùs fuerit (ſuper negotio reconciliationis eiuſdem) proceſſum. Quare (fili dilectiſsime) ſerenitatem tuam requirendam tunc duximus per eaſdem literas, & rogandam, vt (prudēter aduertens & in ſcrinium internæ conſiderationis adducens, grauitatem pœnarum in quas inciderent, & ſententiarum quas incurrerent, quantiſq; periculis & diſcriminibus implicarent, qui præfato Ludouico ſic notoriè & publicè, ab omnibus hæreſis, & ſic odioſi toti Chriſtianitati ſchiſmatis condemnato, antequam reconciliationis gratiam eiuſdem eccleſiæ meruiſſet præcipitare præſumerent, ſibique impenderent auxilium, conſilium & fauorem, vel ſibi tanquam imperatori vel regi Romanorum reuerentiæ cultum ſeu titulum regalis vel imperialis nominis aſſignarent ſcienter, ac cuiuſlibet participationis fœdera contrahendo cum ipſo, & exhibitione reuerentiæ & honoris ſibi tanquam regi vel imperatori, quouſque dictus Ludouicus reconciliationis eiuſdem eccleſiæ meruiſſet gratiam obtinere, penitus te retrahere, & totaliter abſtinere curares, vt tibi famæ integritas & illibata tui generis claritas ſeruarētur, cum autem rumor implacidus & admodum infeſtus ad nos p̄duxit hijs diebus, quòd tu fili requiſitionibus & rogationibus noſtris vtique ſalutaribus & de fonte prodeuntibus charitatis, non ſine detrimento tuæ ſalutis & famæ, quod dolentes referimus obauditis, non ſolùm cum prædicto Ludouico, non dum eidem reconciliato eccleſiæ, nec à pœnis & ſententijs, quibus (propter præmiſſa & alia multa grauia commiſſa) per ipſum prędeceſſorem noſtrum implicatus eſſe noſcitur liberato, nec etiam proceſſus ſępèfati prædeceſſoris, per quos (vt præmittitur) aduerſus omnes & ſingulos cuiuſcunq; præeminenciæ, dignitatis, conditionis, vel ſtatus, etiamſi pontificali, regali quacunque, vel alia eccleſiaſtica ſeu mundana dignitate fulgerent, præfato Ludouico adhærentes ſeu præſtantes, directè vel indirectè, publicè vel occultè, conſilium, auxilium, vel fauorem, vel ſibi tanquam imperatori aut regi Romanorum reuerentiam exhibentes, ſeu titulum regalis vel imperialis nominis aſsignantes ſeu aſcribentes,

tes graues, ſpirituales ac temporales pœnæ & ſententiæ infligũtur (nequaquam relaxatis, immò in ſui roboris efficacia perdurantibus) participationes, confederationes, ſibiquè adhærere, ac præſtare fauorem, auxilium & conſilium præſumpſiſti: imò quòd pernicioſius (prôh dolor) & damnabilius nóſcitur exiſtere (ſi veritas relationibus ſuffragetur) vicariatus officium per totam Alemãniam, & Germaniam, ac vniuerſas & ſingulas earũ prouincias, ſiue partes, ab eodem Ludouico (ſub imperialis nominis titulo, vt aſſeritur) ſuſcepiſti de facto: cum ipſe Ludouicus, nec rex nec imperator (vt præfertur) ſit, cuius prætextu nonnullis prȩlatis eccleſiarum, & perſonis eccleſiaſticis in terris imperij deſtitutis, ac in noſtra & Eccleſiæ memoratæ deuotione ac fidelitate debitis perſiſtentibus, ſub pœnis grauibus, per tuas ei literas comminatas mandaſſe diceris, & diſtrictius iniunxiſſe, vt ad te tanquã eiuſdẽ Ludouici in Alemãnia & Germania, & partibus ſupradictis vicarium, & audituri ſententiarum & iudiciorũ ipſius Ludouici, tuorumq; mandatorũ rectitudinẽ, ac præſtituri eidem Ludouico, vel tibi eius nomine, recognitiones, homagia de terris, bonis & iuribus quȩ tenent ab imperio, conuenirent. De te igitur (fili) vt ſit tua tuorúmq; conſiliariorum prudentia, ex ea præſertim nõ ſufficimus admirari. Quòd cũ tu (ſicut audiuimus) pro illorum repetitione iuriũ (quæ ad te aſſeris pertinere) non ſine grãdium perſonarum periculis, ac expenſarum & ſumptuum profluuijs peregrinatus ſis ad partes Alemãniæ, & multos ſuper hoc feceris apparatus, nunc ſpretis eiuſdem prædeceſſoris proceſsibus, & deductis damnabiliter in contemptum pœnis & ſententijs ſupradictis, quibus te manifeſtè (ſi quȩ nobis referũtur, vera ſint) non abſque horrenda nota, quæ nõ parũ obfuſcat tui claritatem generis, quã proculdubio multiplicaſti. Et nihilominus quãuis nos te nunq̃ offẽderimus, nec contra te aliquid fecerimus, quanquam & intelleximus falſsò & fallaciter ſuggeſtum tibi per eos, qui te, ſalutem, & honorem tuum minimè diligũt, fuerit: quòd nos chariſsimo in Chriſto filio noſtro Philippo regi Frãcię illuſtri, (in auxilium guerræ ſuæ) ingentem pecuniæ quantitatem, de noſtra camera dederamus, quodq; inſtitutionẽ perſonarum eccleſiaſticarum eidem conceſſeramus in omnibus Eccleſijs regni ſui, quæ omnimoda carere veritate noſcuntur, talia namq; nunq̃ fuerunt poſtulata à nobis, nec ea cõceſsiſſemus quomodolibet, cum quantacunque inſtantia petita fuiſſent, nec decimas contra te regi Francorum conceſsimus: ſed aduerſùs Teutonicos Ludouico adhærentes, prædictæq; ipſius Eccleſiæ Romanæ inimicos, qui ad inuaſionem regni Franciæ, ſe (vt habebat rumor publicus & notorius) diſponebant, ſicut in conceſsione decimarum ipſarum continetur expreſsè. Non fuit nempè noſtræ intentionis aduerſùs te fomentum miniſtrare diſcordiæ, vel eos alicuius ſubſidij adminiſtratione fulcire. Quinimmò ſtatum regni tui & etiam regni Franciæ, pacis & concordiæ proſperitate & vnanimitate potiri, ſummis deſiderijs affectantes, ad hoc, ſerenitati tuæ, & dicto regi Franciæ per nos ſæpè directis literis, & etiã nuncijs (videlicet ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus, ad partes illas de latere noſtro miſsis) votis ardentibus laborauimus, & laborare non ceſſamus, nec ceſſabimus, vt inter te & regem eundem, & vtriuſque regna, pacis & vnitatis ſerenitas illuceſcat. Tu tamen fili chariſsime, fide (vt videtur) adhibita prædictis falſis ſuggeſtionibus & mendoſis, te noſtrum & eiuſdem Romanæ eccleſiæ perſecutorem & hoſtem, inuadere ac occupare honores & iura noſtra, ac eiuſdem Eccleſiæ (ad quos regimen & adminiſtratio imperij Romanorum eo vacante, (ſicut nunc vacare noſcitur) pertinent pleno iure) moliri, moleſtando prælatos & perſonas Eccleſiaſticas in noſtra & ipſius Eccleſiæ deuotione ac fidelitate debitis, vt præmittitur perſiſtentes, ipſoſq; ad obedientiã

dicti

dicti Ludouici de diuerſis (vt pręmittitur) hæreſibus & ſchiſmatibus, alijſque criminibus ſententialiter condemnati, ac iure regio & imperij (ſi quod ad eum forſan competierat vel competebat) iuſto Dei & eccleſiæ iudicio priuati, ac præſtationem huius recognitionis & homagij ſibi vel tibi eius nomine faciendam attrahere, & inducere coactiuis impulſionibus & commonitionibus ſatagendo, vtinam fili (antequam de his tam periculoſis & deteſtandis inuoluas amplius) attentè conſideres, & matura deliberatione præuia conſtituas ante oculos mentis tuæ, circuitus periculoſos & nodoſos laqueos, quibus te (ſubtilibus ingenijs & fraudibus exquiſitis) aliqui de ſuis potiùs quàm de tuis ſolliciti negotijs & commodis præmiſsis inuoluere, tibíq; onus (quod à ſe quodammodo reijcere cupiunt) nõ minus leue, ſi diligenter circumſtantias attẽderis, imponere moliti ſunt, & nõ ſine periculo tui pręcipitij moliuntur. Nec te latere volumus, quòd præfatus prædeceſſor, olim per quandam conſtitutionem ab ipſo deditorum fratrum ſuorum editã cõſilio, in omnes & ſingulos (cuiuſcunq; ſtatus, dignitatis, vel conditionis exiſterent, etiamſi patriarchali vel quauis alia ſuperiori, aut Pontificali, vel regali dignitate fulgerent) qui abſque ſedis Apoſtolicæ licentia ſpeciali, vicarij ſeu cuiuſcunq; alterius officij nomen in prędicti terris imperij (eo vacante, ſicut tunc vacabat & nunc etiam vacat, vt præmiſſum eſt) aſſumere vel aſſumptum vltrà terminũ duorũ menſiũ præſumerẽt retinere, ſeu dimiſſum reaſſumere quoquomodo, inobediẽtes ac non parẽtes & intendẽtes eiſdẽ, excõmunicationes & alias graues ſententias promulgauit. Nos itaq; (qui erga te fili claudere viſcera paternæ dilectionis nequiuimus, & cordis dolore tangimur intrinſecus) cum talia percipimus ad te, tuumque honoris ſtatum ſalutis & famæ diſpẽdium machinari, tuam rogamus magnificentiam, requirimus, & in domino attentius exhortamur, ſano paternóq; tibi nihilominus conſilio ſuadentes, quatenùs ea quæ præmiſimus & alia quæ circa illa tibi poſſunt occurrere, deducens in rectæ deliberationis & diſcuſsionis examen, ac inſuper tenens certiùs & attendens, quòd dictus Ludouicus (vt præmiſimus) nec rex, nec imperator eſt, nec aliqua quæ ipſe fecerit, vel faciet, quàmdiu fuit & erit, dictis proceſsibus ac pœnis & ſentẽtijs irritatus quicquã valuerunt, vel valent, nec ſunt aut fuerunt alicuius authoritatis, roboris, vel momẽti: quodquè tibi periculoſum eſt, aut multipliciter formidãdum, te bellorum ſubijcere diſcriminibus, maximè ſi omnibus ſupradictis proceſsibus, pœnis, & ſentẽtijs (à quibus liberari non poſſes, niſi duntaxat per ſedem apoſtolicam, quę abſolutionem earum ſibi expreſsè retinuit) inuolutus, ac dei & eiuſdem Romanæ eccleſiæ perſecutor & hoſtis effectus, à quibus te miſericordiarũ dominus protegat & defendat. Conſiderānsq; pręterea diligenter, quòd licèt humanum ſit peccare, in peccatis tamen perſeuerãtia diabolica eſt cenſenda, quódq; à pręmiſſis ſingulis ſic horrendis deuijs ad illa forſan declinaueris ſerpentina deceptione ſeductus, antequam inualeſcant pernicioſiùs, ſeu in conſpectu dei & hominũ fæteant deteriùs & putreſcant, cupimus te reſilire penitùs pedéſq; tuos ad viã rectã, Deo placitã, ac tuis ſtatui, ſaluti, honori congruã dirigere, quàm vt decreta poſtponas eorundem Cardinalium qui te ſtatumq; tuum ſincerè diligunt: ſuper reformatione pacis inter te dictũq; regem mutua, placabili Deo & hominibus amabili acquieſcens. Videtur equidem, quod etiamſi prædicti vicariatus valeret officium aſsignari, tamen tuum (qui tam magnus tantuſquè Rex & Princeps exiſtis, tantoquè nomine ac titulo regio exiſtere noſceris inſignitus in orbe) non deceret honorem, quòd nominareris vicarius alicuius domini temporalis, quantò minus igitur tuam decuit vel decet excellentiam illius Vicarium appellari, qui authoritate nulla (vt ſæpè dictum eſt ſuperius) præeminet.

net Sed (prôh dolor) tantorum exiſtit reſperſus labe criminum, tantiſquè grauibus pœnis & ſententijs, cum omnibus ſibi adhærentibus implicatus, ſciturus (fili amantiſsime) quòd ſi his monitis noſtris ſalutaribus acquieueris, cum effectu (tibi ſic impulſo, vt caderes) manum benignam porrigemus (quantum cũ Deo poterimus) ſubleuãtem: aliàs autem non poterimus deſiſtere, cum id à nobis exigat officium Apoſtolicæ ſeruitutis (quo minus ſuper prædictis prouidere de optimis remedijs) procedendo contra te, (quod moleſtum & graue nobis erit admodum) ſi neceſſe (quod abſit) fuerit, prout exigente iuſtitia debebit & poterit fieri, procuremus. Dat. apud Auinionem. &c.

Rex Angliæ inſignia mutat.

Rex miſsis literis per Flandriam ius ſuũ in Francia denuntiat.

Rex Angliæ Franciam populatur.

Francus Anglicũ ad prœliũ laceſsit.

Francus territus recedit.

REx Angliæ Brabantiam (vt præmittitur) intrans, fidelitate ſibi iurata, relicto domino naturali, in amicitiam ſuam Flandrenſes attraxit, mutatóque ſigillo & armis proprijs vtriuſque regni, Francorum ſcilicet & Anglorum, arma integra more tum quadripartito ſibi appropriauit, regem Angliæ & Franciæ cum literis ſe vocauit: miſit quoq; literas ſuas patentes ſigillo ſuo ſignatas locis Flandriæ conterminis, inter cætera continentes, quòd rege Francorum domino Carolo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, ipſi tanquam vero ac propinquiori hæredi, germanæ ſororis dicti Caroli ſine liberis decedentis filio, regnũ Franciæ hæreditariè fuerat deuolutũ. Inſuper quòd dominus Philippus de Valeſio filius auũculi dicti regis Caroli, in longinquiori gradu perſiſtens, dummodo minor ætas ipſum Edvvardum fouebat, cõtra dominiũ & iuſtitiam regnum Franciæ memoratum per potentiam occupauit, & iniuſtè detinere non deſiſtit. Ipſe quoque Edvvardus (grandi mediante deliberatione) regni ſæpedicti regimen aſſumpſerat & nomen. Sed quia rex Francorum ſuperiorem in temporibus non recognoſcit, nec etiam proceſſus, neque iudicium in præſentiarum iniuſté regnum occupantem amouere valerent: idcirco nulli mirandum foret, ſi in manu armatorum valida regnum intraret: ſed veraciter gentium mortalitatem neque depopulationem ſe quærere aſſerebat. Verùm etiam de ſua ſpeciali conceſsit, quòd omnes de dicto Francorum regno cuiuſcunque forent ſtatus aut conditionis, qui ipſum verum dominum recognoſcerent, bona ſua omnia in pace poſsiderent. Literas quoque talia continentes, in portis Eccleſiarum rex affigi fecit. Rex Angliæ cum militia ſua vnà cũ duce Brabantiæ, comite Gerlenſi, Gillers, ac multis nobilibus, in menſe Octobris cum exercitu maximo Franciam intrauit, & fermè (vt dicebatur) mille villas combuſsit igni, & damna non modica in bladis, beſtijs, & alijs, in pagis Cameracenſi & Vermũdinenſi intulit. Quibus auditis, rex Franciæ innumerabili quaſi exercitu congregato, vſque Sanctum Quintinum peruenit. Miſit quoque Conſtabularius exercitus Francorum (iuſſu regis) literas Anglorum regi, inter cætera continentes, quòd ſi rex Angliæ locum arboribus, foſſatis, & aquis, nequaquam munitum præeligeret certo die, rex Franciæ cum illo bellum committeret. Illud idem rex Bohemiæ, & dux Lotharingiæ literis ſigillis ſuis roboratis affirmarunt. Adueniente autem certaminis die, regequè Angliæ ad bellum in campo cum ſuis parato, rex Franciæ ad vnum miliare & amplius (vt dicebatur) cum exercitu perſiſtens, neſcio quo infortunio, metu, ſiue terrore ductus (mille equis ſubito & repentino regreſſu in palude quadam, & eò amplius collapſis) in Franciam remeauit, quo comperto, rex Angliæ in Brabantiam regreſſus eſt. Citò poſt hæc Papa regi Angliæ ſcripſit in hunc modum:

Bene-

BEnedictus Epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, chariſsimo in Chriſto filio, Edvvardo regi Angliæ illuſtri ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Dum diligenter attendimus, & profundis cogitationibus meditamur, quanta ſummi & æterni regis fuerit benignitas, & miſericordiſsimæ affluentia pietatis, quòd pridem tuis (chariſsimè fili) & chariſsimi in Chriſto filij noſtri illuſtris Fráciæ regis, eiuſq; collegiatorũ ordinatis aciebus, & multum ex propinquo ad confligendum terribiliter, & animoſè diſpoſitis hinc & inde ſecuta nõ extiterunt pericula, quæ tantus fragor armorum & armatorum impetus minabatur, eidẽ laudum exoluimus præconia, cum & hoc ad donum dei maximum & grande operatum miſericorditer à clementia diuinæ prudentiæ, qui in ſui diſpoſitione non fallitur miraculum reputetur. Et quidem colligi poteſt etiam apertiùs, quòd, altiſsimo qui bella conterit, & gentibus ea volentibus per prophetã, diſsipationis exterminium comminatur, tantum ſanguinis redemptorum pręcioſo cruore dominico fuſum, quantum ſi conflictum ſibi dediſſent acies prædictæ tunc temporis in totius Chriſtianitatis damnum & opprobrium, ac animarum multarum periculum; non placebat. Regalis quoque circumſpectio poteſt etiam aduertere quantum & cum rex prædictus indignationum haberetis formam diuinam, ſi plures de eis quos ipſe à periculis animarum & corporum eripuit, ſic benignè iterum ſimili ſubijcere diſcrimini curaretis, timendum eſſet, proculdubio vt à deo attenderetur, & præſertim vehementius contra illum, qui huius diſcrimini daret ampliorem operam, & ira dei, vt tanta ſtrages tantáq; confuſio ſequeretur, quòd tota concuteretur chriſtianitas & reformatio pacis & concordiæ, non ſolùm difficile, ſed impoſsibile, quod non ſinat miſerator & miſericors dominus contingere, redderetur. Et inſuper nec minus conſiderandum videtur quantum occaſione guerrarum præſentium, multis & varijs modis, vt fertur, regij ſubditi non modicum ſunt exhauſti pecunijs & alijs bonis ſuis, & etiam ſi continuatione talium onerum, quòd abſit amplius grauarentur. Quodq; bellorum euẽtus eſt dubius, & multùm, vbi dei timetur indignatio, formidandus. Ideoquè regiam magnificentiam rogamus in domino attentius, & hortamur, nihilominus per dei miſericordiam obſecrantes, quatenus præmiſſa & alia quæ poſſunt occurrere circumſpectioni regis in hac parte reuoluens infra clauſtrum regij pectoris & deducens in exactę deliberationis examen, ad reformandam pacem cum rege præfato, & treugas ineundas, vt tuis dilectiſsime fili, tuorúmq; obuiaretur periculis: & deo, qui pacem dirigit, & in viris pacificis delectatur, magis placeas, téque acceptiorem eidem efficias totum corrobores regnum, & inclines dilectorum filiorum noſtrorum Petri tituli, Sanctæ Praxedis presbyteri, & Bertrandi, Sanctæ Mariæ in Aquiro diaconi Cardinalium apoſtolicæ ſedis, nunciorum zelatorum vtique regij honoris & commodi, quos dudum ad partes illas propterea de conſilio fratrũ noſtrorum deſtinauimus, monitis & ſalutaribus circa hoc perſuaſionibus effectualiter nihilominus acquieſcens. Sanè cũ præterea quæ præmiſſa ſunt, & quia huiuſmodi & alijs innumeris periculis ex guerris prædictis imminẽtibus obuiari ſalubriter poſsimus, & vt inter te fili amantiſsimè, dictũq; regẽ, nexu propinquo ſanguinis & affinitatis cõiũctũ pacis plenitudo & mutuę charitatis dilectio vigeant, pacis reformationẽ huius feruentibus deſiderijs peroptamus, ſi forſan per eoſdem Cardinales ad pacem illam attingi non poſsit in illis partibus, túque perchariſsime fili, rex prædictus vos ad mutuam habilitátes concordiam, Deo placabilem, hominibus amabilem, Chriſtianitati vtilem, ac vtrique veſtrum multipliciter optimam, conſentire volueratis, vt & nos ad pacem ipſam reformandam, tanquam tractatores amicabiles propria perſona intendamus,

mus, & initis aliquibus inuicem treugis vel conceſsis ſufferentijs ab inuaſionibus & commotionibus bellicis vſque ad tempus optimum, infra quod tractatus pacis inchoari, continuari, & ſi miſericordiarum dominus dederit, ad finem poſsit deduci fœlicem, & votiuos nuncios mandatis ſuffultos idoneis ad vos propterea deſtinando. Nos licèt arduis & importabilibus agitemur continuè ſupra vires, paratos ob deſiderium pacis prædictæ, nos offerimus quantum cōmodè cum honeſtate fieri poterit, prætermiſsis efficaciter ſuper reformatione huius pro quiete, vtilitate, ac honore vtriuſq; partis interponere, ſicut præmiſimus, prout ex alto nobis miniſtrabitur ſollicitudinis noſtræ partes, ſuper quibus matura deliberatione pręuia reſcribat nobis, quęſumus regalis magnificentię ſuæ beneplacitum voluntatis. Reſcripſit autem ſummo pontifici rex Angliæ in hæc verba:

REuerenter & deuotè recepimus ſanctitatis veſtræ literas ab vltimo nobis miſſas, per quas pacem reformandam, vel treugas ineundas, cum domino Philippo de Valeſio nobis veſtra benignitas perſuaſit, clementer adijciens vos velle ad ipſam reformandam in perſona propria, tanquam tractator amicabilis intendere, ſi nos & prædictus Philippus ad hoc voluerimus conſentire. Nos quidem ſanctam affectionem veſtram, de filiorum quiete ſollicitam in domino contemplantes, de ſalubri perſuaſione veſtra oblatione tanta tamquè pia grates & gratias vobis humiliter exſoluimus quas valemus, & ſub firma dilectione rectitudiniſq; veſtræ fiducia ſanis veſtris cupimus inhærere conſilijs, noſquè ſanctis veſtris beneplacitis ſpecialiter conformare, ſed in publicam notitiam iam deuenit, qualiter idem Philippus regnum noſtrum Franciæ, ad nos per mortem celebris memoriæ domini Caroli, vltimi regis Franciæ, auunculi noſtri legitimè deuolutum, ſibi contra iuſticiam vſurpauit. Et eo non contentus, terras noſtras in ducatu Aquitaniæ ſibi attraxit iuxta vires: Inſulas noſtras in mari, & etiam regnum Angliæ noſtrum inuadens hoſtiliter cum nauigio, quod ſub colore ſancti paſſagij tranſmarini parare ſe finxerat, deformat, cum iurauerat in cauſam Chriſti. Scotos etiam in noſtri rebellionem concitauit machinans omnino nos deprimere, vt ſic dictum regnum noſtrũ Franciæ, & alias terras noſtras hæreditarias iuxta inſatiabile ſuum dominandi deſiderium liberius poſsit retinere. Cui ſicut aliàs ſanctitati veſtræ ſcripſiſſe nos meminimus, plures obtulimus amabiles vias pacis, volentes ab eo pacem redimere, cũ non modico noſtrorum iurium detrimento, ſed ipſe per tractatus varios diu protrahens ſub incerto, & magnis ſumptibus nos exponens vt noſtrũ exhauriret ærarium, & ſic nos ad noſtrorum recuperationem iurium efficeret impotentes, finaliter aliquid nobis facere nō curauit, ſed ſemper in nos graſſando perſecutio ſua creuit, propter quod impellente neceſsitate, ad partes venimus tranſmarinas, ad inducẽdum noſtrorum amicorum potentiã, pro reformãdis illatis & propulſandis inferendis per eum nobis iniurijs, & iuribus noſtris hæreditarijs obtinendis, pro certo negligere non intendimus, ſed ea vbi aliam viam congruam poterimus, proſequemur pro iuribus deo duce. Et licèt corã reuerendis patribus Petro tituli Sanctę Praxedis pręsbytero, & Bertrando, ſanctæ Mariæ in Aquiro diacono Cardinalibus, & ſanctitatis veſtræ nuncijs, qui circa pacis negotium laudabiliter & ſollicitè laborarunt, petitum ſit nomine noſtro dictum regnum Francię, quod ad nos pertinere noſcitur omniũ iure: noſquè præfatis Cardinalibus ſub certis vijs pacis, velle noſtrum bona fide fecerimus aperire, offerentes ſemper ad omnem viam pacis rationabilem, nos paratos pro certo tum de voluntate partis aduerſæ, nec per dictos Cardinales, nec per alios huc vſque ſcire quiuimus, quòd idem dictus Philippus, quicquam

nobis

nobis facere voluerit, vel offerre. Et reuera ſi nobis oblationem etiã mediocrē tunc feciſſet, ad vitãda guerrarum diſcrimina & expēſarum profluuia, ſuper ea reſponſionem rationabilem feciſſemus, ſed iã non videmus quid per viam pacis vlterius cũ honore noſtro facere valeamus, ſi tamē adhuc placet præfato domino Philippo nobis offerre rationabilem viam aliquam, vel etiam veſtra conſideratio prouida, ſeu dicti domini Cardinales huius viam congruam (cui prædictus Philippus conſentire voluerit) nobis fecerint aperiri, ſtatim (cum de illa cõſtiterit) deliberationem habere volumus ſuper ea, ac talem in omni celeritate facere reſponſionem, quæ ſanctitati veſtræ (& cunctis conſideratam) rectam, & ordinatã habentibus rationem videri debeat rationabilis & accepta. Et ſi forſitan in ſupradicta via noſtrorũ amicorum & fidelium, foret requirendus & obtinendus aſſenſus circa illum obtinendum, poneremus omnem diligentiã quam poſſemus, ita quòd per nos non ſtabit, quin concordia bona fiat, ſi pars altera velit condeſcendere rationi. Supplicamus igitur veſtræ clementiæ toto corde quatenus veſtras iuſtitiam & intentionem in veritate fundatas, velitis ſi placet debitê ponderare, noſquè, vos & ſancta Romana eccleſia in omniũ deuotionis plenitudine & ſolidæ dilectionis & fauoris gratia incidenter confouere, de nobis vt de filio deuotiſsimo ſentiētes. Nam teſtis eſt nobis conſcientiarum dominus deus, quod honores & libertates eccleſiaſticas extollere cupimus & tueri. Et ſi deus nobis proſperari conceſſerit, ad ipſius bella inimicos fidei peragenda deuotis & humilibus affectibus aſpiramus. Conſeruet. &c.

ANno gratię milleſimo trecenteſimo triceſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij vndecimus, tenuit rex natale apud Rokeſburgh. Hoc anno villa de Southampton per galeas regis Franciæ, ferè totaliter eſt combuſta, quo anno orta eſt grandis diſcordia inter reges Angliæ & Frãciæ, eò quòd rex Franciæ multas terras & oppida in VVaſconia improbè vſurpauerat. Qua de cauſa rex Angliæ plures oblationes humiles regi Franciæ fecerat, ſi ſaltem ſic poſsit recuperare terras ſuas, ſed cum nihil proficeret, collectis vndecunquè pecunijs mare tranſire diſpoſuit. Nempè in parliamēto apud Notingham exegit quintumdecimum denarium de communi plebe, decimũquè de burgis. In hoc parliamento ordinatum eſt, vt omnes lanifici Flandriæ aliarumq; terrarũ, volentes inhabitare Angliã) pacificè aduenirent. Reuera per tres annos elapſos, vt dictum fuerat, paſſagiũ de lanis ceſſabat, vt citiùs Flandrēſium ſuperbiam rex deuinceret, qui plus ſaccos quam Anglicos venerabantur. Eodē anno propter inſtantem vverram inter regna, rex Angliæ confiſcari fecit bona Longobardorum, & Cluniacenſium monachorum & Ciſtercēſium, per totũ regnum. Circa Calendas Auguſti, id eſt, per quindenã præcedentem & quindenam ſequentem, cometa apparuit, præſignans fortaſsis durum bellum futurum inter regna, quæ partim radios emittebat circa orientem, & partim verſùs Auſtrum. Hoc anno conceſſa fuit regi decima Eccleſiæ Anglicanæ per tres annos ſequentes. Tranſit annus iſte fruges & fructus faciens copioſè: Anglis, Francis & Scotis ſumptuoſus, diſpendioſus & odibilis propter guerras moras.

Natale celebrat. apud Rokeſburgh.

Southampton per Francos incenſa.

Parliamētum.

Monachorum bona confiſcata.

Cometa.

Decima cõceſſa regi à clero.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo octauo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij duodecimus, tenuit idem rex natale apud Rokesburgh. Hoc anno cum compertum fuiſſet, Cardinales (qui pro pace venerant reformanda inter reges Angliæ & Franciæ) plus fauere regi Frãciæ quã regi Angliæ, vt patebat in ſermone vnius Cardinalis ad clerum habito, ſurrexit Archiepiſcopus Cantuarienſis, & prædicauit publicè aſſertiones Cardinalis fore vanas. Et poſt modicum temporis, manifeſtè dicebatur per totã Angliã

Natale apud Rokeſburgh.

Cardinales de pace in Angliã miſsi, in Frãciæ partes inclinãt.

quòd

quòd rex Angliæ habuit ius in regnum Franciæ quod proſequi intendebat.

Walterus Mãny Flandros fortiter deuicit.

Parliamẽtum apud Bury.

Dux Bauariæ regem Angliæ humaniter ſuſcipit.

Rex Angliæ nemini ſubeſt.

Eodem anno dominus VValterus Manny ductor nauigij regis Angliæ verſùs terram Hannoniæ, cum applicuiſſet ad quandam Inſulam, vocatam Ageneys, pro aqua recenti haurenda, & ſui fuiſſent diſperſi per Inſulam, mox inſulani dederunt inſultum ſuper eos, cum fratre comitis Flandriæ, qui fuit dux eorum, vbi poſt multa diſcrimina hoſtium, virtute ſagittariorum ſuperati ſunt, ita quod dictus frater comitis Flandriæ, reddidit ſe VValtero, & populus vniuerſus. Qui quidem frater comitis, ductus eſt in Angliam, & regiæ traditus voluntati. Quidam verò de inſulanis, cum ad quãdam eccleſiam confugiſſent, à VVallicis, qui cum noſtris profecti fuerant, circa tria millia cum eccleſia conflagrati ſunt. Poſt feſtum Pentecoſtes habuit rex conſilium apud Bury de tranſfretando vltra mare, & ſubſidio ſibi conferendo: & in illis partibus vſque ad ſuum tranſitum morabatur, vbi VVallici multa damna fecerunt per illam moram, qui noxij ſunt vbique. Interea cum nunciatum fuiſſet duci Bauariæ, qui ſe appellauit imperatorem, quòd rex Angliæ aduenisset, accerſiri eum iuſsit, & circà Calendas Auguſti occurrit ſibi iuxta Coloniam, vbi cũ maximo apparatu & gloria ſe inuicem ſalutarunt. Quidam autem ferebant, quòd Bauarus indignè ferebat quòd rex Angliæ non ſe ſubmiſit ad oſcula pedum ſuorum. Cui reſponſum fuit quòd rex Angliæ rex erat inunctus, & habet vitam & membrum in poteſtate ſua, & idcircò non debet ſe ſubmittere tantum ſicut rex alius non inunctus.

Rex Angliæ Franciæ inſignia cum ſuis coniungit.

Regi naſcitur filius Lionellus.

Prodigium.

Rex Angliæ primum Angliæ & Franciæ rex appellatus.

Anna. cõcluſio.

Poſt mutuam collocutionem & priſtinæ confœderationis renouationem, dictus Bauarus qui ſe dicit imperatorem, cõſtituit regem Angliæ vicarium ſuum & redijt ad loca ſua. Rex verò Brabantiam eſt regreſſus, vbi per annum iugiter moram traxit, maximam partem exercitus & familiæ ſuæ propriæ remiſit in Angliam vnà cum VVallenſibus, qui in omni loco erant importabiles & nociui. Rex autem Angliæ per hanc moram in Brabantia, conſilio Brabantinorum & Flandrenſiũ arma Franciæ ſuis armis immiſcuit, & boreales partes Franciæ vſq; ad Tornatum incendit & vaſtauit. Eo tempore natus eſt regi filius tertius apud Andvverp, & vocatus eſt Lionellus, in vigilia S. Andreæ. Hic poſteà comes fuit Vltoniæ, & tandem dux Clarentiæ eſt creatus. Hoc anno Cardinales prædicti de Anglia ſunt egreſsi. Eodem anno à quinto Calendarũ Decembris vſque quartũ idus Februarij gelu maximum durauit in Anglia, & niues nullæ: quo anno prodigium apparuit in hac terra, ſalices nempè in menſe Ianuario flores protulerunt roſis in quantitate & colore perſimiles, quanquã eo anno fuiſſet hyems tanta, quanta non fuerat per tranſactos retrò viginti annos. Interpretetur qui poterit ſigni prodigium, cuius relator eſſe delegi potiùs quàm expoſitor. Hoc anno rex Edvvardus ſe regem Franciæ & Angliæ conſtituit appellari. Tranſit annus iſte frugifer ſatis & fructifer, temperatus æſtate, hyeme verò gelidus ſupra modum: Francis inuiſus, diſpẽdioſus, ſollicitus: Anglis honorificus: Scotis in vtrunque.

Natale apud Andwerp.

Rex in Angliam redijt.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo triceſimo nono, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij tertius decimus, tenuit idem rex natale in Brabantia apud Andwerp, cum regina Philippa & multis proceribus illarũ partium & exercitu Anglicano. Circà feſtum Purificationis rex Edvvardus rediuit in Angliam, vxorem tamẽ ſuam apud Andvverp in Brabantia dimiſit cũ liberis, quaſi in ſui redditus aſſecurationem, peruenitq; ad turrim Londinarum ſubitò nocte media, & non inuenit in eodem niſi pueros ſuos, & tres ſeruientes. Cuius conſtabularius erat tunc Matthæus de la Beche. Rex igitur offenſus, accerſiri fecit Maiorem Londinarum, quem mox direxit pro Cancellario, &

Theſau-

theſaurario domino de la VVake, Iohanne de ſancto Paulo, Michaele VVath, Philippo Thorp, Hērico de Stratford, Iohāne de Sconore Iuſticiario de banco, & hos omnes pręter Cancellarium & Theſaurariū, areſtauit & impriſonauit. Et ex poſt in diuerſis regni partibus fecit areſtari Iohannē de Pulteney, VVilhelmū de la Pool, VVilhelmū Schiſhull, Richardū VVilloughby, Iohannem de Schardelovv, & Thomā de Ferrarijs, qui omnes diuerſis cuſtodijs miſsi ſūt, ſed citò poſt dominus de la VVake honorificè deliberatus eſt. Eodē anno factū eſt parliamentū apud VVeſtmonaſt. in quo cōceſſa ſunt regi, nonū vellus, nonus agnus, nona garba, per biennium, ab omnibus qui per baroniā tenerent, & ad parliamentū venire tenerentur, & prælati religioſi, ac cæteri de clero (vt præmittitur) ſoluētes decimā regi antea cōceſſam, ſoluere minimè arctarētur illa vice. Inſuper illi qui ad parliamentū venire nō cōſueuerunt prælati, ſcilicet religioſi, & cæteri de clero ſolū decimas antea regi cōceſſas ſoluere tenerentur. Pro hac autem conceſsione remiſit dominus rex, & condonauit omnia catalla, felonum & fugitiuorū euaſiones incarceratorū, fines, exitus & forisfactiones & amerciamēta murdrorum, & omnia alia delicta infra foreſtas facta, adiudicata, vel adiudicāda, releuia, ſcutagia vſq; ad paſſagiū ſuum verſus Brabantiā, videlicet.16. diem Iulij, anno regni ſui.12. Et inſuper auxilia faciendi filiū ſuum militem & filiam ſuā maritandi pro toto tempore ſuo. Inſuper cōdonauit & remiſit omnimoda debita computata, id eſt, arreragia firmariorū, & compotū quocunq; modo ſibi debitum de tempore progenitorum ſuorum, quàm tempore ſuo vſque ad annum regni ſui decimum. Inſuper conceſsit quòd debita terminata in ſcaccario ante tempus ſuum, & in tempore ſuo de debitis antiquis ante tēpus ſuū debitis eſſent condonata, remiſſa & adnihilata imperpetuū. Ita tamen quòd terminamenta facta de debitis ſibi debitis & ſuo tempore ortis ſtarent in robore ſuo. Confirmauit etiam magnam chartam de foreſta, & aliqua alia.

Parliamētum. *Subſidium.* *Decima.* *Relaxationes à rege conceſſæ* *Arreragia remiſſa.*

Eodem tempore dux Auſtriæ requiſiuit à rege Angliæ eius filiam ſuo filio deſponſandam, mittens ſibi litteram cuius ſtili principium tale fuit. Excellenti & magnifico prīcipi domino Edvvardo regi Anglię illuſtri, ſincero, & amico ſuo chariſsimo: Octo dei gratia dux Auſtriæ, Stiriæ, & Carynthiæ, dominus Carmolæ, Marchiæ, ac Portuſaonis, comes in Hapeburgh, & in Chibugh, necnon Lādagrauius Abſaciæ, cū ſinceræ dilectionis affectu votiuorū ſucceſsū & cōtinuū incremētū. &c. Per idē tēpus ciuitas Burdegalię fuit obſeſſa p militiā regis Frāciæ. Ciues verò tanquā inualidi ad reſiſtendū, cautelosè finxerunt ſe velle reddere dictis Frācis, & apertis ianuis intromiſerūt multos de Gallicis, & arma regis Franciæ in turribus erexerunt. Quod videntes tam qui intus erant quàm de foris, depoſuerunt arma ſua, ciuitatem captā & eis redditam æſtimantes. Dominus Oliuerus de Ingham, miles nobilis & cuſtos dictę ciuitatis & terræ, ſubitò cum magna manu irruit ſuper eos inermes, & cū ciuiū adiutorio magnā eorum multitudinē interemit, vnde rex Angliæ promiſit eis auxiliū affuturum in proximò tam per terram quàm per mare, ita ſcribens. Gaudere debetis quia per magnanimitatem veſtram & conſtantiam, comparaſtis vobis nomen per ſęcula glorioſum, quod ſemper extollere laboretis, & ſic vos remunerare curabimus, quod exemplo retributionis veſtræ reddentur alij promptiores ad exponendum pro nobis ſe & ſua. &c.

Dux Auſtriæ petit filiam regis Angliæ in vxorem filio ſuo. *Stratagema.*

Sub eodem tempore, Comes Sarum VVilhelmus de Monteacuto, & comes Southfolchiæ, Rob. de Vfford, poſt regis Angliæ receſſum in tranſmarinis moram continuantes, inconſultè cōuolarunt ad arma, vt cum Flandrenſium adiutorio inimicos contererent regis ſui, & poſt multas peractas victorias nimis de ſemetipſos præſumentes, ad vrbem Liſle vocatam acceſſerunt, vt eam ab oppreſsione Gallicorum liberarent, vbi Fran-

Comites Sarū & Southfolciæ capti.

corum nimia multitudine occurrente, dum neuter vellet cedere, captus eſt vterque, & ad regem Franciæ in ramis palmarum Pariſius deſtinatus. Qui quamuis lætus effectus eſſet de ipſorum præſentia, eos tamen artè carcerari cuſtodi commendauit.

Regi natus filius.

Hoc anno natus eſt domino regi Angliæ quartus filius apud Caudanum, & vocatus eſt Iohannes, qui poſtea factus eſt comes Richmundiæ, & tandem dux Lancaſtriæ eſt effectus. Tranſit annus iſte opulentiſsimè frugifer, & abundanter fructifer apud Anglos, nam tãta fuit rerum copia, & æris inopia, quòd quarterium frumenti Londonijs duobus ſolidis vendebatur, & ad dimidiam marcam bos pinguis. Fuit autem annus iſte, Anglis honorificus: Francis decoroſus: Scotis ſub quiete decurſus.

Annalis concluſio.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, quartus decimus, tenuit idem rex natale Londonijs cum familia multa nimis. Hoc anno cum rex Edvvardus firmiter propoſuiſſet in animo iterum tranſfretare, circa feſtum ſanctæ Trinitatis ſuſcepit noua à comite de Gilercs de conſpiratione Francorum & Normannorũ contra eum, qui iam cũ ducentis nauibus & multis galeis, necnon viginti quinque millibus electorum pugnatorum portum de Sluys occupauerant, parati ad eum capiendum, & Philippo regi Franciæ, iuxta tenorem iuramenti quod ſibi præſtiterant, viuum vel mortuũ præſentandum. Rex verò ne ſuo propoſito fruſtraretur, licèt ipſe iam ducentas naues adunaſſet, & multam valentem militiam, miſit tamen dominũ VValterum de Burghvvaſh, Epiſcopum Lincolniẽſem ad auſtrales partes regni, & ipſemet Gernemutham acceſsit perſonaliter, pro maiori parte nauium, & militiæ numero congregando. Deinde in vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ ingreſſus eſt mare verſùs Flandriam profecturus, & aura ſibi (immò deo) fauente cæpit proſperè nauigare. Et cũ perueniſſet iuxta maritima Flãdriæ, claſſem Francorum copioſè inſtructam obuiam mox habebat. Qua de cauſa per totum diem illum cũ ſuis deliberãs: in craſtino ſuperueniẽte in eius auxilium nobili milite Roberto de Morleya, cum boreali claſſe Angliæ, cõmiſſum eſt bellum nauale cruentiſsimum, quale circa oras Angliæ, Franciæ, ſiue Flandriæ nuſquã viſum fuit, vbi fauore diuino Franci & Normanni acriter ſagittati, per Anglos ſunt glorioſè deuicti. Qui partim cæſi, partim ſpõte ſubmerſi, partim capti ſunt, nauibus eorũ (exceptis paucis quę aufugerãt) totaliter occupatis. Franci vtique & Normãni cum vidiſſent ſuos ita copioſè cadentes à ſagitta volante in die illo, & vbertim ſterni ab enſe, & ſecuri furente, elegerunt potius in mari ſemetipſos mergere, quã tã horribilibus ictibus ſubiacere. Ceciderũt igitur ibi in ore gladij, vel ſecuris, ſagittæ volãtis & ſaltus præcipitis, triginta millia hominũ armatorũ, vnde ex poſt cum nullus auderet referre belli præſentis exitum regi Franciæ, affamiliares quendam ſtultum eiuſdem regis ſubornauerunt, vt per eius verba quodammodo rex intelligeret quod factum fuit. Nempe dictus fatuus in regis præſentia conſtitutus, cæpit vehemẽter vituperare vecordiam Anglicorum, & huiuſmodi materia multiplicitare verba. Rex autem ignorans quid ſibi vellent verba morionis, interrogat quare dicit Anglicos tam vecordes. Cui ille: Quia (inquit) timidi ſunt, & in mare ſaltare non ſunt auſi, vt fecerunt noſtri Normanni & Gallici generoſi, per quod verbum illico rex ſuos intellexit fore deuictos, & Anglicos forè victores. Ceperunt autem Anglici in dicto conflictu ducentas naues, in quarum vnà quadraginta corpora Normannorum repererunt, cæteris eorum nauibus in fugam conuerſis. Eodem anno cum Papa vidiſſet Regem Angliæ in ſuis actibus proſperari, Flandriam ſuppoſuit interdicto, quia

Rex tenet natale Londini.

Victoria de Francis inſignis.

quia domino capitali relicto auxilium præſtiterant regi noſtro. Quàm ſententiam paruipendentes Flandrenſes, reſponderunt, quòd quamuis Philippo de Valeys (eò quòd ſe regem eſſe prętendebat) homagiũ fecerant, tamẽ non regi, cum ipſe coronam iniuſtè detineret, & regni dominationem indebitè vendicaret. Hoc anno peperit regina Philippa (poſtquam in Angliã eſt reuerſa) filiam in turri Londoniarum (vocatam Blanchiam) quæ inter lactandum defuncta apud VVeſtmonaſt. eſt ſepulta. Eodem anno menſibus Iulij, Auguſti & Septembris, Rex Angliæ Edvvardus, cum ſua militia Franciam intrauit, villas nõ paucas incẽdio deformauit, blada vaſtauit, prędas egit, ciuitatem Tornacenſem victualibus & armatis optimè munitam obſedit. Rex autem Francię collecto exercitu quaſi innumerabili, & noſtris temporibus inaudito, iuxta Tornacum ad tria milliaria aqua profunda vtrunq; exercitũ ſecernente, loco (vt ferebatur) paludibus circumſepto, caſtrametatus eſt, ſed tandem mediante præcipuè comitiſſa Hannoniæ, adiectis conditionibus nonnullis, captiuiſque interim partis vtriuſq; liberè dimiſsis, vſq; ad feſtũ Iohannis Baptiſtę initæ ſunt treugæ. Quibus elapſis, paceque inter reges nondum reformata, ad carceres captiui redirent, vel redemptiones ſoluerent prætaxatas, ſicquè comites duo Sarum & Southfolchiæ, qui dudum cũ paucis villæ quæ Inſula dicitur, minus prouidè appropinquantes, à loci incolis concluſi fuerant & capti, Pariſiúſq; diu in carcere detenti, initis treugis liberè dimiſsi, Angliam intrarunt. Ferebant enim nõnulli pecunię inopiam regem plurimum coarctaſſe: ſi enim theſaurum habuiſſet, treugis nunquam conſenſiſſet. Poſuerat quoque in regno ſuo cuſtodes & miniſtros auaritiæ ſuæ (vt videbatur) conſulentes, profectibuſquè proprijs inhiantes, ſalutem honoremq; regium parum curãtes, regem quaſi pecunia deſtitutum dimiſerunt & egenum. Re enim vera ſi geſta regum à monarcha primo Anglorum reuoluiſſent, accuratèq; conſideraſſent præteritorũ, filiũ .28. annorum talem inſulam produxiſſe minimè reperiſſent. Ante Tornaci obſidionem miſerat rex Angliæ Francorum regi literas, ipſum nullatenus regem ſed Philippum de Valeſio nominando, inter cætera talia continentes, quòd quia per nuncios ſuos, plures vias rationabiles ei pro iure ſuo in regno Francorum hæreditateque debita recuperandis ſiue poſsidendis, hactenus ab ipſo contra Deum & iuſtitiam detentis ac occupatis obtuliſſet, nec ei rationem neque iuſtitiam, vt videbatur, facere decreuiſſet, idem rex Angliæ per medium Flandriæ ſicut dominus ſuperior tranſierat, collectáque ſecum terræ eiuſdem fortium potentia, verſus ipſum ſe attraxerat in iure ſuo, finem Deo placabilem affectans facere breuiorem. Et quia cauſa inter ipſos duos fuerat mota, pro oppreſsione populi, vaſtatione ac ſtrage euitandis etiam ipſorum, bellum faceret ſingulare. Et ſi via fortè iſta ſibi contingeret non placere, ex parte vtraq; centum cum rege ſuo fortiores ac validiores conuenirent, bellumq; committerent. Quòd ſi iſta Philippus prædictus acceptare non curaret, infra decem dies iuxta ciuitatem Tornacẽſem cum vniuerſo exercitu ſuo bellum daret. Et quid prædictorum eligere deliberaret, ei per literas ſuas remitteret ſine mora.

Regina Angliæ Philippa peperit filiam vocatam Blanchiam.

Reſcripſit rex Franciæ in hunc modum. Philippus Dei gratia rex Francorũ, Edvvardo Regi Anglorũ. Literas veſtras, curiæ noſtræ Phil. de Valeſio miſſas, aliquas petitiones dicto Philippo factas continentes perſpeximus. Et quia litteræ prædictæ nec petitiones ſicut illarum tenore euidenter apparet, nobis miſſæ nequaquã fuerant, nec factæ, vobis nullatenus reſpondemus. Sed quia per prædictas litteras & aliter intelleximus quòd regnum noſtrum Franciæ in manu armatorum valida intraſtis, damna nõ modica nobis, regno noſtro ac populo, voluntate ductus non ratione, ea quæ homo ligeus domino ſuo facere tenetur

minimè conſiderando intuliſtis. Intraſtis ſiquidem dudum homagium noſtrum ligium, nos (ſicut ratio exigit) regem Franciæ recognoſcẽs, obedientiamquè qualem ligio domino ſuo quis promittere tenetur, ſicut litteris veſtris patentibus magno ſigillo veſtro ſignatis, quas penes nos habemus, & etiam vos habere debetis, liquet manifeſtè, promiſiſti. Noſtra verò exiſtit intentio cum aptum nobis decreuerimus ad honorem noſtrum, regni noſtri populiquè cõmodum, vos de regno noſtro eijcere ac effugare. Et ad hoc quoque complendum perficiẽdumquè, firmam ſpem, à quo nobis data eſt potẽtia, habemus in Chriſto. Per veſtram quippe guerrã voluntariè irrationabiliterquè motã, ſecundũ paſſagium vltramarinum retardatur, non modica Chriſtianorum copia morti eſt adducta, ſeruitium diuinum minoratum, ſanctáq; eccleſia minus æſtimatur. Quod verò aſſeritis vos Flandrenſium animos ſiue auxilia poſsidere, æſtimamus certè quòd ipſi patriæq; tota communitas erga conſanguineum noſtrum Comitem Flandriæ dominum ſuum, noſq; ſuperiorem dominum taliter ſe habebunt, quod honorem ſuum fidelitatémq; ſeruare non omittent: & quòd huc vſque commiſſum eſſe dinoſcitur, per malum eorum conſilium, qui commune commodum ſiue vtilitatem non conſiderant, ſed proprium, perpetratum eſt.

Eodem anno menſibus Iulij, Auguſti & Septembris, rex Anglię, aſsiſtentibus ſibi duce Brabantiæ comite Hãnoniæ, ciuitatibuſquè & villis de Bruges, Gaunt & Ipres, boreales partes Frãciæ iterum eſt ingreſſus, & ciuitatem Tornacenſem obſidione vallauit. Interim comes Hãnoniæ, & dominus VValterus Manny, & Reginaldus de Cobham plus quàm trecentas villas magnas & paruas, prædis & ſpolijs, hominibuſquè armorum pluſquam mille peremptis igne deuaſtauerunt. Rex Francorum interea cum magno exercitu ſe tenuit à remotis, reſiſtere non eſt auſus, ſed pluribus ſui exercitus fame & ſiti mortuis, per duos Cardinales treugas dari petijt in Eccleſia de Eſpletelyn, die lunæ, viceſimo quinto die menſis Septembris, anno domini proximo ſupradicto. Rex autem Angliæ ob defectum pecuniæ, quam ſui ſegnes procuratores in Anglia miſiſſent & non miſerunt, obſidione dimiſſa, treugas conceſsit, & ſic vterque rex ad propria remeauit.

Rex Edvvardus Angliam intrauit, miniſtros ſuos, videlicet cãcellarium, theſaurarium, & alios amouit nõ clericos, immò ſeculares ad placitum ſuum ſubſtituit, nonnulla (vt in ſequentibus patebit) fautorũ ductus conſilio inchoauit, vnde & Iohannes Cantuar. Archiepiſcopus ei litteram ſcripſit in hunc modũ.

Chariſsime domine, dominationi veſtræ ſcire placeat, quòd res excellentiſſima, quæ reges & principes debito optimóq; detinet ſtatu, ſapiens eſt conſilium. Et ideò dicit ſapiens, vbi multi conſiliarij, videlicet boni, ibi ſaluatio. Scribitur enim libro regum, quod Salomon regum ſapiẽtiſsimus, ſeniores, ſapientioréſq; terræ ſuæ aſciuit, quorum prouido conſilio, ſenſuquè proprio totam terram Iſrael in pace obtinuit, & quietè, omnéſque reges ſibi conterminos voluntati ſuæ tributarios habuit & ſubiectos. Illo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, regnauit filius ſuus Roboam, qui prætermiſſo ſeniorum (qui cùm patre ſteterant) conſilio, iuuenibus ſibi placere volentibus adhæſit, vnde & terram Iſrael præter duodecimam partem ſibi à domino reſeruatam iuſtè amiſit. Multiq; reges Iſrael terrarum inſuper aliarum malo ducti conſilio ad magnas inopias deuenêre. Et ne vobis domine diſpliceat recolitis quidem, quòd per iniquum conſilium dudum domini veſtri regis patris veſtri, quem Deus abſoluere dignetur, contra legem terræ, magnamquè chartam maiores terræ, alioſquè cepit, morti adiudicauit, diripuit bona, nõnulloſquè redemptionibus grauiſsimis vexa-

vexauit. Et quid ſibi illa de cauſa acciderit, vobis manifeſtum eſt. Poſt eius verò tempus, per cõſiliarios vobis adhærentes ferè corda populi terrę amiſiſtis, à quibus (vt ſibi placuit) vos eripuit Ieſus Chriſtus. Poſthęc autem, per bonam circumſpectionem, diſcretionemq; prælatorum, magnatum, ac terræ ſapientum, negotia veſtra taliter ſunt deducta, vt integrè corda populi veſtri poſsidétis, & ita clerici ſicut & laici magis quàm alicui progenitorum veſtrorum manus porrexerũt adiutrices. Sicquè ſano mediante conſilio, populi veſtri ſuffragio, gratia necnon vobis à Deo collocata, de inimicis veſtris Scotiæ & Franciæ glorioſè triumphaſtis, inter chriſtianos princeps nobilior eſtis reputati. Sed in præſentiarum, per iniquum quorundã terræ veſtræ conſilium, aliorumq; (qui magis commodum proprium ſiue vtilitatem, quàm honorem veſtrum, populiuè ſalutem affectare noſcuntur) clericos & alios terræ veſtræ capi facitis, proceſſus contra leges terræ, quas per ſacramentum in coronatione veſtra factum cuſtodire tenemini, peragitis indebitos, necnon contra chartam magnam contra quam venire præſumentes per prælatos Angliæ, bullamq; papalem quam penes vos habere dinoſcimur, ſunt excommunicati. Quæ quidem in animæ veſtræ non modicum periculum, ſtatus honoriſq; detrimentum (proh dolor) acta ſunt. Et quanquam ijdem qui rectores terræ, magis etiam quàm ſtatui illorum congruit, ſe faciunt, & conſiliarios, intelligere nos conantur, quòd ea quæ in præſenti peragitis, populo veſtro cõplacebunt, certiſsimè tamẽ aſſerimus, modo nullatenùs inchoato, & hoc reperietis. Dubitamus enim non modicum, quòd ſi modum proſecuti fueritis iam inceptum, corda gentis veſtræ, necnon auxilia, bonum ac rectum amittetis, & querelam taliter citra mare contra vos concitabitis, quòd guerram veſtram perficiendi nequaquam vires poſsidebitis nec poteſtatem, inimicis veſtris occaſionem inſurgendi contra vos dabitis, & deſtruendi, bonamquè famam veſtram ac terram (quod Deus auertat) amittendi. Quare (Domine) ob honoris veſtri terræq; ſaluationem, querelam veſtram necnon confouendam, magnates, terræ ac ſapientes coadunare, & vt negotia veſtra fœlicem ſortiantur effectum ſeniorum ac magnatum ſecundũ capere aſſenſum, quorum ſine auxilio conſilioquè terram veſtram regere, nec etiam quærelam poteſtis perficere, velitis operari. Et quia aliqui vobis collaterales adulantes ſiue fauentes, proditionem vobis & falſitatem imponere non formidant, eos excommunicatos forè denunciamus. Et ſicut pater veſter ſpirtualis pro talibus eos tenere velitis exoramus. Ob quorundam inſuper vobis miniſtrantium inertiam iniqua etiam noſtri abſentia ſine famulatu, villam Tornacenſem alios necnon honores quamplurimos amiſiſſe nos aſſerunt & imponunt, velitis ſi placeat, prælatos, magnates, terræquè nobiles, vbi cũ prælatis ſecurè conuenire poterimus, loco competenti congregare, & in quorum manibus ab initio guerræ veſtræ, lanæ, denarij, & alia quæque vſque in hodiernum diem vobis conceſſa deuenerunt, qualiterquè miniſtrata fuerint, per quorumq; defectum Tornacenſis ciuitas non ſubacta, ſed taliter extiterat dimiſſa, diligenter inquirere, & velut dominus æquus & iuſtus ſecundùm leges terræ, prout demerita exigerint culpabiles caſtigare. Et quantum nos attinet, iudicio parium noſtrorum, vt ſancta eccleſia ſtatuet, ordine noſtro alias (ſicut ſæpè ſcripſimus) ſemper ſaluis, in omnibus nos ſubmittere parati ſumus. De nobis itaque nec alijs terræ veſtræ legalibus ac probis, priuſquam veritas cognoſcatur, niſi bonum credere, vel etiam cuiuſque dictis fidem adhibere velitis. Si enim gentes ſine reſponſo (veritate ne agnita) puniantur, de bonis & malis; reis & inſontibus vnum iudicium foret & idem, inimicos ſiquidem veſtros Galliæ & Scotiæ adeò fortes attentiùs matureque conſiderare curetis.

Si enim prælati, magnates, ac totius terræ ſapientes, die nocteque ſine diuiſione aliqua ſeu diſcrepatione, vna voluntate forent congrua & aſſenſu, negotia veſtra ſupra modum ardua diſcretè ac circumſpectè ordinando, guerram veſtram iam inceptam, honorē veſtrū, terræquè ſaluationē conſeruando, ſatis modicū foret & exile. Nec vobis diſpliceat (domine reuerēde) quòd veritatē vobis ſimpliciter ſic mittimus & groſsè. Affectio ſiquidem magna quàm erga vos habuimus, & ſemper deo auctore habebimus, honoris veſtri ac terræ conſeruatio, & quanquam indigni, Primas tamē totius Angliæ exiſtimus, & pater veſter ſpiritualis, excitare vos dinoſcitur, pericula animæ veſtræ ac ſtatus detrimentum dicere, mandare, ac præmunire cum effectu. Spiritus ſanctus Domine corpus & animam ſaluet & cuſtodiat, gratiamquè bonum conſilium habēdi & ſanum, ac credendi, victoriam necnon inimicorum vobis concedere dignetur. Dat. Cantuar. primo die Ianuarij. Reſcripſit etiam idem Archiepiſcopus Cancellario Angliæ in hæc verba.

Iohānes permiſsione diuina Cantuariē. Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas, & ſedis Apoſtolicę Legatus, domino Roberto Bouſer Cācellario Anglię, libertates ſanctæ Eccleſiæ & terræ leges illibatas conſeruandi voluntatē. Dicit enim ſapiēs, quod veritas præcognita & pręuiſa, ac pręmiſſa pericula nō modica euadere facit poſt futura. Ideò vos intelligere volumus, quod decimæ ſanctæ Eccleſiæ per vnum annum per clerum noſtræ Cantuar. prouinciæ domino noſtro regi vltimo conceſſæ circa feſtum ſancti Iohannis Baptiſtę proximò futurum, certis terminis cum alijs decimis à retrò exiſtentibus perſoluēdæ, ſub certis conceſſæ fuerant conditionibus, certiſquè articulis à domino noſtro rege dicto clero conceſsis, & per chartam ſuam confirmatis. Et inſuper, quòd dictus clerus nulla alia portione ſeu contributione domino regi faciendis, vel etiam concedendis illa vice foret onerandus. Poſt hæc quoque, in parliamento apud VVeſtmonaſt. quadrageſima proximè elapſa congregato, conceſſa ſunt Regi nonum vellus, nonus agnus, nona garba, certis tamen modis, cōditionibus adiectis, videlicet, quòd nulli prælati, vel etiam aliquis de Clero prædicto, ad huius nonę portionis contributionem aliquatenùs tenerentur, niſi tantùm illi qui per baroniam tenerent, & ad parliamentum tenerentur venire. Quodquè ad ſolutionem decimæ, (vt pręmittitur) conceſſę, prælati & cæteri de clero nonam portionem prædictam ſoluentes, nullatenùs forent aſtricti, ſed quidam noſtræ prouinciæ dictæ nonę portionis collectores, à prælatis & cæteris de Clero, qui decimam antedictā ſoluunt, & per baroniā de rege nihil tenent, nec ad parliamentū venire aſtricti ſunt, nonā (vt præmittitur) conceſſam, leuare, & per diſtrictiones varias nitūtur exigere. Inſuper, & ab his qui ad ſolutionē huius nonæ aſtringuntur, contra deū & iuſtitiam, ac cōceſsionem ſæpedictam, viros eccleſiaſticos onerando, decimam exigunt memoratam. Quare vos hortamur in domino, & requirimus, quatenùs perſonas religioſas & eccleſiaſticas niſi ſecundùm formam & conceſsionem antedictas onerari vel vexari nullatenùs permittatis, nec etiam conſilium ſeu aſſenſum in dictæ chartæ præiudicium, ſeu priuilegiorum ac libertatum eccleſiaſticarum ſubuerſionem præbeatis quoquomodo: ſi verò breue, commiſsio præceptumuè aliud contra formam magnæ chartæ, priuilegia, ac libertates antedictas, à cancellaria huc vſquē fuerint tranſmiſſa infra decem dies poſt harum receptionem litterarū, ſicut tenemini, reuocari & annullari faciatis. Volūtas reuera domini regis, chartam præfatá, priuilegia, ac libertates eccleſiaſticas, (vt certi ſumus) fouere exiſtit, & conſeruare. Nec eſt ſiquidem voluntatis eius, nec eſſe debet, quòd clerus vltrà conceſsionē ſuam ſpontaneam, à quoquam oneratus ſit, vel grauatus: hoc enim in præiudi-

cium

cium ſanctæ Eccleſiæ (quod tollerare non poſſumus) nō modicum vergeret & grauamen, ſi verò prędicta reuocare (vt pręmittitur) nequaquā curaueritis nec annullare, remedium quale ſancta Eccleſia permittere poterit apponere nō omittemus. Et quid in præmiſsis feceritis, velut filius ſpiritualis, fidelis, & deo acceptus poſt tempus ſupra dictum infrà octo dies per literas veſtras vos certificare curetis. Spiritus ſanctus ſicut iuſticias ſuas ſibi ſeruaueritis illibatas, corpus veſtrum & animam ſaluare dignetur & cuſtodire. Datæ Cantuariæ. 28. die menſis Ianuarij anno vt ſupra conſecrationis noſtræ. 7.

Miſit quoque Archiepiſcopus regi ac conſilio ſuo ſchedulam ſiue bullam in hunc modum continentem.

Domino noſtro regi, conſilioquè ſuo, ac omnibus & ſingulis dicti conſilij ſui perſonis monſtramus nos I. permiſsione diuina Cantuarien. Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas, & ſedis Apoſtolicæ Legatus, quòd cum omnes clericos capientes, in carcerem inuitè mittentes ſiue detinētes, ac eos quocunque voluerint ire non permittentes, illos vt publicè ac notoriè pro talibus reputatos ſcientes, & vt clericos ſe habentes, qui crimina non confeſsi, nec de criminibus conuicti nec indictati, nec etiā notoriè in criminibus ſunt deprehenſi à canone latæ ſententiæ exiſtūt innodati: Illámq; ſententiā in eccleſia Cantuar. publicamus, & per omnes fratres noſtros ſuffraganeos prouincię noſtrę Cantuarię fecimus publicari. Poſt cuius ſiquidē ſententiæ denunciationem ſiue publicationem (vt præmittitur) factam capti ſunt, & in caſtellis diuerſis & locis Angliæ in carceres miſsi ac inuitè detenti, Iohannes de ſancto Paulo, Michael de VVath, Robertus de Chickvvell, Iohannes de Thorp, & Henricus Stretford, in præiudicium dei, & eccleſiæ ſanctæ, cōtra leges ac clericorū priuilegia omniū, necnō illorum animarum in periculum, qui talia cōmiſerunt, conſilium dederunt & aſſenſum. Quare dominū noſtrū regē, qui libertates ſanctæ eccleſiæ, prout in actibus ſuis dominus deus temporibus elapſis fœliciter monſtrauerit, clarūquè fecerit & iura ac priuilegia ſemper conſeruare curauit illibata exoramus, quatenus dictorum clericorum & ſingulorum cōtra chartam magnam, leges terræ & conſuetudines detentorum, exceptionem à carcere ſiue deliberationem dominationi ſuæ præcipere valeat indilatè. Rogamus inſuper & obſecramus in domino omnes conſiliarios qui talia committendi cōſilium regi date præſumpſerunt, deliberationi detentorum nullatenus obuiare. Diſsimulare enim nō valemus, quin ea quæ nobis incūbunt, faciamus in hac parte. Item quòd perſonæ laici, hominesquè liberi, cōtra magnam chartam, leges ac terræ conſuetudines capti, adhucquè in carcere detenti, eijciantur, prædictaq; alia, ac ſecundùm formam in bulla Innocentij quarti contentam, per quam omnes contra chartam magnam venire pręſumentes ſeu illam violantes, ſentētiam excommunicationis incurrunt, dominus rex reformare placeat ac emendare. Item quòd nō ſolùm miniſtri ſui diuerſæquè conditionis officiales terram peragrantes, domos, grangias, & alia loca Archiepiſcoporum, epiſcoporum, religioſorum aliorum, necnon virorum eccleſiaſticorum intrant, ſiue cuſtodum firmariorum voluntate, bona pro libito capiunt, inuiteque aſportāt, immò præmiſſa fieri præcipientes actáq; ſuo nomine rata habentes & grata, ſæpe facta ſententia ſunt innodati. Dominus rex dignetur remedium apponere oportunum, diſsimulare enim non poſsumus quin contra tales (prout paſtoralis officij cura exegerit) & per fratres noſtros & ſuffraganeos, quòd nobis, & eis incumbit exequamur. Noſtræ tamē intentionis non exiſtit, dominum noſtrum regem, dominam reginam, aut liberos eorundem, dictis ſententijs inuolui ſeu comprehendi, quatenus de iure poterunt excuſari.

Miſit quoq; idem Archiepiſcopus, Epiſcopo Londini literas in hunc modum.

Iohannes permiſsione diuina Cantuar. Archiepiſcopus, totius Angliæ Primas, & Apoſtolicæ ſedis legatus, venerabili fratri. &c. Sacroſancta eccleſia quæ debet libera eſſe, varijs exactionibus indebitè, & angarijs infeſtis opprimitur, his diebus, cuius bona (ad quæ laica manus nō debet extendi) pro libito dıripiūtur in prædā. Clerus quoq; noſtrę Cantuar. prouinciæ vexatur iniuſtè, ac probroſo contemptu nequiter conculcatur, iuſtitia (quæ principaliter elucere deceret, & quæ regibus dat regnare, ac populo quietem præparat oportunam) debito cultu non colitur, ſed ad iniurias & oppreſsiones iniquas multorū frænum laxatur impunè. Nos oppreſſorum gemitibus paterno compacientes affectu, ac conſiderantes attentè, quòd ad Apoſtolicam dignitatem nos ideò diuina clementia ſublimauit, non vt dies noſtros in quiete & delitiarum affluentia duceremus, ſed vt ex iniūcto nobis adminiſtrationis officio, noſtrorū prædeceſſorū exemplis ſalubriter inſtructi, pro domo domini aſcendentibus ex aduerſo nos murum inexpugnabilem præparemus, vt errantes ad viam veritatis inſpirante domino reducamus, quaſdam excommunicationum ſententias à ſanctis patribus & prædeceſſoribus noſtris in ſubſcriptis caſibus aduerſus delinquentes hactenus promulgatas, per denunciationes publicas in locis eminentibus faciendas per nos & cæteros cōfratres, ac ſuffraganeos noſtros, palam duximus omnibus intimare, ne ignorantiæ affectatæ nebula ſe valeāt, qui nequam ſunt, aliqualiter excuſare prætextu veritatis vecorditer occultatæ, & vt decet minimè publicatæ, ſed vt ſinguli melius ſibi caueant de futuro. Noſtræ tamen intentionis nō exiſtit, dominum noſtrum regem Angliæ illuſtrem, dominā reginam aut liberos eorundē dictis ſententijs, vel aliqua earū inuolui, ſeu ſub denūciatione huius comprehendi, quatenus de iure excuſari poterunt in hac parte.

Mandantes. &c. quatenus. &c. Dat. &c. Tenor verò huius articulorum talis eſt. In dei nomine amen. Nos I. permiſsione diuina. &c. Omnes & ſingulos qui eccleſias ſuo iure priuare, vel per malitiam infringere ſeu perturbare præſumunt libertates & liberas conſuetudines earundem, & illos præcipuè qui antiquas libertates aut liberas conſuetudines noſtræ Cantuar. eccleſiæ violauerint, ſeu in aliquo diminuerint, vel contra priuilegia eidem indulta ſcienter venerint, aut contra ea fecerint, necnon & illos qui pacem & tranquillitatem regis, aut regni Angliæ nequiter & iniurioſè perturbare præſumūt, ſeu ad hoc dederint cōſilium, auxiliū vel fauorē, maioris excōmunicationis ſententiā, ſicut ſunt à ſanctis patribus, innodatos & excommunicatos fuiſſe & eſſe denunciamus, & à limitibus ſanctæ matris eccleſiæ ſequeſtramus, authoritate dei Patris omnipotētis, beatiſsimæ Mariæ virginis matris ſuæ, beati Thomæ martyris glorioſi, ſanctorūq; omniū publicè & ſolenniter in his ſcriptis. Item cum magna charta Henrici quondam regis Angliæ, ſit conceſſum ac etiam ordinatū, quòd nullus liber homo regni Angliæ capiatur vel impriſonetur, aut diſſeiſeatur de libero tenemento ſuo, vel libertatibus aut liberis cōſuetudinibus ſuis, ſeu vthlagaretur, aut exulet, aut aliquo alio modo deſtruatur, quodquè ſuper liberum hominem huiuſmodi lex non ibit, nec mittet niſi per legale iudicium parium ſuorum, vel per legem terræ Anglicanæ, & quòd rex nulli negabit, nulli vendet vel differret rectum vel iuſtitiam. Quodq; ciuitas Lōdini habeat omnes antiquas libertates & liberas conſuetudines ſuas, aliæq; nonnullæ libertates & liberę conſuetudines in dicta charta regno Angliæ ad laudē & gloriā, eccleſię catholicæ pacem, & regni quietem prouidè ſunt conceſſæ, & ab Archiepiſcopis, & Epiſcopis dicti regni excommunicati, anathematizati, & à liminibus ſanctæ Matris Eccleſiæ fuerunt ſequeſtrati. Qui poſt conceſsionem dictæ Chartæ

liber-

libertates & liberas conſuetudines in ipſa & in charta de Foreſta contentas & conceſſas eccleſiæ Anglicanæ quacunque arte vel ingenio violauerint & infregerint, diminuerint, ſeu mutauerint, clam vel palam, facto, verbo vel conſilio, contra illas vel illarũ aliquam in quocunque articulo temerè veniendo. Quãplures nihilominus præmiſſorum non ignari, contra dictas chartas, libertates, & liberas conſuetudines in chartis huius conceſſas venire temerè iam conantur, & eas infringere plurimum ſunt moliti. Nos ipſorum auſus nephandos opprimere cupientes, & velatam ignorantiam & captatam fugare, ad omnium notitiam deducentes præmiſſa, monemus in genere omnes & ſingulos qui contra præmiſſa fecerunt in aliquo quouiſmodo contra dictas chartas, vel earum alteram, ſtatuta ædiderint, vel ædita ſeruauerint, conſuetudines introduxerunt vel ſeruauerint introductas, ſcriptores etiam ſtatutorum nec non conſiliarios & executores, & qui ſecundùm ea præſumpſerint iudicare, quòd debitè ſe corrigant, & ordinariorum arbitrio plenè ſatiſfaciant de commiſsis infra.15. dies, à tempore monitionis noſtræ continuè numerandos, quos non parentes, ex tunc indictam maioris excommunicationis ſententiam, per Innocentium Papam quartum ex certa ſcientia confirmatam denunciamus publicè & ſolenniter incidiſſe. Item omnes & ſingulos qui de domibus, manerijs, grangis, aut locis alijs ad Archiepiſcopos, Epiſcopos, vel alias perſonas Eccleſiaſticas pertinentibus, quicquam præter voluntatem dominorum, vel eorum qui ſunt huius rei cuſtodes deputati abſtrahere, capere, conſumere vel contrectare præſumpſerint, capi, conſumi, vel contrectari fecerint, vel huius abſtractionem, captionẽ, conſumptionem, aut contractionem ſub nomine, vel à familiaribus ſuis factã ratam habuerint, eccleſiaſticæ libertatis & immunitatis violatores exiſtere, & excommunicationis maioris ſententiam dictam cõtra violatores libertatum eccleſiæ in concilio Oxon. latam, ipſo facto incurrere denũciamus, publicè & ſolenniter in his ſcriptis. Item, quia temporis malitia clericos laicis tradit infeſtos, adeò quòd ipſos capiunt & detinent inuitos, aut quo voluerint abire liberè non permittunt: nos omnes & ſingulos clericos & laicos noſtræ Cantuariæ prouinciæ ſubditos, qui ſciẽtes eſſe clericos, & publicè ac notoriè pro clericis habitos & reputatos, & etiã ſe gerẽtes de crimine nõ cõfeſſos, nõ conuictos, nec etiã indictatos, in cuſtodia vel carcere ponũt, & detinẽt, aut inuitos temerariè in caſu, à iure vel de conſuetudine regni Angliæ non permiſſo in cleri opprobriũ, & iniuriam manifeſtam, maioris excommunicationis ſententia à canone lata in hac parte denunciamus publicè & ſolenniter inuolutos. Item, cum omnes & ſinguli qui in noſtra Cantuar. prouincia alicui vel aliquibus crimen falsò ex odij fomite malicioſè imponunt, cum ſuper crimine hîc impoſito apud bonos & graues priùs non fuerant infamati, cuius impoſitionis occaſione quouiſmodo grauentur maioris excommunicationis ſententia in concilio Oxoniæ cõtra diffamatores huius à ſanctis patribus ritè lata ſint, & fuerint innodati, ac delinquentes ſciẽter in Archiepiſcopos, aut eos patres ſpirituales, Chriſti legatos, eccleſiæ columnas, ex dignitate offenſarum culpam grauiorem committant, nos eã authoritate qua fungimur, omnes & ſingulos qui in noſtra Prouincia Cantuar. Archiepiſcopo vel Epiſcopo, vel alij cuicunque crimen proditionis ſeu aliud quodcunque falsò nequiter & malitioſè, hactenus imponere, ac publicè præſumpſerint, vel in futurum imponent contra conſtitutionem prædictam, dicta maioris excommunicationis ſententia in præfato conſilio prouidè lata, denunciamus publicè innodatos, & à ſanctæ matris Eccleſiæ liminibus ſequeſtratos.

Miſit inſuper Archiepiſcopus antedictus literam iſtam præcedentem ad omnes

nes confratres & ſuffraganeos ſuos, vt & ipſi etiam in ſuis diœceſibus & locis ſingulis ſententias (vt præmittitur) publicè promulgarent: mandatumq; ſuũ executioni demandarent. Auditis itaque literis Archiepiſcopi, & ſingulis intellectis, alijs inſuper nonnullis ab Anglicis regijs (vt putabatur) Archiepiſcopo impoſitis, Rex Edvvardus miſit Epiſcopo Londonienſi literam, vt ſubſequitur continentem.

Edvvardus Dei gratia. &c. Venerabili in Chriſto patri R. eadem gratia Epiſcopo Londonienſi ſalutem. Veteribus probatis hiſtorijs, & ex hijs quæ quotidie gerũtur, clarius eluceſcit, quomodo multi probitatẽ principum & honorẽ qui in eos collatus eſt, in ſuperbiã abutẽtes, nituntur interdum malitiæ ſuę commentis regum laudabilia ſtudia deprauare. Et vt manifeſtius quod dicimus cunctis fidelibus noſtris innoteſcat, à noſtra & eorum memoria non credimus excidiſſe, quòd nos dudum in annis adoleſcentiæ ad regni ſolium exaltati, in eiuſdem ſuſcepto regimine, ſanis conſilijs dirigi cupientes, quia Iohannem tunc V.Vinton. nunc verò Cantuar. Archiepiſcopum fidelitatis & diſcretionis virtute credebamus alijs præeminere, eiuſquè conſilio ſuper his quę animæ noſtræ ſaluti expediunt, & regni noſtri augmẽtum & conſeruationem reſpiciunt, ſpiritualiter & temporaliter vſi ſumus, & in tantam familiaritatem eſt à nobis ſuſceptus, ac illam in ſe humanitatem expertus, vt pater noſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus poſt regem ſecundus. Cumq; poſtmodum regnum Frãcię ad nos iure ſucceſſorio fuiſſet deuolutum, & à domino Philippo de Valeſio de facto notoriè occupatum, idem Archiepiſcopus nobis oportuna inſtãtia perſuaſit cum principibus Alemanniæ, contra dictum Philippum fœdus inire, & guerrarum diſpendijs exponere nos & noſtra, promittens & affirmans, quòd expenſas ad hoc neceſſarias, de terrarum noſtrarum prouentibus & aliundè quæſitis ſubſidijs abundanter faceret miniſtrari, adijciens inſuper, quod ſolummodo de perſonis ad bella doctis & ſtrenuis ſolliciti eſſemus. Quia ipſe pecuniam neceſſariã pro noſtris neceſsitatibus, & eorum ſtipendijs efficaciter procuraret: vnde nos mari tranſito, manum ad ardua miſimus, & circa bellicoſos apparatus immenſas, vt oportuit, expenſas fecimus, & confœderatis nobis, in maximis pecuniarũ ſummis nos obligauimus, de promiſſo nobis auxilio (vt pręmittitur) confidentes. Sed heu quãtum in illuſoris baculo arundineo, cũ iuxta ſententiam propheticam, ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum eius & perforabit, eam fiduciam poſuimus, & ſubtracto nobis, (vtinam non fraudulenter ſperato) ſubſidio, neceſsitate compulſi, ſub vſuris grauiſsimis, quaſi importabilia contraximus onera debitorum, & ſic retardata expeditione vlteriori, coacti ſumus ab inchoatis magnanimiter hoſtium aggreſsibus ea vice deſiſtere, & in Angliam remeare, vbi expoſitis præfato Archiepiſcopo noſtris ærumnis multiplicibus & infortunijs memoratis, cõuocatoquè ſuper hoc parliamento, prælati, proceres, cæteriquè fideles eiuſdem regni noſtri, nonæ partis garbarum, agnorum & vellerum ſuorum, præter decimam nobis à clero conceſſam, tale nobis dedêre ſubſidium, quod ſi fideliter collectum fuiſſet cõgruo tempore & obtentum, ad expeditionem dictæ guerræ, debitorum ſolutionem, & inimicorum confuſionem non modicum, nobis præſtitiſſet, & fortè (ſecundùm multorum opinionem) veriſimiliter ſuffeciſſet. Idem Archiepiſcopus ad dicti ſubſidij collectionem, & aliorum nobis neceſſariorum ſubminiſtrationẽ iterum promiſit efficaciter interponere partes ſuas, vnde nos eius promiſsionibus inhærentes, reſumptis viribus nauigio ad hoc congregato, verſùs Flandriam nauigantes, commiſſo graui prelio nautico cum hoſtibus, qui in noſtram & totius gentis noſtræ Anglorum prauiſsimè coniurauerant, miſericordiſsima

eius clementia, qui ventis & mari imperat, nō noſtris meritis, obtinuimus de tantorum hoſtium multitudine numeroſa victoriam & triumphum. Quo pacto cum prægrandi exercitu, pro iurium noſtrorum recuperatione exinde progrediētes, caſtrametati ſimus propè ciuitatem fortiſsimam Tornacenſem, in cuius obſidione aliquandiu iugiter occupati, & continuatis expēſis & laboribus fatigati, præſtolantes in ſilentio, promiſſum nobis adiutorium ſperabamus indies miniſterio dicti Archiepiſcopi in tot & in tantis noſtris neceſsitatibus releuari. Tandem ſpe concepta fruſtrati, licèt per plures nuncios & diuerſas literas plenè ſignificauerimus præfato Archiepiſcopo & alijs conſiliarijs noſtris ſibi adhærentibus noſtras indigentias, & pericula varia quibus expoſiti fuerimus propter defectum promiſsi ſubſidij memorati, vtilitatem inſuper & honorem quos ex ſuccurſu pecuniæ conſpeximus nos poſſe faciliter obtinere, nullum tamen ab eis emolumentum recipere potuimus, quia ſua non noſtra negotia curantes, & cōmoda propria procurantes, friuolis excuſationibus & fucatis verborum phaleris, ſuam deſidiam, ne dicamus fraudem vel maliciam, palliabant, ſimiles illuſoribus qui (vt ait Iſaias) deridendo ludificant, dicentes, manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi: vndè (proh dolor) factum eſt, vt dum triumphandi ſuper inimicos noſtros arrideret nobis glorioſiſsimè ſpes propinqua, præualente penuria cogeremur inuiti treugis initis conſentire, cum verecunda noſtræ expeditionis retardatione, & exultatione nō modica æmulorum. Reuerſis nobis Flādriam, cum eſſemus pecunia vacui & æris alieni mole preſsi, nec ſupereſſet quicquam in noſtris aut noſtrorum marſupijs, vndè poſſemus noſtris neceſsitatibus conſulere, & debita ſtipendia noſtro obſequio militantibus erogare, compulſi ſumus vſurarum voragine nos ſubmergere, & humeros ſupponere cumulatis generibus debitorum. Tandem conuenērunt ad nos amici fideles, peregrinationis noſtræ comites & tribulationis noſtræ participes, cum quibus tractatum habuimus diligentem ſuper optatis remedijs, quibus à tanta infortuniorum tēpeſtate poſſemus commodiùs reſpirare. Viſum eſt omnibus præfatæ retardationis euentum triſtabilem & egeſtatis noſtræ incommoda multiplicia, culpa vel deſidia, ne dicamus malicia præfati Archiepiſcopi, de cuius diſcretione tota regni noſtri negotia cōſtituimus, accidiſſe, & vehementer mirantes ac contra nos murmurantes. Super hoc quòd dictorum Archiepiſcopi & officialium inſolētiam regia manſuetudo tanto tempore relinquere voluit incorrectam ſua publica poteſtate, quod niſi ſuper hijs faceremus congruum remedium celeriter adhiberi, oporteret eos de noſtris obſequijs ſe ſubtrahere, & ab inito fœdere retroire, & hoc vtique in regni noſtri ſubuerſionem, & noſtram perpetuam ignominiā, & nationis Anglicanæ ſempiternum opprobrium redundare, quod auertat temporibus noſtris clementiſsimi patris benignitas, in cuius ſoliditate fixa immobiliter anchora ſpei noſtræ, vndè nos ad diſciplinam & correctionem noſtrorum officialium mentis aciem dirigentes, quoſdam ex eis quos ex cauſis pluribus de mala adminiſtratione, iuſticiæ ſubuerſione, ac ſubditorū noſtrorum oppreſsione, acceptorum munerum corruptione, ac alijs offenſis grauibus ſuſpectos habuimus, à ſuis fecimus officijs (prout nobis licuit) amoueri, alios quoque inferioris gradus in præmiſsis culpabiles ſub cuſtodia tuta detineri, ne ſi liberatione ſolita potirentur, ſupplantaretur eorum aſtutia iuſticiæ executio, & deluderetur callidè inquiſitio veritatis. Quam cum ex dicti Archiepiſcopi animi latebris eò certius & plenius elicere crederemus, quò nihil eorū ad informationem in hac parte conferre poterāt, ipſum veriſimiliter latere debuerat cui totius reipublicæ noſtræ adminiſtrationem & ſummam rerum gerēdarum

darum à multo tempore duximus committendam, ſibiquè per fidelem noſtrũ Nicholaum de Cantilupo, ad hoc ſpecialiter deſtinatum, mandauimus, quòd ad noſtram prꝫſentiam, quia perſonali eius colloquio perfrui volebamus, Londoniã venire maturius nõ tardaret. Ipſe verò ſemper tumidus in proſperis, & timidus in aduerſis, trepidans timore vbi non erat timor, ſibi periculum per aliquos nobis aſsiſtentes intemptatum & comminatum, ſi ab eccleſia Cantua. recederet, imminere minus veraciter allegauit, quiá hoc (teſte Deo & pura conſciẽtia) nunquam in mentem noſtram cecidit, nec alicuius nobis aſsiſtentis (vt credimus) tetigit cogitatum. Et quãquam clero & populo regni noſtri malignitatis ſuæ merito ſe reddidit odioſum, nos autem qui cũctos ad noſtram præſentiam accedere, præcipuè noſtris ad hoc litteris vel nuncijs conuocatis, plena volumus ſecuritate gaudere, ad conuincendam eius malitiam, dilectum & fidelem noſtrum Radulphũ de Stafford, hoſpitij noſtri Seneſcallum ad ipſum deſtinauimus, vt ei ſecurum conductum offerret & faceret, regias ſuper hoc nihilominus litteras patentes, ſigillo regio conſignatas ei fecimus præſentari, iteratò mandantes, quod ad nos perſonaliter accederet, inchoatam ſolicitudinẽ noſtram informaturus ſuper regni negotijs, quæ longo tempore geſſerat, vt præfertur. Ipſe verò precum & mandatorum noſtrorum lenitate contempta, vultu & animo indignato reſpondit, quod ſe noſtris conſpectibus, ſeu colloquijs nequaquam conferret niſi in pleno parliamento noſtro, quòd in his diebus ex cauſis rationabilibus nullatenùs expedit conuocari. Sicquè idem Archiepiſcopus, quem regalis benignitas beneficijs & honoribus magnificis ampliauit, & in ſuæ familiaritatis ſacrarium & vnanimitatem amicitiæ, & vinculum fœderis accerſiuit, ſuper quem ſicut patrem chariſsimum totus noſter ſpiritus & animus requieuit, quin etiã dum eius voluntatibus per omnia acquieuimus, ſophiſticæ dilectionis faciem fuco mendacis beneuolentiæ palliatã, more patris amabilis nobis prætendere conſueuit, ſubitò in victricũ oneroſum & grauem crudeliter eſt conuerſus, & beneficijs acceptis ingratus tumoris arrogantia beneficum perſequitur, & illam nobis retributionem, (iuxta vulgare prouerbium) Mus in pera, ſerpens in gremio, ignis in ſinu, ſuis conſueuerat hoſpitibus exhibere. Nam licèt nobis ad regale faſtigium iure hæreditario diuina cooperante gratia ſublimitatis deteſtabile ſemper ſit & ſuerit, abuti potentię magnitudine, qui ſummis deſiderijs affectamus clemẽtia & lenitate cum moderamine iuſticiæ gubernare ſubiectos, vt optata cunctis mortalibus pace fruamur: ipſe tamen noſtram innocentiam, ac conſiliariorum & officialium noſtrorum regalem iuſticiam proſequentium, fidelitatem & diligentiam conuicijs lacerat, publicè prædicando, & ſuis literis patentibus in diuerſis partibus publicare mãdando, quòd poteſtate regia modernis temporibus contra iuſticiam opprimitur populus, clerus confunditur, regnũ varijs exactionibus collectis & tallijs prægrauatur. Et quia nomen boni paſtoris (quo hactenus ſemper caruit) cum ſit reuera iuxta communem opinionem & confeſsionem publicam propriam publicè (vt fertur) emiſſam notoriè mercenarius, fallaciter nititur vſurpare, fucatum zelum vulpinæ caliditatis fuci perizomate palliatum ad liberationem eccleſiæ, cuius vexationes ſi quas in rebus vel perſonis noſtro tempore ſuſtinuit, præfati Archiepiſcopi duntaxat remiſsioni, & calidis adinuentionibus ac reprobis conſilijs ſunt veraciter aſcribendæ, nequiter ſimulat ſe habere & quaſdã excommunicationũ ſententias in eccleſiaſticæ libertatis & magnæ chartæ violatores in genere dudum latas ad ſuggillandam opinionem regiam & præfatos miniſtros regios diffamandos, ac ſeditiones in populo nobis commiſſo proditoriè ſuſcitandas, & deuotionem comitum, procerum, & baronum, magnatũ regni

noſtri

noſtri, maieſtati regiæ ſubtrahendam ſpecificatis nonnullis articulis, præter & contra ſolitum medium in concilio prouinciali traditum, mandauit per ſuas literas in pluribus locis inſignibus publicari. Quamobrem nos volentes vt tenemur integritati famæ noſtræ proſpicere, & præfati Archiepiſcopi maliciæ obuiare, paratoſq; nobis & noſtris ab ipſo laqueos cautiùs declinare: prouidimus præter ea quæ ſuperiùs expreſſa ſunt, vt ad præſens multis de eius actibus taceamus aliqua deducere in publicam notionem. Nẽpè eius improuido conſilio & ſuccurſu in minori ætate conſtituti, tot donationes prodigas, ac alienationes ꝓhibitas, ac gratias fecimus exceſsiuas, quòd per eas ærarium noſtrum totaliter eſt exhauſtum, & fiſcales redditus ſunt enormiter diminuti, ipſumq; munerũ acceptione corruptum, magnas pecuniarum ſummas nobis debitas quibuſdam ſine rationabili cauſa (cum id nulla neceſsitas vel vtilitas expoſcebat) comperimus remiſiſſe, & plurimos prouentus & redditus qui pro noſtris vtilitatibus & neceſsitatibus conſeruari debuerant, ſuis ſuorumq; vſibus applicaſſe, & alijs perſonis malè meritis erogaſſe. Qui etiam ne dum munerum, ſed etiam perſonarum acceptores, qui votum noſtrum & pręſtitum nobis fidelitatis iuramẽtum ſolitum, ad officia publica in terris noſtræ ditioni ſubiectis, dignis & bene meritis poſtpoſitis, & repulſos & indignos admiſit, multaquè alia animo infrænato temerè attemptare præſumpſit, in ſtatus noſtri detrimentum, & dignitatis regiæ læſionem, ac populi nobis ſubditi damnum non modicum & grauamen, poteſtatẽ traditã & commiſſũ ſibi abutendo officiũ. Qui ſi in elata obſtinatione & obſtinata rebellione & continuata præſtiterit, congruis loco & tempore intendimus apertiùs declarare, vobis firmiter iniungendo mandamus quatenùs hæc omnia & ſingula ſingulatim & clarè locis quibus expediri videritis, publicetis & faciatis per alios publicari piam intentionem quam habemus ad ſubducenda incõmoda ſubditorum, ipſis iuxtà datam & vobis à Deo ſapientiam commendantes, & in hijs taliter vos habentes, quòd veſtram debeamus ſollicitudinem meritò commendare. Teſte meipſo apud VVeſtmonaſterium duodecimo die Februarij anno regni noſtri quindecimo.

Scripſit Ludouicus dux Bauariæ regnum Alemanniæ occupans, Anglorum regi Edvvardo ſub hac forma.

LVdouicus dei gratia Romanorum imperij ſemper Auguſtus, Edvvardo regi Anglorum fratri ſuo chariſsimo ſalutem & fraternæ dilectionis affectum. Licèt innumera grandiaq; negotia noſtris incumbant humeris, & circa illa multipliciter & aſsiduè diſtrahamur, tamen cùm diſcordia inter te & Philippum regem Francorum affinem veſtrum prædilectum orta tibi & tuo regno quampluriun perſonarum & rerum diſpendia, ipſa non ſedata in futurum poterit generare, & noſtris ſe repræſentant obtutibus, mentemquè noſtram ſpecialiter angit & excitat, vt ad tollendã ipſam, ſtudium & operam noſtræ ſollicitudinis apponamus. Propterea te ſcire volumus quòd præfatus Philippus ad requiſitionem noſtram dedit nobis ſuis litteris poteſtatem tractandi inter te & ipſum ſuper diſcordia inter vos ſuſcitata, quam & tibi & tuo regno penſatis diligenter omnibus conditionibus & allegatorum tuorum multipliciter expedire credentes, amicitiæ tuæ perſuademus, teq; cum diligentia hortamur, vt ad hoc tuum aſſenſum præbeas, quòd te & ipſum reuocare poſsimus ad concordiam inter vos pacis fœdera ordinare, ad quæ libenti animo vacare volumus & impendere oneroſa proſecutione labores. In quo ſi conſilijs noſtris conſentire volueris & acquieſcere, vt ſperamus, placeat tibi tuis literis nobis dare poteſtatem præmiſſam tractandi concordiam, & treugas per annum vel biennium ordinãdi. Nec te moueat amicitia inter nos & Phil. regem Francorũ inita & cõtracta.

Nam exquo in treugas & certos terminos ad tractandum de concordia inter te & prædictum regem Francorum accepiſti, abſque noſtro ſcitu, voluntate, & aſſenſu de conſilio noſtrorum principum, qui ligias, pacta, & vniones noſtras nouerunt, quibus viſum fuit quòd hoc (ſaluo honore noſtro) facere poſſemus, concordiam & amicitiam cum dicto rege Francorum contraximus, & vnionē & vniuimus, vicariatum tibi per nos commiſſum, ex cauſis reuocamus prænotatis. Pro firmo ſciturus, quòd in tractatibus noſtris ſic tibi fraternè prouidebimus, quòd ſi noſtris conſilijs acquieſcere volueris, cauſa tua ad finem bonum, (mediante conſilio noſtro) producetur: ſuper quibus tuam amicitiam de noſtra intentione pleniùs informaturum, religioſum virum Fratrem Edvvardum lectorem ordinis fratrum Heremitarum ſancti Auguſtini, ſpecialem noſtræ curiæ Capellanum, tuæ fraternitati tranſmittimus, quem petimus ſuper præmiſſis celeriter expeditum remitti. Dat Francfordiæ. &c. anno imperij noſtri. 27.

Rex autem Angliæ Edvvardus, Ludouico prædicto reſcripſit in hæc verba.

Sereniſsimo principi domino Ludouico Dei gratia Romanorum imperij ſemper Auguſto, Edvvardus eadem gratia rex Franciæ & Angliæ, & Dominus Hibernię ſalutem, & votiuis ſemper ſucceſsionibus gratulari. Serenitatis veſtræ literas reuerenter recepimus, inter alia continentes, quòd Philippus de Valeſio ad tractandum inter nos & ipſum concordiam dedit vobis ad requiſitionem veſtram ſuis litteris poteſtatem. Et ſi placeret vobis, poteſtatem huius vobis dare, libenti daretis animo labores & operam ad dictam concordiam reformandam, & quòd amicitia inter vos & Philippum minimè nos moueret, nam exquo ſine ſcitu & aſſenſu noſtro treugas ad terminos ad tractandum de pace inter nos & dictum Philippum, accepimus dictam amicitiam cum eo de conſilio principum veſtrorum, quibus viſum fuerat quod hoc (ſaluo honore veſtro) poſſetis facere, contraxiſtis, vicariatum nobis per vos commiſſum reuocaſtis. Et quidem zelum quem habetis ad faciendam dictam concordiam, plurimùm commendamus. Et reuerà votiuum foret nobis admodùm & acceptum ſi poſſet fieri per tanti mediatoris inſtantiam pax optata. Sed quia ſcimus ius noſtrū in regno Franciæ ſatis clarum, illud arbitrio dubio non proponimus ducere alicui, per noſtras litteras committendas, verùm dum attenta meditatione penſamus, qualiter veſtra conſideratio circumſpecta videns noſtram patentem iuſticiam, & dicti Philippi duritiam obſtinatam & iniuriam, nobiſcum contra dictum Philippum veſtri gratia ligiam feciſtis, velut in ſpecialem adoptionis filiū de dilectionis exuberantia nos admittentes, vt cum pace veſtra loquamur mirari non ſufficimus, quòd prępotens veſtra ſublimitas, quę ad laudem bonorum & vindictā malorum eſt diuinitùs inſtituta, cōtra nos dicto Ph. iniuriatori noſtro notorio ſe ligauit. Et id quod dicitur nos ſine ſcitu & aſſenſu veſtro cum pręfato Ph. treugas ad tractatum pacis iniiſſe, non debuit conſideratis facti circumſtācijs rationabiliter mouiſſe, quia dum obſidebamus ciuitatē Tornacenſem, oportuit nos eorum ſequi conſilia, qui nobis auxilia & comitiuam tunc fecerunt, & hyemis ſubita vicinitas ac locorum diſtātia veſtram ſuper hoc conſulere celſitudinem minimè permiſerunt. Immò nobis aliàs (ſi recolitis) conceſsiſtis, quòd ſi opportunitas arrideret tractare poſſemus de pace vobis inconſultis, ita tamen, quòd ſine conſenſu veſtro pacem finalem cum dicto P. nullatenùs faceremus, quam nunq̄ facere proponebamus priuſq̄ veſtrum ſuper hoc habuiſſemus ꝓuidū conſiliū & aſſenſum. Sed in votis geſsimus vobis in omnibus facere quod debuimus iuxta vires, ſperantes quòd fraternæ veſtræ plenitudo beneuolentiæ, nos ad tempus benigniùs ſupportaſſet. Videtur etiam aliquibus quòd reuocatio dicti vicariatus facta fuerit præmaturè iuxta ſponſionem ſuper hoc per imperiales

riales

tales nobis factā, non debuiſſent fieri quouſq; regnū Franciæ, vel maiorē partem eiuſdē fuiſſemus adepti. Præmiſſa quæſumus velit veſtra nobilitas debitè pōderare, & vlteriùs facere quod debet, quia per dei gratiā vobis & veſtris ſemp iuxta menſurā impenſæ nobis beneuolentiæ gratiā faciemus pro viribus repēſiuā. Celſitudini veſtræ donet altiſsimus votiuæ fœlicitatis augmentum. Dat. Londini anno regni noſtri Franciæ. 2. regni verò noſtri Angliæ. 15.

Mortuo Benedicto 12. ſucceſsit Clemens 6. Hic de abbate ordinis S. Benedicti factus eſt Attrebaten. epiſcopus, poſtea ſucceſsiuè ad archiepiſc. Senonēſem, & Rothomagen. aſſumptus, deindè ad Cardinalatū, & tandem ad Papatum aſcendit.

Obijt Papa Benedict. 12.

EDvvardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, vener. &c. ſalutē. Terribilis in iudicijs & inſcrutabilis in conſilio Rex cœleſtis, qui dignè flagellat filios quos diligit, oſtendit plerunque peccanti populo dura, peccantes propter iniquitates ſuas humilians, vt ſic ad ſe reuerſi, quærant humiliùs nomen eius. Penſantes itaque quantis guerrarum incommodis & aduerſitatibus nos & ſubiectus nobis populus peccatis noſtris, vel ipſius populi ſeu vtriuſque forſitan exigentibus, fuimus à longè retrò temporibus, & adhuc ſumus inaniter laceſsiti, ac facultatibus collapſi grauiter & exhauſti, ac conſiderantes periculoſa diſcrimina nobis & noſtris veriſimiliter imminentia, niſi diuina prouidentia clementiùs reſpexerit nos ex alto, tanta tribulatione malorum & dolorum dum noſtrum conſpicimus imperfectum, diuinam contemplamur omnipotentiam operantes, quòd iuſtus iudex, verax deus, benignè reſpiciet cauſæ noſtræ veritatem & iuſtitiam, & humiliabit calumniatorem, & ſic ſub miſerationis diuinæ fiducia rem aggrediētes arduam, paſſagium noſtrum verſùs partes Franciæ ordinauimus validum & feſtinum, & alium exercitum verſùs partes Scotiæ duximus tranſmittendum, vt ſic, per dei gratiā cōminatis nobis occurramus periculis, & fidelibus noſtris poſt magnā quā paſsi ſunt inquietudinē quietis pulchritudinē præparemus. Cū igitur cōſtituti ſitis pro hominibus à domino, vt offeratis dona & ſacrificia pro peccatis, attēdite quæſumus prędicta, nedū noſtra, ſed publica pericula, preces pro fœlici progreſſu noſtro fundētes altiſsimo, ſupplētes vices Moſis, vt nos & noſtri poſsimus aduerſarijs in veſtrarū erectione manuū præualere, & vt augmentū gratiæ nobis multiplicatis interceſſoribus largiatur, faciatis per noſtras ciuitates & diœc. prędicationes & pceſsiones fieri, & alia piæ placationis officia miſericorditer exerceri, vt Deus miſericordiarū ſuper nos & exercitus noſtros manū ſuæ benedictionis extendat, & actus noſtros in beneplacito ſuo ſic dirigat, vt ſibi cedant ad laudem, nobis ad meritum & ſubiectis nobis fidelibus commodum & quietem. Dat. &c. Anno regni noſtri Angliæ. 16. regni verò noſtri Frāciæ. 3.

HOc anno inita eſt treuga inter reges Franciæ & Angliæ, mediantibus duobus Cardinalibus, in hunc modum, videlicet, quòd ſuper omnimodis cōtrouerſijs & diſſentionibus, mittantur ad curiā Romanā aliqui de ſanguine regum dictorum nobiles, & alij habentes poteſtatem concordiam ordinādi, affirmandi & roborādi, ſuper cauſis, à partibus oſtenſis, ſecundùm tractatū domini Papæ & nobilium prædictorum. Et poterunt partes dicere & præponere rationes ſuas coram domino Papa, non tamē ad finem diſſentionis & dandi ſententiam, ſed pro facienda pace meliori & tractatu. Item quòd antedicti nobiles, qui ad curiam mittentur Romanam, ſint in curia citra feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ proximò futurum, negotiaq; præfata diuino mediante ſuffragio, ſummi necnon pontificis inſtantia, citra feſtum natalis domini, etiam de aſſenſu dictorum nobilium, termino illo nullatenùs prolongato maneant expedita. Si verò dominus Papa fuerit impeditus, vel pacem & concordiam inter reges

reges prçfatos reformare nõ poterit, treugæ nihilominus vſque ad terminũ infra politũ perſeuerent, & firmiter ab omnibus conſeruentur. Ad finem quoque illum quòd negotia ſupradicta meliorem pleniorémquè ſortiantur effectũ, cõcedantur treugæ, vt ad feſtum ſancti Michaelis in menſe Septembri proximò futurum, & à feſto illo vſque ad finem trium annorum proximè ſequentium, inter prædictos reges Angliæ & Franciæ regémq; Scotiæ, comitem Hannoniæ, duces Brabantiæ & Gelrç, Marchionem de Gillers, dominum Iohannẽ de Hãnonia, & gentem Flandrię, omneſquè eis adhærentes in omnibus terris eorũdem à tempore datæ treugarum præſentium, per totum tempus ſupradictum. Inſuper rex Scotiæ, comes Hannoniæ, & dictis regibus cæteri nobiles alligati, mittant nuncios ſuos ad curiam præfatam, cum poteſtate conſentiendi & affirmandi, ſecundùm tractatum coram domino Papa habendum, in quantũ eos attinet, citra feſtum ſancti Iohannis prænotatum: ſi verò dictorum nobiliũ aliqui nuncios (vt prçmittitur) ad curiam Romanam mittere non curauerint, negotia ſupradicta nequaquam ob hoc maneant prolõgata. Conſeruentur quoque prædictæ treugæ in Britannia inter ſupradictos & eis adhærentes, quanquam in ducatu illo ius ſe dixerint poſsidere. Durante verò treuga, ciuitas de Vanes in manibus Cardinalium nomine domini Papæ detineatur; elapſiſquè treugis, de vrbe illa ſuam faciãt voluntatem. Cardinales inſuper partes ſuas diligenter apponant, pro abſolutione Flandrenſium, & ſententijs quas incurrerunt amouendis, & quòd via bona & rationabilis inueniatur, curioſè ſtudeant laborare. Comes Flandriæ ſicut dominus ſine medio, & medius velut ſuperior, durante treuga remaneat in Flandria, ita tamẽ quòd hoc fiat de aſſenſu populi Flãdriæ, ſi verò aliqui in VVaſconia, vel alibi, durãte treuga, vicinis ſuis vel inimicis partis alterius guerrã ſuſcitent, dicti reges p ſe, nec p alios, directè vel indirectè, ſe nullatenùs intromittant, nec ob hoc treugę violatę ſint infectę. Dicti verò reges partes ſuas diligenter ſine fraude apponant, nec vnius partis ſubditi durante treuga, parti alteri in VVaſconia & Britannia guerrã moueant quoquomodo, nec aliquis vni parti obediens, pẽdente treuga, parti alteri fœdus ſiue amicitiam inire permittatur, nec detur vel promittatur quicquam durãte treuga directè vel indirectè pro guerra ſuſcitanda, & tam per terrã quàm per mare treugæ firmiter ab omnibus ſint cõſeruatæ. In VVaſconia verò & in Flandria infra 15. dies, in Anglia & in Scotia, infra .40. dies treugæ fiant proclamatæ. Omnes captiui partis vtriuſque à dominica ante feſtum ſancti Vincentij proximò præterita, vſque ad diem præſentem, de carceribus eijciantur, bona rapta reddãtur, & liberi, prout ratio exigit, dimittantur. Nulla nocumenta vel inuaſiones durãte treuga inter partes in præiudicium treugæ fiant vel deſpectum. Dicti quoque reges & eis adhærentes durante treuga in tali remaneant poſſeſsione & ſeiſina, qua hodie perſiſtunt in omnibus bonis, terris & poſſeſsionibus, quas detinent vel acquiſierant quoquomodo. Et ſecurè de vna terra in alteram redibunt, & omnes mercatores cum mercibus, & cæteri ſinguli fideles, tam per terram quàm per mare & aquas conſuetas, tamen in regno perſolutis, ita liberè veniant & ſecurè, ſicut tempore prædeceſſorum dictorum regum ire ſolebant & redire, exceptis bannitis dictorum regnorũ pro alijs cauſis & pro guerris regum ſupradictorũ: ſed Barones VVaſconiæ & cæteri de ducatu eodem banniti in dicta guerra cõtinentur, & ire & redire poterunt, durante treuga ſçpedicta, banniti verò & fugitiui patrię Flandrenſis, qui fuerunt ex parte regis Franciæ durante treuga, Flandriam intrare non poterãt: dictæ verò treugæ continebunt & comprehendent Hiſpanos, Cathalanos, Ianuenſes, Prouinciales, Epiſcopum Cameracenſem, & capitulum cameratum, caſtra Pagi Cameracenſis, domi-

dominum de Brette vicecomitem de Frbnſas, dominum de Tynbon, dominum Iohannem de Vernun, Dominum de Roya. Dominus verò Odo dux Burgundię, dominus Petrus dux de Burbon, in animam domini Philippi regis Franciæ: & dominus Henricus Lancaſtriæ, dominus VVilhelmus de Boun, dominus VVilhelmus de Monte acuto comites, in animam domini Edvvardi regis Angliæ ſecundùm mādatum eis per reges ſæpefatos factum, tactis ſacroſanctis Euangelijs iuramentum pręſtiterūt concordale. Dat. in Prioratu ſanctæ Mariæ Magdalenæ de Maletrete, ordinis ſancti Benedicti, diœceſis Nauet. 19. die Ianuarij, anno domini. 1342.

ANno gratiæ milleſimo trecēteſimo quadrageſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij quintus decimus, tenuit rex natale apud VVindeſore. Eodem anno rex Edvvardus cum ſuo nauigio Britanniam nauigauit, vbi per cibos & potus incōgruos plures amiſit de ſuis. Quo tempore miſſi ſunt ad eum duo Cardinales, qui ex parte Papę treugas triennales indixerunt inter reges, ſub quo ſpacio de iure quod rex Angliæ vendicauit in regnū Franciæ diſcuti poſſet ad plenùm. In redeundo quoque de Britannia maxima incōmoda per marinam tempeſtatem perpeſſus eſt, quę vtique dicebantur per nigromanticos regis Franciæ procurari. Hoc anno quinto die Iunij apud maneriū regium de Langele, iuxta ſanctum Albanum, domina Philippa regina peperit filium, qui baptizatus eſt à domino Michaele Abbate de ſancto Albano, & nominatus eſt Edmundus. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer, rerum venaliū copioſus: regionibus Franciæ atque Scociæ otioſus: Angliæ laborioſus, ſumptuoſus, & ſtudioſus.

Natale celebratum apud Windeſor.

Regina peperit quintū filium vocatum Edmundum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij ſextuſdecimus, tenuit rex natale apud Kenyngton ſolenniter, cum multitudine tam incolarum quàm alienigenārum magna nimis. Hoc anno Ludouicus de Bauaria, qui ſe imperatorem appellauit, fœdifragus & falſus, vicariatum citra Coloniam a rege Angliæ, (vt ferebatur minus conſultè ſuſceptum) per ſuas litteras reuocauit, & ſpretis fœderibus regi Angliæ ſacramento firmatis, amicitias contraxit cum rege Francorum. Sub eodem anno rex Angliæ tranſfretauit in Britanniam Armoricam, iteratò recepto prius homagio de domino Iohanne de Monteforti, pro Ducatu Britanniæ, qui fuit verus hæres ducatus eiuſdem, volens iuūare ipſum contra Dominum Carolum de Bloys, qui deſponſauit filiam alterius fratris germani, vbi rex Edvvardus plures villas, munitiones & caſtra rebellātia fortiter cōquiſiuit, & poſt obſedit ibidem villam de Vanes. Et quamuis Philippus de Valeys rex Franciæ ſibi cōglomeroſa multitudine occurriſſet, & treugas feciſſet, nihilominùs remanſit villa prædicta regi Angliæ ſubiugata.

Natale apud Kenington.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij ſeptimus decimus, tenuit rex natale apud VVoodſtock, cum regina Philippa, & filijs eorundem, ac primogenito ſuo principe VValliæ, & Comitibus ac Baronibus multis valde. Eodem anno Clemens ſextus, quondam Rothomagēſis Archiepiſcopus, ſucceſsit Benedicto duodecimo. Iſte Clemens vir inſignis litteraturæ fuit, ſed prodigalitatis profuſiſsimæ, adeò vt dignitates Eccleſiaſticas vacantes in Anglia, ſuis conferret Cardinalibus, nouoſquè pro eis in Anglia titulos moliretur imponere, qua de cauſa Rex Angliæ offenſus, prouiſiones per dominum Papam factas ceſſauit. Et ne quis deinceps tales prouiſiones afferret, ſub pœna carceris atque capitis interdixit. Hoc anno per totum regnum Angliæ decimæ tam temporalium quàm ſpiritualium regi ſolutæ ſunt.

Natale apud Woodſtock.

Eodem anno dominus Henricus de Lancaſtria, comes de Derby, cum comitibus de Glouernia, de VVarvvico, Northamtonia & Oxonia, Barone de Staf- forde, Roberto de Vfforde iuniore, & alijs multis valentibus, & exercitu numeroſo profectus eſt verſus Scotiam, ad diſſoluendam obſidionem quam Scoti plantauerant circa caſtellum de Louhmaban, quod quidem caſtrum cõmiſſum fuerat cuſtodiæ comitis de Northamtonia, VVilhelmo de Boun, qui quẽdam militem dictum VValterum de Selby cuſtodem in eodem caſtro conſtituerat loco ſuo, ſed probitate dicti VValteri, & Epiſcopi Carleolenſis, nec non domini de Lucy fuerat obſidione liberatum, antequam ſupradicti heroes adueniſſent, ſic quòd redierant negotio nullo facto. Circa præſens tempus Henricus Burghvvaſh Lincoln. epiſcopus in Flandria apud Gandauum diem clauſit extremum. Cui ſucceſsit Thomas le Beck, clericus nobilis & excellens. Iſte Henricus quondam Lincolnienſis epiſcopus cupidus & auarus, apud prędium ſuum de Tynghurſt, parcum fecerat, & ſuorũ terras contiguas ipſis iunctis eidem parco adiecerat, & ſepibus ac foſſatis incluſerat, non ſine diris illorum increpationibus ademerat terras ſuas. Poſt mortem verò ſuam apparuit cuidam ex armigeris ſuis quõdam, cum pharetra & arcu, ſagittis & cornu, indutus breui tunica, & ipſa viridi, & ait ei. Noſti quòd nõ ſine dei offenſa & iniuria pauperum clauſerim iſtum parcum, datus ſum igitur nõ ſine pœna ad cuſtodiam huius parci prout vides, quouſq; terræ iſtic incluſæ priſtinis poſſeſſoribus reſtituantur. Vade ergo ad fratres meos Lincolnieñſes canonicos, & roga eos ex parte mea, vt hæc omnia pauperibus poſſeſſoribus redonentur, à quibus cum iniuria ea tuli. Canonici verò hæc audientes, & iniuriam prælibatam non ignorantes, miſerunt vnũ de canonicis VVilhelmum Bacheler appellatum, ad reſtituendum ſua ſingulis, & ſepes extirpand. foſſatáq; complananda, qui rediens per Abbatem de Sancto Albano Michaelem, ſibi narrauit hæc omnia ſeriatim.

Eodẽ anno Papa Clemens iterum fecit in Anglia prouiſiones duobus Cardinalibus de beneficijs proximò vacantibus præter Epiſcopatus, & Abbathias ad extentam duarum millium marcarum. Quod rex & tota regni nobilitas pati noluit, ſed procuratores dictorum Cardinaliũ ſub pœna carceris Angliam exire coegit. Et citò poſt rex direxit Papæ illam famoſam epiſtolam pro libertate eccleſiæ Anglicanæ contuenda, quam præſentibus duximus inſerendam.

Epiſtola miſſa Papæ Clementi pro libertate Eccleſiæ Anglicanæ, plena fructu, cui pro tunc Papa aut Cardinales reſpondere rationabiliter neſciebant.

SAnctiſsimo in Chriſto patri ac domino, domino Clementi, diuina prouidentia ſacroſanctæ Romanæ ac vniuerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici, Edvvardus eiuſdẽ gratia rex Fräcię & Anglię, & dominus Hibernię, deuota pedũ oſcula beatorum. Penſata ſedis apoſtolicæ clementia, quæ de fomento deuotionis Chriſti fidelium, & animarum ſalute, ſolet eſſe ſummè ſolicita, non quærens quę ſua ſunt, ſed quæ ſunt potius Ieſu Chriſti, tenet probabiliter noſtra fiducia, quòd veſtra maturitas in ſpecula celſitudinis Apoſtolicæ præclaritate meritorum & ſciẽtiæ diuinitus iam erecta, ea quæ decus eccleſiæ, & deuotionẽ plebis attenuãt, ac animarum & rerum pericula comminantur, curabit miſericorditer reformare. In publicam autem nõ ambigimus notitiã proueniſſe, qualiter ab exordio naſcentis eccleſiæ in regno noſtro Angliæ progenitorum noſtrorum regum Angliæ, & procerum ac fideliũ dicti regni dignè recolẽda prioritas propter diuini cultus augmentum cõſtruxit eccleſias, & ipſas amplis dotauit poſſeſsionibus & priuilegijs cõmuniuit, ponens in eis miniſtros idoneos, qui fidẽ catholicã in ſubiectis ſibi linguis, & populis fœliciter pegerũt, ꝑ quorũ curã & ſolicitudinẽ vinea dñi ſabaoth in cultu & fructu, ibidẽ mirificè fœcũdauit,

tur, ſed quod dolendũ eſt, ipſius vineæ propagines degenerãtur in labruſcas, & exterminant eam apri de ſilua, ſingulareſquè feræ depaſcunt eam, dum per impoſitiones & prouiſionẽs ſedis apoſtolicę, quæ ſolito grauius inualeſcunt, ipſius peculium contra piam voluntatem & ordinationem donatorum, manus occupant indignorum, & præſertim exterorum, & eius dignitates & beneficia conferuntur pinguia perſonis alienigenis, plerunq; nobis ſuſpectis, qui non reſidẽt in dictis beneficijs, & vultus commiſſorum eis pecorum non agnoſcunt, linguã non intelligunt, ſed animarum cura neglecta, velut mercenarij ſolummodò temporalia lucra quærunt, & ſic diminuitur Chriſti cultus, animarum cura negligitur, ſubtrahitur hoſpitalitas, eccleſiarum iura deperiunt, ruunt ædificia clericorum, attenuatur deuotio populi, Clerici dicti regni viri magnæ literaturæ & conuerſationis honeſtę, qui curam & regimẽ poſſent ſibi ſalubriter peragere, & forent pro noſtris & publicis conſilijs opportuni, ſtudium deſerunt, propter promotionis congruæ ſpem ablatam, quæ diuinæ ſcimus non eſſe placita voluntati. Quinimmò graue noſtrum & fidelium noſtrorum verſatur præiudicium & ineffabile periculum, niſi ſuper hoc citiùs & conſultiùs caueamus. Nam ius patronatus quod nos & fideles noſtri in talibus obtinemus beneficijs eneruatur. Curia noſtra in qua duntaxat cauſæ ſuper iure patronatus dictorũ beneficiorum tractari debent deluditur, & ſic iura coronæ noſtræ tam probroſè quàm damnoſè deperiunt, & regni theſaurus ad extraneos, ne dicamus noſtros maleuolos aſportatur, ſubtili forſan coniectura, vt regni depreſſo ſacerdotio, & eius exhauſto theſauro, reddatur regnum debilius in aduerſis, quæ ſingula & alia quæ ex præmiſsis ſequuntur incommoda, fuerunt nuper coram nobis in parliamento noſtro generali pro communitate dicti regni palam expoſita, vnanimi & feruenti petitione ſubiuncta, vt prædictis diſpendijs quæ dictæ communitati videntur intollerabilia celeriter occurramus. Nos autem Anglicanæ depreſsionẽ eccleſiæ, & exhæredationem coronæ noſtræ, ac mala prædicta quæ diſsimulata diutius adijcerent veriſimiliter grauiora, patulo cernentes intuitu, ad vos ſucceſſores Apoſtolorum principis, qui ad paſcendum non ad tondendũ oues dominicas, ac ad confirmandum, & non ad deprimendum fratres ſuos mandatum à Chriſto ſuſcepit, iſta deferrimus votiuis affectibus ſupplicantes, quatenus præmiſsis debitè ponderatis ac conſideratis, quòd de iure creandi ſunt de vico populi magiſtratus, & iuxta dictum Prophetę, dandi ſunt de eodem loco populi vinitores, quod per beatos Apoſtolos legitur effe factum, dum gentibus viros linguarum ſuarum habentes notitiam tranſſumpſerunt, penſata etiam deuotionis plenitudine, qua domus noſtra regia, & clerus & populus dicti regni perſtiterunt hactenus in obedientiam dictæ ſedis, propter quod non haberet paternus affectus eis onera & grauamina cumulare, vt pater filijs theſaurizans, alleuians dictarum impoſitionum, & prouiſionum, ac onerum tam per ſedem apoſtolicam inualeſcentium grauitatem, permittentes vlterius vt patroni patronatus ſui ſolacium non amittant, eccleſiæquè cathedrales & aliæ dicti regni liberas electiones & earum effectum habeãt, quas quidem eccleſias dicti progenitores noſtri dudum ſingulis vacationibus earundem perſonis idoneis iure ſuo regio liberè conferebant, & poſtmodum ad rogatum & ad inſtantiam dictæ ſedis ſub certis modis & conditionibus conceſſerunt, quòd electiones fierent in dictis eccleſijs per capitula earundem, quæ conceſsio fuit per ſedem apoſtolicã ex certa ſcientia confirmata. Sed contra formam cõceſsionis & confirmationis prędictarum, dicta ſedes per reſeruationes & prouiſiones ſuas dictis capitulis electiones adimit ſupradictas, & nobis ius & prærogatiuam, quæ iuxta formam dictæ conceſsionis nobis competunt in hac parte, propter quod iuxta legẽ dicti

regni noſtri, ex quo lex in conceſsione poſita non obſeruatur, conceſsio reuoluitur, & rei ſtatus reuertitur in primæuum ſuper præmiſsis. Itaque dignetur quæſumus veſtra benignitas ad honorem Dei & ſalutem animarum, necnon ad tollendum ſcandala & pręiudicia pręlibata, feſtinum & ſalubre temperamentũ apponere, vt nos & noſtri qui perſonam veſtram ſanctiſsimã & ſanctam Romanam eccleſiam revereri cupimus vt debemus, ceſſantibus dictis malis intolerabilibus, in paternæ veſtræ dilectionis dulcedine quieſcamus, reuireſcat veſtraq; deuotio per oſtenſam nobis piæ moderationis veſtræ clementiã recreata. Conſeruet vos altiſsimus ad regimen Eccleſiæ ſuæ ſanctę per tempora proſpera & longæua. Datæ apud VVeſtmonaſterium. 26. die Septembris, anno regni noſtri Franciæ quarto, regni verò noſtri Angliæ, decimo ſeptimo.

Epiſtola regi directa pro Cardinalibus, quibus prouiſiones prius fecerat, expulſis de ſuis prouiſionibus.

CLemens epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, chariſsimo in Chriſto filio, Domino Edvvardo regi Angliæ illuſtri ſalutem & apoſtolicam benedictionẽ. Dudum poſt creationem nouorum ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinaliũ, prouida & matura deliberatione præuia per nos facta, honoribus dei & eccleſię ſuæ ſanctæ, ac vtilitati reipublicæ conuenire, quòd Cardinales ipſi, qui ſuper expediendis negotijs ad alueum Apoſtolicæ ſedis vndique confluentibus nobiſcum labores & onera partiuntur, & haberent congruè vndè ſuis valeret neceſsitatibus ſecundùm ſtatus ſui decentiam prouideri. Demùm excogitatis vijs & modis licitis, quibus abſque minori eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarũ grauamine huius prouiſio ſequi poſſet, de beneficijs eccleſiaſticis tunc in diuerſis regnis in partibus Chriſtianitatis vacantibus, & in antea vacaturis vſque ad certam ſũmam, pro ſingulis eorundem nouorũ Cardinalium, & ſub certis formis & limitationibus pręfatis Cardinalib⁹ diſtinctis eis, prout expedire vidimus prouincijs, gratias fecimus ſpeciales. Cum autẽ duobus ex eis de ducatu Aquitaniæ oriundis, videlicet dilectis filijs noſtris Adamare, titulo ſanctę Anaſtaſię, & Geraldo, titulo ſanctæ Sabinę præsbiteris, Cardinalibus de huiuſmodi beneficijs in regno & terris tuis (fili chariſsime) coſiſtentibus in forma pro ipſis & alijs pręd ctis Cardinalibus cum magna deliberatione conſilij ordinata, gratias huiuſmodi prouiderimus faciendas, ipſiquè pro eis conſequendis gratijs certos procuratores & nuncios ſuos eccleſiaſticos, viros ſcilicet prudentes & literatos, ad partes regni tui Angliæ deſtinarent, ipſi procuratores & nuncij poſtq̃ ad regnum peruenientes pręd ctum, inceperunt ibidem dominorum ſuorum pręd ctorum negotia proſequi ſupradicta, per gentes & officiales regios non ſolùm impediti ſuper eis, quinimmò captiuati, & tandem de regno pręd cto expulſi cum ignominia, ſicut infeſtis nimis relatibus percepimus, extiterunt. Profectò (fili dilectiſsime) ſi præmiſſa quæ de procuratoribus prædictis præmittimus veritate nituntur attenta, deuotione ſincera, quam ad dominum & ſacroſanctam Romanã eccleſiam matrem tuam gerere dinoſceris, ſicut claræ memoriæ progenitores tui reges Angliæ geſſerunt, dum in humanis agerent, ea de tua proceſsiſſe conſcientia faciliter credere non valemus. Certum eſt autem, quòd non ſolùm in regno & terris tuis prædictis, immò quaſi in omnibus regnis & partibus tam propinquis quàm remotis, vbi catholicæ fidei viget cultus, alijs nouis Cardinalibus conſimilem gratiam fecimus, in quibus rebellionem aliquam præter prædictam, quã (ſi vera ſit) cum dolore cordis referrimus factam, nullatenùs audiuimus vſquequaq;: ſatis namque honoribus & cõmodis regijs credebamus & credimus expedire, quòd Cardinales, & illi maximè qui naturaliter

afficiuntur

afficiũtur ad honores & cõmoda tua regia, in regno & terris tuis beneficia obtineant eccleſiaſtica, quia ex hoc proculdubiò libentiùs & fræquentiùs ad promouendos profectus regios inducuntur, & vtinam illi qui nutriti de micis eiuſdem Romanæ eccleſiæ, & ad honores & ſtatus exaltati per eam, impedimenta & alia prædicta procuraſſe, non abſq; magnæ ingratitudinis vitio, & alijs ſuis periculis veriſimiliter extimantur, ex quibus præter hoc excommunicationis & alijs pœnis & ſententijs promulgatis aduerſùs tales à canonibus, ſe periculoſè nimium ſubiecerunt, quæ ſalutis, famę, & honoris regij fœlicia reſpiciunt incrementa, fidelibus intenderunt ſtudijs, & contrarium acceptando nequaquã lucra propria ſub manu regia venarentur. Demùm regiam rogamus excellẽtiam, & in Domino attentiùs exhortamur, quatenùs hijs quæ pręmiſimus & alijs quæ in hac parte circumſpectioni regiæ poſſunt occurrere, diligenti præmeditatione intra pectoris regij clauſtra diſcuſsis, ea quæ contra dictos procuratores & quoſdã alios præfati Adamari Cardinalis, qui poſtmodùm in eodem regno capi & detineri dicuntur, facta fuerunt, reparari & reuocari decenter & benignè faciat, ipſoſquè procuratores regio fauore ſuffultos, circa proſequenda in eodem regno ſupradicta negotia, plena ſecuritate gaudere, pro diuina & noſtra dictæquè ſedis reuerentia faciat regia celſitudo, aures non accomodando regias illis aliquã in Dei offenſam, Eccleſiæ prædictæ contumeliam, ac honoris, ſalutis & famæ tui culminis læſionem, poſſent quomodolibet redundare, vt Dominum tibi ſemper propitium, & ſedem prædictam ſuper tuis oportunitatibus conſtituas promptiorem. Reſcripturus nobis fili dilectiſsime, quæ tua regalis circumſpectio circa hæc prouiderit ordinanda. Datæ apud villam nouam Aniuoniæ diœceſis quinto calendarum Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Per idem tempus rex Angliæ miſit procuratores ad Romanam curiam, Dominos Henricum de Lancaſtria comitem de Derby, Hugonem le Spencer, Radulphum de Stafford, cum Oxonienſi epiſcopo & multis alijs, dans eis plenam poteſtatem & mandatum ſpeciale ad tractandum coram ſummo Pontifice de iure ſuo in regnum Franciæ, non vt Iudice, ſed vt priuata perſona & amico cõmuni, non in forma, nec in figura iudicij, &c.

De procuratoribus miſſis ad curiã Romanã

Eodem tempore contigit quoddam mirabile in partibus borealibus, de quodam iuuene qui fuerat in familia domini I. Baronis de Grayſtok, qui cum equitaret lætus & hilaris per quendam campum ſeminatũ cum ſiligine, & cerneret ſiliginem in modum æquoris fluctuare, repentè conſiderat quendã homunculũ rubeum de ſiligine caput erigere, qui quantò plus conſiderauit eundem, tantò plus videbatur ſibi eum creſcere in ſtatura, qui appropinquans arripuit frænum eius, & vellet, nollet, duxit eum in ſiliginem, ad locum vbi (vt ſibi viſum fuit) pulcherrima domina cum multis puellis ſibi ſimilibus reſidebat, quę mox juſsit eum equo deponi, & pelle carnibuſq; lacerari, & demùm excoriari mandauit. Deindè prædicta domina caput ſuum ſecans per medium, cerebrũ (vt putabat) abſtulit, caput vacuũq; recluſit. Quibus ita geſtis, eum leuari fecit in equum, & abire demiſit. Nec mora, expers & inops ingenij, cæpit furere, & furioſos geſtus continuare. Cumquè perueniſſet ad villam proximam, quædam puella quæ & ipſa de domini ſui familia fuerat, & eum multùm dilexerat, venit ad eum & curam illius egit, & ne damna inferret ſibi miniſtrantibus, cathenis eum coarctari fecit, quæ duxit eum ad multos ſanctos tranſmarinos pro conſequenda ſanitate, ſed cum nil profeciſſet ibidem, regreſſa eſt in Angliam cum eodem. Non tamen defuit ſibi ille rubeus & rufus qui ſibi prius apparuit, ſed vbique viſibilis ſibi affuit. Et licèt tribus aut quatuor cathenis ligatus fuiſſet, eas ſemper ſol-

De quodam iuuene mirabiliter ſenſu alienato.

uere

uere conſueuit. Tandem apud ſanctum Iohannem de Beuerlaco poſt ſex annos huius miſeriæ recepit integram ſanitatem. In placidum nempè ſoporem reſolutus, viſum fuit ſibi pulcherrimam dominam eius caput iteratò diuidere, & cerebrum per priorem ablatum dominam, reſtituere loco ſuo. Reſtitutus prouidè priſtinę ſanitati, duxit præfatam puellam quę eum circumduxerat, & ex ea quindecim filios generauit; quâ defunctâ, ad ſacros ordines ſe contulit, & presbyter eſt effectus, & promotus ad Eccleſiam de Thorpbaſſet. Dum autem miſſam cum deuotione ſumma celebraret, & corpus Chriſti (prout moris eſt) populo videndum manibus eleuaret, apparuit rufus ille præfatus, & ait, Sit amodo tibi cuſtos, quem tu tenes in manibus, nouit nempè ipſe te quàm ego melius cuſtodire. Hoc anno Antonius Beck obijt, Epiſcopus Norvvicēſis, cui ſucceſsit VVilhelmus Bateman. Hic auditor papalis palatij ſatis famoſus, hoc tempore miſſus eſt à Papa ad regem Angliæ, qui inter cætera retulit regi, quòd dux Bauariæ Papæ in omnibus ſe ſubmiſit, & abſolutionis beneficiū promeruit ab eodē: & ſic Papa imperium quòd prius iniuſtè renuerat, ſibi iuſtè cōtulit & gratioſè. Rex verò cùm hęc audiſſet ira cōmotus ita reſpondit: Et ſi ipſe componat cum rege Franciæ, ego tamen paratus ſum confligere cum vtroq;.

Obijt epiſcopus Norvvicenſis.

Hoc anno ad turrim Lōdoniarum iuſsit rex florenos fieri, ſcz. denarium, obolum & quadrantem. Sub his diebus, ciuitas de Algazira capta eſt per regem Hiſpaniæ, qui eam per triennium, per terram & per mare obſederat, cum penè innumerabili populo Chriſtiano. Rex verò de Garnade qui eam occupauerat cum Sarracenis deuenit vaſſallus regis Hiſpaniæ, & eidem conſtituit cenſum annuum duodecim millium florenorum. Dominus Papa his auditis, in dicta ciuitate ſedem ſtatuit Epiſcopalem, & epiſcopum illius vrbis ſubiecit tanquam ſuffraganeum Metropolitanę Eccleſiæ Hiſpalenſi.

De florenis factis primo.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij octauus decimus, Rex Edvvardus fecit conuocari plures artifices ad caſtrum de VVindeſore, & cæpit ædificare domum, quæ rotunda tabula vocaretur: habuit autem eius area à centro ad circumferentiam, per ſemidiametrum centum pedes, & ſic diametrū ducentorum pedum erat. Expenſæ per hebdomadam erant primò centum libræ. Sed expoſt propter noua quæ rex ſuſcepit de Frācia, reſecabantur ad 20. l. eò quòd cenſuit pro alijs negotijs theſaurum plurimum comportandum. Eodem tempore Philippus de Valeys rex Franciæ hoc facto regis Angliæ prouocatus, cæpit & ipſe rotundam ædificare tabulam in terra ſua, vt ſic ſibi attraheret militiam Alemanniæ & Italiæ, ne ad regis Angliæ tabulam properarent. Per idem temporis rex Franciæ conceſsit ſuis hominibus liberam facultatem proſternendi arbores pro nauibus faciēdis in omnibus balliuis ſuis, vndè infra breue tēpus maxima copia nauium fabricata eſt, quæ multa damna Anglicis intulerunt.

Rotunda tabula in Anglia.

Rotūda tabula in Francia.

Eodem anno quædam puella quinquennis, apud molēdinum de Bettleſpole iuxta Redburnam cadens in aquam, ſubitò ſubmerſa eſt, & cum eodem tempore molendinum moleret, & rota vehementius per aquę abūdantis decurſum volueretur, eiuſdem puellæ corpus pertranſiuit rotam, ſed quod credebatur ſub rota contritum vel conquaſſatum, integrum permanſit & illęſum, ſaltem ab ipſius rotæ oppreſsione. Cumq; plurimi occurriſſent ad ſpectaculum, vt viderent matrem puellæ vehementius lugere, & compati natæ ſuæ, fundentes vnanimiter orationem ad beatum prothomartyrem Albanum, & menſurantes corpus puellæ, idemquè plicantes; quod mirum dictu eſt, cæpit puella reuiuiſcere, & poſt modicum temporis perfectæ ſe vitæ redditam demonſtrare. Clerus Anglicanus regi conceſsit decimas triennales, & rex conceſsit eiſdem per

Miraculum factum per S. Albanum.

chartam

chartam ſuam, quòd nullus Archiepiſcopus ſiue Epiſcopus ſit arenatus coràm Iuſticiarijs ſuis cauſa cuiuſcunq; criminis, ſi ipſe ſpecialiter non præceperit, quouſque aliud remedium ordinetur. Item quod nullus clericus ſit arenatus coram Iuſticiarijs ſuis, ſiue ad ſectam ſuam, ſiue partis, ſi clericus ſuæ clerimoniæ ſe ſubmittat, dicens ſe membrum Eccleſiæ ſanctæ, non debere ipſis Iuſticiarijs reſpōdere. Et ſi ſibi imponatur, quod duas vxores duxerit, ſiue vnam viduā, quod ſuper hoc Iuſticiarij nō habeāt cōmiſsionem nec poteſtatē ad tractādum per inquiſitionē, vel alio modo bigamiam, ſed mittatur curiæ Chriſtianæ &c. Venit eo tempore quidam medicus Saracenus, ad comitem de VVarēna petens licentiam capiendi quendam ſerpentē in dominio ſuo in partibus VValliæ, in loco qui Brumfield appellatur. Qui cum per incantationes cepiſſet ſerpentem, dixit eſſe in cauerna loco vicino vbi ſerpens habitauerat, magnam ſummam theſauri. Quod audientes viri de Hereford, conſilio cuiuſdam Lumbardi, qui vocabatur Petrus Pikard, fodere cæperunt illic. Et reperientes verum eſſe quod Sarracenus prędixerat, illuc in noctibus ſæpius conuenerunt donec explorati à famulis dicti comitis capti ſunt, & carceri mancipati, comes verò non modicum lucrum ſumpſit ex hoc facto. Hoc anno Papa Clemens in cōſiſtorio publico dominum Ludouicum de Hiſpania creauit principem Inſularum fortunatarum, qui tunc fuit vnus de Ambaſſatoribus regis Francię. Et aſſumpſit Papa pro themate, Faciam principem ſuper gentem magnam. Illę autem inſulæ ſunt in mari mediterraneo valde fertiles, quarum incolæ, nec ſunt Chriſtiani, nec de ſecta Mahometi. Donum vtiq; laude dignum, ſi poſſeſsionem pacificam contuliſſet.

Priuilegia cōceſſa clero per regem.

De quodam caſu mirabili.

Creatur nouus princeps inſularum Balliarum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij nonuſdecimus, Hēricus de Lancaſtria comes de Derby, in VVaſconiā tranſfretauit, cū ſexcētis hominibus de armis, totidéq; ſagittarijs. Qui in primo inſultu vrbē munitiſsimā de Brigerack cepit, & vndecim nobiles in ea exiſtentes, & plurimos de plebeis capitauit. Vrbes inſignes & villas ibidē numero quinquaginta ſex, regis Angliæ ditioni ſubiecit. Paulò poſt, exercitum Francorū cum manu valida apud Allebrok contra eum venientem contriuit, captis nobilibus viginti tribus, cum alijs quaſi innumeris viris armorū. Cæteris verò aut peremptis gladio, aut turpiter actis in fugam. Erat enim tam liberalis, tam profuſus in donatiuis, vt dulce quiſq; reputaret militare ſub ipſo. Nam cum villam aliquam vi occupaſſet, parùm aut nihil ſibi collegit, ſed exercitui vniuerſa permiſit. Reuera cum villam nobilem de Brigerack poſt magna pericula & ſudores hoſtiliter ingreſſus fuiſſet, permiſit cuilibet domum vel manſum occupanti, tam domum quàm in ea contenta. Accidit vt quidam miles, nomine Reth, domū infringeret vbi monetarij illius terræ monetam in magnis & longis ſaccis poſuerant pro tutela. Cumquè miles tantam conſpexiſſet pecuniam, rem comiti nunciauit. Erat enim in ſuperficie moneta nigra de ære prout moris eſt, ibidem fabricare. Requiſiuit igitur quid comes vellet fieri de eadē. Qui ait, Tua (inquit) eſt domus, tua ſunt & in ea reperta. Regreſſus miles, dum effunderet è ſaccis illam pecuniam, vt ſciret eius ſummam, ſubitò conſpicit ineſtimabilem ſummam monetæ de argento puro percuſſæ, & obſtupuit ipſa reuiſa. Aeſtimanſquè multò plus ibi eſſe de pecunia, quàm congruebat ſuæ fortunæ, reuerſus ad comitem rem protinus enarrauit. Cui comes: Non (ait) decet me dare & donum reuocare more puerorum, volo quòd tibi permaneant quæ conceſsi, & ſi foret pecunia triplo maior. Eodem anno obijt Epiſcopus VVintonienſis Adam, qui magno tempore cæcus fuerat ante mortem. Cui ſucceſsit VVilhelmus Edyndon theſau-

De probitate Henrici comitis de Derby.

De liberalitate comitis de Derby.

ſaurarius Angliæ. Hic fundauit domum apud Edyndone, de ordine qui neſcitur, de ſecta fratrum de Aſherugh. Eodem anno obijt dominus Henricus comes Lancaſtriæ pater Henrici comitis de Derby, & ſepultus eſt Leyceſtriæ in monaſterio canonicorum, præſentibus rege & regina tã antiqua quã noua, Archiepiſcopis & epiſcopis, comitibus & baronibus quaſi totius regni. Filius eius & hæres eo tempore in VVaſconia, vt præfertur, actus bellicoſos & ſtrenuos exercebat: quamobrem intereſſe non potuit exequijs patris ſui.

Scoti combuſſerunt villas in Anglia.

Scoti ſub his diebus collecto exercitu quaſi triginta millium, duce VVilhelmo Duglas, apud VVeſtmerland hoſtiliter Angliam ſunt ingreſsi ad inſinuandum erga ipſorum malitiam Carleolum & Penreth, & multas alias villulas combuſſerũt. Epiſcopus igitur Lugubaliæ, & Thomas de Lucy miles ſtrenuiſsimus, cũ parua manu ex omni parte Scotorum exercitũ circuierunt in noctibus, & lituis & cornibus & nocturnis clamoribus ſic inquietauerũt, vt nec pro victualibus exire auderent, nec mẽbra dare ſopori. Tandem cũ Scotos omninò vrgeret neceſsitas, Alexander Stragan coadunatis de audacioribus ſuæ gentis pabulatum exire diſpoſuit. Cui mox obuiam fit Carleolenſis Epiſcopus cum Roberto Oggil, & acriter irruũt ſuper Scotos, demùm ſors contulit, vt Robertus Oggil cum Alexandro præfato haſtiludiare valeret. Qui cogens dextrarium vehementer cum lancea præacuta, ipſius Alexandri corpus perforauit, non ſine læſione ſui ipſius. Nam & ipſum Scotus in latere, ſed nõ læthaliter vulnerauit. Epiſcopus à Scotis ab equo & ipſe deijcitur, & penè capitur, ſed ſuorum laudabili probitate & equo reſtitutus eſt, & à Scotorum manibus liberatus. Et quamuis Scoti viſi ſunt primò propter ſuam multitudinem præualere, cõmendabili tamen Anglorum conſtantia victi ſunt, multis occiſis, & pluribus captiuatis. Interea domini de Percy & de Neuile ex parte vna, dominus de Lucy ex alia, & viri de comitatu Lancaſtriæ ex tertia, Scotos iam requie & prandio deſtitutos in ſuis tentorijs inuadere condixerunt, quod Scoti per exploratores cognoſcentes, ante dictorũ dominorum aduentum in ſuam patriam meticuloſè fugerunt.

ANno gratiæ M.CCC.xlvj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij viceſimus, rex Edvvardus miſsis ad curiam Romanam literis, in quibus aſſeruit per regem Franciæ Philippum, & eius complices, certis rationibus aſsignatis treugas eſſe violatas: menſe Iulij ingreſſus eſt mare in feſto ſancti Thomæ Archiepiſcopi, omnibus ignorantibus quorſùm tẽderet. Tãdem cuiuſdam militis de Harecourt nuper de Francia exlegati, in auſtrali parte Normanniæ apud Hogges, iuxta Sequanam flumen applicuit, mox Cadonũ hoſtiliter ingreſſus, cepit, ſpoliauit, combuſsit, & poſtea multas vrbes: verùm quia Philippus rex Franciæ pontes fluminum verſùs Franciam in cunctis locis, quibus tranſitus eius eſſe poterat, ante confregerat, nec facultas daretur exercitibus cõfligendi adinuicem, Rex Edvvardus Normanniam penetrauit, & in ſuo tranſitu Picardiam deuaſtauit & conflagrauit, & tandem veniens Puſianum, fractũ pontẽ ibidẽ iuſsit reparari.

Rex intrat Franciam, & capit Cadonũ, vaſtat Picardiam, & trãſit aquã de Sũme.

Interim comes Northãtoniæ flumẽ Sequanæ tranſiens, quingentos ex illis qui pontium reparationem impedire conabãtur occidit. Mox rex Edvvardus. 16. die Auguſti Sequanam flumen pertranſiens, patriã vbicunq; perrexit, circumcirca deſtruxit, deprædatuſq; eſt illius incolas, & captiuauit aquam de Sũme, vbi antea nuſquam fuit tranſitus, illæſus cum toto ſuo exercitu pertranſiens, & de Gallicis qui tranſitum impedire conati ſunt, duo millia interfecit. Interim dominus Hugo de Spencer villam de Crotoye cepit viriliter, & quadringẽtos armatos qui ad villæ cuſtodiã deputati ſunt interemit.

De bello de Creſſy.

Rex Franciæ Philippus audiens, & cognoſcens animoſitatẽ, probitatem & cõſtantiam regis Edvvardi, cum iamdudũ comparatis & conductis exercitibus

parat

obuiam regi Edvvardo. Igitur viceſimo ſexto die Auguſti, reges ſibi obuiant cum ſuis exercitibus apud Creſſy in Pontino, vbi cõmiſſum eſt bellum atrox valde, & multum ſanguinis effuſum ex parte Gallicorum. Nempè rex Franciæ Philippus ibi deuictus eſt, cum innumerabili exercitu conducticiorũ & fugatus. Duo etiam reges qui in auxilium venerant regis Franciæ, ſcilicet Boemiæ & Maioricarum ibi perempti ſunt. Ferunt vtique regem Boemiæ cecutientem fuiſſe, & res poſitas à remotis cernere non potuiſſe, qui quæſiuit à ſuis qualiter Anglici collocati eſſent. Cui reſponſum eſt quòd diſpoſiti erant pulchrè per bella, & quod ſtatuiſſent à tergo omne cariagium eorundem. Ipſi (inquit Boemius) vel mori volunt in campo die iſta, vel certè victores exiſtere. Relatum eſt prætere regi Boemiæ, quòd multi alites, ſcilicet corui, cornices, & monedulæ, & aliæ cadauerum ſectatrices ſupra Francorum exercitum volitarent: Prodigium (inquit Boemius) eſt hoc & dirum ſignum, ſignificat (inquit) exercitum fore mactandum. Attamen, inquit, applicate me ad aliquem nobilem, cum quo congredi valeam, ſi poteſtis. Et mox eius milites collocauerunt eum in loco vbi copiam habere potuit pugnãdi, cum Edvvardo regis Angliæ primogenito. Cumque conſtanter & bellicoſè pugnaret, circumcluſus & oppreſſus ab Anglicis eſt peremptus. Cecidit ibi præterea dux Lotharingiæ, cũ duobus Epiſcopis, octo comitibus, & pluribus alijs nobilibus, quorum nomina ſingulatim ſcribere longũ foret, duoq; millia militum ibidem proſtrati ſunt, & vulgus cuius numerus ignoratur, in hoc bello necatur. Qui gladios, lanceas, ſecures & ſagittas Anglorum potuerunt euadere, cum rege ſuo fugerunt. Philippus verò rex Franciæ, dum ſuos hortabatur, & animare conatus eſt, dum in Anglos, vt lupus inter agnos deſinit: dũ multos proſternit & perimit, in gutture & femore vulneratur, & bina vice per regem Angliæ equo ſuo deijcitur. Captuſq; fuiſſet ibidem niſi citius ſibimet fuga conſuluiſſet. Quo fugiente, plena victoria ceſsit Anglis. Poſt præfatam victoriam, rex Edvvardus recreato, remunerato & refocillato ſuo exercitu, mox nono die ſequente, plantauit obſidionem circa villam Caleſiæ ab olim ſibi regnóque ſuo toto infeſtiſsimæ, quam obſidionem per annum & amplius protelauit, per quod tempus ibi multi de Anglicis cum corruptione cadauerum & inteſtinorum animalium, cum reliquis incommodis, & maximè fluxu ventris perierunt. Per idem tempus Dauid le Brus rex Scotiæ animatus per inſtigationem regis Franciæ, cum Scotorũ exercitu glomeroſo auſus eſt intrare Angliã, æſtimans nõ remanſiſſe in terra niſi clericos & paſtores, autumnabat enĩ omnẽ regni malitiã cũ cæteris viris defẽſoribus exiſſe regnũ cũ rege ſuo. Nec vtiq; ſibi cõſtabat de glorioſo triũpho, quẽ rex Angliæ de rege Franciæ reportauerat, ſed progrediens vſq; Dunelmã, putabat ſe poſſe montes æquare vallibus & cũcta ad libitũ ſibi licere, ſed eũ opinio ſua citò fefellit. Nã per clerum Eboracenſem, & paucos laicos, non ſine confuſione maxima in vigilia ſanctæ Lucę Euangeliſtæ deuictus & captus eſt, cum VVilhelmo Duglas, & multis alijs nobilibus de regno ſuo, & carcerali cuſtodiæ mancipatus. Qui verò dictam (volente Deo) fecẽre victoriam, fuerunt dominus VVilhelmus la Zouche Epiſcopus Eboracenſis cum clero ſuæ diœc. dominus Gilbertus de Vmfreuyle comes de Angos, Henricus Percy, Radulphus Neuile, VVilhelmus Dayncourt, & Hẽricus Scroop, cum exercitu quem collegerant Anglicorum, prout poterãt in tanta temporis diſtrictione. Et quamuis penè tota militia Scotiæ ibi capta fuerat vel perempta, pauci tamen ibi (Deo laudes) ex Anglicis ceciderunt. Ibidem fuerunt Robertus Comes Morauiæ, & Moritius Comes de Stratherne. Cum rege verò capti ſunt Comes de Fyfe, de Menteth, & de VVygyton. Et reuera hic dies fuiſſet vltimus obſti-

Obſidio Caleſiæ.

Bellum Dunelmiæ inter Scotos & Anglos

natæ Scotorum rebellionis, ſi prædis & captiuis tūc omnino neglectis, Anglici gentem ab antiquo rebellem perſequendo de terra viuentium deleuiſſent. Eodem anno tertio calend. Auguſti regina peperit filiam nomine Margaretā.

Probitas Thomæ de Dagworth.

Eodem anno Thomas de Dagvvorth miles, genere Anglus, cum octoginta armatis & centum ſagittarijs, tertio nonas Iunij contra Carolū de Bloys & magnates Britanniæ & multos extraneos circumquaq; collectos habito conflictu valido velut alter Machabæus, per duas vices præualuit die illa, deletis nempè plurimis in ore gladij multos cepit: habuit enim idem Carolus in exercitu ſuo mille quingentos armatorum, octo millia baliſtariorum, & triginta millia peditum.

Acta comitis de Derby.

Eo quoque anno menſe Auguſti, tenente concilio in Aquitannia domino Henrico de Lancaſter comite de Derby cum ſuis magnatibus, Iohannes primogenitus regis Franciæ, qui villam de Aquilon longo tempore obſederat, ſed eam obtinere non poterat, miſit ad Henricum pro treugis habendis, quæ ſibi negabantur expreſsè. Iohannes ergo quanquam iuraſſet, ſe non receſſurum antequam villam intraſſet: relictis tamē ſarcinulis & tentorijs confuſus abſceſſit. Expoſt mox idem Henricus dictam villam de Aquilon, & villam de Reas, aliaſq; multas villas cum caſtellis de Agoneys, & Tonyngges ſibi ſtabiliuit. Deindè progrediens per Seyntonge, cum mille armatis hominibus pernoctauit in villa de Salueterre, tunc ſibi reddita prę timore. Poſt hæc villas ſancti Iohannis de Angeleyn & de Liueſham potenter cepit per inſultum, captis reſiſtentibus vel occiſis, & quodam Epiſcopo, cum quatuor baronibus, & multis alijs fugiētibus ex alia parte ciuitatibus, in qua cum cepiſſet ſpolia quanta placuit, redijt Burdegaliam cum triumpho.

De captione Caleſiæ, & reditu regis in Angliam, & periculo quod perpeſſus eſt in mari.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſeptimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus primus, cum rex Angliæ ſtrictiùs obſideret Caleſiam, rex Franciæ iuxta promiſsionem quam obſeſsis promiſerat, collecto exercitu Caleſiam appropinquat, ad diſſoluendū obſidionem, ſi quoquo modo valeret. In craſtino verò aduentus ſui clam aufugit diluculo relictis tentorijs, cum victualibus abundè refertis, metuens nimirum Anglici regis audaciam quam expertus fuerat parum ante damno ſuo. Qui in Caleſia villam tenebant contra regem Angliæ, viſo quòd rex Franciæ aufugiſſet, iam omninò deſperantes de ſuccurſu, & eò maxime quod fame & inædia tabeſcebant, villam regi Angliæ reddiderunt, ſaluis vita & membris. Rex autem ingreſſus, villam eius diſpoſitioni & ordinationi totaliter intendebat, quaſi per ſpacium vnius menſis manens ibidem. Papa verò conſiderans rem contigiſſe contrariam votis ſuis, & iam regem Angliæ effectum celeberrimum inter omnes reges, interpoſuit partes ſuas vt treuga fieret inter regna. Et poſt hæc cum ſumma laude & gloria rex Edvvardus circa feſtum ſancti Michaëlis in Angliam eſt reuerſus. Sed in redeundo, ſicut quondam de Britannia minori, repatrians, maximam tempeſtatem perpeſſus eſt in mari, vbi multos valentes & probos de ſuis amiſit, ſic & modo magnas pertulit aduerſitates vndè beatæ virgini conqueſtus eſt dicens: Sancta Maria (inquit) domina mea, quid eſt quòd tendendo verſùs Franciam, fœlici aura, potior mare placatur, & cuncta proſperè mihi ſuccedūt: in redeundo verò verſùs Angliam mihi eueniūt ſæua infortunia, & nimis aduerſa.

De captione Caroli de Blois

Eodem anno Thomas de Dagvvorth ſupradictus cū trecentis armatis, & quadringentis ſagittarijs, Carolum de Bloys in obſidione rupis Dirianæ laborantem .12. Calend. Iulij in aurora diei ſuperueniens eſt aggreſſus multitudinem, ad prælium præparatam, & eius aduentum præſtolantem proſtrauit, Carolum cepit cum multis nobilibus, triumphumquè obtinuit, futuris ſeculis merito cōmendabilem. Erat autem in exercitu Caroli militum

litum & ſcutiferorum mille ducenti, & aliorum armatorum ſexcenti, baliſtariorum duo millia, & peditum copia magna valde.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quadrageſimo octauo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus ſecundus, compoſita pace per totam Angliam videbatur Anglicis quaſi nouus ſol oriri, propter pacis abundantiam, rerum copiam, & victoriarum gloriam. Nam nullius nominis erat fœmina, quæ non aliquid de manubijs Cadomi, Caleſiæ, & aliarum vrbium tranſmarinarum veſtes furruras, culcitras, & vtenſilia poſsidebat: mappæ menſales, & monilia, ciphi aurei, & argentea linthea & lintheamina, ſparſim per Angliam in ſingulorum domibus viſebantur. Tunc ſuperbire cæperũt matronæ Anglicanæ in apparatibus matronarum Galliç celticem, & vt illæ dolebant de rerum ſuarum amiſsione, ſic iſtæ gaudebant de rerum dictarum acquiſitione. Hoc anno fuit magna pluuiæ inundatio, quæ durabat à feſto natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, vſque ad natale domini proximò ſequens, quã ſecuta mox eſt mortalitas in oriente Sarracenorum & incredulorum aliorum, in tantùm, vt vix decimum vitæ relinqueret Sarracenum, qui putantes hanc eis peſtem immiſſam propter incredulitatem ſuam, ad fidem ſe Chriſti conuerterunt, ſed comperto, quòd in ſecta Chriſtiana eadem peſtis inualuit, iterùm ad vomitum reuertuntur.

De pace & gloria regni Angliæ iſto anno.

De magna pluuiæ inundatione.

ANno gratiæ M.CCC.xlix. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus tertius, magna mortalitas hominum graſſata eſt per orbem, incipiens ab auſtralibus & borealibus plagis, tantáq; clade deſeruiens, vt vix media pars hominum remaneret, tunc villæ olim hominibus refertiſsimæ ſuis deſtitutæ ſunt colonis, & adeo crebra peſtis inualuit, vt vix viui potuerunt mortuos ſepelire. In quibuſdam verò religioſorum domibus de viginti vix ſuperfuerant tantùm duo. Aeſtimabatur autem à pluribus, quòd vix decima pars hominum fuiſſet relicta ad vitam. Hanc peſtilentiam è veſtigio lues animalium eſt ſecuta, tunc redditus perierunt, tunc terra ob defectũ colonorum qui nuſquam erant, remanſit inculta. Tantáque miſeria ex his malis eſt ſecuta, quòd mundus ad priſtinum ſtatum redeundi nunquam poſtea habuit facultatem.

De magna mortalitate in Anglia quæ à modernis vocatur prima peſtilentia.

Eodem anno quidam miles nomine Galfridus Charney, vnus de ſecretarijs regis Franciæ, venit clam & ſubdolè cum multitudine pugnatorum ad capiendum Caleſiam, ſecundo die Ianuarij, ſecundùm quod erat per prius doloſè cõductum inter ipſum & cuſtodem illius villæ, vt ſaltem ſi villam obtinere non poſſet, ad minus caſtrum villæ ſine dubio obtineret. Et vt ita fieret effectualiter, ſoluit præ manibus præfato cuſtodi (qui fuit oriundus ex Ianua) pecuniæ magnam ſummam. Quod cum regi Angliæ Edvvardo fuiſſet intimatum, neſcientibus Francigenis, illuc ſecretè cum ſuis aduenit armatis ad vnguẽ. Miles verò prędictus, iuxta conuentionem inter ipſum & Ianuenſem factã, miſit quoſdam de ſuis vt liberum introitum obtinerent, ſuo nomine, in caſtrũ prædictum. Quibus ingreſsis, pons ligneus ſubitò eleuatus, ante fores incluſit ingreſſos, & excluſit de foris exiſtentes. Mox rex Edvvardus extra villã Caleſiæ cum ſuis egreſsus animoſè, Francigenas eſt aggreſſus. Orta eſt ergo grauis pugna inter Francos & Anglicos, & tam acriter pugnatũ eſt ex vtraq; parte, quòd vix cũ rege Edvvardo remanſerunt triginta de ſuis, tam conſtanter, tam feruidè erant cum Gallicis occupati. Rex Edvvardus prouidè frendens apri more, & ab ira & dolore turbatus, euaginato gladio, Sanctum Edvvardum, & Sanctum Georgium inuocauit, dicens: Ha Saint Edwarde, Ha Saint George, quibus auditis & viſis, milites confeſtim Anglici confluebant ad Regem ſuum,

De fraude Gallorum apud Caleſiam, & eorum caſu.

Et facto impetu contra hoſtes tam animoſè inſteterunt, quòd ducenti ex illis ceciderunt interfecti, & miles ſupradictus captus eſt cum pluribus alijs ſuæ gentis. Nonnulli verò fugæ præſidio ſunt ſaluati. Interim ſequente peſte in Anglia, dominus Papa Clemens conceſsit plenam remiſsionem cauſa huius epidemiæ omnibus verè contritis & confeſsis per totum regnum morietibus. Item obijt Symon abbas VVeſtmonaſt. cui ſucceſsit Symon Banham, qui mox factus eſt regni Theſaurarius, deinde Epiſcopus Elienſis, ex tunc regni Cancellarius, deindè Archiepiſcopus Cantuar. demùm præsbyter Cardinalis titulo ſancti Sixti, poſtremò Epiſcopus Præneſtinus.

Plena remiſsio.

De bello apud Winchelſee.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quinquageſimo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij viceſimus quartus, commiſſum eſt bellum nauale inter Anglicos & Hiſpanos quarto Calendas Septembris. Edvvardus nempè rex Angliæ cum paucis nauibus obuiauit nauigio Hiſpaniæ, viris bellicoſis refertiſsimo iuxta VVinchelſee. Et facto atrociſsimo conflictu, multi læſi ſunt ex vtraque parte. Nam tam feruens erat bellum, tam crebra vulnera inflicta ex omni parte, quòd ab illo prælio vix aliquis euaſit illæſus. Demùm (Deo volente) victoria ceſsit Anglis. Captæ ſunt ibi igitur viginti ſex naues magnæ, reliquis ſubmerſis, vel in fugam verſis. In hoc conflictu dum Hiſpani timidi & ſuperbi, atque fidentes in robore ſuo & ſtrenuitate dedignātur ſe reddere iuſſu regis Edvvardi, omnes miſerabiliter perierunt, alij ferro cæſi, alij aquis ſubmerſi. Hoc anno obijt magiſter Thomas Bradvvarden Cantuarienſis Archiepiſcopus, cui ſucceſsit magiſter Symon Iſlep.

Tranſlatio ſancti Thomæ Herefordenſis.

Eodem anno cum magna veneratione facta eſt tranſlatio ſancti Thomę Herefordenſis epiſcopi, rege præſente cum nonnullis eccleſiæ Anglicanæ prælatis regniquè nobilibus & alijs plebeis in multitudine copioſa. Eodem anno factum fuit duellum in palatio regis apud VVeſtmonaſt. inter dominum baſtard filium Philippi regis Francorum, & quendam militem de Ypres, ceſsitquè victoria Iohanni pręfato. Annus iſte erat Iubileus, quo multi de populo vtriuſque ſexus, pro gratia remiſsionis ſuorum peccaminum conſequenda, Romā ſunt profecti. Quo quidem anno, venerunt in Angliam penitentes viri nobiles & alienigenæ, qui ſua nuda corpora vſque ad effuſionem ſanguinis, nunc flendo nunc canendo acerrimè flagellabant, tamen (vt dicebatur) nimis hoc faciebant inconſultè, quia ſine licentia ſedis apoſtolicæ.

De anno Iubileo.

De fabricatione groſſorum & dimidij groſsi.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quinquageſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus quintus, VVilhelmus de Edyngdon VVintoniēſis Epiſcopus, regni theſaurarius, & vir magnę prudentiæ, & qui plus regis dilexit commodum quàm communitatis: excogitauit & fecit inſculpi nouam monetam, ſcilicet, groſſum, & dimidium groſſum, ſed hęc erant minoris ponderis quàm correſpondens ſumma ſterlingorū. Quę res fuit expoſt occaſio quod victualia ſiue mercimonia fuerunt per totam Angliam magis cara. Operarij verò & artifices ac ſeruientes prouidè callidiores ſolitò ſunt effecti. Contra quorum aſtutiam & ſuperbiam, nequitiam & auaritiam, ordinata ſunt ſtatuta per parliamentum ad VVeſtmonaſt. Expoſt anno regni regis Edvvardi tertij à conqueſtu. 28. & . 35. ſed parum ante nihil communibus profecerunt.

De bello Mauronæ & probitate domini Walteri de Benteley.

ANno gratiæ M.CCC.lij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus ſextus, in vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ, dominus VValterus de Benteley miles egregius, & cuſtos Britanniæ Armoricæ iuxta Mauron inter villas de Reynes & Plumerel, cum trecentis hominibus armatis & totidem Sagittarijs debellauit, & vicit Mareſchallum Franciæ

venien-

venientem hoſtiliter cōtra eum, cum exercitu exceſsiuo. Nempè ex parte Gallicorum cæſi ſunt ibidem viri nobiles, id eſt, domini tredecim, milites verò centum quadraginta, ſcutiferi quoque centum, tot autem pedites, quòd eorum numerus non facile poterat deprehendi. Capti ſunt ibidem inſuper, nouem domini, milites & armigeri centum quadraginta. Gallici & Britanni per hunc euētum ſunt maximè conſternati, & eorum faſtus & ſuperbia inclinati. Obijt Clemens Papa, cui ſucceſsit Stephanus epiſcopus Hoſtienſis, qui Innocentius ſextus eſt vocatus. Eodem anno Haymo Atthethe Epiſcopus Roffenſis, ſponte & votoriè renūciauit Epiſcopatui, reſignans illum in manus Papæ. Cui Papa prouidit de magiſtro Iohanne de Shepey monacho & priore dictæ ſedis. Sub quo tempore incepit magna cariſtia rerum venaliū, id eſt, ferri, plumbi, æris, & omnium aliarum. Eodem anno VVilhelmus dux Selandiæ duxit in vxorem filiam Henrici comitis Lancaſtriæ.

Obijt Clemens Papa.6.

ANno gratiæ M.CCC.liij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus ſeptimus, tenuit rex parliamentū apud VVeſtmonaſt. poſt feſtum Paſchæ, in quo ſtatutum eſt inter cætera quòd ſeruientes & operarij & cæteri frequētatores ſeruilis operis de cętero pro dietis ſuis ſiue annuis famulatibus plus mercedis vel ſtipendij nō accipiant, quàm ſolebant accipere ante annum peſtilentiæ quouis modo. Præterea ſtatutum eſt ibidem, vt panni venales per totam Angliam ſint in longitudine & latitudine, ſicut olim ſtatutum eſt apud Northamtoniam. Et quod omnia molendina & alia quęq; impedimenta nauium, limborum, & omnium aliarum vectuarum per riuos aquarū omniū in Anglia, tollantur & deleantur. Quæ omnia expoſt (mediante pecunia & ſingulari dominorum amicitia) ſtare permittebātur ad communium dettimentū. Eodem anno tanta fuit ſiccitas à menſe Marcij, vſq; ad menſem Iulij, quod vix per totum tempus hoc plueret ſuper terram, vnde contigit vt ſementa, herbæ, & omnia alia olim fructifera perierunt. Ob quā cauſā Anglia ſemper fertilis, ab alijs regionibus petere alimoniam coacta eſt. Cuius miſeriæ cōdolens VVilhelmus dux Selandiæ, naues plures onuſtas ſiligine Londonias deſtinauit, quę non parùm profecit incolis regionis. Hoc anno Hēricus comes Derby & Lancaſtriæ apud VVeſtmonaſt. dux Lancaſtriæ eſt creatus, & Radulphus de Stafforde, comes Staffordiæ factus eſt.

Statuta fiunt in parliamēto Londoniæ, ſed fruſtra.

Primus dux Lancaſtriæ.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij viceſimus octauus, facta eſt cōcordia & iuramēto firmata inter reges Angliæ & Frāciæ, excepto quòd ſigilla eorū ad ſcripta indentata nondum fuerant appoſita. In quibus continebatur quòd Rex Angliæ haberet omnes terras ſuas ducatus Aquitanniæ, quas ſibi rex Franciæ iniuſtè vſurpauerat, ſi rex Angliæ totum ius & clameum quibus regnū Franciæ vendicabat regi Francorum remitteret, ac imperpetuùm renunciaret, ſuper quo negotio ex parte regis Anglię miſsi ſunt ſolennes nūcij ad Romanā curiā, videlicet, dominus Henricus Lancaſtriæ, Rich. comes Arundeliæ, VVilhelmus Norvvicenſis epiſcopus, & Guido de Bryan, vt dominus Papa dictam cōcordiam confirmaret. Sed dolo & fraude Gallorum, quibus iugiter adhærebāt, vnà cum conniuentia domini Papæ à concordia eſt diſceſſum. Rex verò Edvvardus ex hoc non modicum exaſperatus, copioſo exercitu congregato, regnum Franciæ confeſtim intrauit, ac illud vaſtare cæpit.

De prolocutione concordiæ inter regem Frāciæ & Angliæ, quæ fruſtra fuit dolo Francorum.

Hoc anno feria tertia in hebdomada Pentecoſtes, combuſti ſunt apud Auinionem duo fratres Minores, pro quibuſdam erroneis opinionibus prout Domino Papæ & ſuis Cardinalibus videbatur. Illo quippe anno, grandis ſeditio inter laicos & Scholares Oxonienſes eſt exorta: Laici nempè

collecta multitudine virorum de patria conuicina, in ſcholares atrociſsimè irruerunt, & quoſdam vulnerauerunt, quoſdam crudeliter peremerunt. Tandē more prædonum bona Scholariū diripientes, eos de villa fugere compulerunt, propter quòd Oxonia diu poſtea erat ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto, ſed demùm mediantibus regni magnatibus, & eorum amicis, pax inter eos tali pacto firmata eſt: vt ciues Oxonienſes qui cauſas diſcordiæ miniſtrauerant, firmiter & perpetualiter obligarent ſe nunquam de cętero ſcholaribus Oxoniēſibus fore nociuos, vel eis læſionem aut iniuriam illaturos: regiménq; totius villæ cancellarius vniuerſitatis qui pro tempore fuerit, & nullus alius ſaltem laicus impoſterum obtineret. Eodem anno per conſilium regis Angliæ ſtapula lanarum de Flandria reuocatur cum omnibus ad eam pertinentibus, & ſtabilitur in Anglia ſed tamen diuiſim per loca, videlicet VVeſtmonaſterij, Cantuariæ, Ciceſtriæ, Briſtoll. Lincolniæ, & Hull. in omnibus libertatibus, conſuetudinibus, & iuribus eidem conceſsis imperpetuùm. Per idem tempus transfretauit Henricus dux Lancaſtriæ cum magnificentia & honore ad ineundum ſingulare certamē Pariſius cum duce de Brounſvvike, qui res ſuas deprædatus eſt, cum ediret de Romana curia, ſed interuenientibus dominis nihil actum fuit.

De venditione lanarum.

Transfretatio ducis Lancaſtriæ.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo quinquageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij viceſimus nonus, dum rex Anglię teneret conſilium apud VVeſtmonaſt. nunciatur eidem Philippum regē Franciæ fore mortuum, & Iohannem filium eius in regem Franciæ coronatum, eūdemq; Iohannem Carolo filio ſuo ſeniori, qui dictus eſt Dolphinus de Viēna, ducatum Aquitanniæ contuliſſe. Quibus auditis, rex Anglię indignatus, aduocato coram ſuis proceribus domino Edvvardo primogenito ſuo, illi ducatum Aquitanniæ aſsignauit, quia ſibi iure hæreditario pertinebat, præcipiens vt ſe contra ſuos aduerſarios tueretur. Qui mox vnà cum patre ſuo imploraturus auxilium, in Anglia loca ſanctorum viſitans, diuerſis diuerſa munera condonauit. Quo tempore rex pater apud VVeſtmonaſt. caput ſanctiſsimi obtulit Benedicti. Deindè princeps VValliæ Edvvardus præfati regis primogenitus. 2. calend. Iulij paratis omnibus in expeditionem tanti negotij, ac comitantibus eum comitibus de VVarvvike, Suffolk, Sarum, & Oxon. & mille hominibus armatis, totidemq; ſagittarijs, in natiuitate ſanctæ Mariæ apud Plymmouth velificare cæpit. Igitur curſu proſpero perueniens Aquitāniam, à nobilibus regionis honorificè ſuſceptus eſt. Quibus aduentus ſui cauſam notificans, & habita deliberatione optima, decimo die Octobris equitare cępit, tranſiens per patriam de Iuliack ſibi ſubiectam, deinde per patrias de Armenack de la riuer, Cunyngerſlee, Tholous, Carcaſon, & Nerbon iuxta mare Græcum, villaſquè quamplures, quaſdam muris clauſas per octo hebdomadas eundo & redeundo, captis prędis & ſpolijs igne deuaſtauit, nulla reſtentia ſibi facta. Ex tunc hiemauit ibidem. Interim proceres ſui multas villas muratas & caſtra ſibi ſubiugauerunt, quamobrem territi multi nobiles, ſeſe cum ſuis dicto domino Principi ſubmittentes, fide Anglici deuenerunt. Hoc anno circa principium menſis Nouembris rex Angliæ Edvvardus audiuit Iohannem regem Franciæ ad ſanctum Audomarum velle expectare aduentum ſuum, & paratum ad dimicandum contra eum. Qui mox Caleſiam tranſfretauit cum duobus filijs ſuis, Leonello comite Vlton, & Iohanne de Gaunt comite de Richemund, ac domino Henrico duce Lancaſtriæ, comitibuſq; Northamton. Marchiæ, & Staffordię, alijſq; magnatibus & hominibus armatis, ſcilicet ad duo millia bellatorū. Secundo die Nouembris egreſſus Caliſiam, profectus eſt verſùs ſanctum Audomarum, vbi putauit regem Frāciæ cum ingenti exercitu expectare. Sed rege

Princeps accepto principatu Aquitaniæ trāſfretauit. Mors regis Franciæ.

De capite ſancti Benedicti.

De tranſfretatione regis Angliæ.

Angliæ

Angliæ appropinquante, rex Franciæ retroceſsit, vaſtando patriæ ſuæ victualia, ne eis Anglici fruerētur. Quem ſic fugientem rex Angliæ inſecutus eſt vſq; Heden. Et viſis defectu victualium, vecordiaquè ſui aduerſarij, rediјt vaſtando totam patriam per dies decem. Et dum hæc agerentur, Scoti ſubdolè & nocturno tempore ceperunt villam de Berevvico, nullos niſi reſiſtentes occidendo, caſtrum tamen remanſit in manibus Anglicorum, ob quā cauſam rex Angliæ reuerſus eſt. Eodem anno in Parliamento apud VVeſtmo. conceſſum eſt regi vt habeat de quolibet ſacco lanæ, per ſex annos ſequentes proximò. 50. ſolidos. Eodem anno ſeptimo idus Ianuarij natus eſt regi Edwardo apud VVoodſtock filius, & vocatum eſt nomen eius Thomas.

Fuga regis Franciæ.

Villa Berewici capitur per Scotos.

ANno gratiæ M.CCC.lvj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tercij treceſimus, Rex Edvv. adiuit partes boreales cum exercitu populoſo, vt villam de Berevvick eriperet de Scotorum manibus perfidorum. Igitur. xiij. die Ianuarij rege Edvvardo in caſtro de Berevvicke exiſtente, & exercitu eius propè villam, Scoti ſibimet metuentes, ſine damno vel difficultate villam Regi reddiderunt, ſed tamen quidam ex Anglis interim deuiantes captiuantur à Scotis. Confeſtim poſtea viceſimo quinto die Ianuarij apud Rokesburgh dominus Edvvardus Baylyol rex Scotiæ, regnum & coronam eiuſdem tranſtulit in Edvvardum regem Angliæ, literis ſuis patentibus & autenticis indè confectis.

Rex recipit villam Berewici, & corona regni Scotiæ in regem Angliæ transfertur.

Eodem anno dominus Edvvardus primogenitus Edvva. regis Angliæ, princeps VValliæ, exiſtens in VVaſconia, conſulit Burdegalenſes & proceres illius patriæ de aggrediendo regno Franciæ, alijſquè terris ſibi nondum ſubiugatis. Cuius propoſitū comes de Armenack domini ſui proditor, regi Franciæ illicò nunciauit, & quæ mala regno Franciæ imminebant. Quod veraciter agnoſcens Iohannes rex Franciæ, ſtatim iuſsit proſterni omnes pontes ſuper fluuiū de Leyrè quos veteres non ſine magnis expenſis extruxerant. Princeps autem Edvvardus hæc audiens, exercitu congregato ſexto die Iulij cæpit de Burdegalia proficiſci, tranſiens per patrias de Agiues, Peregor, Lymoſin, Berry, & de Saloigne. In quo tranſitu plures villas ſibi rebelles incendit, & plures cum caſtris & munitionibus ſibi redditas obtinuit ſub tributo. Itinerando quoquè hominum armatorū plus quàm ſex millia captiuauit. In patria verò de Saloigne capta villa de Remorantin, caſtrum eiuſdem ſex diebus obſedit. Cui obſeſsi nō valentes reſiſtere, caſtrum reddiderunt, vbi capti ſunt Dominus de Cron, & Burſegraunde, alijquè milites, & armati homines octoginta. Deindè progreſſus eſt per Toreigne & Peyton, & ibi propè Chaueny proceres ſui ſeptimo decimo die Septembris conflictum cum Gallicis habuêre, in quo plures quàm centum homines armati cecidêre perempti. Sed etiam comites de Aunſer & de Synny ac ſeneſchallus regis Franciæ cum centum hominibus armatis capti ſunt ibidem.

Eodem anno nonodecimo die Septembris quaſi in fine anni aduentus ſui in VVaſconiam, occurrit regi Franciæ iuxtà Poyteres, cum mille nongentis hominibus, totidemq; ſagittarijs, venientem contra eum cum ſeptem millibus electis armatorum, alijſquè armatis pauiſarijs ac baliſtarijs in numero exceſsiuo. Aderant ibi duo Cardinales, quorum vnus erat dictus Petragoricenſis, ad perſuadendum pacem inter gentes paratas ad bellum, à latere domini Papæ miſsi. Quibus cum Papa arctius iniūxiſſet præſens pacis negotium, reſpondiſſe fertur eidē Petragoricēſis. Verò inquiens, Pater beatiſsime, aut pacem ſuadebimus aut ſilices & petræ clamabunt. Tanta fuit illi fiducia, quòd dominus Princeps cum tanta paucitate non auderet congredi contra tot hoſtes quot venerant contra eum. Hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet Pontifex illius tempo-

Bellum de Poyteres & victoria miraculoſa.

ris prophetauit de euentu belli futuri. Quia cum ſagittarij noſtri omnes ſagittas expendiſſent, in hoſtes leuauerunt de agro petroſo lapides, & cominus accedentes proiecerunt in gallicos, percutientes galeas, caſsides atque clypeos eorũdem, vt ſonus proueniens ex petrarum ictibus in campi circuitu reboaret, & ſic quodãmodo impleta eſt prophetia Cardinalis qui ſpopondit, dicens, quia pacem habebimus aut lapides clamabunt: ſed hoc poſtmodum. Igitur cum Cardinales inter vtrunque populum diligentiſsime diſcurriſſent, & vidiſſent ſe nõ poſſe perſuadere pacem, indignantes receſſerunt. Et mox acies conuenerunt, vbi primò fractis lanceis, cum gladijs, ſecuribus & bipennibus rem egerunt. Ibi claruit victoria domini Iac. Arũdel militis, qui potenti virtute confregit & perforauit aciem Gallicorum, & fuit ipſo die necis occaſio hoſtium plurimorum. Ibi patebat fides & conſtantia comitum de VVarvvick & de Southfolk, & cæterorũ procerum, qui tam animoſè, tam feruidè, tam atrociter pugnauerunt, donec manus gladijs & ſecuribus obriguiſſent eorundem. Nec minus laudabilis erat ipſe princeps & dux exercitus Anglicani, qui non ſolùm ſe ducem exhibuit in hoc bello, ſed probatum militem & expertum, vniuerſa tentans, audiens & faciens quæ miles fecerat animoſus. Nec momentaniè vel leuiter tranſit iſta pugna. Sed tribus vicibus eo die præ multitudine ſuperuenientium hoſtium oportebat Anglicos bellũ inſtaurare. Tandem Deo noſtris tribuente longanimitatẽ, & immittẽte Gallicis formidoloſitatẽ, noſtris inſiſtentibus Galli fugerunt, occiſis priùs ibidem duce de Burbon & Athenis, epiſcopo de Chaluz, alijſquè dominis & nobilibus ad numerum viginti duorum, militibuſq; peremptis ex hominibus armatis prælectis duobus millibus, & de communibus octogintis. Rex inſuper Franciæ captus eſt ibidem, & Philippus filius eius iunior. Capti ſunt etiam domini Iacobus de Burbon & Archiepiſcopus Senonenſis, ac comites vndecim, domini nobiles viginti duo, milites & homines armati pluſquam duo millia. Quidam verò aſſerunt fuiſſe peremptos in hac pugna duos duces, decem & nouem magnos dominos, & quinque millia armatorum, vulgus autem quòd ſub numero non cadebat. Expedito, finitoquè præfato bello, princeps redijt Burdegaliam cum gloria & triumpho, ducens ſecum Iohannem regem Franciæ, vbi acceptus eſt à clero honorificè, atquè ciuibus cum omni gaudio & honore. Dominus Henricus dux Lancaſtriæ dum hæc agerentur in Britannia circa obſidionem ciuitatis Rauenſis moram traxit, quam expoſt obtinuit.

Princeps redit in Angliam cum rege Frãciæ captiuato.

ANno gratiæ M.CCC.lvij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij triceſimus primus, dominus Princeps Edwardus cum Iohanne rege Franciæ & filio eius Philippo, alijſquè magnatibus, rediјt in Angliã de VVaſconia, & quinto die menſis Maij applicuit in portu de Plymmuth cum præda nobili captiuorum. In viceſimo autem quarto die menſis eiuſdem, ducens ſecũ dictum regem Franciæ, captiuoſquè prædabiles, per pontem & ciuitatẽ Londoniarum, & ingreſſus circa horam diei tertiam, tẽdendo verſùs VVeſtmon. vbi fuit circa eos tanta populi multitudo in auditum videre mirabile, quòd vix impediente populo poſt meridiem potuerũt ad palatium peruenire. Et citò poſt miſſi ſunt in Angliam ex parte domini Papæ duo Cardinales, pro pace reformanda inter duo regna, dominus videlicet Tarilaudus epiſcopus Albanenſis, & Nicholaus titulo ſancti Vitalis. Tertius verò Cardinalis venit in Angliam gratia viſitandi regem Francorum, qui in Anglia moram traxerunt biẽnalem, ſæpiùs cum regibus & eorum conſilijs colloquentes, ſed tandem diſcordes receſſerunt.

De gente ſine capite in Francia.

Sub hijs diebus conſurrexit in Francia illa famoſa ſocietas quæ Cens ſine capite vocabatur, quæ primò parua, poſtea magna aggreſſa, magnam Franciæ

partem

partem occupans ſine legibus, expulſis vel ſubactis locorum dominis, ſubiugauit. Erantq; non tantùm de vna gente vel natione, ſed de pluribus regionibus congregati. Hoc anno Dauid le Brus Rex Scotorum circa feſtum omnium Sanctorum de diutina cuſtodia qua tenebatur in caſtro de Odiam liberatur, mediante redemptione centum millium marcarum ſoluendarum in proximò ſequentibus decem annis, præter expenſas hoſpitij ſui. Eodem tempore orta eſt tempeſtas grauiſsima tam in terra quàm in mari, quam maxima infortunia ſunt ſecuta. Quo quidem anno conceſſum fuit domino Iohanni regi Franciæ ſoluere pro redemptione ſua ſexcenta millia Florenorum circa feſtum Sancti Martini. Sed iſta conuentio fuit facta ante, id eſt, in menſe Maij, ſecundo die menſis eiuſdem. Ad habendam ergo maiorem ſecuritatem iſtius ſummæ ſoluendæ, poſtulatur ex parte regis Angliæ habere potentiores & valentiores perſonas regni Franciæ in obſedes, ſed huic petitioni noluerunt Gallici conſentire, quamobrem viceſimo die Nouembris reſponſum eſt Francis, vt ſe defendant & præparent ad bellandum. Eodem anno calendis Aprilis relaxatur interdictum Oxoniæ, quòd authoritate domini I. epiſcopi Lincolnienſis propter clericidium & ſacrilegia anno proximo præterito fuit illatum. Iſto anno obijt mater domini regis Edvvardi tertij domina Iſabella, die ſancti Rufi martyris, & viceſimo ſeptimo die Nouembris in eccleſia Fratrum Minorum Londonijs ſepelitur nondum dedicata. Haſtiludia inſuper hoc anno Londonijs facta ſunt præſentibus regibus Angliæ, Franciæ, & Scotiæ, & plebe numeroſa.

Redemptio regis Scotorum.

ANno gratiæ M.CCC.lviij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus ſecundus, immediatè poſt Septuageſimam tenuit rex Angliæ Parliamentum apud VVeſtmonaſterium, vbi de pace reformanda inter duo regna, perſæpè colloquentes nuſquam concordarunt. Quo quidem tempore magna controuerſia coràm ſummo Pontifice facta eſt inter magiſtrū Richardum Fizraf primatem Hiberniæ Armachanū videlicet, & clerum Anglicanum ex vna parte, & quatuor ordines mendicantium ex altera, ſuper ſtatu & regula eorundē Fratrum. Qui videlicet Armachanus opiniones ſuas erga Fratres coràm ſummo Pontifice diu, pluteſquè ſuſtinuit, & ipſos manifeſtè à ſuis deuiaſſe regulis multis rationibus demonſtrauit. Sed tandem (proh dolor) clero Anglicano ſibi ſubtrahente promiſſa, & exuberante in curia Fratrum ſatis magna pecunia, adhuc lite pendente, Fratres ſua priuilegia ſicut per ante ſub data noua obtinuerunt. Eodem anno frater Iohannes Lile Elienſis epiſcopus nimis iniuſtè fatigatus, anno proximo elapſo contra voluntatem domini regis ad curiam tranſfretauit, propoſitiſquè cauſis ibidem de iniurijs ſibi illatis & ſuæ eccleſiæ per dominam Blanchiam de VVake & alios de conſilio ſuo, coram domino Papa motus eſt. Idem Papa vehementer & omnes aduerſarios dicti epiſcopi fecit excommunicari publicè, mandans per litteras ſuas domino I. Lincolnienſi epiſcopo & alijs quibuſdam prælatis Angliæ, vt ſi quos nouerunt dictorum excommunicatorum mortuos & ſepultos, à ſepulchris extraherent, quod & factum eſt. Vndè rex indignatus, quia dictorum excommunicatorum quidam erant de conſilio ſuo, dictos prælatos grauiter infeſtabat. Qua de cauſa venerunt quidam miſsi de curia Romana ex parte dicti epiſcopi Elienſis, obuiātes domino I. Roffenſi epiſcopo (tunc regni Theſaurario) armati, tradētes litteras apoſtolicas violenter dicto Theſaurario, quarū tenor cōmuniter ignoratur, & illicò euanuerunt, quos regales inſequentes, quoſdā captos incarcerabant, & coràm regis Iuſticiarijs morti condemnatos, in carcere atque furcis interfecerunt. Eodem anno Normannia & Britannia Armorica graui clade vaſtātur per Philippum fratrem regis Nauariæ, dominū Iacobum de la Pype, & Ro-

De Parliamento apud VVeſt. & Archiepiſcopo Armachano deceptante contra ordines Mendicantiū.

Normānia & Britannia vaſtantur per R. Knolles.

& Robertum Knolles, alioſquè complures Anglicos, quos ſine iuſsione regis Edvvardi, qui in illis regionibus per tres annos & amplius hoſtiliter permanſerunt. Ex quibus Robertus Knolles ex paupere mediocri què valeto mox factus ductor militum, ad diuitias vſque regales excreuit ibidem. Quo tempore quidam natione VVaſco ſurrexit in Francia, vulgariter nuncupatus Archipræſbiter, ducens vnam magnam comitiuam per diuerſas partes Franciæ, ipſas hoſtiliter deuaſtando, & potiſsimè prouinciæ regionem.

ANno gratiæ M.CCC.lix. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus tertius. 14. calen. Iunij dominus I. de Gaunt, comes Richmundiæ Blanchiam filiā Henrici ducis Lancaſtriæ cōſanguineam ſuā de diſpēſatione curiæ, apud Radingū duxit vxorem. Eodem tempore dominus I. rex Franciæ ſub vmbra pacis & doloſè obtulit regi Angliæ Flandriam, Picardiam, Aquitanniam, aliaſquè terras quas equitauerat & vaſtarat, pro quibus omnibus ratificandis idem rex Edvv. in Franciam nuncios ſuos direxit, quibus omnibus Frāci contradixerūt, vndè motus rex Angliæ, celeriter ſe & ſuos præparauit ad trāsfretandū, ducens ſecum Principem VValliæ Edwardum ſuum primogenitum, ducem Henricum Lancaſtriæ, & ferè proceres omnes, quos comitabantur vel ſequebantur penè mille currus, habuitquè apud Sanvvicum inſtructas optimè vndecies centum naues, & cùm hoc apparatu ad humiliandum Francorum faſtum Franciam nauigauit, relicto domino Thoma de VVoodſtock filio ſuo iuniore, admodum paruulo, Anglici regni cuſtode, ſub tutela tamen. Igitur viceſimo ſeptimo die menſis Octobris peruenit Caleſiam, & quarto die menſis Nouembris diuiſo exercitu ſuo in tres turmas propter victualia, vnam turmam fortem Henrico Lancaſtriæ duci commiſit, Edvvardo verò Principi turmam aliam fortiorem, & fortiſsimam retinuit penes ipſum. Deindè profecti prætereuntes ciuitates & caſtella, tandem in feſto ſanctæ Luciæ propè ciuitatem Remenſium peruenerunt, vbi moram traxerunt vſque in diem ſancti Hilarij, ſed nihil omninò profecit hæc mora, quia nihil eis reddebatur. Eodem die mouit exercitum verſùs Burgundiam: cui venit obuiam dux Bugundiæ, promittens eidem ſeptuaginta millia Florenorum ſoluendorum ſibi fideliter ſi toti Burgūdiæ parceret & contineret ab incendijs & rapinis. Quod rex conceſsit eidem. Manſitquè ibidem remis, videlicet vſque ad quintum diem poſt feſtum Sancti Gregorij Papæ. Interim Normanni cum non modica claſſe nauium apud VVinchelſee applicuerunt, ipſamquè villam idibus Martij inuaſerunt, & pro parte combuſſerunt, ac omnes ſibi reſiſtentes interfecerunt, ſexui, ætati, vel ordini nil parcendo. Matronas inſuper & virgines ac mulieres illorum oculis blādientes captiuas ad naues duxerunt, & plurima ſpolia aſportauerunt, & tandē ſine læſione aliqua receſſerunt. Quorum vnum facinus iſtic ponam, cum Frāci applicuiſſent exiſtentibus multis, tam viris quàm mulieribus, tempore miſſarum in eccleſia, ad eandem eccleſiam cum omni feſtinatione cucurrerūt, & interficientes multos, & deprædantes eccleſiam, aſpexerunt inter cæteros quandā fæminam pulchram nimis & elegātis formæ, quæ cū vicinis conuenerat vt audiret miſſas. Ad quam nebulones ſatis intemperanter in eadem eccleſia accedentes, mox ſuæ libidini vt erant armati proſtrauerunt. Et tam diu ei vnus poſt alium coeundo illuſerunt, donec mulier fatigata ſpiritum exhalaret. Quæ cuncta cum relata fuiſſent, rex Angliæ turbatus nimium & exacerbatus, exercitum ſuum verſùs Pariſius mox conuertit. Interea prælati in Anglia vndique confluxerunt ad arma cum clericis & laicis, vt per terram & mare dictis reſiſterent inimicis. Sed cum ſe & ſuos parauiſſent ad pugnam, nihil actum eſt hoſtibus illis valefacientibus cum cachinno.

Rex transfretauit ad frangendum faſtū Francorum.

Hoc

Hocanno ſanguis effluxit de tumba domini Thomæ quōdam comitis Lancaſtriæ apud Pontem fractum. Eodem anno rex Edvvardus incepit nouum ædificium in caſtello de VVindeſor vbi natus fuerat. Ob quam cauſam illum locum amplioribus ædificijs & ſplendidioribus decorare præ cæteris procurauit. Cuius operis conſtituit ſuperuiſorem dominum VVilhelmum de VVicham, virum prouidum & diſcretum. Eodem anno obierunt viri nobiles & præclari Rogerus comes Marchiæ, Thomas comes Oxon, I. le Gray tunc ſeneſchallus Angliæ, Galfridus le Say, & multi. Et de exercitu domini regis in partibus trāſmarinis plures quàm mille nominati periērūt. Obijt etiam hoc anno dominus Rogerus de Northburgh, Couentrenſis & Lichfeldienſis epiſcopus.

ANno gratiæ M.CCC.lx. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij tricesimus quartus, tenuit rex Natale in partibus tranſmarinis, iuxtà Remenſium ciuitatem, manſitquè ibidem (vt prædicitur) vſq; ad feſtum ſancti Gregorij Papæ, quando ſe conuertit Pariſius, exercitum in nouem aciebus diſpoſuit ad bellandum, & creauit milites quadringentos. Deindè mittitur dominus Henricus dux Lancaſtriæ ad portas ciuitatis, hijs qui intus erant proferens campeſtre prælium, ſub hac conditione, vt ſi rex Angliæ deuictus foret ibidem nunquam poſteà regnum Franciæ vendicaret. Et accepto breui reſponſo, quæ audiuit regi nunciauit. Mox noui milites armati cum alijs ciuitati dederunt inſultum, & illico eius ſuburbana deſtruxerunt. Per idem tempus Londonienſes cum cæteris regni incolis congregata claſſe octoginta nauium, & quatuordecim millibus hominum cum ſagittarijs dedecus apud VVinchelſee, per prius factum affectantes vendicare, maria perſcrutando inimicos quærebant. Et tandem in Francia applicantes, inſulam de Sans animoſè ceperunt. Sed tamen licèt hæc omnia Franci benè ſatis cognoſcerent, rumor facti ad Edvvardum regē nondum peruenerat. Igitur præuenire cupientes hos rumores, dominus abbas Cluniacenſis, comes Tankeruile tunc Franciæ Seneſchallus, Burſegaldus cōſtabularius dicti regni, & nonnulli alij viri venerabiles, de cōſenſu domini Caroli regentis Franciam, conuenerunt ad regem Angliæ, pacem finalem & firmam oſtenſis conditionibus inſcriptis humiliter poſtulantes. Quæ cum deliberatione inſpectę domino regi & conſilio minimè placuerunt, vndè rex commotus prohibuit ne ſollicitarent eum amplius, niſi habita ad eius beneplacitum prolacione prædictorum. Et in craſtino octauis Paſchæ conuertit ſigna cum exercitu verſus Aurelianum prædando, vaſtando, & igni conſumendo plurima, quo tempore ingruebat tam ſæua tempeſtas & inaudita, vt plura millia hominum & equorum in regis exercitu itinerando perirent, ſubitò mortua corruendo præ frigoris imminentis aſperitatē. Quæ tantùm regem nec ſuos terruērunt, quin procederent cum inceptis. Circa inuentionem ſanctæ Crucis dicti nuncij iuxtà Carnotum domino regi formam pacis optimè de communi conſenſu regentis & maiorum Franciæ circumſpectiſsimè ordinatum accedentes obtulerunt ſub data apud ciuitatem Carnotum quintodecimo die menſis Maij, requirentes benignum dominum ſuum ac beneuolentiam conſenſumquè gratioſum in ſcriptis oſtenſa, rata & grata ac firma ſibi & hæredibus ſuis imperpetuum admittere. Quibus inſpiciendis ſapienti deliberatione habita, rex annuit vt iuratis in corpore dominico partibus, tactiſquè ſacroſanctis Euangelijs, pacta ſtabilirentur. Mittuntur igitur ex vtraque parte, Angliæ videlicet & Franciæ, duo barones, duo quoque milites, corporale ſacramentum domini Caroli regentis Frāciæ primogeniti I. regis eiuſdem, ac domini Edvvardi regis Angliæ, audire & admittere. Pariſius igitur celebrata ſolenni miſſa, dictoq; ter Agnus dei, adiecto Dona nobis pacem, dictus Carolus in præſentia prædictorum & aliorum

Franci petunt pacem.

aliorum plurium, dextram ſuper patenam, cum corpore dominico, & leuam ſuper Miſſale poſuit, hæc verba proferens: Nos Carolus iuramus ad ſacroſancta corpus domini & euangelia firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiam formatas inter reges, & nullo modo in contrarium venire. Poſthæc datis militibus reliquijs de corona Chriſti in teſtimonium omnibus valefecit. Simile ſacramentum dominus Edvvardus primogenitus regis Angliæ proxima Sexta feria præſtitit apud Louers. Ambo inſuper reges & eorum filij, maioreſquè vtriuſq; regni infra annum proximè ſequentem, idem corporale ſacramētum ſolemniter præſtiterunt.

Obſides dātur regi Angliæ.

Ad corroboranda quoque complendaquè prædicta & alia partes tangentia, rex Angliæ petijt & accepit maiores Franciæ in obſidatum, videlicet, dominos duces Aurelienſem, Burbonenſem, Lougan, Berry, & de Bloys: comites verò de Lauſon, Sainct Poule, Derencourt, Pourlay, Valentinoys, Baumund, Brayne, Foreſt: dominos quoque de Recori, Priaunce, Valentinois, de ſainct Venaunce, de Garentz, de Angeſt, de Merenthi, Daunſin, de Auerne, Guill. de Cram, Boys de Arecourte, I. Hugain cum alijs. Aſsignataquè ſunt dies & tempus quibus conuenirent ambo reges cum conſilijs ſuis apud Caleys prædicta conſummare. Sigillatis ſcriptis indentatis, rex Angliæ vſque mare continuò proficiſcitur, & apud Humflete ingreſſus mare nonodecimo die Maij in Angliam applicuit, venienſquè ad palacium in feſto Sancti Dunſtani, quieuit paulisper, & mox I. regem Franciæ in turri Londonijs viſitauit. Et facta concordia quid idem pro redemptione ſua ſolueret, ab omni carcere liberauit. Summa verò pecuniæ ſoluendæ erat tres milliones Florenorum. Quibus ita geſtis rex Angliæ regē Franciæ in turri & in palatio itinerando verſùs mare multimodis ſolatijs regaliter confortauit. Rex Franciæ prouidè nono die Iulij trāſfretauit in regnum ſuum, deliberaturus & tractaturus cum ſuis de prædictis & alijs ſe tangentibus & regnum ſuum. Eo tempore in Anglia plures homines, beſtiæ & arbores violento fulgure perierunt, & Diabolus in humana ſpecie apparens locutus eſt.

De pacis articulis.

Concurrentibus in vnum duobus regibus, poſthæc cum ſuis conſilijs apud Caleis conuenerunt de pace & concordia præformatis apud Carnotum, & iurauerunt (vt prædicitur) eas firmiter ſeruare penes ſe. Quarum articuli erant iſti, videlicet, Rex Angliæ vnà cum illis quæ tenet in VVaſconia habebit ſemper ciuitates, villas & caſtella, comitatus & patrias de Peyteres & de Peyton cū feodis de Tonard, & terra de Bekeuil, de Saintes, & de Saintoinge, citra & vltra la Charente, Dangleſine & Daugoloſinois, de Limoges & de Limoſin, de Caours & de Caeurſin, & de Paragort & de Paragnis, de Rodes & de Rouorgnes, de Agent & de Ageneys, de Charbe, & de Bigor, & de Caure. Et ſi aliqui domini teneant aliquid inter limites dictorum locorum, facient homagium regi Angliæ. Tenebitquè rex Angliæ prædicta, modo quo rex Franciæ ea tenuit à ſexaginta annis vſq; nunc, videlicet, in dominio quæ ſunt in dominio & in ſuperioritate Habebit etiā ea quæ antiquitùs tenuerunt reges Angliæ in villa de Mounſtroil ſuper mare cū pertinēcijs, & eorū comitatum Pontinæ, exceptis rebus alienatis per reges Angliæ, ad alias perſonas quàm reges Franciæ. Quæ ſic alienata ſi rex Franciæ teneat in prȩſenti, tenebitur ea reddere ac liberare regi Angliæ, exceptis terris obtentis per excambium, cum alijs terris. Quo caſu rex Angliæ reddet regi Franciæ ſic tradita per excambium, vel permittet alienari. Et ſi alienata fuit perſonis alijs quàm regibus Franciæ per reges Angliæ, & poſt venerunt ad manus regis Franciæ per putagium, ſeu aliam iuſtam cauſam, Rex Franciæ non reddet ea niſi debeant homagium vel alia ſeruitia, tunc tradet

illa per-

illa perſonis quæ facient homagium, aut alia ſeruitia Regi Angliæ. Habebitquè rex Angliæ caſtella, villas, & dominium de Saleys, Meerk, Stangate, Colne, Hamme, VVale, Oye, cum omnibus ſuis pertinentijs, ciuitatem de la Rochel, & villam Sancti VValleriti. Habebit etiam Rex Angliæ caſtellum, villam, & totum Comitatum de Guyſnes, cum omnibus ad ſe pertinentibus, tam integrè, ſicut Comes eiuſdem tenuit in vita ſua. Obedientque ſibi omnes viri Eccleſiarum, & aliarum conditionum, infra limites dicti comitatus, ſicut obediebant aliquando regi Franciæ, vel comiti de Guyſnes. Et tenebit Rex Angliæ omnia de Meerk & Caleys contenta in præſenti articulo, & articulo præcedenti in dominio, exceptis hæreditatibus, quæ morantur Eccleſijs ibidem, & hæreditatibus alijs in partibus illis quæ morabuntur hæredibus vſque ad valorem centum librarum monetæ de patria, ſed de hæreditatibus infra villam de Saleys ordinet rex Angliæ ad libitum ſuum, & ſic habitātium in comitatu, villa & terris de Guyſnes, ſtabit dominium integrum. Rex verò Angliæ & hæredes ſui, omnes Inſulas, patrijs prædictis adiacentes tenebunt, vnà cum inſula quas tenent in præſenti. Et rex Franciæ & filius ſuus ſenior pro ſe & hæredibus & ſucceſſoribus infra Sanctum Michaêlem proximo tunc futurum ad vnum annum reddent, liberabunt & tranſportabūt regi Angliæ & hæredibus ſuis omnes obedientias, homagia, feoda, iuſtitias, recognitiones, iuriſdictiones, patronatus eccleſiarum, omnimodas dominationes & ſuperioritates, & omnia iura quæ habent vel habere poterint in prædictis terris, patrijs, villis & rebus alijs. Et mittent ad omnes ſuperiores Eccleſiarum, & alios dominos temporales terrarum, patriarum, comitatuum, & locorum predictorum, vt obediant regi Angliæ & hæredibus, ſicut obediebant regi Franciæ, & per ſuas litteras ſe acquietabunt de omnibus homagijs, feodis, ſeruitijs, obligationibus, ſubiectionibus, & promiſsionibus factis per aliquem eorum regi & coronæ Franciæ. Et Rex Angliæ tenebit prædicta omnia in dominio & in ſuperioritate, quæ in ſuperioritate. Si verò donationes aliquæ, alienationes, obligationes, vel aliqua onera fiebant prædictorum per aliquem regem Franciæ à ſeptuaginta annis vſque nunc, nulla erunt, & res alienatæ, donatę, ſeu oneratæ reddentur regi Angliæ citra feſtum Sancti Michaêlis proximò futurum, excepto quod ſupradictum eſt in articulo de Poitieu, quod permanebit in virtute ſua, & exceptis omnibus collatis ſeu alienatis ad Eccleſias, quæ illis pacificè permanebunt. Habebit etiam rex Angliæ, & tenebit ciuitates & patrias præfatas, quę antiquitùs non erant regis Angliæ, ſicut rex Franciæ aut filius ſuus ſenior tenet in præſenti, & infra limites patriarum prædictarum, quæ ab antiquo erant Regis Angliæ cum aliquibus rebus quæ aliquando eiuſdem fuerant, vndè rex Franciæ in poſſeſsione præfuerat in die belli de Peiton, erunt & permanebunt Regi Angliæ. Rex quoque Angliæ omnia prædicta tenebit tanquam vicinus regis Franciæ, abſque recognoſcere ſuperioritatem, facere homagium, reſortem, vel aliqua ſeruitia alia, ſeu recognitiones Regi ſeu Coronæ Franciæ. Rex quidem Franciæ & filius ſuus ſenior, renunciabunt dictæ reſorti, ſuperioritati, & iuri quæ habent, vel habere poterunt, quæ præſenti tractatū debent pertinere regi Angliæ. Similiter rex Anglię ac filius ſuus ſenior renunciabunt omnibus, quæ per præſentem tractatum non eis traduntur, & exigentijs quas fecerunt per ſpeciale nomini vel iuri coronæ Franciæ, omnibuſq; homagijs & ſuperioratui ducatus de Toraygne, Normanniæ, & Britanniæ, & comitatus ac patriæ Flandriæ, Baniot, & Maigne, & alijs omnibus exigentijs quas fecerunt ſeu facere potuerūt regi Franciæ

pro quacunque ſic cauſa, exceptis illis quæ ſibi tradentur per præſentem tractatum.

Valor redemptionis regis Franciæ.

Rex quidem Franciæ pro ſua redemptione ſoluet Regi Angliæ tres milliones Scutorum, quorum duo valebunt vnum Nobile, videlicet ſex ſolidos & octo denarios argenti. Et omnia iſta tradita Regi Angliæ permanebunt in tali ſecuritate, ac libertate, prout ſunt in præſenti, & confirmentur à dictis dominis & ſucceſſoribus ſuis. Nec aliquis vel patria aliqua qui ante fuerant ſub obedientia vnius partis, & per concordiam iſtam veniet in obedientiam alterius partis, pro factis præteritis damnetur. Omnes autem exhæreditati vel de terris ablati vel onerati aliquo onere vel redonatione, quaſi banniti, vni parti adhærentes vel alteri, & ſimiliter de Eccleſijs cauſa iſtius guerræ reſtituentur in integrum cum omni iure ſicut ante guerram. Omneſquè foriſfacturæ indulgeantur, excepto vicecomite de Frouſard, & domino Iohanne de Galard. Confederationes enim bonæ fient ſemper inter reges, non obſtante qualicunque confederatione quam habent cum aliqua perſona. Rex tamen Franciæ & filius ſuus ſenior pro ſe & ſucceſſoribus ſuis regibus Franciæ ſe ſeparabunt à confederationibus quas habent cum Rege Scotiæ, abſque iuuare Scotos, vel confederationes facere contra regem Angliæ ſeu regnum ſuum. Similiter Rex Angliæ & filius ſuus ſenior, facient confederationibus quas habent cum Flandrenſibus, valebuntquè omnes collationes & prouiſiones factæ durante guerra, per partes & beneficijs vacantibus, & eorum fructus morabuntur illis qui eos leuauerunt, facientquè reges omnia prædicta confirmari à domino Papa, & impetrabunt abſolutiones & diſpenſationes tangentes complementum præſentis tractatus. Poterunt ſtudentes vtriuſque regni in vtroque regno, vt ſibi placuerit ſtudere, & gaudebunt priuilegijs ac libertatibus ſtudentium, per iſtum tractatum omnes alij tractatus & prælocutiones factę temporibus præteritis anullabuntur, nec partes iuuare poterunt. Iurabitur, etiam confirmabitur pręſens tractatus à duobus regibus, facietquè rex Franciæ litteras confirmatorias, & alia neceſſaria ſub manu publica, & mittet regi Angliæ, & rex Angliæ remittet conſimiles litteras regi Franciæ. Fient igitur litterę optimæ de omnibus prædictis, ſub ſigillis vtriuſque regis, & filiorum ſuorum, & iurabunt ambo reges & filij ſui, vigintiquè de mari prole vtriuſque regni, tenere, complere, & teneri facere atque compleri omnia prædicta, ac ponere rebelles & inobedientes vtriuſque regni in veram obedientiam, & conſurgent ambo reges contra tales inobedientes, & per illud renunciabunt omnibus gentibus pro ſe & regnis ſuis futuris cauſa inobedientiæ prædictæ, & ſe ſupponent coertioni & correctioni domini Papæ. &c. His ita geſtis, confeſtim mittuntur nuncij ſummo Pontifici, pro pace & pactis mutuis confirmandis. Quo quidem tempore ad præceptum domini Papę, quieuit controuerſia inter clerum & ordines Mendicantium. Eodem anno erat communis mortalitas ſenum & puerorum.

Parliamētum rex tenet.

ANno gratiæ M. CCC. lxj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus quintus, rex Angliæ celebrato natali apud VVodſtock venit VVeſtmonaſterium ad parliamentũ, in quo pręſentibus omnibus qui intereſſe debeat, proponitur cõcordia inter reges ſtabilita. Placuit igitur vniuerſis dictam concordiam recipere & tenere. Quamobrem celebrata miſſa de ſancta trinitate à Cantuarię Archiepiſcopo cũ magna ſolemnitate, aſtante rege cum filijs ſuis & accenſis luminaribus, & crucibus erectis ſuper ſacroſanctum corpus dominicum & miſſale, ſinguli qui non prius iurauerunt, hoc ſacramentũ præſtiterunt in ſcriptis, Archiepiſcopo Cantuarienſi incipiente. Nos Nicholaus

Archi-

Archiepiſcopus Cantuarienſis iuramus ad ſacroſancta corpus Dominicum & Euangelia, firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiam firmatas inter Reges, & nullo in contrarium venire. Quibus expletis, ſinguli ſuas ſchedulas regijs notarijs tradiderunt. Rex autem Francorum cum ſuis nobilibus idem præſtitit iuramentum. Sicquè firmata pace inter duo regna, liberatus eſt rex Iohannes.

De eclipſi ſolis.

Diuerſa mirabilia.

Eodem anno. 6. die Maij in meridie fuit Eclipſis ſolis, Eodem menſe Burgundiæ cecidit pluuia ſanguinea, & ſexto Calendarum Iunij in feſto corporis Chriſti Boloniæ apparuit Crux ſanguinea in aëre à mane vſque ad horam ſextam, eam multis videntibus: & tunc ſe mouebat, & in medio mari cecidit. Conſequenter in partibus illis egreſſæ vulpes de ſyluis villas petierunt, & viuos quoſdam homines deuorauerunt. Et in æſtiuo tempore huius anni in Anglia & in Francia in locis deſertis & planis, pluribus ſæpe videntibus, ſubitò apparuêre duo caſtella, de quibus duo exercitus egrediebantur armatorum, quorum vnus ſignis militaribus ornabatur, alter verò nigro colore veſtiebatur: & congredientes milites vicerunt nigros. Interim adunati nigri milites ſuperabant, & regredientes in caſtella omnia diſparuerunt.

Dominus Iohannes Gaunt fit dux Lancaſtriæ.

Et hoc anno poſt feſtum Sancti Michaelis Roſaria protulerunt roſas colorem & odorem perfectum habentes. Corui quoque & aues aliæ pullos produxerunt. Dominus Iohannes Gaunt comes Richmundiæ hoc anno factus eſt Dux Lancaſtriæ, iure vxoris ſuæ filiæ & hęredis quondam ducis Lancaſtriæ, qui eodem anno diem clauſit extremum.

De magnis comitiuis.

Eodem anno illa magna & famoſa Comitiua de diuerſis nationibus adunata, cuius Duces pro maiori parte erant Anglici, partes Franciæ verſus Auinionem inuaſerunt, & villam Sancti Spiritus ceperunt, cum villis & caſtellis multis in Francia, quos nulla virtute vel arte potuit rex Franciæ expellere de terra ſua. Eodem tempore ſurrexit & alia ſocietas, quæ alba comitiua vocabatur, quæ tranſijt per prouinciam in Lumbardiam, & duces huius comitiuæ erant Anglici, qui aliquando erant ſtipendiarij, aliquando ex proprio capite diſcurrerunt, accipientes redemptionem de diuerſis villis & caſtellis ac ciuitatibus, nec penè ſecurè vixit quiſquam in illis regionibus, qui non iſtorum beneuolentia fruebatur.

Princeps diſponſat ſuam conſanguineā.

Iſto anno Edvvardus Princeps VValliæ deſponſauit Iohannam Comitiſſam Cantij, relictam domini Thomæ de Holande, quæ olim fuit ſeparata à comite Sarum militis prædicti cauſa. Hoc etiam anno fuit grandis peſtilentia, quæ viros potiùs conſumpſit quàm fœminas. Quo in tempore obijt Reginaldus VVigornienſis, Michael Londinenſis, & Thomas Elienſis Epiſcopi. Quibus ſucceſſerunt prouiſione Papæ Iohannes Barnet ad VVigornienſem, Symon Langham Abbas VVeſtmonaſterienſis ad Elienſem, & magiſter Symon de Sudbury ad Londonienſem Eccleſias. De nobilibus verò deceſſerunt dominus Henricus dux Lancaſtriæ, Reginaldus Cobham, VVilmus Fitzvvaryn, & Iohannes Moubray.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſexageſimo ſecundo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, triceſimus ſextus, tenuit rex natale apud VVyndeſor, & quinto decimo die ſequente ventus vehemens, nothus auſter Affricus, tāta vi erupit, quòd flatu ſuo domos altas, ædificia ſublimia, turres, & campanilia, arbores, & alia quæque durabilia & fortia violenter proſtrauit pariter & impegit, in tantum, quòd reſidua quæ modò extant, ſunt hactenus infirmiora. Hoc anno vendebatur libra ceræ pro 18. dena. Quo etiam anno magna ſocietas quæ præualuerat in Francia & excreuerat, cōmiſit bellū.

cum Francis, & vicit plures nobiles captiuando, & multa fortalitia capiendo. Eodem tempore Cardinalis Adrianus abbas Cluniacẽſis tertio die in fine Aprilis venit Lõdinũ tractaturus cũ rege & cõſilio ſuo pro redẽptione regis Francię minuẽda, obſidibus liberãdis, & matrimonio cõtrahẽdo cũ ſanguine regis Angliæ & Caroli Bloys, ſed de his pauca vel nulla expediuit. Eo tempore fiebat Londini in Smithfield haſtiludia quinq; primis diebus Maij, præſente rege & regina, & maiori militia Angliæ & Franciæ aliarumq; terrarum. Ad quæ venerunt Hiſpani, Cyprij, & Armenij milites, auxilium regis Angliæ requirentes contra Paganos, qui inuaſerant fines ſuos. Stapula lanarũ non obſtante ſacramẽto regis & aliorum maiorũ Angliæ mutatur ad Caleys. In feſto Apoſtolorum Petri & Pauli rex Ed. 3. apud VVeſtmonaſt. obtulit veſtes in quibus beatus Petrus Apoſtolus celebrauit, & dedit per chartam ſuã Abbati & conuẽtui VVeſtmonaſt. duos ceruos de venatione ſua capiendos annuatim in foreſta de VVyndeſore.

Edvvardus princeps Aquitaniæ.

Edvvardus regis primogenitus eo tempore circa feſtũ ſanctæ Margaretæ apud VVeſtmonaſteriũ, præſentibus regni maioribus, ſuſcepit à patre ſuo Principatum Aquitanniæ, fidelitate prius & homagio ſibi factis, ſed tamen principatum VValliæ, ducatum Cornubiæ, comitatus Ceſtriæ & Cantij, non reliquit, qui circa feſtũ Purificationis beatę Mariæ proximò ſequẽtẽ cũ vxore & tota ſua familia in VVaſconiam tranſfretauit. Eodẽ anno Simon Iſlep Cantuar. Archiepiſcopus deuotionẽ multorum aut infecit, aut ſubtraxit, literis ſuis patentibus ſub pœna excõmunicationis præcipiens vniuerſis Eccleſiarum rectoribus & vicarijs ſuæ prouinciæ, & illorum ſubditis, vt de cætero non abſtineant in feſtis quorundã Sanctorum, ab operibus manualibus & ſeruilibus, quæ prius in talibus feſtis fieri non licebant. Si tamen benefecerit, iudicet hoc caput Sanctorum cũ membris, qui mortem quõdam regis Anglię VVilhelmi Rufi tradidit in manus, & arbitrium ſancti Albani prothomartyris huius regni. Idem inſuper Archiepiſcopus aſsignauit & ſtatuit, non plus dari Sacerdotibus pro annuali ſtipendio quã ſexaginta ſex ſolidos. 8. den. quod plures furari coëgit. Eodem anno cœpit parliamentum Londini. 17. Calen. Nouẽbris quod continuatum eſt vſq; in feſtũ ſancti Britij, quo die rex natus fuerat, annis ætatis ſuæ quinquaginta expletis: vnde in ſuo Iubileo populo ſuo ſe exhibuit gratioſum, reis maieſtatis ſuæ regiæ offenſas indulgendo, vinctos liberè abire permittẽdo, & exules reuocando: ad petitionem etiam cõmunitatis, placita in lingua materna & non Gallica verſari iuſsit. Leonellum quoq; filium ſuũ fecit ducem Clarenciæ, & Edmũdum comitẽ Cantabrigiæ. In dicto parliamento cõceſſum erat regi per tres annos ſequentes recipere. 26. ſolid. & 8. denar. de quolibet ſacco lanæ tranſuehendo vltra mare. Ordinatum eſt inſuper nullum in regno pręter regẽ, reginam ac duces, in poſterum prouiſores habere victualium, nec vt aliquid caperent, niſi denarijs præſolutis, & vt hæc tranſgrediẽtes ſtricto iudicio puniantur.

Obijt Papa Innocentius. 6.

Obijt hoc anno menſe Auguſti Papa Innocentius ſextus. Cui ſucceſsit dominus Gillerinus Abbas ordinis ſancti Benedicti Marciliat. patria Anglicus, doctor egregius, & auditor in curia. Et 2. Calend. Nouemb. conſecratur, & vocatur Vrbanus quintus. Hic cum longum tempus in curia tranſegiſſet, & nullum à Papa gradum accepiſſet, cuidam amico ſuo cõqueſtus eſt dicens: Puto (inquit) veraciter ô amice, etſi omnes eccleſiæ mũdi caderent, nulla caderet ſuper caput meum. Cum coronatus fuiſſet, accedens ad illum dictus amicus ſuus quondam, ait. Dudum conqueſti eſtis pater beatiſſime dicens: Et ſi omnes eccleſiæ mundi caderent, nulla caderet ſuper caput veſtrũ. Ecce quomodo Deus diſpoſuit in hac parte. Omnes ſiquidẽ eccleſię mũdi modo ſuper caput vnũ pariter ceciderũt. Obijt eodẽ anno I. epiſcopus Lincoln.

cui ſucceſsit per prouiſionē I.de Buckinghā, & Rob. Epiſcopus Ciceſtriæ, cui ſucceſsit prouiſione domini Papæ magiſter VVilhelmus de Lenne. Eodē anno obijt domina Iohanna regina Scotiæ & Londonijs ſepelitur. Moriebantur etiam plures morbo litargiæ, multa infortunia prophetantes: mulieres inſuper deceſſere per fluxum, & erat cōmunis peſtis beſtiarum. *Annus morbidus.*

ANno gratiæ M.CCC.lxiij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij.36. tenuit rex natale apud VVyndeſore. Quo anno Papa pluralitates reuocauit, decernēs facto decretalis horribilis ſufficere clerico rectoriā cū quatuor præbendis, minoribus verò minus. Iſte Papa fratrē ſuū Epiſcopū Anniuoniæ ordinauit. Et ſequenti proxima Paraſceue Iohannem regem Franciæ cū alijs regibus & proceribus cruce ſignauit. Propè tempus illud quidā ſpiritu diabolico inſtigati, corpus cuiuſdā ſacerdotis Londonijs in quatuor partes diuiſerunt, quas per quatuor partes dictæ ciuitatis cōtemptibiliter proiecerunt: authores verò huius ſceleris vſq; ad præſens latent. Eodē anno menſe Octobri tenuit rex parliamētū Londini, à quo nullus magnus ſe potuit abſentare. In quo omne ornamentū aureū ſiue argēteū erat damnatū, ſcilicet in cultellis, cingulis, monilibus, annulis, & cęteris corporū ornamētis, niſi in talibus qui poſſent per annū expendere decem libras. Ordinatū eſt ibidē etiā ne mercatores Angliæ, cū ſuis mercimonijs, vel ad vina quęrenda de cætero trāsfretarent, & vt ſinguli artes ſuas exercerent, & vt nulli pannis præcioſis, aut pellura vterentur, niſi qui poſſent expendere per annū centum libras. Et vt plebei operarij, & agricultores non veſcerentur cibis delicatis aut potibus. Sed hæc omnia nullum effectum capiebāt. Eiſdē diebus venerunt tres reges, videlicet Frāciæ, Cypriæ, & Scotiæ, viſere & alloqui dominū regem Anglię, à quo plurimū honorati, & donis donati, Reges Cypriæ & Scotię ad ſua reuerſi ſunt, ſed rex Frāciæ graui morbo correptus Londonias apud Sauey diem clauſit extremum. Sed hoc contigit anno ſequenti. De obitu regis huius, exequias rex Anglorum in diuerſis locis ſolenniter fecit celebrari, ac vſque Doueriam ſuis ſumptibus per reuerendos viros corpus eius more regio conduci fecit, qui tandem ſepultus eſt iuxta Pariſium apud ſanctum Dionyſium, & regnauit pro eo Carolus filius ſuus maior. *Tres reges inuiſunt regem Angliæ.*

Eodem anno.7. Idus Decembris cæpit gelare, perdurauitq; gelu fortiſsimū vſque.14. Calend. Aprilis. Rex Cypri itinerando in Anglia plura perdidit per latrones. Ob quam cauſam rex Edvvardus conceſsit Londonienſibus poteſtatem copioſiorē malefactores iuſtificandi & incarceratos infra ciuitatem liberandi iuſticiarijs regis, vt priùs ſolebant ad hoc non vocatis. *Latrones graſſantur.* Hoc anno obijt bonæ memoriæ dominus Radulphus de Shreusbery, epiſcopus Bathonienſis, ad quam ſedem tranſlatus eſt magiſter Iohannes de Barnet, de Eccleſia VVigornienſi, & Io. de VVyttleſeye de Roffenſi tranſlatus eſt ad Eccleſiam VVygornienſem, cui ſucceſsit Thomas Trilleck in Roffenſem eccleſiam.

Hoc anno fuit tanta frumenti cariſtia, vt venderetur ſumma frumenti.15. ſolidis. *Annonæ caritas.* Generale cap. nigrorum monachorum fuit hoc anno Northamton. præſidente domino Thoma Abbate ſancti Albani, in quo ſtatutum eſt inter cætera perpetuam fieri iugemq; memoriam per totum ordinem pro viuis & defunctis, in omnibus horis diurnis pariter & nocturnis.

ANno gratiæ M. CCC. lxiiij. qui eſt annus regni Regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus octauus, tenuit rex Edvvardus natale apud VVyndeſore. Quo tempore Abbas de Bello itinerando verſus Londinum obuiauit cuidam damnato ad furcas ex Mareſcalcia regis, quem virtute libertatum Priuilegiorum ſuorum, erectū & liberatum à mortis periculo ſecum adduxit. Et quāuis Rex & Magnates alij ferrent grauiter factū iſtud, chartas tamen ſuas

Carolus le Blois in prælio ſuccumbit.

per placitum ibidem habuit approbatas. In feſto ſancti Michaêlis Carolus le Bloys cum gente multa bellica ad numerum trium millium ſexcentorum, irruit ſubitò ſuper Iohannem de Monteforti, & dominum VVihelmum Latimer, dum obſiderent villam cum caſtro Doueroy, qui vix mille ſexcentos de Anglis & Britonibus & omni gente habuerunt, vbi facto congreſſu abſq; deliberatione, ceciderunt ex parte ducis ſeptem viri, & ex parte Caroli intruſorum, ipſe Carolus cum domino de Rochford, & VVilhelmo Vango, militibuſquè & amigeris penè mille. Et capti ſunt de parte Caroli duo comites, viginti ſeptem domini, & armati viri ſtrenui mille quingenti. Hoc anno.5.idus Aprilis obijt (vt prædicitur) I. rex Franciæ, cuius mors vtrunq; regnum non modicum perturbauit. Eodem anno Longobardi mercatores ſunt accuſati per ſocios ſuos de magna infœlicitate in mercimonijs ſuis facta regi, vnde maior pars illorum in turri Londoniarum recluditur, quouſque finem regi feciſſent ad eius beneplacitum. Eiſdem diebus Edmundus de Langley filius regis Edvvardi, filiam & hæredem deſponſaſſet Comitis Flandriæ, niſi propinquitas conſanguinitatis prohibuiſſet. Vndè pro habēda diſpenſatione miſſum eſt ad Papam, ſed rex Franciæ Carolus ne matrimonium iſtud procederet callidè impediuit. Quæ mulier expoſt copulata eſt Philippo fratri regis Franciæ duci Burgundiæ, qui quondam patri ſuo in Anglia fuerat concaptiuus. Sub eodem tempore in planis Turkeyæ in die omnium Sanctorum cōmiſſum eſt bellum atrociſsimum inter Chriſticolas & Paganos, vbi Chriſtiani (quamuis graui ſuo damno) fuêre victores. Attamē de chriſtianis ibidē cecidere principibus I. rex Hungariæ, Sivvardus rex Gorgoniæ, & magiſter Hoſpitalis Inſulæ de Rhodes, & chriſtiani ad numerum quinque millium ducentorū & decem, de Paganis miſsi ſunt ad Tartara virorum quadraginta millia robuſtorum, quæ perempta ſunt ibidem cū alijs popularibus, quorum numerus non potuit comprehēdi. Et fuerunt principes paganorum Soldanus Babyloniæ, rex Turkię, rex Baldok, rex Belmarinus, rex Tartarorum, & rex de Lettovve, ex quibus tres interfecti fuerunt, vt hij qui interfuerant dicto prælio referebant.

Chriſtianorū & Paganorū cædes.

ANno gratiæ milleſimo trecēteſimo quinquageſimo quīto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij triceſimus nonus, natus eſt Edvvardo principi VValliæ & Acquitanniæ apud Angoliſmum filius, & vocatus eſt nomine patris ſui Edvvardus. Hic anno ætatis ſuæ ſeptimo diem clauſit extremum, non tamen præmaturè vt plurimi aſſerebant. Eodem anno Ingelranus dominus de Comyn apud VVyndeſorā deſponſauit Iſabellā filiam regis Edvvardi.3.cū magna ſolemnitate. Hoc etiam anno rex Cypriæ cepit Alexandriā magnam quæ clauis eſt Aegypti, perempta illic non modica multitudine Paganorum. Principes igitur prędictorum cū Soldano illud factum indignè ferētes, in numeros adunantes Sathanę ſatellites venerunt contra eum. Quorum multitudini rex & ſui ſe cernentes omninò impares, cùm non haberent exercitum, qui cuſtodire poſſet tertiam partem ciuitatis, vſi cōſilio ſapienti, deprædati ſunt illā partem quam ceperant, auferentes ſpolia & diuitias quæ quemlibet exaturare valuiſſent. Nempè non ceperunt niſi vnā partem vrbis ex vna parte fluuij, qui brachium quoddam marinam vrbem ſecat. Reliquā partē tenuêre pagani. Ditati nihilominùs omnes fuerunt à maximo ad minorem: Et poſtquam ſpolia collegiſſent ad placitum, quarto die captionis eius, vel quinto, recedētes illæſi, ciuitatem deprędatam incredulis reliquerunt. Omnia verò genera ſpecierum trāſmarinarum diu poſthæc & rariora & cariora fuêre, quamuis Soldanus in deſpectu Chriſtianorum proclamari feciſſet in partibus, ne mercatores ſe ſubtraherent ab eadem vrbe, ſed more ſolito illuc aduenirent, habituri tam bo-

Rex Cypriæ capit Alexandriam.

num forum rerum venalium, ſicut ante captionem dictæ ciuitatis, ſed tamen non ita euenit. Interfuerunt autem huic captioni cum rege Cypriæ plures Anglici & Aquitannici, referentes tam in Angliam, quàm in Aquitanniam pannos aureos, & holeſericos, ſplendoreſquè gemmarum exeticos in teſtimonium tantæ victoriæ illic factæ.

ANno gratiæ M.CCC.lxvj. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus, natus eſt domino Edvvardo principi VValliæ & Aquitanniæ apud Burdegaliam Richardus filius ſuus ſecundus, quem Richardus rex Nauarriorum de ſacro fonte ſuſcepit. Circa idem tempus Rex Franciæ & maiores regni interpellauerunt auxilium regis Angliæ contra magnas comitiuas quæ debacchabantur in Francia, quarum ductores erant Anglici pro maiori parte, vel ſaltem de domino regis Anglorum. Qui primò iuſsit per litteras ſuas vt exirent Franciam, & non præſumerent illud regnum vlteriùs infeſtare. Qui valdè ridiculoſè talia mandata ferentibus reſponderunt, ſe nihil ibidem tenere de rege Angliæ, nec velle pro eodem ſuas municiones relinquere, ſiue victũ ſuum quæ tantis laboribus adquiſiuiſſent. Quorum reſpõſis exacerbatus rex Angliȩ, parauit ſe ad transfretandum. Sed rex Franciȩ cùm audiſſet de tanto regis apparatu, timuit, putans forraſsis ſe regnum amiſſurum, ſi contingeret regem Angliæ fore victorem. Quapropter miſit ad regem, rogans vt a cæptis deſiſteret, & domi ſe contineret. Quæ quidem miſsio regem Edvvardum iterum in tantum contriſtauit, vt iuraret per ſanctam Mariam ſe nunquã ſurrecturum in auxilium regis Franciæ, licèt dictæ comitiuæ regem cum ſuis omnibus nitantur expellere regno ſuo. Nihilominùs expoſt ad iuſſum regis Angliæ redditis regi Frãciȩ villis & caſtellis per prædictas comitiuas diu poſſeſsis, Bertrandus Cleikin miles inſignis & belliger, cum magna comitiua proceſsit cõtra dominum Petronem regem Hiſpaniæ, vt illum deponeret, fretus auxilio & fauore Papæ. Fuit vtique iſte Bertrandus ſemper quietis impaciens, bellum diligens plus quàm pacem. Dicebatur de iſto rege, quòd vixit inter ſuos tanquã peſsimus maleficus, & tyrannus, proſcribens & interficiens ſuos naturales homines, & quod peius eſt, ſpreta religione chriſtiana, cum quadam ſe Iudæa fæmina miſcuiſſet. Qui cùm audiſſet aduentum illius terribilis comitiuæ, mox timore perterritus fugit in VVaſconiam ad dominum principem VValliæ, poſcens ab eo ſubſidium & iuuamen. Quo fugato, Henricus frater eius baſtardus aſſenſu maioris partis dominorum Hiſpaniæ ſiue communium, & auxilio comitiuæ prædictæ factus eſt rex ibidem. Erat autem numerus comitiuæ prędictæ circiter ſexaginta millia bellatorum. Hoc anno obijt Symon Iſlepe Archiepiſcopus Cantuarienſis, cui ſucceſsit Simon de Langham epiſcopus Elienſis prouiſione Papæ. I. Barnet de eccleſia Bathonienſi trãſlatus eſt ad Elienſem eccleſiam. Magiſter I. Harevvell contemplacione domini Edvvardi principis VValliæ confirmatus eſt à Papa in epiſcopum Bathonienſem. Item hoc anno obijt VVilhelmus de Edingdone epiſcopus VVintonienſis, cui ſucceſsit per electionem, domino rege procurante, dominus VVilhelmus de VVickam, portator priuati Sigilli.

De magna comitiua.

Bertrãdus mouens bellum in Hiſpaniæ regem fugit.

ANno gratiæ M.CCC.lxvij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij quadrageſimus primus, princeps Edvvardus condolens calamitatibus domini Petronis regis Hiſpaniæ, profectus eſt in regnum illud cũ electa multitudine bellatorum Angliæ, Scotiæ, Nauarriæ, Aquitanniæ & Britanniæ, & aliarum gentium plurimarum, ad quem cum multis acceſsit dominus Hugo de Caluerlee, deſerto Henrico Baſtard, eò quòd noluit ſtare contra dominum principem primogenitum regis ſui: venit inſuper ad principem dominus Robertus

bertus Knolles cum electa multitudine magnæ comitiuæ prædictæ. Qui duo de ſua militia multùm auxerunt, confortauerunt, & animauerũt partem eius. De Anglia venit ad eum dominus I. dux Lancaſtriæ cum multis valẽtibus militibus & armigeris, alijſquè armatis. Eratquè cum eo Rex Nauariæ cum multis de gente ſua. Ex aduerſa parte venit ipſe Henricus Baſtardus, & cum eo Bertrandus Cleikin cum magna parte illius magnæ comitiuę quæ ipſum ſecuta eſt non tantum amorę quantum ſpe prædæ. Venerunt inſuper cum Baſtardo penè omnes domini & potentes Hiſpaniæ, & de Gallijs infiniti, partim miſsi per regem Franciæ, partim lucri contemplatione. Saraceni præterea & vlteriores Hiſpani, ſed increduli, confluxerunt cum intruſore prædicto, qui præ multitudine dinumerari non valebant. Igitur poſt paucos dies aduentus principis in Hiſpaniam, rex Nauariæ ſe gerens incautè captus eſt repentè à militibus Bertrandi Cleikin. Qui tamen domino principi expoſt citò fuit redditus, capto eodem Bertrando qui mortis incurriſſet ſupplicium niſi eum protinùs iudicaſſet. Remanſit tamen idem Bartrandus captiuus poſtea per longum tempus, captus quippè fuerat antequam acies conuenirent ad feriendum, in initio belli huius. Citò poſt hæc acies ad inuicem percuſſerunt, ſagittarijs Anglicanis laudabiliter rem agentibus, & Hiſpanos vndique cum incredulis ferientibus: Dominus I. dux Lancaſtriæ, & dominus I. Chaundois miles famoſiſsimus, quibus aſsignati fuerunt illi qui de magna comitiua adhæſerunt principi, primam aciem habuerunt. Super hos pondus belli ſtetit, ſuper hos Saracenita phalanx incubuit, ſuper hos Hiſpanorum innumera multitudo diu ſæuit. Sed tandem ſuperueniente domino Roberto Knols cum electa gente quæ eum ſecuta fuerat, & noſtra pars augetur & animatur, & pars aduerſa debilitatur & terretur. Tunc retrocedunt Hiſpani, corruunt Saraceni, & ad inferna properant per centenos. Ipſe dux partis aduerſæ pauefactus hijs viſis, & maximè de ſagittis quæ eum vndique circumuolauerant, reliquit ſonipedem quem inſederat, & equum velociorem inſiliens feſtinauit ad fugam, non tamen illæſus, quia prout dicebatur erat in inguine ſagittatus. Cognita verò fuga ducis ſui Hiſpani, vltra reſiſtendi ſpiritum non habentes, in fugam illicò conuertuntur. Quos noſtrates inſequẽtes percutiunt, perforant, & proſternunt, quoſdam captiuantes, plurimos perimentes. Captus eſt ibidem ſiquidem comes de Dene cum multis ex nobilioribus illius regni. Captus eſt inſuper (vt prædicitur) ipſe Bertrandus Cleikin, qui fuerat principalis conſiliarius ex parte Baſtardi, & dux primę aciei. In hac pugna etiam & fuga predicta occiſi ſunt ex gente Hiſpanica & auxiliarijs plures quàm ſeptem millia bellatorum. In fluuio nempè de Nazar ſuffocati ſunt multi rapaci gurgite illius aquæ, in tantùm, vt vnda appareret rubra vel ſanguinea per ſpacium milliarij, præ numeroſitate vulneratorum, vel illic ſe præcipitantium, vt ibidem per Anglicos peremptorum. Commiſſum eſt prælium iſtud tertio die Aprilis, vel vt quidam volunt, in vigilia Dominicæ annunciationis. Igitur obtenta tanta victoria, princeps illuſtriſsimus præfatum dominum Petronem reſtituit in regnum ſuum. Qui expoſt ingratus & infidelis eidem principi non tenendo præmiſſa, initium magnorum dolorum fuit illi. Reuera cùm ſperaſſet de eo recepiſſe pecuniam cum qua ſatisfeciſſet ſuis conductitijs, & pręcipuè magnæ comitiuæ quam de Gallijs accerſiri fecerat, deficiente ipſo in præmiſsis, confringi & comminui fecit vaſa ſua aurea & argentea, & monetam exindè fieri, quam ſuis ſtipendiarijs erogauit, ipſo paupere remanente. Miſit præterea quendam ex ſuis militibus vt caperet nomine ſuo ſeiſinã in comitatu de Algezira & alijs terris quas idem rex Petro ſibi præconceſsit, ſed nunquam tamen fuit in poſſeſsione pacifica de eiſdem, & ita regreſſus eſt in Aquitanniam,

Rex Nauariæ capitur.

Bellum apud Nazar.

Victoria ceſsit Anglis.

tanniam, depauperatus nimium, quia conſumpſerat omnes theſauros ſuos in hac expeditione (vt præfertur.) Ob quam cauſam compulſus eſt manus mittere ad bona ſubditorum ſuorum, & in toto dominio VVaſconenſi nouas taxas exigere & inſuetas. Quamobrem citò poſtea defecerunt ab eo, & rebellare cœperunt. Sed hæc poſteà. Per idem tempus Bertrandus Cleikin ſoluens redemptionem ſuam, à captiuitate liberatur, & pergens in Hiſpaniam regi Petro recōciliatur. Perſuaſit igitur ſibi tanquam cōmunis amicus & pacis moderator, vt reciperet Henricum Baſtardum fratrem ſuum in gratiam, quem promiſit futurum fidelem ſibi. Cuius verbis credens, idem Petro iuſsit vt ad eum adduceret, ſpondens ſe omnem rancorem & cunctas forisfacturas remiſſurum. Procurauit proindè idem Bertrandus, vt dictus Henricus adueniret cum armata manu, eo tempore quo rex ſedebat in prandio, & ſubitò præoccupatum lancea perforaret. Quod & factum eſt, & mox Baſtardus inuaſit regnum iterum, adeptus proditione quod non potuit aperto marte. Edvvardus princeps per idē tempus (vt dicebatur) intoxicatus fuit, à quo quidem tempore vſque ad finem vitæ ſuæ nunquam gauiſus eſt corporis ſanitate. Sed & plures ſtrenui & valentes poſt victoriam Hiſpanicam, fluxu ventris & alijs infirmitatibus perierunt ibidem ad magnum detrimentum Anglicani regni. Eodem anno circa principium menſis Maij Papa Vrbanus quintus de Anniuonia cum plena curia ſe tranſtulit verſùs Romam, quò circa feſtum ſancti Lucæ euangeliſtæ ſanus peruenit, & ſummo cum honore ab omnibus eſt receptus, quia à tempore Papæ Bonifacij octaui ibidem viſus fuerat Papa nullus, ſtatimquè loca ſancta collapſa & eccleſias dirutas reparauit, reliquias ſanctorum auro, argento & gemmis præcioſis pulcherrimè decorauit, & multa bona fecit ibidem propter quæ infinitas benedictiones poſt mortem ab omni populo reportauit.

Edvvardus intoxicatur.

ANno gratiæ M.CCC.lxviij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus ſecundus, menſe Martio viſa eſt ſtella Comata inter partes Septentrionales & occidentales, quæ verſùs Franciā radios ſuos porrexit. Quo anno menſe Aprilis Leonellus dux Clarenciæ regis Edvvardi tertij filius cum electa multitudine nobilium Anglicorum tranſiuit verſùs Mediolanum, ad accipiendum in vxorem filiam domini Gallias domini Mediolani, cū qua medietatē eiuſdem dominij fuerat habiturus. Sed tamen modico tempore ſuper coniuge vel dominio gaudere permiſſus eſt, morte (quæ cuncta diſiungit & ſeparat) mox præuentus. Celebrato nempè inter eos cum maxima gloria matrimonio, Leonellus circa feſtum natiuitatis beatę Mariæ proximò ſequentē diem clauſit extremum. Eodem anno Franci pacem fregerunt, equitantes in terras Angliæ in comitatu de Poūtyf, caſtella, villas, oppida, & municiones ex inſperato capientes, partim vi, partim proditione, homines verò regis Angliæ quoſdam peremerunt, quoſdam captiuauerunt, rege Francię hæc omnia ignorante. Et ad circumueniendam regis Anglię innocentiam, rex Angliæ verſutus & doloſus miſit ei nuncios qui dicerent eum fore paratum ſoluere quod reſiduum fuerāt de redemptione patris ſui quondam regis Franciæ Iohannis, & omnes cōdiciōnes pacis apud Caleys factas obſeruare. Interea princeps VValliæ direxit nuncios ad patrem ſuum de VVaſconia, mandans per litteras ſuas, ne Francorum regi fidem daret, qui proculdubiò paratus fuit ad decipiendum eum, & iam pacem fregerat, vaſtando terras ſuas. Sed rex Angliæ quorundam ductus conſilijs qui dicebant principem temerarium & quietis impacientem, quippe qui nihil magis quàm bella cupiuit, & ob id infamauerat regem Francorum ſatis innocentem, filij ſui literas monitorias paruipendit. Eo tempore rex Franciæ ad decipiendum plenius regem Angliæ miſit ei vina de Bohemia, & alia

Franci frangūt pacem.

& alia donatiua indicia bonæ fidei & dilectionis. Et factum eſt, adhuc Gallicis nuncijs cum rege exiſtentibus, noua deportantur ad regem, quòd rex Franciæ diripuiſſet hoſtiliter pagum Põtinum, villas vaſtaſſet, & homines captiuaſſet. Inſuper & magnam villam & fortem de Abuile cepiſſet, & prædas multas cepiſſet ibidem. Cùm autem audiſſet rex de captione de Abuile, contriſtatus eſt valdè, & nuncijs quidem præcepit cum donis redire, nolens eis damna inferre. Sed iuſsit eis vt referrent regi ſuo eius ſe infidelitatem quammaximè deteſtari, quam proculdubio lueret in futurum. Quibus domum properantibus, Caleſienſes facti ſunt obuiam, & vina diripientes, Caleſiam adduxerunt. Franci nihilominùs vt erant ſemper fraude & doloſitate pleni, cauſam fractionis pacis cautelosè & ſubdolè impoſuerunt Anglicis. Hoc anno menſe Octobri dominus Simon de Langham Archiepiſcopus Cantuarienſis creatus eſt in Cardinalem, & ſequenti anno menſe Aprilis verſùs curiam iter cepit. Igitur Papa trãſtulit magiſtrum VVilhelmum de VVittleſey epiſcopum VVigorniæ, ad eccleſiam Cantuarienſem, & magiſtrum VVilhelmum de Lenne epiſcopum Ciceſtriæ ad eccleſiam VVigornienſem, & magiſtrum VVilhelmum Reed ad epiſcopatum Ciceſtrenſem promouit.

Archiep. Cant. creatur in cardinalem.

ANno gratiæ M.CCC.lxix. qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimuſtertius, circa finem menſis Maij rex Edvvardus tenuit Parliamentum apud VVeſtmonaſterium, in quo tractauit de rupto fœdere inter ipſum & regem Francorum. Quapropter ſicut olim totum regnum Franciæ iterum vendicauit. In cuius rei negotium circa feſtum Natiuitatis beatæ Mariæ miſit filium ſuum I. ducem Lancaſtriæ, & Humfridum de Boun, comitem Herefordiæ, cum valida manu militum in Franciam ad pugnandum pro iure ſuo. Qui ducentes exercitum verſùs montem Morianum, qui vulgò dicitur le Chalkhil, propè Caleſiam, in quo conſederat Francorum exercitus aduentum Anglicanæ militiæ præſtolando, ad oppoſitum montis illius tentoria ſua fixerunt. Dux igitur illic adhibitis certis dominis ad corporis ſui cuſtodiam qui noctium vigilias inter ſe diuiderent, pro tutela ſua, diu moram ibi protelauit, tam inutilem quàm damnoſam. Erant ibi tunc multi valentes barones & milites, qui cernentes plebem Anglicanam quotidiè fame, peſtequè perire, eò quòd primùm nullum ſinebant pabulatum egredi, decreuerunt pugnare cũ Gallicis priuſquam gens Angliæ peſte ſeu fame nimis infirmata fuiſſet. Sed tamen ductores (vt fertur) huiuſmodi noluerunt conſilio conſentire, cauſantes ſe non habere ſufficientem manum ad congrediendum cum tanta multitudine pugnatorum. Dubium quoque fuit vtrum eis virtus hominum aut audax mens defuerat. Dominus Thomas Beuchamp comes VVarvvicenſis, belliger animoſus, audiens quòd die ſtatuto Franci pugnare vellent cum noſtratibus illic exiſtentibus, mox electa valida virorum fortium comitiua, peruenit ad mare, & aſcenſis nauibus quas paratas reperit, cœpit verſùs Caleſiam nauigare. De cuius aduentu Francorum exercitus ita ſtupefactus extitit, quòd relinquerent latenter tentoria cum ſuis victualibus, & clam aufugerent antequam terram attingeret idem comes. Cumquè applicuiſſet, ducum quos reperit ignauiam multum redarguens deteſtatus eſt, qui conſulerunt ſibi ne progrederetur. Ipſe verò commotus: Ego (inquit) progredi & pugnare volo dum adhuc panis Anglicanus in virorum meorum ventribus remanet indigeſtus. Et ſine mora cum ſuis progrediens, Normanniam properauit, & inſulam de Cavvs ferro flammaquè vaſtauit, nemine ſibi audente reſiſtere. Sed heu, in redeundo verſùs Caleſiam morbo peſtilentiali correptus repentè de medio eſt ſublatus, parem ſibi in armorum ſtrenuitate, & regi regniq; fidelitate ſuperſtitem minimè

Rex Angliæ regnum Franciæ iterũ vendicat.

Angli peſte pereunt.

derelinquens. Cæteri duces (vt præfertur) exercitum ferè vniuerſum quem eduxerunt, quo nunquam vllus validior noſtris temporibus lectus fuit, de terra Anglicana, miſerabiliter amiſerunt, fame, & peſte quem ex fame contraxerat in partibus tranſmarinis. Per idem tempus Papa fouebat guerram contra dominos Mediolanenſes, quia ipſi tyrannicè & iniuſtè terras, redditus, & caſtella de patrimonio beati Petri longo tempore detinebant. Pro Papa verò militant dominus de Spencer, qui laudabiliter ſe geſsit ibidem poſt mortem ducis Clarenciæ cum quo peruenit ad partes illas. Eodem tempore floruit ille miles egregius & famoſus Iohannes Haukvvoode Anglicus natione, habens ſecum illam albam comitiuam prætactam ſuperius, qui nunc contra Papam, nunc cõtra præfatos dominos Mediolani arma gerebat, cuius pars quocunque verteret ſemper vincebat. Multa itaque facta egregia ibidem operatus eſt cum ſuis, immò mirabilia inaudita, ſi quis vellet eius geſta per ſingula enarrare. Eodem anno mortua eſt domina Philippa regina Angliæ In die Aſſumptionis beatæ Mariæ, mulier nobiliſsima, & Anglorũ amatrix conſtantiſsima, quæ apud VVeſtmonaſterium honorificè tumulatur, fundente ſumptuoſas expenſas rege Edvvardo marito ſuo, circa eius exequias & ſepulturam. Obierunt hoc anno inſuper Thomas Percy Norvvicenſis, Lodovvicus Sherleton Herefordenſis, & I. Graunſon Exonienſis epiſcopi, quibus prouiſione Papæ ſucceſſere VVilhelmus Courtnay ad Herefordenſem, Henricus le Spencer ad Norvvicenſem, & Thomas Brauthingham fauore litterarum domini regis Edvvardi ad Exonien. eccleſias. Hoc anno fuit magna peſtilẽtia hominum & groſſorum animalium, & per inundationes aquarum ſequebatur & magna bladi dampnificatio, in tãtum vt ſequenti anno modius frumenti tribus ſolidis venderetur. Obijt Blanchia duciſſa Lancaſtriæ, & in eccleſia ſancti Pauli Londoniæ ſepelitur. Hoc etiam anno tenuit rex parliamentum apud VVeſtmonaſterium, in quo regi conceduntur decimę triennales in tribus annis ſequentibus perſoluendæ. Et à laicis triennalis quintadecima conceditur pari modo.

Io. Haukwood miles ſtrenuus

Moritur Philippa regina.

Peſtis & annonæ caritas.

ANno gratiæ M.CCC.lxxi. qui eſt annus regni regis Edwardi à conqueſtu tertij quadrageſimus quartus, rex Edwardus ſiniſtro vſus conſilio, magnas ſummas pecuniæ à prælatis, dominis temporalibus, mercatoribus, alijſq; diuitibus mutuò petijt & accepit, aſſerens, quòd in defenſionem eccleſiæ & regni illas expenderet, ſed tamen nihil inde profecit. Expoſt verò circa natiuitatem ſancti Iohannis Baptiſtæ rex Edvvardus congregari fecit exercitum magnum valde de valentioribus viris & magis expertis in bello qui in regno poterant inueniri. Inter quos erant domini de Graunſon, de Fitzvvater, & plures, tam armigeri quàm milites nobiles & valentes. Hijs præfecit ducem dominum Robertum de Knols, virum prouidum & audacem, qui bella tranſmarina tractauerat per ante multoties glorioſè, cuius diſcretione & induſtria voluit eos totaliter regulari, & eius imperio in omnibus obedire. Qui tandem mari tranſito, in regnum Franciæ peruenerunt, vbi quamdiu fuerunt, vnanimes Franci eos aggredi non audebant. Demùm circa principium hyemis orta eſt diſcordia inter dictos dominos iuuenes & Robertum Knolles ducem eorum, qui de proprijs virtutibus nimis cõfidentes, eſtimabant ſe multùm humiliatos, quòd eiuſdem Roberti conſilijs, & mãdatis eius oportuit obedire. Erat tunc inter eos quidam miles ſtipendiarius, dictus I. Menſtervvorth, qui vnã & aciem prędicti ducebat exercitus, manu quidem promptus, ſed mente fallax & peruerſus, & Roberto Knols (cui tenebatur maximè) infidelis. Hic multũ inſtigauit dictos dominos contra Robertum, dicens in eorum grande redundare dedecus, quòd ei ſubiecti eſſent, ſatis ſcientem & fortem quemlibet eorum aſtruens, ad perficiendum

Exercitus Anglicorum in Francos.

iniunctum

iniunctum negotium ſine conſilio Roberti Knols, quem Veſpilionem veterem appellauit. Vndè factum eſt cum Robertus præfatus conſuleret eos egredi Frānciam eo tempore hyemali, & in Brytannia hyemare, noluerunt ei conſentire vel acquieſcere, ſed ibidem dixerūt ſe velle per totam hyemem expectare. Quapropter ſe in diuerſas turmas pueriliter diuidentes, hyemationis loca quæſiuerunt. Robertus verò Knolles vt prudens & exercitatus miles, cum non poſſet eis perſuadere ſalutem, diuertit cum ſuis in Britanniam, & in caſtello ſuo ſe cum ſuis prudenter recepit. Gallici verò ſine mora in cęteros ſic diuiſos, & non dum in locis ſuis conſtitutos, irruerunt acriter, duce Bertrando Cleikin, & pro maiori parte vel occidunt vel capiunt vniuerſos, in magnum regno Angliæ dedecus & detrimentum. Dictus verò I. Menſtervvorth multis de ſuis amiſsis, vix euaſit. Veniensquè in Angliam dominum Robertum Knolles accuſat inſtantiùs, imponens illi infortunij totius cauſas, eum inſuper aſſerens proditorem. Sed nomen antiquū & probitas viri nota cunctis Anglicis id fecère, vt idem I. mendax reputaretur, & ingratus illi Roberto diceretur ab omnibus & crederetur. Rex Edvvardus nihilominus ſubtraxit ab eodem Roberto dona quædam quæ per antè ſibi contulerat, vndè contigit vt dictus Robertus Angliam non auderet intrare antequam regis gratiam magna pecunia comparaſſet. Sed hæc inferius plenius innoteſcent. Igitur dictus I. Menſtervvorth cernens ſuam fraudem non poſſe procedere, & ſe cognoſcens depræhenſum in mendacio, fugit ad regem Francię, domini ſui effectus infandiſsimus proditor, vt infra patebit.

Robertus Knolles detrabitur.

Obijt Vrbanus papa.

Hoc anno Vrbanus Papa de Roma redijt Anniuoniam, ea de cauſa, vt reges Anglorum & Francorum ad concordiam inuitaret. Sed (proh dolor) ante tam pium opus inceptum morte pręuētus, viceſimo ſecundo die Decembris ab hac luce inſtabili eſt ſubtractus. Sepultuſq; fuit ibidem ad tempus in eccleſia cathedrali iuxta magnum altare, ſed poſt anni ſpacium eius oſſa ad Abbathiam ſancti Victoris iuxta Marciliā (vbi quondam Abbas fuerat) deportantur, & in eccleſia quam ipſe pro maiori parte de nouo conſtruxerat, iuxta principale ſepeliuntur altare. Et cum in vtroque loco deo cooperante fiunt clara miracula, ex quibus cuius meriti fuit apud deum, cunctis fidelibus apertiſsimè declaratur. Huic ſucceſsit Gregorius vndecimus, diaconus cardinalis, priùs Petrus Rogerij nuncupatus. Eodem anno ciuitas Lemonicenſium contra principem rebellauit, ſicut & plures aliæ villæ cum caſtellis in VVaſconia, propter graues exactiones & impoſitiones, ac alia quodammodo importabilia per dominum principem & ſuos (vt dicebatur) eiſdem impoſita. Quamobrem ſe ſeparantes à principe, regi Franciæ adhæſerunt, vndè commotus, Lemonicenſium rebellionem primò diſpoſuit vindicare crudeliter niſi maturiùs reſipiſcerent, & eius gratiam quererent, humili ſatis prece. Sed ipſos quos tutabant muri fortes, victualium abundantia & bellicoſorum virorum copia: nil terruit legatio principis iubentis eos ad pacem redire. Quorum cernens princeps obſtinatiam, per nuncios mandat eis, dicens ſe totam ciuitatem funditus deſtructurum, & omnes inuentos in ea igne vel gladio peremptururum, niſi citiùs ſibi ſubmitterent & traderent ciuitatem. Sed indiſciplinatum vulgus, nihil horum audire voluit, ſed & nuncios oculo ſuperbo deſpexit, & ciuitatem arctiùs vndique communiuit. Mox dominus princeps plantata obſidione, diris oppugnatibus & inſultibus ciuitatē circumquaque fatigat, nullam incluſis requiem indulgendo. Demùm arte fodientium corruentibus muris, illam capit, & captam ſolo tenùs ferè deſtruxit, inuentoſquè in ea peremit, paucis captis & reſeruatis ad vitam. Quibus ita geſtis feſtinauit in Angliam remeare, tum propter iuges infirmitates quibus vexabatur, tum propter defectum pecuniæ qua bellatores cōduceret ad reforman-

Leonicenſium vrbs ſolo æquatur.

dum

pum rebelles. Igitur circa principium menſis Ianuarij cum vxore & paruulo filio ſuo Richardo obſequente familia apud portum de Plimmouth applicuit, relinquens poſt ſe in V Vaſconia duos fratres ſuos Io. ducem Lancaſtriæ, & Edmundum comitem Cantebrigiæ cum alijs viris ſtrenuis & militibus bellicoſis. Qui mox vt venit ad patrem, totum dominium V Vaſconiæ in eius manus reſignauit. Eodem anno venit ad regem Edvvardum ipſum accerſientem rex Nauarriæ apud Claryndonam, vbi tractauerunt de certis negotijs tangentibus vverram regis Angliæ, ad cuius aduentus ſecuritatē dimiſsi ſunt de Normannia obſides quidam Epiſcopi, & comites ac barones de Anglia, vſque dum idem rex rediret, ſed poſt multos tractatus, ab ipſo hoc quod petijt non potuit obtinere Rex noſter Edvvardus: attamen dictus rex receſsit magnis à rege noſtro donarijs oneratus. Hoc anno ille famoſus, ſapiens, ſtrenuus miles & bellicoſus Iohannes Chandos, interfectus eſt ab hoſtibus in V Vaſconia, quos prius ſuperauerat, dum incautè caput ſuum diſcoperuiſſet, ad magnum detrimētum vtriuſque regni. Nempè ferunt regem Franciæ, audita morte ſua, maximè doluiſſe: & aſſeruiſſe, quòd eo mortuo, non fuit vllus miles ſuperſtes qui eſſet habilis ad faciendum pacem inter Franciæ & Angliæ reges & regna, tantùm metuebatur, tantus eſtimabatur, tantùm ab omnibus amabatur.

Iohannes Chādos interficitur.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo primo, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus quintus, celebrato parliamento apud V Veſtmonaſterium in Quadrageſima, rex Edvvardus petijt à clero & populo ſubſidium quinquaginta milliū marcarum argenti, quod ſub deliberatione, in conuocatione cleri facta poſt paſcha, fuit conceſſum tam à Clero quàm à populo laicali. Ad quam quidem ſummam perſoluendam ſacerdotes ſtipendiarij ſecundùm valorem pecuniæ quam perceperunt per annū taxati fuerunt. Minuta etiam beneficia, quæ nunquam prius erant taxata ad complementum illius ſolutionis ſimiliter taxabantur. In iſto parliamento ad petitionem dominorum in odium eccleſiæ amoti ſunt epiſcopi de officijs cancellar. & Theſaurar. & Clericus de priuato ſigillo. Et loco illorum ſeculares ſubrogati fuêre. Durante parliamento venerūt Londonias ſolemnes Ambaſsiatores miſsi à domino Papa nouo, ad tractādum cum domino rege de pace inter eum & regem Franciæ confirmanda, qui Papa, videlicet, deſiderauit in hac parte ſui prædeceſſoris exequi voluntatem, ſed tamen nullus ex his pręmiſsis ſequebatur effectus.

Clerici amouentur laici ſurrogātur.

ANno gratiæ M.CCC.lxxij. qui eſt ānus regni regis Edvvardi à cōqueſtu tertij. 46. nono die menſis Iunij rex Edvvardus tenuit parliamentū apud V Vintoniam, ad quod de clero moniti ſunt venire quatuor Epiſcopi, & quatuor abbates tantùm, quòd factum fuit (vt putabatur) propter mercatores Londonienſes, Norvvicenſes, & alios in diuerſis ſua mercimonia promouentes, de quibus dicebatur, quòd contra regem Edvvardum rebellare volebant.

Eodem anno dux Lancaſtriæ & comes Cantebrigiæ frater ſuus cum duabus ſororibus filiabus domini Perronis quondam regis Hiſpaniæ de V Vaſconia in Angliam redierunt, quas poſtea in coniuges acceperunt. Dux quidem ſeniorem vocatam Conſtantiam, & comes iuniorem Iſabellam appellatam. Sub quo tempore, Iohannes dux Lancaſtriæ ratione vxoris ſuæ regem Caſtellæ nominauit & ſcripſit. Per idem tempus iuſſu domini Papæ egreſsi ſunt duo Cardinales ad tractandum de pace inter duo regna, Anglicus videlicet & Pariſiēſis, acceptis procurationibus abſq; pacis effectu ad curiā ſunt reuerſi. Hoc anno commiſſum eſt bellum nauale inter Anglicos & Flādrenſes, de quo Anglici reportauêre victoriam, captis viginti quinque nauibus ſale onuſtis,

& interfectis hominibus & ſubmerſis. Anglici reuera neſcientes quòd Flandrenſes eſſent, cum inſolenter prouocati fuiſſent ab eiſdem, vt prædicitur, vniuerſos perimerunt: vnde grauis diſcordia, & plura damna perueniſſent vtriq; populo ex hac occaſione niſi pax amicabilis fuiſſet citius reformata. Eodem tẽpore Franci obſederunt villam de Rochel, & in terra illa multa mala fecerunt. Quamobrem miſſus eſt comes de Penbroke, iuuenis viginti quinque circiter annorum in VVaſconiam, ad refrænandum Gallicorum immoderatos impetus, & ad diſſoluendũ obſidionem prędictam, cũ magna multitudine armatorum. Qui cùm ſatis ſecuri perueniſſent ad portum de Rochel, repentè ruit ſuper eos claſsis Hiſpanica incautos tũc & inordinatos ad pugnam, feriendo, ſternendo, mactando: vnde contigit quòd victoria ceſsit Hiſpanis, Anglicis penè cũctis in hoc congreſſu captis, vulneratis lethaliter vel occiſis. Hiſpani inſuper nullum genus damni quod irrogare poterant prætermittentes, naues omnes flammis voracibus combuſſerunt, captumq; comitem cũ viginti millibus marcarum ſuſceptarum à rege Angliæ ad continuandam ibidem guerram, necnon dominum de la Spar alioſq; multos nobiles & robuſtos in Hiſpaniam abduxerunt. Contigit autem iſtud infortunium in vigilia natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, in qua feſtum ſanctæ Etheldredæ virginis ſemper occurrit. Quod quidem infortunium plures aſſerunt ſibi contigiſſe propter iniuriam quam intulit eccleſiæ ſupradictæ virginis, in cauſas inter eandem eccleſiam, & eccleſiam ſancti Edmundi regis & martyris de Bury, priuſquam recederet de terra ſua. Pecunia verò ſupradicta, quia collecta fuerat de ſãcta Eccleſia, prout fertur, fuit domino regi minimè fructuoſa. Alij ſiquidem aſſerunt dicta mala comiti accidiſſe, principaliter tribus de cauſis, primò, quia ipſe vxoratꝰ rupto fœdere cõiugali, cum alijs mulieribus rem nephariam, adulterando commiſit. Secundò, pernitioſus quadam dementia & inſania fatigatus, iura & libertates eccleſiaſticas in quodam parliamento deleuiſſe ex animo affectauit. Tertiò, ipſe protinùs exagitatus nequitiæ ſtimulo, ſuaſit regi, ſuoque conſilio, vt viri Eccleſiaſtici bellorum tẽpore grauiùs quàm alij ſeculares mulctarẽtur. &c. Iſta vero vltima ſummè dominis temporalibus placuerunt, quæ deinceps quaſi in conſuetudinem licèt nunquam gaudentes traxerunt, reputantes ſe in hoc magnum aliquid conſequutos, ſi quandocunque ſanctam Eccleſiam nouis impoſitionibus & tallagijs valeant onerare. Igitur qualiter hi profecerint ſubſequenter vel regno Angliæ, & incolis eius ſucceſſerit, ſatis nouit & palàm prædicat totus mundus.

Rex intrat mare, ſed inaniter.

Eodẽ anno menſe Auguſto rex Edvvardus parato nauigio copioſo, cum magno nimis exercitu intrauit mare ad diſſoluẽdum obſidionem de la Rochel, ſed ventus contrarius non permiſit eum longiùs à terra recedere, licèt per magnum tẽpus propè littus maris, ventum proſperum expectaſſet. Cum vidiſſet igitur ſe nullo modo poſſe procedere, redijt ad terram triſtis, poſt cuius reditum, ſtatim ventus ad partes oppoſitas ſe conuertit. In hoc apparatu erat cum illo filius ſuus princeps, & nobilitas regni quaſi tota. Expendiſſe quidẽ fertur eo tempore pluſquam nonies centum millia librarum in vanum.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo tertio, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus ſeptimus, Iohannes dux Lancaſtriæ filius Regis, & frater Principis, cum ingenti exercitu tranſfretauit in Franciam, ad experiendum ibi iterum ſuam fortunam. Tranſiuit igitur equitans per Pariſium in Burgundiam, & ſic per totam Franciam, nemine ſibi volente, immò nec audente reſiſtere. Sed in hac expeditione modicum vel nullum damnum Francis intulit, niſi quia redemptionem diuer-

ſis villis & locis impoſuit,aliàs verò neminem moleſtauit ex hoſtibus,tandē deſeruit Franciam cum exercitu, in qua victualia ſibi fuêre ſufficientia, vbi & epulabantur quotidie ſplendidè, & ingreſſus eſt deſerta montium Aluerniæ regionis, vbi nec reperiri poſſent hominibus victualia, nec beſtijs alimenta, ibidem ergo fame & peſte perijt exercitus ſui magna pars, ſed & equi ferè omnes interierunt in loco præfato. Tandem ingreſſus eſt Aquitanniam mœſtus de infortunio, & ſic peruenit Burdegaliam. Nam qui ingreſſus Franciȩ apud Caleſiam triginta & amplius millia equorum in ſuo comitatu habuerat, per paucos vt fertur equos Burdegaliam ſecum viuos adduxit, vbi cernere poſſent ſpectaculum miſerandum, milites famoſos & nobiles, delicatos quondam & diuites in terra Anglicana (amiſsis hominibus & iumētis) hoſtiatim mēdicādo, panem petere, nec erat qui eis daret. *Anglorum penuria.* Deſtructa nempè fuerat terra illa ante aduentum illorum per Gallicos. Ideoquè inculta remanſerat ad tempus illud, qua de cauſa facta eſt tanta fames in terra procul & iuxta Burdegaliam, vt ibidem ſumma frumenti pro quadraginta ſolidis venderetur. Dux nichilominus hiemauit ibidem. Decimo autem die Aprilis anno ſequenti erat dies belli præfixus inter ipſum, & ducem Andegauiæ iuxta ciuitatem Tholoſam. Interim verò captæ fuerunt treugæ inter duo regna ab hinc vſque ad viceſimum diem mēſis Maij proximo ſequentem, minus cautè, prout dicebatur, quia dictæ treugæ regem Angliæ omninò latebant. Adueniente verò die ſtatuto, aderat illic Francorum magnus exercitus per præfatum ducem Andegauiæ congregatus, ſed nichilominus die illo tranſijt abſque bello, non ſine pudore & vituperio Anglicorum, quia Gallici iactitabant ſe fuiſſe paratos in campo die ſtatuto ad expectandum illorum aduentum qui non venerunt. *Francorum iactatio.* Quamobrem Anglis multa intulere conuitia, aſſerentes eos eſſe falſos, timidos & vecordes, & hic fructus expeditionis iſtius. Eodem anno rex Edvvardus miſit ambaſsiatores ad dominum Papam, rogans eum vt ſuper reſeruatione beneficiorum in curia ſua facta in Anglia de cętero ſuperſederet, vt etiam Clerici ad Epiſcopales dignitates, ſuis electionibus pleno iure gauderent, & vt à ſuis Metropolitanis prout antiquitus fieri conſueuit, idem clerici confirmari valerent. Sicquè ſuper his & alijs diuerſis (in quibus, tā rex quàm regnum ſentiebant ſe grauari plurimùm) remediū poſtulabāt, ſuper quibus quidem articulis nuncij à Papa certa recepêre reſponſa, de quibus cum redirent in Angliam, deberet Papæ reſcribi per regem de voluntate ſua & procerum, antequam aliquid determinaretur ſuper prædictis. Hoc anno in parliamento erat decretum, quòd Eccleſiæ cathedrales ſuis gauderent electionibus, & quòd rex de cæterò contra electos non ſcriberet, ſed per litteras ſuas ad eorum confirmationem iuuaret, ſed tamē hoc ſtatutum in nullo profecit. *Decretum de electionibus caſſatum.* Obijt hoc anno magiſter I. Thoresby Archiepiſcopus Eborac. Magiſter I. Barnet Elienſis, & magiſter VVilhelmus Lynne VVygornienſis Epiſcopi. Quibus ſucceſſerunt authoritate Papali, magiſter Alexander Neuyle ad Eborac. Thomas filius comitis Arundeliæ ad Elienſem, & dominus Henricus VVakefeld ad VVygornienſem eccleſias. In ſupradicto parliamento conceſſa fuit regi vna decima per Clerum, & vna quintadecima per populum laicalem. Hoc anno caſtellum de Lizimaco Francis redditur pro redemptione domini Thomæ Percy.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quarto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij, quadrageſimus octauus, dux Lancaſtriæ redijt in Angliam de VVaſconia, poſt cuius receſſum tota Aquitania prȩter Burdegaliā & Baionē defecit à rege Angliȩ, & ad regē Frāciȩ ſe conuertit. *Aquitania defecit à rege Anglorum.*

Circa idem tempus, ſcilicet quinto die Iulij, obijt magiſter VV. VVyttleſeye Can-

Cantuarienſis Archiepiſcopus, vndè monachi illius Eccleſiæ ad eligendũ adepti à rege licentiam, Cardinalem Angliæ in Archiepiſcopum poſtularũt. Qua cauſa rex commotus aduerſus eos ira maxima, propoſuit dictos monachos exlegiſſe. Idcircò plura bona expenderunt antequam potuerunt ſuper illo facto regis gratiam obtinere. Poſtulationi nempè factæ de Cardinale rex conſentire noluit, ſed nec Papa, nec cardinales. Circa principium menſis Auguſti fuit tractatus apud Bruges ſuper diuerſis articulis inter Papam & regem Anglorum pendentibus, qui videlicet tractatus durauit ferè duobus annis. Tandem concordatum eſt inter eos, quòd Papa de cętero reſeruationibus beneficiorum minimè vteretur. Et quòd rex beneficia per litteras Quare impedit vlterius nõ cõferret, ſed de electionibus tactis ſuperius, pro quibus Ambaſsiatores anno præterito fuerũt miſsi ad curiam Romanam, in iſto tractatu nihil penitùs erat tractatũ. Et hoc aſcribitur aliquibus qui ſciebant ſe potiùs per curiam Romanam quàm per electiones ad dignitates epiſcopales quas ambiunt promoueri.

ANno gratiæ milleſimo tricẽteſimo ſeptuageſimo quinto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quadrageſimus nonus, I. dux Lancaſtriæ ordinatus fuit per conſilium ad eundum in Flandriam ad tractandum de pace vel ſaltem treugis inter regna Angliæ & Franciæ. Proficiſcens autem, habuit in comitiua ſua Archiepiſcopum Cantuarienſem dominum Symonẽ de Sudbury, & plures alios proceres, cum familia magna valde. Ad quem locum occurrit ex parte Francorum dux Andegauiæ cum multis regni tam epiſcopis quàm proceribus, perſonis grauibus & famoſis: durauit itaq; tractatus iſte ferè per biennium, vbi poſt horribiles expenſas & incredibiles, poſt longam morã & diutinam toti regno Angliæ deflendam, quàm infructuoſè tractauerunt in breui, poſtea ſenſit Anglia damno ſuo: reuerà per totum tempus illud Franci fraudulenter non de pace ſed de prælio cogitabant, ſed reſarcientes arma vetera, nouáq; fabricantes, omnem apparatum belli in promptu habere certabant: & contra, Anglici qui neſciunt prudentia, & prouidentia, ſed ſolùm more brutorum animalium cum punguntur agitari ſtimulo, nihil tale cogitabant, ad ſpem ſuam ponentes in ducis ſapiẽtia, & credentes quòd ipſe ſua facundia gaudia pacis afferret epulis, diuerſis iocis inuigilauêre. Factum eſt itaq; in hac occaſione quòd Angli circũuenirentur incauti, quando nõ ſperabãt, vt in ſequẽtibus clariùs elucebit. Nam diſceſſum eſt vtrunque ſine pacis effectu. Per idem tempus nũcij domini Papæ, tam illi qui venêrũt pro pace, quàm illi qui venêre ad tractandũ inter regem Angliæ, & dominũ Papam, prout ſupra fit mentio, plures procurationes à clero regni Angliæ recepêrunt. Hoc anno quarto idus Maij tranſlatus eſt magiſter Simon de Sudbury Londonienſis Epiſcopus, ad eccleſiã Chriſti Cantuariæ, & magiſter VVilhelmus Courtney Herefordenſis Epiſcopus tranſlatus eſt ad eccleſiã Lõdonienſem, & ad eccleſiã Herefordẽſem tranſlatus eſt Epiſcopus Bangorẽſis. Circa tẽpus iſtud cõceſſę ſunt treugæ inter duo regna, à feſto natiuit. ſancti Iohannis Baptiſtæ, vſque ad idẽ feſtum anni ſequentis. Eo tempore dux Britanniæ I. Monfort habens ſecũ filiũ regis Angliæ, Edmundũ comitẽ Cantabrig. comiteſq; Marchiæ, de VVarvvike, de Stafford, & dominum le Spencer, cum multis alijs bellicoſis hominibus, in partes Britãniæ trãsfretauit. Quibus citò poſtea fuit reddita villa ſancti Mathæi ſupra mare, & duo caſtella, ſcilicet de Breſt & de Orrei, villámq; de Kemperle ab eis obſeſſa, in qua fuêre tunc incluſi omnes ferè maiores Britãniæ, indubitanter cepiſſent, niſi quidã miles afferẽs noua de treugis captis inter regna ſuperueniſſet, & pręcepiſſet eis ex parte regis Angliæ, vt dimiſſa obſidione ad Angliam feſtinarẽt: quo nũcio cõpulſi ſunt (obſidione ſoluta) recedere anxij cũ triſtitia & mœrore.

Anglorum mores.

Eiſdem

Eiſdem ferè diebus inſula de Cōſtantin(in qua ſituatur caſtrum ſancti Saluatoris domini)obſeſſa à Francigenis,eis redditur cum ſuis pertinentijs vniuerſis, in non modicum regni Angliæ detrimentum. Ob quam cauſam poſtea dominus Io. Anneſlee miles, Thomam Karrington armigerum de proditione appellauit. Hocanno fuêre calores nimij,quo tempore grandis peſtilentia tam in Anglia quàm in alijs diuerſis mūdi partibus ita deſæuit, quòd infinitos vtriuſq; ſexus morte repentina cōſumpſit. Quapropter dn̄s Papa ad inſtantiā Cardinalis Angliæ cōceſsit cunctis decedentibus in Anglia,qui de peccatis ſuis contriti forent & confeſsi,plenā remiſsionē per duas bullas ſex menſibus duraturas. Eodem tēpore obijt Epiſcopus Sarū Robertus VVyfeld,cui ſucceſsit magiſter Radulphus Argis. Obijt quoq; tūc dominus Edvvardus le Spencer, & in monaſterio de Teukesburie traditur ſepulturæ. Comes de Penbroke qui captus fuerat ab Hiſpanis,& ductus in Hiſpaniam quarto ab hinc anno,nimis inhumanè tractabatur ibidē. Non ferēs igitur Hiſpanorum ſupercilium,miſit ad Bertrandum Cleikin Franciæ Conſtabularium, rogans vt eum de inhumanorū prædonum manibus liberaret. *Comes Penbroke capitur ab Hiſpanis.* Qui miſsis litteris ad regem nothum,pro hac ipſa re recepit eum à baſtardo Hiſpaniæ qui ſe regem dixit,in partem ſolutionis pecuniæ ſibi debitæ ab eodem, perductuſquè eſt ad Pariſium, vbi cum aliquandiu moram traxiſſet,aſsignata eſt redemptionis ſuæ ſumma.Et citò poſtea idem comes cæpit ægrotare vſque ad mortem.Forſitan intoxicatus fuerat ab Hiſpanis, qui hanc artem dicuntur habere impotionandi, vt quidam viuant per quatuor aut quinque annos poſtea, quidam eodem anno, nōnulli verò ſtatim vitam finire cogantur. Metuentes verò Gallici ne moreretur inter illos antequam ſolueretur ſua redemptio, cum omni feſtinatione eum aduehere viuum Caleſiam ſatagebant,ſed fruſtra,nam inter illorum manus itinerando inter Pariſium & Caleſiam in fata deceſsit, in die videlicet ſanctæ Etheldredæ virginis, quam ante egreſſum Angliæ(vt dicebatur)offendit.Plures nempè tradunt illam dictā virginem offendiſſe multipliciter, & ideò talia infortunia ſuis diebus feſtinis ſibi aſſerunt contigiſſe. *Comitis mors.*

Anno gratiæ milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſexto, qui eſt annus regni regis Edvvardi à conqueſtu tertij quinquageſimus,in principio menſis Maij rex Edvvardus fecit parliamentum maximum apud VVeſtmonaſt. celebrari, in quo more ſolito petijt à communitate quoddam ſubſidium ſibi concedi pro defenſione regni ſui: cui reſpondentes illi de cōmunitate,dixerūt ſe fore iugiter talibus impoſitionibus multipliciter fatigatos, nec onera talia diu poſſe ferre abſque maximo detrimento veraciter affirmabant. Nā liquido conſtabat eis regē pro defēſione regni ſui ſufficiēter habere ſi regnū foret prudenter & fideliter gubernatū,ſed quādiu tale regimē quale tūc per malos officiarios haberetur in regno,nunquā illud rerū copia vel diuitijs abundaret. Hoc itaq; ſe offerebant effectualiter probaturos. Et ſi poſt hanc probationē inuentū eſſet regē alterius indigere, ipſum iuxta ſuas facultates adiuuarent . In progreſſu verò plura fuēre delata dē regis familiaribus & alijs diuerſis regis officiarijs, & potiſsimū de domino Latymer ipſius Camerario, qui peſsima gubernatione regem rexit. *Subditi negāt ſubſidium regi.* Quare dux Lancaſtriæ,dominus Latymer, & plures magni regis officiarij fuerunt amoti, & in eorum locis alij ſubrogati. Item ad petitionem communitatis extitit ordinatum,quòd certi Epiſcopi & comites, ac alij domini conuerſationis laudabilis, regem & regnum de cætero gubernarent,eò quòd rex iam vergebat in ſenium, & gubernatoribus indigebat huiuſmodi.Sed iſta ordinatio impedientibus illis qui amoti fuerunt à rege (vt prædicitur)vix tribus menſibus perdurauit. Item milites parliamentales grauiter con-

conqueſti ſunt de quadam, Alicia Peres appellata, fœmina procacißima, quæ nimis familiaris extiterat domino regi. Hanc vtique accuſabant de malis plurimis per eam & fautores eius factis in regno. Illa etenim modum mulierum nimis eſt ſupergreſſa: ſui etenim ſexus & fragilitatis immemor, nunc iuxta Iuſticiarios regis reſidendo, nunc in foro Eccleſiaſtico iuxta doctores ſe collocando pro defenſione cauſarum ſuadere, ac etiam contra iura poſtulare minimè verebatur, vndè propter ſcandalum, & graue dedecus quæ exinde regi Edvvardo, non ſolùm in hac terra, ſed in exteris regionibus nimium reſultabãt, milites petierunt hanc ab illo penitùs amoueri. Item in hoc parliamento quidam defectus notabiles de Richardo Lions, & Adam de Bury Londoniarum ciuibus & mercatoribus in lucem fuêre deducti. Quorum primus, mediante pecunia, à vindicta debita valde ſagaciter, immo prudenter euaſit. Secundus ſtupefactus ad ſibi impoſita, protinùs de regno profugit in Flandriam, vt ſemet ibi ſaluare valeret. Qui autem omnium militum prolocutor parliamenti extiterat, & hæc vniuerſa propoſuit Petrus de la Marc fuerat appellatus, vir vtique facundus & ſapiens, cui pro ſui maturitate, diſcretione, ſiue prudentia talia negotia meritò præ cunctis alijs crederentur. Hic prout erat informatus, contra prædictam Aliciam & quoſdam alios de domini regis Edvvardi conſilio verba fecit. Quamobrem ad inſtantiam præfatæ Aliciæ idem Petrus expoſt fuit apud Notyngham perpetuo carceri adiudicatus, in quo, licèt eius amici pro eius liberatione ſæpius ſupplicaſſent, biennio moram traxit.

De morte Edvvardi principis.

Octauo die Iulij durante adhuc parliamento apud VVeſtmonaſteriũ, in regali palatio defunctus eſt dominus Edvvardus Princeps VValliæ, regis Edvvardi primogenitus, in feſto videlicet Trinitatis. Quo die idem Princeps ob reuerentiam tanti feſti, in quocunque loco fuerat, ſemper ſolebat quolibet anno ſolemnitatem maximam celebrare. Cuius fortunam militiæ tanquam alterius Hectoris omnes gentes tam Chriſtiani quàm Pagani, dùm vixit incolumis plurimum formidabant. Eo igitur obeunte, omnis obijt ſpes Anglorum. Quo quidem ſuperſtite nullius hoſtis incurſum, quo præſente nullius belli congreſſum Anglici timuerunt. Qui nunquam eo præſente paßi ſunt probra malè geſtæ ſiue deſertæ militiæ, qui nullam gentem adijt quam non vicit, nullam ciuitatem obſedit quam non cepit. Igitur extincto principe extinctus eſt cum eo profectò parliamenti præſentis effectus. Nam communes cum quibus ipſe tenebat, dicti parliamenti ſortiti non ſunt talem exitum qualem pro meliori habuiſſe ſperabant. Dominus Richardus de Burdegalia, filius Edvvardi principis VValliæ, in hoc parliamento factus eſt comes Ceſtriæ, & non poſt multos dies patriæ ſuæ ſuſcepit integrum principatum.

De iniuria facta Abbati de Eueſham.

Hoc anno circa principium menſis Iunij homines & tenentes comitis de VVarvvike maliciosè & nequiter inſurrexerunt contra Abbatem & conuentum de Eueſham, & tenentes eorundem elaborantes Abathiam deſtruêre cum dicta villa, & eorum famulos diris verberibus affligentes, nonnullos verò crudeliter iugulantes, accedentes inſuper ad monachorum maneria clauſuras parcorum confregerunt, & incendendo combuſſerunt & occiderunt feras ingerentes, finaliter omne damnum quod eorum crudelitati ſors ingerebat in illa furia perpetranda. Nec his contenti, capita viuariorum diſsipantes, aquas excurrere permiſerunt, piſceſquè ceperunt, & ſecum aſportauerunt, & alia damna multa illi loco omnino & diſpẽdia grauiſsima intulerunt. Et pro certo dictã Abbathiam cum ſuis membris ſecundũ quod tunc veriſimile videbatur deſtruxiſſent irreſtaurabiliter, niſi rex manus adiutrices appoſuiſſet citius, mittendo mãdata ſua litteraliter ad præfatũ comitẽ, & præcipiendo arctius vt huiuſmodi malefactores & pacis perturbatores cõpeſceret.

ceret. Sicq; timor regis & amicorũ meditacionibus, pax inter eos reformata fuit, non tamen plena ſatisfactio facta parti læſæ, quia maius erat damnum quod irrogauerant, quàm poſsibilitas ad dictũ damnum reſarciẽdum. Fuerunt quidam quòd per iſtam brigam rex per illos dominos in Parliamento conſtitutos noluit vlteriùs gubernari, vndè filium ſuum ducem Lancaſtriæ ad ſui & regni regimen reaſſumpſit. Qui vſque ad obitum regis ſtetit regni gubernator & rector. Qui ilico contra ſtatuta Parliamenti permiſit regem recipere in gratiam dominum de Latymer, & Richardum Stury, & alios plures qui in Parliamento prædicto iudiciali ſententia ab eius præſentia fuerant perpetuò ſequeſtrati. Rex inſuper reuocat pellicem Aliciam Peres ad ſuum contubernium, quæ fuit eliminata iudicialiter ab eodem propter ſcandala ſiue probra quæ de eius procacitate prouenerunt contra ſacramẽtum quo ſe aſtrinxerat eadem Alicia, quod & ipſe dominus rex ratificaueerat, videlicet, quòd ad regis præſentiam non accederet quouiſmodo, quæ & permanſit cum eo vſque ad mortem eius. Eodem anno Florentini excommunicantur à Papa propter rebellionem & enormia facta quæ contra Romanam eccleſiam perpetrarunt, qui inter cætera ſua facinora & facta crudelia quæ geſſerunt peſsimè, quendam Monachum illuc à domino Papa miſſum cum mandatis Papalibus candẽtibus fuſcinulis ferreis viuum excarnificauerunt, & nondum mortuum in terram foderunt, quorum quidam poſtea venientes in Angliam & regis pacem habere rogantes, manſerunt ibidẽ donec Papa per ſuas bullas declaraſſet quantis eſſent ſceleribus inuoluti. Extunc verò Florentini deuenerunt ſerui regis tanquam natiui, cum omnibus bonis & catallis eorum, ſecudùm tenorem literarum Papalium, quòd aut ita facerẽt, aut ad curiam feſtinarent ſubmiſſuri ſe gratiæ domini Papæ & curiæ ſupradictæ. Florentini igitur elegerunt (vt ſibi videbatur) de duobus malis minus malum, ſeruire, videlicet more natiuorum regi Angliæ, quàm ſubditi arbitrio Romanorum. Viceſimo ſecundo die Iulij obijt Simon Langham cardinalis Anglicus.

Florentini deueniunt ſerui regis Angliæ.

Obijt Cardinalis Anglicus.

ANno gratiæ M. CCC. lxxvij. qui eſt annus regni regis Edvvardi à cõqueſtu tertij quinquageſimus primus, tanta aducta eſt in Angliã vinorum abundantia, quanta multa tranſacta tempora non viderunt. Circa Natale verò dominicum tanta excreuit aqua in partibus Northumbrorum de reſolutione niuium, quæ per ante in magna denſitate terram operuerant, vt aqua de ſupercilijs montium deſcendendo iuxta cum fruſtis glaciei domos colonorũ ſubuerteret, bona quæ ſuper terram aceruauerant, putà carbones, molares, lapides, ligna cum ſegetibus auferret ſuo impetu, inſuper in mare deſcendens, per vim & colliſionem dictarum fruſtarum naues quaſdam tam violenta impulſione glaciei aut inutiles reddidit, aut omninò demerſit. Circa feſtum Purificationis beatæ Virginis factum eſt Parliamentum Londonijs, cogente Duce, qui vices gerebat regis, ipſo irrecuperabiliter infirmato. In quo ex parte regis poſtulatum eſt ſubſidium à clero & populo laicali. Cui taxa conceditur hactenùs inaudita, videlicet, quòd à qualibet laica perſona ſexus vtriuſq; annos excedẽte quatuordecim reciperet vnam groſſam vel quatuor denarios, exceptis notorijs pauperibus qui publicè mendicabant. Et de cunctis religioſis vtriuſque ſexus & qualibet eccleſiaſtica perſona promota. xij. denarios, & de ſingulis alijs nõ promotis, vnam groſſam, exceptis fratribus quatuor ordinum Mendicantium. Qui quia in labore hominũ non ſunt cũ hominibus, non flagellabãtur. In hoc autem Parliamento abrogata ſunt ſtatuta Parliamenti ſuperioris, quod bonũ meritò vocabatur. Et rege ſic volente, perſonæ abiudicatæ priſtino ſtatui reſtituuntur.

Parliamẽtum.

Per idem tempus ſurrexit in vniuerſitate Oxonienſi quidam borealis, dictus

De Io. VVicklef, & eius opinionibus.

magiſter Iohannes VVicklef, ſecularis in theologia, tenens publicè in ſcholis & alibi concluſiones erroneas & hereticas, ac ſtatui vniuerſalis eccleſiæ contrarias & abſurdas, & præcipuè contra Monachos & alios religioſos poſſeſsionatos venenoſè ſonantes, qui vt ſuam hæreſim cautiùs palliaret, ac ſub exquiſito colore dilataret latiùs, congregauit iniquitatem ſibi, videlicet, comites atque ſocios vnius ſectæ inſimul Oxonijs & alibi commorantes, talaribus indutos veſtibus de ruſſeto, in ſignum profectionis amplioris, incedentes nudis pedibus, qui ſuos errores in populo ventilarent, & palàm ac publicè in ſuis ſermonibus prædicarent. Qui inter cætera iſta quidem tenuerunt ad vnguem, videlicet, quòd Eucharistia in altari poſt ſacramentum non eſt verum corpus Chriſti, ſed eius figura. Item, quòd Eccleſia Romana non eſt caput omnium eccleſiarum, plus quàm vna alia Eccleſia, nec maior poteſtas per Chriſtum data fuit Petro, quàm cuilibet alteri Apoſtolo. Item, quòd Papa Romanus non habet maiorem poteſtatem in clauibus eccleſiæ, quàm quiſcunque alius in ordine ſacerdotij conſtitutus. Item, quòd ſi Dominus eſt, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunæ ab Eccleſia delinquente. Item ſi Dominus temporalis nouerit Eccleſiā delinquētem, tenetur ſub pœna damnationis eius ab ea temporalia auferre. Item, quòd Euangelium ſufficit ad regulandum in vita iſta quemlibet chriſtianum: & quòd omnes aliæ Sanctorum regulæ ſub quarum obſeruantijs degunt diuerſi religioſi non plus perfectionis addunt Euangelio quàm addit albedo parieti. Item, quòd Papa nec alius prælatus eccleſiæ deberet habere carceres ad puniendum delinquentes, ſed quilibet delinquens poſſet liberè quocunque vellet tranſire, & facere quæ ſibi placeret. Iſta & plura alia in ſubuerſionem noſtræ fidei aſſeruerunt & affirmauerunt dicti ſeductores, in tātùm, quòd domini & magnates terræ, multiquè de populo ipſos in ſuis prędicationibus confouērunt, & fauērunt prędicantibus hos errores. Eò nempè maximè, quia poteſtatem tribuerunt laicis ſuis aſſertionibus ad auferendum temporalia à viris eccleſiaſticis & religioſis.

Silentium inducitur Iohāni VVicklef.

Cum autem concluſiones iſtę & deliramenta fuiſſent exhibita & perlecta coram Papa, viginti tres earum tanquam hæreticas & vanas ipſe damnauit, dirigens bullas ſuas Archiepiſcopo & epiſcopo Londinenſi, vt ipſarum authoritate dictum Iohannem facerent comprehendi, ac ſupra dictis concluſionibus diligenter examinari. Quo facto, atque habita declaratione ſuper iſtis, licèt ficta & vana, dictus dominus Archiepiſcopus ſibi & omnibus alijs ſuper illa materia, præſente duce Lancaſtriæ cum domino Henrico Percy indixit ſilentium, prohibens ne de cætero illam materiam quouiſmodo tangeret aut tractaret, & ne illam permitteret alios ventilare. Igitur tam ipſe quàm ſequaces ſui aliquandiù ſiluerunt. Sed tandem contemplacione dominorum temporalium eaſdem opiniones & alias multò peiores illis poſtmodùm auſi ſunt reaſſumere, & laicis ſpargere quàm ſparſere priùs. Hi vocabantur à vulgo Lollardi, incedentes nudis pedibus, veſtiti pannis vilibus, ſcilicet de ruſſeto, vt per vitam pœnalem faciliùs incautos traherent ad ſectam ſuam. Eo verò die quo pręmiſſa Londonijs erant peracta, propter verbum quoddam iniurioſum & inſolens à duce Lancaſtriæ epiſcopo Londinenſi prolatum, confeſtim Londonienſes vnanimiter inſurgentes, arreptis armis, ipſum occidere proponebant. Sed dictus epiſcopus ne hoc fieret omninò prohibuit, & niſi tunc epiſcopus ſe oppoſuiſſet eorum conatibus, hoſpitium dicti ducis de Sauey eo furoris ſui tempore combuſsiſſent, qui vix ab illo propoſito antiſtitis interuentu refrænati ſunt. Tandem ad nutū pontificis quieuerunt. Inter cætera verò probra quæ duci intulerat, arma eius in foro ſunt publico reuerſata. Dux autem & Henricus Percy, quem ad occidendū

Dux Lancaſtriæ à Londonienſibus malè afficitur.

in

in hoſpitio ſuo ciues quæſierant, admoniti de tanta commotione, relicto prandio fugerunt ad manerium de Kenington, vbi tunc Richardus filius principis cum matre ſua caſualiter morabatur, coram quibus de opprobrijs illis illatis horribiliter ſunt conqueſti. His igitur alijſquè cauſis multis Londonienſes duci facti ſunt odibiles, in tãtùm, quòd maiorem & ſeniores qui tunc tẽporis præfuerũt, exauctorari faceret & deponeret, eorũq; loco alios ſubrogaret. Sub eiſdem diebus captus eſt Iohannes Menſtrevvorth miles proditioſus & transfuga in ciuitate Nauarriæ pampilona, & adductus Londonias, primò trahitur, deindè ſuſpenditur, poſteà decollatur, poſtremò corpus eius quadripartitum ad quatuor ciuitates famoſas Angliæ miſſum fuit: caput verò eius ſuper pontem Londoniarum longo tempore poſteà ſtetit affixum. Fuerat nempè iſte I. regi infidelis & regno, ambitioſus, peruerſus, fallax, ſimulator, & cupidus, qui frequenter magnas ſummas pecuniæ à rege pro ſtipendijs hominum armatorũ acceptas in proprios conuertit vſus. Et propter hæc atque alia ſibi impoſita vel imponenda timens pœnas dare, & mortem incurrere quam meruerat, ad regem Franciæ (vt præfertur) aufugit. Cui facta fidelitate, promiſit claſſem Hiſpanicam ſe adducturum ad regnum Angliæ inuadendum, ſed Deus iuſtus, iuſtè permiſit illum intercipi & puniri, quàm vt doloſè atque malitioſè dominum ſuum regem ſolumquè natale nequiter infeſtãdo, ſuum iniquum propoſitum talis proditor adimpleret. Sub eiſdẽ diebus nuncij qui pro pace in Franciam ſunt profecti, in Angliam reportauêre niſi belli rumores. Quo tempore rex Edvvardus in feſto ſancti Georgij martyris apud VVyndeſore, Richardo de Burdegalia hęredi ſuo, filio filij ſui Edvvardi principis VValliæ, contulit ordinem militarem.

De captione I. Meſtrevvorth

De moribus eiuſdem.

Rex Edvvardus tertius cũ quinquaginta & ferè vno annis regnaſſet, viceſimo primo die Iunij apud maneriũ ſuum de Shene diẽ clauſit extremum: Cui per totum tempus ſuæ decubationis aſsiderat (pròh dolor) illa infanda meretrix Alicia Peeres, quæ cuncta quæ chariora ſunt medio tempore ſemper ſuggeſsit eidem, nihil omninò tractans aut tractari permittens de animæ ſuæ ſalute, ſed ei iugiter ſanitatem corporis repromittens, donec in eo vidiſſet indubitata mortis indicia per vocis præcluſionem. Tunc nempè cũ cerneret vocem ademptam ſibi, & oculorum acies hebetari, caloréq; naturalem extremitates relinquere: mox inuerecunda pellex detraxit annulos à ſuis digitis & receſsit. Solus tunc quidam ſacerdos aſsidebat regi moribundo, cæteris circa rerum intentis direptionem, qui ei eò quòd loqui non poterat, nec confeſsionem ore tenùs facere, perſuaſit vt veniam peteret prò commiſsis, afferens ſibi crucis imaginem, quam dedit in manus eius. Rex autem cum reuerentia ſumma illam accipiens oſculabatur deuotiſsimè, nũc manu, vt poterat, in ſignum optandæ veniæ protendendo, nunc verò de ſuis oculis lachrymas vberes emittendo, & pedes imaginis frequentiſsimè oſculando. Tandem cum ad nutum præsbyteri motibus & ſignis quibus potuit petiſſet primò & principaliter de peccatis à deo remiſsionem, & ſecundariè à cunctis creaturis, quas vel ſcienter vel ignoranter offenderat, ſpiritum exhalauit, corpuſquè eius apud VVeſtmonaſterium cum omni reuerentia eſt humatum.

De morte regis Edvvardi & fallacia Aliciæ Peeres.

Fuerat nempè rex iſte inter omnes Reges orbis & Principes glorioſus, benignus, clemens, & magnificus, dictus antonomaſicè gracioſus, propter gratiam ſingularem qua præcelluit, quia virtute gratiæ diuinitùs ſibi conceſſæ vniuerſos prædeceſſores ſuos quadam excellentia gratiæ præcellebat. Erat & corde magnanimus, qui licèt aliquando infortunia diuerſa aut incommoda emergentia noſceret ſe paſſurum, nunquam expalluit aut mutauit vultum.

De moribus & fœlicitate r

Belli-

Belliger quoque fuit inſignis & fortunatus qui de cunctis congreſsibus in terra & in mari, ſemper triumphali gloria victoriam reportauit. Familiaris, humilis, & mãſuetus erat omnibus, tam externis quàm internis, ſubditos omnes ſuos fouens, diligens, promouens, & piè regens, deo deuotus extitit, peregrinationes ſæpè faciens, & miniſtros eccleſiæ venerans & honorans. In curis temporalibus prouidus & tractabilis, conſilioque diſcretus. In eloquij ſuauitate mitis & affabilis, in geſtu & moribus compoſitus & maturus. Orphanis erat quaſi pater, afflictis compatiens, miſeris condolens, oppreſſos releuans, & cunctis indigentibus impendens auxilia oportuna. Nempè in conferendis beneficijs vltra omnes viuentes fuit ſemper profuſus & promptus: in rerũ modeſtus affluentia, non elatus aut ſuperbus, ſed ſe ſemper intra ſe continens, & inferioribus quaſi parem ſe præbuit, & inter orbis primores & principes ſe dominum demonſtrauit. In ædificijs conſtruendis curioſus & ſollicitus, in regni ſui locis diuerſis plura conſummauit ædificia arte exquiſitiſsima, ſtructura elegantiſsima, ſitu pulcherrima, & ſumptibus præcioſa, moderatè ſupportans gaudia, leuiter ferens damna. Recreationum erant ei ſolatia aucupatio & venatio, quibus quotiens vacauit prout tempus anni obtulit, multum indulſit. Largus erat in donis & hilaris, prodigus in expenſis. Corpore fuit elegans, ſtatura quæ nec iuſtum excederet, nec nimis depreſsioni ſuccumberet, vultum habens humana mortalitate magis venerabilem, ſimilem Angelo, in quo relucebat tam mirifica gratia, vt ſi quis in eius faciem palàm reſpexiſſet, vel nocte de illo ſomniaſſet, eo proculdubio die ſperabat ſibi iocunda ſolatia prouentura. Regnum verò ſuum vſque in ſenium ſtrenuè, ſapienter & magnificè gubernauit. Et quia fuerat in vniuerſa morum honeſtate præclarus, ſub eo viuere regnare fuit, prout ſuis ſubditis videbatur. In tantum nempè eius fama percrebruit apud nationes barbaras & remotas, vt æſtimarent ſe fælices qui vel eius erant dominio ſubditi, vel et aliquatenùs fœderati. Nullum enim credebant fore ſub cœlo regnum, quod tam nobilem, tam generoſum & fœlicem produxit Regem, aut eo extincto impoſterum ſuſcitabit. Luxus tamen & motus ſuæ carnis lubricos etiam in ætate ſenili non cohibuit, alliciente eum ſatis inuerecundè (vt fertur) dicta meretricula A. P. vnde citiùs (vt putatur) propter illius immoderantiam vitam finiuit. In hoc loco ſummè notandum eſt quòd ſicut in eius primordijs cuncta grata & proſpera ſucceſsiuè ipſum illuſtrẽ reddiderunt & inclitum, ita eo ad ſenilẽm ætatem vergente, & ad occaſum declinante, peccatis exigentibus, paulatim illa fœlicia decreſcebant, & infortunia multa infauſta & incommoda ſuccreſcebant, quæ minuêre (prôh dolor) famam eius.

De tempore regis Richardi ſecundi.

ANNO Dominicæ incarnationis milleſimo treceteſimo ſeptuageſimo ſeptimo: Cognito quòd illuſtris rex Angliæ Edvvardus tertius à conqueſtu, in vigilia S. Albani Anglorum prothomartyris, videlicet viceſimo primo die menſis Iunij diē ſuum clauſit extremum, Londonienſes miſerunt de valentioribus ciuibus ad Kyngſton, vbi tunc morabantur tam princeps quàm mater eius principiſſa, vt ciuitatem & ciues Lōdonienſes recommendarent eiſdem. Iohannes verò Philpot Londonienſis ciuis, facturus verba pro conciuibus, orationē huiuſcemodi inchoauit. Noua afferimus excellentiſsime domine, quæ ſine magno mœrore referre non poſſumus, de morte indubitanter imminente inuictiſsimi noſtri regis Edvvardi, qui nos & regnum iſtud (vt ita dicam) per ſecula multa in tranquilla pace cuſtodiuit & rexit, & iam manifeſtis in eo mortis ſignis deſinit eſſe rector noſter. Vndè rogamus ex parte ciuium & ciuitatis Londonienſis, vt habeatis recommendatam erga veſtram reuerentiam, ciuitatem veſtram, cameram ſcilicet veſtram, qui in proximò eritis noſter rex, quem ſolum regem recognoſcimus, cuius ſolius ſubijciemur imperio, flectemus arbitrio, parituri ſumus dominio, famulabimur, tā perſonæ quā verbo, & vt cætera exequamur noſtræ legationis nuncia, nouerit veſtra reuerentia ciuitatem veſtram indicibiliter perturbari, eò quòd veſtram præſentiam elongaſtis ab ea, quæ tantùm vobis noſcitur eſſe deuota, vt non ſolùm parata ſit, bona ſua temporalia, ſed etiam ſi neceſſe ſit, pro vobis impendere vitam ſuam. Igitur ad veſtram præſentiam acceſsimus, precaturi, vt ibidem tam ad conſolationem ciuium quàm veſtri ſecuritatem & ſolatiū morari velitis. Deprecamur inſuper (Princeps illuſtriſsime) vt diſcordiæ quæ inter ciues noſtros & dominum noſtrū ducem Lancaſtriæ nuper quorundam ſimultatibus orta eſt, nullorum quidem commodo, ſed plurimorum diſpendio finem imponere dignemini, ipſi duci & noſtris ciuibus fructuoſum. Hæc & his ſimilibus ab eo peroratis, reſponſum eſt à principe & ſuo conſilio, quòd ſatageret in omnibus eorum ſatisfacere voluntati. Et hoc modò dimiſsi læta nūcia ſuis ciuibus retulerunt.

Legatio Londonienſium ad nouū regem.

In craſtino, qui eſt dies ſancti Albani, miſsi ſunt Londonias ex parte regis, dominus de Latymer, dominus Nicholaus Bonde, dominus Symon de Burley, & dominus Richardus Adderbury, qui nomine regis noui ſalutauerunt ciues. Nam vt diximus, dominus rex Edvvardus die obijt præcedente, & retulerunt eis triſtia de morte regis antiqui, & læta de indole regis noui, qui videlicet eos & eorum ciuitatem ſe delecturum promiſit, & ad eorum vrbem fore venturum ibiquè vt petierant moraturum, exequentes & alia regis noui mādata, dixerunt dominum regem pro eis ad ducem verba feciſſe, & quòd dominus dux ſe in omnibus voluntati regis in hac cauſa ſubmiſit: quapropter eſſe voluntatis regiæ, vt eodem modo, & ipſi ſe ſubmittāt, & dominus rex elaborabit, vt pax inter eos firmetur ad honorem ciuium & cōmodum ciuitatis. Ciues verò de tali forma pacis territi, reſpōderunt ſe hanc rem nullo modo facturos, præcipuè quia nouerunt regem puerum & infirmum ad patrocinandum eis in tanto motu, & quòd non per eum, ſed per eorum aduerſarios & inimicos capitales eorum cauſa ventilaretur, & eorum arbitrio punirentur: ſi regis manda-

Legatio ex parte regis Londonienſ.

mandatis in hoc articulo conſentirent. Tandem (poſt tractatum habitum inter eos ſuper iſto negotio per ſex horas & amplius) in hanc ſententiam conuenerunt, vt ſi idem milites vellent ſe ciuibus obligare, quòd eorum ſubmiſsio in nullius ciuium damnum temporale vel diſpendium corporale, ſeu in ciuitatis eorum præiudicium refultaret: regijs libenter iuſsionibus acquieſcerent. Milites autem ſupradicti, & regijs votis ſatisfacere, & ciuium paci ſtudẽtes conſulere, ſub ſacramento fidelitatis ſuæ militiæ ſpoſponderunt eis, non ad præiudiciũ (vt prætactum eſt) ſed ad cõmodum eorũ fore, ſi ſe regi ſubmitterent, ſicut ſe ſubmiſerat prius dux. Hac ſecuritate percepta, ciues verſùs Schene maneriũ regium iter capiunt, vbi reperiunt nouum regem, & eius matrem, ducémq; Lancaſtriæ, & fratres ſuos regis filios, ac plures epiſcopos cõgregatos circa corpus defuncti regis. Quorum aduentu cognito, Rex ſtatim eos accerſiri iuſsit: qui vt prius, deprecati ſunt eum de adhibenda diligentia ſua pro pace reformanda inter ducem & ciues, aſſerentes ſe paratos eſſe per omnia, ad ſubijciẽdũ ſe regis arbitrio. His dictis Dominus Percy & Seneſchallus regni, videlicet dux Lãcaſtriæ cum militibus eiſdem adiunctis inequitantes equos nobiles & prægrandes, vt viam inter turbas regi facerent inoffenſè incedebant. De quibus nimirum contigit, quòd cum fuiſſent per ante formidabiles, non ſolùm vulgo ſed ipſis regni magnatibus pro eorum affluentia & aſſentatorum frequentia, in hac equitatione adeò modeſtè ſe habuerunt, turbas tam honeſtè, tam facetè, vt viæ cederent monuerunt, vt è tanta turba nullum illo die, nec in craſtino verbo vel facto læderent quouiſmodo, vndè contigit, vt penè totius vulgi fauorem (quibus ante ſuſpecti fuerant & odibiles) lucrarentur. Rex autem inſidens magnum dextrarium tantæ perſonæ aptum, ſtratumquè regaliter, ſequebatur illos. Cuius gladium manibus eleuatum portabat ante eum dominus Simon Burlee, dominus quoque Nicholaus Bonde eius frænum duxit, incedendo pedes. Regem verò ſequebantur milites & Coetanei ſui, atque domus regiæ familiares. Nec defuit tantæ turbæ magna vis lituum & turbarum, nam quælibet turba ſeorſim ſuos tubicines præcedentes habebat, ſtatutiquè fuerunt per Londinenſes ſuper aquæductum, & ſuper turrim quæ in honorem regis facta fuerat, tubicines qui clangerent in aduẽtu regis. Qui omnes ſimul iuncti clangentes, ſonum mirabilẽ audientibus reddiderunt. Fuit igitur dies ille iocunditatis & lætitiæ dies, vt ita dicam, clangoris & buccinæ dies diu expectatus, renouationis pacis & legum patriæ, quæ iam diu exulauerant, deſidia regis ſenis & auaritia obſecundantium ſibi ſeruorum eius. Ad honorẽ inſuper regium ciues ordinauerunt, vt per fiſtulas aquæductus efflueret abundans vinum, & per totum tempus equitationis, id eſt, per tres & amplius horas iugiter emanaret. Factum etiam fuerat quoddam caſtrum habens turres quatuor in ſuperiori parte fori venalium quod Chepe nuncupatur: de quo etiam per duas partes vinum defluxit abũdanter. In turribus autem eius quatuor virgines ſpecioſiſsimæ collatę fuerãt, ſtaturæ & ætatis regiæ, veſtibus albis indutæ, in qualibet turri vna quæ aduẽtanti regi procul aurea folia in eius faciem efflauerunt, & propiùs accedenti, florenos aureos, ſed ſophiſticos ſuper eum & eius dextrarium proiecerunt. Cum autem ante caſtellũ veniſſet, ciphos aureos acceperunt, & implẽtes eos vino ad fiſtulas dicti Caſtelli, regi atq; dominis obtulerunt. In ſummitate caſtelli, quæ ad modũ tali inter quatuor turres eleuata fuerat, poſitus erat angelus aureus, tenens aureã coronã in mali manibus, qui in tali ingenio factus fuerat, vt aduentanti regi coronã porrigeret inclinãdo. Adinuẽta ſunt illo die in ciuitate & alia multa, in honorem Regis, quæ numerare per ſingula longum foret. Nam ſinguli per vicos & plateas decertarunt quis ei pro-

Dux Lancaſtriæ Londinenſium fauorem recipit.

Quomodo rex Richardus recipitur à Londinenſibus.

penſiorem

penſiorem reuerentiam exhiberet. Igitur cum tanto plebis ciuiumque tripudio, cum tanto dominorum procerumq; gaudio, perductus eſt ad palatium regium prope Monaſterium occidentale, vbi illa nocte quieuit.

Ordo coronationis Richardi ſecundi.

Die Iouis, id eſt.16.die Iulij, videlicet.17.Calend. Auguſti, vigilia Sancti Kenelmi regis, conuenientibus Archiepiſopo & Epiſcopis regnique proceribus ad VVeſtmonaſt. ſummo mane, ordinata proceſsione Monachorum in capis, epiſcopi cum monachis ad oſtium regij thalami peruenerunt, & paratum regem reperientes ibidem, per manus qui eius lateribus aſtiterunt, perduxerunt in Eccleſiam Sancti Petri, cãtantes Antiphonam in honorem apoſtoli, cum oratione competenti adiuncta & hac oratione: Deus humilium viſitator, qui nos tua miſericordia conſolaris, prętende ſuper famulum tuum regem noſtrum miſericordiam tuam, vt per eum tuũ in nobis adeſſe ſentiamus aduẽtum. Rex verò mox vt altare peruenit, proſtrauit ſe ſolo tenùs ante altare, pauimentum autem ſtratum fuit pallijs & tapetis. Proſecuta vt diximus oratione, archiepiſcopus cũ epiſcopis qui aderãt, proſtrauit ſe ſuper pauimentum circa regẽ. Interim duo Epiſcopi Letaniã deuotè cantarunt. Qua expleta, erectus rex, ductus eſt ad ſedẽ ſuam: Choro hãc Antiphonam decantante, Firmetur manus tua. Tunc Epiſcopus ſermonẽ fecit de materia regis & regni ad populũ, qualiter rex ſe haberet in populo, & in quibus populus ſibi debuit obedire. Quo completo, iurauit rex coram Archiepiſcopo & proceribus qui ibi aderant, quoniã ipſi ſoli eius iuramentũ audire potuerũt, quòd eccleſiã ſuis permitteret gaudere libertatibus, & eã & miniſtros eius honoraret, & fidẽ rectã teneret, & rapacitatem & omnes iniquitates in omnibus gradibus interdiceret. Secundò, vt leges terræ bonas vbiq; ſeruari faceret, & pręcipuè leges S. Edvvardi regis & confeſſoris qui in eadẽ requieſcit eccleſia, & malas leges faceret abrogari. Tertiò, vt non eſſet perſonarum acceptor, ſed iudicium rectum inter virum & virum faceret, & præcipuè miſericordiã obſeruaret, ſicut ſibi ſuam indulgeat miſericordiam clemẽs & miſericors deus. Quibus expletis, Archiepiſcopus præcedẽte eum Mareſcallo Anglię domino Henrico Percy, cõuertit ſe ad oẽs plagas eccleſiæ, indicans populo regium iuramentum, & quærens ſi ſe tali principi ac rectori ſubijcere & eius iuſsionibus obtẽperare vellet. Et reſpõſum eſt à plebe tiſono clamore, quòd libenter ſibi parere vellent. Archiepiſcopus regem his orationibus benedixit, videlicet, Omnipotens & ſempiterne Deus, benedic domine hũc regẽ noſtrum, qui regna omnium moderaris à ſæculo, tali eum benedictione glorifica, vt Dauidicæ teneat ſublimitatis ſceptrum, & glorificatus in eius propitius reperiatur merito, da ei tuo inſpiramine, cum mãſuetudine ita regere populum ſicut Salomon feciſti regnum obtinere pacificum. Tibi cum timore ſemper ſit ſubditus, tibiq; militet cum quiete, ſit tuo clypeo protectus cum proceribus, & vbiq; tua gratia victor exiſtat. Honorifica eum præ cunctis regibus gẽtium. Felix populis dominetur, & fæliciter eum nationes adorent, viuat in gentium cateruis magnanimus, ſit in iudicijs æquitatis ſingularis, locupletet eum tua prædiues gratia, fructiferam habeat patriam, & eius liberis tribuas profutura. Præſta ei prolixitatem vitę per tempora, vt in diebus eius oriatur iuſticia, à te robuſtum teneat regiminis ſolium, & cum iucunditate & iuſticia æterno gloriatur in regno. Iſta pmiſſa benedictio poſt primã orationẽ ad modũ prętationis ab archiepiſcopo cantabatur, qua cãtata, dicta eſt & alia oratio ſup eũ, ſcilicet, Deus ineffabilis, cũ Antiphona, Cõfortare & eſto vir fortis: &c. Tũc Archiepiſcopus acceſsit ad eũ, & veſtimẽta ſua diſcindẽs manibus ſuis à ſummo vſq; ad imum, exuit eum præter camiſiã veſtimẽtis ſuis. Cuſtodes verò quinq; portuum ex officio tã in proceſsione quã in vnctione & Miſſa, & poſt Miſsã dum iret ad palatiũ ab eccleſia, ſemper tenuerunt vmbraculum ſericum magnũ, coloris aërij. 4. haſtis per quatuor angulos colligatum. Sed nõ obſtante vmbraculo ſupradicto, mox antequã Archiepiſ-

Iuramentum regis ante coronationem ſuam.

Preces dicendæ in coronatione.

ſcopus eum ſuis veſtibus exuiſſet, allatus eſt pannus aureus à comitibus, ſub quo latuit dũ vnctionis perciperet Sacramenta. Archiepiſcopus (vt diximus) eo nudato, vnxit manus eius de oleo ſanctificato, vndè vncti fuerunt reges & prophetæ, & ſicut vnxit Samuel Dauidẽ in regem, vt ſis benedictus & conſtitutus Rex in regno iſto ſuper populum iſtum, quẽ dominus Deus tuus dedit tibi ad regendum & gubernandum. Item dixit orationem, Proſpice omnipotens deus. Poſt hæc vnxit Archiepiſcopus caput eius, & pectus, & ſcapulas, ambaſquè compages brachiorum, dicens: Vnguantur caput iſtud, pectus, & ſcapulæ, & compages brachiorum de oleo ſanctificato &c. vt ſupra. Et interim chorus cantauit Antiphonã, Vnxerunt regem Salomonem in Gyan, Sadock ſacerdos, & Nathan propheta, & aſcendentes læti, dixerũt, viuat. Alleluya. Poſtquam ſubiunxit Metropolitanus, Deus dei filius Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui à patre oleo exultationis vnctus eſt præ participibus ſuis, ipſe per præſentem ſacri vnguinis infuſionem ſpiritũ paracleti ſuper caput tuũ infundat, benedictionẽq; eandem vſq; ad interiora cordis tui penetrare faciat, quatenùs hoc viſibili & tractabili dono inuiſibilia percipere & temporali regno iuſtis moderaminibus executo æternaliter cum eo regnare merearis. Mox finita oratione, Archiepiſcopus cũ Epiſcopis, hymnũ, Veni creator ſpiritus, rege interim proſtrato in lõga venia, & circa eũ Metropolitano cũ ſuffraganeis ſuis. Expleto hymno, erectꝰ eſt rex ab archiepiſcopo, & indutus eſt primò tunica S. Ed. & poſt eiuſdẽ dalmatica, ꝓiecta circa collũ eius ſtola, Archiepiſco orationes cõpetentes interim proſequẽte. Poſt hęc Archiepiſcopus cũ epiſcopis tradidit ei gladiũ, ita dicẽs: Accipe gladiũ per manus epiſcoporũ, licèt indignas, vice tamẽ & autoritate ſanctorũ apoſtolorũ cõſecratas tibi regaliter impoſitũ, noſtręq; benedictionis officio defenſionẽ ſanctę eccleſię diuinitꝰ ordinatũ, & eſto memor de Pſalmiſta qui ꝓphetauit, dicẽs: Accingere gladio tuo ſup femur tuũ potentiſsime, vt per eundẽ vim æquitatis exerceas, molẽ iniquitatis potẽter deſtruas, & ſanctã dei eccleſiã, eiuſq; fideles propugnãdo protegas, nec minùs ſub fide falſos q̃ chriſtiani nominis hoſtes execreris ac deſtruas, viduas & pupillos clemẽter adiuues ac defẽdas, deſolata reſtaures, reſtaurata cõſerues, vlciſcaris iniuſta, cõfirmes bene diſpoſita, quatenùs hęc in agẽdo virtutũ triũpho glorioſus iuſticię cultor egregius, cũ mũdi ſaluatore, cuius typũ geris in nomine, ſine fine merearis regnare. Tũc duo comites eũ gladio accinxerũt: quo facto, Archiepiſcopus armillas dedit ei, dicẽs: Accipe armillas ſinceritatis & ſapiẽtię, diuinęq; circũdationis indiciũ, quibus intelligas oẽs operationes tuas contra hoſtes viſibiles & inuiſibiles poſſe eſſe munitas. Poſteà induit eũ Archiepiſcopus regali pallio, ita dicẽs: Accipe palliũ quatuor nũcijs formatũ, ꝑ quod intelligas quatuor mũdi partes diuinę poteſtati eſſe ſubiectas, nec quenq̃ poſſe fæliciter regnare in terris, niſi cui poteſtas regnãdi fuerit collata de cœlis. Interim dũ Archiepiſcopus benedixit coronã regiã, duo comites calcariauerũt, ad quorũ officiũ pertinebat. Benedicta corona, Archiepiſcopus impoſuit ſup caput, dicẽs: Coronet te deus corona gloriæ atq; iuſticię, honore & ope fortitudinis, vt ꝑ officiũ noſtrę benedictionis, cũ fide recta, & multiplici bonorũ operũ fructu ad coronã peruenias regni perpetui. Tũc dedit ei Archiepiſcopus anulũ, cũ his verbis: Accipe anulũ regiæ dignitatis, & per hunc, vitę catholicę fidei ſignaculũ, quia vt hodie ordinaris caput & prĩceps regni ac populi, ita ꝑſeuerabis author & ſtabilitor chriſtianitatis & chriſtianę fidei, vt fęlix in opere, locuples in fide, cũ rege regũ glorieris. Statim poſt hęc acceſsit dñs de Furneual, ex officio offerẽs ei rubeã chirothecã, quã archiepiſcopꝰ benedixit & impoſuit manui regię, dãs ei ſceptrũ his verbis, dicẽs: Accipe ſceptrũ regię poteſtatis inſigne, virgã ſcilicet regni rectã, virgã virtutis qua te ipſũ bene regas, ſãctã eccleſiã, populũ videlicet chriſtianum tibi à deo cõmiſſũ, regia virtute ab improbis defẽdas, prauos corrigas, rectos põtifices & vt viã rectã tenere poſsint tuo iuuamine dirigas,

dirigas,quatenus de tẽporali regno ad æternũ regnum peruenias. Tunc dedit ei Archiepiſcopus virgã in alia manu,habẽtẽ in ſummitate columbã, nã ſceptrum quod ſuſceperat cõſurrexit de rotũdo globo aureo quẽ tenebat ĩ manu chirothecata,& habebat in ſũmitate ſignũ crucis,& accepit virgam prędictã cum verbis his,accipe virtutis & æquitatis qua ĩtelligas te mulcere pios,& terrere reprobos, errãtes viã doce,lapſiſq; manũ porrige,diſperdáſq; ſuperbos,& releues humiles, vt aperiat tibi hoſtiũ Ieſus Chriſtus dñs noſter. Poſt hæc benedictus eſt rex ab archiepiſcopo ita dicente: Benedicat te deus,cuſtodiatq; te,ſicut te voluit ſuper populum ſuũ eſſe regem,ita in præſenti ſęculo fœlicem æternę fœlicitatis tribuat eſſe conſortẽ. His itaq; peractis, oſculatus eſt rex epiſcopos omnes & abbates,à quibus ſtatim ductus eſt poſtea ad regale ſolium, epiſcopis inchoãtibus hymnũ *Te deũ laudamus.* Finito hymno, Archiepiſcopus ita eum allocutus eſt: Sta & retine amodo locũ quẽ hucuſq; paterna ſucceſsione tenuiſti hæredariè, indico tibi delegatũ per authoritatem dei omnipotẽtis,& præſentem traditionẽ noſtrã,ſcilicet omniũ epiſcoporũ cęterorũq; dei ſeruorum,& quantò clerũ ſacris altaribus propinquiorẽ,tantò ei potiorem in locis congruis honorẽ impendere memineris,quatenùs mediator Dei & hominum, te mediatorẽ plebis in hoc regni ſolio confirmet,& in regnũ æternum regnare faciat Ieſus Chriſtus dominus noſter.

Solemnizatio miſſæ in die coronationis.

His itaq; peractis,inchoata eſt miſſa cõgruẽs coronationi regiæ,cuius officiũ fuit, *Protector noſter aſpice deus &c.* Epiſt. *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter deũ. &c.* Gradale. *Dirigatur domine oratio mea.* Alleluya. *Domine in virtute.* Euangeliũ. *Abeuntes Phariſæi:* quod legit epiſcopus Elienſis, Epiſtolã epiſcopus VVigornienſ. Offertoriũ. *Intende orationi meæ rex meus.* Lecto Euangelio, rex de regali ſolio ductus eſt ad offerendũ. Primò igitur obtulit archiepiſcopo gladium ſuum quẽ ſuſceperat,& poſtea aurum quantum placuit, ſed non minùs marca propter conſuetudinem: nã plus poteſt offerre Deo & ſancto Petro ſi placuerit. Poſt oblationem pecuniæ,obtulit Archiepiſcopo panem & vinum ad modum monachorum,vndè poſteà,tam Metropolitanus,quàm ipſe rex,communicati fuerunt. Quo facto, Comes ad cuius officium pertinebat portare gladium coram rege, gladium quem obtulerat dato præcio redemit, & aſſumens eum, portabat coram illo. Percelebrata miſſa vſq; ad cõmunionem reductus eſt rex ad altare, & genuflexo corã Archiepiſcopo,dixit,cõfiteor. Quo abſoluto,cõmunicatus eſt,& iterum reductus eſt ad ſedem ſuam. Interea præparauit ſe quidam miles dominus Iohãnes cognomento Dimmock,qui clamabat ſe habere ius ad defendẽdũ iura regis illo die, & etiãſi opus eſſet duello cõfligẽdũ, ſi aliquis pręſumeret affirmare regẽ nõ habere ius in regno Angliæ, quanquã per ante dominus Baldvvinus Freuill idem officiũ calumniaſſet,ſed minimè obtinuiſſet. Iſte ergo domin⁹ Iohãnes memoratus circa finẽ Miſſæ inceſsit ad valuas eccleſię armatus decẽtiſsimè,inſidẽs dextrariũ pulcherrimè phaleratum, caput etiã & pectus armatum,quẽ idem dominus Iohãnes aſſumpſit de ſtabulo regio,vtẽs videlicet auita cõſuetudine tam in equo quàm armis eligẽdis de theſauro Regis. Nã & optimũ equum præter vnum,& præter vnã præcipuã armaturã facturus dictum officium elegit ad vota ſua. Veniens igitur ad oſtium monaſterij, præequitantibus duobus, qui eius lanceam & clypeum portauerunt,expectauit ibidẽ finem Miſſæ. Mareſchallus autem Dominus Henricus Percye, facturus viam coram Rege cum Seneſchallo Angliæ, ſcilicet Duce & Cõſtabulario domino Thoma VVodſtock atque fratre eiuſdem Mareſchalli domino Thoma Percy, qui omnes magnos inequitauêre dextrarios, venit ad dictum militem, dicens non debere eũ ea hora venire, ſed quod vſq; ad prandium regis differret aduentum ſuum. Quapropter monuit vt rediret, & depoſito tanto onere armorum,quieſceret ad

Iohannes Dymock athleta regis.

illud tempus. Miles verò iuxta conſilium Mareſchalli facturus abſceſsit. Illicò poſt deceſſum militis præequitantibus regem dominis ſupradictis ſuper dextrarios ſuos, necnon præcedente magno numero diuerſi generis hiſtrionum, portatus eſt in humeris militum vſq; ad regale palatium, ductus quoq; in camerã, pauliſper quieuit: debilis enim fuerat præ labore parum comedẽs. Poſtea veniens in aulam, creauit quatuor nouos comites antequam acceſsit ad menſam. Dominum namq; Thomam VVoodſtock auunculum ſuum comitem Buckingham, datis ſibi mille marcis annuatim de theſauro regio donec ſibi de terris tanti valoris prouidiſſet. Dominum etiam Gifardum de Angoliſmo quõdam magiſtrum ſuũ fecit comitem Huntington, datis inſuper ſibi mille marcis annuis vſquequo prouidiſſet ſibi de redditibus tanti valoris. Domino de Moubray dedit comitatũ Notynghamiæ, & domino Henrico Percy Northumbriæ comitatum: Milites quoque fecit nouem eodem die. Quibus expletis, aſcendit ad menſam, vbi epulabãtur cum eo ſplendidè Epiſcopi, comites & barones, & innumera multitudo plebis cõfluxerat in illã aulã prægrãdem, quòd niſi dux Lãcaſtriæ, videlicet Seneſcallus Anglię, & comes Buckinghamię regni Cõſtabularius, & dñs Henricus Percy Mareſchallus, cũ multis alijs, viã ſuper equos grãdes ſeruiẽtibus in aula fecisſẽt, ferẽtes fercula ad cõuiuas minimè penetraſſent. Si numerare cõtenderẽ conuiuij apparatũ, diuitias vtẽſiliũ, varietatẽ ferculorũ, forſitan lector percuſſus tã tãtarũ rerũ precio q̃ magnitudine credere formidaret. Vnũ ſolũ quod ad magnificentiã regiã oſtendẽdã fuerat ordinatũ, alijs omiſsis æſtimo proferendũ. In medio regalis palatij eleuata fuerat quędã colũna marmorea, concaua ſup certos gradus, cuius ſummitatẽ occupabat grandis aurata aquila, ſub cuius pedibus in capitello columnæ p. 4. partes vina diuerſi generis decurrebãt per totũ diẽ coronationis regiæ, nec erat qui aliquẽ vel pauperẽ virum haurire vetaret: facta eſt coronatio hæc anno. 11. ætatis ipſius regis.

Coronatio regis.

In craſtino facta eſt generalis proceſsio pro rege & pace regni, cui reueſtiti interfuerũt omnes prælati, videlicet Archiepiſcopus cum epiſcopis & abbatibus qui coronationi interfuerant, necnon ipſe dux cũ magnatibus & plebis multitudine copioſa. In progreſſu autẽ proceſsionis cõcionatus eſt ad populũ epiſcopus Roffenſis, hortãs vt diſſentiones & diſcordiæ ortæ, & diu cõtinuatæ, inter plebẽ & dominos ſopirẽtur, probãs per multa argumẽta huiuſcemodi diſſentiones deo plurimũ diſplicere, hortatus eſt inſuper dominos, ne tãtis de cętero ſine cauſa taxationibus populum onerarent. Monuit etiã vt ſi cauſa ſubeſſet rationabilis qua oporteret eos omninò iuuare regem & regnũ, vt patienter & ſine murmure atq; ſeditionis ſcrupulo facerẽt quod oporteret. Inſup exhortatur eos generaliter qui regi puero & innocẽti adhærerẽt, vt relictis vitijs quibus inſeruiebãt, videlicet ſtupris in fornicationib⁹, & adulterijs, eius puritati & ĩnocẽtiæ ſe cõformare ſtuderẽt, aſſerẽs hoc omninò patri patrię oportunũ, pfacileq; regi à recto deuiare, regnũ & populũ periclitari, ſi tales eſſent qui ei ſedulò & eius cõſilio miniſtrarent. Sermone finito, domini & vniuerſi prælati ad ſua ſecedunt.

Generalis proceſsio.

Concio Roffenſis epiſcopi.

Poſt paucos dies vidẽs dux iam mortuo patre ſuo, & nouo rege cõſtituto cũcta noua in regno futura, & ſuã ſolicitudinem totaliter inter nouellos paruipẽdẽdam, & metuẽs ſi aliqua ſiniſtra cõtingerent regi vel regno, ſibi putarentur, & pro bonis grates nullas ſiue modicas reportaret, accepta à rege licentia ad ſua diſceſsit, promittens regi ſi indigeret eius adiutorio ſe vẽturum cum abundãtiori apparatu, quàm aliquis dominus Angliæ ad ſuccurrendum ſibi, ſiue aliud faciendum, quod eius cõmodo cederet vel honori. Erubuit (vt dicebatur) & doluit quòd rex ceperat de eo caſtrum Herefordiæ, vbi propoſuerat maximè moratus fuiſſe: & ob hoc maremium emendicauerat ad fortificandum caſtellum

de ſuis

de ſuis vicinis poſſeſſoribus in circuitu eius, ad magnam profectò iacturam eorundem, de quibus talia poſtulauerat, quia non audebant eius voluntati contraire, eo præcipuè tempore quo talia poſtulauit. Receſsit ergò (vt diximus) à curia ad caſtrum ſuum de Killingvvorth, ſed ante receſſum eius conniuentia ordinati ſunt qui regis hærerent conſilio, & qui quodammodo tutelam haberent. Ordinati ſunt autem ad conſiliũ viri boni, prudẽtes, & famoſi, Dominus VVilhelmus de Courtney epiſcopus Londinenſis, & dominus Edmundus de Mortuomari, comes Marchiæ, & quamplures alij de quibus opinabatur optimè plebs communis. Sed quia Sariſburienſis epiſcopus, & dominus Latymer illis mixti fuêre, murmuratio ſuccreuit in vulgo. Per idem tempus Mareſchallus Angliæ, dominus Henricus Percy comes Northumbriæ reſignauit virgam officij ſui, & ad ſua diſceſsit. Cuius loco ſubrogatus eſt dominus Iohannes de Arundele, frater comitis Arundeliæ, qui ſtrenuè Gallicis reſtitit quãdo impetũ fecerunt ad villam de Southampton, & eos viriliter arcuit ab ingreſſu villæ, ad mare fugatis.

Comes Northumbriæ infeſtat Scotos.

Propè tempus illud ex leui quadam cauſa orta diſſentione in nundinis apud Rokesborough inter Anglos & Scotos, & occiſis quibuſdam ex vtraque gente Scoti peius calculum reportarũt, vndè in furorem verſi, paulò poſt redeuntes ad eandem villam, duce comite de Dunbarre, & nocte eam occupãtes, peremerunt ciues, eorum bona diripientes infeſtis manibus, & villam flammis voracibus coardentes. Quibus cognitis, nouus comes Northumbriæ tactus dolore cordis intrinſecùs, maximè pro morte ciuium de prædicta villa, ſtatuit vindictam retribuere in hoſtes eorum, & auferre opprobrium terræ populi ſui. Et intrans terram Scotiæ cum decem millibus hominũ, prædas agit in terris Comitis de Dunbarre, qui author extitit totius mali præſcripti, & triduo donans obuia quæque flammis, poſt congruam vltionem inimicis repenſam, reuerſus eſt cum ſuis omnibus in terram ſuam.

Gallici capiũt inſulam de Vecta.

Et ne ſolùm Anglis gaudia impermixta dolori contingerent: Gallici eodem anno viceſimo primo die menſis Auguſti, inſulam (vt ita dicã) incapabilem de VVight capiunt, minus virtute quàm aſtu, quæ à nullo hominum fuiſſet captiuata ſi diligenti cuſtodia fuiſſet conſeruata. Sed Inſulanorum malè cauta ſecuritas eis induxit exterminium, Gallicis inſperatum tripudium, & Anglicis opprobrium & graue damnum. Reuera Gallici ad inſulam tempeſtate pulſi, temptauerunt irrumpere inſulam ſupradictam, æſtimantes inſulanos inſcios eorum aduentus, ſed Vectuarios nõ latebat conſilium Gallicorum: Quare permiſerunt eos ingredi terram ſuam, vt certis intromiſsis quibus præualere rebantur, cæteri ab ingreſſu arcerentur: ſed ſecùs accidit quàm credebant. Nam (vt diximus) quibuſdam intromiſsis, conati ſunt Vectuarij adimere cæteris ingreſſum terræ, ſed fruſtrà, quoniam Gallici tam abundè proruperunt, quàm conſtanter Inſulanos à maris cuſtodia repulerunt, vt iam compellerentur latebras fugiendo quærere, qui priùs credebant ſe poſſe pro ſuæ voluntatis arbitrio Gallicos captiuare. Gallici igitur tali modo Inſula prædicta potiti, vndique peruagantur, ſtragem ex incolis faciendo, villas quaſdam comburendo, & incolarum ſubſtantias abradendo. Tandem, ad Caſtellum quod in eadem Inſula eſt venientes, & eam leui negotio occupare putantes, inuenerunt ibidem incredibilis aſperitatis ſtimulum, dominum Hugonem Tyrrell, cuſtodem Caſtelli prædicti, qui eis audacter propè caſtellum occurrens fecit maximam ſtragem inter illos, ob quam cauſam ab illius caſtelli infeſtatione deſtiterunt, & de cæterò non arbitrantes tutum cohabitare tam vicino ſerpenti, prædam quam potuerant ex Inſula colle-

 gerunt,

runt,& inſulanos coegerunt extorquere ab amicis quos habebant extra inſulam mille marcas argenti pro ſaluatione domorũ ab ignibus & reſiduo bonorum ſuorum. Inſuper accepto iuramento de fidelitate ab eiſdẽ conſeruanda, & quòd non reſiſterent eis per circulum vnius anni,quotienſcunq; placeret eiſdem ingredi terram illam, à loco receſſerunt. Poſt occupationem inſulæ ſupradictæ, Gallici galeas iterum repetentes circuierunt orã maritimam vſq; dũ peruenerũt ad obiectũ villæ de VVinchelſee. Et cognoſcentes abbatem de Bello ad illam conuolaſſe cauſa cuſtodiæ,miſsis nuncijs, petunt vt vllam redimat. Abbas verò negat ſe empturum,quod non perdiderat, quin potiùs denunciat, vt ab infeſtatione villæ deſiſtant ſub interminatione damni quod eis poterit prouenire. Gallici eius reſpõſo exaſperati,petunt(ſi bellum velit) vt ſinguli ex vtraque parte mittantur,vel certè plures qui ſpectante vtroque exercitu cõgrediantur: ſed nec hanc petitionem Abbas admiſit, dicens ſe religioſum virum eſſe, & non licere ſibi huius petitiones admittere,nec illuc belli cauſa,ſed tuitionis & conſeruationis pacis patriæ adueniſſe. His auditis, Gallici æſtimantes animũ abbatis ſuorũq; defeciſſe: mox admotis inſtrumentis bellicis,ſcilicet miſſilibus quorum copia fruebãtur, villã acriter infeſtabãt, pugnãtes à nona vſque ad veſperũ: ſed abbatis & eorũ qui cũ ipſo erãt laudabili probitate minimè profecerunt. Interim dũ pugnant ibidẽ mittũt partẽ nauiũ ad villam de Haſtings, quæ reperientes villã penè vacuã,cõbuſſerunt eã.Gallici verò vidẽtes ſe nil prȩualere apud VVynchelſee receſſerunt. Eodẽ anno Gallici intrauerunt ad villã de Rottyngdene, propè villam de Levves, vbi obuiauit eis Prior de Levves, cum parua manu, & ſuperueniente copia Gallicorum captus eſt,ductuſquè ad naues eorum cum duobus militibus qui ſibi adhæſerant, videlicet domino Iohanne de Falleſley, & domino Thoma Cheyne, & vno armigero,cuius nomẽ erat Iohannes Brokas. Quidam autem armiger qui diu fuerat in obſequio prioris de Levves natione Gallicus, tam viriliter, tam animoſè pugnauit ibidem contra Gallicos, donec effunderentur eius viſcera ad pedes ſuos, & ipſe inſequendo hoſtes, quod eſt dictu horribile,ea per grande ſpacium poſt ſe primò protraheret, tandem omninò relinqueret. Defuerunt autem in illo conflictu ex Anglicis propè centum. Igitur(vt diximus)Gallici cum omni claſſe ſua repatriauerunt,cuius ſumma ſe extenderat ad triginta ſeptem Galeias, octo cogones Hiſpanicas,& nonnullas bargias.Mox igitur vt patriam attigerunt,quidam illorum profecti ad obſidionem,quæ tunc circa villam de Arde proditione quæ eis ſemper familiaris exiſtit, tradẽte eis cuſtõde caſtelli eiuſdem villæ quodam Alemanno,ſcilicet Domino de Gunny, villam primò, mox munitionem occupauerunt,Ob quam cauſam idem cuſtos captus à domino Hugone Caluerley cuſtode Caleſiæ Angliã miſſus eſt, & carcerali cuſtodiæ mancipatus. Dum hæc agerentur in Gallia, accidit toti Angliæ luctuoſus euentus in Aquitania. Egregius miles dominus Thomas de Hilton, cui commiſſa fuerat cuſtodia prouinciæ Aquitaniæ,nimis inconſultè cum paucis ſuper plures Gallicorum irruens,ab eorum multitudine oppreſſus & captus eſt,cum multis nobilibus eiuſdem terrȩ, qui parti Anglicanæ fauebant. Hoc autem infortunium contingebat propè villam quæ Rule nuncupatur.

Prior de Levves capitur à Gallis.

Gallici capiũt villam de Arde

Tho. de Hiltõ capitur in Aquitania.

Per idem tempus coactum eſt parliamentũ Lõdonijs, quod à feſto Michaêlis vſque ad feſtum beati Andreæ Apoſtoli protelatur. In eo parliamento fuêre penè omnes milites cum prædicto domino Petro de la Mare, qui ita nobiliter perſtiterunt in eo parliamẽto, quòd bonum meritò appellatur pro incremento patriæ atque regni commodo. Hij itaque reſumentes petitiones ſuas eo in loco quo prius dimiſerant, inſtiterunt pro bannitione illius Aliciæ Peeres,quæ con-

Parliamẽtum in quo proſcribitur Alicia Peeres & taxa regis.

tempto

tempto ſtatuto parliamenti, & iuramento quo ſe aſtrinxerat,curiam regis ingredi auſa fuit ad ſuadendum & impetrandum ab eo quæcunque ſibi placerent. Quæ quamuis plures ex dominis, & omnes legiſperitos Angliæ pecunia corrupiſſet, qui pro ea non tantùm occultè,ſed publicè allegarunt,diligentia tamen & ſapientia prædictorum militum ore ſuo conuicta proſcribitur, omnibus bonis ſuis mobilibus & immobilibus fiſco regio iudicatis. Conceſſa ſunt autem in adiutorium regi ab eccleſia & clero duæ decimę eodem anno perſoluendæ,ea tamen conditione, vt videlicet rex de cætero populum,non grauet talibus peticionibus extorquendo pecuniam ſubditorum,ſed de ſuis viuat, & cõtinuet guerram ſuam,quę vtique (prout reſponſum fuerat ibidẽ) bona ſua propria regalia ſibi ſufficiunt, tam ad regiæ domus exhibitionem quàm ad guerræ ſuſtentationem,ſi eadem bona miniſtros idoneos ſortiantur. Et deputati ſunt ad huius pecuniæ cuſtodiam duo ciues Londini, VVilhelmus VValvvorth, & Iohannes Philpot.

Circa tempus illud audientes Anglici multitudinem nauium Hiſpanorum apud Sclusiam venti penuria detineri, collecta copia armatorum cum ingenti claſſe mare ingredi meditantur,cupientes eis vicem rependere pro damnis quæ Anglis irrogauerant,ferentes auxilium Gallis æſtate præcedente. Cuius claſſis primi fuêre:Dominus Thomas VVodſtock comes Buckingham, dux Britãnię: dominus de Latimer,dominus Fitzvvater, dominus Robertus Knolles, & nonnulli alij valentes cum eis: qui ingreſſu maris ſæuam experti ſunt fortunam. Nam nimium inſurgente vento imbreque nociuo, mox naues ad inuicem ſeparatæ in partes dilabuntur, confringuntur mali, vela dirumpuntur, plura de minoribus vaſis quæ victualia exercitui fuerant allatura, ſubmerſa. Dum qui in ea conceſſerant, timore tempeſtatis ipſa relinquerent,ingrediendo naues maiores, vel iuxta ſuam opinionem fortiores, diuina tandem ſuperueniente clementia naues inuicem recollectæ ad terram Angliæ ſunt appulſæ. Et reſarcitis eiſdem iterum,bellatoribus inſtauraturæ & iterum mare petunt.

Anglici mare ingrediuntur.

Propè dies illos dominus Hugo Caluerley faciens expeditionem verſùs Boloniam,fortuitò repperit in portu prędictæ villæ bargiam,quæ Aden villa nomẽ habuit, cum alia quæ erat regis Frãciæ,& nauibus maioribus & minoribus numero viginti ſex: quas omnes repentè iniecto igne cremauit cũ magna parte de ſuburbanis illius villæ, in quibus etiam eodem die à capellano ſuo miſſam celebrari fecit, quam & ſatis audacter ad finem audiuit, qua completa,eandem partem villæ direptioni dedit,abducens ſecum quæque concupiſcibilia quæ ibidem repperit, cum nonnullis captiuis qui ei obuiauerunt infauſta hora. Magnũ etiam numerum ouium & armentorum coram ſe agebat, quę repererat in paſtura propè villam,quæ victui Caleſienſium meritò ſufficerent per magnũ tempus. Eius namque laudi adijciendum eſt,quòd caſtellum de Merk,quo nõ poſſet eſſe locus magis infeſtus Caleſiæ, ſi parti aduerſariorum faueret, cuſtodum incuria perditum, ipſo eodem die ſtrenuè recuperauit, quo ipſum Gallici occupauerant,& antiquo dominio parere fecit. Siquidem dominus Robertus de Salle miles ne gregarius, ſed inter famoſiores ſtrenuus, prædicti caſtelli capitaneus in Angliam conceſſerat de certis cauſis,commiſſa ipſius munitionis cuſtodia quibuſdam minus cautis. Qui eo abſente,debitò negligentiores effecti, ludis & ſagittationibus indulſerunt. Cumque certo die ſagittationem inſtituiſſent non procul extra dictum caſtellum, videntes ſtipendiarij qui in ea erant Picardi, videlicet quod genus hominum apud Gallicos falſiſsimum reputatur,quòd omnes Anglici exiuiſſent,portas claudunt,caſtellum muniunt, & Gallicos quibus proditione fauebant admittũt, excluſis hoc ingenio Anglicis,

Geſta domini Hugonis Caluerley.

cis, quibus caſtelli fuerat cuſtodia deputata. Quod comperiens, vt prælibauimus, dictus dominus Hugo, facto inſultu caſtellum cepit, Gallicos qui aduenerant captiuauit, & omnes Picardos tanquam proditionis reos excapitauit. Tranſit annus iſte lætus temperie, abundans fruge, ſed fructibus arborũ penè carens: quod autem ad pacem pertinet, Angliæ inquietus & ſuſpectus, non minus fraude ciuium quàm terrore Gallicorũ: Gallicis immanitate expenſarũ & lucri exilitate nimiũ oneroſus: nã à Paſcha vſq; ad feſtum Michaêlis, ad ſtipendium triginta ſeptem galearum & octo cogonum à Francis pendebantur diebus ſingulis mille marcę, quę profecto ſumma cõtinuata tãto tempore, depauperaſſe poterat quodque prædiues regnum.

Natale apud Windeſore.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo octauo, qui eſt annus regni regis Richardi ſecundi primus, tenuit idem rex natale apud VVindeſore. Paucis diebus ante natale dominicum, miſit dominus Papa bullam ſuam vniuerſitati Oxonię, miniſterio magiſtri Edmũdi Stafford, increpãs eos correctione paterna ſuper eorum deſidia manifeſta, eò quòd tanto tempore opiniones erroneas ipſius Antichriſti diſcipuli, ſcilicet magiſtri Iohãnis VVicklef radicari permiſerant inter eos, dum non fuerat qui ferrum doctrinæ catholicæ aſſumere laboraret ad extirpandum tam peſtiferæ plantationis radicem. Cuius vniuerſitatis moderni procuratores ſiue rectores quantum degenerauerint à prudentia ſeu ſapiẽtia antiquorum per hoc facilè conijci poterit, quod audita cauſa aduentus dicti papalis nuncij, diu in pendulo hærebant vtrum papalem bullã deberẽt cum honore recipere, vel omninò cum dedecore refutare. Oxonienſe ſtudium generale quàm graui lapſu à ſapientię & ſcientiæ culmine decidiſti, quod quondam inextricabilia atque dubia toti mundo declarare conſueſti, iam ignorantiæ nubilo obfuſcatum dubitare non vereris, quæ quemlibet è laicis chriſtianis dubitare non decet. Pudet recordationis tantæ imprudentię, & ideò ſuperſedeo in huiuſmodi materia immorari, ne materna videar vbera decerpere dentibus, quæ dare lac potum ſcientiæ conſueuêre. Igitur bullæ papalis tenor miſſæ Oxoniæ ſtudio, talis eſt.

Oxonienſes dubitant recipere bullam Papæ.

GRegorius epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filijs Cancellario & vniuerſitati ſtudij Oxoniẽſis, Lincolnienſis diœc. ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Mirari cogimur & dolere, quod vos propter gratias & priuilegia veſtra, ſtudio Oxonienſi ab Apoſtolica ſede conceſſa, & propter ſcientiam ſcripturarum, in quarum pelago fœlici remigio (dante domino) nauigatis, tanquam pugiles & propugnatores orthodoxæ fidei (ſine qua ſalus animarum nõ prouenit) eſſe deberetis, lollium inter purum triticum campi glorioſi ſtudij veſtri prædicti per quandam deſidiam & ignauiam permittitis pullulare, & quod eſt pernicioſius etiã adolere, nec circa extirpationem huius lollij (ſicut nuper apud nos inſonuit) curam aliquam adhibetis, non ſine clari nominis obfuſcatione, & animarum veſtrarum periculo, & contemptu eccleſiæ Romanæ, & memoratæ fidei detrimento. Et quod nos torquet acerbius, priùs de incremento lollij prædicti ſentitur in Roma quàm in Anglia, vbi tamen extirpationis remedium apponeretur. Multorum ſiquidem fide dignorum inſinuatione admodum dolentiũ noſtris eſt auribus intimatum, Iohannem VVycklef rectorem Eccleſiæ de Luttlevvorth Lincolnienſis diœc. ſacræ paginæ profeſſorem, vtinam non magiſtrum errorum, in illam deteſtabilem erupiſſe vecordiam, nõnullas propoſitiones & concluſiones erroneas & falſas, ac prauitate hæreſeos ſapiẽtes, quæ ſtatũ totius eccleſię, & etiã ſecularem policiã ſubuertere & eneruare nituntur, quarumq; aliquę, licèt quibuſdã mutatis terminis, ſentire videntur peruerſas opiniones & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marculij de

Padua,

Padua, & Iohannis de Gandauo, quorumlibet per fælicis recordationis Iohannem Papam. 22. prædeceſſorem noſtrum reprobatus extitit, & damnatus in regno Angliæ nempè glorioſo potentia, & copia facultatum, ſed glorioſiore pietate fidei rutilante, ſacræ paginæ claritate conſueto viros producere, diuinarum ſcripturarum recta ſcientia illuſtratos, morum grauitate maturos, deuotione cõſpicuos, & catholicæ fidei defenſores, dogmatizare, & publicè prædicare, ſeu potiùs de virulento clauſtri ſui pectore euomere nõ veretur, nonnullos Chriſti fideles earum reſperſione commaculãs, & à fidei præfatæ recta ſemita in pręcipitium perditionis abducens. Quare cum tam læthiferã peſtem, cui ſi eius nõ obſtetur principijs & ipſa radicitùs euellatur, ſerò poſſet medicina parari quũ per contagionem plurimos infeciſſet, noluimus prout nec velle debemus ſub conniuentia pertranſire. Vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna priuationis omnium gratiarum, indulgentiarum, & priuilegiorum vobis ac ſtudio veſtro à dicta ſede conceſſorũ, diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus concluſiones & propoſitiones in bonis operibus & fide, malè ſentientes licèt eas proponentes ſub quadam verborum ſiue terminorum curioſa implicatione nitantur defendere, de cætero nõ permittatis aſſeri vel proponi: dictumq; Iohannem authoritate noſtra capiatis, ſeu capi faciatis, & ipſum venerabilibus fratribus noſtris Archiepiſcopo Cantuar. & Epiſcopo Londonienſi, aut eorum alteri ſub fida cuſtodia tranſmittatis. Contradictores quoque de dicto ſtudio veſtræ iuriſdictioni ſubiectos, ſi qui forſan (quod deus auertat) eſſent huiuſmodi erroribus maculati, ſi in illis pertinaciter perſtiterint ad ſimilem captionem & miſsionem, aliaſquę prout ad vos ſpectat, firmiter & ſollicitè procedatis, perindè veſtram ſuppleturi diligẽtiam, hactenùs in præmiſsis remiſſam, noſtramquè & dictæ ſedis præter diuinæ retributionis pręmium & meritum, gratiam & beneuolentiam adepturi. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam maiorem. 11. Calendas Iunij, Pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Bulla papalis miſſa Archiepiſcopo Cantuar. & epiſcopo Londonienſi ad monendum regem & magnates Angliæ ne prædicto Iohanni faueãt vel adhæreant quouiſmodo.

VEnerabilibus fratribus Cantuar. Archiepiſcopo & Epiſcopo Londonienſi ſalutẽ. &c. Super periculoſis admodũ erroribus quarũdã deteſtabiliũ propoſitionũ & concluſionum ad eneruationẽ totius eccleſiaſtici ſtatus tendentium, ſcriptas in cedula incluſa præſentibus. Iohannes VVycklef, rector Eccleſiæ de Luttlevvorth Lincolnienſis dioc. dictus theologiæ profeſſor, aſſeritur tam impiè quàm temerè ſuſcitaſſe, pleniùs vobis ſcribimus, per alias noſtras patentes litteras, quas cum præſentibus deſtinamus. Volumus igitur & veſtræ fraternitati mandamus quatenus clariſsimum in Chriſto, Edvvardum regem Angliæ illuſtrem, & dilectos filios nobiles viros natos dicti regis, ac dilectam in Chriſto filiam nobilem mulierem Iohannam Principiſſam Aquitaniæ & VValliæ, & alios magnates de Anglia & conſiliarios regis ꝑ vos & alios magiſtros & peritos in ſacra pagina, non maculatos huiuſcemodi erroribus, ſed in fide ſinceros & feruidos ſtudeatis facere, plenariè informari, ac eis oſtendi, quanta verecũdia deuoto regno Angliæ oriatur exinde, & quòd non ſolũ ſunt ipſæ concluſiones erroneæ in fide, ſed ſi bene aduertãtur, innuunt omnem deſtruere politiã. Et requiratis eos ſtrictiſsimè, quòd extirpationem tantorum errorum pro reuerentia Dei & Apoſtolicæ ſedis, & noſtra, ipſorumquè merito apud Deum & honorem ſæculo, tanquam Catholici principes & pugiles dictæ fidei, omni qua poterunt efficacia tribuant auxilium & fauorem. Dat. Romæ apud ſanctam Mariam maiorem. 11. Cal. Iunij anno ſeptimo.

Alia bulla de eadem re.

VEnerabilibus fratribus Archiepiſcopo Cantuar. & Epiſcopo Londonienſi ſalutem. &c. Nuper per nos non ſine graui cordis turbatione, & pluriũ

fidę

fide dignorum relatione, percepto quod Iohannes VVicklef, rector eccleſiæ de Luttlevvorth Lincolnienſis diœc. ſacræ paginæ profeſſor, vtinam non magiſter errorum in tã deteſtabilẽ veſaniam temerè prorupit, quòd nonnullas propoſitiones & concluſiones erroneas, ac falſas & malè in fide ſonantes, quæ ſtatum totius Eccleſiæ ſubuertere & eneruare nituntur, quarumquè aliquæ (quibuſdam mutatis terminis) imitari videbantur peruerſas opiniones, & doctrinam indoctã damnatæ memoriæ Marſilij de Padua, & Iohannis de Gandauo, quorumlibet perfælicis recordationis Iohãnem Papam. 22. prædeceſſorem noſtrum reprobatus extitit & damnatus, non verebantur in regno Angliæ aſſerere, dogmatizare, & publicè prædicare illis nonnullos Chriſti fideles malignè inficiens, ac à fide catholica (ſine qua nõ eſt ſalus) faciens deuiare. Nos attendentes quòd tam perniciosum malum, quod in plurimos ſerpere poterat, eorum animas læthali contagione necando, non debebamus, prout nec debemus ſub diſſimulatione tranſire, vobis per alias litteras noſtras commiſimus & mandauimus, vt vos vel alter veſtrum de dictarum propoſitionum & conluſionum aſſertione, quarum copiam ſub bulla noſtra miſimus intercluſam, vos ſecretè informantes, ſi ita eſſe inueniretis, præfatum Iohannem authoritate noſtra capi & carceribus mancipari faceretis, eumquè ſub bona cuſtodia teneretis in vinculis, donec à nobis ſuper hæc reciperetis aliud in mandatis, prout in dictis litteris pleniùs continetur. Conſiderantes vtique quod præfatus Iohannes huiuſmodi captionẽ & carceratione forte præſentiens, poſſet (quod abſit) perfugere, ſeu latitationis præſidio dictum noſtrum mandatum in grauiſsimum fidei detrimentum eludere: nos (ne tam damnabiles propoſitiones & concluſiones indiſcuſſæ, & earum temerarius aſſertor impunitus remaneret in detrimentum grauiſsimum fidei prælibatæ) fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenus vos vel alter veſtrum per vos vel alium ſeu alios, præfatum Iohannem, ſi per vos capi & incarcerari non poſsit, per edictũ publicum proponendum in ſtudio Oxoniæ Lincolnienſis diœc. & alijs locis publicis, de quibus ſit veriſimilis coniectura, quod ad dicti Iohannis notitiam peruenire valeat, & de quibus vos expedire videatur, ex parte noſtra peremptoriè monere & citare curetis, quod infra trium menſium ſpacium à die citationis huiuſmodi in antea computandũ, vbicũq; tunc nos eſſe contigerit, comparere, ac perſonaliter coram nobis ſuper propoſitionibus & concluſionibus huiuſcemodi reſponſurus, ac auditurus & facturus quicquid ſuper eis duxerimus ordinandũ, & ordo dictauerit rationis prædicendo in huiuſmodi citationis edicto, quod ſiue idem Iohannes in huiuſmodi termino comparuerit, ſiue non comparuerit, nos ſuper præmiſsis, & contra eum vſque ad debitam condemnationem ipſius incluſiuè procedemus, prout eius demerita exigent, ac nobis ſecundùm deum & conſeruationem fidei videbitur expedire. Volumus autem & præſentium tenore ſtatuimus, quòd prædicta citatio ſic facta, prouidè præfatum Iohannem arctet, acſi ſibi perſonaliter inſinuata & intimata fuiſſet, conſtitutione quacunque contraria non obſtante. Diem verò citationis, & formam, & quicquid feceritis in prædictis, nobis per veſtras litteras ſigillis munitas harum ſeriem continentes, fideliter & quam citiùs poteritis intimare curetis. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam maiorem. 11. Calendarum Iunij, anno ſeptimo.

Alia bulla de eodem negotio.

VEnerabilibus fratribus Archiepiſcopo Cantuarienſi, & Epiſcopo Londonienſi ſalutem. &c. Regnum Angliæ glorioſum nempè potentia & abundãtia facultatum, ſed glorioſius pietate fidei, & ſacræ paginæ claritate coruſcũ conſueuit viros producere diuinarum Scripturarum recta ſcientia præditos, matu-

maturitate graues, deuotione præclaros, & pugiles fidei orthodoxæ, & qui nō ſolùm proprios, ſed alienos populos documentis inſtruebant veriſsimis, & in mandatorum domini ſemitam dirigebant. Et ſicut ex effectu contingentiū temporis antiqui colligitur, dicti regni prȩſules in ſpecula ſollicitudinis poſiti, proprias excubias exercentes ſollicitè, non permittebant aliquod oriri erroneum, quod poſſet inficere oues ſuas, ſed ſi oriretur zizania ex inimici hominis inſperſione, illā protinus euellebāt, creſcebat aſsiduè purum triticum in dominicum horreum inferendum. Sed (prôh dolor) nunc appatet quòd in ipſo regno officio vigiles, negligentia verò deſides, nō circuunt ciuitatem, dum hoſtes ingrediuntur in eam, animarum theſaurum precioſiſsimum prædātur. Quorum latētes ingreſſus, & patentes aggreſſus, priùs ſentiuntur in Roma intercapedine longa remota, quàm eis in Anglia reſiſtatur. Sanè plurium fide dignorum ſignificatione admodùm dolenter audiuimus, quòd Iohannes VVycklef rector Eccleſiæ de Luttlevvorth Lincolnienſis diœc ſacræ paginæ profeſſor, vtinam nō magiſter errorum, in illā deteſtabilem veſaniam dicitur temerè prorupiſſe, quòd nōnullas propoſitiones & cōcluſiones erroneas & falſas in fide malè ſonantes, quæ ſtatum totius Eccleſiæ ſubuertere & eneruare conantur, quarumq; aliquȩ, licèt aliquibus quibuſdā mutatis terminis ſentire vidētur peruerſas opiniones & doctrinam indoctā damnatȩ memoriæ Marcilli de Padua, & Iohannis de Gāduno, quorumlibet per fælicis recordationis Iohannē Papā. 22. prædeceſſorem noſtrum reprobatus extitit & damnatus, non veretur in præfato regno aſſerere, dogmatizare & publicè prȩdicare, nōnullos Chriſti fideles eis malignè inficiens, ac à fide catholica (ſine qua non eſt ſalus) faciēs deuiare, de quibus ſic ſubortis, & non extirpatis, ſeu ſaltem eis nulla facta reſiſtentia, quam ſciamus, ſed tranſactis ſeu tolleratis, cōniuentibus oculis tam negligēter tranſeundo non immeritò deberetis rubore perfundi, verecundari, & in proprijs cōſcientijs remorderi. Quare cum tā pernicioſum malum, quod non præciſum ſeu radicitùs extirpatum ſerpere poſſet in plurimos in animabus eorum (quod abſit) læthali contagione necandos, nolumus (ſicut nec debemus) ſub diſsimulatione tranſire. Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta committimus & mandamus, quatenùs receptis præſentibus, vos vel alter veſtrum de dictarum propoſitionum & concluſionum aſſertione, quarum copiam vobis mittimus ſub Bulla noſtra incluſam, vos ſecretè informantes, ſi inueneritis ita eſſe, præfatum Iohannem faciatis authoritate noſtra capi, & carceribus mancipari, eiuſquè confeſsionem ſuper eiſdem propoſitionibus ſeu concluſionibus recipere ſtudeatis, ac ipſam confeſsionem, & quæcunque dictus Iohannes dixerit ſeu ſcripſerit, ſuper earundem propoſitionum & concluſionum inductione ac probatione, & quicquid feceritis in præmiſsis ſub veſtris ſigillis clauſa, & nemini reuelata, nobis per fidelem nuncium tranſmiſſuri, eundemq; Iohannem ſub fideli cuſtodia teneatis in vinculis, donec à nobis ſuper hoc aliud receperitis in mandatis. Contradictores. &c. Inuocato &c. Nō obſtantibus fælicis recordationis Bonifacij Papæ. 8. prædeceſſoris noſtri cōſtitutionibus, in quibus cauetur ne aliquis extra ſuam ciuitatem vel diœc. niſi in certis exceptis caſibus, & in illis vltra vnam dietam à fine ſuæ diœc ad iudicium euocetur, ſeu ne iudices à ſede apoſtolica deputati aliquos vltrà vnam dietam à fine ſuæ dioc. euocare prȩſumant, & de duabus dietis in conſilio generali, ac expenſionis & alijs priuilegijs, conſtitutionibus, & literis apoſtolicis prædicatorum Minorum & hæremitarum Sancti Auguſtini, & ſanctæ Mariæ de monte Carmeli, & alijs quibuſcunq; mendicantium, vel alijs ordinibus, & locis aut ſpecialibus perſonis ſeu capitulis & conuentibus ipſorū generalibus vel ſpecialibus, quorumcunq;

tenorum

tenorum exiſtant, necnon ſtatutis & cõſuetudinibus eorundem ordinum, & locorum contrarijs, per quę effectus præſentiũ impediri valeat quomodolibet vel differri, etiamſi de eis eorumq; totis tenoribus ac de verbo ad verbũ plena & expreſſa mentio in noſtris litteris ſit habenda, ſeu ſi Iohanni prædicto vel quibuſuis alijs cõmuniter vel diuiſim à dicta ſede ſit indultum, quòd perſonaliter capi aut quòd ius dici, ſuſpendi, vel excõmunicari non poſsint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenã & expreſſam, ac de verbo ad verbũ de indulto huiuſmodi mentionem. Dat. Romæ apud S. Mariam maiorẽ. 11. cal. Iunij, anno. 7.

Epiſtola Papæ ad regem de eadem re.

CHariſsimo in Chriſto filio Edvvardo regi Angliæ illuſtri, ſalutem. &c. Regnum Angliæ quod altiſsimus tuæ ſuppoſuit poteſtati, glorioſum nempè potentia & abundantia facultatum, ſed glorioſius pietate fidei, & ſacrę paginæ claritate coruſcum conſueuit viros producere diuinarum Scripturarum recta ſcientia præditos, maturitate graues, deuotione feruentes, & catholicæ fidei defenſores, qui non ſolùm proprios ſed alienos populos præceptis ſalutaribus inſtruebant, dirigebantquè in diuinorum ſemitam mandatorum. Sed nuper cum ingenti cordis amaritudine plurimorum fide dignorum ſignificatione percepimus, Iohannem de VVickief rectorem eccleſiæ de Luttlevvorth Lincoln. diœceſis, ſacræ paginæ profeſſorem, vtinam non magiſtrum errorum, in illam nefandam & abhominabilem prorupiſſe dementiam, quòd nonnullas propoſitiones & concluſiones plenas erroribus, & manifeſtam hæreſim continentes, quæ ſtatum totius eccleſiæ ſubuertere & eneruare nituntur, quarumq; aliquæ, licèt quibuſdam mutatis terminis ſentire videntur peruerſas opiniones, & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ Marcilli de Padua & Iohannis de Ganduno, quorũlibet per fælicis recordationis Iohannem Papam. 22. prædeceſſorẽ noſtrum reprobatus extitit & damnatus, in dicto regno dogmatizare & publicè prædicare, ſeu potiùs de virulento clauſtro ſui pectoris euomere non veretur, nonnullos Chriſti fideles earum reſperſione commaculans, & à præfatæ fidei recta ſemita in præcipitium perditionis abducens. Nos itaque tantum malum quod nõ præſciſum ſeu radicitùs extirpatum ſerpere poſſet in plurimos, in animabus eorum (quod abſit) læthali contagione necandos, nolentes prout nec velle ſine noſtræ morſu conſcientiæ, poſſumus cõniuẽtibus oculis pertranſire, venerabilibus fratribus noſtris Archiepiſcopo Cantuarienſi & Epiſcopo Londinenſi per litteras noſtras commiſimus & mandauimus, vt ipſi vel alter eorum receptis per eos dictis noſtris litteris de dictarum propoſitionum & concluſionum aſſertione, quarum copiam eis ſub bulla noſtra miſimus interclusam, ſe informantes (ſi inuenirent ita eſſe) facerent præfatum Iohannem authoritate noſtra capi & carceribus mancipari, eius confeſsionẽ ſuper eiſdẽ propoſitionibus ſeu concluſionibus recipere ſtuderent, ac ipſam confeſsionẽ & quæcunque dictus Iohannes dixerit vel ſcripſerit ſuper earundem propoſitionum & concluſionum inductione, & probatione, nobis per fidum nuncium tranſmittere non poſtponant. Cum itaque dicti archiepiſcopus & epiſcopus in proſecutione huius negotij noſcantur fauore & auxilio tuæ celſitudinis indigere, maieſtatem tuam quam & tui progenitores incliti catholicæ fidei, cuius in hac parte res agitur, ſemper conſueuerũt eſſe & præcipui zelatores, requirimus & deprecamur attentè quatenùs ob reuerentiam dei dictę fidei, & Apoſtolicę ſedis, & noſtrum intuitum digneris præfatis archiepiſcopo & epiſcopo, & alijs qui huiuſmodi negotium perſequentur, in ipſa proſecutione tui fauoris & auxilij patrocinium exhibere prouidè, præter humanæ laudis præconium diuinæ retributionis pręmium, noſtram & dictæ ſedis adepturus beneuolentiam ampliorem. Datæ Romæ apud ſanctam Mariam maiorem. 11. Cal. Iunij, anno. 7.

Hæc

Propoſitiones ſiue cõcluſiones quas Io. Wickleſ publicè prædicauit.

PRima. Totum genus humanum citrà Chriſtum nõ habet poteſtatem ſimpliciter ordinandi: vt Petrus, vt omne genus ſuum dominetur policiter, imperpetuum ſuper mundum.

2. Deus non poteſt dare homini pro ſe & hæredibus ſuis imperpetuum ciuile dominium.

3. Chartæ humanitùs adinuẽtæ de hæreditate ciuili ꝑpetua ſunt impoſsibiles.

4. Quilibet exiſtens in grátia gratificante finaliter, ne dum habet ius, ſed in re habet omnia dona dei.

5. Homo poteſt ſolùm miniſtratoriè dare tam naturali filio quàm inuitationis in ſchola Chriſti tam temporale dominium quàm æternum.

6. Si deus, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunæ ab eccleſia delinquente.

7. Nunquid eccleſia eſt in tali ſtatu vel non, non eſt meum diſcutere, ſed dominorũ temporalium examinare, & poſito caſu confidenter agere, & ſub pena damnationis æternæ eius temporalia auferre.

8. Scimus quod non eſt poſsibile vt vicarius Chriſti purè ex bullis ſuis, vel ex illis, cum voluntate & conſenſu ſuo & ſui collegij, vel habilitet vel inhabilitet.

9. Non eſt poſsibile hominem excommunicari niſi prius & principaliter excommunicetur à ſeipſo.

10. Nemo ad ſui deteriorationem excõmunicatur, ſuſpenditur, vel alijs cenſuris cruciatur niſi in cauſa dei.

11. Maledictio vel excommunicatio non ſimpliciter, niſi quantum fertur in aduerſarium legis Chriſti.

12. Non eſt exemplificata poteſtas à Chriſto vel ſuis diſcipulis excõmunicãdi ſubditos, pręcipuè propter negationem temporalium, ſed è contrà.

13. Diſcipuli Chriſti nõ habẽt poteſtatẽ coactè exigere tẽporalia ꝑ cenſuras.

14 Non eſt poſsibile de potentia Dei abſoluta, quod ſi Papa vel alius prætendat ſe quouiſmodo ſoluere vel ligare, eo ipſo ſoluit vel ligat.

15. Credere debemus quod ſolũ tunc ſoluit vel ligat, quãdo ſe conformat legi (Chriſti.

16. Hoc debet credi catholicè, quòd quilibet ſacerdos ritè ordinatus habet poteſtatem ſufficientem ſacramenta quælibet cõferendi, & per conſequens quemlibet contritum à peccato quolibet abſoluendi.

17 Licet regibꝰ auferre tẽporalia à viris eccleſiaſticis ipſis abutẽtibꝰ habitualiter

18 Siue domini tẽporales ſiue ſancti Papæ, ſiue Petrus, ſiue caput eccleſiæ, qui eſt Chriſtus, dotauerat eccleſiam bonis fortunæ vel gratiæ, & excommunicauerit eius temporalia auferentes, licet tamen propter conditionem implicitam delicto proportionabiliter eam temporalibus ſpoliare.

19. Eccleſiaſticus imo & Romanus põtifex poteſt legitimè à ſubditis & laicis corripi, & etiam accuſari. Iſtæ fuerũt propoſitiones vel potius deliramẽt ſæpedicti Iohannis, quę ad aures domini apoſtolici peruenêre, vnde iuſtè cõci tatus pręſcriptas bullas huius tanti negotij executores, & ſtatum contingent vniuerſalis eccleſiæ prædictis epiſcopis demandauit. Qui quã indeuotè, quàn ſegniter commiſſa ſibi mãdata compleuerint, melius eſt ſilere quàm loqui. Ho tantùm poſterorum notitiæ declarare ſtuduimus, quòd cum ipſi Epiſcopi tant dignationis fauorem & apices ſuſcepiſſent, animati plurimùm, nec imm ritò, profitebantur ſe nullius precibus, nullius minis vel muneribus eſſe fle ctendos, quin in iſta cauſa recta iuſtitiam ſequerentur, etiam ſi periculum c pitis imminieret. Sed inſtante die examinationis ipſius apoſtatæ, à timor à vento arundinis agitatæ, molliti ſunt ſermones eorum ſuper oleum in i cturam publicam propriæ dignitatis, & totius Eccleſiæ detrimẽtum. Et qui n

ipſis dominis regniq; principibus ſe obtemperare deuouerant, donec exceſſus ipſius hæreſiarchæ puniuiſſent iuxta mandata papalia à facie cuiuſdam, nec nobilis militis neque potentis de curia principiſſæ: Iohanne videlicet Ludouici Clifforde pompoſè vetantis ne præſumerent aliquid contra ipſum Iohannem ſententialiter diffinire, tanto timore concuſſi ſunt, vt cornibus eos carere putares factos velut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. Inſuper nec illud eſſe ſilendum æſtimo, cum Epiſcopi prædicti, cum iſto ſchiſmatico in capella Archiepiſcopi apud Lambheth conueniſſent, non dico ciues tantùm Londonienſes, ſed viles ipſius ciuitatis ſe impudenter ingerere præſumpſerunt in eandem capellam, & verba facere pro eodem, & iſtud negotium impedire, cōſili (vt reor) de ipſorum præmiſſa negligentia pręlatorum. Talibus occaſionibus ſeu commentis pſeudopropheta, & verus hypocrita pro tunc euaſit, amplius non compariturus coram dictis Epiſcopis circa mortem Gregorij Papæ. Cuius obitum non modicum fideles contriſtauit, ſed in fide falſos ipſum Iohannem & ipſius aſſeclas animauit.

Iſtæ ſunt declarationes factæ per I.W.

IN principio proteſtor publicè ſicut ſæpè feci aliàs, quòd propono & volo, ex toto corde meo, mediāte dei gratia, eſſe integer Chriſtianus, & quàmdiu māſerit in me halitus, profiteri atque defendere, quantum ſufficio legem Chriſti. Et quòd ſi ex ignorantia vel quacunque alia cauſa in iſto defecero: rogo deum meum de venia. Et nunc prout ex tunc reuoco & retracto ſubmittens me humiliter correctioni ſanctæ matris Eccleſiæ. Et quæ per pueros ſententia eſt fidei quam dixi in ſcholis & alibi, ac magis per pueros etiam vſq; ad Romanā curiā tranſportata, ideo ne Chriſtiani ſcandalizentur in me, volo in ſcriptis dare ſententiam, ex qua impetitus ſum, quā volo vſq; ad mortem defendere, ſicut credo omnes chriſtianos debere, ſed ſpecialiter Romanum pontificem & cæteros ſacerdotes eccleſiæ. Intelligo autem concluſiones ad ſenſum & modū loquendi ſcripturæ, & ſanctorum doctorum, quem paratus ſum exponere, & dato quòd ſunt fidei contrariæ, volo ipſas paratiſsimè reuocare. Prima concluſio. Totum genus humanum concurrentium, citrà Chriſtū non habet poteſtatem ordinādi ſimpliciter vt Petrus & omne genus ſuū dominetur imperpetuum policitè ſuper mūdum, patetq; nō eſſe in hominum poteſtate impedire aduentū Chriſti ad finale iuditium quòd oportet ereare iuxta illum articulū fidei, Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. Ex hinc enim ſecundùm fidem ſcripturæ, ceſſabit hominum politia. Intelligo autem dominationem pollicitam vel ciuilem dominationem ſecularem, pertinere laicis actiuis viantibus dum peregrinantur à domino. De tali enim dominatione politica loquūtur philoſophi. Et quamuis periodicū vocatur, quādoq; perpetuū, quia tamē in ſcriptura ſacra in vſu Eccleſiæ & libris philoſophorum perpetuū, ſumitur cōmunis pro æterno apertè, poſt in illa ſignificatione famoſiore ſuppono terminū illū capi: ſic enim canit eccleſia, Deo patri ſit gloria, eiuſque ſoli filio, cum ſpiritu paracleto, & nunc & in perpetuum: Et tunc eſt concluſio immediata principijs fidei, cum non ſubiacet hominum poteſtati, ordinare peregrinationem Eccleſiæ ſine fine. Deus non poteſt dare homini pro ſe & hæredibus ſuis imperpetuum ciuile dominium. Intelligo autem ciuile dominium vt ſupra intellexi dominationem pollicitam & imperpetuum, vt ſupra, ſicut Scriptura intelligit in beatitudine perpetuas manſiones. Tunc dixi primò, quòd Deus de potentia ordinata non poteſt dare homini imperpetuum ciuile dominium. Dixi ſecundo, quod probabile videtur, quòd Deus de potentia ſua abſoluta non poteſt dare homini imperpetuum tale dominium, eò quòd non poteſt vt videtur ſemper incarcerare ſponſam ſuā in via, nec pro ſemper differre vltimū ſuæ beatitudinis cōplementū. Multę chartæ humanitùs adinuētæ de hęreditate ciuili

ciuili potentia ſunt impoſsibiles. Iſte veritas eſt incidens, non enim oportet catholicare omnes chartas à quolibet iniuſtè occupante. Sed hoc confirmato fide eccleſiæ daretur charitatis occaſio confidendi in temporalibus & petendi licentia: ſicut enim omne verum eſt neceſſarium, ſic omne falſum eſt poſsibile ex ſuppoſitione, vt patet teſtimonio ſcripturæ, & ſanctorum doctorum loquentium de neceſsitate futurorũ. Quilibet exiſtens in gratia grati ficante finaliter nedum habet ius in rem, ſed pro ſuo tempore ius iure ſuper omnia bona dei, patet ex fide ſcripturæ Math. 24. quia veritas promittit ciuibus intrãtibus in gaudium ſuũ. Amen dico vobis ſuper omnia bona conſtituet eum. Ius enim communionis ſanctorum in patria fundatur obiectiuè ſuper vniuerſitatem donorũ dei. Homo poteſt ſolùm miniſtratoriè dare tam naturali filio inuitationis & temporale dominium & ęternum, patet eò quòd omnis homo debet recognoſcere ſe in omnibus operibus ſuis humilem dei miniſtrũ vt patet ex fide ſcripturę. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, imò Chriſtus ſic miniſtrauit & docuit ſuos præcipuos apoſtolos miniſtrare. In patria verò dabunt ſancti cõfratribus dominia bonorũ vt patet de ſuis corporibus, & bonis eis inferioribus in natura, iuxta illud Lu. 6. Menſurã bonã & confertam & coagitatã & ſupereffluentem dabũt in ſinum veſtrũ. Si deus eſt, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunę ab eccleſia delinquẽte. Iſta eſt correlatiua primo articulo fidei. Credo in deũ patrem omnipotentem. Intelligo autem poſſe modo ſcripturæ cõcedentes quòd deus de lapidibus poteſt ſuſcitare filios Abrahæ. Aliter enim omnes Chriſtiani principes forent hæretici. Pro prima concluſione formatur ſic ratio. Si deus eſt ipſe eſt omnipotens. Et ſi ſic, ipſe poteſt præcipere dominis tẽporalibus, ſic auferre. Et ſi ſic, poſſunt legittimè ſic auferre, ergo à primo: vnde in virtute illius principij chriſtiani principes practizauerũt illam ſententiã, ſed abſit ex illo credere, quod intentionis meæ ſit ſeculares dños, licitè poſſe auferre, quãdocũq; & quomodocũq; voluerũt vel nuda autoritate ſua, ſed omninò autoritate eccleſię in caſibus & forma limitatis à iure. Scimus quòd nõ eſt poſsibile, vt vicarius chriſti purè, ex bullis ſuis vel ex illis cũ volutione & cõſenſu ſuo ac collegij quenq̃ habilitet vel inhabilitet, patet ex fide catholica cũ oportet dñum omni operatione vicaria tenere primatũ. Ideò ſicut in omni habilitatione ſubiecti priùs exigitur gratia & dignitas habilitati, ſic in omni inhabilitatione pri⁹ exigitur dignitas ex demerito inhabilitati, & per cõſequens nõ purè ex miniſterio vicarij Chriſti ſit talis habilitatio vel inhabilitatio. Sed deſuper aliunde, nõ eſt poſsibile hominẽ excõmunicari ad ſui damnũ niſi excõmunicetur primò & principaliter à ſeipſo. Patet cum oportet talem excõmunicationẽ originari à peccato dãnificati: vnde Auguſtinus de verbis domini ſermone. 21. Tu te noli conculcare, & te non vincet homo. Et adhuc canit fides Eccleſiæ, quòd nulla nocebit aduerſitas, ſi nulla dominetur iniquitas, ſuppoſitum habemus octauę. Omnis tamen excommunicatio ex cauſa multiplici eſt timenda, etiam licèt excommunicatio Eccleſiæ ſit humili excommunicato non damnabilis ſed ſalubris. Nemo debet niſi in cauſa Dei, excommunicare, ſuſpendere, interdicere, vel ſecundùm quamcunq; cenſuram Eccleſiaſticam vindicando procedere, patet cum omnis cauſa iuſta ſit cauſa Dei, cuius ratio debet maximè ponderari, immò amor excommunicati debet ſuperare zelum vindictæ & appetitum temporalium quorumcunque cum aliter ipſe excommunicãs ſeipſum damnificet, ſuppoſitũ nonæ. Iſti tamẽ cõgruit, vt prelatus excõmunicet in cauſa hominis prĩcipaliter tamẽ ſecũdũ rationẽ, quia ſit iniuria deo ſuo, vt patet 13. q. c. inter quærelas. Maledictio vel excommunicatio non ligat finaliter niſi de quanto fertur in aduerſariũ legis Chriſti, patet cum deus ligat omnem ligatum

ſimpliciter, qui non poteſt excõmunicare, niſi propter præuaricationem legis ſuæ ſuppoſitũ decimę. Iſti tamẽ cõſonat, quòd cẽſura eccleſiaſtica nõ liget ſimpliciter, ſed ſecũdarie ſecundũ rationẽ, quia fertur in aduerſariũ membri eccleſiæ. Non eſt conceſſa poteſtas à Chriſto ſuis diſcipulis excõmunicandi ſubditũ propter negationem temporalium, ſed è contra patet ex fide ſcripturę qua creditur, quod deus eſt ſuper omnia diligẽdus, & proximus & inimicus, & pluſq̃ omnia temporalia huius mundi neceſſariò, quod lex Dei non eſt ſibi ipſi cõtraria. Diſcipuli Chriſti non habent poteſtatẽ ad exigendũ coactione ciuili tẽporalia per cenſuras, vt patet ex fide ſcripturę. Luc. 22. qua Chriſtus prohibuit ſuos Apoſtolos ciuiliter dominari. Reges, inquit, gentium dominantur eis, vos autem non ſic. Et ad iſtũ ſenſum exponitur à beato Bernardo, beato Chryſoſtomo & alijs ſanctis, ſuppoſitum habemus duodecimæ. Iſti tamen non obſtat quòd exigant temporalia per cenſuras eccleſiaſticas acceſſoriè ad vindicationem dei ſui. Non eſt poſsibile de dei potentia abſoluta, quòd ſi Papa alius vel Chriſtianus prætendat ſe quouiſmodo ſoluere vel ligare, eo ipſo ſic ſoluit vel ligat. Oppoſitum iſtius deſtrueret totã fidem catholicam, tamẽuè implicaret blaſphemiam vſurpãtem talem abſolutam potẽtiam domini, ſuppoſitum habemus tertiodecimæ. Per iſtam concluſionẽ non intendo derogare poteſtati Papæ, vel cuiuſcunque prælati Eccleſię, quin poſſunt in virtute capitis ligare & ſoluere. Intelligo autem conditionalem negatam, vt impoſsibilem ad hunc ſenſum̃, quòd non poteſt eſſe, quòd Papa vel alius prælatus Eccleſiæ prætendit ſe quouiſmodo ſoluere vel ligare, niſi eo ipſo ſic ſoluerit vel ligauerit, & tunc nõ poteſt eſſe peccabilis. Credere debemus, quòd tunc ſolùm ligat vel ſoluit Chriſti Sacerdos, cũ ſimpliciter legi Chriſti paret, pro eo quòd non licet ſibi ſic facere, niſi in virtute legis illius, & per conſequens niſi quando eſt conformitas legi illi. Hoc debet credi pro catholico, quòd quilibet ſacerdos ritè ordinatus ſecundùm legem gratiæ habet poteſtatem ſecundùm quam poteſt Sacramenta quælibet ſecundùm ſpeciẽ miniſtrare, & per conſequens ſibi confeſſum de quocunque peccato contritum abſoluere: patet ex eo, quòd poteſtas ſacerdotalis non ſufficit maius vel minus in ſua eſſentia: poteſtates tamen inferiorum ſacerdotum, nunc ſunt rationabiliter reſtrictæ, & aliàs in vltimo neceſsitatis articulo ſunt laxatæ, ſuppoſitum habemus quintodecimæ: & ſic ſecundùm doctores eſt dare in prælato duplicẽ poteſtatem, ſcilicet poteſtatẽ ordinis, & poteſtatẽ iuriſdictionis ſiue regiminis, & quoad illã ſunt prælati, vt ſuperioris maieſtatis & regiminis. Licet regibus in caſibus limitatis à iure, auferre tẽporalia à viris Eccleſiaſticis ipſis habitualiter abutẽtibus, patet ex hoc quòd domini tẽporales debent plus inniti ſpirituali eleemoſinæ fructus vberiores ferẽti quã eleemoſinæ corporali neceſſario, quod foret in caſu opus elemoſinæ ſpirituales clericos damnificantes ſe in corpore & anima ꝑ ſubtractionẽ huiuſmodi caſtigare. Caſus autẽ quẽ iura limitant foret defectus correptionis ſpiritualis præpoſiti, & demũ fidei clerici corrigendæ, vt patet. 16. q. 7. filijs. 40. di. Si Papa, ſiue domini temporales, ſiue quicunq; alij dotauerint eccleſiam temporalibus, licet eis in caſu auferre temporalia medicinaliter ad cauenda peccata, non obſtante excõmunicatione, vel alia cenſura eccleſiaſtica, cũ nõ niſi ſub conditione implicata ſunt donata: patet ex hoc quod nihil habet impedire à præcipuis operibus charitatis neceſſariò, quòd in omni opere humano debet ſubintelligi cõditio diuini beneplaciti neceſsiariáq; lege ciuili collationes decorãdi c. 5. in fine collationis. 10. ſuppoſitũ habemus ſeptimę decimę. Abſit quòd illis verbis detur occaſio tẽporalibus ad auferendũ bona fortunæ in detrimentũ eccleſię. Eccleſiaſticus etiã Romanus pontifex poteſt in caſu à ſubiectis corripi, & ad vtilitatem eccleſiæ, tã à clericis q̃ à laicis accuſari poteſt

ex hoc quod ipſe eſt peccabilis citra peccatũ in ſpiritũ ſãctũ, vt ſupponitur ex ſanctitate, humilitate, & reuerẽtia debita tanto patri. Cũ enim ſit frater noſter peccabilis, ſubiacet legi correptionis fraternę, & cũ totũ collegiũ patet eſſe deſes in correptione pro neceſſaria proſperitate eccleſiæ, patet quòd reſiduũ corpus eccleſię, quod poſsibile eſt ſecũdũ plurimũ ſtare in laicis, patet medicinabiliter eũ corripere accuſare, & ad frugẽ melioris vitæ reducere. Caſus autẽ poſsibilis tãgitur diſt. 40. Si papa fuerit à fide deuius, ſicut enim nõ debet ſupponi in dño Papa ſine patẽti euidẽtia tãtus lapſus, ſic nõ debet ſuppoſitionẽ lapſo de poſsibili tãta obſtinatia quin medelã ſuperioris ſui, quoad deũ humiliter acceptabit, vnde practica iſtius cõcluſionis multę chronicę atteſtãtur. Abſit ab eccleſia Chrſti quòd damnetur veritas, quia malè ſonat peccatoribus vel ignaris, quia tũc tota fides ſcripturæ foret damnabilis. Hoc eodẽ modo idem verſipellis I. VVycklef ponẽdo intellectum in ſuis nefandis propoſitionibus, vt dictũ eſt, fauore & diligentia Londinenſium deluſit ſuos examinatores, epiſcopos deriſit, & euaſit. Quæ omnes ſi ſimpliciter caperentur ſecundùm modum quo ipſe in ſcholis & in publicis prædicationibus eas protulit, hęreticam proculdubiò ſapiunt prauitatem Non enim circumlocutionẽ aliquã eis immiſcuit, quando eas laicorum aurib⁹ inſtillauit, ſed nudè & apertè vt præſcribũtur eas docuit, captãs per talia gratiã laicorũ, qui libẽter audiũt quę peruerſa ſunt, pręcipuè tamẽ de eccleſia, & perſonis eccleſiaſticis, & libẽtius impellũtur ad damna vel iniurias inferẽda religioſis & clericis, cum aliqua oportunitas ſe ingeſſerit quæ omnino extat eis deſiderabilis & votiua. Idemq; memoratus hypocrita cum ab Epiſcopis mandata cepiſſet, ne vlteriùs in ſcholis ſeu ſermonibus propter laicorum ſcãdalum tales propoſitiones frequentaret, ſpreto ſui Metropolitani præcepto obſtinatus & inobediens, alias nouas concluſiones ponere non omiſit, adeò malè vel peius quàm priores ſonantes, vt patet. 1. Dominiũ ciuile, dominiũ proprietariũ actum viatoris ſuper bonis plenè ſecundũ leges humanas. 2. Non ſtat purè clericum abſq; mortali peccato ciuiliter dominari, & intelligit per purè clericos, Papam, Cardinales, epiſcopos, diaconos & alios ſacerdotes. 3. Papa non poteſt diſpenſare contra Apoſtolum ſicut nec cum clerico, vt habeat ciuiliter proprium. 4. Dominium ciuile formaliter dictum ſapit inſeparabiliter peccatũ.

Aſſertiones I. Wycklef.

5. Actus ciuilis eſt actus rationalis creaturę factus ſecũdum legem humanã.

6. Sicut Deus nõ poteſt exercere actus ciuiles, nec homo in ſtatu innocẽtiæ, ſic illicitum eſt alicui purè clerico actus ciuiles exercere.

7. Quodcunq; collegiũ clericorum quod acquirit bona fortunæ, redditus vel prouentus, nec eis ciuiliter dominetur, peccat mortaliter.

8. Eſt impoſsibile de dei potentia abſoluta Chriſtum regnaſſe ciuiliter.

9. Monachi ſicut apoſtoli Chriſti nil haberẽt ciuiliter vt planè poteſt elici ex regula & profeſsione vnanimi monachorum.

10. Maior pars accumulationis bonorum fortunæ, in manibus religioſorum eſſet diſſoluta, ſi iura regni Angliæ eſſent debitè executa, & intelligit per illum terminum religioſorum in dicta concluſione Epiſcopos, ſacerdotes, monachos & canonicos ac omnes purè clericos.

PRopè tempus illud redijt nauigiũ Anglicanum, quod ſupra retulimus magna pertuliſſe pericula maris & ventorũ in procinctu primæ profectionis. Sed maiora in hoc ſecundo progreſſu non tantum tempeſtatibus quantũ perfidia defectionis ſuorum, in quibus ſperare debebant. Namq; hoc ſatis patuit per claſsiarios quibus præpoſitus fuerat dominus Fitzvvater. Qui cũ eo tempore quo claſsis dñi Thomę de VVodſtock comitis Buckinghã, nauigiũ Hiſpaniæ inuadere decreuiſſet, ipſi quos gubernaſſe debuerat idem dominus Fitzvvater, non ſolùm ſe mouere in auxilium eiuſdem Thomæ ſolatium feſtinare pro

Nauigium Angliæ rediјt.

viribus impediuerunt, & ipſum eoſdem pro huiuſmodi negato ſubſidio duriùs increpantē ad mortem vſque proſecuti fuiſſent, ſi non idem dominus Cantius ſe ſubtraxiſſet. Qui tandem penè ſolus fugiens in quodam Balingario, peruenit ad eundem comitem, & ei auxilium praſtitit pro poſſe ſuo, vnde factū eſt vt tunc caperentur octo naues Hiſpaniæ in mari Armoricanę Britannię propè portū caſtelli de Breſt. Et plures forſitan captæ fuiſſent, ſi præſcripti deſertores militię & defēſionis ſocij adfuiſſent. Itaq; re minùs laudabiliter geſta, reuerſum eſt nauigium poſt natale, quod à primo pręcincti modò imbribus, modò niue, modò ventis & ſpiritibus procellarum, modò inteſtino diſsidio, ita aduerſum impeditum & conturbatum fuerat, velut caruiſſet diuino fauore. Solus dominus Thomas Percye ex hoc nauigio pro ſuæ claſsis emendatione remanſerat, alijs (vt diximus) ſecunda vice proficiſcentibus, qui non ſolùm euadere meruit maris incommoda, ſed & adipiſci diuino fauore, non tantùm ſibi, ſed & toti regno perampla commoda. Hic namq;, poſtquam ſui nauigij infirma firmaſſent, profectus eſt cum vna magna naui & duabus bargijs, alijſquè minoribus vaſis paucis, & factus eſt obuiam quinquaginta nauibus onuſtis mercibus Gallicorum, quarum quædam fuêre Flandrenſes, quędam Hiſpanicæ, ipſas intrepidè eſt aggreſſus, denuncians primò Flandrēſibus, vt ſecederent ab Hiſpanis. Quibus nolentibus ſocios derelinquere, eò quòd videbantur eorum bona cōmuniter cum Francorum vehere neceſſarijs, ſine delectu rates inuaſit. Quæ cernentes eius conſtantiam animoſam, & putantes in proximo magnum ſibi ſubſidiū affuturum, reſiſtere deſtiterunt. Et mox octo & viginti fuga prolapſis, viginti duæ ſe protinus reddidêre, ſicquè ſolus idem Thomas re bene geſta redijt commēdabilis, alijs nil reportantibus præter fuſcam famam. De quibus pręd icatum fuerat eos expediſſe minus proſperè, quòd non ſolùm publicas meretrices auſi ſunt ſecum ad marina bella traducere, ſed & comprouincialium coniuges adulteri & inceſti.

De Roberto Knoll.

Eadem tempeſtate Robertus Knoll, cui cuſtodia commiſſa fuerat caſtelli de Breſt, per exploratores edoctus didicit non poſt multos dies quoſdam Britones aduenturos hoſtiliter ad prædandum patriam circa eum, vt ipſe prouocatus hoc modo exiret inconſultius ad repellendum eos, vndè ſi fortuna faueret, ipſi Britones fiduciam ipſum interficiendi conceperant, ſed fruſtra; nam eorū fraudes ipſe præueniendo deluſit, & præcurrente diuina gratia, quod in ipſum meditati fuerant in ipſos ille peregit, cecideruntque in foueam quā fecerunt, captis octoginta & carceribus mancipatis.

Dominus Hugo Caluerle & ſui ſpoliāt mercatores Bolonienſes.

Paucis euolutis diebus poſt natale, dominus Hugo de Caluerle otioſitatem ſibi inimicam exiſtimans, nolens etiam inimicos in otio tranſigere diu dies, conuocatis omnibus vicinis ſuis qui parebant Anglicanæ fidei, vniuerſiſquè ſuis ſtipendarijs, poſt magnam cœnam factam, cum omnes hilariores è vino factos eſſe cōſpiceret, querit (ſi neceſsitas vrgeret) vtrum ei libenti animo ad cōmunia ſiue damna ſiue commoda ſecuturi eſſent: quibus Sacramento firmantibus ſe eius ſigna quocunq; vellet prōmpto animo ſecuturos, tunc quidē ſingulis gratias agens eos ad propria loca remiſit. Quos vix elapſo triduo armatos adeſſe rogauit. Quibus eius iuſsioni parentibus, ipſe intimauit quid mente cōceperat quiduè facere communis vtilitatis cauſa decreuerat. Moxq; cunctis in ſua conſpirantibus eos ſecretò armatos educit, & ad villam de Stapul quàm feſtinanter potuit properauit. Erant autem nundinæ in eadem villa ad quas confluxerant mercatores Bolonienſes, Noſterlenſes, Ambianenſes, Pariſiacenſes, cū multis alijs qui mercandi gratia illuc aduenerant nihil periculi metuentes. Nocte igitur dominus Hugo deliteſcens cum ſuis, notata hora congrua, villam ingre-

ingreditur cum armatis. Qui illicò irruentes in vulgus inerme, plurimos interficiunt, multos in vincula conijciunt captiuorũ more pecunia redimendos. Exhinc omnia mercimonia hoſtili more diripiunt, villámq; comburunt igne ſuppoſito, præter pauca loca quæ diligentia dominorũ à flamma redempta ſaluantur, vna etiã aliáq; mercimonia, groſſoriaq; quòd ſecum opportunè tollere non valebant, minatus eſt idem Hugó diffundere vel gurgiti demãdare, niſi mercatores (fide interpoſita) pro ipſarum rerum conſeruatione taxatam ſummã pecuniæ pro ſuæ voluntatis arbitrio ſoluere ſpoſpondiſſent. Hijs ritè peractis, Caleſiam cum ſuis omnibus incolumis repedauit, afferens ſecum è nundinis quæ ſuorum Caleſienſium commodo meritò cederent multis annis.

Viri de VVinchelſee & de Ria, hijs diebus collecta multitudine, & aſcenſis bargijs, egreſsi ſunt verſùs Normanniam, ſi quo modo poſsint damna anni prę-teriti eis illata per aduerſarios eorundem, cupientes incommodum reſarcire, noctuquè terræ applicantes, villam quæ Portus Petri dicitur, ingrediuntur armati, quoſq; obuios in ore gladij trucidantes peruagantur vicos, quos dignos captiuitate iudicant, eos videlicet qui dignam ſummã pecunię pro redemptione pendere poterant, vinculatos ad vaſa deducunt, domos cum eccleſijs ſpoliant, in omnibus remetientes eis eandem menſuram quã prius menſi fuerãt apud Riam, vbi tandem inuenerunt multa ſpolia quæ abduxerant de villa de Ria, & præcipuè campanas quas tulerant de eccleſia, cum plumbo etiam quod detraxerant infauſtis manibus de eadem. Tandem commendantes vniuerſa Vulcanó, deſcẽdunt de VVilet non procul poſitam properantes & ſimilia facientes ibidem, domum cum præda opulentiſsima ſunt egreſsi.

Petitio ducis Lancaſtriæ.

Per idem tempus Iohannes dux Lancaſtriæ inſtanter expetijt vt pecunia præconceſſa regi in vltimo parliamento à clero & laicis, ſub arbitrio ſuo traderetur, affirmans ſe inimicos à finibus Angliæ per annum integrum cum ipſa pecunia arctaturum, & inſuper aliquod prægrande commodum allaturum. Cuius importunæ petitioni licèt inuiti magnates aſſenſum nõ ſine cordis amaritudine (prout dicitur) præbuerũt, prænoſcentes fortunam aduerſam ſibi, & ipſum etiã tantum in regno valere, vt omninò non expediret eius contradicere voluntati. Primum ergo diem menſis Marcij ſtatuunt diffinito conſilio, in quo omnes & ſinguli qui huic profectioni intereſſent, ad mare parati per omnia conuenirent. Et ne interim cuſtodia mare careret, conductæ ſunt nouem naues de Baionenſibus, quæ mare & aridam tuerentur ab incurſibus & latrocinijs Gallicorum. Quæ inſtructæ ſufficienti manu armata, in breui mare ſulcantes obuiant nauigio & mercimonijs Hiſpanorum. Initoq; conflictu, claſſem vehementer inuadunt Hiſpanicam, & in breui captis decem & quatuor ratis onuſtis baccho, cæteriſquè neceſſarijs, læta noua reuertentes Angliæ nunciarunt, domino tamen Roberto Knoll, cuſtodi municipij de Breſt, de ſuis ſpolijs dedêre primitias centum dolia vini pręcipui, dum tranſitum per eum facerent verſùs terram iſtã.

Henricus Baſtardus nauigium parat.

Henricus interea Baſtardus qui ſe dicit regem Hiſpaniæ, audito quòd Baionenſes tot damna ſuis hominibus intuliſſent, & quòd dux Lãcaſtriæ ad ingreſſum maris ſecum turbam copioſam præparaſſet, timuit vehementer, æſtimans eum non ob maris cuſtodiam ſolũmodò acceſſurum, verũ ſed ob eius regnũ, (quod idem dux petebat ratione vxoris hęredis legitimę regni ipſius Hiſpanię) hoſtiliter vindicandum. Quare idem Henricus ſupradictus nauigium de tota terra ſua parari iuſsit, vt vel ipſum ducem ab ingreſſu terræ ſuæ viriliter perturbaret, vel ſi fortuna faueret ipſum (propiciãte Marte) captiuaret. Quod forſitan effeciſſet, ſi rex Portingaliæ ſibi impedimento non fuiſſet. Nam ortis quibuſdã ſimultatibus inter ipſos, Rex Portingaliæ cum innumerabili penè Chriſtiano-

rum & Sarracenorum turba regnum Hiſpaniæ hoſtiliter eſt ingreſſus, eo quidem tempore quando idem Baſtardus ſe contra ducem ad præcinctum itineris præparaſſet. Qua Baſtardus occaſione turbatus, ratus eſt tutiùs in terra morari ad repellendum eos qui iam occupauerant regnum eius, quàm dubium exitum arripere ad cõquirendum eos qui non dum attigerant fines ſuos. Dum igitur res ſe haberent (vt diximus) circa ducem, & ipſe nil feſtinare diceretur ad mare, ſed profectionem ſuam in dies retardaret, moti hij qui claſsi præfuerunt, non expectato duce, maris alta cum nonnullis viris bellicis petierũt, ibidem eius aduẽtum expectaturi, glorioſius reputantes in mari de manibus hoſtium victitare, quàm in patria de ſpolijs incolarum. Cùm diebus aliquot maris peregraſſent ſemitas, obuij fiunt eis Hiſpani cum armata manu. Qui mox confertis viribus vtrobique ducti prædæ cupidine pugnauerunt, ſed noſtri aduerſa tempeſtate defuncti victoriam hoſtibus cõceſſerunt, quibuſdam fuga prolapſis, quibuſdam captis per manus hoſtiles. Captus eſt in eo conflictu dominus Hugo Courtney miles egregius inter multos, infortunium verò totum duci Lancaſtriæ eſt aſcriptum, eò quòd ipſe præſentiam ſuam tam diu ſubtraxit ab eis, ſed ſi Dux in culpa fuerat ignoramus. Non enim ſemper rectè iudicat vulgi furor.

Eodem tempore circa feſtum Sancti Iuonis Epiſcopi menſe Martio ſcilicet 7. Calend. Aprilis obijt Papa Gregorius.11. bonus vtiq; vir & iuſtus, qui multum doluerat de damnis vtriuſque regni, & multum laborauerat vt pax fieret inter illa. Ipſe etiam ob amorem domini Simonis de Langham Cardinalis & Epiſcopi Præneſtini quondam Cantuarienſis Archiepiſcopi, dum peſtilentia inualuiſſet in hac terra, per bullas ſuas omnibus tunc morientibus verè contritis & cõfeſsis plenam remiſsionem de theſauris eccleſiæ indulſit exceptis his qui ære alienæ grauantur. Magnum vtique beneficium & omni acceptione digniſsimum, & quo maius incolis non potuit impendiſſe. Huic ſucceſsit Bartholomæus Barenſis Archiepiſcopus, qui multiplices tribulationes pertulit à Cardinalibus pro cultu iuſtitiæ, adeò vt ipſi niterentur eum cum dedecore papatu priuare, vt inferius declarabimus ſuo loco.

Circa tempus illud filius Iohannis Mercer, natione Scotus, collecta non parua manu Gallicorum atque Scotorum, ac etiam Hiſpanorum, dum adhuc dux Lancaſtriæ Iohannes in terris ageret, aggreſſus eſt naues quaſdam apud Scarburgh, quas incautas leui negotio cepit, & ſecum ad mare deduxit, occiſis prius quibuſdam qui nauibus illis præerant, quibuſdam vinculis mancipatis. Et ideo quam maximè noſtratibus irrogauerat in vltionem opprobrij patris ſui, qui antea ab Anglis captus fuerat, & in caſtello de Scarburgh mãdato regio cuſtoditus. Eſt autem pater eius equè Scotus tam gente quàm patria, & regi Franciæ propter diuitias multas prædilectus, nam erat mercenarius, & vir ſatis vafer & conſilio prouidus, cuius non immeritò oris decreta in his quæ Angliam contingebant ipſe rex & omnes Gallici ſequebantur. Hunc caſu interceptum cum quibuſdam nauibus, Northumbrenſes eorum comiti præſentarunt. Qui vt diximus in eodem caſtello cuſtodiæ deputatus, citò poſt deliberatus fuerat ad magnum damnum totius regni & omnium incolarum. Nam ſi redemptus fuiſſet captiuorum more, regem & regnum ineſtimabili pecunia diuites effeciſſet. Huius filius vt prælibauimus poſtq̃ damna noſtratibus apud Scarburgh intuliſſet, gloriabatur de arridente ſibi fortuna, & maiora Angliæ damna nõ ſolùm meditabatur, ſed etiã publicè minabatur, ſed eius conatus ipſe impediuit qui ſuperbos humiliat & exaltat humiles. Tum verò ſuſcitauit deus contra eũ vnum ex ciuibus Trinouantum, qui eum humiliauit, & à timore eius regnum

Angliȩ liberauit, vt patebit inferius volentibus intueri. Iohannes Philpot ciuis Londonienſis vir & ingenio præditus & potentiſsimus opibus, ducis Lancaſtriæ & ceterorum dominorum defectum, ne dicam falſitatem, qui regnum defendiſſe debuerant attentè conſiderans, & oppreſsionibus condolens incolarum de propria pecunia conduxit mille armatos, qui & prędicto Iohanni Mercer eriperent naues & bona quæ latrocinando ceperat, & regnum Angliæ à talibus incurſibus tuerentur. Et factum eſt vt omnipotens qui ſemper aſsiſtit pijs votis, ſibi & ſuis ſucceſſus proſperos miniſtrauit, ita vt in breui eiuſdem Iohannis Merceri filium iure bellico ſui conductitij caperent, cum omnibus quæ apud Scarburgh ipſe violenter abduxerat, & alijs quindecim nauibus Hiſpanorum, onuſtis multis diuitijs, quȩ ſibi auxilio fuerant eodem tempore infauſta hora. Fit ergo in plebe vniuerſa tripudium, omnibus laudantibus & admirātibus, tādem ipſius viri erga regem beneuolentiam & charitatem, iamquè ſolus Iohannes Philpot ore omnium laudabatur, & admirationi habebatur, de noſtris verò proceribus & militia quæ dudum conducta fuerat, dicebātur probroſa verba, aſpera & inuectiua, prout cōmune vulgus ſolet inferre vario motu ſuo. Londonienſes præcipuè obloquebātur, dicētes, iam per paucorum procerum corda fore cum rege, eos ſolos ſibi fideles eſſe, quorum rex, licèt ironicè, vocabatur à nonnullis proceribus, eò quòd ipſi multum iuuiſſent eum in coronatione ſua.

Magnanimitas Iohannis Philpot erga patriam.

Proceres regni Angliæ ſcilicet Barones & comites, videtes tā laudabile factū Iohānis Philpot, cōſcientiæ propriæ ſtimulis agitati, illud ægrè ferebāt. Et quāuis ſe reos agnoſcerent & culpabiles, in tantum, vt iam plebi eorum foret inertia manifeſta, tamen eidem Iohanni Philpot non ſolùm occultè inſidiari, ſed publicè improperari cȩperunt, dicentes, non licere ſibi talia facere ſine conſilio regis & regni, acſi non licuiſſet benefacere regi vel regno ſine conſilio comitum & baronum. Quibuſdam autem talia memorantibus, & præcipuè omnium penè minori ſed prolocutori præcipuo, ſcilicet comiti de Stafford Hugoni, idem Iohānes dicitur reſpōdiſſe, prænoſcerit abſq; dubio, me neq; pecuniam meā, nec meos ad maris pericula ideò deſtinaſſe, vt tibi vel collegis tuis ſurriperem militiæ nomen bonum mihiquè lucrarer, ſed condolens plebis patriæquè miſeriæ, quæ iam veſtra deſidia de nobiliſsimo regno dominia quoquè gentium, eſt in tantam deuoluta miſeriam, vt cuiuſlibet viliſsimæ gentis direptioni pateat, cum ſit nullus ex vobis qui ad defenſionem eius manus apponat, Ego me meáque expoſui pro proprię gentis ſaluatione, & patriæ liberatione. Comes autem non habuit quod reſponderet.

Æmulatio procerum aduerſus I. Philpot.

Adhuc dux in Anglia morabatur nolens maris experire fortunam temporę limitato, ſcilicet nec in vere nec in prima æſtate, neſcitur quibus detentus impedimentis. Sed eius perſuaſu ingreſsi ſunt mare duo comites, Sarum & Arundeliæ, qui ſcrutatis vbiq; locorum hoſtibus & ſocijs mare ingreſſurū nulla pericula nunciarent. Comes verò Sarum dominus VVilhelmus de Monte acuto vocatus, vir in armis & iuuentute exercitatus & ſtrenuus, mox vt mare ingreſſus eſt, compulit naues ad terram oppoſitam, vt aliquid damni aduerſarijs irrogaret, vbi dum moram trahit nociuam aduerſarijs, componit cum habitatoribus villȩ de Scarburgh, quæ pertinebat regi Nauariæ, qui iam & ipſe inimicus factus fuerat regi Franciæ, vt eadem villa cederet diſpoſitioni & arbitrio regis Angliæ, ita duntaxat vt idem rex Angliæ manucapiat cuſtodiam eiuſdem villæ aduerſus Gallicos, ad commodum tam regis quàm regni Angliæ, & nocumentum Gallicorum, quod & factum eſt. Mox comites Sarum & Arundeliæ remiſerunt ad regem & regni conſilium certificantes eos de tam glorioſo

Comites Sarum & Arundeliæ componunt cum habitatoribus de Scarburgh pro villa.

euentu,

euentu, & vt deſtinarent illuc ex Anglis qui villæ cuſtodiam obtinerent. Miſſi ſunt igitur ad cuſtodiendum villam illam ex Anglicis quot ſufficere videbantur, & paulò poſt comites in Angliam redierunt.

Hugo Caluerle per idem tempus (cuius memoria benedictione eſt dormire) non ſinens Gallicos propè eum, cepit quoddam caſtellum cui nomen erat Merke, & ad ſolum vſque deiecit, cum eccleſia quadam quæ caſtello vicina erat, & magnum præſidium Gallicorum. Et paruo interiecto, verſus ſanctum Audomarum proficiſcens, cepit innumerabilem multitudinem animalium diuerſorum, & ad Caleſiam vſque deduxit nullo audente conatus eius impedire, quia deus erat cum eo & omnia opera eius dirigebat. Eius eſt inſuper laudibus aſcribendum, quòd capitaneum caſtelli de Arde, qui eum doloſè decepiſſe decreuerat, ipſe iuſtè deceperat, & in foueam quam effoderat eundem tali occaſione impulerit ſapienter. Petierat idem capitaneus à rege Franciæ auxiliares vires, videlicet quoſdam milites & inſtrumenta bellica, machinas & tormenta, & alia quibus vel infeſtari vel omninò proſterni ſolent munitiones hoſtium, promittens ſe magnum damnum noſtris municipijs præcipuè ſitis propè Caleſiam illaturum. Præfinito igitur die quo hæc omnia ad villam de Arde veherentur, timens idem capitaneus ſolicitudinem eiuſdem Hugonis, qui vix vnquam ſinebat Gallicos vel eorum bona propè eum impune tranſire, vt eum teneret attentiùs occupatum, quo minus impedirentur eius vota quæ conceperat, mittit ad eum, nuncians vt aliqua velit tractare cum eo, & hoc cautè egit, vt eodem die foret iſte tractatus, quomodo omnia prędicta peruenirent ad eum. Hugo verò vir perſpicax, æſtimans non pro nihilo eundem capitaneum tam ſolicitè eidem talem diem ad tractandum deputaſſe, ſibi quidem cōceſſit ipſo die ſaluū conductum tractaturo de quibuſcunque placeret; ſuis autem proprijs hominibus miſit occultè, mandans vt viam ipſam obſideret, ſecretiuſquè ducit de Bolonia ad villam de Arde, ne fortè idem capitaneus noua aliqua ipſis nociua vel contraria moliretur. Et factum eſt volente Deo vt hæc omnia ab hominibus ipſius Hugonis proſperè caperentur, & ad Caleſiam ducerentur cum omni apparatu armatorum & aliarum rerum, ipſo capitaneo de Arde non dum egreſſo de prædicto colloquio, quod ipſe doloſè confinxerat ad decipiendum Hugonē. Videns igitur omnia venire Caleſiam, expauit vehementiſsimè, recedens cum gemitu atq; murmure, & dolum quem imaginauerat fatebatur, aſſerens ingenioſè deceptum & in aduentione propria circumuentum.

Dolus dolo cōpenſatur.

Contigit ſub eiſdem diebus Anglicis graue damnum & dedecus toti regno imprudentia & ſuperbia Northumbrorum. Quorum (vt eſt proprium loqui) ſublimia grādia temerè attemptari, ita de facili ſuccumbere & ſine grandi negotio eneruari. Hi nāquè de ſua virtute fidētes, inconſultè nimis eruperunt de occidentali Marchia in terrā Scotorum, putantes ſe poſſe ibidem montes æquare vallibus, lapideſquè conterere ſine auxilio vicinorum. Scoti verò de eorum eruptione ſatis edocti, congregata ſufficiēti armata manu, eis obuiam proceſſerunt, & ſine magno eorum diſpendio maiorem partem eorum crudeliter peremêrunt. Quo facto, accreuit Scotis audacia, vicinis Anglis timor & inertia, adeò vt iam effeminatos crederes, quos parum ante cordis magnitudo equauerat leopardis. Miſſus eſt ergo dominus Edmundus Mortimer comes Marchiæ, ad tractandum cum Scotis, vt moris eſt ſingulis, in die quam Anglici & Scoti, diem Marchiæ conſuetudinaliter appellant. Qui id effecit, vt treugæ ſtabiles inter vtrūque populum, ſed paruo tempore firmarentur.

Propè dies iſtos dux Lancaſtrię (cuius memoriā ſæpè per ante fecimus) poſt lōgam & diutinā moram in terra quam iam licèt protraxerat ſe conuerſaturus in

in aquis validis accingitur cum turba ſatis valida verſùs mare. Quæ quidẽ multitudo ad reſiſtendum quibuſlibet hoſtibus ſuffeciſſet, ſi dei gratia tanto agmini minimè defuiſſet. Sed pudet recordationis tot rerum tam malè geſtarum ipſo tempore, adeò vt ſilentio multa tegamus quę ſcribere deberemus, ne fortè ab incredulis ſiue noſtris æmulis odij ſeu malitiæ regni taxemur. Ne ergo lateant omninò poſteris facta noſtratum parciùs quàm geſta ſunt omnia tũc temporis, locuturi ſumus curſim tranſeundo potiùs quàm ſilendo infortunia, quàm in talibus immorando. Ingreſſus mare dux poſt non multos dies ad Brytanniam eſt traiectus Armoricam, vbi combuſtæ ſunt quædam villæ per dominum Robertum Knol, ſed impune, nam plures amiſit ex valentioribus viris ſuis. Dux verò ad ſanctum Maloum ſe cum omnibus copijs contulit villam inter omnes villas Britanniæ munitam, vt illa capta feciſſe aliquid magni videretur. Sed villani (vt dicitur) de tanti exercitus multitudine tremefacti obtulerunt duci villã, eo pacto, vt ipſe eos à rapinis & incẽdijs tueretur cum omnibus bonis ſuis. Sed dux hanc ciuium ſubmiſsionem æſtimans eſſe vecordiã, prout dicebatur à pluribus, audita tam gratioſa conditione, non ſuſcepit eos ſed repulit, in tantum, vt pacem oblatam ſperneret, mandans vt ſine conditione aliqua redderent ſibi villam facturo de ea & ciuibus quæcunque ſibi placerent. Ciues verò poſtquam hæc audiſſent, videntes rem agi pro capitibus, concepta audacia villam alaeriter munierunt. Dux verò collectis exercitibus & rebus expugnandę villæ neceſſarijs, iuſsit ſuis vt irent ad experiendum vires cum villanis, dum ipſe interim ſe contineret alongè contemplaturus bellantes, & optimos pro meritis remuneraturus. Conſerunt ergo manus Anglici & Britanni, & vtrobique acriter decertatum eſt, illis cupientibus res & capita cuſtodire, iſtis è contrario nitentibus villanos atterere, & ciuibus & eorum poſſeſsionibus dominari. Sed tandem vt creditur iniuriam paſsis fortuna fauit, & præualuerunt Britanni, Anglicis à muris turpiter ſatis deiectis, & quãplurimis ex valentioribus interfectis. Quid plura? doluit dux ſuorum facta fœdari, cum ſuis militibus præſtantiores in opere martio reperiret. Quapropter receſsit iratus, dedignans accedere ad hoſtes tam truces: ſed illis cõmiſit proprijs arbitrio & voluntati. Sed dũ hæc aguntur, Gallici mare oceanum peruagantes, villas in Cornubia licenter incendunt, videlicet Fovvey & quaſdã alias abſque reſiſtentia ſiue licentia Anglicorum. Hæc tamen in ducis abſentia facta ſunt in terra iſta, ſicquè ſub hac tempeſtate hic illicquè percutiuntur, vbique verò generaliter flagellamur. Quia ſi bubo lapidi iactetur vel lapis illi, *Ictus damna grauis ſemper habebit auis.*

REm ſcripturus ſum plus quàm tragicam, qui comediam ſcripſiſſe ſemper optaueram ſcelus à noſtris ſeculis intentatum, ſed in noſtris diebus (proh dolor) perpetratum. Qualiter videlicet Sathanæ ſatellites irrumpentes templũ, inauditum perpetrãt ſceleris exemplum. Pollutionem vtique illius aulæ dei ab Apoſtolorum principe dedicatę, & ad præſens tempus ab ipſis etiam incredulis & ſine fide hoſtibus impollutæ. Sed inuenit tempus noſtrum (proh dolor) homines chriſtiano nomine inſignitos peiores & infidelibus & irreuerẽtiores ipſis Ethnicis aut Paganis. Reuera Pagani ſuorum ſacrorum immunitates & iura quæ non Soldanorum Admiralliorum ſiue regum chartis fulciuntur. Sed ſolũ deuotione plebis adeò illibata cuſtodiunt, vt capitale ſit infra ambitum templi illius hominem percuſsiſſe. At templa tãta gaudent immunitate, vt nulli liceat damnum aut grauamen inferre hijs qui ſe talibus libertatibus contulerunt. E contra verò Chriſtiani modernis temporibus ſub fide falſi & deteriores Ethnicis, non ſinunt domum Dei, portam Cæli, ianuam Paradiſi, Summi ſacerdotis aulam, videlicet domini Ieſu Chriſti ſponſam non ſolùm liberam & im-

munem

munem eſſe, ſed etiam inceſtis manibus, funeſtis gladijs, truci propoſito nõ tãtùm ancillare, ſed inſuper polluere humano ſanguine non verentur. Quid ergo dicendum eſt? vbi fides perijt, ius euanuit, deuotio friguit & abſceſsit: vel quid ſcribendũ vbi omnis conſpirat in deteriora cõſenſus? Dolor autẽ nos ſilere cõpellit, magis autem ipſa periculoſa tempora, in quibus perfidi chriſtiani Antichriſti diſcipuli, diuini verbi prædicatores, ſiue ipſorum motum deteſtabiliũ cõſcriptores odijs, damnis, & iniurijs perſequẽtes. Sed tamen ne videamur magis homines vereri quàm deum, etſi non vniuerſa mala quæ fiunt in terra ſcribere decreuimus, illa ſaltem trademus notitiæ poſterorum, quæ pro ſui magnitudine latere non debent. Erant ergo in his temporibus duo armigeri quibus non facilè vel in Anglia vel in Francia validiores reperiri valerent. Nomen vni Robertus Haule, alteri verò Iohannes Schakel. Hij ante decennium in bello quod illuſtriſsimus Princeps Edvvardus contra Hiſpanos geſſerat, in quo & Henricum Baſtardum deuicit, & Petrum fratrem eius iniuſtè pulſum regno reſtituit, ceperant comitem de Dena, virũ non ignobilem, qui iudicio principis & Iohannis Chandos dictorum armigerorum magiſtri, eorum captiuus eſt effectus, ſuper quorum decretis Chriſti armigeri chartas tam principis quàm dicti Iohannis ſigillis firmatas obtinuerant, ne alicuius impoſterum impeticio præpediret eos, quo minus emolumentum tantæ perſonæ perciperent. Dictus igitur comes de Dena filium ſuum primogenitum eis dederat in obſidem pro eo, dum ipſe dictorum armigerorum indulgentia ad propria remiſſus eſſet. Comes autem poſtq̃ Hiſpanias perueniſſet, paruipendit fidem datam hijs qui eum ceperant, filio (vt dictum eſt) obſide in Anglia derelicto. Huic ergo poſtq̃ naturæ debita perſoluiſſent, duo illuſtriſsimi Edvvardi, videlicet rex pater, filius quoquè princeps, conſiliarij noui regis ad opus eiuſdem timidè petierunt, vt quibuſdam verò placet hoc factum eſt in gratiam ducis Lancaſtriæ, qui habebat ius in regnum Hiſpaniæ, vt habito tanto comite ad predicti regni poſſeſſionem facilius perueniret. Alij verò aſſerebant factum propter dominam Matildam ſororem regis relictam domini P. de Courtney, vt illa ſibi deſponſata & illa tanto viro promoueretur, vt pax & concordia accreſceret per tales nuptias inter regna, ſed nullo modo prædictam perſonam extorquere poterãt ab illorũ manibus rex nec ipſe dux, quin ipſam occultarent & ab eorum manibus elongarent. Quapropter capti & in turri Londinenſi truſi ſunt. De qua cuſtodia euadentes, de curia ad VVeſtmonaſterium confugerunt. Quod dux grauiter ferens & eorum æmuli conſiliarij, conſilium inauditum, vt videlicet ſpretis tot ſanctorum regum ſanctionibus, tot ſummorum Pontificum confirmationibus, & tot contrauenientium terribilibus ſententiarum comminationibus, poſtremoquè diuino timore ac ſanctæ matris eccleſiæ reuerentia ſtatuerunt, eos à ſanctuario perturbatos, ad turrim vſq; reducere & ibidem cautiùs conſeruare, vel vt putatur tot malis affligere, vt vitam deſerere cogerentur. Proindè mittuntur ex aulicis ad VVeſtmonaſteriũ cauſa huius incuriæ in homines, deum, & eccleſiam committendæ, quinquaginta armati, ſecretè tamen propter metum Londonienſium, ne fortè tumultus fieret in plebe illa. Qui ingreſsi ſanctuarium ſancti Petri, aſtu quidem primum ſcilicet Iohannem Schakel circumuẽtum libertate eccleſiæ exuerunt, & ad turrim ilico reduxerunt. Ad ſecundum autem eodem die Robertum Haule cum veniſſent, & ipſe miſſarum ſolẽnijs, in craſtino videlicet ſancti Laurentij intereſſet, conuenerunt eum de ſatisfaciendo regi ſuper hijs quibus eius offenderat maieſtatem, quia cum eſſet eius ligius homo, regijs non tantũ poſtulationibus quantum precibus eius ſpretis, cõtra eum tergiuerſari tam procaciter auſus fuit. Ille verò dum non regem, ſed

eius

eius conſiliarios de iniuſtitia,auaritia,falſoq; conſilio accuſare niteretur: & illi manus inijcerent,ad extrahendũ de eccleſia violẽter: extracto quodã curto gladio,mox omnes armatos ipſe inermis ad fugam coëgit. Et ſaluare ſe cupiens bis circa chorũ monachorũ currẽdo pro refugio,tandẽ in ipſo choro ab ipſis vndiq; circumuallatur. Quid multa? ex omni parte ſtrictis pugionibus impetitus,vt ſe reddat perſtrepunt horribiliter exclamando, & ſanctiſsimum illum cõuentum monachorũ, necnõ ſacerdotem,ſacro aſtantem altari, poſt perlecta ſancti verba Euangelij conturbãdo,amplius etiam exarſit eorum furor,in tantum, vt domũ dei nõ ſolùm haberent deſpectui: ſed etiam in ipſos Chriſti famulos,qui iam vt dictum eſt,domino in choro aſtabant, miniſterio iniquitatis vaſa conuerterent, pectoribus ſingulorum figentes cuſpides gladiorũ,vetantes eos ſub pœna mortis horridæ ne ſubſidio forent illi quem perimere laborabant. At illi qui eundẽ Robertum Haule circumſteterant,dum pacem eccleſiæ peteret,dum cauſam tãti ſceleris quæreret,dum ſe tãdem cancellatis manibus ſub his verbis deo & Eccleſiæ commendaret, inquiens: *Deo me reddo talium iniuriarum vindici,& libertati ſanctæ matris Eccleſiæ,* vnus eorum inter hæc verba, gladio percutiens caput eius, eum in choro propè altare ſtantem crudeliter excerebrauit: alius verò eius corpus in eodem momento mucrone tranſfodit à tergo. Quidam autem ex famulis ipſius Eccleſiæ,qui conatus fuerat eos impediſſe à tanti ſceleris perpetratione,precando atque monendo ne verendum illud templum miraculoſè ab apoſtolorum principe dedicatum,& hactenùs impollutum fœdarent,cuiuſdam framea mox in ipſo loco per latera traiectus interijt, vt credimus martyrio coronatus. Dicti verò miniſtri ſceleris non contenti aut ſatiati, tot execrandis maleficijs,ipſius Roberti Haule cadauer examine per pedes arripiũt, & illud horrendè trahentes per ſacratiſsimum locum chori, ac per eccleſiam,eius ſanguine ſiue cerebro cuncta fœdãtes, demùm irreuerenter foras eijciunt,vtpotè delitæ debacchantes,quæ nec timuerunt deum,nec hominem reuerentur. Sic verò prophanatum eſt ſanctuarium, luget Syon,Sancti Petri ſacrarium ſedet in triſtitia, regum receptaculũ, domina eccleſiarũ facta eſt in opprobrium & deriſum, vię Syon lugent, quia omnes portæ eius deſtructę, ſacerdotes eius gemẽtes,& ipſa oppreſſa amaritudine,facti ſunt hoſtes eius in capite,inimici illius locupletati ſunt,quia dominus locutus eſt ſuper eã: Et quid locutus eſt dominus? prædixit vt à ſenioribus noſtris audiuimus,iſtud facinus prædixit & vindictam deferendã ob necem ſancti Thomæ martyris & Archiepiſcopi Cantuar.donec ſacrarium VVeſtmonaſt. humano ſanguine fœdaretur timenda eſt vindicta, rogandus eſt dominus vt fiat pax & veritas in diebus noſtris.

Cædes perpetrata in templo Weſtmonaſt.

Peracta apud VVeſtmonaſterium cæde prædicta, paſtores eccleſiæ congregati, aliquandiu dubitauerunt quid faciendum foret, vtrum videlicet metu materialis gladij, gladio ſpirituali percuterẽt, vel omninò renũciarent poteſtati & viribus ſancti Petri: tandẽ (quãuis tardè) concepta audacia, Metropolitanus pontifex cum quinque ſuffraganeis procedit in publicum, & terribiliter fulminauit excommunicationis ſententiam in omnes qui huic nephario operi interfuerant,vel qui illis cõſilium impenderant aut iuuamen: pręcipuè autem & nominatim in dominũ Alanum Buxhul, & dominũ Radulphum de Ferrarijs, qui horum malefactorũ fuêre capitanei & ductores, demùm tamen regem & matrem eius,necnon & auunculum ducẽ Lancaſtriæ ab hoc anathemate ſpecialiter exceperunt. Londonienſis verò antiſtes apud ſanctum Paulum, dominicis ferijs quartis & ſextis, in dictos malefactores diu prædictam continuãdo ſentẽtiã terribiliter publicauit, vndè factũ eſt,vt plures ex illis tam terribilis fulminis aduſtione perculſi, citiùs pœnitendo ad pacem eccleſiæ ſe conferrent.

Prima executio per epiſcopos in malefactores.

Dux aggerat ſibi inuidiam.

Pactum eſt per idem tempus conſilium apud VVindeſor, ad quod dux Lancaſtriæ cum cęteris qui eum ad mare (vt ſuperiùs dictum eſt) comitati fuerant, iam poſt exhauſtam pecuniam & nil geſtum proſperè redierat, vt ore communium dicebatur. Dum igitur veniſſet & audiſſet de tam terribili fulmine indi-esab ore miſſo Londoniẽſis præſulis, egrè tulit, & præcipuè autem abhominari ſe dixit tantam in eo proteruiam, qui cum litteras regias ſupplicatorias accepiſſet, vt deſiſteret, vt differret publicationem pręd ictæ ſententiæ, ipſe nihilominùs Regijs contemptis precibus, perſeueraſſet in pertinacia præconcepta. Et maius abſurdum aſſeruit inuitatus à rege ad idem cõſilium venire, ſuperbè contempſiſſet. Quapropter affirmauit, ſi rex iuberet, ſe velle properare Lõdonias, & illum contumacẽ epiſcopũ, inuitis Londonienſibus (quos ribaldos vocabat) violenter ad conſilium adducturum. Præterea dicebantur omnia quæ ſceleratè geſta retulimus apud VVeſtmonaſt. eius iuſſu & conniuentia perpetrata, vndè commota ſunt corda multorum & ora ad male ſentiendum vel loquendum de perſona ſua.

Parliamẽtum Glouerniæ.

Circa feſtum ſancti Lucæ Euãgeliſtæ factũ eſt parliamentum apud Glouerniam, inſtigatione quorũdam peruerſorum, qui ſemper aliquid noui moliebãtur incommodi ſacerdotio ſiue regno, & ea cauſa quammaximè, quia credebãt epiſcopos & plebem regni communem, necnon & Londonienſes minus audere reſiſtere vel cõtradicere votis eorum in partibus tam remotis. Nempè retulit fama vulgaris, quòd ineſtimabili ſumma pecuniæ decreuerant regnum mulctaſſe, ac etiam ſanctã eccleſiam de pluribus poſſeſsionibus ſpoliaſſe, ſi fuiſſent ſuum peruerſum propoſitum conſecuti. Et idcirco locum illum elegerant præmeditato facinori, ne Londoniẽſes, ſi Londonijs fuiſſet parliamentum prædictũ, ſua auctoritate vel potentia eorum conatus vllatenùs impedirent. Sed ipſe conſiliũ eorum diſsipauit qui perdit ſapientũ ſapientiam, & prudentiam prudentium reprobat ſolo nutu. Reuera cor archiepiſcopi & cęterorum epiſcoporum, vt creditur, à domino confortatum & viſitatum eſt, & tam firmiter ſolidatum, vt decernerent inter ſe nihil concedendũ, quod in præiudicium eccleſiæ vel damnum aliquod redundaret, quorũ conſilio maligno non latuit. Quare ipſi verentes pati repulſam cum dedecore, ſe in lucis angelos transformarunt, nihil pro tunc omnium quæ decreuerãt temptaturi, ſed vniuerſa facturi quæ ipſe Archiepiſcopus & ſuffraganei pro tunc vel diſcernerent vel iuberent. Ne autem omninò nullum damnum inferrent patriæ, hoc egerunt, vt regi de quolibet ſacco lanæ per annum præſentem vna marca à mercatoribus penderetur, & de qualibet argenti libra rerũ venalium, quæ de vltramarinis partibus aduehuntur, & ab emptoribus cõparantur, ſex denarios regi perſoluẽdos cẽſuerũt.

Nuncij Papæ noui.

Ad idem parliamentum venerunt ſolemnes ex Italia Papales nuncij, petentes ſuccurri domino Papæ in arcto conſtituto per regem & magnates, declarantes iniurias & damna, quę idem dominus Papa pertulit inſolẽtia apoſtatarum Cardinalium, qui nitebantur eundem cum vniuerſa eccleſia ſubuertere & infirmare. Venerunt & nuncij eorundem Cardinalium, afferentes litteras decem ſignatas ſigillis, petentes & ipſi auxilium præſtari Cardinalibus, allegantes fortiter pro eiſdem. Sed domino deo fauente qui cuncta iuſtè diſponit, repulſi ſunt apoſtatici, & admiſsi Papales, promiſsumq; ſubſidium domino Papæ gratanter quam citò tempus exigeret oportunũ. Cantuarienſis nempè Archiepiſcopus perpendens publicã falſitatẽ & errorem manifeſtũ per ſcripta eorundẽ, in quo idẽ cardinales voluntariè verſabantur, & execrans eorũ actus ſceleratos vehementer, ſpiritu Dei ſubitò agitatus, cepit hoc thema: Vnus erit paſtor noſter. Nam inuenit in eorum litteris electionem factam de illo Apoſtolico, &

ita lu-

&c ita luculenter illorum populo declarauit errorem, & permulta argumenta, & præcipuè per eorum dicta propria, vt omnibus conſtaret illorum malitia, & error innoteſcat execrandus. Abierat tunc quidam è Cardinalibus, qui quondam fuerat Ambianenſis epiſcopus, iuſſu venerandæ memoriæ Papæ Gregorij ſupradicti, ad ſedandum quaſdam diſſentiones apud Pyſas, quæ ortæ fuerant inter Papam & ciues eiuſdem vrbis. Qui audito de morte Papæ Gregorij, & de electione noua facta, tunc quidem ibidem morari decreuit donec noua reciperet à fratribus aut à Papa. Quod & factũ eſt. Sed expoſt in breui apicibus accitus Apoſtolicis, properauit ad curiam mandatis Papalibus pariturus. Poſt cuius aduentum cum nouus Pontifex intraſſet conſiſtorium, cæpit ethicè tractare de multis, & inter multa diſputare contra Cardinalium auaritiam, qui fuluo corrupti metallo, aut excæcati pecunia, plus venabantur argentum quàm pacem gentium ad quam miſsi fuerant inter regna reparanda.

Cardinalium Increpatio à Papa.

Ambianenſis autem amplius publicè deteſtabatur & condemnauit perfidiã, imponendo ſibi cum ſæpius miſſus fuiſſet à Papa Gregorio prædeceſſore ſuo, vt quoquomodo pacem inter Angliæ & Franciæ regna firmaret, & ipſe ineſtimabiles auri & argenti ſummas pro labore ſui itineris iuſſu Papæ de vtroq; regno cepiſſet, omiſſo ſuæ legationis officio, non curauit paci prouidere regnorum, ſed potius elaborauit vt diſſentiones & odia continuarentur inter reges diutiùs, vt dum ipſe ſæpiùs deſcenderet taliter ſub vmbra firmandæ cõcordiæ, rediretquè multoriens, infecto negotio, ſuo prouideret vberiùs infando marſupio de malè quæſita pecunia releuata de Chriſti patrimonio vtroque regno ſophiſticè ſpoliato. Ambianenſis verò his auditis, in furore mentis erexit ſe cum indicibili faſtu, & in propatulo extento digito domino Papæ hæc verba furioſè reſpondit. Tu (inquit) tanq̃ Barrenſis mentiris. Et mox relicto conſiſtorio cum contumelia receſsit à conſpectu Papali. Quem illico ſecuti ſunt plures è Cardinalibus qui parti ſuæ fauebant, vel conſimilia ſcelera obligabant. Quos omnes dominus Papa confeſtim ſuis priuauit titulis, & alios ordinauit numero viginti nouem diuerſorum regnorum, homines excellentiorum dignitatum, vtpote Archiepiſcopos, Epiſcopos, Archidiaconos, inter quos & Londonienſem de regno Angliæ cenſuit eligendũ. Cardinales igitur Apoſtatici guerram apertè contra Papam auſi ſunt ſuſcitare, & ipſum & ſibi fauentes perſequi vſque ad diuiſionem corporis & ſpiritus ſtatuerunt. Et vt eorum conatus ampliora ſortirentur robora, eligunt quendam altis ortum natalibus in Papam ex Gallia, qui ipſi Francorum regi & pluribus ex Franciæ magnatibus linea conſanguinitatis erat iunctus: amplius autem ad diffiduciandum dominum Papam hanc eidem Epiſtolã plenã minis & terroribus tranſmiſerunt.

Furioſa reſpõſio Cardinalẽ à domino Papa.

EPiſcopi, præsbyteri, & diaconi, cardinales apoſtolica ſede vacãte, Bartholomæo quondam Archiepiſcopo Barrenſi ſpiritum conſilij ſanioris. Exigit ſanctitas, & catholicæ fidei puritas, & chriſtiani populi deuotio ſalutaris, totiuſque eccleſię ſtatus clara profeſsio ac ſalus animarũ Chriſti fidelium ſingularis, vt ea quæ diſsimulatam in fide maculã, ſubuerſionẽ in Chriſticola populo, ſtatus Eccleſiaſtici eneruationẽ, ac euidentia animarum pericula inducerent, palam notificentur omnibus, & annuncientur in populis, & iuxta doctrinam euangelicã ſuper tecta prædicentur, ne per indiſcretum ſilentium in errore relinquãtur hi qui poterant erudiri, ac hij ad quos ex officio pertinet ſubiaceant reprehenſioni prophetæ, dicentis: Prophetæ & prædicatores tui videbant tibi falſa & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, vt te ad pœnitentiam prouocarẽt. Cum igitur Apoſtolica ſede vacante, per obitũ pię recordationis domini Gregorij Papę vndecimi, qui mẽſe Martio proximo prętérito in vrbe diẽ clauſit ex-

Epiſtola erronea Cardinalium apoſtatorum.

tremum, nos pro electione futuri pontificis (vt iuris & moris eſt) celebranda, in conclaui ad hoc in apoſtolico palatio, in quo idem ſanctæ memoriæ dominus Gregorius obierat deputato, coueniſſemus, populus Romanus etiam ad campanæ ſonum congregatus hoſtili more locum totum circundans, abintus & ab extra totum ferè implens palatium, & cum terrore vehementi minas etiam ſuperaddens, quòd niſi elegerimus & ſine mora Romanum vel Italicum, ſtatim incideremur per fruſta. Etiam congruo ſpacio, omnes in quo ſaltem de perſona idonea deliberare poſſemus, penitùs nobis ſubtracto contra voluntatem & propoſitum noſtrum ad eligendum Italicum, ſubitò & ex abrupto per violentiam & metum corporis coëgerunt inuitos. Propter quod, ad euitãdum mortis duntaxat periculum aliàs non facturi, vt etiam tunc palam inter nos diximus, te in Papã duximus eligendum, æſtimantes te, cui tam infanda impreſſio, ſicuti & toti clero & populo nota erat, talis eſſe conſcientiæ, quòd eam nullatenus acceptares. At tu proprię ſalutis immemor, omni pura conſcientia procul pulſa, ambitioſus aliàs, mundani honoris ardore quammaximè inflãmatus præſentatione electionis huiuſmodi, ab illis qui à nobis in vrbe remanſerant, etiam per metum extorta contra canonicas ſanctiones in ſcandalum maximum cleri & populi Chriſtiani, ac exempli pernitiem electioni huiuſmodi, licèt nullæ & inualidæ ipſo iure cõſenſiſti. Necnõ metu & ipſius metus cauſa adhuc proculdubio perdurante in vrbe intronizatus & coronatus de facto, te in Papam nominaſti. Qui à ſanctis & ſapientibus patribus, & à iure communi apoſtaticus anathematizatus, Antichriſtus & totius chriſtianitatis inuaſor ac deſtructor potiùs & merito nominaris. Nempè igitur cum iſta tua tam nephãda intruſio in papatu iam ſit diuulgata per orbẽ, veluti tã notoria, quòd iã alicubi celari nõ poteſt, cũ hoc tẽpore videlicet modicũ ante paſcha factũ fuerat, quãdo de vniuerſis partibus Chriſtianitatis maior adeſt populi multitudo in vrbe, quòd errores plurimi pululare inceperũt, & fideliũ Chriſtianorũ illaqueari conſcientiæ, tuq; diutiùs expectatus, & in ſecreto charitatiuè admonitus immemor ſalutis proprię, totũ in præcipitiũ cupiens trahere clerũ & populum vniuerſum, ad cor redire non curas: ſed inanẽ & tranſitoriam mundi gloriam, ſaluti animæ, & aliorum Chriſti fidelium anteponens, animo obſtinato ſatagis ipſum papatum tyrannide poſsidere, qui per oſtium nõ intraſti. Nos non valentes præmiſſa ſaluis cõſcientijs amplius ſub diſsimulatione tranſire, ad tuam & aliorum Chriſti fidelium notitiam, omnia pręmiſſa, licèt ipſa tam ſibi quàm penè toti clero & populo exiſtant notoria, deducentes te anathematizatum ac tanquam intruſum ad papatũ, nulla electione canonica præcedente, totius chriſtianitatis inuaſorem, qui caput ipſius chriſtianitatis inuadere non formidas, deſtructoremquè qui vt ſub tua occupatione tyrannica efficere ſatagis, vt ferè Sacramenta deficiant, & vt Chriſticola populus tanquam vero paſtore carens per abrupta deducatur in deuium. Publicamus & etiam denunciamus te nihilominùs exhortantes & obſecrantes, per viſcera miſericordiæ Ieſu Chriſti, cuius Eccleſiam ſponſam ſuam non erubuiſti inuadere, vt de fine cogites, ad quem te trahit plenitudo dierum, ad deum & puram conſcientiam dirigas aciem mentis tuæ. Ipſámque beati Petri ſedem ſanctiſsimam, quam ſine titulo occupas, liberam & vacuam omninò dimittas, inſigniáq; deponas papalia, & ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium, papatus & Romanæ Eccleſiæ abſtineas indilatè, ac alias Deo & eccleſiæ ſuæ ſanctæ per fructus verę pœnitentiæ ſatiſfacere ſtudeas iuxta poſſe. Quod ſi feceris, gratiam Dei & gloriam mundi, & laudes cleri & populi, ac acerbarum pœnarum per iura canonica tibi impoſitarum ac imponendarum remiſsionem cum vniuerſa diligentia

mereberis

mereberis obtinere, aliter indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli, ſanctorumque omnium non immeritò incurſurus. Noſque diuinũ & humanum cõſilium cum Chriſti ſponſa & omnium Chriſtianorum quorum mater parte proculdubiò violatur inuocabimus, alijſq; vtemur remedijs per canonicas ſanctiones conceſſas abinde, & anteà nullam ſpem de miſericordia habiturus.

Hanc ergo epiſtolam plenam veneno & malitia, idem cardinales ſchiſmatici doloſè confinxerunt, & eã publicè domino Papæ (vt ſupra retulimus) trãſmiſerunt, deſiderantes per eandem commune vulgus & innocentem populũ à vero paſtore ſuo fraudulenter auertere, & in fauorem eorum talibus inclinationibus inclinare. Vndè ipſo elaborante qui noſtris gaudet in periculis, & Eccleſiæ lætatur perturbationibus & procellis inimico homine, qui ſolet puro tritico ſuperſeminare zizaniam, multi ſeducti ipſarum doctrinarum ſequerētur errores in breui ex diſcipulis facti magiſtri, vtpotè potentes Francorum cũ ipſo eorum rege, & alijs qui nõ parum nauiculam Petri, ſponſam Chriſti, matrem Chriſtiani populi perturbarunt hoc modò ſuis miniſtris mille artifex viam prouidit quã deſiderium eorum attulit eis, & non ſunt fraudati à deſiderio ſuo ſaltem pro tempore, quo ſponſus eccleſiæ Chriſtus Petri nauiculam inter tot fluctuum perturbationes agitari permiſit.

Reſponſio epiſcoporum catholicorum ad litteram pſeudocardinaliũ.

VNiuerſi Chriſti fideles, ſuo ſacroſancto charactere inſigniti, ſuper firmam petram fidei ſic fundati, vt manutenente domino, & noſtræ ſanctæ fidei irrigante radicē, nullo turbine hæreticæ ſeu ſchiſmaticæ perſuaſionis extirpari poterimus aut euerti: Iohãni epiſcopo Præneſtino, Gulielmo titulo ſancti Stephani in Celio monte. &c. nõ prout nobis ſcribitis miſeratione diuina ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalibus, immo ſup vos maledictione fulminante, lupis rapaciſsimis totius gregis Chriſti inuaſoribus, ac vulpibus callidiſsimis vineam domini Sabaoth cupientibus demoliri, non ſalutem ſed languorem, non gaudium ſed mœrorem, & indui ſicut duploide confuſione veſtra. Tenor inſipidus litterarum veſtrarũ, quas inſtigante diabolo, per omnes & ſingulas Chriſtianitatis prouincias temerè deſtinaſtis, corda & intima quæq; noſtra ſauciauit, non inquam fidei noſtræ læſione, ſed pia cordis compaſsione de tam horrendo ſcandalo in eccleſia ſancta dei nouiter ſuſcitato, verũtamen de vobis per quos ſcãdalum venit. Nam pallida facta eſt matris Eccleſiæ facies, pallore nempè turbationis immenſæ, & ex errore ſcelerum veſtrorum à ſæculis inaudito, qui putabamini eſſe legis æmulatores, ſed eſtis ſacrilegij, rubor verecũdiæ interdum conſpergitur, dum ex veſtris actibus ſcandaloſis fines totius Chriſtianitatis vruntur. O veſtra deteſtabilis & infælix ambitio, qui tunicã domini inconſutilem, quam ſors beata veſtræ diſpoſitioni non annuit, ſcindere nititur, & partiri, quæ diuiſionem non patitur, ſed congaudet potius vnitati. Serui nequam, ex ore veſtro iudicandi modum electionis ſummi Pontificis nuper celebratæ nobis per litteras veſtras declaraſtis, dicentes, quòd conclaue veſtrum vallauit armatorum indomita multitudo, minas vobis facientes terribiles & læthales niſi eligeritis Italicum vel Romanum, nullam tamen certam vobis limitando perſonam ad quam compellerent eligendam.

Manifeſtum eſt igitur quod perſonam quam vos conceditis elegiſſe liberè & non coactè, & ſic quantum ad perſonam à vobis tunc electam tenemus firmiter, & tenebimus ipſam electionem eſſe & fuiſſe ritè & canonicè celebratam, & ipſo electo, intronizato, & coronato tanquam ſacroſanctæ eccleſiæ vero capiti, & Petri ſucceſſori, & in terris Chriſti vicario fideliter adhæremus, & ipſius monitionibus, & dictis, & factis vt veri fideles & catholici humiliter

permittimus obedire, veſtram pernicioſam rebellionem & ſacrilegam ac hæreticam contumaciam, in exemplum damnabile non trahentes. Deteſtemur inſuper veſtram vecordiam, qui cum in acie eccleſiæ ſitis conſtituti velut pugiles & oppugnatores orthodoxæ fidei, & eccleſiæ libertatis capellos in capitibus rubeos comportantes, ob ſignum ſtrenuitatis & audaciæ, quòd intrepidè vſque ad mortem certare pro iuſtitia deberetis, quomodo metus mortis vos inuaſit & vicit, vt perire iuſtitiā ſineretis, quomodo qui vos columnas eccleſiæ nominatis, facti eſtis & infirmi & debiles, vt ſuſtinere nō poſſetis tectum quin rueret. Nūquid affuit ibi Sampſon, qui longè prius obierat. Sed dicetis fortaſſe ad excuſationes in peccatis, quòd Petrus petra fidei, & poſt Petrum Chriſtum primum Eccleſiæ fundamentum ad vocem ancillæ hoſtiariæ expaueſcens ipſum Chriſtum deteſtando & iurando negauit. Cuius infirmitatis vos eſtis particeps & ſequaces, Genimina viperarum, callidi ſerpentes veneno nutriti, ſi amaram guſtatis herbam, guſtate ſimiliter dulcē & ſuauem. Et poſt capitis veſtri damnabilem negationem redite cum Petro ad confeſsionem. Verùm verbum hoc ſeminamus ſuper Petram, cum veſtra deteſtabilis obſtinatio, inde proditoris vos efficiat participes & cōſortes, cuius iniquitas reſidet ſuper talentum plūbi. Cæterū non exiſtimet veſtra ſtulta cęcitas & cæca ſtultitia, quòd illa verba, quæ interdū in veſtris literis vidētur ſapere pietatē & zelū domus dei, nos cōmoueāt vel quicquā vobiſcū conſentiendo perſuadeant, ſatis enim luculenter perpendimus, quòd ipſa verba fermento Phariſæorum conduntur, à quo in euangelio Chriſtus ſuos cauere præcepit. Locum ergo quē elegiſtis veſtris ſceleribus perpetrandis idoneum vobis nominatis, oſtendentes clarè vos verum caput eccleſiæ reliquiſſe, & effectos membra diaboli in deſertum abijſſe cum Iuda proditore, vbi voſmetipſos eſtis laqueo ſuſpenſuri, vt de vobis verificetur id propheticum: Fiat habitatio eorum deſerta, & in habitaculis eorum non ſit qui inhabitet. Et iterum de ſingulis veſtrum dictum eſt: Fiant dies eius pauci, & Epiſcopatum eius accipiat alter. Præterea comitis fundorum claram famam veſtris commendationibus in toto Chriſticola populo denigraſſis; cum dicat poēta. Idem eſt laudari à turpibus & ob turpia. Animaduerte igitur fundorum comes, quod per quamplures Chriſtianorum fines eras incognitus, & eo infæliciùs præſertim, cum iam tibi non nomen ſed ignominiam perquiris, inimicos Chriſti & vnitatis eccleſię diuiſores, ac pacis & tranquillitatis totius chriſtianitatis turbatores inuitando, eos in ipſorum deteſtabili perfidia confouendo, vt etiam contra Chriſtum & populum catholicum ædificaſſe videaris aſylum. Exurge ergo ô comes, & mures de pera proijcias, de tabernaculo tuo fuga ſerpentes, & carbones ſulphureos à ſinu tuo excute, ne flamma inextinguibili te exurant, & dei gratiā & benedictionē totius populi Chriſtiani, gloriā mundi & cōmendationem adipiſceris, & diuinam mereberis effugere vltionē. Dat. &c.

Captio caſtri de Berewico.

CIrca idem tempus, videlicet die Iouis proximo ante feſtū Sancti Andreæ apoſtoli, latrones de Marchia regis Scotiæ furtiuè intrauērunt caſtrum de Bervvico noctanter, per quoddam foramen cuiuſdam turris, & conſtabulariū dicti caſtri Dominum Robertum de Boynton militem ſtrenuum ibidem imparatum inuenientes occiderunt, vxorem verò eius & filios, ac etiam familiares alios exire permiſerunt, ſub conditione reddendi eiſdem duo millia marcarū infra tres ſeptimanas ſequentes, vel aliàs, reddendi eorum corpora cuſtodię carcerali. Deinde in craſtino, idem veſpiliones exeuntes patriam contērminā peruagantes, oues & boues & diuerſi generis animalia rapuerunt, & ad caſtrū pro eorū victu perduxerunt. Sperabatur autem à multis, quòd hæc facta ſunt conſilio & fauore procerum regni Scotorū. His auditis, dominus comes Northum-

thumbrorum animoſè ad obſidendum dictos malefactores aduolat, & abſque mora (adunatis quaſi quadringentis armatis) inſultum facit ad caſtrū, deterres incluſos inſuper cū petrarijs & alijs machinis bellicis per lōgam moram. Collocauerat autem idem comes ſemetipſum & filium ſuum primogenitum Hēricum, qui primo tunc ſuum vexillum diſplicuit, ad magnam portam ipſius caſtelli. Dominum verò Alanum de Heton, cū ſuis ad aliam partem, dominū Thomam de Ilderton cum ſuis ad aliam partem, & vniuerſos de familia de Herones ad quartam partem. Et adiutorio altiſsimi inuocato, inſultum fecêre vnanimiter quilibet in ſua cuſtodia contra muros. Nec defuit incluſis animus, quin fortiter & viriliter repellerent Anglos inſiſtentes contra eos, & arcerent eos ab ingreſſu amplius quàm per duas horas. Tandem poſt magnum longūq; conflictum, fortuna noſtratibus arridente, captum eſt caſtrum miraculoſè quidem, quum omnes quos diximus reſediſſe in circuitu eius, domini ſimul & ſemel intrauerunt, quilibet videlicet in ea parte quam ceperat expugnandam. Occiſi ſunt ex Anglicis tantū duo, & plurimi vulnerati. Ex Scotis verò ad numerum quadraginta & octo contriti ſunt gladioq; cōſumpti, vno tantummodò ad vitam reſeruato, qui Scotorum conſilia ediceret noſtræ genti: ſicquè operarij iniquitatis ceciderunt (fauente deo) in foueam quam fecerunt, & penè omnes malefactores Marchiæ contriti ſunt ſuperbia ſua repentè, qui putabant ex hoc vno ſucceſſu Anglis exterminium irrogaſſe. Cum vtique primò eorū irruptio in dictum caſtellum comiti Northumbrorum nunciata fuiſſet, miſit ad comitem de Dunbarre, qui eſt cuſtos Marchiæ ex parte Scotorū, inquirens ſi eius cōſciētia vel conſilio fuiſſent treugæ taliter violatæ, & hæc omnia perpetrata. Qui affirmauit ſe nullo modo horum conſcium extitiſſe, nec iſtam iniuriam præſciuiſſe, quinimmo promiſit ſe velle communiter cum comite Northumbriæ ad locum properare, & quantum in ipſo foret auxilium impendere ad extorquendum ipſum caſtrum de manibus perfidorum. Veniens autem iuxta condictum, requiſiuit eos virtute treugarum, vt redderent caſtrum (quod iniuſtè occupauerāt) regi Angliæ vel comiti Northumbriæ, ſeu attornato regis. Qui more gentis eorum reſponderunt tam breuiter quàm procaciter, ſe nullatenus regi Angliæ caſtrum illud nec regi Scotiæ reddituros, quinimmò ſeruarent illud vſibus regis Franciæ contra omnes homines quamdiu viuerēt, quod & opere compleuerunt. Nam octo diebus ſeruantes illud, nono die (vt prædicitur) gladio perierunt.

De diſſentione inter regē & Britones.

Rex Francorum eiſdem diebus coacto parliamento Pariſius, proceres Britanniæ qui adfuerāt, iurare compulit ad reddēdū villas munitas & caſtella quæ habebant in manibus, ſibi vel eius aſsignato, quādocunque placeret eidem regi petere ab eiſdem. Nolentes autem quoſdam ſe aſtringere huiuſmodi iuramento, mortis interminatione deterruit, & iurare coëgit multos. Britanni verò poſt dictum Parliamentum feſtinantes ad propria, munierunt ſua loca, comportantes frumentum & cætera neceſſaria ad inſtaurandum caſtella ſua. Rex autem Frāciæ paulò poſt miſit Bertrandum Cleykin cum exercitu copioſo, ad extorquendum præfatas munitiones de manibus Brytannorum, & imponendum Francos ſuos. Sed Britones non ignari de aduentu eorum reſtiterunt eis viriliter, arcentes eos à finibus Britanniæ cum armata manu valida, & retrocedere compulerunt. Et hac occaſione facta eſt diſſentio inter regem Franciæ & Britannos. Tranſit annus iſte lætus & habundus victualibus: Eccleſiæ perturbatus propter errores excreſcentes in clero: Triſtis propter mortem Papæ Gregorij, Angliæ, Franciæ, atque Scotiæ: Britāniæ ſuſpectus, moleſtus, & inquietus, propter motus varios & euentus.

Annalis concluſio.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo nono, qui eſt annus regni regis Richardi ſecundi poſt conqueſtum ſecundus, eodem anno dominus Robertus Rous, miles egregius & cuſtos villæ de Scherbourgh, poſtquam Gallicos pluries infeſtaſſet, & cepiſſet Oliuerum fratrem Bertrandi Cleykin, & alia multa regno Angliæ feciſſet vtilia, reuerſus eſt in Angliam, & miſſus eſt ad cuſtodiam illius loci Dominus Iohannes Herleſton.

Hugo Caluerlee à Caleſia reuocatur.

Dominus Hugo Caluerlee per idem tempus vocatus eſt à Caleſia, quam ſtrenuè cuſtodierat, ad totius Angliæ commodum & honorem, & factus eſt Admiralius maris. Et dominus Thomas Percy aſſociatus eſt ei ad obſeruandũ ſemitas maris per vnum annum. Dominus VVilhelmus de Monte acuto comes Sarum miſſus eſt Caleſiam loco Hugonis Caluerlee, qui non modicum poſt aduentum ſuum prædas egit infra Galliam, & inſtaurauit Caleſiam de non parua multitudine diuerſi generis animalium & iumentorum.

Acta Hugonis Caluerlee & Tho. Percy in mare.

Eodem tempore dominus Hugo Caluerle, & dominus Thomas Percy profecti ſunt ad mare cum magna multitudine armatorum, qui Britannicum perſcrutantes Occeanum, obuiauerunt ſeptem nauibus onerarijs, & vni naui bellicæ, onuſtis vino, quas leui negotio ſubactas ceperunt & Briſtolium tranſmiſerunt. Quum autem circa littus maris Armorici perueniſſent, exierunt de hominibus dictorum Hugonis & Thomæ ad deprædandum patriam conuicinam. Quidam verò miles nomine Galfridus Cormel in inſidijs deliteſcens, cũ magna manu bellicorũ hominũ irruit in eos improuiſos inſidiarum talium, & cepit quotquot aſcenderant ſuper terram. Mandauerat tamen ſuis ne cuiquam nocerent ex ipſis, ſed captos illæſos omninò ſeruarent. Quod & factũ eſt. Igitur dominus Galfridus ſumens homines quos iure belli ceperat, properauit ad dominum Hugonem Caluerlee ſub conductu, & reddidit ſine redemtione homines ſupradictos, promittens, ſi idem dominus Hugo vellet in regionem aſcendere, multum placeret dominis & habitatoribus ipſius terræ, & quòd ipſi parati fuerunt ad liberandum ſibi villas munitas & caſtella, ſi tamen vellet morari ad regionis cuſtodiam. Obtulit inſuper idem Galfridus nomine principum regionis ſibi victualia, & mille equos exercitui ſuo, ſi placeret ei per patriam equitare. Sed idem dominus Hugo, quoad equitationem vel moram excuſans ſe, dixit aliud ſe habere opus cõſummandũ quod ſuſceperat, nec poſſe vacare pro tunc vllo modo, ad ſatiſfaciendum votis eorum.

Archiepiſcopus Caſsiliẽſis.

Sub eiſdem diebus venit à Roma Archiepiſcopus Caſsilienſis Hibernicus, qui illuc miſſus fuerat vrgentibus quibuſdam cauſis, reportans magnam poteſtatem ligandi & ſoluendi indultam ſibi ab Apoſtolico. Cum autem veniſſet Londonias, habito ſermone ad populũ, denunciauit regem Franciæ, & quotquot Antipapæ adhærebant inuolutos excommunicationis ſentẽtia, aſſeuerans etiam iam Angliæ fore tempus acceptabile tam in cauſa regis Angliæ ad inuadendum regnum Franciæ, præſertim cum eſſet veriſimile quòd rex anathematizatus non haberet fiduciam reſiſtendi.

Proclamatio contra Papã.

Circa idem tempus rex Franciæ fecit proclamari per vniuerſum regnum ſuum, quòd nullus pareret vel obediret Vrbano Papæ. Quod ſi aliquis attemptaret decollandum ſe noſceret, & omnia bona ſua Regijs vſibus confiſcanda.

Parliamẽtum Londini.

Eodem anno factũ eſt parliamentum Lõdonijs, in quo fuit ordinatũ, quod immunitates & priuilegia eccleſiæ VVeſtmonaſt. illibata manerẽt, ſed appoſita eſt modificatio ſatis rationabilis atque vtilis ſuper impunitate illorũ, qui pro debito illuc eſſent de catero fugituri. Nam cum prius quidam quibus erat ſuperabundans ſubſtantia ad reddendum quibus obligãtur debita, ſcrupuloſam

sibi

ſibi formantes conſcientiam, illud fugerunt, ibidem lætos ducẽtes dies in commeſſationibus & conuiuationibus, quorũ bona ſeu poſſeſsiones eadem gaudebãt immunitate vbicunq; locorum ſiti eſſent, qua ipſorum domini exiſtentes, intra libertatem VVeſtmonaſterij fruebantur, ac per hoc nonnunquam hi quibus debebantur pecuniæ defraudabantur nequiter & depauperabantur, dum eorum debitores commorantes ibidẽ, vel omninò recuſabant ſoluere quæ debebant, vel quibus debebant, dimidiũ pro toto recipere compellebant, & ita (vt diximus) ſemper pars iuſtior iniuſtè grauabatur. Statutum eſt, vt Eccleſia quæ iuſta debet vniuerſa diſponere, iuſticiæ non præiudicet, ſed ſicut illa ſuis debet gaudere priuilegijs, ita debet omnem iuſticiam adimplere. Quapropter ordinatum eſt, vt pro debito confugientes ad libertatem VVeſtmonaſt. ſi actor hoc expetierit preconis voce, facta proclamatione in loco vbi eſt veriſimile quòd talis proclamacio debet venire ad audientiam debitorum, moneantur parere iuſticię. Quod ſi noluerint, extunc liceat miniſtris regijs inueſtigari bona debitorum, vel intrare poſſeſsiones eorũdem, & venditionẽ facere de bonis ſeu poſſeſsionibus talium, donec plenè creditoribus perſoluatur. Item cõniuẽtibus quibuſdam qui ſemper aliquid incommodi nunciabant, ordinata eſt noua taxa ad opus regis, parcendum enim decreuêre communibus qui exactionibus præteritis penè depreſsi fuerant. Duces videlicet Lancaſtriæ & Britanniæ ſoluerent viginti marcas, ſcilicet quilibet eorum decem marcas, Archiepiſcopi verò tantum. Comites autem ſex marcas, Epiſcopi quoq; & abbates mitrati tantum, nõ obſtante quod Abbates tenerentur ſoluere pro ſingulis capitibus monachorũ ſuorum. 40. denar. In quo de certo patet manifeſtiùs eos bono modico caruiſſe, qui talia ſtatuêre, dum quilibet pauperrimus abbas pro cornibus ſuis teneretur ſoluere tantum ſicut ditiſsimus comitum vel Epiſcoporum, & vltra pro Monachis ſuis donec excederet taxam dictum. Nullus præterea iuſticiatius, vicecomes, miles, vel armiger, rector, vicarius, vel ſimplex capellanus ſubterfuget hãc taxam, ſed ſi habitura ſit euentus ſordida præda bonos, deus nouit.

Hoc anno poſt Paſcha domini Vrbani Papæ milites cum Romanorum & Italicorum exercitu inierunt bellum aduerſus Antipapę exercitum, qui dicit ſe Clementem, & aduerſus Britones qui omninò fauebant eidem: & ceſsit noſtris victoria fauente deo. Occiſiquè ſunt ex antipapalibus quinque millia, ſiue plures, ex cõmunibus exercitus & campi milites ſexaginta, cum eorum campi ductore Bernardo Delſale. Quod audiens, non Clemens ſed penè demens factus antipapa, cõcito fugit, ad quoddam caſtrum reginæ Neapolis, quod vocatur ſpelunca, ibidem latitans, & in terra comitis fundorum donec furtiuè tranſuectus eſt à ſchiſmaticis Auinion. Sperabat nimirum in vmbra alarum regis Francię, quem nouit parti ſuæ fauere, & idcircò illum locum pro maiori ſecuritate cenſuit expetendũ. O deteſtanda, prophana, damnãda, non ignorantia ſed malicia huius regis, qui non ignorat quàm iniuſtus, quàm inualidus, quàm vilis ſit titulus huius pſeudopapæ, & tamen non ſolùm in perniciem animæ ſuæ, ſed multorum damnationem & interitum, & totius eccleſiæ ſubmerſionem nititur tale idolum adorare, colere & exaltare. Conſtabat vtique ſibi quòd non intrauit per oſtium, ſed aſcendit aliundè, videlicet per maceriam, & ideò damnabilis eius fauor omnibus fidelibus eſſe videtur. Suſceperat equidem epulas eiuſdem poſt electionem Vrbani Papę de eius electione concordi, de eius intronizatione, ſolio, & alijs quæ verum Petri ſucceſſorem decerent, vndè nihil aliud videtur facere, niſi talibus conſentire qui dicunt verum falſum, & falſum verum. Audierat inſuper ſicut nec eum latere poterat, Epiſtolas quas idem de greſſu Vrbani Papæ ſuo conſanguineo comiti Flandriæ direxerat, quibus eum

Bellum Papæ contra Antipapam.

verbis

verbis com mendauerat, quorum (effectum etſi nõ omninò) tenorem dicam, vt per hæc eius malitia clariùs fidelibus eluceſcat. Erat ſiquidem hic antepapa (vt præmiſimus) comitis Flandriæ conſanguineus, vir & nobilitate generis præclarus, & ſcientia literarum non minus ſpectabilis, ſi genus & ſcientia ac perfidia minimè maculaſſet. Hic igitur mox vt Vrbanus Papa pontificatum eſt ingreſſus, adhæſit eidem familiariùs cęteris, vndè & eius conſilijs ſpecialiùs eſt accitus. Quod & compertum eſt comiti Flandriæ memorato, gauiſus eſt quaſi per ipſum multa eſſet apud Papam facturus & impetraturus. Nec ſecùs accidit quam ſperabat. Nam confeſtim ad ipſum ſuas deſtinauit Epiſtolas oneratas præcibus & promiſsis, vt quendam clericum ſui comitatus, Præpoſitũ videlicet Sancti Donati transferre laboraret ad Epiſcopatum Mormenſem, ac quendam alium clericum de ſua familia in Præpoſitum Sãcti Donati faceret promoueri.

Papa facile annuit comiti Flandrenſi.

Quibus acceptis, ſtatim Cardinalis reſpectu tanti viri conſanguinei ſui, domino Papæ eius petitiones curauit exponere, nec ſegniùs à Papa quæ petierat impetrauit. Expeditus igitur pro ſuæ volũtatis arbitrio Flandrenſis petitionibus, cõfeſtim remiſit eidem ſuas literas, nuncians & ſuas petitiones auditas, & quàm benignum dominũ Papam repererat erga ſuam perſonam, cõmemorans etiam multa de ſanctitate Papæ & iuſticia, vndè precabatur obnixius vt & ipſe comes eſſet amicus eius, quem ſenſerat inprimis ſuis petitionibus ſibi tam fauorabilẽ, ac inſuper in ſuis literis curaret eidem Papæ ipſum Cardinalem ſpecialiter recõmendare. Quæ omnia idem comes adimpleuit. Expoſt verò cum ipſe Cardinalis & cæteri de collegio quibus Eccleſiæ perturbacio cõplacebat, viderent Vr-

Vrbanus Papa iuſtitiæ deditus.

banum Papam vt ſummum pontificem per omnia condecenter agere, contra auaritiam ipſorum diſputare, aduerſùs iniuſticias deceptare, & in omnes Simoniacos intrepidè terribiliter fulminare, pænituit eos feciſſe hominem. Augebat inſuper furorem eorum quòd proteſtatus fuerat ſe iuſtitiam facturum inter virum & virum, & maximè inter reges Francorum & Anglorum, per quorum penè diſcordias tota Chriſtianitas detrimentum accepit. Fauebant nimirum re-

Cardinales deſciſcunt à Papa.

gi Francorum, eius illecti muneribus, vndè & metuebant ne aliquid ſalubriter ſtatueret contra eum, per quod vel eorum minueretur commodum, vel eorum opinio penes regem. Hijs itaque & hijs ſimilibus cauſis deſciuerant ab eo quaſi vir vnus, & iſtum de quo fit ſermo ad inſtar Baal quod interpretatur vanitas erigentes ſtatuerunt ſimulacrum ſuum, & ambulauerunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt, & procidentes curuauerunt genua ſua ante Baal. Relicti ſunt tamen viri aliquot, viri iuſti, timentes dominum ex collegio Cardinaliũ, qui nõ incuruati ſunt ante eum, ſed cum Vrbano in vnitate Eccleſiæ permanſerunt. Ex quibus præmiſsis (vt dixeram) manifeſtè clareſcit quantum periculum ſuo capiti rex Francorum aggerauit, qui hæc omnia ſciens, ſed diſsimulans, nitebatur viribus & ſubſtantia totam Chriſtianitatem trahere in erroris abyſſum.

Deditio Caſtelli Sancti Angeli.

Cum hæc ita ſe haberent, arridere cæpit aliqualis aura ſerenior domino Vrbano Papæ populóq; Romano, Domino auferente opprobrium ex Iſrael, & conterente portas æreas, & vectes ferreos confringente. Portas inquã & vectes munitiſsimi caſtelli, videlicet ſancti Angeli, quod fuerat eis ſpina in oculo, in latere ſtimulus, quamdiu antepapales, Britanni videlicet, illud municipium occuparunt. Britãni reuera ad eius cuſtodiam mox in initio diſsidij inter Papam & Cardinales deſtinati, illud viriliter munierunt, bellicoſè gubernarũt, & ſtrenuè ſeruauerunt, adeò autem, vt ignominiam Romani populi redundaret, quicquid meditati ſunt, quicquid machinati ſunt, quicquid deniq; opertè compleuerunt. Romanorum namq; bona diripientes in caſtellum comportarunt, loca vicina deuaſtarũt, & obiecta quæq;, ſcilicet domos & palacia quę eis nullo

modo

modo eſſe poſſunt impedimento, machinis, trabiculis miſsilibus, & petrarijs conquaſſarunt. Erat ibidem cernere (neſcio vtrum magis miſerandum an dolendum) ſpectaculum, populum cuius patribus nulla ciuitas, nulla prouincia, nullum regnum, deniq; nec totus mundus quandoq; reſiſtere potuit, iam proprijs finibus ita arctari, ita vexari ab eo, reprobabiliter deturbari à facie mediocris caſtri, vt penè omnem ſpem amitteret reſiſtēdi, proprijs vtiq; diffidens viribus, quendam Anglicum militem Iohānem Havvkvvode in Italiæ & Lumbardiæ partibus cum non parua manu militum & armatorum militantem vocandum, vel potius multa pecunia coëmendum ad ſuum auxilium peroptimū fore putauit. Sed Britones qui in caſtello erant cùm hæc audiſſent, tutiùs rati ſunt ſe occultè domino Papæ reddere, quàm eius aduentum in ſui perniciem expectare. Conſtabat namq; eis Romanos ſicut à malitia veterum & probitate exciderant, ſic à clementia & pietate quæ ſemper antiquos Romanos victores comitari ſolebant. Et reuera Romani moderni crudeliſsimi viri ſunt, & nulla pietate præditi, præcipuè penes eos quos armis ſubiugare contingit. Hac ergo cauſa pręcipuè coacti ſunt Britones occultè cū domino Papa cōponere, vt ſaluis corporibus, tamen illæſi permitterentur abire. Dominus verò Papa, vt vir pacificus eorum petitionibus adquieuit. Redditum eſt itaq; caſtrum domino Papæ, ſed occultè & in nocte, ne fortè venirent Romani & tollerent ipſum locum & gentem. Conſtabat autem domino Papæ Romanos nullis eorum petitionibus inclinandos, nullis præcibus fore flectendos, & ideo dimiſit eos occultè propter metum qui oderunt eos. Numerus quidem eorum qui caſtrum ita tenuerāt, qui Romanos velut aſpis in ſinu afflixerant, vix excreuit ad ſeptuaginta quinq;, vndè & eos maiori odio perſtringebant, cum videbant à tam paucis eorum poſſe cōtundi ſuperbiam, & ipſos Romanos amplior rubor confuſionis inuaſit. Quare (vt diximus) nullo modo ſaluti eorum conſenſiſſent, ſi dominus Papa pro liberatione eorum Romanorum arbitrium expectaſſet. Britonibus itaque de caſtello egreſsis, & papalibus iuxta cōdictum immiſsis, per totam noctem aurum & argentum, vaſa concupiſcibilia, & vniuerſa quæ vſui Papæ prodeſſent fecit Dominus Papa ad ſuum palacium comportari. Illucente craſtino, ſenatus populuſq; Romanus cum comperiſſent deditionem caſtelli, occurrit ilico cum ſecuribus, ligonibus, & omnis generis inſtrumentis ad diruendum caſtellum, in vltionem tanti opprobrij accepti per Britones caſtellanos. Confractum eſt itaque caſtellum in ipſa die, & dirutum pro magna parte, & ita Romani de viſibili materia crudelem quodammodo cepêre vindictam.

Romanorum mores.

Eodem anno ſtipendiarij qui erant cum domino Iohanne Harleſton apud Scherburg, & maximè hij qui remanſerant poſt receſſum domini Roberti le Rous, verſi in ſeditionem dixêrunt hanc multitudinem, præſertim cum gallici omnes penè aditus, omnes vias concluſerint, per quas ſpes victus eſſe poſsit. Dominus Iohannes verò eorum neceſsitudinibus compaſſus, eorum lenire cupiens amaritudinem, dixit ad eos. Cernitis cōmilitones me eadem neceſsitate, præſum vobiſcum comiter qua vos vrgeri doletis. Et quid eſt quod vltra facere vobis debeā, decernite quid me vultis facere pro ſalute veſtra, paratum me habebitis ſiue ad vitam ſiue ad mortem: cui illi: Eſt hîc (inquiunt) non procul Eccleſia & quoddam molendinum, in quæ hoſtes noſtri ſua victualia comportarunt, tranſeamus illuc inſtructis armis, & expereamur ſi fortè nobis arrideat fortuna ſerenior. Meliùs eſt enim & honorificentiùs nobis mori fortiter, quàm fame & inædia cum dedecore deperire. Applaudit ille dictis eorum, & nocte ſequenti accinguntur ad iter: ad loca ergo prædicta perueniunt, ſed ea Gallicis repleta reperiunt. Nec mora, inſultum dant acerrimum ad vtrunq; locum, & fit

Acre certamen inter Anglicos & Gallicos apud Scherburgh pro victualibus.

fit vtrinq; magnus ſtrepitus, hinc Anglicis certantibus pro cõmuni victu, illinc Gallicis eos viriliter propellẽtibus, pro cuſtodia vtrarũq; rerum, victus videlicet

Famis vis.

atq; vitæ. Ibi videres in Anglicis non per ſpeculum vel enigma, ſed facie tenùs, quid fames imperat, quid inedia ſtimulat, dum noſtrates potiùs læthale ferrum hoſtium appetunt, ſaxa libenter ſubeunt, muros alacriter (ſed periculoſè) inuadunt, quàm famis incõmoda ſeipſos tolerare permittunt. Quid multa? pro vi-

Bellum inter Anglos & Gallicos.

ctu inſtatur audaciùs, pugnatur ardentiùs, occupant famelici ſaturatos, Anglici Gallicos, & captiuos accipiunt pro libito iure belli, redeunt onuſti ſpolijs, gaudent victoria affectata. Sed non diu perſeuerat iſta iocunditas, non longum tenet Vua comas, nec Populus vmbras, nam in ipſo itinere obuios habẽt quoſdã ex Gallicis qui bellum eis indicunt, aut captiuitatem omnibus repromittunt. Turbantur Anglici à facie verborum eorum; Gallici redeunt ad ipſos qui miſerunt eos. Nec mora, apparent Anglicis qui delituerant in inſidijs Gallici, vndè noſtrates certiores effecti de pugna, parant ſe ad glorioſè viuendum aut fortiter moriendum, inſtruunt acies, turmas diſponunt iuxta diſciplinam militaris ordinis, præponunt ſagittarios, ſtabiliunt pedites, & ipſi qui equites fuerant pedites efficiuntur. Gallici ergò videntes apparatum talem, & ipſi ſe parant & mutuis exhortationibus ſe confortant. Deindè venitur ad pugnam, manus conſerunt. Sed Gallici multò noſtratibus fortiores, primo impetu noſtros retrocedere vi compellunt. Interim architenentes noſtris præſidio fiunt, dum denſo ſagittarum imbre Francos obnubilant, dum plures vulnerant, & Plutoni commendant. Nec tamen cedunt Gallici, ſed inſtant animoſiùs, pugnant alacriùs, mortem ſi contingat ſubire pro gloria reputantes. Fit itaque perſonantium grandis tumultus inuicem ſe collidentium, gladiorum galearumq; tinnitus, vndè non mediocriter animantur partes ad res bellicas magis ſtrenuè peragendas ibidem.

Io. Harleſton comprimitur.

Dominus Iohannes Harleſton Anglorum ductor & capitaneus primus, vel vnus è primis Francos inuadens fortiter, concidens horribiliter, proſternẽs immiſericorditer, & ipſe à multitudine eorum ſe circundantium ſicut apes opprimitur, ſolo tenùs deijcitur, pedibus & hominum & equorum cõteritur, & ibidem relinquitur ſemiuiuus. Illic cernendum Anglorum animoſitatem & fidẽ, qui cum ſuum ita deiectum cernerent campiductorem, non cedere, non fugere demùm, nec mente concidere, ſed audaciùs & fiducialiùs mortem contemnentes, in campo proſtrare didicerunt. Dum hæc aguntur, & Bellona pro parte Francorum deſæuiret, dominus Galfridus VVorſelee, miles & manu prõptus & bello ſtrenuus, quem noſtrates ex induſtria ad ſuccurrendum (ſi neceſsitas vrgeret) reliquerant, improuiſè cum turma ſua ſuperuenit, duriſsimis armata ſecuribus, & Gallorum ſtationem petit, ipſoſq; inuadit, diſſipat & proſternit.

Angli victores fiunt.

Omnes itaque qui conuenerant Anglici cum eodem, viri fortes, ſcientes bellum, eleuatis ſecuribus Gallicos mactant vt pecudes, dum nullus ictus effectu careret, nullus feriendo laboraret in vanum. Quicunq; hoſtem vno ictu percuſſerat, non opus erat vt ſecundum adderet. Cernere erat ibidem fortiſsimas galeas à viris fortibus omnino diſſectas, nonnullas autem ita colliſas, vt omninò vel conquaſſato capite, vel contrito, vnũ latus adhæreret alteri, nulla arte leuandum, nulla ratione reformandum ſine diſſolutione totius operis. Affuit etiam & alia turba garcionum & aliorum, qui ad cuſtodiam equorum remanſerant, & ad ſarcinas, quæ videns iam ſtatum belli ex parte Francorum aliqualiter inclinatum, ſumpta audacia, & aſſumptis inſtrumentis, vel quæ de proprijs habere poterant vel quæ de cadentibus Francis extorſerant, repẽtè ex aduerſo ſuper Gallicos irruunt, & eos duplici contritione conterendo, dum hij iſtac cedunt, Illuc vt diximus Dominus Galfridus memoratus & ſui ſæuiunt, diſsipacionem

adducunt, & violenter, immo turbulenter ad deditionem compellunt, occiſis primitùs pluſquam centum viginti,& captis penè priſonibus ad numerum ſupradictum. Facta eſt igitur in illa die magna ſalus in gente Anglorum, & collaudabant dominum omnipotentem,cui nō eſt difficile ſaluare in paucis æquè vt in multis. Et reuerſi ſunt ad municipium cum magna gloria & ſpolijs multis, digni per omnia quibus dicatur, Vos eſtis qui feciſtis ſalutem in Iſrael,& abſtuliſtis opprobrium de gente.

Flandrenſes perfidi pro crudelitate in Anglos pœnas luunt.

Eodem anno circa feſtum Natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ manifeſtata eſt hominum malitia doloſè diligentium,& conſequenter deo volente in doloſos iuſta animaduerſione vindicatum. Malitia quidem hominum impiorum fictè loquētium,hominum perfidorum Flandrenſium,qui more Samaritanorum Iudæos quondam colentium inter proſpera,perſequentium inter aduerſa, Anglicos viciſſim & amant,& odiunt varietate temporū. Hij ſiquidem & Anglos colunt & diligunt dum conſtat eos eſſe ſuperiores,aduerſis fortiores hoſtibus,fortunatiores aduerſantibus, ſolito ditiores; ac cōtra, cùm cernunt eis aduerſa conſurgere,præualentes hoſtes inſurgere,miſerias creſcere,ærumnas augeri, negant conſilium, negant auxilium, negant fiduciam, negant notitiam, & poſtremò ipſi efficiuntur eiſdem cunctis hoſtibus ſæuiores: patuit hoc non ſemel aut iterum, ſiue tertiò,ſed puto infinities,ſi ab origine gentis eiuſdem retexere cuncta fas ſit. Patet in præſenti tempore quod noſtris damnis ſentimus, effectualiter cernimus. Enimuerò cùm dominus Hugo Caluerlee, & dominus Thomas Percy ad cuſtodiam maris deſtinati fuiſſent, obuia fuit eis bargia quædam Cornubiæ, de Villa de Foivvaye,quæ tam tranſacto tempore à rege ſibi deputato ad maris cuſtodiam ante ingreſſum dictorum militum Hugonis & Thomæ, conſumptis ſtipendijs domum redire parabat. Quam cum cognouiſſent idem milites,& cauſam ipſius reditus petierunt,& qui in ea erant cum eodem vaſe reuerterentur cum eis,promittens ſe interim quoſdam ex ſuis Angliam remiſſuros pro eorum ſtipendio renouando. Ipſi verò proprijs ceſſurum commodis arbitrantes ſi quid ex hoſtium manubijs leniter lucrari valerent,negant ſe pro tunc redituros, ſed potiùs ducunt ſe nauigaturos ad propria, & poſtea nouis victualibus, nouis vtenſilibus,nouo robore reuerſuros. Quid multa? velificant ipſi verſùs patriam. Milites cum ſuis ad maris cuſtodiam & tutelam, cùm volucri curſu ſemoti eſſent procul ab inuicem, & vtriſque viſus & cognitio ablatus,obuiam habent Cornubienſes quandam nauem Flandrenſem, armatis onuſtam,perfidis repletam,crudelibus refertam,impijs oneratam. Qui cernentes bargiam ſolam, & cognoſcentes noſtrum nauigium in alias partes conceſſiſſe operi conſueto dantes operam,fide profligata,pietate repulſa, ſumpta audacia,in noſtros arma conuertunt: ſed & noſtrates cernentes rem agi pro capitibus, & ipſi ſe parant ad viriliter reſiſtendum. Fit igitur conflictus atrociſsimus, noſtris pro rebus & vita certantibus, Flandrenſibus contra laborantibus, ne eorum in hac parte perdatur dolus & falſitas, ſi non contingat eos ſuperiores exiſtere ſeu victores. Sed quid pauci contra multos, feſsi contra fortes valerent, ſiquidem noſtri diutina maris experti incommoda, eis erant impares, qui & plures erant,& minimè fluctibus fatigati. Ceſsit ergo victoria hominibus inhumanis, trucibus & cruentis. Reuera bargiam occupantes,occidunt, proſternunt & demergunt noſtros, nulli parcentes,nulli deferentes, nullum deniq; quem fors eorum crudelitati obtulit reſeruantes. Occiſis tandem (vt arbitrabantur) omnibus,bargiam profundo commendant, vt videlicet eorum fraudulentia, doloſitas,& doloſa fraudulētia Anglicis fieret manifeſta: ſuperfuit tamen quidam garcio ex eadem bargia,

qui dum inſtantiſsimè vtrinq; pugnaretur, cernens noſtros perdendos, tranſierat in nauem Flandrenſium, deſcendenſq; in ſentinam ibidem latuit, nulli cognitus donec idem Flandrenſes portum Anglicum attigiſſent. Hic ergo per tres dies ſine victu perſeuerās dum audiſſet Flandrenſes Anglicis colloquentes, & ydioma ſuorum agnouiſſet, repētè ſurrexit ex profundo nauis, fidem & ſuffragium Anglorum clamitans magna voce, accurrunt Anglici, turbantur Flandrenſes, nulli tamen rei veritas erat nota, ſed demùm inualeſcente clamore res innotuit Anglicis ſicut erat. Et mox Flandrenſes capti ſunt & carceribus deſtinati, recepturi pro facinoribus mercedem dignam. Nauis autem & bona eorum regijs ſunt vſibus confiſcata.

Flandrenſium piratæ captæ in Anglia.

Sed Anglis nunquam damna ſola veniunt quin potiùs multiplicata concurrūt. Accidit Anglis eodem anno graue diſpendium & toti inſulæ deplorandū. Nam vir armipotens & bellicoſus, prudens & ſtrenuus, Iohannes Clerke, ſocius & collega ſtrenuiſsimi militis domini Hugonis de Caluerlee, dum in Armoricam Britanniā conceſsiſſet, & moraretur in caſtello ibidem, quædam galea portum intrauit dicti caſtelli tanquam naues eiuſdem incenſura. Videntes autem hoc qui cum eodem Iohanne erant, mox armati ad vaſa concurrunt, & ipſi defenſuri naues ab incendijs vel rapinis. Dictus autem Iohannes (cui nunquam defuit quòd ducem deceret) cernens ſuos ita grauiter pro rerum defenſione concurrere, & ipſe leuiter armatus deſcendit, accurrit nauem, ingreditur, aſſerens ſe velle fortunæ ſuorum fore ſocium, ſiue aduerſa futura eſſet ſiue ſecunda. Qui verò in galea erant, cernentes rem pro votis accedere, noſtros ſcilicet perſequi incircumſpectè, quaſi in meticuloſè fugiendo noſtros laceſcunt iaculis & miſsilibus donec venirent ad introitum ipſius portus. Et egreſsis vtriſq;, illis fictè fugientibus, noſtris cum ardore ſequentibus, mox noſtri proditos ſe ſenſerunt. Nam repentè ſe inter quinq; galeas qui in inſidijs delituerant conſpexerunt. Quid tunc noſtri facerent, quò ſe verterent dubitabant. Tum ſubitò Iohannes memoratus ſumpta audacia velut gigas fertur in hoſtes, hos proſternens, iſtos repellens, vt ipſe ſolus contra tot ſufficere videretur. Mirantur & hoſtes animoſitatem hominis & audaciam, & in ipſum ſolum vires, mentes, odium, arma, cōuertunt. Interim quidam ex ſuis eius hortatu portum reintrant, eius protecti præſidio, forti defenſi brachio, ſaluati periculo. Ipſe tandem cernēs omnes ſuos poſſe ſaluari, eos qui in eius naui erant ducit ante eum, ipſe murus pro illis effectus contra hoſtes, dum illi terram attingunt, nec priùs ſatageret, donec omnes ſuos cerneret ſaluos & incolumes terram præoccupaſſe ante eum. Demùm cùm ille nauem relinquere vellet, ſaltando de naui, cuiuſdam ſecuri percuſſus in femore corruit & illico captus eſt. Factum eſt vtiq; femur eius illo ictu & tibia ferè à corpore ſeparata, vir ſpectatæ bonitatis & audaciæ, poſteris multarum peroptimè rerum à ſeipſo geſtarum monumenta relinquens.

Iohānes Clerk miles ſtrenuus in femore percuſſus corruit.

Ad malorum autem cumulum amiſſa eſt eodem tempore & nobilis bargia Eboraci, quæ dum nimis inconſultè galeas inuaderet, repentè circumuallata vndique à multitudine galearum, capitur à viris eorundem, ſed malè gauiſi ſunt hoſtes tanto lucro, nam mox vt barbari eam intraſſent quodammodo, & ſuis & noſtris quos captiuos iam tenebant eſſet impleta, ſubitò & inſperatò petijt profundum maris abyſsi, & demerſa eſt cum vniuerſis Anglicis atque Barbaris qui in eam conceſſerant, rebuſque omnibus quas comportarant in eam perditis, cum manus conſererent noſtrates, & hoſtes in profundo eiuſdem, quod latuit tam noſtros quàm hoſtes, donec effectualiter diſpendia vitæ ſentirent, ſubmerſione præfata.

Bargia quædam Eboraci vnà cum hominibus ſubmerſa.

Sub

Sub eiſdem diebus dux Armoricæ Britanniæ (quem prædiximus vocatum à ſuis ad recipiendum ducatum ſuum, à quo velut eiectus fuerat) multis annis ſuſceptis obſidibus & ſufficiente ſecuritate transfretauit ad ſua, applicuitq; ad portum iuxta ſanctum Maloum pridie nonas Auguſti. Cui occurrētes domini, milites, armigeri, mercatores, ciues penè præ gaudio viſionis domini ſui naturalis, ſemetipſos inter ſe capere non valebant, tanta erat vniuerſis hilaritas, omnibus in commune gaudium & iocunditas, vt cernentes certatim ipſos populi principes ſplendidiſsimè armatos, indumentis præcioſiſsimis circumamictos, præ deſiderio videndi, recipiendi, honorandi, quem eorum anima diligebat, ſua ornamenta velut viliſsima quæq; contemnere, & ſe maris fluctibus præcipitanter ingerere, & ad nauem deuotè in qua dux eorum dominus erat accedere, ac in ipſis Neptuni gurgitibus prout poterant genua flectere, quibuſdam eum honorem aduentanti certant impendere pelagi fluentis ad genua, nōnullis ad pectora, pleriſque ad mentum vſq; totaliter madefactis. Inter alios occurrerunt ei ad eundem portum de villa de Dimiam, dominus Carolus de Dimiam, dominus de Mountafillan: Item dominus de Beaumaueris, dominus Petrus Turnemeyne, dominus de Hannaday: Item vicecomes de Dimiam, capitaneus de Dimiam & de Selidort: Item dominus de ſancto Gyell, dominus de Ferris, dominus de Pleſiers, dominus de Mountaban, & plures alij milites, quorum nomina ſcribere ſuperſedi: venerunt & armigeri innumerabili numero cum eiſdem vſque ad numerum vt vſu vulgari loquar CCC. ſexaginta lācearum. Septimo die Auguſti venit ad eum cōſtabularius de Reynes, & plures alij ad numerum .60. lancearum. Octauo die Auguſti venit ad eum dominus de la Vale, dominus Caſtelon, dominus de Moūford, & plures alij milites & armigeri nonaginta lancearum. Decimo die Auguſti venit ad eū vicecomes de Rone, quondam fortiſsimus & infeſtiſsimus inimicus ſibi, cum quo venerunt alij plures milites & armigeri ducatus ſui vſq; ad numerū quadringentarum lancearum. Qui oēs eum vt eorum dominum naturalem & legitimum honorauerunt, recognouerunt ac ſuſceperūt, & pacem ſecundùm eius arbitriū cum eo fecerunt. Reperitq; idem dux (quod mirum dictu eſt) poſt ipſius patriæ tot diſcidia, tot bellorum choruſca fulgura, tot hoſtium direptiones, & veſpilionum furta publica, quæ iugiter per multos annos pertulerat ipſa regio, omnem domus ſuæ ſuppellectilem & theſaurum, omnia deniq; bona quę poſſederat relinquēs patriam, adeò intacta & integra, ac ſi ipſe perſonaliter ea cum omni virtute ſua & robore conſeruaſſet. Tanta itaq; conſtantia arſerāt populares in amore domini, tanta fide viguerant in amore principis, tanta perſeuerantia perſtiterant in amore ducis, vt priùs, vt citiùs, vt potiùs paterentur propria in direptionem & prędā dari, quàm quicquid minueretur de hijs quæ apud eos reliquerat eorum dominus naturalis. Tributum inſuper regionis quod ſoliti fuerāt in pace colligere vſibus ſui ducis, etiam in vaſtitate hoſtili colligi fecerunt, & ad ſecurum locum comportari, vt quandocunq; aduenisſet ad tractandum eos in manſuetudine & lenitate vt accidit, theſauros tam inſperatos q̄ ineſtimabiles reperiſſet. Dux autē omnia iſta conſiderans præter ſpem eueniſſe, indicibili repletus gaudio, gratias agit deo, qui quando vult, transfert & mutat regiones & regna, & quibus vult ea tribuit. Et interim cū tempus miſerandi eius aduenerit, reſtituit ea timentibus nomen eius. Deinde plebi pro incredibili fide & gratitudine quam in eis inuenit regratiatur vberrimè, promittens ſe de cætero eis, non vt tirannus aut hoſtis, præfuturum cum fauore, ſed vt pius princeps cum iuſtitia & amore.

Dux Armoricæ Britanniæ à ſuis honorificè ſuſceptus.

Nec obliuioni eſſe tradendum æſtimo factum notabile, factum non minùs

Memorabile factum domini Hugonis Caluerlee.

laudabile quàm memorabile illius virtutũ & fortitudinũ exemplar, illius præfulgentis ſpeculi militaris domini Hugonis Caluerlee, qui tamen ſua ſapientia, animoſitate & virtute ipſum ducem ſeruauit à deriſionibus hoſtium, & inſuper cõmune vulgus quod ſequebatur apparatus aulę, ſeu cameræ Theſauros publicos & priuatos, arma bellica, vaſa aurea & argẽtea, omnemq; ducis ſuppellectilem defendit à rapinis & inuaſionibus barbarorũ. Cum autem vt præfatus dux Britanniæ & dominus Thomas Percy e cęteriq; maiores portũ prǫoccupaſſent, ſimulq; cum eis dominus Hugo memoratus, nec eũ naues onerare quæ victualia vehebant, & cætera quæ prædiximus portum attigiſſent, non enim poterant oẽs ſimul intrare, quia portus arctus eſt & periculoſus, ecce repentè veſpiliones Gallici ſimul cum Hiſpanis vecti galeis aduolant, rati cuncta ſibi ceſſura pro votis, cum naues noſtræ quæ iam portum tenebant, reuerti nõ poterant ad terenda præſidia, duplici vt eis viſum eſt de cauſa, quia videlicet & aura erat eis cõtraria & malitia loci ſuſpecta. Nec mora, conſuetis adhibitis inſtrumentis, miſsilibus ſcilicet, quæ vulgus gunnas vocant, terribiliter feriũt & conquaſſant ipſam claſſem, & adeò conſtanter inuadũt, vt omnis ſpes liberationis earum & ipſis & illis qui iam terram tenebãt eſſet adempta. Vidit hęc dominus Hugo Caluerlee, & ingemuit, & cõcaluit cor eius intra ſe, & oblitus totius periculi, imperat nauclero vt conuertat nauem in qua erat ad hoſtes, quoniam inquit pudendum eſt nos affici incõmodo duplici, videre noſtros cum noſtris deperire, & auxilium ferre non poſſe. Citiùs deberemus mortem amplecti quàm tam probroſè dãna talia cum cachinnis hoſtiũ ſuſtinere. Ne igitur dicant nos noſtratibus vel noluiſſe, vel auſos nõ fuiſſe in tantis periculis tuliſſe ſolacium: ſentiãt quid deus valeat, ſentiant & nobis animos non deeſſe. Diutius verò reluctanti nauclero, & impoſsibilitatem prætẽdenti reuertendi ad noſtros, & pericula commemoranti quę paſſuri eſſent ſi fortè reuerterentur, comminatus eſt pęnas niſi laboraret reuerti, ſicq; factum eſt vt cum maxima difficultate reuertendo penetrarent ad hoſtes. Quo cum perueniſſent, mox dominus Hugo & ipſe ſua preparat inſtrumenta, & ſagitarijs imperat vt iam demõſtrent hoſtibus, quid manus, quid brachia, quid arcus, quid tela ſua præualent. Ipſi verò non ſegniter iuſsis eius parent, & tam animoſè, tam denſè ſagittas in hoſtes emittunt, vt tempeſtas grandinis deſcendere conſueuit in ortu primi veris. Igitur nullus locus, nullus angulus ſagitta volante tectus erat, quin vbicunq; locorum conceſſerant hoſtes vel læderentur, vel configerentur, vt ſaltem per ſagittas impedirentur à cæptis, ſicq; dum ſagittarij eminus, gladiatores noſtri non comminus præliantes, parata eſt via & occaſio nauibus onerarijs euadendi. Nec priùs deſtitit Hugo quoadusq; omnes prædictas naues tutam ſtationem cepiſſe viderat. Tunc demùm & ipſe inſequitur hoſtes viriliter à ſua rate perturbans, qui eum inſecuti fuerant & eorum conatus tam vi quàm aſtu deludens, donec & ipſe cum ſuis portum ſalutis reintraſſet. Viderant hæc omnia vna parte Britones cum ſuo duce, qui ob facta fortia eiuſdem Hugonis & Anglorum qui cum eo fuerant, in tantum amorem eorum exarſerunt, quòd vitam & animam pro eis ponere, ſi neceſsitas hoc exigeret, cum iuramẽto dulce reputarent: ſed & ipſe dux vix vnquam à gratiarum actione ceſſabat, nunc dei collaudans virtutem & gratiam, nunc Hugonem extollens & magnificans, quaſi per eum ex inope factus fuiſſet opulentus, quippe qui opes & ſubſtantiam turpiter & cum dedecore perdidiſſet, niſi iam Hugonis animoſitas, ſtrenuitas atque probitas opem tuliſſet. Stabant ex aduerſo in muris & turribus villæ ſancti Maloi Gallici cum eorum Capitaneo Bertrando Cleykyn, quin & ipſi non minùs quàm Britones viri auſus laudantes & facta, afficiebantur ibidem, timentes (vt aſſolet vulgus)

caſum-

caſum aut capcionem viri quem diligit, & quanquam hoſtes exiſterent, tamen pro eius incolumitate dominum præcabantur. Ipſe inſuper Bertrãdus Cleykin publicè proteſtatus eſt ſe maluiſſe omnes Gallicos illo cõflictu deperijſſe, quàm quicquam aduerſi tantus vir pertuliſſet, quibus laudibus ipſe vir dignus habetur, qui & ſuis ſalutem, per hoſtium detrimenta tulit, & tamen pro virtute ſua hoſtium promeruit laudem & fauorem. Profectò noſtris temporibus non eſt inuentus in ordine militari ſimilis illi qui conſeruaret legem excelſi, & idcirco reor omnia hæc ſibi contigiſſe præter ſolitum, vt cognoſcant poſteri quantum erga deum deuotio, erga ſanctos affectio, erga matrem Eccleſiam veneratio, ac poſtremum erga cultum iuſticiæ feruor & dilectio valeant obtinere. Nullus quippe vt verũ fateor, eo virum magis ſanctitati deditum, orationibus aut Elemoſinis aſſuetum noſtro tempore facile reperiſſet.

Diues quidam mercator Ianuenſis à mercatoribus Anglicanis inuidioſè peremptus.

Eodem tempore quidam nobilis & prædiues mercator Ianuenſis veniens in Angliam & pluries cõmoda regi regnóq; promittens ſi rex dignaretur permittere eum apud Hampton caſtellum de nouo conſtructum occupare & ibidẽ ſua mercimonia recondere, repente interemptus eſt à mercatoribus Anglicanis, magno detrimento plebis & regni, nam promiſerat, & effectualiter compleuiſſet (vt dicebatur) ſi conſecutus fuiſſet vota ſua, & vita priuatus ſubitò non fuiſſet, eo prouexiſſe portum Hamptonium, quòd nullus portus in hijs occiduis Europæ partibus æquiperari potuiſſet eidem. Reuera quicquid ex orientalibus regionibus per mercatores Ianuenſes, Flandriæ, Normanniæ, Britanniæ Armoricę ſolebat inferri antè, noſtris temporibus & regionibus fuiſſet allatum. Et ita cõſequenter compulſi fuiſſent ab Angligenis exteri ſuas merces requirere, à quibus ipſi nõ ſine magno periculo ſuas diuitias petere conſueuêrunt, ſed tantis cõmoditatibus obuia fuit noſtrorum malitia, minis licenter efferata eſt in virũ innocentem & molientem noſtra commoda. Mercatores ſiquidem ſuis ceſſura damnis arbitrantes quæcunq; in hac parte publico proficerent incremento, vt ferunt hominem nihil doli ſuſpicantem noctu repente circumuentum Londoniæ, in platea publica ante fores obtruncant hoſpitij ſui, per quoſdam conductos ad illud facinus exequendũ. Sicq; noſtrorum deteſtãda malitia nec minùs execrabilis auaricia nobis inimicitias peperit amicorum, Ianuenſium videlicet & aliarũ nationum quæ in circuitu noſtro ſunt, & paucorũ perfidia ſuſpectã reddidit fidem omniũ incolarum. Quis enim externus audebit ſe fidei noſtrę committere cui tanta infidelitas ſiue inhumana crudelitas nota erit? Quis nõ timebit noſtras verſutias & abhominabitur nomen noſtrũ? Et ſuper hæc omnia metuendus eſt dominus quem tam proteruè noſtris peccatis offendimus, cuius mandata adeò infinitè deſpicimus, vt non iam negligenter quidem delinquimus, ſed tanquam ſerui qui ſciunt domini voluntatem & non faciunt, voluntariè ſuis legibus cõtraimus. Scimus enim eum cõminando præcepiſſe: Innocentem & iuſtum non interficies, ſed nihili pendit mãdata diuina auara cupiditas, & legis naturalis ſcita refugit ambitio mundialis, plùs valet apud inhumanos homines lucrũ temporalis ſubſtantiæ quàm charitas vel affectio ſocialis vitę, quæ nos generaliter fratres efficit. Timendũ eſt igitur ne nobis iratus eſt dominus, vt vltionem ſubitæ necis comminando dicens improperet: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra, & maledicta terra in opere tuo, quæ aperuit os ſuum & ſuſcepit ſanguinis fratris tui. Quis autem frater carnalis vnquam maiora commoda fratribus ſuis elaborauit inferre, quàm iſte noſtratibus machinatus eſt? reuera dicebatur, quòd libram piperis pro quatuor denarijs vendidiſſet, & ita conſequenter de ſingulis faciendo generibus ſpecierum, quod profecto tractu temporis indicibile emolumentum incolis peperiſſet.

Magna peſtis in partibus Borealibus, Scotiq; tunc partes illas inuadentes.

Eodem anno tempore æſtiuali tanta peſtis exorta eſt in partibus borealibus ex iniquo ſydere, quãta nunquam antea viſa fuit, adeò namq; inualuit ipſi ipſa mortalitas, vt penè totam patriam de probatiſsimis viris ſubitò ſpoliaret,& de mediocribus(quid dicẽdum,)euacuauit quamlibet ferè domum, vt penitùs ſola remaneret, familias ampliſsimas abſorbendo deleuit, non vſq; ad vnum, ſed vſquequo nullũ ſuperſtitẽ derelinqueret. Sed hęc perpauca ſunt reſpectu eorũ quę ſequuntur. Enimuero in tãtũ aggrauata eſt manus domini ſuper eos, vt villas & oppida olim viris bellicis, prudẽtibus & prædiuitibus, ac ipſis colonis refertiſsima, ſuis habitatoribus deſtitueret & in ſolitudinem redigeret & deſertum. Et ſuper omnia, Scoti vt patet humani generis inimici, nõ compati tot Chriſtianorũ mortibus, non condolere tot calamitatibus didicẽrunt gentis miſeræ, poſtremò nec manum domini tam vicinam eis vereri ſciuẽrunt, ſed inhumaniores brutis, efferatiores feris, iſtud tempus accõmodatum eorum crudelitati putãtes, in gentem morbo & peſte tabeſcente efferati, quos dominus percuſſerat perſecuti ſunt, & dolorem vulnerum eorum addiderunt, percutientes in ore gladij viros bello aptos, quos non dum morbus aut peſtis infecerat, & plurimorũ amputatis capitibus, veſano ſpiritu agitati, ipſa capita ad inuicẽ pede percutere & repercutere ad modum cum pila ludentium non horrebant. Et cum nullum tot malis obuiantem, nullũ reſiſtentem conſpicerent, exindè audatiores effecti vniuerſa ſibi licere putantes, patriam peruagantur, villas prædantur, diuitias aſportant, fugant beſtias coram eis & iumenta, in tãtum vt ipſos greges porcorum coram ipſis abigerẽt, quod animaliũ genus nullus ante Scotorum abducere prætemptauit. Cum autẽ patriæ præmeditati fuiſſent direptionem, antequam ingrederẽtur regionem illam, accitis quibuſdam ex incolis ſoliciti ſcitati ſunt cur ipſis tantùm tanta peſtis acciderat plus quàm Scotis aut alijs gentibus cõuicinis. Qui ſimpliciter reſponderunt ſe neſcire cauſam tantæ mortalitatis, quippe quibus occulta fuẽre diuina iudicia: ſed vnum conſtanter affirmabant, quòd omnis calamitas, omnis mortalitas, demùm omnis aduerſitas quæ eis acciderant, ex ſpeciali dei gratia contingebant: quandoq; propter peccata ſua vt luerent in hac vita commiſſa nephariè, & malis operibus dediti timore mortis deſiſterẽt ab inceptis:

Cur deus affligat.

aliquãdo propter exercitium iuſtorum, vt maiorem fidem in deo habeant, quemadmodum ſcriptum eſt, Iuſti & timebunt & ſperabunt in domino: & aliquoties propter multas cauſas occultas quas non expedit vobis ſcire. Cùm verò Scoti aut ab incolis peſtem eis illatam dei gratia trepidauerunt timore vbi non erat timor, ſaltem talis qualem aſſumpſerant ſatis beſtialiter, vndè ingreſſuri terrã, & poſtquam ingreſsi ſunt eam quotidie mane, ſignauerunt ſe tali benedictione ab ipſis magna deliberatione cõpoſita, & multum neceſſaria vt eis viſum fuit. Senior igitur vel maior natu inter ipſos taliter inchoauit, Benedicite, & reſpondebatur Dominus: deindè maior proſecutus eſt, Deus & ſanctus Kyntegernus, ſanctus Romanus & ſanctus Andreas ſeruẽt nos hodie à diuina gratia, & fœda morte qua Anglici moriuntur. Et poſt iſtã benedictionẽ ſe ſatis protectos ſatiſq; munitos putabãt à cũctis malis caſibus quę ſuperuenire valebant, quę benedictio multò ridiculoſius ſonat in ipſorum ydiomate q̃ lingua latina, & propterea illã in præſenti loco ſcribere dignũ puto, nam iſto modo ſonat:

Scotorum imprecatio.

Gode and S. Mango, ſaint Romayn, and ſainct Andrew, ſchield vs this day fro Goddis grace, and the foule death that Engliſh men dien vpon. Sperandum eſt ergo etſi non in præſenti, in futuro tamen precum ſuarum cõſequentur effectum, & inhumanitatis crudelitatem quam exercuerunt in populum humiliatum ſub flagello dei, peſte videlicet laborante, digna compenſatione perſentient, lento namq; greſſu progreditur diuina ſeueritas, ſed tarditatem iræ grauitate pœnæ compenſat.

Eodem

Eodem tempore intercurrentibus perſonis grauibus qui multũ de iniuria irrogata perſonis dudũ in Eccleſia VVeſtm. videlicet Roberto Haule & Iohãni Schakel piè iuſteq; doluerãt, reddita eſt pax & libertas Iohãni Schakel, quem ſupra docuimus irreuerenter extractũ de eadem Eccleſia, & ad turrim Londini tractum, ibidemquè carcere mancipatum. Cõuenit ſiquidem inter dominum regem, & ipſum depoſtulantibus viris venerabilibus, vt Iohãnes Schakel captiuum ſuum filium comitis de Deua, qui iam nuper defuncto Papa & ipſe hæreditariè comes effectus eſt, domino regi publicaret, non dum enim ſciebant quis aut qualis eſſet, vel vbi moram traxerat ita diu. Et præterea ordinatum eſt, vt dominus rex daret eidem Iohanni pro poſſeſsione prædicti captiui, terras ad valorem centum marcarum per annum, & in pecunia quingentas marcas, & quòd dominus rex de bonis regijs fundaret vnã cantariã pro animabus eorum, quos eius miniſtri in eccleſia ſupradicta peremerãt de quinq; ſacerdotibus perpetuis temporibus duraturam, firmatis iſtis conditionibus, regi captiuus redditur, & Iohannes Schakel priſtinę libertati. Iuſſus autem exhibere captiuũ, cunctis admirantibus miniſtrum ſuum obtulit, qui ei aſtiterat, & more valecti ſeruierat in omni tribulatione ſua, & ante perſecutionem quæ ſibi illata fuerat in carcere, & extra carcerem, & ita fideliter ſibi adhæſerat, vt non potuiſſet agnoſci ita impenſè miniſtrauerat, vt putari conductitius ſuus famulus meritò potuiſſet. Erat cernere inter Anglos ibidem confuſionem magnam, & verecundiã de tanta viri fide, dum quiſque non haberet in ſumma tranquillitate, quòd ipſum in maxima perturbatione & regni totius commotione habuiſſe conſpiceret, omnibus inter ſe quærẽtibus quiſnam ex ipſis inueniri potuiſſet ſimilis, qui potuit tranſgredi & non eſt tranſgreſſus, vt honorificus dominus habitus à rege fuiſſe regniquè proceribus, & omnia reſpectu fidei q̃ magiſtris ſuis debuit cõtempſiſſe, ac demùm in ipſa perſecutione ſuis magiſtris illata penè caput ſuũ intuitu fidelitatis ipſis gladijs poſuiſſe. O conſtantia iuuenis prædicanda, quæ licèt poſita inter preſſuras perſequentium, nulla tamen varietate fortunæ frangi potuit, quo minùs inueniretur perfectè ſtabilis inter aſpera, ſecurus inter dubia, fide cernens nil aduerſa. Anglice quiſquis es, qui pecunia corruptus aut alijs donis illectus perditionem patriæ tuæ moliris, reſpice ſpeculum huius externi, fidem ſcilicet huius viri, qui non Anglicus, non indigena, ſed quodam iure hoſtis & alienigena, & ita tamẽ, ita proteruè, ita pertinaciter fidem ſeruat, iuramẽtum obſeruat quo magiſtris ſuis, vt ita dicam, ſe adiunxerat, quòd pauper & inops, & ſeruus miſeriæ magiſtrorum infidelitate plus eligit effici, quàm in fidei læſione ſemetipſum prodẽdo, damno magiſtrorum in rege regniquè proceribus iuxta conditionem ſui generis in abundãtia, iocis, ac diuitijs gloriari. Hæc idcirco ſcripſi, vt pudeat Anglos præſentes & futuros proditionis infamia, qui reſpectu huius Hiſpani in promptu habent fidei non fictæ ſed perfectæ ſpeculum, & diſcant quanta laus & gloria fide & probitate perquiritur, & è contrà quàm pudenda recordatio, quàm fœda memoria ſequitur proditores.

Iohannes Schakell libertati priſtinæ reſtitutus.

Hiſpani miranda fidelitas.

Sub eiſdem penè diebus, Comes Flandriæ, dum nouas conſuetudines à ſuis communibus, dum nouas exactiones exquirit, dum noua onera minùs prudenter imponit, dum inſueta contra ſuorum libertates inquirit, cum omni domo ſua, vniuerſa familia, totoquè conſilio de terra ſua vi cõmunium eſt expulſus. Et mox exercitus plebis citò deligitur viginti milliũ & eo amplius virorũ de cõmunitate, electorum ad cuſtodiendum fines patriæ ab incurſu fauentium comiti, ſuo videlicet domino naturali, & ad obſidendum & capiendum eundem comitem, ſi perſiſtendum inceptis putaret. Interim vt aſſolet fiunt direptiones & prędæ bonorum comitis ſibiq; fauentium, incendia prædiorum, mortes fa-

Comes Flandriæ dum nouas à ſuis communibus exigit conſuetudines, expulſus eſt.

tes famulantium, & cuncta quæ vel odio perſonarum geri ſolent, vel vindicta victorum ſenſit damni partem. VValeranus comes Sancti Pauli, qui per idem tempus ad partes illas conceſſerat ad muniendum caſtra ſua in illis partibus conſtituta. Cum comperiſſent eum fauere parti comitis, mox ad quoddam eius manerium vniuerſi ſe tranſferunt in ſpiritu furoris & iracundiæ; & totum illud prædiũ, quod in ædificijs & pulchritudine omnia comitatus excedebat, prædia ſolo complanant, non relinquẽtes tignum ſuper parietem, aut lapidem ſuper lapidẽ, vt omnib⁹ luceret clariùs illos in corde & ex corde odio perſequi dominũ ſuum comitem, & omnes qui ei familiaritate aliqua iungebantur. Cum igitur elapſis iam multis diebus, comes cerneret eos in ſua perſeuerare pertinaciâ, & priùs mori velle quàm cõſuetudines ſuas auitas amittere, & ipſe pertæſus damni quòd patriæ inferebatur medio tempore, mittit ad eos qui eorum palparent animos ſi fortè interim flexi fuiſſent, vel labore militiæ aut expenſarum nimietate animo concidiſſent. Sed vbi didicit eos nullo modo deflexos, nullis laboribus fatigatos, decernit deſcendere ſuorum voluntati. Et idcirco renunciauit illis ſe fore paratum ad præſidendum eis vt dominus placidus, ſed ſi ipſi in cæteris modo conſueto ſibi ſubmittant. Ipſi verò nequaquã ſe ſubijciẽdos renunciant, niſi omne conſilium remoueatur ab ipſo, & recipere ſolum velit conſiliarios ex communis vulgi decreto, & inſuper vt tradat in manus plebis ipſos qui huiuſmodi perturbationis ſeu commotionis cauſa fuêre. Comes igitur nullam aliam viam cernens ad recuperandum eius dominium, licèt inuitus adiudicauit fieri petitionem eorum, & ita poſtremò eſt ſuo comitatui reſtitutus.

Edmundus Brumfielde fraudulenter agit in acquiſitione Abbathiam Sancti Dauidis.

Per idem tempus venit à curia Romana Edmũdus Brumfield monachus ecclesiæ ſancti Edmundi de Burgo, afferens ſecum bullas, in quibus dono & prouiſione domini Papæ aſſeuerauit ſe Abbatem & paſtorem ipſius eccleſiæ confirmatum. Iſte ſiquidem Edmundus promotus ex ſubſtãtia illius Monaſterij vſque ad ſummum gradum, quotiẽs à ſtudio reuocabatur ad Monaſteriũ, ſemper contentioſus & ſeminator diſcordiarum & odij concitator extiterat inter fratres, vndè fratres illius loci fatigati ſæpe per ipſum, cum conſilio domini Iohãnis Bryuele, patris tunc & paſtoris eorum, decreuerunt quouis pacto aut per fas aut per nefas deliberari à perſona ſua, ne videlicet vna oũis morbida totum gregem ipſius Monaſterij contaminaret, & vt illorum propoſitum cautius & ſecretiùs ac ſine fratrum, vel loci aut ipſius Edmũdi ſcandalo ſortiri valeret effectum, offerunt ſibi officium procuratoris domus illorum, vt vadens ad Romanam curiam, ibidem pro eccleſię neceſsitatibus iugiter moraretur, ac ſic per conſequens domus illa ſua præſentia vacuaretur, & fraterna quies ſuis ſimultatibus imposterùm minimè turbaretur. Sed antequam hoc negotium eũ exequi, aut ab eis recedere permiſerunt, cogitantes plerunque quod cœli diuerſa facies, vel externa regio non mutant conditiones quorundã, nec poteſt Aethiops mutare pellem ſuam, exegerunt ab illo iuramentum de nõ acquirendo aliquo beneficio ipſius domus, & de non procurando, quod in ipſius eccleſiæ cederet præiudicium quouiſmodo. Quod & iurauit, facto coram eis publico ſacramẽto. Poſteà verò præſidentibus capituli generalis id procurãtibus, impoſitum eſt ei onus procuratoris generalis totius nigri ordinis, & vt fauorabiliùs acceptaretur à ſummo pontifice, litteras commendatorias (quanquam aliqualiter contra conſciẽtias) tam præſidẽtium, quàm ſuę domus, accepit ad Papam, quæ poſtea magno detrimento domus ſuæ fuêre, vt inferiùs declarabo. Cum ergo Romam veniſſet, & ibidem longam moram traxiſſet, nec aſſecutus ab Apoſtolico vllum fuiſſet beneficium, tandem audiuit D. Iohannẽ Briuole quondã Abbatem ſuum diem clauſiſſe ſupremum, & putans iam tempus oportunum ar-

tiſiſſe ſibi ſit ad procurandum & conſequendum quod diu mente conceperat, acceſsit ad quendam aduocatū, ſed filium qui tamen morabatur in curia, & vocabatur magiſter Iohannes Shipdam, & promiſit ei magnam ſummam pecuniæ annuè ſi id efficeret, vt abbas de Burgo quoquo pacto creari poſſet. Et ſi contingeret eum in hoc negotio minimè expedire, procuraret ſibi aliquem ex vacantibus Epiſcopatibus, aut ſi hoc non poſſet aſſequi, prioratum de Derhirſt obtinere laboraret eidem, habiturus pro labore ſuo pro quolibet annuatim vnam ſummam ex eis. Dictus verò Iohannes, quoſdam è Cardinalibus qui nunquam aurum reſpuunt ad partem ſuam traxit, vt ipſorum interuentu, & fauore Edmundi prædicti negotia efficatiùs expediret, ſecurus ergo de ipſorum Cardinalium adiutorio, proponit coram domino Papa cauſam Edmundi, aſſerens eum verum electum capituli & omnium frattrū vocis optatum ad eccleſiæ eidem præeſſendum. Dominus verò Papa conſiderans malitiam ipſius temporis, & ſui aduerſarij antipapæ quotidianum incremētum, & ſperans Edmūdum magno adiutorio ſibi adfuturum ſi abbas efficeretur ibidem, de facili inclinatus ad confirmandum, vel ſi electio ritè celebrata non fuiſſet, ad gratis dādum ipſi Edmundo beneficium ſupradictum. Quid multa? cōſequitur Edmūdo dono & fauore Papę imaginarium appetitum, & ad repatriādum cum bullis ſuis ſe præparat toto niſu.

Fratres verò de Bury poſt mortem ſtatim Abbatis ſui ad electionem conuenerunt, & vnanimi conſenſu eligerunt in Abbatem dominum Iohannem virum idoneum de Tymvvorth, domus ſuæ ſuppriorem & ordinis zelatorem. Qui audientes Edmundum eos taliter præueniſſe, mox feſtinarūt duos Monachos ad Romanā tranſmittere curiam, ad certificandum dominum Papam de falſa ſuggeſtione Edmundi, & ad petendum confirmationem ipſorum electi. Deferunt ergo ſecum litteras regias, & plurimorū dominorum ſupplicatorias pro confirmatione electi, & Edmundi depoſitione. Sed Papa pro tunc plus fauens Edmundo quàm monachis, permiſit eoſdē ibi damnoſam trahere diu moram. Interea Edmundus cogitans quòd mora trahit periculum, & ſemper nocuit differre peractis, properat ad burgam ſancti Edmundi, & ibidem aliciens ſibi vicinos de patria, in breui magnum exercitum in partem ſuam traxit. Stipatus igitur multis aſsētatoribus publicari fecit in parochialibus eccleſijs ſuas bullas, vt fieri ſolet in talibus. Plebs auida ſemper ac cupida nouorū, ſuis credit aſſertionibus & fauet honori, maximè quia patriota fuerat & vicinus eis. Videns autem Edmundus principia ſibi ceſsiſſe pro votis, ſperat cœlos miſcere terris, & ſpiritum carni cōiungere, & clauſtrum foro, monachos ſcilicet, conflare laicis, & vnum ſerere in vtriſque. Intrat ergo capitulum cum turba multa, mittens notarios qui inuitarent monachos ad capitulum, ex parte domini Papæ, ad audiendum ſub pœna inobedientiæ eiuſdem mandata. Simpliciores verò fratres timentes hanc notam, capitulū intrauerunt. Alij quoq; qui pericula mēte librauerūt & incommoda quæ monaſterio poſſent emergere per talem prouiſionē, à turba ſe & capitulo ſubtraxerunt. Edmundus igitur in capitulo reſidēs, de facili traxit in partem ſuam fratres qui aderant, partim timore cenſuræ, partim affectione, partim dominandi cupidine, præcipuè quos amor adminiſtrationū temporaliū detinebat. Erāt idcirco poſt expreſſata negotia ſua, & poſtquā vidit partē fauere, nouos obedientiarios ſtatuit, & deponit antiquos, ſed & electum eorum dominum Iohannem de Tymvvorth reſtituit officio ſupprioris, ſi tamen idem electus putet cedentium electioni & mandatis eius parendum. Dehinc cum illa parte conuentus quæ conuenerat ad capitulum & eius ſuaſioni acquieuerat intrat Eccleſiam, & arreptis pontificalibus ornamentis, Miſſam ſolem-

ſolemniter celebrat more abbatis loci, agens diem ſolennem in cōdenſis, non tamen vſque ad cornu altaris, ſed vſque ad ipſas menſas & conuiuium, magna vtique ſexus vtriuſque frequentia atque plauſu, ſed non diu iſtud gaudium durat, quin perturbatio atque luctus eius extrema occupat. Nam paulò poſt regales tam milites quàm armigeri cum lictoribus ad burgum conueniunt, & Edmundum ſine magna difficultate ſecum ducunt ad reſpondendum regi ſuper præmiſsis. Egreſſus autem cum illo Edmundo pars conuentus quæ ſibi fauebat, ſecuti ſunt illum monachi circa decem & octo, cumque ad VVeſtmonaſterium perueniſſet, requiſitus eſt à Cancellario domino Richardo Scrob milite, cur ſine licentia regia Abbathiam de Burgo ſancti Edmundi intrare, & vices ibidem agere præſumpſiſſet. Quo reſpondente ſe tanquā legitimum paſtorem intraſſe ouile propriū, vt & ouibus ſuis infectis peſte præſtaret ſolatia, & morbidis ſalutifera ꝓcuraret remedia. Subintulit Cācellarius, puto te (inquit) in ipſo loco nec ægras oues, nec ſanas poſsidere, præſertim cum ſine conniuētia regia, imò contra ius regium, & approbatas regni cōſuetudines, nō vt paſtor, ſed nec vt mercenarius tantùm, ſed vt lupus potiùs ſubintraſti. Et ideo ſcire te debes, & omnes tui ſimiles læſæ maieſtatis Regiæ tanquàm proditores arcendos & carceribus mancipandos, præcipuè propter ſtatutum parliamentale æditum. 22. anno Edvvardi regis vltimi, quod docet oēs tales vel decapitandos vel carceribus detrudēdos. Decernimus ergo te ad turrim Londoniarum mittendū & ibidē conſeruādum, donec voluntatē regiā & decretū parliamēti futuri ſup iſto negotio pleniùs cognoſcamus. Nec mora, cū verbū & decretū perficiebatur. Deducti enim ſunt ad turrim vnà cum eo qui conſentientes aderant, & proclamatū eſt Londonijs, vt cōmittrentur pari cuſtodiæ ſi inueniri poſſent huius viæ monachi non præſentes. Factūq; eſt, vt qui quietem clauſtralem ſpōte deſeruerant, inuiti commendarentur inquietudini carcerali. Expoſt tamen vel propter regales expenſas minorandas, vel propter zelum religionis, conſilium regale decreuit, vt Monachi qui Edmundum ſecuti fuerant, diuerſis monaſterijs mitterētur, cum mandato regio ſuper eiſdem, vt videlicet Abbates vel Priores quibus directi fuerant eorum cuſtodiam agerēt, reſponſuri pro corporibus eorundem domino regi in parliamento ſequenti.

Edmundus ſupradictus cū ſuis adhærentibus turri Londonienſi commiſſus.

Ipſo anno etiā propè feſtū ſancti Nicholai præſulis exercuit dominus manū magnā ſup Anglicos, in quoſdā vindicta deſinens, quibuſdam verò miſericordiam ſuā prætendēs. Cum enim iam regium conſilium in parte ſuccurrendum putaſſet duci Britanniæ, cui poſt reditum ſuum in terram ſuam Francorum hoſtilis incurſio terrorem iniecerat magnum, communi decreto miſsi ſunt armata manu ad auxilium ſibi dominus Iohannes Arundel, dominus Hugo Caluerle, dominus Thomas Percy, dominus VVilhelmus Elinham, dominus Thomas Morevvs, dominus Thomas Lancaſtre, & plures alij milites, & armigeri, quos enumerare longum foret. Hi ergo armis & equis inſtructi nobiliter poſt perceptum à rege aurum ſtipendiarium, ad confinia maris properant, ibidem auram proſperam præſtolaturi. Qui ſicut generis præeminentia & in armis exercitata prudentia, ac bellatorum ſequentium populoſa fræquentia Anglicis & Britannicis fiduciam magnam, & bonam ſpem hoſtes conterendi pepererāt, ita & Gallicis metum grandem incuſſerant, nec meritò, quia profectò ſi deo non diſplicuiſſet talis exercitus, pro virium gloria, pro prœliandi cautela, pro reſiſtendi cōtra hoſtes audacia, nō temerè fuiſſet cūctis Gallicis metuēdus. Sed quid valet vis humana? quid aſtutia? quid opulentia? ſi cui hæc accōmodātur, perſona diſpliceat creatori, vtiq; non ad gloriam proficiunt, ſed ignominiā, & forſitan tendūt ad damnationis augmētum. Sed de his hactenùs, iam ad materiam

Exercitus mittitur in Francos ad ſuccurrendum duci Britanniæ D. Iohannes Arūdel & ſui milites polluunt ſanctimoniales.

riam reuertamur. Cũ igitur vt prędiximus dominus Iohannes de Arũdel cum ſuis cõplicibus ad mare peueniſſet & nec dũ aura ſecũda flaret eiſdẽ, ſtatuit vt optabat operire tẽpus gratioris venti. Perrexit intereà ad quoddã monaſteriũ monialiũ virginũ nõ procul ſitũ, & cũ ſuis ingrediẽs petijt à matre monaſterij, vt ibidẽ ſuos cõmilitones in negotijs regijs laboratores permitteret hoſpitari. Sanctimonialis autẽ fœmina mente librans pericula quæ per tales hoſpites poſſent emergere, & quia omninò religioni talis petitio cõtraibat, cũ reuerẽtia & humilitate qua decuit expoſuit ſibi iuuenes plures qui cũ eo venerãt & impelli poſſe de facili in ſcelus inexpiabile, quod non ſolùm in opprobrium & infamiam illius loci, ſed in periculum & pernitiem ſui & ſuorum redundaret, qui nõ modo caſtra pudicitiæ impugnare vitarent, ſed etiam omne genus peccati effugere laborarent, ſi id agerent, obtinerent, quod viros ad bellum profecturos oporteret. E cõtra, ille inſiſtere magis feruidè cæpit in propoſito, dicens illam falli in ſuis ſuſpitionibus, & non eſſe veriſimile quod mente imaginariè pertractaret. Cui illa ſolo proſtrata: ſcio (inquit) domine viros tuos viros effrenes eſſe, indomitos, qui deũ forſitan nõ verentur, & omninò non expedire vobis, nec tibi ingrediantur clauſtra noſtra. Quapropter cõiunctis manibus, tuam generoſitatem oro, atque obteſtor, vt hoc dimiſſo propoſito, alibi tibi tuiſquè requiras hoſpitia, quæ ſuperabundant in patria conuicina. Ille verò perſiſtens in propoſito contemptibiliter, præcepit vt ſurgeret, iurans ſe nullo modo flectendum quin in eodem loco ſuis hoſpitia prouideret. Confeſtim ergo iubet ſuis, vt domos ingrediantur, & cameras publicas occupent & priuatas, donec velificandi tempus inſtaret. Qui mox (vt creditur) diabolico ſpiritu agitati, irruũt in clauſtra monaſterij, & vt aſſolet in tam indiſciplinato vulgo, ille iſtam, iſte illam erumpit cameram, in quibus virgines filiæ maiorum prouinciæ ſeruabantur ad diſcendas litteras, & pluræq; iam paratæ fuerãt ad ſuſcipiendũ ſacræ religionis habitũ, & in propoſito virginitatis mẽtẽ fixerãt ſuſcipiẽdã, quas (ſpreta loci reuerẽtia & dei timore poſtpoſito) opprimunt & polluunt violenter, & nõ ſolũ in iſtis eorum libido furit, ſed & vidualem continentiam & coniugale vinculũ pollutioni tradere minimè verebantur. Nam plures illuc viduæ confluxerant hoſpitandi gratia (vt moris eſt in talibus abbathijs) vel pro rei familiaris inopia, vel pro perfectiùs & ſecuriùs ſeruãda continentia. In mulieres etiã coniugatas quæ illuc ex cauſis præmiſsis conuenerunt adulterium commiſerunt publicũ, ſed violentum. Nec tãtis contẽti nequitijs (vt fertur) ipſas ſanctimoniales ad ſuã luxuriam attraxerunt, paruipendentes inceſti & ſtupri notam. Qua de re primò patientes iniuriam, mox vniuerſi qui in vicinia morabãtur, ad quos notitia tanti mali peruenerat, maledictiones congerunt ſuper eorum capita horribiles, & eis quicquid infortunij, quicquid aduerſi deus eis ſuſcitare valeat, imprecati ſunt. In his omnibus dominus Iohannes Arundel nihili pendens tantum clamorem, tot execrationes, talis infamiæ dedecus, adiecit peccata peccatis, addit mala malis. Reuera permiſit ſuos quodammodo ſpoliare patriam, apporiare vulgus, dum victualia vel cætera neceſſaria vi afferentes non compulit ad ſoluendum, ſed potiùs eorum fauebat violentiæ, & ipſe particeps effectus erroris: vndè proteſtati ſunt illius regionis incolæ maluiſſe aduẽtum in terrã quorumuis, præter domorũ incendia, quàm ipſius domini Iohannis cum ſequela ſua. Pauca ſunt iſta, immò parua ſunt iſta reſpectu eorũ quæ ſequuntur: Die nãq; illo quo mare ingreſſuri erant ſui, & ipſe cum eis, quandam nouam nuptã, & illo eodẽ die per manus & orationes ſacerdotis viro de prouincia copulatã, de eccleſia poſt Miſſam & ſponſalia celebrata reuertẽtem violenter rapiũt de medio & manibus eam ducentium, & ad naues vſque deducunt, operaturi in ea o-

Iohannis Arũdel in ſanctimoniales ſæuit.

pus

pus nefarium poſt ingreſſum eorum in mari, non conſiderantes nec putantes tanta ſcelera celeriter punienda. Et Abbathia etiam(vt fertur) prę dicta, fœminas coniugatas, viduas & virgines abduxerunt, & in ſuis manibus collocarunt, nec iſtis ſaturati, quidam ex ipſis ad ſacrilegia manus extendunt. Nempè poſt auditã Miſſam, vt apparuit indeuotè, ante ſacerdos caſulam deponere potuiſſet, accedentes, & calicem de altari rapientes, cum ſumma feſtinatione, lætabundi quaſi de præda, currũt ad naues, ſacerdote eos in ſacris veſtibus, ſcilicet alba ſtola & fauone perſequente, & ſub interminatione cenſus calicem repetente, cũq; niſi ſannas & terribiles minas niſi retrocederet accepiſſet, non ſic quidem ſilere decreuit, ſed accitis conuicinis ſacerdotibus, ad littus vſque proceſsit, cum candelis accenſis, campanilis, libris, & his quæ ſententijs huiuſmodi promulgãdis requiruntur, ibique petijt ſub pœna excõmunicationis, ſententiã terribiliter & publicè fulminauit, & iactu in mari cereum extinguẽdo, dominus Hugo Caluerle, & dominus Tho. Percy, & nonnulli alij quos hæc præmiſſa latebant, antequam naues aſcenſuri erant, fecerunt proclamari per patriam voce publica, vt venirent ante diem nauigationis qui moleſtati fuerant per ſuos vllo modo, vel per illatas iniurias, vel per alias quaſcunque vias vel cauſas, habituri condignam ſatiſfactionem de quibuſcunq; tranſgreſsionibus cõqueri voluiſſent: vndè contigit, vt ipſos deuota precans populus proſequeretur ad mare, ſicut è contra dominum Iohannem Arundel diris imprecationibus fuerant inſequuti. Poſt hęc euolutis nõ multis horarum ſpacijs, cũ ventus flauiſſet paulò turgidiùs, imperat dominus Iohãnes vt oẽs naues ingrediãtur, & mandat naucleris velis expanſis & in altũ deductis, cõmittãt nauigia ventis. Nautæ verò in cuius nauem ipſe dominus Iohannes cõceſſerat, videlicet Robertus Ruſt de Blackney præſagus intemperei futuræ, diſſuadet ei ſe pro tunc mari cõmittere, dicens tempeſtatem poſt modicum tempus affuturam, quæ & indubitatum ferret periculum, & forſitan naufragij cauſa foret. Ipſe autem quem ſua fata trahebant aurem accommodare noluit verbis eius, ſed magis vrgebat ad velificandũ. Igitur nauta cernens non poſſe perſuaderi dicto Iohanni, vt remorari deberet, dat Neptuno naues, & in breui ingreditur alta maris, & vt ita dicam, poſtquàm altum tenuêre rates, mox venti velut agmine facto incubuere mari, ceruleuſquè ſupra eorũ caput imber aſtitit, nocté hyemẽq; ferẽs, & inhorruit vnda tenebris, continuoq; venti voluunt, mare magnáq; ſurgunt æquora, & diſperſi iactantur gurgite vaſto. Inuoluere diem nymbi, & mox humida cœlum abſtulit, itaque incertis errat in vndis, præſentemq; eis intentant omnia mortem. Et quod ipſa morte terribilius eſt, vt ferũt, diabolica viſio ſiue ſpiritus apparuit inter eos, quæ viſibiliter videbatur eorum perditioni, qui in nauem dicti Iohannis Arundel conceſſerant imminere: quis clamor, quantus luctus, quales gemitus, quot lachrymę ſunt inter mulieres, quæ vi vel ſponte in naues aſcenderant vſque ad cœlos, & deſcenderent vſque ad abyſſos, cum iam nõ mortis imaginem, ſed ipſam mortem præſentem cernerent, & continuò morti dari minimè dubitarẽt. Quãta perturbatio, mẽtiſquè trepidatio, corporiſq; magnus remorſus, & anxietas conſcientiæ viros inuaſit, qui pro explẽda libidine mulieres ad pericula maris traxerãt, ipſi oportunè referre nouerint, qui participes exiſtentes tanti mali, quandoq; domino miſerante, ſalutis portum contingere meruerunt. Idcirco quid interim agerẽt dubitabãt, cũ hinc ventis & procellis, illinc fluctibus & fœminarũ clamoribus vrgerẽtur. Tentauit ergo primò alleuiare vaſa proijcientes impedimenta vilia, dehinc quæque præcioſa, ſi fortè vel ſic eis exurgeret ſpes ſalutis. Sed cum ita non minùs deſperationem, ſed potiùs augeri cernerent, refundũt cauſas infortunij in ipſas fœminas ac in ſpiritu furoris eiſdem manibus, quibus

Ioh. Arundel calicem ſacerdoti aufert.

Viſio diuina in Ioh. Arundel.

quibus ante illas blãdè attrectauerat, ijſdem brachijs, quibus eas libidinoſè demulſerant, arreptas in mare proijciunt, ad numerum (vt fertur) ſexaginta fœminarum, piſcibus & marinis beluis deuorãdas, ſed ita quidem non ceſſauit tẽpeſtas, ſed excreuit per amplius, vt cunctis omnem ſpem adimeret mortis pericula euadendi. Cumquè diebus aliquot atque noctibus, non tantùm in mortis periculo, quantùm in mortis faucibus, non ſine trepidatione maxima tranſegiſſent, tandem vidit quoddam littus, & quandam inſulam in regione Hiberniæ circa littus illud in fluctibus marinis ſitam, vndè momentaneo gaudio perfuſus dominus Iohannes Arundel, mox iubet vt nautæ ſe transferant ad littus illud, ſi fortè eis terram contingere donaretur. Nautis autem reluctantibus, & aſſerentibus in tantis turbinibus magis tutum fore maris alta tenere, quàm vi ventorum illidi arenæ vel ſcopulis appropinquando terræ, irruit in eos dictus Iohannes furibundè, & quoſdã ex eis crudeliter (vt fertur) interfecit. Robertus verò de Ruſt, cuius erat nauis ipſa, timens etiã ſibi de dicti Iohannis violentia, promiſit ſe, ſi non deſit gratia, nauem impulſurum non procul à terra. Cui dictus dominus Iohannes: Nonne conſpicis illam inſulam propè terram? ſaluemur in ea aſcendendo ſaltem in ipſam, & refocillando membra noſtra, fortaſsis qui in terra ſunt videbunt nos & noſtræ miſeriæ condolebunt, & victualia nobis adferent vel efferẽt ad terram ſuam, vel certè quod graue videtur, naufragos captiuabunt. Eſto captiuamur ad tempus, minus graue eſt hoc quàm in mari totiens ante mortem mori, & tandem mortem dedecoroſam euadere nullo modo poſſe. Aut ſi inimici ſunt qui in hac terra ſunt, citiùs eligo per manus hoſtiles interfici, forſitan cadaueri ſepulturam indulgebunt, quàm more pecoris marinis mergi fluctibus, & fieri pælagi monſtris cibus. Cum hæc audiſſet Robertus præfatus nauis rector, omni niſu elaborauit vt nauem impelleret inter terram & prædictam inſulam, ſperans inſulam poſſe protegere nauem à ventis, & æſtimans facilẽ fore aſcenſum in terram: ſed cum illic nauis perueniſſet, cernit ſcopulos miræ magnitudinis ex vtraq; parte, & ſe in medio ſubitò conſtitutum. Qui mox more morituri in clamorem erupit, & ſocijs cõfeſsionem facere monuit, & quemlibet hortabatur ſe morti parare. Quoniã (inquiens) iam nullus ſupereſt euadendi locus. Cumquè in tam horrendo periculo huc illucquè per magnum tempus iactati fuiſſent, & nauis illæſa ſcopulis iam vndas admiſiſſet, repentè apparuit aſcenſus in Inſulam, ſed arduus & difficilis propter ſcopulos & arenas. Nauta igitur omnem vim exercens, impulit nauem in arenam, vt vel ſic ſaltem fracta naui daretur eis occaſio euadendi. Et cum nauem marinis fluctibus quantum poſsibile fuerat expuliſſet, ipſe primus in arenam exilijt, deindè multi ſaltando poſt ipſum inſulam præfatam ſunt ingreſsi. Demùm dominus Iohannes Arundell & ipſe ſaltauit, & arenam attigit, ſed (vt videbatur) ſalutis ſuæ nimis ſecurus fuit, nam quaſi tamen nihil metuendum exiſteret, in arena viua ſtans, cæpit aquas excutere veſtimentis ſuis, quæ in naui aquis marinis fuerant madefacta. Quod cum vidiſſet memoratus Robertus Ruſt, pericula librans quæ nondum Iohannes euaſerat, deſcendit in arenam, & arripiens manum eius nitebatur ſecum trahere de ſtatione periculoſa: ſed dum alienæ ſaluti nimis cautè conſulit, & ſuam negligeret, vitam perdit. Reuera dum nititur dictum dominum Iohannem ſecum trahere, mare vndoſum & inquietum (quippe quòd tunc fluxit) in vlteriora fluctus dirigens, vtrũq; proſtrauit, & in regreſſu ſuo ambos in maris profundiora traxit, & hic finis eorum. Armiger ſpecialiſsimus domini Iohannis memorati, nomine N. Muſard, vir inter magnos maximus & decentiſſimus, & inter oẽs Anglicos audaciſsimus & fortiſsimus, qui & ipſe ſaltauerat

in arenam, & nauis quendam ſcapulum detinuerat, alluuione maris dum flueret, violenter auellitur ab ipſa petra, & longiùs in mari proijcitur, & hac illacquè modò ſupinus, modò reſupinus defertur, donec mare fluxu eum ad ſcopulos illidendo confregiſſet. Alter armiger vocabulo Deuyok ſimilem finem ſortitus eſt. Nobiliſsimus miles dominus Tho. Banaſtre, dominus N. Trumpington, & dominus Thomas de Dale, dum ſaltant de naui, dum quiſque contendit alium currendo præcedere, quilibet exiſtit alterius impedimento: vndè contigit, vt ſimili aſcenſu, ſicut prius, mare eos & plures alios rapiens, ſecum traheret in abyſſum. Pauci qui euaſerunt, & in inſulam attigerunt, pannos non habentes, an ſi fortaſsis habebant quidam, tamen aquis erant pleni, vndè abundantioris frigoris cauſa fuêre, cùm domos non inueniſſent ibidem, frigore moriebantur. Cæteri modò currendo, modò luctando, quoquo pacto frigus deludere contendebant, degentes etiam ibidem in magna miſeria à die Iouis vſque ad nonam dominicæ ſubſequentis, qua hora poſt mare ſedatum, Hibernienſes aſcenſis nauiculis ad inſulam nauigarunt, & reductos ad terram exiliter refecerunt: fuerant enim penè inedia exanimati. Perdidit in dicta procella dominus Iohannes ſupradictus, non ſolùm vitam, ſed omnem ſuppellectilem ſuam, & omnem apparatum, qui meritò ornatum regium ſuperaret. Habuit nempè quinquaginta duos pro proprio corpore nouos apparatus, vel aureos vel auro textos (vt ferunt) quos omnes mare abſorbuit, cum equis & dextrarijs, qui ad valorem decem millium marcarum taxabantur. Præterea. 25. naues aliæ quæ ſecutæ ſunt eum cum hominibus & equis alijſquè diuitijs ſorte conſimili perierunt. Corpus eiuſdem domini Iohannis, & eorum corpora qui cum eo ſimilem experti ſunt fortunam, ab his qui remanſerant poſt triduum ſunt inuenta, & in quadam abbathia in Hibernia tumulata.

Claret militia domini Thomæ Percy.

Dominus Thomas Percy & dominus Hugo Caluerle, necnon dominus VVilhelmus Elinham, & nonnulli alij ſpacioſè diſperſi, ſed tamen pelagi profunda ſuſcitantes, iuxta meritũ ſinceræ vitæ & bonæ fidei euadere meruerunt, apud quos illud mirabile cõtigit. Cum dominus Thomas Percy poſt tantũ fragorem & horrendam mortis diutinam expectationem, magis aptus fuiſſet ad refocillandum membra inædia, vigilijs, laboribus, & tot ærumnis debilitata & fatigata lecto vel molliori ſtramine, irruit repentè ſuper eum, nauis Hiſpanica, armatis onuſta, qui putabant eum leui negotio poſt tot infortunia ſuperandum. Sed quid ageret tunc miles inuictus, non opus extitit de deliberatione, ſed mox vbi nec locus nec tempus pro huiuſmodi ſuppetebant, intra ſe cenſuit illud modicum vigoris, & ſpiritus militaris quod remanſerat in hoſtes expendere, & ſic ſaltem ſi victoria negaretur, vitam honeſtè finire. Sed fortuna parti ſuæ, immò Deus ſibi ſuiſquè robur contulit & audaciam, & de inimicis victoriam gratioſam. Nec fuit conflictus iſte momentaneus vel citò pertranſitus, ſed per tres horas ante deditionem hoſtium continuè perdurauit.

Igitur poſt mare ſedatum, cum ipſa naui, quam ſuperatam ceperat & captiuis redijt, reparando duplicem regioni lætitiam de ſua ſalute ſeruata, & de victoria prælibata. Qui mox vt incolarum colloquio frui potuit, nauem quam ceperat pro cautione poſuit, acceptis à patriotis centum libris argenti. Cum quibus illicò audacter ingreditur mare iterum, & curſum verſùs Caſtellum de Breſt, cuius erat concapitaneus, cum Hugone Caluerlee dirigit, ne locus ille diutiùs Capitaneo deſtitutus vllum incurrat infortunium per manus hoſtiles, ad quem locum domino ducente, feliciter in breui iuxta vota peruenit. Ac non multùm poſt hæc, dominus Hugo Caluerle, & dominus VVilhel-

mus

mus Elmham, & quidam alij diuerſa littora in Anglia & Hibernia attigerunt. Sed in his mirandum, quòd cum cæteri vix vita ſaluata euadere potuerunt, dominus Thomas Percy, & dominus Hugo Caluerle, nullum ex ſuis hominibus, ſed nec equos quidem aliquos perdiderunt. Intueri libet in præfato negotio & euidentem vindictam diuinæ ſeueritatis, & manifeſtam miſericordiam dominicæ pietatis. Sed ne iudicemur odio vel fauore proſequi quorum infortunia vel fortunas declarauimus, iſtam materiam conferendam ad quemcunque ſenſum placuerit lecturis derelinquimus: hoc pro certò adijcientes, quòd omni fuco mentiendi, circumloquendi, excitandi, vel commouendi propoſita, ſolidam veritatem, vt ab eis qui his omnibus interfuere didicimus, quibus nos non decet deſcribere, ſcripſimus vniuerſa.

Per idem tempus Hiſpani & Gallici magnam vim nauium ex vniuerſa Gallia, Hiſpania, Portingalia, & regionibus illis ſubiectis congregauerant, ad impediendum noſtrorum profectionem prædictam verſus Britanniam, vel pociùs ad dimicandum contra noſtrates, vt debilitatos, vel certè captos, deſiſtere compelleret ab inceptis. Sed ne libertas eis accreſceret gaudendi ſuper noſtris infortunijs, manū domini ſuper eos ſimilē ſenſerūt, & nō tamē ſimilē, ſed multò (vt dicitur) grauiorē. Nā & maiorē numerū nauiū, & plures perſonas hominū perdiderunt in procella ſuperiùs memorata. Tranſit annus iſte frugifer, & ſatis fructifer: eccleſiæ Romanæ, modò lætus, modò lugubris: Franciæ deſidioſus, ſed ſuſpitioſus: Angliæ opportunus propter euentus diuerſos tam leues quàm aſperos: Britanniæ ſerenus & iocundus propter receptionem domini naturalis: Flandriæ ſollicitus & infamis propter eiectionem comitis: Scotiæ fauorabilis, quia Borealibus noſtris fuit infeſtus propter peſtem. *Annalis concluſio.*

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecenteſimo octogeſimo, qui eſt annus regni regis Richardi ſecundi poſt conqueſtum tertius. Hoc tempore circa feſtum natalis domini redijt à Caleſia dominus VVilhelmus de Monte acuto comes Sarum, qui annalem cuſtodiam egerat illius villæ, cui ſubrogatur dominus Iohannes Deuros miles ab antiquo exercitatus in armis.

Circa dies iſtos redijt de cuſtodia villæ de Scherbourgh nobilis miles, dominus Iohannes Harleſton, cui ſucceſsit ad cuſtodiam dictæ villæ dominus VVilhelmus VVindeſor miles ſtrenuus.

Iſto anno poſt octa. Epiphaniæ coactum eſt parliamentum Londini, quod vſque caput Calendarum Martij continuè perdurauit, in quo regni communitas petijt aliquem ex baronibus ordinari ad tutelam regiam, qui ſciret forinſecis prudenter dare reſponſa, & eſſet maturus moribus, potens operibus, tractabilis & diſcretus. Electus eſt ergo communi ſententia Dominus Thomas Beauchamp comes VVarvvici, vt iugiter cum rege moram traheret, & de theſauro regio quandam ſummam pecuniæ pro labore, vt decuit perciperet annuatim. Deputati verò fuerant ad idem negotium anno præcedenti certi Epiſcopi, Comites & barones cum Iuſticiarijs, & multis alijs, qui eius aſtarent conſilio cōmodiſquè vacarent. Qui omnes per annum magnam pecuniæ ſummā de regis ærario exhauſerunt, & nullum aut modicum fructum protulerunt, vndè iam (vt diximus) communitas vnum petijt, amotis alijs qui omnia & ſingula ſatis expleret, quæ omnes antea perfecerunt. In hoc etiam parliamento dominus Richardus Serop ceſsit officio Cancellariæ: & Archiepiſcopus Cantuarienſis magiſter Symon de Sudbury contra gradum ſuæ dignitatis, vt plurimi conclamabant, illi officio militaturus acceſsit, ſed ſi ipſe illud procurauerit aut ſponte ſuſceperit, nouit Deus. *Parliamētum Londini.*

Proceſſus contra Edmūdū de Bury.

Ad iſtud etiam parliamentum venerunt quidam à Romana Curia, non directè miſsi à Papa, ſed à Cardinali de Agapito, ferentes ſecum eiuſdem Cardinalis litteras. In quibus idem Cardinalis fatebatur dominū Papam ſibi mandaſſe, vt Archiepiſcopo Cantuarienſi, capitulo Sancti Edmundi Regis de Bury, & domini Papæ Collectorio ſcriberet, & mandaret vniuerſis & ſingulis, vt viſis eius litteris & intellectis, ſine dilatione reſcriberent ſingulas litteras, certificantes eum de ſtatu domini Edmundi de Brumfield (cuius ſuperiùs egi memoriam) ſi videlicet acceptus in gratiam Regiam admiſſus fuiſſet ad poſſeſsionem pacificam Abbathiæ de Bury. Cauſa autem huius miſsionis iſta dicitur extitiſſe. Poſtquam dictus Edmundus de Brumfielde receſsiſſet à curia, vt dominus Papa audiuit & vidit tot litteras ſupplicatorias pro confirmatione electi de Bury, ac regi regniquè magnatibus diſplicere prouiſionem ſuam quam fecerat, conferendo ei dictam Abbathiam, mente turbatus eſt vehementer. Et reuoluens in animo quantum auxilium Rex cum magnatibus contra aduerſarium ſuum Antipapam conferre valeret, ſi eorum frueretur amicitia, & quanto detrimento foret eidem, ſi aduerſarentur, ſtatuit cameraliter, non quidem dictum Edmundum deponere, ſed quia Clericus, & eius creatura fuerat, ad quendam Epiſcopatum in Hibernia tunc vacantem transferre. Quod audiens ſupranominatus falſidicus, magiſter Iohannes Shipdam, confeſtim in craſtino cum Procuratores electi de Bury in conſiſtorio adfuiſſent coram Papa, & petijſſent confirmationem electi prædicti, adfuit ipſe, allegans hoc nequaquam debere fieri, maximè quia dictus Edmundus iam receptus eſſet in gratiam Regiam, & ſuis temporalibus inueſtitus. Quod vt probaret ita eſſe, introduxit quendam Monachum Ciſterciēſem, & quendam presbyterum, qui paulò ante de Anglia venerant, quos & conduxit, vt iurarent coram Papa, ſe pro certo ſcire dominum Edmundum admiſſum in regis gratiam: & non ſolùm in gratiam, ſed & attractum ad eius familiare conſilium, & ſuis temporalibus inueſtitum. Ac vt maiorem fidem facerent in præmiſsis, iurauerunt ſe oculis ſuis vidiſſe eum ante eorum egreſſum de Anglia Londinum nobiliter incedentem, vt tantum Abbatem decuit, ſtipatum magna caterua præeuntibus eum bis ſenis armigeris in vna ſecta. Quæ omnia Procuratores electi conſtanter refellebant, aſſerentes hoc nullatenùs ita eſſe. Quapropter dominus Papa diſtulit in cauſa procedere, donec alia certiora noua de iſta materia cepiſſet. Et hæc (vt dixi) fuit cauſa quare dictus Cardinalis præfatus dicto modo ſcripſit.

Reſcript. Archiepiſcopi certificatorium Papæ.

Archiepiſcopus ergo Cantuarienſis inprimis maturauit ſcribere domino Papæ, & eundem certificare ſuper his quibus fuerat oneratus. Qui poſt præmiſſa verba ſubiectionis & reuerentiæ debitæ, innuit ſe ob Apoſtolicam reuerentiam inſtetiſſe penes regem & proceres pro Edmundi prędicti deliberatione, & vt Edmundum eccleſiam Papali ſibi prouiſione collatam pacificè ingredi paterentur. Sed poſt pauca in progreſſu aſſeuerat pro firmo ſe ex reſponſo regali ac regni procerum intellexiſſe, nunquam eos paſſuros ingreſſum Edmundi in Abbathiam de Burgo, ſed nec egreſſum eius à carcere timore vel interuentu alicuius perſonę, niſi ſolummodò contingat eos flecti per ipſius domini Papæ preces ſollicitas & inſtātes. Explicat præterea eū ius regiū & regni cōſuetudines ab initio talibus prouiſoribus contraueniſſe. Et inter cætera deprecatur, vt temporis præſentis conſiderata malitia, condeſcendat voluntati regiæ intuitu vndecunque periculorum emergentium, Electum de Bury iuxta regis & magnatum regni deſiderium confirmando. Hortatur præterea humilitate, qua cōdecet, vt nullius credat literis, nullius fidem det ſermonibus qui aliter ſcripto

vel

vel verbo ſuæ ſignificabunt reuerentię, quam ipſe proprijs litteris commendauit. Hæc tempore prędicti parliamenti acta fuêre.

In eodem parliamento conceſſum eſt ab eccleſia vna decima & à laicis vna quintadecima ad opus regis adiecta conditione, quòd ab illo tempore, ſcilicet à Cal. Martij vſq; ad feſtum S. Michaêlis anno reuoluto, aliud non fieret parliamentum: ſed conditio iſta non ſeruabatur, vt in ſequentibus demõſtrabimus.

Nuptiæ factæ ſunt eodem anno in oct. Pâſchæ apud VVyndeſore, tubicinũ & hiſtrionum magna fręquentia, Francorum gaudio, nullius commodo, ſed liuore & odio plurimorum: ſiquidem dominus VVallerânus, comes Sancti Pauli externus & alienigena, adamatus dominæ Iohannæ Coutteney ſorori regis in tantùm, vt nullius Anglici reſpectu illius dignaretur amplexum, duxit (vt prædictum eſt) eam ſupra memoratis loco & tempore in vxorem. Et quia contra conſilium matris ſuæ quondam principiſſæ, tunc matris regis, & omnium amicorum, eadem Iohanna iſta præſumpſit, ipſorum deſtituta ſubſidijs meritò & indignationem incurrit, & de gẽte ſua opprobrium non leuiter tranſiturum. Rex tamen quia ſoror eius erat conſilio eorum qui aſtabant ei contulit eis villam ſuam & manerium de Bifleet, vt videlicet & illam honoraret, & comitis animum ſuæ fidelitati magis & obſequijs inclinaret.

De duello inter I. Anneſlee & Thomam Katrington.

Res noua per hoc tempus in Anglia viſa eſt, quæ cum magis inſolita, tantò plures ad ſpectaculum ſui traxit, propterea quòd natura humana gaudet non ſolùm varijs ſed inſuetis. Miles quidem nomine Iohannes Anneſlee in parliamento (quod bonũ merito appellatur) tẽpore domini Edvvardi regis tertij poſt conqueſtum, Thomæ Katryngton armigero (quõdam cuſtodi caſtelli de ſancto ſaluatore, quod recolendæ memoriæ dominus Iohannes Chaundos conſtruxerat in Gallijs, intra inſulam de Conſtantin) impoſuerat notam proditionis, eò quòd dictum caſtellum, vt aſſeruit, vendiderat Gallicis pro ineſtimabili ſumma pecuniæ, cum nec defenſio ſibi, nec victualia defuiſſent: in qua cauſa, cum eodem armigero armorum lege obtulit ſe pugnaturum. Ad eum namque (ratione vxoris ſuæ cui debebatur hæreditas tãquam proximæ de affinitate dicti Iohannis Chandos) dominium illius caſtri ſpectaſſet: ſi non proditioſè alienatum fuiſſet commentis dicti Thomæ. Prædictus autem Thomas pro hac cauſa captus & incarceratus fuit pro tunc, ſed citò poſt, quando duci licuit, quicquid libuit dum rex pater eius in extremis agebat, deliberatus eſt interuentũ (vt dicitur) domini de Latymer, cui idem armiger in pace, & in bello, in iuſtis & in iniuſtis, in veris & in falſis perante militauerat. Nec potuit Iohannes Anneſlee ſui clamoris effectum per totum tempus ſequens conſequi vſq; modò, quibuſdam aſſerentibus contra iura regni forè aliquem de ipſo regno pro vlla cauſa tali lege in regno pugnare. Obſtabant quammaximè qui ſimili nota percelli tumebant, ſed tandem coactis viridicis & ſenioribus militibus regionis, diffinitum eſt pro cauſa extrinſeca ſicuti pro præſenti cauſa, quæ non infra regni limites orta eſt, & pro poſſeſsione rerum tranſmarinarum bene licere, quenquam duello confligere, ſi Conſtabulario & Mareſchallo regni, per ante cauſa fuiſſet notificata, & in eorum præſentia duellum à partibus acceptatum. Statuitur ergo dies belli, & interim præparantur duello neceſſaria in curia apud VVeſtmonaſterium, limites videlicet quas liſtas vocant de lignis fortiſsimè fabrefactis, tanquam perpetuò duraturæ. Adueniente die præfixo, conueniunt de cunctis regni partibus ad inſuetũ belli ſpectaculum, in tanta quidem copia, vt numerus Londoniæ confluentium, multitudinem eorum qui ad regis coronationem paucis annis ante confluxerant excesſiuè (multorum teſtimonio) ſuperaret. Ipſo verò die ſummo

Incarceratio Thomæ Katr.

mane rege cum proceribus & regni cōmunitate locum ingreſsis (prout moris eſt) miles intrat armatus, inſidens dextrarium decentiſsimè phaleratum. Nam appellator debet ingredi primò locum, defenſoris præſtolaturus aduētum. Deindè, poſt aliquam horam vocatus eſt armiger ad defendendum cauſam ſuam tali forma. Thoma de Katrington defenſor compareas defenſurus cauſam tuā, pro qua dominus Iohānes de Anneſlee miles & appellator te publicè & in ſcriptis appellauit. Hoc autem ter voce preconis belli factum fuit. Tertia vocatione completa, adeſt armiger, & ipſe armatus, equitans dextrarium ſtratum regaliter ſtramentis præferentibus arma dicti Thomæ. Qui mox vt ad liſtas peruenit, deſcendit de equo, ne iuxta conſuetudines prælij Conſtabularius vendicaret eum, ſi limites fuiſſet ingreſſus. Sed nihil ſibi valet aſtutia ſua: nam equus iuxta liſtas diſcurrens, aliquotiens totum caput & pectus iniecit vltra limites. Ob quam cauſam Conſtabularius dominus Thomas de VVodſtocke equum vendicauit, iurans ſe velle caput eius habere, videlicet quantum inter liſtas de equo viſum fuit, vndè adiudicatus eſt ei equus: ſed hæc expoſt, iam ad formam duelli reuertamur. Armigero itaque limites pedes ingreſſo, per Mareſchallum & Conſtabularium allata eſt indentura, quondam coram ipſis confecta conſenſu & voluntate partium, in qua continebantur articuli depoſiti contra eum per militem aduerſarium, & in omni audientia legebantur. Armiger autem quem conſcientia ſtimulabat, nitebatur exceptiones facere, vt quoquo pacto ſua cauſa purior effici valuiſſet. Dux verò Lancaſtriæ cum vidiſſet eum tardare, & audiſſet eum exceptiones iam velle facere, publicè iurauit, niſi iuxta conditiones duelli & leges armorum vellet admittere cuncta in indentura conſcripta, quæ nō ſine eius aſſenſu cōfecta fuerant, quòd mox tanquam proditionis reus ad ſuſpendendum traheretur. Quo facto, Dux multorum ſibi conciliauit gratiam & partem infamiæ ſuæ antiquæ abſterſit. At armiger vt iſta perſenſit, fatebatur ſe audere pugnare cum milite, non tantùm in his caſibus, ſed in omni caſu mundi. Fidebat vtique plus in robore fortitudinis ſuæ & fauore amicorum, quàm in cauſa quam ſuſceperat defendendam. Erat enim magnus ſtatura, cùm miles inter mediocres minimus videretur: & habebat amicos potiſsimos, dominum de Latimer, dominum de Baſſet, & plures alios, quorum nomina ſupprimemus ad cautelam, quorum interuentu fulciri ſperabat, ſi fortè quicquam aduerſi paſſurus eſſet. Huiuſcemodi occaſionibus animatus, ingreditur locum pugnæ, & præmiſſo ab aduerſario ſuo milite iuramento prout moris eſt. Et ipſe idem iurauit audacter, videlicet quòd cauſa in qua pugnaturus erat vera fuit, & quòd non erat conſcius vllius artis magicæ, per quam de aduerſario poſſet reportare victoriam, nec geſtabat ſuper ſe herbam aut lapidem, nec experimenti genus quibus ſolent malefici de hoſtibus triumphare. Quibus paratis, & ab vtroque deuotè oratione fuſa, pugnam ineunt, primò lanceis, deinde gladijs, poſtremò cultellis rem agentes, pugnatum eſt ergo diutiùs, donec omnia inſtrumenta bellica armigero ſubripuiſſet. Tādē armiger à milite virtuoſè proſternitur, & miles ſe pręparat ad irruendum in eum, ſed tamen ſudore decurrēte per caſsidē aliqualiter viſu hebetatus, dū credit ſemetipſum proijcere ſup eū, à latere corruit armigero nō appropinquās. Quod perſentiēs armiger, quāquā iam penè exanimis factus eſſet præ labore, ſe conuertit ad militem inferiorem exiſtentē, & ideo quantotius deuincendum. Alij verò dicebant militem in proximo ſurrecturum, & victoriam de armigero habiturum. Interea rex pacem clamari præcepit, & militem leuari de terra. Quid multa? mittuntur qui armigerum erigunt, ſed cum perueniſſent ad militem, rogauit cum inſtantia vt dominus

rex permittat eum modo prætacto iacere, aſſerẽs ſibi bene eſſe & victoriam reportaturum, ſi armiger reponatur modo quo priùs iacuit ſuper eum. Tandem cum miles non poſſet vota ſua conſequi in hac parte, permiſit ſe leuari de terra. Qui mox poſtquã leuatus eſt, ſine fulcimento cuiuſquã perrexit ad regem alacriter. Cum armiger poſtquam leuatus fuiſſet, ſine ſuſtentamẽto duorum hominum, nec ſtare nec quaquam progredi potuiſſet, & idcirco depoſitus in cathedra ſe dedit quieti. Miles igitur cum ante regẽ veniſſet, rogauit eum & proceres vt ſibi illam cõcederent gratiam, vt iterum in loco quo priùs, poſſet reponi, & armiger ſuper eum: perſenſerat enim armigerum iam penè vltimum flatum emiſſurum præ nimietate & caloris & armorũ ſuorum ponderoſitate, quæ ſibi vitales ferè ſpiritus ſubripuerant. Rex verò & proceres cum vidiſſent militẽ tam animoſè, tam viuidè bellum repetere, & inſuper magnã ſummam auri offerre publicè vt id poſſet effici, decreuerunt eum iterũ reponẽdum, & armigerum ſuper eum modo vniuerſaliter ſeruato quo iacuerant ante proſtrati. Sed interim armiger deficiẽte ſpiritu repente de cathedra corruit quaſi mortuus inter aſtantium ſibi manus. Accurrunt ergo multi, hominem vino perfundunt & aqua, ſed nihil omninò proficiunt donec detractis armis & omnibus indumentis ad corpus vſque nudatus fuiſſet. Quod factum, & militem victorem probauit & armigerum eſſe victum. Poſt diutinam autem moram paululum reuixit ſpiritus armigeri, & apertis oculis cępit caput erigere & terribiliter vnũquẽq; reſpicere circumſtantem: quod vt nunciatum eſt militi, acceſsit armatus, quippe qui nihil depoſuerat armaturæ à pugnæ principio, & alloquens eum & proditorẽ & falſum appellans, quærit ſi iterũ audeat duellum repetere. Illo verò nec ſenſum, nec ſpiritum habente reſpondendi, clamatum eſt pugnam finitam, & vt quiſq; ad propria remearet. Armiger igitur mox vt ad lectum delatus eſt cæpit furere, & in inſania mentis perſeuerãs, in craſtinum circa horam nonam ſpiritum exhalauit. Actũ eſt bellum præfatum ſeptimo idus Iunij, cõmunis vulgi gaudio, proditorum dolori.

Exercitus Anglicanus equitat per regnum Franciæ nemine reſiſtente.

Circa iſtos dies rex Angliæ & eius conſilium validum cõflantes exercitum, miſerunt in ſuccurſum ducis Britanniæ qui penè ab omni ſpe exciderat reſiſtendi Gallias, poſtquam audiſſet videlicet dominum Iohannem de Arundelia & eius exercitum in mari (vt prædiximus) expertos tam dira fata. Præfecti ſunt autem huic exercitui dominus Thomas de VVodeſtoke comes Buckingamiæ regis Auunculus, dominus Thomas Percy frater domini Henrici Percy comitis Northumbriæ, dominus Hugo Caluerlee, dominus Robertus Knoll, dominus de Baſſet, dominus Iohannes Harleſton, dominus VVilhelmus de VVyndeſore, omnes profectò viri quibus ſingulis meritò exercitus quiſque committi poſſet, præ ſapiẽtia, fortitudine & arte bellãdi. Hij, quia tutum non erat directo curſu ab Anglia in Britanniam nauigare, propter galleias obſeruantes maris ſemitas, & propter paucitatem nauium quæ non plures ſimul ex eis tranſuehere poterant; elegerunt à Doueria & Sandvvico ad Caleſiam copias transferre, & ita per omnem Franciam equitare donec Britanniam peruenirent, ne per longinquum mare ſperſim traiecti, diſpendia numeri ſuorum hominũ piratarum paterenter incurſu. Iohannes Philpot ciuis Londoniarum in iſta profectione laudem promeruit & honorem, qui & eis naues proprio labore conduxit, & grauatos ære alieno, propter longam iuxta mare morã, vt aſſolet pro expectatione nauium aut ductorum, abſoluit à debitis creditoribus, ſatisfaciens & cauciones ſuis dominis reſtituẽs, qui loricas, laminas, caſsides, galeas, arcus, lãceas & alia armaturæ genera pro victualibus vadiauerant, quibus neceſſe fuerat vel non tranſire pro defectu (vt dicitur) armaturæ præfato modo expoſitæ, vel certè

inermes omninò proficiſci. Accepti vtiq; ab ore eiuſdem Iohannis Philpot, quòd mille loricas vel tunicas (quas vulgo Iackes vocāt) redemerit de manibus creditorum. Profecti autem noſtrates omnem Galliam, circumequitando girauerunt, patriam deprædantes in vaſtitate hoſtili, villas & prædia ſuccendentes, & populum ſine reſpectu in ore gladij perimentes, donec ad confinia Britanniæ peruenisſent, nemine eorum auſus impedire præſumente de tam famoſo regno. Tātus vtiq; terror ipſos Francos inuaſit, vt in ampliſsimo regno, in quo mille ſemper viri ſingulis ex Anglicano exercitu opponi potuerāt, citiùs eligerent more feminarum latebras ſe occultando quærere, quàm glomeratim Anglicanis manipulis obuiare. Tua ſunt opera hæc Chriſte, tua miracula Ieſu bone, cui poteſtas eſt dimicare, ſeu vincere, in paucis æquè vt in multis, qui tibi famulantibus inter confertiſsimos hoſtes tutum iter præbes, & vindictam retribuis in hoſtes noſtros, tu enim feciſti, vt eſsēt immobiles quaſi lapis, donec pertranſiret populus tuus domine, exercitus Anglicanus, qui non in ſuperbia & in abuſione regnum Franciæ ſubiugare laborant, ſed in iuſticia & æquitate, & innocentia regis ſui iuſti hæredis Francorum regni confiſi.

Capitur nauis Scotica.

Per iſtud tempus viri de villa de Hul & de Nouo caſtro ſuper Tynam, communibus votis egreſsi, ad piratarum qui tum abūdabant maliciam retundendā, fortuitò cuidam naui de Scotia obuiantes, cognito quòd hoſtes eſſent in ea, nauem inuadūt hoſtiliter, & occiſis vel captis qui in eam conceſſerant, ratem pertrahunt ad partes ſuas, cum bonis ad valorē ſeptem milium marcarum eſtimatis. Nec mora, huius euentu rei cognito, comes Northumbriæ dominus Henricus Percy citiùs aduolat, & partem vel totum dictæ prædæ obtinere cupiens regis nomine præcipit, ne diſtractionem rerum ipſius nauis facere præſumant ſine eius conniuentia quouiſmodo. At boreales mox ſpiritum habentes in naribus, prout moris eſt illius gentis, ſatis incompoſitè ore diſtorto naribus pręfurore vento repletis, turgidè reſponderunt cum ſumma indignatione latrātes ſe mortis periculis obtuliſſe pro regis regniq; commodis, & per magna diſpendia hoſtium bona ab ipſorum manibus extorſiſſe, nec debere eos qui tantum laborauerant ipſius arbitrio partes capere, ſed potiùs ipſorum eſſet in diuiſione diſcretio, quorum fuerat in adeptione periculum, & idcirco quantocius iubent illum recedere, ne cogātur in illum arma vertere pro rebus proprijs, pro quibus iterum ſe fatebantur citiùs dare diſcrimen magis equanimiter quàm ſufferre in earum diuiſione eius arbitrium qui in earum adeptione minimè laborauit. Comes hæc audiens, quanquā ſitiens auidè bona præfata, iratus valdè diſceſsit, imaginaturus contra eos malum quos ſciuit ſibi nihil in hac parte velle deferre. Adquiſiuit ergo breuia ad capiendum eos tanquam ſibi & per conſequens regi rebelles, quippe qui vices regis ibidem gerebat. Sed interim nec ipſe nec viri de nouo caſtro qui maximè ſibi reſtiterant gauiſi ſunt de præda, quin potius à deſiderio ſuo fraudati & ridiculoſè deluſi abalienati ſunt retrorſum, bonis prædictis ab eiſdē abductis cauteloſè, & ad alias partes trāſuectis. Occaſio huius facti fuit. Quidā de villa de Hull qui (vt præmittitur) in dicta profectione ſocius laboris fuerat, & poſtquā comes præfatus (vt diximus) rerum diuiſionē petierat nec obtinuerat, petijt à ſocijs ſibi dari partes ſuas pro quibus laborauerat, timuit reuera ſi mora longior intercederet, quòd nec ipſe nec ſocij gauiſuri eſſent bonis præfatis. Socij verò ſui de nouo caſtro & de conuicinis locis reſponderunt bona prætacta non dū partiri debere, pręſertim cum neſcirent quid comes Northumbriæ contra imaginaturus eſſet. Altercantibus autem illis pro hac cauſa, & exorta rixa cum verbis, poſtremò negantibus viro de Hull quicquam de præda, receſsit ad ſua, & poſt paucos dies cū armata manu ex inprouiſo adueniens,

ſoluit

ſoluit nauem cum bonis omnibus,& nullo audente reſiſtere,reuertitur ad villam de Hul infidis ſocijs ſpoliatis,& comite ſupradicto à ſuo deſiderio cū ſannis & cachinnis excluſo.

Hoſtes in Hibernia capiuntur.

In feſto ſanctæ Margaretæ virginis, Franci & Hiſpani, qui maritima loca Angliæ multipliciter infeſtauerant, & naues plures rapuerant, dum conſueta ſuæ nequiciæ opera continuare contendunt, per viros de occidentalibus partibus Angliæ ſubitò ſuper eos irruentes coacti ſunt quendam portum capere in Hibernia, vocatum Kynſale ab incolis, vbi virtute & animoſitate Anglicorū & Hibernicorum capti ſunt duces eorum, videlicet Iohannes de Verſe admiralius & capitaneus Franciæ, Iohannes Perys de Verris, Iohannes frater eiuſdem Gounſalue, Martinus de Moterigo, Turgo dominus de Moraunts, dominus de Reyth Perys, Martinus de Vermevve, Iohānes Medite de Vermevve, Seymch de Veillale, Seniſchall. de VVergario, Iohannes Seniſchall. de ſancto Audiro, Cornelius de ſancto Sebaſtiano, Paſchalus de Bykey, Iohannes Martinus Sopogorge de ſancto Sebaſtiano, & plures alij nominati, pluribus interfectis, quorum numerus ſe extendit ad quadringentos viros. Recepta ſunt autem ibi vaſa, quæ ipſi noſtratibus abſtulerunt, viginti etiam vnum maiora & minora cū quibuſdam vaſis eorum, ſcilicet quatuor bargijs & vno balingario. Euaſerunt noſtrorum manus ex Hiſpanicis quatuor, nominati, Martinus Graunts, Iohannes Peris Montago, Iohannes Huſch de Gytario & Greſsiæ, & de ſancto Sebaſtiano.

Scoti capiunt nundinas de Penreth.

Hac ęſtate Scoti nauem de qua locuti ſumus captam eſſe dolentes, Northumbrenſibus vices rependere ſtuduerunt, & ſimilia pro ſimilibus machinari. Ingreſsi namq; cum populoſa multitudine gētis rabidæ fines noſtros, gētes VVeſtmarorum & Cumbrorum inuaſerunt, ſpoliarunt & occiderunt, & vltra progreſsi, de foreſta de Ingelvvode diuerſi generis animalia in Scotiam fugauerunt, ad numerum (vt dicitur) quadraginta milium, vbiq; furentes, vbiq; cedentes, & quæ poterant flammis contradentes. Nec hijs contenti, nocte iter ingreſſi furtiuè & repentè ſuper villam de Penreth irruunt, vbi tunc nundinę celebrabantur multorum populorum frequentia, in quo loco & occiſis quamplurimis, multiſq; captis, cunctiſq; fugatis reliquis, congregatas aſportant diuitias, quæ nimirum cuiuſlibet cupidiſsimi exercitus auiditatem explere potuerunt. Deinde per vrbem redeuntes Carleolenſem, eam inuadere decreuerunt, ſed tamen fama territi, quòd nocte præcedente pænè innumerabiles de appendicibus comitatibus ad eius defenſionem occultè confluxiſſent, ſtatuerunt quidem iter agendæ circa ciuitatem prædæ, ne fortè aliquo dolo circumuenti ſi ibi morari cōtingeret, partas manubias apud Penreth, & in patria dimittere cogerētur, quod & factum eſt: ſed tamen tranſeundo per quoſdam ſagittarios VVeſtmarorum & Cumbrorum, nonnullos ex ſuis amiſerunt, vndè cōtigit, vt cū metu prætereundo recederent feſtinanter, agentes tamen coram eis prædas captas, & in Scociam traducentes. Comes Northumbrij pulſatus eorum iniurijs, quippe cui amplius damni quàm mille marcatus intulerant, dum ad arcendum eos, vel pro damnis damna parat reddere, per ſcriptum repētè regium eis quicquam facere prohibetur. Vndè cū feſtinacione veniens ad conſiliū regale Londonias, quærit quidnam hoc eſſe poteſt, quod inhibitum ſit per regis ſcriptum & regni reſiſtere tam immanibus inimicis. Qui blandè mox accepto reſponſo & diem Marchiæ quem annis ſingulis Angli ſimul tenent & Scoti, expectare iuſſus, receſsit, nihil acturus vſque ad diem præfinitum.

Deluſio.

Villa Wynchilſeæ capitur.

Hac ipſa æſtate Galeæ iugi peruagatione per diuerſa littora plura damna patriæ irrogarunt. Nam veſpiliones qui in eis erant, vbi cuſtodiam deeſſe conſpexerunt,

ſpexerunt, egreſſi prædas agebant impunè multociens, & quandoque etiã villas iniectis flammis cõmbuſſerunt, ſed more mergorum, vbi aliquem armatum aduenire videbant, ad aquas præcipitnater cucurrerunt. Quos aliquando fortuna noſtris obtulit, vnde cõtigit, vt quandoq; octoginta, quandoq; centum ſimul intercepti, antequam ad mare peruenire poſſent ſagittis præforati, remorati coacti ſunt. Interq; dedecoroſa damna quæ patriæ intulerunt, villam de VVinchilſee cæperũt; & abbatem de Bello ſuccurſum eidem villæ præbere conantem ad fugam cum ſuis omnibus compulerunt, capto quodam ex ſuis Monachis qui illuc cum cæteris armatus cõuenerat. Comes de Arundelia Richardus, quẽ paternę diuitiæ & auita hęreditas ſublimem effecerãt, nihil horũ minuere quouis pacto, decernẽs, poſtpoſita pompa rei militaris & nominis, ne damna inferret clauſtris inexorabilibus, cum in partes ſuas prædicti nebulones aſcenderent, cum notabili familia ſanè incompetẽti tali perſonæ cum vna lancea (vt vſu vulgari loquar) egreſſus eſt non ad terrendum hoſtes, ſed eiſdem præſtandi animũ ad vilipendendum comitatus dignitatem & nobilitatem militiæ Anglicanę, dũ cernerent vel audirent quempiam è nobilioribus, ditioribus & potioribus regionis cum tantilla familia egreſſum, non in occurſum prędonum; & vt patriæ ſpem reſiſtendi pareret, ſed potiùs (vt vulgò ferunt) metum incuteret, minoribus ipſo ſed melioribus, qui procul dubio eos ſatis viriliter arcuiſſent, ſi ipſe timidè non interpoſuiſſet manus ſuas.

Thomas Helton carcere liberatur.

Per idem tempus, dominus Thomas de Helton pacta redemptione à carcere in Aquitania liberatur, qui domum rediens, obuiauit Anglicano exercitui (quẽ ſupra diximus in Franciam deſtinatum pro ſuccurſu ducis Britanniæ) quem oẽs Domini cum ſumma iocunditate ſuſceperunt, & per dies aliquot cum eis detinuerunt. Qui medio tempore moræ ſuæ plura ſalutis monita dedit eis, & eoſdem inſtruxit de multis præcauendis periculis, quæ eis expoſt (vt apparuit) non paruo momento fuere.

Crudelitas comitis Flandriæ.

Circa menſis Septembris initium orta ſimultate inter comitem Flandriæ & communes ſuos de Ypres & de Gandauo, dum Yprenſes conueniſſent ad tractandum cum magnatibus comitis, repentè venit comes inopinatè cum magna armatorũ multitudine, & irruit ſuper ciues Yprenſes, & occidit ex eis ad octo millia virorum, adorſus fortaſsis facinus in ſeipſo acriùs puniendum: deindè iuxta naturam ſui crudelis animi è veſtigio cingit vrbem Yprenſem obſidione, quam captam, mox ſuccendit partem ex ea, partem ad teſtimoniũ victoriæ ſuæ intactam reliquit à flammis. Quadraginta verò de maioribus illius villæ decapitari præcepit, & totidem ad villam de Brugges direxit carcerali cuſtodiæ deputandos. Quibus feraliter perpetratis, commune vulgus conuocat, & ſe illorum fore Dominũ ſuperbè pronunciat. Quapropter mandat de cæterò, caueant illi reſiſtere, ne ſimilem omnes pœnam incurrant, quam decapitatos diximus excepiſſe, ſacramento affirmans ſe vindicaturum in illos, ſi vnquam ſibi reſiſtendum putauerint, vt in conciues eorum vltus eſt, omnes generaliter plectendo ſententia capitali. Præterea cũ pulſaretur clamoribus relictarũ fæminarũ quarum maritos obtrũcauerat, quærit quænam ſint vel quæ cauſa clamoris earum. Cumq; didiciſſet has relictas virorum morte punctorum, mox vt nihil plenæ deeſſet crudelitati, & has decapitari præcepit, mandans vt ſuis mittantur maritis, ne diutius in viduitate detentæ cogantur prolixiùs inaniter lamentari. Quibus geſtis, Gandauum cum cẽtum millibus de plebe ſua obſidione vallauit, nam & illam vrbem ſubuertere cogitabat, non ſolùm quia rebellem iudicabat eandem, ſed ideo maximè, quia Gandauenſes villam de Dindermoun igni ſuccenderant, eò quòd comiti nimis fauere viſa fuit, ſed Gandauẽſes nihil eum

veriti

veriti, nec eius exercitum metuẽtes, eleuatis portis de ſuis cardinibus, & in medium forum villæ perlatis, latum iter ſibi & ſuis ſi intrare audeant patefaciunt.

Caroli Frãciæ regis mors.

Hac æſtate Carolus qui dictus eſt rex Frãciæ, qui & illud regnum poſt periurium occupauit iniuſtè, maximus aduerſarius regis Angliæ & domini Vrbani Papæ, conceſsit in fata, à ſuis prius impocionatus vt ferunt, ſatiſq; pænitens de ſuſcitatione belli iniuſti contra regnum Angliæ & adhæſione antipapæ, qui cum conſilio ſuorum procerum, ducem Burgundiæ iuniorem, ſcilicet fratrem ſuum conſtituit regni Francorum rectorem, antequam moreretur, eiq; commendauit paruuli filij ſui omniſquè domus ſuæ tutelam, eò quòd infantulus nondum aptus fuerat ad regnandum. Andegauenſis autem dux, maior frater Caroli, poſt mortem eius ægrè ferens minorem fratrem ſibi prælatum, nam ad ipſum ratione ętatis ſpectaſſet (vt aſſeruit) regni tutela, cępit aduerſari manifeſtè ſibi, adhærente ſuæ parti domino de Cliſſon & nonnullis alijs de potentioribus regionis, facta eſt diſſentio publica atque notoria inter eos, ita vt penè plus timerent inuicem alterutrã crudelitatem, quàm noſtri exercitus Angliæ, qui tunc impune circum patrias equitabat, potentiam ſiue numeroſitatem. Dux tamen Burgundię vt oſtenderet ſe idoneum regni cuſtodem, iam tunc cum fratre confligere non reputauit expediens, quando cerneret noſtrates circunquaq; patriotas perimere, patriam vaſtare tam flãma quàm gladio: quare collecta apud vrbem de Troys qua potuit multitudine de tota terra præter terras Andegauenſis Ducis & domini de Cliſſon, quas ſciuit propter memoratam diſſentionem ſibi parere nolle, ad numerũ ferè quatuor millium armatorum, & de comuni plebe magna multitudine, ſtatuit noſtratum impedire viam, eos in itinere pręueniendo, vt quoquo pacto compelleret ad pugnandum: quod vt noſtris eſt cõpertum, decreuerunt Francos pręcedere ſine mora, ne fortè eis aliquod impedimentum contingere poſſet ſi Gallici eos præceſsiſſent: & factum eſt ita. Collectiq; ſunt noſtri ſubitò ante eos, non modicùm mirantibus ipſis, quo modo noſtratibus, ita citò ipſorum conſilium innotuiſſet. Cumquè certam noſtri elegiſſent ſtationẽ, vt armatos ſtatuiſſent ordinatè & pulchrè diſpoſitos per turmas ſuas, cariagiũ quoq; (quod Garcinas appellamus) à tergo locaſsẽt, ecce quidam ex Gallicis egreſsi ſunt, tranſgredientes quandam nouam foſſam quam ijdem Gallici ſibi fecerant pro ſui exercitus maiori tutamine ad pugnãdum contra noſtrates, quos illico ſine grandi negotio quidam è noſtris foſſam relinquere & ad ſuos retrocedere compulerũt, obtenta ex eis eadem foſſa, & multis ſuper eandem interfectis, quod factum Gallicis mox pauorem incuſsit adeo quidem grandem, vt ampliùs dictam foſſatam egredi non auderent. Ciues autem vrbis de Troys tantus metus inuaſit, vt ſine mora (collectis quibuſque de rebus præcioſiſsimis) ad partes alias pauidi tranſmigrarent: credebant namq; noſtros repentè irruituros ſuper eos & eorum vrbem, quam rebãtur nullo modo cuſtodiri poſſe contra eos. Noſtrates verò poſt prædictum certamen, per aliquot horas expectantes in loco, cum nullum è Gallicis vlteriùs eos infeſtare vel impetere velle percepiſſent, ſine magno damno cum victoriæ gloria receſſerunt, diutius ibidem immorari cauentes immò quammaximè, quia neſciebãt qualiter res cum duce Britanniæ (in cuius adiutorium miſsi fuerant) ſe haberent, quãquam fortaſsis ſi poſt prædictum conflictum, vel Francos impetere vel dictam vrbem inuadere decreuiſſent, magnum eiſdem commodum excreuiſſet tali facto. Sed amor ducis & inuictum mandatum quod acceperunt ad feſtinandum ad ſuccurſum ſuum, eos à tali propoſito auerterunt, qui tamen tam periculoſa itinera peragraſſe, tam confertos hoſtes & loca hoſtilia penetraſſe, tantos labores non conſummaſſe ſed inchoaſſe, in aduentu & approximatione Britanniæ cognouerunt.

Acta noſtratum in Frãcia.

uerunt. Enimuero dux, cuius amoris intuitu hæc omnia tẽptare,(vel inductus metu vel allectus mercede) in partem conſenſerat aduerſam per ante, vt multis conſtaret ſanioris capitis, cum magis timore quàm amore Anglicis videntur impendere gratiam vel fauorem, ſi tamen gratia ſiue fauor ſunt dicenda, quæ vel ab inuito, vel coacto quouis pacto extorquentur. Iam nunc vel ſerò ſaltem cognoſcere poſſunt Anglici ſuam proteruam & indiſciplinatam imprudentiam & ſtultitiam irrefrænabilẽ, qui omniũ credẽtes ſpiritui, ſenſum, vires ſuas, atque ſubſtantiam in omnem ventum diſpergentes; & velut metuentes ne terra ſua habitatores eius deuoret, eoſdẽ emittũt, qui defenſio, protectio & iuuamen eſſe poſſent, in mari vel peregrinis regionibus conſumendos. Et dum magis cauent alienis periculis, ipſi iacturam irrecuperabilem patiũtur, & periculis ſe exponunt, ipſorum more, qui vitãtes Scylleam voraginem in Charybdim impingunt. Quis enarrare poterit quanta diſpendia, quantos luctus mors domini Iohãnis de Arundelia, & nobilium perditio qui cum eo ſimilem ſenſêre fortunam, inuexit incolis Anglicanis? quæ plaga regionis, quæ prouincia, quæ ciuitas ſiue villa quenquam non amiſit in illa infauſta expeditione, in quam de toto regno valentiores conuenêre? Puto nullus aut rarus angulus in tota terra vacauit à luctu, vbi non mater filium, vel vxor maritũ, aut quis affinẽ vel cognatum in ipſo naufragio ſe doluit amiſiſſe. De ſubſtãtia rerum præcioſarũ amiſſarum, ſiue pecunia qua pauperes apporiati ſunt, & terra depauperata pro illius exercitus, exhibitione ſilendũ exiſtimaui, cum anima ſit plus quàm eſca, & corpus quàm veſtimentum, cum inſanabilis ſit plaga terræ tot fortibus morte percuſsis, tam generoſis perditis, tam probis ſubmerſis: & tamen hijs omnibus non obſtãtibus, adhuc inſenſata patria iterum militiam legere, iterum expenſas parare, iterum optimos & probatiſsimos regionis dubijs fatis committere non veretur. Ecce enim in expeditionem Britannicam emittitur ſimul ferè tota nobilitas ad hoſtes manifeſtos & publicos, priuatos & dubios deſtinatur, quæ ſi non magis diuina cura quàm patriæ ſuæ fide fota fuiſſet, forſitan nunquam patriam reuidiſſet. Præſertim cum hinc Gallici certi hoſtes, illinc Britones dubij vel occulti (in circuitu eorum conſtituti) dolos & malitiã, inſidias & fraudem iugiter meditantes, eos quouis pacto prodere vel circumuenire tentabant. Nam quotiens à Francis, dum per totum regnum Francorum audacter equitabant, dum vaſtabant patrias flammis atq; ferro, dum quicquid libuit, pro voluntate in ipſo itinere verſus Britanniam diſponebant, ibidem inſidias occultas & manifeſtas ſunt perpeſsi, dicere longum foret. Nouiſsimè Britãniam ſubintrantes, & cuncta reperientes ibi confuſa, ducem dubium & inſtabilẽ & nutantem, incolas perfidos & fraudulentos quis diffidere poterit, eos in maximis periculis conſtitutos, & quod magis eſt hijs omnibus, ſuæ gentis propriæ perpeſsi proditionẽ, dum mox, vt terram Angliæ ſunt egreſsi, derelicti velut mortuus à corde, è veſtigio pacta confracta, promiſsiones infectę, & penè omnis ſpes auxilij eſt ſubtracta, vndè niſi dominus cuſtodiuiſſet eos propter vitæ munditiã, cordis innocentiam, quibus effulſere qui ductores fuerunt huius exercitus, nunquam terram propriam reintraſſent. Nempè campi ductores huius turbæ, nõ vt plæriq; cæteri qui duces ante eos fuêre, patriam paſsi ſunt deprædari propriam ingreſſu ſuo, nõ maledictiones pauperum incolarum, plebem ad prælia proceſſuram fuerũt promereri, ſed potius quicquid fauorem, gratiam, beneuolẽtiam totius populi inuitaret in terra, antequã ingrederentur maris alta, agere ſtuduerũt. In Francia quoque conſtituti, cum penè per totum regnum Franciæ ipſi inuitis Gallicis illęſi tranſiſſent, adeò vt nullum è ſuis per totum illud iter perdiderunt, in tanta fælicitate nullatenus obliti ſunt dei ſui, ſed regi & proceribus & omni-

bus

bus religioſis Angliæ, preces douotiſsimas litteraliter direxêre, vt orationes continuare, proceſsiones pro eiſdem facere, & alia pietatis opera exercere dignarentur. Contigit ergo vt fælici fine in propria regione quamuis in terra hoſtili inſidias patereiſtur, benedictus deus cui placere comprobata ſunt ipſorum opera, cuncta concluſit, & ad propria, cum ſalute, cum honore gratioſè reduxit. Et quidem ipſorum fuit gratioſa regreſsio, qui vbi amicos reperiſſe initio putauere, hoſtes familiares (Britones videlicet) repererunt. Ipſe etenim dux Britanniæ, pro cuius amore (vt pręmiſimus) Anglia tot valentes amiſit & nobiles, pro quo (illis omnibus non obſtantibus) iſti tam periculoſa itinera tranſierunt vt opem ferrent eidem, in ipſorum aduentu, mox vt ad eũ peruenêre, colloquio cum illis habito, de eorum receſſu non de mora tractare curauit. Cuius inconſtantiam ipſi mente librantes, & pericula quæ eis parabantur præuidentes, (nam per certos viros partis aduerſæ qui eoſdem imo diligebant amore, præmoniti niſi cautiùs & citiùs atque ſubtiliùs ſibi prouiderent, quòd vniuerſi (proditione mediante) vel interirent, vel ſaltem vi hoſtibus traderentur) oblatum ab eodem duce aurum non modicum, ea conditione vt recederent ſuſceperũt, & ita (deo volente, & eos dextera ſua protegente) ad propria ſunt reuerſi ſine ſuo vel ſuorum damno vel lęſione, excepto quod equos omnes vel in mari redeundo, vel in Britãnia perdiderunt, & præter illud, quòd in obſidione quam fecêre fruſtra circa Maumentenſium ciuitatem, nonnullos valẽtes amiſêre, inter quos nobiliſsimum militẽ dominum Hugonem Tyrel viderunt iniquis fatis ſuccumbere à quodam baliſtario traiectum.

Coronatio regis Franciæ & tumultuatio communium Pariſienſium.

Hoc anno menſe Nouembris coronatus eſt filius Caroli quondam regis Francorum in regem, ætatis videlicet decem aut vndecim annorum. Poſt cuius coronationis exacta celebria, cùm vniuerſa ferè nobilitas regni Franciæ Pariſius cõueniſſet, repentè orta eſt ſeditio magna cõmunis vulgi & tumultus, & murmur magnum excreuit inter proceres, eò quòd totiens non tam apporiaſſent, quàm deſpoliaſſent patriam diuerſis taxis, quas Gabelas appellãt, iam exhibitas Galliarijs & nautis qui nihil commodi regni contulerunt, iam diuerſis exteris, qui eos tutarẽtur & Anglis officerent, qui nihil proficerunt, iã dominis & regni proceribus qui eos protegerẽt, ſed in vanum, nam ipſi proceres qui eis defenſio fuiſſe debuerãt, & ipſi patronis opus habebant, cùm cernerent exercitũ Anglicanum per totum regnum equitare, flammis & ferro quæq; vaſtare, & nullum è ſuis non tamẽ eiſdem ſe obuiare, ſed nec quidem reſpicere auſum, ſed quẽlibet more fœminarũ, vel in vrbibus vel caſtellis occultare. Quare pudendũ fore dominus aſſerebant, quòd in tanto regno, vbi tot nobiles, tot magnates, tot milites, tot bellici eſſe debuerant, vt meritò cõtra quẽlibet de exercitu Anglicano decem de facili producere potuiſsẽt, quòd nullus ex omnibus pro regno auderet ſe opponere, vel pro plebe. Pudendũ inſuper eſſe dicebãt, quòd pulchris pollicitationibus totiens populum falſè circũueniſſent, promittẽdo ſi iã & iam tantũ ſoluiſſent, ſe Angliã ſubiugaturos, ſi modò tamẽ pendidiſſent pacẽ habituros, & nullum ipſorum verum verbum ſteriſſe, quin etiã nunc Anglos in mediũ eorũ cõueniſſe, & Frãcos mẽticuloſè domi reſidere, nihil omninò patriæ prouidere, ſed vniuerſa Anglorum direptioni derelinqui. Quapropter ſcirent proculdubio plebẽ nullatenùs velle vel taxari, vel taxationibus acquieſcere, quin potiùs relictis rege ſuo & proceribus qui cõtinuè eorum apporiationi ſtudebãt, ad Anglos ſe cõferre, quos ſciuerũt magis placidè dominaturos ſuper eos quã Gallicos ſuos dominos naturales. Et talia conclamantes, vix manus poterant continere, quin in quoſdam regios familiares & conſiliarios inijcerent manus ſuas. Duces igitur & magnates cernentes populum exacerbatum, vim ſibi timentes

tes inferri, plebem cum omni manſuetudine demulcentes, vix ad horam ſedare vel compeſcere potuerunt. Igitur rex & regni maiores in quendam locum munitum ſe contulerunt, facientes illud Poëtæ conſilium, *Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori,* ibidem rerũ euentum præſtolaturi. Plebs verò ſequenti nocte cum furoris continuatione progrediens, domum cuiuſdam ex maioribus ciuitatis, cuius conſilijs imputabãt ſe totiens taxis vexatos fuiſſe, funditùs diruerũt, & omnia vbiq; vrbis loca perluſtrantes, quotquot ex Ianuenſibus galeiarijs reperire poterant immiſericorditer trucidarunt, quoniam (vt ipſi aſſerebãt) penè exhauſerant ſine fructu totam pecuniã regionis. Et reuera grandis fuit ſumma quam quotidiè receperũt, quæ nimirùm excreuit per dies ſingulos ad ſeptingẽtas quinquaginta libras, quæ per equales porciones viginti quinq; galeijs diuidebantur, & quidem per tempus prolixum, ab initio menſis Maij, quo menſe primò Galeæ audent occiduum ſulcare Occeanũ, vſq; ad finẽ menſis Auguſti, poſt quem pertimeſcũt in noſtro mari propter procellas & turbines immorari.

Profectio ducis verſus Scotiam & depauperatio regni.

. Dux Lancaſtriæ Iohannes ſæpiùs nominatus, per hoc tempus ad infeſtandum Scotos perfidos & rebelles mittitur in partes boreales, cum decẽtiſsima ſatis turba ad exturbandum ſi expediret totum regnum Scotorum. Occaſio profectionis iſtius extitit Scotorum irruptio turbulenta, dum (vt præmittitur) ſatis inhumanè partes Cumbrorum & VVeſtmarorum, nec non villam de Penreth hoſtiliter inuaſiſſent. Sed quid dux ibidem tractauit, quàm fructuoſa eius profectio fuerit, conijcere poteris ex vniuerſis ſuis profectionibus anteactis: nam Scoti verſipelles & falſi, poſt eius tractatũ (licèt elaboraſſet pro pace) tam illorum quàm noſtratiũ quãmaximè, plura damna irrecuperabilia regno Angliæ irrogarunt. Nam, vt prætermittamus plurima, Scoti nos non ſolùm deceperunt ſed deriſerunt. Eo tempore vaſtata fuit penè prouincia Northumbrorum, noſtri exercitus hoſpitatione, in tantum, vt prouinciales iuramẽto firmarent magis equanimiter aduentum Scoticani exercitus pertuliſſe, quibus legaliter ſiue licitè poterant reſtitiſſe, quàm Anglorũ aduentãtium ea vice, de quibus reuerentia cognitionis & patriæ, nec non metu legum, non poterant vindicari. Poſt idcirco apporiatam patriã, poſt expenſam incredibilem auri ſummã, videlicet vndecim millium marcarum per ante collectarum de cõmuni plebe, reuerſus eſt exercitus, nil boni reportans patriæ, præter equos quos ſuſceperat ad vſus proprios comparatos à Scotis ea vice.

Literæ repertæ contra Radulphum de Ferrarijs.

Hijs diebus quos inanes duxit noſtra militia, quidam pauper inuentas litteras quaſdam ſigillatas attulit Iohanni Philpot, qui conuocatis ſocijs ciuibus, vnam aperiẽs, patriæ proditionem legit in ea, & ſigillo exteriori inſpecto, cognouit ſigillum fore Radulphi de Ferrarijs militis, qui inter regios conſiliarios ferè tenuit primum locum: moxquè alias quatuor litteras eodem firmatas, primò regni cancellario, deindè regi defert: quibus inſpectis, & ſigno Radulphi cognito, necnon conſiderato quibus perſonis directæ fuiſſent, rex, regiſquè quod pro tũc aderat, conſilium plurimùm admirati ſunt, & eò præcipuè, quòd miles tam ſenex, in quo etiam magna ſpes patriæ ſita fuit, proditionibus inſeruiret. Namque directa erat vna ex ipſis Bertrando Cleykyn, alia Bruero de là Riuer & Franciæ Camberlano, vna verò domino de Clyſſon, & vna patrono Galeiarum, & duci Francorum & Hiſpanorum exercitus, qui eodem tempore per diuerſa loca maritima remigantes, plurima damna patriæ inferebant. Cõtinebant adeò profunda regis & regni conſilia, vt nulli veniret in dubium alium quàm Radulphum Ferreis, vel talem qui priuato regis conſilio aſsiſtebat, potuiſſe vel imaginaſſe, vel ſciuiſſe, vel talia denudaſſe. Igitur cum ſumma feſtinatione miſsi ſunt quidam milites cum dicto Iohãne Philpot ad ducem,

qui

qui tunc(vt prædiximus) ad tractandũ cum Scotis in partes conceſſerat Boreales, cum quo etiã & Radulphus de Ferrarijs eadem tempeſtate fuit, ſigilli verò inpreſsionibus duci ſecretè monſtratis, vocatus eſt Radulphus de Ferrarijs, & ſigillum proprium monſtrare iuſſus, collatione ita facta, impreſsionem compertum eſt nihil omninò differre: ad cumulum etiam maioris ſuſpicionis, fatebatur idem Radulphus ſe nulli commiſiſſe ſui ſigilli cuſtodiam per tres annos antè actos, vndè viſum fuit hijs qui tunc aderant, ſatis manifeſtè conuictus. Præcepit eũ dux areſtari, & in caſtello Dunelmenſi ſeruari, reuerſiſquè ad regẽ, quos diximus hac de cauſa ducẽ petiſſe, miſſa ſunt ad eũ verba cõſolatoria, mandantia ne concideret in hoc caſu vultus eius, ſed eſſet forti animo, ſciens pro certo ſe nulla dãna paſſurũ pro præmiſsis. Vndè mox vt talia plebi fuêre cognita, cõtra ducem multa dixerunt verba acerba plena cõtumelia. Sed qualiter idem Radulphus euaſerit, ſequens quod ſcripturus ſum parliamentũ declarabit. Idem Radulphus de Ferrarijs, & Barones quatuor qui Parliamẽto proximo interfuêre, manucaptus eſt, donec per magis euidentes rationes ſuã innocentiã declaraſſet.

Comes ſancti Pauli VValerannus, qui cum coniuge ſua Iohãna Courtenay ſorore domini regis Angliæ paulò ante egreſſus eſt de terra, vel vt veriùs aſſeritur, expulſus eſt in propriam regionẽ propter ſua facinora, ſine ſtrepitu tamẽ, ne perſona regia dehoneſtari potuiſſet per eum qui tam arcta affinitate eidẽ coniunctus fuerat, mox vt aërem attraxit proprium, more gentis ſuæ, prodere voluit ſe non ex corde cũ Anglicis ambulaſſe, ſed fictè potiùs & doloſè: reuera nacta mox oportunitate vt peruenit ad propria, magnates Francorum adijt, qui nouo regi aſtiterunt, filio ſcilicet Caroli ſupradicti, qui eius negotia regi regiſq; cõſilio promouerent: nec mora, gratanter ab vniuerſis admiſſus, regis Camerarius eſt effectus, factuſq; eſt aduerſarius publicus, ita vt cunctis conſtaret Anglos ex eo fouiſſe ſerpentem. *Comes ſancti Pauli eijcitur.*

Flandrenſes videlicet de Gandauo poſt multa ac damnoſa litigia, poſt diutinã obſidionem, ſed inanẽ, poſt cædes ac mortes quibus affecti ſunt, & patriotas ex parte comitis affecerunt, quibus & ſuperiorem manum cõtinuè reportarunt, id comite poſtulante & obſidionem diſſoluẽte, pacem fecêre cum eodem, ſed modico tempore duraturam. *Flandrenſes faciunt pacẽ.*

Circa feſtum ſancti Martini, nutu quorundam cõſiliariorum, contra voluntatem & citra conſenſum penè cũctorum regni magnatum, & præcipuè contra voluntatem Londoniẽſium, coactũ eſt Parliamentum apud Northãptoniã, eo quidem omnibus magis graue, quòd cõtra hyemem & in tali loco fuit celebrãdum, vbi nec copiam focalis facilè potuit reperire, nec hoſpitia apta tãtæ turbæ. Cauſa verò quare prædicti conſiliarij ibidẽ parliamentum eſſe conſtituêre, fuit appetitus vltionis quam ſumere auebant de Iohanne Kyrkeby, qui fuerat interfector ipſius Ianuenſis mercatoris, de quo ſupra tetigimus in hoc libro. Reuera conſiderauerunt animoſitatem Londonienſium, cogitaueruntquè prout erat futurum ſi Londonijs parliamẽtum fieret, nequaquam Londonienſes paſſuros eundem I. Kyrkeby pro occiſione prędicti Ianuenſis morte puniri, quin potiùs, ſi talia Londonijs temptare conarentur, ſibimet periculum imminere. Vndè pręhibito ſecum conſilio, vt præmiſimus Northamptoniæ Parliamentũ fieri procurarunt, in quo nimirùm Parliamento trahi & ſuſpendi fecerunt eundem Kyrkeby, Londonienſibus vniuerſa cernentibus: & nouam taxam ad opus regis & eorũ præcipuè qui nuper cũ domino Thoma de VVodeſtoke per Franciam in Britanniam Armoricam miſsi ſunt, coegerunt exigi, ſcilicet de quolibet ſacerdote religioſo dimidiam marcam, & tantum de vnaquaque fæmina religioſa, de ſacerdotibus quoque ſecularibus tantum, & ex ſingulis *Parliamentũ apud Northampton.*

capitibus regionis, virorum ſcilicet coniugatorum & non coniugatorum, ac etiam mulierum, duodecim denarios, non ſine diris imprecationibus leuari fecerunt: quod quidem factum cauſa fuit inauditi mali in terra, vt expoſteris eluceſcet.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo treceenteſimo octogeſimo primo, qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi quartus, poſt feſti natalis domini gaudia celebrata, coactum eſt conſilium Londonijs, in quo abſolutus eſt ab officio theſaurarij dominus Thomas Brantygham epiſcopus Exoniæ, & ſubrogatus eſt dominus Robertus Hales magiſter hoſpitalis, miles in primis magnanimus atq; ſtrenuus, ſed qui non placeret communitati. Circa præſens tempus aduectæ ſunt Tieres Southamptonam, quas caricas alij vocare ſolent, refertæ multi generis ſpeciebus & vinis, alijſq; diuitijs, quæ nõ modicũ profuêrunt incolis vniuerſæ terræ tempore Quadrageſimali.

Opiniones Iohannis Wicklif.

Eodem tẽpore ipſe vetus hypocrita, angelus ſathanæ, Antichriſti præãbulus non nominandus, Iohãnes VVycklif, vel potiùs VVickebeleue hæreticus, ſua deliramenta continuans viſus eſt abſorbere Iordanem, & omnes Chriſtianos mergere in abiſſum, reaſſumens quidem damnatas opiniones Berengarij & Oklefe, aſtruere laborauit poſt conſecrationem in miſſa à ſacerdote factam, remanere ibidem verum panem & vinum vt fuêre per priùs, Chriſtum ibidem vt vbiq; aſsiſtere, ſed ſpecialiùs, & non plus valere panem illum quàm alium, niſi ſolùm propter benedictionem à ſacerdote datam. Quinimmò ſi ibi eſſet corpus Chriſti, aſſeuerauit in fractione ſe poſſe frangere collum dei ſui. Affirmauit præterea Chriſtianos errare in veneratione illius ſacramenti, quod panem eſſe dicebat & rem inanimatam, & potiùs venerandum eſſe bufonem, vel quodlibet animatum, quàm illud, quia multò præſtantiorem eſſe fatebatur rem animatam quàm quæ carebat anima: & talia delirando multos ſeduxit in eundem errorem.

Factum militis de corpore Christi.

Vndè quidam miles de comitatu VVilſhire iuxta Sariſburiam, nomine & cognomine Laurentius de ſancto Martino, non diſsimiliter ſeductus, cùm inſtante feſto paſchali viuificum ſacramentũ ſumere debuiſſet, petijt à ſacerdote ſuo vt in vigilia ipſius feſti ſibi daret cõmunionem ſanctam, qui iuxta vota poſt miſſarum ſolemnia obtulit quod petebat. Miles verò poſt datam à ſacerdote hoſtiam, illam manu recepit, & continuò ſurgens, ad domum ſuam (portans corpus dominicum) properauit. Sacerdos igitur pręter ſolitùm videns militem delirare, & mox inſequitur, clamans & adiurãs ne tantam iniuriam faciat ſacramẽto, ſed illud ſibi reſtituat, vel Chriſtianorum more honorificè tractet & ſumat: ſed nihil omninò preces illius profecêre vel clamores, quin miles illud excluſo pręsbitero, adhibitis oſtreis diuideret, & partem cum oſtreis, partem cum cæpis, & partem cum vino deglutiret, affirmans quemlibet panẽ apud domum ſuam tanti eſſe valoris quanti fuit ille, quem ſumpſiſſe tali modo gaudebat. Famuli verò ſui qui de tam horrendi facti nouitate ſtupuerunt, hęc omnia exteris retulerunt. Sacerdos igitur parochialis, quem ſtimulabat nimia amaritudo mẽtis ob tantum ſcelus cõmiſſum à milite, Sariſburienſi epiſcopo, Magiſtro Radulpho Ergom, cũcta per ordinem inordinatè patrata narrauit. Epiſcopus autẽ mox militẽ citari mandauit, quẽ cõparentem & factũ nullatenùs abnegantem, admonuit, quia vir in illis partibus magnę eſtimationis fuerat, vt domũ rediens diuerſos ſibi notos clericos aggregaret, & cũ illis de ipſa re tractatum haberet, ſi fortè diuinitus reſpectus interim gratiã conſequeretur ſalubriùs ſentiẽdo de pręfato ſacramẽto, cõpariturus interim certo die corã epiſcopo ſupradicto: quod & factũ eſt, & die pręfixo rediens, iuxta doctrinã clericorũ qui ad eũ cõfluxerãt in

Panis quiuis cum deo missæ comparandus.

huius

huius rei gratiam confeſſus eſt ſe malè ſenſiſſe de ſacramento altaris, multumquè peccaſſe in dehoneſtatione ſacramenti: quare ab Epiſcopo & cunctis qui aderant, veniam ſuppliciter depræcatus eſt. Epiſcopus ergo eius videns conuerſionem, & attendens humilem confeſsionem, in partem pænitentiæ iniũxit eidem erigere Sariſburiæ (in loco publico) crucem lapideã, in qua per ordinẽ tota ſeries huius rei ſculperetur, & vt ſingulis ferijs ſextis vitæ ſuæ diſcooperto capite, nudis pedibus, in ſola interula & fęmoralibus, ad eandem crucem veniret, & coram ea totius facti peccatum publicè & per ordinẽ (flexis genibus) fateretur: aliaſq; iniunxit ei pænitentias, tam publicas quàm priuatas, quas longum foret huic paginæ commendare. Hæc idcirco ſcripſi pleniùs, vt omnibus eluceſcat quanta mala beſtia (quæ aſcendit de abiſſo) collega ſathanæ, Iohannes VVicklif ſiue VVickebeleue ſemiuauit in terra.

Cardinalis papæ Angliam expilat indulgentijs.

Pileus tituli ſanctæ Praxedis, præsbiter Cardinalis, per iſtud tempus venit in Angliã cum duce Tarſiliæ & multis nobilibus ex parte Imperatoris, locuturus de conditione matrimonij contrahendi inter ſororem eiuſdem Imperatoris & regem Anglorum, & regnum de ineſtimabili ſumma pecuniæ vacuaturus. Nam (vt aſſeruit) poteſtatẽ afferens inauditam, in breui totum regnũ ad ipſum confluere fecit pro diuerſis gratijs impetrandis: reuera diuerſa diuerſis beneficia contulit, indulgentias quas dominus papa concedere ſolũmodò conſueuit & ipſe conceſsit, biennales, triennales, cõfeſsionales litteras quibuſlibet ſoluentibus gratanter indulſit. Ad capellanatum domini Papæ, tam poſſeſsionatos quàm mendicantes admiſit, nec aurum eorum reſpuit, qui notarij publici effici precabitur. Altaria quoq; portatilia nulli pecuniam offerenti negauit. Quadraginta libras cum alijs donis Ciſtercientium nõ repulit, quum glorioſè concederet eis licentiam generalem veſcendi carnibus extra monaſteriũ indifferẽter, vt in monaſterio edere conſueuerunt. Excõmunicatis gratiam abſolutionis impendit. Vota peregrinationis ad Apoſtolorum limina, ad terram ſanctam, ad ſanctũ Iacobum, nõ priùs remiſit, quàm tantã pecuniã recepiſſet, quantã iuxta veram eſtimationem in eiſdem peregrinationibus expendere debuiſſent. Et vt cuncta cõcludam breuibus, nihil omninò petendũ erat, quod nõ cenſuit intercedente pecunia concedendũ. Interrogatus autem in qua poteſtate hæc faceret, cum ſumma indignatione reſpondit, ſe Romæ (ſi ſcire vellent) eius poteſtatem omnibus reſponſurum. Iam iamq; adeò referti erant argento eius ſacculi, vt aduenientibus eius miniſtri reſpondere dedignarẽtur, niſi aurum afferrent, dicentes, afferte nobis aurum, argento enim veſtro pleni ſumus. Receſſurus autẽ, aurum nec argentum poſt ſe nequaquam relinquere voluit, ſed ſecum ſuper ſummarios deferri fecit, ad tantam quidem ſummam, quantam nunquam Anglia in taxa vel talliagio ſemel pendere conſueuit.

Profectio vel expeditio in Portugaliam.

Per idem tempus collectus eſt copioſus exercitus ducis Lancaſtriæ conniuencia, qui in adiutorium regis Portugaliæ mittendus fuerat cõtra regem Hiſpaniæ qui aduerſabatur eidem. Aſſeuerauit enim idem dux expediens fore regno, vt illuc armatorum copia cum auri abundantia mitteretur. Quatenùs rex Portugaliæ qui pro eis miſerat, maiori charitate regno Angliæ & incolis regionis aſtrictus, maris prohiberet tranſitum apud Gades Herculis, quas moderni vocãt, Stricta de Marrachia, galeis quæ de neceſsitate per eum & eius ibidem dominium tranſire in adiutoriũ Gallicorũ & Hiſpanorum ad Occeanum. i. mare infeſtandum Britannicum vel Anglicum debuerunt. Sic itaq; & Angliam fore tutam, & prædicta duo regna, & præcipuè Franciam deludendã aſſeruit. Cõſtituti ſunt duces & primarij huius profectionis, dominus Edmundus de Langeley, comes Cantebrigiæ, regis auunculus: dominus VVilhelmus

Beauchamp, dominus Botreus, & dominus Mathæus Gournay, & alij plures milites quos nõ expedit numerare. Qui mare tranſeuntes fæliciter quidem peruenerunt Vlixibonam, ciuitatem metropolim regionis, & à rege gratanter ſunt accepti. Sed præ paucitate ſua ad laceſcẽdam bello Hiſpaniam minùs apti, tamen regno Portingaliæ plurimùm profuerunt, quia ſatis fortes erant ad defendendum fines regni, & impediendum Hiſpanos, vel ne intrarent regnum hoſtiliter, vel pro votis damna incolis irrogarent. Hiſpani verò putantes ſe plurimùm profuturos ſi Vlixibonam obſiderent, in quam noſtrates conceſſerant, adhibitis nauibus & Hiſpanorum magna turba, vrbem obſidione vallarunt; ſed tunc datum eſt eis cognoſcere virtutem Anglorum. Nam cùm per multos dies vrbem circumſediſſent, & nihil præter verbera & cruenta vulnera lucrati fuiſſent, tandem (cum dedecore ſoluentes obſidionem) ad propria receſſerunt. Noſtrates igitur eorum cognoſcentes ignauiam, plus animati ſunt, & ſæpius pro viribus & numero Hiſpanos irritantes, expectabant audaciùs in terra illa, donec fortaſsis ex Anglia plures bellatores mitterentur eiſdem.

De miſeria quæ contigit Angliæ in tumultuatione ruſticorum & aliorum communium.

Circa tempus illud Anglorum regnum pro peccatis affligendum, magnum repentè & inauditum cunctis ſæculis ſenſit è ſuis membris diſpendium emanaſſe, quod niſi deus miſericordiarum dominus ſolito bonitatis intuitu citiùs compreſsiſſet, & regimen omninò deſtructum, & factum fuiſſet cunctis gentibus in ſibilum & deriſum. Ruſtici namq; quos natiuos vel bondos vocamus, ſimul cum ruralibus accolis in Eſtſexea maiora ſuis cõcipientes viribus, & ſpem habentes omnia ſubijcienda ſuæ ſtoliditati, conglobata multitudine pro libertate tumultuare cæpere, & pares dominis effici, & nulli omninò alicuius de cætero aſtringi ſeruicio meditati ſunt. Et vt efficaciùs ſua vota perducerent ad effectum, mox ad quamlibet primò paruam villam, viri tantùm duarum villarum qui auctores & primi motores huius mali fuêre, mittere curauerunt, vt omni excuſatione poſtpoſita, omnes, tam ſenes quàm florẽtes ætate, ad eoſdem confluerent armis inſtructi, prout quiſque poterat, ſcientes eorum bona qui venire ſuperſederent, negligerent, aut contemnerent, diſsipanda, domos conflagrandas vel deponendas, capita amputanda. Terribilis ergo comminatio cunctos coëgit accurrere, vt aratri relictis negocijs, ſeminandiq; commoditatibus, vxoribus ſuis & prædijs, in breui tantus coactus ſit numerus, vt ad quinq; millia recenſerentur vilisſimorum communium & ruſticorum, quorum quidam tantùm baculos, quidam rubigine obductos gladios, quidam bipennes ſolummodò, nõnulli arcus præ vetuſtate factos à fumo rubicundiores ebore antiquo, cum ſingulis ſagittis (quarum plures cõtentæ erant vna pluma) ad regnum cõquerendum conuenêre. Inter mille verò de talibus, de facili non videndus erat vnus armatus, ſed omnes vt magnum numerum conficere, credebant totum regnum illis reſiſtere non valere. Vt autem maioris roboris firmamento lætari poſſent, Cantium tranſmiſerunt nuncios, qui eos certificarent de illorum voluntate ſimul & propoſito, & inuitarent ad occurrendum eiſdem pro libertate adquirenda, pro iſto negotio contuendo, demùm, pro regno regniq; malis conſuetudinibus immutandis. Cantiani itaque rem audientes votis per ante deſideratam pluries, tollentes moram illicò & ipſi, cõgregata nõ parua manu communiũ & ruſticorum ijſdem comẽtis, quibus diximus Eaſtſaxones ſuas cõgregaſſe turbas, in breui ferè totam prouinciã ſuam ad ſimilẽ tumultuationẽ concitauerunt. Moxq; vias oẽs quibus peregrinando itur Cantuariã obſidentes, & peregrinos vniuerſos cuiuſcũq; cõdicionis exiſterẽt, areſtãtes iurare cõpulerũt, Primò vt regi Richardo & communibus fidelitatem ſeruarent, & nullum regem qui vocaretur Iohannes acceptarent, ob inuidiam videlicet Iohannis du-

eis

cis Lancaſtriæ, qui propter maritagium filiæ Petri quondam regis Caſtellæ, & hęredis, ſe dicit regem Caſtellæ. Et quòd parati eſſent quandocunque placeret pro eiſdem mittere, ad veniendum & obuiandum eiſdem, & quòd omnes conciues vel conſortes ſuos inducerent ad tenendum cum eiſdē, & nullæ taxæ de cætero leuandæ in regno acquieſcerent aut conſentirent, niſi quintædecimæ quam patres & anteceſſores eorum ſolummodò nouerunt & acceptauerunt. Itaque factum eſt, vt mox fama huius facti in Southſexiam, comitatus Hertfordiæ & Cantebrigiæ, Suffolchiam & Northfolchiam repentè diffunderetur. Eratq; magna expectatio totius plebis, quid ſibi vellent hæc omnia, & quorſum tenderent cepta tam audacter multis conijcientibus pro meliori futura, quibuſdam timentibus ea in pernitiem totius regni ceſſura. Diuiſionem namque regni præloquebantur talibus auſis euenire, & per conſequens eius deſolationem & deſtructionem. Et cum acciperent indies incrementum huiuſcemodi congregationes, & iam ferè factum fuiſſet eorum numerus infinitus, ita vt nullius reſiſtentiam pertimeſcerent, cæperunt facta monſtrare quædam quæ mente conceperant, & omnes & ſingulos iuris terræ peritos, tam apprenticios quàm ſenes iuſticiarios, & cunctos iuratores patriæ, quos appræhendere poterant, ſine vllo reſpectu pietatis, capitis truncatione mulctare aſſerētes, non, priuſquam illis occiſis, terrā ingenua libertate poſſe gaudere. Placuit iſte ſermo vehementer ruſticis, & ex minoribus maiora concipientes, ſtatuerunt omnes curiarum rotulos, & munimenta vetera dare flāmis, vt obſoleta antiquarū rerum memoria, nullum ius omninò ipſorum domini in eos in poſterum vendicare valerent: factumquè eſt ita. Nec dum euigilare voluere domini ad obuiandum tantis nequitijs, ſed velut ſtertentes, domi quieſcētes, immobiles permanebant: donec Kentenſes & Eſtſaxones appropinquantes ſibi vnum conflaſſent exercitum, quaſi de centum millibus communium & ruſticorum. Currebatur reuera ad eos ex omni parte ab his qui vel oppreſsi fuerant ære alieno, vel cenſurā iuris timebant propter malefacta, & fiebat plebanorum conglomeratio, quantam nullus meminiſſe potuit vel audiſſe inſulis conueniſſe. Cum tāta ergo fræquentia ventum eſt ad locum vocatum Blackheth, vbi ſtatuerunt turbam videre collectam, & ſociorum multitudinem numerare. In quo loco dum conſtitiſſent, venerunt ad eos ex parte regis milites, qui cauſam inquireſent commotionis eorum, & quare illuc tantum populum contraxiſſent. Quibus reſponſum eſt ſe pro certis cauſis & negotijs ad habendum cum rege ſuo colloquium conueniſſe, & debere eoſdem nuncios regios remeare ad regem, & intimare ei oportere eum omninò ad eoſdem venire, ad audiendum deſideria cordis eorum. Nunciatum eſt igitur reſponſum regi, & ſuaſum à nonnullis, vt ad eos pergere feſtinaret. Archiepiſcopus verò Cantuariæ pro tunc regni Cancellarius magiſter Symon de Sudburia, & dominus Robertus de Hales magiſter Hoſpitalis ſancti Iohannis, tunc regni theſaurarius, obnixè reſtiterunt talia ſuadentibus, dicentes, nequaquam debere regem adire tales diſcaligatos, ribaldos, quin potiùs diſponendum eſſe aliter ad comprimendum ſuperbiam ganeonum. Quæ cum audiſſent reſponſa vulgares, in furorem verſi, iurauerūt ſe regios traditores, Archiepiſcopum, ſcilicet, & Robertum prædictum quæſituros, quo tutiores habere pedes ſe credebant, & eorum capita ablaturos. Et cōfeſtim iter verſùs Londonias arripientes, venerunt ad Southvverk, & omnia loca repleuerunt ibidem, & in regione vicina. Maior ergo Londoniarum & Aldermanni metuentes vrbi, portas mox claudere decreuerunt: ſed commune vulgus ciuitatis, & pręcipuè pauperiores, fauētes ruſticis, prohibuêre Maiorem à clauſura portarum, inferētes vim, & mortem comminantes eidem ſi id facere

attemptaret. Itaque factum eſt, vt per totam noctem ſequentem, id eſt, vigiliā feſti corporis Chriſti, liberè gauderent exitu & introitu nebulones. Animauit communitatem Londoniarum, & etiam totius regni ad fauendum eis, quòd aſſerebant eorum eſſe propoſitum regni tantummodò proditores ſcrutari, & poſtea ceſſaturos. Et eò maiorem fidem adhibuêre dictis eorum, quòd nihil rapuerunt omninò, ſed omnia emerunt iuſto prætio. Et ſi quenquam repeſſent in furto, capite priuauerunt, tanquam qui fures maximè deteſtarentur.

In craſtino autem, hoc eſt in ipſo feſto corporis Chriſti, intrantes & exeuntes vrbem, & de libertate acquirenda, de proditoribus capiendis, & maximè de duce Lancaſtriæ, quem inprimis odio habuerūt, cum ſimplicibus communibus Londoniarum verba ſerentes, in breui pauperiores omnes in eorum vota fecêre de facili conſpirare. Cum autem eodem die ſol altiùs eleuatus incaluiſſet, & ipſi pro votis vbique vina diuerſa & precioſiſsima pocula prægustaſſent, & facti fuiſſent non tam ebrij quàm dementes (nam Londoniarum Maiores & plebs communis cuncta cellaria illis aperta reliquerant) cęperūt cum ſimplicioribus ciuitatis multa tractare de proditoribus, & inter cætera ſe mutuò cohortati ſunt, vt properantes Saueyam, hoſpitium ducis Lancaſtriæ, cui nullum vſquam in regno in pulchritudine & nobilitate potuit comparari, iniectis flammis conflagrarent, ad diffiduciandum videlicet ipſum ducem, quem proditorem vocabant, & metum cæteris proditoribus incutiendum. Placuitquè ſtatim ſermo vulgaribus Londoniarum, & ipſi in primis fœdum reputātes, ſi quiſquam duci ante eos iniuriæ aut damni aliquid irrogaret, illicò velut amentes cucurrerunt, & ignibus in giro coniectis, deſtructioni loci vacabant. Et vt pateſceret totius regni cōmunitati eos non reſpęctu auaritiæ quicquā facere, proclamari fecerunt ſub pæna decollationis, ne quis pręſumeret aliquid vel aliqua ibidem reperta ad proprios vſus ſeruanda contingere, ſed vt vaſa aurea & argentea quæ ibi copioſa habebātur, cum ſecuribus minutatim cōfringerent, & in Tameſim, vel in cloacas proijcerent. Pannos aureos & holoſericos dilacerarent, & pedibus conculcarent, anulos & alia iocalia cum lapidibus præcioſis impoſita, mortariolis contererent, vt poſteà nullis vſibus apta forent. Et factum eſt ita. Deindè, vt nullum genus dedecoris præterirent, quin duci cuncta imaginabilia irrogarent, arreptum quoddam veſtimentum præcioſiſsimum ipſius, quale Iacke vocamus, & impoſitum lanceæ, pro ſigno ad ſagittas ſuas ſtatuerunt. Et cum parùm damni inferre ſagittando valerent, depoſitum ſecuribus & gladijs confregerūt. Quibus perpetratis ſatis malicioſè, etiam locum qui vocatur Temple Barre, in quo apprenticij iuris morabantur nobiliores, diruerunt ob iram quam conceperāt contra Robertum de Hales, magiſtrum Hoſpitalis ſancti Iohannis, de quo præfati ſumus, vbi plura munimenta quæ iuridici in cuſtodia habuerunt, igne conſumpta ſunt. Et amplius inſanientes, illā domum nobilem Hoſpitalis ſancti Iohannis de Clerkenvvell, immiſſo igne ardere fecerunt per continuos ſeptem dies.

Illuceſcente die Veneris, die iræ, die tribulationis & anguſtię, die calamitatis & miſeriæ, non dum finitis matutinis apud ſanctum Albanum, venêre de villa de Barnet ſub feſtinatione maxima, qui nunciarent communes mādaſſe, vt aſſumptis ſecum communibus villarum de Barnet & de ſancto Albano, cū armis quib9 ſe defēdere ſciuêre melius, Lōdonias feſtinare properarēt: ſin aliàs, viginti millia eorum ſimul acceſſura ad incendendum villas præfatas, & eos cū poteſtate magna adductura. Res ſtatim notificatur Abbati, qui timens eorū aduentum, & damna ex eo ſecutura, confeſtim conuocatis vniuerſis curiæ ſuæ famulis & villanis, Londonias feſtinare rogauit, ad mitigādum eorū malitiam,

tiam,& impediendum aduentum. Nec mora, villani feſtinant & abbatis armigeri ad occurrendum eis & Londonias iter accipiunt cum feruore. Diſsimiliter tamen hij & illi, de Abbathia ſcilicet & de villa, quia noſtrates ad proficiendũ, villani verò ad officiendum ſe pararunt. Cum enim ventum fuiſſet non procul à Londonijs iuxta prædium quoddam Magiſtri Hoſpitalis Sancti Iohannis, cui nomen Heybury, vident ibidem quandam multitudinem (quaſi viginti millium ruſticorum & communis vulgi) qui immiſſo igne in æditiſsimas domos, quæ iam ardebant inextinguibiliter, nitebantur cum diuerſis inſtrumentis cuncta quæ incendio diſſolui non poterant ſubuertere machinamentis ſolotenùs. Viſi autem à quodã illorũ ductore, qui vocabatur Iohannes Stravve: mox accerſiti & coacti, fidem ei fecerunt quòd regi Richardo & communibus adhærerent. Erant pro tunc turbæ ruſticorum in tres partes ſeparatæ, de quibus vna pars vacabat (vt diximus) deſtructioni prædij ſupradicti. Alia iuxta Londonias expectauit in loco le Mileende vocato. Tertia verò occupauerat montem turris. Ea autem turba quæ propè turrim erat, ita inuerecunda & inſolẽs habebatur, vt victualia regis quæ ad turrim vehebantur, diriperet inuerecundè. Et inſuper, tanta agitabatur inſania, vt regem compelleret ad concedendum eis Archiepiſcopum & magiſtrum Hoſpitalis ſancti Iohannis, aliosquè in ipſa turri occultatos, quos omnes proditores vocabãt: aliàs ſciret ſemetipſum vita priuandũ. Rex igitur in arcto conſtitutus, permiſit eos in turrim intrare, & loca ſecretiſsima pro ſua voluntate nequiſsima perſcrutari, qui nihil negare tutè potuit quod petebant. Erant eo tempore in ipſa turri ſexcenti viri bellici, armis inſtructi, viri fortes & expertiſsimi, & ſexcenti ſagittarij, qui omnes (quod mirum eſt) animo ita conciderant, vt eos magis ſimiles mortuis quàm viuis reputares. Mortua enim erat in eis omnis memoria quondam benegeſtæ militiæ, extincta recordatio ante habiti vigoris & gloriæ, & vt concludam breuiter, emarcuerat à facie ruſticorũ penè totius Loegriæ omnis audacia militaris. Nam quis vnquam crediđiſſet, non ſolùm ruſticos, ſed ruſticorum abiectiſsimos, non plures, ſed ſingulos audere thalamum regis vel matris eius, cum baculis ſubintrare viliſsimis, & vnumquemq; de militibus deterrere minis, & quorundam nobiliſsimorum militum barbas ſuis incultiſsimis & ſordidiſsimis manibus contrectare, demulcere, & verba modò familiaria ſerere de ſocialitate cum eiſdem habenda de cætero, modò de fide ſeruanda ipſis ribaldis, modò de iuramento præſtando, vt communiter cum eis regni quærerent proditores, cum ipſi manifeſtè proditionis notam deuitare non poſſent, quippè qui vexilla & pennicellos erigentes, tali modo cum armata manu pro modulo ſuo, ſcilicet modo prætacto incedere nõ timebant. Et cũ hæc omnia facerent, & (vt diximus) plærique ſoli in cameras conceſsiſſent, & ſedendo, iacendo, iocando ſuper lectum Regis inſoleſcerent: & inſuper matrem regis ad oſcula inuitarent quidam, non tamen (quod mirum dictu eſt) audebant plures milites & armigeri, vnum de tam inconuenientibus actibus conuenire, non ad impediendum manus inijcere, nec verbis ſecretiſsimis muſitare. Intrabant & exibant vt domini, qui quondam fuerant viliſsimæ conditionis ſerui, & præferebant ſe militibus, non tamen militum, ſed ruſticorũ ſubulci. Quia (vt credimus) Deus Anglicis demonſtrare voluit, quòd non in fortitudine ſua roborabitur vir, nec in arcu vel gladio fore ſperandum, ſed in eo qui ſaluat nos de affligentibus nos, & cuſtodientes nos ſua miſericordia & pietate confundere conſueuit. Sed de iſtis hactenùs: modò de his quæ geſta ſunt circa Archiepiſcopũ calamum dirigamus.

Cum ergo fatalis hora veniſſet, in qua manifeſtatum eſt diuinã vltionem incubuiſſe

De his quæ geſta ſunt circa Archiepiſcopum.

cubuiſſe regno Angliæ, ruſtici, ribaldi perditiſsimi, ganeones dæmoniaci, patrē communem totius populi Archipræſulem & Primatem quæſituri, inſtinctu diabolico portas turris (vt prætactum eſt) illi per vias glomeratim, & cum clamore terrifico ſunt ingreſsi, reperto verò quodam ibidem è famulis, imperant furibundè, vt eos ducat ad locum in quo pius pater (quem proditorem nominauerunt) deliteſcebat. Is autem eorum mandato contrauenire non audens, deduxit eos ad capellam, in qua poſt celebratam Miſſam, & ſacram perceptam cōmunionem, Archiepiſcopus orationibus inſiſtebat. Nempè non inſcius Archipræſul eorum aduentus & propoſiti, totam noctem præcedentem duxerat in confeſsionibus orationibuſquè deuotis: & ideò cum magna ſecuritate eorum intrepidus expectauit aduentum, frequentiſsimè (tam in Miſſa ſua, quàm poſt Miſſam ab eo celebratam) mores eorum arguens tali modo: Quando (inquiens) ſunt venturi? deus bone, quid expectant? iam enim tempus eſſet ſi deo placeret vt venirent. Cùm autē eos aduētantes audiſſet, cū magna cōſtantia dicit ſuis: Vadamus modò (ait) ſecuri, præſtat enim mori cū nō iuuat viuere, neq; enim ante in vita noſtra in tanta ſecuritate cōſcientiæ mortui fuiſſemus. Et poſt puſillum ingreſsi tortores, clamauerunt: Vbi eſt regni proditor? vbi cōmunis vulgi deprædator? Archiepiſcopus verò tanquam nihil omninò turbatus ad clamores eorum, ita reſpondit: Bene (ait) veniſtis filij, ecce, ego ſum Archiepiſcopus quem vos quæritis, non proditor aut deprædator. Igitur eo viſo, mox membra diaboli (iniectis in eū manibus ſceleratis) rapiunt de capella, nullum deferentes honorem loco ſeu ſacris altaribus, aut imagini crucifixi, quæ in ſummitate baculi eius figurata erat, poſtremò nec corpori dominico, quod ſacerdos coram eo tenebat: ſed peiores dæmonibus (qui Chriſti ſacramenta verentur & fugiunt) nihilipendentes ſaluatoris præſentiam, trahunt per brachia, per caputium, per diuerſa loca, ad eorum ſectæ ſatellites extra portas ad montem turris. Quò cum perueniſſet, factus eſt clamor horrendiſsimus, non ſimilis clamoribus quos edere ſolent homines, ſed qui vltrà omnem æſtimationem ſuperaret omnes clamores humanos, & maximè poſſet aſsimulari vlulatibus infernaliū incolarum. Qualibus etiam clamoribus vſi in omni decapitatione cuiuſlibet, & proſtratione domorum, quamdiu Deus permiſit eorum nequitiam impunitam. Non tamen reſonabant verba inter horrificos ſtrepitus, ſed replebantur guttura multiſonis mugitibus, vel quod eſt veriùs vocibus pauonum diabolicis. Cum itaq; ſtaret Archipontifex inter eos (vt diximus) circundatus nebulonū millibus, & gladios cerneret circa caput eius extractos in numero exceſsiuo, mortem ſibi minitantes circūſtantibus dixiſſe fertur. Quid eſt, chariſsimi filij, quid eſt quod proponitis facere? quod eſt peccatum meum quod in vos commiſi, propter quod me vultis occidere? Cauendum vobis eſt, ne me interfecto, qui paſtor, prælatus & Archiepiſcopus veſter ſum, veniat ſuper vos indignatio iuſti vindicis, vel certe pro tali facto, tota ſupponatur Anglia interdicto. Vix hæc verba finire potuit, antequam horriſono clamore perſtreperent, ſe nec interdictum timere, nec Papam, ſolùm ſupereſſe ſibi vt collum ſubmittat, qui falſus fuerat communitati & regni proditor, gladijs amputandum. Cernens autem Archiepiſcopus ſibi mortem indubitatam imminere, nec ſupereſſe viam euadēdi, poſt plura piæ exhortationis documēta, poſt prædicata verba ſalutaria, vt erat vir eloquentiſsimus, & incomparabiliter vltrà omnes regni ſapientes ſapiēs, nouiſsimè poſt remiſsā ſpiculatori, qui eū decollaturus erat (quantum in ipſo fuit) offenſam necis ſuæ, vt plenè videretur ſaluatorem moriendo ſequi, patrem pro perſecutoribus exorauit, flexis genibus collum ferienti ſuppoſuit. Percuſſus verò in collo ſecuri, ſed non læthaliter, appoſita manu vulne-

ri,

ri, ita dixit: Ah, ah, (inquit) manus domini eſt. Non dum manũ de loco doloris amouerat, & ſecundò percuſſus, ſummitatibus digitorum amputatis, & arteriarum parte, cecidit, ſed non dum occubuit, donec octauo ictu miſerabiliter mutilatus in collo, & in capite dignum (vt credimus) martyrium compleuiſſet. Iacuit ibidem corpus eius inhumatum toto illo die Veneris, in quo fuit feſtũ ſancti Baſilij, & in craſtino, nemine illud audente tradere ſepulturæ, propter metum irrationabilis vulgi vndique debacchantis. Percuſſor eius mox diuinã ſenſit vltionem, in furiam actus, & cæcitate percuſſus. Quidam etiam ex ruſticorum turba inſtigatus auaritia, nocte ſequenti eius decollationem, latenter acceſsit ad corpus, vt anulũ (qui in digito eius fuerat) furtiuè detraheret. Quidã inſuper à multis annis cæcus, quem idem Pontifex diu ex elemoſina ſua ſuſtentauerat, audita morte eius & cauſa, fiducialiter petijt à Deo per eius merita ſibi viſum reſtitui, & viſum recepit. In ſepultura ſua quidam de Doueria, qui iam duos annos in cæcitate tranſierat, per viſum admonitus ad corpus venit, & ea nocte lumen ſibi redditum fore gaudebat. Mulier quædam quæ inpregnata fuerat, & parere nullo modo poterat, poſtulato eius auxilio, eodem die deliberata eſt de tribus maſculis puerulis, qui omnes baptizati ſunt. Multaque miraculorum ſigna alia poſt eius mortem diuinitùs ſunt oſtenſa, & diuinæ vltionis iudicia manifeſta in eos qui vel mortis eius authores fuêre, vel in eius necem voluntariè conſenſêre, quæ in ſequentibus cum res & tempus poſtulauerint inferemus. Interfecti ſunt cum eo Robertus Hales miles ſtrenuiſſimus, magiſter Hoſpitalis Sancti Iohannis & regni theſaurarius, & Iohannes Leg, vnus ex lictoribus regijs, & quidam frater de ordine Franciſci, ob iram ſcilicet & rancorem quem in ducem gerebant Lancaſtriæ Iohannem de Gandauo, quia familiaris ei fuiſſe dicebatur. Decapitati ſunt eodem die quamplures, tam Flandrenſes quàm Anglici ob nullam quidem cauſam, ſed ad explendum crudelitatem tunc dominantium ruſticorum. Erat namq; eis ſolemnis ludus, ſi quem apprehendere poterant qui eis fidem non fecerat, aut cum eiſdẽ pari mente non gradiebatur: aut ſi quis ex ipſis quenquam exoſum habuiſſet, repentè tali detrahere caputium cum clamore conſueto, & mox in plateis certatim ruere ad decollandum eum, nec vllam reuerentiam impendebant ſacris locis, ſed de ipſis Eccleſijs, & in ſanctuarijs paſsim, trucidabant quos odio habuerunt. A fide digno etenim referente, cognoui treſdecim Flandrenſes violenter extractos fuiſſe de eccleſia fratrum Auguſtinenſium, quæ ſita eſt Londonijs, & in ſtrata publica decollatos: & ab alia parochiali eccleſia in eadem vrbe decem & ſeptem, qui omnes (ſpreta reuerentia ſanctuarij, deiquè timore, quia tunc temporis ipſa turba maledicta hominem nõ reuerebatur) conſimili mulctatione capitum fuiſſe peremptos. Cum idcircò tantas tranſgreſsiones perpetrari viderent Rex & qui de eius conſilio fuerant, poſt repentinos tractatus & ſubitos, quia tempus illud diutinam nõ permittebat deliberationẽ, & maximè, quia omnes & ſinguli cõſternabantur de occiſione Cantuar. Archipræſulis, & regni theſaurarij, qui potiſsimi in regno fuerunt: & quia timebant, occiſis maioribus, minoribus non eſſe parcendũ. Dominus rex cum deliberatione conſilij, quod tunc cum eo fuit, vt ſedaret furorem qui tũc in curſu extitit, obtulit eis pacem, ea conditione, vt ceſſarent ab incendijs domorum, & deiectionibus, & hominum interfectionibus, & redirent ad propria, ſine pluri ibidem præſtolaturi chartas confirmatorias pacis prædictæ. Quod Eſtſaxones libenter audierunt, eò quòd iam pertæſi diutini laboris, afficiebatur quodammodò domibus, vxoribus & liberis reuiſendis. Statuerunt tamen quoſdam ex ipſis, qui cum illis recedentibus remanerent, pro chartæ regiæ acquiſitione. Factumquè eſt, vt recedentibus

Miraculum de mortuo Archiepiſcopo.

dentibus remanerent Kentenſes tota nocte ſequente.

Ruſtici diſpoſuerunt Londonias ſpoliaſſe.

Craſtinus dies aduenerat, quæ fuit dies Sabbati, dies ſanctorum Viti & Modeſti. 17. Calend. Iulij infra octa. feſti corporis Chriſti, & ecce Kenteuſes penè nihil remiſsiùs egerunt in omnibus ſceleratis operibus, quàm die fecerant præcedente: ſed mortibus hominũ, domorũ deiectionibus, & incendijs, vacauerũt. Rex autẽ ad Kentenſes miſit, qui nunciarẽt ſocios receſsiſſe, de cætero victuros in pace, & velle eis eandem formam concedere ſi eis acceptare placeret. Ductor ergo eorum maximus, dictus VValterus Helier, vel Tyler (nam talia nomina ſibimet impoſuerũt) & ex induſtria vir verſutus, & magno ſenſu præditus, ſi ingeniũ decreuiſſet bonis vſibus adaptaſſe, pacem quidem ſe dixit amplecti, ſed ſi conditiones ſecundùm eius arbitrium dictarentur. Decreuerat vtique regẽ regiſquè conſilium (quia fortior illis eſſe videbatur) vſque in craſtinum cauillationibus ſuſpendiſſe, vt nocte ſequenti ſuum peruerſum propoſitum liberiùs conſequi potuiſſet. Cogitauerat etenim in ipſa nocte, quia cuncti communes pauperes, videlicet vrbis Londoniarium illis fauebant, ciuitatem deſpoliaſſe, occiſo prius rege & maioribus ſibi adhærentibus, & eam quatuor locis iniectis ignibus conflagraſſe. Sed qui ſuperbis reſiſtit Deus, humilibuſquè dat gratiam, non permiſit eius impias imaginationes & affectus ad finem vſque perduci, ſed gratioſè & ſubitò iniquum eius conſilium diſsipauit. Cùm enim trina vice chartæ fuiſſent ſibi conſcriptæ, ſecundùm formam quam in ſequentibus demonſtrabimus, & nulla illarum illi placere potuiſſet, nouiſsimè rex deſtinauit ad illum quendam è ſuis militibus, qui vocabatur Iohannes Nevvton, vt non tam inuitaret quàm rogaret eum, quia ſuperbia eius nota erat ſatis, regi ad accedendum, & tractãdum cum rege de articulis pro quibus inſtabat ſuæ chartæ inſerendis, de quibus vnum inſeram noſtris chronicis, vt legentibus conſtet clariùs cæteros fore contrarios rationi.

De ſuperbia Walteri Tyler

Voluit namquè ad alia commiſsionem pro ſe & ſuis obtinuiſſe, ad decollandum omnes iuridicos, Eſcaetores, & vniuerſos qui vel in lege docti fuêre, vel cum iure ratione officij communicauêre. Mente nempè conceperat, doctis in lege necatis, vniuerſa iuxta cõmunis plebis ſcitũ de cætero ordinari, & nullam omninò legem fore futurã, vel ſi futura foret, eſſe pro ſuorũ arbitrio ſtatuenda. Fertur reuera cũ ſuperbia magna dixiſſe, pridiè quàm iſta fierent, appoſita manu ſua ſuis labijs, quòd ante quatriduum omnes leges Angliæ de ore ſuo & labijs emanarent. Igitur cum (vt diximus) dominus Iohannes Nevvton pro acceleratione inſtaret penes eum, indignando reſpondit: Si tibi (ait) multum feſtinandum fuerit, redeas ad dominum tuum regem, ego verò veniam cùm placebit. Poſt regreſſum verò militis, & ille vectus equo ſubſecutus, ſed tamẽ paulò tardiùs: Cũquè veniſſet vt eſſet nõ procul à loco in quó rex conſtitutus fuerat, Smithfield appellato, deſtinatus eſt ad eum ſecundò prædictus miles, ad audiendum & referẽdum vota ſua. Miles autem dextrarium inſidens acceſsit ad eum, auditurus quid dicere proponebat. Ille quidem indignatus quia equo vectus miles acceſſerat, & non pedes, mox cum furore dixit, decere eum potiùs pedes quàm equum inſidens ſuæ præſentiæ propinquare. Miles verò non dum oblitus omninò militiæ ſuę veteris probitatis, illicò ſic reſpondit: Sedenti (inquit) tibi in equo, non eſt iniurioſum me equitem acceſsiſſe. Ad quod verbum indignatus nebulo, mox extracto cultello, quem dagger vulgò dicimus, ictum militi minabatur cum adiectione verborum quibus eundem militem proditorem appellauit. At miles abhorrens illud nomen, eum mentiri aſſeruit animoſè, extracto contra eum æquè tali cultello. Econtrariò ribaldus non ferens inter ſuos ruſticos illatã contumeliã, parauit in militem irruiſſe. Rex igitur videns militi

periculum imminere, vt mitigaret animum pro tempore ganeonis, militem iuſsit equo deſcendere, & cultellum quem extraxerat reddere nebuloni. Cumquè non ſic mitigari poſſet eius elatus animus, quin omnibus vijs & modis vellet in militem irruere furibundè, acceſſerunt ad regem (qui iuxta ſtabant) Maior Londoniarum VVilhelmus VValvvorth, & plures de militibus & armigeris regijs, aſſerentes dedecus inauditum & interminabile, ſi illis præſentibus, rex permitteret nobilem militem tam pudendæ morti ſuccumbere coràm eo. Quapropter ſuccurrendum fore ſibi celeriùs, & ribaldum areſtandum. Quibus auditis, rex (quanquam puer eſſet & tenerioris ætatis) concepta audacia, iuſsit Maiori Londoniarum vt eum areſtaret. Maior autem vir incomparabilis animoſitatis & audaciæ, indubitanter eum illicò areſtauit, librato ictu eius capiti, qui eum plurimùm perturbauit. At mox ab alijs miniſtris regijs circumcluſus gladijs, diuerſis in locis corporis tranſuerberatur. Corruenſquè de equo in terram, primùm dedit ſpem Anglicanæ militiæ ferè mortuæ communibus poſſe reſiſti. Statimquè vt communes viderunt eius ruinam, præ dolore mortis clamauerunt: Mortuus eſt Capitaneus noſter, proditioſè peremptus eſt ductor noſter: Stemus ſimul, moriamur cum ipſo, ſagittemus & vindicemus viriliter mortem eius. Tenſis ergo arcubus ſagittare pararunt. Rex verò vltra ætatem mirabiliter ingenio præuentus, & audacia concitus, calcaribus vrgens equum ad eos acceſsit, & in circuitu eorum equitans, dixit eis: Quid eſt hoc homines mei? Quid agitis? Nunquid ſagittare vultis regem veſtrum, non cauſemini, nec ſitis triſtes de morte proditoris & ribaldi. Ego enim ero rex veſter, ego capitaneus & ductor veſter, ſequimini me in campum, habituri omnia quæcunque vos petere delectabit. Hoc autem fecit rex ne ruſtici in amaritudine mentis conſtituti ignem immitterēt in domibus apud Smithfeld, vbi fuerunt quando ductor eorũ præfatus proditor eſt occiſus. Igitur in apertum campum ſecuti ſunt regem & milites qui cum eo erāt, nō dum plena deliberatione certi, vtrum regem perimere debuiſſent, an omninò conquieſcere, & domũ cũ charta regia remeare. Interea Maior Londoniarũ cum ſolo quodā famulo feſtinanter equitans ingreſſus ciuitatis, clamare cæpit: Ciues optimi, gratiſsimi, pijſsimi, ſuccurrite ſine mora regi veſtro perimendo, mihiq; ſuccurrite veſtro Maiori in eodem periculo conſtituto, vel ſi non decernitis mihi ſuccurrendum propter mea demerita, tamen nolite relinquere regem veſtrum. Hæc cùm audiſſent optimates de Londonijs, & cæteri quorum cordibus amor regis inhæſerat, ſubitò decenter armati ſunt ad numerum mille virorum. Et mox parati in plateis conſtituerunt, expectantes quenquam ex militibus qui eos ducere poſſet ad regem. Obtulitq; fortuna pluribus Robertũ Knolles, quem omnes rogauerunt, vt eſſet ductor eorũ, ne incompoſitè & inordinatè veniētes faciliùs frangi poſſent. Qui gratāter duxit partem illorum, partem verò alij milites fulgētem armis ſplendidiſsimè ad regis pręſentiam perduxerunt. Rex autem & qui cũ eo erant milites & armigeri de inſperato armatorũ numero lætificati, repentè circũcinxerunt omnē turbā vndiq; ruſticorum viris bellatoribus, velut cùm oues caulis includũtur, vſq; dũ mercenario cōplacuerit quas vult in paſtutam emittere, & quas vult morti deputare. Cernere erat ibidē mirabilem dextræ dei mutationē, modò proiectis baculis, ſecuribus, bipēnibus, gladijs, arcubus & ſagittis, ruſticos ad terrā ruere ſuppliciter, gratiā poſtulare, qui parũ ante & regis & regaliũ vitā in ſua non gratia ſed poteſtate habuiſſe gloriabātur: deliteſcebāt miſeri in frugibus, in foueis & antris, in ſiluis, per fugam vel abſconſionem vitam ſaluare cupientes, in quorũ iamdudum manibus, mors & vita nobilium penè totius Loegriæ ſitæ fuerunt.

Milites idcircò qui cum rege fuerunt, cupientes nō tam eorum iniuriam quàm infamiam in ruſticos vindicare, rogauerunt regem, vt permitteret eos vel ſaltem centum vel ducenta capita nebulonum tollere, vt monumentum eſſet in poſterum, viros ordinis militaris, vel aliquid in ruſticos valuiſſe. Rex verò eorum poſtulationibus noluit acquieſcere, aſſerens plures ex ipſis timore ductos turbam fuiſſe ſecutos, & poſſe tali modo euenire, fortaſsis vt qui nihil peccauerant plecterentur, & delinquentes impunitate gauderent. Iuſsit tamen vt Londonijs ſtatim proclamaretur, ne ciues de cætero communicarent cum illis, nec admitteret quenquam ex illis in Ciuitate ea nocte, ſed permitterent eos ſub diuo ruri pernoctare. Chartam nihilominùs (quam petierant ſcriptā ac ſigillatam, ad deuitandum maius malum pro tempore) tradi iuſsit eiſdem, ſciens nondum Eſtſexeiam pacificatā, aut Cantium fore ſedatum, quarum prouinciarum communes & ruſtici parati erant ad inſurgendum, ſi citiùs eorum non ſatiſfaceret voluntati. Tenor chartæ extortæ per vim à domino rege talis extat, mutatis nominibus cōmmunitatum, prout diuerſis comitatibus mittebantur.

Charta regis de manumiſsione ruſticorū.

RIchardus Dei gratia rex Angliæ & Frāciæ, & dominus Hiberniæ, omnibus balliuis & fidelibus ſuis, ad quos præſētes literæ peruenerint, ſalutē. Sciatis, quòd de gratia noſtra ſpeciali, manumiſimus vniuerſos ligeos & ſingulos ſubditos noſtros, & alios comitatus Hertfordiæ, & ipſos & eorū quēlibet ab omni bondagio exuimus, & quietos facimus per præſentes, ac etiam perdonamus eiſdem ligeis ac ſubditis noſtris omnimodas felonias, proditiones, tranſgreſsiones & extortiones, per ipſos vel aliquem illorum qualitercunque factas ſiue perpetratas, ac etiam vt legariam vel legarias, ſi qua vel quæ in ipſos vel aliquem ipſorum fuerint vel fuerit his occaſionibus promulgata vel promulgatę, & ſummam pacem noſtram eis & eorum cuilibet indè concedimus. In cuius rei teſtimonium has litteras noſtras fieri fecimus patentes. Teſte meipſo apud London. 15. die Iunij Anno regni noſtri quarto. Habita iſta charta, communes ad propria receſſerunt: ſed tamen priora mala facere minimè ceſſauerunt, prout demonſtrabimus in ſequentibus, in proceſſu videlicet quem poſt redditum ſuum, villani de ſancto Albano fecerunt. Qui vt pleniùs cognoſcatur altiùs materiam repetemus, reincipientes à die exitus ipſorum, ſcilicet die Veneris præcedente.

Proceſſus de maleficijs & malicia villanorū de ſancto Albano contra Abbathiam.

CVm ergo (vt in anterioribus eſt prædictum) villam de Sancto Albano, & famuli de Abbathia perueniſſent ad prædium de Heybury, ipſo die Veneris in craſtino feſti corporis Chriſti, & indè pertranſiſſent: & Londonias perueniſſent. Mox villani Abbathiæ famulos relinquentes, ad malignitatis ſe commenta conuerterunt, adeuntes namquè Eccleſiam Sanctæ Mariæ de Arcubus, quæ ſita eſt Londonijs, ibidem tractare cæperunt de ancillatione Monaſterij, & quomodo ea quæ diu inter eos ſecretè voluerant, perducere poſſent ad effectum, vt videlicet nouis gauderent bundis circa villam, in quibus liberè ſua paſcerent animalia, & piſcationem ſine calumnia in certis obtinerent locis, necnon venationes & aucupationes iterum haberent in certis locis, & pro ſuæ voluntatis arbitrio, molas erigerent manuales vbicunque placerent. Et vt balliuus libertatis nihil interponeret infra villæ limites, & obligationes repoſcerent, quas fecerant, quondam parentes eorum piæ memoriæ Abbati Richardo de VVallyngforde, & alias chartas, ſi quæ forent illis præiudiciales, omnia quoq; perſcribendo quę forent munimēta in Abbathia, vel illis firmamento, vel Monaſterio detrimento. Et vt celeriùs optatum conſequerentur effectum, quidam laudauerunt VValterum Tyler adeundo ducē ribaldorum

dorum & ruſticorum de Cantio, vt accepta ab eo poteſtate, quia nunquam putauerunt maiorem in regno futurum, nec leges terræ de cætero valituras, eò quòd iam maxima pars iuridicorum perempta fuerat,& reliqua iuxta æſtimationem ipſorum fuerat perimenda, domum redirent, & ſtrictis conditionibus expeterent quæ volebant. Vt videlicet ſi Abbas decerneret negandum eſſe quod peteret,mox incendium comminarentur domui, & mortem monachis, necnon poſtremò totius Monaſterij demolitioni, vt in eo non relinqueretur lapis ſuper lapidem. Alij verò aſſerebant eſſe ſecuriùs adeundam regis præſentiam,quæ tunc nulli neganda fuit, & ab eo eſſe petendam litteram, ſub priuato ſigillo Abbati dirigendam, vt videlicet Abbas redderet eis libertates, & iura quæ patres & anteceſſores eorum Henrici regis temporibus habuerũt. Laudatum eſt vtrunq; conſilium, & tam regem pro littera Abbati dirigenda, quàm VValterum pro mittendis(ſi neceſſe foret)in ſubſidium eorum & loci deſtructione ganeonibus adierunt. VVilhelmus Gryndecobbe qui plura debebat Monaſterio, tum quia educatus, nutritus,& exhibitus ibidem fuerat, tũ propter propinquitatem Monachorum,qui eius conſanguinei fuerant, & pro tunc fuerunt,maximus proſecutor iſtorum negotiorum extitit penes regem, ita vt ſexta vice coram turba regi genua flecteret pro dicta littera,quam obtinuit, obtinenda. Ipſe etiam in primis prolocutor extitit principalis pro iſtis negotijs ipſi VValtero idolo ruſticorum. Fuerunt tamen quamplures alij coadiutores maliciæ ſuæ penes ipſum,qui tantùm Abbatem & Priorem,& quoſdam è monachis deprauarunt de iniuſta dominatione in ſuos ruſticos, de oppreſsione cõmunium, de retentione ſtipendiorum pauperum,& ſeruientium, vt commouerent ipſum VValterum,quanquam non fuiſſet propoſiti ſui,recedere de Lõdonijs, nec quenquam à ſe de ſuis ſequacibus mittere, ad promittendum eis aduentum ſuum, ad radendum barbas Abbatis & Prioris, & cæterorum Monachorum, id eſt,ad decapitandum eos, cum numero viginti millium,ſi neceſſe foret, vel ſi ducerent mittendum eſſe pro ipſo. Ita duntaxat vt ipſi in omnibus mandatis eius parêrent, & nihil præterirent de vniuerſis quæ mandaret. Et dedit mandata quæ facerent mox poſt eorum aduentum ad propria, ſicuti dederat vniuerſis & ſingulis qui de eo receſſerant,vel receſſuri erant, ſub affirmatione iuramenti,quòd nihil præterirent intactum de eius iuſsionibus & doctrina, quæ in ſequentibus educemus: hac ergo accepta ſecuritate,domum redire diſponunt. Præuenit tamen eorum aduentum quidam de famulis Abbathiæ, curſu equorum velociſsimo, & mortuum nunciauit Archiepiſcopum, mortuum theſaurarium,mortuos eſſe quamplures alios,& nullum ineſſe communibus miſericordiam aut gratiam,ſed quoſcunque ordirentur ſine pietate trucidare,decollãdum fore Priorem, & alios cæteros monachos periculo ſubiacere, ſi vim & aduentum communium expectarent.

Fugit ergo Prior,& cum eo quatuor monachi,alij quoque familiares Monaſterij nonnulli, & per longa itinera, per magnáq; pericula, quidam è monachis equis vecti,quidam pedibus ad Tynemutham tandem trepidi peruenerunt. Villani verò non diu poſt receſſum Prioris(vt dicitur) redierunt: ſed ante omnes VVilhelmus Gryndecob & VVilhelmus Cadyndon piſtor feſtinarunt, vt ipſi ſaltem aliquid feciſſe viderentur ante aduentum ſociorum. Cupiebant reuera ſpecialiùs aliquid illis aſcribi poſſe præ cæteris,vt magni poſtea haberêtur. Hij igitur in aduentu illorum nunciauerunt cuncta ſibi proſperè eueniſſe, de cætero non ſeruos ſicut hactenùs,ſed dominos futuros eſſe, de magnis & mirabilibus negotijs contra Abbathiã expediſſe. Et ideò in primis ad diffiduciandũ Abbatẽ,faldas quę fecerat in Fauconvvod & ſiluis alijs, eſſe frãgãdas ipſa nocte,

& portas de Eyvvood & alias ſiluas quantocius excindendas, domumquè ſubcellararij, quæ ex aduerſo ſtratæ ſtabat vbi piſces venduntur, quia videbatur aſpectum burgenſium impedire, & nobilitatem ciuium prægrauare: ſic enim ſe iam vocabant omnibus vijs & modis, illicò diruendam. Nec mora, ſtulti ſtultorum conſentientes aſſertionibus, ipſa nocte ante quietem vniuerſa (vt præmittitur) in fractione Faldarum, exciſione portarum, & domus ſubuerſione in magna mentis inſania perpetrarunt. Et hic finis diei Veneris apud Sanctum Albanum, & initium malorum ſubſequentium, quę pro parte in proximo capitulo perorabo, diſtinguendo iam diem Sabbati à die Veneris, vt poſteris facti notitia melius nota fiet.

Quod actum ſit die Sabbati

Igitur die Sabbati manè ſurgentes villici de Sancto Albano, tractaturi de his quæ perpetrata fuerant: Villani cum pompa magna egrediuntur ad Favvcon vvoode, facta priùs proclamatione, ne aliquis domi remaneat qui arma ferre præualet, ſed omnes & ſinguli ſtatim ſequentes egrediantur cum armis & vtenſilibus quibus ſe melius defendere poterant vel ſciebant, ſub pena decapitationis, & nihilominùs ſi domum haberet propriam, deiectionis domus ſuæ, & amiſsionis omnium bonorum inibi repertorum. Grauis interminatio beneuolos & maleuolos coëgit accurrere, & accuratius ſubſequi incentores nequitiæ: VVilhelmum Gryndecobbe, cuius nomen ante præmiſimus, & VVilhelmum Cadyndon, & alios quos ſuperſedeo numerare. Ventum eſt ad locum præfixum cum turba multa, habitum & diffinitum eſt conſilium, quid peterent, quid facerent, quid minarentur. Conſultum eſt de faldis in ſiluis, de ſiluarum portis, vt primò ſi quid pridem fuerit relictum eis integrum, ita vt mox contereretur, ne vllis vſibus de cætero foret aptum: ſecutum eſt opus malicioſum, conſilium impium, & factum eſt ita. Deindè, cum eadem turba regrediuntur ad villam, vbi iam expectabant eorum reditum de villis circumiacentibus, & dominio Monaſterij ruſtici, & cõmunes qui per eos non inuitati ſed citati, conuenerant duo millia vel amplius ribaldorum. Dederant namquè in mandatis hominibus villarum de libertate ſancti Albani, vt omni excuſatione poſtpoſita, & ſub pœna præmiſſa concurrerent ſimul, & ſemel, petituri & habituri libertates quaſcunque petere decreuiſſent, & vt nullum permitterent generoſum domi reſidere, ſed omnes ſecum ducerent in auxilium eorundem. Nolentes verò cum eis communiter pergere, & fidem eis facere, decollarent, & eorum habitacula diruerent aut conflagrarent, ſic enim docendo præceperat eis VValterus Tyler, dominus & magiſter ipſorum. Cumquè vidiſſent turbam quæ conuenerat ipſorum iuſſu, magnos ſe reputantes, non modicè confortati ſunt, & eleuatum eſt cor eorum: moxq; iungentes dexteras, fidem acceperunt ab inuicem & dederunt. Deindè cum ſuperbia magna ad portas monaſterij properarunt, demonſtraturi quantam poteſtatem adepti fuerant de VValtero prædicto. Cum itaq; perueniſſent ad portas quæ eis apertæ fuerunt, carcerem à ianitore illis aperiri cum indicibili faſtu iuſſerunt. Qui non ignarus illorum propoſiti, quid videlicet præcepturi ſibi fuerant, quidue facturi (nam Abbas per quoſdam de villanis, quorum tetigerat deus corda, occultè de omnibus edoctus fuerat, & quid facturus eſſet, ianitorẽ edocuerat) confeſtim oſtia carceris reſerauit. Ingreſsi ergo cunctos vinctos eduxerunt, & liberos abire iuſſerunt, ita duntaxat, vt communitati fidem de cætero deberent & gratiam, & eis inſeparabiliter adhęrerent. Quendam autem quem morte dignum iudicabant, inter alios extractum de carcere, ipſi iudices effecti & carnifices decollauerunt in larga terra ante ianuas Abbathię, & caput cum clamore diabolico, quem Londonijs didice-

rant

rant in decollatione Archiepiſcopi, deferentes ad colliſtrigium in ſublime fixerunt, vt cunctis pateſceret eos nouis vti poſſe legibus, nouis fultos eſſe priuilegijs. Non multò poſt iſtud factum, venerunt & villani de Barnet, villanis de ſancto Albano fœderati, ad ſupplendum prauorum numerum, & ipſi venientes ſimili mente contra Abbathiam. Circa horam diei tertiam, curſu velociſsimo equi ſui vectus, venit de Londonijs Richardus de VValingforde maximus villanorum Sancti Albani, qui ibidem remanſerat pro littera deferenda, pro qua ſupra retulimus VVilhelmũ Gryndecobbe regi totiens ſupplicaſſe deferens ante eum vexillum, vel pencellum diſplicatum, de armis Sancti Georgij, iuxta morem illorum qui Londonijs tot ſcelera perpetrarunt. Huius aduentum cum cognouiſſent villani, aſſumpta ſtatim cum eis turba cõmunium patriæ & ruſticorum, quæ (vt diximus) citata per eoſdem aduenerat, obuiam accurrunt eidem ad largam terram, vbi deſcendens equo ſuo, & figens ſtandardum ſuum, iuſsit vt omnis populus veluti ſit in bello adhæreret ſtandardo. Et poſt modicum temporis ſpacium quod indulſit colloquio & cõſilio villanorum de habendo tractatu cum Abbate, præcepit communi plebi cum ſtandardo ſtare, & eorum reditum ibidem expectare, donec videlicet reſponſum certum obtinerent, quid Abbas decerneret efficiendum, de petitionibus ei ex parte populi porrigendis. Ingreſſus eſt igitur in Eccleſiam ipſe & plures de maioribus, & illicò pro Abbate miſſum eſt in cameram, vt veniret & communibus reſponderet. Ita enim tunc temporis gloriabantur eo nomine, vt nullum cenſerent nomen honorabiliùs nomine communitatis, nec quenquam de cætero reputaturi fuerunt dominum (iuxta eſtimationem ſuam ſtolidam) niſi regem ſolummodò & communes. Abbas verò qui iamdudum citiùs mori decreuerat pro libertate tuẽda monaſterij, quàm quicquam facere quod eccleſiæ ſuæ cederet præiudicio, pulſatus ſuorum Monachorum precibus, monitionibus & aſſertionibus, qui dicebant nil præualere monaſterio mortem ſuam in hac cauſa: & ſi omninò mori decerneret, cùm irrationabile vulgus firmiter propoſuiſſet vel obtinere petenda, vel illum & Monachos ſuos morti tradere, Monaſteriumquè cremare, tandem victus deſcendit ad eos. Qui cum veniſſet in eccleſiam, poſt breuem ſalutationem, Richardus de VValyngford porrexit eidẽ breue regiũ, quod nuper VVilhelmus Grindecobbe, nõ tam obtinuit quàm extorſit à rege, (ſicut prædiximus) cuius tenor eſt talis.

TReſcher en Dieu, à la petition de nous amez lieges de la ville de ſainct Alban, nous voulons & mandons, qui certeines Chartres eſtans en voſtre garde, faits par noſtre progeniteur le roy Héry, aux lez burgeoiz & bonnes genz de la dite ville, de commune & de paſture, & de peſcherie, & de certeines autres commodités expreſſeés en meſmes les chartres, à ceo qu'ils diſoiẽt faites cea que loy & raiſon le requirent, par ainſi qu'ilz n'ayent matiere de plaindre deſore à nous pur celle cauſe. Donnez ſoubs noſtre ſignet, à Londres, le. 15. iour de Iuin, l'an de noſtre regne quart.

Littera regis directa Abbati pro chartis regijs.

Dominus autẽ Abbas, recepta cũ reuerẽtia debita & perlecta litera, informare nitebatur, & commouere eos, qualiter omnia talia perplacita fuère ſuorum patrum temporibus terminata, & exinde recordum eſſe apud VVeſtmonaſt. in rotulis regijs, vndè iuxta leges regni antiquitùs vſitatas aſſeruit eos nullum ius vel clameum debere habere in omnibus quæ petebãt. Richardus de VVallingford, omniũ prolocutor, reſpõdit ad hæc dicẽs, cõmunes iã pro tempore dominari leges, penitùs nõ curare, nec rationes tales velle vel expectare vel acceptare, quare cõſulo (inquit) vos & hortor ne quouiſmodo cõmunitatẽ exaſperare tẽtetis, quę nullatenùs eſt ſedanda, donec cuncta quę mente conceperant vno modo

Acta apud ſanctum Albanũ die Sabbati.

vel alio nanciſcatur. Cumquè nondum acquieſceret Abbas, ſed rationes & allegationes pro ſe plures faceret, quare nõ deberet petita cõcedereri, idem Richardus cum maioribus villæ qui adfuerunt iſto colloquio ſubintulerunt. Conſiderate (inquiunt) ad millia populi ante fores monaſterij feſtinum reſponſum præſtolantis, qui in nos proculdubiò ſuum furorem conuertent, ſi diutiùs immorati fuerimus pro hac cauſa: aut enim decreuerũt obtinere petita repentè, aut pro VValtero Tyler nũcios mittere, vt cum viginti millibus veniat in ſubuerſionem loci iſtius & periculum capitum monachorum. Abbas verò tactus dolore cordis intrinſecùs, cum audiſſet talia, dixit eis: Heu, heu (inquit) boni proximi, iam triginta duo anni ſunt ex quo Abbas & pater veſter extiti, & nũquam vos infeſtaui vel contriſtaui, ſed quotiens in tribulatione fuiſtis & anguſtia, laboraui veſtris neceſsitatibus & miſerijs depellendis, & vos me omninò ſubuertere nitimini amicum veſtrum & placidum dominum ſine cauſa. Cui illi: Fatemur (inquiunt) vos & æquum & placidum nobis fuiſſe dominum, & idcircò nequaquam propoſuimus in diebus veſtris, vos pro cauſa huiuſcemodi moleſtaſſe. Expectauimus ſiquidem diem mortis veſtræ, vt poſt fata veſtra de ſucceſſore veſtro in hac cauſa triumphaſſemus, ſed iam nihil vobis & nobis ſupereſt, niſi vt pro periculo vos deuitando celeriùs acquieſcatis: & nos, ne mora nobis etiam vitæ periculum generet, aut communes cum vno reſponſo vel alio reuertamur. Abbas igitur librans pericula quæ incumbebant, ad deuitandũ maius malum, minus malum elegit incurrere, & conceſsit eiſdem vniuerſa quæ petere voluerunt. Cernentes idcircò villani iam tempus ſuæ malitiæ arridere, mox petitiones (vt præmiſimus) ſpecificant, poſtulantes nouas chartas illis fieri libertatum, & obligationes quas fecerãt ex parte eorum monaſterio, ipſis protinùs redonari: nec mora, cupiens Abbas eorũ importunitate carere, tradi iuſsit obligationes quæ petebantur, facturus chartas pro illorum arbitrio de quibuſcunque libertatibus voluiſſent. Igitur mox obligationes cum quibuſdã domus munimentis & rotulis quas extorſerant ab Archidiacono, quia nec iura ciuilia, nec canonica de cætero frequentare cogitauerant, in foro villæ iuxta crucem flammis conſumpſerunt: ſed iſta ſufficere non valebant indiſciplinato populo, quin quandam chartam antiquam repoſcerent de libertatibus villanorum, cuius litteræ capitales fuerunt de auro, vna altera de azorio, ſine qua non poſſe ſatisfieri votis populi aſſerebant. Abbas autem affirmauit ſe nullam talem chartam ſcire, nec quidem de illa audiſſe perante, ſed contentos eos eſſe rogauit ad præſens, quòd omnia obtinuerant ab eo quæ potuit conferre eis, & nihil negauerat quod duxerant poſtulandum, velle ſe chartam inter munimenta requirere ſi vſpiam inueniri poſſet, & eis ſine fraude reſignare, tantùm iam quieſcerent à furore. Igitur à maioribus de Eccleſia ad minores renunciatur eiſdem reſponſum Abbatis, renunciatur omnia adepturos firmamento ſigillorum Abbatis & conuentus poſt nonam, quieſcere debere ad tèmpus illud. Tamen interim ribaldi cum inſtrumentis clauſtrum ingrediẽtes, de locutorio forinſeco lapides molares (qui in pauimento hoſtij locutorij in monumentum & memoriam antiqui placiti inter villanos & Monaſterium quondam Abbatis Richardi locati fuerant) leuauerunt, aſportauerunt, & ad communes detulerunt, & ibidem minutant & confregerunt, dantes partem cuique, vt panis benedictus dominicis partiri & conferri in Eccleſijs parochialibus conſuêuit, vt videlicet videntes eaſdem particulas, apud ſe recognoſcerent ſe olim in ea cauſa de Monaſterio vindicaſſe. Indultum eſt ſpacium prandio monachorum, ſed quod non proficeret manducantibus, quoniam à facie mœroris & angoris, triſtitiæ & pauoris, cibabantur pane lachrymarum, & pa-

nem

nem vtique doloris manducabant, & potus eorum fletibus miſcebatur. Quis enim ſanus, vel ſapiens pro tunc lamentari nõ debuit, videns mutatum rerum ordinem, ſeruos verſa vice dominis imperare, in tantum, vt vbiq; vita & mors eſſent in manibus ruſticorum qui dominari neſciunt, miſereri nolunt? Quis temperaret à fletibus, cernẽs nobile caput regni, vrbem dico Londoniarum perditam per diem & noctem integram, & cõmunium voluntati ſubiectam? Quis non expaueſceret cum ipſum caput cleri digniſsimum à viliſsimæ condicionis hominibus obtruncatum audiret, Archiepiſcopum ſcilicet in medio regni tam crudeliter interfectum, & regni Theſaurarium cum eo pariter decollatũ? Quis non doluiſſet, regem Angliæ (& nobilitate & dignitate cunctis mundi regibus præferendum) in tantũ à ſeruis arctari, vt nihil præter eos facere præualeret, & ipſam nobilem & approbatam regni militiam in conſpectu ſilere ruſticorum, & eorum ſequi per omnia voluntatem?

Nouiſsimè vt ad Sanctum Albanũ redeamus. Quanta triſtitia putandum eſt fuiſſe repleta corda Monachorum, qui videbant illud celebre monaſterium iam vel conſtare ſuorum indulgentia natiuorũ, qui nec indulgere ſciunt, nec amare dominos, vel ipſorum furore & iracundia conflagrandum? Talibus ergo ferculis miniſtrabatur monachis eo die, donec tempus poſt nonam, quo villani pro charta libertatis obtinenda venerunt. Venientibus autem illis, conuenit ad portã monaſterij turba copioſa, ampliùs quàm duo millia nebulonũ, qui omnes vna voce, vna mente firmarunt, vel portam magnam illicò diruendam, vel chartas Burgenſibus eſſe tradendas. Fecerat autem dominus Abbas quãdam chartam fieri ſecundùm petitionem eorum, & miſit vt legerent eam in concione villanorum, & ſi dignarentur eam acceptare, paratus erat ad confirmandum eam roboramine ſigillorũ Abbatis & conuentus: ſed non potuit placere eis quod ipſi non conceperant, ſed cum magna ſuperbia miſerunt Abbati per quendam armigerum ipſius, vt deſtinaret ſuum clericum cum incauſto & pargameno, vt quod ipſi decernent, ipſe ſcriberet, & expoſt Abbas & conuentus apponerent ſigilla ſua. Abbas verò renunciauit eiſdem ſe confirmaturum vniuerſa quæ vellent, vt tantùm de cætero forent amici & deſiſterent ab inceptis. Sed poſtquam & clericum habuiſſent, & chartam confeciſſent iuxta vota ſua confirmandam & ſigillandam, non tamen ſatisfactum eſt eis, ſed dixerunt quãdam ſupereſſe chartam in monaſterio, libertatum ſuarum antiquarum, quam iurauerunt eis eſſe reddendam, vel monaſterium diruẽdum. Abbas autem bonos & honoratos armigeros patriæ miſit ad eos, qui nunciarent eum velle ſi cuperent in craſtino corã eis miſſam celebrare, & ſuper ſacramentum (quod ſumpturus erat) cum omnibus ſuis monachis, vel quos ipſi ducerent adhibẽdos, iuramento firmare ſe nullam talem chartam penes eos ſcienter retinere. Sed nec ſic quidem poterãt mitigari, aut omninò recepturi erant quod haberi non poterat, aut in prima ſententia permanſuri. Abbas ergo quid faceret, quem anguſtiæ premebant vndique & dolores nimij affligebãt, remiſit eoſdem viros quos ante miſerat, qui nunciarẽt eis Abbatem in omnibus voluntati ſuæ velle parere, eos quoddam impoſsibile exigere, rogare vt condeſcenderent rationi, & ex quo talis charta nõ potuit inueniri, componerent ipſi chartam quibuſcunq; vellẽt libertatibus aut conditionibus exaratam, de tẽporibus Hẽrici regis, & Abbatis qui tunc ſupererat annotandam, & ſigillis protinùs firmaretur. Sed adhuc ita nõ potuit ſatiſfieri ganeonibus, affirmantibus ſe nulli iuramẽto fidem daturos, velle chartam irrecuperabilem recuperare, aut monaſterium ignibus concremare. Tandẽ (deo volente) quia plura dãna illaturi erant ſuis proximis, & non poterant vacare deſtructioni monaſterij ſimul & proximorum detrimento, conuentum eſt, vt more treu-

Congregatio villanorum ad portas Sancti Albani.

garum Abbathia gauderet indemnitate, vſque in craſtinum ad horam nonam; tunc proculdubio ſubitura diſpẽdium, niſi charta præfata quæ non habebatur, communibus exhiberetur. Nihilominùs ruſtici & natiui Abbatis & cõuentus ſimul cum cõmunibus patriæ, & quibuſdam de villanis ad numerũ mille quingentorum hominum omnis cõditionis, perſiſtentes ante magnã portam, inſtigante ſola malitia, totum ædificium portæ deſtruere ſe velle dicebant, ſi quiſquã vellet percutere primum ictum. In tantum enim natiui monaſterij infeſti fuêre ſuis dominis, vt quãuis concederentur eis chartę libertatis, potiùs deſtruere monaſterium cuperent, quàm chartas obtinere præfatas. Mittebatur eis ceruicia abundãter cum panibus in magnis cunis ad portam, vt quilibet biberet & tolleret quod volebat, vt vel ſic pro beneuolentia oſtenſa cõquieſcerent: ſed nihil hæc omnia profecerũt, donec quidam de maioribus villę veniret & periculo ſe obiectaret inter illos conſcientia ad hoc inductus. Hic ergo cum veniſſet, ſatis cautè compeſcuit eos, dicens: vos ribaldi quid facitis? quid molimini? nunquid vos intenditis dare primum ictum in proſtratione huius ædificij, qui eſtis extranei vel aduenticij? & non nos potiùs qui ſumus Burgẽſes & liberi huius villæ? quieſcite ab inceptis & Burgenſes ſequimini, & quid ipſi decernunt facere faciatis, ipſi enim vos ducent & adducent ad loca dituẽda vel certa faciẽda. Hoc cõmento fecit eos à porta recedere, & ad aliã congregationem ſimilium ribaldorum quę in villa fuerat properare. Vbi quicquid reſtabat temporis illius diei, conſumpſerunt in deiectione domorum, in confractione vtenſilium, vel rerum inuentarum in eiſdem ſecundùm quod didicerant Londonijs à VValtero præfato.

Proclamatio per villanos.

Præſumpſerũt inſuper ſub vexillo regio diſplicato proclamationes facere de vigilijs locãdis circa villam, in numero copioſo, ne fortè venirent armati in adiutorium Abbathiæ & occuparent incautos de ſemitis obſeruandis & vijs circa fluuium & ſanctum Germanum, ne vllus exiret ibidem monachus vel intraret, & ſi ibi aliquis apprehendi valeret, vel decollaretur, vel vſque in craſtinum ſecura cuſtodia ſeruaretur, vndè contigit plus quàm centum illas obſeruare partes, vt ſi fortè Prior monaſterij, vel qui cum eo receſſerant reuerſi fuiſſent per illam viam inter ribaldos, decollati fuiſſent. Proclamauerunt etiam vt ſi cuiquam deberetur pro mercede vel ſtipendio, vel pecunia de Abbate, Priore, vel monachis cæteris, venirent in craſtinum petiturus, & Burgenſes villæ ſancti Albani ſatisfacere curarent de bonis monaſterij, quantum ſufficere poſſent ipſa bona cuilibet ſic petere volenti. Pluraque magiſteria præſumpſerunt, quæ nimis lõgum eſſet per ſingula numerare. Dum ergo illi circa talia ſatis inutiliter occuparentur, intrauit quidam cum gladio & perma pẽticium Abbatis, audacter petens centum marcas ab Abbate donari ſibi, vel certè mox congregata familia impia, ignem immitteret in grangiam ſancti Petri, & maneriũ de Kyngesburi quæ ſunt ſita propè villam. Fuerat namq; quondam firmarius de Kyngesburi, & cum deberet magnam ſummam pecuniæ conuentui & non haberet vndè redderet, fugam latenter arripuit, legum cenſuram timens. Iam ergo reuerſus, affirmauit ſe timore Prioris qui eum pro eadẽ pecunia perſecuturus fuerat non fugam iniſſe, ſed ad amicos tranſiſſe, qui ei ſuccurriſſent de tãta pecunia (quanquam iniuſtè) ſoluenda, & modò ſe petere tantam ſummam pro damnis illatis ſibi ratione ſubitæ trãſitionis de manerio, quæ quidem damna dixit ſe incurriſſe per Priorem, cùm nihil omnibus computatis debuerat: ſed cui debebantur centum marcæ de terminis quibus occupauit manerium ſupradictum, velle ſibi ſatisfieri iam de præfata ſumma, quia tempus eam recuperandi arriſerat, vel certè prędicta loca daret flãmis. Habebat nãq; (vt aſſeruit) duo millia cõmuniũ propè loca, qui niſi Abbas citiùs ſatisfaceret, aduſtione locorum eius iniurias vindicaret.

caret.

caret. Quid multa? nulla in tantis turbinibus alia reſtabat via, niſi vt Abbas ſatiſfaceret ſuæ petitioni, fraudulentè tamen pulſatus ribaldus multorum precibus de centum marcis recepit viginti libras, & abijt, iurans ſe malle quàm totam illam pecuniam Prioris habere perſonam, vt ſuas iniurias in eius capite valeret vlciſci, qui nihil vtiq; vnquam ſibi iniuriatus fuerat, ſed potiùs eum fouerat & in multis adiuuerat, donec ſenſit apertè ipſum fuiſſe dãnoſum monaſterio, & inutilem debitorem. Hijs & multis ſimilibus damnis, iniurijs & terroribus, afficiebantur abbas & monachi eo die.

Tumultuãtur villani de Sancto Albãno.

Pertranſita nocte mæroris, in qua monachi conſtituti fuêre in maxima perplexitate, quid agendum foret eo die de condicione propoſita per villanos, niſi charta redderetur quę nõ potuit reperiri, nec noua fieri, cuncti conſiliũ ceperãt, fugiendi propter malitiam villanorũ (qui occaſiones quærebãt deſtruendi monaſterium per talem impoſsibilem condicionem propoſitam,) cæpit illuceſcere dies dominicus, in qua & arridere fauorabiliùs diuina conſolatio pauore depreſsis, mærore confectis, nempè ſupercilium villanorum repentè humiliatum eſt, & ſuperbia heſterna hodiè concidit inſperatò. Rumores vtique illis plurimùm diſplicentes ſpergebantur de morte turpiſsima fœdæ memoriæ ganeonis ſæpèdicti VValteri Tyler ipſorum magiſtri, quòd occiſus fuerat coram rege, & quòd communitas Londoniarum confluxerat copioſa ad ſuccurrendum regi, & vnanimiter reſiſtendum cõmunibus de Cãtio & Eſtſexia, alijſq; nitentibus ſe leuare contra regem. Venerat inſuper ſummo mane quidam ex regis militibus qui proclamari fecit pacem ex parte regis, vt omnes ligei regis ſub foriſfactura vitæ & membrorum conquieſcerent ab hac hora. Dominus quoque rex miſit præterea chartã protectoriã Abbati pro monaſterio & omnibus locis eidem pertinentibus, in hæc verba:

Litera protectoria regis pro Abbate ſancti Albani.

Richard par la grace de dieu Roy d'Angleterre & de Frãce, & ſeigneur d'Irland, à tous noz lieges & cõmunes des counteéz de Hertford, & de tous autres counteés adioinantz & procheins. Nous vous prions, chargeons, & mandons le plus eſtroictement que nous pouons, & ſur la foy & ligeance que vous nous deuez, que à noſtre treſchier en dieu l'Abbé S. Auban, ne à noſtre maiſon & monaſtere dudit lieu, que eſt de noſtre patronage, ne à nul de gentz, moignes ne autres, ne à nul dez biens dez le dit Monaſtere & l'enclos d'icelle & en quelconques autres places de dite Abbey eſteians, ou à luy & à les ſiens apertenants, vous ne faces, ne ſoeffres eſtre fait en tant come en vous eſt, aulcun gref, damage ne moleſte quelcõques en cors ne biẽs en quelcõque manier, car ſi le dit Abbé ou aucun de ſiẽs ayt meſpris deuers vous, nous meſmes de luy ferõs le redreſſer & amẽder ſi come raiſon vouldra. Et ceſte noſtre mandemẽt prenez ſi à cueur que nous vous en deuons ſauoir gre ſur tout lamour & loyalté que vous portes à nous. Donné ſoubs noſtre grand ſeale à noſtre Cité de Londres le 15. iour de Iuin l'an de noſtre regne quart.

De malitia villanorum ſancti Albani.

Oppidani tamẽ de ſancto Albano cùm hæc omnia comperiſſent, & noua frequenti relatione ſuis votis contraria percepiſſent, ad huc inſenſati & ſine ratione libertates quidem expetere decreuerunt, ipſo die dominico dum adeſſet turba, quæ ipſorum iuſſu citata fuerat ſub forma prænotata, de villis de Lutona, de VVatforde, de Barnet, de Rukemerſvvorth, de Trenge, & alijs circumiacentibus vicis & villis, ne viderentur ab hijs quos tanto faſtu vocauerant, nimis faciliter fuiſſe territi, vel regijs mandatis & monitionibus paruiſſe. Nihil etenim futurum pręuidentes, ſed omnia præſentia ſolummodo conſiderantes, deſideria cordis eorum ſine vlla impoſterũ reuocatione implenda putabant. Quapropter paruipendẽtes chartam regiam quæ pacem obtulit ceſſantibus ab iniuſtis le-

uationibus

uationibus & extorſionibus à die veneris & deinceps, necnon pericula & damna quę eos manebāt impoſterùm pro huiuſmodi inſurrectionibus & turbationibꝰ, cōuenerūt cū turba multa mane prima ſabbati,hoc eſt dominica,vt ea quæ heſterno petierant, hodierno pleniùs recuperarent. Non tamen tam turbulentè, tam immodeſtè ſicut priùs, ſed pacem & tranquillitatem ſimulantes, petebant chartas præfatas, beneuolentiam promittentes ex hijs inter villanos & monachos orituram, & imperpetuum duraturam, non attendentes quod: *Quia de malè quæſitis vix gaudet tertius hæres : Nec habet euentus ſordida præda bonos.* Vtquè omnia hæc tutiùs agere viderentur, & à maiori velamine obumbrarent chartam de forisfacturæ remiſſione,quam quidam ex ipſis à rege pro comitatu Hertfordiæ die præcedente obtinuerant & attulerant,quæ(vt prædiximus) cōdicionaliter remiſsionem & gratiam & manumiſsionem promiſit, communibus occultare & recipere ſtatuerunt,donec ea quæ petituri erant de Abbate per phas aut nephas cōſequi potuiſſent, vt videlicet ſi eis aduerſitas vlla pro hijs inpoſterum oriretur,excuſationem ſcrupuloſam poſſent prætendere, ſe ſcilicet ante diuulgationem chartæ præfatæ hæc petijſſe & obtinuiſſe,tanquam voluiſſent ſcienter contrauenìſſe mandatis regijs,cùm apertè conſtabat eos & ſcienter & voluntariè ſed doloſè non tam petiſſe, quàm cum terroribus & minis extorſiſſe chartas prætactas.

Igitur vt pręfati ſumus, die & hora præmiſsis,intrauerūt cameram Abbatis maiores villanorum, & iuxta cōdictum heſternum chartas libertatis exquirūt cum inſtantia,& pro votis accipiunt,ipſis dictantibus quæ volebant, & clerico aſsidentibus & aſtantibus,donec in eorum præſentia cuncta forent inſerta quæ pro eorum libertate fuerant meditati, ſic enim oportebat fieri, quia nōdum turba plenè ſedata,nō pacificata fuerat, ſed omnia adhuc turbulēta fuerūt & intrāquilla. Obtenta autem charta ſecundùm voluntatem propriam,de villę libertatibus chartam exquirunt,qualem ſæpè memorauimus Abbatem aut monachos nullatenùs habuiſſe. Sed quia minus valuit iſto die quàm heri ruſticorum audacia,nō tam feruidè inſtabant pro eadem vt priùs,ſed obligationem eis petunt fieri & ſigillo Abbatis & conuentus firmari,de mille libris Sterlingorum, quòd ſi idem Abbas citra feſtum annunciationis beatæ virginis aliquā talem chartam inuenire poterit,eam villanis reſtituet ſine dolo. Et ſi nulla talis charta poterit reperiri, paratus erit Abbas cum duodecim ſenioribus monachis monaſterij ad iurandum ſuper Euchariſtiam ſe nullam huiuſmodi chartam penes ſe ſcienter retinere nec habere,& ex tunc volunt obligationē præfatam nullius eſſe roboris aut valoris. Abbas autem & fratres quos dudum nimius dolor afflixerat de irrationabilitate villanorum, iam cernentes mitigatam eſſe heſternam ſæuitiā, gaudio gauiſi ſunt quòd cōceperant ſpem ſaluandi monaſterij, & eò ampliùs congaudebāt, quòd ſperabāt meliora noua de regis audire dominio, & ſubiectione ruſticorū in proximo, maximè quia dominus Hugo Segraue regis Seneſcallus, & dominus Thomas Percy milites, Abbatem cōfortauerant ipſo die literaliter, præcipientes vt in vniuerſis pareret vulgi petitionibus,ſciens pro certo ſibi nec ſuo monaſterio de talibus conceſsionibus vllum diſpēdium aut pręiudiciū prouenturum. Paruit idcircò Abbas petitioni præſenti villanorum,& iuxta vota eorum ſcriptum obligatorium ſub forma præmiſſa (appoſito ſigillo proprio & ſigillo conuentus)confecit & tradidit manibus eorundem. Ipſi autem in hijs omnibus nō tanquam ſubditi,ſed velut domini,in camera Abbatis,in capella,in penticio,pro libito deambulabant, & interfuerunt ſcripturæ ipſi, dictantes hoc quod ſcribendum fuerat,& ſigillationi curioſius intendentes : nam pro tunc ſigilla Abbatis & conuentus ibidem fuerunt. Vndè mirabile illud contigit cum

charta de libertate villæ vel villanorum ſigillari debuiſſet, quòd cum omni cautela & diligentia cera appoſita à ſcientibus ſigillo communi fuiſſet, in quo vetuſtiſsimo opere imago glorioſi prothomartyris Britannorum Albani figuratur tenens in manu palmam, nulla potuit arte per tres vices auelli vel remoueri de ſigillo, prænoſticans proculdubio martyrem nolle eos fore dominos, ſed velle dominari vt hactenus ſuper eos. Adepti chartam libertatum villæ, & obligationē præfatam, oppidani ibant gaudētes, tunc demùm diuulgaturi ad crucem publicè chartam quam obtinuerant de monaſterio, vnà cum charta regia, quæ (vt diximus) videbatur indulgere ligeis hominib⁹ regis, felonias, proditiones, trāſgreſsiones & extortiones per ipſos factas &c. & manumiſsionem natiuis promittere modo prætacto. Chartam inſuper protectoriā quam dominus rex miſerat monaſterio, facta proclamatione demonſtrauerunt, tanquam omnimodā foris beneuolentiam ſimulantes, cum intùs malicia regnaret in menſa, vt ex poſteris elucebit.

Nota mirabile de ſigillo communi.

Die lunæ & martis ſequentibus conuenerunt natiui omniū villarum pertinentium monaſterio, aſſerētes ſe in mādatis habere, vt omnibus alijs curis poſtpoſitis, exigerent chartas manumiſsionis & libertatis ſecūdùm tenorem chartæ regalis, qui omnes conſimiles chartas acceperūt in hæc verba: Vniuerſis ſanctæ matris eccleſiæ filijs præſentes literas inſpecturis, Thomas permiſsione Abbas monaſterij ſancti Albani & eiuſdem loci conuentus, ſalutem in domino. Noueritis nos literas domini regis inſpexiſſe in hæc verba. Richardus dei gratia &c. Harum litterarum tenorem antea fuſè explicuimus, in quarum fine adiunctum eſt in charta Abbatis & conuentus: quas quidem litteras volumus & mandamus in villa de N. firmiter obſeruari. In cuius rei teſtimonium tam ſigillum noſtrum, quàm commune capituli noſtri præſentibus appoſuimus. Et hij omnes qui venerūt talia petituri, citati fuerant per villanos ſancti Albani in grauamen Abbatis & conuentus, & monaſterij detrimentum: nam mox acceptis chartis prædictis, ruſtici eſtimabant ſe ſuper lineam regiam generoſos, & quietos ab omni ſeruicio & conſuetis operibus impendendis, vndè nullum omninò opus, nullas conſuetudines, poſtremò nec redditus quidem facere vel reddere decreuerunt. Hæc de natiuis ſancti Albani, quibus ſimilia perpetrauerunt natiui, vbicunq; terrarum turbatio prædicta deſinit. Iam ad alia loca progrediemur, in quibus aliquod facinus abhominabile perpetratum eſt: reincipimus à dicto die Sabbati, vt pleniùs cognoſcantur tempus & dies mali.

Charta cōceditur cunctis natiuis ſancti Albani.

Exigit hiſtoriæ cōfuſum ordinem, confuſio rerum in locis plurimis perpetrata, & vix pro varietate locorum, & diuerſitate facinorum vno tempore commiſſorum, ſeruari poteſt ordo ſcribendi. Ecce enim, dū magna & nimis magna facinora ſcribo diebus Veneris atq; Sabbati geſta Londonijs, vix eorum explicare poſſum tragædiam, quin eiſdem diebus occurrunt ſcribenda ſimilia apud ſanctum Albanum vt prætactum eſt. Nec dum apud ſanctum Albanum exarare poſſum cōmiſſam miſeriam, antequam ſe offerat alibi aliquod par aut magis execrabile ſeu notabile nephas. Eodē die Sabbati (vt generalis eſſe videretur iſta tempeſtas) in partes Southfolciæ & Northfolchiæ miſit deus iram indignationis ſuæ, indignationem & iram, & tribulationum immiſsiones per angelos malos, quoſdā videlicet perfidis Eſtſexcēſibus periculoſiores, Angelos ſathanæ, qui informarent populum in quiete degentem, populum innocētem ad tumultuationem ſuperioribus ſimilem, & connecterent in ſuos dominos corda ſeruorum. Qui confeſtim efficientes magis quàm proficiētes, duce quodam ſceleratiſsimo præsbitero, dicto Iohanne Stravv, qui & ipſe Londonijs fuerat pridiè, & inſtructus à ganeone præfato VValtero Tylero, de facili congregauerūt turbam

Furia acta in Northfolkia.

turbã,cuius numerus excedebat (vt ferunt) quinquaginta millia plebanorũ. Hij autem iuxta maiorem eorum qui Londonijs furuerunt,in vniuerſis furentes, domos & prædia magnorum virorum legis peritorum proſtrauerunt, legis apprenticios occiderunt,& dominum Iohannem Cauendiſch Iuſticiariũ regni principalem interceptum decollauerunt, & ſuper colliſtrigiũ,in foro villæ ſancti Edmundi de Bury,dominum Iohannem de Cantebrigia, virum induſtrem & ſolertem, Orpheum Tracem, Neronem Romanum, Belgabred Britannum vocis dulcedine pariter & cantus ſcientia ſuperantem, dum à facie eorum fugere niteretur repentè captum, crudeliter capitis truncatione peremerunt. Cauſa mortis eius ſatis nota eſt, quia cùm eſſet circumſpectus & prudens,cauſas domus ſuæ ſuſcepit tuendas. Et quia fideliter decertauit contra villanos de Bury pro iure monaſterij,accepit (vt diximus) ſentētiam capitalē propè villam de Mildenhale,quæ ad ius eiuſdem monaſterij pertinere dinoſcitur, non tam villanorum prædictæ villæ de Bury ſuorum aduerſariorum, ſed propriorum ſeruorum & natiuorũ arbitrio ſimul & iudicio addictus morti. Corpus eius fuit vſq; ad ſtaminum nudatum & femoralia,in aperto campo ſubdio iacuit inhumatum quinque diebus, nemine præſumente illud vel auferre, vel naturæ debitum illi minùs impendere, propter ſententiam ruſticorum.

Nota de Iohanne Strauu ductore plebis.

Perpetrato prædicto piaculo,proceres perfidiæ cum plebe perfida, dictus ſcilicet Iohannes Strauu,cum præfata turba ad villam de Bury properant, & nemine reſiſtente ſubintrant,caputq; Prioris prænominati in conſpectu villarum tanquam proceſsionaliter circũeundo inditũ ſuper lanceam perferentes, donec ad colliſtrigium peruenirent:quò cùm acceſsiſſent,in ſignũ antehabitę victorię, & amicitiæ inter Priorem & Iohannem de Cauendiſch,& deriſionē vtriuſque perſonæ,capita modò velut ad auriculādum, iam quaſi ad oſculādum inuicem ſuper ſummitates lancearum cum maxima amentia coniunxerunt. Poſtremò cùm talibus ſaturati fuiſſent ludibrijs, vtriuſque caput iterum ſuper colliſtrigium poſuerunt. Deindè mox in odium Prioris quandam domum quam ędificauerat, & à fundamentis de nouo cōſtruxerat diruerunt, quibus perpetratis, clauſtra ingreſsi monaſterij,dominum Iohannem de Lakynghuythe cuſtodem Baroniæ illis tradi iuſſerunt,comminantes incendium monaſterio niſi traderetur. Cumq; ſtaret inter illos(mirum dictu) nulli eorum nota fuit perſona ſua. Sed hęc omnia perfecerunt inſtinctu villanorũ,qui ad hæc eos(vt facilè erit probare ex ſequentibus)occultè conduxerant,ipſis ſe à turba ſubtrahentibus,vt vel ſic à tantis ſceleribus eſſe viderentur immunes. Igitur præfatus Iohannes cauens domus ſuæ periculo,reſpōdit ſe eſſe quem quærebant, interrogans ad quid à communibus peteretur: ad quem illi,ad mortem(inquiunt)proditor te modò quęrimus,non iam enim diutiùs vitam protelabis: quibus ille, ad mortem quidem paratus ſum,quam & libenter amplector, ita duntaxat vt iſtud monaſterium nullum cauſa mei detrimentum patiatur. Moxq; tractus ab eis, cum ingenti vociferatione quòd inueniſſent filium, monachum adduxiſſent proditorem,in foro publicè decollatus eſt, octies percuſſus antequam caput eſſet à corpore ſeparatum,cuius caput illico ſuper colliſtrigium capiti Prioris ſociauerũt. Nec hijs contenti, quendam alium monachum, videlicet VValterum Todington ad conſimilem mortis pænam quæſierunt: ſed is occultatus diligentiſsimè, cùm non poſſet inueniri mortis periculum euitauit. Poſthæc euocatis cunctis monachis,dixerunt eos iam diuturno tempore per potentiam oppreſsiſſe conſocios eorum Burgenſes villæ de Bury,quapropter voluerunt vt in conſpectu cōmuniũ modò redderēt obligationes quibus obligati fuerāt regi & Monaſterio, ſi contigiſſet eos aliqua temptaſſe contra Abbathiā,necnon & chartas libertatũ

villæ

villæ, quas Cnuto fundator monaſterij quondã conceſſerat, & quas ſucceſſores ſui reges vſq; in præſens ad firmamentum monaſterij conceſſerunt. Monachi verò ſibi & ſuæ domui metuentes, ſi non parerent voluntati communiũ, omnia quæ petebantur, quæ ſcilicet vel villanorum firmamento vel illorum detrimẽto eſſe poterant, in forum coram omnibus protulerunt, iurantes inueniri nõ poſſe plures chartas (quæ villanorũ cõmodo cedere poſsint) apud eos. Cõmunes autẽ fidem dictis eorum vix dare volebant, ſed vocatis villanis qui ſimulabãt in iſtis triſtitiam, tanquam diſplicerent quæ geſta ſunt, præceperunt eis vt diligẽti ſcrutatione ſuperuiderent obligationes & chartas præfatas, & ſi ex hijs non poſſent conſequi veteres libertates edicerent, quibus gaudere ſolebant. Et Abbas qui in carcere tenebatur apud Notingham, Edmundus Bromfeld, quẽ deliberare propoſuerãt (vt in ſequenti feſto Iohannis Baptiſtæ in ſuo monaſterio ſolemniter diuina celebrare deberet, poſt quadrageſimum diem aduentus eius exinde cõfectam chartam ſigillo ſuo muniret, & conuentus idem facere ſigillo ſuo communi non differret. Placuit hæc oratio monachis extrema, metuentibus & compellentibus communibus, & ita faciendum eſſe dictantibus, iocalia domus maxima, quãdam crucem aureã, & vnum calicẽ de fuluo metallo præcioſum, aliaq; nonnulla iocalia elata de monaſterio, quorum præcium excedebat mille libras monetæ tradiderunt vice pignoris manibus villanorũ, ea videlicet cõditione, vt ſi Edmũdus Bromfeld (vt præmittitur) deliberatus à carcere gauderet ibidem Abbatis honore, ſigillum apponeret propriũ, vnà cum cõſenſu cõmuni & ſigillo conuentus infrà tempus limitatum libertatibus eorundem. Quod ſi cõditio prędicta non eſſet impleta, remanerent prædicta iocalia imperpetuũ penes villanos. Et ita quidem apud Bury res ſe habebant mirum in modũ, cõmunibus petentibus pro villanis quæ ad eos minimè pertinebant. De quibus rebus etiam ſcire non poterant, qualia quoq; facere non debebant, niſi informatione & inſtigatione villanorum. Quis vnquam crederet cõmunes quenquam ex monachis eis inuiſum, incognitũ, innocentem, ad mortẽ, petiſſe, quẽ inſuper eis aſtãtem nõ cognoſcebãt, ſi ad hæc minimè inducti per alios extitiſſent? Quid ad eos pertinuit libertates exquirere pro villanis? Hæc omnia diſplicebant, cur recedẽtibus communibus & pace reddita ablata reſtituere diſtulerunt, inexcuſabiles prorſus mihi videntur vt ex poſteris clariùs apparebit.

Conſimilia facta in comitatu Cantebrigiæ & inſula Elienſi.

Exaratis pro parte quæ apud Burgum ſancti Edmundi contigerunt, prætermiſsis facinoribus apud Cantebrigiam perpetratis & in comitatu Cantebrigiæ, nec non in inſula Elienſi, quæ non fuêre diſparia, ſed omninò ſimilia ſceleribus in mortibus hominum & locorum demolitionibus, cæteris quoque malis quæ docuimus alibi perpetrata, ad ea quę in Northfolcia geſta ſunt trãſiemus. Igitur conglomerata ibidem communiũ turba non modica, Duce quodã tinctore de Norvvico cuius nomen erat Iohannes Litteſtere, cæperunt vt vbiq; locorum alij fecerant, & ipſi facere, nihil prętermittentes ex omnibus quæ audierant cõmunes in alijs locis egiſſe, ſed maiora inſuper præſumentes, ad rapinas cæperunt extendere manus ſuas. Igitur nullus penè locus tutus ab hijs eſſe poterat, quorum omnium conſpirauerat ad mala conſenſus. Et quoniã parua videbatur eis ad tanta mala facienda auctoritas propria: comitem Southfolchiæ, dominum VVilhelmum Vfforde duxerunt adhibendum turbæ cõmuniũ, vt ſi cõtigeret inferiores impeti pro talibus cauſis inpoſterum, exhibere poſſent maiorem & parem, ſub cuius vmbra vel conniuentia hęc feciſſent. Sed comes præmonitus de eorũ aduentu, repentè ſurrexit à cæna ad quam cõſederat, iter faciẽs per deſertas patrias, per loca vltra citraq; propoſita ſemper declinãs turbas communiũ peruenit ad ſanctũ Albanũ, & ita peruenit ad regem, garcionẽ domini Rogeri de Boys ſe ſimilãs, manticamq; poſt tergum ducens. Cõmunes autem

eo fruſtrati, ſubitò loca quorundam aliorum militum occupantes, & eos in eiſdẽ inueniẽtes, compulerunt in ſua vota iurare, ac pro maiori cautela cum ipſis per patriã equitare. Quod niſi feciſſent confeſtim morti turpiſsimæ ſuccubuiſſent. Nomina militum qui eos ſequi cõpulſi ſunt, fuêre, dominus de Scales, dominus VVilhelmus de Morlee, dominus Iohãnes de Brevves, dominus Stephanus de Hales, dominus Robertus de Salle, qui Robertus nõ diu viuus permanſit inter eos, quia diſsimulare neſciuit vt cęteri, ſed cæpit eorum facta cõdemnare publicè & horrere, ob quam cauſam à quodam ruſtico repẽtè percuſſus in cerebro, natiuo ſcilicet proprio, expirauit miles qui mille ex eis ſolus terruiſſet ſi contigiſſet eum aperto marte pugnaſſe contra eos. Cæteri verò cernentes vel eſſe diſsimulãdum, vel turpiter moriẽdum, caſu conſimili & periculo docti præfati militis, decreuerunt vniuerſa laudanda quæ ipſi laudarent, & vituperanda quæ eis diſplicerent. Vndè cõtigit vt in gratiã recepti dicti nebulonis, Iohannis Litteſtere, qui ſe regem cõmuniũ appellabat, mererẽtur pręguſtatores effici ciborũ eius & potuum, & flexis genibus ei obſequi in prãdio reſidẽti. Nempè dominũ Stephanũ de Hales quia miles honorabilis fuerat, ad ſcindendũ corã eo præelegit, & prægustãdũ cibaria quæ ſumpturus erat, cæteris quoq; alia officia deſignauit. Cũq; iam fatigari cõmunes cæpiſſent, & multi dies pertranſiſſent, conſiliũ inierunt vt mitterent duos ex militibus, dominum ſcilicet VVilhelmum de Morlee, & dominum Iohannẽ Brevves, cum tribus in quibus fidebãt ex cõmunibus, ad regẽ Lõdonias vel vbicũq; poſſet inueniri, pro charta manumiſsionis & remiſsionis obtinẽda, quæ vt ſpecialior eſſet cæteris chartis alijs comitatibus cõceſsis aut cõcedẽdis, magnã ſummã pecuniæ, quam ceperant de ciuibus Northvvicenſibus ſub obtẽtu ſaluãdæ vrbis à cædibus, incẽdijs, & rapinis, præfatis nũcijs tradiderunt, vt videlicet pacẽ & libertatẽ quam ipſi nõ meruerant pecunia impetraret.

Animoſitas Epiſcopi Northvvicenſis.

Milites ergo acceptis comitibus de comitiua cõmuniũ, ad exequẽdum properant iniunctum mandatũ, & cùm perueniſſent ad villam de Ickinghã quæ nõdum multum diſtat à villa quæ dicitur Nouum forum, inopinatè fit eis obuiam Epiſcopus Northvvicenſis, dominus Hẽricus le Spẽcer, vir idoneus ſatis armis gerẽdis bellicis, & ipſe armatus ad vnguem. Audierat namq; famam cũ moraretur apud maneriũ ſuum de Burlee propè caſtellũ regis de Okam in partibus Stanfordię, tumultuationis Northfolkenſiũ, quare prope fuit illuc deſcẽdere ad videndum vtrum clamorem opere compleuerint vel cõpleuiſſent. Habebat tũc in comitatu ſuo non plures quàm octo lanceas, & ſagittarum numerũ perexilẽ. Videns autem milites & quoſdam è communibus, præcipit ſub ligeantia ſua militibus, vt edicerent ſi qui ex proditoribus regis præſentes eſſent cũ illis. Milites verò quos dudũ ruſticalis timor abſorbuerat, diſsimulabant reſpõdere, eſtimãtes epiſcopum quia iuuenis erat & audax, inconſultè talia verba protuliſſe, nec habere qui adiuuarent ſi proditores prodidiſſent. Epiſcopus autem cernens & conſiderans rem vt erat, hortabatur eos vt confidenter agerent, & ſi qui adeſſent traderẽt proditores. Tunc milites deterſa ignauia & ſumpta audacia reſponderũt, duos ex maximis concitatoribus inter eos adeſſe, tertium pro eorũ coëmendo prandio alibi cõceſsiſſe, ſed & cauſam eorum itineris per ordinem narrauerũt. Epiſcopus ergo ſtatim illos duos decapitari fecit, & tertium ipſemet requirere ſtuduit, ouẽ ſuam quæ videlicet perierat, & dum à regia fide deſciuerat, & quæ peritura fuerat tunc Epiſcopali decreto capite puniẽda. Fixis ergo capitibus eorũdem apud Nouum forum, Epiſcopus cum militibus properat feſtinãter verſus Northfolchiam, ad Northvvalſham videlicet, locum in quo cõmunes expectaſſe decreuerãt reſponſum regium & reditum ſociorum. In pertrãſeundo ergo patriam, ſemper numerus Epiſcopalis augebatur, quia de ordine militari & plures è patria generoſi qui deliteſcebant timore cõmuniũ, videntes Epiſcopum

militem induiſſe, & galeā aſſumpſiſſe metallicā, & loricā durā quā nō poſſent penetrare ſagittæ; necnon gladiū materialem ancipitē arripuiſſe, eius lateri ſeiūxerūt. Epiſcopus itaq; cū perueniſſet ad locū præfatū, ſtipatus turba decenti reperit ruſticos more bellatorum foſſata circūcinxiſſe locum in quē cōuenerāt, & ſuper foſſam, tabulas, feneſtras, & oſtia cū palis in defenſionē ſui fixiſſe. A tergo autem conſpicit eorū cariagium & carectas locatas, tanquā de fuga minimè cogitarent. Nec mora, Epiſcopus Martius aperto marte pugnaturus, cōmotus ſuper audacia nebulonū, iubet tubicinibus & clangatoribus ſuis canere. Et ipſe arrepta dextera manu lancea, vrget cornipedem acutis calcaribus, & tanta animoſitate, tanta audacia effertur in eos, vt curſu velociſsimo foſſam præoccuparet citacior ſagittis ſuis; nec erat opus architenentibus ſagittarijs, cū res iā manu ad manum cominùs ageretur. Antiſtes ergo belliger velut aper frendens dentibus, ſibi nec hoſtibus ſuis parcens, vbi manus conſpicit eſſe periculū, dirigit robur ſuum, hunc perforando, illum deijciendo, alium vulnerando, non ceſſat lædere vehementer, donec omnis turba quæ eum ſecuta fuerat nacta foſſa ad cōfligendum parata foret, idcirco pugnatum eſt acriter ab Epiſcopalibus, nec ſecùs à cōmunibus, donec (vt aſſolet) infirmior cōſcia partē terreret iniuſtam, & animū ab audacia & voluntate ſubtraheret moriendi. Nihil eſt infælicius quā bella gerere cauteriata cōſcientia, qua timor & confuſio ſemper ſolent ingeri, nunquā victoria prouenire. Fugiunt idcircò meticuloſi plebani; & quia nulla alia reſtabat via vltra carectas ſuas & cariagia (quæ retulimus eos à tergo ſuo locaſſe) per ſaltus iter facere elaborant. Sed præſul imperatoris circumſpecti vbiq; gerēs officium, hos conatus elidit, & fugere meditantes cedendo impedit, impediendo cedit, donec captis maioribus turbę concitatoribus, & ipſo eorum rege Iohanne Litteſtere, & quot volebat ad vitam reſeruatis, plena victoria potiretur.

Finis Iohannis Litteſtere regis Northfolchiæ.

Epiſcopus itaq; præfatum Iohannē idolum Northfolcorū adduxit tractioni & ſuſpendio, nec non decapitationi. Quem auditum & abſolutum virtute officij, ipſemet proſequebatur ad furcas, demōſtrans in eo, quanquā viciſſet eum, opus māſuetudinis & pietatis, ſuſtentans videlicet caput eius ne collideretur à terra dum ad ſuſpendium traheretur. Quibus ita geſtis, nōdum quieuit Epiſcopus donec perſcrutatis per totam patriā malefactoribus, iuſticia fieret de eiſdē. Sicq; pacem peperit regioni, & indicibile toti regno cōmodum, laudanda probitas & audacia commendanda pontificis bellicoſi.

Capitulū probans eos in Eccleſiæ & fidei Chriſtianæ necnon regni deſtructionem conſpiraſſe.

Expeditis paucis quę in Northfolchia geſta fuerunt, ſuperſedeo ſcribere quæ mala in Northfolchia, quot damna in reliquis comitatibus per viros diabolicos in turbationē totius regni ſunt expleta: niſi enim dęmonijs pleni fuiſſent, nequaquā in deſtructionē ſacroſanctæ Eccleſiæ & chriſtianæ fidei, necnō in regni exterminiū cōſpiraſſent. Probāt hæc eorū opera, probāt cōfeſsiones quorundā qui expoſt capti ſunt, quæ narrabimus loco ſuo. Ex operibus quippe iudicādi ſunt, quia patrē totius cleri & caput Eccleſię Anglicanæ Archiepiſcopū Cātuariēſem occiderūt. In fidei quoq; detrimētum quid fecerunt, magiſtros ſcholarū grāmaticaliū iurare cōpulerunt ſe nunquā paruulos inſtructuros in arte præfata. Amplius quid fecerunt? munimenta vetera ſtuduerunt dare flāmis, & de nouo quis reperiri valeret, qui vetera ſine noua de cætero poſſet vel noſcet cōmendare memoriæ, huiuſmodi trucidabant: periculoſum erat agnoſci pro clerico, ſed multò periculoſius ſi ad latus alicuius attramentarium inuentum fuiſſet. Nam tales vix aut nunquam ab eorum manibus euaſerunt. Quid in regni deſtructionem cogitauerant, probat cōfeſsio Iohannis Stravv, qui fuit poſt VValterū Tyler maximus inter illos. Hic cùm captus & Londonijs (Maiore dictante ſententiam) capite priuandus eſſet, Maior Londoniarum poſtquam damnatus fuiſſet, pu-

blicè eũ taliter eſt allocutus. Iohannes (inquit) ecce mors tua inſtat abſq; dubio, & nullam ſperare potes viam euadendi. Quapropter in adiutoriũ tui exitus & pro ſalute animæ tuæ, abſq; mendacio narra nobis propoſitum quod inter vos concepiſtis, ad quem finem turbam communiũ cõmouiſtis. Cumq; aliquandiu hæſitaret & differret loqui, Maior ſubiunxit: ſcias firmiſsimè ô Iohãnes quæ præcipio, ſi hijs parueris in animæ tuæ cõmodum conuerſura, ſed & ego in adiutorium animæ tuæ plures triennales miſſas faciã celebrari, multiq; qui aderant ex ciuibus idem promiſerunt, vnuſquiſq; pro perſona. Ipſe verò iam animatus tam pulchris pollicitationibus ita cæpit: Iam (ait) mentiri nõ expedit, nec fas eſt falſa proferre, præſertim cùm per ea nouerim ſpiritum meum tormentis arctioribus deputandum, & quia duplex ſpero cõmodum ex veritate dicenda, primò quia reipublicæ profectura ſunt quæ dicam, & poſtea iuxta promiſſa veſtra, poſt mortem veſtris ſuffragijs adiuuari, ſine fuco eloquar falſitatis. Eo tempore (inquit) quo ad le Blackheth conuenimus, quando pro accerſendo rege deſtinauimus, propoſiti noſtri fuerat, cũctos milites, armigeros, & cęteros generoſos qui cum eo veniſſent morti ſubitò tradidiſſe. Ipſum quoq; regem inter nos regaliter exhibitum in vniuerſis, nobiſcum de loco ad locũ traduxiſſe, vt eo viſo, omnes & præcipuè cõmune vulgus ad nos & noſtram turbam tranſmigrare debuiſſent audaciùs, qui viderent ipſum regem eſſe velut auctorẽ noſtræ commotionis. Cumq; innumerabilem turbam cõflaſſemus per omnes patrias communis plebis, repentè dominos mortificaſſemus, in quibus conſilium contra nos vel reſiſtentia eſſe potuiſſet, & primò & principaliter deſtructioni hoſpitalariorum vacaſſemus. Poſtremò regem occidiſſemus & cunctos poſſeſſionatos, epiſcopos, monachos, canonicos, rectores inſuper eccleſiarũ de terra deleuiſſemus. Soli mendicantes vixiſſent ſuper terram, qui ſuffeciſſent pro ſacris celebrandis aut cõferendis vniuerſæ terræ. Cùm verò nullus maior, nullus fortior, nullus ſcientior nobis ſuperfuiſſet, leges condidiſſemus ad placitum, quibus ſubiecti regulati fuiſſent. Nam & reges creaſſemus VValterum Tyler in Cantio, & in cęteris comitatibus ſingulos præfeciſſemus. Sed quia iſtud noſtrũ propoſitum impeditum fuit per Archiepiſcopum, maiori odio exarſimus contra eum, & citiùs ſtuduimus tradere eum morti. Rurſum eo die adueſperante, quo occiſus eſt VValterus Tyler, propoſuimus, quia cõmune vulgus Londonienſium nobis fauebat & præcipuè pauperiores, iniectis ignibus in quatuor partibus ciuitatis vrbẽ repẽtè cremaſſe, & omnia præcioſa reperta inter nos pro libito diuiſiſſe. Et addidit, hęc fuerũt in noſtro propoſito, ſicut deus me adiuuet in exitu vitę meæ. Poſt hãc confeſsionẽ factam decapitatus eſt, & caput eius poſitũ ſuper pontẽ Lõdonijs iuxta caput collegę ſui VValteri Tyler. Ecce hic edocuimus qualiter in regni deſtructionẽ conſpirauerunt. Ne autem inſufficiens videnda fuerat iſta vnius cõfeſsio, cõfeſsi ſunt eadem vel omninò ſimilia plures alij, dum mortem adeſſe præ oculis cernerent, qui expoſt capti ſunt.

Confeſſio Iohannis Straw.

Nomina ductorum communium.

Si quis ſcire delectat nomina eorum qui incentores & ductores fuêre communiũ, inueniet hic inſerta pro parte. Primus & principalis dicebatur VValterus Tyler, vel vt quidã dicunt VValterus Helyer, ſecundus Iohannes Stravv, tertius Iohannes Kyrkeby, quartus Alanus Threder, quintus Thomas Scot, ſextus Radulphus Rugge. Hic multos multis poſſeſsionibus inueſtiuit tẽpore ducatus ſui. Hij & plures alij ductores Kentenſium & Eſtſaxonum extiterunt. Eorum qui apud Mildenhale, & Burgum ſancti Edmũdi inſanierũt, Robertus VVeſtbrom, qui ſe regem fecerat, nominatiſsimus fuit poſt Iohannẽ Stravv, qui quoniã pręsbiter erat (vt diximꝰ) coronã apponere voluit ſuper coronã, ſed cõtẽtus vna corona, quę erat ei ſatis cõpetẽs, ſacerdotali videlicet, nomẽ regiũ & co-

ronã ſi placeret, dereliquit præfato Roberto. Apud Northvvalham, præfatus Iohãnes Litteſtere & nomen & poteſtatem, vt præmittitur, regiam exercebat.

Opiniones cur hæc male acciderunt.

Acciderunt hæc mala omnia aduerſis prouincijs vno eodémq; tempore, ijſdẽ ferè diebus, quanquam itinere longiſsimo loca diſtarent, infra octauas videlicet feſti corporis Chriſti, multis opinantibus propter remiſſam curiam Archiepiſcopi, cæterorumq; cõprouincialium Epiſcoporum, huius rei præcipuè, quã curaſſe debuerant, qua fides & ſtabilimentum Chriſtianę religionis conſiſtit. Nẽpè cùm nouiſſent indignè agere filios ſuos, Iohannẽ VVyclif & eius ſequaces, dogmatizando peruerſam & damnatam doctrinam Berengarij de Sacramento corporis & ſanguinis chriſtiani, & longè latéq; per patrias populum maculando ſuam prædicationem dilataſſe, ita vt penè maiores prouinciarum eorum ſequerentur errorem, quia ſciebant quòd *Mobile verſatur ſemper cum principe vulgus*, & maiorum exempla minores ſequerentur. Nec fuit vllus cornutus qui volebat vel audebat tantis malis occurrere, & filios perfidos correptione debita caſtigare, miſiſſe creditur à multis domini tribulationem præfatam, eo præcipuè tempore quo ſpecialem de tranſlatione corporis chriſti facit ſacroſancta eccleſia mentionem. Archiepiſcopum verò, quanquã credibile eſt eum martyrio finiſſe vitam, tamen propter teporem curæ quam adhibuiſſe debuerat in hac parte, horrenda mortis paſsione puniſſe videlicet ſpiritum, piè cõſulens vt ſi quid hac occaſione purgãdum in eo fuerat, aut ex alia leui culpa, quia ſine peccato in carne iſta non viuitur, quia dicente ſapiente, ſepties in die cadit iuſtus & reſurgit, tã terribili, tãq; graui, & tam aſpera paſsione in hac vita pænitus purgaretur. Alij peccatis dominorum aſcribebant cauſam malorum, qui in deũ erant fictę fidei, nam quidã illorũ credebant (vt aſſeritur) nullum deum eſſe, nihil eſſe ſacramẽtum altaris, nullam poſt mortem reſurrectionem, ſed vt iumentum moritur, ita & hominem finire. Erant præterea in ſubditos tiranni, & in pares diuerſi inuicem ſuſpecti, viuendo inceſti, violatores coniugij, eccleſiæ deſtructores. Alij imputandum eſſe cõmunis vulgi facinoribus, dicebant eſſe quod accidit, quia in pace degẽtes, bono pacis abutebãtur, dominorũ facta rodẽtes, noctes inſomnes in potationibus, ebrietatibus & periurijs tranſigentes, viuebãt in terra pacis ſine pace, rixãdo, litigãdo, cũ proximis cõtentẽdo, fraudes & falſitates iugiter meditãdo, libidini dediti, fornicationibus aſſueti, adulterijs maculati, vnuſquiſq; poſt vxorẽ proximi ſui hinniebat. Et ſuper hæc oĩa, in fide & fidei articulis plurimi claudicabãt. Quare nõ immeritò opinatũ eſt irã dei deſcẽdiſſe in filios diffidẽtię.

Nota contra fratres mendicantes.

Mihi quoq; videtur, tempora mala non tamen iſtis imputãda, ſed generaliter cunctorum habitatorum terræ peccatis incluſiuè ordines ſumendo Mendicantium, ad cumulandũ cauſas malorum. Qui ſuæ profeſsionis immemores, obliti ſunt etiam ad quid ipſorum ordines inſtituti ſunt, quia pauperes & omninò expeditos à rerum temporalium poſſeſsionibus, eorum legiſlatores viri ſanctiſsimi eos eſſe ideo voluerunt, vt pro dicenda veritate, non haberent quod admittere formidarent: ſed iam poſſeſsionatis inuidentes, procerum crimina approbantes, commune vulgus in errore fouentes, & vtrorumq; peccata comedentes pro poſſeſſionibus acquirendis, qui poſſeſsionibus renunciauerant pro pecunijs congregandis. Qui in paupertate perſeuerare iurauerant, dicunt bonum malum, & malum bonum, ſeducentes principes adulationibus, plebem mendacijs, & vtroſque ſecum in deuium pertrahentes. In tantum etenim illam veritatis profeſsionem ſuam peruerſè viuendo macularunt, vt in diebus iſtis in ore cuiuſlibet, bonum ſit argumentum tenens tam de forma quàm de materia. Hic eſt frater, ergo mendax. Sicut & illud: hoc eſt album ergo coloratũ. Sed ne videamur liuore ſcripſiſſe præſentia, fateamur nos omnes in culpa,

& emendemus in meliùs quæ ſciẽter peccauimus,& deum pacis & dilectionis deprecemur attentiùs vt fiat pax & veritas in diebus noſtris.

Rex colligit exercitum magnum valde contra Kentenſes.

Scripſimus non ſine labore in præcedentibus hiſtoriam tragicam ad poſterorum notitiã,& cautelam,de dominatione ruſticorũ,debacchatione cõmuniũ,& inſania natiuorum. Modò redeundũ rectè videtur ad enumerandum quos fructus collegerint viarum ſuarum, regis & nobilium dominio reſpirante. Occiſo (vt præmittitur) ſuperbiſsimo nebulone VValtero Tyler, corruit ſpes & fiducia ruſticorum: ſed quia adhuc fluctuabant animi regis & regaliũ,cõſpicientes plebem pronam eſſe ad malum,cõceſſerunt eis chartas manumiſsionis (vt diximus) & remiſsionis foriſfacturę,& eorũ quæ ſequuntur,& abire permiſerũt. Quibus geſtis, congregari fecit rex exercitum de Lõdonijs,& miſit per patrias vt qui diligerent regẽ & honorem regiũ, accelerarent ad eũ Londonijs, armis inſtructi & equis vecti, nullus veniret inermis,nullus pedes,& qui nõ habebãt arma remanerent domi. Et cõſimiliter quibus equi defuerunt. Et factum eſt vt infrà triduũ numeraret çirca ſe quadraginta millia equitũ decẽtiſsimè armatorum. Exibat quotidie ad le Blackheth ad recenſendum numerũ aduentantium, ipſe rex in primis inter armatos equitans dextrarium grãdem,& vexillum ante faciem eius portabatur, in exercitu gaudebat conſpici,& ab hominibus ſuis dominus recognoſci. Cum ergo tantus coactus eſſet exercitus quãtus nunquam in Anglia fuit ante conſpectus, audiuit rex Kentenſes iterum conſpiraſſe, iterum impiam familiam in totius regni perniciem congregaſſe. Quid multa? indignatur rex, excandeſcit exercitus,& extẽplo in Cantium proficiſci, & totum illud germen Kentenſium & iunctorũ ſtatuerunt de terra viuentium eradicare. Sed procerum & maiorum Cantij interuentu, qui fideiuſſêre pro communibus, placatus factus eſt & qui cum eo erant ſuper malignitate quam dixerant facere toti populo imperito. Et tunc primò miſsi ſunt Iuſticiarij ad ſedendum & inquirendum de malefactoribus,& eis principaliter, qui auctores, incentores, & concitatores fuêre turbarũ in Cantio, & ſiluit terra illa in conſpectu eorum, & timuerunt valdè. Tunc Maior Lõdoniarũ & ipſe ſedens pro tribunali, cepit tam vrbis illius malefactores q̃ cũctos qui cõprehendi potuerũt de Cantio, Eſtſexia, Southſexia, Northfolchia & Southfolcia,& cęteris comitatibus,vbi cõmunes fuerunt, infrà libertatẽ ciuitatis Londoniarũ, ad iudicium audacter trahere publicum, & vniuerſos quos reperit reſperſos præfata perfidia, decollare.

Decollatio ductorum communium Londonijs.

Tunc Iohannes StraVV, Iohannes Kyrkeby, Alanus Treder, ductores communiũ decollati ſunt. Tunc etiã Iohannes Starling de Eſtſexia, qui gloriabatur ſe Archiepiſcopum decollaſſe,& ipſe decollatus eſt. Iſte mox poſt illud perpetratum facinus arreptus à Diabolo inſanire cępit,& domũ veniens, nudum gladium à collo ſuo ſuſpendit ante pectus ſuum, & cultellum (quem dagger dicimus) etiam euaginatum ſuſpendit ad tergum,& ita veſanus circuibat per plateas & vicos, clamans & proteſtans, ſe cum eis Archiepiſcopũ occidiſſe. Et cùm per dies aliquot domi moram feciſſet, redijt Londonias, affirmans ſe mercedem accepturum ibidem illius facti. Quò cum perueniſſet,& conſtanter fateretur ſe Archiepiſcopum decollaſſe, recepit capitalem ſententiam pro mercede. Sed & hoc aduertendum, quòd cuncti de Cantio vel Eſtſexia qui manus appoſuerunt noxias ſuper Archiepiſcopũ, conſimili modo cõfeſsi ſunt (quanquã inuiti) ſpõte tamẽ veniẽtes, qui in eũ cõmiſerãt, & Lõdonijs pro maiori parte decollati ſunt.

Nota de villanis Sancti Albani.

Tunc quoq; accidit & villanis de S. Albano prognoſticũ futurorũ malorũ in eadem vrbe. Nã cùm quidam illorũ conducti & miſsi fuiſſent per Abbatem in ſupplementũ regalis exercitus, noluerũt tamẽ, (dubiũ an pro malitia aut pro ſuperbia) fateri eos miſſos ad regẽ ꝑ Abbatẽ, ſed velut propria veniſſent auctoritate

iactitare.

iactitare. Accidit tunc Richardũ Peeres, quendã ex armigeris Archiepiſcopi, qui & in obſequio etiã erat Abbatis, & ad robas eius, eos in vrbe videre, & recognoſcere quòd quidam eorum malefactores fuerunt, & incentores malorũ geſtorum apud ſanctum Albanũ. Quos ſine mora (adhibitis balliuis) trahi fecit ad carcerem, in craſtino proculdubio capitibus puniẽdos, niſi citatum remedium per Abbatis adiutorium adfuiſſet. Nempè carceri mãcipati, nullo modo alio ſperauêre ſalutem, niſi vt miſsis nuncijs ad conuicaneos ſuos villanos, edicerent quibus periculis conſtituti eſſent, & eiſdem exponerent, quòd niſi ipſi iam adire curarent Abbatem pro ſaluatione eorundem, in craſtino ſine vlla dubitatione fuerant puniendi. Acciderunt hæc in vigilia paſsionis ſancti Albani, octauo videlicet die ab illo die Veneris, quo cæperunt primò contra martyrem calcitrare. Quid plura? venerunt lugubres maiores villę tempore matutinarũ quæ ſolemnes erant in honore paſsionis dicti martyris, dum conuentus hymnum laudis cãtabat, ſcilicet *Te deum laudamus*, quæſituri remedium proximis ſuis, & accepturi ab Abbate. Cumquè finitis laudibus matutinis, expoſuiſſent hæc omnia coram Abbate, ingemuit Abbas vehementer, & vltra modum triſtis effectus, maledixit armigero ſuo, qui cauſa fuerat miſeriæ prædictorum, iurans ſe maluiſſe traiectum fuiſſe gladio, quàm talia audiuiſſe, præſertim cùm ipſe eos illuc miſiſſet, & aſcribenda eſſet ſibi calamitas quam patiebantur. Nec mora, accerſito quodam ex commonachis ſuis, iuſsit vt feſtinãtiſsimè Londonias properaret, non parcendo cornipedi, nec dimittendo donec incarceratos liberos abire vidiſſet: qui non ſegniter iuſſa complendo, ſine ſomno nocte perdurans Londonias properauit. Iniunctum eſt ergo præfato Richardo, vt deſiſteret ab inceptis, ſicut diligeret honorem Abbatis: & iuratum coram Maiore, eos miſſos fuiſſe per Abbatem ad incrementum exercitus regij. Et ſic demùm poſt magnos timores, ipſo die S. Albani dimiſsi ſunt, pręſtito priùs iuramẽto vt fideles eſſent dño Richardo regi, & dño eorũdẽ Abbati S. Albani. Et hoc initium malorũ quæ cõtigerunt illis. Nec fuerunt Albanenſes villani abſq; terroribus cunctis ferijs ſextis & ſabbatis ex poſt ſequentibus, vſque ad illam ſextã feriam, qua rex (vt dicemus) venit ad ſanctum Albanum, ad vlciſcendum iniurias martyris exaſperati per eos. Sed hæc pleniùs dicemus ſuis locis, interim ſcribendo acta regis vſq; ad tempus prænotatum. Rex ergo interea modò Londonijs, modò ad VValtham morabatur cum turba plurima, cogitans quid agendum pro communi regni commodo & quiete. Placuit tandem regis conſilio huiuſcemodi literas per patrias deſtinare.

Pro reſiſtendo pacis regni perturbatoribus.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, vniuerſis & ſingulis vicecomitibus, Maioribus, & balliuis, & alijs fidelibꝰ noſtris comitatus N. ſalutẽ. Quia datum eſt nobis intelligi, quòd diuerſi ſubditi noſtri qui cõtra pacem noſtram & inturbationẽ populi in diuerſis comitatibus regni noſtri Angliæ ſe leuarunt, & in diuerſis conuenticulis & congregationibus ſe poſuerunt, & damna plurima fidelibus noſtris perpetrando populo noſtro comitatuum prædictorum, dant intelligi, & affirmant ſe dictas congregationes & leuationes ex noſtris voluntate & authoritate feciſſe & facere, ac damna perpetrare. Vobis innoteſcimus per pręſentes, quod huiuſmodi leuationes, cõgregationes & damna, ex noſtra voluntate ſeu authoritate minimè proceſſerũt, prout nec procedere aut fieri debent, ſed inde quantum plus poteſt, nobis diſplicet in immenſum, & ea in noſtri maximum vituperiũ & coronæ præiudicium, & totius regni noſtri damnum, & turbationem redundare ſentimus. Et ideò vobis & cuilibet veſtrum iniungimus & mandamus, quòd hoc in locis vbi meliùs & celeriùs pro pace noſtra in hac parte conſeruanda vobis videbitur faciendum,

endum, publicè proclamari, & pro reſiſtentia quorumcunq; contra pacem noſtram (vt prædictum eſt) leuantium manu forti, pro toto poſſe veſtro, ſi neceſſe fuerit, taliter ordinari faciatis, quòd pro defectu huiuſmodi proclamationis & reſiſtentiæ, damna vel mala aliqua in comitatibus prædictis per huiuſmodi cōgregationes ſeu leuationes, vel alio modo, minimè fiant ſeu perpetrētur, & ſub foriſfactura omnium quæ nobis foriſfacere poteritis nullatenùs omittatis. Pręcipientes vniuerſis & ſingulis ligeis & ſubditis noſtris, quòd ab huiuſmodi congregationibus & leuationibus & damnis penitùs deſiſtentes, ad propria ſe trahant, & ibidem in pace morentur ſub foriſfactura vitæ & membrorū, & omniū aliorum quæ nobis foriſfacere poterūt. Teſte meipſo apud Londonias. 17. die Iunij, anno regni noſtri quarto.

Hæc commiſsio fideles regis & regni plurimùm confortauit, & perfidos nec immeritò conturbauit. Compulſi ſunt igitur quærere latebras qui antea videri appetebant & auſi ſunt de cauernis egredi iuriſtè, & qui primitùs à facie furoris fugiebant, ibi ſub ſilentio iam expectabant, tremētes iudicium & iuſticiam in eos ſtatuenda. Iſti deterſa formidine gaudentes erigebantur ad iniurias ſuas vindicandas, attamen non in omni parte ad ſimilem timorem ruſtici ſunt perducti, quin vbi primùm pululauit inſania in Eſtſexia. Ruſtici recollecta noua multitudine, ad Billerica, quæ eſt villa propè villam de Hatfeld Penerell, ſic nuncupata, nimis fidentes ſuis viribus, propria decepti ſuperbia, decreuerunt vel extorta libertate gaudere, vel pro eadem pugnando mori.

Mittuntur nuncij per ruſticos ad regē de Eſtſexia pro libertate.

Mittuntur ergo ad regem qui tunc ad VValtham morabatur, qui ſciſcitarentur ab eo ſi cogitaret ꝑmittere eos præmiſſa libertate gaudere, & amplius peterēt vt eſſent in libertate pares dominis, & quòd nō eſſent cogendi ad curias, niſi tantummodò ad viſum Franciplegij bis in anno. Rex autem & conſilium quòd tunc aderat, ſuper tanta temeritate ruſticorum admirantur quammaximè, & aliquandiu hęſitatum eſt quale reſponſum reportarent, donec rex in perſona propria taliter reſpondiſſet: O (inquit) miſeri & odibiles terræ mariquè, nec viuere quidem digni petitis dominis comparari. Morte turpiſsima mulctādi fuiſſetis proculdubiò, ſi nō decreta nuncijs obſeruaſſe ſtatuiſſemus. Sed quia more nunciorum aduениſtis, non in præſenti moriemini, ſed vita gaudebitis, quatenùs noſtra reſponſa veſtris conſocijs narratione veridica nuncietis. Proferte ergo iſta collegis ex parte regis. Ruſtici quidem fuiſtis & eſtis, in bōdagio permanebitis, non vt hactenùs, ſed incomparabiliter viliori. Nam ad hoc dum viuimus & regno deo dante pręfuerimus, ſenſu, viribus & catallis noſtris elaborabimus vos ſuppeditare, taliter vt exemplum ſit poſteris veſtræ ſeruitutis offenſum, & habeant præſentes & futuri vobis ſimiles ſemper coram oculis, & tanquam pro ſpeculo veſtram miſeriam, & vobis maledicendi materiam & timorem vobis ſimilia perpetrādi. Vos autē qui nuncij aduениſtis, expleto noſtro mādato & veſtræ legationis officio, ſi ad nos redire decernitis, & in noſtra perſeuerare fidelitate & ligeātia, vitā viuetis. Iam ergo eligite, quod meliùs iudicabitis, cū ad veſtros ſocios ꝑueneritis & cōſūmaueritis noſtra mādata. Cūq; abijſſent prædicti nuncij, miſsi ſunt in Eſtſexiam è veſtigio cum armata manu, Dominus Thomas VVoodſtoke comes Buckynghamiæ, & dominus Thomas Percy frater comitis Northumbrorum, ad prædictorum comprimendam audaciam ruſticorum. Ruſtici verò (vt prædiximus in ſuperioribus Northfolcos feciſſe) per omnia ſe munierāt in foſſatis, plagis, & cariagio, præterquā iſti fruebantur maiori ſiluarum & nemorum tutamento. Qui quamuis fuiſſet eorum magnus numerus, leui negotio diſsipati ſunt, à decem tantùm (vt vſu vulgati loquar) lanceis qui pręceſſerūt dominos ſupradictos. Domini itaq; cū vidiſſent

eos

eos fuſos tali modo, ſepſerunt ſiluas, ne vllus quidem euaderet, licèt periculoſum fuiſſet eos perſequi intra ſiluas. Et factum eſt vt occiderentur à viris vtriuſque diuerſis in locis quingenti, cæteris beneficio nemorum protectis & ſaluatis. Ceſſeruntquè ibidem in vſus militum octingenti equi, quos ruſtici ſecum duxerant, pro ſarcinis trahendis aut portandis, ſed nondum ſtatim finis poſt iſtã victoriam, malitiæ nebulonum auſi ſunt, qui euadere poterant, tantam cladem iterum calcitrare, iterum malignari. Nempè recollecti qui diſperſi fuerant, ad Colceſtriam properauerunt, & oppidanos, ſollicitare cęperunt ad nouã tumultuationem & veſaniam ſimilem, ſummis precibus, magnis minis, pluribus argumentis: ſed cum nihil profeciſſent, ad Sudburiam commigrarunt. Cognoſcentes autem eorum tranſitum dominus Fitzvvater, & dominus Iohannes Harleſton, ſubſecuti ſunt eos cum viris armatis, & repentè cùm proclamationes ſolitas facerent ex parte communium, inopinatè irruerunt ſuper eos, & quot placuit occiderunt, & reliquos vel ad vitam dimiſerunt, vel carceribus recluſerunt.

Littera renouationis libertate.

Rebus ita ſe habentibus in Eſtſexia & Southfolchia, dominus rex volẽs Eſtſexiam ſua iuſtificare præſentia, ſe contulit ad prædium ſuum, quod dicitur Hauering at the Boure, deindè ad villam de Chelmesforde, vbi conſtituit dominum Robertum Treſilian Iuſticiariũ, vt ſederet & inquireret de malefactoribus & turbatoribus patriæ, & ſecundùm regni conſuetudines puniret delinquentes. Cùm ergò viderent Eſtſaxones fortunam aduerſam, & librarent mala imminentia, ſupplices venerunt ad regem quingenti & eò amplius viri nudatis pedibus & diſcoopertis capitibus, veniam ab eo & miſericordiam petituri. Quibus ea conditione conceſſa eſt venia, vt malefactores maiores & concitatores præfatæ turbationis proderent & traderent ipſi regi. Factum eſt ergo, vt multi cuſtodiæ traderẽtur, ſuper quibus deliberandis vel occidendis, Iuſticiarius onerauit viginti quatuor homines in eorum conſcientijs, vt nulli parcendo fauorabiliter, nec quenquam propter odium perſequẽdo, de eorum factis & moribus dicerent veritatem. Et factum eſt vt plures, dictante duodena, tractione & ſuſpendio interirent, aliquando ſuſpenſis ſuper vna trabe decem & nouem. Vſi ſunt tamen priùs Iudices qui ſederunt in Eſtſexia, Cantio, & Londonijs, propter multitudinem perimendorum decollationibus ruſticorum, donec viſum fuiſſet pœnam capitalem non correſpondere tantis tamquè facinoribus manifeſtis, quia quodammodò erat nimis ſecreta punitio tam euidenti delicto. Ob quam cauſam, expoſt iuxta regni cõſuetudines decreuerunt omnes expertos ſceleratiores (vt diximus) protractione ſuſpenſione punire: & in Eſtſexia res vtiquè taliter ſe habebant. Interea placuit regi regiſquè conſilio has litteras diuerſis prouincijs demandare.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, omnibus ad quos præſentes litteræ peruenerint, ſalutem. Licèt nuper in turbatione deteſtabili, per quoſdam ligeos & ſubditos noſtros contra pacem noſtram inſurgentes horribiliter facta, certæ literæ noſtræ patẽtes ad ipſum inſurgentiũ inſtantiam importunam factæ fuiſſent, continentes quòd nos vniuerſos ligeos noſtros & ſubditos communes, & alios cæterorum comitatuum regni noſtri Anglię manumiſimus, & ipſos & eorum quemlibet ab omni bondagio & ſeruitio exuimus, & quietos fecimus. Ac etiam quòd perdonauimus eiſdem ligeis & ſubditis noſtris omnimodas inſurrectiones per ipſos contra nos factas, equitando & eundo per diuerſa loca in regno noſtro cum hominibus armatis, ſagittarijs & alijs vijs manu armata, cum vexillis, pennicellis diſplicatis: ac etiã omnimodas proditiones, felonias, tranſgreſsiones & extortiones, per ipſos vel aliquem

quem ipſorum factas ſiue perpetratas, ac etiam vtlegariam, & vtlegarias ſi qua vel quæ in ipſos vel aliquem ipſorum fuerint, vel fuerit his occaſionibus promulgata vel promulgatæ, vel firmam pacē noſtram eis & cuilibet eorum conceſsimus. Quòdque volumus quòd iidem ligei noſtri & ſubditi noſtri liberi eſſent, ad emendum & vendendum in quibuſcunq; ciuitatibus, burgis, villis, mercatorijs, & alijs locis infra regnum Angliæ, & quod nulla acra terræ in comitatibus prædictis, quæ in bondagio vel ſeruitio tenens, altiùs quàm ad quatuor denarios haberetur: & ſi qua minùs antea tenta fuiſſet, in poſterum non exaltaretur. Nos tamen pro eo quòd dictæ litteræ de curia noſtra, abſq; matura deliberatione, & indebitè emanarunt, perpendentes conceſsionem litterarū prædictarum in noſtri & coronæ noſtræ maximum prȩiuditium, ac tam in noſtri, & prælatorum, procerum & magnatum dicti regni noſtri, quàm ſacroſanctæ Eccleſiæ Anglicanæ exhæredationem, necnon diſpendium & incōmodum reipublicæ tendere manifeſtè, dictas literas, & quicquid exindȩ fuerit ſubſecutū, de auiſiamento cōcilij noſtri reuocauimus, caſſauimus, irritauimus, & penitùs adnullamus. Nolentes quòd aliquis cuiuſcunq; ſtatus ſeu conditionis fuerit, libertatem ſiue commodum aliquid de prædictis litteris quomodolibet habeat ſeu reportet. Volumus enim & intentionis noſtræ exiſtit, talem gratiā ſingulis ſubditis noſtris, quamuis enormiter ligeantiam ſuam forisfecerint de auiſiamento ſani conſilij noſtri in poſterum impartiri, quæ Deo placabilis, nobiſquè & regno noſtro vtilis fuerit, & vndè fideles noſtri ſubditi reputabunt rationabiliter ſe cōtentos & hæc omnibus quorum intereſt innoteſcimus per prȩſentes. Damus autem tam vniuerſis & ſingulis dominis, magnatibus, & alijs fidelibus ligeis & ſubditis noſtris, vicecomitibus, & alijs miniſtris noſtris comitatus N. tenere præſentium firmiter in mandatis, quòd ipſi præſentes literas noſtras in ſingulis ciuitatibus, burgis, & alijs villis & locis in comitatu prȩdicto, tam infra libertates quàm extra, vbi expediens fore viderint, & neceſſe ex parte noſtra publicè proclamari faciant, vlteriùs diſtrictè præcipiendo, quòd omnes & ſinguli, tam liberi quàm natiui, opera, cōſuetudines, & ſeruitia, quæ ipſi nobis, aut alijs dominis ſuis facere debent, & ante turbationem prædictam facere conſueuerunt, abſque contradictione, murmure, reſiſtentia ſeu difficultate faciant aliquali prout ante ſolebant. Inſuper inhibendo eiſdem, ne ipſi opera, conſuetudines & ſeruitia ſua prædicta, iſtis turbationum temporibus magis ſolito retrahant, ſeu nobis aut prædictis dominis ſuis facere vllo colore retardent. Nec aliqua alia libertates ſiue priuilegia exigant, vindicent, ſiue clament, quàm ante turbationē prædictam rationabiliter habuerunt. Et quòd ipſi qui prædictas literas noſtras manumiſsionis & perdonationis penes ſe habent & cuſtodiunt, eas ſtatim penes nos & conſilium noſtrum deferant & reſtituant cācellandas, ſub fide & ligeantia quibus nobis tenētur, & ſub forisfactura omnium quæ nobis forisfacere poterūt in futurum. In cuius rei teſtimonium has litteras noſtras fieri fecimus patentes. Teſte meipſo apud Chelmeſforde ſecūdo die Iulij, anno regni noſtri quinto.

Hæc in Eſtſexia (vt ante docuimus) facta ſunt, vbi erat rex moram trahens. Iam redeundum eſt ad ſcribendum proceſſum factum apud ſanctum Albanū, vt eo diſcant poſteri villanorum dolos magis fæliciter prȩcauere, quoniam, *Fælix quem faciunt aliena pericula cautum.*

Proceſſus factus apud ſanctum Albanū per Walterum at Lee, militē.

Cum itaq; rex in Eſtſexia aliquandiu moram traxiſſet, & multorū relatione didiciſſet, quas iniurias & damna villani de Sancto Albano, non tam procuraſſent quàm irrogaſſent monaſterio, propoſuit cum omni turba ſua quæ erat copioſa valdè, perſonaliter locum adire, de tranſgreſſoribus iuſticiam rectā facturus.

rus. Sed huic propoſito obſtitit toto niſu dominus VValterus atte Lee miles, quia de patria illa fuerat, timens videlicet patriæ deſtructionem, ſi tantus illuc populus aduenifſet. Ob quam cauſam perſuaſit regi & conſilio, ſe facturum bonam pacem inter villanos & Abbatem monaſterij ſancti Albani, ſi placeret eis ſibi committere cauſam iſtam. Qui fidem adhibentes verbis eius, dant commiſsionem, ſociantes eidem Edvvardum Benſtude, & Galfridum Stukle & quoſdam alios, quorum nomina non occurrunt. Feria ergo ſexta in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli, vt non deeſſent eis miſeriæ illa die, in qua ipſi immiſericorditer miſeros (vt retulimus per ante) afflixerant, cognoſcētes villani prędictum VValterum cum armata manu in craſtino aduenturum, factis proprijs torti, & conſcientijs malè conſcijs fatigati, cæperunt pauere & tædere. Iamiamquè multi fugam iniſſent, niſi obſtetiſſet improba, animoſitas VVilhelmi Grindecobbe, quem inter oppidanos ſupra retulimus magnum fuiſſe. Hic namquè perfidos in infidelitate confortauit, dicens: Eſtote viri cordati, locupletes enim ſumus, non deerunt nobis auxilia, quandiu non defuerit noſtra pecunia. Ecçe villæ circumiacentes nobis fœderantur, quæ nobis erunt adiutorio ſi oportuerit. Egrediamur manè velut homines, in obuiam militis extra villam equis vecti, & inquiramus antequam appropinquet villę noſtrę vtrum pacificus ſit aduentus eius. Qui ſi non fuerit, fugabimus eum verberibus à villa noſtra. Placuit ergo ſtultus ſermo ſtultis, & manè iuxta verbum eius egreſsi ſunt. Militem verò latuit cauſa huius obuiationis pro tunc. Qui tamen benignè poſtquam obuiaſſent ſibi (vt videbatur) ſalutatus ab eis, & reſalutauit eos, & conduxerunt eum ad villā honorificè more ſuo. Habebat autem ſecum miles quinquaginta lanceis, & Architenentium vndecunque collectorū magnum numerum, qui forſitan ſi militi aliquod periculum contigiſſet, quia de patria fuerant quidam, & villanis fœderati, in primis reſtitiſſent eidē. Mox itaq; poſt aduentum ſuum ad villam in ipſo feſto Apoſtolorum Petri & Pauli, fecit proclamari, vt omnes villani, & qui citati fuerant ad comparendum de villis vicinis coram eo, conuenirent in campum de Derffold voluntatem, & mandatum regium audituri poſt horam nonam. Conuenerunt ergo omnes ad horam & locum præfatum, & ipſe vnà cum eis ſtipatus armatorum multitudine pariter eſt egreſſus. Cumq; locaſſet ſe & armatos circa eum ſub ſilua de Derffold, & cunctum populum ſtare diſpoſuiſſet coram eo ad modum arcus cæleſtis, ad eos ſermonem huiuſcemodi perorauit.

Oratio militis habita ad villanos.

Domini (inquit) & amici, qui citati conueniſtis ad hunc locum, antequam quicquam aggrediar cauſam aduentus mei vobis exponere, conueniens reputaui. Noſtis enim q̄ grauiter pacis perturbatores regiam maieſtatem offenderint. Ob quam cauſam dominus rex modo in partibus Eſtſexiæ, exercet iudicia maxima & magnum grauamen ſuper patriā vniuerſam & habitatores eius, vt iugum eorum aggrauat vehementer. Qui audiens de perturbationibus & damnis & iniurijs factis in hac villa & monaſterio, cuius patronus eſt & aduocatus, vltrà quàm credi poteſt indoluit, & vindicari cupiens in tranſgreſſores, ſtatuit perſonaliter cum exercitu qui cum ipſo eſt huc aduentaſſe, qui ſi veniſſet cum ea turba quam ibidem retinet, proculdubiò omnes fructus, cuncta blada patrię neceſſariò deuaſtaſſet. Tātus nimirum eſt cum eo exercitus, quòd per quinque milliaria in eorū circuitu, nō fœnum, nō blada aliqua, nō fructus terræ noui, nō antiqui ſuperſunt, ſed omnia cōſumpta & conculcata ſunt. Cōdolens ergo elaboraui in his, tantis damnis patriæ meæ prouenturis, præcauens & compatiens conuicinis, parte regis eneruare propoſitum, & impedire aduētum, aſſumens quidem pro patriotis onus graue ſuper humeros, ſed tamen voluntarium

quia

quia ſperaui aliquid patriæ tali occaſione conferre. Commiſſa eſt ergo mihi poteſtas, licèt non ſine difficultate, ad precum mearum inſtantiam patriam iuſtificandi, vice regis, cui non extranei, nõ incogniti, ſed proximi veſtri & amici in commiſsione ſunt iuncti. Agite igitur quod expediat & alacriter principales concitatores turbarum tradatis, & abbati huius Monaſterij ſatiſfacere ſtudeatis, quem inuenitis (vt reor) ſatis rationabilem, quia vir ſanctus & iuſtus eſſe dinoſcitur, & regiam beneuolentiam & tranquillam recuperabitis tali facto. Finitis his ſermonibus applaudunt multi, & eius conſilijs ſe velle parere promittunt. Tunc miles (conuocata duodena de villanis) onerat, vt in craſtino venientes iuxta formam iuramenti edicant quoſcunque reos ſciuerint in hac cauſa, & ſic ea die dimiſſa turba, & ipſe ad hoſpitium eſt reuerſus. In craſtino autẽ quia propoſuerat malefactores, quos iudicandos putauit per præfatam duodenam ſine ſtrepitu apprehendiſſe, vocauit viros duodenæ ad cameram ſuam, vt ſciret quos iudicaſſent. Qui cùm veniſſent, reſponderunt ſe neminem indictare poſſe, neminem accuſare velle, omnes eſſe bonos & fideles regis, neminem alium noſſe inter eos. Quibus auditis, & cognito quorſum intentio eorundem vrgeret, quòd videlicet peiorando mallebant ſuas conſcientias maculare, quàm quemlibet ex proximis accuſare, miles conticuit, arte artem deluſurus. Poſt auditam miſſam monuit eos reddere chartas quas extorſerant de monaſterio, dicens ex tali facto eis non modicum commodum prouenturum. Illi verò pro tũc promiſerunt ſe ſurſum poſt nonã, chartas præfatas reddituros. Cùm verò poſt nonam reueniſsẽt ad cameram Abbatis vbi comederat dictus miles, excuſationes nouas prætendentes, innuebant ſe chartas reddere non valere propter metũ communitatis, & maximè, quia non ſciebant pro certo quis eas in cuſtodia detinebat. Miles igitur commotus nec immeritò, iurauit quòd exirent de præſentia ſua donec chartas reddidiſſent. Ob quam cauſam mendaces & falſi, expoſt dixerunt ſe impriſonatas fuiſſe in camera Abbatis iniuſtè. Abbas autem ne materiã vel occaſionẽ haberent malè loquẽdi, quos ſciunt pronos ad mendacia, interceſsit pro eis penes militẽ, dicens ſe tantũ in eorũ cõfidere cõſciẽtia, quòd nõ eſſet opus alio mediatore inter ipſos prẹter eoſdẽ & ſemetipſum. Quibus verbis miles mitigatus, dimiſit eos. His itaq; geſtis, miles omnem turbam, iuſsit cõuenire ad le Barnet vvood, vbi parum aut nihil agens propter metum villanorum qui aggregauerant illuc, propè trecentos ſagittarios de villis circumiacẽtibus, inter quos præcipui fuerunt Barnetenſes, & viri de Berkhamſtede, qui omnes, ſi aggreſſus fuiſſet aliquam publicam iuſtitiam facere in eo loco (vt credebatur) inſurrexiſſent in eum, & hi fortaſsis qui cum eo venerant, eo relicto alijs adhæſiſſent, nihil pro tunc aliud decreuit apertè, niſi mouere eos de ſatisfaciendo Abbati, & chartis reddendis. Secretis verò ſeorſum conuocatis Balliuis & Conſtabularijs, iuſsit ex parte regis, vt mox poſt ſubtractionẽ turbæ, quæ ad villam conuenerat, elaborarent circa captionẽ VVilhelmi Grindecobbe, VVilhelmi Cadyndon, & Iohannis Barbitonſoris, qui videlicet (vt ſupra retulimus) petras molares abſtulerat de locutorij pauimento, & quorundam aliorũ quos dixit ita apertè accuſatos de tã manifeſtis maleficijs, quòd oportebat omninò pro honore villæ & ſaluatione villanorum eos ad tempus arctari. Iniunxit inſuper, vt apprehenſos adducerent Hertfordiã in craſtino hora tertia corã eo. Poſt hæc repentè aſcenſo compede cum omnibus qui cum eo venerant, Hertfordiã feſtinauit. Et factum eſt poſt receſſum eius, magnanimitate, diligẽtia & probitate armigerorum, qui tunc in obſequio Abbatis erant, ſcilicet Richardi Peeres, Iohannis Chiual, Thomæ Eydon, VVilhelmi Eccleſhale, & balliui quãquam inuiti inducerentur ad capiẽdum præfatos viros: & capti ſunt

eadem

eadem nocte tres nominati ſuperiùs, & in priſona poſiti apud Portam.

In craſtino verò iuxta pręceptũ militis Hertfordiã ſunt deducti, comitãtibus eos maiorib⁹ & valẽtioribus villę S. Albani, & cũctis armigeris & valectis abbatis decẽter armatis: ſic enim pręceperat miles, vt venirẽt ad fortificãdũ eũ, qui iuſticiam & iudiciũ eo die erat facturus. Poſt quorũ receſsũ cępit turbari vniuerſa villa & ampulloſa verba fundere, & iuramẽta ſupuacua miſcere, quòd videlicet centũ pro vno occiderẽtur, ſi cõtingeret quẽquã ex proximis eorũ occidi. Hinc cęperũt eodẽ die à villanis fręquentari cõſilia, congregari cõuenticula, nõ tamen in villa, ſed in cãpis, ſiluis, & extra villã locis, vndè credebatur quòd ipſa die immiſiſſent ignẽ in Abbathiã, quia nullus domi erat qui defẽderet: vel hoſtili more monaſteriũ obſidione vallaſſent. Ex qua cauſa abbas & cõmonachi in timore maximo cõſtituti, miſerunt pro quibuſdã generoſis de patria, qui locũ tuerẽtur ſi neceſsitas accidiſſet. Abbas etiã cùm cognouiſſet quo abiſſent armigeri ſui, & quòd intẽdebãt prædictos captiuos ad mortẽ inſequi, cõfeſtim miſit ad eos literaliter, pręcipiẽs vt dimiſsis omnibus, feſtinantiſsimè remearẽt ad eũ pro pręcauendis periculis, quę ſibi de nouo emerſerãt inſperatò. Erãt, cùm ad eos hęc noua plata fuiſſent, ſtãtes corã iudice, & cõſtãter pręlictos captiuos accuſãtes, & de eis ſecundũ iura regni iudiciũ fieri poſtulantes. Viderãt autẽ in quoſdam eis ſimiles capitis punitionis animaduerſũ ibidẽ, vndè cõceperãt ſpẽ eos cõſimiliter puniendi. Viſis ergo literis abbatis, armigeri vehemẽter doluerunt, eò quòd cõpellẽdi erant ad recedẽdum antequã vidiſſent finẽ de pręlictis. Qui ſi expectaſſent, proculdubiò eo die vidiſſent eoſdẽ decollatos. Redierunt idcircò notificata prius militi legatione domini ſui, cũ ſũma celeritate, quia ignorabãt cauſas tã repẽtinæ reuocationis. Quibus recedẽtibus, inſteterũt villani de ſãcto Albano, qui ibidẽ erãt, pro manucaptiõe dictorũ, ſed duob⁹ detẽtis in carcere, terti⁹, ſcilicet VVilhelmus Gryndcobbe deliberatur, eiſdẽ obligãtibus ſe, pro eiſdẽ tribus de vicinis ſuis in trecẽtis libris, ſingulis etiã integra ſumma obligatis, quòd eum carceri reſtituerent die Sabbati proximo ſequente. Nam tunc erat dies Lunæ in octauis ſancti Iohannis Baptiſtæ, niſi contingerent eos inire concordiã cum Abbate infra dictos dies. Reuertuntur igitur cum VVilhelmo ſua æſtimatione laudabiles, quòd manucapere poterant pro amico, niſi timor ſurrepſiſſet de fuga VVilhelmi, quæ ſi contingeret, ſemetipſos æſtimabant perituros. Tractant intereà cum vicinis ſuper deliberatione VVilhelmi, affirmantes vnũ è duobus neceſſarium, aut Abbati reſtitutis chartis ſatiſfacere, aut eundem VVilhelmum in ſuo reditu capite priuari, & plures forſitan ex vicinis conſimili pœna percelli. Cumquè intrarent & reſponſa ſuſpenderent, VVilhelmus Gryndecobbe cuius cor iam induratum in malò fuerat, ita ait: Conciues quos iamdudum parca libertas de oppreſsione diutina releuauit: ſtate modò dum ſtare licebit, & de mea mulctatione minimè timeatis, qui in cauſa libertatis acquiſitę moriar, ſi nunc contingat occumbere, fœlicem me reputans per tale poſſe martyrium vitã finire. Agite hoc in tempore, vt facere debuiſſetis, ſi Hertfordiæ heſterno decollatus fuiſſem. Nam nihil obſtabat quin finem vidiſſem vitæ, ſi nõ Abbas armigeros ſuos tempeſtiuiùs reuocaſſet. Nempè ipſi me in multis accuſauerant, & iudicem fauorabilem eis habebant, & in ſanguinem meum pronũ. Quid multa? Indurantur & villani, & iurant ſe nondum libertates recuperatas dimiſſuros, quin potiùs æſtimant ſe infortunatos & vecordes, qui cũ tantã turbam eis fauẽtem habuiſſent, quòd caput militis, qui in burgũ eorum & burgenſes tanta præſumpſerat, ad terrorem vbique terrarum Iudicum & falſorum Iuſticiarior, viriliter amputaſſent, & ſuper colliſtrigium collocaſſent. Pœnituit tamen VVilhelmũ Grindcobbe, ſed ſerò, ſtultitiæ ſuę, quia vicinos elatos in ſuperbiã,

& cum vellet nõ potuit à ſtultitia reuocare. Aduenięte ergo ſabbato, vt diebus Sabbati innouaretur tribulatio eis qui eo die multos cõturbauerãt, reductus eſt ad carcerem per eos qui pro eo fideiuſſerãt; VVilhelmus antedictus, & ibidẽ cuſtoditus vſq; ad tempus illud, quo reductus eſt ad ſanctũ Albanum, ad iudiciũ ſubeundum in aduentu regis, vt expoſt dicetur. Interea non ceſſabant coniurationes, elationes inter villanos per illã hebdomadam vſq; in diẽ Veneris, quo die VVilhelmus Grindecobbe miſit illis noua multũ diſplicentia, de aduentu comitis VVarvvici, & domini Thomæ Percy, qui mittendi fuerãt in fauorem Abbatis, ad iudicium exercendum in eos cum mille viris armatis. Nam & ipſe VVilhelmus fratrem habuit, qui ad intercedendum pro eo curiam regis adiuerat Chelmeſſordam, & ibidem audiens talia, prædicto VVilhelmo fratri ſuo nunciari curauit, & VVilhelmus vicinis ſuis. Tunc mœror & luctus iterũ, tremor & horror inuaſerunt perfidos, ſuperbos, elatos villanos. Tunc de nouo tractare cœperunt de chartis Abbati reddendis, de nouis fœderibus feriendis, de concordia ineunda. Venerunt idcirco in craſtino .i. die Sabbati in octauis Apoſtolorũ Petri & Pauli, hora completorij, ad reddẽdum chartas, & quendã librũ in quo veteres placitę inter Abbathiam & villanos habitæ cõtinebantur, quem quidẽ librum abſtulerãt in die furoris ſui: ſed abbas non reputauit illam horam idoneam, ad tractandũ cum illis ſuper re tam ardua. Quapropter miſit ad illos fratrẽ VVilhelmum Killingvvorth, Priorem de VVymundham, qui librum ab eis reciperet, ſed chartas reacceptare differret, & ducentas libras quas pro emendis faciendis obtulerant, vſque in craſtinam horam primam.

Accidit autem vt comes VVarvvici, cui cauſa Monaſterij commiſſa fuerat iuſtificanda eodem tempore, audiret à referentibus in partibus ſui dominij grauem turbationem exortam eſſe, quare cauſis extrinſecis omninò dimiſsis, oportebat eum ad ſua quantocius feſtinare. Miſsis ergo qui eum excuſarent de ſuis militibus ad Abbatẽ, & eum cõfortarent, ne concideret vultus eius pro dilatione aduentus ſui, abijt in viam ſuam. Cùm verò in craſtino cognouiſſent villani pro certo comitem non eſſe venturum, in deriſiones diſſoluuntur, & ſannas ad inuicẽ garrulantes. Quid eſt quod timebamus? quare à verbis mendacibus formidauimus? num putãdum eſt exercitum hic fuiſſe contrahendum ad preces Abbatis? ſtulti ſumus, inepti credidimus, vt fatui operati ſumus. Nunquam de cætero eſt offerẽda pecunia, nunquã chartæ reddẽdæ. Et ſi reddendæ chartæ forent, quare nos primi meticuloſè in pernitioſum exẽplum inciperemus? Nõ cõtingat hoc dedecus in perſona noſtra, ſalliat interim abbas carnes quas mactauit, ne putreſcãt: & vendat ceruiſiã quã pandoxauit: ne aceſcat: & panes quos pinſuit ne indureſcãt aut muſcidi fiant, aut à muribus corrodãtur. Huiuſcemodi verbis ꝑ ſingulos dies improperabãt Abbati & famulis de abbathia, donec quidã ex armigeris abbatis zelo ducti domino regi tantas moleſtias indicaſſent. Qui cũ audiſſet talia, cõmotus & ipſe, nimirũ iurauit ſe acceſſurũ perſonaliter ad tãtas inſolẽtias cõpeſcẽdas. Villani verò (vt videbatur) interim de pace reformãda minimè cogitabant. Requiſiti autẽ cur chartas non redderent, reſponderunt ſe timore Barnotenſium & VVatfordenſiũ & cæterarũ villarum differre, qui incendiũ villæ cõminati fuerãt, & eis exterminiũ, ſi ipſi primò id attẽptare præſumerent: ſed falſi quidẽ locuti ſũt falſa, vt rerum exitus cõprobauit. Nã Barnotẽſes & cæterarũ cõterminarum viri villarum, priuſquã illi & chartas humiliter reddiderũt, & ſe in miſericordia domini poſuerũt, & ſe paratos eſſe ad pugnandũ cũ eis dixerunt, videlicet cũ ſingulis ſinguli, aut cũ decẽ totidẽ, aut cũ omnibus oẽs in hac cauſa, quòd ſcilicet mẽdoſè de eis talia ꝓtuliſſent. Sed de his hactenùs, iã ad ſuperiora reuertamur. Dũ igitur hęc agerentur, allati ſunt rumores flebiles ad

ſanctum

ſanctũ Albanũ, quòd rex aduentare diſponeret, & ibidẽ iudicia præſentialiter exercere. Doluit idcircò abbas, qui timuit per tantũ populũ patriã deuaſtandũ. Doluerunt villani ſed diſpariter, quia metuebant ſubire iudicium debitũ maleficijs eorundem. Abbas quem reipublicæ charitas detinebat, alijs ſatis benignè præcauere cupiens: miſit Lõdonias ad dominum Hugonem Segraue ſeneſcallum, amicũ ſuum, & alios amicos, & notos quos habebat in curia, rogans & efflagitans vt regis impedirent aduentum, ſi quoquo modo poſſent. Monachus verò qui hęc executurus exiuerat, cũ nihil omnino proficere poſſet ille vel amici præfati, redijt infecto negotio, narrans Abbati regem pro nullo velle mutare propoſitum, quin omninò accederet infra duos dies. Triſtatus eſt ergo Abbas vltra quàm credi poteſt, nõ pro ſe, ſed pro miſeris oppidanis ſancti Albani, nec non pro patria conuicina, quibus ſciuit per aduentũ regiũ prouenturum maximũ detrimẽtum, quãquam idem villani expoſt mendacia fabricantes, aſſeuerauerũt Abbatem regi contuliſſe mille libras vt in excidium eorum properaret. Sed fallax turba, gens perfida, populus doloſus, viri mẽdaces, homines fraudulẽti, proximi vicini inuidi, beneficijs ſemper ingrati, talia confinxerunt ad diffamandum eorũ velint nolint dominũ & patrẽ ſpiritualẽ, vt verę iniquitatis filij, patrẽ totius ingratitudinis & mẽdacij diabolum imitantes. Hi cũ audiſſent regẽ proculdubiò aduenturum, conducunt quendam militem cauſidicum, ſcilicet VVilhelmum Croyſer magno præcio, quia ipſimet propter maleficia ſua iuxta opinionẽ propriam non merebantur audiri ad intercedendum & proloquendũ pro eis, ſi fortè abbas pro reuerentia mediatoris, induci poſſet ad ignoſcendum eis. Nouerat apud abbatem laborem hunc facilem, qui ignoſceret deprecãtibus, ita tamen vt damna reſarcirent eccleſiæ, quæ intulerant perturbatione præfata. Conuenit igitur inter Abbatem & villanos, mediãte præfato milite & timore aduentus regij, vt eo die poſt nonam, quo die rex erat venturus, reportarent tot molarum manualium lapides, quot aſportarunt de pauimento hoſtij locutorij forinſeci, & reſtaurarent proprijs ſumptibus domũ quam diruerant, præter id quod Abbas cõceſsit eis maremiũ, quod remãſit de domo pręfata, & quòd ſoluerẽt eidẽ abbati, vel ſucceſſorib⁹ ſuis, pro dãnis & iniurijs illatis ſibi pariter & expẽſis ſuis, ducẽtas libras argẽti bonę & legalis monetę citra feſtũ S. Michaêlis Archangeli proximi ſequentis, ad quã ſummã ſoluendã obligauerunt ſe plures de maioribus appoſitis ſigillis ſuis, ſub pœna duplici. Et quôd Abbas nullã deponeret quęrimoniã penes regẽ pro illatis ꝑ illos iniurijs, ſed ſi contingeret eos impeti per regẽ pro factis ſuis in turbatione pręfata, idẽ apponeret diligẽtiã ſuã pro acquietatione eorũdem & gratia obtinẽda. Quibus promiſit abbas ſe nullã quærimoniã depoſiturũ de eis, ſi cõdicta ſeruarẽt, penes regẽ verò ſe intercedere velle pro poſſe ꝓmiſit, ſiquidẽ eius preces poſſent exaudiri, cæterũ ſe nolle promittere eis veniã publicè proteſtatus eſt, quę tantũmodò eſſet de regia gratia proceſſura, quia ignorabat ſi id impetrare poſſet. Quod verbũ acceperunt de ore eius maiores pariter & cõmunes, aſſerentes illis ſufficere bonam volũtatem abbatis, cũ rege autẽ ſe optimè conuenturos de his quæ ſpectant ad regiã dignitatem. Et ita pro tunc ſolutũ eſt cõſilium & dimiſſa. Circa horam veſperarum allati ſunt lapides molares ſex, quot videlicet aſportauerant, & miniſterio villanorum poſiti iuxta locum de quo alij fuêre leuati. Chartas inſuper & obligationem quas extorſerant timore ducti ſuppliciter veniam deprecati ſunt, & chartas redonauerũt, & quamplures ſe obligauerunt ad ſatisfaciendum iuxta quantitatem delictorum ſuorum. Et iſta vtique eo die quo rex erat venturus facta ſunt.

Finitis veſperis cum proceſsione ſolemni obuiam regi proceſſum eſt ab Abbate & conuentu ad occidentale hoſtium monaſterij, acceptuſq; eſt honorificè

cum pulſationibus campanorum cantuq; tam debito quàm deuoto. Aduenerunt autem cum eo ad millia Architenētium, & armatorum, inter quos dominus Robertus Triſilian miles, Iuſticiarius peritiſsimus, vir multum habens pectoris & prudentiæ ſerpentinæ. Hic in craſtino ſedens pro tribunali in villa apud le Moothal, accerſiri iuſsit ex Hertfordia, VVilhelmū Gryndcobbe, VVilhelmum Cadyndon, & Iohannem Barbitonſorem quem ſupra retulimus pauimentum locutorij confregiſſe, & molares abſtuliſſe, & cōminuiſſe in ſpiritu furoris ſui. Cùm ergo veniſſent ad Sanctum Albanum, iuſsit eos in cuſtodia conſeruari vſque in diē lunę, quo videlicet die iurati qui onerati fuerant primo die ſeſsionum ad prodendum malefactores qui regiam pacem perturbauerant, dicturi erant veredictum onerationis eorundem. Erat autem primus dies quo eum ſediſſe deſcripſimus dies Sabbati, & primus dies caniculariū, qui ex poſt infauſti fuêre villanis.

De Iohanne Ball præſbytero.

HOc die præterea Iohannem Ball præsbyterum captum à viris Couentrenſibus, & pridie ductum ad ſanctum Albanū & regis præſentiā, cuius maieſtatē cōuictus eſt læſiſſe enormiter, auditū & confeſſum turpiſsima ſcelera, tractioni, ſuſpendio, decollationi, exenterationi & quarterizationi vt vſu vulgari loquar, idem Robertus adiudicauit, cuius mors dilationem accepit vſque in diē lunæ, interuentu domini VVilhelmi Londonienſis Epiſcopi, qui circa ſalutem ſollicitus ſuæ animæ illud ei ſpacium pœnitentię impetrauit. Hic per viginti annos, & amplius ſemper prędicans in diuerſis locis ea quæ ſciuit vulgò placentia, detrahēs tam perſonis eccleſiaſticis quàm dominis ſecularibus, beneuolentiā magis cōmunis populi, quàm meritū penes deum captabat. Docuit nempè plebem, decimas non eſſe dandas curato, niſi is qui daturus eſſet foret ditior quàm vicarius qui acciperet ſiue rector. Docuit etiam decimas & oblationes ſubtrahēdas curatis, ſi conſtaret ſubiectum aut parochianum melioris vitæ fore quàm curatum ſuum. Docuit etiā neminē aptum regno dei qui nō in matrimonio natus fuiſſet. Docuit & peruerſa dogmata perfidi Iohannis VVicklef, & opiniones quas tenuit & inſanias falſas, & plura, quæ longum foret recitare: propter quæ prohibitus ab Epiſcopis in quorum parochijs hæc præſumpſit, ne in eccleſijs de cætero prædicaret, conceſsit in plateas & vicos, vel in campos, ad prædicandum. Nec defuerunt ei de communibus auditores, quos ſemper ſtuduit per detractiones prælatorum & placentia verba allicere ad ſermonem. Poſtremò excōmunicatus, cùm nec deſiſteret, carceri mancipatur, vbi prædixit ſe deliberandum per viginti millia amicorum. Quod poſtea euenit in turbatione regni præfata, cùm omnes homines carceres confregerunt & incarceretos abire compulertū. Cumq; taliter deliberatus fuiſſet, eos ſecutus eſt, inſtigans ad plura mala perpetranda, & prædicans ita omninò fore faciendum. Et vt ſua doctrina plures inficeret, ad le Blackheth, (vbi ducenta millia hominū cōmunium fuêre ſimul congregata) huiſcemodi ſermonem eſt exorſus.

Whan Adam dalfe and Eue ſpan, who was than a Gentleman?

Thema ſermonis Iohannis Ball.

Continuanſq; ſermonem inceptum, nitebatur per verba prouerbij quod pro themate ſumpſerat, introducere & probare, ab initio omnes pares creatos à natura, ſeruitutem per iniuſtam oppreſsionem nequam hominum introductam contra Dei voluntatem, quia ſi deo placuiſſet ſeruos creaſſe, vtique in principio mūdi cōſtituiſſet, quis ſeruus, quiſue dominus futurus fuiſſet. Cōſiderarent igitur iā tēpus à deo datū eis, in quo (depoſito ſeruitutis iugo diutius) poſsēt ſi vellēt, libertate diu cōcupita gaudere. Quapropter monuit vt eſſent viri cordati, & amore boni patrisfamilias excolentis agrū ſuū, & extirpantis ac reſecātis noxia gramina quæ fruges ſolēt opprimere, & ipſi in præſenti facere feſtinarēt. Primò

maiores

maiores regni dominos occidendo. Deindè Iuridicos, Iuſticiarios, & iuratores patriæ perimendo. Poſtremò quoſcunq; ſcirent in poſterũ cõmunitati nociuos tollerent de terra ſua, ſic demũ & pacem ſibimet parerent & ſecuritatem in futurum. Si ſublatis maioribus eſſet inter eos æqua libertas, eadem nobilitas, par dignitas, ſimiliſq; poteſtas. Cumq; hæc & plura alia deliramenta prædicaſſet, commune vulgus eum tanto fauore proſequitur, vt acclamarent eum Archiepiſcopum futurum, & regni cancellarium, ſolum eum dignum Archpræſulatus honore, Archiepiſcopum qui tunc ſuperſtes erat, cõmunium & regni proditorem fuiſſe, & idcircò decapitandum vbicunq; poſſet in Anglia comprehendi. Miſerat inſuper ductoribus communibus in Eſtſexia quandam literam ænigmatibus plenam, ad hortandum eos vt incepta perficerent, quæ expoſt inuenta eſt in manica cuiuſdam ſuſpendendi pro turbatione præfata, cuius tenor talis eſt.

Litera Iohannis Balle, miſſa communibus Eſtſexiæ.

John Schep ſometime ſeint Mary priest of Yorke, and now of Colcheſter, greeteth well John Nameleſſe, and John the Miller, and John Carter, and biddeth them that they beware of guyle in borough, and ſtand together in Gods name, and biddeth Piers Plowman goe to his werke, and chaſtiſe well Hob the robber, and take with you John Trewman, and all his fellows, and no moe. John the Miller hath yground ſmal, ſmall, ſmall: The kings ſonne of heauen ſhal pay for all. Beware or ye be woe, know your frende fro your foe, Haue ynough, and ſay hoe: And do wel and better, & flee ſinne, and ſeeke peace and holde you therin, & ſo biddeth John Trewman & all his fellowes.

Hanc literã idem Iohannes Balle confeſſus eſt ſe ſcripſiſſe, & cõmunibus tranſmiſiſſe, & plura alia fatebatur & fecit, propter quæ (vt diximus) tractus, ſuſpenſus, & decollatus apud ſanctum Albanum idibus Iulij, præſente rege, & cadauer eius quadripartitum quatuor regni ciuitatibus miſſum eſt.

Comitia celebrantur apud S. Albanum.

Robertus Triſilian Iuſticiarius, Idibus Octobris apud Sanctum Albanum conuocari fecit duodenam, quam tridie onerauerat ad indictãdum & prodendum malefactores & pacis regiæ turbatores. Venerunt igitur iurati de villa, & dixerunt ſe nullum talem ſcire, nullum indictare iuſtè poſſe, cunctos fideles & obſequentes regi fore, ſemperquè fuiſſe. Videns autem Iuſticiarius, quò tendebat iſta reſponſio, vt erat vir ſapiens & profundæ intelligentiæ, præcepit vt redirent & memores eſſent verbi illis dicti ex parte regis, quando ſuppliciter egreſsi in obuiam regi, miſericordiam & veniam poſtulabant. In hoc videlicet & perdonationem & veniam conſequuturos, ſi incentores & authores turbationis regni tradidiſſent, ſin aliàs, iuxtà ſermonem regis eos ſubituros prædixit eãdem pœnã quã pertuliſſent ijdẽ malefactores ſi depræhenſi fuiſſent. Regreſſi ſunt igitur dicti iurati, quos è veſtigio ſecutus eſt Iuſticiarius ad locũ in quo erant de præmiſsis tractaturi. Et proferens de ſua manica quandam rotulam, in qua & nomina plurimorum, & malefacta continebantur, ante eos: En (inquit) depoſita proximorũ veſtrorũ ſcelera per bonos viros & fideles patriæ, quæ neminẽ penè latẽt, & vos putatis nos omnes deludere veſtro ſilẽtio, vel excæcare. Nequaquam fiet quod putatis, cũ in promptu habeamus, & nomina & facta ſceleratorũ, quos vos iuſtos mõſtrare velletis. Agite propterea quæ vobis expediunt, & vitã veſtram ſeruare ſatagite, ne dum nimis inutiliter cauetis proximis, vobiſmet periculum excitetis. Turbati ergo villani, eſtimauerũt ſalubriùs indictare reos vicinos, quàm in ſemetipſos dicta mala cõgerere, & indictauerũt quamplures, tã de patria quàm de villa. Tunc Iuſticiarius, conuocata ſeorſum alia duodena, demõſtrauit eis & nomina & indictamenta perſonarũ per primã duodenã (vt pręmittitur) exarata, interrogans quid illi vellent dicere de perſonis prędictis ſi illi onerati eſſent ſuper præmiſsis. Viri autem de ſecunda duodena cernentes cuncta fore vera quæ per primam duodenam fuêre ſcripta,

reſponderunt ſe eo modo feciſſe quo illi, ſi fuiſſent onerati. Igitur hanc duodenam ſeruauit Iudex ad dicendum veredictum de præfatis perſonis, quæ nullo modo potuit aliter dicere in reddendo veredicto, quàm dixerant cùm interrogarentur de præmiſsis: ſed oportuit illos, vellent nollent, damnare eos quos antea fatebantur ſe voluiſſe indictaſſe de prædictis ſceleribus, vel cum rubore falſi apparere. Et hoc commento, Iuſticiarius induxit eos (quanquam falſi eſſe maluiſſent) ad dicendū veritatem. Onerauit nihilominùs & tertiam duodenam ſuper eadem re, quæ cùm vidiſſet primæ duodenæ depoſita, eadem depoſuit quæ prima deſcripſit, ita vt nullus damnaretur niſi per ora triginta ſex virorum: ſed ſecunda duodena (vt diximus) ſemper ſeruabatur pro veredicto dicendo, poſtquam prima & tertia duodena indictamenta feciſſent.

Executio quorundam malefactorum.

Tunc damnatus eſt VVilhelmus Gryndecobbe, VVilhelmus Cadyndon, Iohannes Barbitonſor, & quidam alij malefactores, pro turbatione pacis regiæ, & tracti ſunt & ſuſpenſi, ad numerum decem & quinque virorum. Incarcerati ſunt de maioribus villæ ad ſectam regis, ſuis conuicinis eoſdem indictantibus, Richardus VValyngforde, Iohannnes Garlek, VVilhelmus Berevvill, Thomas Putor, & plures alij mediocres. De patria verò commendati ſunt cuſtodiæ carcerali ad numerum octoginta perſonarum, qui expoſt regis indulgentia ſunt dimiſsi.

Abbas & Cōuentus ſancti Albani accuſantur de perturbatione & cōmotione prædicta.

Interim villani (vt nullum lateret eorum malicia) quanquàm dominus Abbas ſæpiùs pro eis interceſsiſſet domino regi, & pro ſalute & vita ſupplicaſſet eorundem, & frequenter ob id iram regiam metuiſſet, quia proclamatum fuerat nullum debere pro quoquam preces fundere, non onerati, non iuſsi, nō coacti, ſed ſponte, in Abbatem & conuentum dolum cogitantes, & mendacia fabricantes, eoſdem indictauerunt de prima commotione villanorum, quòd ſcilicet Abbas iuſsiſſet & coëgiſſet eos egredi ad turbam quæ erat Londonijs congregata, cùm villani parum aut nihil de talibus cogitaſſent: quare aſſeuerauerunt Abbatem & conuentum & famulos eorundem incitatores & authores primos fuiſſe turbationis quæ in villa poſtea contingebat: & inſuper eos direxiſſe in adiutorium inimicorum regis & regni. Cùmque iuſticiarius hęc audiſſet & vidiſſet, abhorrens nimium & execrans tantam tamquè manifeſtam villanorum malitiam, dixit eis: dicatis ait ô perfidi in animabus veſtris hoc, quod creditis vtrum Abbas iſta fecerit, tanquam regis & regni proditor, vel pro meliori, id eſt, pro periculo præcauēdo, ne turba veniens quæ furebat, damna tam vobis quàm ſibi inferret. Edicite ſi ſibi & vobis optauit exitiū, aut ſi intentionis eius fuerat, vt reuertentes cum tāto numero, inferretis damna quæ ſibi & vicinis veſtris intuliſtis. Dicatis per iuramentum veſtrum, ſi reus eſt Abbas horum quæ numerauimus in præſenti. Illi autem confuſi in aſtutia propria, nec habentes quid reſponderent, aliquandiu conticuerunt. Vrgebat autem Iuſticiarius vehementer vt dicerent quid ſentirent. Tandem verecundi compulſi ſunt dicere veritatem, aſſerētes Abbatem ſatis fidelem tam regi quàm regno fore, & hæc omnia iuxta intentionem ſuam pro meliori feciſſe. Tunc Iudex deteſtatus eſt eorum perfidiam coram multis, & increpauit eos aſperrimè, præcipiens vt ſine mora ipſimet manibus ſuis indictamentum prædictū confringerent & caſſarent. Quod & villani, licèt cum mala voluntate, fecerunt. Cōſiderantes verò quòd fraudati fuerāt ſuo nequā deſiderio in hac parte, cogitauerūt qualiter abbatē moleſtare poſſent per alias adinuentiones. Hoſpites namq; ſuos, milites & armigeros de regis familia, qui apud eoſdē copioſè hoſpitati fuerant, fictis inſimulationibus credere compulerunt, Abbatem fore hypocritā, & per ſpeciem ſanctitatis quā foris mōſtrabat, pleroſque dominorū regniquè magnatum deludēdo decipere,

vndè

vndè cõtigit vt eorum fultus patrocinijs, tirãnides impunè exercere, & iniuſtè ſubiectos opprimere non timeret. Aſſerebant inſuper eundem Abbatem burgenſium ſancti Albani iura & libertates auitas nequiter per falſa cõmenta ſurripuiſſe, & eoſdem liberos homines tanta oppreſsione contriuiſſe, vt nemini liceret in domo ſua molam manualem erigere, ſed more natiuorum cuncti compellerentur molere ad ipſius Abbatis molendina. Dicebant etiam eum infinitam auri quantitatem regi dediſſe, vt adueniens ſecundùm quod accidit, cõciues eos ſuſpendi iuberet. Perſuadebãt præterea muneribus, vbi verba defuerunt, vt quoquo pacto regales inducerent ad malè loquendum de Abbate, ſi ſaltem mala irrogare actualiter non valerent. Suadebant & mulieres eorum, quòd viri non valebant, quæ ſatis communes fuerunt eiſdem tempore hoſpitalitatis eorum. Sicq; factum eſt, vt tot excreſcerent maliloqui, quòd penè cunctos amicos monaſterij conturbarent, licèt proclamaretur publicè viros ſuſpendendos qui Abbatem accuſare falſè præſumerent, & fœminas concremandas. Et hæc quidem erat retributio villanorum quam retribuerunt Abbati, qui reddere mala pro bonis feſtinabant, & odium pro dilectione ſua, ac pro eo quòd eũdem diligerent detrahebant ſibi. Cùm dominus rex iam fuiſſet octo dies apud Sanctum Albanum, intelligens & prænoſcens eius conſilium quod tunc aderat, natiuorum & ſeruorum monaſterij corda nõ recta futura cum ſuis dominis, id eſt, cum Abbate & conuentu in poſterùm, niſi cautiùs ageretur cum eiſdem, iuſſu regis remedium apponere ſtatuerunt huiuſmodi malis futuris, magno regis ſigillo firmatum. Nam regis Cancellaria tunc tenebatur in domo capitulari, vndè faciliùs conſequi potuit idem Abbas quæ volebat.

Commiſſio ad inquirendum, vt omnes tenentes ſancti Albani reddãt ſeruitia conſueta Abbati prædicto.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, dilectis ſibi Iohanni Lodevvyke, Iohanni VVeſtvvycombe, Iohanni Kenting, Richardo Perers, VValtero Graunford, Richardo Gyffarde, Thomæ Eydon, & VVilhelmo Eccleſhale ſalutem. Mandamus vobis & cuilibet veſtrum, firmiter iniungentes, quòd ſtatim viſis præſentibus, quacunq; excuſatione ceſſante, in ſingulis villis & locis in comitatibus Hertfordiæ & Buckingham, tam infra libertates quàm extra, vbi expediens fore videritis & neceſſe, ex parte noſtra faciatis publicè proclamari, quòd omnes & ſinguli tenentes dilecti nobis in Chriſto Abbatis de ſancto Albano, tam liberi quàm natiui, opera, conſuetudines, & ſeruitia quę ipſi prædicto Abbati facere debent, & ab antiquo (ante turbationem in diuerſis comitatibus regni noſtri Angliæ iam nouiter exortam) facere cõſueuerunt, abſque contradictione, murmure, reſiſtentia, ſeu difficultate aliquali, faciant proùt antea facere ſolebant. Et vlteriùs, ex parte noſtra diſtrictè inhibeatis, quòd ijdem tenentes aut natiui, ſeu alij quicunq;, opera, conſuetudines, aut ſeruitia ſua prædicta, iſtis turbationum temporibus magis ſolitò non retrahant, ſed nec ea prædicto Abbati facere vllo colore retardent, nec aliqua libertates ſiue priuilegia exigant, vendicent, ſiue clament, quàm ante præſentem turbationem habuerunt, ſub fide & ligeantia quibus nobis tenentur, & ſub foriſfactura omnium quę nobis foriſfacere poterunt in futurum. Et omnes illos quos poſt proclamationem & inhibitionem prædictas, contrarios inueneritis ſeu rebelles, areſtetis & capiatis, & ipſos in priſonis noſtris mancipetis, in eiſdem moraturos, quouſq; de eorum punitione aliter duxerimus demãdandum. Et hoc ſicut nos & honorem noſtrum ac ſaluationem iuris regni noſtri diligitis nullatenùs omittatis. Teſte me ipſo apud villam de ſancto Albano. 15. die Iulij, Anno regni noſtri quinto.

IN die ſanctæ Margaretæ virginis poſt refectionem, dominus rex tranſiturus ad Caſtellũ de Berkhamſtede, in magna curia Abbathiæ apud ſanctum Al-

Homines de Comitatu Hertfordiæ præſtant fidelitatem regi.

banum fidelitatem ſuſcepit de hominibus comitatus Hertfordiæ, qui ſummoniti fuerant vt ibi comparerent coram eo, cuncti videlicet qui erant inter quintum decimum & ſexageſimum ætatis annum. Qui omnes ſimul data fide iurarunt ſe de cætero fideles domino ſuo regi futuros, & nunquam iterum contra pacem ſurrecturos, ſed citiùs morituros, quàm regni turbatoribus parituros, & eoſdem regni turbatores pro viribus comprehenſuros, & carceribus adducturos, opera & ſeruitia conſueta facturos fideliter. Et ſi qui inter eos eſſent qui ductores, concitatores turbarum fuerant, continuò captos regi monſtraturos. Poſt quod iuramentum dimiſsi ſunt in ſua, rege ad Berkhamſtede properante, vbi cùm aliquandiu moratus fuiſſet, tranſiuit venandi gratia ad villam de Eſthamſtede, quo in loco relatum eſt ſibi, ſuſpenſos apud Sanctum Albanum fuiſſe depoſitos, & à furcis longiùs fuiſſe remotos. Dominus autem multum miratus ſuper tanta audacia, & commotus immodicè propter contumeliam in hac parte ſibimet irrogatam, illico breue ſuum miſit balliuis villæ de ſancto Albano in hæc verba.

Corpora proditorum iuſſu regio ferreis cathenis ad furcas ſuſpenſa ſunt.

RIchardus dei gratia rex Angliæ & Franciæ, & dominus Hiberniæ, Balliuis villæ de Sancto Albano ſalutem. Quia certitudinaliter informati ſumus quòd diuerſi malefactores (timore noſtræ regiæ maieſtati abiecto) corpora diuerſorum proditorum & felonum apud villam prædictam, qui pro eorum maleficijs in præſenti perturbatione contra nos & ligeantiam ſuam factis, vt ſuſpenderentur & penderent quandiu poſſent durare adiudicati fuiſſent, prædictis proditoribus & felonibus iuxta iudicium prædictum ſuſpenſis, à furcis vbi pendebant, ceperunt & aſportauerunt, in noſtri vituperium & cõtemptum, ac contra iudicium ſupradictum, vndè quamplurimùm cõmouemur, nec immeritò conturbamur. Vobis igitur in fide & ligeantia quibus nobis tenemini præcipimus, firmiter iniungentes, quòd ſtatim viſis præſentibus, cathenas ferreas fieri, & corpora prædictorum ſuſpenſorum vbicunq; inuenta fuerint, ad furcas prædictas reduci, & ea cum eiſdem cathenis reſuſpendi faciatis ibidem, quandiu durare poterunt penſura iuxta formam iudicij ſupradicti. Et hoc ſub foriſfactura omnium quæ nobis foriſfacere poteritis nulatenùs omittatis. Teſte meipſo apud Eſthamſtede tertio die Auguſti anno regni noſtri quinto.

Villani regio mandato coacti, ciues ſuos reſuſpendunt.

Hoc mandatum villanos de ſancto Albano, iamdudum pro libertate tumultuantes, turpis & abhominabilis ſeruitutis ſeruos effecit, dum non habentes qui huiuſmodi obſequium pro eiſdem vellet agere, compulſi ſunt proprijs manibus ſuos conciues reſuſpendere cathenis ferreis, quorum iam corpora, tabe fluentia, ſcatentia vermibus, putida & fœtentia, odorem ipſis teterrimum refundebant. Et quidem meritò hoc erat fædum officium, virorum vſurpantium minus iuſtè nomen ciuium, vt aptè vocarentur & eſſent ſuſpenſores hominum, ipſo facto incurrentes opprobrium ſempiternum. Et qui veritatem reticere & peiorare maluerant, quàm ſibi ſimiles proditores prodere non temere, ipſos eoſdem ſuſpendere ſunt coacti. Conſequuti quoque ſunt canes eorum, quod domini non merebantur, dum per dominos (detractis cathenis quibus ligati fuerant) libertati donati ſunt, ipſis cathenis ſedentibus in vſus ſuſpendendorum hominum, & magiſtros eorundem canum ſuſpendendum (vt præfertur) miniſtrantibus, ac per hoc (vt dicitur) in turpiſsima morantibus ſeruitute: Quia videlicet par erat, vt periuri & deo odibiles detractatores, canibus (dei iudicio) monſtrarentur peiores, dum canibus eorum dimiſsis liberis, ipſi necterentur tam execrandæ ſeruitutis obſequijs. Et hæc quidem apud ſanctum Albanum geſta ſunt circa feſtum inuentionis eiuſdem martyris, quem probati ſunt peccabiliter offendiſſe, & in multiplices miſerias corruiſſe.

Dux Lancaſtriæ Iohannes, quia parum ante prædictæ tumultuationis tempus pro die Marchiæ (prout moris eſt) teneñda inter Anglos & Scotos annis ſingulis, in partes cõceſſerat boreales, cùm audiſſet de dominatione ſeruili, & quid ruſtici nebulones tempore quod datum eis fuerat præualere, vel in dominos, vel equales illis perpetrauerant, conſternatus eſt valdè. Et præcauens in futurum, vtile iudicauit ſub feſtinatione pacem facere cum gente Scotorum, ne ſi perueniſſent rumores tam flebiles ad aures eorum, non ſolùm illis afferrent inſperatum gaudium, verùm etiã audaciam inculcarẽt, refutatis pacis conditionibus, in noſtram regionem hoſtiliter irruendi. Et factum eſt (Deo volente) vt firmarentur treugæ ad inſtantiam ducis prædicti, antequam notitia facti daretur Scotis, conceſsis priùs eiſdem certis terrarum ſpacijs, quibus per plures annos non fuerant ante gauiſi. Sed nimietatem huius conceſsionis excuſat nimietas ſupradictæ turbationis, quæ quemlibet etiam conſtantiſsimum turbaſſe & terruiſſe meritò potuiſſet. Scoti verò cùm iuramento firmaſſent biennales treugas ſe fideliter ſeruaturos, & earum formam in chartas redactam ſub chirographorum ſignis muniſſent: audierunt à ſuis exploratoribus de turbatione præfata, qualiter vel regi dominabantur & turrim Londoniarũ occupauerant, vel cancellarium ſeu theſaurarium regni decollauerant, & cætera per ordinem quæ facta ſunt hijs diebus. Tunc primùm dolere cæperunt, ſe tam citò condeſcendiſſe pacis cõdicionibus, quia miſcuiſſe ſe deſiderabant tantis turbationibus, & terram repleſſe cædibus & rapinis. Tamen quia turpe videbatur eiſdem tam citò notari periurio, ducem confortare cęperunt, & ei ſuadere, vt acceptis viginti millibus bellatorum de gente Scotorum, quos ei concederent animo liberali, ad Angliam properaret, vindicaturus eorum ope & auxilio, communes dominorum iniurias, & emendas accepturus de damnis & dehoneſtationibus illatis irreuerenter perſonæ ſuæ, ſed renuit planè Dux promiſſa, dicens proculdubiò ſi id attemptarent, futurum quòd bellum contra eos paratum reperirẽt ſatis aſperum antequam ad Eboracum peruenirent, etiam ſi cum eis contraherent poteſtatem gentis Scotorum: noſcere ſe dixit multitudinem, fortitudinem quoq;, nec non audaciam Anglicorum, qui nihil minùs quàm bellum timebant, quibus aſſeuerauit Scotos in breui fore ludibrio, etſi in duplo maior numerus eorum eſſet. Tamen quia dubiam cernebat fidem multorum quos fideles ſibi reperiſſe putauerat, putà comitis Northumbrorum, aliorum quoq; militum qui in illis partibus habebant cuſtodias Caſtellorum, inſuper & ſuorum militum commenſalium, nec nõ totius penè ſuæ familiæ, quippe à facie formidinis prædictæ tumultuationis contabuerant, in tantum, vt vix pauci cum eo ſtarent. Audierant nempè regem timore ductum corpus domini ſui ducis donaſſe communibus id petentibus. Rogauit Scotos dux, vt ſi eum diligerent vt dicebant, cõcederent ei ſaluum conductum in terras eorum, & facultatem morandi quamdiu ſibi placeret inter illos, necnon emittendi in Angliam quoſcunq; de ſuis vellet, & eos vel alios admittendi, qui ad eum ex Anglia pacificè venire vellent, ac etiam poteſtatem quandocunq; ſibimet hoc placeret, ſine impedimento ad Angliam remeandi. Scoti verò cuncta petita liberaliter conceſſerunt, & eum venientem honorificè ſuſceperunt, & longo tempore confouerunt.

Treugæ biennales inter Anglos & Scotos.

Talibus occaſionibus orta eſt diſcordia grauis inter ducem & comitem Northumbrorum, quæ (vt ex poſt dicetur) totam Angliã deterrebat. Comes etenim audiens tam horrenda mirabilia à parte duci parere vel timebat, vel (vt quidam aſſerunt) contemnebat. Cuius exemplum comprouinciales ſecuti, duci non paruum timorem imprimebant. Quod factum poſteà non ſolùm comitis inobedientiæ, ſed & ingratitudini dux aſcripſit. Et quoniam ſcriptum eſt, vexatio

Diſcordia inter ducem Lãcaſtriæ & comitem Northumbrorum.

tantùm dabit intellectum auditui. Tunc primò dux ipſe conuerſus ad religionem, cæpit accuſare vitam ſuam priſtinam, non ſolùm priuatis ſed publicis cõfeſsionibus: tunc ſuis peccatis aſcribere cauſas malorum quæ contigerant: tunc ſibimet imputare mortes, nõ ſolùm nobilium, ſed reliquorum qui illo tempore manu impia ſtrati ſunt: tunc illius Katherinæ Svvynford conſortium abhorrere vel potiùs abiurare, & fletibus ac ſingultu facere videbatur pænitẽtiæ dignos fructus, quibus commentis (vt creditur) iram domini complacuit. Igitur regione pacificata, & oppreſsis vel occultatis malefactoribus, cæpit dux de reditu cogitare. Tamen ante regreſſum ſuum, vt ſe regi regnoq; monſtraret humiliatum vſquequaq;, pręmiſit qui nunciarent regi eius fugam, & fugæ cauſas, quam maluit ipſemet migrationem in Scotiam nominare. Nunciarent etiam ſi placeret res, & id opus expeteret, ſe velle reuerti cum ingenti Scotorum multitudine ad comprimendos rebelles, vel ſi hoc diſpliceret, cum propria familia quam recollegerat, & illuceſcente pace, de latebris ad eundem emerſerat, quę ſatis fortis erat ad obuiandum cunctis ruſticis regionis. Quòd ſi nec ſic placeret aduentus eius, vel ſi eum multitudo viuentium cum eodem regi ſiue regis conſilio ſuſpectum redderet, determinaret rex cum conſilio aſsiſtente perſonas quas vel quot placeret eiſdem, & ipſe dimiſsis reliquis, paratus erat ad regem venire, etiam ſi contingeret determinari ſolùm tres perſonas, militem, armigerũ, & valectum. Si verò nec iſta regi placerent, & ipſe ita inuiſus eſſet vel proceribus vel communibus regionis, vt putarent per eum, vel regnum turbandum, vel pacem minuendam, paratus erat, ſi dominus rex id dictaret, regno diſcedere velut exul, Angliam denuò non viſurus, dummodo pacem conſequeretur rex & regnum eius. Rex autem & proceres compatientes afflicto, renunciarunt ſibi, vt dimiſſa gente Scotorum, cõfidenter rediret cum tota familia propria, quæ ſi non præſtaret, aſſumeret de vnaquaque villa per quam tranſiturus erat certum numerum ad conducendum eum vſque ad villam aliam pro tutela, donec veniret ad regem. Et factum eſt ita, rege præbente ſibi cõmiſsionem: venienſq; ad dominum ſuum regem honorificè ſuſceptus eſt. Poſt paucos dies depoſuit quęrimoniã contra comitem Northumbrorum, quòd nõ ſolùm inobediẽs, ſed infidelis & ingratus extitiſſet ei, prout (vt pręmittitur) turbationis generalis tẽpeſtate. Ob quam cauſam vocatus eſt comes ad Berkhamſtede, vbi congregati fuerunt ad intereſſendum conſilio penè cuncti comites totius regni, vbi cùm dux plura dixiſſet contra eum, comes impatiens (more gentis ſuæ) contra prohibitionem regiam in verba contumelioſa eſt reſolutus, cùm tamen dux tacere iuſſus, ad primam iubentis vocem ſatis humiliter tacuiſſet. Cuius inobedientiæ occaſione, comes tanquam reus læſæ maieſtatis regiæ protinùs arreſtatur, ſed fideiubentibus pro ſe comitibus VVarvvici & Southfolciæ, quòd veniret ad proximum parliamentum & ſuam præſentiam exhiberet, dimiſſus eſt, & conſilium reſolutum.

Parliamentũ Londini.

Circa feſtum omnium Sanctorum conuenerunt ad parliamentum Londonias Barones regniq; communitas, ad quod dux cum tanta copia conuenit armatorum, vt facilè dinumerari non poſſet. Contraxit & comes de partibus borealibus non inferiorem numerum, & Londonias vſque peruenit. Sed dux ſuſpectam putans fidem Londinenſium propter inueteratum odium, non eſtimauit tutum Londonias hoſpitari. Comes verò ad ciuitatem fiducialiter cum ſuis acceſsit, qui protinùs à ciuibus acceptus eſt cum fauore, illis obuiam in equis procedentibus, illis xenia opipara præmittentibus, hoſpitia ſua præbentibus, & paſturas quas in circuitu ciuitatis poſsidebant armentis quæ ſecum duxerat, pro tanta familia copioſa nimis comodãtibus, & eidem (ſi oporteret) promittẽ-

tibus fidele iuuamen. Erat igitur comes tunc multum auctus, & numero & fauore Londinenſium, & iam multò fortior partibus ducis pars eius exiſtere videbatur. Erat interea cernere miſerandum ſpectaculum, regnum quod olim pacis tranquillitate præ cūctis regnis gauiſum fuerat, vndiq; (verſa vice) turbationis fluctibus agitari, hinc ſeditione communium, illinc diuerſis factionibus optimatum. Reuera viri diuerſi partis ducis & comitis armati contra regni conſuetudinem, ad VVeſtmonaſterium diebus aliquot conuenêre, inuſitatum de ſemetipſis incolis præbentes ſpectaculum, ſed ſapientioribus non modicum tali facto inculcantes metum. Expectabatur tot diebus à pacis perturbatoribus, vt ignis conceptus arderet in publicum, & furor dominorum procerum liberè prodiret ad actum. Nutans commune vulgus non curabat quem illorum magnatum ſequeretur ad pugnam, dum tali occaſione (ſicut priùs turbationis tempore) irrefrenatas diſcurſandi poſsidere poſſet habenas, & materiam vindicandi ſuorum complicum proditorum, decollationes, tractiones, & ſuſpenſiones factas per regem & fideles regni. Totus clerus autem pluresq; de populo, quorū deus corda tetigerat, interim conſtituti erant in timore magno, & expectatione, propter mala quæ ſuperuentura erant vniuerſo orbi Britanniæ, occaſione diſſentionis eorundem, ſi effutire pararent odium præconceptum, vndè fiebant in clero orationes publicæ & priuatæ, vt deus (cuius natura eſt bonitas) inter illos ſpirare concederet auram pacis. Tandem cùm diu parliamentum protelatum fuiſſet inaniter propter diſſenſionem ſupradictam, intercurrentibus regni proceribus, cepit rex querelas eorum in manus ſuas, ne propter dominorū diſcordiam, cuncta regni negotia non ſolùm paterentur impedimētum, ſed & irrecuperabile detrimentum. Sicq; ſoluta ſunt à metu corda fidelium, domino miſerante.

Diſſoluitur Parliamentū.

Proceſſum eſt perindè ad tractandum de regni regiſq; negotijs in parliamento præſenti, ſed immoratum eſt inaniter in eodem diu, nec ad aliquem effectum quicquam productum, quamuis non ſine magnis fuiſſet ibidem ſumptibus demoratum: & cùm iam effectus aliquis ſucceſsiſſe putaretur, ſuperuenêre noua de aduentu nouæ reginę Caleſiā, ſororis videlicet regis Boëmiæ VVynceſlai filij quondam regis Boemiæ, & Imperatoris, qui & ipſe expectauit in Imperatorem coronari, & ſe Imperatorem vbique literaliter nominauit. Hanc igitur magno præcio, multiſq; peremptam laboribus, habendam rex præelegerat, quanquam cum ineſtimabili auri ſumma oblata fuiſſet ei filia domini Mediolanenſis Barnabonis. Audito igitur (vt retulimus) de aduentu reginæ futuræ, ſoluitur parliamentum, reincipiendum poſt regales nuptias & natale dominicum. Et inſuper laborat vnuſquiſque pro viribus tantas nuptias honorare muneribus inſuper & obſequijs fauore dignis. Miſſum eſt ergo in obuiam tantæ virgini, & conducitur cum omni gloria mundi ad portum vſq; Doueriæ, comitantibus eam multis nobilibus tam ſuæ patriæ quàm iſtius terræ. Accidit illo die mirabile cunctis auſpicium, iuxta multarum opinionem fauorem dei, fælicia fata terræ affutura præmonſtrans. Nam cùm pedem terræ intuliſſet è naui, & ſaluo cunctis egreſsis, nauigio reliquo, ſequuta eſt è veſtigio tanta maris commotio, quanta diu ante viſa non fuerat, & ipſas naues in portu conſtitutas adeò agitauit, vt diſsiparentur ſubitò, & colliderentur, naui prius in qua regina conſederat diſſoluta, & in multas partes horribiliter comminuta. Quidam verò aliter interpretati ſunt ſupradicta, putantes eſſe futurum, vt regnum turbaretur per eā, vel regioni incōmodum aliquod eueniret. Sed iſtius dubiæ perplexitatis obſcuritatem geſta ſequentia declarabunt.

Soror regis Bohemiæ honorificè ſuſcipitur.

Anno

Dux Britanniæ à Britonibus comminatus, dimittit Anglos.

ANno dominicæ incarnationis milleſimo trecẽteſimo octuageſimo ſecũdo, qui eſt annus regni Richardi regis à cõqueſtu ſecundi quintus, circa præſens tẽpus Britones in Armorica Britãnia indignati, quòd Anglici in tanto cõſtituti eſſent honore penes dominum ſuum ducem Britanniæ, verſi in ſeditionem, cõuenerunt aduerſus dominum eorundem, imperioſè mandarunt, vt dimiſsis à ſuo famulatu cunctis Anglicis, tantummodò gauderet ipſorum obſequijs, ſcilicet Britonum, vel mortem inferrent eiſdem, inſuper & ab eius obſequijs cuncti Britones deſciuerent. Igitur dux in arcto conſtitutus, conuocatis de familia ſua Anglicis, enarrat dolenter inſtans periculum, & licèt inuitis à ſua terra quantocius vniuerſos iubet abire. Cõturbati verò & conterriti ſuper audita Angli, cum omni feſtinatione parant indemnes abſcedere, ne fortaſsis eis queant deteriora contingere incolarum malitia dictę terræ. Audiens Anglorum receſſum repentinum dominus de Cliſſon, & cauſam diligenter inquirens & agnoſcens, (nam & ipſe reconciliatus erat duci) vehementer iraſcitur contra autores receſſus Anglorum, & conuocatis tam militibus quàm armigeris, cęteris quoque quos nouit in hac cauſa peccaſſe, quærit cuiuſmodi auctoritate id efficere præſumſerunt, vt à duce ſuo domino remouerent viros domino ſuo fideliſsimos, & qui vltrà nationes alias ſuis dominis decenter obſequi & placere ſciuerunt, & eis reuerentiam omnem impendere commodum prouidere. Nullus inquit veſtrum tanto honore dominum ſuum colere, affectu tanto diligere, tantæ humanitatis obſecundatione venerari nouit, vt Anglici, quos inuidia pleni, in vituperium domini veſtri atque dedecus abieciſtis. Quapropter redire ſinatis ad domini veſtri ſolatium, quos ad eius tædium amouiſtis, & eidem eos pacificè deſeruire permittite, aut (deum teſtor) ſuperbiſsimos è vobis faciemus ſuſpendio ſtragulari. Quibus dictis, mittit qui reuocarent familiã eiectam, præhabitis officijs iterum gauiſurã, ſed fruſtrà, quia iam plures ad Angliam tranſfretauerant, & relicti fuerunt pauci admodùm, qui deficiente nauigio ſiue vẽto poſt ſocios remãſerunt, quos reuocatos iterũ reſtituit curiæ domini ſui Ducis.

Regales nuptiæ.

Poſt feſtum Epiphaniæ conuenit Londonias vniuerſa regni nobilitas, ad intereſſendum regalibus nuptijs, & obſequium deferendum iuxtà conſuetudinem à quolibet antiquitùs vſitatam. Benedicitur apud VVeſtmonaſterium Imperialis puella in ſponſatam regiam, à domino Cantuarienſi Archiepiſcopo in reginam cum gloria & honore coronatur. Haſtiludia quoq; fiũt pro magnificentia tantæ celebritatis per dies aliquot, in quibus & Angli & virtutem ſuam, & patriotæ reginæ ſuam probitatem publicè demonſtrarent. In quibus non ſine damno perſonarum vtriuſque partis laus eſt acquiſita, & rei commendatio militaris.

Parliamentũ nuper ſolutũ incipitur.

Expletis nuptiarum ſolemnijs, incipitur Parliamentum quod omiſſum prædiximus propter cauſas præmiſſas, in quo plures articuli ſunt propoſiti & decreti, videlicet de extraneis admittendis ad vendendum perſonaliter, ſine impedimento mercatorum Angliæ, liberè ſua mercimonia. De abrogatione pelluræ, & apparatus argenti in zonis &c. à communibus ſtatus inferioris: de prætio vini ſic appoſito, videlicet dolium non excedere ſex marcas. Multa ſunt & alia quæ ſtatuta ſunt ibidẽ. Sed quid iuuant ſtatuta Parliamentorũ, cùm penitùs expoſt nullum ſortiantur effectum? Rex nempè cum priuato conſilio cuncta vel mutare vel delere ſolebat quæ in Parliamentis ante habitis, tota regni non ſolùm cõmunitas ſed & ipſa nobilitas ſtatuebat. Editum eſt & ibi ſtatutum contra communitatem impoſterùm inſurgentem, vt non expectato alieno ſuffragio, videlicet breui regio, fideles regni vbicunque viderent ruſticos vel communes excitare ſuſpecta conciliabula, ſenos aut ſeptenos, eos capere foret

eis

eis licitum, & in cuſtodia detinere.

Comes Southfolciæ VVilhelmus Vfforde in iſto præſenti parliamento dum à militibus comitatuum fuiſſet electus ad pronũciandum ex parte illorum negotia reipublicæ, die & hora quibus exequutus fuiſſet ſuſceptum negotiũ, cùm gradus aſcendere incepiſſet ducentes ad cameram in qua regni nobilitas tota cõceſſerat, repentè corruit, & inter ſuorũ manus illicò ſpiritum exhalauit, quãuis iucundus & nihil mali ſentiens aulam VVeſtmonaſterij parùm ante & velut immediatè ſubintraſſet. De cuius morte ſubitanea non parùm conſternati ſunt, non tantùm cuncti regni proceres, ſed & omnes mediocres & pauperes, quia cunctis ſe in omni vita amabilem exhibuerat. Poſt cuius mortem finis eſt impoſitus Parliamento, poſtquam mercatores Angliæ conceſsiſſent regi pro ſubſidio cõſuetudines lanarum iterum, quos Maltot vulgares appellãt, per quadriennium ex poſt ſequens. Ordinatus eſt etiam in hoc Parliamento (petẽtibus hoc magnatibus & cõmmunibus,) Richardus Scrop miles, cancellarius, vtpotè vir qui ſpectabili ſcientia & inflexibili iuſtitia nõ haberet ex ſua fortuna parem in regno. Ad officium vero theſaurarij dominus Hugo Segraue miles ſubrogatur. Per idem tempus comes Marchiæ dominus Edmundus de Mortuo mari in Hibernia cõceſsit in fata, poſtquam illam terram totam penè perduxiſſet ad pacẽ, & nobiliſsimè & ſapientiſsimè gubernaſſet. Circa dies iſtos magiſter VVilhelmus Courtney Epiſcopus Londonienſis transfertur ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem, & magiſter Robertus Braybrok effectus eſt Londonienſis.

Comes Southfolciæ morte obijt repentina.

Circa tempus illud Carolus de pace (de quo ſuperiùs pauca proſtrinximus) poſt coronatus eſt à domino Papa in regem terræ laboris Neapolis, quã intrauit in manu forti poſſeſſurus terram illam, & nemine reſiſtente peruenit in pace Neapolim, ciuitatem Metropolitanam regni, vbi cum honore decenti à ciuibus eſt ſuſceptus, & vt ſucceſſus correſponderent ei iuxta domini Papæ vaticinium, dicentis in quodam ſermone habito ad populum eiuſdem Caroli pacis: Eſt tibi fili chariſsime non abs re cognomen inditum, quoniã proficiſceris in pace, & pax erit tibi in ingreſſu tuo, pax in progreſſu, & pacis ſucceſsione gaudebis. In terra illa redditæ ſunt ei pacificè ſine cuiuſque belli tumultu vel diſpendio, vrbes Gaietana, Capua, Beneuentum, Auerſana, & plures alij, quarum nomina non tenemus. Et illa meretrix magna quæ ſedit ſuper aquas multas & vocabatur regina Neapolis, à facie formidinis Caroli & eius exercitus fugit in caſtellum vrbis eiuſdem, quod vocatur caſtrum nouum, quam mox Carolus obſidere curauit, & protelauit obſidionem quadraginta & duobus diebus. Igitur quadrageſimo die obſidionis præfatæ, inſultum fecit aſperrimum ad caſtellum. Et cùm maximè deſudaret ipſe & ſuus exercitus ad perturbandum caſtellanos, & caſtellum violenter occupandum, repentè ſuperuenit à tergo Caroli & ipſius exercitus intromiſſus in vrbem (mediante proditione) dominus Otto de Bronneſvvich, (maritus prædictæ reginæ) cum Marco de Monte Ferrando, & armatorum copioſa turba, ad irruendum in Carolum, & ſuccurrendum reginæ. Erat tunc in exercitu Caroli quidam miles, dictus Iomitus, qui & ipſe princeps erat exercitus, vir vtique & in bellis prouidus & manu promptus. Hic repentè ſentiens dolum proditorum, & periculum quod imminebat, partem exercitus locat ad muros, quæ caſtellanos prohiberet ab irruptionibus, dum manus conferreret pars exercitus altera cum Ottone, cui mox obuiatum eſt cum audatia à Carolo & Iomito, & pugnatum eſt atrociſsimè, donec hoſtilis exercitus diſsipatus & victus eſt, plurimis occiſis, & multis captis. In qua pugna peremptus eſt Marcus de monte Ferrando, & Otto de Bronneſvvich læthaliter vulneratus & captus.

Carolus coronatur à Papa in regem Neapolis.

Quem confeſtim reginæ monſtrantes, minabantur in machina poſitum proiecturos ad illam in caſtellum, niſi mox reddere vellet illud. Sed tamen nocte ſuperueniente, nõ fecerunt ita. Igitur regina nocte illa tractatum cum ſuis faciens, in craſtino ſe reddidit & caſtellum, in quo repertæ ſunt diuitiæ infinitæ. Capta autem, in cuſtodia ſeruabatur, donec Carolus cum domini Papæ conſilio deliberaret quid agendum eſſet de perſona ſua. Captus eſt in eodem caſtello cum regina, comes cancellarius, cum comite camberlano, & multis alijs, quos longũ foret per ſingulos nominare. Hoc modo parata eſt pax Carolo de pace, & paratum eſt regnum in conſpectu eius. Ferunt quidam, quòd regina poſt captionem ſuam (mediantibus vtriuſq; partis amicis, Papa ſic volente, & Carolo permittente) ingreſſa ſit religionem monialiũ, quæ de ordine Sancti Franciſci ſunt, & Minoriſſę vocantur, quæ ſi conſequutura ſit de tanta perfectione meritum, nouit deus cui omne cor patet.

Propoſitiones ſeptem magiſtri Iohannis Wiclif.

ADuerſarius fidei chriſtianæ, Hæreſiarcha recordationis execrabilis, Iohannes VViclif, ſollicitus peruertere tam maiores q̃ minores regionis incolas ſuis nequam adinuentionibus, ſuas damnabiles opiniones modò per ſe, modò per ſequaces ſuos, modò ſcriptis, modò prædicationibus, per totum tempus iſtud dilatare contendit. Et quia minus ſatisfaciebat eius affectui, prædicationibus in vulgari plebe inexecrabiliter declamatis, ſcribit ad dominos & magnates, qui circa feſtum Sancti Iohannis ante portam latinam Londonias ad Parliamentum coadunati fuerũt machinationes nouas, quibus & illos allicere poſſet, & in errorem trahere: ſub hijs verbis modum ponemus promiſſum vt in eius ſchedula ſcribitur, erat nempè iſta præſcriptio.

Magiſtri Iohannis Wiclif ſeptem interpretationes, ad tutelam regni Angliæ per eius proceres exequendæ.

Quòd rex aut regnum, nulli ſedi vel prælato obediat, niſi de quanto ex fide ſcripturæ ſonat in obedientiam Ieſu Chriſto. Patet, quia aliter proponetur Chriſto in obedientia antichriſtus: Omnis enim obedientia quæ non fit Chriſto, fit antichriſto: Quia Luc. 2. *Qui non eſt mecum &c.* Quòd nec curiæ Romanæ nec Auinonicæ, nec alicui exteræ emittatur regni pecunia, niſi doceatur hoc eſſe debitum ex ſcriptura ſacra, patet, quia aliter foret rapina lupi rapacis, quàm Chriſti. Math. dicit eſſe à fructibus cognoſcendum. Quòd nec Cardinalis nec alius habeat fructum eccleſiæ vel præbendæ de Anglia, niſi vel ritè reſideat, vel occupetur legitimè in cauſa regni à proceribus rationabiliter approbata. Patet, quia aliter non intraret per Chriſtum, ſed aliundè aſcenderet vt antichriſti diſcipulus, & per traditiones ſæculi tanquam latro prædaretur regnum in ſubiectis pauperibus, ſine equiualentia pecuniæ recompenſæ. Quòd rex & regnum tenentur deſtruere regni proditores, & ſuos à ferocibus inimicis defendere. Quòd regni cõmunitas non oneretur tallagijs inſuetis, antequam totum patrimonium quo clerus dotatur deficiat, patet, quia omnia iſta ſunt bona pauperum charitatiuè exponenda ad eorum agentiam, viuente clero in perfectione primariæ paupertatis. Quòd quocunque Epiſcopo vel curato dotato de Anglia in contemptum dei notoriè incidente, nedum liceat regi, ſed teneatur ſua temporalia confiſcare: patet, quia aliter regnum poſtponeret, Chriſtum regis domini temporalis contemptum ponderans pluſquã viginti. Quòd rex nullum Epiſcopum vel curatum mancipiet ſuo miniſterio ſeculari, patet, tam rex quàm clerus foret proditor Ieſu Chriſti.

Aliæ propoſitiones Iohãnis Wiclif.

QVòd rex nullum propter moram in excommunicatione incarceret, antequam ſecundùm legem dei mora iſta ſit docta eſſe illicita, patet quia ſæpè excommunicantur multi improuidè, vbi ſecundùm legem dei & Eccleſiæ debeant excommunicationes perpetuæ tollerare, auctorizare incarcerationem hominis propter hoc quod facit, & debet fore opus dęmonij merediani. Con-

traria autem iſtorum licèt ſint inſenſibilia non curata, tamen nimis confundunt rempublicam, quia res inſenſibiles parui penſæ ſunt maximæ in vigore. Vt autem periculoſiùs traheret auditores ſuos, ſcripſit eo tempore, & publicauit alias concluſiones ab omni eccleſia anathematizandas, & ſunt iſtæ. Subſtantia panis manet poſt conſecrationem, & ſubſtantia panis poſt conſecrationem eſt corpus Chriſti. Deus de potentia ſua abſoluta non poteſt facere quod in ſacramento altaris eſſent accidentia ſine ſubiecto.

Deus debet obedire Diabolo. Papa plus tenetur Imperatori quàm è conuerſo. Omnes monachi de ordine ſancti Benedicti nolentes labore manuum victum adquirere, non ſolùm non ſunt Apoſtatæ ab ordine ſancti Benedicti, ſed quod veriùs eſt, à diſcipulatu Chriſti. Nullus eſt dominus, ſimul nullus Epiſcopus, nullus eſt prælatus dum eſt in peccato mortali. Si ordines fratrum eſſent certi & in Chriſto fundati, non quærent confirmationem à Papa. Vbi leges humanæ non fundantur in ſcriptura ſacra, ſubditi non tenentur obedire. Has delirationes execrabiles poſuit idem Iohannes ea vice, ſed ad damnationis ſuæ cumulum, emiſit viros apoſtatas de fide catholica peſsimè ſentientes, ad dogmatizandum & prædicandum, & alias concluſiones periculoſiſsimas, quas audiens quiſque fidelis, meritò tinnirent aures eius. Inter quos erat quidam vultum & habitum præferens heremitæ, veniens equidem in veſtimentis ouium, ſed intrinſecùs erat lupus rapax. Hic emiſſus per dictum Iohannem, publicè prædicauit Leiceſtriæ dominica in ramis palmarum abhominationes iſtas.

Nulla hæreſis vel falſitas in tota doctrina magiſtri Iohannis Wiclif poterit probari.

Prima concluſio. Quòd homines qui dimittunt audire verbum dei & Euangelium prædicatum propter excommunicationes hominum, ſunt excommunicati & in die iudicij traditores dei habebuntur, & etiam illi qui dimittunt prædicare propter talem excommunicationem. 2. Excommunicatio quæ datur ad impediendum homines audire verbum dei, excommunicatio antichriſti eſt, & non chriſtiani. 3. Quòd nullus prælatus debet excõmunicare aliquem niſi priùs ſciat ipſum excõmunicatũ à deo, & ſi quis aliter aliquẽ excõmunicauerit, ipſe excõmunicatus eſt & hæreticus. 4. Nullus debet aliquem excõmunicare niſi ex charitate & pro ſalute animæ ſuæ. 5. Prælatus excõmunicans clericũ qui appellat ad regem & conſilium regni, eo ipſo traditor dei eſt & regis regni. 6. Prælati Eccleſię adquirunt beneficia ſua per aurum, & ſic ſunt Simoniaci & hæretici. 7. Contra antiquam legem eſt, & etiam cõtra nouam, quòd viri eccleſiaſtici habeãt poſſeſsiones temporales. 8. Nunquã erit bona pax & plenaria in regno iſto, quouſq; iſta temporalia auferantur à viris eccleſiaſticis, & ideo rogabat populum (manibus extenſis) vt vnuſquiſq; adiuuaret in iſta materia quantum poſſet. 9. Quòd viri Eccleſiaſtici dummodo vixerint in diuitijs & voluptatibus ſicut iã viuitur, ſunt inhabiles ad orandũ pro populo, pro quo fine fuerunt principaliter ordinati. 10. Si rex haberet in manu ſua tẽporalia Eccleſiaſticorum, nõ oporteret eum tunc accipere tallagia, nec cõmunitatem regni ſpoliare. 11. Beatus Paulus acquiſiuit victum pro ſe & diſcipulis ſuis ſuis manibus, & ſic deberent religioſi manibus ſuis laborare, & non publicè mendicare. 12. Quòd iſtæ nouæ ſectæ quæ quaſi heſterno die venerunt, aſſerunt vitam ſuã perfectiorem quàm religionem Chriſti cõmunem & Apoſtolorũ, & volũt ſic facere Chriſtũ fatuũ. 13. Quòd ſacramentũ altaris poſt cõſecrationẽ eſt verus panis & verũ corpus Chriſti, & illa rotunditas quæ videtur & albedo & huiuſmodi ſunt panis, & hæc eſt ſententia Apoſtoli, doctorũ antiquorum & ſanctorũ, & in iſta materia doctores nouelli vel contradicunt inter ſe, vel non dant ſufficientem huius ſacramẽti deſcriptionem. 14. Religioſi prædicãtes qui

Concluſiones Iohannis Wiclif.

nolunt dicere populo & ſcribere veram deſcriptionem huius ſacramenti, & fidem fundatam in Euangelio & ſacra ſcriptura, ſunt excommunicati & hæretici, & ſi quis talibus Eleemoſinam ſuam dederit, ipſe eſt fautor illorum, & cum ipſis excõmunicatus, & quòd fratres verecundãtur dicere fidem ſuam de ſacramento altaris. Cõfirmatione autem omniũ dictorũ ſuorum, dixit quòd hæc eſt fides quam debent habere ex Euãgelio & dictis Apoſtolorum, & ſi quis oppoſitum prędictorũ diceret vel prędicaret, quòd nullo modo eſſet ei credendũ. Hæc & multa alia erronea dixit publicè & prædicauit idem zizaniæ ſeminator, in detrimẽtum eccleſiæ & fidei orthodoxæ. Nec ſuffecit huic diei malitia ſua, niſi vt & apponeret iterũ in die ſancto Paraſceues prædicare nequitiam inauditam in eodem loco, rectoribus eccleſiarum non valentibus prohibere eum ob fauorẽ popularem qui libentiſsimè eũ audiebant, & ſe periculo mallebãt exponere pro eodem, antequam vel prohiberetur prædicare, aut quicquã contra eum per viã iuris tentaretur. Reuera loquebatur eis placentia, & quicquid proferre nouerat in derogationẽ prælatorum, detractionẽ magnatum, quæ vulgus cõmune ſolet libenter audire, lingua protulit venenata, captãs per ſingula verba ſermonis ſui fauorem, laudem quoq; vulgi, callidè cõmentis talibus ſeducens & decipiens populum imprudentem. Vndè poſtea contigit, cùm Epiſcopus Lincolnienſis eum correxiſſe paraſſet, & ab eo facultatem prædicandi tuliſſe, ſęuiens turba demens, Epiſcopum adeò deterrebat, vt nihil auderet agere cõtra eum. Ad notitiã igitur poſterorum, vt cognoſcãt quantũ noſtris temporibus præualeret inimicus, & impunè debacchatus fuerit, cõcluſiones vel potiùs abuſiones, quas in die Paraſceues, vbi ſupra proclamauit, huic paginæ inſeremus.

Concluſiones in die Paraſceues.

1. Quòd ſi parochiani ſciuerint curatum eorum incontinentem eſſe, & malum, debent ſubtrahere ab eo decimas, & aliàs ſunt fautores criminis, & conſentiẽtes eius malis operibus. 2. Quòd decimæ ſunt puræ Eleemoſinę, & in caſu quo curati fuerunt mali, poſſunt licitè eas alijs cõferre. 3. Quòd homines poſſunt debita ex charitate petere, ſed nullo modo propter debita aliquem incarcerare. 4. Quòd curatus malus ſubditos excõmunicans pro decimarum detẽtione, non eſt niſi pecuniã ab eis indebitè & malè extorqueri. 5. Si aliquis capellanus, vel compatres aut commatres infantium puerorum, temporibus quibus huiuſmodi pueros ſeu infantes baptizauerunt & leuauerunt de ſacro fonte, fuerint in aliquo mortali peccato detenti, infans huiuſmodi ſiue puer non eſt baptizatus, nec recepit tẽpore huiuſmodi ſacramentũ baptiſmi. 6. Quicũq; Epiſcopus cõferens alicui ſacros ordines præsbiteratus, huiuſmodi perſonaliter ordinatus, nõ eſt pręsbiter ratiõe collationis huiuſmodi ſibi factę, niſi ſit electus à deo. 7. Item idem dixit publicè & expreſsè in prædicatione ſua corã maiori Leyceſtriæ & multis alijs, quòd deus nunquam conſtituit miſſam celebrari, & quòd bonum eſſet iſtis temporibus vt pauciores miſſæ celebrarentur quàm celebrantur. 8. Item dixit publicè & expreſſè coram vicario de Fusby, decano de Goſecote, & multis alijs in prædicatione ſua, quod quicunque parochianus dans decimas ſuo curato, ſciens ipſum in mortali peccato, vel tenere aliquam mulierem ſuſpectam publicè vel occultè, quòd ipſe conferens decimas huiuſmodi curato ſuo, manu tenet ipſum in peccato ſuo huiuſmodi, & eſt particeps criminis eiuſdem. 9. Item dixit quod ſacræ canones ſunt traditiones humanæ. 10. Item idem VVilhelmus dixit publicè & expreſſè in prædicatione ſua Leyceſtriæ, quòd ſciuit bene quòd illud quod tractabatur in altari, fuit corpus dominicum, ſed (vt aſſeruit) ſciuit plus dixiſſe de iſta materia ſi voluiſſet, & ſic per huiuſmodi verba ſua per eum prolata, nequiter & perplexè indicata ſimplici populo Chriſtiano, eoſdem Chriſti fideles fecit per ſua

erronea

erronea multipliciter deuiare, & de fide Catholica deſperate, & quod deterius eſt, omnes laicos de ipſa patria à tramite iuſtitiæ & veritatis quaſi penitus declinare, dioceſano (vt retulimus) timore turbæ, cui quammaximè complacuêre ſermones eius, quicquam contra eum agere non audente.

N. Hertford & quidam canonicus Leiceſtriæ diſcipuli & ſequaces Iohannis Wiclif.

Fuerunt eo tempore & plures alij huius nefandæ doctrinæ ſequaces & diſcipuli, qui prædicauerunt & iſta & plura alia magis enormia, non in quibuſcũq; villis aut ciuitatibus, ſed in ipſa vniuerſitate Oxoniæ, profeſtis diebus, Cãcellarius pro tunc magiſter Nicholaus Hertford, acerrimus ſectator Iohãnis VViclif, & quidam canonicus Leiceſtriæ, & alij qui non aſcenderant per oſtium in ouile ſcholarum, ſed aliũdè, poteſtate magnatum cõtra fratrum ſuorum & Abbatis proprij voluntatẽ. Hij omnes & plures alij ex eorum cõplicibus peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerũt, nec abſconderunt, nec ſuffecit ſcholis malè ſentire de fide Catholica aut de cæteris in quibus errabant articulis, niſi publicis prædicationibus traherent in ſuæ prauitatis deuium Chriſti fideles. Ex quibus ille canonicus Leiceſtriæ (vt pateret quàm imperfectè viuẽdi normam didicerat ex doctrina ſanctorũ) aſſeruit in quadam prædicatione ſua, ſe ſolummodò laudare ſuum ordinẽ, ex hoc quòd cæteris ordinibus erat propior & cõformior vitæ ſeculari. Qui vt erat in ceremonijs propior, optabat vt & in habitu cõformis eſſet, hoc ſolùm eis deeſſe ad gradum perfectionis aſſeruit, quòd in habitu eſſent ſecularibus diſconformes. Monachorum vitam & aliorum religioſorũ imperfectionem eſſe dicebat, quòd pluribus obſeruantijs aſtringebantur.

Archiepiſcopus rem agit cum coepiſcopis de concluſionibus Wicliffi.

Hijs clamoribus excitatus dominus Cantuarienſis magiſter VVilhelmus Courtney, vt erat vir (vt creditur) ſpiritu dei plen⁹, nõ paſſus eſt tãtas nequitias habenas liberas poſsidere, ſed mox vt erat in Chriſtum domini conſecratus, vt doceret ſibi non iuſtitiã Phinees ſed facultatem hactenus defuiſſe in refrenandis animis irruentibus & infrænatis, conuocatis fratribus ſuis ſuffraganeis, tractat de malitia temporis, edicit miſeriam, & cõqueritur de filijs proditionis, qui ſinu foti matris Eccleſiæ, conantur diſcerpere matrem ſuam. Tandem poſt tractatum habitum, auditis quorundam ſuper iſta re ſententijs, deliberat penes ſe vel tot enormitates ad rectam regulam retorquere, vel caput exponere pro cauſa dei. Diſpoſuit ergo primùm, adhibitis quibuſdam coepiſcopis qui poſt Baalim non abierunt, & pluribus de ſacræ paginæ profeſſoribus, diuerſitates lepræ diſcutere, quibus reſperſæ erant oues erraticæ, & diligenter inſpectis opinionibus infirmis, diſcernere inter lepram & lepram. Igitur afferuntur in medium tantæ fæditatis vlcera paſtoris palpanda manibus, eiuſquè miniſterio Anathematis ignibus conſumenda. Quæ ſeorſum ſingillatim ponemus, prout damnari meruerunt.

Articuli Ioh. Wiclif ab Archiepiſcopo, &c. damnati.

1. Quòd ſubſtantia panis materialis & vini maneat poſt conſecrationem in ſacroſancto altaris. 2. Quòd accidentia non maneant ſine ſubiecto poſt conſecrationem in eodem ſacroſancto. 3. Quòd Chriſtus non ſit in ſacroſancto altaris ydemptiee, verè, & realiter in propria præſentia corporali. 4. Quòd ſi Epiſcopus vel ſacerdos exiſtat in peccato mortali, non ordinat, conficit, nec baptizat. 5. Quòd ſi homo fuerit debitè contritus, omnis cõfeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua vel inutilis. 6. Pertinaciter aſſerere non eſſe fundatum in Euangelio, quòd Chriſtus miſſam ordinauerit. 7. Quòd debent obedire Diabolo. 8. Quòd ſi Papa ſit præſtigiator & malus homo, ac per cõſequens membrum diaboli, non habet poteſtatẽ ſupra fideles Chriſti ab aliquo ſibi datam, niſi fortè à Cæſare. 9. Quòd poſt Vrbanum ſextum non eſt aliquis recipiendus in Papam, ſed viuendum eſt more Græcorum ſub legibus proprijs. 10. Aſſerere quod eſt contra ſacram ſcripturam quòd viri Eccleſiaſtici

habeant poſſeſsiones temporales.

Notatis grauioribus culpis, dominus Archiepiſcopus conſequenter deſcendit ad minores, vt euellat & deſtruat, diſsipet & diſperdat, quæ filius perditionis ſeminauerat, omnia ſcandala in regno Dei, quæ partim hic inferius annotantur. 1. Quòd nullus prælatus debet aliquem excõmunicare, niſi prius ſciat ipſum excommunicatum à deo. 2. Item quod ſic excommunicans ex hoc ſit hæreticus vel excommunicatus. 3. Quòd prælatus excommunicans clericum qui appellauit ad regem & cõſilium regni, eo ipſo traditor eſt dei, & regis, & regni. 4. Item qui dimittunt prædicare ſeu audire verbum Dei vel Euãgelium prædicatum propter excõmunicationem hominum, ſunt excõmunicati, & in die iudicij traditores dei habebuntur. 5. Aſſerere quòd licet alicui Diacono vel præsbytero prædicare verbum dei abſque auctoritate ſedis Apoſtolicæ vel Epiſcopi Catholici, ſeu alia, de qua ſufficienter conſtet. 6. Quòd domini temporales poſſunt ad arbitrium eorum auferre bona temporalia ab Eccleſiaſticis habitualiter delinquentibus, vel quòd populares poſſunt ad arbitrium eorum dominos delinquentes corrigere. 7. Quòd decimæ ſunt puræ Eleemoſinæ, & quòd parochiani poſſunt propter peccata ſuorum curatorum eas detinere, & ad libitum alijs conferre. 8. Quòd ſpeciales orationes applicatæ vni perſonæ per prælatos vel religioſos, non plus proſint eidem perſonę, quàm generales orationes eidem cæteris partibus. 9. Eo ipſo quòd aliquis ingreditur religionẽ priuatam quamcunq;, redditur ineptior & inhabilior ad obſeruantiam mandatorũ dei. 10. Quòd ſancti inſtituentes religiones quaſcũq; priuatas, tã poſſeſsionatorum quàm mendicantium, in ſic inſtituẽdo peccauerunt. 11. Quòd religioſi viuentes in religionibus priuatis, non ſunt de religione Chriſtiana. 12. Quòd fratres teneantur per laborem manuum & non per mendicationẽ victũ ſuum acquirere, error damnatus ab Alexandro Papa quarto.

Archiepiſcopus Cantuarienſis mittit mãdatũ ſuum Cancellario Oxoniæ contra articulos prædictos.

Damnatis prædictis concluſionibus hæreticis & erroneis à domino Archiepiſcopo & cætu ſapiẽtum, cõſequenter idem Archiepiſcopus mandatum mittit cancellario Oxoniæ Roberto Rugge, in quo declarauit damnationem, & mãdauit vt per ſe vel per alium eaſdem eſſe dãnatas faceret publicè declarari. Prohiberet inſuper hæc & cætera talia vel in ſcholis communicari, vel in prædicationibus attrectari de cætero, & eò effectualius laboraret in executione mandati ſibi directi, quo dominus Archiepiſcopus poſſet apertè cognoſcere eũ nullatenus talibus erroribus maculatum, aut talium prædicatoribus adhærere, ſed diſsimulari non potuit malitia pręconcepta in corde ſuo, quin patenter foris oſtenderet venenum, quòd in eius animo firmauerat ſibi ſedem. Reuera diebus ſolẽnioribus, quibus eius incumbebat officio ſermones in populo facere, cõmiſit onus verbi hijs quos ſciuit acerrimos Iohannis VViclif ſectatores, ſpreto vel paruipenſo Archipontificali mandato. Et quidem Philippo Ripindon præfato canonico de Leyceſtria, ſermonem dicẽdum aſsignauit in feſto corporis Chriſti, in quo ſermone inter multa quæ dixit abuſiua talia perorauit. In doctrina autem ſpeculatiua cuiuſmodi eſt materia de ſacramẽto altaris: Ponam (inquit) cuſtodiã ori meo donec deus aliter illuſtrauerit ſiue inſtruxerit corda cleri. Factũq; eſt, vt non emendationem malorum, ſed augmentationem, idem Cancellarius mãdato Archipræſulis vteretur, & ad irritationem paternæ patientiæ & lenitatis. Quibus rebus nimirũ Archiepiſcopus exacerbatus, iterũ recollecto cætu magiſtrorũ, citari fecit expoſt prędictũ Cãcellariũ & cæteros ſuperius nominatos, ad reſpondendum de tanto contemptu coram eis publicè, & declarãdum quid de præmiſsis damnatis articulis ipſi ſentirent. Qui tandem poſt multas tergiuerſationes, imponendo duplicem ſenſum in eiſdem, & cauillationes diuerſas,

cōacti ſunt, licèt inuiti, ſimpliciter proferre ſentire ſuū de pręmiſsis, facta prius proteſtatione, quòd vellent & intenderēt eſſe humiles & fideles filij, & eccleſiæ in omnibus obedire. &c. Conceſſerunt igitur cunctas præmiſſas concluſiones, intelligendo eas, prout verba ſonant, fore vel hereticas vel erroneas, iuxta quod dominus Archiepiſcopus & magiſtrorum cœtus (vt ante retulimus) plena deliberatione definierant de eiſdem.

Comes Flandriæ circa dies iſtos expellitur cū dedecore grandi de terra ſua, qui dum plus ſtudet falſitati quàm veritati, iniuſtitiæ quàm æquitati, ſentit repentè manum domini aggrauatam ſuper eum. Reuera Gandauenſes cùm iam nullatenus eum fidem erga eos ſeruaturum agnoſcerent, nec eis more domini debito præfuturum, poſtquam multa mala eis latenter & apertè irrogaſſet, vindicari ſtatuunt in eum & adhęrētes ſibi, ſi fortuna permittat. Quapropter in die Inuentionis ſanctę Crucis, qui eſt dies celeberrimus in tota Flandria, dicti Gandauenſes latenter (cōgregatis innumeris de communibus & ſtipendiarijs Zelandenſibus, necnon Brabantis & quibuſdā Anglicis) hoſtiliter egreſsi ſunt, & penè ſubitò ad tertium miliariū à villa de Burges peruenerunt. Ductore quodā Philippo de Northfeld arcta villa, qui quondam conſanguineus extitit Anglorum reginæ Philippæ. Comes ergo audiens de aduentu Gandauenſium, repentè cum multis obuiā eſt egreſſus. Bellum igitur eſt commiſſum inter eos atrociſsimum, & cadunt hinc viciſsim plurimi. Sed Burgenſes ſenſere totum penè diſpendium, proſtratis in breui ſeptem millibus ex eiſdem. Cernēs autem comes partem ſuam totaliter infirmatam, & animos deficere reliquorū, concidit & ipſe animo, & timidè fugiendo feſtinat ad Burges, quem Gandauenſes è veſtigio inſecuti ſunt ad villam vſque de Burges, & portas violenter effregerunt, & foſſas aqua repletas leui negotio tranſierunt. Nam villa non munitur muro, ſed optimis foſsis circumdatur & profundis: & ſic in villam velociter irruperunt. Impedimento erat eis pauliſper foſſarum tranſilitio quibuſdā de villa repugnantibus, cùm interim qui in villa fuēre quinq; bella licenter ordinauerunt contra eos, & intra villam locauerunt. Quæ penè ſine difficultate vicerunt, diſsipauerunt, & occiderunt, & comitem in Franciam fugere compulerunt. Peracta tandem ſtrage belli, ad cædes ciuium conuertuntur. Diſcurrentes ergo per totam villam, ſcrutantur vbicunque locorum fręquentatores iſtarum artium, videlicet piſcariorum, pelliſpariorum, carnificum, & eorum quos Macleres vocant lingua ſua, qui mercedes recipiunt ex vtraque parte pro negotijs expediendis: de quibus quoſque repertos in ore gladij peremerunt. Excreuit autem numerus occiſorum ad decem & ſeptem millia virorum de Burges. Nonaginta verò de maioribus villæ de Burges, captos Gandauum tranſmiſerunt, veruntamen nulli mercatori extraneo nocuerunt vel quicquam moleſtiæ intulerunt. Sed & Anglicis præcipuè pepercerunt, adeò vt ſi quis conuinceretur de bonis cuiuſquā Anglici aliquid rapuiſſe, mox ſine reſpectu miſericordiæ capite plectebatur. Et cùm cuiuſdam Anglici compororium, quòd Comitor vocamus, eſſet confractum in prædicta deprædatione, & idem Anglicus de hoc depoſuiſſet quęrelam capitaneo eorundem, cùm interrogatus neſciret dicere quis hoc feciſſet, capitaneus dedit ei equum ſuum, præcipiens ne de hac re vlteriùs quæreretur, pro quo dictus Anglicus mox recepiſſe potuit octoginta florenos, cùm reſarcire damnum ſuum potuiſſet minus quā decem marcis. His itaque geſtis, Gandauenſes tam prudenter diſpoſuerunt pro villa de Burges, vt infrà triduum, omnia mercimonia & mercata ibidem (quod mirum dictu eſt) non minus apertè & quietè tenerentur & frequētarētur, quā triduò vel quatriduo tenebātur ante conflictum. Depoſita villa more ſuo, Gan-

Comes Flandriæ expellitur de terra ſua.

dauenſes regreſsi ſunt Gandauum in multis ſpolijs & triumpho, mittentes ex eis qui ſequerentur, & obſiderent eos qui ad munitionē de Vdenarde confugerant, & eandem contra eos præſumpſerant detinere. Fuerunt equidem nobiliores & valentiores milites & armigeri totius Flandriæ, & putabant tum pro fortitudine loci, tum quia contigua eſt illa inimico prouincijs Galliarum, vndè auxilium eis de facili ferri poſſe credebant, ibidem ſe fore ſaluandos. Igitur obſidione diſpoſita, circumſederunt locum per totum tempus æſtiuale, quibus Comes Flandriæ apud ſanctum Audomarum commorans plura damna pluries irrogauit vt ſubuenire poſſet obſeſsis.

Parliamētum Londini.

Circa feſtum ſancti Iohannis ante portam Latinam conuocati ſunt ad parliamentum Londonias cuncti maiores regni, & qui de conſuetudine vocari ſolebant quamuis in quadrageſima præcedente factum fuiſſet aliud parliamentum, prout ſupra ſcripſi. In quo, petitione militū comitatuū, Iohannes Stravv præsbyter, qui ductor fuit eorum qui inſurrexerāt apud Bury & Mildenhale, tractioni & ſuſpenſioni adiudicatur, licèt multi putaſſent eum fuiſſe pecunia redimendum.

Quidam nebulo phyſicus equo impoſitus mendacij mercedem recepit.

Londonijs eo tempore quidam nebulo prætendens phiſicum & aſtrologum proclamari per vrbem fecerat, ne quiſquam in vigilia dominicæ aſcentionis cubiculum ſuum exire præſumeret, antequam dixiſſet quinquies orationem dominicam, & comedendo ſoluiſſet ieiunium, propter nebulam peſtilentem quæ eo die ſuperuentura fuit. Rogauerat inſuper ſe ſeruari interim, & pœna plecti fidens fortè in fatuitate ciuium, ſi ipſum ſuū vaticinium fefelliſſet. Nam prædixit omnes ſubitò morituros qui ſecùs quam ipſe conſulerat facturi eſſent. Plures igitur parentes conſilio ganeonis, eiquè credentes, eo die nec ad miſſas audiendas proceſſerunt, nec egredi voluerūt priuſquàm illius diei ieiunium violaſſent. In craſtino cùm mendacium latere non poſſet, captus eſt, & equo impoſitus, equinaq; cauda cōmiſſa ſuis manibus loco fręni, & duæ ollæ quas Iordanes vulgò vocamus, ad eius collum colligantur, cùm cote in ſignum quod illam mentiendo promeruit, & ita circumductus eſt per omnem ciuitatem in conſpectu cunctorum phyſicorum & chirurgorum digna de honeſtamenta recipiens pro mercede.

Anglici nauē Falconem à Piratis diripiūt.

Propè tempus iſtud noſtrates cum quibuſdam viris de Rya, & nonnulli de patria ſunt egreſsi ad luſtrandum mare, & pugnandum ab incurſu piratarū, cùm ecce repentè vident quaſdam naues hoſtiles, inter quas conſpiciunt vnam nauem quæ quondam fuerat domini Thomæ de Latimer, & vocabatur Falco, propter inſigne falconis, quod poſitum erat ad cognitionem dictæ nauis. Hæc dudum (præualentibus hoſtibus) capta fuit, & per eoſdem abducta. Hác igitur cùm noſtri vidiſſent, & ad Anglorum dedecus ampliatam, & inſignè priſtinum ſuperpoſitum in vituperium Anglicorum, ſe periculo cuncti deuouent, & ſtatuunt extrema quæque pati, niſi eam victorioſè recuperare valerēt. Præmiſsis ergo qui ſuaderent hoſtibus qui in ea erant, vt eam pacificè redderent, cùm nihil præter cachinnos recepiſſent, ad conflictum ſe præparant hinc & inde, & poſt diuturnum belli congreſſum, noſtris præualentibus, reddita eſt nauis, occiſis priùs in ea, & ſex alijs vaſis captis cum eadem, treçentis viris. Regreſsi ſunt quoque noſtri cum victoria commendanda, ducentes ſecū prædicta vaſa onuſta multis bonis, putà vino, cera, & diuerſi generis mercibus, non parum incolis profuturis.

Dux Andegauiæ coronatur in regem Neapolis.

Dux Andegauiæ coronatus ab Antipapa Auinione in regem Neapolis, circa dies iſtos carpit iter verſùs Neapolim cum magna turba dominorum Galliæ, & comite de Saueya ad deponendum Carolum, quem ſupra diximus à Papa

coro-

coronatum in regem dicti regni, & quia regina victa iure conqueſtus occupauerat regnum illud. Fertur autem dux præfatus traxiſſe cum eo tria millia hominum armatorũ, & mille baliſtarios, prȩter illos qui comitem de Saueia ſecuti ſunt, quorum numerus (vt vſu vulgari loquar) ad ſexcentas lanceas aſcẽdebat, & præter triginta galeias per mare deſtinatas, armatas optimè, & ad vſum prælij præparatas. Præmiſit autem ante faciem ſuam in Italiam gentibus quȩ in Lumbardia & Tuſcania commorantur, tres ſolemnes nuncios, ad manifeſtandum aduentum ſuum & aduentus cauſam innuens, videlicet ſe venturum ad ſuccurrendum & iuuandum ac recuperandum Ioannæ reginȩ, quam Carolus depoſuerat, regnum illud. Et hæc quidem erãt verba monſtrata de foris ad omnes dominos & communes Italiæ per nuncios ſupradictos.

Perturbationes per Londinenſes.

Londonienſes iſto tempore cæperũt vltra modũ inſoleſcere in pernitioſum exemplum vrbium aliarum. Reuera freti maioris illius anni Iohannis de Northampton authoritate ſupercilioſa, prȩſumpſerunt Epiſcopalia iura, multas dehoneſtationes inferentes, in fornicationibus vel adulterijs deprehenſis. Captas nempè mulieres in priſona quȩ vocatur dolium, apud eos primò ſecluſas incarcerarunt. Poſtremò productas ad cõſpectum publicum, deciſſa ceſarie, ad modum furum quos appellatores dicimus circumduci fecerunt in conſpectu cunctorum inhabitantium ciuitatem, præcedentibus tubicinis & fiſtulatoribus, vt latiùs innoteſcerent perſonæ earundem, nec minùs huiuſmodi hominibus pepercerunt, ſed eos iniurijs multis & opprobrijs affecerunt. Animati etenim fuerant per Iohannem VViclif & ſequaces eius, ad huiuſmodi perpetrandum in reprobationem prælatorum. Dicebant quoq; ſe abhominari curatorum non ſolùm negligentiam, ſed & deteſtari auaritiam, qui ſtudentes pecuniæ omiſsis penis à iure limitatis, & receptis nummis, reos fornicationis & inceſtus fauorabiliter in ſuis criminibus viuerȩ permiſerunt. Dicebant ſe vtique pertimeſcere ne propter talia peccata in vrbe perpetrata, ſed diſsimulata, tota ciuitas quandoque deo vlciſcente ruinam pateretur. Quapropter velle ſe purgationem facere ciuitatis ab huiuſmodi inquinamẽtis, ne fortè accideret eis peſtis aut gladius, vel certè abſorberet eos tellus. Erat autem maior eorum homo duri cordis & aſtutus, elat⁹ propter diuitias & ſuperb⁹, quoniã nec inferioribus acquieſcere, nec ſuperiorũ allegationibus ſiue monitis flecti valeret, quin quod inceperat proprio ingenio, toruo propoſito ad quemcunque finem perducere niteretur. Habebat planè totius communitatis aſſenſum ad noua moliendum, quia *Mobile verſatur ſemper cum Principe vulgus*, & quò rariùs audita vel viſa tentaret, eò auidiùs eum ſequi ad huiuſmodi negotia feſtinaret. Factumquè eſt vt curatus eorum Epiſcopus Londinenſis, veritus indiſciplinatum cum capite vulgus, & malitiam temporis, contra eos procedere non auderet. Sed & ipſum Archiepiſcopum irreuerẽter turba præſumpſit in ciuitate ſedentem impedire, cùm proceſſum fuiſſet contra quendam Iohannnem Aſton magiſtrum in artibus, & arctiſsimum ſequacem Iohannis VViclif, effractis foribus conclauis, in quo idem Archiepiſcopus ſedit cum turba theologiæ & iuris profeſſorum. Nec ſuffecêre eis iſta, quin apponeret maior ſupranominatus (adiutorio & fauore cõmunis plebis) omnes piſcarios ciuitatis ad tantam miſeriam illo anno producere, vt melioris conditionis eſſet extraneus quiſque piſcator, quàm illi qui ciuilitatem vrbis vel hæreditariè vel emptione poſsidebant. Reuera cuilibet licebat forinſeco, ſuos piſces in propria perſona infra ciuitatem vẽdere, cùm piſcarijs ciuitatis adempta facultas fuiſſet ita facere ſub magna foriſſactura, corporibus eorum nihilominùs carceri detrudendis, ſi contrauenire tentarent. Quid plura? in tantum arctauit eoſdem piſcarios vt compulſi faterentur apertè, artem quam hactenùs

exercue-

exercuerant; non eſſe artem nec pro arte computandam, aut nominandam inter cæteras artes ciuitatis, effecitquè vt qui antea ſuperiores in ciuitate fuerant, vix inferiores eſſe permitterentur. Eos autem qui per ante banniti fuerant, & quibus interdictum eſt, ne conſilijs & tractatibus ciuitatis intereſſent de cętero, ad gradum priſtinum reuocauit, quorum cōſilio & ordinationi ſubiecta eſt tota communitas cum ipſa ciuitate, qui ſtudentes quomodo quā maximè communibus complacere poſſent, & Maior eorum eis fieri valeret acceptior. Nullum permiſerunt forinſecum piſcatorem tranſire per vrbem ad differendum patriæ victualia, ſed omnes expectare fecerunt ibidem, & cōmunibus vēdere piſces ſuos, appoſito pręcio iuxta voluntatem Maioris. Cōmune vulgus igitur cernens forum vænalium emendatum, vſque ad ſydera Maiorem extollunt, & iam habentes odio conciues ſuos piſcarios, eos exterminare (ſi id oporteat & maiori placeat) ſunt parati. Sed de patria conuicina in his omnibus nihil cogitarunt, quæ de eorum abundantia ſummam patiebantur inopiam, dum nihil patriæ inferre permiſerunt. Enimuerò illis viluit præcium marinorum piſcium, patriæ autem non tantùm carum ſed omninò carum factum eſt illis impedientibus commeatum. Contigit ergo vt vndè maior vrbanorum fauorē meruit, inde maledictionem incurrit & odium totius patriæ conuicinæ. Et Londonijs quidem eo tempore res ita ſe habebant.

Terræmotus. Hac æſtate in Anglia terræmotus eſt magnus, vbi raro cernitur vel auditur, duodecimo Calendas Iunij hora nona multorum mortaliū corda deterrens. In Cantio tamen vehementiùs terra tremuit, in tantum vt eccleſias quaſdam concuteret, & dirueret ſolo tenùs. Secutus eſt & alius terræmotus nono Calend. eiuſdem menſis ſummo mane ante ſolis ortum, ſed non ita terribilis ſicut prior.

Cardinales perterriti à Romanis. Romani eo tempore ſeditioſi & inquieti inſurgere contra Papam & Cardinales cæperunt, & tantum terrorem Cardinalibus incuſſerunt, vt penè fugerent vniuerſi, vel diuerticula quærentes & latebras, quibus ſaluari poſſent à facie furoris crudelis & indiſciplinatæ plebis. Sed dominum Papam in ſua iuſtitia confidentem & adiutorio ſperantem altiſsimi nō plebs armata, non clamor horribilis, non diſcurſus inordinatus vulgi perterruit, quin confidenter aſſumpta cruce ſua manibus egrederetur ad eos, huiuſmodi verba faciens ad eoſdem: Quid eſt (inquiens) filij, quid molimini, ſubuertere nitimini amicos veſtros? Quid in vos peccauit Collegium fratrum meorum? quare exarſit ira veſtra in eos qui vos diligunt? aut certè ſi me quæritis, cur moramini caput meum tollere? Ecce caput in manibus veſtris eſt, ſi placet tollite vt pax reformetur: ſi tamen hoc opus habetis. Videntes autem Romani tantam in viro conſtantiā, tanquam telo trabali percuſsi, cuncti protinùs corruerunt ad terram, indulgentiam implorantes flebiliter de commiſsis, & paternam benedictionem humiliter poſtulantes. Quibus dominus Papa (eleuata manu) libenter benedictionem impartitus eſt, monens vnumquemque cum pace ad propria remeare; & à talibus, tumultibus & ſeditionibus impoſterùm temperare. Qui parentes paternis monitionibus, non ſine grandi miraculo, depoſita ſuæ feritatis malitia, ad propria ſunt reuerſi.

Papa confirmat Iohannem Tymworth in Abbatē ſancti Edmundi, ſed nō ſine pecunia Dominus Papa ſub iſtis temporibus poſtquam diſtuliſſet per amplius quàm biennium electionem factam de Iohanne Tymvvorthe apud Burye confirmare, tandem regalibus & procerum literis pulſatus frequentibus, Edmundum Bromfielde (cui contulerat Abbathiam de Bury) tranſtulit ad Abbathiatum cuiuſdam monaſterij in VVaſconia: ſi tamen regi placuerit eundem Edmundum à diutina quam pertulerat carceris cuſtodia liberare. Iohan-

ui verò Tymvvorth non confirmando electionem de ipſo factam, ſed per prouiſionem conceſsit Abbathiam, ita duntaxat vt ſolueret Romanæ Curiæ duplicis vacationis cēſum, videlicet pro Iohanne Brinclee & Edmundo Bromefield, & ita videbatur nouiſsimus error eſſe peior priore. Fratres tamen monaſterij tamdiu paterno deſtituti ſolatio, ad hanc formam conſenſerunt, non conſiderātes quòd eundem Edmundum priùs prouiſionaliter eis datum abegerant, & quanta pro tuitione cauſæ ſuæ profuderant, ne videlicet electio facta per eoſdem locum non haberet. Regi verò regioq; conſilio non placuit iſta forma papalis collationis, tum quia credebant electiones in futurum faciendas per eandē ſi admitteretur periclitari, tum quia turpe videbatur eis flecti de cauſa, quātam diu dictante conſcientia defenderant ſtudio pertinaci. Et ita videbatur amor iuris & æquitatis dilectio inter monachos quodammodò dormitare inter ſęculares & laicos vigilare. Hoc anno menſe Decembri ſtella cometa apparuit in occidente amplius quàm per quindenam.

Richardus Scrop miles priuatur officio Cancellarij.

Dominus Richardus Scrop miles, quem ſupra docuimus per regni communitatem & aſſenſum dominorū electum in regni Cancellarium, per dies iſtos deijcitur de officio Cancellarij, quod laudabiliter adminiſtrauerat & prudenter. Cauſa deiectionis eius extitit pertinax reſiſtentia regię voluntati, qui deſiderabat ſemetipſum exinanire vt forinſecos exaltaret. Enimuerò poſt mortem Edmūdi de Mortuomari comitis Marchię, aliorumquè dominorum qui nuper in fata conceſſerant, accedentes ambitioſi, tam milites quàm armigeri & inferioris gradus famuli ad regem, poſtulabant ab eo terras certas, & dominia mortuorū ſibi concedi, pro tempore quo de regni conſuetudine rex deberet ea in manibus retinere. Quibus rex vtpote puer nihil moratus, poſtulata conceſsit, & mittens eos ad Cancellarium, iuſsit vt eiſdem chartas ſigillo magno ſignatas contraderet iuxta arbitrium voluntatis eorum. Cancellarius autem qui cupiebat ardenter regni profectum, regis quoque commodum, negauit eis planè petita. Aſſerens regem ære alieno multum prægrauatum, opus habere talia contingentia penes ſe detinere, vt per ea debita ſua poſsit in parte debitoribus reſtituere. Ipſos autem qui nouerūt quibus debitis rex obligatus erat, non eſſe fideles regi, dū magis ſuę cōſulerent auaritiæ, quàm vtilitati regiæ, emolumenta talia poſtulantes, & priuata commoda publicis neceſsitatibus prępponentes. Quapropter deſiſterent ab huiuſmodi poſtulationibus, & contenti eſſent ſuperioribus regis largitionibus quæ ſatis erant competentes eis. Scientes, proculdubiò ipſum nullas chartas confirmatorias eiſdem facturum aut ſigillaturum de huiuſmodi regis donationibus, qui nondum pueriles annos exceſſerat, ne fortè malas ab eodem grates reciperet in futurum.

Richardus Scrop ſigillū regi dat.

Igitur reuerſi qui à Cancellario talia venerant petituri, renunciant regi obſtinatum eſſe animum Cācellarij, & nihil eum velle facere regis ad imperiū, ſed contemnere potiùs regale mandatum, regem cum ſeueritate debita, tam effrenatam inobedientiam debere celeriter coërcere, aut citò futurum eſſe, vt regis honor vileſceret apud ſuos & imperium non valeret. Rex ergo qui ſapiebat vt paruulus, plus attendens delatorum falſas machinationes quàm ſui Cancellarij fideles allegationes, in furoris ſpiritu mittit, qui ſigillum ſuum expeterent ab eodem & ſibi deferrent. Et cùm iterum atque iterum miſiſſet Rex per ſolemnes nuncios vt ſigillum ſibi remitteret, Cancellarius ita reſpondit, ſigillum (inquit) paratus ſum reſignare, non vobis, ſed ipſi qui mihi illud ſeruandum tradidit, nec erit medius portitor inter me & illum, ſed ego reſtituam illud manibus ſuis, qui mihi proprijs non alienis manibus commiſit illud. Et ita pergens ad regem, ſigillum quidem retradidit, & ſe fidelem regi (ſicut hactenùs) fore repromiſit.

Officiarium

Officiarium tamen ſe futurum ſub illo impoſterùm denegauit. Et ita rex recepto ſigillo, multis diebus quicquid libuit faciebat, donec magiſter Robertus Braibrook Londonienſis Epiſcopus officium Cancellarij ſuſcepiſſet. Audiẽtes igitur non ſolùm magnates regni, ſed & ipſa communitas, regem contra regni cõſuetudinem, Cancellarium depoſuiſſe captioſè, quem tota regni nobilitas cum ſuffragio totius vulgi delegerat, indignati ſunt valdè. Nemo tamen audebat aliquid palam loqui de materia propter malitiam regi aſsiſtentium, & ipſius regis irrationabilem iuuentutem. Et ita regis regniq; commoda ſubpeditata ſunt à facie inſipientiæ regis, & à malitia inhabitantium cum eodem.

Conſpiratio inter homines de Northfolcia.

Circa feſtum beati Michaêlis Archãgeli, quidam in Northfolcia dæmone agitati, quos non caſtigauerant aliena pericula, mortes aut tormenta non terruerant aliorum, facta conſpiratione congregauerunt iniquitatem ſibi, & firmiter ſtatuerunt (ſi fortuna faueret) Epiſcopum Norvvicenſem, & cunctos maiores patriæ interceptos inopinatò necare, & (vt maiori fulcirentur potentia) nundinas apud ſanctam Fidem adire latenter decreuêrunt, & cunctos cõgregatos ibidem cogere, vel in ſua vota iurare, vel ſine dilatione trucidare. Quibus ad effectum productis, cogitauerunt occultè præoccupare Abbathiam ſancti Benedicti de Hulmo, quòd fortis munitio videbatur eis futura ſi aliquid periculi contra eoſdem perfidos immineret. Sed hæc omnia antequam ad effectum perduci poſſent compreſſa ſunt, vno de coniuratis prodente conſilium reliquorum, vndè contigit, vt inopinatò caperentur conſpiratores, & dignam malitiæ ſuæ apud Norvvicum ſubirent pœnam, capitibus amputatis.

Parliamẽtum ad quod venerunt Flandrẽſes.

Circa idem tempus vocati ſunt ad Parliamentum (prout moris eſt) maiores regni & quorum intererat de conſuetudine intereſſe. Ad quos venerũt maiores de Flandrenſibus, miſsi de Flandria per conciues ſuos, ad ſupponendum ſe & terram ſuam domino Regi Angliæ eorum domino naturali, ſcilicet Comite Flandriæ abdicato. Et quoniam minus ſufficiens eſſe videbatur iſta legatio, remiſsi ſunt ad reducendum cum eis quoſdam de ſingulis villis Flãdriæ, qui maioris reputationis eſſent & famæ, de quibus meritò conſtaret, quòd poteſtatem haberẽt tractatum huiuſmodi facere, & pactum firmare ſuper pręmiſsis. Quorũm aduentum ſimul & petitiones ac reſponſa quę ceperunt, cùm locus & tempus ſe ingeſſerint, deſcribemus. In iſto parliamento maior Londoniarum cum magna parte communitatis, facta ſuggeſtione regi & conſilio de fraude ac deceptione quã (vt aſſerebat) exercuerant piſcarij in diſtractione victualium, impetrauerunt, ne de cætero vllus eorum vel reliquorum qui victualia diſtrahãt, putà vinum, carnes, aut qui de numero ſunt apothecariorum elegantur in maiores ciuitatis. Et ita indies elaboratum eſt per Maiorem, ne vnquam piſcarij occaſionem poſſent habere ad gradum priſtinum aſpirandi, adempto ipſis tantæ dignitatis honore. Conſiderans inſuper Maior domini Iohannis Philpot authoritatem in ciuitate plurimùm pręualere, & cognoſcens quòd amicus erat his quibus Maior ipſe inuidebat, abdicari fecit eum ne de cætero tractatibus ſecretis ciuitatis & conſilijs intereſſet, virum videlicet qui plus cunctis pro libertatibus ciuitatis laborauerat & honore. Alios autẽ (vt pręmittitur) qui quondam falſi reperti fuerant, & propter hoc abdicati, ad tractatus vrbis & conſilia reuocauit, *Dans veniam Coruis, vexans cenſura Columbas.*

Bulla papalis epiſcopo Norwicenſi directa.

Epiſcopus Norvvicenſis dominus Henricus le Spencer parùm ante iſtud tempus receperat bullas à domino Papa ſibi directas ad cruce ſignandum quoſcunque volentes cum eo proficiſci in Franciam ad deſtructionem Antipapæ, qui ſe Clementem appellauit, & ſanctificandum bellum contra quoſlibet adhærentes ſibi. Quas bullas, quia ei magnam contulerant poteſtatem, fecit in par-

liamento

liamento publicari & earum exemplaria fecit dirigi circũquaq;, & in oſtijs eccleſiarum, & in pratis monaſteriorũ publico cõſpectu iuſsit affigi. Bullam prætereа quam Papa ſibi miſit, & ius ſuum & iniuriam quam irrogauerant ei aut Papales declarantẽ publicauit ibidem, cuius tenorem non de verbo ad verbum, ſed effectum præſentibus inſeremus.

Bulla Papalis, in qua Papa conquæritur de filijs quos exaltauerat Romana Eccleſia, qui verſa vice conati matrem ſuam viperinis conatibus laniare. Vndè dominus Papa de ſuorum confratrum conſilio, decreuit exurgere contra eos & adhærẽtes eis & fauentes, qui colligationes, conſpirationes & machinationes diuerſas facientes in Eccleſia Dei, ſchiſma & diuiſionem ponere, & ciuitatem Anagniã, & caſtellũ ſancti Angeli de vrbe, & nonnulla alia caſtra, terras & loca Paſchalia occupare præſumpſerunt, & inſuper venire fecerunt ad ciuitatem & alias terras prouinciæ ſuæ Campaniæ violenter occupandas multitudinem gentium, armigerorum, quæ Britones, Vaſcones nuncupantur, qui ibidem plura homicidia, ſacrilegia, rapinas, depopulationes, & alia mala ac damna & ſcelera perpetrarunt. Et cùm exhortaſſet eos vt ad cor redirent per Petrũ epiſcopũ Portuenſem aliosq; duos Cardinales, & multos honorabiles & probos viros, ac etiam per litteras ſuas iteratis vicibus, & ipſi nihilominùs contempſiſſent eius monitis obedire, quem dudum in vrbe per ipſos & alios ad quos ſpectabat in Papam elegerant, ac debitis & conſuetis ſolennitatibus obſeruatis inthronizauerant ac publicè coronauerant, & quem tanquam Papã ſummum pontificem in miſſarum ſolennijs & conſiſtorijs publicatis & priuatis conſulendo, & ordinando de ſtatu Romanę Eccleſiæ, ac reipublicæ, per plures dies tractauerant, recipiendo ab eodem eccleſiaſtica ſacramenta, ac dignitates, ac beneficia eccleſiaſtica pro ſe & alijs ab eo impetrando, diuerſos libellos diffamatorios fecerunt, & illos ad diuerſos prælatos & mundi principes tranſmiſerunt, per quos aſſerebant eum nõ verum Papam fore, ac multa alia & enormia de ipſo dicere præſumpſerunt, & tandem cũ quibuſdam alijs quos cum eorum ſuggeſtionibus ad eorũ impiũ propoſitũ attraxerant, cõgregati in domo iniquitatis filij Honorati Caietani, olim comitis Fundorũ, cũ ipſius Honorati auxilio & fauore, Robertũ olim Baſilicæ. 12. Apoſtolorũ vulgariter dictũ Gebenenſem, Iohannes Carter ſancti Clementis vulgariter dictus, maioris mõnaſterij præsbyter cardinalis, & Petrus olim Tarter ſancti Euſtachij diaconus Cardinalis, temerè eligendo Antipapam fecerunt, ipſumq; auſu ſacrilego Papam nominare pręſumpſerunt & præſumunt. Ipſeq; Robertus ſe Papam nominare auſu temerario non erubuit. Præterea cũ etiam iniquitatis alumnus Petrus olim Archiepiſcopus Arelatenſis, & camerarius eiuſdem domini Papæ, diabolico ſpiritu inſtigatus, de vrbe prædicta (vbi cum eo erat) abſq; licentia ſua, & quaſi furtiuè receſsit, & de Camera Papæ quamplura iocalia & alias res magni valoris & præcioſa, ad dominum Papam & Romanam Eccleſiam pertinentia, ſecum aſportauit, & ad dictam Ciuitatem Anagniam ſe conferens, cum prælatis ſceleratis diuerſas conſpirationes & colligationes ordinare & facere, & ad conducendũ dictas gentes, armigeros, ad dictã Ciuitatem Anagniam, conſilium, auxilium & fauorem præbere. Et tam ipſi, quàm prohibitionis filij, Iacobus olim Patriarcha Conſtãtinopolitanus, Nicholaus olim Archiepiſcopus Cenceníen. Petrus olim Vrbinas, Petrus olim Axutis Flaſton. Iohannes olim Gebenenſis, & Franciſcus olim Gaiciens. Epiſcopi, Bertrandus Raſim olim clericus Camerę Apoſtolicæ, & Matellus Caſillij olim rector Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Pediſgriptæ propè Neapolim: ac etiam iniquitatis filij, Honoratus prædictus, Anthonius olim Comes Caſertan. Franciſcus de Vico olim pręfectus

Effectus prædictæ Bullæ.

fectus vrbis, Iohannes de Malaſtrete, Nicholaus Spinellus de Iumenatio, aliàs dictus de Neapoli, Silueſter Bude, Bernardus de Laſala milites, & Guilhonetus de Laſala domicellus præfato Roberto adhærere, credere, ac fauere, & eum Papam prædicare, & prædicari facere non verentur. Ipſumquè dominum noſtrum Papam non fore Papam nec Romanum pontificem, eorum falſis & confictis mendacijs aſſeuerant, ac Franciſcus de Vico ciuitatẽ domini Papæ Viterbienſem, & Iohannes de Malaſtrete, Silueſter Bernardus, Petrus de Laſaga, & Guilhonetus, cum eorum complicibus, dictam ciuitatem Anagniam, & alias terras Papę occupare, & occupãtibus fauorem prębere præſumpſerunt, crimen hæreſis, ſchiſmatici, læſæ Maieſtatis, & apoſtaſiæ damnabiliter incurrendo. Cumquè huiuſmodi exceſſus & ſcelera eſſent adeò notoria, quòd nulla poſſent tergiuerſatione celari, Dominus Papa ad maiorem certitudinem eorundem, Iohanni titulo Sanctę Sabinæ, & Gulielmo titulo Sancti Euſebij præsbyteris Cardinalibus ſucceſsiuè, & indiuiſim commiſit vt ſe de prædictis informarent, qui informationem huiuſmodi per eos debitè receptam domino Papę in conſiſtorio retulerunt, prædicta exceſſus & ſcelera fuiſſe, & eſſe notoria, & eſſe manifeſta. Et tandem dominus Papa nequiens abſque graui offenſa Chriſti, & remorſu conſcientiæ tot & tantos exceſſus amplius tolerare, aduerſus præfatos ſceleratos viros in virtute altiſsimi de dictorum fratrum conſilio (vt præmittitur) exurgere dignum duxit, & contra ipſos procedere iuſticia mediante. Ipſis igitur ad hoc legittimè citatis, & alijs debitis iuris ſolemnitatibus obſeruatis per Papalem diffinitiuam ſententiam, decreuit & declarauit prædictos Robertum, Iohannem, Geraldum, Petrum, olim Cardinales, necnon Iacobum olim Patriarcham, Petrum olim Arclatenſem. &c. fuiſſe & eſſe ſchiſmaticos, & contra Papam conſpiratores, & blaſphemos, & tanquam hæreticos puniendos, & reos criminis læſę maieſtatis, ipſosquè pariter excommunicatos & anathematizatos, & incidiſſe in pœnas & ſentẽtias tam à iure quàm ab homine in talia perpetrantes inflictas & promulgatas. &c. Ac etiam declarauit dictos Robertũ. &c fuiſſe, & eſſe depoſitos, & ab omnib⁹ beneficijs eccleſiaſticis quibuſcunque fuiſſe & eſſe priuatos & inhabiles, & inhabilitauit etiam ad habenda. Declarauit etiam prædictos Patriarcham, & Archiepiſcopos, & Epiſcopos depoſitos ab omnibus dignitatibus Pontificalibus. &c. Necnon prædictum Honeratum. &c. depoſuit dominus Papa ab omnibus dignitatibus & honoribus, & gradu militiæ, & cingulo militari. Priuauit, ac etiam declarauit tam prædictorum olim Cardinalium, quàm etiam omnium aliorum ſuperiùs nominatorum bona & immobilia, ac iura & iuriſdictiones fuiſſe & eſſe confiſcata, & perſonas eorum deteſtabiles fuiſſe, & eſſe exponendas, & eas expoſuit à Chriſti fidelibus capiendas, vt ſic captæ, ſi abſque eorum fuga & euaſionis periculo fieri poſſet, eidem Papæ indilatè tranſmitterentur, alioquin arctis carceribus traderentur, & ſub fida cuſtodia detinerentur, donec aliud ſuper hoc ipſe mandaret. Credentes prærerea, receptatores, & defenſores eorum, & fautores excommunicationis ſententia innodauit, abſolutionem ipſorum prærerquam in mortis articulo Romano Pontifici reſeruata. Decreuit inſuper, quòd quicunque aliquem ipſorum ſcienter præſumerent Eccleſiaſticę tradere ſepulturę, excommunicationis ſententię ſubiacerent, à qua abſolui pręterq̃ in mortis articulo nõ poſſent, niſi priùs proprijs manibus extumularent, & procul eijcerent ab Eccleſiaſtica ſepultura corpora eorundem. Et ſubſequẽter inhibuit omnibus Chriſti fidelibus &c. ne in locis ſuis aliquem prędictorum ſcienter reciperent, ſeu eis ad illa loca in quibus prædicti damnati vel aliquis illorum habitarent, vel moram traherent, blada, vinum, carnes,

pannos

pannos, ligna, vel vlla victualia, ad eorum vſum vtilia, portare, mittere, ſeu portari, mitti, aut deferre præſumerent, ſi hoc prohibere poſſent. Prohibuit inſuper dominus Papa ne quis impedire præſumeret quouiſmodo, quo minùs prædicti Robertus. &c. caperentur, detinerentur, & ad eum tranſmitterentur: præcepit quoque, vt quilibet auxilium præſtaret ad captionem eorundem. Qui verò contra præmiſſa facerent, ſeu qui præfatum Robertum qui ſe Clementem Papam nominat, ſcienter Papam nominarent, vel tenerent, vel ipſum Papam crederent vel prædicarent, ſi perſona ſingularis, excommunicationis, ſi verò communitas vel vniuerſitas eſſet vt interdicti ſentẽtias incurrerẽt, & ciuitates ac terræ eorum aliorum carerent commercio ciuitatum, locorum atque terrarum, ac ciuitates ipſæ ſe noſcerent pontificali dignitate priuandas, & quòd huiuſmodi excommunicationis ſententia nullus ab alio quàm à Romano pontifice (præterquam in mortis articulo) abſolui, nec interdictũ huiuſmodi per alium poſsit quàm per eundẽ pontificem Romanũ relaxari. Inhabilitauit inſuper omnes qui à præfato Roberto quælibet beneficia acceptarent. Dedit deindè pręfato Norvvicenſi Epiſcopo poteſtatẽ publicandi per ſe vel per alios omnia pręmiſſa, & cõtra præfatos damnatos procedẽdi. &c. Conceſsit præterea dominus Papa omnibus verè pœnitentibus & confeſsis, qui pręfatũ Robertum Antipapam & alios damnatos prædictos, & eorum complices expugnabunt in perſonis proprijs vel alienis, & ſuper hoc per vnum annum incipiendum, à die quo Epiſcopus Norvvicenſis duxerit ordinandum continuè, vel interpolatum in executione huiuſmodi laborabunt, Eccleſiæ ſequendo vexillum tam clericis quàm laicis, & eis inſuper qui eis duntaxat expenſas iuxta quantitates & facultates ſuas deſtinabunt, vel Epiſcopo, vel alteri deputando per eum miniſtrabunt ſufficientia ſtipendia, & deſtinare valeat idoneos bellatores per dictum tẽpus bellaturos & moraturos ibidem, illam indulgentiam quæ concedi conſueuit, proficiſcentibus in ſubſidium terræ ſanctæ.

Priuilegia cõceſſa à Papa epiſcopo Norvvicenſi pro executione præmiſſorum.

Priuilegia per ſanctiſsimum in Chriſto patrẽ, & dominũ Vrbanum diuina prouidentia Papã ſextũ domino Henrico Norvvicẽſi epiſcopo cõceduntur. In primis quòd dictus Epiſcopus poſsit exequi capitalia contra Antipapam, & ei adhærentes, fautores, & conſiliarios vbicunq; locorũ cum manuforti. Item habet poteſtatẽ publicandi proceſſus contra Antipapã, & ei adhęrentes, & quoſcũque alios per dictum dominũ Romanũ pontificem cõtra ipſos & ipſorũ ſingulos fulminatos. Item habet poteſtatem inquirẽdi ſummariè, & de plano de omnibus & ſingulis ſchiſmaticis, & ipſos incarcerãdi, & ipſorum bona mobilia & immobilia cõfiſcandi. Itẽ habet poteſtatẽ priuandi laicos ſchiſmaticos quibuſcũq; officijs ſecularibus, ipſaq; officia conferẽdi alijs perſonis idoneis. Itẽ habet poteſtatem priuandi & priuatos declarandi quoſcunq; ſchiſmaticos clericos in hac parte, ipſorum beneficia, cũ cura vel ſine cura dignitates, perſonatus, vel officia conferendi alijs perſonis idoneis. Item habet poteſtatem in perſonis exemptis, laicis & clericis, ſecularibus & regularibus, etiam ſi fratres fuerũt de ordine mendicantiũ, ſeu pręceptores, aut aliarum profeſsi domorũ, vel hoſpitalis S. Iohãnis Ieroſolomitanæ, aut beatæ Mariæ Theutonicorũ, vel cuiuſcũq; aliorũ ordinũ profeſſores. Itẽ habet poteſtatẽ diſpẽſãdi cũ quibuſcũq; clericis ſecularibus beneficiatis cũ cura vel ſine cura, etiã dignitatibus, perſonatus, vel officia habẽtibus, etiã regularibus exemptis vel nõ exemptis, quòd ipſorũ ſinguli poterunt ſecum abeſſe de ipſis beneficijs, dignitatibus. &c. ſub vexillo crucis ſine licẽtia ipſorũ pręlatorũ obtenta, cũ integra perceptione fructuũ beneficiorum ſuorum, ac ſi perſonaliter reſiderent. Item conceditur omnibus tranſeuntibus ſuis proprijs ſumptibus & expenſis, vel etiam alicuius expenſis plena remiſsio pec-

 catorum,

catorum, & tot priuilegia conceduntur ſecum tranſeuntibus in terræ ſanctæ ſubſidium. Item illi qui proprijs bonis & facultatibus miniſtrabunt ſufficientia ſtipendia idoneis bellatoribus iuxta diſcretionem dicti domini Epiſcopi vel alterius deputandi per eum, licèt ipſimet perſonaliter non interfuerint in executione negotij prędicti, conſimilem habebunt remiſsionem peccatorum, vt ſupra, & indulgentiam, ſicut ſecum perſonaliter intereſſent. Item huius remiſsionis ſunt participes omnes, qui ad expugnationem dictorum ſchiſmaticorum dicto Epiſcopo de bonis ſuis congruè miniſtrabunt. Item ſi aliquem ſequendo vexillum per iter arreptum mori contigerit, vel interim ipſum negotium cōgrua terminatione compleri integrè percipiet ipſam gratiam, & erit particeps indulgentię & remiſsionis memoratæ. Item habet poteſtatem excōmunicandi, ſuſpendēdi, interdicendi qualcunq; perſonas rebelles, ſeu impendientes ipſum exercere poteſtatē ſibi cōmiſſam, cuiuſcūq; dignitatis, ſtatus, gradus, præhemineutiæ, ordinis, loci, conditionis extiterint, etiamſi regali, aut reginali, aut imperiali, ſeu quauis alia Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate. Item habet poteſtatem compellendi quoſcunq; religioſos, etiam de ordine mēdicantium profeſſores, ſi ſibi videbitur expediens deſtinare ſeu tranſmittere pro executione prædictorum.

Mandatum Epiſcopi Norvvicēſis clericis & rectoribus ad publicandū bullam prædictam.

Henricus permiſsione diuina Norvvicēſis epiſcopus, ſedis apoſtolicæ nūcius, dilectis nobis in Chriſto omnibus & ſingulis rectoribus, vicarijs & capellanis parochialibus per ciuitatem & diœceſ. Eborac. conſtitutis, ſalutem in domino. Licèt vobis omnibus ſingulis authoritate apoſtolica in domino exhortauimus, & diſtrictè præcipiendo mandauimus, quatenùs veſtris parochianis cruciatam nobis cōmiſſam & eius virtutem pro tempore & loco magis oportunis publicaretis, cuius ſuſtētatores, fautores, & auxilatores, ſecundū noſtram ſeu noſtrorū deputatorum diſcretionem plena conceditur remiſsio peccatorum, & vltra hoc ſalutis æternæ pollicetur augmentum, prout in litteris Apoſtolicis per totam Angliam legitimè publicatis pleniùs continetur. Et quia ex relatione fide dignorum facta ſentimus, quòd exhortatio noſtra & mandatū nullum aut modicum ſortiuntur effectum, maximè (vt creditur) propter negligentiam curatorū in diminutionem fidei catholicæ, & periculum animarum quę faciliter conſilio & exhortatione veſtra pręfata priuilegia, & gratiam conſequi potuerunt ſempiternā. Quapropter nos animarū ſalutem & profectum affectantes, ne huiuſmodi gratiæ ſpiritualis & inſolitę præcioſum munus, ſeu veſtra poteſtas aliquē parochianū veſtrum quantum in nobis eſt lateat in futurum. Nomina autē ſingulorum parochianorū veſtrorum ſcribi faciatis, ſummas & donationes ſoluētium ſuper ipſorum nomina ſignando, & non ſoluentes de diebus in dies quociens quando plus expedit, non ſolùm diuites ſed pauperes ad ſimilitudinē pauperculæ viduæ, ſanos, & valetudinarios maximè in confeſsionibus prudenter tractetis & inducatis, vt huiuſmodi ſancto viagio in deſtructionem & exterminium hęreticorum modernorū manus apponāt adiutrices, vt meriti & pręmij in hac parte indultorum valeant eſſe participes, & vos ex hoc ab onere curę veſtræ plurimū releuari. Inſuper huius viagij ſancti perturbatoris, ſeu noſtris mādatis veriùs apoſtolicis rebelles ſchiſmatis moderni fautores citetis, ſeu citet aliquis veſtrū peremptoriè, quòd certo termino per vos vel aliquem veſtrum pręfigendo, compareāt perſonaliter coram nobis, vel cōmiſſarijs noſtris in eccleſia cathedrali ſancti Pauli Lōdonienſi, oſtenſuri & propoſituri pro termino pręciſo, & peremptorio, quare cenſuras contra talia perpetrātes fulminatas pronūciari non debeāt, incidiſſe vlteriuſq; facturi & recepturi quod iuſtitia ſuadebit, de nominibus & quantitate eleemoſinam in hac parte conferentium necnon de

diebus citationis veſtræ, modo & forma eiuſdē nos vel noſtros cōmiſſarios diſcretè & prudēter certificetis, ceu certificet aliquis veſtrū, de quibus omnibus & ſingulis, & cuiuſlibet veſtrā cōſcientiā oneramus, vobis in virtute obedientiæ qua ſedi apoſtolicæ tenemini firmiter iniungētes quatenùs præſentes literas noſtras inter parochianos veſtros publicatas copijs penes vos retētis, ipſas ad curatū proximū in diœc. præfata celeriter tranſmittatis. In cuius rei teſtimoniū ſigillū cruciatę quo in hac parte vtimur præſentibus appoſuimus. Dat. in hoſpitio noſtro apud Charyngu iuxta VVeſtmonaſterium. 9. die mēſis Februarij. Anno domini milleſimo trecenteſimo octuageſimo ſecundo, & conſecrationis noſtræ tertio decimo.

Authoritate Apoſtolica mihi in hac parte cōmiſſa te A.B. ab omnibus peccatis tuis ore cōfeſsis, & corde contritis, & de quibus confiteri velles, ſi tuę occurrerent memorię abſoluimus, & plenariam tuorum peccatorū remiſſionem indulgemus, & retributionē iuſtorum ac ſalutis æternæ pollicemur augmentū, & tot priuilegia quæ in terræ ſanctæ ſubſidium proficiſcentibus conceduntur tibi concedimus, ac Eccleſiæ vniuerſalis ſynodi, & Eccleſiæ ſanctę catholicæ orationum & beneficiorum ſuffragia tibi impartimur. *Forma abſolutionis.*

Vix parliamento terminato lugubria noua feruntur è Flandria de ſolutione obſidionis villæ de Ovvdenarde, & de morte Philippi de Nartfelde, & confuſione magna Flandrenſium per bellū Britonum & Francorum. Enimuerò rex Frāciæ cū omni militia ſuæ terræ, & quibuſcūq; quos poterat de exteris regionibus in auxiliū euocare, Flādriā eſt ingreſſus, quibus Gandauēſes incunctanter obuiā exierūt, ſperantes in auxilio ſociarum ciuitatū & villarum Flandriæ, quod fuit eis cauſa magnę ruinæ. Reuera cùm ad bellum peruentū eſſet, & iam inclinari cœpiſſet ſtatus belli, de parte Francorū ſuperuenit multitudo maxima de villa de Burges & partibus adiacentibus, quaſi ad auxiliū ferendum Gandauenſibus, quem tamē eoſdem prodere cogitabat. Igitur Gandauenſes nihil doli metuentes, ſed inſtanter & animoſè pugnātes, cōciues proprij de Burges aggreſsi ſunt à tergo hoſtibus afferentes auxilium, & illis ante, iſtis retro cædentibus Gandauenſes inopinatò perterriti, pugnandi animos dimiſerunt, ſicquè factum eſt, vt leui negotio vincerentur, occiſis in eo bello viginti quinque millibus Gandauenſium & ſociorum. *Solutio obſidionis villæ de Owdenarde cū magna cōfuſione Flandrenſium.*

Hoc ergo bellum Francis animum attulit, & Gandauenſibus ademit ſpē reſiſtēdi, donec iteratò nouo ſuffragio fulti, vel in Francos vel in patriotas iniurias ſuas vlciſci valerent. Gandauenſes idcirco compulſi fugere, propriam villam petierant, ſed iniuſtitiam deficientium ſociorum mox vltio iuſta ſecuta eſt. Nam Burgenſes & cæteri eorum complices qui malitioſè ſuos prodiderant, quos adiuuiſſe debuerant, ſubitò ſenſerunt ſemetipſos in grauibus miſerijs cōſtitutos. Quia Gallici nullam fidem aut gratiam illis pro tali facto debentes, ingreſsi villam de Burges, & omnes alias villas prouincię expulerunt è ſuis proprijs laribus, proditores, & quęq; pręcioſa diripientes ad Gallias tranſmiſerunt, & ipſos proditores vectigales eſſe regi Franciæ ſtatuerunt. Itaquè factum eſt, vt conditio Gandauenſium ſuperatorum multò melior eſſet quàm Burgenſiū proditioſè victorum. Quia illis & propria ciuitas libertaſquè remanſit, iſtis nihil omninò neque ciuitas, neque libertas, nec poſſeſsiones remanſerunt. Superauerant vtique Burgenſes, ſi nō deſertis ſocijs opem tuliſſent Gallicis, Francos à direptione rerum ſuarum temperaturos poſt victoriam. Sed ſecùs accidit quàm ſperabant. Nempè Gallici ex inſperato omnes villas & loca eorum qui eis deteſtandum tulerunt auxilium, armatis hominibus munierunt, & inter eos degentes ipſos diris ſeruitijs oppreſſerunt. Senſit & Anglia huius in- *Galli villanos de Burges è ſuis laribus detrudunt.*

commodi graue damnum. Nam ſicut per antea in conflictu inter Gandauenſes & Burgenſes, Mercatores Anglici ſunt ſaluati, & in rebus ſuis nil mali paſsi: ita verſa vice modò præualentibus Gallicis, externis mercatoribus cunctis impunitate gaudentibus, ſolummodò Anglicorum bona direpta ſunt, & Regis Francorum vſibus confiſcata, occiſis apprentitijs Anglicis obuiam illis factis. Igitur in Anglia his auditis rumoribus, nuncijs de quibus ſupra retulimus redeundi timor incutitur, & ipſorum reſponſum ad tempus ſuſpenditur, donec Conſilium Regium tempus plus conueniens ipſis non ſolùm reſpondendi, ſed & opem ferendi prouidiſſet.

Crudelitas regis Franciæ in Pariſianos ſibi reſiſtentes.

His ita ſe habentibus in Flandria, regreſſus eſt Rex Franciæ arrogans & ſuperbus Pariſius pro victoria memorata, ſed tamen in patria propria reperit reſiſtentes. Communitas ſiquidem Pariſiorum portas claudere, muros munire contra eum, & arma ſumere moliebatur. Statuit ergo rex violenter (collecta multitudine obſidentium) Ciuitatem effregiſſe. Sed tamen viſa numeroſitate intus repugnantium, diuertit ab hoc propoſito, & loquutus eſt eis verba pacifica in dolo, & crediderunt ei, permiſeruntquè intrare cum omni turba ſecum eſſentium bellatorum. Aſtu itaq; ciuitatem ingreſſus, illicò rupit pactum, & mentitus eſt eis, faciens nobiliores vrbis contemptibiliter compræhendi, & quoſdam ex eis ſuſpendi, quoſdam decollari. Eis verò qui arma tulerant contra eum, brachia dextra abſcindi, & in ſignum opprobrij ſempiterni, ad illorum colla ſuſpendi fecit ipſa brachia amputata. Omnes autem portas vrbis fecit dirui præter portam Sancti Antonij, in qua Rex ipſe poſſidet domicilium ſpeciale. Ipſam verò Ciuitatem omni armatura & vaſis bellicis ſpoliauit, ne habitatores illius vel minimā occaſionem habere poſſent in poſterùm rebellandi. Inſuper & noua grauiaq; tributa illis impoſuit, violenter (ſi nollent voluntariè) exigenda. Et hæc quidem Pariſius geſta ſunt.

Comes Cantebrigiæ rediit è Portugalia.

Dominus Edmundus Cantebrigiæ Comes, domini Regis auunculus, & quos ſupra docuimus miſſos Portugaliam, hoc tempore poſt expertam maris ſæuam fortunam, & quorundam bonorum amiſsionem, Angliam redierunt. Miſsi ſiquidem (vt diximus) fuerant ad ferendum auxilium regi Portugaliæ contra Baſtardum Hiſpaniæ, qui ſe regem dixit, quiquè multis iniurijs affecerat regem Portugaliæ, & penè contriuiſſet, ſi non iuuamen ex Anglia ſibi maturiùs adfuiſſet. Poſt annalem moram noſtratum in regno Portugaliæ, & plures irruptiones in Hiſpaniam, & quarundam munitionum captionem, placuit Hiſpanis hoſtiliter campum petere contra Regem Portugaliæ, & exercitum Anglicanum. Nec ſegniùs rex cum noſtratibus illis occurrit, pugnaturus (ſi fortuna permitteret) & vt ſperabatur victor futurus, Cuius animoſitatem ſimul & noſtrorum probitatem timentes Hiſpani, tractare cum rege Portugaliæ petierunt, ita duntaxat, ne Comes Cantebrigiæ aut vllus Anglicus ſuis conſilijs intereſſet. Annuit ipſe rex petitis, & ad tractatum acceſsit. In quo tam Hiſpanis quàm Portugalibus cupidè pacem deſiderantibus, citò conuentum eſt ad hoc quod vtriſque placeret, & illis regi Portugaliæ, & ipſis ſaluo vtrorumque iure concedentibus quę volebant, pax clanculo eſt firmata, ita tamen vt rex Portugaliæ regnum ſuis Anglicis vacuaret. Et ne idem Anglici prætenderēt nauigium ſibi deeſſe, rex Hiſpaniæ de ſuis illis conceſsit nauigium, & rex Portugaliæ naulum & quæ neceſſaria eſſe nauigantibus viderentur. Timebant nempè Hiſpani Anglicorum audaciam, & iam idem Anglici Portugalibus facti ſunt oneroſi, quia quos contutandos contra hoſtes ſuſceperant, ipſi viliori ſeruitio deprimebant, non tamen bona diripientes eorundem, ſed & vxores & filias execrabiliter opprimentes, quare ſuis hoſpitibus

bus

bus odibiles ſunt effecti. Rex verò Portugaliæ de dicto tractatu rediēs, indixit cōmuniter ſuis & noſtratibus, vt domum redeuntes arma deponerent, & quòd in pacem rediſſet cum Hiſpanis omnibus intimauit. Oportebat ergo noſtrates (vellent nollent) eius parere mandatis. Et ita campum cum magna mentis amaritudine, deſeruerunt, eò quòd non eſt permiſſum eis confligere cum Hiſpanis. Ab illo ergo die non tantùm præparati quantùm coacti ſunt ad reditum, donec omnis Portugalia Anglicis vacuaretur. Redijt igitur (vt prædiximus) cum ſuis comes, reducens ſecum vxorem ſuam quondam Petri Regis Caſtellæ filiā iuniorem, & filiū ex ea ſuſceptum per annos aliquot antequam Angliam exiuiſſet. Quem quidem tempore moræ quam fecit in Portugalia deſponſauit, filia regis Portugaliæ cum ſolemnitate congruente. Sed quia timebat dubiam fidem illius regionis hominum, noluit eum poſt ſe relinquere, quanquam rex Portugaliæ id petiſſet, nec rex filiam ſuam voluit in Angliam cum comite deſtinare. Et hoc quidem modo eo tempore in Portugalia negotium ſe habebat.

Nauis Carika applicuit apud Sandwicum.

ANno domini milleſimo trecēteſimo, octuageſimo tertio, qui eſt annus regis Richardi ſecūdi ſextus. Eodē tēpore venit in magna tēpeſtate ad Sandvvici portum nauis quā dicunt Carika, miræ magnitudinis, plena diuitijs, quæ facilè inopiam totius terræ releuare potuiſſet, ſi incolarum inuidia permiſiſſet. Sed mercatores (vt fertur) Lōdonienſes habentes domi plura mercimonia nō noua ſed vetera, putà fructus, ſpecies diuerſi generis, oleum & cætera talia, & ea (ne nouis ſuperuenientibus proijcerentur) vendere cupientes, facta pactione cum Ianuenſibus, eorū portum relinquere & Flandriam velificare fecerunt, & ita propter paucorum auaritiam magnum diſpendium ſenſit totum regnum.

Parliamentū Lōdini in quo tractatur de poteſtate conceſſa Epiſcopo Norwicenſi.

Diebus quadrageſimalibus factum eſt parliamentum Londoniæ, in quo per plures dies tractatum fuit de poteſtate conceſſa per ſummum pontificem Epiſcopo Norvvicenſi, & de protectione ſua contra ſciſmaticos, & factus eſt ibi motus varius animorū. Nam pars, quorum corda deus tetigerat, volebat cum proficiſci tanquam Eccleſiæ pugilem contra hoſtes Chriſti: pars aduerſa repugnabat, aſſerens non eſſe tutum committere plebem regis & regni præsbytero inexperto: & ſchiſma erat inter eos. Ob quam cauſam pōtificale negotiū, ſimulq; totius Eccleſię, protelatum eſt vſque ad Sabbatum, quo de paſsione cruceq; dominica in vniuerſali Eccleſia fit mentio ſpecialis. Tandem poſt multas tergiuerſationes per duces regni factas, poſt plures altercationes interpoſitas p comites, barones & magnates terræ plurimos, ſed omninò dei virtute & laudibili cōſtātia militum parliamentalium cōquaſſatas, ipſa die Sabbati horaq; quibus ſancta Eccleſia vexilla crucis prodiſſe decantat, omnis repētè turba quæ illi conſilio vel parliamento interfuit, & quæ maximè ſteterat contra crucis negotium crucisq; fidei promotionem, conſentit tanquam perculſa tonitru ſolemnis illius Antiphonę, ecce crucem domini, fugite partes aduerſæ, decreuitq; pro votis Epiſcopi cruce ſignari. Aſsignatur ergo ſibi per commune decretum quinta decima regi præconceſſa in ſuperiori parliamento pro bellatoribus conducendis. Decima verò Oxonijs præconceſſa per Epiſcopos regi remanere ſtatuitur pro maris cuſtodia, dum Epiſcopus agere deberet in remotis. Quibus ita ſe habētibus, miſit Epiſcopus literas ſigillo ſuo munitas per omnes regni prouincias, committens rectoribus & vicarijs, alijſquè curatis per vniuerſam Angliam cōſtitutis, poteſtatem audiendi ſuorum confeſsiones parochianorum, eiſquè qui de bonis à Deo ſibi collatis aliquid erogarent, vndè negotium cruce ſignatorum promoueri poſſet, abſolutionis beneficium pariter & remiſsionis authoritate apoſtolica impendendi, iuxta formam bullæ prænotatæ. Igitur regni totius incolæ, audita tantæ benedictionis dulcedine Anglicis aduenisse, tantam gratiam nec abijcere

in vacuum prorſus ſuſcipere voluerunt, ſed deuotionis fideique calore ſucceñſi, qui bello ſe reputauerunt idoneos, ad proficiſcendum ſe cum omni feſtinatione præparabant: qui verò profectioni videbantur inhabiles, iuxta conſilia confeſſorum de bonis ſuis liberaliter ad opus proficiſcentium erogarunt, vt tantæ remiſsionis & indulgentiæ eſſe participes mererentur. Et ita generaliter (deo volente) ſunt accenſa deuotioni corda cunctorũ, vt penè nullus in tam ſpatioſo regno reperiretur qui non vel ſemetipſum offerret dicto negotio, vel de bonis ſuis aliquid erogaret. Factumq; eſt, vt in breui magnæ pecuniarum ſummæ ex multis regni partibus aceruatę Epiſcopo deferrētur, vt iã incepit videri poſſibile, quod per ante regis cõſiliarijs, vel huiuſmodi profectionis aduerſarijs impoſſibile viſum fuit, vndè videlicet epiſcopo, & inter epiſcopos regni pauperrimo ſubſtantia tantæ profectioni neceſſaria miniſtraretur. Epiſcopus autē non dominos præpotentes, nec eos qui in incerto diuitiarum ſuarum ſperant, elegit in conſodales ſibi, ſed mediocres, & qui ſine ſtrepitu vel ſine pompa diſponere bellũ ſcirent & regere bellatores. Primus & principalis illorũ erat dominus Hugo de Caluerle, vir ab antiquo exercitatus in armis, & qui in cũctis locis opera militaria laudabiliter & prudenter adimpleuerat, & iam pulchrum ſibi videbatur bellando bella dominica finem imponere operi militari. Secũdus verò dicebatur dominus VVilhelmus de Faringdon, ſanè vir prudēs & callidus, ſed cuius opera non reſponderent vltima primis, quia quod laudabiliter inchoauit, expoſt perfidia maculauit. Hic primò vt apparuit, minas iudicum nõ timuit, nec à facie ducum ſuperciliosa verba ructantium formidauit, quando penè cuncti magnates regni crucis negotio reſtiterunt; ſed conſtanter atq; prudenter pro epiſcopo cruce ſignato diſſeruit, & ipſius profectionē nõ ſolùm ſacroſanctæ eccleſiæ promotionē futurã, ſed totius regni prouectionē, palam argumentis euidentiſsimis allegauit. Sed tamē more Cayphæ prophetauit, vt poſteriùs elucebit. Habuit Epiſcopus ſecũ & alios nominis non parui milites, putà, dominũ VVilhelmum Elnhã & dominũ Thomã Triuet, & plures quos longũ foret inſerere. Quibus deus proculdubio dediſſet bene expediẽdi gratiã in rebus militaribus, vltra quàm meruerũt duces & marchiones Angliæ, quia multis annis elapſis, bella Gallica frequentarunt, ſi eodem anno eadem intentione iter illud arripuiſſent, quibus Epiſcopus & ſimplicioris cõditionis homines qui profecti ſunt cũ eo: ſed inerat eis (vt expoſt apparuit) mens inuidia corrupta, animus obſeſſus auaritia, & cor proditionis felle toxicatum, vt ex ſequentibus apparebit.

Piſcatores Lõdonienſes libertatibus reſtituti.

Piſcatores Londonienſes (quos ſupra docuimus ſuis cõſuetudinibus & dignitatibus exutos fuiſſe, nõ tantùm cauſa tranſgreſsionum factarum per eoſdē, quantùm malitia Maioris Londoniarum & eius complicum eiſdem inuidentium) in hoc parliamento ſuis conſuetudinibus per chartã regis patentem reſtituuntur, excepto quòd curias inter ſemetipſos vt hactenùs non tenebunt, ſed tranſgreſsiones per eoſdem factæ in curia publica ciuitatis emendabuntur ad libitum Maioris, prout de alijs artibus vrbis fieri conſueuit. Maior verò ciuitatis veteri non dum digeſta inuidia quam gerebat contra eos, quanquam demonſtraſſent chartam regiam de libertatibus recõceſsis eiſdem, & allegaſſent eſſe voluntatis regiæ ſimul & totius parliamenti decretum, quòd prædictis gauderent libertatibus, acquieſcere nolint eorum aſſertionibus, nec quoquiſmodo chartam regiam acceptare, ſed permanens in ſua malitia eos violenter oppreſsit. Quod vt liberius facere præualeret, data fului metalli ineſtimabili ſumma ſuis fautoribus, & eis qui de conſilio regis erant, ipſos in partem ſuam traxit. Piſcatores autem videntes ſe nihil proficere in hijs omnibus, vſq; ad tempus tacere decernũt. Et quidem erga Piſcatores ita ſe res habebat.

Hoc

Gandauenſes tributum collectũ in vſum regis Franciæ hoſtiliter diripiunt.

Hoc penè tempore qui de villa de Bruges & de Ipres erant,& omnes de occidentali Marchia Flandriæ vectigales effecti regi Franciæ,tributum collectum à ſemetipſis regi Franciæ(iuxta condictum) per ſuos mittere diſponebant,qui vt ſecuriorem poſsiderent tranſitum, adhibuerunt armatos qui conducerent vectigal portantes, & ſuffragia ferrent ſi contingeret hoſtes adeſſe. Quibus omnibus cognitis per exploratores, Gandauenſes ſe præparant ad auferendum tributum nuncijs ſupradictis,vel certè ſi contra vota contingeret moriendum. Igitur diſpoſitis in itinere turmis Gandauenſium, ſed latenter & inſperatò, veniunt ad manus hoſtiles tam Gallici quàm Flandrenſes cum pecunia memorata. Et quia fuit impar manus Gallicorum, Gandauenſes ſine difficultate vicerunt,& Gallicis & qui cum eis venerant non tantùm vitam ſed & vectigal ſurripuerunt,& Gandauum ſine magna ſuorum ciuium læſione cum ſpolijs.

Comes de Sauey Antiochi more percuſſus obijt.

Circa tempus paſchale comes de Saueye qui cum viginti octo millibus profectus fuerat cum duce Andegauiæ cõtra Papam & Carolum de pace, cùm diutinam moram feciſſet in illis partibus ſed damnoſam, agnouit manum domini contra eum miſſam, nam qui in patria ſua ſubdi deo noluit, & communem mundi patrem venerari, ſed potiùs dimiſſa quiete qua diu gauiſus fuerat, ſtatuit perſequi in remotis, iuſto dei iudicio miſerabiliter percuſſus Antiochi more,perijt in terra peregrina,conteſtatus priùs quòd iuſtum eſt ſubditum eſſe deo eiuſq; vero vicario,quodq; peccauit enormiter patrem filius perſequendo. Quapropter filio ſuo & hæredi dedit mandata ſalutaria,ne Vrbanum Papam exemplo paterno perſequeretur.Et ſi quid fortè cõtra eum temptaſſet, celeri ſatisfactione corrigere niteretur, ac ad vnitatem Eccleſiæ ſe conferret. Augebant autem non ſolùm dolorem ſuum,ſed & pænitentiam eius mortes infandæ ſuorum militum quos conduxerat,qui omnes præter octo ante ipſum diſſenteria perierunt,taliq; fine cõſummatus eſt comes & penè cuncti ſui milites,duci Andegauiæ ſi fuiſſet in gratia manifeſtum reſipiſcendi relinquentes exemplum,ſed ſuperba mens eius,quamuis hæc omnia cerneret,renuit tamen humiliari. Induratum erat nempè cor eius contra dominum & contra Chriſtum eius.

Epiſcopus Norwicenſis cum ſuis properat verſus mare.

Circa feſtum trinitatis quod euenit hoc anno in medio menſis Maij, Epiſcopus Norvvicenſis cruceſignatus cum quibuſdam de exercitu conducto per eũ arripuit iter verſùs mare & feſtinatò perueniens Cantium,ad manerium Abbatis ſancti Auguſtini vocatum Northbourne diuertit, præſtolaturus ibidem auram ſecundam,apud quem locum dum adhuc moram protrahit, accepit breue regium, in quo iubetur redire ad alloquendum regem,& eius cognoſcendum voluntatem. Epiſcopus ergo timens ſi reuerteretur ad regem, mandatum remanendi ſuſciperet,& ſic omnis labor, omnis apparatus eius, non ſine riſionibus deperiret,eligit exponere ſe fortunæ cum parua manu quam præſentem habebat,citiùs quàm remanendo effici prouerbium æmulorum. Igitur renunciari regi fecit,ſe iam paratum ad procinctum profectionis,non expedire vt modò impediretur per vllum colloquium,quod forſitan parui vel nullius eſſet ponderis, ſed oportere potiùs vt iter acceptum maturaret,tam ad dei quàm ad regis honorem. Et concitò conuocatis quos ſecum habuit, adiutorio domini Iohannis Philpoti militis & mercatoris Londoniarum qui nauigium procurabat, cum illis Caleſiam eſt tranſuectus, recordatus illius Poetæ conſilij qui ſic iubet. *Tolle moras,ſemper nocuit differre paratis.* Caleſiæ igitur commoratus paucis diebus donec aduectus eſſet exercitus qui primam aciem facere debuiſſet, quo adunato, mox egreſſus de Caleſia,vexillum ſanctæ crucis erexit,& ad villam de Graueling muris fortibus circumcinctam,bellatoribuſq; ex Francia & Britannia contractis munitam,audacter acceſsit. Quam non obſidere,ſed inſpicere maluit,dum

adhuc

adhuc Anglici vigere viribus viderentur. Nec ſegniùs qui in villa erant ad defenſionem ſui ſe parauerunt, ſed alacriter ad muros cucurrerunt, & modò plūbum, modò ferrum, modò calcem viuum, modò lapides & quicquid erat neceſſarium defenſioni ſuper Anglicos proiecerunt. Noſtri verò vexillū ſanctę crucis habentes præ oculis, & ad cauſam ſuæ cruce ſignationis pariter & abſolucionis dirigentes intuitum vincere quidem gloriam in hac cauſa, ſed mori lucrum reputabant: quapropter contēptis periculis, vulneribus paruipēſis, ſpreta morte, muros inuadunt, cum hoſtibus cominùs bella committunt, & modò repelluntur, vulnerant & vulnerantur, proſternunt & proſternuntur, donec ex vtraq; parte intereunt multi mortales. Interea Britones & Gallici qui in villa erant, villanos animant ad reſiſtēdum fortiùs, pugnandum acriùs, aſſerentes ſuperuenturos Gallicos, qui præſentes Anglicos inopes, imbelles & mendicos in ore gladij tanquam ignis ſtipulam deuorabunt. Parte verò noſtra Epiſcopus & dominus Hugo Caluerlee (cuius memoria in benedictione eſt) noſtris audatiā monitis & perſuaſionibus ingerunt, monſtrantes cauſam dei eſſe, & totius Eccleſiæ, quam tuendam ſuſceperant, prędicantes martyres futuros quotquot diſcedere contingeret in hac cauſa. Quapropter rogant, hortantur, adiurant, vt omni metu depoſito, hoſtes crucis inuadant, non minùs recepturi meritum de dictorum canū mortibus, quàm ſi tot de gente Iudaica vel Saracenica peremiſſent. Talibus monitis animata iuuētus, vires colligit, & hoſtes acriùs inuadendo cædit, retrocedere cogit, donec rarus ſuper muros defenſor appareret. Occupant idcircò muros noſtri viriliter, & in villam deſiliendo deſcendunt, & hoſtes intra muros comprimūt & coarctant, donec pauefacti arma proijciunt, & latibula fugiendo requirunt. Noſtrates autem cernentes iam rem correſpondere, ardent crucis opprobria vindicare, necnon & proprias vlciſci iniurias inſolenter ab habitatoribus villæ illius die præcedente acceptas cùm primo applicarent ad muros. Dixerant nempè multa cōuitia in noſtrates, quę illos nec immeritò moleſtarent. Ob quam cauſam modò noſtri hoſtes ſcrutantur per latibula & eos contumelioſè extrahunt, & pollutos ſpiritus compellunt emittere violenter. Præcurrentes itaq; villam, nulli parcunt, ſed eos vſq; ad vnum delere laborant, ſicq; crucis beneficio factum, vt cruce ſignati & villa glorioſè potirentur, & hoſtes crucis ita delerent, quòd vnus ex eis non remanſit. Nec occultè muris ruinam molientes, aut doloſè hoſtes circumuenientes, ſed aperto marte pugnantes hanc victoriam ſunt adepti, à meridie diei præcedentis per totam noctem vſq; ad meridiem diei ſequentis fortunam variam tollerantes. In portu villæ prædictæ captæ ſunt tres magnæ naues, in quibus habebantur ducenta dolia vino plena, & carnes multæ ſalitæ, frumentum quoq; ſimul & ferrum. Quæ omnia fuerūt aducta ad inſtaurationi villæ memoratæ. Captæ ſunt inſuper ibi duæ bargiæ quibus non facilè reperientur ex tota Gallia meliores. Duæ præterea galeæ cum ſcaphis piſcatorijs ſexdecem interceptæ ſunt ibidem. Equi etiam multi nobiles & alacres in eadem villa reperti ſunt, quos Gallici præmiſerant ad illam villam, quia depoſuerāt interfuiſſe bello quod expoſt geſtum eſt (vt dicemus) & obtenta victoria, quam ſine dubio ſperabant Epiſcopum fugientem cum ſuis intercepiſſe: ſed euenit aliter quàm ſperabant, quia quicquid ipſi diſponebant ad dolum hoc, diuinitas ſuis conuertit in bonum, & dedit eis prius præoccupare præfatam villam quàm Gallici crediderūt. Factum eſt ergo vt noſtri tantis prouentibus plurimùm confortarentur, quia plurimi qui pedites venerant ex inſperato equites ſunt effecti. Nam fuit ibidem equorum tanta copia, vt equus vno ſolido venderetur. Et ad villam de Graueling hæc quidem geſta ſunt.

Protractis diebus paucis apud villam de Graueling, quibus Epiſcopus & dominus

minus Hugo de Caluerlee dictum oppidum munierũt, & cuſtodes ſtatuerunt, ibidem aſſumpſit commanipulares ſuos, & ad villam de Dunkirke pulchram valdè foſsis latis circumdatam, portis & ſeris firmam, profectus eſt. Audierat vtiq; villanos de Dunkirke nuper nocte perueniſſe de noſtris viris nauticis ad triginta ſeptẽ, vndè offenſus eis, mortes patriotarum in illos ſtatuit vindicare. Quam quidem villam ſine grandi labore cepit, & quibus voluit in illa vicem reddens, quibuſdam vero parcẽs, totum exercitum ſuum in dictã villam traxit. Interea Flandrenſes & Gallici, Britones & alij conductitij exercitum grandem comparauerunt, ducibus Baſtardo Flãdriæ, quem Haſam lingua ſua vocant, & domino de Dixemuthe, ac quodam Iohanne Mitteney, qui & ipſe parùm ante in Anglia fuerat & Epiſcopo auxilium fidele promiſerat venienti, ſed præuaricatus eſt pactum in omnibus mentiendo. Hij ergo contractis ampliùs quàm triginta millibus baliſtariorum & virorum bellicoſorum, ſed tamen occultè, ſtatuerunt repètè ſuper Epiſcopum improuiſum irruiſſe, & eum de ſub cælo cum toto ſuo exercitu deleuiſſe. Sed hijs conatibus reſtitit dominus fortis & potens, dominus potens in prælio, & dolos eorum tali occaſione Epiſcopo patefecit. Egreſsi ſiquidem fuerãt Garciones ad pabulandum ſuper velociſsimos magiſtrorum ſuorum equos, qui inopinatò conſpiciunt exercitum magnum & fortem, armis fulgentem, & penè ſuperficiem terræ replentem. Et exiſtimantes (prout erant) hoſtes videlicet eos eſſe, vrgentes equos calcaribus, feſtinãter fugerũt, & Epiſcopo cænanti apud villam de Dunkirke vniuerſa quæ viderant nunciarũt. Nec mora, Epiſcopus deiectis menſis & ſumptis armis villam egreditur illico pugnaturus, quamuis nonnulli laudarent ſocios ex Anglia ſuperuenturos qui plures exſtiterant expectandos. Dominus Hugo de Caluerlee videns animoſitatem Epiſcopi & hoſtes adeſſe propè ſentiens, hortatur ſocios vt etiam nunc viriliter agant & de dei adiutorio ne diffidant, qui eis tam læta principia contulit, qualia ipſi ſperare vix poterant, antequam deus illis infudiſſet totã gratiæ plenitudinẽ. Quis enim veſtrũ crediſſet (inquit) tam fortẽ villam, tot fortibus cuſtoditam, à tam paucis potuiſſe ſubijci, vbi nec inſtrumenta bellica, nec multitudo repugnantium defuerunt, niſi dominus adiuuiſſet nos, niſi manus domini feciſſet hæc omnia. Cogitate ait vos modò non eſſe pugnaturos cõtra muros lapideos, contra vallum foſſaſq; de Graueling, ſed leniorem inſtare pugnam contra Flandrenſes imbelles, ſchiſmaticos, crucis hoſtes. Et quia nec vſum pugnandi contra Anglicos hactenus habuerunt, ideo leniori negotio ſuperandos. Exhortatione facta, diſpoſuit aciem, collocat certis ſtationibus architenentes, & quemlibet rudem inſtruit de pugnãdi forma. Hoſtes verò videntes noſtros iam obuiam proceſsiſſe, occurrunt cum clamore. Sed ne propius accederent repulſi ſunt ſagittis, donec manus armata parata eſſet ad cõgrediendum cum ipſis. Igitur accedentibus cominùs armatis, cernere erat durus conflictus, hoſtibus gladijs, lãceis, & cudibus ferro ligatis rem agentibus, Anglicis verò ſecuribus duris & acutis contra ſtantes more pecudum proſternentibus. Ibi rectores & vicarij quos beneficium abſolutionis illexerat, periculis expoſiti, guſtauerũt quàm dulcis eſt domus propria, monachi & Canonici cognouerunt quàm bona ſit obedientia. Fratres mendicantes ſenſerunt quantò leuius ſit ſtipem poſtulare inter notos & in patria. Nam vt ita dicam, erat ex parte noſtra niſi manipulus hominum, videlicet quinq; millia maiorũ & minorum, oppoſitorum triginta millibus bellatorum. Quare meritò viri de rebus bellicis ex parte delicioſè educati, in pace requiequè nutriti, animo poterant concidiſſe, niſi adfuiſſet illis ſpiritus domini, ſpiritus conſilij & fortitudinis, & audaciã infudiſſet. Sed accidit eã hora (cooperãte diuinitate) quòd viri (vt vſu trãſacto loquar) irrequieti virib⁹ & pulchris

Prælium inter cruce ſignatos & Flandrenſes.

chris facinoribus demonſtrarent, quia multum illis profuit requies diurna. Namq; compertum eſt quoſdam ex religioſis. 16. homines in ipſo conflictu peremiſſe, & tantò alios in fortitudine præceſsiſſe, quantò cōſtabat eos clauſtralibus ocijs diutiùs ſenuiſſe, de qualibus olim Poëta ſic ait: *Da requiem, requietus ager bene credita reddet.* Ita iſti de requie ad laborem repentè tranſlati, fructum quietis & ocij nobiliter reddiderunt. Sed inter omnes & præ omnibus, architenentes noſtri laudē ibidem merebantur & gloriam, qui hoſtes ſic à ſagitta volante percuſſerunt, vt non plus in armis illorū morarent, quàm ſi nudos ferijſſent ipſæ ſagittæ: tanta itaq; erat denſitas ſagittarū volantiū, vt aër tanquā à nube nigra obſcuraretur, & tam crebrè hoſtibus mittebātur, vt vultus erigere non auderēt. Quia quicunq; in ſublime ſuſpicere nitebatur, hic repētè vel amiſſum oculum, vel ſagittā, vel perforatū cerebrū deplorauit. Fuerunt multi qui dum manus armatas apponunt frontibus, ſubitò ſagitta perueniens vtrãq; configit, perforabātur capita nihil iuuante galea, manus tenentes lanceas ſiue ſudes, ipſis inſtrumentis ſuis ſunt affixa, nō proficiētes chirothecæ. Et (vt vtamur breuibus) tanta erat pugnantium ibi diuerſitas, vt hinc homines paratos ad occidendum cerneres, illinc pecudes ad moriendum. Franci igitur & Britones qui affuerunt, quorum numerus ad mille nongentos ſe extendit, videntes tantam ſtragem Flandrenſium, horrore nimio ſunt percuſsi. Hij nempè antepoſuerūt Flandrenſes in dicto bello duabus quidem cauſis, quarum vna fuit, quia ſuſpectam habebant fidem Flandrenſium, & ideò ne de bello fugerent cùm inſtaret neceſsitas eos primis periculis expoſuerunt: alia cauſa fuit, vt ſi contingeret Anglicos eſſe victores, ipſi haberent maiorem copiam fugiendi. Igitur Gallici cōſiderata (prout diximus) tāta pernicie, obriguerunt omnes timore perterriti, & feſtinant, terga vertentes fugerunt, poſt quos mox omnis reliqua multitudo. Quod videntes Anglici, confeſtim hoſtes inſequi maturabant, cędebant ergo comprehenſos fugiētes ante faciem ſuam, necnō à dextris & à ſiniſtris, & cadebant in denſo numero iugulati. Vt autē nulli veniret in dubiū hanc victoriā diuinitus procuratā, fiebant in hora pugnæ prçfatæ horrida fulgura, tremēda tonitrua, quæ ſicut Anglicis famulabantur, ſic in perniciē hoſtiū ferebantur. Nā & in bello & in fuga, per crebra fulgura in ſuos oculos emiſſa cæcabātur, proſternebantur & necabātur. Anglici verò ſentiētes hæc eſſe diuina beneficia, cōfortabātur, exhilarabantur, vt eſtimare meritò valerent illud Claudiani fuiſſe eorū cuilibet applicatum:

Te propter gelidis aquilo de monte procellis,
O venit aduerſas acies reuolutaq; tela,
Vertit in auctores, & turbine reppulit haſtas:
O nimium dilecte deo, qui fundit ab antris,
Æolus armatos hyemes, cui militat æther,
Et coniurati veniunt ad claſsica, venti.

Interfecti ſunt autem in loco pugnæ & in fuga duodecim millia inimicorū, de noſtris verò tantùm ſeptē viri ceciderūt, vt cūctis ſeculis eluceret hanc victoriam de cælis fuiſſe collatā. Cōmiſſum eſt dictum bellū octauo Calend. Iunij, die videlicet quo facit ſancta eccleſia de bono Vrbano Papa & martyre mentionē, ita omnia cōcurrebant, vt iſtā profectionē deo placere nullus hominum dubitaret. Expleta pugna, Epiſcopus cum ſuis in villam de Dunkirke ſe recepit.

Quid rex Franciæ fecerit poſt hoc bellum.

Auditis rumoribus de præfata victoria, vel Epiſcopi continuatis ſucceſsibus in Gallijs, concidit vultus aduerſariorum, & timuerunt valdè, quamobrem rex & tota nobilitas Franciæ (deliberato cōſilio) ſtatuerūt vniuerſos amicos & notos propè poſitos ad ferendum auxilium contra tam infeſtos hoſtes euocare, quod & factum eſt, rege interim in valle Sueſsionenſi expectante venturos, & ibidem ſuos Gallicos adiuuante: nam regio illa multorum capax erat, & fertilis,

ac

ac victualibus cunctis abundans. Illic deſcenderunt ad regem duces ſeptem cum ſuis exercitibus, Comites quidem decem, quidam ligeantia aſtricti, quidã precario aduocati, cũ multis alijs dominis & viris magni nominis & poteſtatis, nõ abſq; militib⁹ & armigeris, valectis & ciuibus, necnõ & cõmuni vulgo, quorum numerus cẽtum millia excedebat. Sed horum omniũ congregationẽ Epiſcopus paruipẽdens, ſtatuit interea ſubijcere patriã ſibi vicinã, donec & ipſe ſuos conductitios qui nondum mare tranſierant recepiſſet, conduxerat ſiquidẽ multos viros exercitatos in armis & bello aptos, ſi fideles fuiſſe maluiſſent. Quorum vnus erat VVilhelmus de bello cãpo, frater comitis VVarvvici, ſcilicet domini Thomæ de bello Cãpo, hic quingẽtas Marcas ſuſcepit ab Epiſcopo pro ſua ſola perſona, ſed quia nõ ante ſolutũ erat ei de totidẽ quas habuiſſet ex pacto antequã transfretaret, pecuniã quidem ſibi retinuit, & nihilominùs domi remanſit cum imprecatione ſiniſtra totius vulgi. Domin⁹ Thomas Triuet & ipſe cõductus nõdum ſuos ſecum profecturos cõgregauerat, non ante paratus & ipſe fuerat, ſed more mulieris iacentis in puerperio iacebat ad mare, neſcio quid expectãs. Ob quam cauſam Londonienſes & quidam ex amicis Epiſcopi comminati ſunt ei mortem, niſi maturiùs transfretaret, cunctis acclamãtibus eũ proditionis cauſa remorari. Quibus aculeis ſtimulatus mare tranſijt, & ad Epiſcopum feſtinãter peruenit, ſed nihil profuit aduentus eius Epiſcopo. Igitur Epiſcopus vt præfati ſumus affectans ſubiugare prouinciã de villa de Dunkirke, profectus eſt à facie vndè mox tota vicina turbabatur. Et recordãtes quanta fecerit apud Graueling, quanta per poſt apud Dunkirke, ſine reſiſtentia ſe reddere maluerunt, quàm reſiſtẽdo perdere villas & vitas. Villas ergo de Nevvport, de Burburgh, de Bravv & de Poperinge ſine conflictu recepit, & multas alias adiacentes.

De noua profectione cruce ſignatorum.

Cùm igitur in Anglia tam læta noua fuiſſent cognita per quoſdã qui interfuerunt captioni villarũ de Graueling & de Dunkirke, qui in teſtimoniũ fidelis relationis de præda, equos & equas, boues & multũ ſuppellectilẽ domum ſecum cõtraxerãt, cõfeſtim omnis patria ſpe prædæ illecta cõmota eſt ad proficiſcendũ. Et ſine maiori deliberatione de Lõdonijs multi apprẽticij, plures ſerui, ſumptis albis capucijs & rubeis crucib⁹ in parte dextera, rubeis quoq; gladiorũ vaginis in ſiniſtra, inuitis magiſtris & dominis ſunt profecti. Quod exẽplum ſecuti alij de tota penè Anglia, relictis parẽtibus & cognatis, chariſq; famulatibus, inermes præter gladios, arcus & ſagittas, ſunt egreſsi & nõ tãtũ ſeculares viri iſta fecerũt; ſed religioſi ſectæ cuiuſlibet eodẽ animo (petita licentia, licèt nõ obtẽta) illud iter arripere præſumpſerũt, in magnũ perſonarũ ſuarũ dedecus & detrimentũ, quia nõ propter Ieſum tãtum peregrinare decreuerũt, ſed vt patriã mundũq; viderẽt. Currebatur itaq; per oẽs ſemitas à plebe inexperta & gẽte ruſtica, donec perueniretur ad mare, vbi dominus Iohãnes Philpot ſollicitus pro Epiſcopo nauigiũ prouidebat. Ibi fuerũt multi qui præter nauiũ nullas habebant expẽſas, eò quòd eſtimabant, ſi mare tranſiſſent, nihil eis omninò defuturũ, ſed futura cũcta pro votis, trãſpoſiti ſunt ergo multi, & ad Epiſcopũ feſtinabãt, qui tunc vlterius progreſſus ad villam de Ypres peruenerat cum exercitu, diuitijs plenam, ædificijs inclitam, bellatoribus communitam, quamuis inuitus, quamuis proteſtans non eſſe ſuæ voluntatis obſidionem ponere, ſed Franciam tam in cauſa domini Papæ quàm regis intrare. Cõpellitur per milites, dominum Thomã Triuet, VVilhelmum de Elinhã, & VVilhelmũ de Faringdon, reſidere, velit nolit, inuitus, qui oẽs vnanimiter affirmabant ſe nolle vlteriùs ſequi eum, donec dictam villam hoſtiliter effregiſſent, licèt in Franciã ire vellet. Aſſeuerabant etiã Gandauenſes affuturos in adiutorium, & non eſſe modò difficile Anglicis & Gandauenſibus ſimul victis villã effringere, cùm tantũmodo Gandauẽſes, ſine externo ſuffragio eodẽ anno villam eandem vi & armis cepiſſent. Vidẽs ergo Epiſcopus

ſe nihil proficere, tacere decreuit, & eorū ad tempus obſequi volūtati, maximè quia pro certo cognouit Gandauenſes obſidionis ſocios & laboris.

De obſidione villæ de Ypres.

Igitur villā de Ypres Epiſcopus & cruce ſignati ex vna parte, & triginta millia Gandauenſium ex altera parte circumſederunt, venerunt idcircò cateruatim ex Anglia ad obſidionem (quos ſupra diximus illectos ſpe prædæ) & iam tantus effectus eſt numerus accurrentiū, vt ſexaginta millia numerarentur ex Anglicis aduenïſſe. Igitur perpendens Epiſcopus tantū populum aduenïſſe, qui nec exercitatus eſſet in armis, nec arma quidem poſsideret, doluit, & mittens ad dominum Iohannem Philpot, rogauit ne permitteret quenquam de cætero mare tranſire, niſi valentes: & ait ad eos qui inermes venerāt, vt quid ergo veniſtis ad conſumendum victum, qui vix ſufficiet bellaturis? vos numerus eſtis, fruges conſumere nati: meliùs fuiſſet vobis domi ſine cura ſuper ollas carnium reſediſſe. Ob quā cauſam vulgus indignabatur, & iam quiſq; cæpit Epiſcopo detrahere, occultè tamen propter metum eius.

Rex Angliæ circuit per Abbathias.

Dum hæc aguntur in Flandria, rex Angliæ & regina cum ſuis Boemijs Abbathias regni circuunt viſitādo, quibus tantò triſtior fuit eorū aduentus, quantò grauior, quia & acceſſerunt in exceſsiuo numero, & non offerre ſed auferre venerunt. Senſit hoc Abbathia de Bury, quæ in eum & reginā ipſorūq; familiā per decem dies (quibus morā fecerūt ibidē) expendit octingintas marcas, tanquā non ſuffeciſſent eis paſtoris viduatio per quadrienniū, damna irreſtaurabilia per inſurrectionem cōmuniū, pecuniarū largę profuſiones pro recuperatione ſuorū iuriū tam in Romana curia quàm in iſta terra. Vt videretur tamen rex aduentu ſuo eidem Monaſterio aliquid contuliſſe, fecit vt nouiſsima illius fierent peiora prioribus, admittendo prouiſionē factā per dominū Papam de Iohanne Timvvorth, qui paulò ante iurauerat ſe nunquā conſenſurum vt gauderet honore paſtorali, niſi ſimpliciter Papa vellet cōfirmare electionē de ipſo factā. Inſuper & dudum Papæ reſcripſerat in eadē verba, ſed vix Ambaſsiatores ſui Romani peruenerant, antequam pueriliter mutato propoſito, eundem Iohannem Timvvorth benedici fecit à cōfeſſore ſuo Epiſcopo Landauēſi, quo facto, incōſtantia regis eiuſq; cōſilij lōgè lateq; innotuit, & ſicut Eccleſiæ Anglicanæ detrimētū, ita Papæ & curialibus magnā peperit materiā inſoleſcēdi. Expletis diebus morę diſpēdioſè apud Bury rectè ad Thetford properat, & ſic ad Northvvicū, vbiq; multa tam à religioſis quàm à ſecularibus ſcienter accipiens, vbi duo mala cōcurrere videbantur. Nō enim regi magna donaria ſuffecerunt, niſi & reginæ ęqualia præberentur: nec cū populo graue viſum fuiſſet, eius honoris intuitu exhibuiſſe perampla donaria, ſi ad vſum eorum prudenter cōſeruata fuiſſent. Sed quicquid hauſit eorū manus auida mox alienigenis de gēte reginæ, ſcilicet Boemijs prodigaliter erogauit, vndè cōtigit vt poſt regni circuicionē magis inopes reuerterentur quā egreſsi fueran, vt cunctis verū eſſe conſtaret illud prouerbiū ſapientis, Væ terræ cuius rex puer eſt. Tædet recordationis tot nugarū, & idcircò placet meliùs ſilere quā loqui. Iam ergo ad Flandrenſiū bella ſtilū vertamus.

Prodicio quorundam.

Sedente igitur Epiſcopo ſuiſq; cōplicibus in obſidione villæ de Ypres, in ipſo feruore dierum Yprenſes conſiderantes obſeſſores eſſe remiſſos, ocijſq; vacare, villā firmare, ruinas reficere, arma & vtenſilia bellica (quibus hoſtes arceri deberent) fabricare continuè ſatagebant. Gandauenſes verò qui alteram partem villæ obſidebāt, comportare aggerem, implere foſſam, vt facilior eſſet aditus ad conferendū cum villanis totis viribus laborabāt. Sed noſtris militibus nō placuit inſilire villā, experiri fortunā, aut appropinquare muris, propter pericula quæ poſſunt emergere, ſed operire tēpus dedicionis voluntariè, quod ſciebāt nunquā fore futurū, nā omnibus carnib⁹ & tritico, & diuerſi generis potibus habūdabāt.

Fuerunt

Fuerunt qui dixerint dominum Thomã Triuet & quoſdam ex militibus reliquis vtres plenos auro de villanis cepiſſe, & in villã ſæpiſsimè introiſſe, ac tam priuatè quàm publicè cum illis tractatus multotiens habuiſſe, vndè non ſolùm plebs communis ſuſpicabatur eos eſſe proditores, ſed clamando publicè teſtabatur. Factum eſt itaq; vt per moram inutilem quam traxerunt, peior eſſet conditio obſidentium quàm obſeſſorũ, quia & illis inter ſe inerat multa concordia & victus habundantia, noſtris ſuſpicio & diſcordia, ac panis & aquæ penuria, vndè contigit peſtis mortifera inter noſtros, & quotidiè plures diſſenteria perierunt, furtiuè igitur è caſtris recedendo noſtri quotidie mare petunt, & Angliã venientes, quæ viderant vel audierant de dictis militibus referebãt. Videns ergo Epiſcopus indies numerũ ſuorum minui, inſtat apud millites (qui iam nõ eius ſubditi ſed magiſtri fuerunt effecti) vt contra villam ſuas vires experiantur, antequam turba nimis vel peſte, vel diſceſsione minuatur.

Inſultus ad villam de Ypres.

Cui petitioni vix tandem conſentientes, villam occurrunt totis animis, & cũ lapidibus, lanceis & ſagittis, igne græco, & miſsilibus quę Gunna vocantur, noſtros vbiq; repellunt. Fecerat autem Epiſcopus fieri quendam pontem ſubtiliſsimũ, per quem ad vallum facilis fuiſſet aſcenſus. Quem villani cernentes in magnam perniciem illorum eſſe compoſitum, emittunt Gunna grandem lapidem, qui percutiens pontem, ſine difficultate confregit, & quoſdam milites ſuperſtãtes ſimul crudeliter interemit. Nec minora damna fiebant in locis alijs, propter quæ noſtri ſeſe retrahere & inſultum dimittere cogebantur. Subtractis cunctis qui ſuperfuerant, de loco periculi diſceſſum eſt ad hoſpitia ſingulorum, & intra paucos dies obſidio diſſoluta, Gandauenſibus cum męrore diſcedẽtibus & falſitatem execrãtibus Anglicorũ, quia profectò ſi fuiſſet tanta fides inter duces Anglicorum quãta fuit inter Gandauenſes, villa de Ypres hodie nõ ſupereſſet. Relinquẽtes autem obſidionẽ, quæ incendere poterant exurebant, ne hoſtibus eſſent ad ſolatium vel iuuamen, vellent nollent tamen reliquerunt ibidẽ quæ nec incendere, nec confringere, nec euehere potuerunt, Gunnas videlicet magnas ingentis precij & valoris. Plurimi verò neſcientes tempus diſceſsionis, quæq; præcioſa & portata per multos labores & pericula (ſubitò migrare compulſi) dimiſerunt ibidem. Et hic finis & fructus obſidionis villæ de Ypres.

Milites contra dicunt Epiſcopo volenti ingredi Pikardiam.

Poſt obſidionis ſolutionẽ cognoſcens Epiſcopus per exploratores regẽ Franciæ cum exercitu perueniſſe ad ciuitatem Ambianẽſem, alloquitur ſuos milites, ſcilicet dominũ Thomam Triuet, & VVilhelmum de Elmham, cæteroſq;, dicens ſe velle Pikardiam ingredi, & contra regem Franciæ vno die Martis experiri fortunam. Et cùm multa allegaſſet quibus meritò accẽdi potuiſſent ad profectionem, nihil tamen profecit, ſed cum iniuria etiam contumelias recepit ab eis, dicẽtibus eum temerarium, & neſcientem vires tantæ multitudinis, quæ centum habebat contra vnum ex illis. Non fore tutum nec diſcretioni conſonum ſic temptare deum, vbi nulla ſpes eſſet victorię, ſed certitudo cõfuſionis, niſi fortè ſubitò tam arctam neceſsitatem incurriſſent, de qua non poſſent effugere niſi pugnando. Quibus auditis, Epiſcopus valefecit eiſdem cum paucis admodum Pikardiam ingrediendo. Milites verò ad villam de Burburgh properant, quam munire decreuerunt contra Francos, ſi fortè illuc eos contingeret aduenisse. Cùm ergo Epiſcopus propè partem exercitus Gallicorum appropinquaſſe demonſtrauit ſe, ſuoſq; in campo, explicatis vexillis, ſed nemine audente cõferere, quia nondum totus exercitus Gallicanus cõuenerat, Epiſcopus vexilla reflexit, & ſub omni feſtinatione ad villam ſuam de Graueling cepit iter, cum domino Hugone de Caluerlee, qui ei ſemper fuerat in cunctis anguſtijs comes indiuiduus, ſociuſq; fidelis.

Epiſcopus reuertitur ad Graueling & milites ad Burburgh.

Coadunatus ſuis exercitibus rex Franciæ, & de noſtrorum diſſeſsione non parum elatus, vt agnouit quoſdam villam de Burburgh ingreſſos fuiſſe, totum exercitum conuertit ad locum, iurans ſe neminem illorum qui fuerūt ibidem prece vel præcio ſaluaturum, ſed omnes vel ignibus crematurum cum eadem villa, vel certè captos in ore gladij perémove peremptum. Quibus molicionibus dux Britanniæ contrauenit, aſſerens non ita futurum vt credebat, ſe noſſe perſonas quæ in ea fuerunt, quòd omnes eſſent viri fortes & ſciētes bellum, & ſine graui Gallorum diſpendio ſuperari non poſſe. Non (inquit) contra Flandrenſes pugnaturi eſtis, ſed contra Anglicos, viros vtique cordatos valdè, & qui malunt mori quàm vinci. Rex autem cōmotus ad hæc verba ducis, & tu (inquit) ex illis es, & ideò pro illis verba facis. Cui confeſtim dux: & ne eſtimetis me ait aut timore vel eorum fauore talia protuliſſe, videbitis me primum, cū meis hominibus inſultum facere contra eos. Habebat ſiquidem virorum electiſsimorum ad duodecim millia quos contraxerat ex omni ditione ſua. Et illicò vexillis erectis ad muros acceſsit. Erant autem in villa dominus de Bemond, & Thomas Triuet, VVilhelmus Elintham, & VVilhelmus de Faringdon milites, & multi alij viri fortes, qui locati in circuitu vt defenſores, mox contra Britones dimicare parati ſuas occupant ſtationes. Fit ergo pugna ingens (ſpectante rege Franciæ cunctiſq; Gallicis) & in omni conatu Britones peiorem calculum reportabant. Fecerāt autem noſtri inſtrumenta ferrea & vncata, quibus attraherent appropinquantes & in villam eijcerent, vel certè pungendo repellerent & in foſſas cadere facerent luto plena. Attrahebantur itaq; plures ſupra muros in villam & more pecudum mox cadentes, cum ſecuribus excerebrabantur: multi autem à muro repulſi in cęno quod in foſsis erat demergebātur, inſuper & vexillum ducis Britanniæ violenter extortum de manibus ſigniferi, raptum eſt in villam, cū ſignis pluribus aliorum. Cogebantur ergo Britones metu mortis à pugna quieſcere, & ſe muris ſubtrahere cū pudore. Tunc Gallici & ipſi præſumptuoſi accedere temptauerunt, ſed ſuis periculis didicerunt Britones non ſe temerè ſubtraxiſſe, nam mox vt appropinquauerunt, candentibus verubus ſunt repulſi, quibus apponere manus volentibus, & ad ſe contrahere, dum multi ſuper vnū veru manus mittūt, omnes parem recipere mercedem manibus eorū miſerabiliter concrematis, vnde cōfeſtim inutiles facti, dum manus ſoluūt, vel trahuntur in villam, vel præcipitantur in foſſam. Igitur interfecti ſunt ex Gallicis in illo conflictu amplius quàm quingenti, noſtris penè nihil lęſis, niſi quòd per ignem Græcum in villam emiſſum tertia pars domorū cum multis victualibus eſt cōbuſta. Nocte ſuperueniēte, pugna dimiſſa, & Gallici ſe ad ſua tētoria cōtulerūt, amiſsis ſignis regis & plurium dominorum. Sub ipſo noctis articulo dux Britanniæ venit ad regem Franciæ, quærens quid ſentiret de Anglicis, & ſi adhuc cenſeret plures inſultus facere contra eos. Rex verò reſpondit, eos eſſe dęmones non homines, qui tam frauduléta cōmenta adinueniſſent aduerſus aliquos chriſtianos. Nihilominùs dixit ſe nō ceſſaturū donec omnes eos cepiſſet manu forti. Cui dux, & ego (ait) nō laudo plures inſultus fieri, quia & ingenioſi & fortes ſunt viri, & quotidiè nouas contra adinuentiones diſperquirent: & ſi tales tres dies fecerimus, perdēdo cōtra eos, noſtro numero imminuto, ipſi ſatis fortes erūt quarto die cum auxilio Epiſcopi (qui tenet propè villā de Graueling) ad exeundum & pugnandū contra nos in campo, tunc non dubito quin plura perdemus quàm prius amiſimus. Rex igitur & ſanior pars Gallorum iam aliqualiter animo fracti, non de inſultu ſed de tractatu cum noſtratibus cogitare cæperunt: anguſtiabant nempè eos tot mortes, nō plebium, ſed exercitatorū militum & armigerorum, tot læſiones dominorū tam Britāniæ quàm Gallorū. Nam & ibi

Mare-

Mareſcallus Fràciæ fuit occiſus, & dominus de Cliſſon grauiter vulneratus, ita vt in manibus aſportaretur à muris. Propter quæ omnia reputàtes ducem Britanniæ iam veridicum decreuerũt vt ipſe alloqueretur eos ex parte regis Franciæ, de reddenda villa, quia notus erat eis, & ipſe peroptimè nouit eos. Agentes ergo tractatũ dux & noſtrates, poſt plures altercationes tandem in hanc ſententiam conſenſerunt, vt villam redderẽt regi Franciæ, & ipſi cũ equis & armis, & cunctis ſeruiẽtibus, cunctis quoq; bonis quæ de villa aſportare placeret indemnes exirent, & ad quemcunq; locum vellent pergerent ſub conductu regis Frãciæ, ita tamẽ vt verſùs Angliam properarent. Exeuntes autem Caleſiam, peruenerunt cum ipſis multa ſpolia deducentes, quod nimiùm Gallicos contriſtauit. Sperauerant nempè ditati fuiſſe de eorum ſpolijs & exhilarati mortibus: ſed tamen ſecùs accidit quàm credebant vt prætactum eſt.

Poſt diſceſsionem noſtrorũ de villa de Burburgh, conuertit ſe exercitus Gallicanus cum rege ſuo ad villam de Graueling, vbi erãt dominus Hugo de Caluerlee & Epiſcopus conſtituti. Quia ergo Gallici iam ſatis experti ſunt quę dãna, quæ pericula ſequãtur inſultus, inſultũ facere de cætero metuebant. Idcircò mittunt ad Epiſcopum enumerantes multitudinem Gallicorum, fortitudinem & animoſitatem Britonum & qui cum illis erant, denunciantes vt reddat regi Franciæ villam ſuam quam iniuſtè dignoſcitur occupare. Et Epiſcopus ad hæc breuiter reſpondebat, ſe tam in cauſa domini Papæ quàm regis Angliæ lucratum fuiſſe villam prædictam, per multa pericula inſuper, & ex poſt eandem reparaſſe, ac fortificaſſe, fuſa multa pecunia, nec ſe cognoſcere quenquã habere iuris titulum præter regem Angliæ, vel ſemet ipſum in eam. Cùm ergo Gallici hæc audiſſent, & diffiderent de redditiõne, remiſerunt qui nunciarent Epiſcopo ſe velle .15. millia marcarum dare, ita vt Epiſcopus eã deſerat & cõplanet ad terram, & habeat facultatẽ Epiſcopus liberè migrandi quocũq; vellet cũ omnibus bonis ſuis & cunctis qui ibidem fuerunt cum eo. Ad hæc Epiſcopus petit inducias vt reſponſum differrat ad certum diem, & datur ei, qui ſtatim miſit in Angliã, nuncians regi ſemet in arcto poſitum & regem Fràciæ cum innumerabili exercitu ante ipſum iacere, iam tempus eſſe (ſi vnquam vellet congredi cum rege Franciæ) properare vel mittere qui cum eo auderent congredi, quia niſi in Angliam nauigaſſe præſumpſiſſet, non potuiſſet propius acceſsiſſe, & ideo non erat difficile Anglicis ad ſuccurſum properare, cùm nil in terra Franciæ morarentur priuſquam vel bellum haberent, vel regem Franciæ effugarẽt. Hijs auditis, rex Angliæ dum adhuc eſſet vagabundus (vt diximus) per patriã & domos religioſorũ, & eſſet in cœna apud villam de Dauentre, mox expulſis tabulis cũ omni furia & feſtinatione ſurrexit, & apprehenſo equo, curſu velociſsimo noctem conſumit equitando, multotiens equos mutando, tanquam ea nocte eſſet regem Franciæ perempturus, venitq; ad Sanctum Albanum nocte media, ſed nil moraturus ibidem, niſi dum Palefridum Abbatis mutuat, nunquam redditurus eundem, confeſtim feſtinat ad VVeſtmon. ſequentibus eum paucis, quò cùm perueniſſet, fatigatus à laborioſa equitatione, & ſomno preſſus, ibidẽ pernoctare decreuit. Cùm autem dormiſſet, cernens requiẽ quod eſſet bona, ſtatuit mitiùs agere cum hoſtibus ſuis, & alios mittere qui propulſarent eos. Sicquè actum eſt, vt poſt grandia verba, & pompam nimiam, ab ipſo factum eſt nihil, qualibus illudens Poeta dicit: *Parturiunt montes, exibit ridiculus mus*. Miſſum tamen eſt pro duce Lancaſtriæ, vt ipſe vſque ad locum properando feſtinet, & Epiſcopum liberet, & Gallicos arceat manu forti. Qui & ipſe tanquam continuò facturus, ita feſtinat ad mare, & expectat ibidem donec dies induciarum pertranſiſſent. Videns ergo Epiſcopus ex Anglia nullam fidem, nullum

Rex Franciæ componit cum Epiſcopo vt deſerat villam de Graueling.

euenire remedium, componit cum Gallicis, & villam deſtruit ſolo tenùs (vt tenebatur ex pacto) ſed pecuniam non recepit, quia hoc cognouit conſiliarijs regis diſplicere.

Gallici reuertũtur ad propria infirmati.

Poſt receſſum Epiſcopi, & ipſi Gallici ad propria receſſerunt, in parte tamen maxima imminuti, quia (vt ſupra diximus) ad villã de Burburgh plures valentes amiſerunt, & quotidiè in exercitu plures ſubitò diſſenteria & alijs varijs infirmitatibus perierunt, ita vt multis diebus ampliùs quàm treceuti in die ſpiritum exhalauerunt. Coacti reuera fuerunt iuuenes delicati, mercatorum & Burgẽſium filij, neſcientes arma, ignorantes vigilias, & per omnia inexperti ad ſupplementum exercitus, qui mox vt conſuetudinem mutare cæperunt, continuò infirmabantur, & repentè iuxta latus regis dum ſtarent in armis, nil habẽtes mali (prout viſum fuit) mortui corruerũt. Quare ſi qua fides, ſi appetitus gloriæ, ſi audacia in noſtris tunc militibus qui domi remanſerant & hæc audierant extitiſſet, profectò fuiſſet tempus acceptabile transfretandi & experiẽdi vires contra hoſtes totiens in terra ſua quæſitos. Nam multotiens quæſiti fuerunt in regno Franciæ, per duces, per comites, & alios dominos, ſed tamen inueniri nequibant: iam præſentes fuerunt, non procul, ſed propè: non pauci, ſed plures: non communes, ſed potentes & diuites: non exercitati, ſed inexperti: non fortes, ſed infirmi: & ecce noſtri (vel proditione detenti, vel vecordia refrænati) non tranſeunt contra diu deſideratos, ſæpè quæſitos. Proh dolor, terra quæ olim generauit & produxit homines cunctis reuerendos, propè & procul poſitis metuendos, effeminatos iam euomit, ridiculum hoſtibus, fabulam ciuibus: nã nullus vel rarus reperitur in ea, qui reipublicę ſe deuoueat, qui pro ciuibus laborem impendat, ſed omnes ſua lucra ſectantur, propria commoda perſcrutantur. Sed ne lectores ſcandalizentur huiuſcemodi verbis, plura de hijs ſcribere ſuperſedemus. Ad materiam igitur ſuperiùs memoratam reuertamur. Igitur Epiſcopus relinquens Gallias, Angliam eſt reuerſus, qui citò poſtquam terram attigit, ducem adiuit qui adhuc iacebat illis in locis, qui Epiſcopum obiurgans, quærens nodum in ſcirpo citò dimiſit. Hugonẽ verò Caluerlee aliquanto diutius ſecum detinuit, honorem ei exhibens propter antiquam militiam approbatam. Hic ergo finis fuit profectionis & belli pontificalis.

Scoti intrant Angliam.

SCoti per idem tempus occaſionẽ ex tẽpore nacti, eò quòd plures fuiſſent cũ Epiſcopo egreſsi, Northumbriã intrauerunt (prout moris eorũ eſt cũ ſuperiores eſſe videntur,) incolis dãna irrogarunt, agentes prædas vbiq; & captiuos de ſuis domibus educentes & Scotiam pertrahentes. Auſi ſunt inſuper ad caſtellum quod vocatur VVerk ſuper flumẽ de Tvvede cum multis armatis accedere, & captum ac deprædatum ignibus cõflagrare, nemine conatus eorum impediẽte, nec ſemet ipſorum inſolentijs apponere volente, propter metum quorundam qui tunc temporis à communi populo putabantur plus Scotis quàm Anglicis fauere. Ob quam cauſam milites & armigeri qui cuſtodias caſtellorum vel municionum habebant in illa patria, venerunt ad regem & reddiderunt ea in manus ſuas, dicentes Scotos vehementer inualuiſſe, & Anglicos qui in partibus illis erant perpaucos eſſe ad reſiſtendum illis, niſi rex ipſe manus apponeret adiutrices, qui reſpõſum conſolatorium acceperunt, vt dicemus in capitulo de proximo parliamento quod ſcripturi ſumus.

De Papa & Romanis.

Eodem ferè tempore Papa diffidens de fide Romanorum, ſimulata cauſa velut puriorem aërem vellet haurire, vrbem ad quoddam caſtellum nõ procul poſitum multotiens egrediebatur & reuertebatur, quandoque ad noctem, aliquando verò pernoctauit ibidem, & die ſecundo vel tertio eſt reuerſus. Vt autem tolleret omnem ſuſpicionem à cordibus Romanorum, non procul à dicto loco

loco quòd amœnus eſſet & ibi locus, dixit ſe velle caſtellum forte conſtruere, in quod ſeſe poſſet ſecurè recipere, ſi neceſsitas vlla vrgeret. Vndè gauiſi Romani, iam liberè permiſerunt eum ſine ſuſpicione vel exploratione, quotiens vellet vel quando vellet adire locum, pro eo maximè quòd nouerunt eum latomos & fabros plurimos conduxiſſe, & ad eum locum magnam materiam lapidum & lignorum comportaſſe. Iam ergo Papa ſecurus neminem eius migrationem velle perſerutari, accito clanculùm quodā potēti domino qui erat in illis partibus, cōponit cum eo vt certo die veniens cum armata manu, deducat eum in patriam ſuam vbi natus fuerat, ſcilicet in Neapolim, quia rebatur maiorem fidem inuenire inter ſuas patriotas, quàm Romanos, ſi cōtingeret indigere. Quod & factū eſt. Audientes autem Romani Papam repente fugiſſe, cum magno ſupercilio miſerunt ad eum, mandantes vt reuertatur, alioquin affirmabant eum velle deponere, & aliquem de Cardinalibus qui in vrbe remanſerunt in Papam eligere, vel certè reuocare eius aduerſarium Antipapā, & ipſum inthronizare. Ipſe verò paruipendens eorum minas, moram ſuam cōtinuare diſponit in dicta terra, quanquam ibidem multa aduerſa eſſent prouentura, prout in ſequentibus plenius (cùm locus & tempus id poſtulauerint) edicetur.

De nauibus hoſtium captis. Circa dies quibus Epiſcopus Norvvicenſis & cruce ſignati ſederūt circa villā de Ypres, hoſtes armauerant quinque vaſa bellica, qualia Balingarias appellamus, vt arcerent & impedirent tam tranſitum verſùs eum, quàm verſùs Aquitaniam, quia & illuc dirigendi fuerant cruce ſignati, cum turba militum & armigerorum: Ducibus domino Britrigaldo de la Bret, & nonnullis alijs electis ex Anglia viris bellicoſis. Et cùm plura mala feciſſent in mari, non ferentes hæc viri de Porteſmutha & Dorteſmutha, armauerant ipſi naues ſuas bellicas ad impediendum conatus eorum. Et progreſsi in obuiam, commiſerunt repentè prælium cruentum valde, ſed tamē adiutorio ſuperno noſtri ſuperiores effecti, occiderunt omnes qui erant in eis præter nouem viros, & vaſa & vniuerſa cōtenta diripiebant ſibi, aduehētes patriæ tam prædam quàm pacem, per victoriam glorioſam. Eadem ferè tēpeſtate nauigium Anglicanum dum liquidas obſeruat in mari vias, octo naues grandes refertas multis bonis, & vnā præcipuè bellico iure lucrantur, in quibus dicuntur fuiſſe mille & quingenta dolia boni vini. Et ita licèt per breues ſucceſſus Angliam plurimùm confortabatur.

Qualiter Gādauenſes lucrati villam de Ovvdenarde. Poſtquam cruce ſignati è Flandria Angliam ſunt egreſsi, Gallici qui cuſtodiebant villam de Ovvdenarde, quam ſuperiori anno Gandauenſes obſederūt à feſto inuentionis ſanctæ crucis vſque ad natale Domini, quo tempore (vt ſuperius ſcripſimus) Gandauenſes ibidem victi fuerunt per regē Franciæ, & Philippus de Nartfield interemptus cum viginti quinq; millibus Flandritarum, cæperunt Gallici crudele dominium exercere ſuper ciues illius villæ, opprimentes eos vehementer. Et non tantùm bona diripientes eorum, ſed etiam vxores vi rapientes eis, pro ſuæ voluntatis arbitrio abutebantur. Super quibus omnibus oppidani de Ovvdenarde vehementer commoti, nec immeritò, cum iam nullā ſpem cernerent correctionis Gallicorum, ſed potiùs indies eorum ſcelera augeri viderent, miſerunt ſecretò nuncios ad Gandauum, qui & eorum iniurias ciuibus nunciarent, & auxilium rogarent ab eiſdem. Promittentes inſuper illos quacunque nocte vellent introducere in villam de Ovvdenarde, vt ſic & dominio villæ potirentur, & acceptas frequenter iniurias ſiue damna per Gallicos in ipſos viriliter vindicarent. His auditis, Gandauenſes non ſegnes accinguntur ad iter, & nocte peruenerunt ad villam, datiſq; ſignis ad inuicem qui in villa erant, & qui extra villam, intromiſsi ſunt Gandauenſes. Oppidani igitur dictæ villæ iuncti Gandauenſibus, ſcientes peroptimè vbi hoſpitia Gallicorum fuēre, do-

mos repentè irrumpunt, Gallicis dormientibus, & in ipſos ſubitò irruentes, iugulant quotquot in villa fuère, multos valde, ita quod non ſuperfuit vnus ex eis. Et ita Gandauenſes villa potiti, etiam ſtragem magnam fecerunt in Flandrenſibus, qui falſi fuerant ſuis ciuibus dictæ villæ. Ibi mercatores Anglici in parte recuperauerunt damna quæ pertulerant per ante in villa de Bruges, dum bona in dicta villa reperta à Gandauenſibus precio leui emunt, & non ſolùm mobilia, ſed etiam domos & quæque læta villæ. Poſthæc Gandauenſes miſerunt ad regem Angliæ, nunciantes ſe lucratos dictam villam, quam vellent dare ſibi, ſi vellet illuc ex Anglia cuſtodes & auxilium deſtinare, alioquin detraherent illam ſolo tenùs. Rex verò gratias agit illis, reſpondens ſe nolle illuc ſuos dirigere propter inſtantia pericula, quæ regno ſuo multis ex partibus imminebāt, & honoratos dictos nūcios prout decuit Gādauū remiſit. Et hic finis Gallicorū, qui multa mala perpetrauerāt in villa de Ovvdenard. Nec ſilētio reticēdū, quòd in dicta villa repertus eſt infinitus theſaurus comitis Flādriæ, qui meritò & Gādauēſes animaret, ad continuandā vverrā, & comitem cogeret deſperare.

Parliamētum Londini. Circa feſtū omniū Sanctorū factū eſt parliamentū Lōdonijs, in qua cōceſſa eſt medietas quintę decimæ per laicos, & paulò poſt medietas vnius decimę per clerum, regi. Cuius pecuniæ portionē domini partiū Borealium petierūt, quia in hoc parliamēto fuerunt deputati ad cuſtodiendum partes illas cōtra Scotorū irruptiones. Quibus reſponſum eſt per dominū VVilhelmum VVickhā Epiſcopum VVintoniēſem, quòd ideò ex pauperibus effecti fuerant diuites, & domini vt Scotos liberiùs arcere poſſent, & vt rex & auſtralium domini partiū minus grauarentur, dum aliàs oporteret eos omni anno comparare exercitus, populumq; vexare contrahendo verſùs partes illas. Nec eſſe difficile eis ibidē hoſtes repellere, qui domini & magnates facti ſunt, cùm eorum anteceſſores, videlicet patres & aui, qui neque fuerūt domini vt ipſi, nec diuitijs abūdantes, potuerūt ſua animoſitate & audacia, hoſtib⁹, id eſt, Scotis reſiſtere, & de ipſis multotiens triumphare. Conceſſæ ſunt tamen illis commiſsiones congregandi virtutem exercitus, & Scotis reſiſtendi, & damna pro damnis inferendi, quotiens contingeret Scotos irrumpere, vel hoſtili more partes illas intrare. Hæc autem facta ſunt pro eo maximè, quia in vltimo die quo dux Lancaſtriæ & ipſi cōuenerunt ad diem Marchiæ, conuentum fuit inter eos pro cōmodo partis vtriuſq;, vt de cætero ipſi nec Anglici vexarentur per tot labores & expenſas, ſed ſingulis annis certi vtriuſq; partis deſtinarentur ad parliamentū regni vtriuſq; qui & iniurias acceptas proferrent in medium, & emendas acciperent ſecundū quantitatem damnorū per iudicium dominorū. Qui verò Scoti ſuperſederūt ad hoc parliamentum venire iuxta condictum, & inſuper damna interim plura Borealibus præſumpſerunt inferre, ac etiam hoſtes ex Gallijs in nocumentum Anglorum conducere. Decretum eſt per parliamentum, vt frangenti fidem, fides frangatur eidem. Et vt poteſtas lecta ex Anglia mittatur illuc, ſubductore domino Thoma de VVoodſtocke, videlicet mille lanceæ, & duo millia architenentium, ad compeſcendum conatus eorum. Quibus cognitis, Scoti valde timentes in fine parliamenti ſupplices aduenerūt, etiā de pace vel treuga tractare voluerunt. Sed Anglici totiens eorum falſitatem experti, cum eis tractare nec componere noluerunt, ſed eos effectos contumelijs ad propria redire præceperunt, denunciantes vt capita ſua defenderent quàm bene ſcirent, & ſua iura tuerentur. Quibus regreſsis (vt premiſimus) domini boreales ſuſceperunt patriam conſeruandā, donec comes Buckinghamię dominus Thomas de VVodſtock prędictus paratus eſſet ad accedendū cū poteſtate grauiori. In hoc parliamento rex cepit tēporalia epiſcopi Norvvicenſis in manu ſua, eò quòd inobediens

diens erat voci eius quãdo (vt pręmiſimus) reuocauit eũ per breue ſuũ cũ paratus eſſet ad tranſfretandum, ſed tamen Epiſcopus noluit reuenire. Milites quoquè qui cum Epiſcopo fuerunt in Flandria, quia & ipſi Epiſcopo fuerunt inobedientes, & quod peius eſt, proditores, incarcerati ſunt: ſed mox manucapti ſunt per amicos, redimendi fuluo metallo. Et hic finis & fructus parliamenti præſentis. Tranſit annus iſte frugifer & fructifer: ſed in fructibus arborum ſuſpicio multa fuit, eò quòd per nebulas fœtẽtes, exhalationes, aërisq; varias corruptiones, ipſi fructus, putà poma, pyra, & huiuſmodi ſunt infecta, quorũ eſu multi mortales hoc anno, vel peſtẽ læhtalẽ, vel graues morbos & infirmitates incurrunt. Fuit etiam annus iſte Anglicis luctuoſus, quia plures tam in Flãdria quàm in patria perierunt: Flandrenſibus exitioſus, quia patria illa cum ſuis habitatoribus tam per ſuos quàm alienos eſt vaſtata: Gallicis formidabilis & oneroſus, qui nunquam per ante timuerunt quenquã ex Anglicis ducibus ſicut Epiſcopũ formidabant, & oneroſus propter contractionem tanti exercitus, quantum rex Franciæ congregauit, & expenſas quas in commune ad hoc negotium profuderunt.

Annalis concluſio.

De treugis inter regna.

ANno domini milleſimo treceteſimo octuageſimo quarto, qui eſt annus regis Richardi à conqueſtu ſecundi ſeptimus, fuit idem rex ad natale apud manerium ſuum de Eltham, & cum eo regina Anna. Exactis diebus natalitijs, dux Lancaſtriæ Iohannes de Gandauo, qui ante natale profectus fuerat in Frãciam ad tractandum de pace inter regna, redijt in Angliam, ferens treugas vſque ad feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ, quo tempore rediturus erat ad tractandũ iterum & confirmandum pacem ſi poſſet fieri inter reges. Quæ treugæ quantũ contulerunt vtrique regno, regna manifeſtè ſuis commodis perſenſerunt. Nam Anglia per Gallicos & maximè per Normannos ſequente quadrageſima referta eſt cunctis neceſſarijs mercibus, putà vino, fructibus diuerſi generis, ſpeciebus atq; piſcibus, adeò affluenter, vt admirationẽ ferret incolis vilitas rerum vænalium, præcipuè in illis partibus, ad quas acceſſus eſſe poterat Normannorum. Francia & Normannia lætati ſunt, quia argentum & aurum promptè perceperunt ex Anglicis pro ſuis mercimonijs, & abundantius multò quàm in ſuis partibus pro tantillo commercio percepiſſent. Vndè ab vtriuſq; regni incolis, & maximè cõmunibus, pax eſt ardentiſsimè concupita.

De diſsidio inter Londonienſes pro maioribus.

Eodem anno in nocte Purificationis beatæ Virginis viſa ſunt ingentia fulgura, & audita tonitrua, quæ corda mortalium non modicè terruerunt: & non multò poſt Iohannes de Northamptonia dictus aliàs de Comberton, Maior London. anno præcedente, qui ſuis ſeditionibus iuxta ſui nominis etymologiam ciuitatem Lõdoniarum ſeditionibus adimpleuit, moliri noua temptauit, multis aſſentantibus quibus rapina placebat. Nempè Maiorem (electum iuxta morem ciuitatis) turbare & cum multitudine ſtipatorum incedere, non ſemel ſed pluries ad plurimorum terrorem, quibus placebat vſus. Et cùm iam Maior illius anni (dictus dominus Nicholaus Brambre, miles) occurrere ſuis motibus parauiſſet, in tantam inſaniam dicti Iohannes Comberton amatores conuerſi ſunt, vt quidam ex arte ſutoria, qui maior ęſtimatione videbatur, publicę communitatis ſuffragium expeteret & commoueret. Ob quam cauſam (conſilio domini Roberti Knolles militis) domo ſua tractus & decollatus eſt, tanquã inſurrectionis concitator, & pacis regiæ perturbator. Quod factum pro tunc compeſcuit commotionem vulgi, inſurrectionem populiquè ſedauit, qui dicebatur eo tempore in necem Maioris electi, & multorũ valentium conſpiraſſe.

De profectione ducis verſus Scotiam.

Inſtante tempore quadrageſimali, dux Lancaſtriæ Iohannes, cum fratre ſuo Thoma de VVodſtock comite Buckinghamiæ, & innumerabili penè tur-

ba militum, armigerorum & architenentium,profectus eſt verſus Scotiam, vt Scotis perfidis perfidię pœnas inferret. Cumq; in partibus borealibus perendinaſſet,donec incolarum deſtructis victualibus, plus damni irrogaſſet eiſdem quàm per ante intulerāt ipſi Scoti,tandem circa feſtū Paſchæ terrā Scotorū intrauit, vbi tāta erga eos vſus eſt paciētia, vt villanos de Edenburgh permitteret aſportare de villa quęcunque vellent,& vltrà mare Scoticum comportare,indicens interim exercitum,ne præſumerent ſub pœna mortis verſùs eandem villā pedem mouere. Iacebant ergo noſtrates per totum triduum non procul à villa, id eſt per tres leucas, dum potuiſſent adiuiſſe prædictam villā, & Scotos aſportatione rerum vel perturbaſſe,vel iure bellico ipſa bona occupaſſe.Sed aſportatis quibuſlibet rebus è villa, & Scotis fuga ſaluatis, ſignum dedit mouendi exercitum penes villam. Ad quam cùm veniſſent, nihil pręter domos vacuas inuenerunt, & non tantùm vacuas, ſed omne ſtramentum tectorum depoſitum propter incendium & detractum. In nocte verò Paſchæ fecit exercitum in paludibus propter metum hoſtium armatum pernoctare, ſed ſuperueniente niue & intollerabili frigore, perdidiſſe fertur(vt taceam de hominibus exanimatis) per frigus amplius quingentis equis.Scoti verò ſemper prudenter agētes ſe ſubtraxerunt,& in nemoribus vel vltra mare Scoticū delituerunt, nolentes bellum inferre noſtratibus.Sed experimētaliter cognoſcētes noſtros illis in locis,& illo tēpore ſine gladio, ſine certamine,frigore, & inedia perituros. Quod & factū eſt: nā plures ſine ferro perierunt, plures per irruptiones Scotorū vel captiuitatem vel mortem incurrerunt. Vt viderentur ergo boni ductores, dux & frater eius volentes pabulatum exire prohibuerunt, exeuntes aſcenſis velociſsimis equis perſecuti ſunt,& cū lanceis præacutis nō plus parcentes eiſdē quā hoſtibus percuſſerūt,vulnerauerūt,perforauerūt,& occiderūt plures ex Anglicis quàm hoſtibus perimentes.Tandem parùm damni inferentes hoſtibus præter incenſionem villarum paucarum, cum imprecatione cunctorum borealium,id eſt, Northhumbrēſium cum magno quidem ſupercilio ipſi domini,ſed mediocres, egentes,anguſtiati,afflicti redibant. Poſt quorum diſceſſum, mox erumpentes Scoti in partibus Borealibus, prædas egerunt, & plura damna per combuſtionem villarum fecerunt quàm noſtrates intulerant ante illis. Et factum eſt vt in hac expeditione non minùs perderet & regnum in effuſa pecunia,in turba virorum perdita, in amiſſa ſubſtātia, quā anteactis expeditionibus per annos multos factis noſcitur perdidiſſe.

Parliamētum apud Saliſbury. Exacto tempore Paſchali, id eſt, poſt quindecim aut paulò plures dies poſt Paſcha conuenere citati proceres apud Saliſbury, ad parliamentum celebrandum. Quidam de ordine Carmelitarum frater, bacularius in Theologia, Hibernicus genere,infauſta hora properauit.Hic namq; quandā ſchędulam dictauerat ,& conſcripſerat,in qua plura enormia machinamēta per ducem Lancaſtriæ(vt aſſeruit)excogitata fuerant exarata. Contenta ſiquidem in illa fuerunt,quod dux ſtatuerat regem repentè oppreſsiſſe,regnumq; occupaſſe.Deſignauit tempus,locum,& cætera quæ huius rei facere poſſent argumētum. Obtentoq; aditu ad regale colloquiū,porrexit ſchędulā,iurans in Sacramento corporis Chriſti,quod ipſe eodem die celebrando cōfecerat, nullum verbum forè falſum quod in ſchedula ſcripſerat, monuitq;,ne audirentur ducis excuſationes,quia per ſubtilia(inquit) verba hac die quidem iudiciū differet,& ſi fugerit in ſpacio miliarij populum contrahet, & quò plus facultatis obtinuerit recedendi, tantò materiam obtinebit maiorem fortitudinem congregandi, & ita efficietur vel hoſtis publicus,vel doloſè reconciliabitur tibi regi. His auditis, rex puer nō dominos,non pares regni,ſeu qui ſenſu vigebant in regno,ſed conſuetos

tos

tos conſiliarios ſuos, duos videlicet capellæ ſuæ clericos, Nicholaum Slake & quendã alium ſuper tantis conuenit negotijs, vt diſcernant quid in tali articulo ſit agendum. Inter tractandum more ſolito dux intrauit, nihil voluens aduerſi, omninò neſciens quid tractarent. Quem cũ rex toruo vultu reſpexiſſet, nec vt ſolebat honorẽ impenderet, Dux æſtimans aliquid latere in mente regis quod perſonam ſuam tangeret, ſe ſubtraxit. Intereà duo dicti regis conſiliarij fortaſſis metuentes ducis dominationem, vel affectantes amorem, cõſulunt, vt omnibus vijs & modis ducem accerſat, & ipſe eum conueniat ſuper iſtis. Vocatus eſt tandem dux à rege, & ſchedula ſibi tradita ſupradicta, quam vt perlegerat, ſuſpirans, ait ad regem: Heu (inquit) domine mi, cur fidem datis talibus delatoribus? cur de mea perſona talia opinamini? Nonne ſum auunculus veſter? Nonne tutor extiti? Nonne poſt vos principalis in regno? Quid mihi ſuaderet vos prodere vel certe necare, qui nihil lucri reciperẽ de veſtra morte? Nunquid hoſtes veſtri me ditiorem facerent in terra ſua, quã effectus ſum in terra veſtra & in natali ſolo? aut ſi regnum affectarem, credendum ne eſt poſt veſtram interfectionẽ (quod abſit) dominos huius regni æquanimiter ferre me poſſe, domini mei & patrię proditorem? Deſiſtite (ſi placet) fidem dare talia referẽtibus, quia paratus ſum more militis cõtra quẽcunq; mũdi mihi in hac cauſa aduerſantem pugnare, & meã innocentiã defendere & purgare. Cumque hæc & his ſimilia plura pro ſe dixiſſet, credidit rex ipſi duci, & ſuſcepit excuſationes eiuſdem. Dux verò rogauit regem vt frater ſupradictus in cuſtodia teneretur vſq; ad diem quo cauſam diceret horum quæ propoſuerat contra eum. Et rogauit ſpecialiter, vt dominus Iohãnes Holand eius cuſtodiam obtineret. Erat iſte Iohannes Holand frater regis ex parte matris, filius ſcilicet quondã domini Thomæ Holand, qui libenter propter amorem ducis, fratris cuſtodiam acceptauit.

In ipſa nocte quæ præceſsit diem datum ſuæ reſponſioni, idem Iohannes & quidam alius miles, dictus Henricus Grene, apprehendentes fratrem, & mittẽtentes funem in collo eius, & eadem reſte nectentes eius genitalia, ſuſpẽderũt à terra, imponẽtes ſuper ventrem eius lapidem tantę ponderoſitatis, qui & torqueret eum per diſtrictionem verendorum, & eius guttura ſuffocaret, confringeretq; ſpinam dorſi eius, vt non tantùm vno ſupplicio, ſed tribus tormentis vitam finiret: qua inuria frater occubuit ſuperatus. In craſtino fecerunt fratris corpus exanime per villam detrahi more proditoris, vt ſuſpicionẽ tollerent illatæ ſibi mortis iniuſtæ. Et mirandum, quòd nõ armigeri, non valecti, non garciones, nec inferioris ſtatus viri quicquam mali voluerũt inferre fratri, ſed milites hæc fecerunt. Ipſi iudices, ipſi miniſtri, ipſi tortores extiterunt. Et hic fructus parliamenti pręſentis, excepto quòd rex petijt & obtinuit de laicis quidem medietatem vnius, (vt vſu vulgari loquar) quintę decimę, de clericis verò vnius decimæ medietatem. Et præter hoc, quod dominus VVilhelmus la Zouche, quamuis grauiſsima detineretur ægritudine, accerſitus erat ad parliamentum prędictum, ad ſtãdum iudicio regis & dominorum, quia idem frater eum velut inuentorem, inceptorem, & incentorem dixerat omniũ quæ ſcripſerat extitiſſe. Qui cùm veniſſet lectica delatus, quia propter guttam equitare non poterat, cõpulſus eſt diſcinctus, & diſcooperto capite ad hæc oĩa ſibi obiecta, more latronũ vel proditorũ reſpõdere. Qui viriliter negauit obiecta ſacramẽto firmãs hęc nunquam audiſſe, vel huiuſcemodi cogitaſſe, & ita demũ abſolutus eſt, & domum redire permiſſus, factus n õſolùm illius ordinis, ſed cunctorũ ordinum fratribus inimicus. Sunt qui dicũt cratem ſutã ſuper quã fratris corpus tractum ctũ erat reuiruiſſe, floruiſſe, & folia produxiſſe, & quedã cęcũ ad eandẽ cratem lumẽ amiſſum recepiſſe, ſed ſi verè id aſſeuerauerint vel amore, vel odio perſo-

Interficitur frater Carmelita.

Mirabile.

narum

narum non dum ſcitur. Ferunt etiam quòd dominus Thomas de VVodſtocke frater Ducis irruperit in cameram qua rex erat, & terribiliter iurauerit ſe oppugnaturum vel occiſurum quemlibet qui proditionem imponere vellet fratri ſuo Duci, nullum excipiens, nõ ipſum regem quidem. Vndè rex turbatus, nec contramutire quidem auſus eſt. Quod factum capitale fuiſſet, ſi rex habenas regni ritè rexiſſet.

Irruptio Scotorum.

Circa idem tempus quia Scoti varia damna Northumbrenſibus inferre non ceſſabant, Comes Northumbriæ, dominus Henricus Percye, Scotorum regnum parat ingredi, & damna pro damnis illis reddere, & iniurias illatas ſuis patriotis vlciſci. Quibus ita geſtis, cùm reuerſus fuiſſet comes, & exercitum dimiſiſſet, reuertuntur Scoti, & damna damnis in patria cumulãt, vndè dictum comitem multipliciter irritarunt. Eratquè per totam æſtatem vtriuſq; gentis euentus varius, dũ nunc illi, nunc noſtri proprijs damnis addiſcerent quãta mala pariat diſcordia, quanta pericula lis inter regna. Hac æſtate dominus Iohannes Philpot miles & ciuis Londoniarum nobiliſsimus, qui pro regno regniquè commodo plus omnibus laborauerat, & expenſis & affectu ſępiùs regem regnumq; releuauerat, cõceſsit in fata, neminem in huiuſcemodi affectibus relinquens ſuperſtitem ſibi parem.

Io. Philpotti mors.

Dux Lancaſtriæ Franciã proficiſcitur pro treugis.

Propè menſis Auguſti principium, dux Lancaſtrię profectus eſt in Gallias ad tractandum cum Francis de pace vel treuga, quarum tractatus ſemper damnoſæ Anglicis, & promiſsiones infructuoſæ fuerũt. Igitur dux ibidẽ cũ numeroſo nobiliũ comitatu diu perhẽdinãs, cùm iocunda noua patriæ putaretur afferre, reuerſus eſt cum denũciatione belli anno futuro prima æſtate, treugas tãtũ habẽs vſq; ad primum diẽ menſis Maij. Sicq; reuerſus eſt in terrã iſtam, poſtquam expendiſſet (vt dicitur) quinquaginta millia marcarum argenti.

Proceſſus & iudicium in Iohannem de Northamptõ olim Maiorẽ Londoniæ.

Eodem tempore (rege vocante) congregati ſunt multi de nobilibus regni apud Rading, dũ adhuc dux ageret in remotis, ad cõpeſcendũ ſeditioſos motus Iohãnis de Northamptonia nuper Maioris Londoniarũ, qui ingentia facinora niſus eſt, de quibus & conuictus eſt ibidem, ſuo familiari clerico eum accuſante, & molitiones plurimas per ipſum excogitatas, tam in damnũ regis, quàm totius ciuitatis Londoniarũ obijciẽte. Cũq; ſentẽtia ferenda eſſet in eũ rege præſente, reclamauit improbus, & aſſeruit tale iudiciũ non debere fieri in abſentia domini ſui ducis. Quo verbo, ſuſcitauit ſuſpicionem ſiniſtrã tam vulgi quàm procerũ cõtra ducem. Tamẽ ex proceſſu iuris Iuſticiarius huiuſmodi verbis vſus eſt. Iohannes (inquit) ſcelera quæ tibi obijciuntur, debes duello refellere, vel per iura regni tractioni, ſuſpenſioni & quarterizationi ſubiacere: cũq; mutus ſtaret, nec vllũ verbũ vellet ædere, decretũ eſt vt perpetuo carceri traderetur, & eius bona regijs vſibus cõfiſcarentur, & vt Londonias non appropinquaret per centum miliaria in vita ſua. Deſtinatus eſt igitur ad caſtellũ de Tyntagel in finibus Cornubiæ conſtitutum, & interim miniſtri regis velut Harpiæ bonis illius incubabant. Et hic finis pro tunc proceſſus contra eum facti.

De miraculo facto in die ſancti Oſwini regis.

Propè dies iſtos, id eſt, viceſima die menſis Auguſti, quo die videlicet celebratur paſsio S. Oſvvini regis & martyris, in nouo caſtro ſuper Tynã apparuit nouum & inauditũ noſtris diebus prodigiũ. Duo nempè nautę ad reſarciendũ nauem ſuam quoddã lignum dolare ſatagentes die prędicto, dum alter illorum ſecuri dictum lignum percuſsiſſet, ſanguinem repẽte de ligno prędicto, tanquã de pecude vbertim ſtupuit emanaſſe. Perculſus ergo formidine magna de tanta renouitate diu hæſit: tandem recordatus diei Sancti Oſvvini, cuius ſolemnitatem infeſtauerat, vouit ſe nihil vlteriùs eo die in æternũ facturum operis manualis. Quod audiẽs eius ſocius & miraculũ paruipẽdẽs, iurat ſe dolaturũ dictũ

lignum

lignum & eo die loco pręordinato poſiturum. Cũq; & ipſe lignum percuſsiſſet, vidit ſanguinẽ abundantiùs effluentẽ in parte percuſſa. Induraturus tamẽ lignũ vertit & inſiſtit operi alia parte ligni, ſed nec ibi defuit miraculũ præoſtenſum. Nam & ibi ſanguis tanquã è boue vel vacca decurrit. Giratur lignũ ad quatuor partes, omni parte pcutitur, omni parte fluit cruor. Quod cernẽs qui priùs improbè ſignũ cõtẽpſit, ad deuotionẽ ſe conuertit, & deinceps eo die ab omni opere manuali ſpõdet ſe ceſſaturũ. Iſtud miraculũ à multis viſũ, & quib⁹ incũbebat, approbatũ, teſtimoniũ magnũ reddit ſanctitati & excellentiæ martyris ſupradicti.

De Eclipſi Solis. Eodem anno die ſextadecima menſis Auguſti, ſerò & per noctem ſequẽtem audita ſunt in Anglia perhorrenda tonitrua, & viſa fulgura terribilia, quæ mortales multipliciter terruerunt. In craſtino verò poſt meridiem quaſi per horam facta eſt Eclipſis Solis, & coniunctio ſimul, aſpicientibus eas multis.

De Parliamẽto Londini & duello in eodẽ & condemnatione comitis Northũbriæ. Eodem anno circa feſtum ſancti Martini factum eſt parliamentum Londonijs, in quo (prout iam à multis conſueuit temporibus) nihil dignum memoria fuit actum, præter illud quod ſedulò actitabatur extortio, videlicet pecuniæ, de clero & communi plebe ad ſuſtentationem militibus vverræ regalis, & præter hoc quod duellum commiſſum eſt infra liſtas, inter quendam armigerũ Anglicanum, & quendam de Nauaria, qui accuſauerat dictum armigerum (cuius nomen erat Iohãnes VValſhe) de proditione regis & regni effectualiter: tamen nõ erat proditor, ſed inuidebat ſibi, eò quòd cũ eſſet idem Iohannes ſubcapitaneus de Cherburgh, oppreſſerat vxorẽ dicti Nauarienſis, prout idẽ Nauarus expoſt ſuperatus ab eodẽ, & moriturus publicè fatebatur. Ob quã cauſã idẽ Nauarus, regali iudicio (qui ad ſpectaculum duelli cum principibus regni ſui conſederat) tractus & ſuſpenſus eſt, quanquam regina & plures alij pro eo preces ſedulas porrexiſſent. Nondum parliamentum finitum fuerat, cùm noua de partibus borealibus ſunt allata de captione caſtelli de Bervvico per Scotos, cuius cuſtodiam comes Northumbrię, dominus Henricus Percy auito iure poſſedit. Scoti namq; mediante pecunia, de quodam qui ſecundariè caſtri cuſtodiam tunc habebat, introitum caſtelli doloſè nacti ſunt. Quibus dux Iohannes cognitis lætatus eſt valdè, quòd materiam iam inuenerat nocẽdi dicto comiti prout fertur. Factum eſt ergo duce procurante (prout dicitur) vt pro perditione dicti Caſtelli regalis, comes iudicium qui aderant optimatum, & regis ſententiam damnationis exciperet in eum publicè promulgatam. Cuius executionis vindicta per regem poſtea citò relaxata fuit, quamuis id duci (vt dicitur) diſpliceret. Acta ſunt hęc decimo quarto die Decembris in eodem parliamento, non obſtante quòd idem comes ad dictum parliamentum vocatus fuerat per breue regium, & ad cuſtodiam ſuæ patriæ morari maluiſſet. Hæc idcircò cauſa inter ipſum Ducem & Comitem poſtea iræ & odij fomitem miniſtrauit.

Comes Northumbriæ capit caſtellũ de Barwico. Comes Northumbrorum taliter adiudicatus, ſed indulgentia regis vitæ poſſeſſionibusq; reſtitutus, nullas moras nectens, omnem apparatum belli præparat ad obſidendum dictum caſtrum, & expugnandum eos qui in eo erant. Et cùm populoſum exercitum congregaſſet, & vtenſilia comportaſſet expugnationi neceſſaria, repentè caſtrum obſidione vallauit. Tandem cùm ibidem moram traxiſſet aliqualem, conuentum eſt inter obſidentes & obſeſſos, vt ipſi obſeſſi caſtellum relinquerent, & vita gauderent & mobilibus bonis ſuis, & pro redditione caſtelli reciperent ab eodem comite duo millia marcarum Anglicanæ monetæ. Et hoc modo recepit comes caſtellum de Scotorum manibus, doctus prudentiùs in futurum ſua fortalitia cuſtodire.

Nota de Papa Vrbano. Hoc anno Dux Andegauiæ poſt longam & procul poſitam à patria peregrinationem, poſt opum indicibilium & expenſarum profuſionem, poſt magnatũ ſuorũ morte periũtiũ amiſsione, ſpe ſua fruſtratus, decidit in lecto ægritudinis,

& ſimili ſorte perijt in magna mẽtis amaritudine moriens in terra aliena. Sicq; factum eſt: vt cui nõ placuit fortuna ſua, dũ ad dignitatem aſpirat regiã, ducatus amiſit honorem, & nõ ſolùm ambitioſus moriens, ſed etiam excommunicatus vitam finiuit. Qui remanſerunt de eius exercitu veſpiliones & latrones facti, nõ ſolũ regnũ Siciliȩ, ſed & alias regiones in giro poſitas, impleuerũt cædibus & rapinis. Et hic factus & fructus totius apparatus ducis Andegauiæ regnum Siciliȩ meditãtis conquirere, & Papã Vrbanum ſuppeditare conãtis. Tranſit annus iſtẽ quoad Gallos pacificus, ſed Anglicis nociuus Scotorum irruptionibus, frugum fertilis, ſed fructuum neque omninò ſterilis, neque fœcundus: In hac quidem terrã ſeditionibus turbulentus propter motus inordinatos Londinenſium volentium Iohannẽ de Combertõ ad dignitatem priſtinam reuocare, & propter occultum odiũ inter dominos ſuſcitatum, prout in geſtis ſequentis anni patebit.

Annalis concluſio.

ANno domini. M. CCC. lxxxv. qui eſt annus regni regis Richardi à cõqueſtu ſecundi octauus, fuit idẽ rex ad natale cũ Anna regina, quã rarò vel nũquã lateri ſuo deeſſe permiſit, adfuerũt & Boemi patriotȩ reginȩ, qui guſtata dulcedine terræ, propriæ regionis obliti, inuerecũdi & illæti hoſpites repatriare nolebãt. Die S. Thomæ Cantuariẽſis Archiepiſcopi martyris organũ diabolicum, hoſtis eccleſiȩ, cõfuſio vulgi, hȩreticorum idolum, hypocritarũ ſpeculum, ſchiſmatis incentor, odij ſeminator, mendacij fabricator, Iohãnes de VViclif, dum in S. Thomã (vt dicitur) eodẽ die in ſua prȩdicatione quã dicere prȩparauerat actiones & blaſphemias vellet euomere, repẽtè iudicio dei percuſſus ſẽſit paralyſim omnia membra ſua generaliter inuaſiſſe. Os nẽpè quod contra deum & ſanctos eius ſiue ſanctã eccleſiam ingentia locutũ fuerat, à loco ſuo miſerabiliter diſtortũ, horrendum cernẽtibus ſpectaculum exhibebat, lingua effecta muta confitendi vel teſtandi copiã denegabat, caput tremulũ maledictionẽ quam diuinitas in Cayn fulminauerat, in ipſum latã etiam patulo demonſtrabat. Et vt nulli veniret in dubiũ eum Cayn cõſortio deputãdum (vt ferunt hi qui affuerunt morienti, per ſigna forinſeca moriens deſperauit: & quidẽ totius maliciæ ſuȩ cõcluſio talis erat.

De morte Iohannis Wiclif.

Rumores Monachorum de morte Wiclif.

Dominus Edvvardus le Bourſer per hos dies miſſus eſt Gandauũ cum armatu manu, vt Gãdauẽſibus præeſſet more capitanei. Illis quidẽ à rege hoc inſtãter petẽtibus & ſibi fidelitatẽ promittẽtibus ſub iuriſiurãdi atteſtatione, vbi quã prudẽter Gandauenſes rexerit, quã circumſpectè res belli tractauerit, & nobis ſilentib⁹ hoſtes ſui, videlicet Gallici fatebũtur. Nã in ipſo aduẽtus ſui principio ipſo duce Gandauenſes tria millia Gallicorũ deuicerunt, & ex illis quoſdã fugauerunt, nõnullos ceperunt, plurimos occiderunt, & præter reliquã prædam quadringentos equos hoſtiũ abduxerunt. Gallici proindè multipliciter exaſperati cũctos captiuos quos inter ſe tenebant enormiter mutilantes, effoſsis oculis, & amputatis manibus & varijs modis læſis irreſtaurabiliter domũ ad cõmouendũ corda Gandauenſium remiſerunt. Quibus viſis Gandauẽſes cõmoti, voluerunt militibus & armigeris, quos de Frãcis (vt diximus) viuos ceperant, eadem ſupplicia irrogaſſe. Quibus conatibus obſtitit dominus le Bourſer dicens, id non debere fieri viris qui iure belli capti, ſe ipſos pro ſaluatiõe vitȩ ipſorũ fidei reddidiſſent, ſi verò in futurũ quoſcũq; Gallicos poſsẽt violẽter intercipere, hos dixit ſe bene permiſſurũ tali modo mutilatos vt Gallias mitterent, & ſimili ſorte Gallicos ſalutarẽt. Quod paulò poſt factũ eſt ipſis ſibimet obuiãtibus, & Gandauẽſibus victoriam reportantibus ipſo duce.

De domino le Bourſer, & eius neceßitatibus apud Gandauum.

Sub præſenti tempore cõmota eſt vniuerſa Sicilia, cõmota eſt & tota Romana curia cõmotione magna, qualem per ante nunquã ſenſerat vel tollerauerat, cuius cauſã inferiùs deſcribemus. Cũ dominus Papa (vt ſupra retulimus) dulcedine natalis ſoli illectus, Romanos decepiſſet ſuo repẽtino receſſu, & Neapolim appropinquaſſet: Carolus rex Hieruſalem & Siciliæ qui vocatur à multis rex

De diſcordia inter Papã & regẽ Siciliæ & degradatione ſex Cardinalium.

Neapolis

Neapolis, cepit inopinatò Papã in lecto ſuo,& per octo dies in priuato loco ſecum tenuit,& eũ tã ſecretè ſeruauit, vt ignoraretur à Papalibus famulis quonã illorũ dominus deueniſſet. Quam quidem detentionẽ Papa vocauit expoſt incarceratiõnẽ. Hac ergo de cauſa grandis diſſentio creuit inter Papã & regem,& etiã inualuit in alterutrũ odiũ eorundẽ. Regina verò Neapolis nõ mediocriter dolẽs de tãta diſſentione, appoſuit vires omnimodas pro pace reformanda & beneuolentia redintegrãda inter illos, ad cuius inſtantiã cõmẽdabilẽ quamuis foret difficile, facta eſt pax, rege iuramẽtum edente,& obligationẽ faciẽte de nunquã delinquendo cõtra Pãpã verbo vel facto. Ex parte verò Papę Cardinales cũ Romanis obligauerunt ſe regi pro Papa in centum millibus Florenorũ. Quòd videlicet dominus Papa ſeruaret conditiones factas inter illos, inter quas conuentiones conuentũ eſt inter Papã & regẽ, quòd dominus Papa pręſtaret auxiliũ ad cuſtodiẽdum ciuitatẽ Neapolim. Quibus firmatis, dominus Papa cruce ſignauit regẽ ſuis manibus,& cõfortauit eũ ad bellandũ inimicos eccleſiæ,& cãpũ tenendũ cõra eos. Rex itaq; progreſſus tenuit cãpũ cõtra dictos aduerſarios per octos mẽſes: ſed mox poſt receſsũ regis Papa trãſtulit ſe cũ tota curia ſua ad villã quæ Luceria nominatur,& infregit cõuentiones,& pactũ initum inter illos. Regina proindè Neapolis dedit mandatũ ciuitatibus & caſtellis, vicis,& villis,& oĩs cõditionis hominibus, ſub pœna mortis, ne victualia Papæ aut curialibus ferre pręſumerent,& omnẽ illis ex omni parte interdixit cõmeatũ. Nec ſolũ tũc inter Papã & Siculos orta eſt diſcordia, ſed inter ipſũ & Romanos propter pacta, quæ pepigit & miſit eiſdẽ ſub bullis ſuis plũbo ſigillatis. Iuramẽto & iã firmauerat iiſdem Romanis, & ſpoponderat ſe redditurũ & moraturũ inter eos: ſed tamen nihil impleuit ex omnibus quæ promiſit. Quibus de cauſis Romani illum falſum reputabant, & publicè proclamabant.

Eodem tẽpore.3.idus Ianuarij orta eſt grauis diſſentio inter Papã, & quoſdã de collegio Cardinales, qui intrauerunt ipſo die (prout moris erat) papale palatium, vocati prius ab eodem, ignorantes ſiquidem intentionem Papæ, conſiſtorium ſunt ingreſsi, vbi Papa inopinatò propoſuit & obiecit in conclaui ſex Cardinalibus conſpirationem in mortem ſuam,& affirmauit eoſdem triginta articulos hæreſis voluiſſe ſibimet impoſuiſſe,& comprobaſſe eũ deprauatum fuiſſe hæretica prauitate. Cardinales mox attoniti, vnus poſt alium iurauerunt ſe nunquam talia cogitaſſe. Papa nihilominùs ſine proceſſu facto comprehendi fecit eoſdem & incarcerari, & expoſt quæſtionibus contorqueri, quorum quidem nomina Cardinalium iſta fuẽre. *De diſcordia inter Papam & quoſdã de collegio.*

Cardinalis de Venetia, Cardinalis de Anglia, Cardinalis de Ianua, qui omnes erant viri venerabiles & religioſi,& maximæ opinionis in vulgo,& ſacrę paginæ profeſſores: triũ reliquorũ nomina fuẽre iſta, Cardinalis Zang. Cardinalis Corfienſis,& Cardinalis Tarentinus, qui fuerũt valẽtes,& de magno genere, & ex eis duo doctores legũ. Igitur poſtquã torti fuiſſent (vt præfertur) dicti cardinales cõfeſsi ſunt (vt dicitur) delictum ſuũ ſiue cõſciẽtia ſtimulati, ſiue pro carendo pœnarum acerbitate. Cardinalis tamen Angliæ nihil fatebatur præter id quòd dixiſſet Papam eſſe nimis ſuperbum. Proximo die dominico ſequẽte Papa compelli fecit curiales & laicos de villa & caſalibus in circuitu, ad veniendũ in caſtellum, quibus ingreſsis, portas claudi fecit, ne quis exiret donec ipſemet prædicaſſet. Aſcendit igitur turrim altiſsimã, ſecundùm portam etiã prædicare cæpit, plebe ſedente exteriùs ſuper terram in magno frigore & eſurie, donec eſſet ferè hora veſperarum, in qua prædicatione mouit multas rationes, inter quas dixit quòd Cardinales prædicti confeſsi fuiſſent ſe adinueniſſe articulos ſupradictos, & conſpiraſſent in mortem ſuã tali modo: videlicet, quòd rex cum ſua *Nomina Cardinalium degradatorum.*

comitiua cepiſſet, eum ſubitò & depoſuiſſet vel certè peremiſſet. Dixit etiam quòd iſta omnia fuerunt demõſtrata ſibi reuelatione diuina. Lõgum eſt autem & tædioſum fabulas inſerere quas narrauit. Inter quas dixit quòd Cardinalis Reatinus quondam factus per eundem, ſed diu ante depoſitus, fuit inceptor & inuentor dictorum malorum contra eum, qui etiam diu ante fuit excommunicatus ab eo. Qui Reatinenſis iudicio populi vir ſapiens & circumſpectus reputabatur, & erat doctor legum apprimè eruditus: & quamuis Papa priuaſſet eum, erat tamen maximæ æſtimationis in conſilio, & inter conſiliarios Regis Carolis ſupradicti. Præterea Papa retulit in illo ſermone quanta fecit pro rege dicto, & Cardinalibus memoratis, & vt promouerit eos de puluere & de terra, & quot gratitudines oſtendiſſet regi & reginæ, & Cardinalibus ſæpedictis. Poſt finem verò ſermonis, Papa cum Cardinalibus non priuatis, erecta Cruce, & accenſis candelis, excommunicauit regem Carolum & reginam, Antipapam & anticardinales, Abbatem montis Caſsini quondam Reatinenſem Cardinalem, & prædictos ſex, quondam Cardinales, & omnes conſiliarios & adiutores vel fautores eorum verbo vel facto, & omnes comedentes aut bibentes cum eiſdem, & interdixit ciuitatem Neapolitanam, ne ibidem celebrarentur, aut fierent ſacramentalia vel Sacramenta: & vnà cùm his extinxerunt candelas ſuas, & extra iecerunt inter plebes. Quibus expletis, tumultus magnus excreuit in tota Luceria & patria in circuitu conſtituta, & malefactores diſcurrere cæperunt, & deſpoliare quoſcunque poterant ſuperare.

De malis quæ irrogauerunt regales peregrinis poſt datam ſententiam.

Eodem die poſt ſolis occaſum malefactores peremerunt quẽdam Anglicum procuratorem, & nuncium cuiuſdam Clerici regis Angliȩ, dictum Iohannem Aleyn dum ire diſponeret ad hoſpitium ſuum, & deſpoliauerunt eum. Quapropter omnes qui ſequebãtur curiam, colligatis ſarcinis reliquerunt ibi eſſe, & ad villam quæ citra eſt conſtituta dicta Caſtelmare properare cȩperunt viri amplius quàm ſexcenti: ſed tamen deprædati fuerunt in ipſo itinere, & amiſerunt amplius quàm quadraginta onera aſinorum: vt autem Papa cognouit tantam miſeriam & procinctum itineris peregrinorum & aliorum curialium, ſummoneri fecit omnes Anglicos ad veniendum ad eius colloquium, vt videlicet cõmorati fuiſſent in caſtello ſuo, & cuſtodiſſent illud, ſub pœna excommunicationis omnium beneficiorum ſuorum. Non tamen voluerunt ex Anglicis expectare cum eo viri aliqui nominati, præter Epiſcopum Bethleemenſem & magiſtrum Henricum Bovvet, & alios circa duodecim.

Redit rex Carolus.

Septimo Calend. Februarij venit Carolus rex Neapolim ſtipatus turba magná, cui ciues & milites exierunt obuiam cum ingenti lætitia, & deduxerunt eum in caſtellum ſuum. Proximo die Sabbati ſubſequenti Papa in publico cõſiſtorio educi fecit dictos ſex Cardinales priuatos, vbi fatebantur publicè dictos articulos & obiectá de conſpiratione contra Papam: ſed tamen Cardinalis Angliæ nihil fatebatur, niſi ſicut priùs, ſcilicet quòd intollerabilis erat faſtus Papæ. Credebatur tamen eos voluiſſe longè aliam feciſſe confeſsionem, ſi fuiſſent è carcere liberati: ibi tunc Papa iterum excommunicauit eoſdem, & priuauit & regem & reginam. Cumquè rex hæc vniuerſa cognouiſſet, relatione veridica iratus eſt valde. Et quarto die ſequenti, miſit illuc magnam turbam hominum bellatorum, quibus præpoſuit Villænocheum & Amiraliũ, cum tota poteſtate ſua. Qui confeſtim cæperunt deſtruere caſalia & villas in circuitu Luceriæ cõſtitutas, & capere cunctos quos poterant, qui cum Papa tenebãt, aut cum principe Capuano qui erat conſanguineus Papæ, & compellere eos ad redemptionem. Proxima ſexta feria ſequente obſederunt villam de Luceria, & inſultum fecerunt ex vtraque parte plurimi vulnerati. In craſtino, id eſt, diei Sabbati, fecit Rex congregari totum conſilium Cleri Neapolis, ad quæ-

Conuocatio cleri Neapolis.

rendum

rendum ſi interdictum foret timendum: cui poſt tractatum diuturnum clerus reſpondit interdictum non fuiſſe factum bono ſenſu & bona deliberatione, nec in iure ſacroſanctæ eccleſię, ſed potiùs captioſè, & ideo non fuerat metuendum. Die lunæ proximo ſequẽte regalis exercitus cepit villam de Luceria, & concremauit illam. Cepit inſuper vlteriorem cuſtodiam, quam vvardam vocant, caſtelli Papæ & gardinum eius. Tandem metuens ſibi Papa, miſit ad regem nuncios pro cõcordia & pace reformãda. Sed rex multipliciter exaſperatus, reſpõdit Papam fore falſum, & ſemper conuentiones factas inter eos infregiſſe, & nullum ex pactis omnibus cuſtodiſſe, & ideò nolle ſe de cætero credere ſuis ſponſionibus fraudulẽtis. Demùm tamen intercurrẽtibus viris illuſtribus & bonis, cõcordati ſunt ſũmus põtifex & rex magnus, & Papa dimiſſus proprię libertati.

Cauſa de Bury.

Cauſa Monaſterij S. Edmundi de Bury, pro qua multociẽs multi verſus curiam Romanã laborauerant, huiuſcemodi finem cepit. Papa laudabili inſtantia ambaſſiatorũ conceſsit & permiſit, vt ad nouã procedentes electionem, ſatagerent eligere monaſterio dignũ patrem, quãquam iamdudum Iohãnes de Tymvvorth per prouiſionem ſibi factam Abbathia aliquanto tempore fuiſſet gauiſus. Miſit ergo fratribus, mouens vt eundem Iohannem Tymvvorth (ſi poſſet fieri) præ cæteris eligerent in paſtorem, cuius conditiones per ante Papæ cõmendauerãt in immenſum. Caſſauitq; Papa tã benedictionẽ, quã perceperat ab epiſcopo Landauenſi, quã electiones & prouiſiones de eo vel ſibi factas, vt electio iuxta poſtulata poſſet eſſe libera & quieta: delegationem verò ad ratificandum quę in hac parte ſecundũ iura fierent, & munus benedictionis impendendum electo cõmiſit Magiſtro Roberto Braybrok Epiſcopo Londonienſi, qui accedens ad locum adimpleuit officium, & eiuſdem Iohannis Tymvvorth quem iterũ conuentus elegerat in Abbatem, ratificauit electionem, & benedixit eundẽ in eadẽ eccleſia cũ ſolennitate magna in die S. Albani Anglorũ prothomartyris.

Diſcordia inter regem & ducem Lancaſtriæ orta.

Per idem tempus in Anglia orta eſt duci Lancaſtriæ inquietudo grauiſsima, iuuene rege & iuuenibus eius complicibus, in mortem illius conſpirantibus. Cõuenerunt nempè inter eos, vt eum ſubito areſtatum iudicio ſiſterent coram Iuſticiario Roberto Tryſilian, qui manu ceperat audacter in eum laturũ ſententiam iuxta qualitatem criminum ſibimet obijciendorum. Sed dux præmonitus à quodam de conſilio, & proprię ſalutis non negligens, prudenter ſe ſubtraxit, & ad caſtellum ſuum de Ponte fracto, quantocius properauit, quod & armis & victualibus affatim cõmuniuit: vndè factum eſt, vt iam non tantùm occaſione diſſentionis huius in priuato, ſed etiam in publico inualeſceret odium in alterutrum, & iamiam timebatur adfuturum, quod communes diu affectauerant, diſcordia videlicet inter eos, ac per hanc licentiam impunè diſcurſandi & graſſandi, ſicut olim quando communes non principati ſunt, ſed debacchati ſunt. Sed tantum diſcrimen regni ferre non ſuſtinens domina Iohanna mater regis, quamuis tenera foret & delicata, & præ corporis ſui ſagina ſemet ipſam vix portare valeret, neglecta tamẽ corporis ſui quietudine, laborioſum iter, nũc ad Regem, nunc ad Ducem gratis aſſumpſit, nihil parcens expenſis, nihil humilibus precibus, donec voti compos effecta inter eoſdem pacem & concordiam reformaſſet.

Coniunctio Iouis & Saturni.

Eodem tempore coniunctio duarum maximarum planetarum facta eſt, videlicet Iouis & Saturnini menſe Maio, quam ſecuta eſt maxima regnorum cõmotio, prout patebit inferiùs cùm attigerit ſtilus locum.

De apparatu regis Franciæ volentis Angliã inuadere.

Sub eadem tempeſtate, rex Franciæ cum ſuis Gallicis exitum quod Anglorum regno diu per ante excogitauerat, effutire parat. Et congregatis ratibus vndecunq;, atque cõductis apud Scluſam, in anchoris ſtare præcepit. Ergo illuc

omnis ætas apta bello iuſſa venire equos adducit, arma comportat, victualia congerit, & cuncta neceſſaria tantæ profectioni deponit. Auditur in Anglia rumor iſte ſcilicet ſexcentarum nauium iſtuc dirigendarum, cum exercitu infinito, qui totũ regni ſolum ſicut locuſtæ repleret, & illicò (quaſi nulla ſpes ſalutis eſſet) nõ ſolùm plebani, ſed & ipſi milites olim exercitati, ſed modò effeminati: olim animoſi, ſed modò meticuloſi: olim cordati, ſed nũc excordes & eneruati, trepidare cæperunt, & non de reſiſtentia, nõ de bello modò, ſed de fuga vel deditione tractabant. Miſſus eſt inſuper Hertfordenſis Epiſcopus, cum nõnullis alijs reuerendis nuncijs, vt cum Francis componat, vel certè dilationem belli reportet. Qui deriſus à Gallicis, treugas reportat non nobis vtiles, ſed ad duos menſes, videlicet donec illi ſe poſſent commodiùs præparare, adiectis conditionibus, quòd nec illi terram iſtam, nec noſtrates terram ſuam ingrederentur hoſtili modo per tẽpus prædictum. In mari tamen liceret eis nobiſq; prædas agere, hoſtiliter accitare. Videbatur interea Anglia reſpirare, quòd nõ ſtatim hoſtili gladio ſubijcienda foret. Intereà præparatur nauigium ex cunctis portubus Anglicanis, conducuntur bellatores copioſi, præficiuntur eiſdem Admirallij, Magiſter hoſpitalis Sancti Iohannis, & dominus Thomas Percy, frater ſcilicet Comitis Northumbrorum: qui per totum tempus æſtiuum obſeruaturi maris ſemitas, videntes frequenter claſſem Gallicam, nunc eos prætereuntem, nunc etiam deridentem, nihil omninò contra eos qui in illo erant agere ſtatuerunt, impediti vel priuata diſcordia, vel vecordia repercuſsi. Sed non ſic viri de Porteſmouth & Dortſmouth, non ſic feriare decreuerunt, quos nullus conduxerat, nullus coëmerat ad nocendum hoſtibus, ſed virtus propria ſtimulauerat, probitas innata ſuccenderat. Hi nẽpè nihil metuentes à facie multitudinis nauium, nihil formidantes occurſus hoſtium, cum parua manu pertrãſeuntes Oceanum, in Sequanã nauigarunt, vbi ſine magna difficultate quatuor naues hoſtium demerſerunt, alias quatuor abduxerunt, cum bargia domini de Cliſſon, cui par non erat in Angliæ ſiue Franciæ regnis. In quibus vnà ferrum & prædam aliam ſunt lucrati, quæ meritò auidiſsimi cuiuſque ſaturare poſſet auaritiam & inopiam releuare. Hoc anno terræ motus factus eſt ante mediam noctem præcedentem diem Inuentionis ſanctæ crucis, ſignificans fortaſſis cõmotionem magnam & profectionem, quæ poſtea citò facta eſt in terram Scotiæ per noſtrates.

De vecordia noſtratum in mari.

Terræ motus.

Indignatio regis contra Cãtuarienſem Archiepiſcopũ & quoſdam alios

Eodem tempore rex ob leues occaſiones in tantam exarſit iracũdiam contra Cantuarienſem Archiepiſcopum dominum VVilhelmum de Courtney, vt eius bona temporalia iuberet auferri, & in manus ſuas ſeiſiri: factúmque fuiſſet vt iuſſerat, niſi Cancellarius regni, dominus Michael de Poole, eius conatibus laudabiliùs reſtitiſſet. Ob quam cauſam idem Cancellarius indignationem regiam vix euaſit. Prætermitto, (quia longũ foret ſcribere) verba contumelioſa, quæ rex iecit in vtrunque, quæ regale faſtigium non decerent. Taceo probra & opprobria quæ dixit in dominum Thomã Triuet, quãuis (vt quidã aſſeruit) verũ dixerit, vocãdo eum publicũ proditorem: taceo verba procacia & contumelioſa habita per eum contra dominũ Iohannem Deueroux militẽ generoſũ, qui verba pro Archiepiſcopo facere ſunt conati. Archiepiſcopus verò vt à præſentia regis eſt egreſſus, ſũpta cruce ſua, & conſuta ſub pannis eius ad pectus eius, paucis conſcijs latenter ſe ſubtraxit, & latibula perquiſiuit, donec intercurrentibus viris timoratis, pax eſt inter eoſdem, & gratia reformata.

De aduentu Francorum in Scotiã & profectione regis contra illos.

Dominus Iohannes de Vienna, ſtipẽdiarius regis Franciæ, per idem tempus peruenit in Scotiam, cum magna multitudine nauium & hominum bellatorum, vt pariter iuncti Scotis totum regnum Angliæ infeſtarent, & vt dum ipſi poten-

potentiam regni ad illas partes attraherent & detinerent occupatam, rex Franciæ cum ſuo nauigio & exercitu congregato, alias partes regni licentiùs poſſet ingredi, nemine videlicet (vel ſaltem paucis) domi dimiſsis, qui eius introitū prohiberent. Comperto in Anglia dicti Iohannis aduentu, & Scotorum ferocitate, qui iam fulti Francorum ſubſidio, nihil illis obſtare poſſe credebant, rex & tota regni nobilitas ſe preparauit ad profectionem: expetunt ſeruitia conſueta & noua, non tam precantur, quàm timore poteſtatis extorquent. Fit concurſus ad regem iam primò ſuos aduerſarios debellaturū, militum, armigerorum & arcitenentium noſtris ſæculis & regionibus inauditis, ita vt equorum numerus ad ſummam excreſceret trecentorum millium, prout æſtimauerunt quibus incumbit ſeruientes de armis. Lætatus eſt ergo rex vt veraciter lætari poterat de tam valentis exercitus numero & effectu, ac etiam de tam nobili apparatu ſuorum, & diutius gaudet de animoſitate, quam ſuis vidit in eſſe. Sed priuatum & publicum gaudium obnubilauit apud Eboracum citò ferocitas domini Iohannis Holand fratris regis, qui dominum Radulphum de Stafford filium comitis de Stafford occidit in via dum pergeret ad reginam, cuius familiaris erat miles, & ab eadem ſumma fuerat affectione dilectus. Erat nō minus percharus ipſi regi vtpote qui cum eo coaluerat & ſodalis eiuſdem fuerat ab ætate primæua, quamobrem rex indignatus ſtatuit perſequi dictum Iohannē, non tam vindicare cupiens dolorem proprium, quàm comitis de Stafford patris eiuſdem iuuenis orbitatem. Cōfiſcari fecit igitur bona Iohannis de Holand, vt nulli veniret in dubium eum ex animo vindicare velle mortem iuuenis ſupradicti, quo facto, ſibimet conciliauit amorem comitum de Stafford & de VVarvvike dominum de Baſſet, & omniū qui ipſi iuueni neceſſarij fuerāt vel affines. Ipſe Iohannes iam fortunam mutatā intelligēs, fugit Beuerlacum, vt impunitate gauderet eiuſdem loci.

Cauſa mortis matris regem.

Audiens domina Iohanna mater regis & eiuſdem Iohannis de Holand, & homicidium quod filius ſuus fecerat, & vt rex eum ſubijciēdum legis rigori iurauerat, mittit illicò qui regem adeant, maternas preces deferāt, & filio pro fratre porrigant, exorent ne matris faciē pro tantilla petitione cōfundat, miſereatur fratris, miſereatur & matris, & ampliorē experiatur frater miſericordiā quòd frater ſuus ſit. Sed cùm nuncij rediſſent VValingfordiā, & mater filiorum nullam in hac parte à rege conſecuta fuiſſet gratiam, nimia profectò grauata dolore lecto decumbit, & poſt quatuor aut quinq; dies ſeculo valefecit, cuius corpus ceratis lintheaminibus inuolutum, & plumbo impoſitum, cōſeruatū eſt VValingfordiæ vſq; ad regis regreſſum de Scotia, & tempus quo deberet Stamford inter fratres Minores honorificè tumulari.

Fulgura, tonitrua & terræ motus.

Hoc anno ſeptimo die poſt tranſlationem ſancti Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi & martyris, circa horam tertiam poſt nonam audita ſunt tonitrua, & viſa fulgura & choruſcationes iugiter per vnam horam, quę multorum corda terruerūt, ex quorum ictibus quidam ſunt mortui, quidam irremediabiliter læſi multis in locis. Quarto die ſequente dictam tempeſtatem affuit terræ motus circa ſecundam vigiliam noctis, præſignans forſitan inanem commotionē vtriuſq; regis, Angliæ videlicet & Franciæ, qui iam contraxerant inauditos exercitus, vnus verſùs Scotiam, vt hoſtes arceret à regno: alter verſùs Angliam vt acquireret ſibi regnum.

Rex Angliæ equitat per totam terram Scotiæ & cōburit loca diuerſa.

Menſe Auguſti rex Angliæ cum potenti manu regnum Scotiæ eſt ingreſſus, cuius viribus Scoti & Gallici ſeſe cernentes impares, diuorcia quærunt, nemora petunt, & ad latibula feſtinare contendunt. Ex quibus tamen frequentiùs latenter egreſsi, noſtros ignaros tam locorum quàm inſidiarum ex inſperato inua-

dunt, perimunt, captiuos abducunt. Exercitus Anglicanus quo nunquam pulchrior, nunquam fortior, numeroſior viſus eſt, equitat per terram habitatoribus deſtitutam, animalibus vacuatam, carentem victualibus, quæ omnia Scoti cum Francis præſcientes, aduētum noſtratū abegerant, abduxerant & aſportarant, in tantum enim deſolata eſt terra, vt noſtrates veraciter fatebātur nec auem quidem ſe vidiſſe ibidem, bubonibus ſolummodò duntaxat exceptis, fruges tamen ibi pulcherrimas virides copioſas inuenerunt, quos vel in equorū pabulis conſumpſerunt vel equorum pedibus deſtruxerunt. Cæterùm hoſtibus bellum ſubterfugientibus nihil dignum relatu per noſtrates actum eſt amplius, niſi ad Abbathiam de Mailros & villam de Edenburgh cum caſalibus quas obiter repperunt noſtri flammis dederunt.

De diſcordia inter regē & ducem Lancaſtriæ & reditu de Scotia.

Cùm perueniſſet exercitus noſter ad Edenburgh, deficientibus victualibus cœperunt multi infirmari, nonnulli fame periclitari. Ibi ergo conſulit rex quid meliùs videretur agēdum. Dux Lancaſtriæ, qui inter magnos maximus poſt regem, aderat, fari taliter eſt exorſus: Domine mi rex (inquit) deū laudādi & multipliciter gaudendi vobis ſe ingeſsit occaſio gratioſa. Primò quòd hoſtes qui ſua confiſi potentia exiſtimabant regnum veſtrum peſſundare, à facie veſtra veriti, comparere non audent, ſed fugiunt cum dedecore. Secundò, quòd adeſt vobis dominorum & nobilium ſpectabilis numerus, bellatorum copioſus exercitus (qualis antea in hijs regionibus nūquā viſus eſt) pro vobis dimicare paratus. Tertiò, quòd fauor diuinitatis vos (vt veriſimiliter arbitror) comitatur, quia & æſtas temperata, & aura ſerena votis noſtris in tantum hactenùs arriſerunt, quòd non vento contrario, non imbre nociuo fuimus impediti, quo minus vel in diebus equitare vel in noctibus ſub diuo requieſcere valeremus. Cōſulo propterea vt mare Scoticum tranſeamus, quò conſtat hoſtes noſtros cōfugiſſe, præſertim cùm facilis ſit nobis tranſitus, & patriam flamma ferroq; deſtruamus, vt vel ſic compellantur hoſtes ad pugnam, vel ſaltem ad dedecoroſam fugam. Rex ad hæc (tāquam teſtem proditionis inueniſſet ducis ſententiam) exarſit in iram: tu (inquit) vbicunq; locorū cum exercitu deueniſti, meos homines malo ductu, malo conſilio, mala patria, fame, ſiti, penuria perdidiſti, ſemper tuis marſupijs cōſulens, meis nihil. Et nunc iuxta morem tuum me cogis ad tranſitum maris Scotici, vt ego cum hominibus meis fame peream & inopia, & fiam hoſtibus meis præda: ecce nobis in hoc loco conſtitutis deſunt victualia, & multi de meis hominibus inędia perierunt, & tu compellis ad trāſeundum remotiùs, quò nullus victus ad me vel meos poſsit adduci, nequaquam fiet vt cogitas. Sed ſi tu velis tranſire cum tuis, mare tranſeas. Nunquam enim antea ſtipatus fuiſti tanto numero tuorum hominum, quanto modò ſtiparis, ego enim & mei homines reuertemur. Ad hæc reſpondente duce, & ego homo veſter ſum: nequaquam inquit rex vehementer turbatus, & dux humiliauit ſe ſatis eidem. Non ferentes domini tantam diſcordiam, ingeſſerunt ſe & pacem reformauerunt qualem poterant pro malicia temporis inter illos. Et factum eſt ita, vt non procederent ſed reuerterentur via qua venerant in terram ſuam. Et quidem tantæ profectionis in Scotiam iſte fuit finis & fructus.

Scoti prædantur Angliam rege abſente.

Rege cum vniuerſo exercitu ſuo terram vaſtante Scotiæ, ingreſsi ſunt in Angliam Scoti cum Gallicis, & villas cremantes, prædas agētes, & captiuos multos abducentes, reuerſi ſunt in terram ſuam, & ſic ingreſſu ſuo furtiuo plus commodi perceperūt in Anglia, quàm rex cū imperiali exercitu retulit de terra ſua.

Rex Franciæ præparari fecit nauigium contra Angliā.

Dum adhuc Anglicanus exercitus moraretur in Scotia, rex Franciæ pręparauit nauigium, conducit populoſum exercitū, inſtrumenta bellica congregat, & victualia ſuæ profectioni neceſſaria comportat ad le Sclus, quia præcogitauerat

intraſſe

intraſſe regnum Angliȩ, dum poteſtas regni (prout dictum eſt) in Scotia moraretur. Sed tantos ſumptus, tantam aſtutiam, tantam prudentiam, tantum conſilium (quia facta ſunt contra dominum) diſsipauit in hora breui dominus per captionem villæ de Ledam in Flandria, quam ceperunt Gandauenſes, habitatoribus illius villæ tradentibus eam ipſis, quia iam feſsi de dominio Frãcorum, quod erat eis nimis ſuperciliosũm & importunum, magis expedire credebant ſe ſubmittere ſuis proximis quàm crudelibus dominis. i. Frãcis. Et reuera Gallici vbi eos ſuperiores eſſe & dominari cõtigerit, cum ſumma ſuperbia & intolerabili iniuria ſubditos ſuos tractare ſolent. Inuenerunt ergo Gandauenſes in dicta villa prædam magnã, victualium diuerſorum, viniq; præcipuè, eò quòd ibi erat cellarium vinorum regis Franciæ, nempè mille & octingenta dolia inibi ſunt reperta. Gandauenſes aſportatis Gãdauum quæ ſibi neceſſaria videbantur, poſuerunt in dicta villa prȩſidium hominũ defenſorum, & ad propria ſunt reuerſi.

Gallorum dominantium mores.

Audiens rex Franciæ cum ſuis magnatibus, quòd Flandrenſes qui in villa prædicta erãt ſe tradidiſſent Gandauẽſibus, conſternatus eſt, & iã primò deſperans de regno Angliȩ conquirendo, prȩmeditatum dimiſit propoſitum, & cuncta quæ parauerat ad debellandum Angliam, contraxit ad obſidionem prȩdictȩ villæ. Collocatis ergo per gyrum ſuis exercitibus ſignum datur inſultum faciẽdi villæ, & fit inſultus acerrimus, Francis nitẽtibus glorioſè recuperare quod fraudulenter amiſerant, Flandrenſibus cõtra certantibus conſeruare libertatem quam iam receperant, excuſſo iugo importabili Gallicorum: quid multa? repelluntur Gallici ferocitate Flandrenſium, & recedunt Flandrenſes feſsi, in villam ſe recipiunt & quieſcunt. Cumq; aliquotiẽs Franci inſultus feciſſent nec tamen profeciſſent, ac per hoc videretur pars melior obſeſſorum: vidẽtes tamen qui in villa erant iacula ſibi deeſſe & inſtrumenta repellendis hoſtibus neceſſaria, prudenti conſilio tradunt villam quadam nocte conſeruandam mulieribus & ſenibus, affirmãtes oportere eos facie tenùs habere cuſtodiam villȩ per illam ſaltem noctem, qua oportuit eos qui dimicauerãt die præcedẽti membra reficere, ſomnum capere, corpora recreare. Dum ergo hij villam circuẽũt, vigilias noctis cuſtodiunt, aduerſariorum irruptiones obſeruant, omnes bello apti viri (neſciẽtibus qui remãſerant) villam furtiui egrediuntur, & Gandauum (neſciẽtibus hoſtibus, perueniunt ſine rerum vel corporum lȩſione. Cõfractis autem in egreſſum ſuum cũctorum doliorum capitibus, & effuſis vinis & alijs liquoribus qui in eis erant, ne Gallicis cedere poſſent in adiutorium quouiſmodo. Sicq; rex Franciæ dum villam ſe lucratum fuiſſe credidit, & aduerſarios ſubiugaſſe, dum villam intrat, cognoſcit ſe deluſum. Et quidem in Flandria res ita ſe habebãt, & Anglia pro præſenti anno gratulata eſt hoc modo ſe ab hoſtibus liberatam.

Obſidio villæ de Ledam.

Circa tempus iſtud rex Portugaliæ congregatis quos poterat de terra ſua pugnatoribus, vnà cum Anglicis qui ſibi dudum miſsi fuerant in adiutorium, Marte fauente, immo domino deo exercituum corda ſuis, vireſq; præbente, de Caſtellanis Hiſpanenſibus habito congreſſu ferociſsimo glorioſè triumphauit. Quod bellum ſibi dedit requiem ab inimicis ſuis, & totum regnum Portugaliæ ſuæ reſtituit ditioni. Nomina potẽtium peremptorum in prædicto bello duximus inſerenda, comes de Mariorca, comes Carion, Iohannes Gandiſſaleyn, Prior ſancti Iohannis de Caſtell, Conſalpinus Galaci, Didacus Gomiſsixæ, magiſter de Galliaturna, dominus Iohãnes Duke, dominus Iohãnes Renulds comes de Dene, Didac⁹ Auari, & frater eius fili⁹ Mariaci de VVillanor, Lupus de Roding, Lupus Gomoſsi de Liſle proditor. Poſt dicti belli cõſũmationẽ rex Portugaliæ miſit regi Angliæ ſex Galeyas, vt adiuuarẽt eum & eſſent illi ſolacio contra

Rex Portugaliæ vincit Hiſpanos.

contra hoſtes ſuos, quæ exceptæ cum fauore in breui beneficio Londonienſium & aliarum vrbum, ſenſerunt ſe non ſine ſuo commodo in Angliam remigraſſe.

Damna illata regi Franciæ & ſuis reſidentibus de Flandria.

Rex Frāciæ poſt fruſtratum propoſitum quo cogitauerat Angliam infeſtare, poſt diſpendioſam moram factam circa villam de Ledam, de qua cupiuerat triumphare, poſt infructuoſam adeptionem dictæ villæ quam putauit bonis omnibus habundare, triſtis, feſſus & illuſus ad propria remeauit, non ſine magno ſuorum diſpendio in inſultibus factis ad villam, vbi quinq; valentiores primo perierūt, & in via verſùs patriam, vbi Gandauenſes multos de ſuis ceperunt, & plurimos occiderunt. Nam vt taceamus damna irrogata ſibi per terreſtrem viā, plura damna pertulit per campos liquidos, amiſsione tam hominū quàm ſuarum rerum: affuit ſiquidē tempeſtas horrida, dū naues redirent de le Sclus, quę naues diſperſit, alliſit, confregit, & inuitis nautis impulit in loca regis Angliæ, Caleſiā videlicet & partes adiacentes. Reuera die exaltationis ſanctæ crucis duæ grādes, Galeyæ & aliud genus ratis quod vocatur Line, & vna bargia & .7. Balingariæ periclitatæ ſunt ante villam de Caleſia, & Caleſienſes captiuos ceperūt quingentos de Gallicis & Normannis, qui claſſe demerſa venerūt ad portum. Numerus captiuorum, inter quos captus eſt Robertus Bremuile, homo prædiues & potentiſsimus inter totius Neuſtriæ mercatores. Tertio die ſequente ſeptuaginta & duæ naues Francorum redeuntes de Scluſa pertranſire Caleſiam decertabant. Sed Caleſienſes egreſsi, pugnauerunt contra eas, & lucrati ſunt decem & octo naues, & quandam grandem Bargiam, in qua fuerunt capti vel occiſi armati homines ſexaginta. Tertio itidem die ſequente dictum conflictum, quadraginta & quinq; naues maximæ redeuntes de Scluſia, dum præterire vellent Caleſiam, per noſtrates impeditæ ſunt. Nēpe Caleſienſes & harum aduentu cognito armauerunt ſe contra eas, & pugnauerunt amplius quàm per ſex horas, tandem victoria ceſsit noſtris, & fugerunt omnes illæ naues, præter duas & vnum Coggonem, in quibus capti ſunt duo admiralij Galliæ, cum multis bonis. Fuerunt autem duæ dictæ naues grandes adeò, quòd apud Caleſiam non valebant introduci, quamobrem ad Sandvvicum miſſæ ſunt, harum Maiorem comparauerat dominus de Clyſſon, pro tribus millibus Frācorū apud Scluſam, & erat nauis noua vtpote ipſo anno facta. Prędictum vero Coggonem de Eſtlandia Normanni conduxerant, quinq; millibus Francorū, vt eſſet eis ad tutelam & defenſionem redeuntibus in terram ſuam, ſed tamen obſiſtentibus Anglicis, ſemet ipſam defendere non valebat, quin caperetur & fieret Anglis præda. Capti ſunt & occiſi in dictis nauibus de nautis & ſtipēdiarijs ducenti & viginti & ſex: per omnia benedictus deus.

Noſtrates prædantur in Francia.

Die ſancti Dioniſij ſtipendiarij de Caleſia & fortalicijs regis Angliæ illis in partibus conſtitutis latenter exierunt in Franciam, & quatuor millia ouium, & trecenta groſſa animalium verſùs ſua municipia fugauerunt. Quod cognoſcentes dominus de Bambures (qui erat capitaneus Boloniæ) cum armatis exijt contra noſtros, qui in primo congreſſu acceptus lancea cuiuſdam Anglici, equo ſuo illico perturbatus eſt, & leuatus per ſuos in equum ſuum, nō ſuſtinuit ibidem diutiùs expectare, ne deterius ſibi contingeret. Sed vrgens compedē calcaribus pręacutis, fuga ſua noſtris ſuam prædam abigendi liberam tribuit facultatem. Capti ſunt per noſtros in hac profectione plures quàm centum perſonę.

De hijs quæ geſta ſunt in Portugalia.

Præpoſterum petit ordinem poſteritas nunciorum redeuntium à remotis, & me quandoq; ſcribere quæ ſunt prima nouiſsimè, & quæ nouiſsimè primò cogunt. Hinc eſt quòd res Portugalenſes in hoc loco pono, quæ per ante poni debuerant ſi tēporis ordinē conſeruaſſem. Igitur poſt deceſſum domini Edmundi

comitis

comitis Cantebrigiæ de Portugalia, regina Portugaliæ (prout dicunt) conſenſu cuiuſdam militis quem dilexit illicitè, venenū regi Portugaliæ propinauit, cuius hauſtu læthifero rex in fata conceſsit. Regina proindè cōſiderans cuncta ſibi licere quæ voluit, filiam ſuam quæ deſponſata fuerat filio domini Edmundi comitis Cantebrigiæ, vendidit regi Caſtellæ, conſilio militis ſupradicti. Rex ergo Caſtellæ odium inueteratum quod contra regnum Portugaliæ diu conceperat, effutire geſtiens, gaudio gauiſus eſt quòd occaſionem quandam ſuſceperat perdendi regnum ſibi odibile diu ante. Et hac occaſione villas & municiones dicti regni ſuſcepit in ſua, parans proculdubiò in futurum cūctos ibidem ſuos aduerſarios delere vſque ad vnum, immo deſtruere vſq; ad nullum. Proceres verò regni rem tacitè conſiderantes quorſum hęc tenderent meditabātur, tandem videntes regni deſolationem præparari, concitò ad regis defuncti fratrē, virum Martium, fide perſpicuum, ſenſu præditum concurrerunt, incitantes eum vt ſe opponeret tantis malis. Erat ille Magiſter hoſpitalis, vir tam religione quàm poteſtate præſtans cæteris, & habuit in temporalibus vndè proferret noua & vetera pro defenſione dicti regni. Hic ergo pulſatus à ciuibus caſtrū adijt manu forti, vbi regina cum amaſio moram traxit. Et quidē pacificum prætendens ingreſſum reginam ſibi fecit occurrere, & eum eo ampliori honore ſuſcipere, quo regis defuncti frater, quo Magiſter hoſpitalis, quo nominatiſsimus in regno fuit. In primo itaq; ingreſſu ſuo reginam cæpit conuenire de fidefragio erga comitem Cantebrigiæ, deinde de regimine prauo regni per quod vacillabat regni ſtatus vt præfertur. Quod audiens miles, quem prædiximus reginam viciaſſe, ſine reſpectu reuerentiæ tantæ perſonæ debitæ inſolentiùs reſpondit eidem, dicēs nihil ſibi cōpetere de regni regimine, quippe qui religioſus eſſe deberet, & ſuæ religioni potiùs indulgere quàm regni gubernationi. Quo reſponſo magiſter hoſpitalis agnouit militis aſsēſum in præmiſsis minimè defuiſſe: quapropter illico extracto cultello in proditorem irruit & protinus interfecit. Reginam verò iuſsit apprehendi & in eodem caſtello regaliter cuſtodiri, corpus quoq; militis interfecti iuſsit ſepeliri, quo facto tota regio adhæſit eidem. Cumquè expoſt contra regem Hiſpaniæ vna vice & alia proſperè dimicaſſet, totius vulgi fauore electus eſt in regem: reclamauit ipſe tamen dicens ſe ſuæ religioni voto profeſsionis aſtrictum, nec poſſe, nec debere regni ſuſcipere dyadema. Inſtātibus, vrgentibus, compellentibus tandem illis, dixit ſe velle parere ipſorum quodammodo voluntati, dum dictum regnum adminiſtrare vellet vſq; ad aduentum hæredis iuſti filij, videlicet comitis Cantebrigiæ cui filia fratris ſui regis Portugaliæ (vt pręfertur) primò fuerat deſponſata, & hoc quidem modo eſt regni cōſecutus honorem, Anglos multùm diligens, acriùs fouens qui erant in regno ſuo propter illorum nimirum probitatem, per quos non dubitauit ſe ſuperiorem manum ſemper in cunctis cōflictibus reportaſſe. Rex verò Caſtellæ non ignorans per quos rex Portugaliæ triumphauerat, tentauit Anglos fuluo metallo corrumpere, quorum naturam didicit indultam auariciæ, tranſmittens aliqua, plura verò promittens, ſi prodere velint regem cum gente. Erant reuera duo armigeri quorum virtute, diſcretione, prudentia per ante ſemper Portugalenſibus ceſsit victoria, Hiſpanis verò fuga. Hij (proh dolor) auri ſacra famę coacti cōſenſere regi Caſtellæ, præferentes pecuniam fidei, munera veritati, ſed eorum internuncij cuiuſdam Anglici illibata conſcientia regi delati, & citò cōuicti, idem armigeri capti ſunt, & carcerali cuſtodiæ deputati, nō ſine magno totius ſuæ gentis opprobrio, & ſcandalo nationis. Hæc in Portugalia geſta ſunt trans Neptunum.

Per idem tempus Papa Vrbanus ſextus cui nil datum eſt diu dulce guſtare *Actus Papæ.*

cius

eius neſcio an aduerſariorum improbitate, iterum inimicitias renouatas agnouit inter ipſum & Carolum regem Siculorum, iterum nempè per ipſum regem obſidionis cōtumelias, opprobria, damna tollerauit, vſquequo penè ad deſperationis articulum eſt perductus. Sed tandem Ianuenſium probitate qui cuncta norūt facere propter quid, ereptus, libertati abductus, Ianuam vſq; perductus eſt, à qua ciuitate tranſmigrare non permittitur donec ineſtimabilem auri ſummam pro ſua ereptione perſoluiſſet Ianuenſibus, qui pluspropter nummum quàm propter deum eius ereptioni intenderant, prout patet.

Electus ſancti Andreæ capitur.

Hijs diebus electus ſancti Andreæ in Scotia dum proficiſceretur cum multis militibus & armigeris verſùs Lugdunum vt cōfirmaretur ab antipapa, captus eſt, qui quamuis vnum tantùm Coggonem haberet in quo ipſe & ſui conſederant, ſeptem tamen penè de noſtris bargijs ſuperauit, tāta vis armatorum nebulonum extitit in naui ſua. Captus tandem eſt à duobus filijs VVilhelmi Ruſcheby ſenioris, armigeris comitis Nothumbriæ, & eidem comiti præſentatus. Qui cogente triſtitia, paulò poſt prætulit mortem vitæ, ingreſſus viam vniuerſæ carnis.

Parliamētum Londini, & acta eiuſdem.

Circa feſtum ſancti Martini factum eſt parliamentum Londonijs, in quo laici conceſſerunt regi vnam quintā decimam & dimidiam, ſub conditione tamen quòd clerus decimam & dimidiam daret eidem: cui conditioni obnixè reſtitit Archiepiſcopus Cantuarienſis, dominus VVilhelmus de Courteney, dicens hoc minimè fore faciendum, præſertim cùm Eccleſia debeat eſſe libera & per laicos nullo modo taxand, immo citiùs caput exponeret pro hac cauſa, quā in tantum ſanctam Eccleſiam Anglicanam permitteret ancillari. Quæ reſpōſio tamen commouit turbam cōmunium, vt milites comitatuum, cum quibuſdam ex proceribus regni, cum ſumma furia deprecarentur auferre temporalia ab eccleſiaſticis, dicētes clerum ad tantam excreuiſſe ſuperbiam, quòd opus eſſet pietatis & Elemoſinæ per ablationem temporalium, quæ eccleſiaſticos extollebant eos compellere ad humiliùs ſapiendum. Hæc clamabāt, hęc regi in ſcriptis breuibus porrigebāt: & tanta fuit eorum in hac parte veſania, quòd hanc petitionē ad effectum poſſe perduci credebāt. Inde cerneres milites lætari venerios, de his inter ſe cōferre, & velut totius Eccleſiæ temporalia eorum abuſionibus iam deputata fuiſſent, hunc de hoc monaſterio, aliū de alio ſibimet blandiēdo, promittere certam ſummā. Audiui egomet reuera quendam ex huiuſcemodi militibus intenſè iurantem ſe velle de domus ſancti Albani temporalibus annuatim percipere mille marcas. Sed tantæ deliracioni non conſenſit rex, ſed auditis hinc indè, & horum inordinatis clamoribus, & iſtorum iuſtis reſponſis, præcepit deleri ſcripta, & ceſſari inordinatè petita, dicens ſe Eccleſiam Anglicanam in eiuſdem ſtatus qualitate ſuis temporibus ſeruaturum, quam ipſam cognouerat extitiſſe cùm regnum ſuſcepiſſet, aut potius meliori: quo facto, & apud Eccleſiaſticos magna muneratione dignus cenſebatur, & apud bonos laicos hoc reſponſum maximè laudabatur. Archiepiſcopus proindè (communicato cum clero cōſilio) regem adijt, & dixit ſe cum clero regni, vnanimi volūtate, conſenſu ſpontaneo vnam decimam regis vſibus prouidiſſe. Quam conceſsionem rex tam lætè audiuit, tam gratè ſuſcepit, vt palam aſſereret ſe malle hāc ad præſens donacionē liberam, quàm alias quācunq; quadrupli valoris coactam: & ita pro tunc hoſtium eccleſiæ auiditas inſaciabilis eſt fruſtrata. Creata eſt in hoc parliamento noua dignitas Anglicis inſueta, nempe comes Oxoniæ dominus Robertus de Veer appellatus, & factus eſt Marchio Dubliniæ in Hibernia, cæteris comitibus hoc indignè ferentibus, quòd viderent eum gradum celſiorem ipſis regis munere percepiſſe, & præcipuè, quia nec prudentia cæteris, nec armis va-

Oxoniæ comes primò creatus.

lentior

lentior videbatur. Creati ſunt inſuper noui duces quanquam in procinctu Scotico rex in campo donaſſet illos hijs nominibus, dominus Thomas de VVodeſtoke, videlicet comes Bukinghamiæ nomē ducatus accepit, & vocatus eſt dux Glouerniæ, & dominus Edmundus de Langeley qui erat comes Cantebrigiæ vocatus eſt dux Eboraci, quibus rex de Fiſco regio ſummas dedit propter honorē nominū ne ſuſcepiſſe tantū nomen inaniter viderentur. Dominus Michael de le Pole qui fuit regni cācellarius ibidē, factꝰ eſt comes Southfolchię, datis ei annuatim de regio marſupio mille marcis, vir plus aptus mercimonijs quàm militiæ, & qui trapezetis in pace conſenuerat nōn armatis in bello.

Noui duces.

Nouus comes.

Rex præterea in hoc parliamento mediatione ſollicita præſulis Elienſis, videlicet Thomæ de Arūdell, reſtituit Epiſcopo Norvvicenſi bona ſua temporalia quæ detinuerat per multos annos (vt ſuperius exaraui) quamuis cācellarius id fieri diſſuaderet. Reuera cùm dominus Elienſis rogaſſet regem de re præmiſſa, cancellarius cum indignationis fellæ reſpondit Elienſi dicens: quid eſt domine præſul quod rogatis? nunquid tam leue regi videtur Norvvicenſis temporalia modò dimittere quæ per annū ſibi præſtant amplius mille libris? nō indiget rex talibus cōſiliarijs: nō eget amicis huiuſcemodi qui eum mulctare cupiunt tantæ pecuniæ detrimēto. Cui reſpondit illicò Elienſis: quid eſt quod loqueris domine Michaël? non de rege ſua depoſco, ſed aliena quę minus iuſto detinet titulo, tuo vel tibi ſimilium inductus prauo conſilio, ſibi nunquā prout eſtimo profutura: & tu ſi tantum regis detrimenta conſiderando ponderas, cur ab eo mille marcas annuas tā auidè percepiſti, cùm te comitē Southfolchiæ creauiſſet? Cācellarius cū id audiſſet, velut iaculo reuerberatus ſubſtitit, & amplius huic materiæ contradicere non præſumpſit. Et hic finis parliamenti præſentis.

Reſtitutio temporalum Epiſcopi Norwic.

ANno domini. M.CCC.lxxxvj. qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi nonus, tenuit rex natale apud Eltham cum Anna regina, quo peruenit ad eum rex Armeniæ ſub prætextū pacis reformādæ inter Angliæ reges & Franciæ: ſed quid profecerit eius aduētus, ipſe ſolus ſenſit. Nam præter innumera dona quæ de rege regniq; percepit proceribus, rex conceſsit & dedit eidem chartam de mille libris ad vitam ſuam percipiendum annuatim. Fuerat nempè (vt aſſeruit) fugatus à regno ſuo per Tartaros, & ob hāc cauſam multa à regibus chriſtianis extorſit munera, in tantum vt fælicior fuit illi fuga ſua in aliena patria, quàm dominium regni ſui cum gente ſua. Per idem tempus moritur Carolus de pace rex Siciliæ, qui multa damna Papæ irrogauerat ſi iniuſtè noluimus diffinire: excōmunicatus tamen à Papa diſceſsit quo vindicandi genere Papa pro tunc cōtentus eſt, quia aliud vindictæ genus non occurrit. Nec eſt in ambiguo Papā voluiſſe, ſeq; ſeuerius & materialius vindicaſſe ſi ſibi poteſtas brachij ſecularis minimè defuiſſet. Ferunt ipſum Carolum prodicioſè occiſum à quodam milite dum ſederet ad mēſam, die & hora quibus Papam propoſuerat occidiſſe. Gandauenſes hijs diebus, non expectato adiutorio quod illis rex Angliæ nō ſine magnis ſumptibus præparauerat innato more genti ſuæ, vſi leui cōſilio ſe regi Franciæ dediderūt, manifeſtè mōſtrātes ſe nō poſſe vni amico vel domino fidē diutius cōſeruare. Igitur pars exercitus cū quibuſdā capitaneis quæ Gādauū mittēda fuerat, ad villā de Berevvico deſtinatur ad retūdēdas irruptiones Scotorū qui præparati erāt ad inferēda dāna noſtratibꝰ in hac plaga.

Carolus Neapolis moritur.

Gandauenſes ſe reddunt regi Franciæ.

Circa feſtum Paſchæ dominus Iohannes dux Lancaſtriæ cum magna turba militum, armigerorum & architenētium ſe præparauit Hiſpaniæ, quòd ſibi debebatur hæreditario iure vxoris ſuæ, ſcilicet dominæ Conſtanciæ filiæ quondā domini Petronis regis Caſtellæ & Legionis, vel cum incolatum pace repetere vel iure bellico vendicare. Acceſsit eius profectioni fauor Papalis & autoritas,

Dux Lancaſtriæ proficiſcitur in regionē longinquā Hiſpaniæ accipere ſibi regnū

tribuens peccatorum veniam cunctis ſecum proficiſcentibus, & omnibus eius profectioni de bonis ſuis quicquam conferentibus, vt ipſe quæſtor ex principe effici videretur. Et reuera cũctas diſpenſationes & ſingulas accepit à Papa, quas per ante ſuſceperat Northvvicenſis Antiſtes, quando cruce ſignatus erat contra Gallicos & Flandrenſes: ſed ipſa frequens veniæ & relaxationis conceſſio tãtum viluit & ſordebat in populo, vt pauci forent qui huic poſtremæ cruce ſignationi aliquid erogarent. Arripuit iter nihilominùs, & ad mare cùm perueniſſet expectare coactus eſt ventorum penuria, donec penè cuncta quæ ſui comportauerant neceſſaria conſumpſiſſent. Tandem cum humiliati fuiſſent ſub potenti manu dei, aſpirauit aura quæ claſſem afflauit in Britanniam, propè caſtellum de Breſt, contra quam patriotæ Britones erexerant duas municiones ad arcendum caſtellanos & prohibendum eorum egreſſum in terram ſuam. Erat tunc dicti caſtelli capitaneus quidam miles dictus Iohãnes Roche, qui cùm deploraſſet ſuam coarctationẽ memoratã, laudabili probitate domini filij VValteri & aliorum nobilium qui cum duce erant confortatus eſt: ſiquidem mox egreſsi contra municiones prædictas eas cepe rũt, confregerunt, diruerunt, & magnam prædam cum captiuis obtinuerunt ibidem, ſed nõ ſine ſuorũ diſpẽdio deplorãdo, quia perdiderunt illic viros quoſdam validos atq; fortes, quibus patratis ſurgente vento ſecũdo appulſi ſunt in Hiſpaniam, in portum videlicet de le Groyn, in vigilia ſancti Laurentij, cum integra claſſe ſua.

De Henrico Percy miſſo Caleſiam.

Hac æſtate increbruere rumores de propoſito regis Franciæ volentis obſidionem ponere circa villam de Caleſia, & ad hoc exercitum comparantis, ad cuius impetus ſuſtinẽdos vel potiùs repellẽdos cum multis victualibus miſsi ſunt ex Anglia plures valentes, inter quos dominus Henricus Percy iunior, videlicet Henrici Percy comitis Northũbriæ deſtinatur iuuenis, in quo totius probitatis & militiæ ſpecimen elucebat, qui cùm aliquãdiu apud Caleſiam moram protraxiſſent in ocio, indignatus Hẽricus Percy, huiuſcemodi quietes ſe odire profeſſus eſt. Et reuera per antedum fuiſſet cuſtos villæ Berevvici, gentem omninò inquietam, id eſt Scotos, quieſcere compulit, & ſua alacri inquietudine multociens fatigauit. Ob quam cauſam illorum lingua ipſum Henricum Hotſpor vocauerunt, quod calidum calcar ſonat. Hic ergo Henricus congregatis ſocijs, ſuper Morinos & Pikardos facit expeditiones, prædas abducit, & actus exercet laudabiliter militares, & cùm pluries iſta fecerit & nullus ei reſiſteret, inſuper & cognouiſſet quòd rex Franciæ non proponeret obſidere Caleſiam, ſed potius inuadere deliberaret Angliam, reuertitur in hanc terram, vt hic ei occurreret quod volebat, bellum ſcilicet Gallicorum.

De hijs quæ contigerint in Auſtria.

Per id temporis in ducatu Auſtriæ ſub breui tempore fortuna vultus ſuos in diuerſa mutauit, modò ſe fauorabilem præbens proceribus, modò ſemet oſtendens adiutricem vulgaribus verſa vice. Nempè dux Auſtriæ vir vafer & cupidus, & Vrbano Papæ contrarius, inuidens peregrinis ad Papam confluentibus, impoſuit tributum importabile per terram ſuam tranſituris, vt vel ſic ſaltem arceret Catholicos à viſitatione Papali. Vndè factum eſt vt per illam viam peregrini tranſire ceſſarent, præeligentes longiorem in circuitu peregrinationem ſuſcipere, quàm tot iniuſtis exactionibus, contumelijs & iniurijs laceſsiri. Vulgares autem patriæ cernentes vias deſolatas & librantes damna quæ iamdudum perceperant, cùm peregrini ceſſaſſent tranſire per illos, ducem adeunt, oraturi vt more ſolito liceret peregrinis tranſire per illos, per quorum confluentiam non mediocre emolumentum perceperat tota terra: qui ſpreti & ſuperciliosè à duce repulſi, ad propria diſceſſerunt, congregaturi communes regionis ad vindicandum in ducem ſuperbum iniurias præacceptas, quorum

cognitis

cognitis molicionibus dux cum ſuis generoſis & dominis pergit obuiam turbæ vulgari. Et mox commiſſo bello, cædit, proſternit & captiuat eoſdem & adductis morti quos volebat, dimittit reliquos in domos ſuas, qui cum tãto damno ab eo digreſsi & amaro animo nimis effecti, iam tunc quidem ceſſare minus decreuerunt, ſed nouum exercitum recolligere, de nouo ducem aggredi ſtatuerunt, quibus illico dux occurrit fidens in priori victoria, perempturos omnes ſi fortuna faueret, ſed aliter euenit quã ſperabat, quia ipſe cum tota nobilitate & generoſa gente ducatus coram eis corruit.

De timiditate Londinenſiũ.

Londonienſes comperto pro vero quod rex Franci conduxiſſet nauigium, comparaſſet exercitum, direxiſſet propoſitũ in Angliam veniẽdi, timidi velut lepores meticuloſi vt mures requirũt hinc inde diuorcia, perſcrutãtur latebras, & velut iã capiẽda foret ciuitas cæpere proprijs diffidere viribus, & de reſiſtẽtia deſperare, & qui in pace timidi iactitabãt ſe cũctos Gallicos ſufflaturos ex Anglia. Audito iam licet inani rumore de aduẽtu hoſtiũ, vix vniuerſam Angliam illos poſſe tutare putabãt. Idcirco velut à vino madidi ad muros vrbis currunt, contiguas domos dilacerãt, deponũt, deſtruunt, & cuncta formidoloſè faciũt quæ in extremis neceſsitatibus poſiti facere conſueuerunt. Non dum vllus Gallicus in nauem pedem poſuerat, Neptunum nullus hoſtis intrauerat, & Londonienſes ac ſi tota terra in circuitu victa conquiſita fuiſſet, adeo metuunt, ita ſollicitantur, velut ipſos hoſtes aſpicerent ante fores, ſic ſic viri qui in quiete fortes, in pace feroces de ſemetipſis pulchrum præbent ſpectaculum proferunt non ſequendum exemplum quid acturi forẽt, ſi ſentirent inſtare prælium, inuenire periculum.

De vaſis captis ſed proditione liberatis.

Sub hac tempeſtate familia regis quæ conſtituta fuerat circa Doueriam & Sandevvicum ad reſiſtendum Gallicis, ſi fortè illic temptarent irrumpere ęquoris vndas, ingreſſa duce domino de Garſi, obuiat quippe magnis Coggonibus & ſex Carricis refertis vini ſpeciebus, pannis aureis & holoſericis, auro & argento & lapidibus præcioſis, & diuerſi generis mercibus exoticis, quæ curſum verſùs Scluſam in Flandria maturabant, quo cognito quòd hoſtes eſſent, deditione requirit eos qui in illis erant. Ianuenſes verò videntes ſe impares tantæ virtuti, ſemetipſos ſine magna reſiſtentia reddiderunt. Nempè ipſa vaſa cum contentis Ianuenſium eſſe dicebant, attracta ad Sandevvicum cęperunt ea exonerare multis rebus, qui ea lucrati fuerunt. Ianuenſes autem non ignorantes vbi ſuccurri deberet eiſdem, mox feſtinant Londonias Cancellarij regni, domini Michaêlis Atte Pole comitis Southfolchiæ auxilium petituri, qui fuerat à pueritia magis mercimonijs, vtpote mercator mercatoris filius quàm militia occupatus, qui mox & illorum vicem doluit, & regem circumuenit, vt ſcriberet hijs qui ceperunt eos, vetans ne quicquam præſumerent minorare de bonis eorum, reſtituerent inſuper cuncta quæ cepiſſent. Cancellarius præterea iuſſit de theſauro regio eorum damna reſarciri, vt videlicet pro cunctis quæ terra mariquè perdiderant poſt captionem ſuam reciperent pecuniæ dignam ſummam, & ita rex circũquaq; deluſus, ſupplantatus, ſeductus eſt, & regnum theſauro debito vacuatum, & hoſtes ſęuiſsimi, infeſtiſsimi, crudeliſsimi, cum pace pecuniaquè dimiſsi. Ipſi ergo mox vt ſoluerunt à litore, curſum verſùs Flandriam direxerunt, & portum de Scluſa ſubintrauerunt.

Rex Franciæ parat inuadere regnum Angliæ.

Rex Franciæ parans inuadere regnum Angliæ, per illud tempus victoriam non armis ſibi tantummodo prouenturam credidit, ſed muris ligneis eſtimauit: quamobrem congregatis ex multis locis fabris lignarijs, quendam murum ligneum ſpiſſum atque denſum iuſsit fieri altitudinis viginti pedum, qui ſemper ad duodecim paſſus haberet turrim capacem decem hominum, quæ foret

altior ſubiecto muro per decem pedes, quem murũ (vt fertur) erigere pręfiniuit in loco vbi applicaturus erat, vt per murum defenderetur à ſagittis, & ſuos gũnarios protegeret, noſtratibus plagas horribiles illaturos, & cùm opus eſſet ſuũ exercitum reuocare poſſet vltra muri ambitum, vbi & feſsi quieſcere & ſaucij recreari valerent. Habebat murus ille prout ferebatur in longitudine tria millia paſſuum, & erat diſpoſitus turribus firmis & crebris vt præfertur. Eo tempore noſtrates qui in mari erant obuiant duabus nauibus regis Franciæ ſulcantibus campos liquidos, & iter carpentibus verſùs Scluſiam. Et illico conſerta pugna & naues illæ captæ & Sandevvicum tractæ ſunt, in quibus & pars muri & turrium prædictarũ eſt reperta, & magiſter totius fabricæ interceptus, qui erat Anglicanus natione, ſed quandoque bannitus. Captus eſt inſuper ibi magiſter Gunnarius qui & ipſe prius Anglicis famulabatur apud Caleſiam, dum dominus Hugo Caluerlee capitaneus ibi fuerat, & cum hijs diuerſæ machinæ ad iaciendum lapides & muros conterendum, & Gunnæ plures, cum magna quantitate pulueris, cuius præcium præualuit omnibus manubijs ſupradictis. Erecta eſt igitur illa pars muri apud Sandevvicum, & quem contra nos hoſtes præparauerant, nos ereximus contra hoſtes.

Naues Francorum captæ.

Parliamẽtum factum Londonijs & inanis commotio regni.

Circa feſtum ſancti Michaêlis Archangeli citati ſunt ad parliamẽtum Lõdoniæ qui de iure vel conſuetudine adeſſe parliamento debebant. Per id temporis Michaêl Atte Pole dudum creatus comes Southfolchiæ, & iam tũc regni cancellarius, cui rex plus debito credebat, & fauebat, conuocari fecit penè de cunctis regni finibus armatos & Architenentes in merciam, vt propè Londonias exiſtentes parati forent ad repellendum Francos cum rege ſuo, ſi tamen verum eſſet quod dicebatur de eis, quia parati fuerunt cum ingẽti multitudine nauium ad regnum Angliæ inuadendum. Adunatis igitur de diuerſis regni comitatibus velut innumerabilibus, tam armatis quàm Architenentibus perhendinauerunt propè Londonias viginti miliaria in circuitu, velut pro ſuis caſtris occupantes, vbi fuit cernere nõ ſecùs quàm hoſtilis recognitionis imaginem, dum plebs ſic vocata quæ & victu carebat & pecunia cogebatur, ſicut in hoſtili patria pabulando vicinos ſpoliare, & cuncta quæ feciſſent inter hoſtes in terra propria perpetrare, hoc excepto ſolummodò, quòd ab incendijs abſtinebant, qui cum diu morã tam ſibimet quàm patriotis infructuoſam feciſſent, iuſsi ſunt ad propria remeare, & parati fore, cùm rex ipſos decerneret reuocandos, quorum plures pro rei familiaris inopia, compellebantur reuertentes exponere vel equos, vel arma vendicioni, quidam pro commeatu ſpolijs intendebant, & rapinis. Nõ dum finitum fuit parliamẽtum, ſed regreſsis ad ſua vulgaribus, proceres Londonijs permanſerunt, præſtolantes rumores de Francorum aduentu qui quotidiè dicebantur eſſe venturi.

Marchio Dubliniæ creatur dux Hiberniæ.

Vbi ne dominus rex parùm feciſſe videretur, dominum Robertum de Veer, quandoq; comitem Oxoniæ, ſed nuper in vltimo parliamento creatum Marchionem Dubliniæ, ducem fecit Hiberniæ, facturus expoſt de duce regem, ſi fortuna faueret, tantum afficiebatur eidem, tantum coluit & amauit eundem, non ſine nota (prout fertur) familiaritatis obſcenæ, ſubmurmurantibus cæteris nobilibus & baronibus, ac indignè ferentibus tantæ promotionis appetitum, in viro tam mediocri, quem nil plus cæteris commendabant vel generis ſui ſublimitas vel reliquarum virtutum dotes.

Depoſita in Parliamento contra Michaêlẽ Atte Pole.

Per omne tempus iſtud durante parliamento quotidiè prædicabantur noua de Gallorum aduentu, multis in magna trepidacione exiſtentibus, quòd viderent Barones in multis diſſentire, vndè putabant quidam de prudentibus magnum regno diſpendium affecturum, præcipuè ſi mens non foret vna dominis

inter

inter tot pericula quæ ab hoſtibus parabantur. Quia reuera rex infenſus erat non ſolùm militibus parliamentalibus, ſed penè cunctis proceribus, quia fauebant eiſdem proponentibus multos articulos falſitatis contra prædictum Michaêlem Atte Pole,& inſtanter exorantibus iudicium fieri de eodem. Conuicerant eum nempè de multis fraudibus & quibuſdam proditionibus in regem, quos nequaquam inficiari nequibat, vndè & cum reſponſis aſtaret & obiecta negare nequibat. Rex pro ipſo verecundatus & rubore ſuffuſus,caput agitans, heu,heu,inquit Michaêl,vide quid feciſti. De multis etenim obiectis cõtra eum hoc vnum extitit,quòd auarus exiſtens & alienæ pecuniæ auidus,circumuenit regem,vt concederet ſibi firmam cunctorum queſtorum regni,qui cum indulgentijs circuire ſolent,& congregare pecuniam ad opus fraternitatis ſancti Antonij,daturus regi viginti marcas, de prouentibus memoratis de quibus ſingulis annis leuaſſe videbatur ſeptuaginta marcas. Hijs & multis alijs defectibus veridica ratione probatis contra ipſum,de officio cãcellariæ deijcitur,mulctandus pecunia grandi, ſcilicet ſoluenda regi.

Reſponſum regi fuit ipſum non egere ſubiectorum tallagio, cùm de tanta ſumma ab eo qui iuſtè debitor erat regis, poterat merito prouideri. Hæc autem omnia quanquam ſummè regi placuiſſe debuerant, maximè diſplicebant, adeo fidebat infideli, adeo coluit nebulonem. Factumq; eſt vt eius amoris intuitu non multò poſt infirmaret quicquid in parliamento contra ipſum fuit ſtatutum,& familiariorem haberet quàm ante habuerat,non tantum in priuato ſed in publico,ita vt in conuiuio ſequenti natali in menſa ſua recumbere faceret, non contentum communi procerum indumento, ſed togatum,quod genus ſolis regibus ab antiquo debetur,& ne fieret in eum iuditij executio prælegit prodicioſè circumuenire ſuos accuſatores cum duce Glouerniæ,qui maxima pars videbatur exiſtere eorum qui pro regni commodo laborabant. Itaq; prouiſum erat inter regem & ſuos familiares, vt quidam de militibus parliamẽtalibus qui plus obſtiterãt vel ſibi petenti ſubſidium pecuniare, vel dicto Michaêli infeſti fuerant,vnà cum domino Thoma duce Glouerniæ inuitarentur ad cænam in hoſpitio cuiuſdam Londonijs, & ibidem repentè trucidarentur. Quorum morte ſolummodò,eſtimabat ſibi ceſſurum arbitrium voluntatis: ſed non cepit effectum tantæ malignitatis commentum; quia & dux de hijs omnibus præmonitus fuit, & vt cauerent cæteros præmonuit: iubens vt cænis eſſent contenti proprijs,ne intricari valerent(vt præmittitur)alienis. Ferunt dominũ Nicholaum Brambre, (qui Maior Londoniarum fuerat anno præterito) huic aſſenſum præbuiſſe conſilio. Sed laudabili conſtantia Richardi Extone Maioris anni præſentis(qui liberè fatebatur cùm vocatus eſſet à rege ad præbendum fauorem tanto facinori, ſe nunquam cõſenſurum in necem talium innocentium)dictum ſcelus eſt omiſſum. Et palam factum eſt verbum iſtud omnibus habitantibus in regione vicina tua, vt ex tunc apud omnes odium creſceret talium conſiliariorum, & amor ducis & militum prædictorum. Non tamen omiſit dux,& milites, ea quæ vera ſunt, regnoq; fructuoſa loqui, ſed maiori conſtancia regi petenti ſubſidia reſtituerũt, ſæpiuſq; illud ſuſannicum inculcabat militibus,dicẽs,quin melius eſt nobis incidere in manus hominum quàm derelinquere legem dei noſtri. Tandem propter improbitatem potentium, conceſſum tallagium, ſcilicet media pars vnius decimæ,& media quintæ decimæ, quod non regis arbitrio ſed procerũ prædictorũ iudicio pro regni cõmodo expẽderetur. Recepit hanc pecuniã comes Arũdeliæ profecturus ad mare. Duci Hiberniæ ad regis inſtantiã eſt prouiſum vt hæredes Caroli de Bloys,qui vindicauit olim ducatum Britanniæ Armoricæ, venderet

 Francis

Francis pro triginta millibus marcarum, vt hac adductus pecunia, dominium quod rex ſibi donauerat in Hibernia viriliter recuperaret, ea duntaxat conditione, vt citra proximum paſcha Hiberniam transfretaret, tantùm nempè proceres, tantùm communes eius tranſitum affectabant, vt mallent regno carere tanto theſauro, quàm ipſius habere præſentiam regem ſeducentis & infatuantis in regno.

Regi Armeniæ denegatur cōductus.

Per idem tempus rex Armeniæ, (qui dudum expertus fuerat regis liberalitatem & procerum) mittit pro conductu, velut aduentus eius cauſa foret amor pacis reformandæ inter regna Angliæ & Franciæ, quorum vnum iam omninò paratum fuerat ad reliquum inuadendum. Sed reuera plus deſiderauit dona quàm pacem, plus pecuniam adamauit quàm plebē, plus aurum regni quā regem. Et licèt rex eſſet ſibi beneuolus, proceres tamē librātes quòd eſſet illuſor, reſponderunt regi ſe nolle tractare cum illo. Sicq; impeditus eſt aduentus eius, qui ſicut nec primò nec quidem ſecundò profuiſſet.

Regis Franciæ aduentus miraculoſè impeditur.

Rex interea Franciæ ducum, comitum, & aliorum procerum inaudita turba moram traxit in Flandria, paratus ad diripiendum regnum Angliæ, ſi non deus eius conatibus obſtitiſſet. Nempè per totum tempus quod fluxit à Kalend. Auguſti vſq; ad vigiliā omniū Sanctorū, nunquā flauit aura ſibi cōmoda per paucas horas. In ipſa verò vigilia (ſurgente vento prout putabat ſibi fauente turgidius) à longa ſtacione diſſoluit naues, & cum impetu portum de Scluſa reliquit. Cumq; cunctæ rates fuiſſent egreſſæ & iam profunda tenerēt, eſſentq; à portu remotæ quaſi per viginti milliaria, ecce vētus cōtrarius obuius eis factus, omnes retrocedere compulit, & nō tantum compulit ſed & impulit naues, & alliſit vt quædā ex eis in introitu ipſius portus de Scluſa cōfringerētur. Hac occaſione & Anglia metu liberata, & rex Franciæ eſt regreſſus ad ſua. Numerus claſsis regis Franciæ mille ducentæ naues in hac comitiua fuêre. Duces. 16. comites. 26. tria millia militum, & ſexcenta centum millia pugnatorum.

Proceſſus in Michaelem Atte Pole.

Ad hoc vſq; tempus parliamento continuato, licèt rex grauiter ferret accuſationes factas de Michaêle Atte Pole cæteriſq; quos imprudenter amauit, cōpulſus eſt tamen poſt multas tergiuerſationes, auditores & iudicij diffinitores eligere qui plenam haberent poteſtatem audiendi, & iudicium proferendi in dictū Michaêlem, cæteroſq; quos milites accuſauerant parliamenti. Conſtituti ſunt autem iudices dominus Thomas Glouerniæ, & dominus Richardus comes Arundeliæ, qui non ſegniter iniunctum negotium adimplebant, rege ad alias partes digreſſo, quia noluit hijs iudicijs quamuis ſibi forent proficua intereſſe. Tandem (vt præfertur) dicto Michaêle de multis ſceleribus fraudibuſquè cōuicto, morte dignus iudicatur, & eius bona regio fiſco ceſſura decernuntur. Ipſe tamen manu captus, quibuſdam diuitibus pro eo in magna ſumma pecuniæ obligatis. Quem (vt diximus) rex mox finito parliamēto recepit, & ſibi cohabitare fecit cū duce Hiberniæ & Archiepiſcopo Eboraci domino Alexandro Neuile, qui ex tunc quantum poterant laborabant regē contra dominos cōmouere diebus ac noctibus, & acta parliamēti adnullare. Succreuit igitur indies regi odium cōtra ſuos proceres naturales & fideles, iſtis ſuſurrantibus regē non in effectu fore regē, ſed vmbratiliter, futurumq; vt nihil ſui iuris exiſteret ſi domini accepta poteſtate gauderent. Credebat itaq; illis rex, & idcirco de cætero proceres omnes ſuſpecto habebat, nihilominùs tamen deiecto Michaêle Atte Pole de cancellaria, ſubrogatus eſt dominus Thomas Arundell Epiſcopus Elienſis, Dunelmenſis de officio theſaurarij, qui multum laborauerat, & expenſas fecerat huius dignitatis amore, & pro eo conſtitutus eſt frater Iohannes Gilbert de ordine prædicatorum, Epiſcopus Herefordenſis, vir qui plus lingua

quàm

quàm fide vigebat. Et hic huius parliamenti finis. Tranſit annus iſte frugifer, ſed mediocriter fructifer: Hiſpaniæ propter aduentum ducis Lancaſtriæ regnū vendicantis ſollicitus & ſuſpectus: Auſtriæ propter ducē & nobiles interemptos à cōmunibus pernicioſus: Franciæ propter ſumptus & apparatum quem fecerat ad Angliam inuadēdum, oneroſus: Angliæ, propter graues rumores, ſed Londinenſibus, propter muliebrem meticuloſitatem maximè dedecoroſus.

Annalis concluſio.

ANno domini milleſimo trecenteſimo octuageſimo ſeptimo (qui eſt annus regni regis Richardi ſecundi à conqueſtu decimus) fuit rex ad natale apud cum Anna regina, & Boëmis ſuis. Circa initium menſis Martij (iuxta decretum parliamenti) parauerunt ſe ad ſulcandum liquentes campos, dominus Richardus comes Arūdeliæ, & dominus Thomas Moubray comes Notinghamiæ: quorum primus conſtitutus eſt Admiralius inſtantis termini, vir valdè deuotus & bonus, & qui probra quandoq; deſertæ militiæ (cū tunc Gallici circa Southſexiam oras infeſtarent maritimas nunc abolere cupiens) curauit apponere totas vires.

Igitur profecturus ad mare, cùm recenſionem facturus eſſet in campo ſui exercitus, cognouiſſetq; ducem Glouerniæ, cum multis nobilibus velle videre collectam militiam, elaborauit vt bonos haberet, & famoſos, vitans conducere Londonienſium & aliarum ciuitatum ſutores, vel ſciſſores, quales quidam ante conduxerant leui precio, vt plus accreſceret auri marſupio. Et quidam alij ſic agentes, non regni commodo, ſed lucro proprio militabant, vndè factum eſt, vt à longo tempore, regnum nihil aut parum emolumentum perciperet, illis non hoſtes inuadere, non experiri vires, ſed inaniter tempus acceptum conſumere meditantibus, vt integra ſtipendia conſequi præualerent. Comes è contra quos (vt diximus non parcens expenſis) valentiores nouit, elegit, vt per hos poſſet magnum aliquid patriæ reportare. Dux proindè Glouerniæ cernens tam pulchram, tam electam militiam, vrgebat omnes, monebat ſingulos, vt maris vndas intrarent, ſolutis morarum nexibus (multis ſe excuſantibus quòd oportebat amicis valedicere, negotia diſponere domus ſuæ) æſtimabat nempè (prout erat) quoſdam arma mutuo ſuſcepiſſe pro dicto ſpectaculo, vt laudarentur à dominis tanquam ſufficienter armati, quæ proculdubiò ſi diuertendi copiam habuiſſent, reddituri ſuis erant poſſeſſoribus, & mare repetituri, velut inermes, quamobrem fuit veriſimile quòd minùs audaces fuiſſent ad aduerſarios inuadendum. Ingreſsi ſunt ergo mare, vellent nollent, cū cunctis vtenſilibus quæ habebant, fauſta hora, quia non multum tempus effluxit antequam aduerſarij obuiarent. Reuera die dominica, in vigilia Annunciationis dominicæ, magna claſsis nauium Flandriæ, Galliæ, & Hiſpaniæ refertarum viris bellicis, armatorum diuerſis machinis, de longè velificans à ſpeculatore conſpicitur: quæ mox Amirallio comiti nunciata, ipſum & ſuos omnes hilaritate repleuit. Aduerſarij verò nihil tale ſuſpicantes, quibus (vt fertur) promiſſum fuerat à quibuſdā Angliæ proditoribus (quibus regnum rarò carebat) noſtrum nauigium circa menſem Maium minimè fore paratum, agebant per omnia magis ſecurè, ventum pro vehiculo, & armatos pro tutela tenentes. Cùm autem noſtratibus propinquaſſent vela tāquam noſtros vellent aggredi, noſtri ex induſtria ſimulauere fugam, velut fuiſſent impares tantæ virtuti. Illi verò plus ſecurum tranſitum quā bellum cupientes, pertranſibant, vndè contigit cùm noſtrates ventum percepiſſent ad vota aduerſarios inſequentes, irruerunt ſubitò ſuper eos, & conflictū atrociſsimum commiſerunt: tandem victoria ceſsit noſtris, captis octoginta nauibus, & multis diuerſæ conditionis armatis, quāpluribus quoq; peremptis. Fugerūt tamē de conflictu quædam, quas biduo comes Arundeliæ perſequens,

Comes Arundeliæ proficiſcitur ad mare.

Anglia proditoribus nunquam vacua.

Numerus nauium captarū, *Numerus doliorum.*

poſtremò cepit & ad claſſem noſtram traxit. Erant autem numero maiores & minores rates centum, & eò amplius quæ omnes vinis refertæ fuerunt. Numerus verò doliorum, ad decem & nouem millia, aut plus excreuit. Ipſa verò vina, cum vaſis, mox ad portum de Orvvello, & alios regni portus deſtinata ſunt, præter ea quæ regis parti ſegregabantur, licèt ciues de Middelbourgh ad comitē acceſsiſſent, & oraſſent vt liceret eis illa vina comparare, & dare mox pro ſingulis dolijs centum ſolidos, eò quòd amici noſtri videbantur exiſtere & vinis egere. Sed his reſpondit Admiralius, iuſtiùs eſſe, vt hi his gauderent vinis, qui expenſas fecerant pro ſua profectione verſus mare, ſcilicet communes Angliæ quàm alij quicunq; pro quocūq; lucro ea auferrent. Attamen (inquit) quin eſtis amici, & de longè veniſtis, dabimus vobis viginti dolia ne omninò vacui rediſſe videamini. Ipſe verò comes tanta liberalitate vſus eſt, diuerſis conferens de parte ſibi contingēte, vt nec vnum dolium ſibimet remaneret (vt fertur.) Accreuerunt ergo laudes comiti in immenſum à vulgaribus, quod poſtponens quę ſibimet aggeraſſe poterat, vendens alienis direpta vina, præpoſuit communem vtilitatem priuato cōmodo, & eò maximè quòd vulgares in effectu ſenſerant, non omninò deperiſſe, quod pendebant perfectioni ſuæ. Comes autem volens his maiora præſtare patriæ, recollecto ræſarcitoq; nauigio, & conductis recentibus pro his qui læſi vel ſauciati fuerant, ſiue perempti, vela reflexit verſus caſtellum de Breſt, quod videtur canis eſſe minoris Britanniæ, cōtra quòd Gallici ſiue Britones iam duas munitiones erexerant, vel erecturi fuerant maiores, & multo fortiores, quàm fuerunt illæ quas dux Lancaſtriæ per ſuos debellauerat, & deſtruxerat verſus Hiſpaniam proficiſcens. Harum vnam Admiralius (debellatis qui intus erant) cepit, & quia videbatur fortis, & neceſſaria caſtello, ſi noſtri poſsiderent eam, poſuit quoſdam ex noſtris in ea. Reliquam verò ſumptuoſè paratam, ſed nondum erectam iniecto igne cremauit, & ſic Franci paruo tempore eodem in loco geminata damna cepêre, primò per ducis milites: ſecundò, per comitis huius tirones. Caſtellum inſuper de Breſt cunctis victualibus quæ ſufficerent ad vnum annū refecit, & caſtellanis veſtes & calciamenta donauit. Compoſitiſquè per omnia rebus, rediuit in Angliam cum benedidictione omnium plebanorum. Sed inuidebant omnes tantæ probitati qui cum Rege erant, Dux Hiberniæ, Comes Southfolchiæ, & Symon de Burleya, cum Richardo Styry, deprauantes acta Comitis apud Regem, & dicentes eum nullum opus egregium perpetraſſet, quippe qui non niſi Mercatores inuaſerit, quorum fructuoſius exutiſſet amorem ſeruaſſe patriæ, quàm odium exorabile concitaſſe.

Quidam inuident factis comitis.

Et hi nimirum milites, plures erant Veneris, quam Bellonæ, plus valentes in thalamo, quàm in campo, plus lingua quàm lancea præmuniti, ad dicendum vigiles, ad faciendum acta Martia ſomnolenti. Hi igitur circa regem conuerſantes, nihil quod deceret tantum militem informare curabant, non dico tantum armorum vſum, ſed nec ea quæ maximè reges generoſos decent in pace, videlicet in venationem, vel aucupationem aut his ſimilia, quibus regni honor creſcit. Factumq; eſt iſtorum inſtinctu, vt Rex tantū offenderetur his qui hoc negotio militauerant, quòd venienti ſibi Comiti Notinghamiæ (qui eſt Comes Mareſchallus, & regis ſemper fuerat conſodalis & coetaneus) & ſperanti magnas à rege grates reportaſſe, rex nullum bonum vultum faceret, ſed omninò demiſſum. Dux autem Hiberniæ, vtrique Comiti, non ſolùm vultum ſubtraxit, ſed colloquium: inuidens fortaſsis probitati, quam ipſe aſſequi non valebat. Ipſi verò comites hæc cernentes, ſed paruipendentes, ad propria diſceſſerunt, victuri quietiùs quàm cum rege.

Interiecto poſt hæc paruo tempore, qui de conſilio regis erant, monuerunt eum, vt Henricus Percy (filius comitis Northumbrorum) mitteretur ad mare, ad repellendum irruptiones hoſtium, qui dicebantur prompti (propter plagam quam dudum acceperant per comitem Arundeliæ) ad irruptiones in Angliam faciendum. Cui nec ſufficientem manum delegauerunt, nec fauorem quem decuit impenderunt, ſed hæc fecerunt ei, inuidentes (vt dicebatur) eius indoli, eò quòd iam nomen magnum propter probitatẽ, tã inter Scotos, quã Anglicos eſt adeptus. Sed ipſe, quod ipſi doloſi machinati fuerant, vel neſciens, vel paruipẽdens, intrepidè ſuſcepit iniunctum negotiũ, & animoſè ſtrenuéq; peregit: & (expleto termino ſuæ militiæ) incolumis remeauit.

Henricus Percy iunior deſtinatur ad mare.

Per idem tempus erat quidam frater in Anglia, de Carmelitarum ſecta, cui nomen erat VValterus Diſſe, (qui dudum fuerat confeſſor ducis Lancaſtriæ,) ſed cum eo in Hiſpaniam tendente minimè profectus eſt, ſed domi remanſerat propter cauſam inferiùs declarandam. Papa ſiquidem Vrbanus ſextus, agnoſcens Hiſpaniæ regnum grande, diuitijſquè refertum, & librans (licèt inaniter) quanta commoda ſibi accreſcerent, ſi Dux eius dominio potiretur, præter priuilegia quæ conceſſerat profectura, iam noua conceſsit profecto per dictum fratrem VValterum Diſſe poſtulantibus diſpenſanda, ſed non ſine pecunia acquirenda. Inter quę priuilegia ſiue poteſtates acceptas à Papa, fuit vnũ, ad quod acquirendum concurrebant, & grandes ſummas offerebant. Qui pronior exiſtens plura proferentibus, eos domini Papæ capellanos creauit, ſecundùm formam & iuris conſuetudinem in Romana curia frequentatam. Cõceſsit inter multas hanc libertatem cuidam fratri de ordine Auguſtinenſium, dicto Petro Patteſhull, qui exindè putans ſe omni libertati donatum, cæpit primo adhærere VVicleſenſibus (quos Lollardos quidem vocant) qui ſui tenentes doctrinam magiſtri, iam ex anima multa ſuorum ſequatium Londonijs fecerant, & plures doctrina polluerant ſua praua. Igitur iſtorum ſe tradens informationi, didicit quòd bene fecerit priuatam deſerendo religionem, publicæ vitæ ſe conferens, quæ ſanctior, & perfectior, eminentior, atque ſecurior eſſe videbatur. Tandem horum imbutus malicia, & propria exagitatus nequitia, hortantibus illis, coactus eſt prędicare, & publicè vitia ſui ordinis propalare. Venit igitur ad Eccleſiam Sancti Chriſtofori Londonijs, ſequentibus eum penè centũ de lollardis, & ibidem tanta mala facinora in cõfratres quondam ſuos euomuit, vt horrori foret audientibus, & ſtupori. Interea quidam accurrentes, hęc Auguſtinenſibus nunciarunt. Quorum quidam mox egreſsi (ſcilicet ad numerũ duodecim maiori animoſitate vigentium) venerunt ad locum, vbi adhuc flagitioſus ille, tanta facinora declamabat. Et audientes quæ dicebantur, valde commoti ſunt, vnus autem plus zelans pro religione, audacter aſtans, contradixit his quæ nebulo proponebat. Quod cernentes lollardi, ſurrexerunt cum impetu, & fratrem contradictorem deiecerunt, lacerauerunt, & conculcauerunt, & malè verberibus tractauerunt. Sed & cunctos fratres eiecerunt, & extra eccleſiam perſecuti ſunt, volentes eos perimere, & eorum domos incendere, cum furore clamantes, & dicentes: Diſperdamus homicidas, incendamus Sodomitas, ſuſpendamus regis & Angliæ proditores. Cum iſto itaque furoris clamore currentes, ignem in habitacula fratrum inijcere proponebant. Sed impediti tamen ſunt humili oratione fratris Thomæ Aſhbourne, & ſodalis ſui, qui ambo boni viri, ambo fuêre ſacræ paginæ profeſſores. Innuit inſuper ad ſedandum turbã furentem, interuentus cuiuſdam de vicecomitibus Londoniarum, qui eos ſua ſuaſione mitigauit, & ad propria redire fecit. Intereà Lollardi ſecum dictum fratrem tenentes, hortabantur vt quia alias diſturbatus in ſermone fuerat, char-

De poteſtate Walteri Diſſe

tam

tam conſcriberet, in qua omnia pręmiſſa, & ſi quę plura noſceret, exararet. Qui mox eorum acquieſcens ſceleratis conſilijs, chartam confecit, in qua quoſdam fratres ſuos accuſat, de diuerſorum confratrum ſuorum homicidio. Et vt maior fides tribueretur dictis ſuis, edicit occiſorum nomina, & tortorum vocabula: necnon & loca deſignat, in quibus occiſi vel ſepulti fuerant tali modo perempti. Dicit inſuper eos Sodomitas exiſtere, regiſquè & regni traditores, & multa plura quæ dinumerare longum foret. Confectamquè chartam configit ſuper fores Eccleſiæ ſancti Pauli Londonijs, vt maior confuſio poſſet accreſcere fratribus memoratis. In cuius principio dicit ſemet de nido egreſſum diaboli, & per dei gratiam, de malis & impuris hominibus euaſiſſe ad vitam perfectiſſimam, ob quam cauſam, & quia erat veritatis aſſertor, dicit plurima ſemet aduerſa paſſurum ab ijſdem fratribus, ſi comprehendere poſſent eum. Sed gratias agit Vrbano Papæ, quòd tantæ per eum libertati donatus ſit, quod valeat cũ adiutorio amicorum ſe ſubtrahere de manibus æmulorum. Hanc chartã multi de capuciatis militibus perlegentes, pro firmo prædicauerunt cuncta fore vera quæ ſcribebantur, vndè & tranſcripta exinde ſibi fecerunt, vt valerent ſuæ militiæ ſatiſfacere in futurum. Erant autem milites qui hanc ſectam coluerunt quammaxime, & ſuſtentauerunt VVilhelmus Neuile, Ludouicus Clifford, Iohannes Clanvovv, Richardus Styry, Thomas Latymer, & inter cęteros maior fatuus Iohannes Montagu, qui in tantam lapſus eſt veſaniam, vt cunctas imagines quas apud manerium de Scheuele (bonæ memorię quondam) Iohannes Aubrey, & expoſt dominus Alanus Buxille, vel eorum anteceſſores erexerant in capella ſua, deponi faceret, & in locis abditis collocari: vnũ ſolummodo priuilegium adepta eſt imago beatę Catherinæ, quam in piſtrinum ſuum deferri permiſit, quia plures afficiebantur. Huius ſacerdos ſectator acerrimus lollardorũ, cũ perueniſſet ad vitæ metam, & cognouiſſet ſe proculdubio moriturum, compunctus, & penitens eorum quæ contra fidem commiſerat, ſacerdotem petijt, cui confiteri valeret: Cui quidam de familia velut cum admiratione reſponderunt: Quid eſt (inquiunt) quod quæritis? quid quod deſideratis? Nonne vos prædicaſtis, omnem confeſsionem extrinſecam ſacerdotibus faciẽdam ſuperuacuam, ſolummodò ſufficere, vt quis ſoli deo confiteatur? Quibus ille, Erraui inquit; ſed modo precor indulgete mihi copiam ſacerdotis. Accidit eo tempore vt præſens eſſet Nicholaus Hereford, doctoris theologiæ gradũ habens, ſed ſeductoris ſequens officium, quippe cui (poſt hæreſiarcham Iohãnẽ VVicklef) omnes huius ſectæ viri maximè adhærebant. Hic ergo cum ad præsbyterum acceſsiſſet, & in voluntate confitendi poſitum cognouiſſet, quid eſt (inquit) quòd agis fatue? quid turbaris? Confitere deo, qui poteſtatem ampliorem habet ligandi, atq; ſoluendi, quàm habent laici ſacerdotes, & ſufficiet iſta confeſsio tua: tibi ipſi peccaſti, non ſacerdoti, ipſe debet remittere cui ſit offenſa. Ille verò perſiſtens in petitionę ſua: In vobis (inquit) ſit peccati periculũ, ſi ſine confeſsione viaticoq; diſcedam, cui voluntas ineſt catholicè moriendi, ſi mihi copia donaretur: & poſt puſillum ſpiritum exhalauit. Cui credibile eſt ſuffragaturam voluntatem bonam confitendi, quam habuit moriendo. Et quia pro maiori faciẽda notitia huius infandæ ſectæ, pauliſper digreſsi ſumus à materia ad continuandum inceptę rei ordinem reuertamur.

Ruina militũ lollardorum.

Accidit his diebus, vt Robertus de Veer elatus de honoribus quos rex impendebat eidem iugiter, ſuam repudiaret vxorem iuuenculam, nobilem, atque pulchram, genitam de illuſtris Edvvardi regis filia Iſabella, & aliam duceret, quæ cum regina Anna venerat de Boemia (vt fertur) cuiuſdam Cellarij filiam, ignobilem prorſus, atque fædam: ob quam cauſam magna ſurrepſit occaſio ſcandalorum

Dux Hiberniæ repudiat vxorem ſuam, regiũ natã, & cit ignobilem.

lorum (cuius nomen erat in vulgari idiomate Lancecrona.) Fauebat ſibi in his omnibus ipſe rex, nolens ipſum in aliquo contriſtare, vel potiùs (prout dicitur) non valens ſuis votis aliqualiter obuiare, quia maleficijs cuiuſdam fratris (qui cum dicto Roberto fuit) rex impeditus nequaquam quod bonum eſt, & honeſtum cernere, vel ſectari valebat.

Dux Glouerniæ indignatur.

Indignabantur proinde proceres, ſed præcipuè dux Glouerniæ auunculus præfatæ puellæ, qui etſi modò nō valebat vlciſci tantas iniurias illatas nepti ſuæ, omnia tamen conſeruabat in corde ſuo, vſq; in tempus retributionis futuræ. Ducem verò Hiberniæ præmiſſa non latebant, quamobrem & ſibi cauere ſtatuit, & ducem Glouerniæ cum vniuerſis qui ſibi fauebant de medio tollere meditatur. Iam Paſcha tranſierat, iam tempus præterierat, quo dux Hiberniæ trāſfretaturus fuerat in Hiberniam, & adhuc eum, velut nihil de profectione cogitaret, Anglia retinebat. Sed ne tumultus foret nimius in regno inter proceres, rex velut deducturus eum ad naues, in VValliam proficiſcitur cum eodem, nō dimiſſurus eum, ſed detenturus ibidem, vt illuc ſemoti, quietiùs deliberare poſſent, qualiter Ducem Glouerniæ, comites Arundeliæ, VVarvvici, Derby, & Notynghamiæ, cum alijs regni fidelibus dolo tenerent, & occiderent. Erant autem cū illis comes Southfolchię Michael Atte Poole, Robertus Tryſilian iuſticiarius, & plures alij qui ſuæ pelli timentes, non ſegnius quàm rex, & dux Hiberniæ, in necem prædictorum procerum conſpirabant.

Rex redit à Wallia.

Emerſo temporis magno ſpacio è Cambria (velut profectio Ducis in Hiberniam obliuioni data eſſet cunctis qui remanſerant in Anglia) redit cum duce, & ſuis traditoribus, ad caſtellum de Notyngham, tractaturus ibi finaliter de morte procerum prædictorum.

Cōſilium ſubdolum.

Illuc igitur aduocari fecit multos de Londonijs, quos nouit contingentes ad vtrumlibet, & cunctos regni vicecomites, & Iuſticiarios vniuerſos.

Cauſa huius vocationis.

Sed Londonieſes accerſiuit, quia mobiles erant vt arundo, & nunc cū dominis nunc cum rege ſentiebant, nuſquam ſtabiles, ſed fallaces, quorum multi nuper de proditione in regem confeſsi fuerant, ſed tamē eius gratiā conſecuti, vt ipſi gratiam ſibi pro gratia gratis rependerent, & dominos indictarent de multis criminibus, quę contra eos rex dum in remotis ageret imaginatus fuerat cauteloſè, vicecomites conuenire fecit, vt ſciret quantam poteſtatem poſſent contrahere in regis negotium aduerſùs Barones, & vt ipſi nullum militū de pago vel ſchira permitterent eligi, niſi quem rex, & eius conſilium elegiſſet. Sed ad iſta reſponſum eſt per vicecomites, communes omnes fauere dominis, nec eſſe in poteſtate ſua ad hanc cauſam exercitum contrahere. De militibus eligendis dixerunt ſimiliter, communes velle tenere conſuetudines vſitatas, quæ volunt quòd à communibus milites elegantur. Vicecomites ergo datis his reſponſis, dimiſsi ſunt.

Proceres indictantur.

Iuſticiarij ſunt vocati, vt ipſi decernerent indictamenta fore legalia, & eiſdem apponerent ſua ſigilla. Quod & tunc factum eſt, à Roberto Tryſiliā & Iohanne Blake iuris apprenticio (quem Robertus Treſilian ad curiam Regis ad dictum facinus introduxerat perpetrandum) expeditis ad vota indictamentis in ſępedictos proceres, & multos alios nobiles & Barones, qui ad hoc vocati fuerant ſunt dimiſsi.

Rex conducit bellatores.

Rex autem & dux Hiberniæ miſsis mox nuncijs conduci fecerunt, quos poterant, vt cum illis ſtarent ſi oporteret contra dominos in die belli. Quorum multi reſponderunt, ſe nec poſſe, nec velle ſtare contra dominos, quos pro certo ſciebant intimè regem diligere, & omnia machinari, omnia ſtudere, omnia facere pro honore ſuo. Multi ſimpliciter putantes ſe conduci, promiſerunt ſe ad notationē regiam fore paratos. Interea rumor huius facti peruenit ad dominos, & eos magna repleuit triſtitia, eò quòd nullius culpæ conſcij tanto regis

Dux Glouerniæ mittitur regem pacare.

odio turbaretur. Vnde in primis regis patruus, dominus Tho. dux Glouerniæ, vt regis odiũ mitigaret, & animũ ad cõcordiã paceq; reduceret, coram epiſcopo Lõdinenſi, & multis alijs regni nobilibus, tactis ſacroſãctis, iuramentũ ædidit ſe nunquã aliquid in regis læſionem machinatum fuiſſe, ſed omnia pro poſſe, ſtuduiſſe, & perfeciſſe, quæ regis honorem, cõmodũ, & beneplacitũ proſpectabant: excepto, quòd ducẽ Hiberniæ, quem rex dilexit, lætis oculis non reſpexit, nec quidẽ in futurũ reſpicere voluit, qui nõ tantũ ſuam ſed regis conſanguineã dehoneſtaſſet: quãobrem in eundẽ ſtatuit firmiter vindicari. Cùm autẽ epiſcopus Londinenſis iſta (prout iniunctũm ſibi fuerat) regi retuliſſet, & aliqualiter ad credendum Ducis iuramento inclinatus eſſet,

Epiſcopus loquitur Michaeli Atte Poole.

Michael Atte Poole timens ſi dux & rex rediſſent in concordiã, ſua adfutura diſpendia, verba fecit contra ducem, quibus aduerſùs eum regis animũ cõmoueret. Cui mox epiſcopus: Sileas (inquit) ô Michael, non decet enim te os de cætero aperire. Quare (inquit Michael) ita dicis? Quin (inquit epiſcopus) damnatus fuiſti in retroacto parliamento, & non eſt niſi regia gratia quòd tu viuis. Ad hæc mox rex iratus præcepit epiſcopo recedere, & ad ſuam eccleſiam remeare. Qui confeſtim diſceſsit, & duci quæ viderat vel audierat nunciauit. Hinc excreuit rancor & indignatio duci, ſuiſq; nequam cõſiliarijs odium inexorabile, per omnes dies duce Hiberniæ, Michaele Atte Pole, Roberto Triſilian, Alexandro Neuile Archiepiſcopo Eborac. & multis alijs, iram augentibus, concitantibus, & confirmantibus contra ducem. Qui conſiderans quorſum res tenderet, conuocatis ſecretò comitibus Arundeliæ, VVarvvici, & Derbeyæ (qui conſimili damnationi ſubiacerent, ſi non maturè proſpicerent ſibi) denudat conſiliũ, edicit periculum, quod omnes in cõmune tangebat. Qui mox collectis exercitibus, ſtatuerunt regem conuenire ſuper præmiſsis, & fauore quem præbuit non tantùm ſuis, ſed publicis proditoribus, nec non de periclitatione regni, quæ imminebat, niſi maturiùs ſubueniretur eidem. Econtra rex ex parte ſua (agentibus proditoribus) deliberauit qualiter ſingulos præfatos tolleret, antequàm munitis viribus ſibimet ſubuenirent.

Rex mittit ad capiendum comitem Arundeliæ, ſed euaſit.

Et primò miſit ad caſtellũ de Reygate (vbi comes Arundeliæ morabatur) comitem Northumbriæ, cum multis alijs ad areſtandum eum. Qui cernens animum comitis exacerbatum, & militiæ magnam multitudinem circa ipſum, timens perficere cõmiſſum mandatũ, negotio receſsit infecto. Poſt quẽ miſsi ſunt plures qui noctanter eum interciperent, & præſentiæ regis ſiſterent, vel certè perimerent, ſi quo modo poſſent. Sed illorum aduentum præuenit nũcius ducis Glouerniæ, qui nocte tota illum equitare compulit, ita, vt ſummo mane perueniret ad ſiluam de Harynggeye (trãſcurſis celeritate triginta milliaribus (non ſine magno labore,) vbi reperit cõgregatos ducem Glouerniæ, & comitem VVarvvicenſem, cum populo numeroſo.

Rex proficiſcitur Cantuariam.

Eodem tempore (vt dicebatur) rex verſùs Cantuariam ſe parauerat proficiſci, non tantùm vt vota redderet beato Thomæ, ſed vt promiſſa pacta firmaret trãſfretando regi Franciæ, cui vendiderat Caleſiam, cum caſtello de Guynes, & vniuerſis fortalitijs quæ anteceſſores poſſederant in illis partibus, vel auito iure, vel bellica acquiſitione. Sed hanc profectionem impediuit ſubitò comperta cõgregatio dominorum in ſilua de Harynggeye,

Proceres congregantur, rex turbatur.

& regem obſtupeſcere multum fecit, vndè conuocatis familiaribus ſuis, ſciſcitabatur quid ſibi vellet talis collectio inopinata. Et cùm cognouiſſet propoſitũ dominorum, quòd pro reducẽdo eum ad frugem melioris vitæ, & regiminis cõmodioris conuenerant, mox expauit, quærens quid agendum in tanta turbatione foret. Quidam autem cenſuerunt dominos reconciliandos, & promittendum eis votiuam executionem propoſiti ſui. Alij laudauerunt regis familiam, congregandam cum Londinenſibus, ad exeundum & obuiandum proceribus, & experiendum martis fortunam,

nam. Et horum acerrimus erat Archiepiſcopus Eboracenſis. Sed diſſuaſerunt hoc prudentiores conciliarij, aſſerentes regi nullum prouenturum cõmodum licèt vinceret, & magnum adfuturũ dedecus & diſpendium ſi vinceretur. Interea venit quidã miles exercitatus, ſed ſenſu vacuus, Dominus Hugo de Lynne, qui eò quòd ſtultus erat, & ſenſum perdiderat, eleemoſyna dominorum plurium ſuſtentabatur. Ab iſto igitur Rex iocando quæſiuit quid acturus eſſet contra proceres, qui congregati dicebantur in prædicta ſilua. Cui mox Hugo cum ſumma melancholia reſpondit. Exeas (inquit) & aggrediamur eos, & cuiuſlibet matris filios perimamus, & per oculos dei hoc completo, pereméſti omnes fideles amicos quos habes in regno. Quod reſponſum etſi ſtultè prolatum, ſapientes quammaximè ponderant. Interea pacis mediatoribus intercurrentibus, res ad id deductum eſt, vt domini apud VVeſtmonaſterium coram rege venirent, accepturi reſponſum de his, pro quibus commoti fuerant. Epiſcopo Elienſi, cum multis alijs fide dignis, ſacramento firmantibus pro parte regis, quòd nulla fraus, nulla deceptio, nullum periculũ pararetur, per quod ipſi domini nec in vita vel membris ſentirent diſpendia quouiſmodo. Et ſi contingeret regem, vel eos qui cum eo erant, ab iſto pacto reſilire, palàm, vel occultè, dicti mediatores dominos inde præmonerent. Cùm autem domini ſe paraſſent, vt Londonias iuxta condictum conuenirent, præfati pacis mediatores, clàm miſerunt ad illos, nunciantes inſidias tenſas eis, in loco qui vocatur le Muvves iuxta Londonias, & ideò ſe nolle conſulere vt venirent, niſi cum ſecura manu. Quod audientes domini, ſuum diſtulerunt aduentum. Vndè tranſacta hora limitata, cũ non adfuiſſent, inquiſiuit rex cur domini pacta non ſeruabãt. Cui epiſcopus Elienſis: Quia (inquit) parantur inſidiæ mille vel amplius armatorum in tali loco contra pactum, & ideò nec veniunt, nec reputant vos fidelem. Rex verò confeſtim motus, iurauit ſe non eſſe conſcium huius rei, & ideò iuſsit vicecomites Lõdoniarum, vt pergentes ad le Muvves, & omnia perſcrutantes, interficerent ſi quos inuenirent ob hanc cauſam congregatos ibidem: ſed non latuit dolus ibi, ſed apud VVeſtmonaſt. factione Thomæ Tryuet, & Nicholai Brambre militum, qui cognoſcentes ſe depræhendendos, occultè dimiſerunt armatos, & Londonias remiſerunt. Miſit ergo rex iterum ad dominos, promittens ſecurum commeatum ſi venirent. Qui mox ad VVeſtmonaſteriũ cum manu valida peruenerunt.

Ridiculoſa reſponſio.

Rex verò in aduentu dominorum regalibus ornans ſe inſignijs, toga videlicet, & ſceptro, aulã VVeſtmonaſt. eſt ingreſſus, pro quo Cãcellarius epiſcopus Elienſis verba fecit in hunc modũ. Domini (inquit) dominus noſter rex audiẽs vos dudũ cõgregatos in parco de Haryngg eye contra morem, nõ in vos irruere voluit (quod quidẽ ſibi fuiſſet facile, ſi non vobis cauiſſet, & his qui vobiſcum erant.) Quia nulli dubium, ſi conflaſſet exercitum, multò plures vobis habuiſſet, & fortaſsis multus hominũ ſanguis effuſus fuiſſet, quod conſtat dominum noſtrũ regẽ quãmaximè abhorrere: & ideò pacientiã ſibi ſumens & manſuetudinem, præeligit vos pacificè cõuenire, & cauſam dicere quare tot homines cõgregaſtis. Ad hæc domini reſponderunt ob regis & regni vtilitatẽ ſe cõueniſſe, & vt proditores quos ſecum iugiter detinebat auellerent ab eodem. Proditores verò appellabant Robertũ de Veer ducem Hiberniẹ, Alexandrũ Neuile Archiepiſcopũ Eborac. Michaelẽ Atte Pole comitem Southfolchiæ, Robertũ Tryſilian falſũ Iuſticiariũ, Nicholaũ Brãbre falſũ militẽ Londinẽſem. Et vt hanc appellationẽ verã fore mõſtrarent (proiectis chirothecis) eã ſe velle duello proſequi iurauerunt. Ad hæc rex: Non ait modò fiet hoc, ſed in proximo parliamento, quod prẹfigimus in craſtino Purificationis beatẹ Virginis, ad quod, tam vos,

Acta apud Weſtmonaſt. inter regẽ & dominos.

quàm ipſi venientes,recipietis (ſecundùm iuris exigentiam) quæ ratio dictauerit vniuerſa. Et nūc ad vos (ô domini) meus ſermo,quo modo,qua ratione,vel quali vos audacia pręſumpſiſtis contra me inſurgere in hac terra? Putaſtis ne me perterruiſſe cum tanta veſtra pręſumptione? an non armatos habeo ſi voluiſſem qui vos circumſeptos vt pecudes mactauiſſent. Profectò de vobis omnibus nō plus in hac parte reputo, quàm de coquinę meæ infimo garcione. Cùm hęc & plura alia peroraſſet, leuauit ducem Glouerniæ (qui hactenùs genuflexerat) & reliquis iuſsit vt ſe erigerent. Poſt hæc amicabiliter duxit illos in cameram, & pariter potauerunt, & finale reſponſum receperunt,quòd cuncti(prout dictum eſt) ad parliamentum conuenirent, in quo fieret omnis iuſticia vtrique parti. Et interim rex recepit ducem Hiberniæ & cæteros in ſuam protectionē, & Ducem Glouerniæ cum ſuis ſocijs pari modo, vt nulla pars intereà noceret alteri, nec præſumeret congregationem facere vſque ad diem tempuſquè præfixum : & ſic iſtud conſilium eſt ſolutum.Hæc acta ſunt in abſentia prędictorum,quia non audebant comparere in dominorum pręſentia, quia profectò ſi comparuiſſent, tunc illicò pœnas luiſſent abſque reſpectu regiæ maieſtatis.

Dux Hiberniæ congregat exercitum ad extinguendū dominos.

Recedentibus dominis, nō eſt viſum eis tutum iā tunc diſiungi,propter regis mobilitatem,& proditorum notoriam falſitatē,quod eis expoſt magnæ ſapientię loco fuit. Nā de conniuentia regis,dux Hiberniæ in partibus Ceſtrię,VValliæ,magnam turbam collegerat. Quorum campi ductor erat Ceſtriæ Conſtabularius dictus Thomas Molynevves,vir diues & audax,cuius nutum tota illa prouincia expectabat. Non diu tamen dominos latere potuit tantus dolus, ſed præmoniti de his omnibus, & quòd dux Hiberniæ Londonias properaret cū tanta turba,vt iunctus Londonienſibus,quaſi inuincibilem exercitum ex duobus faceret, extemplò ſuos armauit, & inuicem cohortantur, vt iam non negligant ſalutem propriam,ſed feſtinent pręoccupare vel extinguere,qui in illorū necē cōſpirauerant fraudulēter. Igitur duci Hiberniæ exeuntes obuiam, ſed occultè,dimiſerunt turmas ſuas ad obſidendū omnes vias quibus venturus ſperabatur.Sed dux Hiberniæ cùm ſublimis & glorioſus equitaret cum exercitu quem comparauerat,& nullum crederet auſurum obuiare ſibi, repentè dirigēs in obliquum oculos,vidit dominorū exercitum nō procul ab eo diſtantem, & aduentum eius in cuiuſdam vallis medio præſtolantem. Quo viſo,cor eius expauit, & dixit: Amici(inquit)vt cerno mihi fugiendū eſt ad horam, quia multò maior fortitudo in aduerſa parte videtur quàm noſtra: vndè antequā ſit manibus conferendū me ſubtrahā, & ſaluabo ſi potero. Quia me ſolùm quęrūt, contra vos autem nihil habent. Quamobrē me dilapſo vos de facili euadetis. Cui quidam ex militibus ſuis ait : Tu nos è patria exire compuliſti, tu fidē nobis ſuaſiſti, tu ad hoc iter nos coëgiſti,tecum ergo parati ſumus dimicare, tecum vincere (ſi contingat) vel(ſi fortuna non faueat)tecū mori viriliter.Nō(inquit) ita in præſentiarum facietis, & mox calcaribus vrgens ſonipedem fugere æſtimabat. Quare multi qui cum eo venerant execrantes eius meticuloſitatem, ad dandum dextras dominis parauerunt. Erat ibi tunc dictus Thomas Molinevvs qui ſe præparauit ad pugnam(quia nondum domini cuncti conuenerant ad illum locum, ſed vnus tantùm, filius ducis Lancaſtriæ Hēricus comes Derbeyę, qui cùm aliquandiu pugnaſſet, feſſus & deſperans, flumen quod propè erat ingreſſus eſt. Inter multos verò Thomas de Mortuomari miles hortabatur vt aſcenderet,vel ſine dubio eū in flumine ſagittis perforaret.Si(inquit Thomas)aſcendam, vis ne ſeruare vitam meam? Non hoc promitto (ait miles) ſed vel aſcendas vel occumbes mox. Cui ille : Si ſic (inquit) neceſſe eſt, ſinas vt aſcendam,vt tecum vel quocunque veſtrum pugnem, vt moriar ſicut homo. In aſcendendo

Domini exeūt obuiam duci Hiberniæ.

Dux Hiberniæ verba facit ad ſuos.

cendendo autem cepit eum miles per caſsidem, & de capite ſuo traxit, & mox extracto cultello daggardo eius cerebrum perforauit. Interea dux Hiberniæ fugiens, peruenit ad flumen, ſed cùm tranſire ad pontem vellet, confractum reperit. Ad alium verò pontem dum perueniſſet, architenentes inuenit, qui eius tranſitum prohiberent. Igitur diuertens ab eis, & vadum quærens, equum compulit intrare flumen, in quo mox ex equite natator factus, ad aliam ripam venit. Nox autem erat, & ideò non ſunt ſecuti fugientem ſerui procerum, eò maximè quòd diuerticula patriæ neſciebant. Equus tamen eius, cum caſside, & cum chirothecis pectorale, in ſortem peruenit dominorum. Vndè expoſt magno tempore ſubmerſus fuiſſe putabatur. Quadrigam eius inſuper cum clitellis proceres interceperunt, in quibus plurima repererunt, & præcipuè regis ad ipſum literas, in quibus continebatur, vt veniré feſtinaret ad eum Lõdonias, cum poteſtate magna, & rex paratus eſſet, & cor apponeret ad viuendum & moriendum cum eo. Qui apices magnam fidem fecerunt dominis de regis inconſtantia & mutabilitate.

Thomas Molineux occiditur.

Michael Atte Poole per idem tempus timẽs animaduerſionem in eum futuram, latẽter fugit Caleſiam, ducente eo quodam milite VVilhelmo Atte Hoo. Quo cùm perueniſſet, mutato habitu, & raſa barba, portabat altilia velut ad vendendum, donec veniſſet ad fores caſtelli Caleſiæ, cuius capitaneus erat dominus Edmundus Atte Poole frater eius, à quo (licèt difficulter cognitus propter veſtem ſordidam, & raſam barbam) rogauit vt eum occultaret & tutaretur, narrans quòd propter quoſdam æmulos quos timebat, Anglia exceſſerat. Cui ille, Frater meus es (ait,) ſed noueris quòd pro vlla conſanguinitate nolo deprehendi falſus regno Angliæ, nec te admittere ſine ſcientia vel conſilio domini VVilhelmi de Bello campo, qui eſt capitaneus huius villæ, quia credo & veraciter conijcio, quòd ſine magnis offenſis non fugiſti. Miſit ergò ad VVilhelmũ Beauchamp, nuncians fratrem eius adueniſſe, non tam mirabiliter, quàm miſerabiliter, & orans vt ſibi liceret recipere eum, & exhibere, donec idẽ VVilhelmus decerneret eum remittendum. Quod ita factum eſt: Nam reductus ad regem fuit, ſed permiſit illum rex ire liberè quocunque vellet, paruipendens verbum proprium, quo promiſerat eum exhibendum cum cęteris parliamento futuro. Fugerunt eo tempore Archiepiſcopus Eborac. & Robertus Tryſilian, irã (quam meruerant) procerum metuentes. Regreſsis dominis à conflictu qui fuit iuxta Burford propè Babbelake, vbi militibus qui conuenerant cum Duce Hiberniæ, & armigeris, redonatis armis & equis, & ſecum detẽtis, ſed plebanis equis, arcubus, ſagittis, ſpoliatis & domum remiſsis, magna fiebat in communi vulgò lætitia de hoſtibus regni ſtratis. Sed hanc lætitiam temperauit euaſio ducis Hiberniæ, quia quid de eo fuit actum neſciebatur.

Acta Michaelis Atte Poole.

Accidit eo tempore, vt quidam nuncius regis Franciæ caperetur, Luſtratus nomine, qui detulerat apices, in quibus licenciauit rex Franciæ, regem Angliæ, & Ducem Hiberniæ, & quoſdam alios (ſub hominum certo numero) venire Boloniam, vbi rex Franciæ (collecto exercitu) aduentum Regis præſtolabatur, vt eum ſuſciperet cum magna pompa, & ab eo reciperet poſſeſsionem in Caleſia, & omnibus munitionibus quas rex Angliæ in illis partibus poſsidebat, pro quibus omnibus rex Franciæ perſoluiſſet. Et rex Angliæ pro Vaſconia homo ligeus regis Franciæ deueniſſet, proceres autem hæc reticẽtes, feſtinauere Londonias properare, vbi rex natale dominicũ celebraturus erat, non apud VVeſtmonaſteriũ, ſed in turri, quia putabat locum (ſiquid ſiniſtri emergeret) ſe poſſe tueri. Collecto ergo exercitu propè ad quadraginta milliũ valentiũ bellatorũ (eò libentius aduentantiũ, quo ſperabãt Lõdineſes ſpoliandos)

Capitur nuncius regis Francorum.

andos.) In craſtino natalis dominici Londonias peruenerunt, & ſe in campos vbi videri poterant à turri per bellicas acies demonſtrauerunt. Et quia res digeſſimus vſq; ad hoc tẽpus, hic erit elapſi finis anni. Tranſit annus iſte frugifer, fructiter, & ſalubris mediocriter: Angliæ turbulenter, (præter id, quòd vina capta per comitẽ Arundeliæ lætificarunt corda multorum:) Hiſpaniæ lætus de receſſu ducis regnum vendicantis, & ſuorum interitu miſerando: Franciæ triſtis & lugubris, propter non ſolùm vina perdita, ſed vaſa cum viris: Flandriæ mœſtus, propter vina perdita cum bonis communiter Gallicorum.

Annalis concluſio.

Acta inter regem & Londinenſes.

ANno dominicæ incarnationis M.CCC.lxxxviij. fuit rex ad natale Londonijs in turri (vt præfertur) (hic eſt annus vndecimus regni eius) ad quẽ locum collecti ſunt proceres cum plebe ſua, hoſpitatiq; ſunt in ſuburbijs vitantes fallacias vrbanorum. Erant tunc in magno metu Londinenſes, librantes diuerſa pericula, ſcilicet iram regis, ſi proceribus aperirent, ſi verò illos excluderent, indignationem indiſcreti vulgi, quod cum illis venerat, & pręſto fuit ad infringẽdum muros vel fores ciuitatis, ſi vel minimè exacerbarẽtur. Reſtabat & aliud ſatis grauè periculum, quia niſi maiores dominis aperirent, cõmunes ciuitatis & pauperes (qui plus affectabant ſeditionem quã pacem) parauerunt ſe ad introducendum dominos cum plebe ſua, & diripiẽdum quicquam in domibus diuitum præcioſum. Habita tãdem deliberatione, Maior Londoniarum exijt, & dominis hoſpitia intra vrbem, & omnia neceſſaria bona fide (ſi acceptare vellent) promiſit, & vinum cum ceruiſia, caſeumq; cum pane diſtribuit in exercitu vniuerſis, quod non paruum commodum poſtea vrbi fuit. Rex interea audiens, & ſciens hæc omnia, diſsimulabat, tanquam collectam multitudinem paruipenderet, & dominos non timeret, dicens Archiepiſcopo Cantuarienſi, & alijs qui intercurrebant pro pace facienda. Sinantur (inquit) hic iacere cum turba ſua, donec expenderint omnia bona ſua, & tunc demùm vacui reuertentur, & egentes in domos ſuas, & tunc loquar cum eis iudiciũ ſigillatim. Cùm hæc audiſſent domini, valdè commoti iurauerunt ſe nunquã receſſuros donec cum eo ore ad os colloquium obtinerẽt. Et mox miſerunt qui fluuiũ Tameſim cuſtodirent, ne rex laberetur à manibus eorum, & poſtea ſubſannaret eos. Tunc videns rex ſe vndiq; circũcluſum, nuncijs loqui cępit, & iuſsit renũciari dominis, ſe velle tractare cũ eis. Qui poſtulauerũt vt in craſtino veniret ad VVeſtmonaſteriũ, vbi voluerunt ſibi depromere vota ſua. Non (ait rex) volo tractare cum eis apud VVeſtmonaſteriũ, ſed hic in turri. Cui domini renunciauerunt hunc locũ ſuſpectũ fore, eò quòd poſſent illic ſtrui inſidiæ, & eis pericula præparari. Ad hæc rex, mittant (inquit) ducentos vel quot de ſuis voluerint & præuideant cuncta, ſcrutentur vniuerſa, ne lateat vllus dolus. Quod ita factum eſt. Tunc dux Glouerniæ cũ ſocijs ſuis intrant turrim, & habito palam cum rege, ſed breui colloquio (poſtulante rege) cameram intrauerunt, vbi coram eo, eius cõſpirationem qua indictati ſunt recitauerunt, & litteras oſtenderunt quas miſerat duci Hiberniæ, vt exercitum cõgregaret in perniciem eorundem. Apices quoq; regis Franciæ (quas interceperant) exhibuerunt, quibus vel conceſſus fuit regi conductus in Franciam veniendi, vel cætera firmandi, quibus eius honor decreſceret, poteſtas fateſceret, & fama periret. Quid tunc rex ageret (iſtis viſis) neſciuit, præcipuè quia nouit ſe notabiliter depreſſum. Tandem confuſum & lachrymantem (licentia tunc petita) reliquerunt, ea conditione, vt craſtino veniret ad VVeſtmonaſterium auditurus plura, & tractaturus de neceſſarijs negotijs regni ſui. Quod ipſe promiſit, retinens ſecum in pignus amoris ad cœnam comitem Derbenſem: ſed antequam iret cubitum, agentibus ſuſurronibus, & dicentibus nõ eſſe decens regi, tutũ, nec honorificũ,

vt illic

vt illic pergeret, propoſitum mutauit. Proceres cùm hæc nouiſſent triſtes effecti, & amaro animo, renunciauerunt ei, niſi venire maturaret iuxta cōdictum, quòd eligerent alium ſibi regem, qui vellet & deberet obtemperare conſilijs dominorum. Quo telo rex percuſſus, ad VVeſtmonaſterium, in craſtino remigauit. Cui (poſt paucos tractatus) dixerunt proceres pro honore ſuo, & regni ſui cōmodo, oportere, vt proditores, ſuſurrones, adulatores, & malefici, detractatores, & inutiles à ſuo palatio & comitiua eliminarentur, & alij ſubſtituerentur loco ipſorum, qui ſcirent, & vellent, ſibi magis honorificè & fidelius famulari. Quod vbi rex conceſsit (licèt mœrens) cenſuerunt arcendos à curia Alexandrū Neuile Archiepiſcopū Eboracēſem, Iohannē Fordā epiſcopū Dunelmenſem, fratrem Thomā Ruſhok regis confeſſorem (de ordine prædicatorū) epiſcopū Ciceſtrenſem, ſed ipſe ſibi conſcius fugā inijt, & Eboracēſis latebras requiſiuit. Expulerūt præterea dominos de Souche, de Hatyngvvorth, de Burnel & de Bemond, Albredū de Veer, Baldvvinū de Bereford, Richardū Adderbury, Iohannē VVorth, Thomā Clifford, & Iohannē Louel milites: nō vt omninò dimiſſos, ſed parliamento proximo parituros. Expulſæ ſunt & dominæ tanquā inutiles curię, ſcilicet de Ponyngs, quæ fuit vxor domini Iohānis VVorth, de Movven, & de Molyng, quæ cunctæ manucaptæ ſunt obijciēdis in proximo parliamento reſponſuræ. Arreſtauerunt inſuper Symonē Burley, VVilhelmū Elinham, Iohannem Beauchamp de Holte regis Seneſchallū, Iohānem Salisbury, Thomā Triuet, Iacobum Berneys, Nicholaū Dagvvorth, & Nicholaū Brambre milites. Cæperunt & clericos, Richardū Clifford, & Iohannē Lincoln. Richardū Motford, & Nichol. Lake, decanū capellæ regis, cuius verba multa fiebant in curia, & Iohannem Blake iuris apprenticium, quos omnes milites & clericos diuerſis carceribus tranſmiſerunt ſub arcta cuſtodia cōſeruandos, vſq; ad parliamentū futurum quo ſuis aſtituri erant reſponſis.

Milites areſtantur.

Clerici areſtati.

Poſt feſtum Purificationis inceptum eſt parliamētū Lōdonijs, licèt rex voluiſſet omninò ſubterfugiſſe dictū parliamentū ea vice. Ad quod proceres cum ſufficiēti cōuenerunt exercitu, ad cōpeſcēdum ſi emergerent motus rebelles, & cōtinuatū eſt iſtud parliamētū vſq; ad feſtū Pētecoſtes cū magna multorū ſollicitudine & expectatione. In quo primò captus eſt Robertus Tryſilian, ſatis infortunatè ſibi, quia mox tractus eſt, & ad furcas ſuſpenſus. Cōſequēter iudicio dominorū proceſſum eſt contra Nicholaum Brambre militem, qui eidē damnationi ſubiacuit, licèt plures habuiſſet interceſſores. Hic (vt fertur) nomē nouæ ſcilicet paruæ Troiæ, cuius vrbis & nominis ipſe dux creari ſtatuit & nominari, ad perducēdum ad effectum facilius cogitata, tabellos ſiue rotulos conſcribi fecerat, in quibus plura millia nominū ſuorum ciuium exarata fuerāt, quorū in hac parte reſiſtētiā verebatur, qui oēs repente iugulati fuiſſent, ſed tamē ante ſuſpenſus eſt (vt præfertur) quā ad effectum perduceret meditata. Poſt hęc Iohānes Salisbury, & Iacobus Berneys, ambo milites, ambo iuuenes, ſed ambo proditores, tracti ſunt Parliamenti iudicio & ſuſpenſi. Deindè Iohannes Beauchamp de Holte regis Seneſchallus, (ab antiquo fallax & fraudulentus & tam domino Edvvardo de VVindeſore regi quàm filio ſuo Leonello quondam duci Clarentiæ infidelis) eiuſdem parliamenti decreto tractus & ſuſpenſus eſt. Suſpenſus eſt conſequenter Iohannes Blake ſcutifer qui in conſilio apud Notyngham ſteterat contra dominos infauſta hora. Nouiſsimè decollatus eſt Simon Burley quamuis comes de Derby omnes vires appoſuiſſet eius ereptioni. Ob quā cauſam magna diſſencio orta eſt inter eum & ducem Glouerniæ, ſed citò (laudes deo) ſopita. Hic in cunctis locis vbi incedebat non ſuæ fortunæ militem, ſed in omni apparatu ducem vel principem ſe ipſum exhibebat.

Parliamētum Londini.

Capitur Robertus Tryſilian.

Suſpenſio militum.

Decollatus eſt Symon Burley.

Eratquè cuſtos caſtelli de Doueria quod ad nutum regis cõſenſerat Gallicis vendidiſſe: fueratq; intollerabiliter ſuperbus & arrogans, oppreſſor pauperũ, oſor Eccleſiæ, mœchus & adulter. Damnati ſunt inſuper in præmiſſo parliamento Iuſticiarij, Robertus Belknap, Iohannes Holte, Rogerus Fulthorp, & VVilhelmus Burgh exilio, conceſſa certa pecunia ad vitam ſingulis pro ſuſtentatione ſua quotidiana: deindè exactum eſt iuramẽtum à rege ad ſtandum regulationi procerum, & non ſolùm à rege, ſed à cunctis regni incolis idem iuramẽtum eſt expetitum.

Profectio comitis Arundelienſis.

Poſt feſtum Pentecoſtes, Richardus comes Arundeliæ, cum valentium turba profectus eſt ad mare, & hinc inde velificans hoſtes vbique quæſiuit, tandem hoſtium rates reperiens, confligit & vincit: & naues octoginta vel mergit, vel capit, vel incendit. Inſulam de Beas ingreditur, quam deſpoliat & comburit. Inſulas inſuper de Vs, & de Ree, de Lemuſtre & de Rochele, de Olum & de Olorum, (vbi leges marinæ conduntur) inuadit, capit, & deprædatur. De quibuſdam redemptionem percipiens, quaſdam verò igne deuaſtans, Gallicos ſiue Britones qui reſiſtentiam parauere vincens conuertit in fugam. Pactoq; cum ſumma felicitate negotio rediuit ad regnum.

Gallici ingreſſi terras ducis de Gelre

Eodem tempore Gallici (de pace faſtidioſi) cum magno numero armatorũ terras Ducis de Gelre ſunt ingreſsi, vt ei inquietudinem ſuſcitarent, eò maximè quòd erat Anglis fidus amicus: ſed mox dux occurrens eis cum quibuſdam Anglicis, docuit quàm periculoſum fuerat excitare canem dormientẽ, occidẽs ex eis plurimos, multoſquè captiuans, paucis per fugã dilapſis: ſenſitq; in hoc conflictu damnum Francia, quantum non ſenſerat à diebus antiquis. Flandrẽſes per idem tempus & ipſi occurrentes Gallicis magnam ſtragem fecerunt ex ipſis: nec immeritò cum ſumma ſuperbia grauiq; tyrannide Galli eos perante oppreſſerant & vexarant. Eodem anno Scoti (quietis neſcij) conſiderantes Anglicos nihil moliri contra illos, præparauerunt ſe vt mox expirãtibus treugis eſſent omnes parati ad inuadendũ partes boreales. Factũq; eſt vt cũ grandi exercitu regnũ intrarẽt antequã Anglici quicquã diſponerẽt contra eos. Igitur (nullo reſiſtente) progreſsi, agebant cędes & rapinas vbiq;, multos captiuantes, villáſq; conflagrantes quæ fuerunt in eorũ itinere (niſi quas domini de eiſdẽ pecunia redemiſſent. Perueneruntq; cũ magno faſtu propè nouum caſtrũ ſuper Tynam, & nõ procul indè ſua tẽtoria poſuerũt. Erat tunc in villa prędicta Hẽricus Percy iunior, & Radulphus frater ſuus, ambo milites, ambo glorię militaris cupidi, ambo Scotis infeſti: ſed Henricus præcipuè, qui pro ſuę ſtrenuitate perſonę, à Scotis maximè timebatur. Hic Henricus indignè ferẽs, quòd Scoti tã impune bacchabãtur, & eò maximè quòd prouocatus fuiſſet ab eis ad pugnã, repromiſit ſe proculdubiò aduẽturũ ad cõferendũ cum illis infra triduũ, quãtis omninò foret impar multitudini eorũdẽ. Superuenit ergo repentè iuxta cõdictum, irruens ſuper eos in tentorijs cõſtitutos, & magnã ſtragẽ faciẽs de eiſdẽ.

Duglas perimitur & Hẽricus capitur.

Dux Scotorum præcipuus VV. Duglas (qui & ipſe fuit iuuenis ambitioſus) videns Anglos præualere, Henricum Percy videlicet intra caſtra, alacriter equitat contra eum. Erat ibidẽ cernere pulchrum ſpectaculũ, duos tam præclaros iuuenes manus conſerere, & pro gloria decertare, & quãuis neutri virilis deeſſet animus, tamẽ fors contulit Henrico victoriã, qui Scotũ, Scotorum maximũ, ſuis manibus interfecit. Superuenit comes de Dũbarre cum exceſsiuo Scotorũ numero, & ipſum Henricũ cũ fratre ſuo cepit, occiſis ex Anglicis ibidẽ multis, ſed & ipſi Scoti damnũ irrecuperabile ꝑceperunt de ſuorũ potẽtiſsimorũ ſtrage facta per Henricũ & paucos qui ſecuti ſunt eũ ad hãc pugnã. Interea dum proceres ſe diſponunt ad obuiandum Scotis, Scoti humiliati ꝑ hoc dedecus illis illatũ,

de regno

de regno fugiunt cum captiuis quos ceperant, expectare aduentum procerum non audentes, & ſic vnius Henrici videlicet probitate (licèt captus eſſet) totum regnum fuit tam metu, quàm Scotis penitus vacuatum.

Poſt feſtum natiuitatis ſanctæ Mariæ, factum eſt parliamentum Cantebrigiæ, in quo noua ſtatuta ſunt ordinata, de ſtipendijs famulorum: de mendicis: de armis non portandis: de ludis non exercendis præter ad arcum: de ſtapula reducenda de Middelbourgh ad Caleſiam: de laboratoribus non recipiendis in aliena villa, niſi cum ſigillo hundredi: de prouiſoribus quòd regnum non exeant ad acquirendum beneficia cum cura vel ſine cura, niſi habeant ad hoc licentiã ex ore regis, & ſi fecerint, eo ipſo rex excluderet eos à ſua protectione: multa fuerunt & alia ibidem ſtatuta, quæ hic omitto ſcribere, propter id maximè, quòd eadem perante ſæpius ſunt ſtatuta, ſed nullatenùs obſeruata. Tandem finis parliamenti erat taxa leuanda ad opus regis, id eſt decima de clero, & quintadecima de populo laicali. Tempore parliamentali cùm dominus Thomas Tryuet cum rege ſublimis equitaret ad regis hoſpitium, (quod fuit apud Bernevvelle) dum nimis vrget equum calcaribus, equus cadit, & omnia penè interiora ſeſſoris dirumpit: protelauit tamen vitam in craſtinum, quod tempus vt puto datum fuit ſibi ad pęnitentiam, ſi ille vellet acceptare. Facta eſt in eius morte magna lętitia plurimorum, tum quia ſuperciliofus nimis extiterat, tum quia (vt dicebatur) Norvvycenſi epiſcopo infidus in ſua profectione cũ cruce ſignatis fuerat, & præcipuè quia cõtra proceres cũ rege ſteterat, cõſulens vt rex eos perimeret anno tranſacto. In eodem parliamento dominus Iohannes Holond, frater regis ex parte matris, qui nuper redierat de Hiſpania, vbi duci Lancaſtriæ militauerat, creatus eſt comes Huntingdoniæ.

Parliamẽtum Cantebrigiæ.

Triuet caſu equi cæſus.

Per idem tempus Vrbanus Papa (vt erat ſemper varius) ad loca varia tranſtulit ſe frequenter, tandem cum de Pijſis latenter voluiſſet ſe tranſtuliſſe Neapolim, Romani cum armatis obuiauere ſibi, vt eum per vim violentiamq; detinerent Romæ, ſi ibidem nollet morari ſua ſponte: ſed cùm propinquaſſent ſibi, viderũt ſe multò inferiores militia, quàm ea quæ cum Papa venerat, & ideo depoſito verborum ſupercilio, eum pacificè ſalutarunt. Qui ſciſcitatus eſt ab eis, ad quid venerint cum tanta manu? qui mox finxerunt ſe veniſſe in eius obſequium, vt (ſi ſibi videretur expediens) eum deducerent quocunq; vellet: ipſe verò commotus reſpondit, ſe non egere eorum conductu, quinimo ſub benedictione ſua Romam remearent: illi autem artem arte deludentes, accepta licentia regreſsi ſunt. Sed mox aduentum Papæ Abbati de Monte Caſsino ſignificare curarunt (hic erat quondam Cardinalis Reatinenſis (vt præmittitur) ſed degradatus fuerat per Papam præfatum:) hic illicò collecta manu militari, explorauit aduentum Papæ, quem oportuit omninò tranſire per illum. Qui cùm veniſſet ad partes eius, ei reſtitit, & eius tranſitum prohibebat. Papa verò quem nimius amor ſoli patriæ detinebat, confectis bullis de reſtitutione ſua ad Cardinalatus dignitatem, & gradum doctoratus, nec non Abbathiæ Caſsini montis honorem, deſtinauit ſibi hæc omnia, tamen vt permitteret eum tranſire reuiſere natale ſolum. Cui Abbas reſpondit ſe quidem non egere bullis ſuis, ad reſtitutionẽ dignitatum quibus & donatus & inueſtitus fuit à prædeceſſore ſuo, cuius temporibus nõ erat ſchiſma in Eccleſia, qui & cognitus eſt vniuerſaliter pro Papa Romano, de iſto verò dubium fuit ſi futurus eſſet Papa viuẽte Clemente ſuo aduerſario, & ideo remiſit nuncios cum bullis Papalibus, iniungens vt ei dicerent ex parte ſua, vt Romam rediret mundi Metropolim, & ibidem inter Romanos verſaretur, vt Papa Romanus, quia proculdubio non expediebat ſub ſua iuriſdictione conſtitutis eum quærere tam remotè, vt ad mare magnũ proficiſ-

Abbas montis Caſsini prohibet tranſitũ Papæ.

proficiſcerentur,qui eius perfrui benedictionibus affectabant. Rediijt ergo Papa vellet nollet Romam,vbi à ciuibus ſummo cum honore receptus eſt. Eodem anno Papa tranſtulit dominum Thomam Arundel Epiſcopum Elienſem ad Archiepiſcopatum Eboracenſem, Alexandro Neuile proditore & ſuſurrone tranſlato ad Epiſcopatum ſancti Andreæ in Scotia, quanquam non habiturus eſſet eum,quia Scoti pro tunc fuere ſchiſmatici: Iohãnem verò Fordam de Dunelmenſi fecit Epiſcopum Elienſem, magiſtrum VValterum Skirlovv de Bathonienſi fecit Epiſcopum Dunelmenſem, magiſtrum Radulphum Ergon de Sarum fecit Epiſcopum Bathonienſem & Iohannem VValtham clericum de priuato ſigillo per prouiſionem contulit Epiſcopatum Salisburienſem. Tranſit annus iſte frugifer,& fructifer abundanter, proditoribus lugubris, fidelibus regionis hilaris: Francis diſpendioſus propter vaſa perdita inuaſione comitis Arundeliæ: Hiſpanis quietus tractantibus de pace: Scotis varius, & infauſtus: (quanquam Henricum Percy eo tempore captiuaſſent) domino Papæ inuiſus & odibilis,quia non conſecutus eſt arbitrium voluntatis.

Tranſlationes Epiſcoporum.

Annalis concluſio.

ANno domini milleſimo, trecenteſimo, octuageſimo nono,qui eſt annus regni regis Richardi à cõqueſtu ſecundi duodecimus,fuit idẽ rex ad natale cũ Anna regina apud VVeſtm. Hoc anno miſsi ſunt nũcij ex parte regis Angliæ, pro pace vel ſaltem treugis petendis à rege Franciæ, Magiſter VValterus Skirlovv Epiſcopus Dunelmenſis, & Iohannes Clambovve, ac Nicholaus Dagvvorth milites: qui diu perendinantes Caleſiæ,& nunc iſtac,nunc illac,tranſmare diſcurrentes in pronunciandis vel accipiendis treugarum condicionibus, tandem pro finali recepere reſponſo,quod Gallici non conſentirent ad treugas niſi Hiſpani, & Scoti,ſub dictis treugis,quiete ſimili congauderent. Diu igitur ſuſpenſum fuit pacis negotium, eo quòd noſtri affirmabant Scotos eſſe ligeos homines regis Angliæ,qui pacem regis ſui enormiter conturbauerant, & ideo debere eos vt tranſgreſſores legum, iuxta voluntatem regis & procerum regni puniri,nec fas eſſe,vt rex ſuis obiectis (ſed tamen tranſgreſſoribus) tamen præſtaret,vt abſq; vindicta cum eis taliter conueniret. Hac occaſione treugæ dilatæ ſunt,ſed & Scoti interim paruipendentes ampulloſas minas noſtras,irruperunt in Northumbriam,facientes magnam ſtragem,ex hominibus plures abducentes captiuos,& prædas maximas in ſuam patriam reuehentes. Eo tempore miſſus fuit cũ armata manu, dominus Thomas Moubray comes Bukinghamiæ, mareſcallus,vt Scotorum obuiaret improbitatibus: ſed quia non erat par tantis exercitibus,nihil fecit, quippe qui non vltra quingentas lanceas ſecum duxit, contra triginta millia aduerſariorum.

Tractatus de treugis.

Circa dies iſtos obijt dominus Iohannes Timvvorth, quõdam Abbas ſancti Edmundi de Bury,cui ſucceſsit per electionẽ,dominus VVilhelmus de Stratfeld,monachus eiuſdem loci,qui Romam pergens,cõfirmatus eſt à Papa, promiſsione prius petita(ſed non conceſſa neq; ſoluta) de certa penſione annua perſoluenda de domo ſua Edmundo de Brumfeld: per cuius ambitionem(vt præfertur)idem monaſterium varia ſuſtinuit detrimenta.

Obitus Abbatum ſancti Edmundi.

Eodem tempore, dominus Thomas Bruton Roffenſis Epiſcopus conceſſit in fata,cuius morte comperta,mox Papa contulit Epiſcopatum illum, fratri Iohanni Boltesham(de prædicatorum ordine)qui fuit Epiſcopus Landafenſis. Edmundum verò præfatum, creauit Epiſcopum Landafenſem: & ſic exonerata eſt domus de Bury,de penſione petita,ratione videlicet beneficij ſibi collati. Elegerant autem Roffenſes in Epiſcopum vnanimiter, magiſtrum Iohannem de Barnet: ſed Papa cupiens vtriq; perſonæ præſtare gratiam, Iohanni (ſcilicet quia ſecum permãſerat in temptationibus ſuis tempore quo apud Luceriã fuit obſeſſus)

Obitus Epiſcopi Roffenſis.

obſeſſus) & Edmundo (eò quòd carceres & damna ſuſtinuerat in cauſa Papæ quando ſibi prouidit Abbathiam de Bury) ceſſauit electionē factam de dicto Iohanne Barnet, vt ſic vtriq; liberiùs prouideret, Edmundo videlicet & Iohanni.

Rex vendicat liberam regni iure hæreditario diſpoſitionem.

Eodem anno rex, ductus quorundam conſilio ſuſurronum, conuocatis proceribus & multis regni valentibus, ſubitò ſubintrauit domum conſilij, vbi proceres eius præſtolabātur aduentum. Et ſedens, requiſiuit ab eis, quot annos ætatis habebat. Reſpōſum eſt, quòd iam viginti annos peregiſſet. Ergo (inquit) plenæ ſum ætatis ad gubernandum domum & familiam, necnō regnum meum, iniuſtū enim mihi videtur vt cōditio mihi imponatur infra regnū. Nempè quilibet hæres regni mei, cùm viceſimum attigerit ætatis annū, defuncto parente, liberè propria ſua negotia tractare permittitur. Cur ergo mihi negatur, quod cuilibet alteri gradus inferioris iure cōceditur? Cùmq; Barones ad hæc attoniti reſponderēt, nihil iuris ſibi debere ſubtrahi, ſed eum habiturum regimen regni ſui ſibi de iure debitum: ita ait: Ecce noſtis quòd diu regulatus fuerim per tutores, nec licuit mihi quicquam vel minimum facere ſine illis, iam enim de cætero illos de conſilio meo ammoueo, & vt hæres ætatis legitimæ, quos voluero ad conſilium aduocabo, & negotia propria pertractabo. Et ideò iubeo vt in primis Cācellarius ſigillum mihi reſignet. Cùmq; Eboracēſis Archiepiſcopus ſigillum reddidiſſet, rex illud recollegit in ſinum, & repentè ſurrexit, & exijt, & poſt puſillum redijt, & reſedit, tradiditq; ſigillum Epiſcopo VVintonienſi, domino VVilhelmo VVykham, faciens eum Cācellarium, quamuis plurimùm renitentem. Creauitq; nouos officiarios plurimos, antiquis depoſitis, in omnibus vtens proprijs arbitrio & poteſtate. Ducēq; Glouerniæ, & comitem VVarvvicenſem, alioſq; multos valentes amouit à conſilio, adhibitis alijs qui ſuis oculis complacebant. Sub eodem tempore rex creauit iuſticiarios nouos quinq;.

Rex ſeducitur & contra ducem iraſcitur ſine cauſa.

Interea quidam detractores, regem circumuenientes, tantum profecerunt, vt crederet auunculum ſuum ducem Glouerniæ, collegiſſe turbas ad infeſtandū eum: ſed tandem rex (accerſito duce) & cōperta fama mendace, confuſus erubuit. Aderant tunc præſentes quidā qui hoc mendacium ſeminauerant, contra quos cùm dux loqui voluiſſet, & eorum perfidiam publicè declaraſſe, rogauit rex ſub obteſtatione ſuę dilectionis, ne vlterius procederet in materia prętaxata. Acquieuit ergo dux roganti faciliùs, quòd bene nouit iā regi ſuam innocentiā declaratam: ſed cùm receſſiſſet ad ſua, ſuccreuit vtrobiq; ſuſpicio, ſuſurronibus interponentibus partes ſuas.

Treugæ firmatæ.

Circa feſtum natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, firmatæ ſunt treugæ triēnales, inter regna Angliæ & Franciæ: Iohanne Clanbovv milite, & Richardo Rouhale clerico, ſuſcipientibus in Francia iuramentum ex parte regis Francię, & paulò poſt (ſcilicet circa feſtum ſancti Laurentij) venit in Angliam comes ſancti Pauli (qui deſponſauerat ſororē regis Angliæ Matildam de Courtenay) cum alijs honorabilibus, ad ſuſcipiendum iuramentum de treugis ſeruandis fideliter ex parte regis Angliæ, qui cum honore maximo ſuſceptus eſt. Eo tempore quidam ex nuncijs, qui de regno Francorum venerant, miſſi ſunt in Scotiam ad dandum Scotis optionem ſub certis condicionibus, vel includi inter treugas datas inter reges, vel omninò de protectione Franciæ regis excludi. Maiores Scotorum reſponderunt, ſe libenter treugas & conditiones admiſſuros, ſed tamen bene ſcire durum fore hæc communi vulgo perſuaderi, cùm iam parati eſſent iterum cum abundantiori militia Angliam ingredi, & ſperarent de tali ingreſſu lucrum multum, præcipuè cùm iam antea paucioribus qui audebat reſiſtere nullus fuit: & vt ſe monſtrarent obedientes regi Frāciæ, rogauerunt vt nuncij cum illis accederent, & viderent ſimul & pręparationem pugnæ

Nuncij dictitantur ad Scotos.

quam

quam Scoti fecerãt,& audirent quæ cõmunitas nuncijs reſpondere vellet. Gallorum ergo nuncij cùm veniſſent ad Scotorum exercitum,repererunt eos pulchrè per turmas diſpoſitos,fulgidè & decenter armatos,& quaſi ad procinctum prælij præparatos. Quibus cùm innotuiſſet cauſa aduẽtus iudiciorum Franciæ, indiſciplinatum vulgus reclamauit procaciter,ſe nolle tantum apparatum deſerere,tantos ſumptus perdere, quos ad regnum Angliæ inuadendum comparaſſet; præcipuè cùm domos & pecunias, prædia & ſuppellectiles ad hunc finem inuadiaſſet,& ſe multipliciter depauperaſſet. Nuncij nihilominus hijs auditis, nunc minis & terroribus, nunc policitacionibus & blandicijs id egerunt cum populo,vt armis depoſitis,in pacem conſentirent. Iuuitq; multũ ad animos ſedandos rebellium, & aſſertio procerum Scoticorum, qui omninò iurauerunt ſe nolle eis præbere ducatum in Anglia, ſed ſi omninò decernerent cœpta continuare,ipſi proprio periculo pergerent, & ex ſeipſis duces eligerent pro eiſdẽ. Sicq; factum eſt vt improbi Scoti pacem ſuſciperent, & treugis acquieſcerent, non ſine improperio Anglicorum.

Miraculum de Ely.

Sub eiſdem diebus apud Ely beata Etheldreda, virgo perpetua & regina, apparuit cuidam iuueni, docens eum cauere pericula ſibi imminentia, & inſtruens eũ de periculis maximis, quæ regno ſuperuenirent, niſi pius deus placatus orationibus pijs fidelium,manum ſuſpenderet à vindicta. Quapropter monet, vt Priorem & monachos adeat, & eis mandata ſua deferat, vt pro ſalute gentis exorent dominum, & precentur vt auertat iram indignationis ſuæ à populo Anglicano. Spondetq; (beata virgo) ſuas etiam preces oblaturam domino, pro cauſa præmiſſa: cunctanti verò iuueni, nec audenti iuſſa perficere, ſignum dedit dicens: Contractus, & claudus eris,& omninò inutilis, qui modò ſanus & ſoſpes eſſe dinoſceris, vſque ad diem feſtũ depoſitionis meæ. Quo die deportatus ad memoriam meam conſequeris integram ſanitatem. Prodit ergo iuuenis quæcunq; viderat, & ad credendum dictis ſuis, ſuæ contractionis pœna multos inuitat. Et ne fictum videretur,vel humano adinuentum ingenio quod in ipſo factum fuerat, conſumptis carnibus,tibiæ exinanitæ fuerant, vt tantum pellis hæreret oſsibus, & poplites ita conſtrictæ,vt tali natibus inſeperabiliter iungerentur. Accurrerunt ergo multi, illecti fama facti, ferroq; pungunt tibias ſeu pedes iuuenis, ſed caro conſumpta, pellis mortua nil ſenſere: tentant tibias contractas à tergo retrahere, ſed minimè profecêre. Statuunt igitur operiri diem præfixum, in quo vel fama mendax,vel omninò vera probaretur. Illabente die glorioſæ virginis, & reginæ, iuuenis ad eccleſiam deportatus,primò cepit obdormire, & mox excitatus à ſomno reſilijt. Audiebanturq; neruorum crepitus, & ſequebatur membrorum diſtentio, & iuuenis exilire cepit,& coram multis memoriam ſanctæ virginis circuire. Et quia per ante dictus iuuenis,multa iuſſu ſanctæ virginis Etheldredæ ſecreta de multis prædixerat,(quæ ſuo parochiali ſacerdoti ſub ſigillo confeſsionis reuelauerat) quæ omnia vera fuiſſe comperta ſunt,fidem fecerunt indubitabilem de cunctis quæ ventura prædixit. Prædixit enim plura pericula imminentia, inter quæ prophetauit æſtatem feruidiſsimam affuturam,cuius feruor plumbum eccleſiarum liquefaceret,niſi deus manus apponeret adiutrices. Feruorem vtiq; ſenſimus aliqualem,intollerabiliorem ſubituri vt credimus(niſi preces fidelium obſtitiſſent) plumbum eccleſiarum per ignes cæleſtes eo tempore liquefactum eſt,cùm in Southſexia in villa de Maunfelde Eccleſia collegialis Cantuarienſis Archiepiſcopi conflagrata eſt,cum omni penè villa,& quędam prædia in Eſtſexia naueſq; cum nautis quibuſdam in locis, ictibus fulminum ſunt conſumpta.

Fidem fecit huius viſionis & miraculi, alia viſio citò ſubſecuta, manifeſta-

taquè

Aliud miraculum de Etheldreda.

taquè decrepitæ mulieri,& octogenariæ,cui videbatur beatam reginam & virginem Etheldredam,aſtitiſſe ſępiùs,& eadem,vel plura commemoraſſe superuentura pericula,niſi deuotis ſupplicationibus omnipotens placaretur. Adiecitq; beata virgo ſe cum populo preces domino porrexiſſe, vt malum ſubtraheret quod propoſuit terræ immittere pro peccatis. Monuitq; vt Priori & conuentui atq; plebi ex parte ſua mandaret, continuare proceſsiones, multiplicare deuotiones,facere inceſſanter orationes,vt deus auerteret gladium imminentē. Sciantq; proculdubio (inquit Sancta) quòd ego precum mearum inſtantia, minas varias & ruinas ab eis auerti. Iuſsitq; glorioſa domina, vt mulier hæc vniuerſa publicè profiteretur, & in feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ ſe deferri faceret ad eius tumbam, ibidem contractionis & inualitudinis conſecutura coram populo ſanitatem. Nempè per triennium ita confecta fuerat tibiarum intollerabili paſsione, vt immobilis ſemper vno iaceret in loco, niſi quando miſeratione vicinorū cōpatientium de vno loco ad alium portabatur. Igitur in feſto memorato, vetula in ſporta ad feretrum beatæ Etheldredæ defertur, vbi in ſomnum reſoluta, videt glorioſam virginem prodientem. Quæ accedens apprehendit eius tibias, & in longum protraxit, neruiq; tibiarum (pluribus de populo aſsiſtente audientibus) crepuerunt,& mulier mox ſana ſurrexit, quæ priùs ægra, veterana fuerat,& contracta: tumbamq; tribus perluſtrauit vicibus, illam deuotè deoſculās,& agens deo gratias,& glorioſæ dominæ Etheldredæ.

Mirabile de corpore Chriſti contingens Cantebrigiæ.

Per idem tempus,Cantebrigiæ in feſto commemorationis Sancti Pauli,occurrebat & feſtum dedicationis ſanctæ Mariæ ibidem, ad quod feſtum amplius honorādum, in proceſsione per parochiam deferebatur corpus dominicum ſuper duos humeros ſacerdotum, in feretro nō ponderoſo, ſed tam leui vt à ſeptenni puero,ſine vexatione portari tota machina potuiſſet. Procedebant igitur, & præcedebant dicti præsbiteri, ſupportātes corpus domini per dictam villam, donec venirent ante locum fratrum Auguſtinēſium(qui ſituati ſunt iuxta mercatum villæ) vbi repentè feretrū quod equaliter vtriuſq; humeris accliuis erat, ſe ſubrigens,nitebatur quaſi quadam virtute inperceptibili, ab eorum humeris reſilire,efficiebaturq; adeò ponderoſum, vt ſacerdotes vix neq; poſſent ſufferre tantum pondus, neq; feretri fines humeros iterum detrahere & applicare: torquentur proindè,& ſudant, & anhelant præ labore nimio, laicorum auxilium flagitātes. Accurrunt laici,manus ſupponunt,ſed (quod mirabile fuit) nihil pōderis perſenſerunt. Cùmq; pertranſiſſent omnem loci ſitum,dictorum fratrum feretrum iterum repentè ſuper illorum humeros equaliter requieuit. Sed tunc quidam ineptus,& verè miſer,incompoſito motu corporis cæpit ſaltare ſiue tripudiare coram Euchariſtia,quem incōtinenter apprehendit terribilis valdè vindicta. Nam inter iocandum repentè corruit,& poſt puſillum ſpiritū exhalauit. Horum cauſa mirabilium,à multis multipliciter eſt interpretata,quam iudicare nos prætermittimus, malentes alijs iudicium derelinquere, quàm de nobis incognitis incōſultè aliqua definire. Hoc tantùm audemus adijcere, quòd magna & formidabilis peſtilentia extemplo ſubſecuta eſt Cantebrigiæ, qua homines ſubitò(prout dicebatur) ſoſpites correpti mētis freneſi,moriebantur ſine viatico,ſine ſenſu.

Pugna inter cinifes.

Eodem tempore,in manerio regio de Schene,repentè tot cinifes confluxerunt,vt ipſum aërē obſcurare viderentur, quæ mox cōflictum ineuntes, pugnam confecere duriſsimam, ita vt duæ partes illius innumerabilis multitudinis in terram caderent interfectæ, tertia verò pars, perfecto bello & conſummata victoria auolauit,dubium in quas partes. Tantaq; fuit peremptarū copia,vt ſcopis poſſent colligi,& ex illis plures modij poſſent impleri. Quid ſignificare velint alijs diſcutiendam relinquo.

Per

Fratres delirant.

Per idem tempus in Francia fratres prædicatores antiquam ſuam opinionem reaſſumentes de conceptu beatæ Mariæ virginis, & prædicantes illam fuiſſe in originali peccato conceptam, in tantam efferati ſunt ſuperbiam, vt Epiſcopis illi indicentibus huius rei ſilentium, noluerunt obedire. Poſtremò nec regi & proceribus id iubentibus parere volebant. Quapropter extra protectionem regiam facti ſunt, & inhibiti circuire per patrias more ſolito, ne fortè commune vulgus ducerent in eiuſdem erroris deuium, & ſeducerent innocentes: iuſſi ſunt etiam intra propria ſe habitacula cohibere, de labore manuum ſuarum infra loca ſua viuere, egredi nuſquam præſumere ſub pæna capitali. Præceptumq; eſt eis ne de cætero quenquam ad ordinem ſuum admitterẽt vel reciperent, ſub pena præmiſſa. Sed ipſimet ita faceſcerent, vt poſt hos qui modò viuunt, nullus eſſet qui eorum ordinem continuaret.

Obijt Michael Atte Poole.

Hac æſtate perfidiæ promptuarium, ſentina auariciæ, auriga proditionis, archa maliciæ, odij ſeminator, mendacij fabricator, ſuſurro nequiſsimus, dolo præſtantiſsimus, artificioſus detractor, patriæq; delator, Michael Atte Pole quondam comes Southfolchiæ, regniq; cancellarius, ſed nequam conſiliarius, conceſsit in fata Pariſius, meritò perfidum euomens ſpiritum in terra peregrina. Cuius opes quas ſibi habuit ſuo ceſſere collegæ Roberto de Veer (quondam duci Hiberniæ) qui illuc fugerat cum eodem.

Papa cõſtituit iubileum.

Dominus Papa per id temporis conſiderans vires hominũ, & ætates imminutas, cõſtituit Iubileum fieri, qui inciperet à natali ſequẽte, & in æternum poſtea ſemper reuolutis triginta tribus annis, cunctis chriſticolis volueretur, indicans videlicet annos ætatis plenitudinis chriſti miſticos & idoneos ad renouandum iubileum.

Miraculum apud ſanctum Albanum.

Eo tempore mulier quædam Agnes nomine, de Londonijs, quam triſtitia amentem effecerat, ita vt penè nulli qui ſolebat frequentare Londonias incognita foret eius dementia, præ famoſitate ſui clamoris & operum: admonita erat per viſum, ſanctum adire Albanum Anglorum prothomartyrem, apud eum conſecutura ſanitatem & ſenſum. Quę mox vt paruit viſioni, perfectè priſtinæ eſt reſtituta ſaluti.

Lolardi Lolardos creant.

Lolardi ſequaces Iohannis VViclif, per idem tempus in errorem ſuum plurimos ſeduxerunt, & tantam præſumpſerunt audaciam, vt eorum presbiteri more pontificum nouos crearent presbyteros, aſſerentes (vt frequenter ſupra retulimus) quemlibet ſacerdotem tantam conſecutum poteſtatem ligandi atq; ſoluendi, & cætera eccleſiaſtica miniſtrandi, quantam ipſe Papa dat vel dare poteſt: exercuerunt autem iſtam perfidiam in dioceſi Sarum. Et qui taliter ordinati ſunt ab hæreticis, ſibi cuncta licere putantes, miſſas celebrare, diuina tractare, & ſacramenta conferre minimè timuerunt. Prodita eſt hęc nequitia per quendam ab eis ordinatum, qui ſtimulatus conſcientia, Epiſcopo Sarum confeſſus eſt errorem, apud manerium ſuum de Sunnyng. Eodem tempore, dicti hæretici prædicauerunt peregrinationes non debere fieri, & præcipuè apud VValſingham, & crucem de Northdore apud Eccleſiam ſancti Pauli Londonijs, vbi nihil erat numinis, ſed tantum putridè ſtipites, ſcaturientes vermibus, per quas imperitum vulgus ſeductum idolatrare manifeſtiſsimè cogebatur. Audierunt & viderunt atque ſciuerunt hæc vniuerſa pontifices, ſed abierunt alius in villam ſuam, alius verò in negotiationem ſuam, dimiſerunt oues expoſitas luporum rictibus, ſed nullus erexit baculum ad abigendum. Iam plena erat omnis turba, nõ ſolùm lupis, ſed ipſis rapacibus, quorum morſus ineuitabiliter virulenti atq; læthales, ſed nullus oblatrator qui ſaltem voce terreret fures, præter antiſtitem Northvvycenſem, ſit nomen eius benedictum in ſæcula, quia non permiſit plebem ſuam infici tanta labe. Iurauit nempè & non pęnitebit illum, quòd ſi quiſquam de ſecta peruerſa prædicare præſumeret in diœceſi ſua, vel ignibus traderetur, vel capite priuaretur.

tur. Nulluſq; fuit de tãta ſequela, qui hijs cognitis, vellet ad martyriũ ꝓperare, propter quod in Epiſcopatu ſuo hactenùs fides & religio inuiolata permanſit.

Miracula apud Wymũdham.

Sub eodem tempore (diuinitate procurante vt putamus ad confirmandum piè credentes & confutandum heræticos) iuxta prioratum de VVymundham noua ſuccreuere miracula apud quandam crucem erectam in via publica, quæ meritò & miracula dici poſſent & credi.

Miracula de Brydlington.

Eo tempore in prioratu Canonicorum de Bridlington qui eſt in dioceſi Eboracenſi ad tumbam Iohannis quondam Prioris ibidem, tanta (namq; manifeſtata) fiebant miracula, vt penè totam Angliam ducerent in ſtuporem: de quo ferunt quòd in vita ſua ſuper aquas ambulauerit, mortuum ſuſcitauerit, & in horreis domus ſuæ tam manifeſtata quàm mirabilia per orationes frugum fecerit, vt quæ vix per menſem familiæ putabãtur ſuffecturæ, precè ſuà ſufficerẽt toto anno, prærogatiua ſanctitatis eius, humilitas & miſericordia ſuper afflictos.

Viſitatio Archiepiſcopi Cantuarienſis.

Per id temporis Archiepiſcopus Cantuarienſis magiſter VVilhelmus de Courtenay ſuam prouinciã viſitauit, qui cùm veniſſet Exonias, niſus eſt nigrorũ monachorum habitationẽ viſitare, miſſo prius mandato, quòd omnes intereſſent die viſitationi ſtatuto. Sed dictum mandatum non fuit præſentatũ Priori monachorũ ibidem, ipſo exiſtente tunc Glaſconiæ. Turbãtur ergo ſcholares de tam nõ exemptis monaſterijs, quàm exemptis, eò maximè quòd nunquã viderant vel audierant ſimile mandatũ viſitationis. Abbas ergo VVeſtmonaſterij qui arctiùs iſta cepit cordi, deliberauit cũ ſuo cõſilio, vt Abbas ſancti Albani qui ab omnibus venerabatur, & colebatur præ ceteris Abbatibus nigri ordinis, deſtinaret literã magiſtro Symoni de Southerey cõmonacho ſuo (Priori nigrorum monachorum ibidẽ) præceptoriã in virtute obedientiæ, vt omnibus poſtpoſitis, eò celeriùs quo poſſet ſe trãsferret ad monaſterium ſuũ, ad habendũ colloquiũ cum Abbate ſuo, pro certis cauſis monaſteriũ cõcernentibus. Et quòd iſta littera præſentaretur corã teſtibus magiſtro Symoni ſupradicto, pridie ante diẽ viſitationis pręfixæ, hora veſperarum, & ſuper iſtius litteræ præſentatione ac receptione fieret publicum inſtrumentũ: & quòd dictus magiſter Simon ſtatim poſt receptionẽ litteræ ſui Abbatis, cõſtitueret procuratorẽ ad allegandũ cauſam ſuæ abſentiæ, corã Archiepiſcopo vel eius cõmiſſario ſedẽte pro iudicio: prædicto Symone per præconẽ citato, & non cõparente, procurator ipſius, nõ vt procurator ſed vt amicus duntaxat eiuſdẽ diceret, quòd prædictus magiſter Symon mandatum Archiepiſcopi non recepit, nec ſibi fuit præſentatum. Qua quidem excuſatione acceptata & reputata pro vero, effectus dicti mandati totaliter expiraret. Et ſi tunc Archiepiſcopus, vel eius commiſſarius, inquireret à curſore ſuo, in iuramento ſibi preſtato, ſi mandatum Archiepiſcopi præſentauit prefato Simoni, & ille reſpõderet quòd ſic, tũc oporteret probare cõtrariũ per obliquũ, & tunc ſi dicatur quòd mãdatũ Archiepiſcopi fuit ſufficiẽter oſtenſum & promulgatũ, tunc idẽ procurator nõ vt procurator adhuc, ſed vt amicus allegabit, quòd pędictus magiſter Symon nõ potuit comparere dicto die ſtatuto, propter præceptũ ſui Abbatis, in litera ſua cõtentum, & ſi forte tunc Archiepiſcopus vel eius commiſſarius peteret quare reſponderet pro dicto Simone, in iudicio imponendo ſibi ſilentium, tunc primò diceret quòd eſſet procurator eius. Et ſi oporteret demonſtrare procuratorium, quo demonſtrato, exhiberet literam domini Abbatis de ſancto Albano, per quã clareret quòd dictus magiſter Simon die ſtatuto non potuit cõparere coram Archiepiſcopo vel eius cõmiſſario. Et ita foret practica, ſiue magiſter Simon mãdatum Archiepiſcopi recepiſſet, ſiue nõ, ſiue virtute illius mandati aliquos citaſſet, ſiue non: hoc tamen prouiſo, quòd nullo modo literas certificatorias exhiberet de mandato. Prouiſum eſt

etiã per eũdem dominũ Abbatem VVeſtmonaſterij,& ſuũ conſilium, vt vnus Monachus ſtudens Oxonijs prouocaret pro ſe & omnibus alijs ſibi adhærere volentibus pridie ante diem viſitacionis. Et ratio eſt, quia oporteret quòd oẽs ſibi adhærere volentes adhærerent infrà decem dies,& quia bonum erat vt eo minimè infra id tẽpus curreret, ideò pridiè ante diem viſitacionis prouocaret, pro ſe, & alijs ſibi adhærere volentibus, & hæc practica pro primo die ad euacuandum mandatum: & ſi contingat quòd Archiepiſcopus nouum mandatum dirigeret Priori ſtudentium, vel Monacho ſingulari, prouiſum erat vt mitteretur forma mandati feſtinanter ad dominum Abbatem VVeſtmonaſterij ad videndum quid deberet fieri quoad illud. Iſta tamen nullius fuêre valoris quia non iſto modo ad euacuãdum viſitacionem proceſſum eſt. Sed modo qui ſequitur dominus Archiepiſcopus ab executione viſitacionis ſpõte receſsit. Abbas ſancti Albani ſcripſit domino Archiepiſcopo, rogans & conſulens vt à viſitacione ſtudentium deſiſtere dignaretur, cõmemorans multa quæ tã ſibi quàm dictis ſcolaribus forent diſpendio, ſi propoſitum ſuum exequendum putaret. Cuius literas dominus Archiepiſcopus hilari vultu lætoq; corde ſuſcepit, & monachũ ſancti Albani literarũ baiulum, ad prandiũ humaniſsimè inuitauit. Et poſt prandiũ ad ſe vocato monacho, aſſeruit quòd pro domino Abbate ſancti Albani amico ſuo ſpeciali quicquid poſſet (ſaluo iure eccleſię ſuæ) libentiſsimè faceret, veruntamẽ à viſitacione Prioris, & nigrorũ monachorum Oxoniæ ſtudentium, dicebat ſe ſaluo iure eccleſiæ ſuæ nullo modo poſſe deſiſtere, etiã ſi rex Angliæ pro prædictis inſtaret: & addidit, ibi inquit eſt collegium, nunquid (ait) nõ habetis priorẽ qui poteſt tenere capitulum & viuitis in cõmuni? Ad hoc Monachus ſancti Albani reſpõdit, quòd non fuit ibi collegium, cũ ibi morantes ſigillum cõmune nõ habeant, nec locus ſit dotatus tẽporalibus & ſpiritualibus: & alia plura deſint quæ ad collegium requiruntur. Cui Archiepiſcopus, volumus inquit venire & videre, & inquirere qualiter ſtat vobiſcum. Ad hęc monachus; domine (ait) ſi veneritis ad illũ locũ non habetis iuriſdictionem inquirẽdi de talibus niſi in non exẽptis, & ipſi ſunt viſitati in proprijs monaſterijs per vos, ergo ſecunda vice nõ ſunt viſitandi. Cui Archiepiſcopns, certũ eſt (inquit) quòd in proprijs monaſterijs per me nõ fuerunt viſitati, immo Abbates illorũ excuſauerunt eos, pro eo quod fuerunt in ſcholis, quare in ſcholis eos intẽdimus viſitare. Tunc quidam doctor legiſperitus, monachus Cantuariæ, qui cum Archiepiſcopo venerat, volẽs ampliare iuriſdictionẽ eius ait: etiã domine (ait) poteſtis viſitare exẽptos quamdiu in ſcholis ſteterint, cum ſunt ibi ſub iuriſdictione cancellarij. &c. Reſpondit Albanenſis, quòd exempti ibi ita ſunt priuilegiati, quòd vbicunq; fuerint, non ſunt ſub iuriſdictione alicuius Epiſcopi, niſi Romani pontificis, vel legati à latere miſsi. Ad hæc Archiepiſcopus benignè reſpondit, quod ſi ita foret nec potuit nec voluit eos in aliquo moleſtare. Die ſancti Bricij magiſter Simon de Southreye Monachus ſancti Albani (qui dũ hæc agerentur abſens fuerat) cõparuit corã Archiepiſcopo, ſupplicans vt à viſitatione præmiſſa deſiſteret, ſed Archiepiſcopus noluit aliquo modo illud ſibi concedere illa vice. Dominica verò ſequente præſentauit ſe dictus Simon, cũ omnibus Monachis exẽptis, & non exẽptis, poſt occaſum ſolis coram Archiepiſcopo in eccleſia ſanctæ Fredeſvvidæ. Quos videns dominus Archiepiſcopus, petijt an ad ſubmittẽdũ ſemetipſos aduenißent, cui reſpõſum fuit, quòd ad captandam eius beneuolentiam aduenerũt. Reſpondit benignè dominus Archiepiſcopus: Et ego vos habeo excuſatos, nec vnquã intendo vos grauare, & hic finis negotij ſupratacti.

Obijt Vrbanus Papa ſextus.

Eodem anno menſe Octobris, Papa Vrbanus ſextus diem clauſit extremum, vir cuius capitoſitas multis fuit exitio, & ſibimet (vt ferunt) damno,

arctè tamen viuere dicebatur, ita vt mores Carthuſienſium & conſuetudines quantum res patiebatur imitaretur. Rigidus erat ſibi, ſed ſuis multò rigidior, ita vt delinquentibus nunquam ignoſceret, aut eorum ærumnis aliquatenùs compateretur, probat hoc pæna ſuorum Cardinalium, ferociter inflicta, & æterna damnatio carceris ſubſecuta. Cuius loco electus eſt à Cardinalibus, Cardinalis dictus Neapolitanus qui Bonefacius nonus eſt vocatus.

Dux Lancaſtriæ rediit in Angliam.

Circa principium menſis Nouembris dominus Iohannes dux Lancaſtriæ de partibus VVaſconiæ in Angliam transfretauit, poſtquam in Hiſpania & Aquitania, ſiue VVaſconia moram feciſſet triennalem, qui in Hiſpania infortunia paſſus primò, poſtremò ad ſummam felicitatem perductus eſt, non viribus hominum, nec in numero bellatorum, ſed manifeſto diuino fauore. Enimuerò cùm primò perueniſſet ad partes Hiſpaniæ, cum manu ſatis valida, deficientibus victualibus, cæpit plebs Anglicana primò fame, poſtea diſſenteria interire, ita vt nonaginta milites famoſi de exercitu miſerabiliter morerentur. Quapropter reſidui, vrgente neceſsitate, ducem in campo deſerentes, tranſierunt ad exercitum Gallicorum, qui ibi aderat in adiutorium regis Caſtellæ, obtento prius conductu ab exercitu memorato. Qui eorum condolentes miſerijs, humaniſsimè eos tractauerunt, & de ſuis victualibus refecerunt. Nempè mos eſt vtriq; genti, Angliæ ſcilicet atque Galliæ, licèt ſibimet in proprijs ſint infeſti regionibus, in remotis partibus tanquam fratres ſibimet ſubuenire, & fidem adinuicem inuiolabilem obſeruare. Rex verò Portugaliæ qui tunc cum quatuor millibus bellatorum affuit, videns Anglos ſic receſsiſſe, allocutus eſt ducem dicens. Ecce (ait) Anglici voſtri qualiter te deſerentes, ad hoſtes recedunt, qui cùm refocillati fuerunt tibi & mihi infeſtiſsimi (vt reor) erunt, vadam ergo & manus conſeram, & nullum ex eis in vita relinquam. Cui dux: nequaquam domine rex fiet ita, ſcio quòd ſola victus neceſsitate, & non ex perfidia hoc fecerunt. Et mox dux inclinans caput (vt erat æquus) amariſsimè fleuit ſuper equũ, tacitè fundens preces omnipotenti Deo, commemorans in corde ſuo, quòd antea in felicitate & rerum opulentia nec Deum vt debuit cognouiſſet, nec vt decuit coluiſſet. Tacitus ergo ſubortis ſuſpirijs implorat pro gratia, precatur pro miſericordia, ſpondens inpoſterùm correctionis vitæ practicam, & apud cordis oculos futuram iugem Dei ſui notitiam: cuius videns lachrymas, qui Mariẹ peccatricis quondam ſuſcepit ſuſpiria, dedit ex inſperato à die illo, & deinceps ſibi, cuncta proſpera, cuncta læta. Nam aduerſarius ſuus rex Caſtellæ non viribus humanis territus, nullius niſi Dei ſolius timore compulſus, quippe qui inter ſuos ſecurus habitans, & vidit & ſciuit noſtratum miſerias, tractare cæpit cum duce de forma pacis habendæ inter illos. Et ventum eſt ad iſtud, vt acciperet rex Caſtellæ filio ſuo, ducis filiam in vxorem, quorum poſteritas Hiſpaniæ regno gauderet. Et ſi nulli liberi prouenirent inter illos, hæreditas volueretur ad filium ducis Eboraci, qui frater erat ducis Lancaſtriæ, & deſponſauerat filiam regis Caſtellæ, quondam Petronis iuniorem, & ſi contingeret eum diſcedere ſine prole legittima, vis regni reuolueretur ad ſobolem inter ducẽ Lancaſtriæ & Conſtantiam filiam Petronis antedicti procreatam. Quibus pactis firmatis, dux accepit à rege Caſtellæ pecuniam multam nimis pro tunc, & pro ſecuritate ſoluendi reſiduum, obſides nobilium filij dati ſunt ei, in poſterum verò omni anno (dum idem dux viueret) pactus eſt rex Caſtellæ ſibi ſoluere decem millia librarum, & eius vxori dominæ Conſtanciæ tantum, pro qua pecunia ſoluenda, fideliter quatuor bonæ villæ aſsignatæ ſunt dominæ Conſtanciæ ſupradictæ.

Conſiliũ apud Reding.

Eo tempore, apud Redingum rex Angliæ proceres ad conſilium cõuocauit, ad quod dux Lancaſtriæ eò celeriùs properauit, quò percepit regem non rectis oculis quoſdam de proceribus velle reſpicere, & metuit orituras eo tempore ſimultates, quas omninò ſedare diſpoſuit in aduentu ſuo, neq; fruſtra quidem laborauit, ſed id effecit, vt & pacem cordi regis, pacemq; magnatum pectoribus infunderet graciosè, ſicq; dictum conſilium diſſolutum fuit, & vniuerſi cũ pace ad propria diſceſſerunt. Tranſit annus iſte mediocriter frugifer, ſed ſatis abundanter fructifer: luctuoſus Northumbrenſibus propter mala per Scotos illis illata, modeſtè lætus cæteris regni partibus propter miracula renouata: regnis Angliæ & Franciæ ſatis cõmodus, pro treuga firmata: ſed multis multum formidabilis pro peſtilentia prouincijs diuerſis immiſſa.

ANno gratiæ milleſimo trecenteſimo nonageſimo (qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi tertius decimus) tenuit idem rex natale cum Anna regina apud Manerium ſuum de VVodeſtoke. Dux verò Lancaſtriæ fuit ad natale in Caſtello de Herthforde. Sub eiſdem diebus comes Penbrochiæ dum ludum haſtilium attemptare cupit, percuſſus eſt in inguine, à milite ſibi occurrente, dicto Iohanne de ſancto Iohanne, quo videlicet ictu eius viſcera ſunt dirupta, & mors eſt illico ſubſecuta, cuius interitus luctum indicibilem non tantùm magnatibus, ſed & cunctis communibus generauit. Fuerat nempè liberalis, affabilis cunctis, humilis & benignus ſuper omnes nouellos dominos eius ætatis qui fuerunt in regno. De cuius anteceſſoribus illud mirabile contigit, quod ab Aymero de Valence comite Penbrochiæ qui fuit vnus de aſſeſſoribus & iudicibus ſuper mortem Thomæ de Lancaſtria vſque ad iſtum Iohannem de Haſtynge, nullus vnquam comes Penbrochiæ patrem ſuum vidit, ſed nec pater filij viſione lætatus eſt. Hoc quoque anno ſanctus Thomas de Lancaſtria canonizatus eſt.

Comes Penbrochiæ haſtiludio obijt.

Die lunæ proxima poſt feſtum ſancti Hillarij, factum eſt parliamẽtum Londonijs in quo conſtanter à communibus eſt petitum, vt ſigna dominorum quæ geſtabant, & eorum famuli deponerentur, eò quòd iam tales per prouincias qui adepti fuerant ſigna talia, effecti fuere tiranni, malefactores, & malefactorum ſuſtentatores, ſed poſt multas altercationes quia proceres noluerunt eorum ſigna deponere, ſaltem ad id conſenſerunt, vt nulli geſtarent eorum ſigna niſi qui forent de priuata familia, & perciperent de magnatum marſupio certum aliquod annuatim. In eodem parliamento quidam noui inſurrectores de Cantio capti, tracti ſunt & ſuſpenſi. Statutum eſt in eodem inſuper parliamento vt de cætero nullus transfretaret ad obtinendum prouiſiones in eccleſijs, vel eccleſiam, & ſiquis contrarium faceret, ſi poſſet apprehendi caperetur vt regi rebellis & incarceraretur. Statutum eſt præterea vt nullus occultus iugulator (quales murderers appellant Anglici) de cætero chartam de regia gratia obtineret, & ſi vllus dux præſumeret pro huiuſmodi preces facere, condemnabilis eſſet regi in centum libris, ſi comes in centum marcis, ſi Archiepiſcopus in centum libris, ſi Epiſcopus in centum marcis. Cõceſſum eſt autem regi in hoc parliamento, vt habeat de quolibet ſacco lanæ quadraginta ſolidos, de quibus quadraginta ſolidis, decem applicarentur in pręſenti regijs vſibus, & triginta ſeruarentur in futurum in manibus theſaurariorum conſtituendorũ per parliamentum, non expendendi niſi cum belli neceſsitas inſtare videretur. Similiter rex habebit de libra ſex denarios, quatuor ſeruandos ad vſum præfatum per dictos theſaurarios, & duos iam percipiendos, & expendendos ad voluntatem regis. Hoc anno dominus Laurentius quondam monachus de Bello, & expoſt domini Papæ penitẽtiarius, poſtremò Epiſcopus Aſſauenſis, cõceſsit in fata, cuius

loco

loco electus eſt alter, qui mox virtute ſtatuti parliamētali, poſtulauit ab Archiepiſcopo Cantuarienſi conſecrari. Eodē anno in parliamento præſcripto, dominus Iohannes, dux Lancaſtriæ factus eſt dux Aquitanniæ, per virgam & pileū præpiis manu regis. *Nouus dux Aquitaniæ.* Eo tēpore filius & hæres ducis Eboraci, creatur comes de Rutland. Quinto die Martij ventus magnus, terribilis, atque nociuus, tecta dilacerans, domos ſubuertens, animalia conterens, arbores proſternens, ſpirauit in Anglia incommodo generali. Hoc anno magna peſtis inualuit in hac terra, iuuenum præcipuè, & puerorum, qui paſsim moriebantur per ciuitates & villas numero incredibili & exceſsiuo. Quam Epidemiam mox ſecuta eſt frugum caritas, ita vt modius frumenti in quibuſdam locis viginti tribus denarijs venderetur. Eodem tempore dominus Adam Cardinalis Anglicus, qui dedecoroſè depoſitus & priuatus fuerat per Vrbanum Papam, ſuo gradui per Bonefacium reſtituitur cum honore. Ferunt ſiquidem quòd cùm Vrbanus tirannizare diſponeret, hunc maximè propter profunditatem ſenſus, & ſcientiæ plus cunctis metuerit: & ideo ne per eum eius conatus impedirentur, eum ſatis iniuſtè cōprehēdit & extorſit & in carcere recluſit. Quod factum in morte ſua ſatis indè doluit publicè pænitendo, & proteſtando hunc reum nullius criminis extitiſſe. Huius adeò petitione declaratum eſt per Papam Bonefacium, quòd Bullæ de indulgentijs plenarijs conceſſæ quibuſlibet, in extremis tantum valent eas obtinentibus, in confeſsione quæ mortem immediatè præcedit, qui licèt multoties propter diuiſa pericula confiteantur, & conualuerunt, vſque ad extremum articulum nullum ſortiuntur effectum. *Declaratio indulgentiæ.*

Dominus Henricus comes de Derby per idem tēpus profectus eſt in le Pruys vbi cum adiutorio Mareſcalli dictæ patriæ, & cuiuſdam regis vocati VVytot deuicit exercitum regis de Letovve, captis quatuor ducibus, & tribus perēptis & amplius quàm trecentis de valentioribus exercitus ſupradicti pariter interemptis. *Geſta Henrici comitis de Derby.* Ciuitas quoq; vocatur VVill. in cuius Caſtellum rex de Lettovve nomine Skirgalle, confugerat, potenti virtute dicti comitis maximè, atq; ſuorum capta eſt. Namq; qui fuerunt de familia ſua primi, murum aſcenderunt, & vexillum eius ſuper muros, cæteris vel torpentibus, vel ignorantibus poſuerunt. Captaq; ſunt ibi vel occiſa quatuor millia plebanorum, fratre regis de Poleyn inter cæteros ibi perempto, qui aduerſarius noſtri fuit. Obſeſſumq; fuit caſtrum dictę ciuitatis per quinq; hebdomadas, ſed propter infirmitates quibus vexabatur exercitus, magiſtri de le Pruys & de Liſland noluerunt diutius expectare. Facti ſunt chriſtiani de gente de Lettovv. viij. Et magiſter de Liſland duxit ſecum in ſuam patriam tria millia captiuorum. Tranſit annus iſte vernales opes reddēs fraudulenter, quia nec copiā fructuum protulit, neq; frugū, quamobrē ſequens annus multò difficilior exiſtebat. *Annalis conclusio.* Odibilis erat hic annus non ſolū Romanis Romanęq; curiæ, ſed Anglicis infinitis, qui curiā propter prouiſiones & beneficia ſequebantur, ſuſpectus prȩlatis & religioſis, quia metuebant cenſuras vel interdictū regni futurū, propter ſtatutū præmiſſum, factum cōtra Romanā eccleſiā, quāquam ipſi prælati parliamentū tunc exiuerunt, & proteſtati fuerint ſe nihil cōmune ſētire cū illis in hac parte qui ſtatutū illud proponere voluerūt.

ANno gratiæ milleſimo, trecēteſimo nonageſimo primo (qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi quartus decimus) fuit rex ad natale cum Anna regina. *Aduentus nuncij regis Franciæ.* Camberlanus regis Franciæ miſſus à rege ſuo, Francorumq; proceribus, venit in Angliam, proferēs pacem deſiderabilem, & diutiſsimè concupitam. Poſt cuius receſſum miſsi ſunt in Franciam de noſtris quidam, vt rei veritatem certiùs explorarent. Qui à rege Franciæ cum honore ſuſcepti, cum magnis muneribus ſunt dimiſsi. Aſſerebant ſiquidē Gallici, ſe peroptimè

noſſe fore inſufficientes ad regnum Angliæ deuincendum, & Anglicos nullatenùs fore tam fortes vt Franciam ſubiugarent, & in talibus inutilibus expeditionibus vtrumq; regnum fore multipliciter onerandum. Quapropter dicunt ſe velle omninò dimittere, nec vlteriùs attemptare, quod conſtat eos nullatenùs poſſe perducere ad effectum, & altercationibus vanis & damnoſis poſtpoſitis, velle modis omnibus pacem quærere, pacem petere, pacem tenere, niſi per Anglicos ſteterat, quò minus tantis commodis perfruantur, vt ergo pax ſtabilior, conditio firmior, tractatus honoratior habeatur, rex Franciæ tam per ſuos, quàm per noſtros petijt à rege noſtro colloquium perſonale, quod iuxta Caleſiam fieri poſtulauit. Rex autem Angliȩ, licèt multis ſuſpectus foret omnis tractatus Francorum, illuc proficiſci decreuit. Et quia ſublimis & honorabilis ibi apparere debuit, miſit per ſingulas regni Abbathias pro equis nobilibus, quales regem decuit inſidere. Miſit inſuper ad eadem loca (ne minùs viderentur equos dediſſe regi ſuo) pro magnis ſummis pecuniæ ſibi mutuò concedendis, ne pacis negotium per religioſos impediri videretur, ſi ſibi quod rex ab illis petijt negaretur. Vt autem de alijs taceam, de monaſterio ſancti Albani equum habuit precij viginti quatuor marcarum, & nihilominùs ab Abbate petijt mutuò quingētas marcas. Quam ſummā quia pro tunc impoſsibile fuerat perſoluiſſe, Dux Lancaſtriæ Iohannes charitatis intuitu promiſit theſaurarijs ſe regi velle ſatisfacere pro eiſdem: ita duntaxat, vt Abbatem ſancti Albani quietum redderent in hac parte. Dederat nempè regi mutuò, quinq; millia librarum parū ante, & ideò factus eſt audacior in noſtra interceſsione. Nec minus pepercit rex ciuitatibus regni ſiue burgis, qui à ſingulis peteret in hoc negotium ſingulas ſummas, & acciperet, quamuis plurimi murmurarent.

Reuocatio Anglicorum à curia Romana.

Sub eiſdem diebus de conſenſu regis regiſq; conſilij proclamatio facta fuit Londonijs, vt omnes beneficiati exiſtentes in Romana curia, redirent in Angliam citra feſtum ſancti Nicholai, ſub pœna perditionis omniū beneficiorum ſuorum: & nō dum beneficiati, redirent per idem tempus ſub pœna foriſfacturæ. Anglici audito tanto tonitruo, in remotis metuentes ictum, deſerta curia fugiunt ad natale ſolum. Papa verò tanto ſonitu conturbato, mittit nunciū ſub celeritate quendā Abbatē, videlicet qui cauſas exploret harū rerū omniū, ſimul & ſtatuti parliamētalis nuper æditi, de prouiſoribus cōtra conſuetudinē eccleſiæ Romanæ.

Legatio Bonifacij.9. ad regē Richardum.

Adueniens dictus Abbas, ſalutauit regē ex parte Papæ, cōmendans regis deuotionē, & ſuorū prædeceſſorū erga eccleſiā, eò quòd ſemper veris ſummis pōtificibus adhȩſerūt. Deindè ſubintulit quòd Papa percepto per literas regis quòd ſtatuta ſic ædita fuerāt, mirabatur, & vt bonus paſtor ſalutem animarum deſiderans, ſæpiùs admonuerat & obteſtat⁹ fuerat ſtatutarios vt huiuſmodi ſtatuta de medio tollerēt, in quantum lędebant eccleſiaſticā libertatem. Dixit etiam quòd Papa non intendit minuere coronam regis, nec tollere, quin ſtatuta condere valeat, (nō facientia contra eccleſiaſticam libertatē) quin immo paratus eſt cōſeruare (pro poſſe) regis honorem, prout ad hoc ſe cognoſcit multipliciter obligatum. Dixit etiam dictus nuncius, quòd Papa diutius expectans non ſenſit obtemperatum fuiſſe ſuis monitis, & tamen nihil innouando nec proceſſus aliquos faciendo, expreſsit quæ iura ſtatuunt contra ſtatuentes cōtra eccleſiaſticā libertatem, & propulſatus à pluribus, pronūciauit illa irrita fore in quantum faciunt cōtra eccleſiaſticā libertatē. Et quia Papa, ſi nō ſenſit ſtatuentiū animas immutari, cū magna mentis amaritudine intelligens hæc in denigrationē famæ regię redundare, miſit prædictum nuncium, per quē exhortatur, rogat, & requirit, quòd rex ſtatuta illa tolli & de capitularibus faciat aboleri: maximè ſtatuta Quare impedit, & Præmunire facies, & his ſimilia. Et Papa offert, quòd ſi ſtatutarij velint conqueri

queri de aliquo, ſi mittant ad Papam legatos, erit promptus quantum cum deo poterit,regi & regno complacere.Et ſi ſtatuentes non tollant:&c. ſaluo honore Eccleſię,& animarũ ſalute,non poteſt illa diſsimulare. Item dominus Papa ſignificat regi per prædictum nuncium,qualiter rex Franciæ & Antipapa pacta inierunt, hinc indè videlicet,quòd idem rex per fortitudinem ducem Burgundiæ expellet, & inueſtiet ducem Turoniæ de omnibus terris eccleſiæ in partibus Italiæ, & quẽdam aliũ promiſit coronare regem Tuſciæ & Lumbardię, & ducem Andexaciæ firmare in regno Siciliæ. Quare Papa exhortatur & rogat,quòd rex ad defenſionem fidei & Sanctæ matris eccleſiæ ſe exponat. Item Papa exponit pericula, ſi Antipapa & rex Francię præualerent,quantũq; Papæ Gallici iura regni Angliæ conati ſunt deprimere. Et ſi Gallici vſurparent imperium,conſequentur totum mundum,& ſic finaliter Angliam vſurparent. Ideò Papa conſulit quòd rex Angliæ videat & prouideat de remedio oportuno. Item Papa ſignificat, quòd Gallici tractabũt cũ Anglicis,vt cõcordia inita poſſent liberiùs vſurpare præmiſſa, & vt ſubtiliter (fractis tandem cõuentionibus) poſsint Angliam finaliter vſurpare: quare Papa ſuadet quòd cùm ſint ſchiſmatici,ex nulla alia cauſa communicatio ſit cum eis,niſi pro reducendo eos ad fidẽ & obedientiam debitam. Item in caſu quo tractatur de pace cum Gallicis, Papa hortatur & rogat,quòd nulla fiat conſenſio niſi pactio roboretur pœnis vallata, quòd rex Franciæ non mittet gentes in Italiam, nec permittet ſuos ſubiectos illic ire occaſione pręmiſſa,& de factis Romanæ eccleſiæ, & Romani imperij,vel Italiæ,nullatenùs intromittet, & quòd non fauebit Antipapæ in partibus Italiæ,ſub pœnis appoſitis,aliàs pax intelligatur eſſe fracta. Item Papa deſiderat,quòd rex Angliæ mittat Legatos ad imperatorem,vt pro honore eccleſiæ & imperialis dignitatis,concurrat cum rege Angliæ in pręmiſsis. Item quia dicitur quòd gẽtes paratę ſint ad inuadendũ,vt ſupra, Papa exhortatur,& rogat vt ad defenſionem ipſius,rex Anglię præſtet ſubſidium,cum alijs ſubuenire volentibus, ad reſiſtentiam Gallicorum. Ex pręmiſsis patet quantæ reuerentiæ, quanti nominis rex noſter pro tunc fuerit,cuius ope potiſsimum Papa ſe ſperabat poſſe protegi & defendi. Rex noſter vt filius obedientiæ, auditis pręmiſsis, & cõceptis ſenſibiliter,ſubuenire decreuit & parere ſingulis, quo expediebant maximè vel licebant. Iuſsit ergo Papali nuncio vt expectaret parliamẽtum futurum, in quo de cõmuni conſilio reſponſum de ſingulis ſibi daretur. Expectauit igitur non inuitus,eò quòd liberalitatem per ante ſenſerat Anglicorum.

Dux Glouerniæ iter arripuit, ſed infauſtum.

Eodem tempore Dux Glouerniæ, dominus Thomas de VVodſtocke, multis mœrentibus iter apparauit verſùs le Spruys, quem nõ Londinenſium gemitus,non communis vulgi mœror retinere poterant, quin omninò proficiſci vellet. Nam plebs communis tam vrbana quàm ruſtica metuebat, quòd eo abſente aliquod nouũ detrimentum ſuccreſceret,quo pręſente,nihil tale timebãt, ſiquidẽ in eo ſpes & ſolatium totius patrię repoſita videbantur. Ipſe verò mox vt fines patriæ ſuæ tranſijt illicò, aduerſa agitatus fortuna, nunc hac, nunc illac turbinibus procelloſis circumfertur, & in tantum deſtituitur, vt de vita etiã deſperaret. Tandem poſt Daciam, poſt Norvvagiam, poſt Scoticam barbariem non ſine mortis pauore tranſcurſam,peruenit Northumbriam,& ad caſtellum ſe contulit de Tynnemutha, velut aſylum antiquitus notũ ſibi, vbi per aliquot dies recreatus, iter aſſumpſit verſùs manerium ſuum de Plaſhy, magnum apportans gaudium toti regno,tam de eius euaſione, quàm de aduentu ſuo.

Mortalitas.

Hoc anno in æſtate.7. idus Iulij ſol apparuit rubeus,per nebulas ſpiſſas, fœtidas interpoſitas, & quaſi nihil præſtans luminis à meridie vſque ad occaſum. Et expoſt ferè per ſex hebdomadas nebulæ ſuperabundabant temporibus me-

ridianis. Quædam verò per totum diem & noctem durabant; nullatenùs euaneſcentes. Eo tempore mortalitas tanta ſuccreuit in Northfolchiâ, & multis alijs comitatibus, vt non impar magnis peſtilentijs cenſeretur. Siquidem vt de alijs ciuitatibus & villis taceam, apud Eboracum infra breue tempus vndecim millia cadauerum ſunt elata. Eodem anno dominus Henricus Percye, comes Northumbriæ reuocatus eſt de Caleſia, & factus eſt cuſtos marchiæ Scotiæ, & dominus Robertus Moũbray factus eſt cuſtos Caleſię.

Parliamẽtum Londini.

Sub eiſdem diebus, ſcilicet feria ſexta proxima ſequente commemorationem animarum, inceptum eſt parliamentum Londonijs, in quo tractatum eſt de Papali negotio, quoad ſtatutum nuper editum contra prouiſores, & quãquam rex ipſe & dux Lancaſtriæ viderentur Papę deferre, tamen milites parliamentales nullo modo conſentire voluerunt vt liceret Romipetis impunè acquirere ibi beneficia ſicut priùs, ſed ne viderentur nullum honorem Papæ, vel regi detuliſſe, hoc tollerauerunt, vt per regis gratiam liceret eis acquirere vſque ad parliamentum futurum. In hoc parliamento conceſſa fuit regi dimidia decima, & dimidia quintadecima, quæ pecunia deſeruiret tractatui habendo pro pace cum Gallicis, quem tractatum dux Lancaſtriæ proſecuturus erat. Conceſſa eſt ipſi regi conditionaliter plena decima, & integra quintadecima, ſi videlicet ipſo anno moueret expeditionẽ aduerſùs Scotos: & hic finis & fructus parliamẽti prædicti.

Annalis conclusio.

Tranſit annus iſte pauperibus & mediocribus multum durus & difficilis, propter caritatem iam biennio continuatam, vndè contigit vt veniente tempore nucũ, pomorum, & cæterorũ huiuſcemodi fructuum, plures pauperes de eorum eſu percepta diſſenteria morerentur. Fuiſſetquè validior peſtis ex fame, ſi non laudabilis diligentia Maioris Londoniarum communibus ſubueniſſet. Qui iugi animo id prouidit, vt ſemper de tranſmarinis partibus frumenta Londonias deportarentur, aliâs ſine dubio nec patria ciuitati, nec ciuitas patriæ ſuffeciſſet. Autumnali tempore veniente, *Rus gaudens vario fundit munuſcula fœtu, Cùm bene vernales reddit & annus opes*: Cæpitq; minorari precium frumentorum. Fuitq; præſens annus multis in locis (vt prædicitur) peſtilentialis: Angliæ & Franciæ quietus à bellis: ſed Romanæ curiæ propter Anglorum reuocationem, & ſtatutariorum indurationem odibilis & inuiſus.

ANno gratię M.CCC.xcij. qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi quintusdecimus, tenuit rex natale magnificum cum Anna regina & quatuor Epiſcopis, & tot comitibus, & vno duce, videlicet Eboraci, multiſq; proceribus, & quindecim dominabus apud Langley iuxta ſanctum Albanũ.

De Delphine.

Ipſo die natalis Delphin de mari veniens, luſit Londonijs in Tameſia, perueniens vſque ad pontem, præſagiens forta ſsis tempeſtates, quę mox infra hebdomadam ſequebantur. Qui à ciuibus viſus & inſecutus, ſed difficulter interceptus, reuectus eſt Londonias, multis præbens ſpectaculum de ſui corporis vaſtitate, nempè qui habuit in longitudine decem pedes. Sunt autem Delphines marinæ belluæ, quæ voces hominum ſequuntur, & gaudent cantibus tibiarum, & ad ſimphoniam ſolent gregatim aduenire. Hi quando præludunt in fluctibus ſaltu præcipiti, tempeſtates præſignant. Quibus nihil velocius, nihil agilius continent maria. Nam plærunque ſalientes tranſuolant vela nauium. Cùm coëunt coniuges euagantur: Catulos edunt. Decimus menſis menſuram partus facit, partum æſtiuus dies ſoluit, vberibus fœtus alunt teneros, & iuuenes in faucib⁹ receptãt: circa inualidos ſolicitãtur: vſq; ad triceſimũ annũ viuũt: quod exploratũ eſt in experimentũ caudis amputatis. Ora habent loco quo cęterę bellue, ſed in vẽtribus cõtra naturam aquatiliũ ſoli linguas ſuas mouent, aculeatæ ſunt pinnæ dorſuales, cũ iraſcũtur inhorreſcũt pinnæ,

cum

cum animi conquieuerint quibuſdam receptaculis operiuntur. Spirare eos in aquis negant, ſed vitales auras non niſi in aëre ſupero ſpirare dicunt: pro voce gemitus eſt illis ſimilis humano, certum hoc vocabulum. Quo accepto vocátes ſequũtur: nam propriè Simones vocantur, voces hominum cùm ventus eſt in Aquilone celeriùs audiunt, Econtra flante auſtro, auditus illorum obſtruuntur. Sub Auguſto Cæſare puer quidam, primò fragmentis panis Delphinum allexit, & in tantum cõſuetudo valuit, vt ad manum pueri alendus veniret, mox puerilis audacia in tantũ prorupit, vt ſuper dorſum eius aſcenderet, & puerũ Delphinus per aquarum magna ſpacia vectitaret. Hoc tamen diu geſtum eſt per annos plurimos, donec aſsiduo ſpectaculo deſineret eſſe miraculũ. Sed mox vt puer obijt ſub multorum oculis, deſiderij mœrore Delphinus interijt. Apud Hipponem in Affrica Delphinus à ciuibus paſtus eſt, qui & ſe manibus tractandum præbuit, & multos dorſo impoſitos frequenter geſtauit. Apud Iaſſum vrbem Babyloniæ Delphinus puerum adamauit. Quem dum poſt aſſueta colludia impacientiùs ſequitur recedentem, à renis inuectus hæſit, vbi & mortuus eſt. Alium puerum ſimiliter inſidentem dorſum Delphini cùm vndoſior fluctus necauiſſet, Delphinus ad terram reuexit, & velut fateretur reatum, pœnitentiam ſuam morte mulctauit, nec reuerti voluit amplius in profunda. Hęc de natura delphinorũ curauimus iſtic inſerere, vt delectet quos latuit, & quos non latuit non faſtidiat.

Hoc anno Iohannes Dux Lancaſtriæ tranfretauit in Franciam, ad colloquiũ regis Franciæ, tractaturus de pace finali, quam rex Franciæ ſummopere affectauit, miſſus illuc videlicet per regem Angliæ, totumq; regni conſilium, pro negotio memorato. Cuius aduentui rex Franciæ non minora parari fecit, quã pro aduentu imperatoris cuiuſq; maximi prouidiſſet. Nempè ſuis ſumptibus ſuſcepit eum, & Epiſcopum Dunelmenſem, cum penè mille equis, & exhibuit à Caleſia vſque dum perueniret ad ciuitatem Ambianenſem, nemine de ducis vel pontificis familia ſolicitante de quibuſlibet victualibus prouidendis, Regis Franciæ prouiſoribus & miniſtris cuncta comportantibus ad manus famulorum ducis, & præſulis, quæ neceſſaria videbantur. Cumquè ad regis pręſentiam dux acceſsiſſet, Rex eum vltra quàm credi poteſt honorauit, & gloriabundus ſemetipſum extulit: quod colloquio ducis ſapientiſsimi, honorabiliſſimi, atque potentiſsimi eum perfrui contigiſſet. Occurrerunt Ambianis iuſſu regis ea vice duces illius regni, Comites & barones ad deliberandum de tractatu & de pace componendum, vt quò abundantior adeſſet in tractatu nobilium numerus, tantò rei fœlicior eſſet effectus. Tandem finito tractatu, Dux redijt Angliam, treugas vnius anni reportans, vt per idem tempus deliberaret regni Angliæ collecta poteſtas, vtrum expediret paci finali manus dare potius, quàm negotia dubia belli tractare. Idcircò Stanfordiã acceſſere vocati non ſolùm regni domini, ſed & de qualibet ciuitate quidam, prout ad parliamenta ſolent accedere, deliberaturi de tanto negotio quod agendum, ſed tamen nihil profuit ea vice tanta collectio, prætèrquam quod treugas ſuſceperunt per anni circulũ duraturas, ad quas ſeruandas inuiolabiliter vterque rex ſcilicet Franciæ, corporale præſtitit ſacramentum: Seneſchallo Franciæ, huc accedente ad capiendũ regium iuramentum, & quibuſdam de noſtris militibus deſtinatis in Franciã ad idem exigendum de rege: quod & factum eſt. *De transfretatione ducis Lancaſtriæ, & magnifica eius ſuſceptione per regem Frãciæ.*

Eo tempore venit in Angliam dux Gelriæ, cognatus regis, vir clariſsimus, Angliæ vnus in militia, Anglis honorabilis, & Francis formidabilis, qui ſtrenuè Francorum ſuperbos motus compreſſerat in terra ſua. Hic magna animoſitate qua viguit, conſulit regi noſtro, ne pacem cum Francis aut Scotis faceret, *Aduentus ducis Gelriæ.*

niſi

niſi quam deceret regiam maieſtatem,promittens ſe paratum fore in auxilium regis(ſiue in Franciam transfretaret,ſiue in Scotiam arma moueret) cum nobiliori militia terræ ſuæ, quamobrem à rege multipliciter honoratus, laudatus, muneribuſq; donatus, ac ducibus Lancaſtriæ & Glouerniæ regniq; nobilitate pari modo reſpectus,cum fauore cunctorum permiſſus eſt ad propria remeare.

Aduentus comitis de Oſtrians.

Eodem tempore, (ſed non eodem anno) venit in terram iſtam comes de Oſtrians tanquã amicus,paciſq; mediator inter regna, qui ſarcinatus donis varijs citò receſsit. Hoc anno rex Mauritaniæ intrauit terras magni Catayæ, & nõ modicam ſtragem fecit ibidem,& non multò poſt intrauit terras regis Hungariæ, ſed ibi repperit obſtaculum exercitatę militiæ,rege viuaciter eum cum ſuis omnibus repellente.

Nouum feſtũ Mariæ & Elizabethæ.

Circa dies iſtos dominus Papa Bonefacius nonus, ordinauit nouum feſtum,celebrandum in Eccleſia, de ſalutatione beatæ Mariæ, qua ſalutauit Elizabeth cognatam ſuam, componens lectiones & hiſtoriam competentem,plenam miſterijs,refertam indulgentijs,excitatiuam deuotionis. Nam & pares indulſit remiſsiones intereſſentibus diuinis illis officijs, in vigilia, & in die,ac infrà octauas,& in octauis, indulgentijs feſto corporis Chriſti præcõceſsis per Vrbanum quartum. Voluitq; hunc diem haberi celebrem ſeptimo Calend. Iulij,id eſt in craſtino feſti natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ,quia eo tempore ſancta Maria manſit cum Elizabeth & miniſtrauit ei.

De tranſgreſſionibus Londinenſium & ira regis.

Sub eodem tẽpore miſit rex ad ciues Lõdoniarium petens ab eis mutuò mille libras, cui procaciter & vltra quàm decuit reſtiterunt. Sed & quendam Lumbardum volentem accõmodare regi dictam ſummam, malè tractauerunt, verberauerunt & paulominus occiderunt. Quæ cùm rex audiſſet, iratus eſt valdè, & conuocans omnes regni penè maiores, apperit proteruiam ciuium Londoniarum, & de præſumptione conqueritur eorundem. Qui omnes infeſti ciuibus propter diuerſas cauſas,conſulunt vt reprimatur citiùs eorum inſolentia, & ſuperbia deſtruatur Erant quippe tunc inter omnes ferè nationes gentium elatiſsimi,arrogantiſsimi,& auariſsimi,ac malè creduli in deum & traditiones auitas, Lolardorum ſuſtentatores,religioſorum detractores,decimarum detentores, & cõmunis vulgi depauperatores. In tantumq; excreuit eorum ſuperciliũ, vt auderent leges condere,quibus aduentantes de circumiacentibus villis, vel prouincijs,cõtra rationem omnem humanã,Deum,& iuſticiam,moleſtarent, grauarent & fatigarent. Prætereo eorum inhumanitatem, ſileo rapacitatem, reticeo infidelitatem,tranſeo malignitatem,quam indiſciplinatè in aduentantes populos exercuerunt. Qui ſi vellem cuncta deſcribere quæ perpetrauerunt hoc tempore,volumen credo maximum conficeret. Obiecta ſunt eis igitur quæ contra regem fecerant,& ſuæ maieſtatis notoriam læſionem,obiecta ſunt quæ in prouinciales commiſerant ad regis ac dominorum regniq; populi detrimentum: quæ ſi vellent inficiari præſto erant accuſatores è patria, qui ſacramento ſuo eorum probare cuperent acta praua.

Londinenſes ſubmittunt ſe regis gratiæ.

Maior & vicecomites areſtantur.

Londonienſes ergo in medio miſeriarum ſubitò conſtituti,& velut verſati inter cudem & malleum, cùm non eſſet locus excuſationis,decreuerunt ſe potiùs ſubmittere regis gratiæ,quàm ſuccumbere veridicto vel iudicio duodenæ. Regis ergo iudicio areſtatus eſt Maior Londoniariũ,& vicecomites,cum quibuſdam de maioribus,cæteris domũ redire permiſsis. Maior autem miſſus eſt ad Caſtellum de VVindeſhores, cæteri ad diuerſa caſtella deſtinata ſunt,ſub arcta cuſtodia conſeruandi,donec rex cum conſilio deliberaſſet quid faceret de eiſdem. Ibiq; decretum eſt, ne de cætero, Londonienſes Maiorem eligerent vel haberent, ſed rex de ſuis militibus prouideret aliquem qui rector foret, & cuſtos ciuitatis vocaretur, & eſſet (quem alio nomine vocamus vulgariter Gardianum) ibi ſubſequenter: & eorum ſunt priui-

legia

legia reuocata, libertates annullatę, & leges quas vel condiderant, vel à diebus habuerant abrogatæ. Tunc primò rex conſtituit cuſtodem ciuitatis, abrogato Maioris vocabulo, quendam militem dictum Edvvardũ de Dalyngrygge, qui & ciues regeret, & iuſticię cunctorum æquè proſpiceret: ſed is citò fuit per regem depoſitus, quia conuictus eſt ciuibus feciſſe iuramentum, vel de eorum conſuetudinibus defendendis, vel certè pro poſſe ſuo, ſubtiliter reuocandis. Fuerunt qui dicerent eum ex induſtria hoc feciſſe, pluſq; regis cõmodo quàm ciuium in hac parte proſpexiſſe. Quod cùm regi fuiſſet cognitum, pœnituit eum militem beneuolum ſic tractaſſe. Nihilominùs rex & alium militem loco ſuo conſtituit nomine Baldevvinum de Radyngton, virum certè prouidum & diſcretum, qui ſciret delinire mœrorem ciuium, & eorum mentes erigere ad ſpem bonam. Nam ciues præ triſtitia contabuerant & dolore.

Interea multis mediantibus (ſed præcipuè duce Glouerniæ inſiſtente) rex factus animi æquioris paulatim diſcedit à ſui rigore propoſiti, reducens ante mẽtis oculos honores varios, quos per Londinenſes acceperat, & magnifica dona per eos præſtita: vndè decernit mitius cum eis agere, & eos ad ſpem aliqualis gratiæ reuocare. Mittit nempè mandans Londinenſibus, vt ad caſtellum de VVyndeſore conueniant, demonſtraturi priuilegia, libertates ac iura ciuitatis noua & vetera coram eo, conſilio quoque ſuo, vt ibi decerneret quæ ſeruanda forent in ciuitate, vel quæ penitùs abolenda. Quibus oſtenſis, quędam ratificata, quædam permiſſa, quædam damnata fuêre, Maioris tamen nec perſonam, nec dignitatem ea vice recuperauere, neque plenam regis gratiam, donec ſatiſfeciſſent regi de damnis & iniurijs quæ vel ſibi, vel regis plebi antea intuliſſent. Equidem ea vice conuenit inter regem, & dominos ne eorum ſatisfactionem acceptaret, nec cum eis quouiſmodo componeret ſine conſilio dominorum. Nempè rex cùm primò contra eos incanduiſſet (propter cauſas quas ſupra notauimus) meditatus eſt exercitum congregaſſe, & in ciuitatem irruiſſe cum impetu, & ciues de ſub cœlo deleuiſſe. Quod tamen propoſitum ducis Lancaſtrię oratione mutatum eſt, qui cenſuit eos (vt præmittitur) euocandos, & (vt præfertur) caſtigandos, vel (ſi obſtinati fuiſſent) tunc iuxta regis propoſitum obſidendos, & de terra viuentium diſperdendos. Rex autem in hac collectione apud VVyndeſore, dominos temporales regni cunctos, & Epiſcopos penè omnes, necnon exercitum talem contraxerat, qui meritò terrori Londinenſium poſſet eſſe. In quos omnes incredibiles fecit expenſas, pro quibus certum erat Londonienſes ſoluturos. Ipſi verò non ignorantes quòd horum finis eſſet expoſitio argenti & auri, ſubmiſerunt ſe & ſua regi, voluntariç ei decem millia librarũ vadiantes, dimiſsi tamen ſunt domum redire, incerti quid ſoluerent, donec regis conſilium & formam ſatisfaciendi, & ſummam ſoluendi definiſſet. Cumq; & ciues regreſsi fuiſſent: & proceres qui cum rege fuerant, ac reliquus populus ad propria remeaſſent, Rex audiens Londinẽſes in triſtitia conſtitutos, & mẽte lapſos, ait ſuis: Vadam inquit Londonias, & conſolabor ciues, nec patiar eos vltra de mea gratia deſperare. Quæ ſententia mox vt cognita fuit in ciuitate, incredibili iocunditate repleuit omnes, vndè omnes & ſinguli ei generaliter ſtatuerunt occurrere, & non minores expẽſas facere in xenijs, & donatiuis quàm fecerant in eius coronatione. Rex igitur vt venit Londonias, tanta gloria, tanta pompa, tanta varietate diuerſorũ apparatuũ eſt ſuſceptus, quanta ſuſcipi regem aliquem triumphantẽ decuiſſet. Nam equos & phaleras, tabulas aureas & argẽteas, pannos aureos & holoſericos, pelues & lauatoria de fuluo metallo, aurum in pecunia, gemmas & monilia, tam ditia, tam nobilia, tam ſpecioſa donauerunt eidem, vt cunctorum valor & precium, non poſſet facile æſtimari.

Londinenſes ad Wyndeſor vocantur.

Dona regi data.

Sicq;

Sicq; recuperauerunt ciues conſuetudines & libertates antiquas, quæ ſaltem ciuitati poſſent eſſe fulcumento, nec extraneis detrimento. Indultumq; fuit eiſdem, vt Maiorem poſſent eligere ſicut priùs. Credebant autem Londonienſes quòd per hæc dona domigerium euaſiſſent, & in poſterum quieti fuiſſent: ſed fefellit eos eorum opinio, qui coacti ſunt expoſt ſoluere regi decem millia librarum, de communitate collecta in amaritudine mentis magna: proceres verò regni qui regis conſilio interfuerant, audientes quòd rex contra pactum indulſiſſet Londonienſibus, offenſi ſunt valdè inter ſe, regis leuitatem & inconſtantiam condemnantes. Nemo tamen palam regem redarguit de præmiſsis. Finemq; cepit turba ciuium iſto modo, quam Delphinus præludens in thamiſi Die natalis domini vltimo præterito, forſan ſignauit eminus affuturam.

Dux Glouerniæ profectus in Hiberniam reuocatur.

Eodem tempore, cùm dux Glouerniæ recepiſſet pecuniam ſtipendiariam eundi cum exercitu in Hiberniam (cuius inſulæ rex dudum creauerat eum ducem, & iam paratus & inſtructus eſſet ad proficiſcendum, ſine cauſa ſubitò reuocatus eſt, ad magnum tam Angliæ quàm Hiberniæ detrimentum, nam aduentus eius fama cognita, cuncti penè reguli Hibernienſes ſe ei deliberauerant ſubmiſiſſe, ſed præualuit penes regem malignorum cõſilium, quod tamẽ (proh dolor) commodum impediuit. Hoc anno rex Frãciæ (vt fertur) maleficatus incurrit amentiam, & freneticus eſt effectus, dum expeditionem moueret contra ducem Britanniæ, vt dicitur minus iuſtam: perdurauitq; in eo hæc infirmitas quamdiu durauit calor æſtiuus: hyemali tẽpore mitigabatur paſsio, & ipſe redditus ſuo ſenſui videbatur: nunquã tamẽ tam plenè cõualuit, quin expoſt ſemper eo anni tempore, quo prius incurrerat iſtud incommodum deſtitueretur ſenſu ſuo. Eodem anno Robertus de Veer quondam comes Exoniæ, qui per multos gradus ſaltauerat ad nomen ducatus Hiberniæ, in Londonia diem clauſit extremum in mentis anguſtia rerumq; penuria miſerãda. Qui equidem iuuenis aptus fuerat ad cuncta probitatis officia, ſi in pueritia non defuit ei diſciplina.

ANno domini milleſimo trecenteſimo nonageſimo tertio, poſt natale factũ fuit parliamentum VVintoniæ in quo conceſſum fuit regi per clerum dimidia decima, & dimidia quintadecima per communes, pro expenſis ducum Lancaſtriæ & Glouerniæ, qui fuerant profecturi in Franciam ad tractandum de pacis negotio inter regna. Eo tempore rex Franciæ dum tripudiaret in aula ſua cum quatuor militibus de familia, & eſſet diſſiguratus in Silueſtrem hominem, habens ſtrictum veſtimẽtum reſina piceq; linitum, vt lini ſtuppa quæ fixa fuerat in veſte ſtricta, hæreret tenacius, & repreſentaret euidentius, fuiſſet repentè in cineres cõbuſtus, niſi gratia affuiſſet dolo fratris ſui ducis, qui à tempore ſuæ infirmitatis aſpirauit ad regnum: nempè rege cum ſocijs ducẽte choreã, quidam ad hoc ſubrogatus, inclinato torticio, ſubmiſit ignem in ſtuppa, inuſto quo, corpora eorum fuêre exterius cooperta, qui ardens vſq; ad veſtimentum quod ſtrictum & conſutum erat corpori, vbi inuenit materiã picis & reſinæ inextinguibiliter arſit vſq; ad corpus: videns tamen periculum quædam domina, accurrit & regem rapuit de chorea. Rex verò hoc modo ſaluatus fuit. Sed quatuor ſocij eius nullo ingenio potuere ſaluari donec ſemiuſtis pellibus atque carnibus expiraſſent. Hoc anno Bancus regius & Cancellaria trãſlata ſunt dè Lõdonijs Eboracum, vel odio Londonienſium (vt fertur) vel fauore Eboracenſiũ, eò quòd Cãcellarius, qui fuit Archiepiſcopus Eborac. cuperet profectum ciuitatis ſuæ. Sed non longo tempore durauit hæc nouitas, quia ea facilitate qua trãſportabantur Eboracum, eadem Londonijs reportabantur. Iſto quoq; anno domini Albredus de Veer, factus eſt comes Exoniæ. Eodẽ anno in feſto Cathedre

ſancti

ſancti Petri obijt ſubitò Iohannes de Entos miles, Conſtabularius Doueriæ, & regis Seneſchallus, cui ſuccesſit in officium Seneſchalli, dominus Thomas Percy (qui fuerat prius Subcamerarius regis:) in conſtabulatum Doueriæ, dominus Thomas de Beamond ſuccesſit: & dominus VVilhelmus Scrop ſubcamerarius, vir quo in humano genere de facili non inueniretur nequior aut crudelior. Circa preſens tempus, idem VVilhelmus Scrop emit de domino VVilhelmo de Monte acuto comite de Sarum, inſulā Euboniæ, cum corona. Nempè dominus huius inſulæ rex vocatur, cui etiam fas eſt corona aurea coronari, hæc inſula vocatur in vulgari, inſula de Man, quæ inter Angliam & Hiberniā ſituatur. [*Præſes inſulæ Man coronatur.*] Hoc anno duces Lancaſtriæ & Glouerniæ tranſfretarunt in Franciam, pro fine faciendo treugarum prælocutarum, vel pacis finalis inter regna. Sed tamen nō dum finis, quia rege Franciæ iterum infirmato non potuit finis eſſe.

Per idem tempus dominus Henricus Percy iunior conſtitutus eſt cuſtos Burdegaliæ. Menſe Septembris fulgura, choruſcationes, & tonitrua in multis regni partibus multa damna fecère, ſed præcipuè in comitatu Cantebrigiæ, vbi domos & blada iuxta Lollevvorth, & in ipſa villa terribiliter cremauerunt. Aquarum etiam inundantia non multò poſt irruit, quæ apud Bury aream impleuit eccleſiæ, & apud Nevvmarket domorum parietes diruit, & viris illic ac mulieribus penè periculum demerſionis intulit, menſe Octobri. [*Aquarum inundatio.*] Eodem anno multi moriebantur in Eſtſexia ingruente peſtilētia, menſe Septembri. Ipſo anno dominium villæ de Cherburgh reuolutum eſt ad priſtinum poſſeſſorem, regem Nauarriæ, quod oppignoratum fuerat regi Angliæ per certos annos, pro viginti duobus millibus marcarū de rege Angliæ mutuo ſuſceptarum. Eodem anno dominus Thomas de Roos dum reuerteretur à terra Sancta, in Inſula de Cypro ciuitate Papho, tactus aëris regionis incommodo, diem clauſit extremum.

ANno domini M.CCC.xciiij. (qui eſt ann⁹ regni regis Richardi à cōqueſtu ſecūdi.17.) Morettus de Turcia, vallauit obſidione ciuitatem Conſtantinopolitanam, ſed obſeſſorum probitate repulſus eſt. In octa. S. Hillarij factū fuit parliamentum Londonijs, in quo petitum fuit regi ſubſidium, volenti in Hiberniam proficiſci, vbi Clerus conceſsit ei plenam decimam ſi tranſfretaret, ſi verò non laboraret, medietatem tantùm decimæ conceſsit eidem. [*Parliamentū Londini.*] Tempore iſtius parliamenti ſuborta eſt grandis diſcordia inter Ducem Lancaſtriæ, & Comitem Arundeliæ: Impoſuit nempè dux comiti, quòd circa feſtum Exaltationis Sanctæ Crucis, iacuerit cum armatu manu in partibus Ceſtriæ, id eſt, in caſtello ſuo de Holte, eo tempore quo patria illa inſurrexerit contra eum, Ducibus Nicholao de Clifton, ſuiſquè complicibus in ſubſidium rebellantium vt putauit. Quod comes negauit expreſſè, & ſe ſatis euidenter excuſauit, ſicq; pro tempore tempeſtas magna ceſſauit.

Circa feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ redijt è Francia dux Lancaſtriæ, qui profectus ad tractatum fuerat menſe Maio, reportans quatuor annorū treugas, in quibus & Scoti comprehendi debebant, ſi vellent ſubijci regi Anglorum, vt de iure ſolebant. Dum Dux agebat in Gallijs (vt præfertur) obijt in Anglia coniux ſua domina Conſtantia, domini Petri quondam Regis Caſtellæ filia, mulier ſuper fæminas innocens & deuota. Et ne ſola venirent funera lamentāda eo tempore, cōceſsit in fata Maria comitiſſa de Derby, vxor domini Henrici comitis de Derby, filij ducis Lancaſtriæ ſupradicti. Obijt quoq; Anna regina, quæ apud VVeſtmonaſt. eſt ſepulta, cuius exequiæ quāto celebriores fuerūt in expēſis, tāto notabiliores infamijs: quia rex polluit locū ſanguine comitis Arundeliæ in principio officij funeralis. Eodē anno obijt domina Iſabella duciſſa Eborac.

ſoror vterina duciſſæ Lancaſtriæ, mulier mollis & delicata, ſed in fine (vt fertur) ſatis pœnitens & conuerſa. Hæc ſepulta eſt iuſſu regis apud Langley ſuum manerium, inter fratres. Hoc anno etiam obijt ille toto mundo miles notiſsimus I. Haukevvood, cuius geſta tractatum exigunt ſpecialem. Circa menſem Auguſti proclamatum eſt per totam Angliam, vt omnes Hibernici redirent ad terram propriã, contra feſtum natiuitatis beatæ Mariæ, præſtolaturi in Hibernia aduentum regis, ſub pœna capitali: dicebatur nempè quòd venerat in Angliã ſpe lucri, tanta multitudo Hibernicorum, vt terra illa viris penè vacuaretur. Vndè contigit quòd meri Hibernici, Anglicorum aduerſarij, partem inſulæ quæ paruerat regi Angliæ vaſtauerunt, nemine reſiſtente. Cùm verò rex Angliæ illuſtriſs. Edvvardus tertius à conqueſtu illic poſuiſſet bancum ſuum, atque iudices cum Scaccario, percepit annuatim ad regalem fiſcum triginta millia librarum de terra illa. Et modò propter abſentiam perſonarum, & hoſtium potẽtiã irrefrenatam, nihil indè venit, ſed per ſingulos annos de ſuo marſupio ſoluit triginta millia marcarum, ad ſui dedecus, & ciſtæ detrimentum grauiſsimum. Circa feſtum natiuitatis ſanctæ Mariæ, rex Angliæ tranſfretauit in Hiberniam, & cum eo dux Glouerniæ, comiteſquè Marchiæ, Notinghamiæ, & Ruthlandiæ. Hibernici de tanto apparatu territi, quia palam non audebant occurrere, clandeſtinis irruptionibus frequenter regis exercitum fatigarũt. Coacti tamen (Anglicis præualentibus) ſe regi ſubmittere plures reguli illius terræ, quorum quoſdam rex ſecum detinuit, ne noua aliqua molirentur: morabatur autem rex in Hibernia vſque poſt Paſcha.

Per idem tempus venerunt ad eum de Anglia Archiepiſcopus Eboracenſis, & Epiſcopus Londinenſis, cum alijs nuncijs miſsis per clerum, vt quamcitò in patriam remeare dignaretur, ad ſuccurrendum fidei & Eccleſiæ, quæ iam per Lolardos, & eorum fautores incredibiliter affligebatur. Nam ad hoc vacabant ſolummodò, vt imaginaretur qualiter totius Eccleſiæ poſſeſsiones tollerẽt, & quod peiùs fuit, cunctas canonicas deſtruerent ſactiones. His auditis rex inflammatus diuino ſpiritu, quamcitò potuit in Angliã eſt reuerſus, arbitrans magis neceſſarium fidei periclitanti ſuccurrere, quàm circa regna temporalia decertare.

ANno domini M.CCC.xcv. (qui eſt annus regni regis Richardi à cõqueſtu ſecundi .18.) rex tenuit natale in ciuitate Dubliniæ, Hiberniȩ Metropoli; & poſt natale fecit parliamentum ibidem, ad quod conuenerunt tam ligei, quàm illi qui dudum ſubmiſerant ſe eidem. Eo tempore poſt octa. Epiphaniæ vocante cuſtode regni Angliæ, domino Edmundo regis patruo, Duce Eborarac. factum eſt parliamentũ Londonijs, ad quod acceſsit (miſſus de Hibernia) dux Glouerniæ, qui coram cunctis expoſuit regis neceſsitatẽ, qui iam exhauſit theſauri ſui inter Hibernicos facultatem. Cuius legatio tantum valuit, vt Clerus vnã decimã, & quintamdecimã plebs cõmunis daret, (facta priùs proteſtatione, quòd ad hoc concedendum non tenebatur deſtricto iure, ſed ſui regis affectione.) Eo tempore Lolardi cum ſuis fautoribus in omnẽ maliciam efferati, fixerũt publicè ſuper oſtia eccleſiæ S. Pauli Londonijs, & VVeſtmonaſt. abhominabiles cleri accuſationes, & hactenùs inauditas concluſiones, quibus nitebãtur deſtruere perſonas Eccleſiaſticas, & eccleſiæ ſacramenta, animati (vt fertur) nimio fauore quorũdã procerũ & militũ Anglicorũ. Inter quos cãpi ductores fuerũt Richardus Stury, Lodouicus Clifford, Tho. Latymer, Io. de Mõte acuto, qui inſtigabãt & cõfortabãt hæreticos ad cõfundẽdum (ſi poſſe daretur) prȩcipuè religioſos. Rex igitur (vt prȩfertur) cõceptis lolardorũ malicijs, feſtinauit in Angliã, vt diſsiparet eius intuitu tãta mala. Quo cũ ꝑueniſſet fȩliciter, quoſdã de

proceribus obiurgauit acriter, cōminās eis terribiliter ſi de cætero lolardis fauerēt, vel eos in aliquo cōfortarent. De Richardo quoq; Stury accepit iuramētū, quòd de cætero opiniones huiuſmodi non teneret. Quo facto, dixit rex: Et ego iuro tibi, ſi tu vnquam violaueris iuramentum, morte turpiſsima morieris. Audientes cæteri tantum rugitum, cornua retraxerunt, & hactenus delituerūt. Eo tempore imago crucifixi cum ſtigmatibus ſanguinolentis apparuit in Gallia ſupra campanile cathedralis eccleſiæ Landunenſis, per mediam ferè horam, cernentibus Epiſcopo, clero & populo manifeſtè. Quo anno Morectus ille barbarus, cum trecentis quinquaginta millibus paganorum, conflixit contra Priorē ſancti Iohannis de Rodes, alioſq; chriſtianos, ſed dei virtute conuictus eſt, centum millibus de exercitu eius interfecit. Et quia fortuna non præualuit ſibi cāpeſtri prælio, nauali bello ſtatuit experiri fortunā, ſed qui terrę mariq; dominatur, eius conatus eneruauit, & cū cōfuſione maxima fugere cōpulit iterato. Ciuitas quoq; Conſtantinopolitana (quā ſupra diximus obſeſſam eius exercitu velut infinito) ſuperueniente imperatore Conſtantinopolitano cum paruo Chriſtianorum numero liberatur, quingentis millibus de gente pagana miraculoſè peremptis. Eo anno ſenſit Anglia graue damnū per piratas reginæ Denmarchię qui nautas & mercenarios deprędabātur, ꝑcipuè tamen viros de Nortolcia, qui auſi ſunt cōgregata multitudine congredi cum eiſdē: ſed hoſtibus præualētibus, multi perempti, plurimi verò ad redemptionē grauiſsimam ſunt ſeruati, amiſsis viginti millibus librarum, quas ad mercandizandum comportauerant. Eodem anno VVilhelmus Cantuar. Archiepiſcopus, nō cōſiderata depreſsione eccleſiaſtica qua iugiter premebatur per tallagia pēdenda regi annis ſingulis, plus ſpectās ſuū priuatū cōmodū quā cōmunitatis incōmodū, impetrauit bullā ab apoſtolico gratioſam, vt leuaret per totam ſuā prouinciā quatuor denarios de qualibet libra omniū bonorū eccleſiaſticorū, tā exemptorū quā nō exemptorū, nulla prætenſa cauſa vera nec legitima. Cuius bullæ fuerunt conſtituti executores, Archiepiſcopus Eboracēſis, & epiſcopus Lōdinēſis. Multi verò cēſuras timentes tā ſublimiū executorum, maluerunt ſummā cōtinuò ſoluere, q̄ dubijs litibus cum iactura forſitan ſubiacere: nōnulli ſedē apoſtolicā tāquam à grauamine appellantes, ſuam cauſam nitebantur defendere, & dictum ſubſidium tanquā illegitimum quomodolibet reuocare, quorū animoſiores, & præcipuè fuēre Lincolnienſes, ſed tātis motibus finē impoſuit mors Archiepiſcopi citò poſtea ſubſecuta. Hoc anno obijt Io. de VValthā epiſcopus Sarū & regni theſaurarius, qui tantū regi cōplacuerat, vt etiā (multis licèt murmurātibus) rege iubēte apud VVeſtmonaſteriū inter reges meruit ſepulturā: huic ſucceſsit in officio theſaurarij dominus Rogerus VValden, prius regis ſecretarius & Caleſiæ theſaurarius. In epiſcopatu verò I. de Mytford Ciceſtrenſis epiſcopus, ad cuius epiſcopatū Dublinenſis Archiepiſcopus eſt trāſlatus, quia maior pontificatus, in ſeculari ſubſtantia minor erat. Obijt etiam Exonienſis epiſcopus VVilhelmus, poſt quem ſucceſsit regis inſtantia magiſter Edmundus de Stafford, portator priuati ſigilli. Obijt quoq; dominus Henricus de VVakefeld epiſcopus VVigornēſis, cui ſucceſsit ad preces regis, Papali permiſsione, quidā monachus Ciceſtrēſis regis Phyſicus dict. Rob. Tydeman, ſpreta & caſſata magiſtri Iohannis Grene electione legitima. Hoc anno menſe Nouembris rex Angliæ apportato de Londonia corpore quondam dilecti ſui Roberti de Veer, quem creauerat ducem Hiberniæ (fælicis quidem ſi non aſpiraſſet ad gradus ſublimes, ſed propter extollentiam infælicitati ſubacti) fecit apud Prioratū de Colne in Eſſexia ſolennes exequias, ibidem exhibens ſuam præſentiam, magnificans officium funerale. Curauitque thecam cypriſsinam, in qua corpus balneo delibutum

iacebat, aperire faciem, conſiderare, digitoquè trectare, & publicè monſtrare dilectionem defuncto, quam impêdiderat prius, iaceo, viuo. Erãt ibi cum rege mater defuncti, comitiſſa Oxoniæ, Archiepiſcopus Cantuariæ, plurimiq; epiſcopi, cum Abbatibus & Prioribus, alijſq; religioſis, ſed proceres pauci, quia nõ dum digeſtum erat odium quod conceperant contra illum.

ANno domini. M. CCC. xcvj. dux Lancaſtriç, cui rex donauerat ducatum Acquitaniæ, cùm iã inæſtimabilem ſummã theſauri expendiſſet in illis partibus pro adipiſcenda patriotarum beneuolentia, conſecutuſq; fuiſſet propoſitum, ſubitò per mandatum regium reuocatur. Qui nihilominùs reuocanti paruit & rediuit in Angliam, peruenitq; Langleyam, vbi rex natale domini tenuit iſto anno, ſuſceptus eſt à rege (prout decuit) cum honore, ſed vt ijdem aſſerunt, nõ amore: licenciatus proindè à rege, receſsit à curia, & properauit Lincolniam, vbi Catherina de Svvynforde tunc morabatur, quam poſt octa. Epiphaniæ (cunctis admirantibus facti miraculum) deſponſauit, quia fortuna talis fœminæ tantæ ſublimitatis error minimè competebat. Hoc anno Papa ſcripſit regi Angliæ, orauitq; vt aſsiſteret prælatis eccleſię in cauſa dei, & ipſius regis & regni, contra Lolardos, quos declarauit non ſolùm proditores eccleſiæ, ſed & ipſius regis, rogauitq; obnixus, vt quos prælati declaraſſent hęreticos condemnaret. Alias eo tẽpore direxit bullas ad reuocandũ religioſos, qui capellanas obtinuerant vel ab ipſo papa, vel à quoquã alio nũcio vel legato, quas bullas (quaſi munus gratiſsimum) amplexati ſunt ordines Mẽdicantium, ſed fratres Minores, præcipuè qui confeſtim fratres ſuos qui per exemptiones capellanatus ab eis ſegregati fuerant, rapere, capere, domumq; reducere ſatagebant. Eo tempore iuxta pacta inter reges Angliæ & Franciæ priùs firmata, conuenerunt dicti reges, ad locũ vltrà Caleſiam eorum colloquio deſignatum, vbi ambo regum tentoria magnificè fixa fuẽre. Qui ante tractatũ, pro pacis verę fidei ſecuritate, corporale præſtiterunt coram omnibus huiuſmodi iuramentum. Nos Carolus rex Francię, iuramus in verbo regali, ſuper euangelia pro nobis & omnibus nobis ſubiectis, amicis, & affinitate nobis iunctis, & beneuolentibus, quòd non faciemus, nec patiemur fieri, per nos nec per ſupra nominatos damnũ, nec diſturbationem vllò modo per tẽpus noſtrę conuentionis, nec per octo dies ante cõuentionẽ, & ſeptẽ dies ſequẽtes, noſtro filio regi Angliæ, nec alicui de ſuis ſubiectis, amicis, affinibus, nec beneuolis, ante dictũ tempus. Et ſi caſu aliquo inſolentia vel litigiũ per aliquos de noſtris ſupradictis (quod abſit) emerſerit: Nos permittimus in verbo regali, & per ſecuritatem prædictã, quòd faciemus hæc debitè emendari, & ſine dilatione reformari, & iuramus vlteriùs ſuper ſecuritate prædicta, quòd ſi aliquis vel aliqui qualicunque ſtatu vel conditione extiterint, voluerit, vel voluerint contraire dictæ noſtræ ſecuritati, nos erimus in auxilium noſtri filij, pro noſtro poſſe ad reſiſtendum maliciæ malefactorũ prędictorum, & conſeruandũ noſtrũ dictũ filium, & ſuos, per modum quem nos & noſtri ſcimus. Et ad tenendũ omnia, & proſequendũ ſine fraude vel malo ingenio, ad hoc iuramus & promittimus vt ſupra. Die. 26. menſis Octobris rex Angliæ equitauit de Caleſia verſùs caſtrum ſuũ de Guynes, & cum eo dux de Berry, qui miſſus fuerat ad recipiẽdũ ſacramẽtũ regis noſtri. In craſtino obuiauerunt reges pariter, ducentibus regẽ Angliæ, dominis Franciæ. ſc. quatuor ducibus, de Berrey, Burgũdiæ, Aurelianenſis & Burboniæ: comite Sauter, vicecomite de Maleyn: epiſcopo de Valeins, domino de Buſhy. Econtra de parte noſtra miſsi ſunt ad cõducendum regem Franciæ duo duces. ſ. Lancaſtriæ & Glouerniæ, comites Derby, & Ruthlandiæ & Northumbriæ, habueruntq; colloquium duo reges, & aſſenſu mutuo fuit ordinatum, vt conſtrueretur in eodem

Ducis nuptiæ.

Iuramentum de pace.

Congreſſus duorum regum.

dem loco amborũ ſumptibus in memoriã ſempiternã vna capella. Quæ capella noſtrę dominę de pace vocaretur. Die ſabbati in feſto apoſtolorũ Simonis & Iudæ, rex Angliæ & Francię collocuti ſunt de certis articulis tractatus ſui, quo facto, iurati ſunt per Euangelia de pactis ſeruandis. Tunc rex Anglię rogauit regem Franciæ vt pranderet cũ eo die ſequente. Die Lunæ venit rex Franciæ ad tẽtorium regis Angliæ. Ea hora regina fuit adducta ad tentoria regis noſtri. Rex Franciæ donauit eam regi noſtro, quam rex noſter cepit per manũ, & oſculabatur eam, regratiãdo patri ſuo regi Franciæ de dono tam honorabili & gratioſo, aſſerens ſe eã ſub cõditionibus accipere factis inter eos, vt per iſtã affinitatem poſsit vterq; rex viuere in pace & tranquillitate, & peruenire ad bonum finem & concluſionem pacis perpetuæ faciendæ inter regna, & ne ſanguis Chriſtianus effundatur, cuius effuſio poſsit ſimiliter euenire, ſi iſta affinitas inter eos nõ fieret iſta vice. Commendata eſt igitur regina duciſſæ Lancaſtrię & Glouernię, & comitiſsis Huntyngdoniæ, & Staffordiæ, alijſq; dominabus quæ aderant, quæ conduxerunt eam Caleſiam cum maximo apparatu hominum & equorum, habuitquè cũ ea duodecim currus plenas dominabus & domicellis. Quibus ita geſtis, reges acceſſerunt ad prandium in tentorio regis Anglorum: rex Franciæ conſedit in dextera parte aulæ, cui ſeruitum fuit regaliter more ſuæ patriæ.i. de omnibus cibarijs primi curſus ſimul in magna perapſide, & de ſecundo curſu eodem modo. Regi verò Angliæ ſeruitum fuit patriæ ſuæ more. Poſt prandium reges oſculati ſunt pariter, & aſcenderunt equos, duxitquè rex Angliæ regem Franciæ in viam ſuam, & tandem iunctis manibus ſuper equos diſceſſerunt ab inuicem, rex Franciæ equitauit ad Arde, rex autem Angliæ ad Caleſiam ſe conuertit, vbi filiam regis Franciæ duxit vxorem, puſiolam ſeptennem vel octennem. Fuit annus iſte regum apparatus grandis & ſumptuoſus in donarijs & expenſis. Nam præter dona quę rex Angliæ dedit regi Franciæ, alijſquè proceribus illius regni, quæ ſuperauerunt ſummam decem millium marcarum, rex expendit (vt dicitur) trecenta millia marcarum & amplius ea vice. Redijt igitur citò poſt in Angliam ſaluus, & vxor ſua, ſed auerſa tempeſtate perdidit tentoria ſua, & magnam partem ſuppellectilis domus ſuæ. Hoc anno valefecit mundo magiſter VVilhelmus Courtney Archiepiſcopus Cantuarienſis, cui ſucceſsit poſtulatione communis capituli, dominus Thomas Arundell frater comitis Arundeliæ, regniquè Cancellarius, qui mox Cancellariæ dimiſit officium, & illius ſolicitudinem per regis aſſenſum Magiſtro Edmundo Staffordo commendauit. Eodem anno deceſsit totius Monaſticæ religionis pater & ſpeculum, dominus Thomas Abbas monaſterij ſancti Albani.

Parliamẽtum Londini.

ANno gratiæ. M. CCC. xcvij. (qui eſt annus regni regis Richardi à conqueſtu ſecundi viceſimus) poſt natale Domini factum fuit parliamentum Londini, in quo dux Lancaſtrię legitimari fecit ſobolem quam ſuſceperat de Catherina Svvynforde. In eodem parliamento fuit ordinatum, vt Iuſticiarij de cætero non habeant aſſeſſores. Item Thomas Benforde filius Ducis Lancaſtriæ, & dictæ Catherinæ (nam ſic cenſuit Dux cognominari filios eiuſdem C. quos ſibi genuerat) creatus eſt comes de Somerſet. Eo tempore conceſſa fuit regi per clerum medietas vnius decimæ, ſoluẽda ad duos terminos inſtos anni. Hoc anno Richardus rex Angliæ, contra iuramentum quod præſtiterat, reuocauit de Hibernia Iuſticiarios, quos olim de conſenſu ſuo proceres propter defectus eorum notabiles conſtituerunt exulare. Eo tempore increbuere rumores (licèt vanæ) quòd videlicet rex Angliæ fuiſſet electus imperator, vndè rex elatus (vt fertur) ab eo tempore ſapere cępit altiùs quàm ſolebat, vulgus apporiare, grandes ſummas pecuniæ de quibuslibet mutuari, in

Rumores regem Angliæ futurum Imperatorem.

tantum quòd nullus prælatus, nulla ciuitas, nullus ciuis notatus locuplex in toto regno ſe potuit occultare, quin de ſua pecunia mutuo regi daret. Anno præſenti cùm iam ſibi regnũm Angliæ ſumma videretur pace gauiſurum, propter nouas nuptias regales & diuitias per eaſdem accumulatas, & treugas annorum triginta firmatas, & præſentiam tot nobilium dominorũ, quot & quales nulla externa regio poterat exhibere: repentè regis aſtutia cuncta turbantur, dum inopinatò capit auunculum ſuum ducem Glouerniæ vi & armis, (nihil tale verentẽ) apud Plaſhy in Eſtſexia, & vſq; ad Caleſiã deduci facit, carcerali cuſtodię mancipãdum. Comitẽ quoq; VVarvvici ipſo die quo eũ inuitauerat ad conuiuium fecit areſtari, & protinus incarcerari, quamuis ei peroptimum vultum monſtraſſet eodem die, & inſuper ſibi bonum dominum futurum & magnam amicitiam promiſiſſet. Comitem quoque Arundeliæ deceptũ blãdis perſuaſionibus, qui ſatis potens erat, & ſe ſaluaſſe, & ſuos amicos deliberaſſe, ſcilicet ducem Glouerniæ, & comitem VVarvvici, ſe reddentem pacificè, miſit in inſulam Vectem, pari modo in carcere detinendum. Et ne fieret communis vulgi commotio pro captione dictorum procerum (quam maximè verebatur) proclamari fecit per regnum, quòd iſta dominorum captio, non erat facta pro quibuſquã antiquis tranſgreſsionibus, ſed pro nouis commiſsis contra regem, quæ propalarẽtur in parliamento futuro. Sed hæc proclamatio ficta fuit, prout rei exitus comprobauit. Rex verò (neſcitur quid metuẽs) per idẽ tempus metuit ne pontifices, aliiuè prælati facerent proceſsiones, ſiue deuotiones pro cauſa præmiſſa, vel procerum ereptione tantorum. Et paulò poſt apud Notynghã fecit indictari dictos dominos de proditione, ſubornauitq; appellantes, qui eos appellarent in parliamẽto futuro ſcz. Edvvardum comitem Ruthlandiæ, Thomam Mounbray comitem Mareſchallum, Thomam Holand comitem Cantij, Iohannẽ Holand comitẽ Huntingdonię, Tho. Benford comitem de Somerſet, Iohannem de Monte acuto comitem Sarũ, Thomam dominum de Spencer, & VVilhelmum Scrop regis Camberlanum. Quibus ſic geſtis, fecit rex proclamari per totum regnum, quòd domini areſtati proditores erant, & pro proditione detenti. Interea rex ſibi metuens, conuocauit ad tutelam ſui corporis multos malefactores de comitatu Ceſtriæ, qui noctium vigilias dierumquè ſeruarent & diuiderent circa illum. Circa octa. natiuitatis beatæ Mariæ factum eſt parliamentum Londonijs, ad quod venerunt omnes regni proceres armati cum ſuis retinentijs, ducti timore regis: fuerunt autem præcipui prolocutores huius parliamenti milites valdè cupidi, & ambitioſi & tumidi, I. Buſhy, VVilhelmus Bagot, & Henricus Grene. Hi importunis clamoribus petierunt, vt chartæ pardonationum in primis reuocarentur & annullarentur, ſuper quibus requiſiti prælati de facile indicarunt, chartas tales fore reuocabiles, non attendentes quòd huius gratiæ reuocatio, perſonæ regis maximè repugnabat, cũ miſericordia ſit ſolij regalis confirmatio, & qui tollit à rege miſericordiã, tollit ſolij regalis firmamentum. Conſequenter domini temporales videntes aſſenſum cleri, cenſuerunt & ipſi huius chartas annullandas, magis timore regis dicti, quã mentium ratione. Exactum etiam fuit à prælatis, vt conſtituerent laicum procuratorem pro eiſdem, vt quia illi non poterant intereſſe iudicio ſanguinis, procurator eorum (ſi neceſſe foret) huius negotio conſentiret. Altero die cùm Archiepiſcopus Cantuarienſis de regis mandato, & conſilio quem credebant amiciſsimum ſe abſentaſſet de parliamẽto, qui ſibi iurauerat quòd nihil attemptaretur in eius præiudicium, abſente ipſo contra omnem iuſticiam adiudicatus fuit exilio, cum adiecto quòd non remaneret in regno vltra ſex hebdomadas ab eo die proximo computandas. Quo taliter condemnato, miſit rex clam ad curiã

Romanam

Romanam pro tranſlatione eiuſdem, effecitq; vt Rogerus de VValdene regni pro tunc theſaurarius, pro eo Archiepiſcopus ordinaretur. Qui quia cubile patris ſui viuentis aſcendere præſumpſit, poſt biennium deiectus eſt auctoritate Papæ præfati. Die ſancti Mathæi datum eſt iudicium cõtra Richardum comitem Arundeliæ, allegantem & expoſcentem ſuffragia chartarum, & pardonationis regis, ſed nihil in hac parte proficientem, nam adiudicatus eſt tractioni, ſuſpenſioni, exentricationi, combuſtioni interiorum, decapitationi, & quartezacioni. Sed prolata ſententia modificata eſt de regis gratia, vt condonatis pœnis cæteris, ſubiret tamen capitalem ſententiam, cuius executio mox facta eſt. Sed comes nec cùm reſpõſis aſtitit, nec cùm ſententiam domini triſtem ſubijt, nec cùm de loco iudicij ad locum tranſiuit ſupplicij, neque cùm iam flexo poplite præſtolabatur ictum gladij, vultu concidit, ſed ſeruans ſemper faciei colorem vniformem, non plus palluit quàm ſi fuiſſet ad epulas inuitatus. Præceſsit autẽ eum, & ſequebatur ſatis feralis turba Ceſtrenſium, armata ſecuribus, gladijs, arcubus & ſagittis: educebant eum & vrgebant ad mortis metam Comites Mareſcallus & Cantij, quorum alter gener eius erat, alter nepos ex filia, & Comes Huntingdoniæ frater regis. Intuens ergo ſuos affines & neceſſarios comites, ſcilicet Mareſcalli & Cantij perurgere negotium decollationis ſuæ, verè inquit decuiſſet vos præcipuè abſentes fuiſſe, & ab iſto negotio ſubtraxiſſe, ſed veniet in breui tempus, quando tot mirabuntur de veſtris infortunijs, quot de meis caſibus nunc mirantur. Deindè data lictori venia, rogauit ne torqueret eũ diutiùs, ſed ictu vnico caput eius amputaret, tentauitq; ſuis digitis mucronis aciem quo fuerat feriendus: ſatis inquit acutus eſt, fac citò quod facturus es, qui eum ictu vnico decollauit, cuius corpus cum capite inter Auguſtinenſes Londonijs eſt humatum. Poſt cuius mortem rex diuerſis imaginibus in ſomnis eſt turbatus: videbatur nempè vmbra comitis (mox vt dormire cæpiſſet) ante oculos ſuos volitare, minariq; ſibi, & eum indicibiliter deterrere, quaſi diceret cum poëta: *Nunc quoq; factorum venio memor vmbra tuorum, Ius quoq; & vultus cum oſſea forma tuos.* Quibus rex pauefactus imaginibus, præ timore medios ſomnos interrũperet, maledixit diei in quo nouit comitem memoratum. Auxit quoq; mentis inſaniã quòd audiuit vulgus cõmune comitem reputare pro martyre, peregrinationes fieri ad corpus eius: vndè die decimo ſepulturæ eius, rex miſit circa decimam noctis horam duces & comites qui corpus eius effodi facerent, & aſpicerent ſi caput corpori eſſet iunctum (prout fama communis erat) qui effoſſo corpore, cùm famam mendacem reperiſſent, omnia regi renunciarunt. Ille nõ contentus experimentis huiuſmodi, iuſsit vt fratres ſigna deponerent & quæ circa corpus eius fixa fuerant, & locum ſepulturæ ſuæ ſub pauimento protinùs occultarent. Poſt mortem comitis Arundeliæ productus fuit comes VVarvvici ad ſtãdum iudicio parliamentali, ſed defuit illi cõſtantia quæ comitem Arundeliæ comitabatur. Nempè requiſitus quid reſpondere vellet ad equitaciones factas cũ duce Glouerniæ, mox fatebatur cum lachrymis ſe proditorem eo facto: data igitur mortis ſententia contra ipſum, quam mox temperauit miſericordia regis, condonans ſibi veniam atque vitam, qui mox miſſus eſt ad inſulam Euboniẹ, quæ pertinebat domino VVilhelmo Scrop, vbi ſub cuſtodia carcerali reſiduũ tranſigeret vitæ ſuæ. Interea (quia non videbatur tutum regi, vt dux Glouerniæ reſponſis aſtaret) princeps propter fauorem populi qui ei nimis afficiebatur, rex iuſsit comiti Mareſcallo, vt eum occultè occideret, qui miſsis iniquitatis miniſtris, fecit eum ſuffocari ſuperiectis culcitris, & lectis pluma refertis ſuper os eius: ſicq; mortuus eſt ille vir optimus, regis filius, & regis patruus, in quo poſita fuêre ſpes & ſolaciũ totius regni cõmunitatis. Poſtea rex aſtutè fecit illud

parliamentum differri vſque poſt natale domini, quod reincipitur vel potiùs continuaretur apud Salopiam in confinibus VValliarum.

ANno.M.CCC.xcviij. poſt natale, in parliamento cõtinuato Salopiæ, procurauit rex ſubtiliter fecitq; concedi de cõſenſu omniũ ſtatuũ regni, vt poteſtas parliamenti remaneret penes certas perſonas, ſeptem vel octo, quibus liceret determinare (diſſoluto parliamẽto) certas petitiones in eodem parliamento porrectas, pro tunc minimè expeditas. Cuius conceſsionis colore perſonæ ſic deputatæ proceſſerunt expoſt ad alia generaliter parliamentũ illud tangentia, & hoc de voluntate regis in derogationẽ ſtatus parliamenti, & incõmodum totius regni, & pernicioſum exẽplũ. Rex autem ſuper hoc facto, vt videretur habere colorem & auctoritatem, fecit rotulos parliamenti mutari & deleri cõtra effectũ cõceſsionis prædictæ. Tunc aſſumpſit rex ſibi nomen principis Ceſtriæ, & Comitem de Derby creauit ducem Herfordiæ, comitem Mareſcallũ ducem Norfolchiæ, comitem de Ruthlande ducem Albemariæ, comitem Cantij ducem Southreyæ, comitẽ Huntingdoniæ ducem Exceſtriæ, comitiſſam de Norfolke duciſſam Northfolchiæ, comitem de Somerſete marchionem ibidem, dominũ de Spencer comitẽ Glouceſtriæ, dominũ de Neuile comitem VVeſtmerlãdiæ, dominum VVilhelmum Scrope comitem de VVilteſhere, dominum Thomã Percy Seneſcallum regis, comitem VVygorniæ: proindè rex mutauit arma ſua, addiditq; ſcuto ſuo arma ſancti Edvvardi regis & confeſſoris. Eo tempore rex contulit nouis creatis ſuis ducibus & comitibus magnam partem terrarum ducis Glouerniæ, comitumque Arundeliæ & VVarvvici. In hoc parliamento continuato apud Salopiam rex dominorum conſenſu Iohannẽ dominũ de Cobham miſit in exilium ad inſulam de Gernſey, & dominus Reginaldus de Cobham condẽnatur, quia fuit vnus ex deputatis ſibi pro ſuo conſilio & tutela per dominos anno ſuo vndecimo. Annullaturq; per parliamentum tentum eodem anno. Et vt robur obtinerẽt perpetuæ firmitatis, ordinationes & iudicia facta lata in præmiſſo parliamento, impetrauit rex literas Apoſtolicas, in quibus graues cenſuræ proferebantur contra quoſcunq; qui dictis ſtatutis in aliquo contrauenire præſumpſerint, quas promulgari fecit Lõdonijs ad crucem ſancti Pauli, & alijs celeberrimis regni locis. Circa præſens tempus appellauit dux Herfordiæ ducem Northfolchiæ, de quibuſdam verbis per eum dictis quę in regis dedecus redundabant. Ob quam cauſam indictũ fuit eis duellum apud Couentre. Tandem cùm liſtas intraſſent tam animoſè quàm magnificè, rex in manu ſua cauſam ſuſcepit, & fecit proclamari quòd dux Herfordiæ debitum ſuum honorificè adimpleſſet. Sed tamen velut immediatè poſtea rex ſine cauſa quacunq; legitima dictum ducem Herfordiæ ad decennium relegari fecit, & mandauit, contra iuſticiam, & iura militaria, & conſuetudines huius regni. Ducem quoq; Northfolchiæ perpetuo damnauit exilio, immiſericorditer ſtatuens ſub penis grauibus, quòd nullus rogaret, vel apud ipſum regẽ intercedere præſumeret, pro gratia facienda ducibus ſupradictis Facta ſunt hæc eo die, ad annum, quo idem dux Northfolchiæ ducem Glouerniæ fecerat ſuffocari. Hoc anno Papa Iohannem Lincolnienſem epiſcopum tranſtulit ad Epiſcopatum Ceſtriæ, tunc vacantem. Et dedit Epiſcopatum Lincolniæ Henrico Bevvford, vni de filijs domini Iohannis ducis Lãcaſtriæ, & Catherinæ de Svvinford, ob ducis reuerentiam & amorem. Epiſcopo verò Lyncolniæ veteranus noluit hanc admittere tranſlationem, ſed ea ſpreta, cõtulit ſe Cantuariã, & in Eccleſia chriſti inter monachos finem vitę fecit. Confeſſor regis (quidam frater de ordine Prędicatorum) de Epiſcopatu Landafenſi tranſlatus eſt ad Epiſcopatum Ceſtrenſem. Rex eo tempore fecit conuocari clerum, vt determinaret ſi liceret Papæ

Comitum creatio.

Duellum indictum.

tales facere tranſlationes pro arbitrio ſuæ voluntatis. Ad quod fuit reſponſum, non directè, ſed modo ſupplicationis porrectæ regi ex parte cleri, vt dignaretur Papę ſcribere, vt à talibus tranſlationibus ceſſaret pro commodo totius Eccleſiæ Anglicanæ. Rex verò cùm audiſſet reſponſum tale, velut offenſus licentiæ Papæ, iurauit quòd ſi clerus reſtitiſſet conſtanter Papæ in iſto negotio, ipſe manus appoſuiſſet in auxilium eorundem. Eo tempore venit in Angliam domini Papæ nũcius Petrus de Boſco Aquenſis Epiſcopus, ad commonendum regem, vt permitteret ligeos ſuos prouiſiones acquirere de manu Papæ, & reuocaret ſtatutum æditũ contra prouiſores: & illud breue Quare impedit, multaq; ſimilia: Sed quod minꝰ obtinuit de ſuo negotio, rex accumulauit ſuo marſupio, donãs ei iocalia magni prætij & valoris. Sub hoc anno Romæ repertus eſt theſaurus Helenæ, matris Conſtantini imperatoris, ſub quodam pariete ruinoſo: ipſa verò moneta aurea ſignata fuit Imaginibus dictæ dominæ, habens in circulo nomen eius ſcriptum, & valuit vna Petra.xx.ſ. de noſtra moneta: cum quo theſauro poſtea Papa fecit reædificari capitolium & caſtellum ſancti Angeli. Hoc anno ferè per totum regnum Angliæ lauri veteres aruerunt, & expoſt contra multorum opinionem reuiruerunt.

ANno gratiæ M.CCC.xcix. in die circumciſionis domini, propè Bedefordiam aqua profundiſsima quæ decurrit inter villas de Suelleſton, & Harevvode, repẽtè reſtitit & ſe diuiſit ſic quòd per tria miliaria alueus ſiccus remãſit, præbens quibuſlibet ingreſſum ſiccum. Quod prodigium viſum eſt pluribus ſignificare proprij diuiſionem, & à rege defectionem, quæ contigit eo anno. Eo tempore Rogerus comes Marchiæ, dum nimis fidit in virtute propria, ab Hibernicis in Hibernia eſt peremptus. Cuius morte cognita, rex ſtatuit vindicare perſonaliter mortem eius, Hibernenſeſq; domare, non attendens quantum odium ſibi accumulauerat ligeorum ſuorũ, & quàm amarum animum vulgus commune gerebat cõtra eum. Fecit igitur pręparationem maximam per totum tempus quadrageſimæ, & ſic deinceps vſq; ad ſuum tranſitum extorquens pecunias, exigens equos & quadrigas, victualia pro profectione ſua rapiens, nihilq; ſoluens, vndè factus eſt ſuis ſubditis odibilis & inuiſus. Per idem tempus venit in Angliam epiſcopus Calcidonẽſis, cum literis Apoſtolicis comminatorijs, vt regni fideles de bonis conferrent imperatori Conſtantinopolitano, qui infeſtabatur nimium per Tartaros, & ducem eorum vocatum Morectũ. Vt autem proniores efficerentur regnicolæ ad offerendum huic negotio, conceſſit Papa benefactoribus (verè contritis & confeſsis) plenam remiſsionem. Inuoluitq; amaris cenſuris omnes impedientes huius negotio conferre volẽtes, attendens quòd licèt imperator eſſet ſchiſmaticus, chriſtianus tamen erat: & ſi ipſe per incredulos opprimeretur, imminebat toti chriſtianitati ruina, habens in mente illud Poëticum: *Tunc tua res agitur, paries cùm proximus ardet.* Hoc tempore obijt Iohannes dux Lancaſtriæ, cuius corpus in Eccleſia ſancti Pauli Londonijs eſt humatum, poſt cuius mortem rex dominum Henricum filium eius, quem relegauerat ad decẽnium, exulare decreuit imperpetuum, reuocans ſuas patentes litteras generales quas ſibi prius cõceſſerat, quòd in abſentia ipſius dũ fuerat relegatus, generales attornati ſui poſſent proſequi pro liberatione ſibi facienda de quibuſcunq; hæreditatibus, ſiue ſucceſsionibus ipſum ex tunc cõtingentibus, & quòd homagium ſuum reſpectuari poſſet pro fine rationabili faciendo. Quo facto, cõſtabat manifeſtiùs regem ſincerè diligere ducem Herfordiæ, nec eum relegaſſe, niſi pro diſſenſionibus, quæ potuiſſent oriri inter familias ſuas, & ducis Northfolchię, vt prætẽſum fuerat, ſed occaſione bona ducibus occupandi vt multi dicebant. Circa præſens tempus obijt nobilis fæmina, do-

mina

mina Margareta duciſſa Northfolchiæ, cuius corpus in Eccleſia fratrum Minorum Londonijs tumulatur. Interea rex cepit mutuo grandes pecuniarum ſummas, de quampluribus dominis, tam temporalibus quã ſpiritualibus, alijſq; perſonis regni, promittens eis bona fide ſub patentibus ſuis litteris, quòd pecunias illas ſic mutuatas reſolueret termino limitato, quas tamen nũquam poſtea reddidit creditoribus ſupradictis. Eodem anno grandiores ſummas exegit pecuniarum, à .xvij. regni comitatibus, metũ mortis imponens eis quòd contra eũ ſteterunt cum duce Glouerniæ, comitibus Arundeliæ & VVaruvici, &c. quare paratus erat ſuper eos equitare tanquam ſuper hoſtes publicos. Quamobrem recepit à dictis comitatibus nouam ſecuritatem ſub iuris iurandi firmamento. Quo facto, miſit certos epiſcopos cum alijs viris honorabilibus ad dictos comitatus, qui inducerent tam dominos ſpirituales, quàm temporales, & omnes dictorum comitatuum perſonas mediocres, vt ſe regi ſubmitterẽt, & ſemetipſos recognoſcerẽt proditores, per litteras ſigillis ſignatas eorundem. Hac occaſione coacti ſunt regi concedere clerus, & commune vulgus, dominiq; temporales dictorum comitatuũ, importabiles ſummas pecuniæ pro beneuolentia ſua recuperanda. Cupiens (vt fertur) populum regni ſui ſubpeditare & opprimere, direxit patentes litteras ad omnes regni comitatus, & per terrores induxit vt ligei ſui quicunq;, tam temporales quàm ſpirituales, iuramenta inſueta præſtarẽt in genere ſuo, veriſimiliter cauſare poſſent deſtructionẽ plebis ſuæ finalem, coëgitq; ligeos ſuos ipſa iuramẽta ſub litteris eorum & ſigillis roborare. Ad albas chartas inſuper eoſdem ligeos apponere ſigilla ſua compulit, vt quotiens graſſari vellet in eos: facultatem haberet eoſdem ſingillatim, vel inſimul opprimendi. Fecit præterea vt vicecomites, per totum regnum noua iuramẽta præſtarent vltra ſolita: quòd videlicet obedirent omnibus mandatis regijs, quotienſcunq; directa fuiſſent eiſdem ſub magno priuatoq; ſigillis, ac etiam litteris illis directis ſub ſigneto ſuo. Et in caſu quo idem vicecomites ſcire poſſent aliquos de balliuis ſuis (cuiuſcunq; conditionis eſſent) aliquod malum dicere, ſiue loqui, publicè vel occultè, quod cedere poſſet in dedecus aut ſcandalum perſonę regis, ipſos incarcerarent donec de rege aliud ſuſciperent in mandatis. Vndè cõtigit, quòd quamplures ligeorum ſuorum malicioſè accuſati, quòd debuiſſent dixiſſe quicquam publicè, vel occultè, quod cedere poſſet in vituperium, ſcãdalum, ſiue dedecus perſonæ regis, capti fuerunt & inpriſonati, & ducti corã Conſtabulario, & Mareſcallo Angliæ, in curia militari, nõ excuſandi aliter, niſi per eorum corpora commiſſa Monomachia, ſe iuſtificarent & defenderent, nõ obſtante quòd accuſatores & appellatores eorum eſſent iuuenes fortes & ſani, & illi ſic accuſati pro magna parte ſenes impotentes, mutulati & infirmi: vndè nõ ſolùm deſtructio magna regni, ſed omnium & ſingularum perſonarũ cõmunitatis eiuſdẽ veriſimiliter timebatur. Circa feſtum Pentecoſtes, rex relinquens regnum (vt præfertur) turbatum multipliciter, nauigauit in Hiberniam cum ſuis Ceſtrenſibus, & quibuſdã regni magnatibus, ducibus videlicet de Almarle, de Exceſtria, alijs quoq; multis. Duxitq; ſecum nobiles pueros, filios ducum Glouerniæ & Herefordiæ, quorum affines præcipuè verebantur. Epiſcopos etiam traxit ſecum multos, cum Abbate VVeſtmonaſterij, qui quotiens vellet parliamenta facere (prout prius conſtituerat) cum conſenſu octo perſonarum, præſto forent ad cõfirmandum pro parte ſua quę fuerant ſtatuenda. Theſaurum præterea & reliquias aliaq; iocalia, regniq; diuitias, (ab antiquis dimiſſas in Archiuis regni pro honore regni) ſecum abſtulit in Hiberniam profecturus, ſine conſenſu ſtatuum regni ſui. Cùmq; veniſſet in Hiberniam, videbatur primò quidem proſperari, & ſuper inimicos ſuos confortari, non tamẽ

exindè multum lætabantur regnicolæ, qui ſemper de eo ſentiebant deteriùs, & per eum adhuc grauiùs opprimi metuebant. Interea dux Henricus, olim Herfordiæ, ſed nunc Lancaſtriæ, paterno iure, grauiter ferens relegationem ſuam, ſed multo grauiùs exilium ſuum, & exhæredationem, & cõſiderans regem iam iniuſtum cunctis ſuis ligeis propter cauſas præfatas (nacta oportunitate de regis abſentia) Angliam redire diſpoſuit, ad petendum hæreditatem ſuam. Aſſumptiſq; ſecum domino Thoma de Arundel (quondam Archiepiſcopo Cant.) & filio comitis Arundeliæ & hærede, qui iamdudũ ſibi adhæſerant, mare intrauit cum familia mediocri, quippè qui ſecum non amplius habuit quàm vt vſu vulgari quindecim lanceas, licèt in multo fortiorem manum potuiſſet habuiſſe: tantum fidebat de ſua iuſticia populiq; fauore, noluit tamẽ recto curſu terram ingredi, nec repentè: ſed nunc apparuit patriotis in vna parte regni, nunc in alia, vt videret ſi contra eum iuxta littora reſiſtentia pararetur. Audiens dominus E. dominus dux Eboraci (regis patruus) cui cuſtodia regni commiſſa fuit in regis abſentia, quòd dux Lancaſtriæ iam mare teneret, eſſetq; paratus ad ingrediendum regnum, vocatis regni Cãcellario, domino Edmundo Stafford epiſcopo Ciceſtrẽſi: & theſaurario, VVilhelmo Scrope comite de VVilteſhere: & militibus de regis conſilio, Iohanne Buſhy, VVilhelmo Bagot, Henrico Grene, & Iohanne Ruſſel, quæſiuit ſuper iſto negotio quid eſſet agendum. Qui conſuluerunt vt de Londonijs ſe transferret ad ſanctum Albanum, præſtolaturus ibidem manum bellicam, quæ poſsit duci reſiſtere veniẽti, ſed quàm inane fuit eorum in hac parte conſilium rei exitus declarauit. Nam aduenientes illuc de multis prouincijs proteſtabantur ſe duci Lancaſtriæ nolle nocere, quem nouerant iniurioſè tractatum fuiſſe. Dicti verò nequam cõſiliarij Iohannes Buſhy, VVilhelmus Bagot, Henricus Grene, cum theſaurario VVilhelmo Scrope, cognoſcẽtes iam cõmunitatem adhærere velle duci Lancaſtriæ, relicto regni cuſtode, atque Cancellario, fugerunt ad caſtrum Briſtolliæ feſtinanter. Et dux Lancaſtriæ circa feſtũ ſancti Martini tranſlationis applicuit propè locum vbi quõdam fuit villa de Raueneſhere, nemine reſiſtente. Cui occurrit comes Northumbriæ dominus Henricus Percy, & dominus Henricus eiuſdem filius, Comes VVeſtmerlande dominus Radulphus Neuile, alijq; domini, qui timebãt regis tyrãnidẽ plures valdè. Factuſq; eſt in breui exercitus, quaſi ſexaginta millium pugnatorum, qui omnes vno voto ſtatuerunt in primis perſequi regis malos conſiliarios antedictos. Venerũt Briſtoliam celeriter, & obſederũt caſtrum, quia parauerũt reſtitiſſe, vbi tandem capti ſunt Theſaurarius VVilhelmus le Scrop, Iohãnes Buſhy, Hẽricus Grene, qui ſtatim in craſtino ad clamorẽ communiũ ſunt decapitati, ſolus ex eis VV. Bagot euaſit in Hiberniam nauigando. Non enim cum ſocijs ſuis Briſtoliam ſe contulerat, ſed apud Ceſtriam fugat & ſe occultaret.

RIchardus rex cùm audiſſet in Hibernia de ducis aduentu: mox curauit filium ducis Glouerniæ, & filium ducis Lancaſtriæ in caſtro de Trym recludere (quod eſt in Hibernia ſatis forte) & confeſtim ad nauigium conuolauit, cum ducibus Albemarlæ, Exoniæ, & Southreyæ, & Epiſcopis Londonienſi, Lincolniẽſi, & Carleolenſi, multiſq; alijs, vt duci occurreret cum armata manu, priuſquam ipſe auxiliarios congregaſſet. Sed cùm Angliam attigiſſet, & cognoſſet de ducis apparatu, pugnandi dimiſit animũ, pro certo tenens quòd populus contra eum cõgregatus, citiùs mori vellet, quàm cedere, tam propter eius odium, quàm timorem. Dimiſit igitur familiam, monens per Seneſcallum dominum Thomam Percy, vt ſe reſeruarent ad tempora meliora. Ipſe verò rex quærens diuorcia, huc illucq; contulit, multis diebus ſemper eum duce

cum

cum exercitu inſequente. Tandemq; apud Caſtellum de Conevvey conſtitutus, petijt habere colloquium cum domino Thoma Arundel, quem expulerat de Archiepiſcopatu Cant. & comite Northumbriæ, cùm nulla ſpes eſſet vlteriùs fugiendi. Quibus indicauit ſe velle regno cedere, ſi ſibi victus honorificus vitęq; ſecuritas octo perſonis (quas nominare vellet) fide interpoſita donaretur. Quibus conceſsis & firmatis, venit ad caſtrum de Flynt, vbi habito breui colloquio cum duce Lãcaſtriæ, mox aſcenſis equis venerunt ad caſtellum Ceſtriæ ea nocte cum exercitu: (qui ducem ſecutus fuerat numeroſus valdè) reddidit autem ſe rex duci viceſimo die menſis Auguſti, & quadrageſimo ſeptimo die ab ingreſſu ducis in Angliam, theſaurus regis, cum equis, & alijs ornamentis, & vniuerſa domus ſuppellectili, venit ad manus ducis: ſed familiares regis magnates, domini, & mediocres, per VVallicos & Northumbrenſes deſpoliati ſunt. Rex verò perductus eſt Londonijs conſeruandus in turri, vſque ad parliamentum proximo celebrandum. Interim directa ſunt breuia ad perſonas regni, qui de iure debeant intereſſe parliamento, ſub nomine regis Richardi, vt conuenirẽt Londonijs apud VVeſtm. in craſtino ſancti Michaelis. Quibus cõuenientibus, ipſo die ſancti Michaelis coram Archiepiſcopo Cant. Thoma de Arundel, Archiepiſcopo Ebor. Richardo le Scrop: & Iohanne Epiſcopo Herfordenſi: nec non domino Henrico duce Lancaſtriæ: Henrico comite Northumbriæ: Radulpho comite VVeſtmerlandiæ: Hugone domino de Burnele: domino Thoma de Berkeleye: Abbate VVeſtmonaſt. Priore de Cantuar. domino de Roos, de VVilby, de Bergenney: VV. Thirnynges, & I. Makeham iuſticiarijs: Tho. Stoke, & Iohanne Burbache legum doctoribus: T. Herpingham, & T. Gray militibus: VVilhelmo de Ferby, & Dionyſio Lopham notarijs publicis: in turri Lõdoniarum, rex Richardus gratanter (vt apparuit) & vultu hilari, perlegit diſtinctè formam ceſſationis ſuæ, & abſoluit ligeos ſuos à iuramento fidelitatis & homagij, & relaxauit ab omnibus alijs iuramentis quibuſcunq;, & ſuis dominijs renunciauit & ceſsit, iurauit talia, dixit, & protulit in legendo, & manu propria ſubſcripſit, prout in forma ceſſationis pleniùs continetur. Et mox adiunxit, quòd deſiderauit vt dux Lancaſtriæ ſuccederet ſibi in regno, ſed quia hoc in poteſtate ſua non erat, Archiepiſcopum Eboracenſem, & Epiſcopũ Herfordenſem pro tunc ſuos conſtituit procuratores, ad declarandum & intimandum ceſſationi. Sede regali tunc vacua, abſq; pręſidente quocunq;, procuratores regis Richardi, Archiepiſcopus Ebor. & Herfordenſis renunciationem dicti regis, & ceſsionem, omnibus ſtatibus regni tunc adunatis ibi publicè declararunt. Quam quidem renunciationem & ceſsionem ſinguli ſingillatim ſuper hoc requiſiti vnanimiter & concorditer admiſerunt: tunc fuit expoſitum publicè, quòd fuit expediens ac vtile regno prædicto, pro omni ſcrupulo & ſiniſtra ſuſpicione tollendis, quòd plura crimina & defectus per dictum regem circa malum regimen regni ſui frequentiùs perpetrata, propter quę (vt idem rex aſſeruit in ceſsione ſua) facta per eum, & eſſet ipſe meritò deponẽdus à populo legerẽtur, quodq; eſſent populo declarata. Lecti ſunt igitur articuli numero triginta duo, qui omnes violationes iuramẽti regalis finaliter cõcludebãt. Et quoniam videbatur cunctis regni ſtatibus ſuper dictis articulis ſingillatim ac etiam cõmuniter interrogatis, quòd illæ cauſæ criminũ erant ſufficientes, & notoriæ ad deponendum eundem regem, ordinati ſunt commiſſarij ex parte ſtatuum & cõmunitatis eiuſdem regni, ad ferendum depoſitionis ſententiam cõtra dictũ regem ſub forma quæ ſequitur. In dei nomine amen. Nos I. Epiſcopo Aſſauenſis, I. Abbas Glaſconięnſes, Thomas comes Glouceſtriæ, Tho. dominus de Berkeleye, Th. de Erpingham, Th. Gray milites, VVilhelmus Thirnyng iuſticiarius,

Rex dedit ſe duci.

Rex cedit regno.

Regiæ depoſitionis forma.

ciarius, per pares & proceres regni Angliæ ſpirituales & temporales, & eiuſdem regni communitates, omnes ſtatus eiuſdem regni repræſentantes, commiſſarij ad infra ſcripta ſpiritualiter deputati pro tribunali ſedentes attentos periurijs multiplicibus, ac crudelitate alijſquè quampluribus criminibus dicti Richardi, contra regimen ſuum in regnis & dominijs ſupradictis, pro tempore ſui regiminis commiſsis & perpetratis, ac etiam dictis ſtatibus palam & publicè propoſitionibus exhibitis & recitatis, quę adeò fuerũt & ſunt publica, & notaria, manifeſta & famoſa, quòd nulla poterant aut poterũt tergiuerſatione celari: nec non confeſsione poſt dicti regis recognoſcentis, & reputantis, ac veraciter ex certa ſcientia iudicantes, ſe fuiſſe & eſſe inſufficientem penitus, & irrationabilem, ad regimen & gubernationem regnorum & dominij prædictorum, & partium eorundem, ac propter demerita notaria, non immeritò deponendum, ac per ipſum Richardum prius emiſſa, ac de voluntate & mandatis ſui coram dictis ſtatibus publicata, eiſque notificata, & expoſita in vulgari præhabita, ſuper hijs & omnibus in ipſo negotio actitatis corã ſtatibus antedictis, & nobis diligenti vice, nomine, & auctoritate nobis in hac parte commiſſa, ipſum Richardum ex abundanti & ad cautelam, ad regimen & gubernationem dictorum regnorum, & dominij iuriumq; & partium eorundem fuiſſe & eſſe inutilem, inhabilem, & inſufficientem penitus & indignum, ac propter præmiſſa, & eorum prætextu ab omni dignitate & honore regijs (ſi quid dignitatis & honoris huius in eo remanſerit) meritò deponendum pronunciamus, decernimus & declaramus: & etiam ſimili cautela deponimus, per noſtram definitiuam ſententiam in hijs ſcriptis. Omnibus & ſingulis dominis, Archiepiſcopis, Epiſcopis & prælatis, ducibus, marchionibus & comitibus, baronibus, militibus, vaſſallibus quibuſcunque ac cæteris hominibus dictorum regnorum, & dominij, & aliorum locorum, ad dicta regna & dominia ſpectantium, ſubditis ac ligeis ſuis quibuſcunque ipſorum de cætero inhibentes expreſſè, ne quiſquam ipſorum de cætero præfato Richardo tanquam regi, vel domino regnorum, aut dominij prædictorum pareat quomodolibet, vel intendat, volentes pręterea dicti ſtatus quod vel deſit quod valeat aut debeat contra præmiſſa requiri, ſuperindè ſingillatim interrogari perſonas eaſdem prius per commiſſarios nominatos, conſtituerent procuratores ſuos communiter & diuiſim ad reſignandum & reddendum dicto regi homagium, & fidelitatem prius ſibi facta & ad præmiſſa omnia huius depoſitionẽ & renuntiationem tangentia, ſi oportuerit intimandum. Et confeſtim vt conſtabat de præmiſsis & eorum occaſione regnum Angliæ cum pertinentijs ſuis vacare: præfatus Henricus dux Lancaſtriæ de loco ſuo ſurrexit, & ſtans erectus vt videri poſſet à populo, & muniens ſe ſigno crucis in facie, & in pectore, inuocato christi nomine, regnum Angliæ ſic vacans (vt præmittitur) cum corona, ac omnibus membris & pertinentijs vendicauit in lingua materna: ſub hac forma verborum.

IN dei nomine Amen. Ego Henricus de Lancaſtria, vendico regnum iſtud, cum corona, & omnibus membris illi pertinentibus, tanquam per regium ſanguinem veniens de rege Henrico, & per iuſticiam quam deus de ſua gratia mihi miſit, cum adiutorio conſanguineorum meorum, & amicorum, ad recuperandum illud: quòd regnũ erat in puncto perditionis propter defectum gubernationis, & legum violationem. Poſt quam quidem vendicationẽ, tam domini ſpirituales, quàm temporales, & omnis regni ſtatus, conceſſerunt vnanimiter, vt dux præfatus ſuper eos regnaret. Tunc Archiepiſcopus Cantuarienſis

apprehendens manum eius dexteram, poſuit eum in ſede regali, aſsiſtente ſibi Archiepiſcopo Eboracenſi, & vniuerſo populo applaudente. Et confeſtim dominus Archiepiſcopus aſſumpto themate prædicauit, cuius thema fuit: Vir dominabitur in populo.1.regũ.9.&c. Poſthæc de mandato noui regis fuit proclamatum publicè in magna aula, quòd die lunę proxima poſt feſtũ ſancti Michaêlis, parliamentum teneri ac celebrari deberet. Et quòd die lunæ ex tunc proximo ſequente, videlicet in feſto ſancti Edvvardi, coronatio regis fieret apud VVeſtmonaſterium. Quibus ita peractis, rex de ſede ſua ſurgens, & populum vultu hilari & benigno reſpiciens, receſsit ad albam aulam, vbi eo die conuiuium ſolemne celebrauit. Die Mercurij proxima ſequente, dicti procuratores (vt præmittitur) deputati ad præſentiam dicti Richardi (nuper regis) infrà turrim exiſtentis, prout eis iniunctum fuerat, acceſſerunt & per os domini VVilhelmi Thirning admiſsionem renunciationis, ac modum, cauſam, & formam depoſitionis huiuſmodi eidem Richardo notificarunt, & vice omnium regni ſtatuum homagium & fidelitatem eidem Richardo nuper regi factam (vt præmittitur) reddiderunt & reſignarũt: ita quòd nullus dictorum ſtatuum ſiue populi ab hoc tempore & deinceps ſibi portaret fidem nec obedientiam tanquam regi ſuo. Ad quæ ſolùm reſpondit iſtud, quòd non reſpexit poſt talia: ſed poſthæc omnia (inquit) ſpero quòd cognatus meus vult eſſe mihi bonus dominus & amicus.

Rex Henricus in hoc parliamento fecit ſecundum filium ſuum dictum Thomam, Angliæ Seneſcallum: procreauerat ſiquidem maſculini ſexus ex filia domini Humfridi Boun comitis Herfordiæ iuniore, quatuor liberos, & duas fæminas, primogenitus vocabatur Henricus, ſecundus Thomas, tertius Iohannes, quartus Humfridus.

De

¶ De tempore regis Henrici poſt Conqueſtum quarti.

DIe tranſlationis ſancti Edvvardi regis & confeſſoris, coronatus eſt rex Henricus quartus apud VVeſtmonaſterium, per manus domini Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis: ipſo videlicet die, quo fuerat in exilium relegatus anno reuoluto, non ſine diuino miraculo (vt putatur) & in auſpiciũ vberioris gratiæ ſibi futuræ (prout creditur) vnctus eſt illo cæleſti vnguẽto, quod olim beata Maria mater dei commiſit beato Thomæ martyri Archiepiſcopo Cant. dum eſſet in exilio, conſeruandum, prædicens eidem, quòd reges Anglorũ qui vngerentur hoc vnguento, pugiles eſſent Eccleſiæ, & benigni. Hoc vnguentum in aquila aurea, & ampulla lapidea conſeruatum latuit per multa tempora, ſed tandem miraculoſè manifeſtatum. Dum dominus Henricus primus dux Lãcaſtriæ bella gereret regis ſui in partibus trãſmarinis, ipſi nempè tradita fuit prædicta aquila per quendam ſanctum virum, *Vnguentum regum.* qui illam inuenerat reuelatione diuina. Qui dedit eam nobiliſsimo principi Edvvardo (primigenito Edvvardi illuſtris regis Angliæ) vt in ea vnctione poſt mortem patris vngeretur in regem. Qui poſuit in turri Londoniariũ vnguentũ præfatũ, recludens in ciſta multis firmata ſecuris, latuitq; ibi vel per obliuionem, vel per negligentiã, vſq; ad tẽpus Richardi regis filij principis memorati. ANno domini prædicto milleſimo trecenteſimo nonageſimo nono, prædictus rex Richardus curioſè perſcrutatus res à progenitoribus ſibi relictas, inopinatò reperit aquilam & ampullam, & ſcripturam ſiue prophetiam beati Thomæ martyris cum eiſdem. Et cùm didiciſſet virtutem talem vnctionis, rogauit dominum Thomã Cant. archipræſulem, vt eum denuo vngeret hoc vnguento. Qui hoc facere omninò recuſauit, dicens ſibi ſufficere quòd ſemel per manus ſuas ſacram ſuſcepit in coronatione priſtina vnctionem, quæ habere nõ debuit iterationem. Hanc aquilam cum ampulla rex Richardus portauit in Hiberniam, profecturus & denuò rediens in hancterram. Quam petenti Archiepiſcopo apud Ceſtriam tradidit, dicens ſe iam patenter clareſcere quòd non fuit voluntatis diuinæ, vt vngeretur illo vnguento, ſed alteri deberi tam nobile ſacramentum. Archiepiſcopus verò reſeruans tanta iocalia ſub veneranda cuſtodia, ea tenuit vſq; ad tempus coronationis regis moderni, qui primus regum Angliæ vnctus eſt tam præcioſo liquore. Durante parliamento, creauit rex filium ſuum primogenitum Henricum, cum conſenſu omniũ regni ſtatuũ, principem VValliæ, addens ducatum Cornubiæ, & Ceſtriæ comitatum. Expoſt in eodem parliamento creauit eum ducem Aquitaniæ, & hæredem proximum regni Angliæ. In hoc parliamento fuit ordinatum, vt ſtatuta, &c. facta in parliamento tento in feſto exaltationis ſanctæ crucis. 21. anno Richardi regis apud VVeſt. & poſtea dilato Salopiam (in quo certa poteſtas cõmiſſa fuit per auctoritatem dicti parliamenti, certis perſonis, ad procedendum in certis articulis in rotulo parliamẽti, qua occaſione diuerſa ſtatuta, iudicia, ordinationes & confirmationes erroniæ, facta fuerunt in exhæredationem finalem, deſtructionẽ, & extirpationem plurimorum honorabilium dominorum, & aliorum ligeorum regni & hæredum eorum imperpetuũ cum ſuis circũſtantijs vniuerſis) annullentur, reuocentur, irrita habeãtur, & caſſentur. Item vt parliamentum tentum

apud

apud VVeſtmonaſteriũ, anno Richardi regis.11. firmiter teneatur pro honore & commodo totius regni. Item vt domini alijq; perſonæ, qui fuerunt foris iudicati in parliamento anno.21. Richardi regis, & eorum hæredes qui mortui ſunt, reſtituantur integraliter ſuis poſſeſsionibus, ſine alia proſecutione aut liberatione facienda, excepto quòd dicti domini & alij nihil habebunt de exitibus receptis medio tempore. In eodem parliamento rex dedit comiti Northumbriæ inſulam Euboniæ, tenendam de rege, per ſeruitium deportationis gladij cum quo intrauit Angliam: dedit & Comiti VVeſtmerlandiæ Richemundiæ comitatum. Item iudicium datum fuit contra appellantes ducis Glouceſtriæ, tali modo. Domini in præſenti parliamento regis aſſenſu iudicant & decernunt quòd duces Albemarlæ, Surreyæ & Exceſtriæ, qui modò ſunt pręſentes & fuerunt appellantes, amitterent ducum nomina & honores exindè pariter & dignitates. Et quòd Marchio de Dorſete, qui præſens eſt, nomen amittat Marchionis. Et comes de Glouceſter qui pręſens eſt, nomen amittat pro ſe & hæredibus ſuis ſicut & ſuperiùs nominati. Et vt omnia Caſtella, prædia, dominia, & cætera quæ habuerunt (de hijs quæ fuerunt eorum quos appellauerant) à die areſtationis ducis Glouceſtriæ, & aliorum dominorum, vel expoſt aliquo tẽpore ſimpliciter, & abſq; gratia & miſericordia vlla perdant. Et vt omnia alia caſtella, prædia, dominia, poſſeſsiones, & libertates (quæ tenuerant de dono regis ipſo die vel poſtea,) ſtent in regis gratia ab hac hora: & quòd omnes litteræ patentes, & chartæ quas habuerunt, vel aliquis illorum habet dictorum nominum, caſtellorum, dominiorum, poſſeſsionum & libertatum, ſurſum reddantur in Cancellariam ibidem cancellanda. Et quòd omninò conſiſtant in ſtatu, quem habuerunt nomine & poſſeſsione, ante dictum diem areſtationis prædictæ. Et quod ipſi nec aliquis illorum det libratas vel ſigna, nec faciat retinentiam hominum, niſi officiariorum intrariorum in ſuis domibus, & officiariorum extra, ad gubernandum hoſpitia, terras, & poſſeſsiones eorum, & aliorum intrariorum, prout rationabiliter pertinet dictarum ſtatui perſonarum. Et vlteriùs domini temporales regis aſſenſu iudicant & decernunt, quòd ſi iſti poſtdicti domini, dux de Almarle, & cæteri, ſiue illorum aliquis, vnquam adhæreat Richardo (qui fuit rex, & eſt depoſitus) ferendo conſilium, adiutorium, vel confortamen ſibi contra dictam depoſitionem, iudicium, ordinationẽ, vel affirmationem in præſenti parliamento tangentem perſonam dicti Richardi, vt ſint in pena proditionis, & pro talibus habeantur & teneantur. Et inſuper, quia fuit & eſt clamor & tumultus magnus in communi populo, quòd quidam dictorum dominorum famuli fecerunt grandes extortiones, iniurias, & oppreſsiones in communi populo, per cauſarum manutenentiam domini ſupradicti regis aſſenſu, iudicant & decernunt quòd fiant proclamationes, & cætera, quòd ſi vllus velit conqueri de dictis dominis, vel de aliquo de ſua familia qui cum illis eſt aut erat hijs temporibus, ſcilicet de extortionibus, iniurijs, vel oppreſsionibus ſibi factis per eoſdem, veniat & grauamen inſinuet, & remedium fiet ei. Poſt iudicium datum contra dominos prædictos, ortum eſt murmur maximum in communi populo contra regem & Archiepiſcopum Cantuar. comitemq; Northumbriæ, alioſquè de regis conſilio, quòd vitas ſaluaſſent hominũ quos vulgus ſceleratiſsimos & morte digniſsimos reputabat. Rex vt demonſtraret cunctis gentibus in circuitu conſtitutis, quo iure, quo titulo, quo fauore coronam regni ſuſceperit, miſit ad curiam Romanam ambaſsiatores, Epiſcopum Herfordenſem, Magiſtrum Ioh. Treuenant, I. Cheyne militem, & Ioh. Cheyne ſcutiferum: in Franciam miſit Epiſcopum Dunelmenſem, magiſtrum VValterum Skirlovv, & comitem VVygornię dominũ Thomam

Iudicium in Dominos.

Percy,

Percy. In Hiſpaniã Epiſcopum Aſſauenſem, magiſtrum I. Trenor, & dominũ VVilhelmum Par militem deſtinauit. In Almaniam miſit Epiſcopũ Bangorenſem, cum alijs quorum nomina non tenemus. Scoti per tempus parliamẽti nacta occaſione de dominorum abſentia Borealium, & quia partes Anglię Boreales per illud tempus premebantur grandi peſtilentia, partes illas hoſtiliter intrauerunt, & caſtrum de VVerk, quod deputatum fuerat cuſtodiæ domini Thomæ Gray militis, qui pro tunc in parliamento ſtetit pro cõmoditate gentis ſuæ, ceperunt, & per tempus aliquod tenuerunt, quod tandem deſpoliauerunt & funditùs deiecerunt, aliaq; multa mala fecerunt in terra. Thomas de Moũbray (quondam dux Northfolchiæ) diem clauſit extremum in terra peregrinationis, cuius mors fuiſſet toti regno deflenda merito, ſi in ducis Glouerniæ necem minimè conceſsiſſet. Item hoc anno ceſsit in fata domina duciſſa Glouerniæ, quæ (parum fauſto omine) filium ſuum & hæredem amiſerat (Humfridum vocabulo) ſubtractum ſibi peſtilentia, cùm fuiſſet Hibernia reuocatus. Sub hoc tempore Romæ, imagines crucifixi & beatæ virginis Mariæ, humorem ſanguineum ſudauerunt. Quo tempore nobiles penè totius Italiæ, cum plebe communi, noua deuotione tacti, induti pannis lineis, cum crucibus inſertis in eiſdem, ferentes cruces in manibus, & vexilla habentes, etiam imaginem crucifixi deportatam coram eis, fecerunt proceſsiones, circumeuntes ſtationes die noctuq;, & nudatis corporibus vſque vmbilicum, flagellabant ſe, cantantes pios cantus in vulgari & in latino, ſed deuotiùs & frequentiùs inter cæteros, ſtabat mater doloroſa iuxta crucẽ, lachrymoſa dum pendebat filius, & clamabant ſæpiſsimè miſericordiam & pacem in ſuo vulgari. Fuerunt autem in vna comitiua quadraginta millia: in alia verò viginti millia: in alia quoque decem millia: vt autem vna comitiua compleuit Romæ ſuam deuotionem, acceſsit & alia, faciens per omnia ſicut prior, & non dormierunt in lectis pro tempore peregrinationis ſuæ, nec carnes aut lacticinia comederunt, & diebus Sabbati generaliter ieiunauerunt.

ANno gratiæ milleſimo, quadringenteſimo, (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti primus) comites Cantij, Salisburiæ, & Huntingdoniæ ingrati regis beneficijs, qui vitas eorum ſaluauerat, contra vota cunctorum regni communium, ac multorum procerum congregantes iniquitatem ſibi, per conuenticula facta varijs locis, & coniurationes, ſtatuerunt ſuper regem irruiſſe repentè in Caſtello de VVyndeſhore, ſub ſimulatione ludorum natalitiorum, & eum cum filijs ſuis crudeliter peremiſſe. Regemq; Richardum requiſitum regno reſtituiſſe, & per tanta facinora nomina ducum atque poſſeſsiones quibus priuati fuerant recuperaſſe. Sed rex gracioſè prænoſcens præſtructos dolos, de loco receſsit, & Londonias ſe contulit feſtinanter. Illi verò (ſcilicet comes Cantij, & comes Sarũ) putantes regem latere ſuam conſpirationem, dominica proxima poſt feſtum circumciſionis domini, id eſt in octauis Innocentiũ, in ipſius noctis crepuſculo pręfatum facinus perficere ſunt aggreſsi: perueneruntq; ad caſtellum cum armata manu circiter quadringentorum virorum, ſed cùm cognouiſſent regem præmonitum, conturbati ſunt valdè, diuorcia requirebant, veneruntque curſu velociſsimo ad Sunnynges (quoddam prædium iuxta Radingiam) vbi regina tunc temporis morabatur. Ingreſſuſquè Comes Cantij, cum prædicto Comite Sarum (diſsimulata triſtitia in præſentia familiæ reginæ ſibi occurrentis) eleuata ad frontem dextera, ſignauit ſe: Benedicite (inquit) quid accidit quòd dominus Henricus de Lancaſtria ſic à facie mea fugit, qui tantum de ſua ſtrenuitate & militia ſe extollebat? Et mox ſubiunxit: Domini (ait) & amici, noueritis quòd

Henricus de Lácaſtria (me perſequente) fugit ad turrim Londoniarium, cum filijs ſuis & amicis. Et meæ intenſionis eſt adire Richardum, qui fuit, & eſt, & erit verus rex noſter, quia iam euaſit de carcere, & iacet ad Pontem fractum cum centum millibus defenſorum. Vt autem fidem faceret dictis, detraxit ſigna regis, ſcilicet collaria de collis quorundã quos vidit ibi habẽtes ſigna talia, cũ deſpectu, dicens nõ eſſe geſtandum de cætero tale ſignũ. Detraxit inſuper de brachijs domicellorum ſigna creſcentium & abiecit. Sicq; lætificata regina (licèt inaniter) receſsit, tendens primò VValingfordiam, deindè Abyndoniam, commonens populum per omnes vias, vt arma caperẽt, & occurrerent regi ſuo Richardo. Peruenit tádem Cireceſtriam cæca nocte: viri verò dictæ villæ ſuſpectũ habentes tantum apparatum, & putantes (prout erat) rumores eorum mendaces, præſtrinxerunt omnes aditus & exitus hoſpitij eorundem. Cùmq; media nocte temptaſſent latẽter diſcedere, villani arcubus & ſagittis armati, eos egredi nõ ſinebant. Comites verò cognoſcẽtes ſibi imminere periculum, & ipſi ad arma conuolant, putantes villanos leui negotio ſuperandos. Pugnatum eſt igitur, hic, & ibi, à noctis medio vſq; ad horam diei tertiam. Tandem fatigati, manus dederunt cõmunibus, obnixè præcantes vt ſaluarentur à morte donec cũ rege colloquium habuiſſent. Si non quidam præsbyter de eorum familia ignem miſsit in quaſdam domos villę, hac intentione, vt occupatis cõmunibus circa extinctionem ignis, domini poſſent habere euadendi occaſionem, ſed fruſtra, nam cõmunes relictis domibus in cõflagrationis periculo, maiori furia cõcitabantur ad vindicandum in dictos dominos incẽdij damna prædicti: perduxerũt igitur eos de Abbathia, & in ipſo noctis crepuſculo decollauerũt. Comes Sarum (qui Lolardorum fautor in tota vita fuerat, & imaginũ vilipenſor, contemptor canonum, ſacramentorumq; deriſor, ſine ſacramẽto cõfeſsionis (vt fertur) vitam finiuit. Comes Huntingdoniæ dominus Ioh. Holand, non erat cum prædictis dominis apud caſtellum de VVindeſore, ſed expectauit Londonijs rei finem. Qui cùm nouiſſet rẽ verſam contra vota: fugere nitebatur in ſchapha, ſed vento flante cõtrario repulſus eſt. Quamobrem equo vectus, peruenit Eſtſexiam, cum quodam milite dicto Ioha. Scheuele. Tentauit igitur per mare fugiſſe ab illis partibus, ſed quotiens voluit mare ingredi, totiens repulſus eſt vi ventorum, donec omninò deſperans de Neptuni ſuffragijs, deſiſtit ab inceptis. Tandẽ reuerſus in terram ad domum cuiuſdam amici, qui dum ſederet in cœna cum milite ſupradicto, captus eſt per cõmunes patriæ, & ductus primò ad villam de Chelmeſfordia, deinde ad portalicium de Pleſhy, cuſtodiendus ibidem tanquã loco ſecuriori. Quo cõfluentibus regionis communibus, die ſancti Mauri circa ſolis occaſum productus eſt, & in loco quo dominus eorum dux Glouerniæ quondam areſtatus fuit per regem Richardum, decapitatus eſt, confeſſus priùs lachrymabiliter, ſe peccaſſe in deum ſuum multipliciter, & in regem ſuum, quia ſciens cõſilia dictorum dominorum, regem exindè minimè præmonuiſſet. Per idem tempus dominus Tho. le Spencer qui dicebatur comes Glouceſtriæ, dum fugiſſe propoſuerat, repentè captus, ductus eſt Briſtoliam, vbi iuxta vota communiũ decollatus eſt. Capti ſunt quamplures alij huius cõſpirationis conſcij, & morte mulctati ſunt, quidam Oxonijs, quidam Lõdonijs. Damnati ſunt nempè Londonijs clerici, I. Maudeleyn Mavvde & VVilhelmus Ferby, qui tractione, ſuſpenſione & capitis detruncatione finierunt vitam. Bernardus Brokays, & Ioh. Scheuele milites, alij quoq; plures acceperunt ſimilem mortis ſortẽ. Epiſcopus Carleolenſis impetitus de cõiuratione, dãnatus eſt, ſed tamẽ regis miſericordia reſeruatus. Richardus (quondã rex Angliæ) cùm audiſſet hæc infortunia, mente cõſternatus, ſemetipſum extinxit inædia voluntaria (vt fertur)

clauſitq;

clauſitq; diem extremum apud caſtrum de Pontefracto, die ſancti Valentini. Cuius corpus per loca celeberrima quæ inter iacent à dicto caſtello vſque Londonias, vbi contigit pernoctare, monſtratum eſt poſt officium mortuorum, & in craſtino poſt Miſſam peractā. Cumquè in eccleſia Sancti Pauli Londonijs celebratę fuiſſent exequiæ, rege præſente, & Londoniarum ciuibus, confeſtim corpus reportari iubetur ad Langley, tumulandum in eccleſia fratrum prædicatorum, perfeceruntq; ibidem ſupremum officium Epiſcopus Ceſtrenſis, abbas ſancti Albani, & Abbas de VValtham, ſine magnatum præſentia, ſine populari turba, nec erat qui eos inuitaret ad prandium poſt laborem. Eodem anno ſub æſtiuo tempore fuit Epidemia quę multos hac luce priuauit. Eo tempore per viros de Lemnia, captæ ſunt quædam naues Scotorum, quarum Admiralius fuit dominus Robertus Logon miles Scoticus, qui pactus fuerat deſtruxiſſe nauigium Anglicanum, & præcipuè piſcantes apud Aberdenam. Sub eodem tempore noſtrates inſulas Orcadum quaſdam deprædati ſunt. Mox etiam rex (congregato exercitu) profectus eſt in Scotiam, ſed Scotis ſe ſubtrahentibus, nec facientibus belli copiā, rex vaſtata patria reuerſus eſt. Interea VVallici nacta occaſione de regis abſentia, (duce quodam Ovveno de Glendour,) rebellare cæperunt. Hic primò apprenticius fuit apud VVeſtmonaſterium, deindè ſcutifer regis moderni, ſed orta diſcordia inter eum & dominum Reginaldum Grey de Ruthyn, pro terris quas aſſeruit ſibi iure hæreditario pertinere, cùm rationes ſuas & allegationes paruipenſas cerneret, primò in dictum dominum de Grey hoſtilia commouit arma, vaſtans poſſeſsiones eius per incendia, & ferro perimens plures de ſua familia nimis crudeliter & inhumanè. Quem proinde rex proſequi ſtatuens, tanquam pacis patriæ turbatorem, cum armata manu VValliam eſt ingreſſus, ſed Cambri cum duce ſuo montes Snovvdoniæ occupantes, intentata vindicta ſe protinùs ſubtraxerunt. Rex verò combuſta regione, & quibuſdam peremptis (quos ſors pro tunc gladijs ænigmatis obtulerat) cum præda iumentorum & animalium remeauit. Hoc anno obijt magiſter Radulphus Ergam Epiſcopus Bathonienſis, cuius loco regis intuitu electus eſt magiſter Henricus Boovvet. Sub eodem tempore imperator Conſtantinopolitanus venit in Angliam, poſtulaturus ſubſidium contra Turcas. Cui occurrit rex cum apparatu nobili, ad le Blackheth, die ſancti Thomæ apoſtoli, ſuſcepitq; (prout decuit) tantum heroem, duxitq; Londonias, & per multos dies exhibuit glorioſè, pro expenſis hoſpitij ſui ſoluens, & eum reſpiciens tanto faſtigio donatiuis. Papa tranſtulit epiſcopum Carleolenſem ad Epiſcopatum alium, vndè nec fructus perciperet nec prouentus, cui ſucceſsit in Pontificatum Ligubaliæ magiſter VVilhelmus Strikelande.

Richardi mors.

Wallorum rebellio.

Imperator in Angliā venit.

ANno domini M.CCCCj. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti ſecundus) poſt Epiphaniam factum eſt parliamentum Londonijs, in quo ſtatutum fuit editum de Lolardis, vt vbicunque deprehenderētur ſuam prauam doctrinam amplexantes, caperentur, & diœceſano epiſcopo traderentur. Qui ſi perſeuerarint pertinaciter opiniones ſuas defendere, degradarentur, & iuriſdictioni ſeculari committerentur: practizataq; fuit hæc lex in pſeudo præsbytero, qui apud Smithfield (multis aſpectantibus) eſt combuſtus.

Parliamētum Londini.

Rex de Lecto peremit in bello Balſak, filiū Balthaſardan illuſtris (quem Admiratum vocant) deſtruxitquè Hieruſalem, & in circuitu regionem, & quia gratioſè vicit eum, & inopinabiliter conuerſus eſt ad chriſtianitatis ritum, cum ſexaginta millibus hominum ſectæ ſuæ. His auditis rumoribus, imperator lætior receſsit ab Anglis, honoratus à rege donarijs præcioſis. Hoc anno. 6. idus Aprilis obijt dominus Tho. de Bello campo, comes VVarvvici, qui ſæuā for-

tunam expertus fuerat ſub rege Richardo. Eodē anno debita naturæ ſoluit magiſter I. de Bottleſham, qui ex fratre de ordine Prædicatorū factus eſt epiſcopus Bethlemitanus ac deindè Roffenſis, per Vrbanum papam, cui ſucceſsit I. eiuſdē cognominis clericus de familia domini Cantuarienſis. Sub hoc tēpore conditionibus iam inter regna firmatis, & omnibus profectioni reginę neceſſarijs pręparatis, reuecta eſt Iſabella (quondam regina Angliæ) ad patrem patriamquè ſuam Franciæ, non dum annorum plenè duodecim. Hoc tempore Ovvenus de Glendor, cum ſuis VVallenſibus damna grauia infert Anglis. Cùm nocte quadam rex iturus eſſet cubitum (deo protegēte) euaſit læthale periculum. Siquidem in ſtramēto lecti ſui (cuiuſdā proditoris ingenio) poſitum fuerat quoddam ferrum fabrefactum ad modū tricuſpidis, habens tres longos aculeos ſubtiles, atque rotundos, pūctuum aculeis acutiſsimis, ſurſum erectis, tali ingenio, vt cùm rex decubuiſſet, & mole corporali ſtramenta preſsiſſet, per eoſdem aculeos vulneratus fuiſſet, vel forſitan interfectus: Sed (deo volente) rex inopinatò perſenſit inſtrumentum mortiferum, & periculum deuitauit.

ANno gratię M.CCCCij. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti tertius, Cometa apparuit menſe Marcio, primò inter chorū & ſeptentrionem, videlicet in circio flammas emittens, poſtremò comas in boream tranſferens, pręſignans fortaſsis effuſionē humani ſanguinis circa partes VVallię & Northumbriæ expoſt futuram. Eo tempore Ovvenus de Glendor vaſtauit terras domini Reginaldi de Grey, cui occurrens idem dominus, putans eum leui negotio ſuperandum, inopinatò (verſa mortis alea) captus eſt, & de ſuis plurimi trucidati, quod infortuniū VVallicos extulit in ſuperbiam, & inſolentiam auxit eiſdem. Circa feſtum Pentecoſtes coniurauerunt quidam mortem regis, aſſerentes regem Richardum viuere, & quātotius in palam venturum, & ſuos fideles dignè remuneraturum. Huius conſpirationis in parte metus euanuit, capto quodam præsbytero apud VVare, qui ſcripſerat nomina multorum in matricula, qui futurę turbationis auctores vel adiutores fuiſſent. Iſte iuxta conceptum proprium, nomina plurimorum inſcripſerat, qui nullatenùs conſcij fuerant huius facti, prout expoſt patuit ſua confeſsione, nempè cùm requiſitus fuiſſet de certis perſonis coram eo conſtitutis, quorum nomina ipſe irrotulaſſet, ſi nouiſſet eas, reſpōdit quòd nō, & cū interrogatus fuiſſet quare tales irrotulaſſet, dixit, quia opinabatur eos voluiſſe feciſſe cōtra regē ſi complices inueniſſent, quia per regem Richardum ditati quondam fuerant, & promoti. Hac occaſione liberati ſunt plurimi qui fuêre ſuſpecti, & ſacerdos tractus & ſuſpenſus eſt. Non multò poſt Prior quōdam de Lavvne, qui pro malo prioratus ſui regimine à beneficio & ſtatu ſuo priuatus erat, ſortem ſimilē eſt expertus, non quia deprehenſus aliquid actitaſſe, ſed quia confeſſus ſe maligni cōſilij fuiſſe conſcium, & hoc vtique concelaſſe. Hic erat quondam canonicus apud Dunſtapliam, dictus VValterus de Baldok, qui (malo omine) relicto clauſtro, peruenit ad regis Richardi curiā, & ibidem limitatus diutiſsimè cum fortuna, tandem dono regis, de Lavvne obtinuit prioratum. Eo tempore, ſat iniquo ſydere, quidā ex ordine Minorum de proditione penſantes, priuſquā procedere potuiſſent capti ſunt. Quorū vnus interrogatus quid facere voluiſſet, ſi rex Richardus viueret & adeſſet, reſpondit conſtanter, ſe pro eo velle decertaſſe contra quemlibet vſque ad mortem: data proindè contra eum ſententia, tractus & ſuſpenſus eſt in habitu ſuo religionis. Sed confratres eius non ferentes tantum dedecus, æſtimauerūt vt corpus defuncti ſupremis exequijs curarentur. Suſpēſus eſt etiā eo tempore miles Rogerus de Clarindon (filius vt dicebatur) nothus quondam nobilis principis Edvvardi, filij regis Edvvardi tertij, à conqueſtu) &

Dæmon ſpecie fratris.

cum eo ſuus armiger, & valectus, eò quòd accuſati de proditione defecerunt in purgatione. Diabolica ſpecies apparuit in Eſtſexia apud Danbury, in feſto corporis Chriſti, hora veſperarū in ſimilitudine fratris Minoris intrantis eccleſiā, & inſolentiſsimè debacchātis, vndè terrorem parochianis incuſsit indicibilem. Eadem hora cum tempeſtatis turbine, & tonitruo perhorrendo, fragore fulgurum & choruſcationum globis collucentibus, concauitas totius eccleſiæ confracta eſt, & medietas cancelli confracta & diſsipata. Poſt dies aliquot capti ſunt octo fratres de Minorum ordine, & ad iudicium publicum dedecoroſè tracti, vbi examinati, & conuicti, quòd contra regem feciſſent, London. tracti, ſuſpenſi & decapitati ſunt. Eo tempore Ovvenus de Glendor, cum comitiua Cambrenſium, aſſuetis intendens irruptionibus, penè totam militiam Herefordenſis comitatus prouocauit ad arma. Cuius comitatus viris congregatis, Edmūdus de Mortuomari præbuit ducatum, ſed cū peruentū fuiſſet ad actum, (proditione mediāte) Edmundus captus & cæteri victi ſunt, occiſis de magnatibus amplius quàm mille viris, vbi perpetratum eſt facinus ſeculis inauditū, nam fœminæ VVallenſium poſt conflictum, genitalia peremptorum abſciderunt, & membrum pendendum in ore cuiuſlibet mortui poſuerunt, teſticuloſquè à mento dependere fecerunt, naſoſquè præciſos in culis preſſerunt eorundem, nec patiebantur, corpora peremptorum ſine grandi prætio ſupremis exequijs commendari.

Hoc anno miſit rex filiam ſuam cum grandi apparatu ad Coloniam Agrippinam, cui occurrit filius Imperatoris in apparatu, qui (vt decuit nomen tanti faſtigij) nec paruerat in occurſum venire tantæ virgini. Ibi tamen iuuenis duxit (more regionis) virginē in vxorem. Rex Angliæ ante feſtum aſſumptionis ſanctæ Mariæ, collectis exercitibus, profectus eſt in VValham, ad perſequendū Ovvenum de Glendor, ſed nihil profuit tātus armorum ſtrepitus, cùm VVallicus in nota latibula ſe recepit, quin potiùs (vt putatur) arte magica, regem penè perdidit, cum exercitu quem ducebat, per pluuias, niues, & grandines (vt creditur) arte diabolica concitatas. In vigilia verò natiuitatis ſanctæ Mariæ, cū rex in loco amœniſsimo fixiſſet tētoria, ibi nihil formidans, ſed ſumma requies ſperabatur, repentè in ipſius noctis prima vigilia flauerunt venti, & deſcendit pluuia tam exceſsiua, vt ipſum regis tentorium deijcerent, & eiuſdem lanceam euerterent impetu vehementi, & in regis armatura defigerent. Fuiſſet ipſa regi nox vltima, ſi non quieuiſſet armatus: nec meminerunt Anglici (licèt aſſueti rebus bellicis) ſe vnquam tantum vexatos, periculis tantis expoſitos in illa expeditione fuiſſe. Fuerunt plures (ſi fas ſit credere) qui dicerent hæc aduerſa arte fratrum Minorum contra regem fuiſſe cōmentata, qui parti VVallici fauere dicebātur. Sed abſit hoc ab hominibus tam ſanctam profeſsis regulam, vt cum dæmonibus tantam contraherent familiaritatem, & poneret in gloria ſua maculam nullo ſæculo detergendam. Rex autem (neceſsitate cogente) rediuit in Angliam poſt incenſam patriam & prædatam. Eo tempore, Scoti faſtu ſolito cōcitati, ſatis hoſtiliter Angliam ſunt ingreſsi, putabant nempè cunctos dominos transhumbranos in VValliarum partibus regis obſequijs fuiſſe detentos: ſed comes Northūbriæ dominus Henricus Percy, & Hēricus eius filius, comeſq; de Dunbarre, qui dudum relictis Scotis fidem fecerat regi Angliæ, cum armata manu, & copia ſagittariorum, Scotis repatriare volentibus, poſt prædas & incendia reſtiterunt ſubitò, & repentè præcludentes eis viam, ſic quòd oportebat Scotos ſubſiſtere, & capere locum pugnæ. Elegerant ergo montem iuxta villā de VVoller, vocabulo Halvveden hil, in quo ſe cum ſuis armatis & architenentibus collocarunt. Quod noſtrates cernentes, relicta via in qua conſtiterat

Abſit religioſis cum dæmonibus familiaritas.

contra

contra Scotos, montem Scotis oppoſitum conſcenderunt, nec mora, noſtri ſagittarij in valle conſtituti ſagittas miſerunt ad Scotorum cuneum, vt eos ad deſcenſum quomodolibet prouocarent. Econtra architenentes Scotici, in noſtros ſua ſpicula dirigunt toto niſu. Qui tamen vt ſenſerunt grauitatem, & velut imbriferam tempeſtatem ſagittarum noſtræ partis, fugerunt. Comes Duglas cernens ſuorum fugam (nam & ipſe erat campiductor Scotorum) ne belli deſertor videretur eſſe, arrepta lancea, cũ turba ſuorum animoſè deſcendit, confidens nimirum in armatura propria, complicumq; ſuorũ (iam per triennium elaborata) & ſuper architenẽtes irruere nitebatur. Quod videntes ſagittarij, retrocedendo ſagittabant, tam viuidè, tam animoſè, tam grauiter, vt ipſos armatos omninò penetrarent, caſsides terebrarent, gladios perforarent; lanceas funderent, & omnem armaturam leui negotio tranſuerberarent. Ipſe quoque Duglas quinque vulneribus confoſſus eſt, non obſtante ſũptuoſiſsima armatura. Reliqui de Scotis, qui nondum de monte deſcenderant, conuerſi retrorſum à ſagitta volante fugerunt. Sed fuga nihil profuit, dum inſequerentur architenentes, quin ſe reddere cogerentur Scoti, metu ſpiculorum mortiferorum. Comes quoque Duglas captus eſt: ſed ex his qui fugerant, multi capti ſunt, ſed multi rapacitate Tvvedæ fluminis ſubmerſi fuêre, dũ vada neſcirent, ad numerum (vt aſſeritur) quingentorum. In hac pugna nullus dominus, nullus miles, aut ſcutifer hoſtibus ictum intulit, ſed ſolummodo Deus omnipotens architenentibus Anglorum victoriam miraculoſè contulit, proceribus & armatis effectis belli ſpectatoribus otioſis. Eodem die flos Scoticę militiæ captiuitati ſubactus eſt. Nempè cum comite Duglas, Murdak de Fyf (primogenitus Ducis Albaniæ, & hæres apparens regni Scotiæ) captus fuit. Experti quoque ſunt ſimilem ſortem Comes de Murryf, comes de Angus, comes de Orkeney: Et barones dominus de Montegomerito, dominuſq; de Erskin, dominus de Grame, cum multis alijs militibus ad numerum octoginta, præter ſcutiferos, & valectos, quorum numerum ignoramus. Interfecti ſunt barones ibidem, dominus de Gurdon, & dominus Iohannes de Svvynton infidus vtrique regi: commiſſum fuit bellum iſtud die exaltationis ſanctæ Crucis. Eo tempore Lolardi docuerunt concluſiones execrabiles, in occulto tamen, propter metũ iudiciorũ.

Scotorum ſtrages.

Lolardorum opiniones.

Quæ ſunt iſtæ: quòd ſeptem ſacramenta non ſunt niſi ſigna mortua, nec valent in forma qua eis vtitur eccleſia. Item quòd virginitas & præsbyteratus non ſunt ſtatus approbati à deo, ſed ſtatus coniugij optimus eſt, & ordinatus à deo. Quapropter omninò virgines & præsbyteri, religioſiquè populi, ſi ſaluari deſiderant, debent coniugari, vel eſſe in voluntate & propoſito coniugandi, aliâs ſunt homicidæ, & deſtruunt ſanctum ſemen vndè conſurgeret ſecunda Trinitas, & ſic impediunt numerum ſaluandorum pariter & damnandorum. Item, ſi vir & fœmina conuenerunt in vna voluntate nubendi, ipſa voluntas ſufficiens eſt coniugium ſine maiori obedientia Eccleſiæ facienda, & ſic coniuncti plures quàm noſcognoſcamus (prout dicunt). Item, quòd Eccleſia nihil eſt aliud quàm ſynagoga Sathanæ, & ideò nolunt adire illam ad honorandum dominũ, neque percipiendum ſacramentum aliquod, & pręcipuè ſacramentum Altaris, quia (vt aſſerunt) non eſt niſi buccella panis mortui, & turris ſiue pinnaculum Antichriſti. Item, ſi haberent puerũ modò natum, non baptizaretur per manus præsbyterorũ apud Eccleſiam, quia puer iſte eſt ſecunda Trinitas non contaminata peccato, & peior eſſet ſi deueniret in manus eorundẽ. Item quòd nõ habemus aliquem diem ſanctificatum vel ſanctum, ſed nec diem dominicum, ſed quilibet dies eſt eiuſdẽ libertatis, ad operandum, comedendum & bibendũ. Itẽ quòd nõ eſt purgatorium poſt hãc vitam, neq; quòd oportet agere maiorem pœnitentiam pro vllo peccato, (quanquam viliſsimo) ſed tantùm vt

commit

committentes illud deſerant, & apud ſe pœniteant, quia (vt dicunt) in fide ſtat quicquid eſt. Sicut Mariæ Magdalenæ dixit Chriſtus, fides tua te ſaluam fecit. Has concluſiones Lodouicus de Clifford miles (qui iamdudum Lolardis fautor extiterat,) diu ſub terminorum inuolucris palliatas, ſed iam denudatas Archiepiſcopo Cantuarienſi patefecit, vt videlicet ſe oſtenderet, non ex pertinaci malitia, ſed ſimplicitate cordis & ignorantia, communicaſſe cum impijs. Dedit etiam nomina Cantuarienſi, dictas dogmatizantium prauitates. Elienſes per hoc tempus pares eſſe cupientes Norvvicenſibus, qui in feſto Trinitatis, & Burienſibus qui in feſto ſancti Edmundi indulgentias impetrant, à ſede Apoſtolica obtinuerunt (peregrè aduentantibus) & eccleſię ſuæ benefacientibus. In feſto Trinitatis à primis ipſius veſperis, vſque ad poſteriores veſperas, feriæ martis in hebdomada Trinitatis verè contritis, & confeſsis, plenam remiſsionem. Eo tempore Edmundus Mortymer obijt, iuuenis quem retulimus ante captum ab Ovveno Glendor, vel tædio diræ captiuitatis, vel metu mortis, vel ex alia qua neſcitur cauſa, conuerſus retrorſum cum Ovveno, contra regem Angliæ ſe ſentire profeſſus eſt, dum nuptias ſatis humiles & ſuæ generoſitati impares cōtrahit, cū filia dicti Ovveni. Huius (vt fertur) natiuitatis exordia, dira comitata ſunt prodigia: quia nocte qua in lucem profuſus eſt, in hypodromo paterno omnes equi patris ſui reperti ſunt in alto cruore ſtetiſſe vſq; ad tibiarum demerſionem, quod tunc interpretati ſunt plurimi ſiniſtrorſum. Parliamentum Londonijs factū in craſtino Sancti Michaêlis per ſeptem hebdomadas perdurauit: cuius finalis effectus fuit conceſsio decimæ & medietas à Clero, & à Burgis decima & quintadecima de regni communitate.

ANno domini M.CCCC.iij. poſt feſtum Purificationis, Regina venit in Angliā de minori Britannia ad maiorem, de ducatu ad regnum, de gente feroci ad populum pacificum, & vtinam fauſto pede. Hæc fuerat prius coniugata nobili viro domino Iohanni de Monteforti duci Britanniæ, de quo tulit vtriuſque ſexus liberos: ſed de rege Angliæ Henrico cui iam nupſit, omninò nullos. Viceſima verò ſexta die menſis Ianuarij, Londonijs apud VVeſtmonaſteriū fuit magnificè coronata. Aeſtate ſecuta iuxta villas de Bedford, & de Byckeleſvvorth frequenter viſa ſunt monſtra manè & meridie de ſyluis emergentia, ſub colore vario, in ſimilitudinem hominum bellatorum, quæ ſibimet occurrentia videbantur inire dira bella. Quæ etſi conſpici poterant à remotis, appropinquantibus inueniri minimè potuerunt: ſicque dicta fantaſtica vel fatalis apparitio ſępiùs deluſit plurimos accedere cupientes. Eodem tempore dominus Henricus Percy iunior (cui fortuna ſemper hactenùs blandita fuerat, & in quo ſpes erat repoſita totius populi) repentè hoſtis regis apparuit. Cui cōtra cunctorum opinionem, iunxit ſe dominus Thomas Percy comes VVigorniæ patruus Henrici prędicti. Hic repentè deſerens domū Principis, regis primogeniti, cuius rex curam ſibi commiſerat in ſpeciali, receſsit ad nepotem, augens eidem vires & animū rebellandi. Quorum vt excuſabilis eſſet coniuratio, ſcripſerunt prouincialibus vbilibet conſtitutis, propoſitum quod aſſumpſerant, non eſſe contra ſuam ligeantiam, & fidelitatem quam regi fecerant, nec ab aliunde exercitum congregaſſe, niſi pro ſaluatione perſonarum ſuarum, & reipublicæ meliori gubernatione. Quia ſenſus & tallagia regis conceſſa pro ſalua regni cuſtodia, conuertebantur (vt dixerunt) in vſus indebitos, & inutiliter conſumebātur: prætere a quærebantur quòd propter æmulorum dilationes peſsimas, rex eis infenſus fuerat, vt non auderent perſonaliter venire ad eius pręſentiam, donec prælati regniquè barones regi ſupplicaſſent pro eiſdem, vt coram rege permitterentur declarare ſuam innocentiam, & per pares ſuos

legali-

legaliter iuſtificari. Plures igitur viſis his litteris, collaudabant tantam virorũ ſolertiam,& extollebãt fidem quam erga rempublicam prætendebant. Sed rex vt fraudem comperit,turbatus nimirum,cogitabat quibus medijs communitati poſſet ſatisfacere, & eorum ficta cõmenta peſſundare. Scripſit ergo perſonis quibus ipſi ſcripſerant, dicens ſe mirari quãmaximè,quòd cũ comes Northũbriæ & Henricus eius filius ꝑcepiſſent partem maximam ſummarum ſibi conceſſarum per clerum ſeu cõmunitatem Anglię ,pro tuitione Marchiæ Scotię, vt poſſet euidẽter oſtẽdere vndè cõcepiſſent materiã tãtę nõ ſolùm quærimonię, ſed detractionis manifeſtæ. Scripſit inſuper,quòd intellexerat comitẽ Northũbriæ, filium quoque ſuum,necnon & comitẽ VVigornię certificaſſe multis ſe non audere propter æmulorum dilationes ad regis venire præſentiam,ſine mediatione præuia prælatorum & procerũ,quare ſupplicabant, vt partes interponerent,vt de regis gratia venire poſſent ad allegandum pro ſe,& ſua innocentia declaranda. Quamobrẽ ſcripſit eidem comiti.&c. ſub ſigillo regio poſſunt accedere ſine damno,ſaluoq; recedere ſine periculo ſiue dolo : ſed effrenata temeritas ſpreta lenitate regali,rigorem rebellionis induit, & Salopiam properauit, ſperans(vt putatur)in auxilio Ovveni Glendor & Edmundi de Mortuomari, quorundamquè Ceſtrenſium & VVallicorum. At rex vt perſenſit induratam iuuenilẽ malitiã(nã pater eius non exceſſerat limites patriæ ſuæ)decernit occurrendũ fore feſtinãter Henrico,patruoquoque ſuo,domino Thomæ Percy,priuſquam conflaſſent exercitum fortiorem. Nempè hi,& eorum complices,publicari fecere per patrias,regem Richardum viuere, & apud eos eſſe, cuius nomine ſiue cauſa bella ſumpſerant contra regem. Quem ſi videre vellent incunctãter,accederẽt armis inſtructi; & in caſtro Ceſtriæ viderẽt infallibiliter dictũ regẽ. Quę quidẽ quãuis doloſa denũciatio,varios multorũ mẽtibus motus effecit, & fluctuare coegit plurimos,vt ignorarẽt cui parti foret tutius adhęrendũ. Multi reuera afficiebantur regi Richardo,& pręcipuè qui familiares eius quondã fuerant,& ab eo donati feodis vel alijs donatiuis. Rex Hẽricus pręmiſſa prudẽter attendẽs,cũ eſſet manu fortis & audax , cõgregauit quos potuit, inſtigãte eum comite de Dũbarre Scoto maximè,qui monuit omninò ne moras necteret, commemorans illud Lucani, *Tolle moras,nocuit differre ſemper paratis,Dum trepidant,nullo firmatæ robore partes.* Facit rex vt Scotus monuit , & inopinatò peruenit ad partes vbi rebelles bacchabãtur. Hẽricus autẽ ſubitò cõſpecto vexillo regio,cũ iam inſtaret effringere villam Salopiæ,mox deſtitit ab infeſtatione villanorum,dicẽs ſuis:Deſiſtere nos (inquit)oportet ab inceptis,& arma vertere in eos qui contra nos veniunt , videtis certè ſignũ regiũ , nec vacat quærere licêt vellemus diuortiũ. State proindè corditer,quia dies hic aut nos omnes promouebit ſi vincim⁹, de ſtatu regali liberabit ſi victi ſum⁹. Nã pulchrius eſt in bello cadere ꝓ republica quàm poſt bellum mori hoſtis noſtri ſententia. Cõueniũt in hoc votũ ſubitò qui ſequebãtur Hẽricũ,ad numerũ quatuordecim milliũ lectiſsimorũ hominũ qui ſe p̄ſtituros ad flatũ vltimũ cũ Hẽrico promittunt. Præoccupauerãt autẽ illis campũ magis accõmoduim. Pax verò cõſtitit cum ſuis tenẽs campum ad eorum oppoſitum. Cũq; parts vtriuſq; pugnatores ſignum belli præſtolarentur, Abbas Salopiæ,& clericus de priuato ſigillo pro parte regis legatione fungebãtur, vt offerrent Henrico pacẽ & perdonationem ſi deſiſteret ab inceptis. Quorum perſuaſionibus Henricus effectus manſuetior, cum illis direxit ad Regem patruum ſuum dominum Thomam Percy,qui ſibi tantę turbationis cauſas exprimeret, emendas exigeret cum effectu. Ferunt autem quòd cùm rex omni rationi cõdeſcendiſſet & humiliaſſet ſe (ſecùs quàm perſonã regiam decuiſſet) idem dominus Tho.Percy cùm rediſſet ad nepotem, cõtraria referens reſpon-

ſis

ſis regis, exacerbauit mentem iuuenis, & ad bellum impulit, etiam non volentem. Igitur architenentes Henrici prælium inchoarunt, nec erat ad terram iaculis locus ſed in corpora ferrū omne ruit, caduntq; de parte regis ad inſtar foliorum decidentium brumali tempore poſt prunam: nec minus regij ſagittarij ſuum peregêre negotium, ſed imbrem aſperrimum ſpiculorum in aduerſarios emiſere. Cadūt proindè vtrinq; plurimi, velut cùm poma ruunt in Autumno, cùm mouentur ab Africo, multaq; ſimul millia de loco belli fugiunt, putantes regem ſagittis occiſum. Ipſe verò campi ductor Henricus partis aduerſæ, comeſq; Duglas Scotus (quibus animoſiores nullus vnquam reperiſſet) ſpretis iaculis emiſsis de parte regis, ſpretis armatorum conſertis cuneis, contra ſolam perſonam regiam vires excitant, arma vertunt, ipſum pro decem millibus computantes ſtratis requirunt obuijs, infeſtis lãceis & gladijs perſcrutãtes. Comes de Dunbarre cùm comperiſſet iſtorum propoſitū, regē ſubtraxit à ſtatione ſua. Quod factum ſalutare fuit regi ea vice, quia & ſignifer regius à furentibus eſt proſtratus, vexillumq; deiectum, circunſtantes occiſi. Inter quos comes Staffordiæ, & dominus VValterus Blunt miles regius cecidêre. *Henrici periculum.*

Princepſquè (regis primogenitus) pertentans prçliandi primitias, ictu ſagittæ vulneratur in facie. Interea domin⁹ Henricus Percy dū præcedit ſuos in prçlio, dū incōſultò penetrat hoſtes ſuos, inopinatò cōcidit, interēptus dubiū cuius manu, quo cognito, fugere partis aduerſç defēſores, quib⁹ fugiēdi copia eſt ꝓmiſſa: ſed comes de Duglas captus eſt hic bina vice hoc anno, pugnãs aduerſùs Anglicos aduerſá ſēper expertus eſt fortunã. Nã in proximo bello traiectus caput amiſit oculū, in ſecundo verenda tranſfixus perdidit pauloninùs loculū, & ſub iugum venit captiuitatis ſecundæ. Captus eſt etiã comes VVigorniæ dominus T. Percy, inuentor (vt dicitur) totius mali, & cauſa præſentis infortunij: cū domino Richardo Vernon, Baroneq; de Kindertō cū multis alijs. De parte regis ceciderunt decem milites, multi ſcutiferi, plures valecti, & ad numerum triū milliū ſunt grauiter vulnerati. Ex parte rebellium corruit maior pars militum & ſcutiferorū comitatus Ceſtriæ, ad numerū ducētorum, præter domicellos & pedites, quorū numerū nō tenemus. Cōmiſſum fuit hoc præliū in vigilia ſanctç Mariæ Magdalenç, quo nunq̃ (vt putatur) vllū acrius geſtū fuit. Die lunç ſequēte (nã ſabbato cōmiſsū fuit antedictū bellū) iudiciali ſentētia decollati ſunt apud Salopiã Comes VVigorniæ, Baro de Kindertō, & dominus Richardus de Vernona. Die etiã Lunæ ſecuta proximò, dū comes Northūbriæ in manu robuſta & brachio extenſo verſùs filiū ſuū properat, vel verſùs regē (vt putatur) pro redintegrãdo pacis negotio, Comitē VVeſtmerlãdiç & Robertū VVatertō ne progrederetur habuit impedimēto. Hij nēpe exercitu grãdi collecto obuiare ſibi ſubitò diſponebãt. Qui neutrum horū putans ſibi beneuolū, frena reflexit, rediens ad caſtellum proprium de VVerkvvortha. Eo tempore nuncij miſsi in Franciam reportarunt inducias & vacationem vſque ad diem primum menſis Martij, videbanturquè magnam rem feciſſe in tanta rerum turbatione. *Rebellium clades.*

Compoſitis rebus Salopiæ, rex progreditur Eboracum, vbi conſtitutus literaliter mandauit cōmunitati Northumbriæ, vt ſibi occurreret. Dimiſſa turba venit Comes ad Regis monita in craſtino ſancti Laurentij cum parua familia, non tamen ſuſceptus eſt familiaritate ſolita, ſed potiùs more ſupplicis gratiã requirētis. Cui rex vitam cōdonauit, & victui neceſſaria, decernens conſeruãdū ſecura cuſtodia. Reuerſus rex de partibus borealibus, diſpoſuit adire VValliam ad compeſcendū inſolentiã VVallicorū qui multa damna irrogauerant patriæ poſt receſſū ſuū. Sed tamē retinuit eū rei familiaris inopia, eò quòd deſtitutus eſſet pecunia pro exercitu conducendo. Aſtitere ſibi tunc milites & ſcutiferi

magis idonei, Martis lauernæ, quàm Palladis, qui cenſuerunt Epiſcopos qui tunc illic fortè conuenerant equis & auro ſpoliandos, domũq; pedites remittẽdos, vt familiarium regis egeſtas ipſorum abundātia leuaretur. Affuit tamen gratioſus dominus, qui reſpõdiſſe fertur vnus pro omnibus ſatis alacriter: milites improbos non ſpoliaturos de ſuis aliquem, niſi priùs auſus temerarios luerent duris ictibus, & ſpolia verberibus nundinarent. Rex interea ſe gerens moderatiùs, aucupabatur quodammodo beneuolentiam prælatorum, vnde contigit quòd dominus Cantuarienſis conuocato clero, ſibi de vna decima cum cõſenſu præſulum prouideret. Britones Armorici duce domino de Caſtel. villā de Plimmouth inuadũt impunè & ſuccendunt. Mox claſsis occidua ſub ducatu VVilhelmi de VVilford ſcutiferi in partibus prædictæ Britanniæ, cepit naues quadraginta, refertas ferro, oleo, ſopo & vino de rupella, ad numerũ mille doliorum. Redeundo verò, cremauit naues quadraginta, & apud Penarch applicans idem VVilhelmus cum ſuis, combuſsit villas & prædia ad ſpacium ſex leucarum. Villam quoq; ſancti Matthæi vltricibus flammis dedit, & tria millia in giro dictę villę. Paucis diebus ante natale domini, Galli ſtipati bellatorum turba, aſcenderunt terram in Vecta inſula, iactātes ſe celebraturos natalis Feſtũ illic etiā inuito rege. Cũq; mille de Gallis intraſſent inſulā, & greges ac armẽta fugaſſent, vt ad mare reuerterẽtur cũ prȩda nõ modica, ſuperueniente ſubito auxiliatorũ copia, coacti ſunt prȩdas dimittere, & ad nauigia cum dedecore feſtinare, non ſine damno ſuorum. Sicquè contigit, vt qui priùs inſtanter ab incolis petierant rerum redemptionem, vix euadere potuerunt publicam interuentionem.

Plimmouth incenſa.

Gallorum iactatio inanis.

ANno domini M.CCCC.iiij. in parliamento tento London. poſt octa. Epiphanię, comes Northumbrię reſtitutus eſt ſuę dignitati priſtinę, bonisq; mobilibus & immobilibus integraliter, & hæredes ſui. In hoc parliamento conceſſa fuit regi taxa inſolita, & incolis tricabilis & valdè grauis. Cuius modum præſentibus inſeruiſſem, niſi conceſſores ipſi, & authores dicti tallagij, in perpetuum latere poſteros maluiſſent: nempè ſub ea tantùm conditione concedebatur, ne traheretur poſterius in exemplum, nec ſeruarentur eius euidentię in theſauraria regia, nec in ſcaccario, ſed ſcripturæ vel recordationes eiuſdem protinùs poſt datum compotum cremarentur. Nec emitterentur breuia ſeu cõmiſsiones contra collectores vel inquiſitores huius negotij de melius inquirendo. Gallici circa tempus illud venerunt ante Vectam inſulam cum magna claſſe, miſeruntquè de ſuis quoſdam qui peterent nomine regis Richardi & Iſabellæ reginæ tributum, vel ſpeciale ſubſidium ab inſulanis. Qui reſponderunt regem Richardum fuiſſe defunctum, Reginam quondam ſuam coniugem remiſſam pacificè ad parentes & patriam, ſine conditione tributi. Quapropter reſponderunt finaliter ſe ſubſidium non daturos, ſed ſi belli voluntas tenet Gallos, iuſſerunt vt aſcenderent, ſine cuiuſquam impedimento, & daretur illis ſpacium refocillationis poſt ingreſſum inſulæ ſex horarum, & expleto tempore ſupradicto, daretur infallibiliter eis bellum. Quo audito, Galli nullo perfecto negotio receſſerunt. Per idem tẽpus dominus de Caſtel. Britannicus fatis ſe trahentibus, cum multitudine Gallorum & Britonum apud Dortmouth, cum intollerabili faſtu terram ſcandit, putans fortunam ſecutură ſicut prius apud Plymmouth: ſed ſecùs accidit quàm ſperabat. Nam ab his quos maximè habebat contemptui, ſcilicet ruralibus, eſt peremptus. Et qui poſt ipſum terram ſcanderunt, mox oppreſsi à ruſticis, capti ſunt protinùs, vel occiſi. Fœminæ quoque fraudari non debent huius facti præconio, quæ fundarum miſsilibus hoſtes diris ſtrauerunt ictibus. Vnde contigit plures à

Taxa inſoluta.

Inſulanorum de Dortmouth geſta.

fœminis

fœminis, plures à ruſticis ſterni vel captiuari. A ruſticis occidebantur multi quia neſcierunt eorum linguam, quamuis grandes pro ſua redemptione ſummas obtuliſſent: ſed rurales rudes alia pro alijs interpretantes, putabãt eos cōminari, quãdo pro vita ſollicitè ſupplicabãt. Capti tamen ſunt eo die tres domini & milites nominati viginti, peſſundeditquè Deus eo die arrogantiam ſuperborum, & eſſe fecit victoriam ruſticorum. Proſecuti ſunt igitur captiuos ſuos ruſtici ad regis vſque præſentiam, poſtulantes aliquod cōmodum prædæ ſuæ. Cũ quibus rex ipſe libẽter cõuenit & eorũ crumenis ſuffarcinatis fuluo metallo abire permiſit ad propria, retinens captiuos penes ſe grauiori cenſu in pōſterũ redimẽdos. Mẽſe Aprili conceſſa fuit regi per clerũ vna decima cõditionaliter, ſed ne quis prouiſor de cætero capiat bona vel careagia de eccleſiaſticis cõtra voluntatẽ eorũ. Sed tamen appenſa pecunia, neglecta mox fuit conditio interpoſita. Anno præſenti quinto Idus Martij clareſcentibus miraculis circa corpus ſancti Iohannis (quondam Prioris Canonicorum de Brydelyngton) de mandato domini Papæ tranſlatum fuit corpus eiuſdẽ ſancti Iohannis, per manus honorabilium virorum, ſcilicet Eboraci Archiepiſcopi, & Dunelmenſis, atq; Carleolenſis Epiſcoporum. Per omne tempus æſtatis præſentis Ovvenus Glendor cum ſuis VVallicis prædatur, incendit & deſtruit regiones ſibi contiguas, & nunc dolis, nunc inſidijs, nunc aperto marte, multos captiuat. Plurimos perimit Anglicorum, caſtellaquè nonnulla capta complanat: quædã ſibi conſeruat integra pro tutela. Iohannes Grenor epiſcopus Aſſauenſis, cernens rem proſperari in manu VVallici, cõuerſus eſt in virum prauũ, factus transfuga ad Ovvenum. Eo tempore Flandrenſes & Britones ceperunt quaſdam naues noſtratũ, onuſtas mercibus, & nautas gladio vel ſuſpendio peremerũt. Per idem tempus comitiſſa vetula (quondam Oxoniȩ mater Roberti de Veer ducis Hiberniȩ quẽ exulatum diximus, & mortuum Louarne) fecit per ſe ſuoſq; familiares diuulgari, per omnes fines Eſtſexiæ, regem Richardum viuere, & in proximo fore venturum, & honorem priſtinum vindicaturum. Fecitq; fabricari ceruos argẽteos, & auratos plurimos (ſigna videlicet quȩ rex Ric. cõferre ſolebat ſuis militibus ſcutiferis & amicis) vt his vice regis diſtributis, faciliùs allicerentur in vota ſua milites illius patriæ, cȩteriquè valentes. Vrgebat nanq; plurimos ad putandum, quòd rex Richar. viueret, famaq; quotidiè ferebatur è Scotia, regem Richardum inibi conſtitutum, expectare ſolummodò tempus accommodũ, quo cum forti brachio Francorum atq; Scotorum poſſet recuperare regnum. Auxit errorẽ iſtum cuiuſdam Serlonis, quõdam cubicularij regis Richardi cõmentũ, qui falſò finxerat priuatũ ſigillum nomine dicti regis Ric. & deſtinauerat litteras cõſolatorias, ſimul & cõſonatorias, multis in regno de dicti Richardi quõdam familiaribus, in quibus & continebatur eius incolumitas, & ipſius in breui cernenda proſperitas. Hac occaſione multi dederunt fidem dictis & ſcriptis ipſius dominæ comitiſſæ, in tantum, vt crederent eius mendatijs & religioſi quidam Abbates illius patriæ, qui expoſt, eò quòd cum Comitiſſa ſenſiſſe videbantur, de mandato regis tenti ſunt & carceribus mancipati. Comitiſſa verò (confiſcatis bonis ſuis omnibus) arctæ cuſtodiæ mancipantur. Clericus verò qui præmiſſa fallaciter auribus multorum inſtillauerat, tractatione & ſuſpendio muneratur: nam & ipſe diligenter eundo per patrias, præeminentes perſonas nitebatur ad credendum allicere, Regem Richardum non ſolum viuere, ſed in proximo palam cunctis fore, adijciens ſe dictum regem nuper allocutum fuiſſe, loco tali, tali denique apparatu. In feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ (vocante rege) comes Northumbriæ venit ad Pontemfractum, nepotes ſuos, & filiorum ſuorum filios ſecum ducens. Quo facto mitigauit

Rumores Richardum viuere.

corda complurium, qui putabant eum rebellionis iuuenibus præbuiſſe conſilium. Venit & cum comite dominus VVilhelmus de Clifford miles, trahens ſecum Serlonem inuiſum toti regno (de quo ſupra fit ſermo) quē parum ante ceperat cauteloſè. Quo facto, penes regem meruit excuſari, quòd vltrà placitum tenuiſſet Bervvici caſtrum: propter quod reus læſæ maieſtatis extiterat. Viſo Serlone, feruebat omnis ætas in domo regia, ſciſcitari, ſcire, vel audire, quibus modis, quibus medijs, quibuſue ſocijs illum inclitum regis filium, regis auunculum, Ducem Glouerniæ iugularit. Ille verò iam actum de ſe non ignorans, hoc ſolùm fatebatur quòd dignus fuit mille mortibus propter hoc ſcelus. Qua confeſsione, ſimul & plenitudine, multorum ita demulſit animos, vt gratis promitterent ſe pro eius anima præsbyteros conductores, qui

Serlo tractus.

ſuffragia ſpiritualia quotis diebus ferrent. Requiſitus cur dementare voluerat multos, vt putarent regem Richardum viuere, reſpondit ſe hoc odio Regis feciſſe, vt alienaret ab ipſo corda ſuorum, retulitquè ſe beatum fuiſſe potuiſſe, in aula regis Franciæ, quàm in aula regis Scotiæ, ſi non defuiſſet gratia. Sed cùm benè ſibi fuiſſet in domo regis Franciæ, audito quòd rex Richardus viueret, in Scotiam ſe tranſtulit, vt probaret ſi veridica fama foret. Quò cum perueniſſet, & inueniſſet quandam perſonam ſimilem, ſed non ipſum quem quærebat, nihilominùs tamen vt illuderet Scotis & Anglis, affirmauit hunc eſſe Richardum regem proculdubiò, præſeruatum ab æmulis diuino miraculo. Sed expoſt cum comperiſſet commentatam fallaciam patefaciendam, & ipſe iam incurriſſet rei familiaris inopiam, peruenit Bervvicum ad dictum VVilhelmum Clifford, putans ſe per ipſum pecuniali præſidio releuandum, quo redire in Frāciam potuiſſet: ſed in hac parte ſua ſpe fruſtratus eſt. Nā VVilhelmus captum detinuit, vſus conſilio ſatis callido, vt regis gratiam nundinaret huiuſcemodi mercimonio. Igitur Serlo finali iudicio tractus eſt in qualibet villa præcipua inter Pontemfractum & Londonias, inchoans pœnas meritas in ipſa villa regia de Pontefracto. Eo tempore rex indigens (vt fertur) pecunia, conuocauit regni proceres ad parliamentum tenendum Couentre, circa feſtū ſancti Fidis virginis, nō conſiderato quòd ipſo anno tempore quadrageſimali parliamētum celebrauerat apud VVeſtmonaſterium, quod inutiliter vt multis videbatur per duodecim hebdomadas fuerat protelatum. Direxit ergo breuia vicecomitibus, ne quoſquam pro comitatibus eligerent quouiſmodo milites, qui in iure regni vel docti fuiſſent vel apprenticij. Sed tales omninò mitterentur ad hoc negotium, quos conſtaret ignorare cuiuſque iuris methodum: factumq; eſt ita. Qui conuenientes in vnum & in idipſum, cùm propoſitum fuiſſet pro parte regis quo premebatur rei familiaris incommodo, inſtantibus propè Scotis &

Parliamētum indoctorum.

VVallicis, procul Britonibus, Flandricis & Gallicis, ſelecti milites parliamentales pro releuando rege non aliud inuenire potuere remedium, quàm confiſcandi Chriſti per totum regnum patrimonium, ſcilicet vt Eccleſia generaliter de bonis temporalibus priuaretur. Hinc orta eſt inter Clericos & laicos grandis altercatio, militibus regis aſſerētibus ſe pro rege, atque cum rege profectos ſæpius citra rebelles & hoſtes, non ſolùm ſua expendiſſe profuſius, ſed corpora quoque multis periculis expoſuiſſe, ſiue laboribus: Clericis interim domi otioſè ſedentibus, & in nullo regi ſuffragantibus. Contra quæ dominus Cantuarienſis reſpondit, Clerum ſemper tantum Regi contuliſſe, quàm Laici, dum decimas ipſi frequentiùs darent regi, quàm ipſi quintas decimas, & inſuper tenentes ſui non minori numero regem ſequebantur ad bella vel pericula quā tenentes feodi laicalis. Et ſuper hæc omnia nocte dieq; Miſſas & orationes facerent, pro eodē & omnem ſibi famulantiū proſperitate. Et cū ad hęc prolocu-

tor militum vultu, voceque prætendiſſet publicè ſe preces eccleſiæ paruipendere, iam (inquit dominus Cantuarienſis) video maniſeſtè quorſum tendit regni fortuna, excluſis vilipenſiſq; ſuffragijs, quibus diuinitas placari ſolet. Certè nunquam fuit diu regnũ ſtabile quod vacauit à precibus & deuotione. Attamen tu qui vilipendis cleri religionem, nec te putes impunè direpturum Eccleſiæ poſſeſsionem, quia ſi viuit Cantuarienſis, malo tuo rapies quicquam de ſuis. Erat autem prolocutor Miles, dictus Iohannes Cheyne, qui (vt fertur) militiam ſortemquè Chriſti deſerens, in ſortem Martis apoſtatando tranſierat. Nam (prout dicunt) Diaconus fuerat ordinatus, nulla tamen vt reſiliret diſpenſatione licenciatus. Archiepiſcopus inter hæc regem nutantem conſiderans, ſurrexit, genu flexo coram Rege, rogauit vt attenderet primitiuum propoſitum ſuum, quod cuilibet ſeruaret iura propria pro poſſe ſuo: attenderet, & in iuramentum quod non inuitus præſtiterat, videlicet quòd Eccleſiam & miniſtros eius honoraret, foueret & defenderet, attenderet & periculum iuramenti, ſiue dedecus violati, & eccleſiam gaudere promitteret ſuis priuilegijs & libertatibus, quibus gauiſa eſt anteceſſorum ſuorum temporibus, vereretur offendere regem, per quem reges regnant: vereretur & cenſuras quas incurrunt qui res Eccleſiaſticas deprædantur: quo omnes conſtat excõmunicationis ſententia innodari. His à Cantuarienſi porlatis, rex præcepit ei repetere ſedem ſuam, aſſerens voluntatis ſuæ fore eccleſiã in adeo bono ſtatu dimittere ſicuti eam inuenerat, vel potiùs meliori. Archiepiſcopus concionatus militibus dixit: Vos (inquit) & veſtri ſimiles, conſilium dediſtis domino noſtro regi moderno, & anteceſſoribus ſuis, vt confiſcarent bona cellarum, quæ Gallici vel Normanni poſſederunt in Anglia, dicentes eis per hæc diuitias accumulandas in magna copia, & quidẽ (prout valent) multa fului metalli millia, ſed tamen conſtat hodie regem non ditiorem dimidia quidem marca, vobis vel extorquentibus, vel emendicantibus de manu ſua & vobiſmet appropriãtibus dicta bona. Vndè poteſt conijci vos non pro regis vtilitate, ſed pro veſtra cupiditate temporalia noſtra petere. Quia proculdubiò ſi rex (quòd abſit) veſtro ſatiſfeciſſet execrando propoſito, non eſſet opulẽtior vno quadrante ſequenti anno. Et certè prius hoc caput exponam gladio, quàm eccleſia deſtituatur minimo iure ſuo. Milites hac ſententia, ſimul & Metropolitani repercuſsi conſtantia, conticuere: Archiepiſcopus verò (vt Argus) ſibimet ex omni parte perſpiciens, cùm comperiſſet milites perſtituturos in petitione temporalium, dominos tẽporales quoſdã allexit in partẽ ſuã, qui conſtanter affirmauerunt ſanctã eccleſiã nunquã ſua voluntate, ſuis temporibus ſpoliandam, & in hac parte reddẽtes Archiepiſcopo & prælatis gratiã, pro gratia quam ſibi priùs pręſtiterant, quando milites petierunt ad opus regis reſtitui quæcunq; dicti domini de corona tenebant, vel dono regis nunc, vel anteceſſorum ſuorum regum Edvvardi & Richardi, cui ſcilicet petitioni dominus Cantuarienſis obnixius reſtitit & prælati: ſic quòd factũ eſt vt de exactione temporalium nulla fieret mentio in poſterum. Sed & milites ipſi qui importunè perſtiterant in hoc errore, domino Cantuarienſi ſupplicabant, vt illis ignoſceret, fatentibus malitiam & reatum ſuum, & gratias agentibus, quòd animoſitate ſua ſub hac tempeſtate reſpiraſſet Eccleſia commemorantes illud Ethnici ita dicentis: *Tu ſub principe diro, temporibuſquè malis, auſus es eſſe bonus.* Præter multa quæ conceſſa fuerunt regi in hoc parliamento, laici conceſſerunt duas quintas decimas, ea conditione, vt dominus de Furniual. &c. reciperent omnem ſenſum illum, & expenderent in vverris regis. Reuocatæ ſunt etiam patentes regis præconceſſæ perſonis varijs de ſuſtentatione ſua annua per reges Edvvardum & Richar. militibus parlia-

mentalibus ea cenſentibus, licèt id in regis dedecus redundaret. Clerus conceſſit regi vnam decimã & dimidiam, non obſtante quòd medietas vnius decimæ vltimo pręconceſſæ in feſto ſancti Martini fuerat perſoluta.

Aquarum diluuium.

Eo tempore tanta repentè ruptis limitibus irrupit aquarum influentia in terra domini Cantuarienſis, & aliorum in Cantio, quanta nunquam fuerat illic ante viſa, qua ſubmerſa ſunt animalia numero & pręcio exceſsiuo: Nec ſolummodo defleuit Anglia damna talia, ſed (vt fertur) Selandia, Flandria, & Holandia per vndarum excrementa innumerabilia ſenſit diſpendia eo anno.

Wickami fundationes.

Hoc in tempore vir grandęuus dominus VVilhelmus VVickham VVintonienſis epiſcopus viuere mundo deſijt, cuius ſumptibus & induſtria quotidiè Clerus Anglicanus augmentatur & creſcit. Nam in VVintonia conſtituit collegium nouellis Grammaticis, & in Oxonia ſubtilioris ſciẽtiæ clericis fundauit domum. Exhibentur autem in vtroque loco centum perſonæ de ſumptibus prouiſis per eundem. Menſe Octobris primo die menſis obijt Romæ Papa Bonifacius nonus, cui ſucceſsit Epiſcopus Bononienſis, & vocatus eſt Innocentius ſeptimus, aliâs dictus Coſmatus gentilis, vir per omnia dignus nomine & gradu tanto.

Bonifacij.9. mors.

Innocentius.7. papa.

ANno domini milleſimo quadringenteſimo quinto, circa feſtum ſancti Valentini rapti ſunt filij comitis Marchiæ & abducti. Sęd citò poſt recepti de caſtro de VVyndeſor, faber ferrarius qui claues finxerat, per quas patebat ingreſſus ad eos, truncatione manuũ atq; capitis eſt mulctatus. Domina de Spencer (relicta domini Thomæ de Spencer, nuper occiſi Briſtoliæ) dum fugit (vt fertur) ad Ovvenum Glendor cum filio octenni capta eſt, & cunctis theſauris ſpoliata, perquè regios ad regem reducta, cuſtodiæ arctioris ſubijt nocumenta. Poſt feſtum Purificationis rex (accerſitis Londonias regni baronibus) tractabat cum eiſdem de regni regimine, dequè pecuniali ſubuentione ſibi ferenda, ſed proceres regijs votis tunc minimè paruêre. In quadrageſima verò ſequente rex conuenire fecit apud ſanctum Albanum clerum, regniquè barones pro præmiſſo negotio. Sed proceribus renitentibus nil actum fuit. Diſceſſeruntquè cuncti velut in concordi diſcordia, penes regem in vigilia palmarum. Sub his diebus Comes Mareſchallus Thomas Mounbray, armis inſtructus acceſsit ad Archiepiſcopum Eboracenſem Magiſtrum Richardum le Scrop, dubiũ an voluntate motus propria, an pontifice ſolicitatus vt veniret. Eoq; tempore dominus de Bardolf, Thomas adiuit Comitem Northumbriæ dominum Henricum Percy, eo animo vt moleſtarent regem, vt expoſt apparuit manifeſtè. Sed Archiepiſcopus atque comes Mareſchallus non diu celauere propoſitũ quin mox palam facerent intentum ſuum. De comitis nempè Northumbriæ dominiquè de Bardolf (vt fertur) confiſi ſolatio, Ciues Eboraci cum multis alijs euocauerunt in magno numero, vt ſtarent cum ipſis pro regni commodo, communiumquè ſalute, & promptiores redderentur ad præſens negotium, finxerunt articulos in oſtijs monaſteriorum & Eccleſiarum vrbis, ſcriptos in Anglicis, pro quibus oportuit eos voluntariè in armis eſſe. Lectis ergo articulis, milites, armigeri, plebs vrbana & ruſtica, intellecto pio propoſito in magno valde numero pontificem conſtipauere, quem cunctis cõmendabant, & ætatis grauitas, & vitæ pręcedentis ſanctitas, & incomparabilis litteraturæ ſcientia, & cunctis amabilis ipſa perſona. Comes VVeſtmerlãdię qui cum filio regis Iohanne tunc propè fuit, audito rumore præcedentium, congregatis copijs, feſtinat occurrere Pontificali turbę, priuſquam multiplicata facilè vinci non poſſet. Sed fruſtra: nam manus Archiepiſcopalium multò fortior erat gente ſua. Miſit ergo qui peterent cauſã tantæ conglobationis, & cur

Archiep. Eborac. inſurrectio.

contra

contra pacem regiam adeſſent armati. Archiepiſcopus reſpondit ſe nil moliri contra pacem regiam, quin immo cuncta pro pace tranquillitateq; facere, armari verò ſiue vallari hominibus tantùm ob metum regium, ad quem alloquendum tutum non haberet acceſſum ſine multitudine aſſentatorum. Propoſitum verò ſuum regis & regni fore commodum, ſi fortè noſcere vellent illud: demonſtrauitq; ſchedulam, qua articuli continebãtur. Quam cùm legiſſet comes VVeſtmerlandiæ, verbo vultuq; laudauit palam præſulis pium ſanctumq; propoſitum, ſpondetq; ſe velle proſequi cum ſuis propoſitum Archipræſulis, vndè petit vt accedat cum paucis in medium, ſecum habiturus colloquium, & ipſe cum paucis obuiaret ſibi, adequato numero perſonarum. Antiſtes gauiſus credit verbis comitis, perſuadet comiti Mareſcallo, (etiam nolenti) ſecum procedere ad locum colloquio deputatum. Ad quem cùm pari numero conueniſſent, cùm perlecta fuiſſet charta de articulis, mox comes & qui cum eo erant præbuerunt aſſenſum dictis & fauorem. Tunc comes aſtutior cæteris, ecce inquit finis optatus aſſumpti laboris, iamdiu eſt quòd populus perſeuerauit in armis, renunciet ex veſtris aliquis genti veſtræ, vt domum redeant, arma deponant, & ſolitis occupationibus operam dent conſuetam. Nos interim in ſignũ concordiæ bibamus pariter, cernente populo partis vtriuſque. Nec mora (datis dexteris) miles emittitur de parte præſulis, qui renunciet pacem populo, iubeat vnumquenque depoſitis armis ſua reuiſere, quoniam iam partes in vnam ſententiam conuenêre. Illi verò vidẽtes ſigna pacifica, procereſq; combibentes, feſſi ex inſueta militia, læti lora vertere, ſic quòd factũ eſt vt (illis recedentibus) creſceret ex condicto paulatim aduerſorum numerus, nec prius intellexit Archiepiſcopus ſe ſeductum, quàm per manus fuit comitis areſtatus cum multis alijs per eundem. Quibus omnibus indemnitas eſt promiſſa, ſed nullatenùs obſeruata, quia tam præſul, quàm comes decollatus fuit, poſtea veniente rege ad Eboracum in craſtino Pentecoſtes. Quo facto patuit illud febricitãtis Bridelintone vaticinium fore verum, prædicentis ſatis obſcurè præſens factum, ſub hijs verſibus. *Archiepiſcopus capitur.*

Pacem tractabunt, ſed fraudem ſubter arabunt,
Pro nulla marca, ſaluabitur ille ierarcha.

Archiepiſcopo decapitato qui ſatis conſtanter necem tulit, martyrio pulchro finitus, vt vulgares opinabantur, qui etiam aſſeuerabant miracula quædam facta fuiſſe tam in cãpo quo decollatus, quàm in loco quo ſepultus eſt, illicò vulgus promiſcuum cæpit obnixè colere cineres antitiſtis iam defuncti, quem dilexerant per ante viuentem, donec per quoſdam regales prohibiti, præſulis monumentum reuiſere metuebant. Corpus verò domini Thomæ Munbray comitis Mareſcalli, permiſſione regis ſepultum eſt in Eccleſia Cathedrali, multis dolentibus vicem eius. Sed caput eius fixum in ſtipite, ſtetit ſupra muros vrbis longo tempore, expoſitum feruori atq; pluuiæ. Quod tandem cùm rex annuiſſet vt conſepeliretur corpori, ferunt inuentum fuiſſe in nullo fluxum, in nullo marcidum, nec penitus decoleratum, ſed eundem prętuliſſe decorem, quem viuens obtinuerat. Rex poſthæc ciuibus Eboracenſibus mulctatis ad libitum qui cum Archiepiſcopo ſenſerant, promouit exercitum ad perſequẽdum comitem Northumbriæ & dominum Thomam Bardolf, omne præparamentum belli ſecum contrahens & exercitum. xxxvij. millium pugnatorum. Comes Northumbriæ comperto regis propoſito, Barvvicum ſe trãſtulit. Eo tempore nuntij regis Daciæ, Norvvagiæ & Suauiæ, venientes in Angliã, petiere regis filiam in coniugium domino ſuo: horum pręcipuus fuit Epiſcopus Solucẽſis, qui cum ſcriptore pręſentis chronicæ de vita ſancti Albani (cuius peroptimè nouit & cõ-

municauit hiſtoriam, eò quòd in Danemarchia martyr noſter celebris habeatur.) Interea rex firmans faciem contra comitem Northumbriæ, venit Barvvicum: comes verò à facie formidinis eius fugit in Scotiam, & dominus de Bardolf cum eo. Quos dominus Dauid Fleming Scotus in fide ſua ſuſcepit. Rex autem cùm cognouiſſet fugam comitis, mandauit hijs qui erant in caſtello vt illud ſibi redderent. Quod cùm illi præciſè negarent, intendit Gunnam magnã, cuius vnico iactu deiecit partem vnius turris, & incluſos tantùm terruit, vt mallent obijcere ſe ſponte gladijs, quàm expectare ſecundum iactum. Redditum eſt ergo caſtrum regi, & de defenſoribus partim fuêre decollati, partim carceribus mãcipati. Quo recepto, & pro votis diſpoſito, caſtrum de Alnevvyk & cætera caſtra comitis reddita ſunt faciliter in manus regis. Quibus ſucceſsibus rex elatus, rediuit incunctanter VValliam, vbi è contrario nil ſibi ceſsit proſperum, ſed velut infortunatè omnia gerebantur. Quapropter nullo perfecto negotio reuerſus eſt, currus, carectas, & plauſtra perdens numero quinquaginta (prout fertur) cum theſauro maximo & coronis ſuis, per aquarum inundationes ſuperuenientes improuiſè. Venit ergo VVygorniam, & accerſitis Archiepiſcopo & alijs Epiſcopis, patefecit eis infortunium quod acciderat, petens ſibi ſuccurri per eoſdem, cui reſpondit Archiepiſcopus ſe cum clero ſuper iſto negotio tractaturum. Medio tempore Gallici veniẽtes in ſuccurſum VVallici. i. Ovveni

Gallorum appulſus in Wallia.

Glendor, cum centum quadraginta nauibus applicuerunt in portu de Milleford, amiſsis primò præ penuria recentis aquæ penè omnibus equis ſuis. Dominus de Berkle & Henricus Pay combuſſerunt ex eiſdem nauibus quindecim in eodem portu. Dicti verò Galli obſederunt vrbẽ Kaermerdyn, & ceperunt, conceſsis prius defenſoribus omnibus bonis mobilibus, cum licentia ſe transferendi quocunque vellent. Sub eodem tempore captæ ſunt naues. xiiij. per ſupradictos dominum de Berklee & dominum Thomam de Svvinburne, ac Hẽricum Pay, dum velificarẽt verſùs Galliam ad auxiliandum Hovveno. In quibus ſeneſcallus Franciæ, & alij. viij. capitanei capti fuêre. Villa de Royſton cõflagrauit in die tranſlationis beati Martini. Comes Arundeliæ duxit London. in vxorem, filiam regis Portugaliæ notham, ſatis magnificè, præſentibus rege Angliæ, & regina, in craſtino ſanctæ Catherinæ. In feſto conceptionis ſanctæ Mariæ, domina regis filia præconis voce proclamata eſt regina Datiæ, Norvvagiæ, Suauiæ, ſiue Sueſiæ, in præſentia nuntiorum qui eam venerant petituri.

ANno domini. M. CCCCvj. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti ſeptimus) dominus Rogerus de VValdene debitum naturæ ſoluit, qui varia fortuna vectus, expertus eſt ſub breui tẽpore quam ſit inconſtans, incerta, volubilis, ipſa, errans, inſtabilis, vaga, quæ dum ſtare putatur, *Ouidii & falſo mentitur gaudia vultu*.

Waldeni varia fortuna.

Nempè per hanc ex pauperculo, factus eſt regni theſaurarius, & mox Cantuarienſis Archiepiſcopus, quo iure mundus nouit, viuente Thoma de Arundelia. Et ilico deiectus & priuatus per longa tempora, tandem leuatur iterum in Londoniarium thronum venerandum, quo tamen non eſt permiſſus gaudere per annum. Huic ſucceſsit dominus Richardus Bobvvyth. Hoc in tempore dominus Papa peremptores Richardi Scrop quondam Eboracenſis Archiepiſcopi publicè excõmunicauit. Eo tempore inchoatum eſt parliamentum, quod protelabatur inutiliter ferè per annum. Quia poſtquam parliamentales milites diſtuliſſent diu concedere regi ſubſidium, in fine tamen fracti, conceſſere taxam petitam, cõmunitatis damno. Nam propter hanc dilationem expenſæ militum æquiperabant penè ſubſidium poſtulatũ. Per clerum autem noua taxa regi conceditur, leuanda de presbyteris ſtipendiarijs, & fratribus mendicantibus, ac alijs religioſis qui annalia celebrabant, vt horum quilibet

bet

bet dimidiam marcam regi daret in releuationem cleri, ſed qui ſemper onus portauerat pro eiſdem. Per idem tempus comes Northumbriæ & dominus de Bardolf monitu Dauid Fleming fugerunt in VValliam. Patefecerat nempè illis conſpirationes Scotorum, qui conſpirauerant illos tradere regi ſuo pro quorundam captiuorum commutatione. Ob quam cauſam Dauid à Scotis occiditur & Scoti prouocãtur ad inteſtina bella, in tantùm vt inualeſcente diſcordia, treugas annales petere cogerentur. Quibus firmatis in terra, Scoti miſêre per æquora filium regis ſui & hæredem, vt coaleſceret & informaretur in Francia de facetia linguaquè Gallica. Quem quidam nautæ de Cley in Norfolchia cepêre fortuitò, & quendam Epiſcopum Comitemquè de Orkeney, quibus commiſſus fuerat à patre ſuo, & ad Angliam deduxerunt, regiquè dederunt. Rex verò reſolutus in iocos dixit: Certè ſi grati fuiſſent Scoti, hunc miſiſſent mihi iuuenem inſtituendum, nam & idioma Franciæ ego noui. Miſsiquè ſunt ad turrim Londoniarum dictus iuuenis, & comes Orcadum, epiſcopo per fugam lapſo. Eo tempore dum Galli properant in ſuccurſu Ovveni Glendor cũ ratibus.38. captę ſunt ex eis octo naues armatis refertę, reliquis in VValliam euadentibus meticuloſè. Non multò poſt captæ ſunt naues quindecim, portantes vinum & ceram, per mercatores noſtros ad maris cuſtodiam deputatos. Papa contulit Archiepiſcopatum Eboracenſem magiſtro Roberto Alum Cancellario Oxonienſi, tunc in curia exiſtenti. Sed rex Angliæ indignatur & contradicit. Hac æſtate rex & regina perduxerunt virginem Regis filiam, ex priore coniuge procreatam, ad villã de Lenna, vt indè tranſfretaret in Daciam ad ſponſum ſuum regem. Hanc comitabantur nobiles, inter quos Epiſcopus Bathonienſis erat, & dominus Richardus frater ducis Eboraci. Qui redeuntes expleto negotio, parum vel nihil boni de patria retulerunt. Circa finẽ autumni dominus Henricus de Spencer Epiſcopus Norvvicẽſis ingreditur viam patrum, vir qui & militis ſuo tempore conſummauit officium, & pontificale nõ neglexit debitum. Cuius loco monachi Norvvicenſes elegerunt Alexandrum commonachum & Priorem ſuum. Adhuc durante parliamento, reſtitutus eſt dux Eboraci dignitati priſtinæ, qui putabatur à multis obijſſe in carcere. Comes Cantij duxit in vxorem filiam domini de Mediolano. Hoc anno die ſancti Clementis (apoſtolica vacante per obitum F. Re. Innocentij Papæ Cardinales *Innocentij mors.7.* 7. conſiderantes Chriſtianæ religionis infamiam cõtractam ex peſtifero ſchiſmate (quod tantis (prôh dolor) temporibus perdurauit) conuenerunt, vouerũt deo ac eius matri Mariæ, & ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo, totiquè cæleſti curiæ iurauerunt, & ad inuicem vnus alteri, & è conuerſo ſe obligãdo ſolenniter, promiſerunt quòd ſiquis eorũ aſſumptus foret ad apicem ſummi apoſtolatus, renunciaret effectualiter iuri ſuo & papatui, ſi & quando antipapa qui eſt, & pro tempore fuerit conſimiliter renunciaret, accederet, & ante cardinales ſic *Cardinalium vota.* cõuenire ac concordare vellent cum eiſdẽ dominis & ſacro collegio, ſic quòd ex his duobus collegijs ſequeretur iuſtè canonica electio vnius Romani pontificis, ac etiam promitterẽt ſe facturos & curaturos, quòd ſi quis ex dominis abſentibus vel extra collegium per eos aſſumeretur in Papã, eandem faceret obligationem. Quodquè nullus eorum à prædictis promiſsione, voto, & obligatione, abſolutionem, peteret vel impetraret. Et ad maiorẽ præmiſſorum firmitatem, quilibet ex dominis de collegio ſupradicto manu ſua ſubſcripſit. Elegerunt itaq; dominum Anglicũ tituli S. Marci, præsbyterum cardinalem Conſtãtinopolitanum, & vocauerunt Gregorium.12. Qui eodem die poſt electionẽ, votum, ſacramentum, & promiſsionem (prout ſuperius cõtinetur) in pręſentia dictorum Cardinalium & teſtium manu propria ſubſcripſit. Ego Gregorius

gorius hodiè die vltimo menſis Nouembris, anno domini M. CCCCvj. aſſumptus in Romanum pontificem, iuro, voueo, & promitto, ac confirmo omnia ſupradicta, &c. Coronatus eſt autem die ſancti Andreæ Apoſtoli vir annorum circiter octoginta. Circa feſtum ſancti martini cùm rates Anglicæ verſus Burdegalam curſum tenderent, & infrequẽtatum mare noſtris hactenus attemptarent, quatuor naues de villa de Lenna nauigantes incautius inciderunt ſubitò in caribdim, quæ dicitur eſſe in mari Hiſpanico, & cernẽtibus ſocijs abſorpti ſunt. Nam illic dicitur eſſe mare vertiginoſum, quod occultis gurgitibus naues ſorbet. Ter enim in die ſtringit fluctus & ter vomit. Aquas itaq; accipit vt vomat, vomit vt accipiat, vnde Naſo. *Euomit epotas dira charibdis aquas.* Doctę ſunt ergo reliquæ priorũ periculo vela reflectere de tam pernicioſo pelago, venereq; ſaluò Burdegalim, ſed numero diminuto. Appropinquãte natali dominico, exactum eſt inſtantiùs vt regi prouideretur de pecuniali ſubſidio. Sicq; tandem conceſſa fuit ei quintadecima de cõmuni populo.

An. Do. 1407. ſoluta eſt obſidio facta villarũ de Burgh, & de Bloys in Gaſconia, facta per ducẽ Aurelianẽſem, qui cũ quinquaginta millibus venerat ad ſubuertẽdũ illas. Sed deo diſpẽſante, qui ſuperbos humiliat, nulla dies per octo hebdomadas illuxit ei ſine tẽpeſtate pluuiarũ, niuis, & grandinis mixta cũ ventis & fulmine, quæ tam homines ad mortem compulit quàm iumenta. Quibus infortunijs fertur ſex milia hominum perdidiſſe, & qui in aduentu ſuo ſupra fortunam ſuam nimis ambitioſus, fecerat deportari ſupra caput ſuum à quatuor militibus pannum aureum, iam reuertẽs inglorius, gaudebat ab imbribus iam ceſſare cælum. Per idem tempus Henricus Pay & quidam de quinq; portubus, cum nauibus quindecim, in mari Britannico centum viginti naues anchorãtes, onuſtas ferro, ſale, oleo, vinoq;, de rupella ceperunt. Epiſcopus Sarum Richardus Mitford ſeculo valefecit. Eo tempore fixæ ſunt ſcedulæ multis in locis Lõdonijs, quibus continebatur quòd rex Richardus viueret, & in proximo vẽturus eſſet in magnificentia, & gloria, accipere ſibi regnum. Sed non multò poſt captus eſt & punitus auſus tam temerarij ſtultus cõmentor, & ex mẽdatio multorum conceptam lætitiam temperauit. Hac æſtate ex aëris corruptione tanta peſtis humanis eſt infuſa corporibus, quanta non eſt viſa per annos plurimos in hac terra. Ita (vt ita dicam) *Lætiferis calidi ſpirarunt æſtibus auſtri, Peſtis & in magnæ dominatur mænibus vrbis.* Nam & Londonijs conſumpſit infrà breue tempus ad triginta millia ſexus vtriuſque: in villis verò ruralibus peruenit ad miſeros damno grauiore colonos, vt multæ domus quondam frequentibus lætæ familijs, penitus vacuarentur. Eo tempore prout videbatur in vnam conuenere ſententiam Papa Romanus, & antipapa per litteras directas adinuicem, attamen non dum finis. Sub hoc tempore Gallici ceperunt munitionem de Eye, & deſtruxerunt, ac bona inibi reperta rapuerunt, vnde dolentes ſtipendiarij Caleſiæ, ceperunt & ipſi caſtrum de Pouile, & ibidem bona reperta copioſa valdè Caleſiam comportarunt. Propè medium menſis Iunij, cùm Papa Gregorius ſe paraſſet ad proficiſcendum Sauoniam, iuxta condictum inter ipſum & antepapam gratia vnionis faciendæ in Eccleſia dei, repentè dæmonis inſtinctu, ſuperuenit rex Neapolis, & ante portam ſancti Laurentij conſedit cum exercitu, vndè dominus Papa confugit cùm cardinalibus in caſtellum ſancti Angeli. Et accerſito nobili viro Paulo Vrſino, iuſsit vt cum manu forti militari valida opem ferret. Qui commiſſa pugna peremit ſeptem milia de hoſtibus Eccleſiæ, nobilibus multis captis. Rex verò mœrore plenus aufugit, & inglorius Neapolim repedauit. Hac occaſione retardatum eſt negotium vnionis & pacis in eccleſia ſancta dei. Circa feſtum aſſumptionis beatæ Virginis, dominus Robertus

Ducis Aurelia. turpis diſceſſus.

Peſtis.

Neapolis rex Papã obſidet.

bertus

bertus Knolles diem clauſit extremum. Cuius arma regnum Franciæ ſenſit, & expauit infeſta ducatus Britanniæ, verebatur Armoricæ, atq; pertimuit gens citerioris Hiſpaniæ. Qui præter laudem quam ſibi peperit in geſtis Martijs, cõſtruxit pontem vltra flumen de Modevvey iuxta Roffam, prouexitquè domũ fratrum Carmelitarum Londonijs, fundauitq; collegium ſecularium clericorum apud Pontemfractum, & alia multa laudabilia conſummauit. Eodem anno Guido de Mone, Meneuenſis epiſcopus, præſentis lucis ſenſit eclipſim, qui dum vixit magnorum malorum cauſa fuit.

Knolles moritur.

Sub eodẽ tempore, magiſter Henricus Bovvet ad inſtantiam regis tranſlatus eſt ab Epiſcopatu Bathon. ad Archipræſulatum Eboracẽſem, & Magiſter Robertus Alun cui Papa prouiderat de Archiepiſcopatu Eboracenſi, thronum cõſcendit Sarisburienſem, vacante per mortẽ magiſtri Clickhole. Magiſter verò Richardus de Clifford, de Pontificatu VVigorniæ tranſijt ad ſedem Londinẽſem. Thomas quoque Peuerel ab Epiſcopatu Landaffenſi transfertur ad cathedram VVigornienſem. Hac æſtate dominus Henricus Princeps VValliæ cepit per obſidionem caſtrum de Abruſtvvich, ſed non multò poſt Ovvenus Glendor fraudulenter illud intrauit, & nouos cuſtodes impoſuit. Menſe Nouembri facto parliamento Londonijs, facta fuit leuatio pecuniæ toto regno.

Epiſcoporum tranſlatio.

ANno domino milleſimo. CCCC.viij. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti octauus) fuit hiems aſperrima, ex niuium abundantia, durans per menſes Decembris, Ianuarij, Februarij, atque Martij, vndè contigit penè cũctas volucres de genere Mauiſtorum vel Merularum, fame frigoreque perire. Eo tempore rege tenente conſilium grande Londonijs cum regni magnatibus, comes Northumbriæ, dominuſq; Thomas de Bardolf (fatis iniquis vrgẽtibus) in Angliã rediêre. Qui poſt longam equitationem, cùm perueniſſent ad villam de Thrisk, proclamari fecerunt, vt quiſquis libertatem cuperet, arreptis armis eos alacriter ſequeretur. Igitur ſecuti ſunt eos plurimi, putantes ſibi cuncta pro votis accedere. Vicecomes verò de Euervvike, cum militibus patriæ illis occurrẽs, iuxta Horſelvvood commiſſo graui prælio comitem interemit. Cuius caput illicò præciſum eſt, dominus de Bardolf ex vulneribus acceptis ſaucius, captus eſt viuus, ſed citò poſtea defecit in mortem. Acta ſunt hæc quantum ad bellum. II. Cal. Martij. Completaquè putabatur prophetia quæ præmiſſa prænunciauerat ſub hoc inuolucro. *Stirps Percitina periet confuſa ruina.* Nempè dominus iſte ſtirps fuit cunctorum de nomine Percy ſuperſtitum, & aliorum plurimorum varijs cladibus finitorum. De cuius infortunio vulgus non parum doluit, recolens viri magnificentiam, famam, & gloriam, applicans ſibi Lucani carmen ligubre ſic dicentis:

Niuis aſperitas.

Inſurrectio D. Percy.

" *Sed nos nec ſanguis, nec tantum vulnera noſtri*
" *Affecere ſenis, quantum geſtata per vrbem*
" *Ora ducis: quæ transfixo deformia pilo*
" *Vidimus.*

Nam caput eius veneranda decoratum canicie, pilo ſuperpoſitum, per vrbem Londoniarum publicè deportatum, ſuper pontem confuſibiliter eſt locatum. Pontifex Bangorienſis captus cum prædictis dominis donari vita meruit, eò quòd inermis captus fuit. Poſt mortem prædictorum procerum, vires aſſumpſit inuidia, ſuccreuitq; delatorum turba in Boreali patria, quæ patriotas accuſare ſtuduit de impenſo fauore dictis dominus. Quorum clamore rex excitus, perrexit Eboracum ad faciendum iudicium tranſgreſſorum, vbi cùm multos damnaſſet, plurima cõfiſcaſſet, patriam pacificaſſet, ſuſpenſo Abbate de Hayles (qui cũ præfatis dominis armatus ſteterat) redijt ad partes auſtrales. In craſtino

ſanctæ

ſanctæ Mariæ Magdalenæ, in conſilio cleri celebrato Londonijs, aſsiſtentibus doctoribus vniuerſitatum Cantebrigiæ & Oxoniæ, tractatum eſt de cenſu, & obedientia Papæ ſubtrahendis vel non ſubtrahendis, qui contra votum & iuramentum præſtitum, ſe ſubtraxit à loco, vbi iuxta pacta, de ceſsione pro parte ſua procedendum fuerat ad vnionem in Eccleſia faciendam. Eo tempore dux Aurelianenſis dum ſcortis, ſtupris, inceſtibus vacat & adulterijs in regno Franciæ, peremptus eſt à quodam milite cuius coniugem adulterare conſueuit. Dux Burgundiæ quia pręſumpſit factum defendere militis, proſcriptus & multis affectus incommodis, Franciam dereliquit. Sed expoſt captus & incarceratus: ſolutus eſt ſub pacto Caleſiæ capiendæ. In vigilia natiuitatis beatæ Mariæ tanta fuit inundatio pluuiæ, quantam ſenes veterani antea non viderunt. Sanctus Thomas comes Cantij dum obſidet caſtrum de Briant in Britãnia ſpiculo baliſtæ vulneratus in capite, cepit tamen caſtrum & deſtruxit funditus, nec multò poſt (putrefacto cerebro) mortem incurrit. Circa feſtum omniũ ſanctorũ venit in Angliã cardinalis Burdegalenſis, (vir potens in opere & ſermone) miſſus à Collegio cardinalium, ad informandum regem, regniq; clerum, de inconſtantia Papæ Gregorij (prout prius edocuerat regem Franciæ & incolas regni eius), quatenus hij duo reges qui cenſebantur in orbe præſtantiſsimi, manus apponerent adiutrices, ad inducendũ dictum Gregoriũ ad ſeruãdum iuramẽtum præſtitum, vt ipſorum duorum regum auctoritate magnifica, vnio fieri poſſet in eccleſia. Cui negotio rex Frãcię lubens annuerat: & ſolennes Gregorio nũcios deſtinauerat, licèt tergiuerſanti & indurato. Quamobrem rex Franciæ, ſecutus conſilia doctorum vniuerſitatum, Pariſiorum, & Bononienſium, Aurelianorum, Tholoſanorum, & montis Peſulani, ad euitandum pœnas fautoris ſchiſmatis, neutri de papatu contendẽti decreuit obedire, donec pax haberetur in eccleſia dei. Rex Angliæ cùm intellexiſſet propoſitionem Cardinalis, exhiberi ſibi iuſsit omnem humanitatem, offerens ſumptus ſibi largifluos quamdiu cuperet in Anglia commorari.

Dux Aurel. quomodò cæſus.

Pluuia.

Legatio à Papa.

ANno domini M. CCCC. ix. (qui eſt annus regni regis Henrici à conqueſtu quarti nonus) poſt Epiphaniam conuocauit dominus Cantuar. regni clerum Londonijs, ad eligendum perſonas idoneas, quæ proficiſcerentur Piſas, ad conſilium generale. Inter quas electi ſunt Magiſter Robertus Alin Sariſburienſis Epiſcopus, & præmiſerat ante rex Angliæ ambaſsiatores ad Papam Gregor. & Cardinales, dominum Iohãnem Coluile militem, & magiſtrum Nicholaum Rixton clericum, cum litteris exhibendis eiſdem. Et quidem in littera Papæ directa, inter cætera ſcribit ita. Beatiſsime pater, ſi ſedis apoſtolicæ dignaretur attendere prouidentia, quanta quaſi per vniuerſum orbem pericula, prætextu ſchiſmatis emerſêre, & potiſsimè de ſtrage populi chriſtiani (quæ vltra ducenta millia perſonarum (vt aſſertur) ex guerrarum fremitibus in diuerſis mundi partibus exortarum, & iam pridem ad numerum. 30. millium) ratione diſſentionis habitæ ſuper Epiſcopatu Leodiẽſi inter duos, vnũ ſcilicet auctoritate Dom. veri pontificis, & aliũ auctoritate antipapæ titulo cõtendentium, in bello campeſtri (quod dolenter referimus) fuerant interfecti, pro facto iam dicto anxiaretur in ſpiritu, & in iſto dolore torqueretur in mente, dictanteq; bona cõſcientia, potiùs apoſtolicæ ſedis honorem relinqueret, quàm huiuſmodi deteſtãda cõuicia de cætero ſub diſsimulationis clamide tolleraret, exemplum ſumens de vera matre, quæ coram rege Salomone contendens, ceſſionem potiùs elegerat, quàm filij ſectionem. Et quamuis ex illa noua creatione nouem Cardinalium, contra iuramentum veſtrum (vt aliorum verbis vtamur) vltimò per vos facta (de qua vehemens admirationis clauſa conſurgit)

Literæ cleri ad Papam.

poſsit

poſsit aliquatenus (præſertim prout veriſimile eſt cenſendum) intentionem veſtram ad finem ſchiſmatis non intendere. Abſit tamen à ſeculo ſemper, quòd ſedes veſtra circumſpecta, de tanta mentis inconſtantia notaretur ab aliquo, vndè nouiſsimus error priore deterior haberetur. Hæc deſcripſimus de epiſtola quam rex direxit Papæ, vt cunctis liqueat quàm ſobriè, quàm modeſtè temptauit Papam inducere ad votum, iuramentumq; ſoluendum, ne per eum ſtare videretur quò minus in Eccleſia vnitas reformaretur. In epiſtola verò directa cardinalibus, inter cætera ſcripſit ſic. Cupientes oſtendere quem zelum habuimus, & habemus, vt pax detur Eccleſiæ de conſenſu ſtatuum regni noſtri, domino ſummo pontifici literas noſtras trãſmiſimus (iuxta ſeriem copiæ præſentibus incercluſæ) effectualiter exequendas: veſtrum itaq; venerabilem cętum affectuoſè precamur, quatenus ſi contingat eundem Gregorium (intereſſendo generali conſilio apud Piſas, & cedẽdo Papatui, iuxta votum & iuramentũ per ipſum vicibus iteratis emiſſum) acquieſcere votis veſtris & noſtris (prout cupimus, & tenemus ipſum facturũ) pro ſtatu ſuo totaliter ordinare velitis, vt præcipuè deus exinde placetur, & tam ipſe Gregorius, quàm nos qui nõ immeritò ſuum honorem & commodum ex affectu diligimus, vobis & ſingulis veſtrum meritò teneamur ad gratiarum vberes actiones.

ANno domini milleſimo, CCCC.x. iuxta condictum conuenêre Piſas domini Cardinales vtriuſq; collegij, videlicet Gregorij, & Benedicti, vt ſuper reformatione vnionis tractarẽt tam effectualiter quàm finaliter, occurrentibus ad eundẽ locum penè totius orbis Latini prælatis, & viris venerabilibus electis ad ſuffragandum cardinalibus in hac cauſa: ſic quòd factus eſt ibidẽ numerus maximus mitrarum. Qui inuocata ſpiritus ſancti gratia, conienierunt in vna perſonam, ac elegerunt vnum qui caput eſſet totius eccleſiæ, duobus alijs abdicatis, vocaueruntq; nomẽ eius Alexãdrum quintum, licèt Gregorius, & Benedictus (qui ſe de cõſilio prædicto ſponte ſubtraxerant) procaciter obgrunnirẽt. Hic Alexander in primordio ſuæ creationis, conceſsit omnibus verè confeſsis & cõtritis, qui manus adiutrices apponerent eccleſiæ ſiue prioratui ſancti Bartholomęi Canonicorum de Smithfeld Londonijs, ſcilicet die Cænę domini, die Peraſceues, ſiue ſancto Sabbatho Paſchæ, ac etiam in feſto Annũciationis beatæ virginis à primis veſperis vſq; ad ſecundas veſperas, & quolibet iſtorũ dierũ plenã remiſsionẽ omniũ peccatorum. Creati ſunt hoc anno dominus Thomas Beufort in regni Cancellarium, & dominus Henricus Scrop in theſaurariũ. Facto parliamento Londonijs, ſub diebus quadrageſimæ, quidã laicus, arte Faber, dũ pertinaciter defendit hanc hæreſim, quòd videlicet non eſt corpus Chriſti quod ſacramentaliter tractatur in eccleſia, ſed res quædam inanimata, peior bufone, vel aranea, quæ ſunt animalia animata, nec vellet opinionem iſtam deſerere, traditus eſt iudicio ſeculari. Cumq; dãnatus eſſet, & in Smithfeld includendus dolio, dominus princeps Henricus (regis primogenitus) qui tunc affuit, ad eum acceſsit, conſuluit, monuit vt reſipiſceret: ſed neglexit (perditus nebulo) tanti principis monita, & elegit potiùs ſe cõburendũ, quàm ſacramẽto viuifico deferre reuerentiã. Quapropter dolio includitur, affligitur à deuorante flãma, mugitq; miſerabiliter inter incẽdia: clamore cuius horribili dominus princeps motus, iuſsit ignis materiã ab eo ſubtrahi, ardorẽ longiùs ammoueri. Cõſolatur penè mortuũ, promittens nunc etiã victurum ſe, & cõſecuturũ veniam, ac ſingulis diebus vitæ ſuæ (ſi reſipiſceret) de fiſco regio tres denarios percepturũ, ſed miſer (refocillato ſpiritu) reſpuit tantæ dignationis oblationem, (nõ dubiũ quin maligno ſpiritu induratus.) Quãobrẽ iuſsit dominus princeps, eũ iterũ recludi dolio, gratiã nullã cõſecuturũ de reliquo, vndè cõtigit quòd illic ad fauillas arſit

ardalio, miſerabiliter mortuus in peccato ſuo. In hoc parliamento milites parliamentales, (vel vt dicamus verius ſatellites pilatales) in maligno poſiti, nulli commoditati regni ſtudentes, ad vnum ſolummodo ſcelus vacant, vt Eccleſiam dei per Angliam ſpoliarent, huiuſcemodi ſchædulam regi dantes: Excellentiſsimo domino noſtro regi & omnibus proceribus in præſenti parliamento conſtitutis omnes communes fideles demonſtrant humiliter, dicentes veraciter quòd dominus noſter rex poteſt habere de bonis temporalibus per Epiſcopos & Abbates, ac Priores occupatis, ac ſuperbè vaſtatis in regno, quindecim comites, mille quingentos milites, ſex mille ducentos armigeros, & centum xenodochia plura quàm ſunt, bene & fideliter ſuſtentata de terris & tenementis nunc inutiliter & ſuperbè vaſtatis. Sed cum niterentur oſtendere de quibus locis tam grandes ſummæ leuari poſſent, vndè præmiſsi dotarētur ſiue ditarentur, defecerunt ſcrutantes ſcrutinio, & dum diligunt vanitatem, quæſiuere mendacium. Sereniſsimus autem princeps, abhominatus tantam Lolardorum malitiam, prohibuit ne de cætero præſumerent talia commentari. Cumq; cætus execrabilis Lolardorum militum videret ſe nō poſſe progredi in præmeditata malitia, petierunt cum inſtantia, vt clerici conuicti de cætero nō traderentur ergaſtulis Epiſcoporum, ſed carceribus regijs, & temporalium dominorū: ſed nec hoc quidē conſecuti ſunt. Petierunt etiam vt ſtatutum factū de Lolardis (in quo cauetur vt vbicunq; forent depreheſi dogmatizare doctrinas erroneas, caperentur ſine breui regio, & proximo regis carceri manciparentur:) vel mutaretur, vel modificaretur. Et acceperunt reſponſum ſe nō habituros huius petitionis propoſitum, quin potiùs ſtatutum ſuper huiuſmodi negotio aggrauandum. Rex verò in præſenti parliamento petijt vt quotannis dum viueret, ſine parliamēto tenēdo, decerneretur ſibi de clero vna decima, & de laicis vna quintadecima, ſed non obtinuit. Protelatum eſt ergo parliamentum ab octauis ſancti Hilarij ferè in medium menſis Maij. Tandem de laicis conceſſa fuit illi vna quintadecima, non ſine grandi murmure cōmunitatis. Hoc tempore dominus Thomas Benford comes Surrey conceſsit in fata. Circa nonum menſis diem Aprilis, incenſa eſt villa de ſancto Audomaro, cum Abbathia, vbi reconditus fuit apparatus execrabilis per ducem Burgundiæ, qui pactus fuerat villam Caleſiæ, vel deſtruere, vel Gallorum arbitrio ſubiugare. Ibi machinarum hactenùs nullibi conſpectarum multitudo maxima, ibi vaſorum venena continentium (quæ proijcienda præordinauerat in dictam villam) magna nimis abundantia ſeruabatur. Collegerat ſiquidem ſerpentes, ſcorpiones, bufones, & alia venenorum genera, & incluſerat in patuis cadis, vt dum computruiſſent illic noxiorum carnes animantium, & in tabem reſolutę fuiſſent, facta obſidione circa Caleſiam, cados emiſſos è machinis in villam proijceret. Qui dum confracti fuiſſent iactus violentia, fætore peſtifero ſtrangularent incluſos, armatos contactu inficerent, & vbique vicos venena ſparſa fædarent. Interea iuuenis quidam ductus auri cupiditate, vel affectæ villæ regiæ, petijt à rectoribus quid mercedis meretur, qui villam è tanto metu vacuaret & omnem apparatum quē formidabant incenderet. At illi ſummam fului metalli taxant, qua contentus, digreditur adoleſcens, & immiſſo igne, non ſolùm combuſsit dictam materiam ſed penè cum monaſterio totam villam.

Alexander Papa quintus electus in conſilio Piſis celebrato, diem clauſit extremum, cui ſucceſsit Balthazar Bononienſis Archiepiſcopus, conſenſu vtriuſque partis Cardinalium, qui vocatus eſt Iohannes viceſimus tertius.

ANno domini M.CCCC.xj. hoſtis humani generis inuidens incremētis orbis Chriſtiani, non ſolùm graue ſcandalū, ſed & magnum ſcandalū intulit

tulit Chriſtianis. Siquidem rex de Krakon tactus affectu Chriſtianæ profeſſionis, baptizatus eſt in nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Qua de cauſa cuncti noti & amici ſui qui remanſerunt in perfidia Saraſenica, ſe elongauerunt ab eo, & conſpirauerunt vt ipſum peruerterent, aut certè bello delerent. Quorum vt comperit molitiones, tanquam chriſticola à vicinis chriſtianis cõtra hoſtes ſuæ fidei ſubſiduum expetiuit. Erant autem ſibi contermini proceres & rectores de le Pruvvs, qui priuſquam Chriſtianus effectus eſſet conſueuere terras ſuas inuadere, & exindè prædas opimas Martio iure referre. Sed iam ratione religionis ceſſare neceſſe fuit. Nihilominus Pruſienſes heroes, comperto quòd affines ſui perſequerentur eum, vt afflictum magis affligerent, non verentes domini vindicem, bellum ſibi crudeles indicunt, quamuis ipſe ab eis ſuffragia contra Saraſenos primitus imploraſſet. Itaque conſtitutus inter incudem & malleum, quo ſe verteret ignorabat, ſed tandem animatus (vt creditur) & indutus virtute ex alto, quo maius imminebat periculum ſe conuertit. Et licèt hoſtes præſtarent & numero, & apparatu, inuocato rex Neophitus chriſti nomine, commiſit cum Pruſienſibus & fecit ſtragem magnam. Quo ſucceſſu non ſolùm ſibi ſubegit hoſtes, ſed & omnem regionem eorundem. In hoc tamen piè conſulens ſubiugatis, vt permitteret eos ſuis auitis gaudere priuilegijs, & mercimonia prout ſoliti fuerant exercere. Hoc anno Burdegaliæ, ex diſſenteria penè quatuordecim millia hominum periere. Tantumq; peſtis inualuit in Aquitania & VVaſconia, quòd vindemiatores & vuarum calcatores in patria defecerunt. Iohannes Prendergeſt miles, & VVilhelmus Long pelagus præſeruantes à piratis, mare pacatum reddidere. Sed non tollerauit hoc maleuolorum ſupercilium, quin viros accuſarent de furtis, de rapinis, de prædationibus rerum inconceſſarum. Quapropter miles VVeſtmonaſterij petiuit aſilum, non domum tigurium (vel vbi caput reclinare poſsit) obtinere potuit metu regis, ſed in veſtibulo ſancti Petri (explicatis tentorijs) ſibi neceſſe fuerat repanſare, abhibitis lateri ſuo cuſtodibus, propter timores nocturnos, qui ſibi ab æmulis parabantur. Remanſit interim VVilhelmus collega ſua in pelago, donec admiralius qui tunc fuit naues armaſſet, & ad eum perſonaliter acceſsiſſet & impunitatem ſibi (fide interpoſita) ſpopondiſſet. Qua conditione relictis nauibus ſecutus eſt eum: ſed tamen (non obſtantibus promiſsis pollicitationibus) recluſus eſt in turri Londoniarum. Dominus Cantuarienſis dum nititur viſitare vniuerſitatem Oxoniarum repulſam paſſus eſt. Guerra mota eſt inter ducem Burgundiæ & ducem Aurelianenſem (filium ducis Aurelianenſis nuper occiſi) factione ducis Burgundiæ ſupradicti, ſuffragantibus duci Aurelianenſi regibus Nauariæ & Arragoniæ, ducibus Bituriæ & Britãniæ, cum VVaſconis & Aquitanis, necnon comitibus de Huys, & de Armanak, & multis alijs. Dux Burgundiæ (cui fauit rex Franciæ, & eius primogenitus (dictus rector Franciæ) cum multis alijs) videns partem contrariam robore fortem, populoſitate numeroſam, diffidens ſuis viribus, miſit ambaſsiatores in Angliam, petens per eos regis ſuffragia contra ducem Aurelianẽſem, offerens plurima, pluraquè promittens, inter quæ nuptias filiæ ſuæ promiſit principi, ſimul cum maxima ſumma fului metalli. Cui rex fertur tale dediſſe reſponſum. Conſulimus ne cum hoſte veſtro præſumatis in hac cauſa congredi, qui iuſtè vos infeſtare videtur pro nece per vos procurata parentis ſui, ſed quantum in vobis eſt animum iuuenis exaſperati mitigare ſtudete, ſatisfactionem rationabilem iuxta conſilium partis vtriuſque promittentes. Quod ſi nec ſic à perſecutione ceſſare decreuerit, ſecedite in partes tutiores veſtri dominij, & illic vires aggregate quæ ſufficiant ad repellendum ſuam violentiam. Si verò

poſthæc bellum contra vos mouerit, ad congrediendum cum eo iuſtius mouebimini. Et in tali cauſa fauorem vobis quem petitis exhibebimus. Tranſmiſsi ſunt ergo comes de Arundel, comes de Kyme, dominus de Cobham, Iohannes Oldcaſtell: & quidam alij cum armata manu, & architenentibus in numero copioſo. Qui cum ſumma gratulatione recepti ſunt per ducē Burgūdiæ, ſufficienterq; conducti: ſed cùm moram Pariſius diuturnam protraxiſſent, & iam macellarij carnes ſolito cariùs venderent, ſtatuerunt noſtrates egredi, & (ſi fortuna faueret) ab hoſte quærere victum ſibi. Iacuit tunc non procul Aurelianenſis comes in loco quodam forti, cum priuata familia, propè villā de Seynclo, in qua magna pars exercitus ſui conſtituta fuit, quaſi media via inter vtroſque. Profecti ſunt ergo Anglici pabulatum, proq; ſua neceſsitate prouidendum. Cùmq; villam de Seynclo proponunt inuadere, cōperiunt pontem fractum ab hoſte. Cui tabulas licèt ſtrictas, longas tamē, hoſtes ſuperſtrauerāt, vt egredientes ab ingreſſu villę noſtros arcerent, & ſi neceſſe foret (iuxta qualitatē negotij) reuerti poſſent. Pugnatum eſt ergo, & Franci fugati. Qui dum meticuloſè fugiunt, per arctitudinē tabularū cadētes in flumine dimerguntur. Occiſi ferūtur ibidē mille, trecenti cæteriſq; in villam ad ducē fugientibus, caſumq; referētibus cū ploratu. Qui cōfeſtim fugiens è diuerſa parte, ſaluti ſuę cōſuluit. Noſtri proindè villam de Seynclo deprædantur, captiuos multos ſecum trahunt, Pariſius reuertuntur. Reguli & nobiles cùm vidiſſent manum magnam quam exercuerat dominus ſuper hoſtes per manum noſtratum, deum pro ſucceſſu nouo laudauere, noſtriſq; gratias retulere. Sed quia captiuos ſecum traxerant, qui rei leſę maieſtatis extiterant, eoſdem captiuos Galli mox iudicialiter punire temptabāt, contradicunt noſtrates, eò quòd pacta redemptione ſaluaſſent eos iuxta leges armorum, & timebant perdere ſummas pactas. Quapropter bile repleti, dum nituntur ſaluare quos tueri ceperant, de Pariſienſibus plures morte plectunt. Sed tandem recepta pecunia pacta pro redemptione captiuorum de fiſco regis & ciuibus, permiſere Francos gaudere ſuorum mortibus. Quorum quidam decapitantur, quidam tormētis varijs iuxta morem patriæ mori coguntur. Parliamentum celebratur Londonijs in craſtino animarum.

ANno domini milleſimo. CCCC.xij. dux Aurelianēſis, qui ſe putabat inſuperabilē, accepta plaga per Anglos inflicta, mox diſperquiſiuit media per quæ regem Angliæ, nec non & proceres, ac commune vulgus, in affectum ſibi poſſet allicere. Initoquè conſilio ſuper iſto negotio, ſcripſit procuratorium ſub his verbis. Iohannes regis Francorum filius, dux Bituriæ, & Aluerniæ, comes Pictauiæ Stamparum Boloniæ & Aluerniæ &c. Carolus dux Aurelianenſis & Valeſij, Comes Bleſenſis, & Belli montis, & dominus Conciati. Iohannes dux Burboniæ, comes Clarimontis & Foreſtarum, & dominus Belli ioci, & Iohannes comes Alekoniæ, de Armanak & de Pertica, & dominus Filgeriarum. Notum vobis facimus vniuerſis quòd noſtrum quilibet de probitate, & fidelitate, circumſpectione, & prudentia Falconeti &c. ad plenum confiſi, ipſos & eorum quemlibet præſentium tenore noſtros procuratores fecimus certos, indubitatos, & irreuocabiles, ac nuncios & legatos ſpeciales, ad tractandum & concordandum & concludendum cum sereniſsimo principe domino Henrico dei gratia rege Angliæ, & illuſtriſsimis eius natis, &c. ſuper reſtitutione & traditione reali ducatus Aquitaniæ, cum ſuis iuribus, & pertinentijs vniuerſis, quæ ad ſereniſsimum Dominum regem Angliæ hæreditario iure (vt aſſeritur) pertinent, per nos eidem fiendis, &c. Poſtquam legati ſuum procuratorium exhibuiſſent, obtulerunt quæ in ſubſcriptis articulis denotantur. Primò obtulerunt ſua corpora exponēda pro ſeruitio domini-

mini regis Angliæ in omnibus ſuis cauſis & actionibus (ſalua ſemper eorum fidelitate) ſcientes quòd aliter requirere nollet. Secundò obtulerunt filios ſuos, filias, neptes, nepotes, & vniuerſaliter omnes conſanguineos ſuos pro coniugijs faciendis, ad complendum iuxta diſpoſitionem regis Angliæ. Tertiò obtulerũt caſtra, villas, theſauros & alia bona in obſequium præfati domini regis. Quartò obtulerunt amicos ferè omnes, nobiles Franciæ, clericos famoſos, ciues honeſtos, qui eis aſsiſtunt vt de facto patebit. Quintò obtulerunt ducatũ Aquitaniæ integrè, eodem modo quo eius prædeceſſores obtinuerunt, nihil excipiendo de pertinentibus ad præfatum ducatum. Ita quòd parati ſunt recognoſcere terras quas tenent à præfato domino rege, & tradere in manu ſua quas poſſunt, ac reſiduas pro iuribus cõquieſcant. Ipſi verò petũt recipere, quòd dominus rex Angliæ & ſucceſſores eius eiſdem dominis aſsiſtant, cõtra ducem Burgundiæ, ſcilicet de crimine commiſſo in perſonam ducis Aurelianenſis. Secundò petunt quòd dominus rex Angliæ aſsiſtat contra ducem Burgundiæ & ſuos fautores, vſque ad reparationem omniũ bonorum quæ habuerũt illius & ſuorum occaſione cauſæ. Tertiò petunt quòd aſsiſtat contra ducem Burgundiæ pro reſtitutione damnorum, & reparatione offenſarum, amicorum, vaſſallorum & ſubditorum ſuorum. Quartò petunt quòd eis aſsiſtat pro pace regnorum quantũ poterit &c.

Hoc anno libra Piperis quatuor ſolidis vendebatur. Circa feſtum aſſumptionis ſanctæ Mariæ, cùm rex decreto ſui conſilij ſtatuiſſet opem præſtare partibus ducis Aurelianenſis, miſit filium natu ſecundum Thomam ducem Clarenciæ, necnon Edvvardum ducem Eboraci, dominumquè Thomam comitem Dorcetanũ, plurimoſq; valentes cum manu valida, vt duci præfato ferrent auxilium contra ducem Burgundiæ (nondum reuerſis in Angliam cunctis qui iamdudum cum comite Arundeliæ transfretauerãt ad roborãdum partes Burgundionis) vndè ſuccreuit multis admiratio, qualiter tam repentina facta ſit mutatio, vt ſub temporis tantilli ſpatio contingeret Anglos velut duo contraria cõfouere. Profecti ſunt tamen prænotati proceres, & in Neuſtria applicuere, vbi cùm dux Aurelianenſis iuxta condictum, tempore ſtatuto non occurriſſet, incenderunt villas ſuas, prędati ſunt vicos, & municipia multa cepere. Tandem licèt ſerò conuenerunt ad colloquium ducis Clarencię, & Aurelianenſis. Habituſq; eſt tractatus inter eos, vt noſtrates deſiſterent ab hoſtili equitatione, & à prædationibus temperarent. Quo conceſſo, receſſerunt duces noſtri in Aquitaniam illic hiematuri, Aurelianenſis ad propria ſe conuertit. Medio tempore dominus de Heyle Mareſcallus Franciæ, cum multis magnatibus, hominibuſq; de armis ad numerum quatuor millium pugnatorum, obſedit quoddam municipium in Aquitania, quod erat in cuſtodia domini Iohannis de Blunt militis, qui cum trecentis auxiliarijs fugauit & ſubdidit totum exercitum Gallicorum, captis de nominatis viris duodecim, & alijs generoſis ad numerum centum viginti.

¶ De tempore regis Henrici poſt Conqueſtum quinti.

ANno domini M.CCCC.xiij. rex Henricus tenuit natale apud Eltham, valetudine graui preſſus ſic quòd quandoq; mortuus videbatur. Reſumpſit tamē vires deo volēte, & dies natalicios iocunditate qua potuit celebrauit. Poſt natale conuocauit regni proceres ad parliamētum tenendū Londonijs, in craſtino Purificationis ſanctæ Mariæ, ſed tamen finem parliamenti nō expectauit, fato præuentus, die viceſima menſis Marcij, cùm glorioſè regnaſſet annis treſdecim & dimidio, præter quinque dies. Sepultuſquè eſt in Eccleſia Chriſti Cantuariæ.

EOdem anno coronatus Londonijs Henricus primogenitus regis Henrici nuper defuncti quinto idus Aprilis dominica in paſsione domini. Quo die fuit tempeſtas niuis maxima, cunctis admirantibus de temporis aſperitate, quibuſdam nouelli regis fatis impingentibus aēris turbulētiam, velut ipſe futurus eſſet in agendis frigidus, in regimine regnoq; ſeuerus. Alijs mitiùs de perſona regis ſapientibus, & hanc aēris intemperiem interpretantibus omen optimum, quòd ipſe videlicet niues & frigora vitiorum faceret in regno cadere, & ſerenos virtutum fructus emergere, vt poſſet effectualiter à ſuis dici ſubditis: Iam enim hyems tranſijt, imber abijt & receſsit. Qui reuera mox vt initiatus eſt regni infulis, repentè mutatus eſt in virum alterum, honeſtati, modeſtiæ, ac grauitati ſtudens, nullum virtutum genus omittens quod non cuperet exercere. Cuius mores & geſtus omni conditioni tam religioſorum, quàm Laicorum in exempla fuēre. Poſt feſtum paſchæ tenuit rex parliamentū ſolenne Londonijs, in quo ſubſidium petijt & accepit. Circa præſens tempus redijt dominus Thomas dux Clarenciæ (frater regis) de partibus Aquitanniæ, quem directum diximus in auxilium ducis Aurelianenſis contra ducem Burgundiæ. Sub hijs diebus magna pars ciuitatis Norvvicenſis, cum tota domo fratrū prædicatorum ordinis ſancti Dominici, & omnibus eiſdem pertinentibus, necnon & duobus fratribus ordinis eiuſdem, repentinis ignibus conflagrauit. In feſto ſanctę Trinitatis celebratæ ſunt ſolēnes exequiæ regis Henrici à cōqueſtu quarti, Cantuariæ, præſente rege Henrico filio ſuo & hærede. Eo tempore decretum fuit per cleri conciliū Londonijs apud ſanctū Paulum celebratum, ad inſtantiā maximè regis nūc, vt feſtiuitas ſancti Georgij martyris vt duplex feſtū de cætero celebretur. Quod etiā die ſancti Dunſtani dominus Cantuariēſis cenſuit faciēdum. Alexāder Epiſcopus Norvvicenſis qui de veterano Priore loci prędicti pontifex factus fuerat, curis ſęculi valefecit. Cui ſucceſsit per electionē magiſter Richardus de Cortunaco, dignus, qui genere, moribus, & ſcientia, cōquadraret hunc gradum. Eo tempore Lolardi qui doctrinam euangelicam & Apoſtolicā atq; propheticam deprauabant, fixerunt ſchedulas in valuis eccleſiarum Londonijs, quæ continebant centum millia parata, ad inſurgendum contra cunctos qui non ſaperent ſectam ſuam. Inuitabantur nempè viribus & ingenio cuiuſdam qui dicebatur Iohannes Oldcaſtell, qui ob reuerentiam nuptiarum quas contraxerat cum affine nobilis viri domini de Cobham, cognomen dicti dominij eſt ſortitus. Erat iſte Iohannes fortis viribus, operi Martio ſatis idoneus, ſed hoſtis Eccleſiæ peruicaciſsimus. Regi propter probitatē charus & acceptus,

ſed

ſed tamē propter hæreticā prauitatē valdè ſuſpectus. Eo tēpore facta Londonijs Cleri conuocatione per dominum Cantuarienſem, maximè iam cauſa prædicti Iohannis, repertum fuit quòd idem Iohānes fuit & eſt principalis receptator & fautor, protector & defenſor Lolardorum, & quòd præſertim in diœceſibus Londonienſi, Roffenſi, & Herefordenſi, ipſos Lolardos ab ordinarijs ſiue diœceſanis locorum minimè licenciatos contra conſtitutionem prouincialem inde factam ad prædicandum tranſmiſit, eorumq; prædicationibus nepharijs interfuit, & contradictores ſi quos repererat, minis & terroribus, ac brachij ſecularis poteſtate compeſcuit. Aſſerens inter cætera, quòd Cantuarienſis Archiepiſcopus & eius ſuffraganei non habuerunt nec habent poteſtatem aliquam huiuſmodi conſtitutionem faciendi, aliterquè ſentijt & ſentit, ac dogmatizat, & docet, de ſacramentis altaris, & pœnitentiæ, peregrinationibus, & adorationibus imaginum, ac clauibus, quam Romana Eccleſia docet & affirmat. Qua re ex parte totius Cleri, dominus Cantuarienſis fuerat requiſitus, vt deſuper præmiſsis contra eundem Iohannem procedere dignaretur. Qui tamen ob reuerētiam domini regis, cuius ad tunc idem Iohannes familiaris extiterat, & ob honorem ordinis militaris vnà cum omnibus Suffraganeis tunc præſentibus, & magna parte cleri, acceſsit ad prǽſentiam domini regis (tunc in prædio ſuo de Kennyngton exiſtentis) declarans ei defectus eiuſdem. Ad inſtantiam tamen domini regis cupientis eum ſine dedecore reuocare, ſuſpenſum fuit negotium magno tempore: ſed cùm dominus rex circa reductionem eius longum tempus triuiſſet inaniter, ſignificauit domino Cantuar. ſe circa eum inutiliter laboraſſe. Dominus ergo Cantuarienſis dictum Iohannem de & ſuper præmiſsis perſonaliter reſponſurum coram eo ad certū terminum decreuit euocandū ac nunciū ſuum cum litteris citatorijs ad dictū Iohannem tranſmiſit (tūc in caſtro ſuo de Coulyng degentem) mandans dicto nuncio, vt dictum caſtrum dicti Iohannis nullo modo ingrederetur, niſi licenciatus, ſed per mediationem cuiuſdā Iohannis Butler hoſtiarij cameræ domini noſtri regis, ipſum dominum Iohannem requireret quatenùs, vt daret dicto nūcio licentiam ingrediendi, vt citaret eundem, ſeu ſaltem extra caſtrum ſuū prædictum faceret ſui copiam, vt ſic citatione poſſet apprehendi. Qui tamen Iohannes Oldcaſtel dicto Iohanni Butler ex parte domini regis ſibi præmiſſa exponenti, publicè reſpondit, quòd nullo modo citari voluit, nec citationem ipſius aliqualiter tollerare. His auditis, dominus Cantuarienſis decreuit eum citandum per edictum (in valuis Roffenſis Eccleſiæ ſibi vicinæ) publicè affigendum: vt compareret coram eo. 11. die menſis Septembris, ſuper præmiſsis & alijs hæreticam prauitatem concernentibus perſonaliter reſponſurus. Quo die adueniente dominus Cantuarienſis in capella maiori infra caſtrum de Ledes (quod tunc inhabitabat) ſedēs pro tribunali audita & recepta relatione, quòd idē dominus Iohānes ſe incaſtellauit & fortificauit in caſtro ſuo prædicto, ac opiniones ſuas defendit, claues eccleſiæ & poteſtatem Archiepiſcopalem multipliciter cōtemnendo, fecit eum citari publicè ac præconizari. Qui cùm diu expectatus nullo modo compareret, prout initio contumacē excōmunicauit in ſcriptis. Et quia dictus Iohannes in defenſionē erroris ſui cōtra claues ſe eccleſiæ incaſtellauit, & fortificauit, dominus Cantuarienſis decreuit iterato citare dictum Iohannem (ſi poſſet apprehendi) vel alias per edictum (ſicut prius) vt compareret coram eo die ſabbati proximo, poſt feſtum ſancti Mathæi Apoſtoli & Euangeliſtæ proximò futuro: cauſam rationabilem (ſi quam habet) quare contra eundem ad grauiora procedi non debeat, tanquam publicum hæreticum, ſchiſmaticum, & hoſtem & aduerſarium vniuerſalis eccleſiæ, quare etiam pronunciari non debeat, ac auxilium brachij ſecula-

cularis contra eum ſolemniter inuocari perſonaliter reſponſurus, facturus, & recepturus, circa omnia & ſingula pręmiſſa quod iuſtitia ſuadebat. Adueniente termino præfixo, dominus Cantuarienſis ſedente pro tribunali in capitulo ſancti Pauli Londonijs, aſsidentibus ſibi dominis, Richardo Londinenſi, & Henrico VVintonienſi epiſcopis, dominus Robertus Murley miles cuſtos turris Londoniarum ſecum præfatum dominum Iohannem adduxit. Nam parùm antę per regios miniſtros comprehenſus fuerat, & in turri clauſus. Cui dominus Cantuarienſis recitauit proceſſum memoratum, quomodo videlicet in cõuocatione cleri detectus & delatus extiterat, quomodoquè citatus & propter ſuã contumaciam excommunicatus, vndè dominus Cantuarienſis gratioſè ſe obtulit & paratum fore promiſit ad abſoluendum eum: ſed ille abſolutionem domini Cantuariæ petere noluit, ſed diuertens ad alia, dixit quòd libenter recitaret coram domino Cantuarienſe fidem quam tenet. Extraxitq; de ſinu ſuo ſchædulam indentatam, quam tradidit domino Cantuar. poſtquam legiſſet: Qua

Reſponſio. Io. Oldcaſtle.

ſchędula perlecta, dominus Cantuarienſis dixit: Ecce domine Iohannes, in hac ſchędula veſtra plura bona continentur, ac ſatis catholica, ſed habetis terminum iſtum ad reſpondendum ſuper alijs, errores & hęreſes ſapientibus, quibus per contenta in hac ſchædula non eſt plenè reſponſum. Et propterea vos oportet ad eadem reſpondere qualiter ſentitis, & fidem veſtram pleniùs declarare, videlicet an credatis & affirmetis, quòd in ſacramento altaris poſt conſecrationem ritè factam remaneat panis materialis vel non. Item an teneatis, credatis & affirmetis, quòd in ſacramento pœnitentiæ neceſſarium fuerit, quòd habens copiam ſacerdotis confiteatur de peccatis ſuis pręsbytero per eccleſiam ordinato. Qui reſpondit expreſſè ſe nolle aliter prædicta declarare, quàm in dicta ſchædula ſua continetur. Cui compatiens dominus Cantuarienſis dixit: Caueatis domine Iohannes, quia ad hæc vobis iniecta, clarè non reſpondeatis in termino legitimo vobis iam dato, poterimus vos denunciare & declarare hæreticum; ſed dictus Iohannes, aliter reſpondere cõtempſit. Tunc dominus Cantuarienſis declarauit ei quid ſancta Romana eccleſia ſequens dicta beatorũ Auguſtini, Hieronymi, & Ambroſij, & aliorum ſanctorum determinauit, quas determinationes oportet quoſcunque catholicos obſeruare. Ad quæ dictus Iohannes reſpondit, quòd voluit credere & obſeruare quicquid ſancta Eccleſia determinauit, ac quicquid voluit ſe credere & obſeruare: ſed quòd dominus Papa & Cardinales, Archiepiſcopi, epiſcopi, cæteriquè prælati Eccleſiæ haberent poteſtatem talia determinandi, noluit ad tunc aliqualiter affirmare. Vndè dominus Cantuarienſis ſibi cõpatiens, ſub ſpe melioris deliberationis ſibi in Anglicis certis articulis, rogauit vt in die Lunæ proximò ſequente, plenè & clarè ſuũ daret reſponſum ſuper eiſdem. Quo die Lunæ videlicet. 25. die menſis Septembris, coram domino Cãtuar. & ante dictos Epiſcopos, adiuncto illis Bangorẽſi epiſcopo domino Benedicto, comparuit dominus Robertus Murley cuſtos turris Londonienſis, ac præfatum dominum Iohannem ſecum duxit, ac corã domino Cantuar. & toto Clero pro tunc congregato ſtatuit. Cui Archiepiſcopus affabiliter & ſuauiter recitauit acta prioris diei, & quomodo excommunicatus fuerat, & eſt: ac rogauit & requiſiuit eundem vt peteret ac admitteret in forma debita eccleſiæ abſolutionem. Quod ſe dictus Iohannes facturum negauit, ſed à ſolo deo abſolutionem petiturum. Conſequenter dominus Cantuarienſis ſuaui & modeſto modo rogauit & requiſiuit eundem, quatenus de & ſuper cõtentis in dicta ſchædula determinationem eccleſiæ eidem tranſmiſſam de ſibi oppoſitis clarum daret reſponſum. Et primùm ſuper ſacramentum Euchariſtiæ: Ad quem articulum inter cætera reſpondit: quòd ſicut Chriſtus hîc in terra

degens

degens habuit in ſe diuinitatem & humanitatem, diuinitatem tamen velatam & inuiſibilem ſub humanitate, quæ in eo aperta & viſibilis fuerat. Sic in ſacramento altaris eſt verum corpus & verus panis, videlicet quem videmus, & corpus Chriſti ſub eadem velatum quod non videmus. Ad fidem circa ſacramentum huiuſmodi in ſchædula prædicta per dominũ Cant. tranſmiſſa ſibi, perq; ſanctam Romanam Eccleſiam & doctores ſanctos determinatam, expreſſè negauit, dicens quòd determinatio Eccleſiæ facta eſt contra ſacram ſcripturam, poſtquam eccleſiam dotata eſt, & venenum infuſum in eccleſiam & non ante. Quod etiam ad ſacramentum penitentiæ & cõfeſsionis, dixit & aſſeruit, quòd ſiquis eſſet in aliquo graui peccato conſtitutus à quo ipſe ſurgere neſciret, expediret & bonum eſſet ſibi adire aliquem ſanctum & diſcretum ſacerdotem pro conſilio ab eo habendo. Sed quòd confiteretur peccatum ſuum proprio curato ſeu alteri præsbitero, etiam ſi haberet copiam eiuſdem, non eſt neceſſarium ad ſalutem, quia ſola contritio peccatum huiuſmodi delere poſſet, & ipſe peccator purgari. Circa adorationem ſanctæ crucis, dixit & aſſeruit quòd ſolùm corpus Chriſti quod pendebat in cruce debuit adorari, quia illud corpus ſolùm fuit & eſt adorandum. Et interrogatus quem honorem faceret imagini ipſius crucis reſpondit verbis expreſsis, quòd illum honorem ſolùm faceret ſibi, quod bene mundaret eam, & poneret in bona cuſtodia. Quo autem ad poteſtatem clauium, dominum noſtrum Papam, & Archiepiſcopos, & alios prælatos Dixit quòd dominus noſter Papa eſt verus Antichriſtus, hoc eſt caput eiuſdẽ Archiepiſcopi & Epiſcopi, nec non alij prelati ſunt membra, & fratres cauda eiuſdem. Quibus Papæ, Archiepiſcopis, & Prælatis, non eſt obediendum, niſi quatenùs fuerint imitatores Chriſti, & Petri, in vita, moribus, & conuerſatione. Et quòd ipſe eſt ſucceſſor qui eſt vita melior, moribus purior, & nullus alius: vlterius dixit idem Iohannes alta voce, manibus expanſis, alloquendo circumſtantes. Iſti qui iudicant & volunt damnare me, ſeducunt vos omnes, & ſeipſos, & vos ducẽt ad infernum, & ideo caueatis ab eis. Quibus omnibus per eum ſic dictis, dominus Cant. iterum ac ſæpiùs flebili vultu dictum dominum Iohannem alloquebatur verbis quibus potuit exhortando, vt ad vnitatem rediret Eccleſiæ, crederet & teneret quod eccleſia Romana credit & tenet. Qui reſpondit expreſſè ſe aliter non credere quàm ſuperius expreſsit. Videns ergo dominus Cant. ſe in nullo poſſe proficere, cum magna cordis amaritudine proceſsit ad prolationem ſentẽtiæ diffinitiuæ in hunc modum. In dei nomine Amen. Nos Thomas permiſsione diuina &c. in quadam cauſa ſiue negotio hæreticæ prauitatis, de & ſuper diuerſis articulis ſuper quibus dominus Iohannes Oldcaſtell miles dominus de Cobham coram nobis in vltima conuocatione cleri noſtræ Cantuarienſis prouinciæ, in Eccleſia ſancti Pauli celebrata, poſt inquiſitionem diligentem ibidem inde captam, reperimus eundem Iohannem fore & eſſe hæreticum, hæreticis credentem, ac in fide & obſeruantijs ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis Eccleſiæ errantem, & præſertim circa ſacramenta Euchariſtiæ & penitentiæ: ad quod tanquam iniquitatis & tenebrarum filius in tantum obdurauit cor ſuum, vt nõ intelligat vocem paſtoris ſui, nec velit monitionibus allici nec reduci blanditijs, vndè penſatis ipſius delictis & culpis per ipſius damnabilem pertinaciam aggrauatis, volentes quòd is qui nequam eſt fiat nequior, & alios inficiat ſua labe, de conſilio & aſſenſu magnæ diſcretionis & ſapientium virorũ venerabilium nobis aſsiſtentium, prætatum dominum Iohannem Oldcaſtell militem, dominũ de Cobham de & ſuper huiuſmodi deteſtabili reatu conuictũ & ad Eccleſiæ vnitatem penitentialiter redire nolentem, hæreticum, ac in hijs quæ tenet, docet, determinat, & prædicat ſacroſancta Romana & vniuerſalis

Sententia in D. Ioh. Oldcaſtell.

Eccleſia

Eccleſia, & præſertim in articulis ſubſcriptis, errantem iudicamus, declaramus, & concedimus ſententialiter & diffinitiuè, in hijs ſcriptis relinquentes eundem ex nunc tanquam hæreticum iudicio ſeculari. Ipſumq; nihilominus hæreticũ, omneſq; alios & ſingulos qui eundem de cætero in ſui fauorem erroris receptauerint, defenſauerint, ſeu ſibi conſilium, fauorẽ vel auxilium in hac parte præbuerint, tanquam fautores, receptatores & defenſores hæreticorum, excommunicamus, & excommunicatos denunciamus in hijs ſcriptis. Hijs itaq; peractis, dominus Cantuar. regem certificauit ſuper præmiſsis viuæ vocis oraculo, poſtulans vt dominus rex dignaretur dicto Iohãni damnato iuridicè, gratioſè cõcedere. xl. dies ad inducias. Nam tam rex quàm pontifex non eius interitũ, ſed vitam cupiebant affectualiter, & pro ſalute ſua laborauere nõ ſegniter, vndè factum eſt vt ad turrim adduceretur, vbi ſub induciarum ſpatio ſibi conceſſarum poſſet reſipiſcere, & gratiam tam Eccleſiaſticam quàm regiam promereri. Sed iſta ſpecialis indulgentia facta fuit ſibi malignandi copia, dum citra præfixum terminum elapſus è cuſtodia, congregauit iniquitatem ſibi, nil aliud cogitans quàm de vindicta. Reuera clam deſtinatis literis ad ſequaces ſuos tam milites quàm armigeros qui non pauci fuere, hortabatur vt & ipſi ſcriberent ad amicos ſuos, vt & ipſi ſe ad vindictam mutuò concitarent. Igitur per omne tempus illud quod fluxit ab euaſione eius vſque ad circumciſionem domini, vel Epiphaniam, diſcurrebant vndiq; Lolardorum nũtij, qui rurales & quoſcunq; poterant, (promiſsis amplis ſtipendijs) allectarent, quatinùs in certum diem eis denunciandum parati forent ad ſtãdum viriliter, & actus martios peragendũ. Multis ignaris quærentibus cauſam pro qua vel in qua certare deberent, reſponſum fuit nõ eſſe curandum, dummodo ſtipendia larga reciperent, & pro rebus bene geſtis affluenter remunerandos proculdubio ſe ſperarent. Sed de hijs omnibus in ordine præſentis hiſtoriæ poſthæc pleniùs referemus. Hoc anno plures Angli peſte percuſsi vel epidemia viuere deſiêre. Item hoc anno leuatũ fuit corpus Richardi quondam regis Angliæ, quod humatum fuerat iuxta Eccleſiã fratrum prædicatorum de Langelea, & deportatum Lõdonias, ac apud VVeſtmonaſterium regaliter tumulatum, non ſine maximis expenſis regis nunc, qui fatebatur ſe ſibi tantum venerationis debere, quantum patri ſuo carnali.

ANno domini milleſimo, CCCC. xiiij. rex tenuit natale ſolenniter apud Eltham, vbi Lolardi (facta cõiuratione,) regẽ inopinatò cum fratribus ſuis & amicis cepiſſe vel occidiſſe ſtatuerant. Sed deus omnipotens noluit innocentem, nocentum perire manibus neque periclitari, ſed immiſit timorem ſuum in corda quorundam conſpiratorum, qui regem monuêre vitare periculum, & iam ſtructas inſidias declinare. Vndè factum eſt vt ſine ſtrepitu rex modeſtè ſe transferret ad palatium ſuum prope VVeſtmonaſterium, vbi & locus tutior & frequentia populi maior fuit. Lolardi verò cùm iam completa eſſet eorum malitia, effutire parabant quæ mente conceperant, geſtientes experiri fortunam quam ſuis votis fore propitiam putauere. Veneruntq; ſub ipſo noctis conticinio in campũ (qui dicebatur ſancti Aegidij, propè Lõdonias, vbi ferebatur eorũ campiductor Iohannes Oldcaſtel dominus de Cobham ſuos ſatellites operiri: videres per ſemitas, perq; vicos per cõpita concurrentium, turbas penè de cunctis regni comitatibus ſolicitatas magnis promiſsis confluere ad diem & horam iam inſtantem. Qui requiſiti quamobrem ſic feſtinabant & velut anheli currebant, reſponderunt ſe properare ad dominum de Cobham qui eos conductos ſuis ſtipendijs acciuiſſet. Rex verò nõ ignarus omniũ præmiſſorum, ſub eiuſdẽ noctis articulo iuſsit ſuos in armis eſſe paratos, tunc primum ſuis intimans quid facere decreuiſſet. Fueruntt unc plures cum rege qui laudauerunt in diem

clarum

clarum protelandum negotium,quo decernere poſſent,qui cum rege vel contra dominum ſtare vellent. Alij verò conſuluere regem debere præſtolari donec ad eum multitudo conueniſſet exercitus,ne cum paucis hoſtes aggrediens, peiorẽ (quod abſit) reportaret calculũ. Sed neutris acquieuit rex, eò maximè quòd audiſſet Lolardorum fore propoſitum, ſi præualuiſſent primitus deſtruendi Monaſteria de VVeſtmonaſterio,de ſancto Albano, de ſancto Paulo, & cunctorũ fratrum Londonijs cõſtituta. Quamobrem rex tantis malis ſe obijciens ingeſſit periculo, contra vota ſuorum in campum progrediens, pauliſper tranſacta nocte media,vbi & cõſtitit præſtolaturus quid ventura pariat dies proxima,vbi contigit vt multi de remotis partibus ad caſtra hoſtilia,prius intrarent per errorem caſtra regia,vbi requiſiti quid quærerent,reſponderunt dominum ſuum de Cobham. Quapropter contra ſpem capti ſunt & carceribus mancipati. Peruenit rumor iſte ad duces partis aduerſæ,ſcilicet quòd rex cum manu valida occupaſſet arua contermina,& de ſuis plurimos captiuaſſet. Conſternatiquè ſunt per amplius,quòd neminem viderunt de Londonijs aduentare,vndè putabant millia ruitura in auxilium eorundem. Præceperat autem rex vt ciuitatis portæ clauderentur, & per armatos ſeruarentur arctiùs,vt nullis pateret egreſſus niſi hijs quos ſcirent ad ſigna regia properare. Et reuera niſi rex vſus fuiſſet hac calliditate nocte illa (prout fertur) exiuiſſent de ſeruis & apprenticijs, ſimul cum quibuſdam de ciuibus eorundem magiſtris ad quinquaginta millia contra regẽ. Qui verò de Lolardis adunati fuere, vt audiuere regem iam in eodem campo ſuas acies ſtatuiſſe, non habentes vltra ſpiritum, fugæ præſidia petiere,quos regales inſequentes quoſdam cepêre,quoſdam peremêre. Quò verò diuerterit dux eorum, minimè ſcire potuit, licèt dominus rex ſpopondiſſet publica voce præconis,cuicunq; prodenti eum,de ſuo marcipio mille marcas,& ciuitatibus ſiue pagis qui illum detegerent,maximas libertates,vndè poteſt conijci penè totam patriam eius demẽtiam amplexatam fuiſſe, cùm nullus inueniretur qui reſpectu tanti lucri eum voluerit publicare. Capti ſunt tamen de ſuis aſſeclis plurimi,qui dicebantur conſpiraſſe generaliter in deſtructionem regis, & procerũ, prælatorum,religioſorum poſſeſsionatorum, fratrum mẽdicantium atque ciuium qui ſuper hijs cõuicti,non ſolum tractioni & furcarum ſuſpenſioni ſunt addicti,ſed poſt infelicia fata cremati. Inter quos quidam de Dunſtapalia (negotio braciator) diues ad modum, dictus VVilhelmus Murle,qui arctius ſecutus opiniones Iohannis Oldcaſtell,Orthodoxorum plurimos ſupra cunctos ſectæ ſuæ perfidæ moleſtauerat. Hic cùm in campo fuiſſet,& regis præſentiam cognouiſſet,meticuloſè ciuitatẽ repetijt,latebraſquè quæſiuit. Præordinauerat vtiq; (prout fertur) eo die ſuſcepiſſe de manu Iohannis Oldcaſtel ordinem militarem. Cuius rei argumenta fuêre dextrarij duo ſe ſequentes auro phalerati,& deaurata calcaria quæ ſinu ſuo recondiderat,exindè detracta quando captus fuerat. Quod & euenit paruo peracto ſpatio poſt fugã ſuam. Tractus ergo, ſuſpẽſus & combuſtus, finem quem meruit eſt ſortitus. Repertus eſt autem rotulus pręcentoris ſancti Albani,continens cuncta monachorum nomina dicti loci in manica ſua,quẽ vel ipſe vel ſui furtim abſtulerãt, quos (prout fertur) eliminaſſe propoſuerat & eorum locum velut dominus & Comes Hertfordenſis pagi dono ducis ſui Iohannis Oldcaſtel obtinuiſſe. Fuerunt & plures alij tam ſacerdotes quàm laici,qui capti,conuicti ſunt & damnati, exituq; fiunt cõſimili,quorum plurimi nec quidem pęnitere curabant. De hijs prophetatum eſt apud Anglos per longa tempora antequam iſta contingerent ſub hijs verbis. *Inter petroſum fontem montemq; nodoſum, Corruet Anglorum gentes perfida fraude ſuorum.* Conſtat veraciter inter hæc duo loca gentem perfidam contra regem veniſſe fraudeq;

ſuorum

ſuorum illic corruiſſe, quia quidam de ſuis regi nunciauerant eorum conſpirationes. Hoc anno cecidit eminentiſsima turris Eccleſiæ Anglicanæ & pugil inuictus dominus Thomas de Arundelia, morti ſoluens debita. x. Cal. Martij. Cui ſucceſsit in Archiepiſcopatū magiſter Henricus Chichele. Confeſſor regis magiſter Stephanus Patrington (frater de ordine Carmelitarum, vir eruditus in triuio & quatriuio) factus eſt epiſcopus Meneuēſis. Rex cōpatiens Henrico Percy adoleſcentulo (qui per auū ſuum Henricum Percy, comitem Northumbriæ, ductus fuit in Scotiam, poſt mortē patris ſui perempti in bello apud Salopiā, cùm adhuc eſſet paruulus) iuſsit ſuis neceſſarijs, vt pro eius euocatione ſolicitarentur, cum non ſolùm honorare ſtatuens eius reuocatione, ſed vt ſublimiaret comitis Northūbrorum nomine & dignitate. Eo anno ad parliamētum tentum Leyceſtriæ, venêre nuncij regis Frāciæ, duciſquè Burgundiæ, qui contra ducem Aurelianenſem fortificari petijt, promittēs (vt fertur) plura quàm prçſtare potuit. Miſsi ſunt ergo per regem Angliæ ſolennes nuncij ad vtrunq;. Inter quos duo pontifices, ſcilicet Dunelmenſis, & Norvvycenſis, legationis principes extitêre. Frequenter enim & hij in Franciam, & Frācorum legati directi ſunt in Angliam, ſumptuſquè maximi conſumpti ſunt vtrobiq;, ſpe pacis omninò ſopita. Hoc anno cæpit rex Henricus fundare tria monaſteria religioſorum, iuxta prædium ſuum (apud Schene vulgariter appellatum) vnum de ordine monachorum Cartuſiēſium, aliud monachorum qui Celeſtini vocarentur: qui profitentes regulam ſancti Benedicti, quam ſeruare ſe dicunt ad literam, & vlteriùs ſe aſtringunt ad recluſionem perpetuam. Tertium Brigittinorum, qui ſancti Auguſtini profitentur regulam, quç cum alijs adiectis ceremonijs vocatur ab eis regula Saluatoris: hijs non licet habere proprium, non quidem obolum, nec pecuniam tangere quouis modo. In hoc monaſterio iuxta regulam debent eſſe ſorores ſexaginta, ſacerdotes. xiij. Diaconi. iiij. octo fratres laici, quibus omnibus computatis, tātus erit numerus perſonarum, quantus erat. xiij. apoſtolorum, & ſeptuaginta duorum diſcipulorum Chriſti. Hij non lineis, ſed laneis ſemper vtuntur: qui duo conuentus habebunt vnam eccleſiam in communi, moniales habebunt ſuperius ſub tecto, fratres inferius ad terram. Et ſunt vtriq; conuentus ſeparatim incluſi, quibus poſt profeſsionē non licebit egredi, niſi de domini Papæ licentia ſpeciali. Iſti duo conuentus debent habere ex regula ſufficientem dotationem ad ſuſtentationem perſonarum & ſeruientium, ac ſupportationem onerum tanti monaſterij, ita quòd abſq; indigentia & mendicitate, tam in anno ſterili, quàm fertili poſsint ſufficienter & quietè ſubſiſtere. Poſtea verò ſi totus mūdus poſſeſsiones & prædia eis offerret, quicquam omninò recipere nō liceret. Ante feſtum omnium ſanctorum annuatim computari debent & præſciri victualia, & neceſſaria anni ſubſequentis, & quçcunq; tunc remanent de victualibus, ſeu pecunia anni tunc inſtantis in craſtino omniū ſanctorum debēt pauperibus erogari. Si verò aliquādo victualia ſequētis anni videntur non ſufficere, tunc de pecunia aut victualibus imminentis anni additur ſequenti anno quantum neceſſe eſt, & non plus, ſi Abbatiſſa & generalis eiuſdem loci cōfeſſor, periculum animæ ſuæ voluerint euitare. Et expoſt quicquid remanſerit, egenis dari debet. Abbatiſſa cum conſenſu ſororum & fratrum eligere debent vnum de. xiij. ſacerdotibus in confeſſorem generalem monaſterij, cui omnes fratres obedire debent, & contra præceptum eius omninò nihil facere. Nullus ſecularium virorum, ſeu mulierum ſecularium, ſeu religioſorum, ingredietur clauſtra monaſterij monialiū. Hos ritus & plures alios obſeruāt huius nouellç religionis profeſſores, quos ad præſens omittimus, ad alia feſtinantes. Ambaſsiatores noſtri Dunelmenſis, & Norvvycenſis epiſcopi, iam

ſecundò

ſecundò de Francia redeuntes, Gallicos dolis hactenùs inſeruiſſe declarat. Quábrem rex irritatus cachinnos eorum temperare decreuit, & in deriſores animaduertere belli iure, & quantæ ſit dementiæ ſuſcitaſſe canem dormientem factis oſtendere. Circa feſtum Michaêlis iuſsit rex venire Londinũ ad conſiliũ cunctos regni proceres, & prælatos, conſultaturus de negotijs arduis tangentibus regnum ſuum. Quo quidem tempore Cantuarienſis celebrauit ibidem grande conſilium, in quo tractatum eſt de priuilegijs exemptorum per Romanos Pontifices indultorum (quibus gauiſi ſunt hactenùs) anullandis. Hoc initium ſignorum fecit nouus Metropolitanus vt manifeſtaret bilem ſuã. In hoc conſilio ſunt electi qui pro parte cleri Angliæ proficiſcerentur ad generale concilium celebrandum, apud Conſtanciam Germaniæ ciuitatem. Quò penè per laudabilem ſolicitudinem regis Romanorum, & Hungariæ (viri Chriſtianiſſimi) qui electus in imperatorem Alemanniæ, recuſauit coronam ſuſcipere, donec ſibi conſtaret indubitanter quis eſſet præficiendus in Papam: totius chriſtianitatis prudentiſsimi pontifices, & prælati cum alijs clericis velut innumeris confluxere. Vtquè de alijs taceamus, de regno Angliæ miſsi ſunt ad conſiliũ viri valdè venerabiles, Sariſburienſis, Bathonienſis, Herefordenſis epiſcopi, & cum his Abbas VVeſtmonaſterij, Prior VVigorniæ, & plures alij pollentes ingenio, religione famoſi. Horum cætũ honorauit multipliciter præſentia comitis VVarvvicenſis. His ergo & collegijs Cardinaliũ (quondã Gregorij & Petri de Luna) cum alijs prælatis & doctoribus pręcipuis chriſtianitatis, apud Conſtanciã, Gregorius renunciauit Papatui, ita duntaxat vt idem faceret Petrus de Luna qui in Arragonia, & Iohãnes qui in Roma, nomen ſibi Papatus aſſumpſerat, ſed Iohannes noſter aliquandiu tergiuerſauit, donec monitus & inductus, per imperatorem, ſe renunciaturum ſicut & cæteri aliquando conceſſit. Quo facto, factum eſt indicibile gaudium, inter omnes qui aderant, putantes iam finem diſsidij imponendum. Sed (prôh dolor) vbi ſperabatur perfectionis & pacis initium, iam nouæ diſſentionis ſurrepſit exordium. Nam Papa Iohannes infirmitate ſimulata, nocte repentè receſsit cum duce Auſtriæ ad quandam ciuitatem dicti ducis, ſe tamen excuſauit literaliter penes imperatorẽ, quòd propter aërem ſibi nociuum reliquiſſet Cõſtanciam, ſed nihilominus quandocunq; imperator duceret eũ accerſendum, paratus foret ad conſilium ſine mora regredi, ad conſummandũ & implendum quæcunq; promiſerat. Cũ verò poſt dies aliquot viſum fuiſſet imperatori & cõſilio vt ſuam exhiberet inter eos præſentiã, per nuncios rogauerunt vt venire nõ deferret ad cõſiliũ prout promiſerat ſe facturũ, quod planè negauit ſe facere, & occultè diſfiguratus, fugit cum duce Auſtriæ in terram ſuam. Miſit ergo imperator ad ducẽ, mãdans vt eũ reduceret vel ſaltẽ reduci permitteret ad conſiliũ memoratũ. Quod cũ dux ſuperſediſſet facere, imperator terras eius ingreſſus eſt, coëgitq; ducẽ ſe ſubmittere, Papãq; reducere in eodẽ habitu quo eum abduxerat fugitiuũ. Reductus eſt ergo, corãq; cõſilio demõſtratus, nõ indumentis religioſitatis redimitus, ſed Brigantinorum more ſemiueſtitus, geſtans ad latus ſagittas breues, qualiter vtuntur equites illarum partium qui malendrini dicuntur. Deriſus igitur à toto cetu tam religioſo, quàm ſeculari, miſſus eſt in carcerem ſub arcta cuſtodia cõſeruandus. Moxq; cuncta bona ſua mobilia direptioni patuêre: fertur enim quòd deſpoliatus ſit de ſeptuaginta quinq; millibus librarũ auri & argẽti, quibus auditis in Anglia, pecunia collecta ad opus eius, & apud ſanctum Paulum in ciſta repoſita, diruptis ſeris, extracta eſt melioribus vſibus deſtinata. In nomine ſãctę & indiuiduę Trinitatis patris & filij, & ſpiritus ſancti amẽ. Sacroſancta generalis ſynodus Cõſtanciẽſis in Spiritu ſancto cõgregata legitimè, inuocato Chri-

ſti nomine, ſolum deum præ oculis habens, viſis articulis in hac cauſa contra dominũ Iohannẽ Papam. 23. formatis, habita matura deliberatione ſuper eiſdem, per hanc ſententiã diffinitiuam quã proferimus in his ſcriptis, pronunciat, decernit & declarat receſſum per præfatũ Iohannẽ Papã. 23. ab hac ciuitate Cõſtanciẽſi in dicto ſacro cõſilio generali clãdeſtinè, & de nocte hora ſuſpecta, in habitu diſsimulato & indecenti factũ fuiſſe, & eſſe illicitũ eccleſiæ dei, & dicto conſilio ſcandoloſum, vacationis & vnionis ipſius eccleſię turbatiuum, & impeditiuum, ſchiſmatis inueterati nutritiuum, à voto, promiſsione, & iuramẽto per dominum Iohannem Papam, deo & eccleſiæ, & huic ſacro conſilio præſtitis deuiatiuum, ipſumq; dominum I. Papam ſimoniacum notorium, bonorũ, bonorumquè & iurium, ne dum Romanæ ſed aliarum Eccleſiarum, & plurium aliorum piorum dilapidatorem notorium, malumquè ſpiritualium & temporalium Eccleſiæ adminiſtratorem, & diſpenſatorem fuiſſe & eſſe, ſuis deteſtabilibus inhoneſtiſquè moribus & vita, Eccleſiam Dei & populum chriſtianum notoriè ſcandalizantem, ante eius aſſumptionem ad perpetuum & poſt vſque ad iſta tempora, ipſumquè per præmiſſa, Eccleſiam dei & populum Chriſtianum notoriè ſcandalizaſſe & ſcandalizare, poſtquè monitiones debitas, & charitatiuas, iteratis & crebris vicibus eidem factas in præmiſsis malis pertinaciter perſeueraſſe, ſequè ex hoc notoriè incorrigibilem reddidiſſe, ipſumquè propter præmiſſa & alia crimina in proceſſu dictæ cauſæ contra eum deducta & contenta, tanquam indignum, inutilem, & damnoſum, à papatu, & omni adminiſtratione ſpirituali & temporali amouendum, priuandum, & deponendum fore, & dicta ſancta ſinodus amouet, priuat & deponit, vniuerſos & ſingulos Chriſticolas cuiuſcunque ſtatus, dignitatis vel conditionis vt exiſtant ab eius obedientia, fidelitate & iuramento abſolutos declarando, inhibendo inſuper vniuerſis Chriſtifidelibus, ne eundem de cætero Papam nominent, nec illi tanquam Papæ adhæreant ſeu quoquomodo obediant. Et nihilominus ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis ſupplet dicta ſancta ſynodus omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan in præmiſsis, vel aliquo præmiſſorum interuenerint. &c. Item, decernit, ſtatuit, ordinat dicta ſancta ſynodus pro bono vnionis Eccleſiæ dei, quòd nullo vnquam tempore reeligantur in Papam dominus Baltazar coſſa nuper Iohannes Papa. 24. nec Petrus de Luna Clemens. 13. nec Angelus corrario, Gregorius. 12. in ſuis obedientijs ſic nominati, & ſi contrarium fieret, id ſi ipſo facto irritum & inane, nullus cuiuſq; dignitatis, præheminentiæ, etiam ſi imperiali regali, Cardinalatus, vel pontificali dignitate præfulgeat eis, vel eorum alicui contra hoc decretum vllo vnquam tempore obediat ſeu adhæreat, ſub pœna fautoriè dicti ſchiſmatis & maledictionis æternæ, ad quas contra præſumptiones ſi qui in poſterum fuerint, etiam cum inuocatione brachij ſecularis rigidè procedatur. Sub hoc tempore cùm iam rex Angliæ comperiſſet Francos fallacijs & fraude, fictiſquè promiſsionibus eum inaniter ſolicitaſſe, naues conduxit, architenentes & armatos elegit, machinas & miſsilia, ac omnem apparatum bellicum pręparauit: quibus poſſet hoſtes efficaciùs infeſtare. Iuſsitquè vt omnes ſecum profecturi parati forent in feſto Natiuitatis ſancti Iohannis Baptiſtæ, apud Hampton. Quo tempore acceſſerunt ad eum noui recenteſquè legati Francorum, inter quos præcipuus fuit Archiepiſcopus Senouenſis, (vir verboſus & arrogans, ſed parum diſciplinatus, prout oſtendit expoſt, nimis petulanter ſe gerens in præſentia Regis & Procerum in peroratione ſuæ legationis. Finaliter tamen rex legatorum ſpreuit oblationes & promiſſa, quæ nec rationi fuerint cõſona, nec ſibi honorifica: & Londonias remiſit eos.

Dum

Dum rex ſuorum procerum qui cum eo transfretare debebant apud Southhamtoniam præſtolaretur aduentum, tres viri potentes (in quibus præ cæteris confidebat) in eius necem coniurauerunt. Quorum nomina ſi vellem ſupprimere, fama flagitij diuulgaret (etiã me tacente.) Dicam ergo quod me dictu rum doleo, paricidarumquè nomina non celabo. Primus & præcipuus dominus Henricus le Scrop, in cuius fide ſiue conſtantia totus animus regius requieuit. Qui ſub hypocriſi cuncta gerenda foris ſubpallians, & aſtutam vapido geſtans ſub pectore vulpem, in cunctis agendis agninam ſimplicitatem publicè præferrebat.

Proditio Henrici le Scrop.

> *Edidicit* (nempè) *ſimulare fidem, vultuſquè minaces*
> *Protegere, & blando fraudem prætexere riſu:*
> *Plenus ſæuitiæ, lucriquè cupidine feruens:*
> *Doctus & vnanimes odio turbare ſodales.*

Hic tantæ fuit eſtimationis penes regẽ, vt ſi quando conſilia priuata vel publica tractabantur, huius diffinitione terminabantur. Prætendebat namque tantam grauitatem in vultu, tantam in geſtu modeſtiam, tantam in affatu religionem, vt quicquid ipſe dictaſſet, velut oraculum è cælo lapſum, rex oportere fieri iudicaret. Si legatio ſolemnis emittenda foret in Franciam, ingenio vel perſona Henrici le Scrop exequi neceſſe putabat. Ille proindè tractabat cum hoſtibus, ipſe domino ſuo regi hoſtis occultus, mulcebatq; regem vanis ſponſionibus, deluſit conſilium promiſsis inanibus, referens vtriſque alia pro alijs, fronte fauens ſuis, mente verò Gallis. Cumque rex innocens (propter magnam confidentiam) huius ſe arbitrio in pluribus commiſiſſet, & ei multa donaria ſpecialia tribuiſſet, ille tantis beneficijs retributor iniquus, dominũ ſuum cum iam in procinctu foret profectionis ſuæ, parata claſſe, & aggregatis militum copijs, repentè vita priuare moliebatur. Spoponderat iſta Francis (vt fertur) pacta ſibi pro proditione pecunia, qui iam ad ſua regreſsi lætificauêre ſuos, aſſerentes regem Angliæ mutato propoſito, vel ad ſua regreſſum, vel certè quod verius putauere peremptum. Habuit conſortes proditionis Richardum comitem Cantebrigiæ, fratrem ſcilicet ducis Eboraci: & Thomam Grey militem Borialem. Quem quidem Richardum comitem rex creauerat, & multis bonis ditauerat, & præ cæteris honorauerat ratione generis & parentelę, ſed nulla impenſa beneuolentia, nullum collatum beneficium proditores præuertere poterant, quin in necem tanti benefactoris mutuò ſe armarent. Atquè priuſquam conceptum facinus poſſent ad effectum perducere, deo volente detecti ſunt, & iudicio parium ſuorum condemnati decapitationis ſentẽtiam ſubire, rege alias pœnas de iure debitas perdonànte (præterquam H. Scrop qui dicitur fuiſſe tractus) qui etiam rex defleuiſſe vices eorum fertur. Quamobrem nonnulli propter regis modeſtiam, compaſsionem, & pietatem, laudes Auguſti in eum trãſferunt, quondam æditas à Naſone: eò quod ſit

> *Piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,*
> *Quiquè dolet quoties cogitur eſſe ferox.*

Eodem tempore velut ex condicto, & tanquam proditionis præfatæ conſciẽtia, Lolardi ſtumulati, è latebris emerſere, & in regem blaſphemias euomuêre, loquentes grandia, minaſquè ſpargentes in ſcriptis, (quæ fixerunt in valuis eccleſiæ & eccleſiarum Londonijs in multis locis) talibus ſe cohortantes. Iam (inquiunt) princeps præsbiterorum abijt, iam hoſtis noſter abſceſsit, iam nobis arriſit tempus accommodum, quo noſtras impune licebit iniurias vindicare, ſicquè ſe mutuò confortantes, ſcripſerunt adinuicem

cem multa millia in ſua vota veniſſe. Interea campiductor,& caput eorum Iohannes Oldcaſtel, cùm latuiſſet propè Maluerniam, & accepiſſet à falſo nuncio regem Angliæ tranſfretaſſe, ex eius abſentia concepta audacia verba comminatoria miſit ad dominum de Bergeyne, dicens in capite eius vlciſci velle ſibi & ſuis illatas iniurias ab eodem. Qui prudenter ſibi præcauens, cùm circa noctis medium hæc audiſſet, illicò ſecretus egit nuncijs, vt manè diluculo occurrerent armati ſibi apud caſtrum ſuum de Haneley, ex VVigornia perſora & Teukesburia, propè quinque millia architenentium & armatorum. Quo comperto, dictus Iohannes Oldcaſtel more ſolito latebras requiſiuit. Cepit tamen idem herus quendam præsbyterum dicti Iohannes Oldcaſtel, & quoſdam alios ex ſuis complicibus, quos ſic arctatos queſtionibus examinauit, vt patefacerent locum quo dictus Iohannes arma ſua cum pecunijs occultaſſet. Quæ cuncta congeſta ſunt in quadam domo inter duos parietes ſic erectos, vt nullus ſine indice dictæ ſtructuræ fallaciam percepiſſet. Illic inuenta ſunt ſigna ſua cum vexillo, in quibus depingi ſumptuoſè fecerat calicem & hoſtiam in forma panis. Ibi etiam conſpicienda fuere crux Chriſti cum flagris, lancea cum clauis, quæ depinxerat in vexillis ad ſeducendum ſimplices, ſi quando contigiſſet erigere ſigna ſuffultum populari dementia, ſed cognito apparatu diſpoſito contra ſe, demiſit cornua quæ arroganter erexerat, ſuppreſsit minas faſtuoſas, & eo celeriùs atque meticuloſius latebras vt prius repetijt, eò quòd audiuit H. Scrop & ſuos complices apud Hamptoniam proditionis ſuæ pœnas meritas exoluiſſe. Nec multò poſt captus eſt quidam (inueteratus Lolardus) VVilhelmus Cleydon, qui in tantam dementiam ruerat confidentia ſuæ ſectæ, vt etiam filium proprium ſacerdotem conſtitueret, & miſſam celebrare faceret in domo ſua, die quo coniux eius à puerperio ſurgens, purganda ad eccleſiam proceſsiſſet. Hic ergo captus, examinatus, legitimeque conuictus de hæreſi, Londonijs eſt combuſtus. Rex Angliæ punitis iuſtiſsimè (vt præmittitur) proditoribus, aſcenſis nauibus, mare ſulcans, applicuit in Normanniam (in loco vocato Kedecans) nemine reſiſtente. Traxit autem ſecum claſſem mille & quingentarum carinarum, ad negotia Martia ſufficienter inſtructam; vt dum ipſe cum ſuis villam de Hareflu obſideret per aridam, claſsis in pelago coram villa conſtituta, villanis omne præſidium victualium præcluderet, & ſolacia quæuis arceret. Nacta verò tellure, feria quarta in vigilia Aſſumptionis ſanctæ Mariæ ſequenti Sabbato obſidionem poſuit circa villam, quam continuauit per quinque ſeptimanas honorificè, vſque ad dominicam proximam ante feſtum S. Michaëlis, qua die dominica villa fuit reddita tali modo: feria nempè tertia proxima ante dictam dominicam, domini Gallici qui fuêre cuſtodes ipſius villæ, ſcilicet de Gaucort, dominus de Eſtuteuile, dominus de Hakeuile, & dominus de Clere, non ferentes crebras quaſſationes murorum & ædificiorum infra villam, aliaque pericula perpeſſa per gunnas regias, nam ab ipſis euolantia ſaxa ingenti verberis ictu obuia fregere quæque ruentes, nec tantùm corpora preſſa necabant, ſed totos cum ſanguine diſsipant artus, & ſingula ceſſeruntictibus arma. Conturbati & contriti coacti ſunt nocte media quendam ſeruum ad arma ad ducem deſtinare Clarentiæ, domini regis fratrem, qui illorum vice precaretur obnixè dictum ducem, quatenùs dignaretur ob honorem dei, regi ſupplicare vt eis concederet facultatem tractandi cum quibuſcunque perſonis quas dominus rex duceret ad iſtum negotium emittendas. Nec mora, dux exequitur villanorum vota, cuius interuentu, & ob honorem dei præcipuè, rex inclinatus eorum precibus, miſit comitem de Dorcet, dominum

Præſbiter proditor captus.

minum filium Hugonis, & dominum Thomam Erpinham, ad cognoſcenda deſideria obſeſſorum. Qui petiêre ſuppliciter, vt rex charitatis intuitu ceſſaret ab eorũ debellatione, ab ea hora noctis mediæ, vſq; ad dominicam proximam poſt feſtũ S. Michaêlis, niſi cõtingeret regem (vel Dolphinum eius primogenitum) per bellum obſidionem diſſoluere. Aliàs parati forẽt regi villam reddere, ſaluis vita & bonis omnibus eorundem: rex verò remandari iuſsit eiſdẽ, quòd niſi villam in craſtino redderent nulla conditione interpoſita, non tractarent amplius de materia memorata. Inſtabant adhuc Gallicani domini, & regis referendarios deprecabantur, vt apud regem inſiſterent quatenùs inducias illis concedere dignaretur, ab illa hora vſque ad horam proximam poſt dominicæ ſubſequentis. Qua hora promiſerunt ſe cum proprijs militibus & ſcutiferis ad regem acceſſuros cum viris honoratioribus infrà dictam villam conſtitutis, quos omnes obſides darent regi vſque ad dominicam ſupradictam, & vlterius prædicti proceres ſpopondere ſe iuraturos ſuper corpus dominicum, coram omni populo, quòd ſi rex Francus, vel filius eius & hæres Dolphinus non accederent ad deliberandum eos infrà horam dictæ dominicæ prænotatam, ipſi ſe redderent ſine condicione aliqua regi Angliæ, ad faciendum de corporibus & bonis eorum iuxta ſuæ beneplacitum voluntatis. Ita duntaxat vt permitteret eos dirigere nũcios regi Franco, & Dolphino, qui eis prætaxata pacta referrẽt. Cumq; rex acceptaſſet hanc oblationem, dedit eorũ legatis litteras de ſaluo conductu, quorum principalis fuit dominus de Hakeuyle, quẽ ſequebãtur viri valentes ad numerũ. xij. perſonarum. In craſtino, ſcilicet feria quarta mane dicti domini cum. xxij. militibus, & armigeris, ac ciuibus notabilibus exiuere de villa, quibus occurrit proceſsio ſolenniſsima, antecedens Euchariſtia cum multis honorabilibus dominis, militibus, & armigeris, & populi frequentia magna valde, vbi expleto receptoq; publicè iuſiurando, cuncti Gallici ſunt introducti ad regale tentorium, vbi & comederunt die illo: dominum tamẽ regem nõ viderunt. Poſt prandium diſiuncti ſunt & diuerſis dominis cõmendati, qui eos tractarent honorificè, vſque ad reditum ſuorum legatorum, quos deſtinauerant ad regem Francum, qui fidenter promiſſa complentes rediere ſtatuta dominica, hora præfixa: ſine quouis ſuffragio per regem Francum ſeu Dolphinum obſeſsis oblato. Quapropter qui intra villam erant cuncti ſe ſine condicione regis gratiæ ſummiſere. Remanſereque captiui regi Angliæ toti domini, cum militibus, & Armigeris atque generoſis qui miſsi ſunt à rege Franco ad cuſtodiam villæ. Rex autem conſtituit illic Capitaneum dominum Thomam comitem Dorcetanum, dans ei manum validam defenſorum. Durante obſidione regali, plures ex eſu fructuum, & algore noctium, fætoreque cadauerum diuerſarum pecudum (quas mactauere per caſtrorum circuitum, & non operuerant ceſpitibus ſine terra, nec iniecerãt in aquis fluuialibus vt earum putridas exalationes tollerent) fluxu ventris vel diſſenteria periêre. Inter quos & in primis vir venerandiſsimus Magiſter Richardus de Cartiniaco Norvvicenſis epiſcopus, domino regi fidiſsimus, diem clauſit extremum, cui ſucceſsit in Epiſcopatu dominus VVakeringe: comeſquè Southfolchiæ dominus Michael Atte poole ſimili ſorte functus eſt, cuius loco ne familia ſua gubernatore careret, creauit dominus rex filium eius comitem Southfolchiæ, ſed & eius filium ſæua nimis Attropos præcidit in bello: de quo inferius dicturi ſumus.

Eodem tempore redierunt in Angliam aduerſa cogente valetudine, dux Clarenciæ, Comes Marchiæ, Comes Arundeliæ, & Comes Mareſcallus cum multis alijs egrotantibus morbo præfato. Sed Arundelienſis (vt fertur) veneno, non multò poſt in fata conceſsit. Rex Angliæ compoſitis rebus

apud Hareflue, prout regem decuit,& victorē, terreſtrem viam verſùs Caleſiam cum paucis admodum arripere ſtatuit,non amplius (vt fertur) quàm octo millibus architenentium,& armatorum, quarum magna pars infirmitate contracta apud Hareflue, (prout ſupra retulimus) vexabatur. Cum hac tam parua manu mirum eſt quòd denſiſsimam auſus ſit aggredi Francorum ſiluam, ſed multò plus mirandum quòd eam perforauit tot obicibus præmunitam. Galli nempè per totum tempus obſidionis villæ dē Harflue electos quoſq; de ſemetipſis & conterminarum regionum fortiſsimos & audaciſsimos viros adunauerunt,& auxiliarios vndique conduxerunt, vt numerus eorum (prout fertur) excreſceret ad centum quadraginta millia pugnatorum. Hij ergo ſe præparauerunt ad diem, tempus,& horam qua regem poſſent inuadere, & puſillum gregem ſuum iam fame, fluxu, ac febribus tenuatum. Cumque penè bis dominus rex equitaſſet per regnū Fraciæ,& hoſtes ſubtraxiſſent victualia,priuſquam accederet ad caſtrametandi loca,defecit panis in exercitu, ſic quòd plures loco panis auellanis nucibus, & aſsis carnibus vterentur, potus aqua fuit cunctis inferioris fortunæ viris in exercitu, ſpacio penè decē & octo dierū. His lautitijs, his obſonijs athletæ regis Angliæ nutriti ſunt & paſti,qui cum tot gigantum millibus fuerant congreſſuri. Adde, quòd ab itinere fatigati, à vigilijs macerati, à frigoribus nocturnis debilitati, mirum quòd ſubſiſtere potuēre. Sed animauit debiles,inualidis dedit vires,qui voluit fortes peſſundare per infirmos. Nempè cùm rex non ſine difficultate maxima pertranſiſſet flumina interpoſita,quia Franci pontes deſtruxerant,per quos iter compendij habuiſſe poterat, mox glomerati feſtinauere cum ſuis militibus præcludere viam per quam de neceſsitate debeat tranſire Caleſiam. Et viceſimo quarto die Menſis Octobris, in quadam villa ſubſtitēre. Rex tamen imperterritus iter arreptum conſtanter aggreditur: & eo vſque procedit, quo vterque exercitus velut infra ſpacium milliarij ipſa eadem conſedit nocte. Erat tamen facies vtriuſque exercitus varia, diſparquè vultus, Gallis refocillatis victualibuſq; refertis, Anglis fatigatis, infirmis, inediaquè confectis: quibus etiam nec copia aquæ fuit. Certum tamen erat Anglis in craſtino ſe pugnaturos, & cum tota nobilitate Franciæ manus conſerturos. Quapropter ipſam noctem non tantùm duxerunt inſomnem corpora confouendo, quantùm votis & confeſsionibus animabus proprijs conſulendo. Iactitauerant nempè Galli ſe nemini velle parcere, præterquam dominis, & ipſi regi,reliquos immiſericorditer perempturos, vel membris irreſtaurabiliter mutilaturos. Qua de cauſa,noſtri magis concitati, animos erexerunt, & contra caſus omnes ſe mutuò confortarunt. Igitur *Poſtera vix ſummo ſpargebat lumine montes; Orta dies; Cùm tuba ſonitum procul ære canoro, Increpuit de caſtris regijs*, accelerantquè noſtrates peruenire ad ſui ducis præſentiam, parati dupliciter ad prouocandum Martem, ſcilicet audacia & conſcientiæ puritate. Rex cernens ſuos alacriter adueniſſe, mox agmina producit in campum tritico recenter ſatum, vbi vix ſtandi pauliſper vel progrediendi facultas fuit propter ſalebras, ſoliquè mollitiem. Nec ſegniùs ſummo manè Galli in eundem campum emittunt primam aciem,viris inſtructam fortibus,armis ornatam fulgentibus,equitibus hinc inde ex vtroq; latere præcedentibus in equis generoſis,& nobilibus,(quibus(vt ita dicā) *aurea pectoribus demiſſa monilia pendēt*: qui inſuper, *Tecti auro,fuluum mandunt ſub dentibus aurum*. Nō tamen voluere Franci propter loci lutoſitatē procul in campū procedere,ſed videre cupiebant quid Angli (quorum paucitatē maximè contemnebant) facere proponebant. Inter vtrunq; cuneum campus late patuit,ad ſpacium (prout fertur penè) mille paſſuum,ſed nō vtrinq; pari procurrūt agmina motu, quia Gallis immobiliter primā ſeruātibus

Congreſſus Anglorum impar cum Gallis.

tibus ſtationē,Anglis neceſſe fuit ſi cū hoſte vellēt cōferere,ſpaciū mediū armis onuſtos pedibus emetiri. Rex interea Gallorum perpendens aſtutias,quòd ſic perſtabāt immobiles in vno loco,ne peditando per campū lutoſum fatigarētur,

Sublimi vectus equo volat agmina circum,hortaturq́; duces,
Et animos ad prælia firmat.

O fidiſsimi inquiens ſocij,vadimus in campum, ad magnum virtutis opus, ſummoſquè labores. En ipſam diem quam flagitauit ſæpius veſtra virtus, totas ergo veſtras effundite vires. Experiamini quid lancea, quid ſecuris, quid gladius,quid ſagitta valeat in manu potentis. Quiſquis ergo cenſus, honores aut præmia cupit, iſtic reperiet, *Hæc nempè medio poſuit deus omnia campo*, ſic fatus iuſsit conuelli ſigna. Quia (inquiens) hoſtes iniurioſi iter noſtrum præcludere temptāt, adeamus illos in nomine Trinitatis, & optima hora totius anni. Et erectis vexillis iuſsit ſuis ordinatè procedere, à dextris & ſiniſtris fecit ſagitarios anteire. Qui conſpicientes eos qui pridiè cōiurauerant in mortes vel mutilationes eorum, accenſi indignatione, iniuria, omnis laſsitudinis, omnis incommodi vel infirmitatis obliti ſunt, & (vt ita fatear) turgeſcit in eis vitria bilis: iraq; vires,animumq; miniſtrat. Mirumq; in modum qui ſerò debilem arcum nequiuit tendere, iam fortiſsimum valuit ſine difficultate pro voto trahere. Galli videntes noſtros campum cum ſummo labore emenſos fuiſſe,rati iam tempus arriſiſſe quo fatigatos inuaderent, quos putabāt nullo negotio captiuandos,horribiliter in campum ruunt, præmiſsis equitibus qui noſtros architenentes,(pectoribus dextrariorū præferratis)obruerēt,& ſuorum caballorum pedibus conculcarent. Sed (Deo volente) ſecùs accidit quàm ſperabant. Quia ſagittarij hinc inde occurrentes equitibus, tot ſimul emiſere iacula, vt illa procella grandinea primitus equites diſsiparent. Nam regente deo,nuſquam caſſa manus, nuſquam ſine vulnere fugit miſsile, nullaquè fuit requies mittentis dexteræ, ſed & omne ſedet telum quia nulli fuere ſine cædibus ictus. Vt ergo primum ſonipedes ferro tranſfixi ſunt,ſeſſores conuerſis frænis in ſua agmina præcipites corruere, omneſquè equites qui euaſerant campo ceſſere. Ex hinc vt acies conuenere, ingens noſtratum clamor ad ſidera tollitur, & impletur quodammodo vocibus vaſtus aër. Tunc iterarò volat vndique telorum nubes, & ferro ferè ſonat, dum iacula conſtanter emiſſa,caſsides feriunt,laminas,& loricas. Cadunt proindè de Gallis plurimi ſagittis terebrati: hinc quinquageni, hinc pariter ſexageni. Rex ipſe non tantùm regis, quantùm militis exequendo vices, primus in hoſtes aduolat, crudeles ictus infert,& tollerat, exempla ſuis audendi fortia præbens in perſona propria, ſtricto ſecuri oppoſitas acies diſsipando. Nec ſecùs militares viri æmulantes acta regia, totis viribus collaborabant oppoſitam illam ſiluam Francorum frementium ferro proſternere, donec tandem via vi facta, Galli non tantum ceſſere,quàm mortui cecidere. Et reuera Franci cum proſtratos in acie belli cernerent quos autumabant immobiles,eorū mox obſtupuere animi, geliduſq; per ima cucurrit oſſa tremor tātꝰ, vt immobiles,& ſine ſenſu ſtarent. Dū noſtri ſecures ab eorū extorquerēt manibus, & eos mactarent velut pecudes cum eiſdem. Perdidit indè modum cędes, & velut nulla ſecuta eſt pugna, ſed iugulis bellum geritur, nec valent Angli tot proſternere. Quot perire poſſunt de aduerſa parte. Sic ergo penè Franciæ perijt omne decus, per manus paucorum quos parum ante ſummo deſpectui habuere. Illic interempti ſunt, Duces de Alanſon, de Braban,& de Baar, cum quinque comitibus, & Conſtabulario Franciæ,& alijs nominatis dominis,ad numerum penè centum. De militibus & armigeris quatuor millia ſexaginta nouem feruntur occiſa. Numerus vulgi non fuit ab armorum nuncijs

Architenentiū virtus.

Galliæ decus proſtratum.

computatus. Capti ſunt ibidem duces, Aurelianenſis, & Burbonenſis, comites verò de Evv. & de VVendone & Arthurus frater ducis Britanniæ, qui ſe dicit comitem Richemundiæ, & quidam Burdegaldus miles honoratiſsimus regni Franciæ, & alij vt ferunt ad numerum ſeptingentorum. De parte regis cecidere: dominus Edvvardus dux Eboraci, & dominus Michael comes Southfolchiæ, quatuor milites & vnus armiger, dictus Dauid Game, & de communibus viginti octo. Dum rex & ſui bello detinerentur, contra gallorum multitudinem pugnando cominus, veſpiliones Francorum inuadentes à tergo dimiſſas ſarcinas rapuerunt, & protinus abduxerunt. In quibus cum reperiſſent coronam regiam, inani gaudio lætificauere ſuos,

Gallorum inane gaudium.

ita tamen vt ſigna ſolenniter pulſari facerent & canticum laudis, *Te deum laudamus*, cum ſummo tripudio decantari. Ementiti enim fuerant regem captum, ſine mora venturum. Sed poſt puſillum cum ex triſti nuncio cognouiſſent veritatem rei geſtę, verſus eſt in luctum chorus eorum, & gaudium in mærorem. Rex autem omnes hos euentus proſperos aſcribens deo, gratias infinitas egit ei qui ſibi dedit inopinatã victoriam, & ferociſsimos hoſtes ſubegit. Pernoctauit igitur in eodem loco, & in craſtino, ſcilicet die Sabbathi verſùs Caleſiam iter inceptum cõtinuauit. Deinde. 16. die Nouembris applicuit ſerò apud Doueriam in maxima niuis intemperie, viceſima verò tertia die dicti menſis venit Londonias ducens ſecum duces & nobiles quos dudum captiuauerat, quorum nomina ſuperius ſunt expreſſa.

Reditus regis in Angliam.

Quali gaudio, quali tripudio, quali denique triumpho ſit exceptus à Lõdonienſibus dicere prætermitto. Quia reuera curioſitas apparatuum, nimietas expenſarum, varietates ſpectaculorum tractatus exigerent merito ſpeciales. Primo die Menſis Decembris iuſſu regis affuere Londonijs pontifices, & Abbates in magno numero, vt intereſſent ſolemniſsimis exequijs domini Edvvardi quondam ducis Eboraci, & aliorum tam Francorum quàm Anglorum qui interierant in partibus tranſmarinis. Ad has etiam exequias venit ab Hareflu capitaneus dictæ villæ, regis auũculus, comes de Dorcet, qui parum ante fecerat equitationem in regionem conterminam & fugauerat octingentos ante ſe captiuos quos infra dictam villam ſtrictæ cuſtodiæ mãcipauit. Hoc anno rex Portugaliæ fretus auxilio mercatorum Angliæ quàm maximè, & Alemanorum, vicit Agarenos in terra regis Betinarinorũ, multis eorum millibus ad generum Cereris deſtinatis. Cepitq; ciuitatẽ eorum ampliſsimam ſupra mare ſitam, vocatam Sunt eorum lingua: cinctã muro viginti millium paſſuum prout ferunt.

ANno domini milleſimo. CCCCxvj. tenuit rex natale iuxta Londonias, apud Lambhetham, quo tempore delati ſunt ſibi rumores de conflictu habito inter Anglos & Gallos iuxta villam de Hareflu, in quo plures Gallici ſunt occiſi.

Delphini in tameſi.

Circa feſtum purificationis ſeptem Delphini luſerũt in tamiſia, quarum quatuor ſunt occiſę: prænoſticabant vt quidam volunt tempeſtatem maximam ventorum & imbrium continuò ſubſecutam. Feria quarta quatuor temporum in initio quadrageſimæ, comes de Dorcet pugnauit cũ comite de Armanak duce Gallorum, in quo conflictu cecidere plurimi de vtraq; parte quia dictus comes gentem noſtram inuaſerat inprouiſò, fugati tum ſunt Franci, & illo die noſtratibus terga dedere, vno ſolo vſi ſolacio, quòd viſpiliones eorum dum cũ noſtris manus conſererent, equos Anglorum & ſarcinas rapuerunt. Oportebat ergo noſtros prout erant in armis, reuerti pedites ad villam de Hareflu per multa miliaria regionis. Itaq; peditando iuxta littus maris, vt hoſtes ſuos ſemper ante faciem ſuam non à tergo conſtitutos haberent: incedebant armis onuſti per totam quintam feriam, noctemquè ſequentem: mane verò ſexta feria noſtrates leuantes oculos, viderunt in montibus Gallos recollectos cum duce eo-

rum comite de Armanak, paratos ad inuadēdum eos: miſit ergo comes de Armanak quēdam armorum nunciū ad comitem Dorcetanum, qui diceret: Ecce concluſus es inter nos & mare, nec tibi ſupereſt euadendi facultas, quapropter ne pereas ore gladij, redde te mihi, tractaboq; te iuxta nobilitatem tuorum natalium, prout decet, rationabiliter redimendum. Ad hęc ille: renuncia ſibi qui te miſit, nunquam fuiſſe moris Anglorum hoſti ſe reddere, ante præludia Martis & Bellonæ. Nec me reperiet ita vecordem vt manus illi dem, quem poteſt deus tradere in manus meas. Hijs auditis, comes de Armanak furibūdè cum ſuis equitibus pernici greſſu per decliuum montis deſcendere conabatur. Quos excipiētes noſtri ſagittarij, vel prçuerterunt iaculis, vel peremerunt. Exindè creuit pugna inter reliquos, & vtrobiq; gladijs & ſecuribus diu res Martia gerebatur. Tandem (deo miſerante) gens ieiuna, laſſa, famelica, ſomniquè penuria fatigata, vicit dei virtute manifeſta: nam cùm non eſſent plures ex Anglicis in hoc conflictu quàm mille quingenti, glorioſè vicerunt, & ad fugā coëgerunt quindecim millia Gallicorum, duce illorum propè capto: ferunt (quòd non obſtante ſacro quadrageſimali tempore, ipſoquè inuiolabili ieiunio quatuor temporum) carnes aſſauerant in caſtris ſuis, & meretriculas introduxerant, vt poſt ſuffarcinationem ventris, Veneris ſe ſpurcitijs macularent. Circa prçſens tempus, oboli Ianuenſium, quia debito carebant pondere, prohibiti ſunt ab Anglis in mercaturis accipi ſiue dari. Septimo die menſis Maij venit imperator Londonias, deductus in magnificentia & gloria per regem & regni nobiles, & hoſpitatus eſt in palacio regis iuxta VVeſtmonaſt. rege recepto apud Lambetham. Rex autem cupiens deferre omnem humanitatem regi Romanorum, ſuſpendit ad tempus cuncta parliamenti negotia, ducens eum ſecum VVindeleſhoram ad feſtum ſancti Georgij, honoratus illic eum, & tantæ fraternitatis titulo, & religionis illius nobili veſtimento, ſignumquè regale impoſuit collo ſuo, quod imperator expoſt ſemper geſsit in omni conuentu publico vel priuato. Ante feſtum aſcenſionis dux Holandiæ venit in Angliam, cum apparatu maximo, ad habendum colloquium cum rege noſtro, regeq; Romanorum. In feſto Trinitatis, & per ſequens biduum, audita ſunt horrida tonitrua, omnem modum excedentia, & velut ſine interpolatione durantia, quæ præceſſerunt terrifica fulmina ſine ceſſatione coruſcancia, quę multos ſtrauerunt & occiderūt, arbores ſuccenderunt, & ædificia diruerunt. Per totum tempus æſtiuale putabatur, quòd mediatione Imperatoris fuiſſet pax inter regna firmata, ſed tergiuerſantibus Gallis, ſuſpenſum fuit pacis negotium, eò maximè, quòd Galli cōduxerant claſſem magnarum nauium Caricarum & Galearum, quæ regnum Angliæ moleſtaret, contra quos dominus Iohannes dux Bedfordiæ (frater regis) miſſus fuit cum manu potenti. Qui in die aſſumptionis beatæ virginis, commiſit cum eis, & cepit tres Caricas, & vnam Hulkā, & quatuor Balingarias. Tres verò Caricæ fugere, vna verò de tribus inter ſyrtes confracta ſubmerſa fuit. Alia magna Carica ſubmerſa fuit coram Southhampton, cum qua periērunt octingēti viri, quales light harneys vulgo vocamus. Imperator & rex Angliæ fœdus ad inuicem pepigêre, videlicet, quòd ipſi, & ſucceſſores ſui, boni & firmi & ſtabiles imperpetuum amici erunt, alligati, obligati, & confederati pro ſe & hæredibus ac ſucceſſoribus ſuis, contra homines cuiuſcunque gradus, ſtatus, dignitatis aut conditionis exiſtat: & contra omnes homines qui viuere aut mori poſſunt, exceptis ſacroſancta Romana eccleſia, & Romanorum pontifice &c. Rex Angliæ vt oſtenderet ſe ex corde pacem cupere, perſonaliter transfretauit Caleſiam ne Gallis vllam calūniandi miniſtraret materiam, quia dixerant non ſtare per eos quin ei offerrent largam pacis viam, vbi cum imperatore cōſtitutus,

cùm nihil ab eis audiſſet procurari niſi dolos & fraudem ſolitam commenta ſpreuit eorum, & inter imperatorem ducemq; Burgundiæ qui diſsidebant, fecit concordiam atque pacem. Quibus ita geſtis, dux fecit homagium imperatori. Poſthæc dux Glouerniæ frater regis minimus, cum magna regis familia deduxit Imperatorem donec veniſſet ad villam de Doredranth, vbi cunctos Anglos remunerauit imperialiter à maximo ad minimum. Benedictus Vlleman ciuis Lōdoniarum qui ſperſerat ſchedulas in multis locis errore plenas, captus, tractus, ſuſpenſus & decollatus eſt die Sancti Michaëlis. Parliamentum quod diximus intermiſſum propter pręſentiam regis Romanorum, tētum fuit Londonijs circa feſtum ſancti Luciæ. In quo dominus Thomas Beuford comes de Dorcet creatus eſt dux Exoniæ, cōceſsis ſibi de fiſco regio annuis mille libris, & xl. libris de villa Exoniæ ſupradicta quas dominus rex de eadem villa percipere conſueuit. In hoc parliamento requiſiti proceres ſi iſta ſibi placerent, reſponderunt quòd optimè, ſi donum regium tam exile non eſſet, nec correſpōdens meritis & virtutibus tanti viri. Cōceſſe fuêre duæ decimæ per clerum regi ſub vnius anni ſpacio perſoluendæ.

ANno domini milleſimo. CCCCxvij. rex celebrauit natale apud Kenelvvrtham, quo tempore ſtructę ſunt illi inſidiæ (prout fertur) per quendam ſcutiferum complicem Iohannis Oldcaſtell dictum. In craſtino Natalis domini ſperſæ ſunt ſchedulæ Lolardorum venenoſæ, impingentes cōtra cunctos ſtatus eccleſiæ fere, in qualibet magna domo, vel hoſpitio villarum de ſancto Albano, de Northamptona, de Radingia, auctorem nullo ſciente.

Decretum conſilij Conſtancienſis de electione Papæ futuri.

Ad laudem, & gloriam & honorem omnipotentis dei, ad pacem & vnitatem vniuerſalis eccleſię, ac totius populi chriſtiani, vt electio futuri Romani & ſummi pontificis, proximè celebranda, firmiori auctoritate & plurium roboretur aſſenſu, & ne attento ſtatu eccleſiæ ſuper dicta electione in poſterum vlla retractio, vlluſue ſcrupulus in mentibus hominum reſideat, ſed ex illa ſequatur vnio certa, vera, pleniſsima & perfecta, ſacroſancta generalis ſinodus Conſtancienſis cōmuni vtilitate penſata, de ſpeciali & expreſſo conſenſu, ac voluntate concordi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalium in eadem ſinodo perſonaliter exiſtentium, & collegij eorundem, ac omniū nationum præſentis conſilij ordinat, ſtatuit, & decreuit, quod hac vice duntaxat ad eligendum Romanum pontificem ſummum, vnà cum Cardinalibus ſex prælati vel aliæ honorabiles perſonæ eccleſiaſticæ in ſacris ordinibus conſtitutæ, de qualibet natione in eadē ſinodo pro nunc exiſtente & nominata, quos ſeu quas quælibet ipſorum nationum pro ſe adhuc infra dies duxerit eligendos, ſeu eligendas, ipſis cardinalibus adiungantur, quibus omnibus eadem ſancta ſinodus eligendi Romanum pontificem, ſecundùm formam hic expreſſam, quatenus opus eſt tribuit poteſtatem: videlicet quòd ille abſq; vlla exceptione ab vniuerſali eccleſia Romanus pontifex habeatur, qui à duabus partibus Cardinalium in conclaui exiſtentium, & à cuiuſcunque nationis duabus partibus eiſdem cardinalibus adiungendorum & tunc adiunctorum electus fuerit & receptus: quodquè nō valeat electio nec electus pro ſummo pōtifice habeatur, niſi duæ partes Cardinalium in conclaui exiſtentium, & cuiuſlibet nationis duæ partes, cum Cardinalibus ad eligendū adiungendorū, & tunc adiunctorū cōſentiant & conſenſerūt in Romanū pōtificē eligendū. Statuit inſuper & ordinat ac decernit, quòd vota quorūcunq; in electione huiuſmodi emittenda ſint nulla, niſi vt præmittitur duæ partes cardinaliū, & duæ partes cuiuſlibet nationis adiūgendorū, & tūc adiunctorum prædictorum principaliter aut per acceſsionem in vnum concurrant. Hoc etiam adiecto, quòd prælati, & alij cum ipſis cardinalibus, ad electio-

nem huiuſmodi adiungendi & tunc adiuncti, omnes & ſingulas conſtitutiones etiam penales, circa electionem Romani pontificis æditas, atq; conſuetudines obſeruare conſuetas, quemadmodum ipſi cardinales obſeruare teneãtur, & ad illarum obſeruantiam aſtringantur. Teneantur inſuper iurare & iurent dicti electores cardinales & alij, antequam ad electionem procedãt, quòd in huiuſmodi electionis negotio attendentes quod eis imminebit cũ de citacione agetur vicarij Ieſum Chriſti ſucceſſoris beati Petri vniuerſalis eccleſiæ rectoris, gregis dominici directoris, puris & ſinceris mentibus, & quam credẽt publicæ vtilitati vniuerſalis eccleſiæ proficere omni cuiuſcũq; nationis peregrinæ, aut alio inordinato affectu, odio, gratia, vel fauore abiectis, procedẽt vt eorũ miniſterio de vtili & idoneo vniuerſali eccleſię prouideatur paſtore. Ordinat inſuper, ſtatuit & decernit eadẽ ſancta ſinodus, quòd infrà decẽ dies ex nunc continuè numerãdos, quos decẽ dies omnibus & ſingulis ſanctę Romanæ eccleſiæ cardinalibus pręſentibus & abſẽtibus, & cæteris electoribus ſupradictis, attẽta Romanę eccleſiæ vacatione notoria, ad intrandũ cõclaue in hac ciuitate Cõſtancienſi in maiori domo cõmunitatis ciuitatis eiuſdẽ ad hoc iã ordinata pręfigit & aſsignat, quod præfati electores cardinales & alij ſupradicti intrẽt ipſum cõclaue ad electionẽ huiuſmodi celebrandũ, cęteraq; faciendum, obſeruandum & proſequẽdum, quemadmodum in cæteris præter præmiſſa de cardinalibus & alijs in electione Romani pontificis iura decernunt, quæ omnia præmiſſa obſeruata vult eadem ſancta ſinodus in ſuo robore permanere. Hanc autem formam & hunc modum electionis approbat, ordinat, ſtatuit pro hac vice, & ad omnem ſcrupulum remouendum vel ſummouendũ, omnes & ſingulos in eadem ſinodo præſentes & venturos qui eidem ſinodo adhærebunt ac omnes actus legitimos in eadẽ ſinodo agẽdis actiuè & paſsiuè quatenus opus eſt habilitat & habiles eſſe declarat cæteris eiuſdem ſacri cõſilij decretis ſemper ſaluis, ſupplens omnes defectus ſi qui forſan interuenerint in præmiſsis apoſtolicis & in generalibus cõſilijs æditis conſtitutionibus, & alijs in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcunq;. Vltimo die Menſis Octobris, epiſcopus VVinton. acceſsit ad cõſilium, peregrinaturus Hyeroſolimã, poſt electionem ſummi pontificis celebratam, vbi tantum valuit eius facunda perſuaſio vt & excitaret dominos Cardinales ad concordiam, & ad dilectionem ſummi pontificis ſe ocius præpararent. Quamobrem mox præparata fuit domus, quæ conclaue vocaretur, & eſſent cum lectis ſtratis honorificè pro dominis Cardinalibus, & electoribus adiungendis eiſdem. Ordinatum nempè fuerat decreto conſilij, vt eligerentur ex omni natione quæ conuenerat ſex perſonæ, ad intrandum conclaue cum cardinalibus, prout ſuperiùs eſt expreſsũ, vnde de Anglia ingreſsi ſunt cõclaue epiſcopi Londoniẽſis, Bathon. Norvvicenſis, Lichfeldiẽſis, Abbas Eboracenſ. & magiſter Thomas de Polton, Decanus Eboracenſis. Quælibet autem natio ſcripſit nomina perſonarum ſuarum in ſchedula, & cera inuoluit. Pręordinatæ proinde perſonæ conclaue ſunt ingreſſæ, die quatuor coronatorum. Quibus intromiſsis, quædam perſona laica, attulit omnes ſchedulas cera circunductas, ad vicecancellarium in conclaue. Qui nudatis brachijs vſq; ad cubitum, poſuit omnes ſchedulas ſuper menſam. Exindè decretum factum eſt quomodo recluſi ederent in conclaui, ſtatutumq; fuit, vt haberẽt panem & vinũ, & vno die vnicum genus carnium, & altero vnum genus piſcium, & ſingulis diebus vnum genus potagij, prout dies exigebat. Tunc Imperator, & treſdecim duces, ac maiores ciuitatis, Conſtanciæ, iurauere ſuper librum, quòd fideliter cuſtodirent conclaue ab impeditoribus, & ne alia cibaria intromitterẽtur quàm ſtatutę fuẽre. Quo facto, imperator perſonaliter perſcrutatus eſt domũ totam, & duabus

ſeris

ſeris oſtium poſt ſe clauſit. In oſtio domus illius, factum fuerat foramen quadratum, habens in lõgitudine & latitudine pedem vnum, per quod immitti deberent cibaria incluſorũ, omniquaq; die dũ in conclaui fuerunt. Abbas ſancti Edmundi de Bury, & prior ſancti Iohannis de Clerkenevvelle, fuerunt aſsignati ad prægustandũ cibaria Anglicorum. Mox verò vt ſeruitum fuit incluſis, dictum foramen clauſum fuit tribus ſeris. Igitur illis conferentibus de iniuncto negotio, quidam nominauere VVintonienſem, quidã Londonienſem Epiſcopos: nonnulli verò cardinalem Franciæ, nihilq; fuit actũ primo die vel ſecũdo. Die verò S. Martini primo mane epiſcopus Londoniẽſis venit, & inter omnes cardinales protulit iſta verba. Ego Richardus epiſcopus London. accedo ad dominũ meum cardinalem de Colũnia. Audito præſenti ſermone, repentè cũcti

Papa nouus.

præſentes per dei gratiam in eandem cõſenſere perſonam. Et illicò exuerunt eũ veſtibus ſuis omnibus, & nouis eum reueſtierunt, ac ſuper altare poſuerunt, & deoſculati ſunt manus eius & pedes. Hijs ita geſtis, confeſtim vnus eorũ qui incluſi fuerant, fregit foramen in pariete, & clamauit: *habemus Papam Martinum*, & tunc exiuerunt omnes in magnã eccleſiam cantantes, *Te deum laudamus*. In craſtino Papa fuit factus pręsbiter, & die ſequẽti fuit ſacratus epiſcopus, & celebrauit miſſam ſuam primam, cui miſſę interfuerunt centum quadraginta mitrati. Sequenti dominica dominus Papa fecit mane diluculo ſolemnem proceſsionẽ, tranſiens per auſtralem partem eccleſiæ verſùs occidẽtalem, vbi conſtitutus fuit quidam clericus habens canabum, & ſtuppam, & combuſsit ea, dicens: *Ecce pater ſancte ſic tranſit gloria mundi*. Poſthæc eodem die fuit factum quaſi quoddam ſolarium pro coronatione Papæ, in altitudine habens viginti pedes. Prior ſancti Iohãnis de Clerkenvvell tenuit diadema Papæ in officio coronationis. Ipſo die poſt prandium Papa equitauit per medium ciuitatis Cõſtanciæ, quem ſequebantur in equis omnes epiſcopi mitrati, Abbates. Equus Papæ phaleratus cum rubeo eſcarleto, equi verò cũctorum epiſcoporum phalerati fuêre cãdido

Imperator Papæ frenum tenet.

panno biſsino, & imperator in hac equitatione tenuit frenum Papæ. Cum autem perueniſſet Papa ad locũ fori, illic obuiauere ſibi omnes Iudei ciuitatis, qui porrexerũt ſibi (ſicut mos eſt) ceremonias ac legẽ ſuã, quas acceptas, Papa proiecit poſt tergũ ſuũ, dicens: Recedãt vetera, noua ſunt omnia. Papa (prout dicũt) prius vocabatur Paulinus, natus de illa nobili & antiqua gente Paulina Romæ.

Hoc anno circa finem mẽſis Iulij, rex Henricus cum magna claſſe mare ſulcans, decimo nauigationis die saluus applicuit in Normannia, ſcilicet in feſto ſancti Petri ad vincula, vocato in loco Tonque, vbi villa fortis eſt, & caſtrum nobile, quod reddere per annum ſolet octo millia coronarũ. Quo in loco quingenti equites hoſtiliter occurrerunt ei, trãſitum prohibere volentes, ſed perẽpto per architenentes eorum capitaneo, & eius collega capto, cæteri meticuloſè fugerunt. Nec multò poſt redditum fuit regi dictum caſtrum, & qui remanere volebant, accepêre gratiam remanẽdi, volentes abire, tulerunt ſecum de gratia regia pecunias & ſuppellectilem, relinquentes arma & inſtrumenta bellica, necnon & victualia dicto caſtro. Conſimili modo reddita fuit regi villa de Aumberes cum caſtello, qua tempeſtate monachus quidam ſoliuagus captus à quodam de familia regis deſpoliatus eſt. Quod vt rex comperit, ſolicitè quæſiuit à monacho ſi perſonam recognoſceret quæ tulerat ab eo res ſuas. Qui cùm diceret bene ſe perſonam noſcere, ſi videret eam, tandem poſt aliquos in conſpectu ductos, notauit vnum dicens illũ bona ſua rapuiſſe. Quem rex illicò vehementer redarguit, dicens illum morte dignum, qui cùm aliunde ſatiſfacere potuiſſet ſuæ neceſsitati, ad res religioſorum manus extenderet, modò tamẽ gauiſurum perdonationis titulo, ſi nihil tale committat de cætero. Fecitq; virum reddere

monacho

monacho quis tulerat prius ab eo, monacho mãdans vt domũ repeteret,& conſuetũ ſeruitiũ cũ fratribus ſuis intrepidãter deo rependeret, aſſerẽs ſe nõ illuc aduenille modo veſpilionis vt res religioſorũ raperet,ſed potius more regis,vt eorũ bona à direptionibus ſeruaret. Nec mora ꝓclamari fecit ꝑ exercitũ , ne quis religioſum,clericũ vel præsbyterũ, nec vllũ penitus eccleſiaſticũ deſpoliare ſeu quouiſmodo moleſtare prĕſumeret,nec ad res eccleſiaſticas animo rapiẽdi manus mittere,ſub pœna ſuſpẽſionis & laquei. Qua proclamatione per plebanos vulgata,videres ruſticos indumẽtis clericorũ ſumptis vagari per exercitũ negotia tractare foralia,impunè accedere & recedere, Anglis aſtu piè deceptis. Nec valebãt Anglici rei veritatẽ agnoſcere, ruſtici coronas ſibi radentibus,vt Anglos fallerẽt efficacius,aſpectu capitũ abraſorũ. Cõſequenter inſup fecit rex proclamari ne quis fœminã cõiugatã,viduã ſiue virginem cõtra voluntatẽ auderet opprimere,vel bona diripere plebeiorũ,qui ſe regi ſũmiſerant ſub pœna prætaxata. Tertio decimo die menſis Augusti rex receſsit cũ exercitu de villa de Tõque, & pernoctauit apud villã Sancti Saluatoris de Tybe. Craſtino die Sabbati pernoctauit apud villã de Grãuile, vbi cõmoratus eſt die dominica, videlicet in feſto aſſumptionis beatæ Mariæ. Die lunæ pernoctauit apud Abbathiã de Fontenes, & in die Martis peruenit ad villam Deſtuſteuyle : die verò Mercurij conſedit cum exercitu coram villa de Cane, ex parte auſtrali, propè monaſterium Sancti Stephani,dux Clarentiæ ex parte boreali iuxta Monaſterium monialiũ Sanctæ Trinitatis,comes Mareſcallus ſedit ex parte ſiniſtra regis, & dominus de Mattreuers iuxta eum. Iuxta quem domini Talbot, & Vmfreuile ſunt locati, & conſequenter domini de Neuile,& VVilloughby. Ex parte regis dextera conſedens, Comes de VVarvvike, & dominus Iohannes Gray, iuxta quos Comites de Huntingdon,& de Sarum,& dominus Iohannis Grecornvvayle. Dũ ſic eſſet diſpoſitus regalis exercitus, & Abbathia ſancti Stephani foret Frãcis cõmunita,videnteſq; in monaſterio pro tutamẽto fore ſe impares regijs viribus, locũ deſerere feſtinabant. Et diripientes tam victualia, quàm alia loci iocalia, latenter in villam commigrauerunt,notabiles ſacrilegio manifeſto,vbi cõſtituti tractabant inter ſe qualiter dictum monaſteriũ flammis abſumerent, & turres eccleſiæ cõplanarent: per quas multa mala fieri poſſe non dubitabãt. Audiunt hæc inſuſurrari inter Francos quòd quidã monachus eiuſdẽ loci, qui metuens ſui monaſterij deſtructionem,confidenter dedit ſe periculo, & ſub illius noctis ſilentio,manibus reptãs & genib⁹,& ꝑ hoſtes,ꝑ ignes,ꝑ arma,per gladios tãdẽ ꝑuenit ad locũ vbi dux Clarẽciĕ frater regis obſidionis ſuĕ vigilias obſeruabat. Et impetrato aditu,vidit vt recubuerat armat⁹ ad vnguẽ in horto quodã ſuper herbã,ſuppoſito capiti ſuo ſaxo. Cui confeſtim flexis genibus,flebiliter ſupplicauit , vt loco ſuo ſuccurreret , qui iam diruẽdus erat niſi maturiùs ſubueniret. Vobis aũt ſpecialius cõuenit noſtrũ ſeruare mõaſteriũ, qui de regũ linea deſcendiſtis in locũ noſtrũ quẽ fundauerũt,extruxerũt,atq; dotauerũt. Quapropter incunctãter vtamini duce prĕuio, & ego vos inducã,& gaudere faciam loco noſtro. Nec mora fecit dux vt monuit,& arreptis ſcalis, ꝑuenit ad eã partẽ quam monachus bene nouit immunitam: nã pauci ſed inualidi relicti fuerãt, magis ad oſtentationẽ,quã ad defenſionẽ loci,quos aduẽtu ſuo territos, vel captiuauit,vel abire permiſit,reputãs eos indignos gladio ſuo propter ruſticitatem & vilitatem perſonarũ. Vnũ tamen decollari iuſsit, qui confeſſus fuerat ſe res monaſterij, ſcilicet ferramenta feneſtrarum,& huiuſmodi compilaſſe,dicẽs ei: Si nos & noſtros propter talia ſacrilegia iuſta morte mulctaueris,multò plus tu pœnã mœreris qui patriæ propriæ ſacella ſpoliare nõ times. Dux ergo tali modo potitus loco,introduxit regẽ in craſtino,gaudentẽ nimirũ quod à telis & turribus monaſterij valebat intueri quĕcunq; gerebantur in villa, & illic figere vel locare gun-

Ruſtici in clericali habitu.

nas ſuas, quas Galli canones vocãt, quibus validiùs villam infeſtare poſſet. Poſt hęc denunciatur dies & hora quibus fieri deberet inſultus ad villã. Interea ſonãte terrifico lituorũ & tubarum claſsico, obſeſsi ſemet cohortãtes, ad muros alacriter cucurrêre, telis armati, gladijs & miſsilibus, iaculis & petrarijs, vt vim vi repellant. De parte regis (vt ita dicam) *Induit aduerſis contraria pectora telis, miles: vt æternum ſanguine nomen emat.* Inter milites dominus Edmundus Springeus, qui dudum cum alijs militiæ cingulo donatus fuerat, muros Cadomæ armatus aſcendit, *Et vulnera alterna datque, capitque manu. Sicut aper longè ſiluis latratibus actus, Fulmineo celeres diſſipat ore canes, Mox tamen ipſe perit:* ſic & iſte vir egregius dum multos muris deijcit, dum plures enſe perimit, dum Martis acta peragit, lapſus pede corruit in foramen muri, vbi ſedendo pugnans peremptus eſt, quem mox inhumaniter vt erat armatus adhuc ſpirantem, tormentarij (circumiectis ignibus) cremauerunt. Non tamen deſtitêre regales inimicis inſiſtere, ſed bili concitata propter infortunium tanti ſocij, fuerat nēpè cũctis amabilis: inſurrexerunt acriùs, & exarſerunt cõtra tam improbos pollinitores, fatigãtes illos ſic ex parte, quòd videbatur ipſis qui tuebantur oppidum ex parte altera neceſſariũ, vt ſtatione ſua relicta, ad eã partẽ accurrerẽt qua rex oppugnabat villã: ſicq; rareſcente in dicta parte defenſore, dux Clarenciæ (factis inſtrumentis in loco qui putabatur tutiſſimus) muros ſcãdit, & poſt terga Gallorum deſiliens, eos adeò repentè terruit, vt ignorarent vtrum iuuaret potiùs procedere cõtra regem, an reuerti & manus erigere cõtra ducem. Facta eſt igitur ſtrages magna Gallorũ, obuiantibus à fronte regalibus, inſtantibus à tergo Clarencianis, omnẽq; illis adimentibus ſpem ſalutis. Taliq; modo rex villa potitus eſt, caſtello nõdum rebellibus vacuato. Quapropter rex Gunnarũ iactu ſic caſtrum debilitauit, vt impoſsibile videretur incluſis ſe defendere locum poſſe. Proindè impetrato tractatu, obtinuerũt à rege libertatem abeundi, relictis armis, victualibus, auro & argento atque iocalibus in caſtello. Sed ne inanes & vacui omninò recederent, rex indulſit eis vt milites quidam certam ſummam fului metalli ſecum ferrent, armigeri quoq; taxatam, & alij limitatam tollerent, & non ampliùs, ſub pęna perditionis ſummarum cõceſſarum, pariter & vitarum. Fœminas verò permiſit ornamenta vel quęq; mobilia ſecum ferre & indemnes abire. Quæ magnas auri ſummas (vt fertur) in vtribus abſtulere. Hijs omnibus ingrati Franci beneficijs, regiæ munificentiæ peſsimè reſponderunt, & inuidentes eius cõmodis, aurum & argẽtum, & quicquid in caſtrum ad tuendum deportatum fuerat igne cõbuſſerunt, vt poſt receſſum patuit eorundem. Poſt deditionẽ caſtri Cane, quod obtinuerat condicionaliter, ſcilicet ſi rex Frãcus vel Dolphinus aut comes de Armanak bello nõ diſſoluerent obſidionem infrà nonumdecimum diem Menſis Septembris, reddiderũt ſe pacto conſilij, ciuitas & eccleſia Baiocenſis, cum alijs multis villis. Cùm hæc agerentur in Neuſtria, Lolardi duce (I. Oldcaſtel) inſanire cæperũt in Anglia, qui Scotos cõcitauit tam prece, quàm repromiſſa pecunia, vt intrarent hoſtiliter regnũ in regis abſentia, leui negotio (vt aſſeruit) ſubiugãdum. Ferũt quòd VVilhelmum Duglas Scotum, apud Pontem fractum allocutus fuerat, grandẽ promittens auri ſummã, ſi gentẽ ſuam ſolicitaret, & eũ qui falſò dicebatur apud eos rex Richardus, venire cũ eis faceret, & ſe oſtẽtare tanquã regẽ. Scotus verò auri ſacra fame coactus, nõ multò poſt cõtribules ſuos cum magno ſtrepitu venire fecit ad obſidendum caſtellum cum villa de Rokesburgh. Quo cùm veniſſet, ſuffoſſores immiſerunt ad ſubuertendum muros. Contigit eo tempore ducem Exoniæ dominum Thomam Beuford ad Brydelingtoniam veniſſe peregrinãdi gratia, qui confeſtim audito rei nuncio properauit ad partes, eundo colligens armatos & architenẽtes, hoſtibus occurrere feſtinãdo. Ex alia parte cuſtos regni dominus I. frater regis dux Bedfordiæ cũ alijs regni nobilibus magnũ conflans

exerci-

exercitũ,ad eaſdẽ peruenit partes. Quod Scoti per exploratores cõperientes, expectare nõ audentes diutius, turpia femineæ terga dedere fugæ. Nec mirũ, quia pluſquã centum milia virorũ conueniſſe ferebantur ad repellendũ eos. Et ne rurales eſtimarẽtur, & inexperti qui cum dictis heroibus venerãt, vir valdè venerabilis dux Exoniæ palã aſſeuerauit ſe ſciuiſſe ex illis cohortibus delegiſſe quadraginta millia virorũ bellicoſorum qui virtute præſtarent, & animis, æq; cum valẽtioribus, quaſi regni totius, nõ obſtante quòd maxima multitudo cum rege in Normãnia militabat. Eo tẽpore dux Lolardorũ I. Oldcaſtel dum diuerſis in locis requirit latibula, propè ſanctũ Albanum in domo cuiuſdã ruſtici habẽtis ibidẽ idoneã manſionem, dominio Abbatis delituit multis diebus. Quo audito, familiares Abbatis illuc nocte properãtes, illum quidẽ nõ inuenerunt, ſed quoſdã de ſuis ſpecialibus aſſeclis tenuerunt & ad carcerẽ adduxerũt. Ipſe verò dux perfidorum hoc audito rumore, vehemẽter ingemuit, dicens ſuum grãde propoſitum eneruatum, captis præcipuis cõſcijs votorum ſuorũ. In præfato loco reperti fuerunt libri in Anglicis ſcripti litteris, & nõnulli libri quondã nobiliter & Imaginibus ſanctorũ diuerſorum decorati, quarum Imaginũ capita iuxta formã falſę doctrinę ſuæ, nebulones abraſerant, & in letanijs omniũ ſanctorũ nomina vnà cũ nominibus beatæ virginis aboleuerãt, vſq; ad hunc verſum. Parce nobis domine. Inuẽta ſunt inſuper illic quædã ſcripta plena blaſphemię in beatã Mariã, quæ propter horrorẽ ſcribere ſuperſedi. Librum tali raſura deformatũ, miſit domino noſtro regi dictus Abbas S. Albani, cum quibuſdã alijs deliramẽtis repertis ibidẽ, & dominus rex eundẽ librum Archiep. Cantuarienſi remiſit, vt in ſermonibus faciẽdis ad crucẽ S. Pauli Lõdonijs oſtẽderetur, vt vel ſic ciuibus innoteſceret, quãta furia Lolardi vehebãtur, qui nõ dico Imagines, ſed nec ipſa ſanctorũ nomina in ſuis mẽbranis inſeri permittebãt. Rex Angliæ per idem tẽpus impiger in partibus tranſmarinis, cepit plures ciuitates & villas muratas, cũ caſtris & munitionibus pluſquam cẽtum. Hoc anno quarto die menſis Septẽbris, obijt magiſter Robertus Alin, Epiſc. Sarũ, apud Cõſtanciã, cõſilio nondum finito. Menſe Decẽbris rex Hẽricus obſedit Phaleſiã villã munitiſsimam, refertã defenſoribus, ſuperbã ſuis opibus, inſtauratã machinis, cõfidẽtẽ mœnijs, vt nec quidẽ portas cõtra regem initio claudere dignabãtur, villa tamẽ leui negotio terrore gunnarũ reddita fuit regi. Sed caſtrũ cum magno faſtu detentũ fuit, ferè vſq; ad feſtũ purificationis, medio tẽpore multis hinc, inde, iactis cõuitijs. Tandẽ obſtinatione depoſita, pænituit obſeſſos tãdiu perſeueraſſe in pertinacia, & humilius ſapiẽdo regis gratiã flagitabant. Non enim ferre valebant horridos ſaxorũ volatus, quos crebro circa ſe cernebant emiſſos, cuilibet formidandos, & proindè maluere ſemel vitã ſeruare quoquo pacto, quàm quotidiè quaſi mortẽ metuẽdo mori. Igitur poſt certas cõditiones aſſecurauerunt regi, ſe proprijs ſuis ſumptibus, damna caſtri, villęq; ruinas reparaturos: præter illas, quas ſoluerẽt redẽptionis ſuæ ſummas, quod idcircò illis impoſuit, propter ſuæ faſtuoſæ detentionis diuturnitatem, quæ fuit cauſa ruinæ magnæ dicti caſtelli. Circa præſens tẽpus captus fuit in Anglia ille vaniglorius, inueteratus dierum malorum, primicerius Lolardorum, dux & princeps perfidorum I. Oldcaſtel, (quondã dictus dominus de Cobhã) in terris domini de Povviſia, nõ ſine periculo lęſioneq; quorundã qui ceperunt eum, ſed nec ipſe ſine vulnere tẽtus fuit. Sub eodẽ tempore vocati fuerãt ad parliamẽtũ Lõdonias, oẽs ſtatus regni, vt de pecuniali ſuffragio regi ferẽdo cõſulerẽt, quo laborabat in partibꝰ vltràmarinis. Cũq; domini & perſonę parliamẽtales, audiſſent quòd captus fuiſſet hoſtis publicus, placuit cũctis parliamentũ nõ diſſoluendũ donec interrogatus, & auditus fuiſſet in eodẽ parliamẽto. Miſſus eſt igitur dñs de Povvyſia, qui deduceret eũ manu forti. Qui & adduxit eũ Lõdonias, in lectica ſauciũ vnà cũ clerico omniũ ſecretorũ

ſuorum conſcio. Nec mora, cùm conſtitutus fuiſſet in præſentia regni rectoris ducis de Bedfordia, & ſtatuũ parliamenti, lectum fuit indictamẽtum coram eo de hoſtili inſurrectione contra regem in campo ſancti Egidij, & alijs offenſis læſæ maieſtatis, qui partim tanguntur ſuperiùs in locis ſuis. Quæſitũ fuit ab eo qualiter ſe voluit excuſare, & oſtẽdere quare non merito ſit adiudicandus morti, qui mox aliũdè quærẽs diffugia, aſſũpta parabola, cępit prædicare de dei miſericordia, & quicunq; mortales dei imitatores eſſe vellẽt, deberent ſemper miſericordiã ſuperexaltare iudicio, vindictã fore ſolius dei qui ab eius cultoribus non debuit exerceri ſed ſoli deo relinqui, & alia plura cõmemorauit redimẽdo tempus, donec ſummus regni iuſticiarius regis vicariũ monuit, ne pateretur eũ inaniter tẽpus terere, & aſſiſtẽtes regni proceres moleſtare. Iuſſit ergo regni rector vt reſponderet cõformiter ad obiecta, qui ſe videns conſtanter vrgeri, tandẽ poſt breuem meditationẽ ſoluto ſilentio reſpondit, dicens: Mihi autem (inquit) pro minimo eſt vt à vobis iudicer aut ab humano die. Et iterum impertinẽter garrulare cæpit donec ſummus iuſticiarius iuſſit vt reſpõderet finaliter, & doceret ſi poſſet quare mori non debuit, qui confeſtim cũ ſumma ſuperbia & abuſione, reſpondit ſe nõ habere iudicẽ inter eos viuente ligeo domino ſuo in regno Scotiæ rege Richardo. Quo reſpõſo accepto, quia non opus erat teſtibus, ſine mora iuſſus eſt trahi & ſuſpendi ſuper furcas, atq; comburi pendens in eiſdẽ, vbi cum plures perſonæ honorabiles huic ſpectaculo intereſſent, domino Thomæ Erpingham (prout dicunt) nouiſsima verba locutus eſt: adiurãs eũ, vt ſi cerneret eum reſurgere die tertia, pacem procuraret ſectæ ſuæ. Tanta perditus fuit dementia, vt putaret ſe poſt triduum à mortuis reſurrecturum.

ANno domini M.CCCC.xviij. tenuit rex natale in Normannia apud Baiocas, circa quod tẽpus redditum fuit ſibi caſtrum de Phaleſia, & ciuitas de Abruicis, id eſt Auerance ſe ſummiſit. Poſt feſtum Paſchæ miſsi ſunt per regẽ ad obſidendum monaſterium de Bekke Herlevvim, dominus Thomas dux Clarenciç: ad obſidendũ villam de Cherburgh dominus Humfridus dux Glouerniæ: ad obſidendũ caſtrũ de Daunfront, dominus Richardus comes VVarvvici: ad obſidendum caſtrum Nully le Veſque, dominus comes de Kyme. In die ſancti Georgij rex apud Cadomũ in caſtello celebrauit ſolemniter idem feſtũ. Circa feſtum trinitatis ad iuſſum regis profectus eſt in Normãniã dominus Thomas dux Exoniæ regis auunculus cũ quindecim milibus prout dicitur bellatorũ. Mẽſe Iunij Burgũdiones nocte Pariſiũ intrauerũt, & comitẽ de Armanak morte turpiſsima mutulauerũt. Nã (vt ferunt) eũ crudeliter excoriauerũt, expoſt crudeliſsimè peremerũt. In illa ferali ſeditione iugulati feruntur plures nobiles, ſcilicet Cardinalis Baar Archiepiſcopus Remenſis, Epiſcopus Meulx, epiſcopus Conſtancienſis, epiſcopus de Liſeux, Abbas ſancti Dioniſij, Abbas de Iormayle, cancellarius Franciæ, prępoſitus Pariſeorum, & plures alij ad numerum quatuordecim millium perſonarum. Nec ſaciari potuit effrenata furia tanta cæde virorum, quin & in fæminas graſſaretur. Nempè feruntur iugulata quinq; millia fæminarum. Sub eodem tempore rex obſedit nobilem villam vocatam Loueres, quam fortiter expugnatam compulit ad deditionem ſub certis condicionibus vtrobiq́ue pactis. Reddita eſt ergo regi villa in vigilia ſancti Iohannis Baptiſtæ. Die verò Lunæ ſequente mouit dominus rex exercitum verſùs Poũt de Laarche. Eodem tempore dux Exoniæ obſedit ciuitatem Ebroicenſem Eueroyſe. Ipſo anno infrà octauas aſſumptionis beatæ Mariæ, Ieſus Chriſtus vt putatur ob honorem glorioſæ matris ſuæ quam propenſius veneratur rex Angliæ, dedit ei in locis varijs tres miraculoſas victorias in prouincia Normannorum: Prima fuit quòd centum de ſuis Anglicis die Martis infrà dictas octauas ceperunt tres magnos dominos apud locum vocatum

catum

catum Kylbenef & perſonas alias octoginta, & ter centum fugere cõpulerunt. Secunda fuit die Iouis, quadringẽti nempè de hoſtibus, intrauerũt ſuburbana ciuitatis Ebroicenſis, & vndecim ex Anglis fugauerunt eos, & ceperunt ex eis quatuor, & duodecim peremerunt, captis quadraginta dextrarijs eorundem. Tertia fuit die ſabbathi ſequente ſummo mane. Hoſtes reuera voluerunt cepiſſe villam quam rex ceperat in prima equitatione ſua præſentis anni, dictam Loueres, ſed capitaneus dictæ villæ cum centum de noſtris exiuit animoſè contra mille, & deo volente vicit eos, & tradidit in manus hominũ noſtræ partis centum & octoginta perſonas generoſas ex hoſtibus, per omnia benedictus deus. Pridiè Kalendas Auguſti capta fuit inopinatò, villa de Pounteyſe, propè Pariſium, probitate capitanei de la Bouche, ſummo mane, qui nocte non procul à villa deliteſcens, inter vineas cum nonnullis de domini regis familia, in vigilia matutina repentè ſcalarum ſcanſione muros aſcendit, vbi poſt diutinam dimicationem, occiſis multis de defenſoribus, & pluribus vulneratis, cùm ciues cernerent numerum inuictum creſcere inter eos, oppreſsi vecordia, portis apertis fugerunt quo ſors quenque trahebat, fuerunt vtique in ea villa præfortes homines conſtituti pro defenſione mille, qui ferebant lanceas atq; ſcuta, & baliſtariorum duo millia, qui omnes ſub feſtinatione verſùs Pariſium fugere contendebant, ſed intercepti ſunt & præoccupati per comitem de Huntingdonia, qui & ipſe deſtinatus fuit ad iſtud negotium, vt ipſe ex vna parte aut altera muros aſcendere moliretur, ſed tamẽ retardatus fuerat in Mariſco, nõ inueniens exitum, vſque ad ſolis ortum. Occiſa eſt ergo illa penè multitudo per comitem, villa per noſtros detenta. In qua recõdita fuerãt omnis generis victualia ad duos annos, de cuius amœnitate, diuitijs & vtilitate rex ſcripſit, quòd inter omnia quæ geſsit in tranſmarinis partibus, opus magis vtile non peregit. Hæc autem geſta ſunt expirantibus treugis, in craſtino poſtquam Franci regem ſuis fallacijs deluſiſſent, & pacis vias quas res obtulerat refutaſſent: ferunt quòd dicta villa fuit inſtaurata ſufficienter victualibus pro duobus annis. Die Lunæ proxima poſt feſtum ſancti Mathæi apoſtoli, caſtrum Giſorcij recuperatum fuit per Anglos. Et die Sabbathi proximo poſt idem feſtum recuperatũ fuit caſtrum de Galiard per eoſdem. Dux Burgundiæ vocatus ad Dolphini colloquiũ, & ſuorum perfidorum complicum, proditioſè peremptus eſt, licèt per ante pariter omnes pari ſacramẽto ſe conſtrixiſſent, quod nullus alterum læderet eorundẽ qui ad colloquium conueniſſent, filius ducis Burgundiæ (qui & hæres eiuſdẽ) patris cupiẽs vindicare iugulationẽ, deſtinatis humiliter ad regẽ noſtram multis perſonis honorabilibus, præſtitit ſacramentum per eoſdẽ de fidelitate ſeruanda ſibi. Epiſcopus Surreyenſis domini VVintoniẽſis ſuffraganeus celebrauit ſolemnes ordines apud S. Hocanno nouerca regis, Anna regina, per quoſdã infamata de quodam maleficio, quòd in læſionem regis commentata fuiſſet (amotis cunctis ſuis famulis) commendata eſt cuſtodiæ Pellam, qui adhibitis ſibi nouem ſeruientibus, introduxit eam in caſtrum de Peneneſeye ſub eius prouidentia gubernandam. Circa feſtum omnium ſanctorum duciſſa Clarenciæ cum multis alijs dominabus Angliæ in Neuſtriam transfretauit. Balthazar Coſſa nuper dictus Iohannes Papa. 23. decreto concilij Conſtancienſis degradatus, & incarceratus, propter humilem ſummiſsionem qua ſe ſummiſit Papæ Martino, liberatur à carcere, & ad Cardinalatus reſtituitur dignitatem. Dominus Humfridus dux Glouerniæ, frater regis minimus, factus eſt cuſtos regni Angliæ, loco fratris ſui domini Iohannis ducis Bedfordiæ, qui vocatus à rege, nauigauit in Neuſtriã cũ valida bellatorũ manu, poſtquã glorioſè regimẽ regni tenuerat per duos annos. Hoc anno. 16. die Maij noſtri pugnauerũt cum Gallicis, qui vene-

rant ad diſſoluendum obſidionem villæ de Freney, quam comes Sarisburienſis obſedit, & occiderunt ex eis penè quinque millia, captis ſexcentis cum Mareſcallo de Rovvs, & multis alijs nobilibus & honoratis viris. Ductores ex parte noſtra fuêre comites Huntingdoniæ, & Marchiæ: I. Grecornevvayle, & Philippus le Leche. Capti ſunt in hoc conflictu multa ſigna nobilium, inter quæ VVilhelmus Duglas perdidit vexillum ſuũ, occiſis de Scotis ſuis plusquam centum: ſignum VVilhelmi Duglas rex iuſsit extendi in eccleſia ſanctæ Mariæ Rothomagi. Dux Burgundiæ per hoc tempus, ſollicitat, vt pax & concordia fiat inter reges, modo & forma ſub certis condicionibus, quarum talis eſt effectus. In primis quòd rex noſter acciperet & habebit in coniugem puellam præclariſsimam dominam Katherinam, regis Francorum Caroli filiam. Et quòd per eum modum illuſtriſsimos conſanguineos ſuos, regem Franciæ, & reginam, efficiet ſibi patrem, & matrem, & eoſdem vt patrem & matrem ſuos habebit & pro talibus venerabitur præ cunctis alijs perſonis mundi, & quod nõ impediet quin conſanguineus ſuus rex Franciæ teneat & poſsideat quoad vixerit coronam & dignitatem regalem Franciæ, & prouentus more ſolito, ad ſuſtentationem ſui ſtatus, & onerum regni, & præfata conſanguinea ſua sereniſſima regina Franciæ conthoralis eiuſdem regis Franciæ, etiam teneat quamdiu vixerit, ſtatum & dignitatem reginæ, ſecundùm morem regni prædicti &c. Quæ præmiſſa illuſtriſsimus rex Angliæ ſe obſeruaturum, facturum, & impleturum offert, dummodo per partem regis Franciæ iſta promittantur, cõcordentur & fiant. Similiter in primis quòd immediatè poſt obitum eiuſdem conſanguinei ſui, & extunc deinceps, corona & regnum Franciæ cum eorum iuribus, & pertinentijs vniuerſis, manebunt & erunt ipſius regis Henrici, & hæredum ſuorum imperpetuum. Item quòd pro eo quòd præfatus sereniſsimus cõſanguineus ſuus Franciæ, tenetur vt plurimum aduerſa valitudine, ſic quòd non poteſt cõmodè vacare diſponendis regni negotijs, idcirco ad vitam eiuſdẽ conſanguinei ſui Franciæ, facultas diſponendi rempublicam regni prædicti, & exercitium (cum conſilio nobilium & prudentum eiuſdem regni, eidem ſereniſsimo conſanguineo obedientium, qui cõmodum & honorem ipſius regni dilexerint) penes ipſum dominũ regem Henricum ſint, & maneant, ita vt ipſam per ſe ipſum, & etiam per alios quos cum cõſilio præfatorum nobilium ad hoc duxerit deputandos, regere poſsit & gubernare ſecundùm exigẽtiam iuſticię, & æquitatis. Item quòd proceres, magnates, & nobiles, ac ſtatus regni prædicti, tam ſpirituales quàm tẽporales, necnõ ciuitates, & notabiles cõmunitates, ac ciues, & Burgenſes villarum eiuſdem regni, præfato conſanguineo ſuo pro tempore obedientes, præſtabunt iuramenta quæ ſequuntur.

Iuramentum commune regi Henrico.

In primis quòd eidem domino regi Henrico (facultatem & exercitium diſponendi & regendi dictam rempublicã gerenti) ac iuſsionibus ſuis, humiliter & obediẽter in omnibus (exercitiũ regiminis dicti regni cõcernentibus) & per omnia parebunt & intẽdent. Item quòd ea quæ inter præfatum conſanguineũ, & conſanguineam eiuſdem regis, & ipſum regem, cum conſilio eorum (quòd ijdem conſanguineus, & cõſanguinea, & ipſe dominus rex ad hoc duxerit adhibẽdos) appũctata fuerunt & cõcordata, ipſi proceres & magnates &c. quatenùs eos ſimul & ſingulos eorũ cõcernere poterit, in omnibus & per omnia, bene & fideliter obſeruabũt, & pro poſſe ſuo facient ab alijs quibuſcunq; obſeruari. Item quòd continuè ab obitu & poſt obitũ dicti conſanguinei ſui Franciæ, erunt ipſi fideles homines & ligei præfati regis H. ac hæredũ ſuorũ, ac ipſum pro domino ſuo ligeo, ac ſupremo, ac vero rege Franciæ, abſq; oppoſitione, cõtradictione, ſeu difficultate recipiẽt & admittent, ac pro tali obedient, & quòd (præterquam dicto conſanguineo)

nulli

nulli vſquam poſthæc tanquam regi & regenti regni Franciæ obedient, niſi eidem regi, Henrico & hæredibus ſuis. Item quòd non erunt in conſilio, auxilio, vel aſſenſu, quòd præfatus rex Henricus perdat vitam, aut membrum, ſeu capiatur mala captione, aut quòd patiatur damnum ſeu dimunitionē in perſona, ſtatu, honore, ſeu rebus, verum ſi quid tale contra eum moliri ſeu machinati nouerint, illud pro poſſe ſuo impedient, & eidem regi quàm celerius poterint per ſeipſos ſeu nuncios vel litteris intimabunt. Item quòd præfatus sereniſsimus conſanguineus ſuus Franciæ, ſuper præmiſsis omnibus & ſingulis, ac alijs quibuſcunq; inter ipſum cōſanguineum, & præfatum regem in hac parte concordandis, eidem regi Henrico dabit, & faciet, ac dari & fieri faciet, ſuas litteras patentes, ſuo magno ſigillo ſigillatas, necnon litteras patentes approbatorias & confirmatorias, prędictæ ſereniſsimæ principiſſæ conſortis ſuæ, ac illuſtris conſanguinei ſui ducis Burgundiæ, & aliorum procerum & magnatum dicti regni, eidem conſanguineo ſuo Franciæ nunc vel in futurum obedientium (quorum litteras in ea parte ab eodem conſanguineo dictus rex exigere voluerit) ſub ita claris, apertis & ſecuris, modo, forma & verbis, ſicut per cōſilia partium poterit aduiſari, necnon omnimodas rationabiles ſecuritates quas in hac parte velit idem rex Henricus. Et offert dominus rex Henricus, quòd ſimili modo pro parte ſua, dabit & faciet ſuper eiſdem ſuas litteras patentes, approbatorias & affirmatorias, præclariſsimorum fratrum ſuorum & aliorum de ſanguine ſuo regali, pro eorumquè & magnatum ſibi obedientium, necnon omnimodas ſecuritates rationabiles, quas dictus conſanguineus exigere velit in hac parte. Duce Burgundiæ ſuadente, rex Francus & regina conthoralis eius, necnon & magnates & proceres qui aſtabant eidem regi, gratanter admiſerunt præſcriptos articulos, & eos ſe obſeruaturos fideliter promiſerunt. Ac proindè rex Angliæ cœpit equitare cum exercitu verſùs regem Franciæ, qui perhēdinauit apud Troys in Campania de Ponteys, octauo die Menſis Maij, tranſiens per villam ſancti Dioniſij, vbi & obtulit & deuotiones fecit. Deindè tranſijt iuxta foſſata Pariſeorum (populo ciuitatis inſpectante, & vt apparuit valdè gaudente) peruenitquè ad pontem de Charenton, ſuper quem Turris habetur fortiſsima, & ex vtraque parte turris eſt pons eleuabilis & tractabilis, ſic quòd nullus accedere poteſt ad Turrim, ſi iſti pontes fuerint eleuati. In hoc loco rex dimiſit dominum VVilhelhum Gaſcoyne, cum forti manu ad pontis cuſtodiam donec rediret, ſicquè fecit in omnibus locis in quibus tales pontes habebantur. Tandem viceſimo die Menſis Maij peruenit ad Troys, vbi cum ſumma reuerentia pontifices qui fuerunt in villa, & Cancellarius Franciæ, cum toto clero & omnes qui aliquem gradum tenebant circa regem Francum, dux Burgundiæ cum multis proceribus & militibus, facti ſunt in obuiam domino noſtro regi ad ſpacium miliarij extra ciuitatem. In craſtino partes conuenerunt ad Eccleſiam ſancti Petri, rex videlicet cum quadraginta perſonis dominorum, militum, & armigerorum (ad iſtud negotium ſpecialiter aſsignatorum) duciſſa quoque Clarenciæ intrauit cum domino noſtro rege: regina verò Franciæ venit illuc cum duce Burgundiæ, & quadraginta perſonis de ſuo conſilio, & cū ea filia ſua domina Katherina duciſſa de Baire, & regina Angliæ mox futura. Obuiauerunt igitur rex & regina in medio ipſius eccleſiæ, & aſcēderunt pariter ad maius altare, vbi corā vtriſq; partibus recitabātur omnes articuli & appunctuationes præmiſſæ cōcordiæ quæ (partibus cōſentiētibus) ſigillatæ fuêre ſigillis amborum regum, & partes iuratæ de concordia ſine fraude. Quibus ita geſtis, dominus rex & Katherina fecerunt aſſecurationē fide interpoſita per manus eorundē. Poſthæc dux Burgūdiæ iurauit publicè quòd eſſet

obediens domino noſtro regi tanquam regenti Franciæ durante termino vitæ regis Franci, & quòd poſt eius deceſſum deueniret illico ligeus homo regis noſtri: proindè mox pax proclamata fuit, primò in parte regis Franci in lingua Gallica, & expoſt in parte regis noſtri in lingua noſtra, vbi tunc recitati fuerunt articuli iſtius concordiæ, & publicati per totam ciuitatem & exercitum Anglicanum. Tertio die Menſis Iunij (ſcilicet in craſtino Trinitatis) rex noſter Henricus duxit in vxorem dominam Katherinam, & aſsignauit ſibi miniſtros domus ſuæ valentes perſonas Anglicanas, nec remanſit in eius obſequio quiſquam Gallicus, exceptis tribus mulierculis generoſis, & duabus ancillis quę famularentur magiſtræ ſuæ. Acta ſunt hæc anno gratiæ milleſimo quadringenteſimo viceſimo, & regni regis Franci quadrageſimo, & regis Anglorum octauo. Quartodecimo die Menſis Iunij, facta fuit London. ſolemnis proceſſio in qua & ſermo de præmiſsis publicè dicebatur apud crucem ſancti Pauli, vbi inſuper diuulgabatur quòd ſigillum regis Anglię cōfringeretur, & inſculptio noua fieret in eodem quæ nomen regis præferret, adiecto titulo, quòd rex noſter in ſuis apicibus rex Angliæ vocaretur, & regens vel rector Franciæ, & hæres apparens regni prædicti.

Nuncijs itaque inter dominum regem Angliæ, & dominam Katherinam filiam regis Franciæ (vt præſcribitur) ſolemniter celebratis, & pace reformata, rex Angliæ (vtpote rector & hæres Franciæ) ſe diſpoſuit ad ciuitates ſibi & coronæ Franciæ rebelles, pro ſuis viribus ſubiugandis, cepit ciuitates de Saunz, & de Botreus per deditionem continuò ſibi redditas: deindè ad ciuitatem fortiſsimam de Melon cum ſuis exercitibus ſe tranſtulit, & eandem per obſidionem fortiſsimam vallauit: fuerunt namque in ipſa obſidione reges Angliæ, & Franciæ, & Scotiæ, duceſque Burgundiæ, Bauariæ, Clarenciæ, Bedfordiæ & Exceſtriæ, comites verò Marchiæ, VVarvvici, Huntingdon, de Somerſede, &c. Et alij domini, Barones, milites, & armigeri genere præclari, & armis validi, quorum nomina memoriæ non occurrunt. Durauit ipſa obſidio. xiiij. ebdomadibus, & quatuor diebus, videlicet à feſto ſanctæ Mariæ Magdalenæ vſque ad feſtum omnium ſanctorum proximum ſequens, nō ſine quotidiano penè & valido cōflictu obſidentium cum obſeſsis, læſione, mutilacione, & interitu plurimorum. Interierunt namque de obſidentibus (vt aſſeritur) plures quàm mille & ſeptingenti viri. Fuerat namq; dicta obſidio Anglicis, omnium obſidionum quas antea habuerant, magis nociua. Tandem deficientibus & abſumptis cunctis victualibus obſeſſorum, regum Angliæ & Franciæ ſe gratiæ reddiderunt, de quibus plures quàm quadringenti de valentioribus caſtrorum diuerſorum cuſtodiæ ſunt commiſsi, reliqui verò regis Angliæ pietate ſunt dimiſsi. Habita igitur de ſuis rebellibus tam mortifera quàm glorioſa victoria, reges prædicti cum magna parte eorum exercitus, Pariſius acceſſerunt, ibidem dies Natalicios & maximum parliamentum ſolemniter celebraturi.

ANno domini milleſimo quadringenteſimo viceſimo primo, regni verò Hērici quinti regis Angliæ hęredis & regentis Franciæ nono, tenuit idem rex Natale domini Pariſius, in quodam loco munitiſsimo (caſtrum ſancti Antonij vocitatum) in latere eiuſdem ciuitatis ſitum, vbi in ciuitatem poterat reſpicere, & rebelles eidem (ſi neceſſe fuerit) de facili cohibere, non tamen ſine vigilia ſui exercitus, & cuſtodia ſatis forti. Expletis diebus natalicijs, & ſolemni parliamento ibidem, rex Anglię Rothomagum tranſijt, ibiquè cum ſuis Normannis & Anglicis ligeis aliud parliamentū ſimiliter celebrauit. Diſpoſitis dehinc ſufficiēti ſecuritate, & cuſtodia (vt ſibi videbatur) tam pro regno Frācię, quàm ducatu Normanniæ, Angliam properauit, & per Picardiam & Caleſiam per-

tranſiens

tranſiens, in vigilia purificationis beatæ Mariæ Doueriam, deindè Cãtuariam, cum regina ſibi nouiter nupta aduenit, domino Iohanne Cornevvayle milite reliquis in partibus tranſmarinis pro tutela perquiſitorum & patriæ derelicto. Tranſactis quoque Cantuariæ paucis diebus, London. acceſsit, vbi à clero, ciuibus, & populo ludicris & vario apparatu (vt decuit) cũ maximo gaudio receptus fuit. Dicta quoq; regina, (dominica prima quadrageſimæ proximo ſequente) præmiſſa equitacionibus, & proceſsionibus cõgruis, ad VVeſtmonaſterium à turri London. cõducta, & ibidem miniſterio Cantuarienſis Archiepiſcopi (& aliorum quibus competit) ſolemniter coronata. Coronatione itaq; reginæ cum omni ſolemnitate & lætitia (vt decuit) celebrata, & competenti familia eidem & eius hoſpitio deputata, rex cum regina per diuerſa loca ſolénia & celebria ſanctorum pertranſiens, & peregrinationes ſuas & vota adimplens, feſtum Paſchæ apud Leyceſtriam tenuit, feſtum verò ſancti Georgij non ipſo eius die, ſed vſq; ad dominicã poſt aſcẽſionem domini apud caſtrum de VVindeſore tenendũ more ſolito prorogauit. Quo quidem tempore parliamentum per ipſum primitus limitatum Londini fuerat inceptum, & infra menſem fæliciter expeditum. Nempè præter decimam à clero, & quintã decimam à populo domino regi (in ſuarum guerrarum ſuſtentationem & ſubſidiũ) conceditur, multa alia ſunt in clero & populo ad regis placitum reformata. Et præcipuè in ordine nigrorum monachorum, illuc in maximo numero regis edicto inſimul congregato. Fuerant vtiq; ibidem etiam ſexaginta abbates, & priores conuentuales etiam trecenti, & amplius monachi, doctores, & procuratores. Delatum namque fuerat regiæ Maieſtati, à quibuſdam falſis fratribus, Abbates cum ſocijs, multum deuiaſſe, religionem monaſticam à ſuis primæuis inſtitutionibus, & obſeruantijs, fore dilapſam, & neceſſariò per eundem & non aliter poſſe reformari. Quæ quidem credibilior fuerat eò quòd maior pars prælatorum ac ſeniorum eiuſdem ordinis defeciſſet, & effrenata iuuẽtus eius tempore ſucceſsiſſet, vndè idem rex cum quatuor ſolummodo perſonis valentibus, ad eoſdem in capitulo VVeſtmonaſterij inſimul congregatis, ſatis humiliter intrauit, & præmiſſa humili ſalutatione, collacionem ad hoc idoneam, per epiſcopum Exceſtriæ (magiſtrum videlicet Edmũdum Lacy ſacræ theologiæ profeſſorem) auditurus conſedit, poſt cuius terminationem, ipſemet eiſdem alloquebatur de priſtina religione monachorum, & ob hoc ſuorum anteceſſorum & aliorum in fundatione & dotacione monaſteriorum deuotione, ac de modernorum negligentijs & indeuotione. Tradiditquè eiſdem quoſdam articulos, vt expoſt ſe per eoſdem corrigerent: ſuppliciter exorans vt ad priſtinam religionem ſe retraherent, pro ipſo & ſtatu regni eius & eccleſiæ indeſinentur orarent, ſatis animoſè & corditer affirmans, & ſi talia agerent, ſe ipſos nullum hoſtem penitus verituros, & ſe in eorum orationibus ſpecialiter confidere, quibus quidem articulis, & alijs, per dictum epiſcopum & alios ex parte regia approbatis per Abbatem ſancti Albani (ſacræ theologiæ profeſſorem) & alios valentiores, & ſapientiores dictæ congregationis, diligenter diſcuſsis: facere fuerat ſuper eiſdẽ reformationẽ, prout tẽpus, ſtatus, & imbecillitas hominũ videretur permittere, per capitulum prouinciale proximum approbandum, & per dominum Apoſtolicum confirmandum. Quam qui voluerit aſpicere in monaſterio ſancti Albani & alijs pluribus locis eiuſdem religionis poterit inuenire. Statutum etiam fuerat in eodem parliamento, ad inſtantiam maximam domini regis (vt aſſeritur) per clerum, vt tertium beneficium collationi ſeu pręſentationi prælatorum & monaſteriorum pertinens amodo per ſeptennium vacaturum conferreretur alicui clerico vniuerſitatis Oxoniæ, ſeu Cantabrigiæ, ſecundùm

modum & formam in quodam ſtatuto inde pleniùs ſpecificato. Ad petitionem inſuper domini regis obtentum fuerat, quòd portio hæreditaria de comitibus Northamptoniæ, Herfordiæ, & Eſtſexiæ, ipſum concernens, paribus gauderent libertatibus aliàs per Edvvardum tertium regem Angliæ ducatui de Lancaſtria primitus conceſsis. Plura quoque alia fuerant ſtatuta quæ noſtræ notitiæ non occurrunt, inter parliamentalia ſtatuta pleniùs annotata. Præterea dominus Thomas frater regis (dux Clarenciæ) cum exercitu Anglicano ſatis valido in Franciā progreditur, regis & regni rebelles ſubijciens, & eorum bona ſibi & ſuis diripiens, peruenit ad caſtrum fortiſsimum in partibus de Meyns, (Beuford nominatū) vbi à duobus Scotis per ſuos exploratores ſeu feriarios interceptus, relatus ſibi fuerat exercitus Dolphini, ad numerū quatuor milliū pugnatorum per quatuor inde leucas propè ciuitatem nominatam reſidere: vnde ſupra modum exhilaratus, & ſecus quàm decuit tantum principem, feſtinos tranſmiſit nuncios ad capitaneos ſui exercitus per patriam diſperſos, vt ipſum illuc ſequerentur indilatè. Ipſe quoque dux cum paucis vltra numerum non ſupputatum, indè progrediens peruenit ad quendam fluuium & mariſcū quos (cum maxima difficultate, & non ſine ſuorum tam hominum quàm equorum amiſsione) pertranſiens, diuiſim, & abſque militari ordine incedens, in manus ſuorum inimicorum ſe iniecit, à quibus ipſe & alij plurimi de ſuis valentioribus fuerant interfecti, plurimi quoque intercepti, grauibus redemptionibus redimendi. Multi quoque plures cecidiſſent, niſi vox eorum conflictū præpediſſet, latebant tamen ſuos aduerſarios quos occiderunt, donec per duos haroldos (per ipſum ibidē interceptos, & ſuper hoc ſtricto iuramento oneratos,) ſcrutinio facto corporum occiſorū continuò indè certificati plenius extiterunt. Impoſuerunt dictum ducis corpus in quodam vehiculo ad Dolphinum (qui tunc temporis Turonis aderat) cum cæteris captiuis deducendis, ſed filius dicti ducis nothus, coadunato reliquo exercitu, illud de eorum manibus viriliter eripuit, & ad ſuam coniugem duciſsā in Normāniam tranſmiſit, in eccleſia Chriſti Cantuariæ poſtea tumulatum. Cecideruntquè ibidem dominus de Ros, & germanus eius, dominus Gilbertus Humfreuile factus comes de Kyme, & dominus Iohannes Gray factus ſcilicet per eūdem comes de Tankeruile in Normannia. Capti quoq; fuerant ibidem comes dominus de Huntingdon, dominus comes de Somerſet, & frater eius dominus Fitzvvater, & dominus VVilhelmus Bovver. Ceperunt namq; dicti regis aduerſarij in eius abſentia quandam ciuitatem munitā, primitus ſibi redditam: eius capitaneo Anglicano cum omnibus alijs gladio trucidatis, de quibus victorijs elati, tantam conceperunt audaciam vt timeretur de rebellione & redditu cæterorum ſuperiùs ſibi redditorū, vndè ſupplicarunt attentiùs domino regi ſui fideles & ligei vt ad illas partes cum valida armatorum manu quantociùs feſtinaret. Rex igitur omnibus regnum Angliæ, & guerras Scotiæ concernentibus, pro ſuo beneplacito diſpoſitis, cum valida armatorum & Architenētium manu (ad mille & amplius ſupputatis) ad partes Gallicanas redijt, mortem ſui fratris & cæterorum pro ſuis viribus vindicaturus, ſed noluit Dolphinus cum eo confligere: licèt aliter eidem ſuis nuncijs intimaſſet, & maiorem exercitum vt aſſeritur habuiſſet, & eidem iuramento aſtrinxerat ſi daretur oportunitas cum rege noſtro Angliæ voluiſſe confligere: ſed ſe in longinquis tunc partibus tenuit, & patriam vndique deuaſtauit: vnde aſſeritur maiorē ſuorum ſtipendiariorum, armatorum partē ab eo receſsiſſe, nec ei diutiùs militare voluiſſe. Rex itaque poſtquam per terras per ipſum Dolphinum primitus vaſtatas, cum magno detrimento ſui exercitus inaniter perſecutus fuiſſet ciuitatem de Mevvz, ſuper fluuium & partibus de

Bry,

Bry,ſuis rebellibus plenam cum ſuis exercitibus obſedit,vbi per conflictum & victualium inediam,magna eius multitudo cōſumpta vel infirmata fuit, magna quoque eius pars in Angliam rediit denuò minimè reditura. Per idem tempus dux Burgundiæ ciuitatem ſancti Richardi munitiſsimam ſibi & coronæ Franciæ rebellem adiutorio Anglicorum obſidione vallauit,ſed ad eius dotationem ex cauſis ſubſequentibus non peruenit. Nam Pikardi & Gallici vndique congregati dictam obſidionem diſſoluere nitebantur, maiori armatorum ſuper eum numero irruente. Quorum aduentum Paulo priùs per ſuos exploratores præſciens,tria propria tentoria combuſsit,& ſe fugere ſimulauit, vnde eius aduerſarij amplius efferati,eum perſequi non deſiſtunt, ſed inter ipſum & inſidias eiuſdem retropoſiti intercepti mille & octingenti de eiſdem occiſi,ac captiuati,cæteris per fugam dilapſis. Sic itaque prædicta obſidione diſſoluta, ipſe dux pro tanta victoria deo gratias retulit, & ſuas peregrinationes & vota ob hoc promiſſa indilatè perſoluit,nō enim poterat cum ſuo exercitu pro tunc ampliùs obſidere propter cremationem ſuorum tentoriorum (vt præſcribitur) quia magna pars ſui exercitus ab eo receſſerat ante conflictum, & ſui aduerſarij taliter prouocati ſuper eum accreſcere poterant tota die.

Poſtquam verò chriſtianiſsimus & excellentiſsimus Hungariæ, Boemiæ ac Romanorum rex Sigiſmundus ad Romanum imperium electus, ſua præſentiali ſolicitudine,eccleſiam dei cum generali conſilio ſtabiliſſet,& verū domini vicarium & ſucceſſorem Petri Martinum quintum in eadem præfeciſſet, redijt ad ſua regna & dominia propria, pro inimicis fidei debellandis, & hæreſi Lolardorum (qui tepore & manu tenentia ſui fratris ſenioris in regno Boemiæ inualuerat) pro ſuis viribus diſtrahendis. Collecta itaq; armatorum maxima multitudine, vniuerſitatem,& ciuitatem de Prage(in qua vltra cęteras dicta hæreſis originem ſumpſerat,& ſuas radices fixerat,& dilatauerat)etiam ſibi rebellem obſidione fortiſsima circumcinxit. Videntes igitur obſeſsi, tantæ ſe potentiæ non poſſe reſiſtere, ſummiſerunt ſe totaliter eius imperio, fatentes ſe fore eius ligeos,& eius conſilio,ordinationi, & imperio parituros, dummodo maximam partem ſui exercitus (quæ totam eorum patriam deuaſtauerat) remitteret: & cum ſuo ſolo familiari exercitu,cum eiſdem inde amicabiliter pertractaret,eidem victualia & dona in ſignum ſuæ promiſsionis & futuræ fidelitatis emittentes,& ſuos ambaſiatores honorificè ſuſcipientes, quorum promiſſionibus nimis credulus,& effuſionem ſanguinis chriſtiani euitare deſiderans, fortiſsimam partem ſuorū exercituū remiſit,& reliquo ſuo familiari exercitu (vt optauerant) rei exitum expectauit. Videntes igitur fallaces,& fallidici, tempus ſuis deſiderijs arriſiſſe, irruperunt etiam ſubitò in eius exercitum, fecerūtque inde ſtragem maximam, antequam imperator cæteris poterat ſubuenire. Tandem reſumpto ſpiritu viuaciori,per medium illorum trina vice ſe ingeſsit, plurimos peremit,& cæteros reintrare coegit. Et cum reliquo exercitu ad propria redijt, fortior denuò rediturus, & ſui iniuriam vindicaturus, coadunato namq; ſuorum principum, ducum,& militum,& aliorum armatorum, & architenētium,& baliſtariorum validiſsimo exercitu, cum Archiepiſcopis, Colonienſi, Maguntinenſi, & Treuerenſi,& alijs (ob hoc exhortatione & auctoritate Apoſtolica cruce ſignatis) dictos hæreticos perſequi non ceſſauit,& eoſdē aut vnitati fidei & eccleſiæ reuocauit,aut gladio vel ignibus tradidit deuorādos.

Sigiſmundus Pragam obſidet.

Paragenſes fœdifragi.

Hoc etiam anno domina Katherina regina Angliæ peperit filium ſuum primogenitum,apud caſtrum ſuum de VVindeſhora, die ſancti Nicholai epiſcopi & confeſſoris,& vocatum eſt nomen Henricus. Suſceperunt namq; eum de ſacro fonte dominus Iohannes dux Bedfordiæ, (eius auunculus,& pro tunc

cuſtos

cuſtos Angliæ) & dominus Henricus domini regis auunculus, VVintonienſis epiſcopus, & domina Iakelina duciſſa Holandiæ (pro tunc in Anglia morã trahens) miniſterio domini Henrici Cantuarienſis Archiepiſcopi, cum ea qua decuit ſolemnitate & lætitia (cunctorum præcipuè Anglicorum) nõ ſine maximis donatiuis ad magnum valorem computatis. Hoc inſuper anno primo die Menſis Decembris, coadunatum eſt parliamentum apud VVeſtmonaſterium, per dominum regem, domino duce Bedfordiæ (pro tunc cuſtode Angliæ) eidẽ præſidente. In quo fuerat vna quintadecima à laico populo domino regi in ſuarum guerrarum ſubſidium conceſſa, ad feſtum Purificationis beatæ virginis & ſancti Martini eidem perſoluẽdum, ſed nihil à clero ea vice pro eo quòd decima per eundem in vltimo parliamento conditione tali conceſſa non dum fuerat plenè perſoluta, ſub ea etiã conditione, quòd prima medietas dictę quintędecimæ ſolueretur de pecunia conſeruata & alia tunc currente. Ordinatũ etiã fuerat, quòd talis moneta cum reliquo vſque dictum feſtum Purificationis indifferenter curreret dũmodò foret argentum verum vel aurũ, nec tonſione vel lotione enormiter diminutum. Hoc etiam anno Menſe Aprili transfretauit regina Angliæ in Normanniã, cũ manu valida ſub conductu domini Iohãnis fratris regis, ducis Bedfordiæ: & dominus Humfridus frater eiuſdẽ cuſtos Angliæ ſubrogatur.

ANno domini milleſimo quadringenteſimo viceſimo ſecundo, tenuit dominus rex Angliæ regens & hæres regni Franciæ, Natale domini cum ſuo pauco Anglorum exercitu ſibi relicto, in obſidione ciuitatis de Mevvs, in partibus de Bry, quã obſederat per quoddã ſpatiũ anni proximi præcedẽtis. Durauit quoq; eadẽ obſidio vſq; quintũ diem Menſis Maij proximò ſubſequẽtem, quo quidem die reddita fuerat ciuitas memorata, cum omnibus eidem pertinentibus diſpoſitioni & gratiæ domini regis, rex verò admiſit ad gratiam omnes incluſos, præter Scotos, Hibernicos & falſos Anglicos, & alios ſibi antea iuratos, ſed de valentioribus ad Angliam ſunt conducti comitis Deuoniæ tranſmiſſi, & ibidem diuerſis carceribus mancipati, grauibus (vt creditur) ſummis pecuniæ redimendi: ſaluis etiam domino regi omnimodis armatura, victualibus & re præcioſa in eadem ciuitate repertis. Interea Dolphinus cum comite de Armanak & Scotis, & alijs ſibi adhærentibus & exercitu ſatis valido, quandam ciuitatem muratam ducis Burgũdiæ obſedit. Obſeſsi igitur ob inopiam victualium in arcto poſiti, miſerunt eidem duci ac etiam domino regi Angliæ hæredi & regenti Franciæ, pro ſuccurſu: aliàs vrbem prædictam eoſdem eidem Dolphino neceſſariò reddituros. Miſit igitur dominus rex illuc cum ſuis exercitibus fratrem ſuum dominum Iohannem ducem Bedfordiæ, dominum Thomam Beuford auunculum ſuum ducem Exceſtriæ, comitem Marchię, comitem VVarvvyci, & alios comites, & Barones, & milites (quorum nomina noſtræ notitiæ non occurrunt,) cum dicto duce Burgundiæ pro dicta obſidione amouenda, & bellis cum ſuis aduerſarijs committendis: ſed Dolphinus eorum aduentu per ſuos exploratores recognito more ſolito fugit, & eius tentoria Anglorum direptioni dereliquit. Rex itaque diutina intemperie (quam ex nimio & diutino labore cõtraxerat) interim incidit in febrem acutam, cum diſſenteria vehementi, quæ in tantũ eius vires conſumpſerant, quòd medici eidem medicinas aliquas intrinſecas apponere non audebant, ſed de eius vita penitùs deſperabant. Cernens igitur dominus rex ſibi mortem proximam imminere, conuocatis ſuis ducibus & alijs qui adeſſe poterant, pro regnis tam Franciæ quã Angliæ, ac ducatu Normanniæ ſapienter diſpoſuit, teſtamentum cõfecit, & debita ſua de ſuis theſauris & iocalibus ſuperhabundantibus ſoluenda conſtituit,

ſumptis

ſumptiſquè viuifici corporis dominici & alijs quæ ad chriſtianum pertinent ſacramentis,in vera penitentia,fide recta,ſpe certa, & charitate perfecta & bona memoria,huic ſæculo & ſuis valefaciens,animam ſuam ſuo reddidit creatori *Henrici.5. mors.* penultimo die Menſis Auguſti poſtquam regnaſſet nouem annis quinq; menſibus &.14. diebus, ſibiquè ſimilem inter chriſtianos reges vel principes nō reliquit,vndè eius mors non ſolùm regnicolis Angliæ & Franciæ,verùm toti chriſtianitati,non meritò eſt deflenda.Fuit itaque pius in animo, rarus & diſcretus in verbo,prouidus in conſilio,prudens in iudicio,modeſtus in vultu, magnanimus in actu,conſtans in agendis,in peregrinationibus frequens,& elemoſinis largus,deo deuotus,& eccleſiæ prælatos & miniſtros promouens & honorans,belliger quoque inſignis & fortunatus: qui in cunctis congreſsibus bellicis ſemper victoriam reportabat. In ædificijs conſtruendis, & monaſterijs fundandis magnificus,in donis munificus, inimicos fidei & eccleſiæ ſuper omnia perſequens & impugnans. Hæc & eius geſta notabilia eius ſubditi animo reuoluentes, de tam ſubitanea & terribili mutatione dexteræ excelſi plurimùm formidabant, ac indicibiliter condolebant, nec mirum,cùm pro tam potentiſsimo rege & domino ſapiente, & omnibus bonis moribus adornato, reciperent pro eorum rege & domino eius filium nondum annalem,inualidum & inprouidum, ad regēdum tot & tanta regna & dominia ſibi hæreditariè pertinentia: illud væ Salomonis metuentes, cuius terræ rex puer eſt &c. Niſi eius bonitatis clementia ſubueniat qui æquè mirabilia operatur in minimis vt in magnis, cuius manus non eſt abbreuiata quin faciat bonum, dūmodò in eius & noſtris oculis ad modum noſtri regis humiles efficiamur,& paruuli,& in noſtris actibus & bonis conſilijs indiuiſi. Rex itaque Franciæ Carolus,audita morte ſui generi Angliæ prænotati,poſt ſolennes exequias & miſſas in ſua capella pro eius anima ſolemniter celebratas, accerſito eius edicto ſuorum prælatorum & aliorum dominorum(qui concordiæ nuper pridiū inter regna Franciæ & Angliæ conſenſerant) numero copioſo,fecit eandem concordiam coram ipſis perlegi & tam ſuo quàm illorum iuramento ſuper corpus dominicum & ſancti dei Euangelia denuò confirmari. Deindè dolore & deſolatione contabeſcens. 13. *Caroli mors.* die ſubſequenti & ipſe inſtabili luci ſeculi valefecit. Sed & omnis penè Francigenæ,qui eiuſdem regis Angliæ æquum & diſcretum regimen poſt tam turbulentam & improbam aliorum tyrānidem experti fuerant, planctu maximo condolebant, præcipuè Pariſienſes,& Rotomagenſes, eiuſdem regis corpus in funeralibus obſequijs,legitimè, & oblationibus pro eorum viribus multipliciter honorātes,offerētes auri ſummas maximas pro eius corpore inter eoſdē tumulādo,pro eorū honore,& ſolamine ſingulari,ſed hoc fieri nō poterat pro eo quòd teſtamētariè primitus legauerat ſe apud VVeſtmonaſteriū tumulandū, quod poſtmodū vt ſequitur ſatis honorificè eſt completum. Cōgregato interea apud Pariſium & Rotomagū magno cōſilio vtriuſq; regni, dominoquè Iohāne fratre regis duce Bedfordiæ,& cuſtode ducatus Normāniæ, ac domino duce Burgundiæ regente regis & regni Franciæ,prout idem rex Angliæ viuens ordinauerat conſtitutis. Necnon comite Saliſburienſi, comiteq; Southfolchiæ & alijs pluribus proceribus ad tutelam caſtrorum,& villarum inibi relictarum. Reliqui penè comites & domini cum regis corpore,& regina ad Caleſiam, deindè in Angliam redierunt,præmiſsis regis theſauris & iocalibus in Turri Lōdonienſi conſeruandis. Regijs quoque exequijs apud Cantuariam, & ſanctū Paulum Londini,& VVeſtmonaſterium(vt tantum principem decuit)ſolemniter celebratis, inceptum fuerat parliamentum auctoritate & breuibus Henrici regis Angliæ ſexti dicti regis filij, pridem ſummoniti apud VVeſtmonaſterium,

ſterium, præſidente eidem eius auunculo domino Humfrido duce Glouceſtriæ, prius cuſtode Angliæ commiſsione dicti regis. Infrà quod parliamentum ſolennes exequiæ regis ab omnibus ſtatibus (vt præſcribitur) fuerant celebratæ. Cuius regis mortui apparatus ſi ſcire libeat talis erat. Superpoſita namq; fuerat ciſtæ, in qua corpus eius habebatur quædam Imago ſtaturæ & faciei regis mortui ſimillima, clamide purpurea ſatis longa & larga cum furrura de Ermyn induta, ſceptrum in vna manu, & pila rotunda aurea cum cruce infixa in altera, Corona aurea in capite, ſuper capellum regni & ſandalis regijs in pedibus impoſitis. Et taliter eleuatur in curru vt à ſingulis videri potuiſſet, vt per hoc meror & dolor accreſceret, & eius amici & ſubditi pro eius anima dominum tenerius exorarent. Fertur etiam mille torticios magnos per venerabiles perſonas circa eius corpus delatos, & pannos aureos, & ſericos pro eodem oblatos. Adducti etiam fuerant ad maius altare VVeſtmonaſterij tres dextrarij cum eorum ſeſſoribus vt moris eſt, armis regis Angliæ & Franciæ optimè armatis, & ſeſſores inibi inde expoliati. Arma verò integrè ablata, vexilla inſuper circa corpus defuncti ferebantur. Arma ſancti Georgij Angliæ & Franciæ, ac Imaginum ſanctæ Trinitatis ſanctæ Mariæ continentur, ſicquè corpus dicti regis vſque ad monaſterium deducitur, & miniſterio prælatorum & procerum regni inter reges Angliæ, ibidem inter feretum ſancti Edvvardi & Capellam ſanctæ virginis (loco quo reliquiæ ibidem fuerant reconditæ) honorificè fuerat tumulatum ac Parliamentum continuatum. In quo quidem Parliamento ex aſſenſu omnium ſtatuum eiuſdem, idem dux Defenſor ſeu protector Angliæ in abſentia ſui fratris ſenioris ducis videlicet Bedfordiæ fuerat ordinatus, ac nominatus, omniaquè regni officia & beneficia eius diſpoſitioni ſunt commiſſa.

FINIS.

❡ Index rerum in hoc opere memorabilium: prior numerus Paginam, poſterior Lineam indicat.

A.

ADriani quinti mors.6.40.
Arragoniæ regis in Siciliã inuaſio. 10.23. à Papa excommunicatur. 10.27.
Abbathia de Abberton tranſlata.12. 15.
Alexander Scotorũ rex caſu perit.15.45. quot liberos habuit. 16.1. Controuerſia de regno. 16.20.
Angliæ regis ius in Scotiam.17.30. Literæ recognitionis. 18. 30. Litteræ ſeiſinæ de eodem.19.10.
Alienora Edw.1.mater moritur. 120.9.
Apamia Epiſcopali ſede inſignitur. 34.21.
Angli in VVaſconia fugati.35.18.
Angliæ comites pacis formam ſibi ſtatuũt.40. 16.pro qua ſubſidium regi dant. 41.4.
Adulphus Romanorum rex occiditur. 43. 28.
Anglorum regis ius in Scotiam.50.3.
Abſolutio Papalis cauſa periurij.63.30.
Albani corpus Elienſes vendicant.79.12. pannus pro corpore inuentus. 79.30.
Angli quidam ad Scotos deficiunt. 81.48.
Angli fugati a Scotis.89.22.
Animalium lues. 89.36.
Andreæ Herkle ingratitudo in regem. 96.37. ſuſcipitur à Scotis.97.2. capitur, ſuſpenditur. 97.16.
Antipapa Romæ.110.37.
Angli de Scotis triumphant 113.13.
Arbores floridæ in Ianuario.119.31.
Angliæ regis in Franciam ius.120.17,
Ageneis inſula ab Anglis vaſtata.132. 5.
S. Albani miraculum.154.40.
Articuli pacis inter reges Angliæ & Franciæ. 168.30. Iuramentum procerum vtriuſque regni.270.50.
Annus morbidus.173.3.
Angli peſte laborant.178.30.
Anglorum mores.184.27.
Anglorum militum penuria.183.10.
Aquitania defecit ab Anglis.183.48.
Aquarum mala ex niue. 187.32.
Alicia Peeres meretrix.189.28. proſcribitur, 198.50.
Angli cũ Gallis pro victualibus pugnant.127. 37.vincunt.228.38.
Armoricæ dux honorificè receptus a ſuis.231.1
Arundel Iohãnes in Sanctimoniales ſæuit.239 24.in mari punitur.240.36. ſubmergitur, 241. 47.
Anglorum virtus in Gallia.251.34.
Anglia expilata indulgentijs Papæ. 257.18.
Abbathia S. Albani à villanis oppugnata.266. 37. mirabile de ſigillo eius. 275.2.cauſa villanorum per VValterum at Lee ventilata 286 47 quærunt gratiam Abbatis.291 26.
Angli è Britannia eiecti.300.5.
Andegauiæ dux fit rex Neapolis.308.47.
Auſtriæ dux à ſuis cæſus.351.6.
Anglia proditoribus nunquam vacua.355.40.
Abbas Papæ indulta reſpuit.367.43.
Anglorum & Gallorum mores in aliena terra.375.20.
Angli à curia Romana reuocantur.378.24.
Aquarum inundatio.387.17.
Archiepiſcopi Cantuarienſis grauamen in clerum.389.22.
Arundeliæ comes condemnatur. 393.7.
Aquila vnguenti regij reperta.401.28.
Aquarum diluuium.416.4.
Archiepiſcopi Eboracẽſis inſurrectio. 416.40 capitur. 417.24.
Aurelienſis ducis ſtrages.422. 6. procuratoriũ ad regem mittit.426.34.

B

BEllum Hiſpanicum. 13.26.
Bonifacij.8.electio.26.28. prophetia de eo. 26.37.miſerè moritur.26.44.
Bellum de Fowkerk.43.5.
Baptizato cadunt pili.44.4.
Bonifacij.8.iubilæus.45.45. Sanctimoniales Angliæ viſitat.47.40. iratus Galliæ.48.19 Scotiam tuetur.48.36. incitat Anglum in Gallos.55.49. homicidij accuſatus.57.31. obſidetur.57. 35. non vult cedere Papatui. 58.42.ſpoliatur.59.2. ignominioſè tractatur.59. 14. mendicat cibum.59. 26. moritur.59.46.
Babilonia reddita Caſſano.47. 9.
Burdegalenſes Gallorũ iugũ excutiunt.56.31.
Benedictus.11.Papa fit.60.1. moritur.61.14.
Britanniæ dux muro occiſus. 62.1.
Berwicum Scotis proditum. 88.45.ab eis captum.163.5.
Burgenſium furor de Edmund burie.108.6.
Benedicti literæ ad Edwardum tertiũ. 124.13. eiuſdem aliæ ad eundem.129.1.
Burienſis monaſterij cauſa finit. 341.14.
Bateman auditor Papalis. 154.11.
Bellũ Dunelmiæ inter Anglos & Scotos.157.33
Bradwardyn Cantuarienſis Archiepiſcopus moritur. 160.21.

Bellum

Bellum Mauronæ. 160.49.
Bellum inter Paganos & Chriſtianos. 174.20.
Bertrandus Hiſpaniæ regem fugat. 175. 30. capitur.176.14.
Beauchamp Francos fugere cogit.178.40.peſte obijt. 178. 49.
Bellum nauale inter Anglos & Flandrenſes. 181.49.
Berwicum capitur à Scotis.222. 40.
Bellum Papæ contra Antipapam. 225. 30.
Bargia Eboraci ſubmerſa. 230.41.
Brumfield ſubdolè ad abbathiā aſpirat.236.24. turri incluſus.238.23 cauſa eius Romæ ventilatur. 244.6.
Borealium mores. 248.26.
Ball Iohannes captus. 292.14. opiniones eius & thema.292.24. Litteræ eius ad rebelles 293.14.
Burgenſes à Gallis victi. 317.36.
Bonifacij. 9. ad Richardum literæ. 378. 34. nouum feſtum ſtatuit. 382,12.

C.

Concordantia magna quando ædita. 7,5.
Carolus pecunia liberatur carcere.15.4.& iuramento per Papam 15.36.
Celeſtini quinti creatio.25.46. quomodo papatu ſe abdicarit.26.25.mors. 34.12.
Cardinales in Angliam pro pace veniunt.28.12 fruſtrantur voto.34 .25.
Clerus à protectione regia excluſus. 35.3.
Cardinales de Columna ſchiſmatis damnati. 35.38.reconciliantur.43.32. fugiunt.44.7.
Communitatis accuſatio.37.41.
Clemens quintus fit Papa. 61. 46. fratres minores argēto emūgit.64.34 moritur.78,50.
Carleoli parliamenti acta.64 12.
Caritas omnium rerum.83.9. præ pluuia nimia.83.33.
Cardinales Papæ ſpoliantur. 86. 34. fulminãt in latrones.86.43. pacem optatam faciunt. 87. 6.
Caſtrum de Leedes deditum. 93.4.
Carolus regem citat.96.23. in VVaſconiā parat.99. 44.
Coniuratio de incarceratis liberandis. 97.27.
Comitis Cantij recognitio.110. 50.
Cometa.131.39.
Cardinales plus ad Gallos quàm ad Anglos declinant.131.47.
Clemens ſextus fit Papa. 149.43. procuratores eius Anglia pulſi.150.30.ſcribit ad Edwardum tertium.152. 12. donat Inſularum dominiū,non poſſeſsionē.155.20.donat remiſsionē morientibus.160.5.moritur.161.7
Cleri priuilegia à rege.155.1.
Cardinalis ſeſquipedalia verba 163 47.
Comitiua magna & alba.171.25. graſſantur in Francia.175.10.
Cypriæ rex capit Alexandriam. 174. 36.
Chandos mortuus defletur. 181.13.
Clerici amoti laicalibus officijs.181.27.
Calores nimij. 185.5.
Coronationis regiæ ordo. 193. 4.
Caluerlei geſta.199.30. Bolonienſes mercatores ſpoliat.210.37. Caſtellum Merke cepit 214.4 fit Admiralius. 224.8.animoſitas in mari. 232.20.
Cædes in templo VVeſtmonaſterij.217.17.authores excommunicantur.217. 42.
Cardinalis Papam mendacij arguit.219.25.
Cardinalium apoſtatarum epiſtola. 219.38.reſponſio ad eandem.221.20.
Comitia apud ſanctum Albanum de rebellibus. 295.26.vbi Chartæ eis reddūtur.295.25
Carolus Neapolis rex coronatur. 301.23.
Cruce ſignatorum profectio.325.26.
Carmelita interfectus.335.26.mirabilia de eo. 335.47.
Cantebrigiæ parliamentum.367.4.
Caleſiani Gallorum naues capiunt. 346.20.
Courtenei Archiepiſcopi Cantuarienſis viſitatio. 373. 16.
Capella de pace.391.2.
Conſtantinopolis imperatoris in Angliam aditus 405.30.
Cleri litteræ ad Papam.422 36.

D.

Dauid VValenſes in regem concitat.9.25. captus,ſuſpenditur.12.10.
Diſsidium inter Anglos & Francos quomodo ortum. 20.30.
Doncini hæretici opiniones.63.48. comburitur.64.3.
Decima ſexennalis ad terram ſanctā. 73.3.
Dauid rex Scotiæ inunctus.112.13.captus.157. 49.deliberatus.156.4.
Dunbar caſtrum obſeſſum. 118.49.
Derbeiæ comitis fortitudo in VVaſconia. 155 27.liberalitas.155.42. quas villas cepit.158.16
Dux Lancaſtriæ.creatus. 161.30.
Dagworth victoria in Carolū de Bloys. 158.5. eundem capit.158.45.
Diſſentio inter regem Francorum & Britones 223. 35.
Duellum inter duos commiſſum.245.44.
Duellum Londini. 337. 20.
Diſſe magnam à papa poteſtatē habet. 357.16
Delphin in Tameſi captus 380.35.Natura eorum.380.40.
Duellum indictum.394.33.
Dæmon ſpecie fratris.407.2.
Dortmouth inſulanorum geſta.412.45.
Dorcet comitis magnanimitas.441.3.
Decretum concilij Conſtancienſis. 442. 24.

Ed-

EDwardi primi abſentis electio in regem.1.
49.mores eius.2.6.forma corporis.2.10.
rediẽs humaniter exceptus à rege Siciliæ.3.5
ad papam venit.3.15.in torneamento victo-
riam reportat.3.40. Franciæ regi homagiũ
dat.4.3.VVaſconiæ motus compeſcit.4.7
coronatur.5.19.parliamentum conuocat.5.
41.quintá à populo obtinet.6.10. VValliá
vaſtat.6.48. caſtrum ibi conſtruxit.8.4.
tranſfretat in Franciá.8.22.cur irata ei ma-
ter 9.40.VValliam ſubiugat.11.34.fulmi-
nis ictu non læſus.14.36. regnum Scotiæ
vero hæredi deputat.19.47. Gallorũ regi
de damno illato reſpõdit.23.30.citatus Pa-
riſius non comparet.23.49.parliamentum
conuocat.25.23.nauigium maritimũ parat,
25.35.ſubſidium obtinet.25.44. Berwicum
capit.30.39. alia etiam caſtra.32.14.parlia-
mentũ Berwici tenet.33.14.aliud apud ſan-
ctũ Edmundũ.34.4.aliud Londini.36.37.
parat ire in VVaſconiá.35.10. caſu libera-
tur mirè.37.30. Flandriá nauigat.38.36.in-
ducijs papæ nolens conſentit.41.34. caſu
ab equo læditur.42.45.pacem cum Gallis
habet.43.42.vxorem ducit.44.47.Scotos
fugat.46.16.audacia in Papá.46.37.quæ-
ritur in Scotos ad Papam.47.45.literæ eius
de iure in Scotiam.49.31. Scotiam adortus
treugas init.55.35.Scotiam ſubegit.60.43.
diſſenteria laborat 65.30.oſſorum eius vir-
tus.65.35.exhortatio ad filium.65.30. mo-
ritur.66.38 vxores & liberi eius.66.43.
victoriæ cum exequijs.67.10. Sepelitur
67.30.
Epiſcopus militat.42.31.
Edwardus ſecundus fit rex.68.11. tyrannidem
incipit exercere.68.31.tráſit in Galliam.69.
27.redit.69.32.coronatur.69.40.odio eſt
proceribus de Petro.72.5. proceres eũ de-
precantur in Petrum.75.12. fugit cum Pe-
tro.75.22 proceribus reconciliatur.77.5.fi-
lium habet.77.10. odiũ cum proceribus pa-
catur.77.47 tranſit Pariſius 78.40.ſcruta-
tur ſancti Albani corpus.79.7. pugnat cũ
Scotis 80.20.multos nobiles amittit.81.2.
deſeritur à quibuſdam Berwici.89.10.treu
gas cum Scotis init.89.32.proceres reprimit
93.5.proſequitur reliquos.93.43. fugit à
Scotis.95.27 pœnituit mortis Lácaſt.ducis
96.7.treugas init cum Scotis.97.23.excu-
ſat ſe de homagio non facto.99.20. duca-
tum Aquitaniæ filio reſignat.101.16.por-
tus maris obſeruat.102.10. à Londinenſi-
bus deſertus.103.33.fugit in VValliá.105.31
capitur.105.47.dignitate abdicatur.107.
7. veru confoſſus eſt.108.36.
Eccleſia de Midleton cremata.72.24.
Eboraci parliamentum.81.48.
Edwardus le Brus decollatur.88.25.
Edwardus Baliol Scotiam vendicat.112.49.
Edwardus.3.patre viuente fit rex.107.20.pro-
ficiſcitur in Scotiam.108.26.vxorem ducit
109.15.homagium regi Fráciæ facit.110.17
rebelles comprimit.113.46. Berwicum ca-
pit.114.27.Scotos proſternit.114.37. comi-
tes creat.117.31.legatos de pace ad Gallum
mittit.118.5.Literas ad Papá de iure in Fran
ciam mittit.119.41. inſignia Francorum cũ
ſuis miſcet.128.13.Flandris ſuum ius in Frá-
ciam denuntiat 128.16. Franciam depopu-
latur.128.32 reſcribit pontifici.130.13. quo-
rũdam monachorum bona confiſcat.131.36
humaniter ſuſceptus eſt ab imperatore.132
15.Boreales Franciæ partes vaſtat.132.28.
Fráciæ & Angliæ rex appellatus.132.38.re-
dit Lõdinum.132.46.proceres quoſdam in-
carcerauit.133.1. quæ in parliamento remi-
ſit.133.14. victoriam maritimam de Gallis
deportat.134.30.Franciam vaſtat 135.9. li-
teras ad Philippum mittit & reſponſa ha-
bet.135.32. Franciam ſpoliat.136.ad epiſco-
pum London.ſcribit.142.7.Britanniam na-
uigat.149.13.prouiſiones Papæ abolet.149.
47.ſcribit ad Papam.150.33. Franciam &
Picardiá vaſtat 156.40. apud Creſſey Gal-
los proſternit.157.20.Caleſiam obſidet.157.
27.capit.158.33 periclitatur in mari.158.40.
pugnat acriter Caleſiæ.159.45.Hiſpanorum
naues ſubmergit.160.16. Franciam vaſtat
161.46.regem eorum fugat.163.1.regnum
Scotiæ obtinet.163.18. Franciam cum ex-
ercitu nauigat.166.18. Pariſiũ obſidet.167.
14.Pacẽ petentibus Francis donat.167.46.
Angliam redit.168.20. auri vſum quibuſdá
prohibet.173.14.à tribus regibus inuiſitur.
17.23 intoxicatur.177.14.Franciæ regnum
vendicat.178.21.veto impeditur ab itinere
verſus Rochel.182.36. moritur.189.25.
mores eius.189.45.
Edwardi principis geſta.163.27. victoriam de
Gallis reportat.164.15. regem Iohánem ce-
pit.164.30.redit in Angliam cũ captiuo re-
ge.164.35.fit Princeps Aquitaniæ.172.16.
Lemonicenſes deſtruit.180.45.patri VVa-
ſconiam reſignat.181.5.
Etheldredæ miraculum.370.17.

F.

FRugum copia in Anglia.15.30.
Fames magna.16.7.84.25.
Forma pacis inter Angliæ & Franciæ reges.24
Franciæ regis inconſtantia.25.12. (24.
Flandriæ comes captus.48.3.
Francorum regem nemo excom.audet.48.24.
Flandrenſes expellunt ducem ſuum.56.4. cæ-

dunt Gallos.56.10. cædūtur à Gallis.61.11. Anglia pelluntur. 62.7.
Fulgur magnum 72.31.
Fures graſſantur. 83.46.
Franci Anglia pulſi. 100. 20. Naues captæ. 102.22.
Florenorum moneta.154.18.
Francorum regis fuga turpis.158.28.
Frumenti ſumma.15.ſol.vænit.173.40.
Franci pacem frangunt. 177.36.
Francorum iactatio.183.23.
Florentini fiunt ſerui Anglorum regis.187.17.
Famis vis. 228.3.
Flandrenſium mores. 229. 13. prædantes nauim Anglicam capiuntur.230.5.
Flandriæ comes à ſuis pellitur.235.43.
Francia ab Anglis ſine reſiſtentia peragrata. 247.30.
Flandriæ comes pulſus terra ſua. 307.7.
Frācorum naues captæ.352.8 diſperſæ.354.23.
Franciæ regis periculum de igne.386.35.
Faber combuſtus in Smithfield.423.38.

G.

GRegor.10.cōcilium Lugduni conuocat,4. 14.mors.6.27.
Gaſco de Bierna rebellionis conuictus. 5.16. condonatus vixit fidus.5.41.
Glouerniæ ſtatuta. 8.20. Glouerniæ parliamentum.218.16.
Girunda obſid[illegible].13.39.
Galli Douerium ſpoliant.28.24.
Gallorum ſtrages.56.10.
Gilberti hæreditas partita. 81.29.
Groſsi moneta cuſa.160. 36.
Gens ſine capite in Francia oritur. 164. 49.
Gregorius.11.Papa.280.32. Bulla ad Oxonienſes.200.30.alia ad Cant.Archiep.201. 30. alia ad eundem.202.47.alia ad regē. 204.10. moritur.212.20.
Galli graſſantur in Anglia. 198.7.
Gryndcob dux rebellium captus. 289. 25.ſuſpenſus.294.13.
Gandauenſes Francorum tributum diripiunt, 321.3.
Gallorum dominantium mores. 345. 7.terras ducis de Gelre inuadunt. 366. 20. in VValliam appellunt.418.20.

H.

HEnrici tertij morbus,mors & ſepultura.1. 7.quàm religioſus. 1.33.
Honorij Papæ mors.14.2.
Hugo Spencer cur infeſtus. 91. 10. exulat.92. 30. fit comes VVinton.95.36.
Hereford Epiſcopus prouocat ad Archiep.98. 27.reus inuentus. 99.3.
Hoſpitalarij bona Templar.obtinent.99.15.
Hugo Spencer capite plectitur. 106.13.
Haſtiludia Londini.112.25.
Hinula biceps. 118.35.
Henrici Burgwaſh auaritia. 150.13.
Hiſpanicum bellum. 176.10.
Haukwood magnanimus.179.10.
Hiſpani miranda fidelitas.235.24.
Hawkwood Io.mors. 388. 4.
Henricus de Lancaſtria regnum vendicat.399. 42.coronatur.401.10.cum Scotis congreditur.410.34 periculum eius.411.10.moritur 428.12.
Henricus quintus coronatur.428.18.monaſteria.3.fundauit.432.18.Caleſiam pergit.438. 1.impar certamen cum Gallis habet.438.24 vincit.439.34 redit in Angliam.440.20.
Henrici le Scrop proditio. 435.7.

I.

IOhānes.21.Papa ruina domus colliſus.7.13
Iudæi ſuſpenduntur. 8. 18.
Io. de Peccham fit Cardinalis.8.11.Concilium Radingæ conuocat. 9. 4. aliud Lamethæ. 9.17.
Incendium cum damno graue.15.25.
Io.Baliol fit rex Scotiæ. 22. 34 qualiter coronatur.22.37. homagiū Edwardo primo facit. 22.42. Fidem violat. 28. 33. pares. 12. eligit. 28.42. homagium facit.31.13.pacem impetrat.32.35. mittitur in turrim Londini. 33.46.
Ingratitudo Iohannis in Alfonſum. 35. 33.
Iuſticiarij dicti Trabaiſton. 61.3.
Iohannes.22.fit Papa.84 44.
Iſabella pro pace in Galliā iuit. 100. 47. Inimica proclamatur. 101. 45. fugit à Gallis, 102.40. Angliā manu regreditur.102. 13. Edicta eius.103.45.inſequitur regem. 104. 10. quantū præualet.105.16. proceres ſupplicio afficit. 106. 9. aſpectū regis abhorret.108.23.
Ingham Agennenſes ſubiugat Anglis.102.13.
Iohannes Stratford Archiepiſcopus Cantuar. 116.35. dioceſim viſitat.117.4. litteræ eius ad regem.136.36. & ad Cancellarium. 138. 15.bulla eius regi.139. 10. epiſcopo Lōdon. ſcriſipt.140.2.
Inundatio maris. 116.40.
Iuuenis mirè ſenſu alienatus. 153. 33.
Iubilæus annus.160.29.
Iohannes Francorum rex captus.164.30. deliberatus.162. 22. redemptionis valor. 170. 3. moritur.174.10.
Iohannes Gaunt conſanguineam ducit per diſpenſationem.166.9.
Inſurrectio in Abbatem de Eueſham. 186. 40.
Iohānis Philpotti amor in patriam. 213.1. huic proceres inuident.312.22.mors.336. 15.

Ianuenſis mercator inuidè peremptus. 233.15. necis author ſuſpenſus.255.44.
Inſurrectio ruſticorum.258.259.260.261.262. 263.ducum nomina.280.43.
Ipres obſidio.326 4.
Iubilæus Papæ. 372.20.
Iohannes Papa fugit. 433. 29. fugiens capitur.433.41.
Imperator Papæ frænum tenet.444.28.

K.

Krakon rex fit Chriſtianus. 425.1.

L.

LVgdunenſis concilij decreta. 4.16.
Lewlini rex.10.48.
Lodouicus canonizatus. 39.11.
Londini parliamentum.45.48.117. 26.
Litteræ procerum de iure in Scotiam. 54. 43.
Londini parliamẽtum 71. 12.aliud ibidem. 82. 30.88.13.98.12.224.45.
Lunæ eclipſis.77.18.
Lancaſtriæ comitiſſa rapta. 85. 8.
Latronũ graſſatio in finibus Scotiæ. 86.7. dux capite plectitur.87.35.
Leproſi combuſti.90.36.
Lancaſtriæ comes rebellans fugit. 94.5. capitur.94 18.decollatur 94.40.
Londinenſium tumultus. 104. 17. epiſcopum Exon.decollant. 104.39. Turrim occupant, 105.4.
Lucy prædatur Scotiam.114.16.
Ludouici literæ ad Edwardum tertium.145.32 deſciſcit ab eo.149 30.
Lis inter fratres mendic. & Armachanum Archiepiſ.165.27.quieſcit.170.41.
Lancaſtriæ dux periclitatur.188.44.Londinẽſium fauorem recipit.192.21.recedit à curia 196.43.petitio eius de taxa regis.211.25 apud S Maloum victoriam amiſit.215.12. in Scotiam cum manu conceſsit. 254. 19. in Portugaliam expeditionem facit.257. 40. cum Scotis treugas init. 297.1. litem cum comite Northumbr. habet.297.46 ad parliamentum cum manu militum venit. 298. 43. redit ex Hiſpania. 375. 10. fit dux Aquitaniæ. 377. 2. à Gallo honorificè ſuſceptus.381. 24. nuptiæ eius. 390. 12. moritur.395.40.
Litteſtre villanus rex Norfolciæ. 277,34. ſuſpenſus.279.27.
Londinẽſium inſolentia.309.13.
Londinenſes diſsident pro maiore. 333. 34.
Ledam obſeſſa.345 15.
Londinenſiũ inanis metus.351.10.ad VVindſor vocantur.383. 17.
Lolardi ſacerdotes creant.372,30. furia eorum 388.43.opiniones,408.32.inſurgunt. 430. 40.fugiunt.431.22.

M.

MOneta renouatur.8.43.adulterata exterminatur.45.35.
Martinus papa fit Senator Romæ.9.20. moritur.13.23.
Maria Regis filia fit Sanctimonialis. 13. 13.
Margaretæ Scotorum Regis filiæ mores. 16.33.
Maritima pugna. 23.10.
Mulieris hiſtrionis factum. 85.33.
Mulier pœnitens coram Idolis expirat.118.24.
Mulier ab incubo oppreſſa.118.40.
Morionis lepidum dictum.134.44.
Mortalitas in Anglia.159.21.
Mortui è ſepulchris extracti per papã.165. 42.
Motus in Francia.166.5.
Menſterworth proditor.180.20.ſuſpenſus eſt. 189.7.
Mercer Iohannes naues Anglicas capit. 212.31. Philpotti opera capitur.213.9.
Militis pœnitentia pro hoſtia ablata.256. 30.
Mendicantium fratrum abuſus.281.35.
Mendacis ſupplicium.308.17.
Miraculum in die Oſwini.336. 46.
Michael at Poole conuictus.353,5. 354.35. A Londinenſi epiſcopo taxatus. 360.12.fugit Caleſiam.363.17.moritur.372.12.
Mirabile de corpore Chriſti.371.23.
Miracula de Bridlington.373.7.
Mortalitas in Norfolcia. 380.2.
Man inſulæ dignitas.387.9.
Monſtra de ſiluis.409. 34.

N.

NIcholai.4.mors.20.25.
Nauarræ regina ob ſtuprũ ſuffocata.82.15
Normanni Porteſmutham incendunt.119.27.
Naues vndecies centum cum rege transfretant.166.19.
Normãnorũ flagitia apud VVinchelſee.166.36
Northumbriæ comes Gallos infeſtat. 197. 16.
Northumbrorũ temeritas Anglis timor.214.37
Northfolciæ inſurrectio.275.35. alia.312. 10.
Norwicenſis Epiſcopi animoſitas in rebelles 278.26.ad mare pergit.321.30. prælium cũ Flandrenſibus gerit. 323. 3. Ypres obſidet. 326.3.diſcordiã cũ militibus exercet. 328.2. componit cum Gallis.330.1.temporalia reſtituuntur.349.10.
Notinghamiæ parliamẽtum ſubdolum.399.23.
Neapolis rex Papam obſidet.420.44.
Niuis aſperitas. 421.22.

O.

OVium peſtis prima.5.26.
Obolus fit rotundus.8.44.
Oxonij diſcordia. 34. 30.
Orationes publicæ pro rege.45.24.

Oliueri Ingham fortitudo.133. 38.
Oxonij ſeditio orta.161.50.
Oxonienſes bullam Papalem recipere dubitant. 200. 20.
Oxon. comitis.1.origo.348.46.
Oldcaſtle accuſatur.429.3.reſpondet. 430.14 condemnatur.431.34.euadit. 430.9.

P.

PArliamentũ Eboraci.42.20.aliud ibi.45.6.
Parliamentum Londini. 44. 10. 109. 27. 330.16.348.20.
Philippi expeditio ingloria. 56.25. appellat à Papa.57.33.liberatur excom. 60.7.Bonifacij oſſa exurenda petit.63.35.moritur.82.12.
Papæ familiaritas in fame.59.35.
Petrus de Gauerſton ab exilio reuocatus. 68. 46.donatur inſula Mã.69.10. proceres contẽnit &.49.70.10.indignantur eidẽ.70.23. exulat.71.28.reuocatur.71.38. exulat.72.13. redit.72.25. capitur.75.38. decollatur.76. 16. corpus Oxoniam tranſlatum.82.27.
Proceres in regem inſurgunt. 75.40. petunt articulos confirmari.76. 25.legatos Papæ reijciunt. 76.40. Pacem habent cum rege, 77.5.
Præsbyter proditor captus.436.10.
Papæ nuncij eiecti.76.45.
Peſtis in Anglia.84.13.inter Saracenos. 159.16 420.32.
Primitiæ Papæ ſoluuntur.84.46.
Paſtorum inane iter ad terram ſanctã. 89.44.
Papa confert Epiſcopatum VVintonienſem vacantem. 90.10.
Proceres inſurgunt in Hug.Spencer.91. 30.legatos mittunt ad regem.91.47.pax cum rege.92.27.iterum diſcordant.93.18.
Papæ legati pace fruſtrantur. 100.36.
Pax in Anglia magna.159.5.
Pluuiæ inundatio.159.13.
Philippæ Angliæ reginæ mors. 179. 16.
Penbrochiæ comes à Gallis redemptus expirat.185.17.
Pariſienſis tumultus.283.26.
Papæ bulla de ſignãdis cruce.312. 45. effectus eiuſdẽ.313.6.priuilegia per eam.315.28. executio.316.20.
Pugna inter ciniſes. 371.43.
Plimmouth incenſa.410 10.
Parliamentum indoctorum. 414.37.
Pariſiẽſes crudeliter à rege ſuo tractati. 318.10
Penbrochiæ comes haſtiludio perit.376.18.
Piſcatores Lõdon.libertatibus reſtituti.320.35
Parliamentum Sariſburiæ. 334.35.
Portugaliæ rex Hiſpanos vincit.345.40.
Proceres indictantur.359.38 congregantur in regem.360.43.VVeſtmonaſterij regem cõueniunt.361.36. Londini cum exercitu cõueniunt.364 10.
Proditores regni ſupplicio afficiunt. 365.20.
Petrus de Boſco legatur ad regem 395.7.
Perſei inſurrectio 421. 31.

R.

RAdulphus de Aſſe.fit Rom.Imp.3. 3 & rex Alemanniæ.3 4.
Robertus Cantuarien. Archiepiſcopus fit Cardinalis.8.12.mors.9.1.
Regina fit ſanctimonialis.14.18.
Riſuncij captio. 26.5.à Gallis recuperatur. 27.42.
Robertus Brus fit Scotiæ rex.62. 20. fugit.62. 46.inuadit Angliæ fines.64.28.fugat & fugit.65.16. captiuos benignè tractat. 81. 36. vſque Eboracum vaſtat.82. 48. Hiberniam inuadit.83.5. excomunicatur. 88.33. lepra moritur.110.30.
Referendarius Papæ exuſtus.84. 4.
Regis filium ſe mentitur quidam.90.23.
Rogerus de Mortuomari carcere fugit. 110.9. quantæ authoritatis poſt fuit. 109.34.ſuſpẽſus eſt.112.18.quæ imponebantur ei. 112. 33.
Rotunda tabula in Anglia. 154.31.
Rotunda tabula in Francia. 154.24.
Rochel à Francis obſeſſa. 182.5.
Richardus ſecundus mittit ad Londonienſes 191.37.honorificè ab eis ſuſcipitur. 192.24. ordo coronationis eius.193.4.rebelles Cantij comprimit.282.7. Literæ eius de rebellibus compeſcendis.283.36.venit ad ſanctum Albanum.292.1.parliamentum conuocatum diſſoluit.299.26.Bohemiæ regis ſororẽ ducit.300.30 .quid in parliamento ſtatuit.300 40.parliamentum Londini tenet. 319. 25. Abbathias circuit.326.17.Iratus duci Lácaſtriæ.341.30. & VVil.Courtney.342.35. in Scotos pergit. 342.47.ſpoliat.343.46.proceres irritat 360.43. obſidetur in turri.364. 16.conſilio adhibet quos vult. 369.10. Parliamentum tenet Londini. 376.30. Londinẽſibus iratus.382.20.Cõgreditur cum Gallo.390.43. filiam eius ducit. 391.10.Imperator futurus fertur,932.46.quàm durus in ſubditos. 396. 12. turri commiſſus. 398.13. deponitur.398.43.moritur.405.1.
Romanorum mores. 227.13.
Rad.Ferrers arreſtatus.255.4.
Rũſticorum inſurrectio. 258.16.
Romani inſurgunt in Papam.310.26.
Robertus Veer vxorem nobilem repudiat 358 47.exercitũ in proceres congregat. 362.20.
Rebellium clades.411.29.
Rumores Rich.regem viuere.413.33.

S.

STatutum manus mortuæ. 5. 48.
Soldanus Acon capit. 17.5.

Scotiæ regni competitores.21.10.
Simon de Monte acuto quis.30.6.
Scotorum irruptio in Angliam.31. 45. ſtrages eorũ.32.5.ſubiectio Angliæ regi.32.34. eorum iuramentum. 33.29.
Scoti rebellant.35.46.dedunt ſe.36.33.
Seditio in Anglia.39.7.
Strawe Iohannes ductor plebis.276.20. capti confeſsio.280.10.decollatur.282.34.
Scotorum perfidia in Angliæ regem.42.10.
Striuelin pugna.40.5.caſtri deditio. 60.35.
Scotorum rex liberatur.44.20.ciſtæ aperiuntur.44.26.
Scoti fugati.46.17.graſſantur in Anglia.88.2.
Serlonis executio.414.12.
Soldanus à Scotis fuſus.
Stamfordiæ parliamentum.48.32.
Scotorum rebellio.56.40.pacē petunt.57.24.
Supplicium de perduellibus.61. 7.
Saracenorum maxima ſtrages.64.48.
Seberti tranſlatio.65.21.
Subſidium regi negatum.98.20.
Siccitas magna.101.30.
Simon de Mepham fit Cantuarienſis Archiepiſcopus.109. 26.conſilium tenet. 110.22. Exonia viſitaturo reſiſtit epiſcopo.113. 38. moritur.115.5.
Subſidiũ terræ ſanctæ in Papæ vſus.119.20.
Southampton per Francos incenſa.131.27.
Scoti prædantes, pugnaturi fugiunt.156.10.
Statuta de Seruis. 161.17.
Solis eclipſis.171.7.337.10.
Sanguinea crux in aëre.171.9.
Simon Iſlep in feſtis laborare iubet. 172. 23. moritur.175.37.
Simon Langham Cantuarienſ.Archiepiſcopus 175. 37.fit Cardinalis.178.12.
Subditi Edwardi tertij ſubſidiũ negant.185.42.
Subſidium magnum regi conceſſum.187. 40.
Simon Sudbury fit Cancellarius. 243 47.
Scotica nauis capta in cōtētione euadit,248 18
Scoti graſſante peſte Angliā inuadunt. 234. 3.
Scotorum imprecatio in peſtem.234.44.
Scotorum irruptio in Penreth.249.22.
Scrope Cancellariatu deiectus, 311.14.
Saueiæ comitis dira mors.321. 19.
Scoti inuadūt Angliā. 330.32.336.7.407.42.
Sententia in maiorem Londini lata.336 30.

T.

Tartarorum nuncij baptizati. 4.17.
Thomæ Aquinatis mors & vita.4.35.
Terræmotus.6.9.
Thomas Herefordenſis quis. 11.12.
Templarij incarcerantur.69.16.
Tripolis capta à Soldanis.15.17.
Tempeſtas magna.16.6.
Turberuile proditor ſuſpenſus.29.4.
Thronus regis Scotiæ ablatus VVeſtmonaſterium.33.10.
Tributum de lanis auctum.35.21.
Tartari quomodo conuerſi. 65.2.
Templarij Pariſius cōbuſti.72. 46. ordo damnatus.72.48.ſcelera eorum. 73.12.
Thomæ Lancaſtrenſis origo.74.7.
Theſaurus per Saracenum repertus.155.13.
Terræmotus.310.20.
Triuet caſu equi cæſus.367.17.
Tranſlatio epiſcoporum. 368.4.
Treugæ inter Anglos,Scotos & Frācos.369.40
Taxa inſolita.410.30.

V.

VValliæ principis deditio.7.22.
VValter Giffard Eboracenſis Archiepiſcopus moritur..9.2.
VVallenſibus leges Angliæ imponũtur. 12. 7.
VVallorũ inſurrectio.26.7.debellātur.27.34.
VVinchelſey Rob.fit Cantu.Archiepiſcopus 26.22.regi iurat.27.5.reuocatur.71.3.moritur. 78.10.
VVaſconiæ acta.29.33.
VVaſconia reddita Anglis.56.44.
VValleis Scotus ſuſpenſus. 61.26.
VValter Reynolds fit Cantuarienſ. Archiepiſcopus.78.30.moritur. 109.26.
VVallenſes vbique nociui.132.26.
VVindeſori ædificia noua. 167.2.
VVickā ſuperuiſor operũ VVindſoriæ.167.5. fundationes eius.416.10.
Ventorum violentia mala.171.46.
Vrbanus quintus papa.172.43.pluralitates reuocat. 173. 7. bonitas eius 177. 19. moritur.180. 23.
VViclif prædicare incepit.188.1.Silentium indicitur ei.188.35. propoſitiones eius. 205. 1. declaratio eiuſdem. 206. 16. aliæ eiuſdem 209.27.aliæ 256.15.aliæ. 302.15. damnatæ. 305.37.moritur.358.47.
Vecta inſula à Gallis capta.197.29.
VVinchelſeij prædantur portum Petri. 211.12.
Vrbanus papa è Gallia eiectus. 224. 42. cum Antipapa bellum gerit. 225. 45. Cardinales ſex deponit.338.47.
VVallerannus regis filiā inuitis amicis ducit, 245.10. Anglia pellitur.255.17.
VVinchelſeia capitur.250.7.
VValter Tyler dux commotus.264.7.
Villanorum proclamatio.272.24. Ciues rege iubente ſuſpendunt.296. 33.
VVallorum rebellio.405.18.
VValdeni ſors. 418.37.

Y.

Yprenſes ſubito occiduntur.250.32.

FINIS TABVLÆ.

Errata præli inter excudendum.

Pag.	Lin.	Errata	Correctio
5	vlt.	redditum	reddituum
7	48	ſui	ſuæ
30	mar.	*Waſconiam*	*Scotiam*
31	41	reſignationi	reſignationem
Ibid.	45	Hanguſtaldenſem	Hauguſtaldenſem
35	33	Hiſpaniam	Hiſpania
36	51	VVarenne	VVarennæ
37	mar.	*directe*	*directæ*
38	58	Excluſa	Scluſa
41	3		dele &
65	18	quoſque	quouſque
Ibid.	19	in ſequentibus cũ	inſequentibus eũ
73	22	altertro	alterutro
85	48	milites	miles
100	mar.	*Rege*	*Regina*
102	1	diſcidij	diſſidij
Ibid.	23	Normanicas	Normannicas
120	1	idnucendis	inducendis
132	4	haurenda	haurienda
135	1	Quàm	Quam
158	mar.	*redditu*	*reditu*
162	16	ediret	rediret
165	12	obſedes	obſides
Ibib.	mar.	*deceptatione*	*diſceptationè.*
166	18	Sanwi cum	Sandwicum
167	38	aſperitatem	aſperitate
Ibid.	40	ordinatum	ordinatam
175	26	Petrum	petronem
177	40	Angliæ	Franciæ
187	3	Fuerunt	Ferunt
219	mar.	*apoſtatorum*	*apoſtatarum*
225	26	dictum	dictam
Ibid.	27	ſubterfuget	ſubterfugiet
227	38	dixêrunt	duxêrunt
231	31	diſcidia	diſsidia
280	48	Iohan Straw	Iohan VVraw
281	5	curiam	curam
Ibid.	31	contentendo	contendendo
292	36	incarceretos	incarceratos
292	37	compulertũ	compulerunt
349	41	præperauit	præparauit
Ibid.	45	irruptones	irruptiones
351	mar.	*parant*	*parat*
371	vlt.	diſcutiendam	diſcutiendum
343	mer.	*matris regem*	*maternæ rex*
423	31	peraſcenes	paraſceues
429	19	Quo	Quod

Notandum præterea quòd vbicunq; imprimitur Benford, legendum eſt Beuford:

Londini excuſum apud Henricum Binneman
Typographum, ſub inſigno Syrenis.

YPO-
DIGMA
NEVSTRIÆ
VEL NORMAN-
NIÆ: PER *THOMAM* DE *WALSINGHAM*:

Ab irruptione Nor-
mannorum vſq; ad an-
num.6.regni HEN-
RICI quinti.

LONDINI
in ædibus Iohannis
Day. 1574.

¶*Cum gratia & Priuilegio*
Regiæ Maieſtatis.

Duces Normannorum.

Rollo ſiue Robertus.

Gulielmus.

Richardus.1.

Richardus.2.

Richardus.3.

Robertus.

Gulielmus Conqueſtor.

Anni in quibus de regibus in hoc ypodigmate tractatur.

Regum nomina.	*An.D.*	*Pag.*	*Regũ nomina.*	*An.D.*	*Pag.*	*Regum nomina.*	*An.D.*	*Pag.*
Wilhelmus Con.	1066	28	*Henricus.2.*	1176	43	*Henricus.3.*	1244	59
	1067	28		1177	43		1245	60
	1069	30		1178	43		1246	60
	1070	30		1179	43		1247	60
	1071	31		1180	43		1248	60
	1072	31		1181	43		1249	60
	1073	31		1182	43		1250	60
	1074	31		1183	44		1251	61
	1075	32		1185	44		1252	61
	1076	32		1186	44		1253	61
	1077	32		1187	44		1254	61
	1079	32	*Richardus.1.*	1189	45		1255	61
	1080	32		1190	46		1256	61
	1087	32		1191	46		1257	61
Wilhelmus Rufus.	1088	32		1192	47		1258	61
	1090	33		1193	48		1259	62
	1091	33		1194	48		1260	62
	1093	33		1195	49		1261	62
	1095	33		1196	49		1262	62
	1096	34		1197	49		1263	62
	1097	34		1198	50		1264	63
	1098	36	*Iohannes.*	1199	50		1266	64
	1099	36		1200	51		1267	65
Henricus.1.	1100	36		1201	51		1268	65
	1101	36		1202	51		1269	66
	1104	36		1203	52		1270	66
	1106	36		1204	52		1271	66
	1110	37		1205	52	*Edwardus.1.*	1272	66
	1118	37		1206	52		1273	67
	1119	37		1207	52		1274	68
	1120	37		1208	53		1275	68
	1123	37		1209	53		1276	68
	1125	37		1210	53		1277	69
	1127	38		1211	53		1278	69
	1129	38		1212	53		1279	69
	1133	38		1213	54		1280	70
	1134	38		1214	54		1281	70
Stephanus.	1135	38		1215	55		1282	70
	1136	38	*Henricus.3.*	1216	55		1283	70
	1137	38		1217	57		1284	71
	1138	38		1218	57		1285	71
	1139	38		1220	57		1286	71
	1141	39		1221	57		1287	71
	1142	39		1222	57		1288	72
	1143	39		1223	58		1289	72
	1146	39		1224	58		1290	72
	1148	39		1225	58		1291	73
	1150	39		1226	58		1292	75
	1151	39		1227	58		1293	77
	1152	39		1230	58		1294	77
Henricus.2.	1153	39		1231	58		1295	78
	1156	39		1232	58		1296	80
	1158	38		1233	58		1297	83
	1159	38		1234	58		1298	86
	1160	38		1235	58		1299	87
	1163	38		1236	58		1300	88
	1166	38		1237	58		1301	88
	1167	38		1238	59		1302	95
	1168	38		1239	59		1303	95
	1170	39		1240	59		1304	96
	1173	39		1241	59		1305	96
	1173	40		1242	59		1306	97
	1174	41		1243	59		1307	98

Regum nomina.	An.D.	Pag.
Edwardus.2.	1308	99
	1309	99
	1310	99
	1311	100
	1312	100
	1313	100
	1314	101
	1315	102
	1316	102
	1317	103
	1318	103
	1319	104
	1320	104
	1321	104
	1322	105
	1323	106
	1324	107
	1325	108
	1327	109
Edwardus.3.	1328	111
	1329	111
	1330	111
	1331	112
	1332	112
	1333	112
	1334	113
	1335	113
	1336	113
	1337	114
	1338	114
	1339	114
	1340	115
	1341	116
	1342	116
	1343	116
	1344	117

Regũ nomina.	An.D.	Pag.
Edwardus.3.	1345	117
	1346	118
	1347	121
	1348	121
	1349	121
	1350	121
	1351	122
	1352	122
	1353	122
	1354	122
	1355	123
	1356	123
	1357	124
	1358	125
	1359	125
	1360	126
	1361	127
	1362	127
	1363	128
	1364	128
	1365	128
	1366	129
	1367	129
	1368	130
	1369	131
	1370	131
	1371	132
	1372	132
	1374	133
	1375	133
	1376	134
Richardus.2.	1377	135
	1378	136
	1379	137
	1380	138

Regum nomina.	An.D.	Pag
Richardus.2.	1381	139
	1382	140
	1383	140
	1384	141
	1385	142
	1386	143
	1387	145
	1388	142
	1389	143
	1390	144
	1391	145
	1392	146
	1393	146
	1394	147
	1395	148
	1396	149
	1397	150
	1398	152
Henricus.4.	1399	153
	1400	157
	1401	158
	1402	159
	1403	161
	1404	164
	1405	167
	1406	169
	1407	171
	1408	172
	1409	173
	1410	174
	1411	175
	1412	177
Henricus.5.	1413	178
	1414	182
	1416	191

Ypodigma Neuſtriæ, per *T.* de *Walſingham.*

MAgnificentiſſimo & illuſtriſſimo Francorum & Anglorum regi,Henrico Normanniæ conqueſtori, Principi Walliæ ſereniſſimo,Hyberniæ & Aquitaniæ domino,Dei gratia ſemper & vbiq; victori. Suorum minimus Orator frater *Thomas* de *Walſingham*, Monachus Monaſterij S. Albani Anglorũ Protomartyris humili cum recommẽdatione. Salutem in eo qui dat ſalutem Regibus. Cogitanti mihi inter ſtudia cõtemplationis clauſtralis, quantis virtutum dotibus,ac victoriarum titulis Deus omnipotens vos extulerit, quantis ſpecialium gratiarum donis cumulauerit, vt hoſtes etiam veſtram ſapientiam prædicent, diſcretionem mirentur,& vbiq; commendent,Iuſticiam laudum præconijs celebrent, fateor ſpirituali iocunditate,& interiori gaudio ſum repletus atquè refertus, multò ſuauius quàm ab epulis exquiſitis. Sed inter hæc oritur in mente mea quoddam nubilum,quod obfuſcat conceptum cordis mei iubilum,dum vereri cogor gentis morem ſolitum, quæ multociens paruipendit etiam emiſſum votum publicum,& ſolemne præſtitum iuramentum. Dumq; memor fui dierum antiquorum,recolens fraudes,facinora, factiones, & ſcelera comiſſa per hoſtes, anxiatus eſt in me ſpiritus meus, & in me turbatum eſt cor meum, & penè defecit in dolore vita mea, ſciens quòd cras poterũt fieri turpia ſicut heri. Et metuens ne fortè quouis modo veſtra circumueniretur innocentia,ſcrutatus ſum in mente mea, quid maximè veſtræ ſaluti ſuffragari poſſet conuerſanti inter tot pericula. Tandem occurrit inter plurima ſcribere veſtræ celſitudini,quàm præcordialiter diligit anima mea quicquam,per quod tutior ſimul & cautior eſſe poſſit. Teſte nempè Poeta,*Omnia vincit amor*: Qui id in me efficit,vt non verear licèt inculto & impolito ſermone,tam ſapienti,tam glorioſo principi balbutiendo proferre quæ mente tractaui,& veſtræ ſerenitati vtcunq; pandere, quæ pro ſalute regia corde concepi. Hinc eſt quod breuem tabulam compilare ſtudui,quæ facit à principio conqueſtus Neuſtriæ per Normannos vſq; ad conqueſtum Anglię per eoſdem. Quam deduxi vſq; ad tempus quo veſtra Maieſtas eandem Normanniam abalienatam contra fas & iuſticiam a veſtris progenitoribus per annos circiter ducentos & viginti potenter & victorioſè ſub iugum venire compulit,& pro votis regaliter ordinauit. Proinde(domine mi Rex inclyte) vobis in hoc opuſculo cõſpicienda porrigo geſta præterita, bella varia,paces pactas mutuò, fœdera violata firmata iuramento, promiſſiones,ſponſiones,oblationes factas anteceſſoribus veſtris ſub dolo,hoſtium deceptiones & ypocriſim, & quicquid hoſtis adinuenire potuit exquiſita calliditate,per quod ſeducere poſſet nobile genus veſtrũ. Igitur quia nullum maius decet plura ſcire quàm principẽ, cuius doctrina maximè ſubiectis prodeſſe poteſt, hunc libellum ſi placeat inſpiciendum veſtræ celſitudini ego pauper & modicus deuotus obtuli, imponens illi nomen *Ypodigma Neuſtriæ*, eò quod prędemonſtret præcipuè caſus vel euentus illius patriæ, a tempore Rollonis primi Ducis vſque ad annum fœlicis regni veſtri ſextum: quod deus omnipotens pro ſua magna pietate vbiq; pacificet, & in omni proſperitate conſeruet. Amen.

¶ De conſuetudine Danorum antiquitus fræquentata.

Lex Dacorum de iunioribus exulandis.

OLim mos erat in Dacia cùm repleta eſſet terra hominibus, vt ſancita lege per Reges illius terræ cogerẽtur iuniores de proprijs ſedibus emigrare. Quæ gẽs idcirco multiplicabatur nimiũ, quoniã luxui exceſſiuè dedita multis mulieribus iungebatur. Nam pater adultos filios cunctos à ſe pellebat, præter vnum quem hæredem ſui iuris relinquebat, Quæ lex per multorum tempora regum manſit inconuulſa, quoad vſq; Lothbrocus rex patri ſucceſſit in regno, quem prædicant de ſtirpe Gothorum proceſſiſſe. Ex quorum progenie iactitãt Troianos fuiſſe progreſſos: & Anthenorem ab vrbis exterminio cum duobus millibus & quingentis viris ob proditionem illius ab eo perpetratam euaſiſſe, & per multimodos anfractus ponti, Germaniam appuliſſe, ac in Dacia ex poſt regnaſſe: eamq; à quodam vocato Danao ſuæ ſtirpis Rege, Danemarchiam nuncupaſſe. Igitur Rex Lothbrocus excitus patrum legibus, ſorte cogente, cum ingenti iuuenum agmine filium ſuum nomine Bier, coſta ferrea à ſuo abdicat regno cum pædagogo ſuo Haſtingo nomine: viro per omnia fraudulentiſſimo, vt externa petens regna, alias ſedes ſibi armis aquireret.

Bier dictus coſta ferrea.

Qui ideò coſta ferrea vocabatur, quia vehementiſſimis infectus veneficijs ſuæ matris, licèt in acie ſtaret inermis, omnem vim armorum illęſus ſperneret. Haſtingus ergo à pátria cum ſuo adoleſcente ſic proſcriptus, de finitimis prouincijs milites animo leues, & belli cupidos congregauit: Deo ſuo pro thure humanum ſanguinem delibauit. Cuius cruorem libaminis omnes vnanimiter potauerunt. Et vento flante ſecundo Vermendenſem aggrediuntur portum. Exilienteſq; de nauibus totum Vulcano tradunt illico comitatum. Sancti quoque Quintini Monaſterium ferali comburunt rabie, de Chriſtiano populo nepharium ludibrium exercentes.

Cædes S. Quintini grauis.

Neuionenſis namq; præſul Emino nomine, cum ſuis Diaconis eorum gladijs obtruncatur, fitquè cædes in plebe proprio viduata paſtore. Dehinc fluuium Sequanam ingrediuntur, & apud Gemeticum obſidionem componunt. Qui locus iure vocatur Gemeticus: quia velut gemma in anulo, ſic rutilat ſitu loci & fructuum vbertate.

Gemeticus monachorũ ſedes.

Hic Clodonei Francorum regis tempore, à beato Philberto, opitulante Beatilda Regina conſtructus, in tanto incremento adoleuit, vt in noningentorum monachorum numero eius quantitas ſuppleretur. Huius loci monachi vel incolę comperientes aduentum paganorum fuga lapſi, quædam ſub terra occulentes, quædam ſecum aſportantes euaſerunt. Pagani locum reperientes vacuum, Monaſterium Sanctæ Mariæ ſanctiquè Petri, & cuncta ædificia igne comburunt in ſolitudinem omnia redigentes. Abhinc deniq; Sequanæ ſulcantes alueum, Rhotomagum adeũt, igneq; comburunt, horrendum de Chriſtiano populo ludibrium exercentes. Franciæ quoq; interiora petentes, omnem ferè Neuſtriam, Northmãnica ferocitate inuadunt: vrbem quoq; Namiaticam incendio cremauere.

Paganorum rabies in Franciã.

Epiſcopum ſancto Sabbato Paſchę Baptiſmum celebrãtem trucidauere, clerum & populum peremere. Deinde Andegauenſem percurrentes regionem, ipſam quidem ciuitatem concremant: Pictauorumq; caſtella atquè vicos, omnemq; patriam a mari vſq; ad eandem Pictauienſem vrbem populantur & vaſtant, replentes cædibus vniuerſa. Sequenti namq; tempore, nauigio Turonum ademit ciuitatem, eamq; de more opplentes ſtragibus: ad poſtremum tradunt ignibus, populata omni circumquaq; regione. Non longè poſt ſuperiora Ligeris fluuij manibus expetentes, Aurenam perueniunt, captamq; vrbem auro diſtrahunt: & ad tempus recedentes ſecundo aduentu cõburunt eandem. Et vt concludam tragœdias infinitas breuibus, Hiteciam Pariſiorum nobile caput, quondam reſplendens gloria, abundans opibus, in cineres redegerunt. Betuacus quoq; & Nomonius quondam Galliarum præſtãtiſſimæ ciuitates eorum gladio concidere.

Aquitannia deprædatur.

Aquitannia quoq; quondam bellorum nutrix, tunc patuit præda gentibus alienis. Nec erat oppidum aut vicus in ea regione, nequè ciuitas: quæ non ſtrage ferali horum conciderit Paganorum. Teſtatur id Pictauis fœcundiſſima vrbs Aquitãniæ, hoc Sanctonum, hoc

Engoliſma, hoc Petragoricum, hoc Lamonicas, hoc certè Aruernus, ipſumq; Auaricum, caput regni Aquitanici.

Hijs calamitatum malis Gallijs per 30. ferè annorum ſpatium detritis flebiliter: Haſtingus Bier dominum ſuum prouehere cupiens ad altiora, imperiali eum Diademate coronare volebat. Proinde deliberauit cum ſuis complicibus, Romam clandeſtina irruptione obtinere. Sed nimia exorta tempeſtate ad vrbem Lituis vento impellente deuoluitur, quę pro ſui decore hoc nomine vocabatur. Porrò ciues attoniti tanta claſſe, ciuitatem muniunt, & ſemetipſos hortantur ad reſiſtendum. Quorum audaciã Haſtingus vt comperit, ratus hãc Romam fore, omni conatu cœpit attemptare, quo pacto poſſet eam dolo inuadere. Deniq; Epiſcopo ciuitatis & communitati miniſtros ſuæ perfidiæ dirigit: aſſerens non ſua ſponte illuc appuliſſe, ſed patriam ſuam repetere voluiſſe, pacificos ſe eſſe, pacem deinceps quærere, & ſe lætali preſſum langore, ab eis Chriſtianum fieri ſupplici prece depoſcere. Hijs auditis Comes & Epiſcopus gaudio exhilerati, pacem cum nephandiſſimo pacis inimico firmant, fitq; communis vtriq; populo vrbis ingreſſus. Tandem ad eccleſiam ſceleratus fertur Haſtingus, ſacroſancto baptiſmate mergitur homo verſutus, & rapaciſſimus exit lupus. Quem ad ſui perniciem à fonte Præſul & Comes excipiunt. Hinc quoque baiulorum manibus refertur ad nauim criſmate delibutus. Poſt hoc intempeſtæ noctis medio loricatus locatur in feretro, innuens cœteris vt ſuas induerent loricas ſub tunicis. Proinde fit luctus intollerabilis per exercitum, Haſtingum obijſſe neophitum, & reſonat maris littus tanti ducis exceſſu. Dehinc naui effertur, & ad eccleſiam baiulatur, ſacroſancto veſtitur Antiſtes indumento, mactaturus ſacroſanctam hoſtiam pro defuncto, fit commendatio animæ, vt corpus ſcelerum & perditionis in baratro iam ſepultum, tradatur ſepulturæ. Sed ecce proſilit de feretro, Epiſcopum & Comitem obtruncat gladio: dehinc lupina rabie cum ſuis graſſatur in plebe. Hijs à funeſto perpetratis, Theatrum efficitur domus domini, iugulantur iuuenes, trucidantur ſenes, depopulatur ciuitas, & à fundamentis mænia diruuntur. Huius itaq; peracta vrbis ſubuerſione, comperientes pagani ſe Romam nullatenus cepiſſe, veriti ne vlterius quicquam proficerent, quippe cum Romanas aures fama volante eorum prophana opera iam occupaſſent, inito cõſilio de regreſſu diſponunt. Nam Bier totius excidij ſignifer, & Rex exercituum, dum natiuum ſolum repeteret, naufragium paſſus, vix apud Anglos portum obtinuit, quamplurimis de ſuis nauiculis ſubmerſis tempeſtate. Indeq; petens Friſiam, illic obijt. Haſtingus verò Carolum ſimplicem regem Francorum adiens, pacem petijt, quam adipiſcens, vrbem Carnotenſem ſtipendij munere accepit ab illo. Et ſic Francia à tumultuum fragoribus aliquamdiu reſpirauit.

Haſtingi dolus inſignis.

Emenſis ex poſt plurimorum annorum interſtitijs, Frãcia ab hijs tumultuũ fragoribus pauliſper ſopita, Danemarchia ſpargens iterato iure exterminij flammiuomos Ticiones, plurimos tirones à ſe iuuenili flore vernãtes, priſcorum patrum lege ſecernit. Qui profecti cum ſex nauibus plenis armato milite apud Scanzam inſulam applicant. Indeq; ſublatis anchoris, ſpirantibus auris ſalubriter Anglicam Britanniam aggrediuntur. Quibus Angli confeſtim obuij, multis ſuorum amiſſis, cum dedecore refugerunt. Quibus compertis illius regni Rex Ethelſtanus miſſa legatione, protinus pacem petit, & adipiſcitur: firmatiſq; fœderibus, amicitia indiſſolubili adinuicem connectuntur. A quo ſuæ expeditionis poſtulantes auxilium, paruo tempore contraxerunt nõ minimam armatorum manum. Abinde fluctiuaga ſulcantes æquora, cũ magno vitę periculo, ad locum vocatum Walchras deuoluti ſunt. Quibus mortem euadentibus, & de maris diſpendio reſpirantibus Ramerius longi colli, Hamenſis ſiue Haſbaniẽſis Dux, cum multitudine graui bellum intulit. Sed ſuorum extinctis quamplurimis: ipſe victus capitur, & ad naues ducitur compeditus. In illa pugna duodecim Danorum bellatores à Ramerij militibus capiuntur, & vxori eius præſentantur. Quæ legatos ad Danos mittens, & ipſa ſuum virum dato pro eo magno auri pondere recepit, & Dani qui ab ipſa tenebantur

Dani irrumpũt in Angliam.

tur

tur liberi dimittuntur.

Octingenteſimo ſexto anno ab incarnatione domini, Dani flantibus ventis ad vota, Gemeticum veniunt: vbi quandam ſacram virginem nomine Gertrudem quam aſportauerant à Britānia in capella S. Vedaſti, quæ trans flumen eſt, ſuper altare ponentes ibidem reliquerunt. Quæ capella nomen virginis hactenus Sanctæ Gertrudis habet. Quorum aduentum Franco Rotomagenſis Archiepiſcopus agnoſcens, & vrbis ſuæ muros ſolo tenus hoſtica immanitate cernens dirutos, ac de iuuamine ad reſiſtendum omnino diffidens: adiudicauit ſalubrius ab eijs pacem quærere, quam in aliquo illos ad ſui perniciem prouocare. Feſtinus igitur illos adiens pacem petijt: & conſequitur inter ſe fœdere firmo pacto. Quo facto Dani feſtinantes, naues propellunt ad mænia ciuitatis. Cuius præſidium ſagaci mente terra mariq; conſiderantes, compendiorum lucris munitum, totius Comitatus caput illud fore concorditer deputauere. Deinde vnum ex ſemetipſis ſorte eligentes nomine: dominum ſuæ militiæ atque principem pacta fidelitate præficiunt.

Capella S. Gertrudis.

Rollo prælatione potitus, tractauit ſollicitè cum ſuis, de Pariſiaca ſubuerſione. Et ſoluentes claſſem, Sequanę ſulcant fluuium, ſtationemq; nauium apud Haſdaus componunt. Tunc Rainaldus dux totius Franciæ, repentino paganorum aduentu cognito, cum valida exercitūū virtute proceſſit eis obuius, præmittens Haſtingum, qui adhuc in Carnotena vrbe morabatur cum alijs legatis, quia & ipſe peritus fuerat Danorum linguę, qui talibus eos adorſus eſt verbis. Heus inquit robuſtiſſimi milites, quibus ab oris huc aduecti eſtis, vel quid in hac regione quæritis, aut qui veſtrum ſenior cenſetur nomine, edicite nobis: Francorum ſanè regis legati ſumus vobis directi. Cui interroganti ſic Rollo: Dani ſumus, æquali dominio fungimur: terræ huius colonos exturbare venimus, noſtrę ditioni patriam ſubdere cupiētes. Quis enim es tu qui tam facetè nobis loqueris. Adhæc ille. Audiſtis inquit aliquando de quodam Haſtingo, qui à veſtris partibus exul, cum multitudine nauium huc adueniens, hoc Francorum regnum magna ex parte peſſundedit, & in ſolitudinem redegit. Cui Rollo, audiuimus inquit, Haſtingus inquit bono omine cœpit, & cuncta malo fine compleuit. Haſtingus ad hæc: vultis inquit Carolo Regi ſubdi? Nequaquam, Rollo intulit, alicui ſubijciemur, ſed quæcunq; armis adquiremus, noſtro iure vendicabimus. Regi cuius te legatum glorLiaris, audita ſi vis renuncia. Hæc Haſtingus cuncta refert expeditius duci ſuo. Sanè Rainaldus citato exercitu ſuo Northmannos inopinato impetu feſtinans inuadere, ſuper eos irruit. Quem Rollo cum ſuis audacter excipiens, proſtrato Rollando eius ſignifero, plurimos Francigenas morti tradidit, alioſq; in fugam vertit. Quibus peractis, Rollo nauibus feſtinans municipium Mellende capit. Quo ſubuerſo, omnes incolas enſe necat.

Rainoldus paganus fit obuius.

Igitur Theobaldus comes videns ſe tempus reperiſſe oportunum ad decipiendum Haſtingum, talibus verbis falsò appetit illum. Cur inquit, vir inſigniſſime torpes ignauia? Ignoras regem Carolum te velle perimere, ob Chriſtianorum ſanguinem à te olim fuſum iniuſtè? Reminiſcitur enim malorum quæ illi tunc improbè intorſiſti? & ideo de terra te exterminare decernit. Manus & tua vt ipſe aijt cum Rollone pagano ad delendos Francos ſentit: qua de re in proximo, peſſime deleberis ab eiſdem. Conſule ergo tibi ne inconſultus puniaris. Quibus verbis Haſtingus territus, confeſtim Carnotenam vrbem Theobaldo vendidit, & diſtractis omnibus, peregrè profectus diſparuit.

Dux autem Franciæ Reinaldus fugæ non ferens dedecus, iterum maiori exercitu congregato, Rollonem aggreditur inopinatè. Cuius conatus ipſe præueniens, multos ſuorum obtruncat, multos fugat. Ipſum autem Rainaldum quidam piſcator emiſſo iaculo interfecit. Dehinc ſubductis anchoris, Rollo celeri nauigio Pariſium petit. Cui quidam exploratores nunciant Baiocenſem vrbem carere defenſoribus, & facilè poſſe capi. Rollo verò mox auulſis ab obſidione nauibus Baiocēſium veliuolo venit curſu. Quam captam in parte ſubuertit, habitatoribus interfectis. In qua nobiliſſimam puellam Popam nomi-

Rainoldus caſu interfectus.

Guliel. Longa Spata.

ne: filiam ſcilicet Guidonis Comitis Siluanictenſis capiens, non multò poſt, more Danico,id eſt,paganico copulauit. Ex qua genuit Gulielmum Longam Spatam filiamq; Gerloc nomine, decoram valde. Et ſic vrbe demolita, Rollo velociter Lutetiam regreſſus eſt. Cumq; ad expugnãdum eam diligẽter intenderet,pars exercitus ſui vrbem Ebroicam captã exterminauit, ciues extinxit, & cum præda maxima redijt ad ducem ſuum.

Rollo rebelles Angliæ coercet.

Interea legati Regis Anglorum Ethelſtani ad Rollonem veniunt,deprecantes vt Regi quantociùs auxilium contra quoſdam rebelles auxilium ferat. Cuius anxietati compatiens, & de Pariſiacæ vrbis expugnatione diffidens, ob videlicet aditus difficultatem,& nimiã alimoniæ copiam intra eam: dimiſſa obſidione Anglos aggreditur.Quò cum veniſſet,rebelles expugnans cum auſteritate coercuit: acceptiſq; obſidibus Regi ſuo pronos fecit. Ex hinc iterato electa multitudine iuuenum,cum magnis muneribus à Rege ſibi collatis,in Franciam remeauit.

Mirabile dictu

Rollo cum rediſſet Northmanniam, Carnotenam vrbem obſidione vallauit.Quam cum machinis & tormentis oppugnaret,Richardus Burgundionum Dux cum ſuo Francorumq; exercitu aduenjens,irruit ſuper eum.Cum quo cõgreſſus Rollo atrociter reſiſtebat,quouſq; Walterius epiſcopus ex ciuitate cum armatis inopinatè proſiliens. Supparum beatæ Mariæ quod Carolus Caluus Conſtantinopoli cum alijs reliquijs aduexerat,in modum vexilli contra hoſtes ferens manibus a tergo eos cedendo inuaderet.Illi tamen ignorantes cuius eſſet camiſia virtutis & reuerẽtię,deridendo ſagittauerunt ad eam ſed non impunè.Nam ſubita cæcitate percuſſi ſunt.Quod Rollo intelligens,à certamine declinauit,multis prius de eius exercitu interemptis.

Rollo Francorum regis filiam ducit.

Hijs itaq; Rollo infortunijs, militumq; ſuorum morte furibundè ſuccenſus, ad Francorum infeſtationem reliquos exaggerat,& ad perdendam patriam ob ſociorum perniciem totis conatibus eos incitat. Quid plura: vt Lupi veſpertini vehuntur pagani ad ouiculas Chriſti.Succẽduntur eccleſiæ,mulieres ducuntur captiuæ, trucidatur populus, fit omnibus in cõmune luctus.Hijs deniq; Franci calamitatibus oppreſſi, quæſtuoſis clamoribus Carolum Regem appetunt: vnanimiter conclamantes Chriſtianum populum ob eius inertiam paganorum incurſibus deperire. Quorum quærimonijs Rex permotus,Aſtitum Franconem Archiepiſcopum Rotomagenſem Rolloni feſtinanter dirigit, mandans ſi Chriſtianus efficeretur, terram maritimam ab Epte flumine vſque ad Britannicos limites cum ſua filia nomine Giſla ſe ei daturum fore. Qua legatione Franco ſuſcepta: pagano Duci per ordinem cuncta pandit. Cuius verba Rollo conſultu ſuorum gratanter ſuſcipiens à vaſtatione paganica, indulget Regi inducias trium menſium, vt in hoc dierum ſpatio, ſtabiliretur fœdere firmo pax inter eos. Venientes igitur ad ſanctum Clerum diſcurrentibus alternatim inter eos nuncijs. pax fauente Chriſto ſtabilitur: Rollone iurante Regi fidelitatem, & Rege illi filiam cum terra prætitulata donante, ſuperadditur ad ſupplementa ſumptuum, tota Britannia: iurantibus Rolloni ſuper ſacramenta principibus ipſius terræ Berengerio & Alano. Nam terra maritima quæ nunc vocatur Northmannia ob diuturnos excurſus paganorum,ſiluis vbiq; adultis, à cultro & vomere torpebat inculta. Quibus nobiliter expletis, rex lætus ad ſua regreditur, & Rollo cum Roberto Duce ad Rotomagenſis vrbis mænia proficiſcitur.

Anno igitur incarnationis Dominicæ 912. benedicto fonte in S. Trinitatis nomine Rollo baptizatur à Francone Rotomagenſi Archiepiſcopo. Quẽ Robertus Dux Francorum à fonte ſuſcipiens,impoſuit ei nomen ſuum. Videntes autem pagani Ducem ſuum Chriſtianum eſſe, relictis Idolis Chriſti nomen ſuſcipiunt, conuolantes vnanimes ad baptiſmum. Dehinc Robertus Francorum Dux, rebus pro quibus venerat competenter geſtis: Franciam cum maxima hilaritate repetijt. Porrò dux Northmannorum Robertus pręparato rerũ nuptialium apparatu magno: ſupranominatam tanti regis filiam, Chriſtiano more in conſorcium ſui thori duxit.

Poſt hæc intra Northmannicos limites legem ſtatuit, vt nullus aſſenſum furi præberet: quòd ſi deprehenderetur ambo patibulis appenderentur. Cõtigit autem non multò poſt in Longapetentis villa quendam agricolam reficiendi cauſa labore ſuſpenſo domum redire, demiſſis loris in campo cum cultro & vomere. Cuius vxor tam infœlix quàm veſana hæc cuncta clam ſuſtulit, experiri volens edictum ducis. Ruſticus verò ad campum regreſſus, rebus non inuentis, vxorem an eas haberet inquirit: qua negante ducem aggreditur, petens vt ſua ſibi reddantur vtenſilia. Qui mox pietate motus, damnũ viri quinq; ſolidis datis releuare, & populum per circuitum ad examen calibis cunctum iuſſit compellere: Quo domino indicante liberato: vxor ruſtici a miniſtris arctatur, quæ coacta verberibus, reatum profitetur. Dux verò ruſtico ait: Noueras inquit antè hanc furem eſſe? Et ruſticus, noueram ait. Adhæc Dux intulit, tuum os te condemnauit, ſerue nequam. Et continuò iuſſit ambos ſuſpendi patibulo. Hijs & huiuſmodi Robertus Dux populum ſuum frænans terroribus, ducatum ſibi a Domino attributum longo tempore pacificè gubernabat.

Roberti ſeueritas in legibus exequendis.

Interea morte præuenta vxore ſua Giſla ſine liberis, Dux primam vxorem repudiatam Popam videlicet, ex qua filium Gulielmum iam adultum genuerat, iterum repetens ſibi copulauit. Verũ fractis iam viribus laboribus & prælijs in quibus conſũpſerat omne robur iuuentutis ſuæ: deliberare cœpit de ſui ducatus diſpoſitionē, cui vel qualiter illum relinqueret. Conuocatiſq; totius Northmanniæ proceribus, cum Alano & Berengario Britonibus, Gulielmum filium ſuum pulcherrimæ iuuentutis flore vernantē illis exponit, iubens vt eum ſibi dominum eligerent: militiæq; ſuæ principem præficerent. Meũ eſt inquit mihi illum ſubrogare, veſtrum eſt illi fidem ſeruare. Et cunctos ſuaſibilibus demulcens verbis: filio ſuo ſub ſacramento fidei illos ſubegit. Et expoſt vno viuens luſtro, conſumptus ſenio viuere deſijt, fœlicem finem faciens ſub titulo nominis chriſtiani.

Roberti mors.

Duce Roberto ab onere carnis iam libero, filius eius Gulielmus totius monarchiam Ducatus Northmannici ſagaci regens moderamine inconuulſam Chriſto regi fidem ſeruare ſatagebat. Erat quippe ſtatura procerus, vultu decorus, micantibus oculis, beneuolis manſuetus, quaſi leo inimicis terribilis, vt gigas fortis in prælijs, terminos ſui Ducatus per circuitum dilatare non deſiſtens. Quæ res inuaſionis & audaciæ, Francorum proceribus odij & inuidiæ fomitem miniſtrauit. Sub eodem tempore Berengarius & Alanus Britones, à tenore fidei quam cum eo pepigerant diſſidentes: ab eius dominio præſumptiuo auſu conati ſunt recedere, Regi Francorum de cætero diſponentes militare. Quorum temeritatem Dux impetu feſtinato comprimens: Britanniam tam diu vaſtauit hoſtiliter, eorum illic ſubuertens municipia, quo ad vſq; totius nequitiæ incenſorem a regno exturbaret, Angloſq; adire cõpelleret Berengario ſibi conciliato.

Gulielmi mores

Sed hijs ita deuictis, quidam nomine Rihulphus ſuccẽſus perfidiæ furijs, coadunatis plurimis infectis veneno diſcordiæ, à ducatu eum funditus conabatur extrudere: adeo vt collecta vndequaq; multitudine, circa Rotomagenſis ciuitatis ſuburbana, tranſmeato aluo Sequanę componeret obſidionem, quatenus ducem ab ea propelleret, aut captum nequiter interimeret, Northmannia ſibi vindicata. Vidẽs itaque dux ſe a ſuis ſic obſeſſum, cæpit meditari qualiter ſuæ ſaluti conſuleret, & honori, & milites ſuos à tam audaci conſpirationis motu cohiberet. Tandem cum trecentis Loricatis militibus, irrumpens caſtra temeraria: maximam eorum multitudinem gladijs proſtratam orco tranſmiſit, alioſq; per diuerſa ſiluarum luſtra ſe oculentes in fugam vertit. Rihulphus commilitonum fiducia deſtitutus, inter profugos deliteſcens, fugę ſubſidio euaſit. Dux ergo profugatis inimicis, ſuorum recenſens numerũ reperit ex eis interijſſe nullum. Locus in quo hic fuit cõflictus, Pratum belli hactenus nuncupatur. Regreſſo igitur eo de prælio, à præfecto Fiſtanuenſis caſtri venit nuncius qui ſibi dixit filium natum fore ex puella nomine Sprota, ſibi

Pugna cum Rihulfo.

Danico more iuncta,vnde valdè lætus effectus,fecit eum baptizari ab Henrico epiſcopo Baiocenſi,Richardumq; vocari.

Gulielmi magnifica liberalitas.

Triumpho conſpicuo de rebellibus dux potitus,atquè viribus conualeſcẽs, cœpit per exteras nationes multimodè præclaram virtutum ſuarum famam ſpargere: in tantum vt ex diuerſis mundi partibus regnorum proceres illius curiam fræquentarent,& ab eo nobiliter munerati ſedes ſuas ornãtes repeterent. Vnde cognita ducis magnificentia,Gulielmus Pictauienſis Comes, ſororem eius nomine Gerloc petijt & accepit in vxorẽ. Ipſe vero dux filiã Herberti Comitis,donante patre ductam Rhotomagenſibus intulit arcibus.

Audiens autem Ethelſtanus Rex Anglorum tam magnificam incliti ducis famam cum multis donarijs legatos illi mittit, orans vt Lodowicum videlicet nepotem ſuum, Caroli regis filium,qui Landunenſis præſulis Aſcelini captus decipulis, in cuſtodia diem obierat, ſatageret reſtituere regno paterno, Alanoq; Britoni ſibi infenſo, commiſſa pro ſuo amore ignoſceret. Confugerat enim Lodowicus puer cum matre Ogina ad eum, cum Francorum dolis pater eius caperetur, ne pari modo in eum illorum ſæuitia graſſaretur. Iſte nempè Carolus rex Francorum dictus ſimplex, Robertum ducem Pariſienſium inuadentem regnum Francorum cum multis peremit. Ob quã cauſam dictus Carolus ab Herberto comite captus in cuſtodiam Peroni traditur, & in cuſtodia Herberti moritur. Dux igitur ad preces Anglorũ regis Ethelſtani libenti animo,& Alano debita indulſit, & ad ſua redire conceſſit, & Lodowicum a partibus Anglorum reuocatum: Hugone magno fauente, cum epiſcopis cæteriſq; Francorum primoribus,apud Landunum ab Artallo Archiepiſcopo coronari procurauit.Sed Franci quietis neſcij, poſt quinquennium iterũ aduerſus eum conſpirant,molientes à regno illum pellere.Quorũ improbitate coactus, Hẽrico tranſrenano regi mittit nuncios,mandans quòd eum vellet alloqui,& pactum amicitiarum ſtabile firmare cum eo. Quibus rex reſpondit ſe nullo modo ad hoc fœdus ineundum acquieſcere: niſi Gulielmi ducis Normannorum aſtipulatione. Hijs auditis Lodowicus illicò ducem adijt,petiturus auxilium contra Francos. Quem dux honorificè prout regem decuit excipiens: in regalibus epulis & vultu ſereniſſimo honorauit. Et non multò poſt, reges ad certum locum conuenire procurauit,additis ad hoc fœdus faciendum principibus Frãcorum Hugone magno & Herberto. Gulielmus verò tam fideliſſimus quã prudentiſſimus mediator conſilia tam vtilia quàm honeſta dictans, amicitiarum tenorem prout diſpoſuit. Ambo reges inter ſe ſacramentis confirmauerunt. Quibus ita geſtis,Rex Lodowicus duci Gulielmo de rebus ſtrenuè cõſummatis per eum egit gratias: exorãs vt nuper natum ſibi filium de ſacro fonte ſuſciperet,& eum Lotharinum nominaret. Quod dux gratanter adimplens apud Landunum,Rhotomagum reuerſus eſt.

Gul. pacem inter reges componit.

Sub eodem tempore dum fuiſſet egreſſus ad venandum, inuenit duos monachos,qui quondam metu paganorum fugerant à Gemetico illuc reuerſos, vaſtam loci heremum manibus ſuis purgantes & complanantes. Quos percũctatus requirit ab eis quibus ab oris adueniſſent illuc, vel quæ tam præcipua ædificia quondam fuiſſent. Cui illi rei ſeriem per ordinem detexère,& charitatem panis hordeacij & aquæ obtulerunt: quam cum ob vilitatem panis & aquæ ſumere contempſiſſet,Saltum ingreſſus immanem aprum reperit, quẽ feſtinè inſequi cœpit,venabuloq; percuſſit. Sed mox haſta venabuli fracta: fera impetu pręcipiti in ducem irruit,eumq; proſtratum vehementer attriuit. Qui pòſt paululum ſenſu recepto,ac ſana mente monachos repetijt, & charitatem quam incautè ſpreuerat ab eis recipiens, locum ſe reſtauraturum ſpoſpondit. Immiſſis ergo Ancionarijs, a ſpinis purgauit & ſentibus: Sanctiq; Petri Monaſterium quod aliquantiſper deciderat reſarciens competenter texit. Clauſtrum quoque & receptacula cuncta muniens,à ſui magnitudine breuiata reddidit habitabilia. Interea legatos Pictauis ſorori ſuæ quam Gulielmus Comes duxerat deſtinauit, mandãs vt monachos illi mitteret,quos præfato loco ſubrogaret. Cuius peticioni ſoror gratanti fauens animo, duodecim Monachos

Munificentia in monachos.

cũ ſuo Abbate Martino nomine, à ſancti Cypriani ſublatos cœnobio fratri deſtinauit. Quorũ aduentu nimiũ exhilaratus eos Rhotomagi cum ingẽti recepit gaudio, & cum magno honore dux ipſe militum ſeptus cuneis duxit Gemeticum. Abbatiq; locum tradidit cum tota villa, quam à Lodarijs auro redemit, ſe voto obligans inibi monachum fieri. Satiſq; feciſſet votis, niſi idem Abbas eius animoſitati obſtetiſſet. Eo quod filius eius Richardus adhuc puerulus eſſet, verens ne propter illius imbecillitatem, quorundam iniquorum molimine patria turbaretur, veruntamen cucullam & ſtamineam ab illo extorquens, ſecum aſportauit, quæ reponens in ſcrinio, clauem eius argenteam cingulo ſuo appendit. Inde deniq; digreſſus, Rhotomagum repetit Abbatis prohibitum moleſtè ferens. Aſcitis quoq; Normannicis atq; Britannicis cunctis principibus enucleati animi ſui conſultum pandit. Cuius verbis vniuerſi vehementer ſtupefacti, hærebant quid reſponderent præ nimio ſtupore elingues effecti: & vix tandem reſumpto ſpiritu, in hanc vocem prorumpunt querųli. Cur nos ſereniſſime Domine tam repente dimittis, vel cui dominium committes tui ducatus? Quibus dux, Eſt mihi inquit, filius nomine Richardus, vos oro vt ſi quando amoris affectum erga me habuiſtis, mihi nunc æquo animo oſtendatis, quatenus illum vice mei vobis præficiatis: quia quod Deo voui, ineuitabiliter à me complebitur factis. Cuius voluntati non valentes cõtradicere, omnes ei quamuis mœſti proceres aſſenſum præbuere, in hijs concordes. Miſſis quoq; nuncijs puerum a Fiſcamio reductum illis exponit. Cui fidelitatem ſacramentis prono animo cunctis firmantibus, Dux totius Normannici ſeu Britannici ducatus eſt prælatus. Quem confeſtim pater Baiocas mittens, Botoni ſuæ militiæ principi nutriendum tradidit, vt ibi lingua eruditus Danica, ſuis cæteriſq; hominibus ſciret aptè dare reſponſa. Hæc de Gemeticenſis loci relatu prætulimus, volentes oſtendere quantam deuotionẽ, quàm pium animi propoſitum dux Gulielmus habuerit circa eum.

Guliel. dux cupit monachus eſſe.

Richardus patre viuente ducatui præficitur.

Interea tanti Principis fortitudinem & pietatem audiens Haroldus Rex Danorum, qui a filio ſuo nomine Sweno pulſus fuerat regno ſuo, cum ſexaginta nauibus milite armato plenis, Northmanniam ſupplex adijt. Quem potentiſſimus ac liberaliſſimus Dux, congruo cum honore recipiens, Conſtantinenſem ei ad præſidium conceſſit comitatum, donec fabricatis nauibus multiplicatoquè exercitu amiſſum regnum repeteret cum militum validiori manu.

Ea tempeſtate Arnulfus Flandrenſis Comes homo verſutus nequiens ſe cohibere intra ſui iuris terminos, illectus cupiditate & faſtu dominãdi plurimos in vicino poſitos ſtuduit conturbare. Et inter cætera ſuæ nequitiæ molimina, cuidam Comiti vocabulo Herlewino grauiſſimum inferens detrimentum, Caſtrum quod vocatur monaſteriolum fraude abſtulit. Qui penitus ab Hugone magno domino ſuo auxilio deſtitutus, cauſa petendi auxilij ducem Normanniæ lugubris adijt. Cuius calamitati Dux compaſſus congregato exercitu municipium vallans obſidione cepit, & alimoniarum ſumptibus inſtauratum reddidit Herlewino. Et ſtrenuè rebus geſtis Rhotomagum ouans redijt. Quo tempore Franco Rhotomagenſis Archiepiſcopus moritur: cui ſucceſſit Gunardus.

Arnulfus patriæ turbator.

Interea Comes Arnulfus dolens de ablato municipio, cum multis Francorum principibus de ducis morte corde tenus cępit tractare. Qui inhumani hominis & nephandi homicidę cauillatione infecti ſubdola, vnanimiter conſpirant in mortem optimi principis, conſtringentes ſe ſacramento ad tantum nephas. Arnulfus autem quod animo conceperat fraudulento opere explere cupiens, miſſis legatis Duci Gulielmo mãdat ſe cũ eo amicitiam velle habere pacemq; indelebilẽ confirmare, & Herlewino Comiti pro eius amore infenſa indulgere: & niſi podagrico chiragricoq; detineretur lãguore, ob hoc ad eius curiam deſyderanter ire. Deniq; toto anniſu rogat vt locum denominare velit quo valeat ei occurrere ad mutuum colloquium. Dux quoq; cupiens ducatum ſuum pacatũ reddere, eo quod monachicũ toto conatu ſitiret habitum, deter-

minato loco apud Pinchimacum cum innumera manu electiſſimorum militũ, ſuper fluuium Sompne ob tanti ſpem negotij proficiſcitur. Vbi Arnulfi ex vna parte fluminis, Gulielmi verò ex altera è regione ſedit exercitus. Erat quippe inſula in medio fluuij, in qua libatis oſculis ambo duces conſederunt, de rebus pro quibus venerant tractaturi. Arnulfo etenim proditoris inde morem imitante, & ambagibus diu telam texente araneæ: nouiſſimè poſt iurata amicitiarum ſacramẽta, & plurima pacis oſcula, ſole ruente ad occaſum abinuicem dirimuntur. Sed ecce meante fluuium duce Gulielmo: quatuor diaboli filij, milites Arnulfi illum clamoribus reuocantes, referunt dominum ſuum melioris cõſilij omiſiſſe decretum. Quem nauem ad ripam retorquentem, mox vt terrã tetigit, extractis gladijs proh dolor interimunt innocentem, nullum iuuamen de ſuis valentem habere, ob decurrentis aquę profunditatem. Indeq; protinus fugam arripientes corpus ducis potentiſſimi exanime reliquerunt. Berengerius quidem atquè Alanus Britones, necnon Normannorum principes dominum ſuum cernentes perimi: clamore & vlulatu implentes littora nullo iuuamine illi valuerunt ſubuenire. Cuius corpus poſt paululum ad ſe relatum, cum diſueſtirent, argenteam clauem in eius ſtropheo reperiunt dependentem, ſatis ditiſſimum theſaurum ſub ſe habentem, ſtamineam ſcilicet cucullam monachalem: quæ proculdubio ſumpſiſſet apud Gemeticum effectus monachus, ſi comes ei vita fuiſſet. Imponentes autem illum feretro, quantociùs cum multiplici luctu Rhotomagum detulerunt, & in eccleſiam Sanctæ Mariæ virginis intulerunt, & ibidem ſepelierunt. Illicq; iterato tenorem fidei renouantes vnanimiter puero Richardo fidem fecerunt, tradentes illum in cuſtodiam Bernardi Dani: vt ſub eius tam prouida quàm fideli cura tutiùs cuſtodiretur intra muros ciuitatis. Compleuit autem ſanctiſſimus Dux Gulielmus vitæ ſuæ curſum 16. Kalend. Ianuarij, Rege Lodowico regnum tenente Francorum, anno Chriſti. 944.

Gulielmus dolo interemptus.

Duci filius ſuccedit.

Pijſſimo atq; beatiſſimo Duce, Gulielmo inter electos Dei vt credimus trãſlato, filius eius ſummæ ingenuitatis iuuenis, omni probitati & prudentiæ dabat operam, cuſtodibus ſuis & curatoribus vltro ſubditus in vniuerſis. At Frãcorum proceres tam nephandam Arnulfi Flandrenſis proditionem videntes, lugubrem Gulielmi Ducis necem plurimũ doluerunt. Complices autem ipſius homicidæ qui antea ſe fictè amiciſſimos fatebantur: detectis archanorum intimis, virus diu abſconſum in propatulo denudarunt. Nempe Lodowicus Rex æſtimans iam ſibi magni honoris ianuam patuiſſe, immemor beneficiorum & fidei a Duce ſemper illi impenſæ, quaſi conſulturus apud Normannos ſuper illius morte, accelerato itinere venit Rhotomagum feſtinanter. Quem Rodulphus nec non & Bernardus atquè Anſlech tutores totius ducatus Normannici ſuſcipientes regaliter, ſe ſubegerunt eius famulatui pro fidelitate, videlicet, ſui tantilli Domini. Videns autem Rex terræ vbertatem, atquè aquarum ſalubritatem, ſiluarumq; plenitudinem: cupiditate captus fraudulenter promittere, quod aliter ſibi diſponebat retorquere. Iuſſit ergo Richardum puerum ſuis aſpectibus præſentari. Quem egregia forma perſpiciens decoratum, cum coetaneis pueris in ſuo palatio decreuit educandum. Interea dirus rumor totam concuſſit vrbem, Richardum ſuæ ſpei depoſitum, ſub captura regis indecenter detineri. Qua de re ciues mixti cum turmis militaribus ſtrictis gladijs per ciuitatem diſcurrentes, curiam Regis irrumpunt: ferinis conatibus illum interimere feſtinantes. Quorum tumultus vt comperit, vehementer territus, arreptum puerum in vlnis, eorum conſpectibus exhibuit, & ſic eorum motus efferos compreſſit. Volens ergo Rex tumultuantes Northmannorum animos omnino ſedare, ſuorum conſultu puero Richardo paternam hęreditatem pacta ſibi inde fidelitate conceſſit. Quem in ſua fide ſuſcipiens ſpoſpondit ſe eis (licèt ſubdolè) eum redditurum imbutum decenter palatinis diſciplinis.

Richardo patris regnum conceditur.

Hijs ita ſedatis, Rex dedecus ꝙ a Normãnis accepit ſub oculto ferens ęgrè, cũ Richardo puero Franciã repetit, quaſi vellet patris eius mortẽ de Arnulfo Flãdrenſi

dreſi protinus vindicare. Arnulfus itaq; metuens ne rex hoſtiliter ſuper eum irrueret, a crimine traditoris ſe expiare cupiens, miſſis legatis cum decē libris auri, à Gulielmi nece ſe coram rege fatetur immunem eſſe. Peremptores verò illius ſi iubeat, proculdubio ſe exterminaturum pollicetur. Ait tamen reminiſci debere contumeliarum & opprobriorum, quæ a Normannis tam lōgo tempore ipſe & pater eius perpeſſi fuiſſet. Et ideò dixit, optimum fore conſilium, vt Richardum puerū aduſtis poplicibus arctaret graui cuſtodia, & gentē Normannicam grauiſſimis vectigalibus tam diu affligeret, quo ad vſq; Danemarchā ex qua eruperat, coacta repeteret. Rex igitur muneribus verſuti proditoris cæcatus & decipulis, ipſum ſuſpendio dignū abſoluit a ſcelere, & irā reflexit in innocentem puerum, exemplum Pilati imitatus, qui virum homicidā dimiſit, & Chriſtum crucis damnauit patibulo. Vnde cum apud Landunum clauatum moraretur, puerum ab aucupio regredientem, acerbiſſimis confutās cōuitijs, meretricis filiū vltrò virum rapientis eū vocauit. Et niſi a talibus reſipiſceret, cautriatis genibus omni illū honore priuare minatus eſt. Deputatiſq; alijs cuſtodibus: ne elabatur ſub magna cautela ſeruari iubetur.

Arnulfus muneribus regem placat.

Audiens deniq; Oſmundus eius procurator ſeueriſſimā regis ſententiam, et futuros ei caſus intelligēs, conſternatus animo Normānis legatos mittit, mandans Richardū dominum ſuū ſub lugubri captiuitatis iugo a rege mancipari. Quibus compertis, confeſtim per totam patriā Normannorū indicitur triduanum ieiunium, fitq; continua oratio ab eccleſia ad Deum pro eo. Enimuerò Oſmundus inito cōſilio puerum hortabatur vt ſimulata ęgritudine lecto decūberet, & ita ægrè vt ab omnibus deſperaretur. Cuius monitis puer obtemperans lecto decumbit, velut illicò moriturus. Quod cuſtodes videntes neglecta eius cuſtodia, ad propria procuranda negotia huc illucq; diuertūt. Fortè in area domus iacebat herbæ faſciculus, in quo Oſmundus puerū colligatum imponens humeris, velut equo laturus pabulum cænante rege, nudatiſq; plateis à ciuibus, mænia vrbis egreditur, venienſq; in domum ſui hoſpitis ſuper equū feſtinans inſilijt, & arrepto puero fugiens quātociùs, Cotidiacū venit. In quo cōmendato Caſtellanis puero, nocte equitās diluculò Siluanectis venit. Quem Bernardus comes intuens tā maturè veniſſe ſtupet: & qualiter erga nepotē ſuum Richardū res ſe habebat diligēter inquirit. Cui cum rei ordinē detexiſſet, & ſolito eum lætiorē feciſſet, Hugonem magnū ſtatim celeri equitatu petière: à quo detecto cauſæ conſilio, ſumpſerunt ſacræ fidei ſacramenta ad adiuuādum puerum: & mox cum maximo exercitu feſtinanter veniunt Cotidiacum, eumquè inde ſublatum ad Siluanectenſem vrbem deducunt.

Richardus puer ſecretò auferetur.

Rex autem Lodowicus cernens votum ſuum fore irritum, miſit ad Arnulfum Flandrenſem vt ſibi feſtinus occurreret de hijs omnibus conſulturus. Cui dixit Arnulfus. Noſtis inquit, Hugonē magnum cum Normannis diu ſentire, & ideò vobis expedit illum muneribus excæcare. Concedatis illi Ducatum Normannicum reſeruando vobis vrbem Rhotomagenſem, quatenus eius priuato iuuamine, gens iſta perfida à patria pœnitus cogatur exire. Hugo verò cum audiſſet regem de hac materia diſputare cupiditate cæcatus: elegit periurus honore ampliari, quā fidem amico ſuo Richardo ſeruare. Quapropter iurantes aduerſùs Normānos expeditionem, mox rex Caltina, Hugo Baiocaſina territoria cœperunt rapinis & incēdijs oppugnare. Quæ cum Bernardus Danus didiciſſet Bernardi Siluanectenſis vſus conſilio, confeſtim legatos dirigit regi Lodowico huiuſmodi verbis inſtructos. Quare inquit, præpotentiſſime princeps tuam patriam demoliris, præſertim cum ſit tibi quieta & pacifica nemine obſiſtente, deſiſte igitur à tuorum rapinis, & militum Normannorum vtere militijs. Cur enim eos vexas incendijs? cum tibi patula ſit vrbs Rhotomagenſis, ſuſcipe igitur beneuolo animo eorum ſeruitia, vt queas illorū ſubſidio inimicorum vitare molimina. Hac itaq; legatione Rex exhilaratus, prohibitis à præda militibus, ire feſtinat quantociùs ad vrbem. Cui venienti cunctus ciuitatis Clerus & populus ad portam proceſſit obuius clamans: benedictus qui venit in nomine Domini. Inde Rex ad regales accedens dapes, cœpit

Perfidia Hugonis.

Normannorum prudentia.

epulari ſplendidè, Bernardo Dano miniſtrante. Cui inter prandendum, vino iam æſtuanti ſic Bernardus ait. Hodiè rex ſereniſſime illuxit nobis dies lætitiæ in qua cæpimus eſſe regales: hactenus militauimus Duci, vlterius inuictiſſimo ſeruiemus regi. Teneat ſibi Bernardus Siluanectenſis Richardum nepotẽ ſuum: nos vtinam longo tempore habeamus te regem & Dominum. Reuera exitiabiliter conſilium dedit, qui totius Northmannici robur exercitus amittere ſuaſit. Quem verò inimicorum non valuiſſes terrere robuſtiſſima illorum virtute. Sunt enim vt nos tuo ſubiecti dominio, tibi militare volentes corde volenti. Quare ergo viginti millibus bellatorum in nos armaſti inimicum tuum? Nonne ſemper ipſe infenſus extitit tibi, & contra te rixator aſſiduus? Huiuſmodi rex placatus verbis cum feſtinatione Hugoni magno legatos mittit: qui eum compellãt exire a Normannorum terminis, & ei dirigens verba iſta. Stolidum quidem fore alijs tantam donare poteſtatem, quibus ad ſui ſupplementum quieto iure nullo aduerſante poſſet potiri. Quo audito, Hugo magnus exacerbatus valdè celerrimè receſſit, omiſſa expeditione milites cohibens à Northmannica vaſtatione. Rex autem aliquamdiu morans apud Rhotomagum Comitatui præfecit Rodulphum cognomento Tortam, qui vectigalia annuatim à ſubiectis exigeret: & in tota prouincia iura & quælibet negotia decerneret. Qui paganis deterior, cũcta monaſteria ab ipſis exuſta, quæ circa littora fuere Sequanę à fundamentis diruens, ad reparandam Rhotomagenſem ciuitatem, petras earundem aſportauit. Rex autem ad libitum rebus expletis regreditur Landunum gaudens.

Hugo regis iuſſu Normanniã exit.

Bernardus interea Danus metuens ne in regreſſu Rex Lodowicus cum Hugone duce Northmãnos grauioribus preſſuris opprimeret: Haraldo regi Danorum adhuc degenti apud Cæſaris Burgum, legatos clam mittit: mandans vt ſociatis ſibi Conſtantinenſibus & Baiocaſinis militibus, expeditione terreſtri ipſe à partibus marinis cum hoſtica claſſe direptionibus Normanniam concuteret, quatenus tali occaſione Rex Lodowicus eius colloquium expeteret, & ipſe Haraldus ſatageret de inimicis amici ſui Gulielmi Ducis vindicare. Quod & factis mox Haraldus implere curauit. Fama proinde volans more ſolito, paganos occupaſſe maritima littora Francos perterruit. Sed & Bernardus Danus, & Radulphus Torta regi Lodowico per nuncium huius infortunij intimauerunt aduentum: qui validum congregans exercitum quantociùs venit Rhotomagum. Hincq; Regi Heraldo mandat vt ſibi apud Lekherlewyn occurrat: ſcire cupienti cur infeſtet terminos regni ſui. Quæ res regi Haraldo vehementer complacuit decernenti mortem Ducis toto animo ſuo vlciſci. Vbi cum reges ambo die præfinito conueniſſent, & de Gulielmi Ducis iniuſtą nece inter ſe diutius diſceptarent: quidam Danus Herlewinum monaſterioli Comitem, pro quo idem dux occubuerat inter alios proſpiciens, zelo amici ſuccenſus, confeſtim lancea profodit eum, mortuumq; ſub monumẽto ſtrauit. Cuius mortem Lambertus eius frater, cæteriq; Franci amarè ferentes: concitatis animis ad dimicandum ſuper Danos repẽtino impetu proruunt. Quos pagani viriliter excipientes, ſæuiente Marte, decem & octo ſatrapas cum innumeris alijs truncatos gladiis igniuomo tranſmittũt orco, alijs hac illacq; nutabũdis quærentibus vitæ ſuffugia. Rex verò Lodowicus velocis equi curſu, a regis Haraldi captione lapſus, in cuiuſdã militis manus incidit. Cui cũ multa promitteret ne eius proditione hoſti traderetur, tãdem miles victus regis lachrymis, eũ clã ſubduxit in quandam Sequanę inſulã. Quod vt Bernardus Danus agnouit, captum militẽ mox in vincla coniecit. Qui coactus ſuimet neceſſitate inuitus corã protulit, quem pro obtẽtu muneris eruere diſponebat. Rex igitur ab inſula ſublatus, Bernardi iuſſu apud Rhotomagũ arctatur ſub cuſtodia vehemẽti.

Herlewini cædes belli cauſa.

Lodowicus Rex captus.

Gereberga Francorum Regina audiens regem virum ſuum a Northmannis captum diriguit, & conſternata animo celerrimè aggreditur patrem ſuũ Henricum ſcz. Regem Tranſrenanum orans vt exercitu congregato Rhotomagum obſideret, & inde virũ ſuum violenter abſtraheret. Cuius infortunium cum rex Henricus audiſſet: iure hoc illi contigiſſe reſpondit, quia fidem quã Gulielmo

Duci

Duci olim iurauerat, eius filiũ capiẽdo nepharię corruperat. Per tuos, inquit, o filia ſtude illũ iuuare, quoniã de proprijs oportet me tractare. Hijs à patre audi tis, regina concitè Franciã reuertitur, rebus nequaquam proſperè geſtis. Dehinc ſupplex adiens Hugonẽ magnum, poſtulat vt a Normannis extorqueret dominum ſuum. Hugo verò dux miſſo Bernardo Siluanetenſi, Normannos cõuocat ad colloquium apud S. Clerum. In quo colloquio eò deductũ eſt negotiũ vt Rex Francis redderetur, eo tenore vt Normanni reciprocè filiũ regis acciperent obſidem cum duobus epiſcopis, Beluacenſi & Sueſſionenſi. Quibus pactis ſtrenuè, rex lætus Landunũ regreditur, & Normãni Rhotomagũ ſunt regreſſi.

Poſt hæc præfinito tempore, reuocato Richardo puero qui fuerat in tutela Bernardi Siluanetenſis, Rex Franciæ cum ſuis magnatibus & magna militari manu venit ſuper fluuium Epte, & Hugo magnus cum eo ad habendum colloquium cum Normannis. Ad quem locum occurrere Normanni cum puero Richardo. Diſcurrentibus autẽ ab vtraq; parte internuncijs, Chriſto fauente, pax inter eos firmis fœderibus iuratiſq; ſacramentis ſtabilitur, & obſides reddũtur pręter regis filiũ, qui medio tẽpore mortuus eſt apud Rhotomagũ. *Rex ſub conditionibus liberatur.* Hijs ritè explicitis rex regreditur Landunũ, & puer Rich. Rhotomagũ. Quẽ Radulphus Torta vrbis pręfectus malè illico cæpit tractare, & domeſticos eius penuria famis affligere: nolẽs plus ſoluere ad quotidianũ victũ illis quã 12. nũmos. Quamobrẽ dux iuuenis, vehementer furore ſuccẽſus, ab vrbe feſtinanter illũ pepulit, Pariſiumq; ad filiũ ſuum ciuitatis præſulẽ ire coegit. Quibus ita peractis Normannica tellus ſiluit à facie ducis. Haraldus verò rex Daciæ nõ multò poſt in regnum regreditur, reconciliato ſibi filio ſuo Swano.

Hugo dux conſiderans puerũ Richardũ viribus conualeſcere, conſilio Bernardi Siluanectenſis filiam ſuam nomine Emmam illi deſpondit: quæ res Lodowicum regẽ Francorumq; proceres valdè perterruit, ſed maximè Arnulfũ Flandrenſem totius fraudis incentorem. *Richardus Hugonis filiam ducit.* Lodowicus ſiquidẽ rex vt didicit hos magnarũ virium duces amoris vinculo fore conſtrictos, conſilio Arnulfi Flandrenſis miſit eundẽ ad tranſrenanum regem Othonẽ, mandans quoniã ſi Hugonẽ magnum omnino conterreret, & terrã Northmannicã ſuo dominio ſubigeret, proculdubio Lotharienſe regnum illi contraderet. Qui gauiſus nimiũ audito quod diu optauerat, pręparatis omnibus quę ad tantum negotiũ erant congrua ac neceſſaria, velut tempeſtas valida regno ſuo egreſſus: adiunctis ſibi Lodowici regis Francię & Arnulfi Flandrenſis exercitibus, cum multis militum legionibus, ſuper Hugonẽ magnum irruit, conſumptiſq; omnibus quæ illius erant extra oppida, omne robur belli ſuper Normãnos a patria extirpandos immiſit, pręmittens cum multo milite nepotem ſuum ad terrendã Rhotomagenſium vrbem. *Irruptio in Normannos.* Quam cum aggreſſus fuiſſet, Normannos intra muros deliteſcentes reperiens, ſuſpicatus eſt omnes imbelles fore. Proinde concitatis militibus cæpit expugnare portas vehementiſſimè. At Normanni (portis patefactis) impetu repentino animis efferatis proruẽtes, tanto turbine depopulati ſunt aduerſarios: vt proſtrato ſuper põtem nepote regis Othonis, vix vlli à certamine elaberentur. *Normanni præualent.* Porro rex Otho cum rege Lodowico & Flandrenſi Arnulfo lento gradu ſubſecutus: diſpoſitis militũ legionibus, cũ acceſſiſſet ad obſidendã vrbem, perſpexiſſetq; eam inexpugnabilem: audita morte nepotis ſui, clàm cœpit cum ſuis conſultare de diſtrahendo Arnulfo Normannis intra eccleſiam S. Petri, almiq; Andoeni quæ ſita eſt in ſuburbio ciuitatis. Sed Arnulfus eo traditionis laqueo deprehenſo, papilionibus tentorijſq; cõplicatis, ac ſarcinarijs oneratis, in cõticinio noctis cũ ſuo exercitu feſtinus aufugit. Otho verò atque Lodowicus conſurgentes diluculo, vt didicerũt Arnulfũ fugiſſe: illico itinere quo venerant greſſus retorquent dimiſſa obſidione. Quos diſcedẽtes Normanni adeo ſunt perſecuti, gladijs perimentes: vt per diuerſa reperirentur itinera proſtrati quaſi bidentes. Plurimi autem illorũ dum per ſiluarum deuia oberrarent capti, per patriã Normannorum ſunt diſtracti. Hic extitit euentus Othonis Germanorũ imperatoris: hic Lodowici regis finis, non multò poſt hominem exuentis.

Richardus Hugonis filiã ducit

Hugo deniq; dux feſſus ſenio, cum nouiſſimum ſui exitus diem cerneret imminere, aſcitis principibus ſui ducatus, eorum conſilio Richardo duci Normánorum flore iuuentutis vernanti filium ſuum nomine Hugonem commendare ſtuduit, vt eius patrocinio tutus, inimicorum fraudibus non caperetur. Poſt cuius obitum dux filiam eius Emmam nomine olim ſibi deſponſatam, à paterna domo ſublatam, cum maximo tripudio & honore Rhotomagéſibus intulit mænibus, eam ſibi iungens iure coniugali.

Carnotenſis interea comes Theobaldus, exortis quibuſdam ſimultatibus, duci Richardo cœpit aduerſari, terram ſuam demoliendo rapinis. Cuius auſus temerarios illicò viriliter dux cõpreſſit. Theobaldus auté ſuum incæptum ſpe minus valere conſiderans, Gerbergę reginæ de Richardo duce maleuola verba cæpit ſuggerere: aſſerés quòd eo viuente, Lotharius filius ſuus Francorum rex nunquam regnum ſuum pacatum teneret. Qua de re ſummè fore neceſſarium, vt excogitaret qualiter è terra tãtum hoſté exterminaret. Quibus verbis Regina credula cõfeſtim Brunoni Archipræſuli Colonienſi & duci, viz. fratri ſuo Germano legatum mittit, mandans quatenus ſuo nepoti ſubueniat, capere ſatagens Richardum infeſtiſſimum eius regni aduerſarium, ſi qua via poſſit. Cõtinuò quidã epiſcopus à Brunone mittitur, qui ei ſuadeat vt ſibi occurrat apud pagum Ambianenſem ad colloquium cupienti reconciliare ſibi regem, Frãcorumq; regnum ſubdere ſuę tuitioni. Quibus verbis dux deceptus ſubdolè, iter feſtinus arripuit. Cui eunti obuij fuerunt duo milites Theobaldi: quorum vnus, quorſum (ait) illuſtriſſime virorum greſſũ tendis? vis eſſe dux Normannorum? an extra patriam cuſtos ouium. Hijs dictis conticuit: cuius ait milites eſtis? Adhæc alter, quid tibi (inquit) cuius? nonne tui? Animaduertés igitur dux eorum verba, ſibi ad conſulendũ, ac neceſſariò prouidendum dirigi, illos quidẽ digna mercede remunerauit: ſuũ verò celerrimè greſſũ retorqués, venit Rhotomagũ. Hoc modo Bruno deluſus, regreſſus eſt detectis ſuę nequitiæ fraudibus.

Brunonis fraus detecta.

Exinanito itaq; tanto dolo, Lotharius rex ad aliud palliatæ proditionis argumentum hortante Theobaldo iteratò diuoluitur: deſtinando duci legatum huiuſmodi verbis inſtructum. Quouſq; (inquit) dux ſeruitij debitum mihi detrectas exhibere? An ignoras me Regem Francorum eſſe, cui te militiam oportet impendere? cuius edictis atq; conſultis te nequaquam oportet contraire? Nonne de noſtra diſſentione mei tuiq; gratulãtur inimici? Reſipiſce ergo iam, iamq; ab his obſtinati animi altercationibus, & accelerato itinere, feſtina mihi occurrere, vt fœderati indiſſolubilibus pacis vinculis, deinceps per mutuã cõcordiam fruamur competentibus commodis, gaudeatq; rex de tanto ſuo duce, & dux de ſuo chariſſimo rege. Quibus ſimulatæ legationis ambagibus dux illectus, illicò regi mandat ſe vltroneo libitu affuturum. Super hijs rex vehementer gauiſus, accitis ducis inimicis Baldewino ſcilicet Flandrenſi, atq; Gorfrido Andegauenſi, nec non Theobaldo Carnotenſi, ſuper fluuium Helue venit concitus ad placitum deteſtandum. E contra dux ex altera parte aquæ ſedit cũ manu militari. Cupiens autem ſcire quæ apud regem gererétur, miſit quoſdam qui renunciarent qui fuerunt contubernales regis. Qui repertis illic dictis comitibus, irruere ſuper ducem diſponentibus, confeſtim pernici curſu regreſſi ducem hortantur vt a loco recedat, ne in manus incidat ſuorum hoſtium publicorũ. Qui mox loco recedens & iter continuãs, Rhotomagum cum ſuis omnibus eſt regreſſus: ſic detecta in propatulo fraude regis, animoſitatem circa ſe agnouit. Perſpiciens ergo rex propoſitum ſui voti floccipenſum fore, Landunum regreditur furibundus, non multò poſt Normanniã (Theobaldo ſuggerente) hoſtiliter petiturus. Moxq; congregatis Burgundionum & Francorũ copijs, ciuitatem Ebroicã aggreſſus, ciuibus incautis dolo capit, & ſtatim tradit Comiti Theobaldo ad circumiacentem patriã expugnãdam. Rege verò ab vrbe recedente, dux Richardus è veſtigio eum proſequitur, vaſtãs prædis & incendijs totũ Dunenſem ſiue Carnotenſem comitatum. Cõſumptiſq; omnibus quæ Theobaldi erant, cum innumera præda reuertitur ad propria. Nec mora Theobaldus viciſſitudine reciproca, collecto clam exercitu, ad dedecus ducis papi-

Lotharij dolus non succedit.

papiliones fixit,& magalia apud Vermentrudis villam, & infeſtiſſimorum hoſtium ſtationem componit ibidem. Vnde dux prouidiſſimus, intempeſtæ noctis ſilentio alueo Sequanæ tranſmeato, diluculò ſuper eos irruens illos tanta ſtrage profligauit, vt ſexcentis quadraginta peremptis, reliqui per diuerſa ſyluarum luſtra diffugerent vulnerati. Ipſe verò Theobaldus dedecoroſè fugiens cum paucis, latitando per deuia ſaltus Carnotū venit confuſus. Quo die (Chriſto illi reddente vicem) filius eius moritur, & tota Carnotena vrbs incendio conſumitur. Dux verò ad campum belli regreſſus, mortuoſq; reperiens, miſericordia motus ſepeliri eos iuſſit, ac vulneratos leniter Rhotomagum deportari, & à medicis ibi curari, ſanatos quoq; Theobaldo remitti.

Theobaldus cū dedecore fugit.

Dux itaq; videns tantarum fraudiū regis molimina ſuper ſe imminere, Frācorumq; comites vnanimiter contra ſe ſæuire, Haraldo Danorum regi legatos mittit, orat vt illi ſuccurrat ociùs, paganorumq; multitudine Francorum rabiem ſolo tenus comprimat. Cuius legatos rex gaudenter recepit, & muneribus ditatos maximis duci remiſit, ſeq; celerrimè miſſurum iuuamen ſpoſpondit. Quid plura? Mox ad tantæ expeditionis negotium paganica iuuētus præparatur, omniq; armorum apparatu innumerabilis exercitus: qui celeri curſu nauium permenſo mari ad Sequanica deuoluuntur ora. Quibus mox obuiam gaudenter dux proceſſit: atque eo præeunte ſulcantes remigio alueum Sequanæ, ad Guinoldi foſſam deuehuntur. Ibiq; fixis anchoris conſulunt de ſubuerſione Franciæ. Et ecce repentinò tumultu è nauibus proruunt, totamq; in circuitu patriam exitiali flamma comburunt. Dehinc diſtrahuntur viri cum mulieribus concatenati, deprædantur vici, deſolantur vrbes, ſubuertuntur caſtra, in ſolitudinem redigitur omnis terra, fit luctus omnium in commune per Theobaldi comitatū nullo cane latrante: vbi verò illa deficiunt, regalia iura mox inuadunt: quæ verò Francis ſubtrahunt, Normannis poſſidenda vili pretio conducūt. Manet libera a Paganorum rapinis tellus Normannica, Francia (nullo obſiſtente) diſtrahitur captiua.

Haraldus Duci fert opem.

Cum hæc agerentur, ſinodalis epiſcoporum conuentus apud Landunum celebratur, inueſtigaturus cur chriſtianus populus his cladibus affligatur. Mittentes deniq; quendam Carnotenſem præſulem duci, ſciſcitantur ab eo, cuius rei cauſa tam execranda à Chriſtianiſſimo pijſſimoq; principe proceſſerit ſeueritas. A quo cum regis fraudes, & Theobaldi vrbis Ebroicæ ſubreptionem pontifex didiciſſet, confeſtim a paganicis irruptionibus inducias petit, & adipiſcitur, in quibus præſules adducant loco oportuno Regem Lotharium, de omnibus beneuolo animo illi ſatiſfacturum. Igitur audiens Theobaldus abſq; ſuo conſulto regem pacem quærere, formidans ne totum ſeditionis pondus ſuper eum incumbat: quendam monachum cum feſtinatione duci mittit, nūcians ſe in quibus illum offenderat valde pœnitere, Ebroicamq; vrbem illi reddere velle. Hijs dux auditis lætus efficitur, & conceſſa ſecuritate, copiam illi indulget ad ſe veniendi. Qui nō ſolùm illi vrbem reddidit, verùmetiam firmatis amicitijs cū multis donarijs ab eo receſſit gaudēs. Imminente verò die pręfiniti colloquij dux apud Guinoldi foſſam in paganorum caſtris tentoria miræ magnitudinis conſtrui iuſſit, in quibus rex Lotharius cum ſuis optimatibus receptus eſt: illicq; ſatiſfecit duci pactis fœderibus, iuratis ſacramentis. His ita dux expletis ſalubriter, paganorū plurimos ad Chriſti fidē conuertit ſacris monitis. Alios verò in paganiſmo permanere diſponentibus tranſmiſit ad Hiſpanias, vbi plurima bella perpetrantes decem & octo diruerunt vrbes.

Theobaldus pacem cum Duce init.

Eo tempore Emma ducis vxor, filia magni Hugonis moritur abſq; liberis. Ipſe verò non multò poſt quandam ſpecioſiſſimam virginem nomine Gunnor ex nobiliſſima Danorum proſapia ortam, ſibi matrimonio copulauit Chriſtiano more. Ex qua filios genuit, Richardum viz. & Robertum, atq; Malgerium, & duos alios, necnon & tres filias: quarum vna Emma nomine nupſit Egelredo regi Anglorum, de qua idem rex Edwardum regem, necnon Aluredū, Godwini Comitis longo poſt tempore dolis interemptum procreauit. Secunda verò Hawiſa vocata Gorffrido Britannorum iuncta Comiti, Alanum & Endo-

Proſapia Gunnor.

nem duces progenuit. Tertia quidem Comiti Edoni, nomine Matildis, de qua ſermo orietur in poſteris.

Richardi deuotio.

Cum igitur dux Richardus multorum operum bonorũ polleret incrementis: inter plurima apud Fiſcamium miræ magnitudinis & pulchritudinis in honorẽ Dei & S. Trinitatis templũ cõſtruxit, mirificiſq; ornamẽtis multimodè adornauit. Quaſdam etiam Abbacias inſtaurauit: vnam ſiquidem in ſuburbio Rhotomagenſi in honorem S. Petri, aliamq; Andoeni, aliam in monte qui dicitur Tũba, in venerationem Archangeli Michaelis, gregibus monachorũ inſigniuit. Tempore ſub eodem mortuo Francorum rege Lothario: illius loco ab omnibus ſubrogatur Hugonis magni ducis filius adminiculanti ei duce Richardo. Qui citò poſt moriens regnum Franciæ filio ſuo Roberto reliquit, viro pijſſimo & religioſiſſimo. Dux Richardus his beatitudinis prærogatiuis profuſiùs floruit: vt quos audiebat diſcordes, aut per ſe aut per ſuos legatos concordes redderet (ſcriptura dicente) Beati pedes pacem portãtes. Erat autem ſtatura procerus, vultu decorus, corpore integer, barba prolixa, cano decoratus capite, prouidus clericorum ſuffragator, ſuperborum contemptor, humilium amator, pauperum ſuſtentator, Orphanorum tutor, viduarum defenſor, captiuorum redemptor.

Richardi ſtatura.

Hijs & huiuſmodi boni odoris floſculis dux Richardus in Laicali habitu redolens vera gemma Chriſti: corporis ęgritudine cæpit vehementer aggrauari, conuocatoq; fratre ſuo vterino Rodulpho comite conſiliũ exigit de patrię diſpoſitione. Qui nimio turbatus dolore, ac aliquantiſper factus elinguis, nouiſſimè reſumpto ſpiritu, hæc reſponſa reddit duci. Quamuis dulciſſime frater atq; sereniſſime ſenior viribus corporis videaris deſtitui: tamen dum in hac vita te gaudemus amplecti, tuum eſt de totius patriæ ſtatu diſponere. Quo audito dux accitis vndiq; ſuis optimatibus: Richardũ ſuum filium exponit corã, hoc eum commendans & præficiens eloquio. Hactenus commilitones optimi militiæ veſtræ præfui: nunc vocante domino morbo crudeſcente compellor a vobis ſeparari. Proinde ſi mei aliquando amatores fuiſtis, oro vos vt hunc meũ filium loco mei vobis præficiatis, eiq; fideles ſitis ſicut ſemper mihi fuiſtis. Iam enim me ingrediente viam vniuerſę carnis vlterius habere non poteſtis. His ab eo lugubrè prolatis protinus tota domus concutitur lachrymis & gemitibus. Tandem ſopitis fletibus aſſenſum præbent omnes ducis voluntati, Richardũ adoleſcentem pacta ei fidelitate collaudantes principem. Deinde languore ingraueſcente lecto proſternitur, & libratis ſurſum oculis inter verba orationis, plenus dierum ſpiritum efflauit. Obijt autem apud Fiſcamium *996*. an. ab incarnatione domini Ieſu Chriſti.

Richardi mors.

Richardus, Richardi primi filius fulgoris ſui radios per diuerſos orbis cardines poſt patris deceſſum ſparſit nomine glorioſo, & totã pene Normannicã patriam vnã Chriſti inſigniuit eccleſiã. Qui in armis ſtrenuus, vbiq; armatas legiones militũ rexit nobiliter, de inimicis victoriã ſemper accipere conſuetus. Et quamuis ſeculari actui foret deditus, totus tamen fuit fide catholicus, & erga domini cultores beneuolus & deuotus. Sub cuius moderamine plurima monachorũ adoleuere ouilia: qui velut apes ex multis ſanctorũ caniſtris actuũ erumpentes, lucidiſſima in cæleſtes Theſauros intulerunt mella.

Richardi filius catholicus.

Cum igitur tantæ probitatis exuberaret copijs, in initio ſuæ iuuentutis contigit intra Ducatum Normannicum quoddã peſtiferi diſſidij oriri ſeminarium. Nam ruſtici vnanimes per diuerſos totius Normannicæ patriæ comitatus agentes conuenticula, iuxta ſuos libitus viuere decernebant. Quatenus tã in ſiluarũ cõpendijs, quã in aquarũ commercijs, nullo obſiſtente obice perante ſtatuti iuris legibus vterentur ſuis. Quæ vt rata manerent ab vnoquoq; cętu furentis vulgi duo eliguntur legati, qui decreta ad mediterraneum ferrent roboranda conuentum. Quod vt dux agnouit protinus fratrem ſuum Rodolphum Comitem cum militum multitudine illis deſtinauit, qui & agreſtem comprimeret ferocitatem, & ruſticam dirimeret concionem. Qui nõ morans iuſſa, cunctos confeſtim legatos cum nonnullis alijs cepit: truncatiſq; manibus

Ruſticorum rebellio.

bus & pedibus inutiles ſuis remiſit, qui eos a talibus auſis compeſcerent: & ne deteriora paterentur, euentibus ſuis cautos redderent. His ruſtici expertis, concionibus omiſſis, feſtinatò ad ſua aratra ſunt reuerſi.

Eadē tempeſtate Gulielmus frater ducis ex patre progenitus, cui dux Oxunenſem comitatum contulerat: ſpreto illius dominio ab illius ſe cohibuit fidelitatis obſequio. Qui dum per legatos a duce ſæpiùs ob id obiurgaretur, & reſipiſcere nullo modo vellet, cōſultu & auxilio Rodulphi Comitis in turrim Rhotomagenſis ciuitatis detruditur, temeritatis pœnitudinem per quinquēnium ibi luens. Illos verò qui ſeditionis cauſa fuere vita priuauit, alios conſentientes exules de ſuis finibus exturbauit. Tandem poſt quinquennium Gulielmus cuiuſdam ſui militis factione, longiſſimo fune per eminentiorem feneſtram turre lapſus, fugam inijt. Et poſt tempus aliquod cum penes ſe deliberaſſet ſibi fore ſalubrius cum vitæ diſcrimine fratris clementiam attemptare, quàm cuiuſpiam regis aut comitis ſuffragium nil ſibi quandoq; profuturum expetere: contigit vt die quadam ducem reperiret ſe in ſaltu Vernenſi ludis venatuum exercentem. Cuius veſtigijs illico ſolo tenus prouolutus, veniam commiſſi ab eo lugubris expetebat. Quem protinus dux miſericordia motus fauente Rodulpho Comite a terra erigens, & euaſionis ſuæ ipſo narrante caſum agnoſcens, non ſolùm errata ſibi indulſit, verùmetiam beneuolo animo vt fratrem chariſſimum deinceps dilexit. Et comitatum Oxunenſem ipſi donauit, dans inſuper ei quandam puellam ſpecioſam valde Litſelinam nomine, filiam viri nobiliſſimi vocati Turkettilli. Ex qua tres genuit filios: Robertum poſt eius mortem Comitatus illius hæredem, & Gulielmū Sueſſionenſem comitem, & Hugonem Luxonienſem præſulem. Quibus ita ſopitis, terra Normannica ſiluit a facie ducis.

Gul. obſequium negans incarceratur.

Guliel. pænitens reſtituitur.

Circa præſens tempus Ethelredus Rex Anglorum Emmam Ducis ſororem habens in coniugio, quibuſdam exortis diſſentionum incentiuis, Duci nocere ſitiens, maximam nauium multitudinem in mare iuſſit impelli. Ac militibus mandauit ex omni regno, vt conſtituto ab eo die ad eas conuenirent decenter armati. Quibus valida auſteritate regio more præcepit, vt euntes totam Normanniam rapinis & incendijs exterminarent: ſolummodò Archangeli Michaelis monti parcerent, ne tantæ ſanctitatis & religionis locum igne concremarent. Sed & Richardum Ducem captum, vinctis poſt tergum manibus, ſubiugata ſibi patria, viuum ſuis conſpectibus præſentarent. His edictis cum feſtinatione eos ire imperauit. Qui mox veliuolo ſulcantes equora vento, ad littora Sare deuoluuntur permenſo maris limbo: Hinc prorumpentes de nauibus continuò maritima confinia exitiali Vulcano tradunt. Quod vt Rugellus a ſpeculatoribus comperit, militibus Conſtantinenſibus congregatis, cum multitudine vulgi repentino impetu ſuper eos irruit, tantaq; illos ſtrage deleuit, vt nullus penitus remaneret, qui facta poſteris nunciaret. Nam vnus illorum curſu nimio fatigatus a longe reſederat, qui videns ſociorum infortunia, timore territus, corporiſq; imbecillitatem oblitus: ad naues concurrit quantociùs nuncians cuſtodibus exitia ſociorum. Qui pariter ex omnibus ad tres tutiores naues conferentes, intra ſinum maris remigio ſe contulerunt de vita diffidentes. Panſiſquè velis in ſublime, curſu citiſſimo regem ſuum expetierunt, vento ad votum ſpirante. Quos vt vidit, protinus Ducem exigere cæpit ab eis: Cui illi: Nos (aiunt) ſereniſſime Rex Ducem non vidimus, ſed cum vnius Comitatus gente ferociſſima, noſtro cum interitu dimicauimus. Vbi non modò ſunt fortiſſimi bellatores: ſed & fœminæ pugnatrices, quoſq; hoſtium vectibus hidriarum ſuarum robuſtiſſimos excerebrantes: a quibus ſcito tuos milites extinctos eſſe omnes. Quibus Rex auditis ſuam agnoſcens inſipientiam triſtis erubuit.

Anglorum ſtrages in Normannia.

Gaufridus comes Britanniæ cernens ducē Richardū in omnibus proſperari, & eius magnificentiam toto orbe dilatari, intra ſe deliberare cępit, quòd ſi

ſorori Ducis nomine Hadwis iungeretur connubio, inter eos nodus amoris fortior necteretur, eam ſibi dari toto anniſu popoſcit. Cuius voluntati Dux gratanter fauit: principibus Normannorum aſſenſum præbentibus. Celebratiſq; chriſtiano more cum ineſtimabili honore nuptijs, non multò poſt cũ immenſis muneribus eos ouantes abire permiſit. Ex qua dictus Gaufridus ex poſt duos filios genuit, Alanum viz. & Endonem, qui poſt eius exceſſum Britannicã patriam robuſto vigore rexere longo tempore.

Etheldredi in Danos crudelitas.

Cum in ſtatu ſupradicto ſub tam præclaro rectore Normannia polleret fœliciter, rex Anglorum Ethelredus, regnum quod ſub magna potentiſſimorũ regum gloria diu floruerat, tanto nephariæ proditionis ſcelere polluit, vt etiam pagani nephas tam execrabile horrendum iudicarent. Nam Danos per omne regnum vnanimi concordia ſecum pacificè cohabitãtes, mortis periculum minimè ſuſpicantes, ſubito furore ſub vna die perimi: mulieres quoq; aluo tenùs terræ eſſe defoſſas, & ferociſſimis canibus concitatis mamillas ab earum pectoribus crudeliter extorqueri. Lactantes verò pueros ad domorum poſtes alliſos excerebrari iuſſit, nullis criminum exiſtentibus culpis. Cum igitur apud Londoniam ſub huius decreti die hæc congeries peremptorum lictorum ſæuitia in immenſum cumularetur, quidam iuuenes agilitate pernices ad quandam nauem ſe conferentes, fugæ præſidio per Thamiſis alueum celeri remigio petierunt maris ſinum. Permenſo prolixi ponti ſpatio, nouiſſimè cupitum applicant Danamarchiæ portum, regi Sweno cruenta gentis ſuæ exitia nunciantes. Tunc rex dolore cordis tactus intrinſecus, accitis totius regni ſui principibus, cunctam rei ſeriem illis exponit, quidq; agendum conſulerent, diligenter inquirit. Qui amicorum & propinquorum ærumnis atq; luctu moti, quaſi ex vno ore omnes eorum ſanguinem decreuerunt totis viribus vlciſci debere. Hijs rex auditis ſub feſtinatione cunctos degentes ſub ſuo regimine præparari miſſit, miſſiſq; hac illacq; veredarijs, milites cupidos lucri de exteris regnis ad hanc expeditionem ſub præfixo ab eo die venire mandauit. Porro termino adueniente ſtatuto, ad naues immenſus illico concurrit exercitus. Dehinc in ſublime eliuantes vexilla regalia, librantesq; ventis vela, protenſi maris interuallo velificato ad Eboraca territoria deuehuntur. Ibi quippe rex dimiſſo exercitu, cum nõnullis nauibus pacis gratia apud Rhotomagum ducem Richardum aggreditur. Quem cum dux aliquanta mora tractaret regaliter, pacem inter ſe continuam firmauerunt. Ea lege videlicet vt per ſuccedentia Danorum regum, Normannorumq; ducum, ac eorum hæredum tempora firma perpetualiter maneret inter eos, & quæ Dani abſtuliſſent inimicis, emenda conferrent Normannis. Si quis verò Danorum inualidus, aut vulneratus, amicorum indigeret iuuamine, apud Normannos quaſi in domo propria, ſub ſecuritate ſanaretur. Quæ lex vt rata maneret ab vtraq; parte, ſacramentorum tenore illam ſanxerunt illorum principes. Quibus rex expletis ad votũ, muneratus dignis a duce muneribus, quantociùs ad ſuos regreditur, qui remanſerant prope ciuitatẽ Eboraci. Vt verò iunctus eſt ſuo exercitui, continuò Anglorũ regnũ vltricibus tradit flammis. Videntes itaq; Eboracenſes ſe a nullo iuuari, datis obſidibus illi ſe ſubdiderunt. Et cum veniſſent Cantiũ, gens illius patriæ ſimili modo fecere. Dehinc circa Londonias obſidionẽ componit. Cuius impetũ Londonienſes non ferentes, iugo ſeruitutis illius, colla ferina inuiti ſuppoſuere. Ethelredus autẽ rex apud Wintoniam degens vt vidit ſe ab Anglis deſtitui, ſublatis a terra Theſauris cum vxore & filijs Edwardo ſcilicet & Aluredo, in Normanniam ducem Richardum expetijt. A quo decenter exceptus, cum magnis opum apparatibus omne ſui incolatus tempus Rhotomagi cum eo exegit.

Swenui exercitus in Anglos parat.

Etheldredi fuga.

Swenus igitur dũ apud Londoniã de regni tractaret diſpoſitione, morte obijt interceptus ægritudine. Cuius corpus Dani deponẽtes in naui aromatibus cõditum, cum feſtinatione apud Danemarchiã deuexerunt tumulandũ. Quo tumulato filius eius Cnutus nomine arma illius ſumẽs, exercitum viriliter roborat, & ne ab iterata expeditione reſipiſcant totis viribus exaggerat. Miſſiſq;

lega-

legatis duos reges euocat ad ſuũ ſuffragium,Lacinã Swanorum, & Alanũ Moricorum . Interea dum hæc geruntur,audiens mortem Sweni Ethelredus rex, paratis omnibus ad nauigandum, cũ vxore lætus ad ſuũ regreditur regnũ,dimiſſis cum auunculis duobus ſuis filijs Edwardo & Aluredo. Rex itaq; Cnutus collectis vndequaq; militũ legionibus,velut turbo validus a regno ſuo egreſſus procelloſum mare temptat intrepidus: ſubductiſq; in altum nauibus,veliuolo curſu ad Anglos cum ſuis deuehitur.Inde petens Thameſis fluuium, celeriter appulit Londoniæ Comitatum.Cui cum ſuis egredienti de nauibus,occurrentes Angli ex omni regno apud Auxendunũ congregati, ad ſuã perniciẽ cruentiſſimũ illi intulerunt bellũ.Cum quibus rex efferatis legionũ ſuarũ animis confligens atrociter, tanta eos internecione deleuit, vt nullus hominum queat ſupputare,quot millia die illa gentis Anglicæ corruere.Hinc Rex celeri ſe mouens fiducia, Londoniam circumdat obſidionẽ, intra quam vrbẽ Ethelredus rex tunc temporis grauiter ægrotabat, & crudeſcente morbo corporis non multò poſt hominem exuit. Rex igitur Cnutus audita morte regis,ſuorũ conſultu fidelium præcauens in futurum,Emmam Reginã abſtractam ab vrbe poſt aliquot dies ſibi iunxit Chriſtiano more : dans pro illa cuncto exercitui in auro & argento penſum illius corporis.Ex qua ſuccedente tempore genuit filium nomine Hardecnutum,poſtmodum Danorum regem,& filiam vocabulo Gunnildem,quæ nupſit Henrico Romanorum imperatori. Diffidẽtes quoquè Londonij de ſua ſalute, quippe cum diuturna laborarent fame , patefacta vrbe ſe ſuaq; omnia regi ſponte dedêre. Quibus peractis omne robur Anglici regni ſuccubuit dominio Regis Cnuti. Hæc in huius ſerie inteximus, vt Edwardi regis ortum ignorantibus monſtremus. Nunc verò ad propoſitum retorqueatur ſtilus,a quo pauliſper digreſſi ſumus.

Cnutus de Anglis triumphat.

Cnutus Emmã reginam ducit.

Sub eiſdem temporibus, Odo Carnotenſis comes ducis Richardi ſororem Matildam nomine duxit in vxorem:cui dux medietatem Dorcaſtrini caſtri dedit dotis nomine,cum terra ſuper Arne fluuium adiacente. Sed illa poſt annos aliquot ſine liberis moriente,Comes Odo duci repetenti dictam terram cum caſtri tuitione Dorcaſini, noluit quietam dimittere. Quapropter dux accitis Britonibus cum Normannorũ legionibus,ſuper Arne fluuium hoſtiliter veniens caſtrum condidit,quod Tegulenſe vocauit: ſumptiſq; ex Odonis comitatu alimonijs eandem munitionem abundantiſſimè inſtaurauit,relinquens ibidem cuſtodes, de quorum fidelitate certus fuit . Odo verò comes conuocatis clam ad ſui ſuffragium Hugone ſiquidem Cinomannenſi, ac Wallerando Mellentenſi cum multis copijs militũ,tota nocte equitans, diluculo ad Tegulenſe Caſtrum venit ſigniferis præeuntibus. Quos vt viderunt proceres quos illic dux dimiſerat, dimiſſis cuſtodibus intra municipium, repentino impetu foras erumpentes cum ſuis,cum eis prælium commiſerunt. Quos ita proſtrauerunt,vt multis peremptis,plurimis vulneratis, reliqui per deuia fugientes, opaca ſiluarum latibula quęrerent nutabũdi.Odo atq; Wallerandus vitæ quęrentes ſuffragium ſe occuluerunt Dorcaſini caſtri munitione. Hugo nempè equo cui inſederat extincto, pede fugiens, ad caulas diuertit ouium, loricam, quam indutus erat ſub ſulco tegens telluris.Dehinc clamide opilionis ſe amiciens, ſeptaq; gregum infatigabiliter humeris de loco ad locum ferens, Normannos hortabatur,vt quantociùs perſequerentur hoſtes nõ longè ante eos turpiter abeuntes Quibus recedentibus præuio paſtore, ſiluarum luſtra carpens,tãdem poſt triduum Cinomannis venit,vepribus & ſentibus miſerabiliter pedes ac tibias cruentatus.

Odo Matildam ducit.

Odo rebellans ſubiugatur.

Dux igitur videns Odonem comitem ad tantam deuolutum eſſe vecordiam,miſſis legatis duos reges cum paganica multitudine ex tranſmarinis partibus euocat in ſuum auxilium: Olanum ſ.Noricorum & Lacinam Suanorum. Qui lætis animis cum ſuis exercitibus pariter congregati, curſu celeri ad Britannorum finitima littora nauigio deuenere. Quorum repentinum Britones agnoſcentes acceſſum, arbitrati ſunt eos ad prædam inhiantes incautos præoccupare. Pagani verò dolos eorum comperientes, quadam vſi verſutia, per

campi planiciem quo illos nouerant venturos fore: profundiſſimos foderunt cuniculos in ſuperficie anguſtos, vt ſuperuenientes equites, cruribus eorum confractis indecenter humo præcipitarentur, & ſic facilius gladijs perimerentur. Venientes ergo Britones atrociter irruunt ſuper hoſtes. Quorum mox

Britones hoſtiũ decipulis caſi.

proſtrati decipulis, tantam illorum ſæuitiam ſunt perpeſſi, vt vix è prælio elaberentur perpauci. Inde prolixius pagani progredientes, caſtrum Doli obſident, captumq; igne comburunt, interfectis eius incolis cũ Salemone aduocato loci. Deinde ſublatis anchoris repetentes mare, velificante claſſe ad ora Sequanæ deuehuntur, carpenteſq; fluminis alueum, pernici remigio applicãt Rhotomagũ: quos dux vehemẽter gauiſus, regaliter excepit honore cõpetẽti.

Rex autem Francorum Robertus audiens paganos Britannis tanta probra intuliſſe, ducemq; Richardum ad confutandã comitis Odonis contumaciam eos accerſiſſe: verens ne ab eis Francia demoliretur, conuocatis ſatrapis ſui regni, ambos diſcordes ad ſe apud Coldras cõuenire mandauit, vbi ſopitis eorum animis protinus illos concordes reddidit.

Francorum rex pacem inter vtroſq; reges componit.

Eo quidẽ tenore vt Odo Dorcaſinum caſtrum teneret, & dux præreptam terram reciperet, reciprocè Tegulenſi caſtro in ſuo ſtatu perpetualiter perſiſtente, in eius ſ. ſuorũq; hæredum poteſtate. Quibus dux ita ad vota peractis, ad ſuos reges regreditur lætus. Muneratiſq; congruis donis regaliter, ouãter ad propria redire permiſit, quãdoq; ad eius iuuamen reuerti paratis. Rex autem Olanus ſuper chriſtiana religióne

Olanus rex fit Chriſtianus & Martyr.

oblectatus, ſpreto Idolorum cultu, cum nonnullis ſuorũ, hortante Archiepiſc. Roberto, ad Chriſti fidem conuerſus eſt: atq; abſeo Baptiſmate lotus ſacroquè chriſmate delibutus: de percepta gratia gaudens ad ſuũ regnum eſt reuerſus. Qui poſtea a ſuis proditus, & a perfidis iniuſtè peremptus, cœleſtem regiam intrauit Rex & Martir glorioſus, coruſcans nunc apud gentem illam prodigijs & virtutibus.

His ita geſtis dux Richardus de ſucceſſione prolis ſollicitus, audiens Goiſfridum Britannorum comitem habere quandam ſororem Iudith nomine, corpore elegantem, omniq; morum honeſtate pollentem, hanc in connubium petijt per legatos. Cuius propoſitum Goiſfridus vltroneo animo ſatagens accelerare: omnibus quæ ad tantum negotium erant congrua præparatis, eam illi deduxit vſq; ad limina Michaelis Archangeli, vbi dux illam ſuſcipiens cũ honore, eam ſibi iunxit legitimo iure. De quá tres genuit filios ſ. Richardum, Robertum & Gulielmum, qui factus eſt Monachus apud Fiſcamium: totidemq;

Richardi liberi per vxorem Iudith.

filias, quarum vna nomine Adeliz nupſit Rainaldo Burgundionum comiti, altera Baldewino Flandrenſi: Tertia iam adulta obijt virgo. Porro Goiſfridus Comes expoſt orationis obtentu Romam proficiſcens, totam Britanniã cum duobus filijs, Alano viz. atq; Endone, reliquit ſub ducis aduocatũ. Qui peragratis ſanctorum locis in repatriando, præuentus morte diem obijt.

Tempore illo cũ Burchardus Mildunenſis caſtri comes moraretur apud Curiam regis Francorũ Roberti, quidã eius miles nomine Walterius cæcatus muneribus, illud ei dolo ſurripuit, Odoniq; Comiti clãdeſtina proditione tradidit. Quod vt rex comperit, Odoni mandauit quatenus caſtrum ſponte deſereret, quod ſibi vſurpauerat minus iuſtè. Sed ille loci fiſus munimini ob decurrẽtis in giro alueum Sequanæ, regijs legatis reſpondit, illud vita comite ſe nunquam vlli reddere. His rex oppido exacerbatus verbis, Richardum Normannorum ducem ad colloquiũ accerſiuit, cui ſui ruboris dedecus depoſuit, orans eius gratiſſimam fidelitatem ſubuenturam ſibi, ne tanto pręſumptionũ ludibrio premeretur a ſuis. Cuius opprobrium dux non ferens, congregato miræ multitudinis exercitu quantociùs, Mildunũ venit, illudq; obſedit ex vna parte fluminis, & rex cum ſuis ex altera, die noctuq; illud quatiẽtes cum turbine

Mildunum rebellans capitur.

graui, machinis, & tormentis. Videntes itaque Mildunenſes ſe non poſſe tollerare tantam vim hoſtium, diſtracto duce tumido rebellatore, portas repente aperiunt, eumq; cum ſuis introducunt. Quorum dux parcens multitudini, traditorem protinus regi deſtinauit, mandans vt milites dirigeret, qui caſtrum in ſua fidelitate cuſtodirent. Quo rex exhilaratus nuncio, continuò illud Bur-

char-

chardo reddidit, & proditorem cum vxore propria patibulo ſuſpendi iuſſit, debitam illis reddens talionem pro præſumptione factionis. Poſt hæc dux cũ benedictione regali ad propria remeauit. Cuius temporibus ſemper fuerunt aſſueti hoſtes fugare Normanni, terga vertere nulli.

Annis ab hinc tribus emenſis, Henricus Burgundionum dux moritur abſque liberis: Robertum Francorum regem relinquens ſui ducatus hæredem. Quem ſuſcipere Burgundiones faſtu ſupercilij refutantes, Landricum Niuernenſem comitem intra Altiſſiodorum tam diu obſedit: donec Landricũ cum vrbe obſidibus ſumptis ſuo dominatui ſubiugaret. Inde verò profectus cum duce Richardo penè totam vaſtauit Burgundiam robore vehementi. Quibus ritè peractis, rex per cuncta caſtella cuſtodibus deputatis, Robertum filiũ ſuũ ducatui ſubrogauit. Et ſic arrogantia repugnantium caſſata quieuit. Poſt hæc rex in Franciam: & dux regreditur cum ſuis in Normanniam. *Burgundiones inuiti recipiũt Francorum regem dominum ſuum.*

Cognita quoq; mirandorũ operum ducis opinione, Rainaldus trans Aone fluuium Burgundionum Comes miſſis legatis, filiam eius nomine Adeliz ſibi petijt in coniugium. Quam impetratam, a paterna domo auferens, in Burgũdiam cum magno duxit honore, ſuoq; thoro chriſtiana lege ſociauit. Qui longo poſt tempore obortis fomentis litium a comite Cabilonenſi, Hugone nomine dolo captus ſub diræ cuſtodiæ ergaſtulo detruditur, compedibuſq; grauiſſimis arctatur. Cuius incompetentem anxietatem dux vt agnouit, illico legatos direxit Hugoni, mandans vt pro amore ſuo ſineret generum ſuum abire liberum. Quam legationem Hugo tumidè ſpernens, non modò eum reddere contempſit, verumetiam cuſtodibus adhibitis vehementius cuſtodiri iuſſit. Quod cum relatum duci fuiſſet, protinus Richardo filio ſuo imperauit vt coacto in vnum Normannorum exercitu Burgundiam adiret, ſuamq; iniuriam de funeſto totis niſibus vindicaret. Quæ iuſſa adoleſcens libenter exequens, præparatis quæ ad tanti itineris erant neceſſaria, velut tempeſtas procelloſa cuncta coram ſe proturbans, egreſſus a patria confecto calle, Burgundiam inuaſit cum innumerabilium multitudine Normannorum, caſtrumq; Menwaldum cinxit obſidione. Quod captum cum viris & mulieribus atque paruulis comburunt terra tenus, eò quòd incolæ fidentes loci munimini telis & ſagittis hoſtes ad ſui perniciem prouocauerant. Inde retorquentes greſſum patriam igne cremantes iter dirigunt ad vrbem Cabilonenſem. Conſiderans igitur Hugo ſe nullatenus poſſe reſiſtere contra tantum exercitum, ferens equeſtrem ſellam in humeris genibus prouolutus adoleſcentis Richardi, prece ſupplici veniam precabatur commiſſi. Qua indulta Rainaldũ reddidit, & obſidibus datis, apud Rhotomagum ex hoc ſe fore ſatiſfacturum iureiurando duci Richardo ſpoſpondit. Quibus ad votum peractis: Richardus iuuenis ad patrem eſt regreſſus. *Ducis filius Rainaldum carcere liberat.*

Dux ergo quamuis præcellentiſſimorum actuum prærogatiuis longè lateq; claruerat, tam cultor Chriſti extitit aſſiduus, adeo vt Monachorum & clericorum iure vocaretur pijſſimus, & pauperũ ſuſtentator indefeſſus. His & huiuſmodi probitatum vigens titulis ægritudine corporis cœpit vehemẽter aggrauari. Conuocatoq; apud Fiſcamium Roberto Archiepiſcopo, cum cunctis Normannorum principibus, indicauit ſe iam omnino reſolui. Igitur per cuncta domus triclinia, fit illico luctus omnibus intollerabilis: lugebant & lamentabantur monachi atq; clerici, lachrimabantur heroes, flebant egenorum caterue pro deſtitutione tanti ducis & patroni. Tandem accitum Richardum filium ſuum conſultu ſapientum, ſuo ducatui præfecit, fratremq; ſuum Robertũ comitatui Oxunenſi vt inde illi debitum perſolueret obſequium. Omnibuſquè quæ ad cultum dei pertinere videbantur ſtrenuè diſpoſitis 1026. anno dominicæ incarnationis hominem exuit, viam ingrediens vniuerſæ carnis. *Ducis mors.*

Richardus iuuenis in Ducatu ſuperſtes genitoris, licèt pauliſper ſuperuixeat, ſicut in vocabulo nominis, ita eius hæres extitit cenſura ſummæ ingenuitatis. Hic in armis bellicis valde idoneus, totus tamẽ fuit fide Catholicus, & circa Dei cultores manſuetiſſimus, æquo libramine militares turmas moderans, *Richardi laus.*

Robertus rebellis fratri ſe dedit.

rans,pace continua frui gaudens.Sed pacis hoſtis perfidus non paſſus eſt diutius illum lætari,ſed fratrem ſuum Robertum ad rebellionem quorundã maleuolorum verſutia concitauit.Hic enim poſt biennium contempto eius dominio intra Faliſe caſtrum cum ſuis ſatellitibus ſe contulit ad reſiſtendum. Quem dux illico cum magna multitudine infra caſtri ambitum vallauit obſidione. Quem cum arietum & Baliſtarum crebris ictibus expugnaret,Roberto tandem a perfidia reſipiſcente, datis dextris in priſtinam concordiam redierunt, firmiterq; pace compoſita ab inuicem receſſerunt. Porro dux poſt hoc dimiſſo exercitu Rhotomagum regreſſus,1028. ab incarnatione domini anno, cum ſuorum nonnullis, vt retulerunt plurimi veneno mortem obijt, fratrem ſuum Robertum relinquens hæredem ſui ducatus.

Richardi mors.

Robertus igitur frater ducis Richardi totius Monarchiæ ducatus ab omnibus ſubrogatur. Qui quãuis circa rebelles fuerit aliquanto ferocior: beneuolus tamen,lenis & benignus ergaq; dei cultũ pius & deuotus extitit. Quãobrem pacis oblectamento diutinè frui meruit: præter id quod prauorum conſilio, Robertum Archipræſulem habens ſuſpectum, hoſtili obſidione vallauit intra mænia ciuitatis Ebroicenſis. Qui tandem nacta diſcedendi libertate,Robertum Francorum regem exul cum ſuis adijt,Normannicam patriam feriens Anathemate pontificali. Dux autem Robertus recompenſata improborum aſtutia,& perpendens ſe inconſultè omnia geſſiſſe, Epiſcopũ reuocauit è Frãcia,& priſtinum reſtituit in honorem facti pænitens, eumq; vt tantum virum decebat,ſuis deinceps aſciuit conſilijs in reliquum perſiſtens ſibi fidelis.

Robertus Archiep. obſidetur.

Eliminatis deniq; a ſe totius litis incentoribus,ſapientum cæpit vti tractatibus,& ſolerti induſtria ad ſummi honoris incrementa prouehi. Cuius probos mores boni cæperũt efferre, nonnulli verò improbi ignauiæ aſcribere.Ex quorum contubernio Gulielmus Bellemenſis animoſitatẽ eius audens attẽptare,ex caſtro Alencio quod iure beneficij tenebat, a ſeruitij iugo viſus eſt extorquere ſumpta rebellione. Ad cuius inſolentiam conterendam Dux veniens cum turmis militaribus, tam diu eum intra municionem ſuæ præſumptionis adiutricem concluſit: donec eius clementiam expeteret, nudis veſtigijs equeſtrem cellam ad ſatiſfaciendum ferens in humeris. Cui dux licèt fictã facienti,non modo cuncta indulſit: verumetiam reddito ei oppido feſtinus a loco ſeceſſit.Sed Gulielmus non multo poſt iterum diffidij inuectus furia: filios ſuos Fulconem atq; Robertum cum copia militum dirigit, qui direptionibus Normanniam infeſtarent. Quibus ex domo ducis plurimi audacter occurrentes expediti vernaculi,intra ſaltum Banonis cruentum prælium commiſerunt.Et ita domino fauente profecerunt, vt iugulato Fulcone pręuaricatoris filio,vix frater eius Robertus elaberetur a certamine, cunctis pene militibus interfectis. Quorum interitum vt idem Gulielmus grauiter egrotans cõperit,tactus dolore cordis intrinſecus continuo animam exhalauit.Et ſic profligatis ducis inimicis ſedicio preſſa in partibus illis vltra diſparuit.

Dux rebelles comprimit.

Dux ſapientes cõſilijs adhibet.

Cum hæc gererentur perſpiciens Baiocaſinę vrbis epiſcopus,Hugo Rodulfi comitis filius,ducem velle prudentum ſectari conſilia, ſuaq; deſtitui, quadam vſus doli verſutia Ebroicum caſtrum armis clã alimonijſq; muniuit.Et poſitis cuſtodibus,ociùs Franciam adijt vt inde milites conduceret,qui illũ ad repugnandum viriliter adiuuarent.Cuius fraudis molimina dux comperiens, contractis Normannorum copijs idem caſtellum præoccupauit obſidione: clauſa egrediendi ab eo ſiue ingrediendi omnibus facultate. A cuius ingreſſu cum ſe videret Hugo extruſum: ſollicitus de ſuis intra illud concluſis,libertatem abeundi per legatos a duce petijt, & eos idem protinus abiecit. Ipſeq; cum eis quos expetierat diu permanſit extorris. Dux autem caſtellum deditione ſibi redditum cuſtodibus & armis muniuit.

Sub eodem temore Baldewinus Flandrenſis Satrapa,cupiens ſobolem ſuam innormare regali proſapia,Robertum Francorum regem expetijt, poſcens eius filiam dari ſuo filio Baldewino.Quam adeptam a palatinis ferens triclinijs ad domum propriam in cunis aſportauit,eam nutriens vſq; annos nubiles di-

ligen-

ligēti cura. Cuius filius mox vt nubilis puellę frui cæpit amplexibus: fretus affinitate regali patrem a ſolo pepulit, Flandrenſibus ab eius fidelitate auulſis. Qui indecenter a ſuis deſtitutus Normannorum ducis ſuffragia poſtulauit. Cuius calamitatem dux miſeratus, contractis militum viribus, velut turbo horridus egreſſus a patria, Flandoniam eſt adorſus, illam exterminans flammis exitialibus: progredienſq; ad Caſtrum quod Cioca vocatur confeſtim illud ſubuertit, combuſtis omnibus in eo conſiſtentibus. Quod videntes reliqui proceres & ſimilia pati formidantes, relicto filio ad patrem ſunt reuerſi, duci obſides dirigentes. Ante cuius excurſus intollerabiles adoleſcens Baldewinus intuens ſe non poſſe vllo modo ſubſiſtere, cum precibus humilimis illi legatos dirigit dicens ſe cupere eo mediatore patri reconciliari. Cuius deſiderio vir ſummæ beneuolentiæ fauens affectu gratulanti, vtroſq; libato pacis oſculo in priſtinam concordiam redire perſuaſit. Sic litibus compreſſis, vlterius in pace & amore quo decuit perſtiterunt. Ipſe verò dux demolitis rebus rebellium cum incollumi exercitu Normanniam eſt reuerſus. Qua tempeſtate moritur Francorum rex Robertus, cui ſucceſſit filius eius Henricus.

Filius patrem regno pelbt.

Rex etenim Henricus patre Roberto viuente Francorum regno potitus: tāto poſtmodum a matre Conſtantia Nouercali odio eſt affectus: vt conſpirantibus aduerſus eum Comitibus a regali faſtigio eum deponere conaretur: diſponens Robertum Burgundionum ducem illius loco ſubrogare. Ob cuius infeſti animi inſecutionem, conſilio ſuorum fidelium cum duodecim tantum famulis confugit ad Normannorum ducem qui tunc morabatur apud Fiſcamium, petens per debitū fidei quatenus ſibi in hac neceſſitate ſubueniret. Quod dux compleuit efficaciter, plexis rebellium ceruicibus, conſumptis eorum bonis omnibus, & per hoc ſuæ infœliciſſimę matris conatibus exinanitis.

Robertus opem ducis implorat.

Britannorum Comes Alanus elatus faſtu proteruiæ, a ducis ſeruitio ſe ſubtraxit. Aduerſus quem dux innumerabilem mouens exercitum, inuaſit Britanniam, & flammis voracibus totum Doli tradidit comitatum, & cum ingēti prędа Normanniam eſt regreſſus. Poſt cuius abſceſſum, Alanus illatum ſibi cupiēs vlciſci opprobrium, è veſtigio illum proſequitur cum magno exercitu ad demoliendū Abrincatenſem comitatum. Cui cuſtodes illius caſtri cum ſuis occurrentes tanta illico ſtrage depopulati ſunt Britones, vt per camporum plana viderentur proſtrati quaſi bidentes. Ipſe vero ſua triſtis repetens cum dedecore Rodonis venit.

Britonū ſtrages

Tempore quippe quo Ethelredus Anglorum rex, a Sweno Dacorū rege regno pulſus vt ſupra recitauimus, in Normanniam venit profugus, duos filios Edwardū & Aluredum non longo poſt patriā repetens, Richardo eorum auūculo reliquit nutriendos. Qui intra Normannici ducis aulam educati tanto honore a duce ſunt habiti vt nexu amoris ſummi eos ſibi tanquā fratres adoptaret. Quorum diuturno exulatui compaſſus miſſis legatis regi Cnutoni mandauit, vt iam iamq; eorum exterminiū illis parceret, & ſua eis vel ſero pro ſui amoris obtentu redderet. Qui ſalubribus eius non adquieſcens monitis: legatos infectis rebus nihil lætum portantes remiſit. Tunc dux ſuccenſus rubore vehementiſſimi furoris, conuocatis ſui ducatus principibus magnam claſſem nauium feſtinato fabricari iuſſit. Quam ex omnibus Normannici maris partibus coactam, infra ſpatium parui temporis in anchoris, hominibuſq; robuſtiſſimis diligenter inſtructam ſtare apud Fiſcamium in littore ponti fecit. Inde quoq; ſigno dato veliſq; panſis in ſublime nimia tempeſtate acti, ad inſulam quæ vocatur Gernſi cū magno periculo ponti pelagi demum ſunt deuoluti. Quod puto ita factum eſſe domino authore pro Edwardo rege quem diſponebat in futurum regnare ſine ſanguinis effuſione. Vbi dum longo detinerentur tēpore, vento aduerſus flante diutius, dux efferatus animo incredibili cruciabatur mœrore. Nouiſſimè videns ſe nullo modo tranſfretare: giratis proris nauiū, apud ſancti Michaelis montem remeato limbo maris quantocius ſunt appulſi.

Dux iter parat Britanniam vaſtaturus.

Sumens autem dux quandam partem claſſis direxit ad affligendam Britanniam incendijs atq; prędis. Ipſe verò contracto equeſtri exercitu parabat ab al-

tera parte eam aggredi. Alanus itaq; videns graue ſibi diſcrimen imminere ab vtriſq; partibus, miſſa legatione Robertum vtriuſq; auunculum, Normannorum viz. Archipręſulem ad ſe mãdauit ſub feſtinatione venire. Cui cum exitialem Britanniæ exterminationem & concitati ducis ſuper ſe atrocem; enarraſſet expeditionem, ſumens eum præſul fide ſua interpoſita, ad ſancti Michaelis montem adduxit, ad clementiam ducis illum inuadere diſponentis. Quorum præcordia nimium rigida propiciante Chriſto illico ad quietem compoſuit, & omni diſſentionum motu ſedato, ſerena eos vniuit concordia, Alanum in ſeruitio ducis pacta fidelitate ſupplicem omnino complicãs. Poſthæc miſſis legatis nautas a Britannica vexatione recedere iuſſit.

Cnuto ducem instituit hæredem regni.

Quibus aliquandiu ſopitis ecce aſſunt legati a Cnutone rege duci directi nunciantes illum medietatem Anglici regni velle reddere filijs, & hæredi regis pace rata in diebus ſuis, eò quòd valida grauaretur incommoditate corporali. Sed dux ad tẽpus differre decreuit naualẽ expeditionẽ donec rediſſet ab Hieroſolymis, quã peregrinationẽ diu optauerat. Quapropter accercito Roberto Archiepiſcopo Rhotomagenſi, cum optimatibus ſui ducatus, illis diu conceptum propoſitum manifeſtauit. Qui mox omnes vehementer attoniti propter eius abſentiam patriam perturbandam multimodè formidabant. Exponens autem eis Gulielmum filium ſuum quem vnicum genuerat, vt hunc ſibi loco ſuo dominum eligerent, militiæq; ſuæ principem præficerent ab eis attentiſſime exigebat. Qui licèt ſub tenerrima detineretur ætate, tam de eius conſolatione omnes oppido exhillerati, eum prompta vnanimitate delegerunt principem, pangentes illi fidelitatem inuiolandis ſacramentis. Quibus ad votum expletis dux ſub tutoribus & actoribus vigentibus ſapientia illum ad vſque legitimam ætatem ſubegit. Et diſpoſitis competenter rebus ad patriæ moderamina congruentibus, pium vale dicens omnibus, cum ſuo nobiliſſimo comitatu, illam ſanctiſſimam peregrinationem eſt aggreſſus. Quæ verò lingua vel ſermo explicabit elemoſinarum exhibitiones, egenis quotidiè ab eo diſtributas.

Dux peregrinatur ad Hieroſolymas.

Tandem confecto itinere, ad illud peruenit ſepulchrum venerabile in quo regis cœleſtis ſanctiſſimum corpus iacuit. Quis ergo hominum enarrauit quot per octonos dies lachrymarum riuulis illud eluerit? vel quot auri muneribus accumulauerit? Porro inuictus dux pius & deo amabilis adorato Chriſto cum ſuſpitijs internorum ſingultuum, & peragratis ſanctorum locis, fœliciſſimum conuertens iter ad Nicenam regreſſus eſt vrbem. In qua correptus ægrimonia

Roberti mors.

corporis, 1034. anno ab incarnatione Domini, viam petens vniuerſi generis humani: gaudentibus Anglis diuinæ vocationis iuſſu occubuit in fine. Cuius beata anima plurimo iam optimorum operum ſplendore, candidata nunc vt credimus cœlo reſidet glorificata. Sepultus eſt autem in Baſilica S. Mariæ a ſuis intra mænia ipſius ciuitatis cum honore.

Gulielmus Roberti ducis filius Roberto ſucceſſit: qui quo ſudore laboris, inimicorum laqueos euaſerit, ſuiſq; veſtigijs illorum colla ferina ſubſtrauerit, quibus victoriarum triumphis in ducatu claruerit, prout ordo rerum veraciſſimè computatarũ dictauerit, notificare libet futuris, ne tegantur ſegnitie quæ glorioſè micuerunt ſub illius ætatis tempore. Is itaq; in puerilibus annis orbatus patre, ſagaci tutorum prouidentia liberalium morum inſtituebatur ad incrementa. Sub cuius ineunte ætate plurimi Normannorum ab eius fidelitate aberrantes per loca plura erectis aggeribus tutiſſimas ſibi conſtruere munitiones.

Subditi in Gul. rebellant.

Hinc diuerſi inter eos exoriuntur motus, concitantur ſeditiones, ac ſęua patriæ perpetiuntur incẽdia. In tanto quippe diſſenſionum turbine conſumitur non modicus bellatorum cuneus ſæuiente Marte: Hugone montis fortis cum Walchelino confligente, in quo certamine occiſus eſt vterq;. Porro eructante in maius quorundam rabie: tutor ipſius pueri, ſcilicet domini, Occenſis ſiquidem Comes Giſlebertus non multo poſt perimitur. Deinde diuerſis temporibus Turoldus eius pędagogus, necnon Oſbernus procurator domus, nouiſſimè Henricus rex Francorum immemor beneficij a patre ducis quondam ſibi impenſi, dixit ſe ei placabilem nullo modo fore, Tegulenſi caſtro in

ſtatu

ſtatu priſtino perſiſtente. Cuius fraudes ob ſalutem pueri Normanni in fide ſtantes decreuerunt fieri, quod egiſſe poſtmodum penituêre. Sed Giſlebertus cognomento Criſpinus cui dux Robertus olim illud Caſtrum cõmiſerat, mox vt moleſtiſſimum agnouit decretum, ſpretis eorum conatibus cum valida manu armatorum intra ipſum ad reſiſtendum ſe illico concluſit, quem confeſtim rex obſidione cinxit. Quid plura? Tandem Giſlebertus precibus victus ducis, mœrens caſtrum reddidit, quod ſub oculis omnium cum maximo dolore corporis, confeſtim igne concremari perſpexit. Quibus rex ad vota peractis a loco ſeceſſit. Sed non multò poſt Oxunenſem comitatum aggreſſus Argentonium ducis vicum cremauit, & onuſtus præda deſeruit partes illas. Regreſſuſq; via qua venerat ad Caſtellum Regulenſe venit, atque ſacramenta faciens irrita, quæ iurauerat Duci: quod a nullo ſuorum reficeretur in quatuor annos, cum feſtinacione illud reſtaurans militibus & alimonijs abundantiſſimè muniuit, hincq; receſſit.

Giſlebertus caſtrum reddit.

Perſpiciens vero Thurſtinus Oxunenſis præſes ducem puerum ceſſiſſe Regi aliquantulum, & iam quaſi victum regiæ manus oppreſſionem aliquantam vtcunq; perpeti, zelo ſucenſus infidelitatis regales milites ſtipendijs conduxit, quos complices ad muniendum Faliſe Caſtellũ ne idem ſeruiret duci, ſibi aſciuit. Cuius conatus perfidos vt dux comperit, legionibus Normannorum vnaquaq; coactis feſtinanter illud obſedit. Cõcitatiſq; militibus tanta mox magnanimitate pugnatum eſt, vt partem muri ſub momento deijcerent, & niſi nox prælium dirimiſſet proculdubio rem quam ſummè volebant totam confeciſſent. Perpendens autem Thurſtinus ſe tantas hoſtiũ copias non poſſe tollerare diutius, locũ ſecedendi a duce petijt & ſic profugus a patria extorris aufugit.

Thurſtinus rebellans fugit.

Quo tempore moritur Robertus Archiepiſcopus Rhotomagenſis, cui ſucceſſit Malgerius frater Roberti ducis. Nam Richardus dux ſecundus mortua Iudith aliam vxorem nomine Papiam duxit, ex qua duos filios genuit, Walgerium ſ. Archipræſulem & Gulielmum Archaſenſem. Hic enim Gulielmus a duce iam adoleſcente, Comitatum Tolagi percipit obtentu beneficij vt idem illi fidelis exiſteret. Qui elatus nobilitate generis, caſtrum Archarum in cacumine ipſius montis condidit, quo aſſumpta tyrannide regioq; fretus iuuamine, cõtra eundem ducem calcaneum auſus eſt extollere. Quod dux perſentiens, quãtociùs frater ad eum venit, & erectis aggeribus ad radicem montis caſtrũ ſtabiliunt quod fortium virorum robore inexpugnabile reddidit. Sicq; inde abiens vallatum alimonijs reliquit. Quod audiens Rex Henricus protinus ſumptis Francorum copijs, cauſa muniendi ſuperioris oppidi apertiſſimè propè aduenit, exercitum iubens apud S. Albanum caſtrum metari. Cuius aduentũ milites ducis comperientes, protraxerunt non minimam partem exercitus regis in inſidias, & confligentes cum eis plurimos peremerunt. Inter quos Inglaramus Abbatis villę comes occiditur, & Hugo cognomẽto Bardulfus cũ multis alijs capitur. Quod vt rex agnouit intromiſſis alimonijs caſtello pro quo venerat, mœſtus propter milites amiſſos receſſit cum dedecore. Gulielmus quoque non multo poſt cum ſuis affectus inedia inuitus caſtellum reddidit, & ipſe a natiuo ſolo in exilium diſceſſit.

Eadem tempeſtate Anglorum rex Cnutus diem obijt. Cui ſucceſſit Haroldus eius filius ex concubina nomine Elfina natus. Cuius diu cupitam mortem Edwardus rex audiens adhuc cum duce degens, quantociùs cum quadraginta nauibus milite plenis ſuperato mari Hamptoniam appulit. Vbi innumerabilẽ Anglorum multitudinem ad ſui perniciem ſe operientem offendit. Qui protinus congreſſus cum eis, non minimam partem ex illis orco tranſmiſit. Ipſe verò victor exiſtens ad naues eſt regreſſus cum ſuis. Videns autem non abſq; plurimo numero militum ſe poſſe regnum obtinere Anglorum, regiratis nauium proris Normanniam cum præda magna repetijt.

Cnuti mors.

Interea frater eius Aluredus non parui numeri bellatoribus portum Whitſandi petijt, & inde transfretans venit Doroberniam, & inde regni penitrans interiora obuium habuit Comitem Godwinum. Quem idem Comes in ſua fide ſuſcipiens, inde traditoris vicem impleuit in illo ſub nocte eadem. Nam

libato pacis oſculo & cum percepto cibo medio intempeſtæ noctis manibus poſt tergum ligatis illum Haraldo regi apud Londoniam cum ſuorũ nonnullis deſtinauit. Milites autẽ ſuos partim per Anglorũ regionẽ diſtraxit, partim dedecoroſe peremit. Quẽ Haraldus vt vidit mox eius ſocios decapitari iuſſit, ipſumq́; duci ad Elienſem inſulam ibiq́; oculis priuari mandauit. Sicq; nobiliſſimus vir & optimus Aluredus occubuit iniuſte perẽptus, Haraldus nõ diu poſt viuens obijt in mortẽ. Cui ſucceſſit frater eius Hardecnutus a Dacia regreſſus ex Emma matre Edwardi natus. Qui confirmatus in regni culmine, fratrẽ ſuũ Edwardũ a Normãnia reuocauit & ſecũ cohabitare fecit. Ipſe verò non plenis duobus annis ſubſiſtens, exuit hominẽ, Edwardũ totius regni relinquẽs hæredem. Sed de hijs hucuſq;, nunc ſtilus figatur in præfixa narrationis ſerie.

Aluredus iniuſte peremptus.

Igitur dux iam flore vernans gratiſſimæ iuuentutis cultũ dei cœpit amplecti vltroneo corde, imperitorum contubernia eliminare, & ſapientũ conſilijs adhærere, rebus pollere bellicis & vigere prudentia ſæculari. Cũ verò his probitatum augmentaretur quotidie cõmodis, cõtigit illum quendã crudelem cõuiuam experiri ſecum a puerilibus educatũ annis, Widonẽ viz. Burgundionẽ filiũ comitis Rainaldi, cui olim contulerat caſtrũ Brioci quaſi munere firmius aſtringendæ fidelitatis. Is enim faſtu inuectus ſuperbiæ plurimos proceres velut Abſalon ab eius fidelitate cæpit auertere & in voraginẽ ſuæ perfidiæ cõplicare, in tantũ vt Nigellum Conſtantinenſem præſidẽ in hac conſpiratione annecteret, & a ſeruitio duci ſacramentorum obligatione debito cũ multis alijs funditus exturbaret. Quod videns dux prudentiſſimus, verẽs ne a ducatus faſtigio abijceretur, & eius æmulus ſuo loco ſubrogaretur, neceſſitate coactus, Henricum Francorũ regem expetijt pro ſubueniendi obtentu. Tunc tandẽ rex memor beneficij a patre eius quodã ſibi impenſi, coactis ſimul Francorũ viribus, Oxunenſem comitatum aggreſſus Valeſdunas venit, vbi innumerabilium armatorum exercitum infeſtiſſimo animo ſtrictis gladijs prælium ſibi attemptantem offendit. Quorum efferos impetus Rex cum duce minimè perhorreſcens, facto alterno concurſu militum bellum commiſit, tantaq́; eos ſtrage deleuit vt quos gladius non extinxit, deo formidinem inferente refugientes abſorberet fluuius Olne. Wido verò lapſus e prælio Briocum expetijt, in quo obſeratis portarum repagulis cupiens ſe liberare aliquamdiu obſtruxit. Quẽ dux (rege Franciam repetente) properè intra caſtelli ambitum ſepſit obſidione, ſtabilitis munitionibus in vtraq; parte fluminis quod vocatur Riſle. Videns profecto Wido ſe nullo pacto a loco poſſe fugere aſtrictus famis calamitate per amicos cõpulſus eſt ſupplex & cõmiſſi pœnitens eius clementiã exorare. Cuius dux miſertus miſeriæ illi clemẽter pepercit, & recepto caſtello Brioci, cũ ſuis domeſticis in domo ſua manere iuſſit. Cõſpicientes itaq; cuncti optimates qui a duce deſciuerant illũ omne fugę præſidiũ partim deſtruxiſſe, partim intercluſiſſe, datis obſidibus colla rigida ei vt domino ſubdidere. Sicq; vbiquè caſtellis euerſis nullus vltra auſus eſt erigere rebellem animũ contra eum.

Francorum Rex duci auxiliatur

Andeganorum quoq; Comes Goiffridus cognomento Martellus per omnia vir verſutus, vicinas ſibi gentes afflixit frequenter, Comitemq́; Theobaldũ a ſe fraudulenter captũ tam diu cuſtodię mancipauit, donec vrbem Turonicam ab illo violenter extorqueret cum nonnullis caſtellis alijs. Cæpit inſuper rapinis Normanniã demoliri, immiſſa intra Danifrontis caſtrum cuſtodibus ſeditioſis. Quod dux militari manu vallatus, viſendi obtentu aggreſſus, vt vidit illud ſcopulis aſperrimis & eminentibus in giro circũdatum & inacceſſibile ad expugnandum, accitis Normannorum viribus illud protinus firmiſſimis caſtellis cinxit, obſtruſis aditibus egrediendi. In cuius præcinctu dum aliquamdiu moraretur, ecce aſſunt exploratores nunciantes Aleucium caſtrum eum poſſe capere ſine detrimento ſuorum. Qui confeſtim cuſtodibus intra Caſtrum poſitis, tota nocte equitans cum exercitu diluculo venit Aleucium, vbi in quodam municipio trans flumen poſito quoſdã reperit ſe conuitijs ſubſannãtes. Quod mox cepit & flammis concremauit. Illuſores verò coram omnibus infra Aleucium conſiſtentibus manibus pedibuſq́; priuari iuſſit. Vnde Aleucij pauefacti caſtellum duci illico reddiderunt. Quibus peractis viriliter militibuſq́; ſuis intro-

Goiffridus Normanniam ſpoliat.

tromiſſis, celerrimè Danfrontē repetijt. Audientes igitur Danfrontani qualia dux ſuis ſocijs intulerit, & conſiderantes ſe a nullo poſſe iuuari, datis obſidibus eius ſe cum caſtello dominatui tradiderunt. Inde verò cuſtodibus poſitis egrediens, Abrincas venit ad confutandum comitem Goiffridum: ibiq; ſuper ora fluminis caſtellum condidit, quod alimonijs & militibus ſufficienter muniuit. Quibus geſtis Rhotomagum eſt regreſſus.

Dux Baldwini filiam ducit.

Iam itaq; Duce iuuenili vigente robore cæperunt eius optimates de prolis ſucceſſione cum eo tractare. Quorum conſultu a Baldwino Flandrenſi comite filiam ſuam Mathildam regali ex progenie deſcendentem, corpore elegantem, animo liberalem, petijt in vxorē. Vnde Baldewinus ſatrapa multū gauiſus, non ſolùm decreuit petitam dare ſibi, verumetiam cum immenſis muneribus eam adusq; Ocenſe caſtrum adduxit. Vbi dux aduenien s, ſtipatus cateruis militum illam ſibi deſpōſauit, & cum maximo gaudio & honore Rhotomagenſibus intulit mænibus. De qua filios filiasq; genuit, ex quibus poſtea in ducatu genitori Robertus ſucceſſit, functus honore paterno. Eo tempore Malgerius Archiepiſcopus Rhotomagenſis cæpit deſipere, & inſipientia ductus, Duci Archipræſulatum reddidit, quem poſtea dux tradidit Maurilio excellenti Monacho, & multis virtutibus decorato, ſinodali decreto.

Henricus Normanniā vaſtat.

Enimuerò ex quo Normāni arua Neuſtriæ cœperunt incolere, mos fuit Frācis ſemper eis inuidere, concitantes reges contra illos inſurgere, afferentes eos terras quas poſſident ſuis maioribus ſurripuiſſe violenter. Quibus rex Hēricus vehementer irritatus ſuggeſtionibus, duobus hoſtium agminibus Normanniam eſt aggreſſus, dirigens vnum agmen virorū fortium ad ſubuertendū Caltinum territoriū, cui præfecit fratrem ſuum Odonem nomine, alteri verò Goiffrido comiti Andegauorū vt ipſe demoliretur comitatū Ebroicēſem. Vt ergo dux ſe ſuosq; taliter vidit opprimi, magno & nobile dolore tactus, protinus elegit milites qui ſubuerſores Caltini territorij cōprimerēt. Ipſe autē cum nonnullis ſuorū circa regem ſe contulit quatenus penas lueret ſi quē ſatellitū a latere regis abſtrahere aliquatenus præualeret. Veniētes quoq; Normanni ad Frācos reperiūt eos ad mare mortuū incendijs & mulierum ludibrijs occupatos. Cum quibus illico mane commiſſum bellum in continua cæde occumbētium vsq; ad nonam eſt protractum. Nouiſſimè quippe victi Franci terga dedere Normannis cum eorum ſignifero Odone viz. fratre regis. In quo nimirum certamine concidit pars maxima nobilitatis Franciæ, partem verò reliquā oppreſſit captiuitas ea vice. Quorum infortunium vt rex agnouit a Normannica infeſtatione concito gradu pedem retraxit.

Francorū cædes.

Dux Cinomannos ſubiugat.

Hijs ita geſtis dux memor opprobrij a comite Goiffrido ſibi illati, ad vrbem Cinomanicam poſt annos aliquot arma conuertit. Quis igitur explicare poterit quot militum incurſibus, quot legionū expeditionibus illam afflixerit? Ad poſtremum nempe victi Cinomanni iam Caſtellis per cunctū comitatum ſubactis, dextras dederunt duci, fidē pangentes illi arctiſſimis ſacramentis. In quorū medio duo ſtabiliuit municipia ad domandam eorum inſolentiam quę ſuis militibus cuſtodienda cōmiſit. Reſtiterat adhuc Meduanū caſtellū, quod erat cuiuſdam militis nomine Goiffridi, quod & oppugnauit & combuſſit, & iterū illud reſtaurans cuſtodibus mancipauit.

Rex verò Henricus iniuriam ſibi a duce illatam vlciſci cupiens ſumpto Goiffrido comite Andegauenſe copioſiſſimo cum exercitu Normanniam ingreditur iterata expeditione. Qui comitatum pertranſiens Oxunenſem, & penetrās Baiocenſem tandem reflexo calle redeūdi vadū Dinæ appetijt. Quod rege trāſeunte media pars exercitus ſubſtitit mari eructante, nō valens tranſmeare ob redundationē fluminis, cū quibus dux alacriter ſuperueniens, illico vidēte rege congreſſus tanta illos ſtrage proſtrauit, vt quos gladius nō extinxit, hos per Normannica cōpita conſtringeret diræ captiuitatis violētia. Videns autē Rex ſuorū interitum concito greſſu receſſit a Normannia, & vltra ad eos venire nō appoſuit. Qui tandem poſt aliquot annos moriens, Philippum filium ſuum in Francorum regno reliquit hæredem.

Edwardus ducē ſtatuit hæredem

Edwardus quoq; rex Anglorum, diſponente domino prolis ſucceſſione carens, olim miſerat duci, Robertum Archiepiſcopum Cantuar. ſtatuens illum hæredem regni a Deo ſibi attributi. Sed & Haraldum illi poſtmodum deſtinauit, qui fuit maximus comitum regni ſui in honore, dominatione & diuitijs, vt ei de ſua corona fidelitatem faceret, ac Chriſtiano more ſacramentis confirmaret. Qui dum ob hoc negotiū venire contenderet, velificato freto Ponti Pōtinum appulit, vbi in manus Widonis Abbatis villæ ſ. Abuile comitis incidit: quem idem Comes captum cum ſuis confeſtim in cuſtodiam truſit. Quod vt dux comperit, miſſis legatis violenter illum extorſit: quem aliquamdiu ſecum moratum, facta fidelitate de regno pluribus ſacramētis, cum muneribus multis regi remiſit.

Haraldus regnum inuadit.

Deniq; rex Edwardus completo termino fœlicis vitæ, ſub an. 1065. dominicæ incarnationis migrauit a ſæculo. Cuius regnū Haraldus continuo inuaſit ex fidelitate peiuratus, quam duci iurauerat. Ad quem legatos direxit protinus, hortans vt ab hac veſania reſipiſceret, & fidem quam iuramento ſpoſponderat, cum digna ſubiectione ſeruaret. Sed ille hoc non ſolùm audire contempſit, verùm omnem ab illo Anglorum gentem infideliter auertit. In diebus illis in parte circuli Stella apparuit quę tribus radijs longius protenſis maximam partem Auſtri per quindecim noctium ſpatium illuſtrauit, mutationem vt aſſeuerant plurimi deſignans alicuius regni. Conſiderās itaq; princeps regio diademate iure coronandus Haraldum quotidie viribus roborari, claſſem ad tria millia nauium feſtinanter conſtructam, in Pontino apud ſanctum Walericum in anchoris ſtare fecit, plenam tam valentibus equis, quàm hominibus robuſtiſſimis cum galeis & loricis. Inde vero flante vento ſecundo velis in ſublime panſis: trans mare Peneueſſelle appulit. Vbi firmiſſimo vallo caſtrum cōdidit, quod militibus committens, feſtinus Haſtingas venit, ibiq; cito opere aliud firmauit. Quem Haraldus incautum accelerans præoccupare, contracta Anglorum innumera multitudine, tota nocte equitans, in campo belli apparuit ſūmo mane. Dux verò nocturnos præcauens excurſus hoſtis, inchoantibus tenebris, ad gratiſſimam vſq; lucem exercitum in armis eſſe iuſſit, facto autem diluculo, legionibus militum in tribus ordinibus diſpoſitis, horrendo hoſti intrepidus proceſſit obuiam. Cum quo committens bellum ſub horā diei tertia, in cædibus morientium diem protraxit in veſperum. Haraldus autem in primo congreſſu militum cadens occubuit, lętaliter confoſſus vulneribus. Quod comperientes Angli de ſua diffidentes ſalute iam nocte imminente, verſa facie fugę ſubſidia petiere. Dux ergo fortiſſimus inimicorum ſtrage reuerſus nocte media ad campum belli eſt regreſſus. Manc autem illuceſcēte, ſpolijs hoſtium diſtractis a corporibus ſuorum charorū ſepultis, iter arripuit quod tendit Lōdoniam. Referuntur enim illo cōflictu pugnæ multa millia Anglorum corruiſſe, Chriſto illis vicem reddente ob Aluredi fratris Edwardi Regis necem ab eis iniuſtè perpetratam. Deniq; fœliciſſimus atq; conſilio præcipuè munitus belli ductor callem conficiens ad Waringford diuertit vrbem: tranſmeatoq; vado fluuij legiones ibi caſtrametari iuſſit. Inde verò profectus Londoniam eſt aggreſſus, vbi præcurſores milites venientes, in platea vrbis plurimos inuenere rebelles. Cum quibus congreſſi protinus non minimum luctum intulerunt vrbi, ob plurima funera ciuium ac filiorum eorundem. Videntes demum Londonij ſe diutius contra ſtare non poſſe, datis obſidibus ſe ſuaq; omnia nobiliſſimo victori ſuo hæreditario domino ſuppoſuere. Quo triumpho inter tanta eo ordine confecto pericula, Dux noſter inclitarum virtutum, & quem noſtri præconia ſtili minime ſufficiūt æquare, in die Natalis domini ab omnibus tam Normannorum quàm Anglorum proceribus rex electus, ſacro oleo ab epiſcopis regni eſt delibutus, ac regali diademate coronatus, ſub 1066. ab incarnatione Chriſti anno.

Dux coronatur Angliæ rex.

Paulo poſt hæc rex Gulielmus regreſſus in Normanniam eccleſiam S. Mariæ in Gemetico cum honore magno dedicari iuſſit. Quam dedicationem hij epiſcopi cum ſpirituali iocunditate 1067. dominicæ incarnationis anno, Kal.

Iulij compleuerunt, Mauritius.ſ. Rhotomagẽſis Archiepiſcopus, Ioan. Abrincatenſis, Goiſtridus Conſtantinenſis, Hugo Luxonienſis, necnon Baldewinus Ebroicenſis. Rex autem ipſe deuotiſſimo animo, hijs nuptijs præſentialiter ſtuduit intereſſe. Cumq; Rex in Normannia circa pietatis opera detineretur, Euſtachius comes Bolonienſis, quorundam Anglorum verſutijs deprauatus, Doroberniæ caſtellum inuolare niſus eſt. Qui in noctis conticinio mare tranſfretãs, diluculo cum copioſo exercitu illud obſedit, & totis viribus expugnare cæpit. Perſpiciẽtes Odonis Baiocaſinæ vrbis epiſcopi, atq; Hugonis fortis mõtis milites, quibus cuſtodia illius caſtri fuit credita abſentibus dominis ſic ſe inopinatò obſeſſos, liberalibus animis accẽſi, patefactis portis repentè vnanimiter foras proruũt, conſertoq; certamine cunctos cum dedecore ab obſidione repellunt. Euſtachius autem ad mare diuertens cum paucis aufugit nauigio indecenter. Cæteri verò ad deuexũ montis qui rupibus ac ſcopulis aſperrimis mari imminet, fugientes omnes ſeſe (Deo terrorem ingerente) inde deiecêre deorſum præcipites, iuſtas ſui ſceleris pœnas luentes. Sicq; factum eſt vt quos gladius non proſtrauit, hos diſcorporet horribilis aſperitas prærupti montis, vindice ſuperna ſententia perfidos ac temerarios conterente.

Euſtachius Doueri caſtrum obſidet.

Hoſtes ſe præcipitant.

Rex ergo iam pro voluntate rebus diſpoſitis pro quibus venerat, Roberto filio ſuo iuuenili flore vernanti Normannici ducatus dominium tradidit. Ipſe verò in regnum Anglorum remeans iterato, plurimos eiuſdem gentis reperit quorum corda leuia ab eius fidelitate auerterat conſpiratio præuaricatrix. Coniurauerant enim latrunculi per totam patriam vt milites quos ad tuendũ regnum reliquerat, in capite ieiunij quo ſolet vſu pœnitens chriſtianorum religio ad eccleſiam feſtinare, nudis veſtigijs incautos vbiq; perimerent, & ſic ipſum a Normannia regredientem e regno facilius proturbarent. Verùm detectis eorum perfidiæ machinis repentinum domini ſui magni debellatoris formidantes aduentum, furtim fuga lapſi in quandam cuiuſdam Comitatus partem aquis pariter & ſiluis inacceſſibilem ſe contulerunt firmiſſimo vallo erigentes caſtrum quod propria lingua Dunelmum nuncuparunt. Ex quo diuerſos crebrius agitantes excurſus aliquamdiu inibi delituerunt: præſtolantes Sweni Danorum regis aduentum vel ſubuentum, quem veredarijs ad ſui auxilium conuocauerant. Eboracenſes enim per legatos aſciuerunt ad exerenda ſuæ nequitiæ infauſta commenta. Quibus iuncti armorum ſimul & Stipendiariorum copia vrbem munierunt, ſemetipſos corroborantes ad reſiſtendum: quendamq; puerum ſibi præficientes regem ex Edwardi Regis nobilitate genus ducentem. Quorum conatus temerarios rex vt agnouit productis Normannorum copijs ad confutandam eorum contumaciam quantociùs ire perrexit. Seditioſi autem audacia & viribus fiſi ex ciuitate proſilientes, contra regalem exercitum aciem illico direxerunt. A quo protinus ita ſunt profligati vt quampluribus interemptis reliqui compellerentur refugere intra mænia ciuitatis. Quos veſtigijs conſecuti Normanni, muri ambitum quo confugerant cũ ipſis irruperunt, & tam ferro quàm igne a puero vſq; ad ſenem totam pene deleuerunt vrbem. Incentores namq; totius doli per Humbre fluuium nauibus mortis diſpendium effugerunt.

Latronum conſpiratio.

Latronum cædes & fuga.

Porro duo Haroldi regis filij ſe ab eorum contubernio ſubducentes cum multis vernaculis patris adierunt regem Hyberniæ nomine Dirmetum pro iuuamine obtinendo. De cuius regno ipſo ſuffragante paruo tempore non minimam militum ſibi contraxêre manum, & cum ſexaginta ſex nauibus Anglos ocius repetierunt in regione quã maximè oportunam iudicabant rapinis & incendijs, more ſęuiſſimorum piratarum terrę populum exterminantes. Quibus Brienus Endonis ducis Britãniæ minoris filius cum ſuis obuius, protinus cum eis ſub die vna duobus prælijs manum conſeruit. Cæſiſq; mille & ſeptingentis bellatoribus cum nonnullis regni proceribus, reliqui è certamine fugientes, nauium præſidio necis exitium vtrumq; euaſerunt, ex charorũ amiſſione permaximum Hibernienſibus reportantes luctum. Qui profectò omnes mortis nouacula abraſi fuiſſent, niſi nox prælium diremiſſet.

Quòd rex Gulielmus regnum Anglię ſit adeptus non euentu ſubito, aut incerto caſu, ſed Dei iudicio prouido ſatis patet. Nam tẽpore regis Edwardi orta eſt grauis diſſentio inter ipſum regem Edwardum & Godwinum comitẽ Cantij, patrem ſ. Haraldi qui regnum tenuit poſt Edwardum. Sed Godwinus tandem cum rege pacificatus dedit regi obſides, filium ſuum Wulnothum & Hacum filium filij ſui Sweni, quos rex Edwardus tranſmiſit in Normanniam Gulielmo duci cuſtodiendos. Poſt mortem verò Godwini Haraldus petiuit a rege quatenus cum licentia eius tranſfretaret in Normanniam repetiturus fratrem ſuum & nepotem datos obſides. Cui rex ait: ad detrimentum totius Angliæ tranſfretabis. Haraldus nihilominus nauem aſcendens, & in Pontinum fluuiũ non proſpero curſu perueniens, a domino illius terræ captiuatur, & ad Guliel. ducem Normannorũ tranſmittitur. Poſt dies aliquot dux ait Haraldo. Rex Anglorũ Edwardus ſororius tuus, dum adhuc eſſet iuuenis nutritus mecum hic in Normãnia, interpoſita fide pollicitus eſt, quòd ſi Angliæ rex foret & ſine prole diſcederet in me ius hæreditarium regni trãſferret. Tu ergo ſi te in hoc adminiculaturum mihi ſpoſponderis & caſtellum apud Doueram cum puteo aquę ad opus meum feceris: & ſororẽ tuam vni de principibus meis dederis in vxorem, filiamq; meam Alam in coniugem te accepturum iuraueris, tunc & modò nepotem tuum, & cum in Angliã regnaturus venero, recipies incolumem fratrem tuũ. Prolatis itaq; ſacroſanctis reliquijs, iurauit Haraldus ſe cuncta quæ Gulielmus dux propoſuerat opere completurum. Et ſic Haraldus accepto nepote ſuo reuerſus in Angliã, cum intra paucos dies rex Edwardus obijſſet, cõtempto ſacramento regni diadema ſuſcepit. Ad quem dux Normannorũ Gulielmus cum direxiſſet nuncium, ſic reſpondit. Soror mea quam iuxta condictum expetis, mortua eſt. Quod ſi corpus eius quale nunc eſt vult dux habere, mittam ne iudicer ſacramentum violaſſe. Caſtellum Douerię & in eo puteum aquæ, licet neſciam cui, expleui. Regnum quod nec dum fuit meum, quo iure potui dare vel promittere? Si de filia ſua quam debui in vxorẽ, vt aſſerit, ducere agit, ſuper regnum Angliæ mulierem extraneam inconſultis principibus me nec debere, nec ſine grandi iniuria poſſe adducere nouerit. Reuerſus nuncius domino ſuo retulit hæc reſponſa. Quibus ille auditis, iterum ei amica familiaritate mandauit, quatenus alijs omiſſis ſeruata fidei ſponſione, ſaltem filiam ſuam vxorem duceret, alioquin promiſſionem ſucceſſionis regni armis ſibi proculdubio ſciret ſe vindicaturum. At ipſe nec illud quidem ſe facere velle, nec hoc formidare reſpondit. Vnde factum eſt vt dictis facta compenſans, Dux Gulielmus intraret Angliam vt præfertur, & Deo ſibi fauente regnum ſubiugaret.

Haraldi dolus ſibi pernicies.

Adueniente Quadrageſima, anno domini, 1067. rex Gulielmus petijt Normanniam, ducens ſecum Dorobernenſem Archiepiſcopum Stigandum & multos de primatibus Angliæ: conſtituens interim fratrem ſuum Odonem Baiocenſem epiſcopum, & Gulielmum filium Oſberni, quem Herefordiæ comitem conſtituerat, cuſtodes regni Angliæ, quibus præcepit vt caſtella per loca firmarent.

Odo abſente rege fit cuſtos regni.

Circa quod tempus fundare cæpit Abathiam de Bello. Rediens autem de Normannia Rex Gulielmus importabile tributum Anglis impoſuit. Deinde in Deuoniam profectus hoſtiliter Ciuitatem Exceſtriam ſibi rebellem obſedit & infregit.

Matildis vxor regis Gulielmi conſecratur in reginam Anglorum die Pentecoſtes ab Aldredo Eboracenſi Archiepiſcopo, anno gratiæ 1068.

Anno gratiæ, 1069. principes Northanhumbrorum timentes ferocitatẽ regis Gulielmi, aſſumpto ſecum Clitone Edgaro, Scotiam adierunt, & incitauerunt Danos qui cum ducentis quadraginta nauibus Angliam infeſtarunt, vnde contigit vt hinc Normannis, hinc Northanhumbris, hinc Danis Angliam incurſantibus fames præualuit in hac terra.

Anno 1070. Rex Gulielmus monaſteria totius Angliæ perſcrutari, & pecuniam quam ditiores Angli in eis depoſuerant auferri, & in ærarium ſuũ deferri iuſ-

iuſſit. In conſilio magno celebrato Wintoniæ iubente & præſente Gulielmo, Alexandro Papa conſentiente, Stigandus Dorobernenſis Archiepiſcopus degradatur tribus ex cauſis. Quia Epiſcopatum Wintoniæ cum Archiepiſcopatu iniuſtè poſſidebat. Et quia viuẽte Archiepiſcopo Roberto non ſolùm Archiepiſcopatum ſumpſit, ſed & eius pallio quod Cantuariæ remanſit dum iniuſtè pulſus eſt ab Anglia in miſſarum celebratione vſus eſt. Et poſt a Benedicto quem Romana eccleſia excommunicauit, eo quod apoſtolicam ſedem inuaſit, pallium ſuſcepit. Nonnullos tam epiſcopos quàm Abbates quos nulla euidenti cauſa nec conſilia nec leges ſæculi damnabant, honoribus ſuis rex Gulielmus priuauit, & vſq; in finem vitæ detinuit cuſtodię mancipatos.

Stigandus cur degradatus.

Anno 1071. Lanfrancus Abbas Cadomẽſis genere Longobardus, vir vndecunq; doctiſſimus, omnium liberalium artium diuinarumq; ſimul ac ſæcularium literarum ſcientia peritiſſimus, conſilijs quoq; ac gubernatione rerũ mundanarũ æq; prudentiſſimus, die aſſumptionis S. Mariæ Archiepiſcopus Cantuar. conſecratur. Lanfrancus pro pallio Romam iens, peruenit ad præſentiam Alexandri Papæ. Cui papa ad ſe intranti aſſurgens, eum vt greſſum figeret dulciter hortatus eſt. Ac deinde ſubdens, honorem inquit, exhibuimus tibi, non quem Archiepiſcopatui tuo, ſed quem magiſtro cuius ſtudio ſumus imbuti in illis quæ ſcimus debuimus. Hinc quod ad te pertinet ob reuerentiam beati Petri te exequi par eſt. Reſidente igitur Papa, Lanfrancus progreſſus humiliat ſe ad pedes eius, ſed mox ab eo ad oſculum eſt erectus. Reuerſus in Angliam primas totius Angliæ confirmatus eſt. Cuius tempore per totam terram religio quamplurimum aucta eſt in nouis monaſteriorum ędificijs. Quorum ſtructoribus ipſe primum exemplũ præbens eccleſiam Chriſti Cantuar. cũ omnibus officinis quæ infra murum ſunt ipſius Curiæ cum ipſo muro ædificauit.

Lanfrancus quo modò exceptus a Papa.

Anno 1072. Rex Gulielmus audito quod Comites, Morgarus, & Edwardus Barn & Egelwinus Dunelmenſis epiſcopus latenter in inſulam Elienſem confugerant, in orientali inſulæ plaga omnem illis obſtruxit exitũ, & pontẽ duorũ miliariorũ in occidentali fieri iuſſit, & omnes excepto Herewardo viro ſereniſſimo, qui cum paucis per paludes euaſit, ſibi deditionem facere coegit, anno ſ. regni ſui 6. Hoc anno poſt Aſſumptionẽ S. Mariæ Rex Gulielmus profectus eſt in Scotiam, vt eam ſubiugaret. Cui rex Scotorum Malcolinus in loco qui dicitur Abrenitici occurrit, & homagium ſibi fecit.

Scotorũ rex homagium facit.

Anno 1073. Rex Anglorum Gulielmus ciuitatem quæ dicitur Cinomannus & adiacentem prouinciam maximè Anglorum adiutorio ſibi ſubiugauit.

Anno 1074. Gregorius Papa 7. prius vocatus Hildebrandus celebrata ſynodo Symoniacos anathematizauit, vxoratos ſacerdotes a diuino remouit officio, & laicis miſſam eorum audire interdixit, nouo exemplo & vt multis viſum eſt inconſiderato præiudicio contra ſanctorum patrum ſententiam: qui ſcripſerunt quod ſacramenta quæ fiunt in eccleſia, Baptiſmus, Chriſma, corpus & ſanguis Chriſti ſpiritu ſancto latenter operante eorundem ſacramentorum effectum, ſeu per bonos ſeu per malos intra eccleſiam diſpenſentur, tam quia ſpiritus ſanctus miſticè illa viuificat, nec bonorum meritis amplificãtur, nec peccatis malorum attenuantur. Ex qua re, tam graue oritur ſcandalum, vt nullius hæreſis tempore, ſancta eccleſia grauiori ſchiſmate diſciſſa ſit, hijs pro iuſtitia, illis contra iuſtitiam agentibus. Porro continẽtiam paucis tenentibus: aliquibus eam modò cauſa quæſtus, ac iactantiæ ſimulantibus, multis incontinentiã periurio aut multipliciori adulterio cumulantibus, adhæc hac oportunitate laicis inſurgentibus contra ſacros ordines, & ſe ab omni eccleſiaſtica ſubiectione excutientibus, laici ſacroſancta myſteria temerant, & de hijs diſputant, infantes baptizant, ſordido humore aurium pro ſacro oleo & criſmate vtentes in extremo vitæ viaticum dominicum & vſitatum eccleſiæ obſequiũ ſepulturę, a preſbyteris coniugatis accipere paruipendunt, decimas preſbyteris deputatas igni cremant, & vt in vno cætera perpendas, laici corpus domini a preſbyteris coniugatis conſecratum, ſæpe pedibus conculcauerunt, & ſanguinem domini voluntariè effuderunt.

Hildebrandi decreta ſcandalum generabant

Herefordenſis Comes Rogerus filius Gulielmi contra pręceptum regis Comiti Eſtanglorum Radulpho ſororem ſuam coniugem tradidit, nuptiaſq; cum plurima multitudine optimatum, in Cantebrigienſi prouincia in loco qui dicitur Ixingham, celebrantes magnam coniurationem plurimis aſſentientibus contra regem Gulielmum ibi fecerunt, comitemq; Waltheofum ſuis inſidijs pręuentum ſecum coniurare compulerunt. Qui mox vt potuit Lanfrancũ Archiepiſcopum adijt: pœnitentiamq; ab eo pro facto ſacramento licèt non ſpõte ſuſcepit humiliter, eiuſq; conſilio regem Gulielmum in Normannia petijt, eiq; rem ex ordine geſtam pandens, illius miſericordiæ vltro ſe dedit. Herefordenſi vero Comiti ne trans Sabrinam Rodulpho occurreret reſtitit Wolſtanus Wigornienſis epiſcopus, & Egelwinus Euiſhamenſis cum Vrſone vicecomite Wigornię & Waltero de Laceio. Odo verò Baiocenſis epiſcopus frater regis & Gaufridus Conſtantienſis Epiſcopus Radulfum ad minorem Britanniam cum exercitu fugere compulerunt.

Waltheofus conſpirationem Gul. pandit.

Rex autem Gulielmus reuerſus de Normannia eorum qui in illum coniurauerant quoſdam exlegauit, quoſdam erutis oculis, vel manibus truncatis deturpauit. Comitem vero Waltheophum indignè iuſſit decapitari. Cuius corpus ex poſtè terra leuatum magno cum honore Cruland ſepeliendũ deportatur, vbi prodentibus miraculis ſe cum Chriſto regnare manifeſtè declarat. Poſt hæc rex Guliel. in Britanniam minorem tranſiens caſtellũ Rodulphi Comitis, quod Dol dicitur tam diu obſedit, donec rex Francorum Philippus illum inde fugaret. Acta, anno Chriſti. 1075.

Gul. pœnam de coniuratis ſumit.

Robertus Curthoſe Gulielmi Regis primogenitus eò quòd Normanniam quam ante conqueſtum Angliæ, coram rege Francorũ dederat, poſſidere non licebat, Franciam adijt, & auxilio Philippi regis in Normannia magnas frequenter prædas agebat, & patri ſuo non paruam moleſtiam inferebat ſub annis. 1076. & 1077.

Anno 1079. Rex Gulielmus pugnando cum Roberto filio ſuo vulneratus eſt ab ipſo in brachio & deiectus ab emiſſario. Sed Robertus mox vt vocem illius audiuit, feſtinus deſcendit, & illum ſuum caballum iuſſit aſcendere, & ſic abire permiſit. Ille autem multis ſuorum occiſis nonnulliſq; captis, ac filio ſuo Gulielmo vulnerato cum multis fugam inijt. Maledixit igitur Rex Roberto filio ſuo, quam maledictionem antequam moriretur euidenter perpeſſus eſt.

Gul. a filio vulneratus.

Anno 1080. Rex Gulielmus Walliam ſibi ſubdidit, & Odonem epiſcopum Baiocenſem fratrem ſuum in carcere poſuit.

Anno 1087. Rex Gulielmus miſit iuſtiarios ſuos per vnamquamq; Schiram Angliæ, & per iuſiurandum fecit inquirere quot hidæ, id eſt, iugera vni aratro ſufficientia per annum eſſent in vnaquaq; villa, & quot animalia: fecit & inquiri quid vnaquæq; vrbs, caſtellum, vicus, villa, flumen, palus, ſilua redderet per annũ. Et omnia in chartis ſcripta, delata ſunt ad regem & in Theſauros repoſita vbi vſq; hodie ſeruantur.

Anno 1088. Rex Gulielmus regnum deuaſtans Francię, Caſtrũ nobile quod vocatur Maante combuſſit, & eccleſias quæ ibi erant & plebem multam & duos ſanctos Anachoritas igni tradidit, quibus viſum non fuit, & in tanto periculo deſerere cellas ſuas. Sed in ipſo redditu dirus dolor viſcerum apprehendit illum. Cum autem diem ſibi mortis imminere ſenſiſſet, fratrem ſuum Odonem Baiocenſem epiſcopũ & omnes quos in Anglia vel Normannia tenebat in vinculis relaxabat. Terras vero ſuas ſic diuiſit. Roberto primogenito ſuo Normãniam. Gulielmo ſecundo filio ſuo Angliæ Monarchiam. Henrico Theſauri copiam. Pro quo cum Robertus vendidiſſet ei partem Normanniæ, Theſauro habito, quod ei vẽdiderat abſtulit. Rex igitur Gulielmus poſtquã genti Anglorum præfuiſſet viginti annis decem menſibus & 27. diebus, quinto Idus Septẽbris die Iouis regnum cum vita reliquit, & Cadomi in eccleſiã S. Stephani quam ipſe a fundamentis conſtruxerat, ſepultus requieſcit. Vxor verò ſua Matildis, Abbaciam Sãctimonaliũ ibidem conſtruxit, vbi & ipſe requieſcit. Hæc fuerat filia Baldewini comitis Flandrenſis.

Gul. moriens ſua diſponit.

Gu-

Gulielmus dictus Rufus regis Gulielmi filius Angliam adijt feſtinanter ducens ſecum Wulnotheum & Morcharum quos laxauerat pater ſuus. Sed mox vt venit Wintoniam eos cuſtodię mancipauit. Sexto verò Kalend. Octobris die dominico in Weſtmonaſterio a Lanfranco Archiepiſcopo conſecratus eſt in regē. Hoc anno inter primates Angliæ oritur magna diſcordia. Pars enim nobilior Normānorum fauebat regi Gulielmo, ſed minima: pars verò altera Roberto comiti. Sed maxima cupiens hūc ſibi aſſiſcere in regnum, fratrē verò aut fratri viuum tradere, aut regno priuare peremptum. Itaq; res eò perducta eſt vt partes eſſent ad conflictum paratæ. Sed pater reuerendus Wulſtanus, iam quodam modo alter Moiſes, parat ſe viriliter ſtaturus pro populo & ciuitate ſua, pro iminente periculo fundens precamina, exhortans quoſq; ne deſperent de deo, qui non pugnat gladio neq; haſta. Normanni igitur rogant ſanctū Wulſtanum epiſcopum, vt ab eccleſia ad eos tranſiret in caſtellum. Ipſe verò pro regis fidelitate, petitioni eorum acquieuit. Caſtellani igitur atque ciues, licentia epiſcopi occurrunt hoſtibus trans Sabrinam. Quibus inquit: Ite filij, ite in pace, ite ſecuri cum dei benedictione & noſtra. Confidens ego in domino ſpondeo, vobis hodie gladius nō nocebit. Alacres ergo omnes vnanimiter occurrunt hoſtibus. Hoſtes verò contumaciter ſpernentes mandata pontificis in terram ipſius poſuerunt incendia. Vnde a circumſtantibus coactus epiſcopus, graui eos percuſſit anathemate. Res miranda & dei virtus, & viri bonitas. Nam ſtatim hoſtes tanta membrorū percutiuntur debilitate, tanta oculorū attenuantur cęcitate, vt vix arma valerent ferre, nec ſocios, nec hoſtes agnoſcere, ceduntur pedites, capiuntur milites. Cæteris fuga elapſis, regis fideles ſine vlla diminutione ſuorū remeant ad propria, gratias Deo & Epiſcopo referentes.

Wulſtani ſanctus.

Anno 1090. Rex Gulielmus regni ſui vlciſci paratus iniurias, quas frater ſuus Robertus intulerat muneribus datis, acquiſiuit ſibi Caſtellum ſancti Walerici & Albamarle & On & Fiſcamium. Comes verò Robertus ſuorum infidelitate cognita, regem Francorum Philippum in Normanniam venire fecit. Sed a Gulielmo Rege non modica pecuniæ data quantitate in Franciam remeauit.

Anno 1091. Rex Anglorum Gulielmus cum fratre ſuo Roberto fecit concordiam, eo tamen pacto vt caſtra illa quæ frater ab eo acquiſierat regi remanerent. Hoc enim ſtatuerunt inter ſe, ſi alter ſine hærede moriretur, hæreditas defuncti ſuperſtiti remaneret. Poſt hæc ſimul venientes in Angliam, regem Scotorum Malcolinum compulerunt obedire Regi Gulielmo ſicut obedierat patri ſuo, & Rex Gulielmus 12. villas quas in Anglia ſub patre ſuo habuerat, Malcolino redderet, & 12. marcas auri ſingulis annis daret. Anno ſequenti Rex Gulielmus profectus Northumbriam ciuitatem Caerlel, reſtaurauit, quæ a Danis Paganis ante ducentos annos diruta, vſque ad id tempus manſit deſerta.

Concordia regis cum fratre.

Anno 1093. Rex Gulielmus decidit in langorem, vt putaret ſe moriturum. Vnde de cætero vitam ſuam corrigere, eccleſiam non amplius vendere, nec ad cenſum ponere, ſed illas regia tueri poteſtate, rectaſq; leges ſtatuere Deo promiſit. Igitur Anſelmo Beccenſi Abbati, ſuadentibus ſibi ſuis Baronibus 4. anno oppreſſionis eccleſiæ Anglicanæ Dorobernenſem Archiepiſcopatum conceſſit. Et Cancellario ſuo Roberto Bloet, dedit Lincolniæ præſulatum.

Anſelmo datur Archiep. Cant.

Anno 1095. vir vitæ venerabilis ſanctus Wulſtanus epiſcopus Wigornienſis migrauit è ſæculo. Anno a primo die ſæculi certa ſcripturæ ratione, 5219. Cuius tranſitus hora apparuit amico ſuo, quem ſpecialiter dilexerat Roberto Herefordenſi epiſcopo in villa quæ Crekelade dicitur, illiq; ad ſe tumulandum, Wigorniam properare mandauit. Anulum enim ſuum cum quo pontificalem ſuſceperat benedictionem, neminem paſſus eſt digito extrahere, ne poſt mortem ſuam ſuos videretur fallere, quibus prædixerat ſæpiſſimè, nec illum ſe vita comite velle perdere, nec etiam ſepulturæ ſuæ die.

Wulſtani mors.

Northumbrenſis comes Robertus de Mulbraio & Gulielmus de Auco, cum multis alijs, regem Gulielmū conati ſunt regno vitaq; priuare, & Stephanū de

Albamarlũ filium amitæ illius regem conſtituere. Sed rex congregato exercitu caſtella eius obſedit, milites illius cepit, & ipſe a Monaſterio S. Oſwini quo fugerat a militibus regis captus eſt & in cuſtodia poſitus. Rex igitur non multò poſt illum ad Bamburgh caſtellum ſ. ipſius Comitis duci iuſſit, & oculos eius erui, niſi vxor eius & propinquus eius Moreal Caſtellum redderet. Qua neceſſitate compulſi Caſtellum reddiderunt. Robertus autem Comes ad Windeleſhoram ductus eſt, forti cuſtodię mancipandus. Moreal verò factę traditionis cauſam regi detexit.

Albamarlus rebellans capitur.

Anno 1096. in octauis Epiphaniæ apud Sariſburiam rex Gulielmus tenuit conſilium, in quo iuſſit Gulielmi de Anco in duello victi oculos eruere, & teſticulos abſcindere, & dapiferum illius Gulielmum de Alderi filium amitę illius ſuſpendi. Comitem Odonē de Campania, prædicti Stephani patrem, & quoſdam alios traditionis participes in cuſtodiam poſuit.

Eo tempore inſtante magna peregrinatione Ieroſolimitana Robertus Dux Normannorum miſſis in Angliam nuncijs, petijt a Gulielmo rege fratre ſuo, vt præſtaret ſibi peregrinaturo 10. millia marcarum argenti, & ab eo Normanniam in vadimonium acciperet. Qui mox petitioni eius ſatiſfacere cupiens, accommodata a maioribus Angliæ non modica pecunia, menſe Septēbri mare tranſijt, & ſex millia ſexcenta ſex illi præſtitit, & ab eo Normanniam vadem accepit.

Anno 1097. Primum bellum chriſtianorum fuit ad pontem Pharphar fluminis 9. Kal. Martij. Secundum apud Niceam, quam & cœperunt 13. Kal. Iulij, cœperunt & Laodiciam. Cum verò eſſent plus quam 300. millia armatorum tanta eis ſuppetebat copia, vt aries vno nummo, bos vix 12. nummis venderetur. Cum igitur poſt 7. ebdomadas & tres dies, inde Antiochiam tenderent diuiſo exercitu, circumdederunt vnũ eorum exercitum, 360. millia equitum, & Arabes quorum non erat numerus. Mittitur ergo ad alium exercitũ, & bellum geritur horrendum nimis, in quo chriſtiani vehementer attriti ſunt. Quibus iam fugam meditantibus occurrit Robertus Dux Normanniæ, clamans magna voce. Quo milites? quo fugitis? Equi eorum ſunt noſtris velociores, melius eſt enim bene mori quàm malè euadere, me ſequamini. Dixerat, & in quendam paganorum regem lanciæ ſuæ direxit aciem, quæ lignũ, & æs, & corpus æquè diffidit. Strauitq; ſecundum & tertium. Qua occaſione cæteris principibus miniſtrauit animum & audendi fortia dedit exemplum. Vnde factum eſt vt chriſtiani victoria potirentur, licèt damnoſa, menſis Iulij die 1. Inde progredientes ceperunt plurimas ciuitates. Tandem venerunt ad pontem ferreũ & Antiochiam quæ caput eſt Syriæ 12. Kal. Nouembris obſiderunt. In Februario congregato mirabili paganorum exercitu ad pontem ferreum apud caſtellum Areth, chriſtiani ſex acies in eos direxerunt. Sed maxima vis paganorum eos inuaſit tam acriter vt paulatim iam cederent. At Boamundus bellorum arbiter, Robertus et filius Gerardi ſignifer, velut Leones proruunt in hoſtes. Dux igitur Normannorum gladio caput cuiuſdam magni viri, & dētes, & collum & humeros vſq; in pectora diffidit. Dux Godfridus quendam medium ſecauit. Cum igitur pars terræ cecidiſſet, partem aliam domini ſui ferebat equus inter paganos. Quo monſtro perterriti ſimul cuncti fugientes in iram damnationis abierunt.

Chriſtianorum clades.

Chriſtiani victoria potiũtur.

Godfridi fortitudo.

Ortum, vitam & promocionem Beccenſis Abbatis in Archiepiſcopum Cantuariæ ſequentia edocebunt.

ANſelmus genere Longobardus, Auguſtæ ciuitatis indigena, a puero literas edoctus, cum literis bonos imbibit mores, ſtudens in hoc firmare propoſitum, ne ab honeſto reflecteret animum. Tranſcendens iuga Alpium, in Gallia liberalibus diſciplinis ſtuduit per triennium. Inde tranſiens in Normanniam adhæſit Lanfranco Priori Beccenſi, ſcholas publicas regenti tunc temporis, permiſſu vel iuſſu Abbatis Herlewini. Sanam cuius

doctrinam attendens,& mundialibus curis ex toto renuncians, habitum Monachalem ſuſcepit,27.ætatis agens annũ. Quos imitari debuerat,bonis operibus iugiter inhærendo, cura ſolicitiore præuenit.Et cum in clauſtro iam cõtinuum tranſegiſſet triennium, Lanfrancus primo Cadomẽſis Abbas effectus, poſt Dorobernenſis Antiſtes conſecratus,in prioratu Beccenſi ſucceſſorem reliquit Anſelmum,qui poſtea vnanimi conſenſu fratrũ, electus eſt in Abbatem loci prędicti.Ex poſt vt ſupra retulimus poſt deceſſum Lanfranci,in Archiepiſcopum Cantuariæ ſublimatus eſt, procurante rege Gulielmo, anno ætatis ſuæ 60.Rex Gulielmus conualeſcens corpore de infirmitate,ægrotare cœpit in anima.Nam in proprijs facultatibus diſpergendis effuſior, alienas perſcrutari nõ deſtitit.Petijt igitur ab Archiepiſc. mille libras argenteorũ fiſcalibus cõmodis applicandas,cauſam allegans vt ſibi videbatur iuſtiſſimã,quoniã gratis in promotione ſua promptũ præbuiſſet aſſenſum. Archiepiſcopus verò trahẽs ad indifferentiam,ante promotionem vel poſt, ob talem cauſam numerare pecuniã pari ſententia feriendum decreuit vtrumq;. Sed quia regis ſaccos implere non poterat, niſi prius bonam conſcientiam euacuaſſet, elegit potius regis indignationem incurrere,quàm diſpendium famæ: quàm periculum animæ, quàm confuſionem impoſterum,quàm imprecationem multorũ in eccleſia Dei ſubire.Non multo poſt cum maxima difficultate vix obtenta a rege licentia non licentioſa receſſit a Curia.Nam ſi propoſitis Euangelijs, repromitteret ſe nec Apoſtolorum limina viſitaturum, nec pro quouis negotio Romanæ ſedis audientiam appellaturum,tum poterat & ſuis atq; ſuorũ rebus cum omni tranquillitate proſpicere, poterat & regni maiorib⁹ in omni dominatione præeſſe. Sin autem poterat tranſfretare, ſed ſine ſpe reuertendi recedere.Diſcedens Archiepiſcopus venit ad mare.Aſcenſuro nauem apud Doueriam,accurrit Gulielmus Warwaſt irreuerenter,& pecuniã non in ore ſaccorum ſolummodo, ſed in ipſius Archiepiſcopi manicis & clitellis,improbus perſcrutator perquirẽs: ſed non inuento quod queſierat,ſollicitudinem ſuam deluſam vidit.Sed in hijs iniurijs,nec ſic ab Archiepiſcopo vel verbum amaritudinis,vel ſignum offenſionis potuit extorquere.Tranſfretationẽ eius illico apparitores poteſtatis proſequuntur, eccleſiæ bona fiſcalibus ratiocinijs per totam regionẽ addicentes. Limina viſitans apoſtolorũ ab Vrbano Papa maximo cum honore receptus eſt Laterani. Cum quo poſtmodũ in Barenſi conſilio, Græcorum a fide catholica diſſidentiũ confutauit errorem.Habito Romæ conſilio quo rurſus idem Papa reſedit Vrbanus,interfuit, in quo laicos inueſturas eccleſiarum more priſtino conferentes,& eas accipientes a laicis, & taliter poſt adeptum honorẽ munus conſecrationis impendere præſumentes, a communione fideliũ ſynodalis authoritas decreuit extorres. A conſilio rediens Archiepiſcopus, dum exilium æquanimiter Lugduni ſubiret, effluxit trienniũ, propè cuius finem, rex Gulielmus vitæ fecit finem. Cui frater ſuus Henricus ſucceſſit in regno. Qui mox reuocauit Archiepiſcopum, & liberam rerum ſuarũ adminiſtrationem habere permiſit.Sed tamen vt debitã libertatem eccleſijs conſeruaret,per duos annos & dimidium grauiſſimis affectus eſt iniurijs. Nam bonis ſuis denuo cõfiſcatis annus elapſus eſt & dimidius. Ipſe interim Lugduni moram traxit,vbi quaſi in quadam ſchola virtutum præſidens, magiſterio ſanctę conuerſationis enituit. Poſtmodum Archiepiſcopus a rege rogatus intrauit Normanniã. Cum autem Becci rex & Archiepiſcopus conueniſſent, ſub audientia virorum illuſtriũ,tanquam in iure profeſſus eſt rex, ſe nihil iuris vel ſibi vel hæredibus impoſterũ in eccleſiarũ inueſtitutis vendicaturũ,nec in electionibus faciendis aliquid aliud quã ſolum aſſenſum,ſicut ſacrorũ canonum cenſura pręſcribit. Quibus ſic pacificatis Archiepiſcopus regreſſus eſt in Angliã & in bona quiete conſenuit.

Anſelmi origo.

Anſelmus trãſfretat.

Papa Anſelmũ humaniter tractat.

Anſelmus reſtituitur.

Rex Guliel.dum in noua foreſta venaretur, venit ei nuncius a Cenomannia dicens ei familiã ſuã ibi obſideri.Illico rex ad mare veniens,naues introijt.Cui nauclerus & Nautæ. Cur regum fortiſſime intollerabili tempeſtate maris alta laceſſis ? & mortis imminens periculum non formidas? Quibus Rex, de Rege ſubmerſo fluctibus ſermonem non audiui: quin potius ſoluite reti-

nacula nauiũ & videbitis elementa conſpirare ad meum obſequiũ. Ergo mare tranſiens ſpreto periculo, nihil dum viueret egit, vnde tãtam famam haberet. Cenomanniam veniens Heliam Conſulem qui cum ſuis vrbem obſederat cepit, fugatis reliquis. Adducto Helia coram ſe ludibundus ait. Habeo te magiſter. At ille: fortuitò me cepiſti. Sed ſi poſſem euadere, noui quid facerem. Hoc autem dixit propter paucitatem militum regiorum. Tunc rex iratus : Abi inquit, fuge, concedo vt facias quodcunq; volueris ſiue poteris. Hoc autem dixit vt readunaret exercitum. Sed nec ille fuit auſus redire cum exercitu, quamuis plures haberet milites quàm rex habebat, nec exercitus manus conſerere cum rege furente. Hijs ita geſtis rex in Angliam eſt reuerſus.

Antiochia a chriſtianis capitur.

Anno 1098. Chriſtiani obſeſſa Antiochia in tantum attenuati ſunt propter omnium rerum penuriã, vt in toto exercitu vix centum boni equi inuenirentur. Et tamen quamuis ex deſperatione multi ſeſe ſubtraxerunt, multiq; repatriauerunt 9. tamen menſe obſidionis 3. Nonas Iunij, capta Antiochia, Chriſtiani a paganis verſa vice obſeſſi, tanta fame ſunt afflicti, vt vix aliqui ab humanis carnibus abſtinerent. Sed confortati a deo per inuentam ipſius lanceam, S. Andrea Apoſtolo reuelante in eccleſia beati Petri, ipſa lancea eos præcedente, occurrunt obſeſſoribus, & Cirbaram principem militiæ alioſq; fugãtes occiſis multis millibus plenam victoriam reportarũt, 4. Kal. Iulij. Cõmiſſa Antiochia Duci Boemundo, chriſtiani propter diſcordiam principum in Syriam profecti, expugnata Marra & Barra, ibi rurſum fame afflicti ſunt, vt corpora Saracenorum iam fętancia comedere ſunt compulſi.

Ieruſalem ſanguine Paganorum fluit.

Anno 1099. exercitus Dei peruenit Ieroſolimam, eamq; obſidentes Chriſtiani, cum laborarent pro victus, & maximè pro aquæ penuria: omnes ex cõmuni decreto nudis pedibus orando quotidie circuibant vrbem. Octauo igitur talis humiliationis die, obſidionis autem 39. capta eſt Ieruſalem Idus Iulij ſexta feria, & in templo Solomonis, & in porticu eius, chriſtiani cum paganis bello conferto, tot incredulos occiderunt, vt in ſanguine occiſorum, pene ad equorum genua equitarent. Ciuitate igitur ordinata: & principibus de reditu iam agentibus, ecce Turcæ occurrunt cum centũ millibus equitum, & quadringentis millibus peditum. Quibus cum occurriſſet exercitus domini, cum non pluribus quàm quinq; millibus equitũ, & 15. millibus peditum, Saraceni ſolo chriſtianorũ impetu territi, omnes proiectis armis fugerunt. Et hoc octauo bello 4. Kal. Auguſti, cæſa ſunt centũ millia paganorũ. In porta verò Aſcalome vbi bellum commiſſum fuerat ad duo millia ſuffocati ſunt.

Guliel. ſagitta caſus.

Rex Anglorum Guliel. anno dom. 1100. dum in noua foreſta venaretur in die S. Petri ad vincula, a Gualtero Tirel, ſagitta percuſſus occubuit, & Wintonię ſepultus eſt in eccleſia S. Petri.

Henricus frater regis Gulielmi conſecratus eſt rex Anglorũ apud Weſtmonaſterium a Mauritio Londinenſi epiſcopo, Nonis Auguſti, cum quo Thomas archiepiſc. Eboracenſis coronam capiti regis impoſuit.

Godfridus princeps Ieroſolimorum & dux Lotharienſium diem clauſit extremum.

Henricus Rex Anglorum vxorem duxit Matildam filiam Malcolini Regis Scotorum.

Anno Chriſti 1101. Robertus dux Normanniæ regreſſus de peregrinatione Ieroſolimitana, venit in Angliã, & regis prudentia cõdonauit regi tria millia marcarum quæ ſibi rex debebat annuatim.

Anno Chriſti 1104. Gulielmus Comes Moritonienſis exhæreditatus ab Anglia cauſa perfidię, diſceſſit in Normanniam, & hominibus regis Henrici bellum intulit calamitate refertum.

Anno 1106. rex Henricus tranſiens in Normanniam ferè ſubiugauit omnes principes Normannorũ, exceptis Roberto de Beleaſmo, Gulielmo de Moritonia & paucis alijs.

Rex Henricus Beccum venit, vbi ipſe & Anſelmus Archiepiſcopus in vnum conuenerunt, & tandem omnia quæ in diuerſa traxerant, pacem & concordiã in-

inuenerunt,& idē Archiepiſcopus iuſſu & rogatu regis Angliæ redijt in Angliā.

Congregato exercitu rex Anglorum Henricus quoddam Caſtrum Comitis de Moritonio quod vocatur Tenerchebray perrexit & obſedit. Interim venit dux Robertus frater regis ſuper eum cum exercitu in vigilia S. Michaelis,& cū eo Robertus de Beleaſino , & Comes Gulielmus de Moritonia, vbi concito pugnatum eſt, ſed victoria regi fauit. Nam illic captus eſt dux Robertus Normanniæ comes de Moritonia,Robertus de Beleaſino in fugam verſus eſt,& plures alij capti ſunt. Igitur Normānia ſub regia diſpoſita poteſtate , Duceq; Roberto Normannorum & Comite Moritonij Gulielmo ſub captione præmiſſis in Angliam,ipſe ante Paſcha in regnum reuerſus eſt.

Gulielmi victoria.

Anno 1110. rex Henricus Abbathiam Elienſem ad Epiſcopalem mutauit ſedem,& Herueum præfecit ibidē. Rex Francorū & auxiliarij ſui hoſtiliter venerunt in Normanniam, vbi cum vna nocte manſiſſent,formidantes regis aduentum properè receſſerunt.

Anno Chriſti 1118. regis Francorum & regis Anglorum longa concertatio grauiſſimè regem vexauit vtrumq;, donec Baldewinus Comes Flandriæ apud On lethaliter vulneratus eſt.

Anno Chriſti,1119. rex Anglorum Henricus pugnauit contra regem Francorum. In quo bello Gulielmus Criſpinus miles magnanimus, regis Henrici caput bis gladio percuſſit, ita vt ſanguis prorumperet. Vnde rex commotus percuſſorem ſuum ita repercuſſit vt equitem & equū proſterneret mole ictus, qui mox ante pedes regios captus eſt. Franci verò horrore inſpirato liquefacti: terga dedere. Henricus autem rex perſtitit in campo victor.

Henrici magnanimitas.

Regni Ieroſolimitani principes directis nuntijs Fulconem Andegauenſium comitem ſollicitauerunt,quatenus loca dominicæ paſſionis adiret,accepturus vxorem filiam regis Baldwini, quam vnicam & hæredem reliquerat. Quibus adquieſcens Comes filio ſuo Gaufrido Plantagenet hæreditatem reliquit. Ieroſolimam venit,ſuper ſolium Dauid regis in Ieruſalem collocatus eſt, Chriſti crucis inimicos attriuit. Quod igitur incepit, viriliter ſui ſucceſſores tempore ſuppleuerunt. Quorum ſtrenuitas ordine ſucceſſorio gubernacula regni Ieroſolimitani nanciſcens & Ydumeorum compeſcuit ferocitatem, et Babilonem factam rebellem ſub ditione redegit,& Alexandriam reddidit tributariam: & in nominis ſui celebritate,totius populos orientis effecit attonitos.

Mortua Matilda Regina rex Henricus duxit Adelizam filiam ducis Louanniæ. Quæ a Radulpho Cantuarienſi Archiepiſcopo conſecrata eſt apud Windeliſhoram,anno 1120.

Eodem anno,Gulielmus filius regis primogenitus ſubmerſus eſt cum multis nobilibus. Hic iactitauerat quòd ſi dominium ſuper Anglos aliquando acciperet, eos quaſi boues ad aratrū trahere faceret. Sub hoc tempore rex Henricus maritauit Matildam filiam ſuam Henrico 4. Teutonico imperatori.

Gul. regis filius ſubmergitur.

Circa an. dom. 1123. Ordo Templariorum incepit. Hij nempe congregati ex reliquijs hoſpitaliorum ſedem ſibi ſtatuerūt in porticu templi Ieroſolimitani: qua de re vocati ſunt milites templi. Qui ex reliquijs hoſpitaliorū in cibis & armis ſuſtentati, ad tantam rerū opulentiam deuenerunt, vt filia ditata matrem videretur ſupergredi & ſuffocare. Qui tandem ob ignominioſam Apoſtaſiam in Chriſtum & blaſphemiam,circa annū gratiæ,1312. ſub papa Clemente 5. deleti ſunt.

Templarij deleti.

Anno Chriſti,1125. Henricus 4. obijt Alemanniæ imperator. De quo quidam dicunt quòd poſtquam incarcerauit patrem ſuum carnalem,& patrē ſpiritualem Papam cum Cardinalibus, tandem ad cor rediens, vltroneus exul factus eſt,dimiſſa clam vxore ſua Matilde Anglica: heremiticam vitam duxit apud Ceſtriam per decennium. Quo ſic digreſſo latenter, Matildis imperatrix ad patrem ſuum regem Henricum in Normanniā redijt. Vbi cito copulata eſt Galfrido Plātagenet comiti Andegauiæ, de quo ſuſcepit Henricum 2, poſtmodum regem Anglorum. Alij verò dicunt quòd præfatus Henricus imperator Alemanniæ ſepultus ſit apud Spiram cum ſuis progenitoribus cum hoc Epitaphio.

Imperatoris mors.

taphio. Filius hic, pater hic, auus hic, proauus iacet iſtic. Primates Angliæ iurauerunt imperatrici, & primus inter omnes Stephanus comes Boloniæ.

Anno 1127. Galfridus Plantagenet comes Andegauorum duxit imperatricem Matildem.

Anno 1129. Mortuo Flandrenſi comite Karolo, Henricus rex Angliȩ de beneplacito regis Franciæ ſucceſſit iure conſanguinitatis.

Anno 1133. Robertus Curthoſe quondam dux Normanniæ & frater regis obijt apud Kardif.

Anno 1134. natus eſt Cenomanniæ Henricus primogenitus, Galfridi Plantagenet comitis Andegauorũ & Matildis imperatricis. Quo audito rex Henricus conuocatis regni ſui principibus, filiam ſuam & hæredes filiæ ſuæ ſibi inſtituit ſucceſſores, ſuper hoc ſibi præſtito a regni maioribus iuramento. Stephanus filius Ale ſororis ſuæ apud Weſtmonaſterium poſt præſtitit ſacramentum.

Henrici mors.

Anno 1135. Henricus rex Anglorum cum regnaſſet annis 35. & menſibus 4. deceſſit apud S. Dioniſium in ſilua Leonum, & in Anglia ſepultus eſt apud Radingum. Nomina Caſtellorum quæ in Normannia ex integro fecit Henricus Rex in margine ipſius prouinciæ ſunt iſta. Drincurtus nouum mercatum, Vernolium, Nonanticurtis, Bomunlius, Colun mons, Pons Verſonis: fecit & caſtrum S. Dioniſij in ſilua Leonum, Vallem Rodullij, Turrim Ebroicarũ, Turrim Oſteriarum, Turrim Alenc. Turrem S. Iohannis iuxta montem S. Michaelis, Monaſterium Radingarum fecit in Anglia, Monaſterium Canonicorum apud Circeſtre, Monaſterium de Prato apud Rhotomagum, Monaſterium de mortuo mari.

Quæ caſtra ſtruxit.

Stephani coronatio.

Stephanus comes Boloniȩ audita morte regis Henrici auunculi ſui, trãſfretauit in Angliam, & a Gulielmo Cantuarienſi Archiepiſcopo conſecratur in regem apud Londoniam. Hugo nempe Bigod veniens in Angliam qui fuerat ſeneſcallus regis, corã Archiepiſcopo Cantuar. ſacramento probauit, quod dum rex Henricus ageret in extremis, ortis quibuſdam inimicitijs inter ipſum & imperatricem, ipſam exhæredauit, & Stephanum Boloniæ Comitem hæredem inſtituit. Gulielmus igitur Cantuar. Archiepiſcopus nimis credulus verbis Seneſcalli, Stephanum Moritonij comitem conſecrauit in regem apud Weſtmonaſterium vt præfertur.

Anno 1136. Imperatrix Caſtella quædam in Normannia poſt mortẽ regis ſ. Argentonum & Danufrunt cepit.

Stephani liberalitas.

Stephanus rex in Paſchalibus diebus apud Weſtmonaſteriũ conſilium congregauit, fidelitates exegit, regis Henrici Theſauris non pepercit, in munerum largitione nimis effuſus. Stephanus rex duxit exercitum apud Exceſtriam, quã obſedit & cepit, Baldewinum de Rimeres exhæredauit.

Anno 1137. Stephanus rex tranſijt in Normanniam & fœdus inijt cum rege Francorum. Galfridus comes Andegauenſis ingreſſus Normanniam Regi Stephano treugas dedit, accipiens ab eo duo millia marcarum argenti ſingulis annis per tres annos.

Anno 1138. Dauid rex Scotorum innumerabilem congregauit exercitum tendens in Angliam, & terram vſq; ad flumen Teyſe cremando, cedendo, grauidas findendo, vaſtauit. Thurſtanus Eboracenſis Archiepiſcopus auxilio Northanhumbrorum ei reſtitit apud Aluerton vbi duodecim millia Scotorum ſunt occiſa.

Stephanus capitur.

Anno 1139. Rex Stephanus cepit epiſcopos Sarum & Lyncolniæ, quoniam ipſi caſtella ſua reddere noluerunt. Sequenti anno rex Stephanus obſedit Lyncolniam. Cum autem die Purificationis rex ad miſſam cereum ſuum offerret, confractus eſt pixis & cecidit ſuper altare cum corpore Chriſti. Captuſq; eſt eo die rex & ductus ad imperatricem, quæ dudum ſollicitata fuerat venire in Angliã, a quibuſdã proceribus regni, & poſitus eſt rex in cuſtodia apud Briſtow.

Imperatrix a Londonienſibus in dominam eſt recepta. Vbi Regina Angliæ coniunx regis Stephani eam interpellauit, vt rex abſolui poſſet ea conditione, vt regno imperatrici reddito, rex alicubi poſſet monachari, at perpetuò peregri-

grinari.Sed non eſt exaudita.Interpellata eſt enim a ciuibus Londoniarum, vt liceret eis vti legibus S. Edwardi,& non legibus patris ſui Henrici,quia graues erant.Sed illa non adquieuit.Et idcirco à Londonienſibus eſt expulſa. Illa verò,anno 1141.aſſumpto ſecum auunculo ſuo Dauide rege Scotorum,obſedit turrim epiſcopi Winton. vbi frater regis erat. Sed ſuperueniente regina cum Gulielmo Yprenſi,imperatrix tanto timore reſoluta eſt,vt feretro impoſita ac ſi cadauer eſſet, equis deferētibus ad vrbem Glouerniȩ delata eſt. Et interim frater eius comes Robertus in exaltatione ſanctæ crucis captus eſt.Habita pro inde mutua compenſatione compeditorum, hinc rex, hinc comes a vinculis abſoluti liberi receſſerunt.

Imperatrix fugit.

Rex Stephanus obſedit imperatricem apud Oxenford a feſto Michaelis vſque ad natale domini.Illa verò obſidionis diutinȩ impatiens,occaſionem fugȩ ex temporis qualitate nacta, noctis & niuis beneficio, in veſte alba Tameſim fluuium craſſa glacie tranſijt ſuperſtratum.

Anno 1142. Lucius Papa miſit pallium Henrico Wintonienſi Epiſcopo cui propoſuerat aſſignare ſeptem Epiſcopos. Sed morte præuentus quod propoſuerat non perfecit, nempe non amplius quàm duodecim menſibus vixit in Papatu.

Anno 1143.Godfridus comes Andegauenſis,receptus Rhotomagi, turrim obſedit & cepit, & ex tunc dux Normannorum appellatus eſt.

Anno 1146. Rex Stephanus cepit in curia ſua Ranulphum comitē Ceſtriæ, nec liberari potuit donec caſtrum Lincolniæ reddidiſſet.Et ex poſt rex Stephanus Lincolniæ coronatur.

Anno 1148.Lodowicus rex Francorum de Ieruſalem eſt regreſſus.Cui cum quidam clericus Papale priuilegium attuliſſet,quod in omni Cathedrali eccleſia regni ſui primam vacaturam haberet, cum fructibus medio tempore prouenientibus : ille confeſtim combuſſit literas, dicēns ſe malle tales comburere literàs,quàm animam ſuam in inferno torqueri.

Literæ Papæ combuſtæ.

Anno 1150. Euerſo monaſteriolo quod tribus annis obſeſſum fuerat, Galfridus Plantagenet reddidit ducatum Normanniæ Henrico filio ſuo & Matildis imperatricis.

Lodowicus Rex Franciæ accepit homagium Henrici filij Galfridi Plantagenet de ducatu Normanniæ & comitatu Andegauiæ.Dum Galfridus Plantagenet comes Andegauorum rediret Pariſio a curia, conceſſit in fata apud caſtrū Lidij,& ſepultus eſt Cenomannis in eccleſia S.Iuliani.

Anno 1151.celebratum eſt diuortium inter regem Francorum & reginā Alienoram. Quam confeſtim Henricus Dux Normannorum & comes Andegauorum accepit in coniugem.Et ſic factus eſt ratione coniugis dux Aquitaniorum. Anno 1152. Henricus dux Normannorum cum manu valida intrauit Angliam.Anno 1153.euenit quod minimè credebatur.Siquidem ducem Normannorum Henricum, Rex Stephanus in filium arrogauit, eiq; & in eum ius tranſtulit,& poteſtatem,ſibi quoad vixerit regiæ dignitatis ſolam imaginē reſeruauit. Et ſi propheticum illud attenderis, iam ſe induit genitore,iam ducē arrogauit in filium. Et vt pax vberior vigeret in Anglia, municiones de nouo fundatȩ deſtructæ ſunt ad numerum 1115.

Stephanus ducem Normannorum hæredem inſtituit.

Anno 1153. Rex Stephanus obijt 8.Kalend.Nouembris, & ſepultus eſt apud Feuereſham monaſterium quod ipſe à fundamentis conſtruxit. Quo audito Dux Normanniæ Henricus aſcenſis ratibus apud Barbe fluuium, & inde Angliam veniens , die dominica ante Natale domini apud Weſtmonaſterium electus eſt ab omnibus in regem, inunctus eſt a Theobaldo Archiepiſcopo,præſente Archiepiſcopo Eborum,& alijs epiſcopis Angliæ, Rogerus Eborum Archiepiſcopus manum non appoſuit.Henricus Wintonienſis epiſcopus abſq; licentia regis receſſit ab Anglia, ideoq; diruta ſunt eius ſex Caſtella. Natus eſt Henricus regis primogenitus.

Henricus coronatur.

Anno 1156.Rex Henricus tranſfretās apud Douerum,applicuit apud Widſande.Ad quem venit Rhotomagi, Theodoricus comes Flandriæ & Comitiſſa

Sibilla regis Amita. Rex Henricus cepit Caſtellum Mirabellum & Chinonem longa obſidione, Loſdunũ verò redditum fuit ei. Regina Alienora peperit filiam quam vocauit Matildam. Anno ſequenti Regina Alienora peperit filium quem vocauit Richardum. Henricus rex tranſfretauit in Angliã, & Malcholinus rex Scotorum reddidit ei ciuitatem Kaerliel, caſtrum Bamburgij, nouum caſtrum ſuper Tynam & comitatum Londonenſem.

Henrici coronatio.

Anno 1158. Henricus rex Anglorum coronatus apud Wigorniam, poſt celebrationem diuinorũ coronam ſuper altare poſuit nec vlterius coronatus eſt.

Regina Alienora tertium peperit filium ſ. Gaufridum. Thomas regis Cancellarius in apparatu magno venit Pariſijs, Margaretam filiam regis Francorũ accepturus vxorem, Henrico filio regis Anglorum. Gaufrido fratre regis mortuo, rex ſtatim tranſfretans accepit Raimetem.

Anno 1159. Rex Anglorum Henricus duxit exercitum verſus Tholoſſam, & cepit caſtella fortia vicina eius, Rege Franciæ commorante interim iugiter in Tholoſſa, & ob reuerentiam ipſius præſentiæ, dictus eſt rex Angliæ ipſam ciuitatem Tholoſſam non aſſiluiſſe. Rex enim Franciæ ob gratiam comitis S. Egidij cuius ſororem comes vxorem duxerat, a Tholoſſa non recedebat, vnde duo reges inimici facti ſunt.

Anno 1160. Henricus rex Angliæ Margaretam filiam regis Francorum quã apud ſe habebat in cuſtodia, Henrico filio ſuo diſponſari fecit. Et Caſtellum de Giſorz diu deſideratum, & iam ante ex condicto duorum regum cuſtodiæ militum Templi vſq; ad diem illarum nuptiarum cõmiſſum obtinuit. Quod quia præproperè vt dicunt factum eſt, Rex Franciæ & fratres vxoris eius indignati, regi Angliæ inimici facti ſunt, & aduerſari cœperunt. Ad dedecus itaque regis Angliæ rex Franciæ & comes Theobaldus Caluum montem ſitum inter Bleſim & Ambaſium firmauerunt. Rex autem Angliæ feſtinus cum ſuis adueniens, rege Francorum & comite Theobaldo fugatis, caſtrum obſedit & cepit, captis illic intra caſtrum 55. militibus Theobaldi.

Henricus Caluũ montem capit.

Anno 1163. Henricus rex Angliæ finibus Normannorum, Britonum, Cenomanenſium, Andegauorum, Turonenſium, & Aquitanorum ad voluntatem ſuam diſpoſitis in Angliam redijt.

Homagiũ quorundam principũ regi Angliæ.

Malcolinus rex Scotorum, Reſus princeps Auſtralium Wallenſium, Andoenus Aquilonarium, & quinq; Maiores de Kambria, fecerunt homagium Regi Anglorum & Henrico filio ſuo Kal. Iulij apud Woodſtoke.

Anno 1166. quidam praui dogmatis diſſeminatores, tracti ſunt in iudiciũ apud Oxonias præſente rege, præſentibus & epiſcopis. Quos a fide noſtra deuios, & in examine ſuperatos, facies cauteriata notabiles cunctis expoſuit, expulſos a regno.

Collectam Ieroſolimitanorum vſibus deſtinandam, truncus in ſingulis deputatus eccleſijs adacta ſera concluſit, præſtito per Angliam publicè ſacramẽto, denarios 4. a ſingulis marcatis emungens.

Lis inter Anglorum & Frãcorum reges.

Anno 1167. Rex Anglorum & rex Francorum facti ſunt diſcordes, a Normannis Caluus mons, vicinus Giſors ſuccenſus eſt. Multi milites, multi ciues ibi capti ſunt. In vltionem huius facti, Rex Francorum villam Campeſtrẽ Rhotomagenſis Archiepiſcopi ſ. Andeli combuſſit, & ipſa die redijt in Franciam amiſſis in itinere plus quàm mille de ſuis. Poſtmodum in Pertico multi milites Francorum capti ſunt a Normãnis. Tandem duo reges pacificati ſunt. Richardus ſiquidem filius regis Anglorum dux Acquitanniæ, filiam regis Francorum accepit in ſponſam.

Anno 1168. Ex quo reges in minori Britannia deſierunt præeſſe, duo comites in eiſdem locis principari cæperunt. Sed quoniam omnis poteſtas impatiens ſemper conſortis erit, ſeſe varijs ſæpe diſſentionibus afflixerunt. Conanus tandem iure ſucceſſorio nactus vtrumq; comitatum, dum in fata concederet, ex ſorore regis Scotorum, filiam reliquit hæredem. Quam rex Anglorum filio ſuo Gaufrido vxorem accipiens, & in pace paſſim ſtatuenda per Britanniã ſtudioſus exiſtens, clerum terræ illius ſibi conciliauit & populum.

Anno

Anno 1170. in Natali domini rex tenuit curiam ſuam apud Nannotenſem vrbem, præſentibus epiſcopis & Baronibus totius Britanniæ, vbi fidelitatē ſibi & filio ſuo Ganfrido communiter iurauerunt. Sequenti quadrageſima rediens in Angliam, multis ſuorum ſubita maris tempeſtate periclitatis, ipſe magno diuinæ pietatis munere euaſit incolumis.

Thoma Cant. cædes.

Annus Millenus Centenus Septuagenus: Primus erat primas quo ruit enſe Thomas. Rex Angliæ morabatur apud Argentonium in Normannia, cum ad eius noticiam rumor infauſtus, de nece Sancti Thomæ Cantuarienſis Archiepiſcopi, quibuſdam perferentibus penetrauit, qui ſtatim in primis nephandi ſermonis initijs, ad omnia lamentationum & miſeriarum genera conuerſus, regiam prorſus maieſtatem, quaſi cilicio & cinere commutauit. Octauo Idus Auguſti, Rex pater Regis appulſus eſt in Angliam. Qui viſitauit in tranſitu Henricum Wintonienſem epiſcopum iam in extremis agentem, qui eum pro morte glorioſi Martyris Thomę duriſſimè increpauit. Ob quā cauſam ipſum multa prædixit aduerſa paſſurum.

Rex Hyberniā viſitat.

Rex pater regis intrauit Hyberniam 15. Kal. Nouembris & Liſmorum epiſcopus & Apoſtolicæ ſedis legatus, Archiepiſcopi & Epiſcopi receperunt eum in regem & dominū, & fidelitatem ei iurauerunt. Regulus de Limelie, regulus de Chorc. regulus ille qui dicebatur monoculus, homagium fecerunt ei. Rodericus autem regulus de Conmat, quia regio in qua habitabat inacceſſibilis eſt paludibus nimijs interiacentibus, in quibus nec vada commoda nec peruij pontes, nec nauigatio tuta eſt, ſuperſedit occurrere.

Anno 1172. Dum rex moram faceret in Hybernia, Hugo de S. Moore & Radulphus de Faie auunculus reginæ Alienoræ, (cōſilio ſicut dicitur eiuſdem reginæ) regis filij regis animū a patre ſuo cœperūt auertere, ſuggerentes incongruum videri quibuſlibet regem eſſe, & dominationem regno debitam non exercere.

Recentium eſus carnium, & hauſtus aquæ tam incognitus quàm ſolitus plures de Regis exercitu panis inedia laborantes afflixit in Hybernia fluxu ventris.

Hybernenſes ſubduntur regi.

Cum autem intellexiſſent Hybernenſes in quantum circa pacem ſtatuendam & conſeruandam regis Angliæ tota verſaretur intentio, qui nec indulgentijs crimina ſubleuabat, nec in mortē alicuius præcipitabat ſententiam, cōuenerunt ad ipſum rogantes quę ad pacem ſunt. Et quoniā inter eos publica poteſtas conſtituta non fuerat, quæ metu pœnarū impunitatē minimè repromitteret, cum patres ſuos mutuò cædibus interfectos ſæpiſſimè doluiſſent, vt in virtute regis pax fieret in diebus ſuis, ei & in eum ius ſuum tranſtulerunt & poteſtatem. Archiepiſcopi & Epiſcopi plebis ſibi commiſſę plurimū & in plurimis attendentes errorem, ſed in hijs maximè quæ circa matrimonium a maioribus definita noſcuntur, quæ Anglia recipit & obſeruat, ſe firmiter amplexuros & inuiolabiliter executuros promittunt. Et in ſingulis obſeruatio ſimilis regnum colligaret vtrumq; paſſim omnes vnanimi voluntate, communi aſſenſu, pari deſiderio, regis imperio ſe ſubijciunt. Omnibus igitur hoc ordine cōſummatis, in Conſilio habito apud Liſmorū vrbes & caſtella quæ Rex redegerat in ſuam poteſtatem, fideli deputauit cuſtodiæ. Et quia ipſum varia trahebant negotia, die Paſchæ nauem aſcendit, & in craſtino appulſus eſt in Walliam prope Sanctum Dauid. Inde progreſſus eſt vſque ad Porceſtre, vbi nauem aſcendens Angliam ſalutauit a limine, & fœlici nauigatione intrauit Normanniam. Quod cum ad regis Francorum notitiam perueniſſet, vociferās ait: Rex Angliæ modò in Hybernia, modò in Anglia, modò in Normannia, volare potius iudicandus eſt, quàm vel equum vel nauem conſcendere.

Rex purgat ſe a nece Thomæ.

Poſtquam Rex Anglorum appulſus eſt in Normanniam, vbi cum ſub feſtinatione veniſſet ad Apoſtolicæ ſedis Legatos, iurauit mortem glorioſiſſimi Martyris Thomæ nec voluntate ſua, nec conſcientia perpetratam fuiſſe, nec ſuo artificio requiſitam. In facie igitur Eccleſiæ ſolemniter abſolutus, promiſit quòd ab inſtanti feſto Pentecoſtes vſq; in annum, tantam pecuniam daret,

vnde poſſent ducenti milites conduci ad defenſionẽ terræ Ieroſolimitanæ per annum. Et multa alia quæ ſcribuntur pleniùs in vita S. Thomæ.

Anno 1173. Henr. rex Angliæ Iohanni filio ſuo cognomento ſine terra, vix ſeptenni filiam primogenitam Huberti comitis de Moriana, ſponſam accepit, cum quatuor caſtellis datis in dotem, & cuſtodiæ regis deputatis.

Aldefonſus rex Aragonum, Reymundus comes S. Ægidij, Girardus Comes Viennenſis, Hubertus comes de Moriana, tanquam ex condicto conuenerunt ad curiam regis Angliæ ad montem Ferãdum in Aruernia, fuit & ibi Henricus rex filius regis Henrici, procerum, equitum, ciuium quos varia trahebant negotia, non defuit multitudo numeroſa. Prædictis itaq; viris illuſtribus partes ſuas interponentibus, Comes S. Ægidij fecit homagium regi Anglorum Henrico, patri regis Henrici, ſalua fide Lodowici regis Francorum, ſibi ſuiſq; hæredibus volens in futurum proſpicere. Comitatum Toloſanum ex hoc & deinceps Acquitanico duci in ſeruitio militari, multiſq; alijs præſtationibus in ſcripto redactis, ſubnoxium futurum eſſe ſacramento firmauit. Sed quia Richardus dux Acquitaniæ cum facturus erat homagium, comes S. Ægidij tunc temporis præſens non erat, vſq; ad Octauas Pentecoſtes, negotij complementum dilatione accepit.

Henricus rex filius regis abiens in conſilio impiorum animum ſuum auertit a patre. Et ab Argentonis noctu recedens, domeſticis patris ſui qui ei neceſſaria miniſtrabant ignorantibus, ad ſocerum ſuum Lodowicum regẽ Francorum ſeceſſit. Ipſa nocte pater ſuus dormiens apud Aleuciũ, cum ſubitò ex- *Regis filij fuga.* pergefactus, tranſfugium filij cognouiſſet, pauciſſimis ſecum aſſumptis, equũ aſcendit, & tranſitum habens per Marchiam ſuã & caſtellorum cuſtodes præmuniens, equis ſæpe mutatis, ſub ipſo diei crepuſculo 10. Kal. Aprilis venit Giſorciũ, quod filio ſuo regi, rex Francorũ Lodowicus cum filia ſua Margareta nomine dotis contulerat. Richardus dux Acquitaniæ, Gaufridus dux Britanniæ, iuniores filij Regis, conſilio matris ſuæ reginæ ſ. Alienorę ſicut dicitur fratrem potiùs elegerunt ſequi quã patrem. Fiunt vndiq; coniurationes, fiunt rapinæ, fiunt incendia. Et vt a tempore ſumamus auſpicium, eo tempore ſūpſit arma filius contra patrem, quo quibuſlibet locis ob reuerentiam dominicæ paſſionis arma chriſtiani deponunt.

Septies 20. Flandrenſes irruptione facta prope Paſceium beneficio pontis intrauerunt Normanniã. Quibus obuij facti Normanni quantocius eos cogi- *Flandrenſium ſubmerſio.* tare de reditu coegerũt. Sed pons quo tranſitũ prius habuerãt effractus a quadam muliercula, in ſubſidiũ aquas oppoſuit profundiſſimas. Quibus inuoluti Flandrenſes vniuerſi ſubmerſi ſunt. Quod audiẽs rex Francorum ait: Pro Normannis elementa decertant. Nam alio tempore cum intraſſem Normanniam pars exercitus mei quamplurima pro aquæ penuria perijt. Nunc nimiam poſſumus abundantiam aquarum cauſari.

Hugo de Gornai tam pater quã filius & 80. milites cum eis, capti ſunt a rege filio & caſtrũ in quo fuerant ſuccenſũ eſt, & Burgẽſes ad redẽptionem cõpulſi.

Robertus comes Legioceſtriæ accipiens mutuam vndequaq; pecuniã, & ver- *Comitis Legioceſtriæ perfidia.* ba pacis habens tranſfretandi, a iuſticiarijs licentiam impetrauit. Gulielmus Camerarius, de Tankeruilla fecit ſimiliter. Vterq; ſacramẽto corporaliter pręſtito, regi patri fidelitatem iurauit. Sed ſubitò trans mare currentes, cœlum illico mutauerunt & animum. Nam cum audiſſent quæ fiebant in terra, cæperunt & ipſi de tranſfugio cogitare. Plures enim Comites & mediæ manus homines quos ex iuſtis & probabilibus cauſis rex pater exhæredauit, Regis filij ceſſerunt in partem, non quia cauſam eius iuſtiorem attenderent, ſed quia rex pater regiæ titulos dignitatis ampliare procurans, ſuperborum & ſublimium colla calcaret.

Lodowici calor frigeſcit. Lodowicus rex Franciæ ad Normanniam penitus deuaſtandam innumerabilem congregauit exercitum, in Octauis S. Iohannis Baptiſtæ. Et primo impetu ſtatuit delere Vernolium. Sed nunciatum eſt ei ab exploratoribus caſtrũ inacceſſibile, vtpote foſſatis circundatũ, cinctũ muris, propugnaculis obfirmatũ, viris

viris bellicoſis ebulliens,radiãtibus armis refertum, victualibus multis abundans,& niſi longa obſidione obſeſſos coarctarent,Franci poterant inani labore conſumi.Ad ſumptus igitur exercitui prouidendos,per totã Galliam fit deſcriptio generalis. Nullus immunitate gaudebat a ſedẽte in ſolio vſq; ad laborãtem in mola,vel in proſtibulo dormientem,manũ extendere iubebantur regij exactores.Non ſexus,non ordo,nõ dignitas, a muneribus ſordidis vacationem habebat.Multi vt exercitui neceſſaria miniſtrarẽt,detrahere patrimonia cogebantur.

Taxatio Frãcia ad bellum in Normannos.

Rex filius tractis in partem ſuam comitibus Flandrenſi & Bolonienſi,intrauit cum eis Normanniam in ſuperbia magna, vbi cepit caſtellũ de Albamarle, non ſine nota prodicionis quorundam cuſtodum dicti Caſtri. Cepit etiam caſtellum de Driuencourt munitiſſimum,& militibus electis commiſſum.

Inde Rex filius cum Comitibus Bolonienſi & Flandrẽſi progrediens verſus caſtrum Arches,Comes Bolonienſis Matthæus in feſto S. Iacobi vulneratur ad mortem. Hic fidelitatem patri Regi iurauerat, tactis ſacroſanctis reliquijs, inter quas manus S.Iacobi præſentialiter habebatur, & idcirco in vltionẽ periurij in die feſto S. Iacobi læthaliter vulneratus fuit iuxta multorũ opinionẽ. Comes Flandrenſis Philippus vulnerato fratre ſuo comite Bolonienſi vt præfertur ad propria remeare maturauit. Redijt itaq; per comitatum Ancenſem quẽ iam rex filius totum ſubiecerat poteſtati ſuæ.

Comes Bolonienſis occumbit vulnere.

Rex pater eo tempore morabatur Rhotomagi vt populo videbatur, æquo animo ferens quæ fiebãt in terra. Frequentiùs ſolito venatui totus indulgẽs,& venientibus ad ſe vultũ hilaritatis prætẽdens.Attamẽ hij quos domeſticos prius habuerat & familiariſſimos,quotidie dilabebãtur ab eo,credẽtes eius deiectionem futuram in breui,& filij dominationem arbitrantes procedebãt iuxta regis Franciæ & principum voluntatem. Vt autem audiuit rex,Philippũ Flandrenſem comitem a Normannia receſſiſſe, confeſtim congregauit exercitum, vt ſi regem Francię intra fines Normanniæ reperiſſet, prȩlium iniret cum eo. Venit igitur & fixit tentoria in loco ab exercitu Francorum non procul remoto ſ.apud Conchas.Dirigit ergo nuncios in mandatis habentes verbis pacificis dicere regi Francorum,vt a Normannia cum indemnitate ſuorum recederet,alioquin viſitaret eum ipſa dię. Quod audiens rex Francorũ,cum ſciret regẽ Angliæ fortiſſimũ eſſe,& amaro animo, veluti ſi vrſa raptis catulis ſæuiat in ſaltu,aſcendẽs illico equũ velociſſimum,intra Galliam ſe cum feſtinacione recepit.Sicq; cunctis fugientibus,totus apparatus ad obſidionem comportatus in plauſtris,quadrigis,bigis ſiue ſummarijs,Normãnis & obſeſſis ceſſit in prędam 5.Idus Auguſti.

Domeſtici a patre rege deficiunt.

Rex Scotorum Guliel. Angliam intrans, & per fines Dunelmenſium tranſitum faciens,cœpit Angliam depopulari, villas ſuccendere, prædas agere, mulierculas captiuas abducere, & a prægnantium vteris infantes ſemeuiuos extrahere. Quod audientes magnates Angliæ, arma cum ea qua fieri potuit acceleratione ſumentes, Regem Scotiæ ſubito fugam arripere coegerunt,& inducias petere vaſtata patria ſua compulerunt, & ſic cum victoria redierunt.

Scotorum regis ſæuitia.

Rege patre moram faciente Rhotomagi, nunciatum eſt electam regis filij militiam apud Dolenſem vrbem a Brabantinis ſuis circumcluſam: qui ſtatim equi dorſum inſiliens,& cum calcaribus vrgens, ſequenti mane venit in Britãniam ſ.ad Dol. vbi militiam filij per dies aliquot repugnantem, inſimul comprehendit.Inimicorum verò ſuorum præmaxima multitudo, priuſquam veniret a Brabantinis fuerat interempta.Ibi captus eſt comes Ceſtrenſis cum alijs proceribus,& cum eis milites ferè 24.

Anno 1174.Rex filius regis habens in comitatu ſuo tres comites & 500.milites, Sagienſem vrbem inuaſit. Sed ciuibus & ſine principe, & ſine duce viriliter reſiſtentibus nihil profecit.

Rex pater dubitans ne vel rex filius,vel quilibet alij Marchiæ vicinantes intra ſuos irrumperent, & Normanniam deuaſtarent, eam domeſticis familiaribus cuſtodiendam cõmiſit.Cupienſq; experiri quo animo ſecũ ſtarent Ceno-

mannenſes & Andegauenſes, terras illas ingreditur. Cenomanni parati per omnia ad eius obſequium, ſi vel bellum ingrueret vel aliud immineret diſcrimen, vel vllum mortis inſtaret periculum ſe promptos fore dicebant. Andegauenſes celerius & celebrius occurrerunt domino ſuo regi, omnia ſubmittētes ſuo arbitrio, quæcunq; proponeret. Omnibus inibi pro voluntate completis, diem Pentecoſtes Pictauis celebrauit, vbi cum audiſſet Richardi filij ſui militiam, vrbem Sanctonicam occupaſſe, ſumptis ſecum Pictauenſibus, ad eam liberandam cucurrit, & primum præſidium ſubiugauit, deinde maius præſidium ſ. capitellum. Ad vltimum acceſſit ad maiorem eccleſiam militibus multis & armatis refertam, oppreſſam a ſagittarijs, a lenocinantibus conculcatam. In qua & in duobus alijs ſupradictis prẹſidijs, cepit circiter ſexaginta milites & Sagittarios quadringentos, commiſitq; ſex viris illuſtribus Acquitanniam defendendam. Quibus geſtis redijt in Normanniam.

Interea Philippus comes Flandriæ venit in Angliam vt eam ſubiugaret regi filio regis. Miſſum eſt igitur pro rege patre per regni iuſticiarios quia videbāt multa fieri mala in terra per Flandrenſes & quoſdam alios regis proditores. Rex verò ſuis ſubuenire celerius cupiens, naues aſcendit apud Barbe fluuium. Et cum vidiſſet ventum contrarium, & ſibi ſuiſq; imminere periculum, erectis in cœlum luminibus palam dixit. Si quæ ad pacem ſunt cleri & populi habeam in propoſito: ſi pacem in aduentu meo reformandam rex cœlorum diſpoſuit: tunc pro ſua miſericordia, portum ſalutis indulgeat. Si autem aduerſus fuerit & regnum in virga viſitare decreuerit, nunquam mihi detur vel fines regionis attingere. Exaudiuit ergo diuinitas orationem regis humiliati, & ipſa die omnium indempnitate, applicare fecit fœliciter in portu Hamonis. Qui ex tunc vtens tenui dieta, pane ſ. & aqua, omnes curas abijciens, nec aliquam ciuitatē ingrediens, non deſtitit donec ad Thomam glorioſum Martyrem perueniſſet, vbi cum affluentia lachrymarum, cum gemitibus, nudus pedes, toto corpore proſtratus, miſericordiam & veniam præcabatur. Et ab epiſcopis qui tūc præſentes aderant, abſolutionem petijt, & carnem ſuam diſciplinæ ſupponens, virgis cæſus eſt a ſingulis religioſis quorum multitudo conuenerat, ternos ictus vel quinos excipiens. Surgens igitur & veſtibus reſumptis quas prius exuerat, muneribus pretioſis pretioſiſſimum honorauit, aſſignans inſuper annuos redditus quadraginta libras ad luminaria iugiter circa matrem in eius venerationem concinnanda. Sicq; deditus vigilijs & orationi, ieiunium vſq; in diem 3. continuauit. Quin martyrem ſibi placabilem iam reddidit, quoniam peccatum eius tranſlatum ſit, non eſt qui dubitet. Nam ipſa die qua indulgentiam ſibi dare poſtulabat a Martyre, ſepulchrum Martyris fræquenter deoſculans, tradidit dominus Gulielmum regem Scotorum in manus ſuas, cuſtodiæ mancipatum apud Richemond, vt adimpleretur illud propheticū: Dabitur maxillis eius frenum, quod in Armorico ſinu fabricabitur. Sinum vocans Armoricum, Caſtellum de Richmount, ab Armoricis principibus & nunc & ab antiquis temporibus hæreditario iure poſſeſſum. Ipſa enim die rex filius nauibus quas congregauerat ad tranſfretandum in Angliam diſſipatis, cæpit redire in Galliam. Votis orationum cum deuotione completis, rex pater rediuit Londoniam vbi repperit regni maiores ſibi occurriſſe. Inde regrediens, rebelles domuit, hoſtes fugauit, municiones cepit. Tandem per omnia regni ſui confinia potentiſſimus naues aſcendit apud Porceſtre, ducens ſecū regem Scotiæ, comitem Leiceſtrenſem, comitem Ceſtrenſem, & quoſdam alios quos habebat in vinculis. Et proſpera nauigatione tranſuectus, venit Rhotomagum, quam inuenit obſeſſam a Lodowico rege Franciæ, & Henrico rege filio regis Angliæ comiteq; Flandrenſi Philippo. Cumq; rex Francorum regem patrem in manu valida aduentaſſẹ didiciſſet, verſus eſt in ſtuporem. Et illico de cōmuni conſilio tam Franci quàm Flandrenſes ignem machinis apponentes, auulſis tentorijs, mapalia ſuccendentes omnia, non ſine detrimento famæ receſſerunt ab vrbe. Extremam partem caſtrorū Marchiones inſtanter impugnantes arma plurima, nec non & impedimenta diripuerunt in prædam.

Rex quàm religioſus.

Franci

Franci ſumptibus tædioſis afflicti, Flandrenſes a ſuorum interemptione deterriti, damna ſuis illata conferebant adinuicem. Vt ergo ſuæ tranquillitati proſpicerent, filios Regis Anglorum ad gratiam patris reducere ſtuduerunt, quod & factum eſt.

Gulielmus rex Scotorum in Normannia pago Conſtantienſi apud Valomas homo regis Anglorum deuenit, de Scotia, & de omnibus terris ſuis, fecit & homagium Henrico filio regis & fidelitatem ſalua fide patris ſui. *Subiectio regis Scotorum.*

Vt filij regis Anglorum quos a ſacris paternis, conſilia prauorum extraxerant, priſtinam familiaritatem reciperent, homagium atque ligeantiam patri ſuo omnibus modis facere inſtiterunt. Quod factum eſt primitus Cenomannis, a Richardo & Gaufrido, & poſtmodũ in Normannia a rege filio apud Bur.

Reges Angliæ quos anno præterito capere latitudo regni non poterat, confæderatos ad inuicem, nauis eadem tranſuexit in Angliam.

Anno 1176. vniuerſa caſtella per Angliam & per Marchiam totam ad imperium regis patris deputata ſunt cuſtodiæ.

Gulielmus comes Gloceſtriæ dum filium non haberet, ægrè ferens hæreditatem inter filias diuidendam, Iohannem filium regis hæredem inſtituit apud Windeleſhores.

Aldefonſus rex Caſtellæ gener regis, Sanccius rex Nauarriæ auunculus Aldefonſi diſcordes adinuicem, in regem Angliæ compromiſerunt, & directis in Angliam nuntijs, ſe ſtaturos regis patris arbitrio iurauerunt. Sub eiſdem diebus nuncium Manuelis Conſtantinopolitani, nuncium Frederici Romani imperatoris, nuncium Gulielmi Remenſis Archiepiſcopi, nuncium Henrici Ducis Saxonici, nuncium Philippi Flandrenſium comitis, quos varia trahebant negotia, tanquam ex condicto ſimul in curia regis Anglorum conſpiceres apud Weſtmonaſterium. *Nuncij ex varijs regnis ad Anglos.*

Anno 1177. amotis ab Eccleſia Walthamenſi canonicis ſæcularibus, ſubinducti ſunt regulares, authoritate ſummi Pontificis ſub præſentia regis patris in vigilia Pentecoſtes. Rex verò regno pro voluntate diſpoſito tranſfretauit in Normanniam 15. Kal. Septembris. Poſthæc vtriq; reges Angliæ & Franciæ huiuſmodi inter ſe iuſiurandum fecerunt.

Ego Lodowicus Rex Francorum, & ego Henricus Rex Angliæ, volumus ad omnium notitiam peruenire, nos deo inſpirante promiſiſſe ac iuraſſe, quod ſimul ibimus in ſeruitium Chriſtianitatis, & crucem ſuſcipiemus ituri Ieruſalem. Volumus enim quod omnes ſciant quod ſic ſumus & animo volumus eſſe amici, quod vterq; noſtrum alteri noſtrum conſeruabit vitam & terrenum honorem contra omnes homines pro poſſe ſuo. Acta apud Nouancurt 7. Kalend. Octobris. *Angliæ & Frãciæ reges inuicem iurant.*

Anno 1178. Rex pater Gaufridum filium ſuum ducem Britanniæ, donauit Cingulo militari apud Woodſtocke.

Anno 1179. Rogerus a collegio S. Trinitatis ad curam aſſumptus Monaſterij S. Auguſtini, ab Alexandro Papa 5. Kal. Februarij Tuſculani benedictionẽ, & in ſignum emancipationis indultæ, mitram, anulum & chirothecas ſuſcepit. Cuius prædeceſſores debitam Archiepiſcopo Cantuarienſi obedientiam per annos quingentos perante exoluerunt.

Lodowicus Rex Francorum venit in Angliam peregrè viſitaturus S. Thomã Martyrem, quem quondam exulantem intra Galliam Selticam piè fouit.

Anno 1180. Henricus rex filius regis reliquijs præſentibus ſacroſanctis iurauit apud Radingum quod diſpoſitionem paternam in omnibus ſequeretur.

Lodowicus rex Franciæ naturæ ſoluit debitum 14. Kal. Octobris. Cui ſucceſſit in regno Philippus filius eius. *Lodowici mors.*

Anno 1181. quatuor reges pacificè ad vnum Colloquium conuenerunt & pacificè receſſerunt. Philippus rex Franciæ, rex Anglorum Henricus, rex Henricus filius regis Anglorum, & Gulielmus rex Scotorum. *Regum 4. amicus congreſſus.*

Anno 1182. Rex Anglorum Henricus ætatis annum inchoans 49. neceſſitatibus Ieroſolimitanorum, quadraginta duo millia marcarum argenti, quingentas

 gentas

gentas marcas auri diſtribuit.

Anno 1183. Rex filius ad inſtantiam regis patris, Richardo fratri ſuo ducatum conceſſit Acquitaniæ, dummodo Richardus homagio ſibi præſtito & ligantia facta, fidelitatem ſibi tactis ſacroſanctis reliquijs repromitteret. Ad hãc vocem Richardus vehementer excanduit, incongruum eſſe dicens cum ex eodem patre, cum eadem ex matre traxiſſet originem, ſi fratrem primogenitum aliqua ſpecie ſubiectionis ſuperiorem agnoſceret. Rex pater hoc audiens iracundiæ calore ſuccenſus aduerſus Richardum dura propoſuit. Et vt ad edomandam Richardi ſuperbiam rex filius totus inſurgeret, conſtanter indixit. Galfridum quoq; Britãniꝫ ducem vt cum fratre ſuo rege, domino ſuo ligeo fideliter ſtaret commonuit. Rex pater nempe parum ante iuſſerat filio ſuo regi, vt de ducatu Britanniæ quem Galfridus frater ſuus poſſidebat, cum Conſtantia filia Conani ducis vnica ſimul & hærede legitima, homagium eius reciperet & ligantiam. Hoc enim vinculo debitꝫ ſubiectionis, de liberalitate regum Franciæ, ducibus Normannorum ab antiquis temporibus, comites ſiue duces Britanniæ tenentur aſtricti. Quod ergo pater petijt, factũ eſt Andegauis. Sed Richardo detrectante ſubijci fratri ſuo maiori, Rex filius copioſam congregauit exercitum, vt Richardum fratrem ſuum ad debitꝫ ſeruitutis coarctaret obſequium. Sed nequicquam. Quia quando cum fratre congredi debuiſſet *Richardi mors ſubita.* præciſa eſt veluti a texente vita eius, cum compleſſet viginti & octo annos, quatuordecim ſeptimanas & ſex dies, Sepultus eſt Rhotomagi propè maius altare verſùs Aquilonem.

Anno 1185. Iohannes filius regis a patre militaribus armis accinctus in Hiberniam eſt tranſmiſſus.

Hibernia deſcriptio. Hibernia poſt Britanniam omnium inſularũ eſt optima. Quæ quamuis Britanniæ diuitijs cedat: latitudine, ſalubritate, ſerenitate, præſtat. Quæ ſicut verſùs Aquilonem breuior eſt, ita verſùs meridiem trans illius fines protenditur. Hæc autẽ propriè patria Scotorũ eſt. Nam ſicut legitur Ægyptijs in mari rubro ſubmerſis, illi qui ſuperfuerunt expulerunt a ſe quendam nobilem Sciticũ qui degebat apud eos ne dominium ſuper eos inuaderet. Expulſus ille cum familia peruenit ad Hiſpaniam, vbi & habitauit per annos multos, & progenies ipſius familiæ ſuæ multiplicata eſt nimis. Inde venerunt Hiberniam poſt annos mille, duobus additis a tranſitu filiorum Iſrael per mare rubrum. Et de Hibernia pars eorum egreſſa, tertiam in Britãnia Britonibus & Pictis gentem addiderunt. Pars eorum quæ remanſit in Hibernia Nauarri vocantur, & adhuc eadem vtuntur lingua. In Hiſpania nempe fluuius eſt Hiberus, a quo dicitur Hibernia, dicuntur enim & Hibernienſes.

Cum Simon comes filius Simonis, filius Simonis comitis de Northamptona ſine liberis deceſſiſſet, Rex reddidit Comitatum Huntingdoniæ cum omnibus pertinentijs ſuis Gulielmo regi Scotorum, qui fuit filius Henrici comitis, filius regis Dauid qui fuit regis Malcolini &c. Ab iſto Malcolino reuoluunt genealogiam vſq; ad Noe.

Vnde Scoti dicti A regione quadam quæ dicitur Sicia, dicitur Scita, Sciticus, Scoticus, Scotus Scotia, ſimiliter a regione quadam quæ dicitur Gecia dicitur Geta, Geticus, Goticus, Gotus, Oſtrogotus, Witſigotus.

Iohannes filius regis Anglorum vocatus Hyberniæ dominus redijt in Angliam.

Galfridi mors. Anno 1186. Galfridus dux Britanniæ, filius regis Anglorum cum a natiuitate ſua cõpleuiſſet an. 28. diem clauſit extremum. Sepultus eſt autem Pariſijs in eccleſia beatæ virginis intra chorum Canonicorum ſ. in ſede maiori. Reliquit autem idem Galfridus ex vxore ſua Conſtancia filia Conani duce Britanniæ duas filias.

Anno 1187. Conſtancia Comitiſſa Britanniæ, quam maritus ſuus filius regis Anglorum Galfridus vita decedens reliquerat grauidam, die S. Paſchꝫ peperit filium quem Britones vocauerunt Arthurum. Sub eodem anno capta eſt *Sancta crux capitur a Turcis.* ſancta Crux a Turcis. Quo etiam anno rex Ieruſalem Suido captus eſt, & chri-

ſtiani

ſtiani multipliciter flagellati in terra ſancta,& pene tota regio eſt amiſſa. Facta eſt proinde cruceſignatio pene per omnia regna chriſtianitatis. Inter quę reges Angliæ & Franciæ cruce ſignati ſunt.

Boamundus proditor amens expirat.

Boamundus Comes Tripolitanus elapſis diebus quindecim poſtquam capta fuit Ieruſalem proditionis reus, amens factus eſt, et expirauit.

Richardus Pictauorum comes petijt a patre ſuo quatenus ſororem Regis Franciæ ſibi daret in vxorem in colloquio habito inter reges, et terram ſuam ſibi velut hæredi ſuo faceret iuramento firmari. Quod etiam peti fecit per Regem Francorum. Rex Anglorum reſpondit ſe nullatenus hoc facturum in tali ſtatu, quin hoc potiùs videretur coactus facere quàm ſpontaneus.

Rex Francorum dominia Angliæ occupat.

Anno 1189. poſt Paſcha inter reges Francorum & Anglorum, & comitem Pictauorum bis habitum eſt colloquium prope feritatem Bernardi. Sed tandem inimici adinuicem receſſerũt. Rex Francorum & comes copijs vndiq; congregatis, infra paucos dies, feritatem Bernardi, montem fortem, Baalum, Bellum montem, factis irruptionibus occupauerunt. Et a municipalibus circumquaq; Comiti Richardo fit deditio caſtellorum. Multiq; proceres & magnates ad eundem comitem tranſfugerunt.

Rege Angliæ Cenomannis reſidente, appropinquabãt rex Frãcorum & comes Pictauiæ cum armatorum multitudine. Rex verò Anglorum quamuis militum copiam maximam haberet paratam ad reſiſtendum hoſtibus, præcauens tamen obſidione vallari, reliquit Cenomanniam ſufficienter refertam victualibus. Quam Rex Francorum & Comes Richardus ingreſſi, recepti ſunt in eccleſia maiori cum proceſſione ſolemni. Poſt diem decimum, turris ciuitatis de mandato regis Anglorum regi Francorum reddita fuit. Tandem pax inter tãtos principes magnorum conſilio reformata eſt. Et rex Angliæ numerauit Regi Francorum 20. millia marcarum, expenſarum nomine quas fecerat circa caſtrum Radulphi, vt firmior pax haberetur: facta ſunt hæc in vigilia Apoſtolorum Petri & Pauli. Poſtmodum Rex Anglorum homagium fecit regi Francorum. Et quicquid in Armenia vel ipſe vel anteceſſores ſui poſſederãt, quietum clamauit regi Francorum.

Pax inter Angliæ & Franciæ reges.

Deinde Rex Anglorum ad Chinonem venit, & tactus dolore cordis intrinſecus maledixit diei in qua natus fuerat. Et ſic in dolore poſitus & cordis anguſtia infra triduum poſt pacem factam diem clauſit extremum. Sepultus eſt autem apud fontem Ebrandi in Monaſterio Monialium quod ipſe fundauerat & multipliciter ditauerat. Turonenſis & Treuerenſis Archiepiſcopi celebrauere diuina, Richardus comes interfuit. Et quoniam ſæpè viuens dixerat vniuerſum orbem vni non ſufficere pro voto principi, inſcriptio tumuli illius talis fuit. Sufficit hic tumulus cui non ſuffecerat orbis. Res breuis eſt ampla cui fuit ampla breuis.

Regis mors.

Epitaphium tumuli regis.

Richardus comes Pictauorum diſpoſitis omnibus quæ tam ad pacem quàm ſecuritatem Aquitaniæ vel Andegauiæ, vel Turoniæ ſeu Cenomanniæ ſpectare potius videbantur, intrauit Normanniam, & apud Sagium inueniens Archiepiſcopos Cantuarienſem & Rhotomagenſem, quia poſt fidem ſuſceptam arma mouerat contra patrem, a prædictis Archiepiſcopis beneficium abſolutionis accepit. Inde Rhotomagum veniens ab Archiepiſcopo Rhotomagenſi tam enſem quàm vexillum de ducatu Normanniæ proceribus multis præſentibus, in eccleſia beatæ virginis ante maius altare ſuſcepit. Et inde tendens in Angliam apud Wintoniam in aſſumptione beatæ virginis, ſolemni proceſſione receptus eſt.

Ad vocationem Archiepiſcopi Cantuar. conuenerunt ſuffraganei eccleſiæ ſupradictæ Londonias ad coronationem noui regis. Richardus igitur hæreditario iure promouendus in regem, inuolutus eſt triplici ſacramento ſ. quod opem impendet pro viribus, vt eccleſia Dei populuſq; chriſtianus veram pacem obtineret. Quòd interdicet omnibus rapacitatem. Et quòd in iudicijs ęquitatem præcipiet & miſericordiam. Cantuarienſis Archiepiſcopus celebrauit diuina, Radulphus de Diceto qui ſcripſit hæc, Londonienſis eccleſiæ Decanus

Richardi coronatio.

tam in oleo quàm in chriſmate miniſtrauit Archiepiſcopo, quia tunc temporis vacabat eccleſia Londinenſis.

Rex Scotiæ Gulielmus, Cantuariæ fecit homagium regi Richardo.

Exactio grauis ad terram ſanctam.

A tempore crucis ſuſceptæ per reges Franciæ & Angliæ decimatio generalis rerum mobilium facta per Angliam ad ſubuentionem terræ Ieroſolimitanę, tam clerum quã populum exactione violenta perterruit, ſub elemoſynæ titulo vitium rapacitatis includens.

Anno 1190. 4. Idus Aprilis Rex Richardus cruce ſignatus aſcendit nauem cum exercitu ſuo apud Meſſanam habens ſecum naues 150. & galeas 39. aliaq; vaſa multa.

Anno 1191. Rex Richardus applicuit in Cipro apud Limezim. Curſac autem dominus terræ qui ſe vocabat imperatorem, occurrit ei cum manu forti portum prohibiturus, & quamplurimos hominum ſuorum afflictos afflixit, ſpoliauit naufragos, & in carcere recluſit fame perituros. Quem captum Rex Richardus & vinctum, in caſtello prope Tripolim retrudi præcepit. Inierat autem cum rege pactũ prædictus Curſac, ne ferreis detineretur in vinculis. Quod rex obſeruans, eum compedibus arctari fecit argenteis, filiam autem eius vnicam ſecum retinuit cùm duabus reginis in Thalamo honorificè cuſtoditam.

Curſac compedibus argenteis arctatur.

Cipri ſitus.

Situs Cipri talis eſt. Primò venitur ad Paphum quæ caput eſt regionis verſùs meridiem. Secundò venitur ad Limezim. Tertiò venitur ad Famanguſt, dictam quaſi ciuitatem Auguſti. Poſtea caput S. Andreæ verſùs ſeptentrionem extenditur, & è regione reſpicit Armeniam. Poſtea venitur ad Cheri quo naues aſcẽdunt Ieroſolimam viſitaturi. Rex Francorum applicuit apud Acon in Paſchalibus diebus die Sabbati 12. Kal. Aprilis.

Rex Anglorum Richardus habens in comitatu ſuo 13. magnas naues quas Buccas vocant triplici velorum expanſione notabiles, dum ſulcarent equora: habens & centum naues onerarias, & 50. galeas triremes ſe vento commiſit apud Ciprum, & inter nauigandum, nauem quandam quam Saphadinus Saladini frater Babiloniæ dominus ſumptibus magnis extruxerat, vt Saracenis apud Acon obſidione vallatis ſuccurſum præſtaret, caſu fortuito velificantem aſpexit, refertam omni genere victualium, armis bellicis ad quoſlibet ſubeundos congreſſus inſtructam, ignis Græci, ſerpentium ignitorum plena vaſa plurima continentem, ſicut dicebatur hominum mille quingentorũ ſuffragio roboratam. Inſtructis igitur in articulo temporis omnibus ad præliũ nauale neceſſarijs, galearum concurſu circa nauem, acerrimus vndiq; fit inſultus, quæ venti deſtituta ſuffragio ſtabat immobilis. Quidam itaq; remigantium, ſubtus aquas acceſſit ad nauem & eam terebro perforauit. Redienſq; ad galeam incolumis, ſua reſedit in ſede. Modico tractu temporis aqua ſubintrans, omnia tabulata trãſcendit, & hominibus qui prius in propugnaculis confidebant, euadendi ſpem omnem prorſus abſcidit, quorum mille trecẽtos, Richardus rex Anglorum in mari mergi præcepit, reſeruando ducentos. Tertio die poſt hæc rex intrauit portum Acon, 6. Idus Iunij. Cum igitur duo reges circa ciuitatem machinas erexiſſent, & magnitudine lapidum muros penitus attriuiſſent, Saraceni verſi ſunt in ſtuporem nullam habentes fiduciam reſiſtendi. Qui communicato cum ſuis conſilio, cæperunt tractare de pace talibus initis pactionibus. Quòd Saladinus ſanctam crucem certa die reſtitueret, et chriſtianos captiuos mille quingentos quos habebat in vinculis liberos abire permitteret. Sic ciuitas cum armis & impedimẽtis Saracenorum, ſaluis tantùm corporibus ipſorum regibus duobus fuit reddita 4. Idus Iulij. Sed veniente die ſtatuto Saladinus nihil horum quæ promiſerat adimpleuit. In cuius perfidiæ vltionem circa duo millia ſecenti Saraceni decapitati ſunt. Subiugata ciuitate rex Francorum ad propria redire propoſuit, quaſi toto negotio conſũmato. Quod audiens rex Anglorum quicquid in argento vel auro, quicquid in victualium cõgregatione, quicquid in armis vel equis, vel nauibus cõgregauerat, ſe pro parte dimidia regi Francorum tanquam domino ſuo communicaturum obtulit, & ſub quauis ſecuritate firmiter repromiſit. Sed nequicquam, toto chriſtia-

Richardus Rex cum magna claſſe nauigat Acon.

Acon recuperatur.

norum exercitu de eius receſſu grauiter conſternato, cum paucis ſuorum repatriaturus nauem aſcendit. Poſt receſſum regis Francorum, rex Anglorũ Richardus reparatis ciuitatis Acon ruinis muris foſſatis, verſus Ioppẽ iter arripuit. Et cum eo dux Burgundiæ cum ſuis Francigenis & cum eo multi comites & Barones, & populus innumerus. Sed antequam rex veniſſet ad Ioppen, Saladinus impetum fecit ſuper vltimam aciem Chriſtianorum, qui fauente diuinæ miſerationis gratia, in vigilia natiuitatis beatæ Mariæ propè Aſſur tãtam ſtragem de nobilioribus Saracenis fecerunt, quantã Saladinus annis 40. trãſactis antea non ſuſtinuit vna die. Deinde domino ducẽte rex Anglorũ Ioppen peruenit, eandemq; villam foſſatis & muro firmauit.

Saladinus vincitur a Chriſtianis.

An. 1192. Rex Francorũ a finibus Ieroſolimitanis rediens 6. Kal. Ian. Pariſijs ſolemni proceſſione receptus eſt. Qui immemor beneficiorũ regis Rich. & iuramenti ſibi præſtiti, quòd ſuis aut terræ ſuæ non noceret quãdiu rex Richardus in peregrinatione maneret, nec iret poſt reditum ſuum in terram ſuã ante dies 40. exactos, ſtatim tamen in reditu ſuo terras regis Richardi inuaſit.

Francorum regis perfidia.

Rex Richardus cum die quadã ſpaciatum fuiſſet egreſſus iuxta Ioppen cum paucis familiaribus & Falconibus ſuis, fatigatus ex itinere in loco quodã ſub dio dormiuit. Et ecce repentè cũ impetu irruerũt Turcæ vt ipſũ cõprehenderent improuiſũ. Qui ex aduenientiũ ſtrepitu expergefactus, equũ aſcendit, & extracto gladio cũ ſuis, Turcis obuiã procedit. Quos fugã ſimulantes inſequitur vſq; ad locum inſidiarũ ipſorũ. Vbi ſubitò erumpentes plurimi, regẽ cum pauciſſimis de ſuis circumdederunt, quẽ tunc deſtitutũ auxilio cõprehendiſſent, ſi eius plenã notitiã habuiſſent. Sed ecce confuſo certamine cõtendentibus vnus ſociorũ regis nomine Guliel. de Pratellis exclamauit Ydiomate Saracenico ſe regẽ eſſe affirmans. Quod Turcæ credẽtes, ipſũ Guliel. cõprehenſum confeſtim ad ſuũ exercitũ deduxerunt captiuũ. Fama facti perueniẽs ad exercitũ ipſos ad arma cõmouit. Qui dum progrediũtur regẽ quæſituri reuertẽti occurrũt. Abierãt enim Turcæ longius putãtes ſe regẽ abducere, cuius 4. ſocij in bello ceciderant interfecti. Caterua Saracenorũ dum a Babilonia tẽderet Ieruſalẽ, armis abundans & omni genere victualiũ intercipitur a chriſtianis. Quod quiſq; Francorum diripuerat, ſuos ceſſit in vſus, quod templares, quod hoſpitalarij, quod exteræ gentes inuaſerãt, ceſſit ad arbitriũ regis Anglorum.

Richardi periculum de Turcis.

Amicus verus.

Saracem intercepti.

Pridie Idus Maij rex Anglorũ veniens ante Darum, caſtellum obſedit & infra 5. diem capto caſtello pluſquã 5. millia hominum captiuauit.

Pridie Kal. Auguſti captum fuit oppidũ Ioppe a Saracenis. Quod mox Kal. Auguſti, rex Richardus recuperauit.

Ioppe capta recuperatur.

Rex Richardus pro Gulielmo de Pratellis redimẽdo, qui ſe capi fecerat pro rege ſuo, decem de nobilioribus Turcis commutauit.

Hinc inde datæ ſunt induciæ inter chriſtianos & Saracenos a Paſcha ſequente per 3. annos, per 3. menſes, per 3. ebdomadas, & 3. horas.

Induciæ Turcarum cum Chriſtianis.

Die feſto S. Michaelis duæ reginæ, tam Angliæ quã Siciliæ nauẽ aſcenderũt apud Acon. Rex verò nauẽ aſcendit die feſto S. Dioniſij, & poſt longã nauigationẽ infauſto omine terrã ducis Auſtriæ ſubintrauit. A quo captus eſt in Ciuitate quæ Wena dicitur 13. Kal. Ian. Habebat autẽ dux eũ exoſũ pro morte Marchiſi ducis Tiri, de qua ſuſpectũ habebat regẽ Rich. De hac tamẽ morte princeps Aſſeſmorũ a quibus interfectus eſt Marchiſus, Regẽ Richardũ literaliter excuſauit. Limpoldo duci Auſtriæ vetus de mõte ſalutẽ. Cum plurimi reges & principes vltra mare Richardũ regem Angliæ & dominũ, de morte Marchiſi inculpent, Iuro per dominũ qui regnat in æternum, & per legem quã tenemus, quòd in eius morte nullam culpã habuit. Eſt ſiquidem cauſa ipſius Marchiſi talis. Vnus ex fratribus noſtris in vnã nauem de Sateleia ad partes noſtras veniebat, & tempus illum forte ad Tirum appulit. Et Marchiſus fecit illum capere & occidere, & magnam pecuniam eius rapuit. Nos verò Marchiſo nuncios noſtros miſimus, mandantes vt pecuniã fratris noſtri nobis redderet, & de morte fratris noſtri nobiſcũ ſe concordaret, & noluit, necnõ & nuncios noſtros ſpreuit. Et mortem fratris noſtri ſuper Reginaldũ dominum Sidonis poſuit. Et nos tã-

Rich. capitur.

Litera Richardum inſontem abſoluentes.

tum fecimus per amicos noſtros,quòd in veritate ſcimus quòd is fecit illũ occidere,& pecuniam rapere. Et iterũ alium nunciũ noſtrũ nomine Edriſum miſimus ad eum quẽ in mari mergere voluit.Sed amici noſtri illũ a Tiro feſtinãter fecerunt recedere.Qui ad nos cito peruenit,& iſta nobis nunciauit. Nos quoque ex illa hora Marchiſum deſiderauimus occidere.Tuncq; duos fratres miſimus ad Tirum, qui eum apertè & ferè corã omni populo Tiri occiderunt.Hæc ergo fuit cauſa mortis Marchiſi,& bene dicimus vobis in veritate,quòd dominus Rich.rex Angliæ in hac Marchiſi morte,nullã culpã habuit,& qui propter hoc domino regi Anglię malũ fecerunt,iniuſtè fecerũt & ſine cauſa.Sciatis pro certo quòd nullũ hominem huius mundi pro mercede aliqua vel pecunia occidim⁹, niſi prius nobis malũ fecerit,& ſciatis quòd literas fecimus in domo noſtra ad caſtellũ noſtrũ Meſſiat,in dimidio Septẽbris,an.ab Alexandro,1505.

Iohannis defectio a fratre.

Anno 1193. Iohannes comes Moritonij cum audiſſet fratrem ſuum regem tentum in vinculis, illectus eſt ſpe magna dominatum regendi. Multos itaque per totum regnum alliciens plurima promittebat,munitionibus ſuis celeriter obfirmandis ſollicitus intendebat. Mare tranſiens fœdus inijt cum rege Francorum,vt Arthurum ducem Britanniæ nepotem ſuum, ab ea ſpe quam Britones ſuper eius promotione conceperant prorſus excluderet.

Richardus in carcerem coniycitur.

Feria tertia poſt ramos Palmarum dux Auſtriæ regem Angliæ tradidit imperatori Romano ſub pactione pecuniæ perſoluendæ. Poſtmodum vt imperator ad immoderatam pecuniæ quantitatem nomine redemptionis ſoluendam regem Anglorum terroribus & exemplis impelleret, eum retrudi præcepit in loco qui Triuallis dicitur.A quo carcere nullus ante dies iſtos exiuit, qui vinctus ibidem intrauit.De quo dicit Ariſtoteles lib.5.bonum eſt mactare patrẽ in Triuallis:de quo loco rurſus metricè ſcriptũ eſt.Sunt loca,ſunt gentes,quibus eſt mactare parentes, vel mos,vel pietas,cum fera ſuperuenit ætas.| Hoc enim nõ fortuito,ſed vltione diuina prouiſũ eſt,& ſalubriter ordinatũ,vt Richardus rex ad pœnitentiam & ſatiſfactionẽ congruam reuocaretur, ſuper exceſſu quo patrẽ ſuũ carnalẽ ſ.Henr.regẽ decumbentẽ in lecto,tam auxilio quã cõſilio regis Francorũ apud vrbẽ Cenomannicã obſidione vallauit.Et licèt eũ ferro non mactauerit,eum tamen crebris & ſæuis aſſultibus compulit inde recedere.

Redẽptio regis.

Totius Alemanniæ magnates apud Warmaciam conuenerunt, vbi tractatũ eſt de redemptione regis Anglorum.Tandem ſub audientia plurimorum propalatum eſt pretium appretiati,quem appretiauit Henricus imperator Romanus,ab Auſtriæ duce Limpoldo ſ.50.millia marcarum argenti. Sed vt imperator egregius fenerator legitimarum vſurarum ſumma quæ per annum æquiperantur ſorti per vnum diem in duplum excederet, 100.millia marcarũ ſibi ſuo tempore ſoluendarum extorſit a rege.

Summa igitur redemptionis regis Anglorum,100.millia librarum argenti, ad pondus Coloniæ,monetę publicæ & probatæ.Quæ pecunia certis temporibus & diſtinctis, quinquaginta datis obſidibus perſoluebatur.

Subditorum liberalitas ad regem redimendum.

Cum de redemptione regis agendum ſit,proferamus in medium,quam deuotionem ei ſui fideles exhibuerunt incipientes a domo dei. Maiores quidem eccleſiæ Theſauros ab antiquis congeſtos temporibus,eccleſiæ parochiales argenteos calices promiſerunt.Statutũ eſt inſuper aſſenſu cõmuni, Archiepiſcopos,epiſcopos,Abbates,priores conuentualiũ eccleſiarũ,comites,barones,4. partẽ annuorũ reddituũ,monachos Ciſterciẽſes,canonicos ordinis albi totam lanam vnius anni,clericos viuentes de decimis decimam partem de redditibus prouenientem perſoluere.

Anno 1194.rex proſpero curſu tendens in Angliam 13.Kal. Aprilis, cum exultatione magna tam cleri quã populi, proceſſione ſolemni receptus eſt, in eccleſia S.Pauli Londonijs.

Regis cura in eccleſias.

Cũ rex Richardus aduertiſſet, nõnullas eccleſiarũ campeſtriũ argẽteis carere calicibus, & didiciſſet eos redẽptionis ſuæ occaſione ſublatos,hoc ſibi tanquã reo imputãs ad culpã quod diuina minus dignè in hac parte celebrarẽt officia, iuſſit fieri per loca diuerſa calices quãplurimos, & eos eccleſijs indigentibus diſtri-

diſtribui ſine mora.

Cum autem apud Weſtmonaſterium in aula ſua quę dicitur parua die quodam pranderet, accepit rumores quod Philippus Francorũ rex ingreſſus Normanniam, Vernolium obſideret, quo audito, iuraſſe fertur, ſe nunquam auerſurum faciem quouſq; regi Francorum occurreret pugnaturus. Vnde effracto muro e directo per aperturam factam, cuius vſq; hodie veſtigium oſtenditur, egreſſus accelerauit ad mare & in Normanniam tranſfretauit. Vbi obuiũ habens Iohannem fratrem ſuum, eidem miſericordiam petenti ſuper commiſſis culpam incunctanter indulgendo, hoc dicitur reſpondiſſe: vtinam apud me delictum tuum in obliuionem tranſeat, ita quod apud te permaneat in memoria quod feciſti. Tendens Vernolium audiuit regem Francorum caſtellum obſidione vallaſſe, & per dies octo obſeſſos indicibiliter afflixiſſe. Cumq; rex Francorum audiſſet quod rex Anglorum in craſtino ſuperuenturus eſſet, accinctus ad prælium, timore perterritus potius elegit fugere quàm pugnare, & ſub omni feſtinatione, non ſine damno & opprobrio receſſit a caſtris.

Richardi magnanimitas.

Poſtquam rex Francorum receſſit Vernolio, Rex Anglorum veniens Turonis, a caſtelli noui Burgẽſibus, vbi requieſcit beatus Martinus, duo millia marcarum xeniorum nomine ſuſcepit nulla coactione præmiſſa.

Francorum regis fuga.

Rex Francorum fines intrans Turoniæ, prope Vindocinum fixit tentoria. Quo cum regem Anglorum cognoſceret ſuperueniſſe, ſummo mane tentorijs auulſis cum feſtinacione receſſit. Rex autem Anglorum eum ſubſecutus eſt, & quadrigas ipſius, Comitum, & Baronum & magnatum ſub eo militantiũ, impedimenta tota ſub captione concluſit. Aurum & argentum in ſcrinijs & in alijs locis repoſitum, tentoria quoq;, baliſtas, & res innumeras, quarũ æſtimatio creſcit in immenſum, ſine damno ſuo cepit, ſecumq; reduxit. A feſto Pentecoſtes quo rex Francorum Philippus a Vernolio nocte recedens fuga ſibi conſuluit, elapſi ſunt dies 37. ad illum vſq; diem, quo quieſcens prope Vindocinũ exterritus ſummo mane cum graui iactura ſuorum, Caſtellum Duni tremefactus receſſit.

Præda in Francorum regem.

Rex Anglorum potitus victoria tranſijt in Pictauiam, & intra paucos dies Tailebugrh & totam terrã Gaufridi de Rancina, totam quoq; terram comitis Engoliſmentium ſua ſub poteſtate recepit, vt a Caſtello Vernolij quouſq; veniatur ad crucem Karoli nullus ei rebellis extiterat.

Anno 1195. Limpoldus dux Auſtriæ in die S. Stephani cum apud Gramni dies natalitios celebraret, & iuxta conſuetudinem regionis, ſui corporis agilitatem inter ſuos commilitones oſtenderet, militaribus armis accinctus flexis in girum frenis, equo cecidit, & pedis attritione ſubita ſauciatus ad necẽ, arctiſſima tandem neceſſitate compulſus conſilio medicorum pede truncatus eſt, vt qui regis Anglorum Richardi Ieroſolima redeuntis, & crucis adhuc mortificationem in ſuo corpore geſtãtis, & animum habentis ad terram ſanctam redire pedes conſtrinxerat, nec licentiam abeundi quo vellet, habere permitteret, in vltionem tanti facinoris pede proprio mulctaretur.

Rex pede truncatur.

Anno 1196. aquarum inundatio ſubita, vehemens, & fluctibus procelloſis inuoluens omnia circa Sequanam adiacentia tam lignea quàm lapidea, Philippum regem Francorum, Mauritium Pariſienſem epiſcopum commorantes Pariſius, non parum exterruit. Vnde rex relinquens palatium cum domeſtica familia pernoctare decreuit, apud S. Geneueſam. Epiſcopus verò vt ſibi prouideret & ſuis apud ſanctum Victorem quieuit.

Inundatio aquarũ Pariſius.

Anno 1197. Marcadeus miles Soldarius Richardi regis Brabantinorũ vallatus cateruis, cepit Philippum Beluacenſem epiſcopum, Gulielmũ de Merlow, & multos alios iure belli. Qui videlicet epiſcopus erat in armis vir ſtrenuus, & regis Francorum conſanguineus, homo marti plus deditus quã cultor martyrũ. Quẽ in concaptiuis duriſſimis conſtrictũ vinculis, tranſmiſit Rhotomagũ.

Epiſcopus in armis ſtrenuus.

Richardus Rex aduertens villam Andeliaci & quaſdã alias adiacentes ad ius eccleſiæ Rhotomagenſis pertinentes, hoſtiũ irruptionibus nimiũ oportunas, commutationẽ fecit cum Archiepiſcopo, & dicta eccleſia, dans pro dictis villis

molendina ſua apud Rhotomagũ,ita quod Archiepiſcopus ſoluat elemoſynas de eis ab antiquo ſtatutas, villamq; de Deepe,& villã de Buſſeles, ita quòd ſoluat elemoſynam aſſignatam,372. libras Andegauenſis monetæ. Dedit eis autem manerium de Loueres & foreſtam de Alermound, cum feris & omnibus pertinentijs alijs.

Gualterus Mape(de quo multa referuntur iocũda)ex præcentore Lincolnienſi,Oxonienſis Archidiaconus eſt effectus. Richardus rex apud Audeliacum caſtrum conſtruxit inſigne.

Monachi reſtituuntur.

Anno 1198.Hubertus Cantuar.Archiepiſcopus authoritate fultus Apoſtolica,clericos quos Hugo Ceſtrenſis epiſcopus eiectis Monachis apud Couëtriam poſuerat,reintroduxit monachos.Ad quorum ſupplementum 7.Monachi Monaſterij S.Albani illuc deſtinati ſunt,vnde contigit illa duo monaſteria arctiſſima familiaritate coniungi,& indiſſolubili fœdere adiuuari.

Regis Franciæ periculum in fugiendo.

Regis Angliæ præda.

Richardus rex Angliæ intrauit terram regis Francorum cum magno exercitu,& cepit caſtellum de Curtell, & de Burriz, & Caſtrum Sirefontanum. Die craſtina Rex Francorum venit de Mantua cum quadringentis militibus & multis alijs,ad ſuccurrendum dicto caſtro de Curtellis, quod non putauit eſſe captum.Rex igitur Anglorum ex quo eum venire cognouit, inſecutus eſt eum in fugam conuerſum, & in tanta diſtrictione poſuit in portam Giſortij, quòd pons fractus eſt ſub eo,ſubmerſis de ſuis 20 militibus.Ipſeq; rex niſi attractus fuiſſet a cuſtodibus Giſortij, fracto ſub eo ponte ſubmerſus fuiſſet. Interim rex Angliæ propria lancea proſtrauit 3.milites & captos detinuit. Capti ſunt cum eis inſuper vſq; ad centũ milites, & ſeruientes quorum non eſt numerus. Ducenti quoq; capti ſunt dextrarij,quorum 27.cooperti ſunt ferro.

Richardus baliſtæ iaculo perit.

Anno 1199. Richardus rex cum militem quendam ſuper inuentione Theſauri conuenire voluiſſet, ille veritus ſeueritatem regiam ad vicecomitem Lemonicenſem fugit.Qui rogatus a rege vt militem redderet, cum parere neglexiſſet, Rex terras eius ingreſſus, caſtrum quoddam quod Caluca dicitur iuxta Lemonicas obſedit, ac fortiter impugnauit,17.verò Kal.Aprilis, dum caſtrũ conſiderando circuiret inermis,ſubito baliſtæ iaculo in humero ſiniſtri læthali confoditur vulnere,a quodam milite qui Petrus Baſilij dicebatur. Sequentibus diebus 11.languens ex vulnere, die 12.octauo viz.Idus Aprilis ætatis ſuæ anno 42.diem clauſit extremum.Hic propter magnanimitatem cordis cognominatus eſt ab Anglicis & Normannis,cor Leonis. Sepultus eſt apud fontẽ Ebrandi in Monaſterio Monialiũ ad pedes patris ſui Henrici regis, cũm regnaſſet annis 9.menſibus totidem,ſexq; diebus.

Iohannes fratri in regno ſuccedit.

Iohannes filius iunior Henrici 2. regis Anglorum ex Alienora Duciſſa Acquitaniæ,non modò iure propinquitatis, ſed in teſtamento fratris ſui Richardi deſignatus ſucceſſor, poſt mortem eiuſdem anno dom. 1199. regnum obtinuit Anglicanum.Hic à patre Iohannes ſine terra cognominatus eſt, quia fratribus eius ad ampliſſimos honores ſublimatis, putà Henrico in regem Angliæ coronato, Richardo Acquitanorum, & Galfrido Ducatu Britannico inſignitis, ipſe nihil habebat,quanquam poſtea ditatus fuerat comitatibus Moritoniæ in Normannia, & Glouernię in Anglia, collatis inſuper a patre terris omnibus in Hibernia conquiſitis.Triginta duorum erat annorum cum in Octauis Paſchæ apud Rhotomagum ducatus Normannici gladio cingeretur. In Angliam verò veniens infra Octauas Aſcenſionis apud Weſtmonaſterium coronatus eſt.Porro Philippus Francorum Rex defuncto Rege Richardo omnia quæ libuit ſibi licere reputans, nõ deferens inducijs quas iuramento firmauerat,Normanniam ingreſſus cepit vrbem Ebroicam: terraſq; regis Angliæ vſq; Cenomannicam vndiq; deuaſtauit.

Arthurus autem nepos regis Iohannis ex fratre Galfrido duce Britanniæ aſpirans ad regnum Angliæ,regi Francorum Cenomannis occurrit cum manu valida Andegauenſium, & pro comitatu Andegauiæ eidem fecit homagium. Alienora quoq; Regina pro Ducatu Acquitaniæ quem iure poſſedit hæreditario eidem regi homagium fecit cum Turonis aduenſſet. Iohannes rex coadunato

nato exercitu magno in Normanniam tranſfretauit. Sed citò poſt in Angliam rediens, apud Lyncolniam in conſpectu totius populi regis Scotorum ſuſcepit homagium, qui ſuper crucem Cantuarienſis Archiepiſcopi fidelitatem iurauit eidem.

Rex Scotiæ homagium facit.

Anno 1200. Iohannes rex iterum in Normanniam tranſfretauit, vbi inter reges in forma ſubſcripta pax & concordia reformatur. Reſtitutis nempe regi Angliæ ciuitate Ebroica cum toto comitatu, Caſtellis, pagis & prędijs quæ rex Francorum occupauerat violenter, præſtitoq; a rege Angliæ homagio regi Frãcorum, & eidem fidelitate iurata: Lodowicus regis Franciæ primogenitus nobilem puellam Blanchiam nomine, Hildefõſi regis Caſtelli filiam, regis Anglię ex ſorore Alienora neptem accepit vxorem. Cui rex Iohannes conceſſit omnes munitiones & poſſeſſiones a rege Francorum ſibi nouiter reſtitutas, annuens etiam eidem omnes terras ſuas quas in regno Franciæ poſſidebat poſt deceſſum ſuum, ſi abſq; hærede de corpore ſuo cõtingeret eum mori. Firmata inter reges pace & concordia, Arthurus comes Britanniæ patruo ſuo Regi Iohanni Regi Angliæ fecit homagium pro comitatu Britanniæ, qui ſpectat ad feodum Ducatus Normanniæ, & alijs terris ſuis quas in Anglia vel Acquitaniæ Ducatu habebat.

Pax firmata inter Angliæ & Franciæ reges.

Arthuri homagium.

Eodem anno Iohannes rex vxorem accepit Iſabellam comitis Engoliſmenſis filiam & hæredem, quæ 8. Idus Octobris coronata eſt Londonijs in reginã. Hanc ferunt quidam prius vicecomiti Toartenſi Hugoni Brun nupſiſſe, ipſumquè propter vxorem violenter ablatam a fidelitate regis Angliæ diſceſſiſſe.

Iohannes rex vxorem ducit.

Anno 1201. Iohannes rex Angliæ venit Pariſijs, & honorificè a rege Francorum receptus eſt, & donatus varijs donis pretioſis. Tenuis tamen inter eos erat amicitia, quia rege Anglorum vxorato, euacuata videbatur illa ſponſio, quam de terris ſuis in regno Franciæ fecerat Lodowico. Vnde non multò poſt habito inter reges colloquio inter Vernonam & inſulam Andeliace, Rex Francorum occaſiones quærens fidei non ſeruandæ, & initi fœderis infringendi, regem Angliæ ſummonuiſſe fertur vt Pariſijs in quindena Paſchæ compareret ſuper hijs quæ aduerſus eum proponeret pro ducatu Acquitaniæ, comitatuq; Andegauiæ reſponſurus.

Rex Francorum occaſiones quærit fœderis infringendi.

Æſtate ſequenti rex Francorum Philippus hoſtiliter ingreſſus eſt Normanniam, vbi munitiones quaſdã cepit & villas ſubegit. Et vt acriores regi Angliæ inimicitias concitaret, Arthuro nepoti eius militaribus armis cincto, comitatum Britanniæ tradidit, pręcipiens vt Pictauenſium & Andegauenſium ſibi comitatus acquireret, tradens ei ducentos in ſubſidium milites, & largiens eidem pecuniæ magnam ſummam. Iohannes rex vndiq; laceſſitus iniurijs, reſumpto animo in Arthurum nepotẽ, quem domeſticũ hoſtem ferebat grauius, & fautores eius, quorum præcipui erant, Hugo Brunus & Galfridus de Ladimano conuertit exercitum. Quos bello victos & obſeſſos ad deditionem coegit. Cepit etiam poſtea vicecomitem Lemonicenſem, alioſq; quamplures qui ab eius fidelitate deſciuerant, Arthuroq; adhęrentes. Quorum nonnullos trãſmiſit in Angliam per diuerſa caſtra ſeruandos, quoſdam acceptis obſidibus remiſit ad propria. Arthurum verò miſit Rhotomagum ſub arctiori cuſtodia detinẽdum. Ob iſtam victoriam multi putant ſibi conuenire illud Merlini fatidici. Capite Leonis coronabitur: & iterum illud. Linguas taurorum abſcindet, & colla rugientium onerabit cathenis.

Iohannes Arthurum nepotem ſuperat.

Anno 1202. Iohannes rex Philippum Beluacenſem epiſcopum quem captũ in prælio ſupra retulimus, diebus Richardi regis, a cuſtodia liberauit & ad propria redire permiſit.

Philippus Rex Francorum in exhæredationem regis Angliæ totis viribus laborans, ingreſſus Acquitanniam, cepit municiones militum Pictauenſium, Britonumq; fauore.

Papa Innocentius pro pace inter reges reformanda miſit Abbatem de Caſa Marij, qui adiuncto ſibi Abbate trium fontium, authoritate Apoſtolica præcepit vtriq; regi, vt conuocatis epiſcopis & principibus regni, ſalua vtriuſque

Iuſticia pacem facerent. Et Abbacias cæteraſq; eccleſias per eorum bella deſtructas in ſtatum debitum repararent.

Philippus Normanniã vaſtat.

Philippus rex non obſtante Apoſtolico mandato Normanniam ingreditur, & Rudipontem obſidens,expugnauit & cepit, caſtrum quoq; Gaylardi, quod in excelſa rupe ſuper Sequanam fortiſſimum Richardus rex firmauerat,6.mẽſium obſidione ſubegit.

Tartarorũ dominij origo.

Hoc anno vt a pleriſq; traditur,cæpit Tartarorum dominium. Qui ſub mõtibus Indiæ in regione Tartara conſtituti, Dominum ſuum regem Indiæ Dauid nomine,filium Iohannis præſbyteri occidentes,ad deprædationem proceſſerunt aliarum terrarum.

Arthuri mors.

Anno 1203. Arthurus Rhotomagi moritur, de cuius morte regem Iohannẽ quidam eius æmuli infamauerunt.

Rex Iohannes obſides Pictauenſium propter eorum falſitatem ſuſpẽdi fecit.

Philippus verò rex Francorum a cæptis non deſiſtens caſtra Normannica & totam ferè terram circumpoſitam vſq; ad montem Michaelis in ſuam ditionẽ accepit. Normanni a fidelitate regis deſciſcentes, regiſq; Francorum fauorem quærentes,ciuitates & caſtra cõmiſſa ſuæ cuſtodiæ ſine vlla reſiſtencia reddiderunt,viz.Conſtantiam,Baiocas,Luxonium,Abrincas cum ſuburbanis & Pagis. Iamq; nihil regi Angliæ in Normannia fraudibus ſuorum a ſe alienata remanſit,exceptis ciuitate Rhotomagi & duobus caſtris Vernolio atq; Archis.

Normanni ad regem Francorũ deſciſcunt.

Iohannes rex Alienoram ſororem Arthuri in Angliam tranſtulit, quæ in caſtro Briſtolliæ honorificè exhibita ibidem conſenuit. Mater eius Conſtantia hæres Britanniæ poſt mortem viri ſui Galfridi,nupſit Guidoni de Toarto. Qui de ea vnicam filiam generauit. Quã poſtea duxit Petrus Roberti comitis Drocharũ filius cognomẽto Manclerk, accipiens cum eadem Britanniæ comitatũ.

Alienora mors.

Anno 1204. Alienora Duciſſa Acquitaniæ,mater regis Angliæ,ex hac luce migrauit.

Ciuitas Rhotomagenſis a Gallicis obſeſſa,cum iam ferè per annum ſe fortiter defendiſſet,de ſubſidio deſperans regis Angliæ,Philippo regi Francorum ſe reddidit. Qui ſtatim muros eius diruens ne vnquam reędificaretur in poſterũ, ciuibus interdixit.Redditis etiam duobus caſtellis Archis & Vernolio, totam ex integro Normanniam habuit ſubiugatam. Nec hijs rex Philippus contentus vlterius progreditur, & Cenomãniam,Turoniam atq; Pictauiam ſine difficultate occupat,nemine reſiſtente. Capta eſt etiam doloſè, ciuitas Andegauẽſis a Guliel. de Rupibus,ducente milites ſuos armatos ſub capis,velut fuiſſent mercatores ad nundinas accedentes.

Rhotomagum capitur.

Anno 1205. Philippus Francorum rex captis fortiſſimis caſtris, Archis & Chinone a dominio Andegauiæ & Turoniæ excluſit totaliter regẽ Anglorum.

Anno 1206.Iohannes rex Angliæ in Acquitaniam tranſfretauit, & innumeras apud Rupellam copias ſecum duxit. Sed adueniente illuc rege Francorũ cum exercitu abſq; conflictu munita villa in Angliam remeauit.

Facies S.Iohannis Baptiſtæ.

Hoc tempore clericus quidam Walo nomine a Conſtantinopoli rediens,faciem S.Iohannis Baptiſtæ ſecum deferens,eam repoſuit Ambianis.

Sanctus Dominicus ferè per decenniũ in continuatione prædicationis perſeuerauit contra hæreticos Albigenſes.

Contentio monachorum de Archiepiſcopi electione.

Monachi Cantuarienſes in electione futura pontificis diſcordes, alij magiſtrum Reinerum ſuppriorem ſuum,alij Iohannem de Graye Norwicenſem Epiſcopum elegerunt.

Anno 1207.Innocẽtius Papa caſſatis vtriſq; electis, Cantuar.eccleſiæ magiſtrum Stephanum de Langton tituli S. Criſogoni præſbyterum Cardinalem, poſtulantibus monachis,eidem eccleſiæ præficiens,in Archiepiſcopum conſecrauit.Super quo indignatus Rex Iohannes qui partem Norwicenſis omni conatu fouebat epiſcopi, per Falconem de Cantilupo & Petrum de Cornehull monachos de ſuo Monaſterio expulit, & Stephano Archiepiſcopo ne accedendo ad ſuam eccleſiam intraret,Angliã interdixit. Quinimo prælatos tam maiores quàm minores, clericos quoq; quoſcunq; fauentes Archiepiſcopo coegit

Stephanus Lãgton interdicitur Angliæ.

in exilium, rebuſq; eorum omnibus confiſcatis.

Per id tempus Dux Saxoniæ Otho in regem Romanorum quamuis diſcordia electus, in Angliam ad regem Iohannem auunculum ſuum venit. Pro cuius ſubſidio Rex Angliæ & a clericis & laicis 13. partem bonorum extorſit. *Otho fit rex Romanorum.*

Philippus Francorum rex in exhæredationem regis Angliæ non agens ſegniter, vt qui prædatur non prædaretur, multas ei in Acquitania munitiones abſtulit.

Eodem anno apud Wintoniam in die S. Remigij natus eſt regi Iohanni filius quem vocauit Henricum nomine patris ſui. *Regi natus filius.*

Anno 1208. Anglia per Papam Innocentem interdicto ſupponitur 11. Kal. Aprilis exequentibus Papale mandatum, Gulielmo Londonienſi, Euſtachio Elienſi, & Malgero Wigornienſi epiſcopis, quia rex Iohannes Archiepiſcopum Stephanum ad ſuam eccleſiam accedere non permiſit. Qui tempore ſui exilij manſit in monaſterio Pontiniacenſi, beati Thomæ Martyris veſtigia imitatus. *Anglia interdicto ſupponitur.*

Otho dux Saxoniæ nepos regis Angliæ ex ſorore regnum Alemanniæ pacificè obtinuit, Philippo Suauiæ qui cum Othone diu contenderat de imperio, a Landegrauio Turingiæ interfecto.

Anno 1209. Iohanni regi natus eſt filius ſecundus in vigilia Epiphaniæ, quē in fratris ſui memoriam vocauit Richardum.

Iohannes rex audito quòd Gulielmus Scotorū rex filiam ſuā comiti Boloniæ iunxiſſet connubio, eius aſſenſu non requiſito ægrè tulit. Propter quod eū bello aggredi propoſuit. Sed tandem reformata pace acceptis duabus filiabus regis Scotiæ obſidibus, redijt propoſito immutato.

Crux contra Albigenſes hæreticos ex mandato domini Papæ in Francia prędicatur, multitudo ergo Gallicorum contra fidei refugas profecta, adiuncto ſibi comite Tholoſano Viterpin primò adeundo, Carthaſonem obſident & expugnant. Moxq; reuerſuri ad propria toti regioni præficiunt Simonem Comitem montis fortis.

Anno 1210. Innocentius Papa in Othonem imperatorem eccleſiæ Romanæ rebellem excommunicationis ſententiam fulminauit, principeſq; Tentoine ab eius fidelitate abſoluit, ac ne quis eum imperatorem appellaret ſub interminatione Anathematis interdixit. Excommunicauit Iohannem regem Angliæ pro eo quòd Archiepiſcopum Stephanum ad eccleſiam ſuam accedere non permiſit. *Papa mina in reges.*

Iohannes rex eodem anno profectus in Hiberniam in ſuam ditionem redegit totam terram Catalo rege Conacciæ triumphato. Rediens verò de Hibernia, de Abbatijs alijſq; religioſorum domibus & præcipue Ciſtercienſium, exegit tallagium nimis graue. *Rex Hiberniam ſubiugat.*

Anno 1211. Iohannes rex Wallenſes rebelles ſubegit. Qui nihilominus reſumptis viribus in eodem anno Angliam infeſtabant. *Wallenſes ſubacti.*

Caſtrum de Stotford quod erat Londonienſis epiſcopi a rege euertitur.

Alexander regis Scotorum primogenitus Londonias veniens a rege Iohāne militaribus armis accingitur.

Innocentius papa videns regem Iohannem eccleſiaſtica diſciplina nullatenus emolliri, ſcripſit regi Francorum & alijs principibus conterminis, vt regē Angliæ inquietarent, quatenus rigorem animi ſui per tales moleſtias remitteret, & ad obedientiam Romanam rediret. *Papa diſcordiarum motor.*

Anno 1212. Philippus rex Francorum cum ſuis proceribus tractare cæpit de tranſfretando in Angliam ad debellandum regem Iohannem, quod colorabat ſub ſpecie iuſticiæ, eo quòd eſſet Romanæ eccleſiæ rebellis.

Rex Iohannes duxit exercitum in Walliam, incurſus Wallenſium repreſſurus, & regreditur cum honore.

Eodem tempore cæperunt Barones a rege Iohanne deficere, prætendentes libertates eis debitas minimè obſeruari. De quibus acti ſunt in exiliū: Robertus filius Gualteri, & Stephanus Ridell. qui in Gallijs morabantur. Galfridus etiam de Norwico carceri mancipatur. Hij tres creduntur fuiſſe contra regem *Barones a regē deficiunt.*

capitanei factionis.

S.Franciſcus.

Hoc anno beatus Franciſcus natione Tuſcus de ciuitate Aſſiſij poſt laſciuiam iuuenilis ardoris & negotiorum ſæcularium vanitatem, mente cōpunctus, abijt & venditis vniuerſis quæ habuit, pecuniam cuidam ſacerdoti obtulit ad ſuæ eccleſiæ reparationem. Quam cum ſacerdos renueret, Franciſcus monetā abijciens, Chriſto in paupertate voluntaria, ſeruire decreuit, octauo anno ab eo quo cæpit ſanctus dominicus prædicare.

Anno 1213. Philippus Francorum rex coadunato nauigio apud Kaleſiam perpendens Ferrandum Flandrenſem Comitem Regi Angliæ Iohanni fauere diuertit in Flandriam, vt ea prius ſubiugatā liberius deinde Angliā occuparet.

Claſſis Angliæ Francos abducit

Interim rex Angliæ copioſa nauium claſſe parata, & præpoſitis eidem Guilelmo de longa ſpata Sariſburienſi, & Reginaldo de Danmartino Bolonienſi comitibus, ac nobili viro Hugone de noua villa cū viris naualis belli peritis trāſmiſit eam in Flandriam, vt regis Francorum nauigium deſtruerent, & ipſum ab impugnatione Flandrenſis comitis impedirēt. Ingreſſi igitur prædicti nobiles portum Damonis cum claſſe ſua tota, totam fere multitudinem nauium Gallicorum victualibus onuſtarum & armis in Angliam abduxerunt.

Francorum rex naues ſuas comburit.

Rex Francorum tam ſubito conſternatus euentu, pauculas naues relictas, timens ne in vſum cederent aduerſariorum, in ira vehementi præcēpit comburi. Et ex poſt Pariſijs dirigit iter ſuum.

Stephanus admittitur Archiep.

Iohannes rex Angliæ videns Barones ſuos contra ſe inſurgere, vtpote qui cum rege Francorum per literas ſuas ligeas fecerant, ſpondentes regnum Angliæ Lodowico filio regis eiuſdem. Videns etiā offenſam domini Papæ ſuper ſe de die in diem aggrauari, flexus eſt animo. Et inprimis Archiepiſcopū Stephanum ad ſuam permiſit ſedem accedere, ac libera in omnibus fungi ſibi debita dignitate. Cupiens etiam cōtra hoſtes tam domeſticos quàm extraneos eccleſiaſtica protectione muniri, procurante Pandulpho Apoſtolicę ſedis legato, totum regnum ſuum Angliæ & Hiberniæ, deo & beato Petro Apoſtolo eiuſq; vicario Catholico Innocentio Papæ 3. ſucceſſoribuſq; ſuis Catholicis, in remiſſionem peccatorum ſuorum totiuſq; generis ſui in mille marcis ſ. pro Anglia 700. & pro Hibernia 300. conſtituit cenſuale, vt patet in charta ſuper hijs confecta & ſigillo regio conſignata. Hijs peractis Iohannes rex a ſententia excommunicationis abſoluitur publicè in eccleſia cathedrali Wintoniēſi, præſtita iuratoria cautione de reſtitutione ablatorum tam clericis quàm laicis facienda, & recipiendis omnibus in plenam gratiam & amorem.

Iohannes pacem a papa mercatur.

Franci prohibentur regem Angliæ infeſtare.

Exinde Pandulphus legatus in Galliam tranſiens, Francorum regi Philippo ſub Anathematis interminatione prohibuit ne trāſiret in Angliam, ſeu regem Angliæ reconciliatum eccleſiæ, quo minus regnum ſuum poſſideret pacificè, aliquatenus per ſe vel per alios infeſtaret. Durauit tamen adhuc interdictum in Anglia, clero illud relaxari nolente, quouſque de ablatis ſatiſfactum eſſet ad plenum.

Iohannes Vrbem Andegauim cepit.

Iohannes Rex eodem anno tranſfretans ſuſceptus eſt honorificè in Rupellam. Nec multo poſt reconciliatis ſibi comite Marchiæ & Galfrido de Landauano cepit vrbem Andegauim, & caſtrum Bellum forte, aliaſq; munitiones quam plures. Turba militum ſuorum miſſa Transligeri ad prædandum Robertum comitis Drocharum filium, & milites cum eo 14. in armis ſibi occurrentes ceperunt.

Rex interdicto abſoluitur.

Anno 1214. Iohannes rex impetratis a ſede Apoſtolica 5. annorum inducijs ſuper reſtitutionem ablatorum, ita quòd ſingulis annis vſq; ad complementum vna pecuniæ portio ſolueretur, inuito clero relaxationem obtinuit interdicti, quod iam ſex annis, menſibus tribus, & diebus decem, & ſeptem durauerat.

Vrbs Andegauis regi Iohanni infida Lodowico primogenito regis Francorum ſe reddidit. Qui muros eius nouiter a rege Iohanne conſtructos ad ſolum diruens complanauit.

Attendens autem Iohannes Pictauenſium duplicitatem & Andegauenſium

penes

pœnes ſe mobilitatē, qui plus fauerent parti Gallicæ quā ſuæ,in treugas quinquennales a rege Franciæ impetratas per amicos conceſſit.

Otho depoſitus.

Otho ab Imperio iudicio eccleſiæ depoſitus a rege Francorum bello victus eſt,captis in hoc prælio Ferrando Flandrenſi,Gulielmo de longa ſpata Sariſburienſi,& Reginaldo de Danmartino Bolonienſi comitibus, multiſq; Baronibus & alijs perſonis ordinis militaris.

Otho moritur.

Anno 1215. Otho quondam Imperator aduerſante ſibi fortuna poſt bellū proximè ſupradictum in Saxoniam reuerſus, priuatā vitā toto æuo ſuo duxit in Ducatu qui ſibi iure hæreditario competebat. Tandem diſſenteriæ morbo laborans conuocatis epiſcopis alioq; Clero, inſtanter cum lachrymis abſolutionem ſuper ſua rebellione petijt & accepit. Miles quidam Anglicus dictus Philippus de bona villa qui ſub iſto Othone plurimis annis militauerat, ſæpe de illo cum magna deuotione referre ſolebat. Cum inſtante morte viaticū recipere(quia nihil retinere poterat)nō auderet,tamē corpus Chriſti ad inſtantiā eius vt illud videret allatū humiliter adorauit. Et cum quaſi amplexaturus brachijs expanſis,nudato corpore approximaret,hoſtia illa in loco vbi cor latuit facta apertura intrauit, proſiliens de manibus ſacerdotis, & abſq; omni cicatricis veſtigio recluſus eſt locus: ſicq; recumbens ſpiritum reddidit.

Mirabile de hoſtia.

Baronū rebelliō

Iohannes rex Anglię vnà cum comitibus Ceſtriæ, Derbiæ, alijſq; nobilibus crucem accepit a Gulielmo Londonienſi epiſcopo in eccleſia S.Pauli . Verùm aduerſante ſibi fortuna non licuit ei tam vtili vacare propoſito,inſurgentibus contra eum Baronibus ſuis eo quòd libertates & iura ab eo petita, & vt dicebant promiſſa nō perſoluit, nec impleuerat in effectu.Vnde & per quendā canonicū regularem ipſum diffidarunt apud Radingiam 3.Nonas Maij.

Iohannes rex Gulielmum de Longa ſpata comitem Sarum a Gallicis captū, mutatione Roberti filij comitis Drocarum redemit.

Londini defectio a rege.

Ciuitas Londoniarū a rege deficiens 16.Kal.Iulij ſe trāſtulit ad Barones.

Barones multi capti.

Rex Iohannes multos de Baronibus & militibus in Caſtro Roffenſi, quod poſt aliqualem obſidionē redditum fuerat, cepit,& ad caſtrum de Corf inſigne captiuos tranſmiſit.

Barones Lodowicum regis Francorum filium in ſuum euocant ſubſidium promittentes ei regnum Angliæ rege Iohanne expulſo.

Britannorum ſubmerſio.

Hoc anno menſe Septembri multi viri nobiles Britanni & Flandrenſes,regis Iohannis allecti ſtipendijs, volentes in Angliam tranſfretare naufragio perierunt.Horum dux fuit miles quidam dictus Hugo de Bones,vir vitijs plenus & crudelitate. Qui in partibus tranſmarinis, 60.millia armatorum in auxiliū regis collegerat. Sed deo miſerante hij omnes a pelago ſunt abſorpti. Cadauer Hugonis apud Grenemutam in Norfolcia eſt eiectum, vbi cum maxima multitudine militum merſorum & ſeruientium eſt repertum. Eiecta ſunt etiam in locis diuerſis ſuper littus maris corpora mulierum & paruulorum in cunis iacentium,quorum omnium multitudo ita maris occupauit littora,quòd ex infectione aeris,morbus & peſtis inualuit inter prouinciales.Habuerant autem in propoſito vt expulſis indigenis a toto regno terram iure perpetuo poſſiderent.Dederat namq; rex Iohannes duci eorum Hugoni de Bones per chartam ſuam prouincias Norfolciæ & Southfolciæ prout dicebatur. Sed propoſitum eorum annullauit diuina clementia vt præfertur.

Peſtis ex corporibus ſubmerſis.

Lateranenſe concilium.

Hoc anno menſe Nouembri, ſub Papa Innocentio Lateranenſe celebratur concilium, in quo lata eſt ſententia excommunicationis in omnes qui Iohannem regem Angliæ ſatagebant de regno ſuo modo quolibet exturbare.

Anno 1216.Gualo Apoſtolicæ ſedis legatus venit Pariſijs, Philippum regē ſtudioſè exhortans vt filiū ſuum Lodowicū a tranſitu in Angliā prohiberet.Super quo etiam nihilominus authoritate Apoſtolica ipſū monuit Lodowicum, denuncians tam patri quā filio ſententiā excōmunicationis latā in Lateranēſi cōſilio in omnes qui Iohannē regē Anglię vt a regno deijcerēt expugnabant.

Lodowicus Papa legatum ſpreuit.

Lodowic⁹ ſpreta monitione legati,a cęptis nequaquā deſtitit,ſed apud Kaleſiū Flādrię portū claſſē adunari pręcepit, pro exercitu in Angliā trāſportādo.

Gualo legatus in Angliam tendens,& Lodowicum præueniens ſategit inter Barones & regem pacem componere licèt fruſtrà.

Lodowicus Angliam occupat.

Lodowicus perueniens Sandwicum habuit obuios Barones ſuæ parti fauẽtes qui deduxerunt eum vſq; Roſam, cuius caſtrum ſtatim eſt redditum eidẽ. Feria quinta in Ebdomada Pentecoſtes veniens Londonias cum proceſſione ſolemni receptus eſt in eccleſia S.Pauli. Vbi cum ſuſcepiſſet homagium ciuiũ, vſq; Weſtmon.tranſiens ſuſcepit homagium procerum adhæretium parti ſuę. Cum quibus progrediens cepit caſtrum de Reigate, Guilford & Farneham,& multas alias munitiones.

Papæ excommunicatio nihili fit

Gualo legatus Lodowico plurimùm conabatur reſiſtere excommunicando & interdicendo. Sed parũ proficere potuit, populo ferè toto in regis ſui odiũ prouocato.

Iohannis mors.

Interim Iohannes rex valido collecto exercitu,propoſuit cũ Lodowico & eius fautoribus prelio decertaſſe, ſed in ipſo belli apparatu morbo correptus decubuit. Et poſt paucos dies defungitur apud Newarke 14.Kal.Nouẽbris, cum regnaſſet annis 17.menſibus 5.decemq; diebus.

Sepultus eſt autem Wigorniæ coram altari magno in medio inter ſacroſancta corpora Oſwaldi & Wulſtani pontificum bonorum.

Iohannis deuotio in religioſos.

Iſte rex Iohannes Abbathiã Ceſtercienſis ordinis in Winton. diœceſ. quæ bellus locus dicitur,& monaſterium Virginum apud Godſtow in Lincolnienſi diœceſ. pro anima Roſamundæ,quæ aliquando patris fuerat concubina fundauit.Propter quod nonnulli putant ad illum Merlini fatidici vaticiniũ referri quo dixit. Virginea munera virginibus donabit: Promerebitur inde fauorem tonantis & inter beatos collocabitur.

Henricus coronatur.

Henricus filius Iohannis regis ex Iſabella filia comitis Engoliſmenſis, annũ ætatis agens 10.poſt patrem defunctum,an. dom.1216.ſublimatur in regem. Et præſentibus Gualone Apoſtolicæ ſedis legato cum epiſcopis Iocelino Bathonienſi, Gulielmo Couentrenſi, alijſq; prælatis pluribus, reginaq; Iſabella cum Comitibus Gulielmo Mareſchallo,Gulielmo de Ferrarijs,magnaq; aliorum multitudine nobilium,per Petrum Wintonienſem epiſcopum,in die apoſtolorum Simonis & Iudæ in eccleſia beati Petri monachorum Glouernię inunctus in regem,ſolemniter coronatur.

Treuga inter Lodowicum & Henricum.

Lodowicus regis Francorum filius cum iam caſtrum Douerię obſediſſet diebus 15, nihil proficiens, Londonias reuertitur, vbi in die S. Leonardi redditur ei turris.Progreſſus verò de Londonijs caſtrum de Hertford cepit,in die S. Andreæ apoſtoli,& caſtrum de Berkhamſted,in die ſancti Lucię.Et exinde acceptæ ſunt treugę inter regem iuuenem Henricum,& Lodowicum vſq; in feſtũ Martyrum Fabiani & Sebaſtiani. Quibus firmatis Lodowicus in Gallias tranſfretauit. Interim verò multitudo magna Baronum & militum rupto fœdere quo ſe Lodowico aſtrinxerant, ea mentis leuitate qua a patre deſciuerant, ad filium reuertuntur.

Cõſpiratio Gallorum per militem patefacta.

Narrant tamen quidam Chronici, quòd quidam miles de regno Francorum,qui cum Lodowico venerat ad ſubiugandum Angliam iam fatis vrgentibus ad extrema perductus,cum nouiſſet infallibiliter ſe moriturum, acſciuit ad ſe preſbyteros & Barones quoſdam Anglię qui tunc ob ciuitatis cuſtodiam in vrbe Londoniarũ morabãtur,corã omnibus lachrymabiliter iſta dixit.Doleo ſuper miſeria & deſolacione veſtra,quod vos pericula quę imminent vobis non videtis. Iurauit inquit Lodowicus & 12. comites de regno Francię & Barones ſui, quod ſi contingat eum Angliam ſubiugare, & in regem coronari, ipſe omnes Barones & nobiles Anglię qui nunc cum ipſo militant, & regem Iohannem perſequuntur,perpetuo damnabit exilio, et ſui domini proditores & omne genus eorum vſq; ad vltimam generationem de terra delebit. Et ne hoc vobis vertatur in dubium,ego qui hic decumbo continuo moriturus, vobis affirmo in periculo animæ meæ,me vnum ex illis eſſe qui hoc cum Lodowico iurauerunt.Vnde ſummopere vobis conſulo, vt vobis ſalubriter prouideatis. Quibus dictis continuò ſpiritum exhalauit.

Anno

Anno 1217. Lodowicus in Angliam rediens poſt lapſum treugarum obſedit iterum caſtrū Douoriæ, ſed nihil profecit. Simili quoq; forte, a caſtro de Windeleſhore eſt repulſus. Quapropter ordinatis dietis, verſus Lincolniam dirigit cum exercitu iter ſuum. Vbi ſuperueniens exercitus regis iuuenis ei bellum indixit. Grauiſſimo proinde conſerto prælio, fiunt victores Anglici fugiente Lodowico. Quadringenti milites de parte Lodowici fuerūt occiſi. Inter quos cecidit nobilis ille Thomas Comes de Perticis, tam regis Francorum quàm Anglorum conſanguineus, feruntur etiam captiuati. 51. milites de complicibus Lodowici. De quorum numero erat Gilbertus de Clare vir inclytus, quē cepit Gulielmus Mareſchalli, & Glouerniam deduci fecit cuſtodiæ mancipandum. Cui poſtea ſedatis rebus bellicis, paceq; reflorente Iſabellam filiam ſuam matrimonio copulauit.

Lodowicus fugatur.

Lapſis poſt prælium hoc diebus paucis, cæſus eſt ab Anglicis naualis exercitus Lodowici. Huic præerat Euſtachius vt fertur Monachus, qui vt decebat Apoſtatā oſtendens ſuam inconſtantiam, ſæpe de vno rege tranſiuit ad alium, & tanquam de Monacho factus Demoniacus, dolo & perfidia plenus fuit. Cuius caput abſciſſum, delatum eſt per diuerſa loca Angliæ ſuper palum.

Pœna perfidiæ.

Lodowicus Londonijs receptus, terra mariq; ſibi comperiens detrimenta augeri, & partem inueniens regis indies roborari pacem petijt, neceſſitatis articulo compellente. In præſentia igitur domini Walonis Apoſtolici ſedis legati, & prælatorum atq; procerum huius regni, præſtitit iuramentum quòd mandatis pareret eccleſiæ, et ſic à ſentētia excommunicationis eſt abſolutus. Inſuper renuncians regno Angliæ & præſtito iuramento quod adepto regno paterno, omnia per patrem ſuū regibus Angliæ iniuſtè ablata, reſtitueret, liber cum ſuis omnibus remeauit.

Lodowicus abſoluitur.

Anno 1218. multi Francorum & Anglorum deuotione allecti, peregrinationē Ieroſolimitanam ſunt aggreſſi. Iohannes rex Ieruſalē & dux Auſtriæ coadunato exercitu valido ex multitudine peregrinorū nationum diuerſarum ciuitatem Damiaticam obſederūt, & anno ſequenti ceperunt. Eſt autem Damiata ciuitas Ægypti maritima in terra Goſſen inter Rameſſe, & Campotaneos ſita, antemurale totius Egipti, dicta quondam Eliopoleos.

Damiata capta

Anno 1220. treugæ quatuor annorum inter Philippum Francorum & Henricum Anglorum reges pro Pictauia ſunt acceptæ.

Hoc anno inchoatum eſt nouum opus Weſtmonaſterij. Cuius in propria perſona rex primum poſuit lapidem fundamenti. De ſingulis autem carucis Angliæ dati ſunt regi duo ſolidi pro releuamine ſtatus ſui.

Aedificatio Weſtmonaſterij

Hoc anno clerici qui infra caſtrum regis apud veterem Sarum manebant, vnà cum ſede epiſcopali ad villam epiſcopi quæ nunc noua Sarum dicitur, & priuilegio ciuitatis donata eſt, a rege Henrico transferuntur, procurante negotiū epiſcopo Sariſburienſi Richardo, & eodem rege deuotiùs annuente.

Sedes Sarum tranſlata.

Anno 1221. Iſabella mater regis Angliæ irrequiſito filij vel conſilij ſui conſenſu, tranſfretans in Gallias nupſit Comiti Marchiæ filio Hugonis Bromz. Qui ſtatim quædam Caſtra Regis in Pictauia in manu expugnans valida occupauit.

Eodē anno Gulielmus de fortibus, comes de alba Marlo, in comitatu Lincolniæ multos ad rebellionem commouit. Qui dum ad pacem regis venire cōtemnit a Pandulpho apoſtolicæ ſedis legato excōmunicatur. Fuerūt & alij viri magni qui munitiones, & caſtra poſſeſſioneſq; alias regis dominicas iniuſto dominio vſurpabant. Hij tandem coacti ſunt omnia reſignare regiæ voluntati.

Comes de alba Marlo excommunicatur.

Hubertus de Burgo comes Cātij ob probitatē & fidelitatē eximiā, cuſtos regis iuuenis & totius Angliȩ Iuſticiarius factus eſt, aſſenſu omniū maiorū regni.

Anno 1222. Damiata cum maximo chriſtanorū labore capta, & chriſtianis per annū poſſeſſa Saracenorum dominio iterum eſt ſubiecta.

Damiata occupata a Turcis.

Stephanus Cantuar. præſul primum conſilium ſuum tenuit Oxoniæ, in quo Diaconus quidam Apoſtata conuictus degradatus eſt, & manu ſæculari traditus, flammis vltricibus eſt abſumptus.

Apoſtata ſupplicio affectus.

Ruſticus quidam ſeipſum crucifigens, & ſtigmata vulnerum Chriſti ſuperſtitione quadam circumferens perpetuò immuratur.

Philippi mors.

Anno 1223. Obijt Philippus Francorum Rex, cui ſucceſſit filius eius Lodowicus.

Anno 1224. Lodowicus Francorũ rex poſtpoſito iuramento, quod olim in Anglia præſtiterat, cœpta patris contra regem Angliæ proſequens, villam ſancti Iohannis Angeliaci cepit & caſtrum de Mordum in Pictauia. Obſedit etiam Rupellam & cepit eam traditione Sauarici de Malo leone. Qui timens tantæ proditionis pœnas ſibimet imminere, factus transfuga ad regem Franciæ ſe conuertit.

Falcaſij ruina.

Eodem anno Falcaſius de Brens inſurgens contra regem Angliæ, illicò eſt oppreſſus. Et infra annum ad tantã egeſtatem deductus, vt qui paulò ante Angliæ proceres diuitiarum gloria anteire videbatur, iam actus in exilium, tenuem in Gallijs quæritando victum, etiam capitis reclinatorium non haberet. Suppreſſis ſibi per Angliam inimicis, cæpit rex pacificè adminiſtrare regnum. Sed non dum ei ad recuparanda perdita in partibus Galliarum ſuppetebat facultas.

Anno 1225. Richardus comes Cornubiæ frater regis & Gulielmus Comes Sarum, auunculus eius, cum multis proceribus proficiſcentes in Waſconiam proſperè res geſſerunt.

Lodowici mors.

Anno 1226. moritur Lodowicus Francorum rex, & ſuccedit eidem filius eius S. Lodowicus, coronatus in regem cum eſſet annorum 14.

Diſcordia inter regem & Barones.

Diſcordia orta eſt inter regem & Barones propter Hubertum de Burgo, quẽ Barones ab officio deijcere rege contradicente volebant.

Rex Henricus Richardo fratri ſuo moráti in Waſconia 500. tranſmiſit Wallenſes & pecuniæ magnam ſummam.

Anno 1227. Lodowicus Francorum rex de conſilio Blanchiæ matris ſuæ Epiſcopos & milites in terram Albigeſium miſit, per quos vrbem Toloſam cum toto obtinuit comitatu.

Henrici humilitas.

Anno 1230. Henricus Anglorum rex tranſfretauit in Britanniam ſuadente Petro duce Britanniæ, vt a rege Francorum terras per patrem eius & auum ſibi & progenitoribus ſuis iniuſtè ablatas repeteret. Qui die quo naues aſcenſurus erat pauperes & infirmos humiliter viſitans, leproſoſq; deoſculans largas eis eleemoſynas erogauit.

Anno 1231. Henricus rex Angliæ intento ſuo fruſtatus de Britannia in Angliam remeauit.

Hubertus incarceratur.

Anno 1232. Hubertus de Burgo comes Cantij quibuſdam grauibus contra eum propoſitis carceri mancipatur.

Anno 1233. Richardus Mareſchalli contra regem inſurgens, Walliam commouit ad guerram. Qui etiam Hubertum de Burgo qui de caſtro de Dimſis euaſerat ad eccleſiam, vi captum in Walliam ſecum duxit. Hic etiam in Hybernia contra regem conſurgens, ibidem deceptus occiditur. Cui ſucceſſit in comitatu Germanus eius Gilbertus.

Edmundus fit Archiep. Cant.

Anno 1234. Magiſter Edmundus de Abendonia in Cantuar. Archiepiſcopum ſublimatur.

Anno 1235. Imperator Fredericus ſororem Henrici regis nomine Iſabellam vxorem accepit.

Fames in Gallia.

Fames admodum magna inualuit in Gallia maximè in partibus Acquitaniȩ ita vt homines herbas campeſtres ſicut animalia bruta comederent.

Henricus rex Angliæ Alienoram filiam ſecundam comitis prouinciæ apud Cantuariam deſponſauit.

Anno 1236. Richardus frater regis Cornubiæ comes, & comes Mareſchalli Gilbertus cum multis alijs crucis caracterem ſuſceperunt.

Anno 1237. Iohannes Scotus vltimus comes Ceſtriæ moritur, & deficiente hærede, deuolutus eſt in poſſeſſionem regiam comitatus. Otho Legatus venit in Angliam. Data eſt regi hoc anno a clero & populo, 30. pars bonorum.

Anno

Anno 1238. Otho apoſtolicæ ſedis legatus, cũ ad Abbathiã de Oſney iuxta Oxoniam receptus fuiſſet, inſultum paſſus a ſcholaribus ad campanile tranſfugit. Qui poſteà Londonijs in ſcholares Oxoniæ ſententiam excommunicationis fulminauit, ſtudiumq; diſperſit. Vnde factum eſt, vt quidam villam Northamptoniç, quidam nouam ciuitatem Sarum ad ſtudium elegerunt.

Otho ab Oxonienſibus malè tractatur.

Anno 1239. Corona domini ſpinea allata eſt in Franciam.

Henrico regi natus eſt filius & vocatus Edwardus.

Richardus regis Anglorum Germanus, Comes Pictauiæ & Cornubiæ vnà cum Gulielmo de longa ſpata profectus in terram ſanctam, exercitũ Francorum inuenit ſub rege Nauarriæ Theobaldo plurimùm deſolatum. Quibus cõpatiens cum Saracenis treugas inijt, omnibus Chriſtianis qui captiui tenebantur liberatis.

Richardi compaſſio.

Comes Cantij Hubertus de burgo, iudicio contra eum procedente 4. caſtra dominationi regiæ cogitur reſignare.

Simon de monte forti filius Simonis de monte forti, qui an. dom. 1209. cruce ſignatus eſt contra Albigenſes, reginam Blanchiam regis Francorum matrẽ ſibi timens offenſam, aufugit in Angliam, vbi gratioſè acceptus a rege, Leiceſtriæ obtinuit comitatum, cum Seneſchallia Angliæ, & regis ſororem, quæ prius caſtitatem publicè vouerat in manu epiſcopi vxorem accepit. Qui etiam poſtea Seneſcallus Waſconiç factus: regem Angliæ vt terram Baſclorũ, cui caput eſt ciuitas Baiona, & olim regnum fuerat, recognoſceret de feodo Franciç regis: vt ſic regis Caſtellæ actionem excluderet: qui terram illam ad feodum regni Hiſpaniç aſſeruit pertinere.

Simon recipitur in gratiam.

Anno 1240. Fredericus imperator Romipetis ponens inſidias, Iacobum Preneſtinum Epiſcopum de Francia, & Othonẽ diaconum Cardinalem de Anglia ad curiam reuertentes capi fecit, & in cuſtodia detineri.

Otho capitur.

Gregorius Papa cum conſilium teneri voluiſſet, captis per diuerſas partes prelatis ab Imperatoris fautoribus a ſuo propoſito impeditur. Inter quæ mala ad extremam horam veniens in domino obdormiuit.

Beatus Edmundus Cantuarienſis Archiepiſcopus in Galliis apud villam de Soyſi præſentem miſeram vitam exuẽs: ad æternæ viriditatis paſcua introiuit.

Edmundi mors.

Anno 1241. rex Angliæ capſam auream pro reponendis exuuiis ſanctiſſimi regis & confeſſoris Edwardi in eccleſia Weſtmon. fecit parari.

Alphonſus frater regis Franciæ Comes Pictauienſis efficitur. Soror Arthuri apud Briſtollum obiit: vbi cum annis multis duxiſſet vitam cœlibem, tandem moritura corpus ſuum inter Sanctimoniales Ambreſtberiæ ſæpeliendum legauit. Quibus annuẽte rege manerium de Molkeſhã cum pertinentiis ſuis dedit.

Soror Arthuri moritur.

Anno 1242. Richardus frater regis Angliæ cum comite Wilhelmo de longa ſpata reuertitur de terra ſancta.

Lodowicus Francorum Rex Hugonem Broun Comitem Marchiç qui matrem regis Angliç duxerat in vxorem, infeſtauit propter homagium Alphonſo Pictauienſi Comiti denegatum. In cuius ſubſidium tranſfretans rex Angliæ vnà cum Richardo fratre ſuo Cornubienſi comite, Comitatũq; Pictauiæ ex donatione patris vendicante iuxta Sanctonas cum rege Franciæ pugnam commiſit. Videns verò Pictauenſes a ſe deficere, quorum fiducias ad illas partes acceſſerat, prçlio ſe ſubtrahens in quoddam caſtrum ſe recepit. Vrbem namq; Sanctonas ſibi infidam præſentiens, vtpote quæ ſtatim poſt pugnã regi Francorũ ſe reddidit, ingredi recuſauit. Cecidit in hoc tumultu miles illuſtris Gilbertus de Clare alijq; nonnulli. Exercitus etiam Francorum rege ſuo infirmato, ingraueſcenteq; penuria victualium, ad propria remeauit.

Prælium inter reges Angliæ & Franciæ.

Anno 1243. Henricus rex Angliæ munitiones quaſdam in Waſconia rebellãtes ſubegit. Inter quas erat caſtrum de Viterna.

Templarij in Acon hoſpitalarios etiam perſequentes crudeliter, treugas cũ Soldano Babiloniæ per Richardum fratrem regis Angliç initas, in eorum infregerunt odium cum Soldanis alijs vt dicitur fœdere ſociati.

Anno 1244. Dauid princeps Walliæ ex ſorore nepos, Innocentio Papæ ſug-

geſſit principatum Walliæ ad eccleſiæ Romanæ feodum pertinere,ſeq; de rege Angliæ tenere compulſum iniuſtè. Propter quod ſcripſit ſumus Pontifex Abbati de Albertoun ſuper hoc negotio. De quo plenius informatus, ſub diſſimulatione tranſiuit.

Saraceni Chriſtianos cædunt.

Soldanus Babiloniæ ſuper treuga interrupta grauiter indignatus,conductis Coraſinis qui inter Saracenos pugnatiores putantur, chriſtianos bello aggreditur,ac de eis multitudinem magnam cruentiſſima cæde ſtrauit. In quo prælio, tam Prior hoſpitalis quā magiſter militiæ Templi,ab hoſtibus captiuātur, Saraceniq; ciuitatem Ieruſalem ſepulchrumq; dominicum deſtruxerunt.

Natus eſt regi filius 2.& dictus eſt Edmundus.

Lugdunenſe conſilium.

Anno 1245. Innocentius Papa celebrauit conſilium apud Lugdunum. Ad quod miſſi ſunt per regem Angliæ de conſilio prælatorum, comitum & Baronum viri nobiles 4.dato eis aduocato magiſtro Gulielmo de Powyke,vt conceſſioni regis Iohannis de cenſu annuo pro Anglia & Hybernia contradicerent,eò quòd de regni aſſenſu non proceſſerat. Sed & per Cantuarienſem Archiepiſcopum fuerat reclamatum vice totius regni.Sed Papa hoc indigere moroſa deliberatione reſpondens,negotium poſuit in ſuſpenſo.

Itali eccleſias opimas occupant.

Prelati Angliæ hoc anno,conqueſti ſunt regi de oppreſſione eccleſiæ Anglicanæ, cuius prouentus omnes & redditus Italici occupabant. Propter quod magiſtro Martino domini Papæ conſanguineo, qui maior inter cæteros, aliorumq; tutor in huiuſmodi negotijs videbatur & defenſor, vt regnum indilatè euacuet,regio mandatur edicto.

Richardus frater regis Angliæ (defuncta priore vxore,Iſabella relicta quondam Gilberti de Clara,de qua filium genuerat Henricum nomine) tertiam filiam comitis Prouinciæ nomine Seuchiam accepit vxorem.

Edmūdus Cant. canonizatur.

Anno 1246.Beatus Edmundus Cantuarienſis Archiepiſcopus,ab Innocentio canonizatur Lugduni. Carolus frater regis Franciæ Andegauenſium obtinet ciuitatem.

Papa deglubet clerum Anglicanum.

Anno 1247.Eccleſia Anglicana pro releuamine ſtatus ſui,11. millia marcarum domino Papæ ſoluit.

Anno 1248.Rex Franciæ in terram ſanctam proficiſcens, & per Lugdunum tranſiens a domino Papa literas prohibitorias ad regem Angliæ,ne terras ſuas inquietaret peregrinationis tempore impetrauit.

Paſſus dominicus colitur.

Anno 1249.Paſſus dominicus per quendam fratrem de ordine prædicatorum allatus in Angliam, repoſitus eſt in conuentu ordinis eiuſdem apud Briſtoll.Quem rex Henricus a fratribus præſentatum contulit eccleſiæ Weſtmon. vbi vſq; in præſens veneratione habetur.

Damiata recuperatur.

Rex Francorum cepit Damiatam & in ea æſtatē peregit, menſe verò Nouēbri procedens ad ciuitatem Maſſoram eam obſedit, vbi de exercitu chriſtiano per Saracenos plurimi occiduntur.

Rex Francorum capitur a Saracenis.

Anno 1250.Rex Francorum exercitu ſuo in obſidione Maſſoræ peſte laborante & fame, dum Damiatam reuertitur,ſuperueniente Saracenorum exercitu in itinere captus eſt,cum duobus fratribus ſuis Alphonſo Pictauenſi,& Carolo Andegauenſi comitibus,multiſq; alijs viris nobilibus.Robertus verò Atrabatenſis comes, tertius frater regis ſubmergitur fugiendo.Multi etiā prælio decertando occiduntur,de quorum numero erat Gulielmus de longa ſpata,Comes Sariſburienſis qui viriliter dimicando cecidit, aggrauata manu hoſtium ſuper eum.

Abbatiſſa ſomnium.

Abbatiſſa de Lacok fœmina magnæ ſanctitatis,quæ mater erat Gulielmi de longa ſpata nocte præcedente diem quo filius eius interfectus eſt, vidit cœlos apertos, & filium ſuum armatum ab Angelis eleuatum cum gaudio introire. Huius Gulielmi filiam vnicam & hæredem duxit Henricus de Lacy comes Lincolniæ,Sariſburienſem cum eadem accipiens comitatum.

Rex Francorum liberatur.

Rex Francorum procurante regina Blanca matre eius, cui cuſtodiam reliquerat, dato pretio & reſtituta Damiata Saracenis,liberatur, vnà cum fratribus & alijs concaptiuis. Qui remiſſis in Franciam fratribus tranſfretauit in A-

con,

con, cuius muros ac ciuitatum Ioppe & Sidonis reparans in terra illa per quinquennium moram fecit.

Paſtorum viſio in Francia.

Anno 1251. Paſtores in Francia coadunata multitudine, dicebant ſe Angelica viſione monitos, vt proficiſcerentur in terram ſanctam contra Saracenos & incredulos pugnaturi. Tranſeuntes verò Pariſijs, venerunt Bituricas, vbi ſuborta diſcordia cum ciuibus fit conflictus, & multis occiſis reliqui diſperguntur.

An. 1252. Papa Innocentius ſtatuit vt Cardinales capellis rubeis vterentur.

Papa offert regnum.

Magiſter Albericus domini Papę Notarius mittitur ab eodem ad Richardũ fratrem regis Angliæ offerens ei regnum Apuleæ, quo priuauerat Fredericum vnà cum imperio. Sed Richardo comite negotium differente, ſuperuenienteq; cito poſt morte Papæ, non eſt res ſortita effectum.

Pluuiæ defectus

A primo die Martij vſq; ad aſſumptionem beatæ Mariæ, in Anglia nulla cecidit pluuia ſuper terram.

Henrici charta.

Anno 1253. Henricus rex Angliæ ad inſtantiam prælatorum, comitum & Baronum chartas duas, vnam de libertatibus quæ magna, & aliam quæ dicitur de foreſta conceſſit.

Damnum ex inundatione maris.

In partibus Angliæ quæ dicitur Hollande & Holderneſſe aluuione maris inſolita, magna terræ portio cum domibus & earum habitatoribus eſt deleta.

Roberti Groſted mors.

Moritur Robertus Epiſcopus Lincolnienſis, qui cognominatus eſt a pluribus groſſum caput.

Edwardus Alienoram ducit.

Anno 1254. Henricus Rex Angliæ cum regina Alienora trãſfretans in Waſconiam, Edwardum filium ſuum primogenitum cum iam eſſet annorum quindecim, tranſmiſit ad Aldefonſum regem Caſtellę, vt cum nobili puella Alienorã eiuſdem regis ſorore iniret connubium. Quem Aldefonſus rex (ad ciuitatẽ Hiſpaniæ, quæ vulgo Bures dicitur) venientẽ, cum gaudio & honore ſuſcipiẽs militaribus armis cinxit. Et nuptiarum celebratis ſolemnijs, valdè honoratum cum vxore ad patrem remiſit.

Chartæ Henrici executio.

Anno 1255. Comites & Barones Angliæ, aſſentientibus prælatis, denuntiari fecerũt per ſingulos comitatus, vt chartę de libertatibus & de foreſta inuiolabiliter obſeruentur. Ad quorum inſtantiam Archiepiſcopus Bonifacius de Sabaudia reginæ Angliæ conſanguineus, ſententiam excommunicationis tulit in omnes earum ſpontaneos transgreſſores.

Lewlinus Ceſtriam vaſtat.

Lewlinus princeps Walliæ cum manu valida intrauit comitatũ Ceſtriæ, quẽ rex nuper Edwardo filio contulerat, & omnia cæde atq; incendio vſq; ad portas vrbis Ceſtriæ deuaſtauit, & fecit hominum magnã ſtragem. Hoc anno puer quidã chriſtianus nomine Hugo a Iudæis Lincolniæ captus eſt, & in opprobriũ Chriſti nominis crudeliter eſt crucifixus.

Iudæorũ ſcelus.

Papæ ſeueritas in Capellanum ſuum.

Anno 1256. Alexander Papa magiſtrum Gulielmum de ſancto Amore canonicum Beluacenſem ſuumq; capellanum propter perſecutionem iniuſtè commotã contra religioſos mendicantes, & præcipuè prædicatores, Anaginę cõdemnauit, priuans eũ capellanatu ſuo, & omni beneficio eccleſiaſtico habito & habendo. Libellum etiam de mundi periculis intitulauit, in quo contra ordines pauperum multipliciter inuehit reprobans, in Eccleſia Cathedrali comburi fecit, excommunicans omnes qui retinent librum illum. Cæteros etiã magiſtros per dictum Gulielmum concitatos coegit fratres ad pacem recipere, & ſecundùm legem charitatis tractare.

Richardus rex Romanorum coronatur.

Anno 1257. Richardus frater regis Angliæ Comes Cornubiæ in Alemanniã tranſiens, Aquiſgrani in regem Romanorum ſolemniter eſt coronatus.

Rex Angliæ filio ſuo Edwardo, Waſconiam, Hyberniam, villamquè Briſtolli dedit.

Prouiſiones Oxoniæ.

Anno 1258. Rex Angliæ parliamentum Oxoniam conuocat, ad quod conueniẽtibus Prælatis, comitibus & Baronibus, facta ſunt ſtatuta, quæ vſq; in preſens prouiſiones Oxoniæ appellantur. Ad quas inuiolabiliter obſeruandas rex coactus eſt corporale præſtare ſacramentum, cum omnibus ferè poſt iurantibus illud idem. Aymerus autem Wintoniẽſis electus, Gulielmus de Valencijs,

Guido & Galfridus de Lizenim fratres regis vterini nolentes iurare cum alijs diſcedunt, inſequentibus eos aliquibus Baronibus, ſed illi cum equis & armis mare verſùs Gallias tranſeunt indilatè.

Anno 1259. Rex Anglorum tranſfretans in Gallias, a rege Francorum petijt reſtitutionem terrarum ſibi ac patri ſuo iniuſtè ablatarum per auum eius Philippum, & patrem Lodowicum, & ab ipſo iniurioſè hactenus detentarum. Sed Gallicis multa contra regem Anglorum allegantibus, & ſpecialiter donationem Normanniæ antiquam nō fuiſſe ſpontaneā: ſed per primum ducem Rollonem a rege Francorum vi extortam, nec regi Anglorum tutum videbatur iam prælio decertare, cum ſui in procinctu eſſent inſurgendi contra eum, pacem ſubſcriptam quodammodo compulſus admiſit. Solutis namq; ſibi a rege Francorum 300. millibus librarum paruorum Turonēſium, promiſſaq; reſtitutione terrarum ad valorem 20. millium librarū annui cenſus, omnibus terris in manu regis Francorum exiſtentibus reſignauit plenè & purè. Exinde verò literarum ſuarum abbreuiauit titulum, vt nec ducem Normanniæ, nec Comitem Andegauiæ deinceps ſe vocaret.

Rex Normanniam reſignat.

Iuſticiarij Angliæ repulſi.

Anno 1260. Iuſticiarij regis Angliæ qui dicuntur itineris, miſſi Herefordiā pro ſuo exequendo officio repelluntur, allegantibus hijs qui regi aduerſabantur, ipſos contra formam promiſſionum nuper Oxoniæ factarum veniſſe.

Anno 1261. Alexandro Papæ ſuccedit Vrbanus natione Gallicus de ciuitate Trecenſi.

Oxonij promiſſiones reuocatæ.

Rex Angliæ impetrata a domino Papa abſolutione iuramenti, quod pro obſeruādis promiſſionibus Oxoniæ inuitus pręſtiterat, multos earum articulos publicè reuocauit.

Anno 1262. Princeps Walliæ regis Angliæ aduerſarius, cæpit in terris Edwardi filij regis cædes & incendia exercere.

Anno 1263. Edwardus filius regis Angliæ, cum collegiſſet exercitum copioſum contra principem Walliæ, & ille ad nemoroſa & paluſtria fugiens copiā pugnæ non faceret, a patre ſuo in Angliam reuocatur.

Simonis prædatio cum Baronibus.

Simon Leiceſtriæ Comes capitaneus Baronum contra regem inſurgentium factus, prædari cæpit bona regi adhærentium, & præcipuè eorum qui reginæ attinentes, per eam introducti fuerant in Angliam, quos alienigenas appellabant.

Quidam Baronū de parte Herefordenſem epiſcopū Petrū natione Burgundum in eccleſia ſua cathedrali captum duxerūt ad caſtrum de Erdeſleya, Theſaurum ſuum inter ſe pariliter diuidentes. Deinde duce Simone comite, progreditur exercitus Glouerniam, cuius caſtri cuſtodia, fideliſſimo Militi Matthiæ de Beſſilles fuerat per regē commiſſa. Occupata villa, cum caſtro dantes inſultum Barones portam primam verſùs vrbem confregiſſent, Mathias vt ſibi eſſent auxilio, incarceratos diſſoluit. Quorum proditione cum ex altera parte caſtri ingreſſus eſſet patefactus, Matthias in turrim cōfugit, vbi & captus eſt, & abductus quo volebant.

Glouernia capta.

Exinde comes Wigorniam accedens illam cepit, inde Brugiam obſedit & cepit, deinde proficiſcitur comes ad partes regni auſtrales.

Regina malè tractatur a plebe.

Rex interim & regina Londonijs morabantur, quæ cum ſe transferre volens ad Caſtrum de Windeleſhores per flumen Thamiſis in Scapham aſcenderet, multitudo ciuitatis plebeia, ad pontem ſub quo tranſitura erat congregata, conuitia & maledicta confuſo clamore congeſſit, & iactu luti & lapidum ad turrim reuerti coegit.

Pax inter regē & comitem.

Igitur ſub iſtis conditionibus inter regem & comitem pax formatur. Vt inprimis Henricus regis Alemanniæ filius, qui tunc parti comitis contra regem adhærens captus fuerat & in cuſtodia detentus, liberetur. Deinde vt Caſtra regis omnia per totam Angliam Baronum cuſtodiæ traderentur. Item vt prouiſiones Oxoniæ inuiolabiliter obſeruentur. Item quod omnes alienigenę, infra certum tempus regnum euacuarent, exceptis hijs, quorum moram fideles de regno vnanimi aſſenſu acceptarent. Poſtremò vt indiginæ regno fideles, &

vtiles

vtiles negotijs regni: de cætero ſub rege diſponerent. Sed hijs non obſtantibus: milites quidam de parte regis, caſtrum de Windeleſhore victualibus & armis munierunt.

Edwardus filius regis ad Caſtrum Briſtolli venit: vbi inter milites ſuos & villanos ſuborta diſcordia, auertitur ab eo villa, iam parans obſidionem ponere circa caſtrum. Quod aduertens Edwardus, Walterum Wigornienſem Epiſcopum qui partem baronum fouit, accerſiri fecit, vt in eius cōductu, patris adiret curiam, ſpondens ſe patri & eius conſilio ea quæ pacis erant efficaciter ſuadere. Profectus igitur cum Epiſcopo, cum appropinquaret Caſtro de Windeleſhores, ingreſſus eſt illud. Quod ſuſpectū habens Epiſcopus male tulit. Comiti autem Simoni cum ſibi adhærentibus volenti Caſtrum obſidere, Edwardus accurrit quaſi media via citra villam de Kyngeſtone, pacis offerens tractatum eidem. Sed Comes fretus conſilio præfati epiſcopi Walteri, Edwardum propoſito fruſtratum redire volentem detinuit. Redditumq; eſt Caſtrū de Windeleſhores Comiti, conceſſa cuſtodibus eius ad recedendum cum ſuis omnibus, quò volebant libera poteſtate. Alienigenis etiam volentibus tranſito mare redire ad propria, ſaluus datur conductus.

Leolinus Princeps Walliæ Comiti Simoni confœderatus, Comitatū Ceſtriæ & Marchiam eius interim deuaſtauit, & duo caſtra Edwardi, Diſſard & Gannok ſolo tenus complanauit. *Leolinus vaſtat Ceſtriam.*

Poſt hoc Parliamentū Londini conuocatur, in quo multi qui hactenus Comiti adhæſerant ad partem regis ſe tranſferunt. Inter quos præcipuus erat, Henricus de Almannia, Richardi regis Romanorum de prima vxore filius. Et tunc poteſtas regia cæpit aliquantulum reſpirare.

Anno 1264. S. Lodowicus Francorū rex Anglicani regni deſolationi cōpatiens procurante Archiep. Bonifacio, qui regis Angliæ & Comitis Leiceſtriæ proceſſus & geſta declarauit coram rege & omni populo, in concordatorem amicabilem paciſq; arbitrum ſe venire promiſit. Sed comes Leiceſtriæ ſe ſubtrahens, pacis negotiū conquaſſauit. Ex tunc ergo cæpit Rogerus de mortuo mari, in rebus bellicis miles expertus comitis Leiceſtriæ dominica deprędari. Contra quem comes adiuncto ſibi principe Walliæ progreſſus, caſtrū de Radnor obſedit & cepit. *Leiceſtria comes oblatam pacem reſpuit.*

Edw. filius regis Angliæ de Pariſijs regreſſus, quò tranſfretauerat ad parendū arbitrationi regis Frāciæ ſi comes adfuiſſet, caſtra comitis Herefordię, Hay & Hūtendone cepit. Caſtrū verò Breconię ſibi redditū, Rogero de mortuo mari cuſtodiendū tradidit cū territorio ādiacēte, multaq; mala facta ſūt vtrobiq;.

Henr. rex de Frācia redijt, & perſonaliter adiuit Oxoniā, orationis gratia ad S. Fredeſwidā. Armatus nēpe fide recta, nō veritus eſt ſuperſtitioſā opinionem illorū qui putant illicitū regibus villā intrare, vltionē in eos virgine exercente. Ad quē cum veniſſet Edwardus filius eius, coadunato exercitu, diſpoſuit hoſtes in manu valida propulſare. Interim Londonienſes Iuſticiarios regis ac Barones de Scaccario capientes, carceri manciparunt. *Henrici deuotio*

Rex verò habens ſecum illuſtres principes Rich. germanū ſuum regem Alemanniæ & filiū ſuum Edw. Gulielmūq; de Valentijs fratrem vterinum, clariſſimoſq; milites Ioh. Comyn de Scotia cum multitudine Scotorū, Ioh. de Baliolo dominum Galwide, Rob. de Brus dominū de valle Anandię, Rog. de Clifford, Phil. Marmiomy, Ioh. de vallibus, Rog. de Leiborne, Henr. Percey, Phil. Baſſet, Rog. de mortuo mari, cum exercitu progrediens, villā Northamptoniæ obſedit & cepit, & in illa milites vexilliferos 15. ſ. Simonem minorē, Gul. de Ferrarijs, Petr. de Monte forti, Baldewinū Wake, Adam de nouo Mercato, Rog. Bertrandi, Simonē filium Simonis qui primò vexillū contra regē erexerat, Beringariū de Wateruile, Hugonē Gubins, Tho. Māſell, Rog. Buteuileyus. Nich. Wake, Rob. Newinton, Phil. de Dryby, Grimbaldū Pauoſuont. De quibus Simonē minorem ad caſtrū de Windeleſhores, reliquos ad alia caſtra tranſmiſit captiuos. Capti ſunt & milites minoris gradus circiter 40. ſcutiferiq; pauci. Perrexit inde rex verſus Nottinghā, Maneria Baronū cæde vaſtans & incēdijs. *Northamptona capitur.*

Vbi auctus eſt ſuus numerus vehemẽter. Tandẽ illatis hinc inde multis malis, peruenit ad Lewys vbi rex ipſe receptus eſt in Prioratu, & filius eius in caſtro.

Appropinquantes comites & Barones ad villam de Lewys in manu armata regios ſatellites, qui pro quæritando equorum pabulo egreſſi fuerant inuadẽtes plurimos peremerunt. Præmonitus ergo rex de aduentu repentino comitum & Baronum, obuiam pergit cum exercitu in 3. partes deuiſo. Quarũ primę præerat Edwardus regis primogenitus, cum Gulielmo de Valencijs Penbrochiæ, & Iohanne de Warenna, Surrey & Southſex. comitibus. Secundę, rex Alemanniæ cum filio ſuo Henrico. Tertiæ verò, rex ipſe Henricus. Baronũ verò acies in 4. diuiſa erat acies. Quarum primæ Henricus de monte forti, cum comite Herefordiæ. Secundæ Gilbertus de Clare, cum Iohanne filio Iohannis, & Gul. de monte Camiſij. Tertiæ in qua erant Londinenſes Rich. de Segraue. Quartæ ipſe comes Simon cum Tho. de Peluelton præfuerũt. Edwardus igitur & acies ſua cum tãto impetu in hoſtes irruit, vt eos retrocedere cogeret. Quorũ multi ſubmerſi ſunt, vſq; ad numerũ 60. militum vt quidam dicunt. Londonienſes etiam in fugã verſi ſunt. Quos dum Edw. inſequitur ad ſpatiũ 4. milliarium grauiſſimã cædem inferendo, a reliquo exercitu ſeparatus, diminuit robur eius. Interim de acie regis occiſi ſunt plurimi. Captiq; rex Alemannię, Rober. de Brus, & Ioh. Comyn qui Scotos adduxerant. Rex etiam Henr. dextrario eius occiſo captus, & in Prioratu adhibita cuſtodia eſt recluſus. Reuerſus Edw. graui prælio excipitur, fugeruntq; comes de Warenna, Gul. de Valencijs, Guido de Lizmiaco fratres regis vterini, Hugo Bigod cum militia quæ ad 40. loricatos aſcendit, omnes ad caſtrũ de Peuenesey tendentes. Cum autem & hinc & inde multi corruiſſent, Edw. villam circuiens, cum patrem non inueniſſet in caſtro, prioratum ingreſſus peruenit ad eum. Interim dato inſultu ad caſtrum, cum incluſi viriliter ſe defenderent, ſubtrahunt ſe Barones. Edwardus audacia Caſtrenſium animatus, recollectis ſuis voluit iterum præliari. Quo cognito miſerunt Barones mediatores pacis, promittentes ſe in craſtino velle de pace tractare cum effectu. In craſtino diſcurrentibus inter partes fratribus prædicatoribus & minoribus, ſic actum eſt, vt feria ſexta ſequente Edw. & Hẽricus pro patribus ſuis regis Angliæ & Alemanniæ ſe comiti Simoni traderẽt, ſub ſpe pacis & quietis. Ita vt cum deliberatione tractaretur, quæ prouiſionum & ſtatutorum eſſent, pro v[illegible]itate regni tenenda, & quæ delenda. Et quod interim hinc inde captiui abſq; vllo pretio redderentur. Sequenti Sabbato rex omnes qui ſibi adhæſerant, licentiauit ad propria. Scripſitq; de voluntate comitis Simonis hijs qui erant de munitione de Tunbrigge, quòd redeuntes ad ſua Barones nullatenus moleſtarent. Sed illi hoc non obſtante, armati procedentes, Londonienſes qui de bello fugerũt, receptos apud Croydon, illuc properantes, multis peremptis, eorum ſpolia abſtulerunt. Exinde tendebant vſq; Briſtollum, vbi ad liberationem Edwardi in præſidio remanſerunt.

Anno 1266. caſtrũ Douerię redditũ eſt Edw. in quod Guidonem de monte forti tranſtulit, ſub cuſtodia detinendũ. Cuius cuſtos corruptus ipſũ poſt Paſcha liberũ dimiſit mare tranſiens cũ eodem. Guido verò partes Tuſcię adiens, adhæſit Rufo comiti. Cuius fauorẽ propter militiæ probitatẽ in tantũ adeptus eſt, vt filiã ſuã & hæredem ſibi daret in coniugẽ. Simon verò frater eius ſenior, paulò antè tempore quadrageſimali euadens e carcere, tranſfugit in Gallias.

Rex in ſingulis ciuitatibus capitaneum vnum conſtituit, qui vnà cum vicecomite, prædonum (qui plurimũ abundabant) violentias coerceret.

In vigilia Pentecoſtes Rob. de Ferrarijs comes de Derby, captus eſt per milites regios, ſocijs quos ad prædandum acciuerat per fugam diſperſis.

Exhæredatorum quidam, inſulam de Axiholm occupantes per dominũ Edmundum fratrem regis ad deditionem coguntur.

Miles quidã in partibus Winton. Adã dictus cognomẽto Gurdoun exhæredatus cũ cæteris qui Simoni comiti adhæſerãt, ad pacẽ regis venire renuẽs, iuxta viã inter villã de Aulton, & caſtrũ de Farnhã, locũ ſ. prędonibus opportunũ cũ ſuis reſedit patriã rapinis infeſtãs, & terras illorũ qui parti regię adhęrebãt.

Bellum ciuile.

Henricus rex capitur.

Caſtrum Doueriæ redditum.

Cuius

Cuius vires & probitatẽ ex fama cognitas Edwardus regis filius experiri cupiens, cum manu forti ſuperueniſſet eidem ſe ad pugnam præparanti, præcepit Edwardus, ne quis inter eos impediret ſingulare certamen. Congreſſi itaq; mutuos ictus ingeminant, pariq; ſorte neutro cedente alteri, diutius dimicãt. Delectatus tandem Edwardus virtute militis, inter pugnandũ conſuluit vt ſe redderet, vitam pollicens & fortunam. Cui miles adquieſcens, abiectis armis ſe illico reddidit, quem eadem nocte Guildfordiam Edwardus tranſmiſit regiæ Maieſtati cum recommendatione ſupplici præſentandum. Quem ex poſt hæreditati reſtitutum, Edwardus ſemper charum habuit atq; fidum.

Eodem anno multi de exhæredatis caſtrum de Kenelworth ingreſſi victualibus munierunt & armis, diſponẽtes defendere illud contra regem. Rex illuc properans in craſtino S. Iohannis Baptiſtæ obſidionem poſuit circa caſtrum. Qua durante rex duodecim perſonas fecit eligi, quibus commiſit vt prouidẽdo paci regis & regni, in exhæredatos ſententiam moderarent, iureiurando ſpondens, ſe eorum ordinationem per omnia ſeruaturum. Conuenientes igitur perſonæ electæ apud Couentreiam, vnanimi decreuerunt aſſenſu, vt exhæredati pœna pecuniaria ſuas hæreditates redimerẽt, ab hijs qui eas occupauerant dono regis. Ita tamen quod hæc redemptio, prouentus hæreditatum in ſeptennium non excederent, nec vnius anni prouentibus minor eſſet. Sed inter hos taxaretur terminos, ſecundùm quantitatem delicti. Ab hac tamen redemptione filij Simonis comitis, & Robertus comes Derby, quorum exhæredationem cenſuerunt fore perpetuam, excludũtur. Qui autẽ modo prætaxato mulctãdi, pecuniam ſic taxatam, id eſt, redemptionem ſoluere nequirẽt, terras ſuas in manu poſſeſſorum relinquerẽt, quouſq; de earum fructibus redẽptio leuaretur. *Exhæredatorũ redemptio.*

Caſtrum de Kenelworth ante natale regi Angliæ redditum eſt, penuria victualium cõpellente, vita & membris & ſuppellectili neceſſaria hijs qui tenuerant illud ſaluis. *Kenelworth caſtrũ redditum.*

Anno 1267. quidam exhæredatorum in Anglia, non ferentes ordinationem de redemptione hæreditatum apud Kenelworth factam, quorum princeps & captaneus erat Ioh. de Ciuile, cum cepiſſent ciuitatem Lincoln. & ſpoliaſſent Iudaiſmũ, Mediampnem inſulam Elienſem occupant contra regem. Quorũ egreſſum & impetũ cum rex plurimũ impendiſſet, Edwardus filius regis factis ex cratibus, & tabulis pontibus in locis oportunis, prout eũ incolæ regionis illius inſtruxerant, inſulam cum ſuis militibus eſt ingreſſus. Cui quidam ſe dediderunt, alijs fugiendo diſperſis. *Rebellio exhæredatorum.*

Dum hæc aguntur comes Glouerniæ infidus regi, collecto exercitu in Wallia in fauorem exhæredatorũ Londonias adijt, & occurrente ſibi Ioh. de Ciuile cum magna manu complicũ ſuorum, ciuitatem fauẽtibus ciuibus occupauit. Moxq; legato qui turrim pro hoſpitio habuit, mandauit comes per nuncios, vt eam ſibi redderet indilatè. Et vt hoc maturaret facere, interdixit ne quis ei victualia vẽderet quouis modo. Legatus diſſimulato negotio a turri diſcedẽs, prædicaturus crucem procedit ad eccleſiam S. Pauli. *Glouerniæ comes turrim occupat.*

Poſt paucos dies comes regi recõciliatur, per mediationem Rich. regis Romanorũ, ac illuſtris militis Philippi Baſſet, poſita pœna 10. milliũ marcarũ ſi comes in poſterum aliquem tumultum cõmoueret.

Circa feſtum S. Michaelis Rex cum magno exercitu venit Salopiam contra principem Lewlinum, qui partem comitis fouerat contra regem. At ille miſſa legatione rogauit ea quæ pacis ſunt, concedens regi 32. millia librarũ ſterlingorum pro pace habenda. Sicq; interueniente legato Octobono, reſtituta eſt principi terra 4. Cantredorum, quam rex ei abſtulerat iure belli. *Pax inter Lewlinũ & regem.*

Anno 1268. Octobonus Legatus London conuocans conſiliũ, multa ſtatuit ad reformationem eccleſiæ Anglicanæ. Non multopoſt cruce ſignatis apud Northamptonam filijs regis, Edwardo, & Edmundo, ac comite Glouerniæ, cũ multis nobilibus ad curiam eſt reuerſus.

Edwardus S. Lodowico Francorũ regi impignorat Waſconiam, accipiens

ab eo pecuniam neceſſariam pro itinere terræ ſanctæ.

Tranſlatio corporis Edwardi.

Corpus beati Edwardi regis & confeſſoris inſtante rege Angliç in feretrum aureum quod ei parauerat eſt tranſlatum.

Iuſticiarius in Aula Weſtm. caſus.

Iohannes de Warenna comes Surrey, Alanum la Souche regis Iuſticiarium in Aula Weſtmon.ſubortis inter eos verbis manu propria interfecit.

Hoc anno rex Angliæ in Octauis Sancti Martini Parliamentum tenuit apud Marleberge, in quo de aſſenſu comitum & Baronum, ædita ſunt ſtatuta, quæ de Marleberge vocantur.

Lodowici expeditio ad terram ſanctam.

Anno 1269. S.Lodowicus rex Francorum, non territus præteritis laboribus & expenſis, quas fecerat vltra mare magnum, iteratò cum filijs duobus, adiuncto ſibi rege Nauarriæ & quamplurimis eccleſiarum prælatis & Baronibus, pro recuperatione terræ ſanctæ iter Ieroſolimitanum capere maturauit. Verùm ad hoc vt terra ſancta faciliùs recuperaretur, incidit illis conſilium, vt Tunicium regnum, quod in medio conſiſtens, non paruum dabat tranſfretãtibus impedimentum, primitùs Chriſtianorum ſubijcerent poteſtati. Applicantes igitur in regno Tunicij portum, & Charthaginẽ ad paruum redactam oppidum iuxta Tunicium de facili occuparunt.

Hoc anno 6. Idus Aprilis Edmundus filius regis duxit vxorem filiam Gulielmi de alba Marla, comitis de Holderneſſe nomine Auelinam, quæ hæres erat hæreditatis, & etiam materna ratione comitatum Deuoniæ & vectæ inſulç dominium fuerat habiturus. Sed cum tota prole mortem parentum prçuenit.

Anno 1270. Edwardus filius regis Angliæ cum Edmundo Germano ſuo, alijſq; nobilibus pluribus, iter peregrinationis in terram ſanctam arripuit, menſe Maio.

Lodowicus moritur in terra ſancta.

Menſe verò Auguſto inualeſcente peſte in exercitu Chriſtiano, multi mortis debitum perſoluerunt. Inter quos beatus Lodowicus Francorum rex chriſtianiſſimus in craſtino S.Bartholomæi Apoſtoli, de regno temporali tranſiuit ad æternum.

Edwardus nauigat Acon.

Edwardus filius regis Angliæ cum ſua comitiua ſaluus peruenit Tunicium, vbi licenciato conſanguineo ſuo Henrico de Almannia volente redire in Angliam, vela ſua direxit in Acon, illucq; poſt quindenam Paſchæ deuenit. Quo niſi aduenisſet, infra 4. diem ab aduentu ſuo, fuiſſet vt dicebatur, vrbs reddita Saracenis.

Mercatorum Veneti executio.

Quidam mercatores Veneti apud Edwardum accuſati, quòd Saracenis arma & victualia detuliſſent, cõperta veritate ſecundùm ſua merita puniuntur. Soldanus verò Babiloniæ qui ciuitatem Acon cæperat oppugnare, cum exercitu reuertitur ad propria, ſpe fraudatus.

Henricus occiditur.

Henricus filius regis Romanorum tranſiens per Tuſciam, cùm apud Viterbium miſſarum ſolemnijs intereſſet in eccleſia S.Laurẽtij, a Guidone de monte forti occiditur.

Richardus Rex Romanorum frater regis Anglorum 5. nonas Aprilis apud caſtrum de Berkhamſted viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Cuius cor in eccleſia fratrum Minorum Oxoniç, corpus verò in eccleſia monachorum Ciſtercienſium de Hayles quam ipſe conſtruxit, impenſis proprijs ſæpelitur.

Edwardus clam caſus.

Anno 1271. Edwardo filio regis in Acon commorante, Laſſatinus quidam qui ſæpius ad eum nuncius admirallij Ioppenſis venire conſueuerat, fingens ſe velle ei ſecreta quædam referre, omnibus a camera excluſis, ipſum ad feneſtram quandam appodiantem, eximprouiſo cultello occidit. In extractione verò cultelli violenta ſemetipſum in manu vulnerat & in fronte. Vulnera verò eius graſſante veneno, multis varijs adhibitis remedijs vix curantur.

Norwicenſium ſcelus punitum.

Anno 1272. Menſe Auguſti, ciues Norwicenſes Prioratum monachorũ inuadentes, combuſſerunt eccleſiam cathedralem. Super qua re indignatus admodum rex Henricus, ad vindictã malefactorum miſit illuc Iuſticiarium militem quendam dictum Thomã Triuet, qui & Iuſticiarius itineris fuit de coronã. Vnde factũ eſt vt vrgente mandato regio & horrore facinoris, magna multitudo conuicta de ſcelere tanto, ad caudas equorũ tracta ſuſpẽdio iudicatur.

Henri-

Henricus Anglorum rex menſe Nouembri infirmitate correptus, in die S. Edmundi cōfeſſoris obdormiuit in domino,& apud Weſtmon. honorificè tumulatus eſt.Iſte rex quantum in actibus ſæculi videbatur minus prudens, tātò apud dominum maiori deuotione pollebat.Singulis namq; diebus 3.miſſas cum nota ſolebat audire,& priuatim plures audire cupiens,aſſiduè aſſiſtebat celebrantibus. Contigit autem aliquando S. Lodowicum Francorum regem, cum eo ſuper hoc conferente dicere, quòd non ſemper miſſis, ſed fræquentius ſermonibus audiendis eſſet vacandum.Qui faceta vrbanitate reſpōdens,ait ſe malle amicum ſuum ſæpius videre,quàm de eo loquētem licèt bona dicentem audire.Erat autem ſtaturæ mediocris,compacti corporis,alterius oculi palpebra dimiſſiore, ita vt partem nigredinis pupilli cælaret, robuſtus viribus, ſed præceps in factis,in quibus tamen quia fortunatos & fœlices exitus habuit,putant eum multi apud Merlinum fatidicum per lincem deſignatum omnia penetrantem.

Henrici mors.

Henrici deuotio

Henrici ſtatura

Edwardus Regis Anglorum Henrici 3.ex Alienora filia comitis prouinciæ primogenitus,ætatis ſuæ 33.annos & 5.menſes impleuerat die, quo patri ſuo defuncto,an.dom.1272.in regno fuerat ſucceſſurus. Qui tempore quo pater defunctus eſt in terra ſancta commorans,obſequio crucis inſiſtebat. Propter quod,die proximo poſt patris ſepulturam,frater Rober.de Kilwardby,Cantuar.Archiepiſcopus,& Gilbertus Glouernienſis comes cum alijs prælatis ac regni proceribus, Londini apud nouum templum conuenientes, Edwardum abſentem dominum ſuum ligeum recognouerunt,paterniq; ſucceſſorem honoris ordinauerunt,atq; de aſſenſu reginæ matris cuſtodes regni,miniſtroſq; fideles,qui regio fiſco præeſſent, & prouentus regni ad opus regis noui ex integro reſeruarent, cuius pacem facerent per Angliam vbique proclamari.Eodem anno Edmundus frater regis,Comes Lancaſtriæ, de terra ſancta venit in Angliam.

Edwardus abſens,a ſuis proceribus ordinatur rex.

Cuſtodes regni rege abſente.

Comes Lancaſtria redijt in Angliam.

Anno 1273.Edwardus in Acon, Chriſtianorum & tartarorum auxilio diutius fruſtra expectato,relictis ad terræ defenſionem ſtipendiarijs nōnullis,naues repatriaturus ingrediens, curſu veliuolo Siciliam vſque peruenit,vbi a rege Carolo ſuſceptus honorificè, primò rumores audiuit de morte filij ſui Hērici,ac poſtmodum de morte patris ſui. Qui dum mortem patris anxius quā filij ſui plangeret,a rege Carolo vice conſolatoris aſſiſtēte: plurimumq; mirāte,ſuper hoc requiſitus,dicitur reſpondiſſe. Iacturam filiorum facilem, cum quotidie multiplicentur: parentum verò mortem fore irremediabilem, quia nequeunt reſtaurari. Deniq; Carolus diſcedentem Edwardum conduci fecit per Carolum filiū ſuum vſque ad vltimos terminos regni ſui. Cum autem ad veterem vrbem,vbi pāpa cum ſua curia reſidebat, adueniſſet, occurrentibus ei cardinalibus omnibus cum honore maximo ad domini Papæ præſentiam eſt deductus.Hic primò dictus Theobaldus Placentius Leodienſis Archidiaconus, deuotionis cauſa tranſierat cum domino Edwardo in Acon, abſenſq; electus eſt in papam, & Gregorius 10. appellatus. Huic ſuper morte conſanguinei ſui Henrici de Alemannia anxiam depoſuit quærimoniam, quem non modò in offenſam iuris humani conſtabat interfectum a Guidone de monte forti,dum miſſarum ſolemnijs aſſiſteret, ſed in contemptum eccleſiæ, & ſcandalum nominis chriſtiani.Papa igitur his cōmotus, Guidonem excommunicauit,omneſq; eum receptantes,& quouſque eccleſiæ ſatiſfieret terras eorum ſuppoſuit interdicto.

Edwardus rex Siciliam venit.

Reſponſio regis ad Carolum, de morte patris ſui,& filij.

Gregorius 10. electus.

Guido excommunicatus.

Ingreſſuro Sabaudiā occurrerunt ei prælati & proceres Anglicani,qua pertrāſita, ad ludum militarem qui vulgo torneamentum dicitur per Kabilonēſem comitem inuitatur. In quo cum ſuis ſe geſſit tam ſtrenuè vt comitem ſupradictum dedere ſe ſibi cogeret. Deinde venit Edwardus in Franciam, & a Philippo Francorum rege ſuſceptus magnificè, homagium fecit ei pro terris ſuis quas de eo tenebat, ſub conditione reſtitutionis terrarum patri ſuo in venditione Normanniæ promiſſarum.Poſt hęc in Waſconiam proficiſcitur ad compeſcendum nouos motus quorundam,quos Gaſco de Bierna concitaue-

Rex venit Sabaudiam.

Torneamentum

Rex Angliæ facit homagium regi Franciæ.

Gaſco de Bierna rebellis.

rat ad rebellionem. Cuius terras Edwardus cum exercitu potenter ingreſſus, ipſum in fugam coegit, & quodam forti caſtro receptum obſedit.

Mors regis Nauari.

Anno 1274. Henricus Nauarorum Rex moritur, cuius vxor regina, poſtea nupſit Edmundo germano regis Angliæ, qui de ea tres procreauit filios, Primogenitum Thomã comitem Lancaſtriæ. Secundum Henricum de Lancaſtria Dominum Monumutæ. Tertium Iohannem, qui cum ſorore in Gallijs morabatur.

Rex obſedit Gaſconem.

Appellatio Gaſconis ad regem Franciæ.

Gaſco rebellionis conuictus.

Gaſco de Bierna a rege Anglorum obſeſſus, cum omnis iam via euadendi ſibi pręcluderetur, & attenderet rem eſſe in foribus, vt ad deditionem cogeretur, ſuper negotio quod inter regem Edwardum & ipſum vertebatur, appellationem interponit ad Curiam regis Francorũ. Cui deferens rex Edwardus nolens regem Francorum, quem nuper dominum ſuum pro terris ſuis in Francia recognouerat, contra ſe partem facere, diſſentientibus multis de ſuis, obſidionem amoueri iuſſit, miniſtris ſuis committens, vt in curia regis Francorum cauſam proſequerentur contra Gaſconem. In qua tandem iniurioſæ rebellionis conuictus per regem Francorũ regis Angliæ adducitur voluntati.

Rex venit in Angliam.

Edwardus rex poſtquam obſidionem dimiſerat, ordinatis pro articulo temporis rebus Waſconiæ in Angliam properauit, vbi a clero & populo cum gaudio receptus eſt & maximo cum honore.

Coronatio regis Edwardi 3.

Homagium regis Scotiæ.

Dominica infra octauas aſſumptionis virginis glorioſæ in eccleſia Weſtmonaſterienſi, vnà cum Alienora conſorte ſua a fratre Roberto Cantuarienſi Archiepiſcopo inungitur in regem & ſolemniter coronatur. In craſtino coronationis ſuæ recepto a rege Scotorũ Alexandro homagio, ipſum dimiſit ad propria plurimum honoratum.

Gaſco, condonatur de vita, & carceri mancipatur.

Anno 1275. Gaſco de Bierna in Angliam veniẽs cum reſti circa collum, ad regis præſentiam eſt deductus, quem ad ſuam Rex miſericordiam recipiens, morte condonata in caſtro Wintoniæ per annos aliquot cuſtodiæ mancipauit. Qui tandem per regis gratiam liber dimiſſus ad propria, regi Angliæ ſemper in poſterum gratus extitit & fidelis.

Rex petit homagium a principe Walliæ.

Statuta de mortua manu.

Rex principem Walliæ, qui coronationi ſuæ licèt inuitatus noluit intereſſe, vocari fecit pro homagio ſibi debito faciendo. Qui fingens ſe non auſum Angliam intrare, quibuſdam maioribus ſibi inſidiantibus pro ſecuritate ſua, filiũ regis, & Gilbertum Glouerniæ comitem Robertumq; Burnell regis Cancellarium obſides poſtulauit. Quod rex indignè ferens diſſimulato negotio Londonias acceſſit parliamentumq; tenuit, vbi contra manum mortuam ſtatuta ædidit, quæ vocantur ſtatuta Weſtmonaſterij prima.

Princeps Walliæ negat homagium.

Poſt parliamentum Rex vt principi Walliæ liberior ad ſe pateret acceſſus, Ceſtriam vſque progreditur, quæ in confinio Walliæ ſita eſt. Mittitq; nuncios qui ab eo homagium exigant iterato. Quo mandatis regijs parere detrectante, rex exercitum conuocat diſponens principem expugnare.

Quinta decima pars bonorum regi.

Hoc anno populus ſoluit regi quintam decimam partem bonorum quę patri ſuo dicebatur conceſſa.

Comitiſſa Leyceſtriæ mittit filiam ad principem Walliæ.

Filia comitiſſæ capitur.

Anno 1276. comitiſſa Leiceſtriæ quæ marito occiſo cum ſuis in Galliam fugerat, & in domo ſororũ de ordine prædicatorum apud Mountargys a ſorore viri ſui fundata morabatur, filiam ſuam tranſmiſit in Walliam principi, ſicut patre puellę viuente ſub certis pactis conuentum fuerat maritandam. Ducem verò itineris ac procuratorem negotij Aymericũ filium ſuum germanũ puellæ conſtituit, aſſignata eiſdẽ comitiua honeſta. Qui ſuſpectum habentes iter per Angliam, a littore gallico nauigantes ad inſulas Siluias, quę terminos Cornubiæ e vicino reſpiciunt, deuehũtur, vbi a quatuor nauibus Briſtollienſibus ex inſperato ſuperuenientibus comprehenſi ad regis præſentiam deducuntur. Qui retenta puella honorificè in comitiua reginę, Aymericum fratrem ſuũ ſub cuſtodia libera detinuit, ſed ſecura.

Rex Angliæ de Ceſtria in Walliam progrediens cepit caſtrum quod dicitur Rodolanum, miſitq; in Walliam occidentalem militem nobilem Paganum de de Amirſijs qui cuncta cæde incendioq; vaſtauit.

Anno

Anno 1277. Wallenſes occidentales ad pacem regis Angliæ venientes Pagano militiæ regis in partibus illis capitaneo caſtrum de Stredewy cum adiacenti patria reddiderunt. Princeps etiam Walliæ videns ſe regi Angliæ non poſſe reſiſtere pacem petijt, & obtinuit ſub hac forma. Videlicet quòd omnes captiui quos hactenus ratione regis Angliæ detinuit vinculis ſine calumnia liberarentur. Item pro pace beneuolentia regis habenda daret 50000. librarũ ſterlingorũ, quorum tamen ſolutio in voluntate & gratia regis foret. Itẽ quod terra quatuor Cantredorũ ſine omni cõtradictione regi Angliæ & ſuis hęredibus cum omnibus terris conquiſitis per regem homineſq; regios, excepta inſula Angleſeia in perpetuũ remaneret. Inſula enim Angleſeia conceſſa eſt principi, ita quòd ſolueret pro ea ſingulis annis regi mille marcas, & pro ingreſſu quinq; millia marcarũ daret. Et ſi princeps ſine hęrede de corpore ſuo moreretur, inſula illa in regis Angliæ poſſeſſionem rediret. Item quod princeps veniret in natali domini in Angliam ad regem pro homagio faciendo. Itẽ quod omnia homagia Walliæ remanerent regi præterquam quinq; baronum qui in confinio Snowdonię morabantur, ſe enim principem conuenienter vocare nõ poſſet, niſi ſub ſe aliquos barones haberet. Item quod nomen principis tantũ haberet ad vitam ſuam, & poſt mortem eius quinq; prędictorum baronũ homagia regi Angliæ fierent, & ſuis hæredibus in æternum. Pro aſſecuratione iſtorum, tradidit princeps decem obſides de melioribus Walliæ, & viginti meliores iurabunt, quod quandocunq; princeps aliquem prædictorum articulorum infregerit niſi admonitus ſe correxerit abalienabunt ſe ab eo, & eidem in omnibus quæ poterint hoſtes fient. Item præter hæc princeps fratres ſuos quos læſit placabit: habuit enim tres fratres, quorum Owenum & Rodernum incarcerauerat, ſed tertius videlicet Dauid fuga lapſus multis annis in Anglia ſtetit. Cui rex contulit in Wallia caſtrũ de Denby cum terris ad valorem mille librarum annui redditus, inſuper & vxorem dedit filiam comitis Derby, quæ nuper alio viro fuerat viduata. Owenus ergo fauore regio liberatur a carcere quẽ paulò ante fregerat. Rodericus fratrem fugiens in Anglia morabatur. Rex autem in occidentali Wallia apud Lampadernaur ad cohibendum irruptiones Wallenſes caſtrum ædificauit inſigne. In ſubſidium huius werræ conceſſa eſt regi a populo viceſima pars bonorum.

Wallenſes petunt pacem.
Conditiones pacis.
Subſidium.

Anno 1278. Rex Angliæ filiam comitis Leiceſtrię apud inſulas Siluias captam, principi Walliæ vxorem dedit, nuptiarum ſolemnitatẽ impenſis proprijs agens, ſuaq; ac reginæ præſentia illas honorans.

Nuptiæ principis Walliæ.

Frater Robertus Cant. Archiepiſc. ad Cardinalatum aſſumptus, factus eſt epiſcopus Portuenſis.

Robertus Cant. factus Cardinalis.

Iudæi pro tonſura monetæ in magna multitudine vbiq; per Angliam ſuſpenduntur.

Rex Parliamentum tenuit Glouerniæ in octauis S. Ioh. Baptiſtę in quo ædita ſunt ſtatuta quę Glouerniæ appellãtur. Rex in Galliam tranſiens reſtitutionẽ aliquarũ terrarũ obtinuit, non tamẽ omnes quæ in venditione Normãnię promiſſę fuerãt patri ſuo. Obijt hoc anno regina Caſtellę mater reginę Anglię ad quã iure hęreditario poſt matris mortẽ deuolutus eſt comitatus Pontini.

Parliamentum.
Obitus reginæ Caſtellæ.

Rex Scotorum Alexander antequã rex Angliæ trãſiret in Gallias, in Angliã veniens regem conſuluit de negotijs arduis terræ ſuę. Putant eum quidã tunc ſuum feciſſe homagiũ, quod alij verius in craſtino coronationis regis Angliæ aſſerunt eſſe factum. Impetrauit autem a rege literas teſtificantes auxilium in werra Walliæ pręſtitum, non nomine ſeruitij factum eſſe. Frater Iohan. Peckham fit Archiep. Cantuar. prouiſione domini Papæ.

Rex Scotiæ conſuluit regem.

Anno 1279. frater Iohannes Peckham de ordine Minorum conſecratus a domino Papa in Archiepiſcopum Cantuarienſem venit in Angliam. Moneta Angliæ per tonſuram nimis deteriorata ex mandato regio renouatur. Obolus qui prius formam habebat ſemicirculi tanquam pars denarij in medio diuiſi, fit rotundus iuxta vaticinium Merlini dicentis: findetur forma commercij, dimidium rotundum erit. Illuſtris miles Rogerus de mortuo mari

Ioh. Peckham Archiep. Cant.
Renouatio monetæ.

Ludus militaris

ri apud Kenelworth ludum militarem quem vocant rotundam tabulam, 100 militum & tot dominarum conſtituit ad quam pro armorum exercitio de diuerſis regnis confluxit militia multa nimis.

Anno 1280. Edwardus rex Angliæ de lapidibus pretioſis Iaſpidum quos ſecum attulerat de partibus gallicanis, patris ſui ſepulchrum apud Weſtmonaſterium fecit nobiliter honorari.

Dauidis rebellio

Anno 1281. Dauid Germanus Lewelini principis Walliȩ, immemor beneficiorum regis Angliæ qui eum promouerat, & contra fratrem perſequentem protexerat, concitauit penè totam Walliam ad rebellandum contra regem, cepitq; proditioſe Rogerũ de Clifford militẽ nobilem & famoſũ, quẽ rex fecerat Iuſticiariũ totius Walliæ in caſtro ſuo de Hawardyn, dominica in ramis palmarum, & quoſdam milites eius volentes reſiſtere inermes occidit. Exinde reuerſus ad fratrem ſuum principem collecto exercitu, vnà cum eo Rodolanum venit, obſidionemq; poſuit circa caſtrum. Hijs auditis rumoribus rex in manu forti Walliam eſt ingreſſus, cuius aduentu cognito princeps Walliȩ obſidione ſoluta, longius ſe ſubtraxit. Interim captum eſt Caſtrum de Lampadernaur, & alia plura caſtra in illis partibus per nobiles Wallenſium hijs diebus. Eodem tempore procurante fratre Iohanne de Peckham Cantuarienſi Archiep. Aymericus de monte forti, quem rex in cuſtodia detinuerat liberatur, ſed citò poſtea defunctus eſt. Sub eodem tempore Cãtuarienſis Archiep. profectus in Snowdoniam principem Walliæ & germanũ ſuum ſategit ad pacem reducere. Quibus monita ſua ſpernentibus regreſſus in Angliam, in eos excommunicationis ſententiam fulminauit. Hoc anno menſe Februario, apparuerunt octo ſemicirculi circa ſolem dorſatim coniuncti.

Aymericus liberatur e carcere.

Induſtria regis in ponte faciendo.

Anno 1282. rex Edwardus cum exercitu valido, de Rodolano per Angleſeiam, quam per nautas portuum capi fecerat, verſus Snowdoniam progrediens vt viam pararet exercitui, vltra maris brachiũ, quod inſulam diuidit a cõtinente, iuxta Langoriã cõſtituit pontem fieri ex nauibus inuicem colligatis.

Gilbertus Wallenſes depradatur.

Eo tẽpore Gilbertus comes Glouerniæ magnas prædas Wallenſium cum militia ſua faciens, iuxta Lantilowhir facta copia apertȩ pugnæ cũ eiſdem duro prælio dimicauit. In quo perẽptis multis de parte Wallenſium ipſemet comes quinq; milites amiſit, de quorum numero erat Guliel. de Valentijs iunior conſanguineus regis Angliæ. Diſcedente autem comite Glouerniæ princeps Walliæ intrauit terras de Cardigan & Stredewy, deuaſtauitq; terras Reſi filij Mereduci qui cum rege contra principem tenuit in hoc bello. Progreſſus deinde verſus terram de Bueld ſe cum paucis ab exercitu reliquo ſeperauit, cui cũ ſua militia ſuperuenientes viri nobiles Iohãnes Giffarde & Edmundus de mortuo mari inopinatè ipſũ cum ſocijs pugna aggrediẽtes occiderunt. Cuius caput abſciſum poſitum eſt ſuper turrim Londoniarum hedera coronatum.

Lewlinus interficitur.

Wallia ſubacta.

Hoc anno rex de conſilio Baronum intrauit Walliam, vbi amiſit per irruptionem Wallenſium vexilla 14. Non multò poſt rex ſuperior effectus, pene totam Walliam ſubiugauit cum Inſula de Angleſeia, villas & terras quæ erant in meditullio Walliæ ſuis proceribus diſtribuit, ſed retinuit maritima caſtra ſibi, vnde magna tranquillitas tempore ſequenti peruenit. Hijs diebus clerus & populus primò quintam decimã, & poſtmodum triceſimã bonorumſu orũ regi Angliæ in ſubſidium conceſſerunt.

Subſidium cleri & populi.

Anno 1283. Rex Angliæ ponte iam perfecto cum exercitu in Snowdoniam tranſijt, caſtra eius omnia cepit & combuſſit. Comes verò Pembrochiæ Caſtrum de Bere quod erat quondam Lewlini principis cepit. Et citò poſt tota Wallia cum omnibus caſtris ſuis ſubacta eſt regiæ voluntati. Ante feſtum S. Iohannis Baptiſtæ Dauid frater principis Walliæ captus eſt, per exploratores regios, & Rodolanum adductus, quem rex ad ſui cõſpectum admittere renuit, licèt ipſe Dauid hoc inſtantius flagitaſſet. Rex igitur tranſmiſit eum Salopiam carceri mancipandum.

Dauid capitur.

Neoti crux.

Eo tempore per quendam ſecretarium principis allata eſt regi crux dicta Neoti, magnam de ligno crucis Chriſti continens porcionem, quæ ideo Neo-

ti

ti dicitur,quòd per quendam ſacerdoté ſic vocatum, antiquitus de terra ſancta fuit in Walliam deportata.

Poſt feſtum S.Michaelis in Parliamento tento Salopiæ,Dauid quondam frater Lewlini principis Walliæ iudicialiter condẽnatus,tractus & ſuſpenſus eſt, viſceribuſq; combuſtis, corpus capite truncatum, & in quatuor partes eſt diuiſum, quibus in ciuitatibus Angliæ nobilioribus ſuſpenſis,caput Londonijs ſuper palum fixum eſt ad terrorem conſimilium proditorum. Reſus autem Vazham Wallenſium nobiliſſimus comiti Herefordiæ ſe dedit,regiq; redditus ad turrim Londonarum miſſus carceri mãcipatur. Abbathia de Abertoun trãſlata eſt per regem ad locum alium,& cõſtructum eſt in eo loco quo Abbathia fuerat caſtrum valde forte,ad irruptiones Wallenſium compeſcendas. Et rex in comitatu Ceſtriæ fecit conſtrui aliam Abbathiã Monachorũ Ciſtercienſiũ, quam multis ditatam prædijs,vallem regalem voluit appellari.

Dauid condemnatur.

Reſus carceri mancipatur.

Ciſtercienſium Abbathia.

Hoc anno regi conceditur a populo in ſubſidium werræ ſuæ triceſima, & a Clero viceſima pars bonorum.

Subſidium.

Eo tempore Papa Martinus Guidonem de monte forti a carcere liberans in quo per Gregorium 10.Papam poſitus fuerat, propter homicidium in Eccleſia commiſſum in Henricum regis Alemanniæ filium cognatum regis Angliæ,miſit in Romaniolam,quam pene totam obtinuit eo anno. Citò poſt de licentia Papæ Tuſciam redijt vt hæreditatem vxoris ſuæ patre eius comite Rufo mortuo occuparet. Rex Angliæ apud Actõ burnell tenuit parliamentũ poſt feſtum ſ. Michaelis, in quo ęditum eſt ſtatutũ quod a loco cognominatum eſt.

Parliamẽtum.

Natus eſt regi filius apud Carneruan in Wallia die S. Marci & vocatus eſt Edwardus. Et rex Edwardus fecit leges Anglicanas per Walliam obſeruari, vicecomites ponens in ea. Sub eodem tempore apud Carneruan inuentũ eſt corpus patris Conſtantini imperatoris, ſ.Conſtantij ſenatoris, & rege iubente honorificè in eccleſia collocatum. Corona etiam quondam famoſi regis Britonum Arthuri Regi Angliæ cum alijs iocalibus reddebatur, & ſic ad Anglos gloria Wallenſium Dei prouidentia eſt tranſlata.

Edwardus apud Carneruan natus eſt.

Corona Arthuri.

Anno 1284. Rex de Snowdonia in Walliam occidentalem progrediens intrauit Glamorgantiam, quę ditioni comitis Glouerniæ ſubiecta fuit, deinde venit Briſtolliam,vbi feſtum dominicæ natiuitatis tenuit eo anno. Alfonſus filius regis Angliæ moritur apud Kideleſhores, & apud Weſtm.ſæpelitur.

Alfonſus filius regis moritur.

Anno 1285. tenuit rex parliamentum Londonijs in quo ædita ſunt ſtatuta quæ Weſtmonaſterij ſecunda dicuntur. Et quia prius ſtatuerat ne religioſæ perſonæ in ſecularibus poſſeſſionibus creſcerent, nunc ſtatuit vt prius habita non minorarent.

Parliamentum Londini.

An. 1286. Rex Angliæ in Gallias tranſiens, Ambianis cum honorifica turba peruenit,cui occurrit ibidem honoris gratia rex Francorum, & rex Angliæ fecit homagium regi Franciæ pro terris quas de eo in regno Franciæ tenere debebat Pariſius, & interfuit Parliamento quod Rex Francorum tunc tenuit Pariſius,in quo multa quæ pro libertate terrarum ſuarum iniuſtè oppreſſarum petiuit & obtinuit, licèt ipſa conceſſio regis Francorum & parium diu in ſuo robore non maneret. Expectauit autem Pariſius rex Edwardus feſtum Pentecoſtes,& poſt feſtum Waſconiam eſt profectus.

Rex facit homagium Gallo.

Eo tempore Alienora regina mater regis Angliæ,ſpreta pompa ſæculi,apud Ambreſbiriam induit habitum monacharum,dote ſua per papam & regem ſibi in perpetuum confirmata.

Mater regis monacha facta.

Anno 1287. cum die quadam rex & regina conueniſſent in vnam Camerã,& ſuper lectum ſedendo pariter confabularentur, ictus fulminis per feneſtram quæ eis erat a dorſo ingreſſus,& inter eos tranſiens,ipſis penitus illæſis, duos domicellos qui in eorum ſtabant præſentia interfecit. Stupefacti cæteri qui affuerunt, ex euidenti quod contigerat perpendebant miraculo, diuini protectionem numinis ſaluti regiæ non deeſſe. Eo anno rex Angliæ profectus eſt in Arragoniam,vt conſanguineum ſuum Carolum filium Caroli,quondam regis Siciliæ ab Alfonſo rege Arragoniæ detentum in carcere liberaret. Alfon-

Duo domicelli fulminis ictu caſi.

ſus rex Arragoniæ miſſis ad Curiam Romanam nuntijs, reconciliari petiuit eccleſiæ de his quæ per patrem ſuum facta fuerant ſe excuſans. Thomas de Cātilupo quondam epiſcopus Herefordenſis, qui nuper verſus Romanam Curiam contra fratrem Iohannem Peckham Cantuar. Archiepiſcopum cauſam eccleſiæ ſuæ proſecuturus proficiſcens obijt, & in Angliam per ſuos relatus, ac in eccleſia ſua traditus fuerat ſepulturæ, cæpit multis & inauditis miraculis coruſcare.

Mors epiſcopi Hereford.

Anno 1288. Carolus filius regis Caroli quondam Siciliæ, Princeps Achaiæ, procurante rege Angliæ liberatur a carcere. Quo facto rex Angliæ reuertitur in Waſconiam, & apud Blankeford crucis ſuſcepit carecterem. Et mox Iudæos omnes tanquā crucis hoſtes expulit de Waſconia, & alijs terris ſuis omnibus quas in regno Franciæ habebat. Interim Reſus filius Mereduci Walliam conturbauit, impugnareq; cępit aliqua regis caſtra, contra quem Edmundus Comes Cornubiæ, cui Rex Angliæ in ſua abſentia commiſerat regni cuſtodiam, magnum ducit exercitum. Et cum quoddam caſtrum Reſi dictum Druſſelan obſideret & muros eius ſuffodi faceret, caſu murorum ſubito vir nobilis de monte Caniſij & alij milites plurimi & ſcutiferi opprimuntur. Tanta fuit hoc anno in Anglia frugum abundantia vt quarterium frumenti alicubi pro viginti, alicubi pro ſexdecem, alicubi pro xij. denarijs venderetur.

Reſus rebellis.

Frumenti copia

An. 1289. Rex Anglię reuerſus de Waſconia Londonijs ſoleniter recipitur a clero & omni plebe. Qui Iudæos omnes eodē anno expellens de Anglia, datis expenſis in Gallias bona eorum reliqua confiſcauit. Eo tempore rex auditis multorum quęrimonijs, ferè iuſticiarios omnes de falſitate deprehenſos, a ſuo officio depoſuit, puniens eos iuxta demerita graui mulcta. Hoc anno tenuit rex Parliamentum Londonijs, in quo ædita ſunt ſtatuta quæ dicuntur Weſtm. tertia, in quo etiam Parliamento pro expulſione Iudęorum conceſſa fuit regi a populo quintadecima pars bonorum.

Iudæi ab Anglia expulſi.

Cum rex Scotorum Alexander vxorem ſuam filiam comitis Flandriæ, quam poſt Margaretam filiam regis Angliæ duxerat, nocte quadam obſcura viſitare voluiſſet, equo ceſpitante lapſus, & colliſus grauiter expirauit. Hic de ſecunda vxore nullam, de prima verò prolem geminam, filium ſcilicet Alexandrum, & filiam genuit nomine Margaretam. Alexander abſq; prole, patrem immatura morte præuenit. Filia verò Margareta regi Norwagiæ deſponſata, filiam vnicam peperit nomine Margaretam quæ matri mortuæ ſuperuixit. Hanc cōſulto rege Angliæ, magnates Scotiæ recognouerunt hæredem. Quæ accerſita per nuncios regis Angliæ, cum per nauigium tenderet in Scotiam, infirmata in mari apud Orchades inſulas eſt defuncta. Nocte S. Margaretæ deſcendit tempeſtas ymbrium, tonitrui, & fulguris, a retro ſæculis vix audita, ſata concutiens & demergens, vnde factum eſt, vt Londonijs modius tritici qui prius ad tres denarios vendebatur ex tunc paulatim ad duos ſolidos excreſceret, ſicq; per quadraginta ferme annos vſque ad obitum regis Edwardi poſt conqueſtum ſecundi dicti de Carneruan, extitit bladorum cariſtia, & præcipuè frumentorum. Ita vt aliquotiens Londonijs modius frumenti ad decem ſolidos venderetur.

Rex Scotiæ obijt

Margareta ſola hæres Scotiæ defuncta.

Caritas frumenti.

Anno 1290. mortua Margareta filia regis Scotorum Alexandri ad quam iure hæreditario, defunctis auo, patruo, & matre regnum Scotiæ deuolui debebat, quis foret iuſtus hæres Scotiæ, apud omnes in dubium vertebatur. Propter quod rex Edwardus verſus Scotiam dijudicaturus de iuſto hærede, tanquā ſuperior dominus dirigit iter ſuum, ſed dum finibus Scotiæ appropinquaret, regina conſors defungitur in villa de Herdeley iuxta Lincolniā, propter quod rex dimiſſo itinere cępto verſus Scotiam, Londonias funus deducendo reuertitur cum mærore. Conditū eſt ergo corpus cum aromatibus in eccleſia Weſtmon. cum honore, cor verò in choro fratrum prædicatorum, Londonijs eſt humatum. In omni loco & villa quibus corpus pauſauerat, iuſſit rex crucē miro tabulatu erigi ad reginæ memoriam, vt a tranſeuntibus pro eius anima deprecetur, in qua cruce fecit reginæ imaginem depingi, fuerat hæc regina dicta

Dubitatio de hæredibus Scotiæ.

Regina moritur

Cruces erectæ in memoriam reginæ.

Alienora

Alienora ſoror Aldefonſi regis Caſtelli nobilis genere, ſed multò nobilior morum grauitate.

Declaratio iuris regij de regno Scotiæ.

Anno 1291. Ciuitas Acon capitur a Soldano Babilone, qui muros eius deſtruxit cum turribus & euertit eccleſias cum domibus ciuitatis. Eo anno poſt Paſcha rex Angliæ appropinquans Scotiæ, Parliamentũ tenuit apud Northũb. vbi cõſultis prȩlatis ac vtriuſq; iuris peritis, reuolutis priorum temporum annalibus, vocari fecit prælatos ac maiores regni Scotiæ & coram eis in eccleſia parochiali de Northũb. ius ſuum in ſuperius dominium regni Scotiæ fideliter declarauit, Petiuitq; vt hoc recognoſcerent, proteſtando ſe ius coronæ ſuæ vſque ad effuſionem ſanguinis defenſurum. Ob quam cauſam rex fecerat omnia monaſteria Angliæ, Scotiæ, & Walliæ perſcrutari, ad dignoſcendum quale ius poſſet ſibi competere in hac parte. Et repertum eſt in chronicis Mariani Scoti, Gul. Malmeſburienſis, Rogeri de Houeden, Henrici de Huntingdone, Radulphi de diceto, quod anno dom. 910. Rex Edwardus ſenior ſubegit ſibi reges Scotorum & Cambrorum. Item ibid. quod an. dom. 921. prædictȩ gentes elegerunt ſibi Edwardum prȩdictum in dominum ac patronum. Item ibid. anno dom. 926. rex Angliæ Adelſtanus deuicit regem Scotiæ Conſtantinum, & iterum ſub ſe permiſit regnare. Item Edredus frater Adelſtani rex Angliȩ deuicit Scotos & Northanhumbros, qui ſe ſubmiſerunt ei & fidelitatem iurauerunt. Item ibidem Edgarus rex Angliæ ſuperauit Kinadum filium Alpini regem Scotorum, qui iurauit ei fidelitatem. Item ibidem rex Angliæ & Daciæ Canutus, anno regni ſui 16. perdomuit Malcolinum regem Scotorum, & ex tunc factus eſt rex quatuor regnorum, ſcz. Angliæ, Scotiæ, Daciȩ & Norwagiæ. Item ibid. S. Edwardus regnum Scotiæ dedit Malcolino filio regis Cambrorum de ſe tenendum. Item Gulielmus Baſtard, anno regni ſui 6. vicit Malcolinum regem Scotiæ, & accepit ab eo ſacramentum fidelitatis. Item Guliel. Rufus fecit ſimiliter erga Malcolinum regem Scotiȩ, & duos filios Malcolini ſucceſſiue regnãtes. Itẽ Alexander ſucceſſit fratri ſuo Edgaro in regnũ Scotiæ de cõſenſu regis Henrici 1. Item Dauid rex Scotiæ fecit homagium regi Steph. Itẽ Gul. rex Scotiæ fecit homagium Henr. 3. filio regis Henr. 2. in coronatione ſua, & iterum Henrico patri anno regni ſui 20. ſicut patet in conuentione inter eos facta inde. Item dicit Rogerus Houedẽ quod Gul. rex Scotiȩ venit ad dominum ſuum regem Henricum in Normanniam, & ſimiliter fecit regi Rich. & etiam Iohãni regi apud Lincolniam. Item in chronicis S. Albani reperitur quod Alexander rex Scotiæ apud Eboracum deſponſauit Margaretam filiam regis Henrici, an. regni ſui 35. & fecit ei homagium. Item reperitur in chartis regũ Scotiæ. Item repertum eſt in bullis papalibus Scotiæ directis, reges Scotorum excommunicatos fuiſſe quia noluerunt obedire dominis ſuis Anglorum regibus. Conuenientibus igitur apud Northũb. in finibus Anglorũ verſùs Scotiam rege Anglorum cum ſuis peritis, ac Scotorum valentioribus cum ſuis prudentioribus petiuit in primis rex Angliȩ, vt Scoti pacificè aſſentirent ſuȩ ordinationi ſuper rege Scotiȩ, prȩſertim cum ſibi competeret ratione ſui dominij capitalis. Scoti reſpondebant ſe ignorare quod talis ſuperioritas regi Angliȩ competeret, nec poſſe ſine capite regi ad talia reſpondere, cui incumberet talem denunciationem audire. Nec aliud reſponſum ad prȩſens debere reddere teſtabãtur propter iuramentum excommunicatione vallatum, quod poſt mortem regis Alexandri ſibi inuicẽ fecerunt, vnde deliberatione habita fecit rex Edwardus Scotis literas ſuas patentes, quibus recognouit aduentum Scotorum in Angliam circa aquam Twede non debere aliàs illis vertere in præiudicium iterũ veniendi in Angliam. Poſt hæc maiores Scotiæ & Angliæ qui vendicabant ius ſucceſſionis in regnum Scotiæ per literas ſuas patentes recognouerunt ſe velle ſponte recipere iuſtitiam coram dicto rege Edwardo, tanquam coram capitali domino, & firmum tenere quicquid ipſe decreuerit in præmiſſis. Tenor autem literarum dominorum vtriuſq; regni qui ius ſucceſſionis vendicabant in Scotorum dominium erat talis.

Teſtimonia chronicarum de iure regis Angliæ in regnum Scotiæ.

Competitores iuris in regnum Scotiæ, ſubdunt ſe voluntati regis Angliæ.

Omnibus præſentes literas viſuris vel audituris Florentius Comes Hollandiæ,

diæ, Robertus le Brus dominus Vallis Anandiæ, Iohan. de Balliolo dominus Galwidię, Iohānes de Haſtinges dominus Abergauēniæ, Iohānes Comyn dominus de Badenaw, Patricius de Dunbar comes Marchiæ, Iohannes de Veſci vice patris ſui, Nicholaus de Sules, Gulielmus de Ros ſalutem in domino. Cū nos in regno Scotię ius habere credamus, & ius illud coram illo, qui potiorem habet poteſtatem, iuriſdictionem & rationem examinandi ius noſtrum decertare, vendicare ac probare intendamus: nobiliſq; princeps dominus Edwardus dei gratia rex Angliæ per bonas ſufficienteſq; rationes nos informauerit, quod ad eum ſpectat & habere debet ſuperius dominiū regni Scotiæ, & cognitionem in audiendo, examinando, & definiēdo ius noſtrum, nos de propria noſtra voluntate ſine omni violentia & coactione, volumus, annuimus & concedimus, vt recipiamus ius coram eo tanquā ſuperiori domino terræ. Volumus inſuper ac promittimus quod habebimus & tenebimus firmum & ſtabile factum ſuum, & quod ille habebit regnum, cui coram eo ius potius illud dabit. In teſtimonium iſtorum, nos literis iſtis appoſuimus ſigilla noſtra, data apud Northumb. feria tertia poſt Aſcenſionem, &c. Facta itaq; recognitione ſuperioris dominij, & ſubmiſſione recipiendi quod coram rege Angliæ fuerit definitum, petiuit rex caſtra & terram totam ſibi reddi, vt per ſeiſinam pacificam ius ſuperioris dominij, quod iam per ſuas literas recognouerant clareſceret vniuerſis. Annuerunt ſtatim regiæ petitioni confectis ſuper hoc literis habentibus hunc tenorem. Omnibus præſentes litteras viſuris vel audituris Florentius comes Hollandię, &c. ſalutem in domino. Quia de bona volūtate noſtra & cōmuni aſſenſu annuimus, & conceſſimus nobili principi domino Edw. dei gratia regi Angliæ, quod ipſe tanquam ſuperior dominus terræ Scotiæ, poſſit audire, examinare, & definire, vendicationes noſtras & petitiones quas intendimus oſtendere & probare pro iure noſtro recipiendo coram eo, tanquam ſuperiore domino terræ, promittentes inſuper quod factum ſuum habebimus firmum & ſtabile, & quod ille obtinebit regnum Scotiæ cuius ius potius declaratur coram eo. Cum autem non poſſit præfatus rex Angliæ iſto modo cognitionem facere, nec complere ſine iudicio, nec iudicium debeat eſſe ſine executione, nec executionem poſſit debito modo facere ſine poſſeſſione & ſeiſina eiuſdem terræ & caſtrorum eius: volumus & annuimus, & concedimus quod ipſe tanquam dominus ſuperior ad perficiendū prædicta, habeat ſeiſinam totius terræ Scotiæ & caſtrorū eius, quouſq; ius in regnū petentibus fuerit ſatiſfactum. Ita tamen quod antequam habeat ſeiſinam, bonā & ſufficientem ſecuritatem faciat petitoribus, & cuſtodibus & communitati regni Scotiæ, reſtituendi idem regnū cum tota regalitate, dignitate, dominio, libertatibus, conſuetudinibus, iuſticijs, legibus, vſibus, poſſeſſionibus, & quibuſcunque pertinentijs in eodem ſtatu in quo erant ante ſeiſinam ſibi traditam, & liberabit illam cui iure debebitur ſecundū iudicium regalitatis, ſaluo regi Angliæ homagio illius qui rex erit. Et debet hæc reſtitutio fieri infra duos menſes a die quo fuerit hoc ius diſcuſſum atque firmatum. Exitus terræ prędictæ medio tempore recipiantur & in ſaluo depoſito reponātur, & bene cuſtodiantur per manum Camerarij regni Scotiæ qui nunc eſt, & illius quem aſſignabit ad hoc rex Angliæ, & hoc ſub ſigillo eorum, ſalua rationabili ſuſtentatione terræ & caſtrorum miniſtrorumq; regni. In teſtimonium iſtorum omnium prædictorum appoſuimus ſigilla noſtra, &c. Data apud Northumb. die Mercurij, &c. Has duas literas miſit rex Angliæ ad diuerſa monaſteria ad facti memoriam ſeruandas.

Literæ ſeiſinæ datæ regi Angliæ de regno Scotiæ.

Igitur ex parte regis Angliæ facta ſecuritate de reſtituendo prout præfertur regno Scotię, infra duos menſes illi cui de iure hoc competeret ſub pena 100. millium librarum ſterlingorum Romæ in ſubſidium terræ ſanctæ ſoluendarū, ac etiam ſub pena excommunicationis & interdicti in regis perſonam & regnum Angliæ, ſi non reſtitueret fulminandum. Scoti per chartas ſuas tradiderunt regi Edwardo regnum Scotię cum caſtellis, iuribus & conſuetudinibus, poſueruntq; cuſtodes qui medio tempore, exitus & appromamenta terræ ad opus

Rex aſſecurat Scotiæ regnum vero heredi reddere.

opus illorum quorum intereat cuſtodirent, quouſq; viz. debita diſcuſſione habita de legitimo conſtaret hærede. Quo facto rex Angliæ poſt longas diſceptationes vendicantium illud regnum diſcuſſis iuribus, prætulit Iohannem de Baliol qui recognouit regem Angliæ fore capitalem dominum Scotiæ, fecitq; ei homagium & fidelitatem iurauit, prout in geſtis anni ſequentis plenius declaratur. Circa feſtum S. Iohannis Baptiſtæ Alienora mater regis Ambreſbyriæ eſt defuncta propter quod rex de Scotia rediit in Angliam, vt funus maternum debito cum honore curaret.

Iohan. Baliol rex Scotiæ.

Poſt feſtum Sancti Michaelis Rex iterum tendens in Scotiam cum Eboracum veniſſet, Reſus filius Mereduci captus illucq; deductus iudicialiter condemnatur. Deinde rex profectus in Scotiam, omnibus in regnum Scotiæ ius vendicantibus impoſuit, vt in feſto Sancti Iohannis Baptiſtæ proximo futuro coram ſe comparerent, & quo iure regnum illud vendicabant, plenius declararent.

Anno 1292. ſuborta eſt diſcordia inter Anglicos & Francos huiuſcemodi occaſione. Duo nautæ quorum vnus erat Anglicus, alter Normannus conuenerunt apud Gartimam ad quendã fontem vt haurirent aquã, vbi dum quiſque nititur prius haurire, facta eſt contentio inter vtroſq;. Poſt multa iactata conuitia, Normannus educto gladio ferire nitebatur Anglicum, qui vitato periculo, pugnum Normanni tenuit, volens eripere de manu ſua pugionem, quibus ſic colluctantibus Normannus corruens ſuper mucronem ſuum caſu proprio confoſſus fuit. Quo cognito Normanni perſecuti ſunt Anglicum, vt in eum necem ſocij vindicarent. Sed nautæ Anglici conſortes contuentur ſocium & Normannos repellunt. Normanni verò de caſu prædicto corã Philippo rege Franciæ grauem depoſuere quærimoniã. Quibus rex iuſſit vt vbicunq; obuiarent Anglicis de nece conſocij ſumerent vltionem, vnde factũ eſt vt dum Normanni ſollicitius maris obſeruarent ſemitas, nauigium Anglicanum conſpiciunt a remotis. Cum quo mox congredientes quandam nauem Anglicã vncis attrahentes, Anglicum quendam rapientes de naui ſua in ſummitate mali cuiuſdam puppis Normannicę ſuſpenderunt, quibus cauſis creuit tumor & inuidia populis vtriuſq; regni.

Lis inter Anglos & Francos.

Rex Angliæ poſt feſtum ſancti Iohannis Baptiſtæ in Scotiam veniens, receptis eorum qui regnum Scotię vendicabãt allegationibus, pro iure ſuo eligi fecit 40. perſonas, viz. 20. de Anglia, & 20. de Scotia, qui iſtas allegationes deliberata diligentia diſcuterent, ſententiam finalem vſque in feſtum S. Michaelis proximo venturum differens proferendam.

Eo tempore Ericus Rex Norwagiæ venit coram conſilio domini regis Angliæ per atturnatos ſuos, & protulit quoddam ſcriptum in hæc verba.

Omnibus præſentes literas inſpecturis vel audituris pateat euidenter quod nos Ericus dei gratia rex Norwagiæ tenore præſentium fecimus, conſtituimus & ordinauimus prout de iure & facto melius facere potuimus, noſtros veros ac legitimos atturnatos & procuratores, & nuncios ſpeciales, nobilem virum Adneum de Hagr. & magiſtrum Henricum Plebanum plebis de Caſtellione aretino, domini Papæ Capellanũ, & magiſtrum P. Algor ad comparendum pro nobis & vice noſtra coram excellenti principe domino dei gratia Edwardo rege Anglię illuſtri, & ſuperiori domino regni Scotię ad petẽdum nomine noſtro tanquam per ſuperiorem dominum regni Scotiæ nobis adiudicari regnũ Scotiæ ſupradictũ, cum omnibus iuribus & pertinentijs ſuis, cum ipſum regnum per mortẽ dominæ Margaretæ filiæ noſtræ olim dominæ & reginæ regni Scotię ſit ad nos pleno iure deuolutũ hæreditariè, legitimè. Item ad petendũ nomine noſtro adiudicari nobis, & præfatis atturnatis & procuratoribus noſtris aſſignari pro nobis fructus & redditus regni Scotiæ quatuor annorum, qui fluxerunt a tempore mortis domini Alexandri bonæ memoriæ quondam regis Scotiæ, vſque ad diem mortis dominæ Margaretæ filiæ noſtræ olim Dominæ reginæ Scotorum, qui percepti vel percipi potuerũt de dicto regno, cum ad nos

Erici ſcriptum.

dicti fructus ſeu redditus pleno iure pertineant: tum quia fuimus legitimus adminiſtrator reginæ præfatæ cum viueret: tum etiam quia grauia expenſarum & ſumptuum onera ſuſtinuimus propter eam, dum in regno Norwagiæ moram traxit, & poſtmodum mittendo eam ad regnum Scotiæ ſupradictum. Item ad petendum nomine noſtro condemnari vniuerſitatem regni Scotiæ,& ipſum regnum ad ſoluendum nobis ſeu dictis atturnatis & procuratoribus noſtris, recipientibus vice noſtra pænam centum millium librarum ſterlingorum, in quam inciderunt vniuerſitas præfata & regnum ſupradictum, non recipiendo liberè Dominam præfatam Margaretam filiam noſtram in dominam & reginam Regni Scotiæ, nec ei obediendo in aliquo. Et ad petendum ſupplementum ſeptingentarum marcarum quas habere debemus à regno Scotiæ, occaſione dotis Dominę Margaretæ olim filiæ noſtræ,& vxoris regis Scotiæ prædicti, cum fructus & redditus prædicti nobis aſſignari pro ſeptingentis marcis annuis ad quingentarum marcarum ſummam non aſcendant. Item ad agendum & defendendum, lucrandum & perdendum coram præfato principe domino Edwardo rege Angliæ ſuperiore domino regni Scotię, debita quomodocunq; & qualitercunq;, etiã ex quacunq; cauſa vel cauſis nobis debeantur,& a quibuſcunq; perſonis loco vel vniuerſitate,& quocunq; nomine illa iura cenſeantur,& ad omnia alia & ſingula faciendum, quæ veri ac legitimi atturnati ſeu procuratores & nuncij facere poſſent in pręmiſſis,& quolibet pręmiſſorum ſi mandatum etiam exigerent ſpeciale, quæ noſmet facere poſſemus, ſi præſentes eſſemus, promittentes ſub ypotheca & obligatione omnium bonorum, ratum, firmũ,& gratum habere & tenere perpetuò, ac nõ contrauenire aliquo ingenio vel modo, quicquid per prędictos atturnatos ſeu procuratores noſtros, vel duos ſaltem ex eis actum vel procuratum fuerit in præmiſſis vel quolibet pręmiſſorum. Dat. Tonſborg. anno regni noſtri decimo tertio. In cuius rei teſtimoniũ has literas fieri fecimus,& noſtri ſigilli munimine roborari.

Dies datus regi Norwagiæ.

Requiſitum fuit de eiſdem atturnatis quid volunt addere, minuere, vel mutare, & quod in petitione ſua danda declararent. Qui dicunt quòd nolunt declarare, antequam habuerunt colloquium cum dicto domino rege Angliæ ſuperiore domino regni Scotiæ, nec aliquid aliud proponere vel dicere ea vice. Et hæc requiſitio fuit facta, quia aliâs in petitione ſua quæ coram ipſis fuit ibidem lecta, reſeruarunt ſibi beneficium addendi, minuendi & mutandi prout plenius ex tenore ipſius petitionis apparet. Et datus eſt eis dies vſque ad diem Mercurij proximum ſequentem ad audiendum Domini regis Anglię voluntatem.

Poſtea die Mercurij proximo poſt feſtum beati Martini venerunt prædicti atturnati regis Norwagiæ coram conſilio prædicti Domini regis Angliæ & ſuperioris domini Scotiæ,& dictum fuit eis per conſiliũ dicti domini regis quod declararent manifeſtè actionem domini regis Norwagię, per quam intendunt recuperare regnum Scotiæ tanquam ius domini ſui. Qui reſponderũt & dixerunt quod voluerunt prius habere colloquium cum domino ſuo rege Norwagiæ,& ipſum ſuper actione & petitione prædictis conſulere, antequam vlterius proſequerentur. Et multotiens requiſiti quòd petitionẽ præfati domini ſui manifeſtiùs declararent, tandem dixerunt pręciſè quòd petitionẽ ſupradicti domini ſui noluerunt declarare, nec vlterius ſuper hoc aliud dicere, antequam eundem dominum ſuum conſulti fuerint in præmiſſis. Ideo datus eſt eis dies de die in diem coram prædicto domino rege Angliæ ſuperiore domino dicti regni Scotię, ad audiẽdum iudicium ſuum de eo quod noluerunt vlterius proſequi petitionem domini ſui prędicti,&c.

Iudicium contra regem Norwagiæ.

Igitur poſt diligentem huius negotij diſcuſſionem inter cæteros, de aſſenſu communi Iohã. de Baliolo, qui de filia Dauid regis Scotorũ deſcenderat ſeniore, adiudicauit rex ex integro regnũ ipſum. Robertus nempe de Brus, inter quem & ipſum Iohan. de Baliolo excluſis cęteris quęſtio vertebatur, licèt vno gradu eſſet propinquior, tamen deſcendit a filia regis Dauid ſecunda.

Iohan. de Baliolo in feſto S. Andreæ ſequenti collocatus ſuper lapidem regalem in eccleſia canonicorum de Scone regularium ſolemniter coronatur, moxq; venit ad nouum caſtrum ſuper Tynam, & fecit homagium regi Angliæ ſub hijs verbis. Domine Edwarde rex Angliæ ſuperior domine regni Scotiæ, Ego Iohannes de Baliolo Rex Scotiæ recognoſco me hominem veſtrum ligeum de toto regno Scotiæ & omnibus pertinentijs & hijs quę ad hoc ſpectant, quòd regnum meum teneo & de iure debeo, & clamito tenere hæreditariè de vobis & hæredibus veſtris regibus Angliæ, de vita & membris, & terreno honore contra omnes homines, qui poſſunt viuere & mori. Et Rex Angliæ recepit homagium in forma prædicta ſuo & alterius iure ſaluo. Quo facto rex Angliæ idem regnum Scotię integraliter cum omnibus pertinentijs reſtituit indilatè.

Homagium regis Scotiæ.

Anno 1293. Rex Angliæ tenuit natale apud nouum caſtrum ſuper Tynam vbi ſuſcepit homagium Iohannis de Baliolo regis Scotorum.

Per idem tempus mercatores Angliæ laceſſiti per Francos ſuper mercium ſuarum amiſſione regi Angliæ conqueruntur. Quapropter rex comitem Lincolniæ Henricum de Lacy tranſmiſit ad regem Franciæ, petens humiliter vt per vtriuſq; regis conſilium de aſſenſu communi contra huiuſmodi diſpendia prouideretur de remedio competenti: ſed dum comes reſponſum expectat, claſſis ducentarum Normannicarum onuſta vino viriſq; bellatoribus a ſexaginta nauibus Anglicanis capitur, in portu S. Matthæi in minori Britannia & in Angliam adducitur, in quo conflictu feruntur occiſa quindecem millia Gallicorum. Rumor facti regem Franciæ, non tam admiratione quàm indignatione vehementi commouit. Qui miſſis nuntijs petijt a rege Angliæ vt abſque mora naues cum mercibus, & homines ſuos captas & in regno ſuo receptatas reſtitueret, ſi vellet ſua negotia pro terra Waſconiæ in curia regis Franciæ fauorabiliter expediri. Rex igitur habito cum ſuis conſilio, Richardum Londonienſem epiſcopum cum alijs viris prudentibus direxit ad regem Franciæ cum hoc reſponſo, videlicet, quod rex Angliæ curiam ſuam habet nulli ſubiectam, ideo ſi qui de regno Francię lęſos ſe ſenſerint, & iniurias ſuas declarauerint, Rex eis celerem fieri iuſticiam ordinabit, & eiſdem eundo per terram ſuam & redeundo ſaluum dabit conductum, vel ſi hoc regi Francorum non placeat, eligantur hinc inde arbitri qui penſatis damnis vtriuſuis partis, prouideant quomodo quærelantibus ſatiſfiat, & rex Anglorum dicto eorum & laudo ſub certa obligatione ſe ſubmittet, dum tamen rex Francię ſe ſubmittat & obliget pari modo. Si verò aliquod occurrat tam arduum, quod pro arbitrio deſcidi nequeat, definiendum regibus reſeruetur. Et rex Angliæ habito conductu ad regem Franciæ accedentem ad aliquam villam maritimam veniet, & aſſenſu mutuo finis negotio imponetur. Quod ſi nec iſtud rex Francorum acceptauerit, in ſummum pontificem negotium tranſferatur, vel quia tunc ſedes vacabat apoſtolica, ad Cardinales omnes vel aliquos committatur. Spreuit hæc omnia cōſilium Franciæ, nec nuntijs inſtanter flagitantibus dignatum eſt aliquid reſpondere. Miſit deniq; rex Francorum ad ciuitatem Agennum quæ pertinet ducatui Acquitaniæ & ibi nominatim citari fecit regem Angliæ, vt die certa Pariſius compareret, de iniurijs & rebellionibus factis in terra Waſconiæ reſponſurus. Quem ad diem præfixum non comparentem, Rex Francorum in propria perſona pro tribunali ſedens ſententiam protulit, regem iudicans in defectu. Moxq; præcepit Conſtabulario Franciæ, vt in manu armata ducatum Acquitaniæ regis Francorum nomine occuparet, caperetq; vel expelleret quoſcunque per regem Angliæ illius cuſtodię deputatos. Siquidem paulò ante miſerat illuc rex Angliæ Iohannem de S. Iohanne militem in armis ſtrenuum & diſcretum, qui ciuitates & caſtra per totum ducatum muniuit armis & victualibus & viris ſtrenuis ad bellandum.

Claſſis Gallicana ab Anglis capta.

Rex Angliæ citatur.

Anno 1294. cum Edmundus frater regis Angliæ diu ſed inaniter tractaſſet de pace cum conſilio regis Franciæ manifeſtè ſeductus fuiſſet Francorum falſitate ad maximum damnum fratris ſui regis Angliæ, regreſſus eſt in Angliam

Parliamentum Londini.

Rex Angliæ renunciat homagio pro Acquitania.

referens regi totiq; conſilio totam rerum geſtarum ſeriem. Quapropter rex conuocato Londonijs parliamento, cui Iohannes rex Scotorum interfuit, de conſilio prælatorum & procerum cenſentium terram ſub dolo ſibi ablatam recuperandam gladio, rex Angliæ miſit nuncios ad regem Franciȩ mandans ei per eoſdem, quod cum pacta inter progenitores eorum habita & ipſos, nec nó et ſecretos tractatus quos mediante Germano ſuo cum eo habuit, violaſſet, non videbatur ſibi quod ipſum regem Angliæ ducemq; Acquitaniæ hominem ſuum reputabant, nec ipſe homagio ſuo aſtringi vlterius intendebat. Eodem tempore rex Angliæ miſſo in Teutoniam Antonio Dunelmenſi Epiſcopo confæderauit ſibi Adulphum regem Romanorũ. Et in Waſconiam tranſmiſit exercitum, cui præfecit milites prudentes & in bellicis rebus expertes, & nauigium ad maris cuſtodiam forte ſatis ordinauit.

Subſidium regi datum.

Wallenſium inſurrectio.

Edwardus a Wallenſibus repulſus.

Celeſtinus papatui renunciat

Prophetia de Benedicto.

Hoc anno conceſſa fuit regi in ſubſidium werræ ſuæ medietas a clero, ſexta a ciuibus, & reliquo populo decima pars bonorum, non obſtante quod fames in terra præualuerat annonæ cariſtia, & pauperes paſſim afflicti lienteria morerentur. Naualis exercitus regis Angliæ cepit tres villas in Waſconia muratas, cepit ſ. Burgum ſuper mare ac Blanium atq; Riſunciũ. Sub eiſdem diebus Wallenſes inſurgentes contra regem in diuerſis partibus, diuerſos ſibi principes prȩfecerunt. Aquilonares quendam Madocum nomine, de genere Lewlini principis vltimi qui villam & caſtrum de Carneruan combuſſerunt magna anglorum multitudine quæ ad nundinas venerat interfecta. Occidentales Wallenſes, quendam Maylgonem nomine ſequebantur, mala plurima perpetrantes. Tertius Marganus dictus Wallenſes auſtrales concitãs, comitem Glouerniȩ Gilbertum qui progenitores ſuos exhȩredauerat, de terra ſua quȩ Glamorgan dicitur expulit & fugauit. Rex Angliæ auditis hijs rumoribus Walliã cum exercitu eſt ingreſſus, ſed mox occurrentibus ſibi Wallenſibus exceptus graui prælio repulſus eſt. Robertus de Winchelſey doctor ſacræ paginæ Archiepiſcopus Cantuarienſis a Celeſtino Papa confirmatur, & in Angliam veniens, Iohanni de Monemutha magiſtro Theologiæ contulit epiſcopatum Landafenſem authoritate papali qui iam vacauerat multis annis. Celeſtinus papa prius dictus Petrus de Murrone de ordine S. Benedicti monachus & anachorita, ſe ſentiens minus ſufficientem ad tantum onus ſufferendum, de conſilio Benedicti Caietani ceſſit papatui, ȩdita prius conſtitutione ſuper ceſſione pontificum Romanorum. Huic ſucceſſit idẽ Benedictus, de quo ex poſt prophetauit, eo quòd eum ad cedendum ſubdolè induxiſſet idem Celeſtinus, ita: Aſcendiſti vt Vulpes, regnabis vt Leo, morieris vt Canis, cõtigitq; prout vir ſanctus prophetauit. Quia rigidè Cardinales de Columna tractauit & quoſdã depoſuit, regiq; Francorũ in multis obſtitit, & eum totis viribus elaborauit deponere, idem rex Franciæ confȩderatis fratribus de Columna, miſſo Seneſchallo Franciȩ, Guliel. de Longareto comprehendit eum, & in equum effrenem verſa facie ad caudam poſuit. Quem ſic diſcurrere vſq; ad nouiſſimum halitum compulit ac tandem ad hȩc omnia cardinalibus prædictis conſentientibus fame necauit, ſed hæc in ſequentibus, cum tempus occurrerit rei geſtæ. Ipſe verò conſtitutionem de ceſſione Romanorum pontificum ȩditam per prædeceſſorem ſuum, factus papa reuocauit.

Acta in Waſconia.

Edw. Sictualia.

Comitis Warwici fortitudo.

Anno 1295. in die Circumciſionis domini reddita eſt domino Iohanni de ſancto Iohanne ciuitas Bayonenſis, quam die præcedenti ceperant nautæ fortiter expugnatam. Obſidionem verò poſuit circa caſtrum quod poſt dies octo cepit, multæq; munitiones & caſtra ſe reddiderunt Anglis cognita fraude Gallorum, ita quod exercitus Anglicorum excreuit ad quatuor millia peditum & equitum ducentorum. Rex Angliæ tranſito flumine de Conwey, cum parte exercirus, infortunatè captis bigis & curribus onuſtis victualibus penuria coarctatur, ita vt donec veniret ad eum reliqua pars exercitus aquam melle mixtã biberet, paneq; cum ſalſis carnibus veſceretur. Comes Warwici cognito quod Wallẽſes in maxima multitudine inter duo nemora in quadã planitie ſe adunaſſent, aſſumpta ſecũ electa multitudine cum baliſtarijs & ſagittarijs de no-

cte ſuperueniens, eos vndiq; circumcinxit, qui fixis in terra lanceis cuſpides in oppoſitum irruentium dirigunt,vt ſic ſe ab impetu equitum tuerentur.Sed comes inter duos equites poſito vno baliſtario ac iaculis baliſtarum magna parte eorum qui lanceas tenebant proſtrata, cum turma equitum in reliquos irruens,tantam ſtragem intulit quanta eis vna vice illata non creditur temporibus retroactis.Interim rex Angliæ caſtrũ conſtruxit in inſula Anglefey quod bellum mariſcum voluit appellari. Succiſa ſunt etiam nemora in Wallia quæ belli tẽpore indigenis parabant latibula, & firmata ſunt caſtra maritima circa loca. Et citò poſthæc captus eſt Madocus prędictus capitaneus Wallicorũ. A quo tempore werræ quieuerunt in Wallia,& Wallenſes more Anglicorũ pene cęperunt viuere, theſauros congregantes, & rerum damna temporalium metuentes.

Bellũ mariſcum.

Wallenſes ſubacti poſtea non rebellarunt.

Carolus Germanus regis Francię Waſconiam ingreſſus Riſuncium obſedit & cepit.

Eo tempore reddita eſt Anglis villa S.Seueri.

Carolus germanus regis Franciæ euerſis villa & caſtro Riſuncij quæ Hugo de Veer capitaneus 13.ſeptimanis tenuit in magnum Gallorum diſpendium, ea tandem reddidit, ſaluis omnibus, ſua ſuppellectili, & dato conductu vſque ad duas dietas ab exercitu. Carolus poſitis in villa cuſtodibus cum exercitu reuerſus eſt in Franciam. Poſt cuius diſceſſum mox capta eſt villa ab Anglicis iterato.Duo Cardinales miſſi a Papa Bonifacio pro pace reformanda inter reges,primò venerunt ad regem Franciæ, deinde ad regem Angliæ petentes treugas biennales. Quibus reſpondit rex Anglię,quod non potuit treugas inire propter fœdus initum & iuramento firmatum inter ipſum & regem Romanorum, ſine conſenſu eiuſdem.Quapropter regem rogauerũt,vt regis Romanorum conſenſum in inducias impetraret. Quod rex ob reuerentiam curiæ Romanæ fecit.Cardinales verò in Gallias ſunt reuerſi. Circa præſens tempus claſſis gallicana Doueriam veniens ſpoliauit prioratum,& ibidẽ peremp to vno monacho veterano,magnam partem oppidi incenderunt. Quorũ aliqui priuſquam potuerũt naues repetere ſunt occiſi, captaq; eſt vna galea plurimis interfectis de parte Gallorum.

Riſunciũ a Gallis captum recuperatur.

Cardinales de pace tractaturi veniunt.

Galli Doueriã ſpoliant.

Nautæ Gernemuthenſes Ceſaris burgum, id eſt,Cherburgh in Normannia incendio veſtauerunt, ſpoliataq; Abbathia canonicorum regularium canonicum quendã ſenem in Angliã adduxerunt.Porteſmouthenſes ceperunt quindecem naues Hiſpanicas onuſtas vino.

Iohannes rex Scotiæ fidelitas immemor, deſtinatis ad regem Francorum nuntijs inijt cum eo fœdus contra regem Angliæ, petens in affirmationem negotij matrimonium contrahi inter filium ſuum Edwar. & puellam nobilem Iohan.filiam Caroli germani regis Francorum, ſpondens ſe velle regẽ Angliæ totis viribus impugnare, ſicut in ſcriptis inter vtroſq; regis confectis plenius continetur.Scoti per idem tempus elegerunt ſibi 12. pares quorum conſilio rex regnum ſuum gubernare debebat, per quos etiã vt in præmiſſam conſentiret proditionem fuit inductus. Nempe horum conſilio & pręcipuè abbatis de Menros,cum ad parliamentum veniſſet regis Angliæ, illicentiatus clam diſceſſit tanquam fugitiuus,ad magnum dedecus perſonæ ſuæ:ob quam cauſam Rex Angliæ iuſſit omnia bona ſua mobilia & immobilia quæ habebat in Anglia confiſcari, qui eo tempore pluresvillas & prædia pinguia poſſidebat.

Scotorum rex fidem violat.

Scoti eligunt 12.pares.

Thomas Turberuile miles captus in Waſconia,& Pariſius inter alios captiuos detentus,liber dimittitur ſponſione iuramento firmata,quod contra regem Angliæ Walliam commoueret. Qui cum veniſſet in Angliam proditionis conuictus tractus & ſuſpenſus eſt.

Turberuile ſuſpenſus.

Gilbertus Comes Glouerniæ dies ſuos clauſit, relictis ex vxore ſua Iohanna filiabus tribus & vnico filio minoris ætatis,nomine Gilberto.

Gulielmus de Valencijs comes Penbrochiæ conceſſit in fata,cui ſucceſſit filius ſuus Aymerus.

Rex Angliæ Scotorum comperta proditione,diſpoſuit regnũ Scotiæ vi ſub-

Expeditio regis in Scotiam.

ijcere niſi poſſent ab hijs quæ referebantur ſe legitimè excuſare.

Expeditio in Waſconiam.

Anno 1296. Edmundus Germanus regis Angliæ & Henricus comes Lincolniæ cum exercitu valido in Waſconiam tranſfretarunt, vbi reddita ſunt eis caſtra plura, cumq; veniſſent prope Burdegaliam ad duo milliaria, exercitus Gallorum egreſſus de Burdegalia velut inopinatò eis occurrit, commiſſoq; graui prælio Galli retrocedentes ad vrbē fugiunt, quos dum inſequuntur tres milites & duo vexilliferi Iohannis de Britannia & Alani Souche Galli portis clauſis ceperunt. Comites verò magnam partem ſuburbij combuſſerunt. Et non multò poſt Edmundus comes vitæ finem fecit, fuerat autem comes Leiceſtriæ & Lancaſtriæ. Poſt cuius mortem exercitus Anglicanus obſedit vrbem Aquenſem, ſed penuria victualium compellente negotium eſt infectum. Eo tempore comes Attrabatenſis per regem Francorum miſſus in Waſconiam munitiones aliquas de manibus Anglorum extorſit. Per id tempus rex Angliæ immenſo coadunato exercitu venit ad nouum caſtrum ſuper Tynam. Ad quē locum fecerat Iohānem Scotorum citari per edictum publicum, vt de his quæ ſibi debebant obijci reſponderet. Quo ad diem præfixum nec per ſe comparente, nec per nuncium ſe excuſante, rex de conſilio ſuorum decreuit vlterius procedendum. Interim quidam miles Robertus de Ros dominus Caſtelli de Werk non obſtante fidelitate quam Regi Angliæ iurauerat ad Scotos tranſfugit. Cuius germanus Gulielmus de Ros regem præmonens de fratris perfidia petiuit ſibi mitti ſubſidium, quo poſſet caſtrum defendere contra Scotos. Rex verò miſit illuc mille viros, qui recepti in villa quadam dicta Preſtfen, omnes eadem nocte a Scotis quorum capitaneus erat præfatus tranſfuga Robertus de Ros interfecti ſunt, exceptis paucis qui dilapſi ſunt fuga. Quo audito mox Rex cum exercitu ad caſtrum illud properat, gauiſus in hoc vt fertur, quod Scoti primò cæperunt hoſtilia exercere. Rex itaque ad prædictum caſtrum de Werk Paſchalem ſolemnitatem peregit. Quo tempore ſeptem comites Scotiæ, videlicet, de Bowhā, de Menteth, de Stratherne, de Lewenes, de Ros, de Athel, de Mar cum exercitu grandi feria ſecunda paſchæ Angliam ſunt ingreſſi, vaſtantes omnia cæde & incendio, non parcentes ſexui vel ætati, venienteſq; Carleolum vrbem ipſam obſidione cinxerunt. Viri verò ciuitatis & fœminæ lapidibus & telis Scotos a muris propulſabāt, vrbem viriliter defendentes. Videntes autem Scoti nil ſe proficere, feria quarta omiſſa obſidione in Scotiam redierunt. Eadem die ſ. feria quarta paſchalis hebdomadæ rex cum exercitu tranſito flumine Twede peruenit prope Berwicū. Die vero veneris cum videret ciues ad pacem redire nolle, factis inſultibus tam per aquam quàm per aridam, villam occupat, vnico tantum de ſuis militibus interfecto. Nocte ſequente dormiuit rex in caſtro, iuſſitq; rex fodi foſſam profundiſſimam inter Scotos & Berwicum quæ eſſet terrori hoſtibus, & eoſdem arctaret ab incurſibus repentinis. Cumq; rex villam Berwici nouo foſſato muniret, venerunt ad eum duo fratres minores de villa de Rokeſburgh deferentes literas Iohan. regis Scotiæ, tenorem huiuſcemodi continentes.

Scotorum rex citatur.

Scoti Angliam vaſtant.

Berwicum foſſa munitur.

Scotorum regis litera.

Magnifico principi domino Edwardo dei gratia regi Angliæ, Iohannes eadem gratia Scotiæ rex. Cum vos ac illi de regno veſtro non ignorantibus vobis vel ignorare non debentibus, per violentiam, potētiam, nobis ac regni noſtri incolis graues immo intollerabiles iniurias, contemptus, grauamina, nec non enormia damna, contra noſtros ac regni noſtri libertates, ac contra deum & iuſticiam notoriè & fræquenter intuleritis, nos extra regnum ad leuem ſuggeſtionem pro libitu veſtræ voluntatis citando & indebite vexando, caſtra noſtra ac terras, poſſeſſioneſq; noſtras & noſtrorum infra regnum veſtrum ſine noſtris demeritis occupando, bona noſtra ac ſubditorum noſtrorum tam per terram quàm per mare rapiendo, & infra regnum veſtrum receptando, mercatores & alios regni noſtri incolas occidendo, homineſq; noſtros de regno noſtro violenter abducendo ipſoſq; ibidem detinendo & incarcerando, ſuper quibus reformandis nuncios noſtros ſæpe tranſmiſimus, quæ non adhuc ſolùm remanent incorrecta, verùm etiam de die in diem per vos & veſtros prioribus

oribus

oribus deteriora cumulantur. Vos namq; iam cum innumerabili multitudine armatorum veſtro exercitu publicè conuocato ad exhæredandum nos,& regni noſtri incolas ad fines regni noſtri hoſtiliter acceſſiſtis, & vltra progredientes in regno noſtro ſtrages & incendia,nec non inſultus & inuaſiones violentas tam per terram quã per mare cõmiſiſtis inhumanè. Nos dictas iniurias & grauamina & damna, nec non & hoſtiles impugnationes vlterius ſuſtinere nõ valentes,nec in fidelitate & homagio veſtro (licèt per violentam impreſſionẽ impreſſam extortis) manendo contra nos , etiam ad defenſionem noſtram & regni noſtri, cuius defenſioni & tuitioni vinculo iuramenti ſumus aſtricti: nos volentes erigere fidelitatem & homagium tam a nobis quàm ab alijs quibuſcunq; regni noſtri incolis fidelibus noſtris ratione terrarum,quas in veſtro regno tenebant,& etiam ratione menagij ſeu retentionis veſtræ, nomine noſtro ac nomine eorundem omniũ & ſingulorũ, vobis reddimus per pręſentes.

Rex Angliæ audita præſenti litera reſignationem homagij ſui admiſit, & Cancellario ſuo præcepit hanc literam regiſtrari ad perpetuam memoriam rei geſtæ.

Septem Comites Scotiæ pręnominati ſuperius cum eorum comitiua profecti ſunt in Angliã,vaſtantes omnia cæde & incendio, inter quæ prioratũ, cũ tota villa de Hexam incendio deſtruxerũt, progreſſiq; ad domum monialium de Rameſay, domos quaſdam incenderunt, & cum ingenti præda in Scotiam ſunt reuerſi.

Scoti Angliam vaſtant.

Patricius de Dunbar ſe regi Anglię cũ tota ſua poteſtate ſubmiſit. Caſtrũ de Dunbar cito poſt obſeſſum a Scotis fraude quorundã in eo exiſtẽtium redditum eſt eiſdem,ad quod recuperandum comes Surrey & Southſexiæ Iohãnes, & Guliel.comes Warwici a rege mittuntur cum manu forti. Quibus ſuperueniens Scotorum exercitus vt obſeſſis ferrent auxilium, excipitur dira pugna, in qua dicuntur occiſa Scotorum 10.millia.Sabbato ſequenti regi aduenienti redditum eſt caſtrum,in quo capti ſunt tres comites,ſex barones,cum militibus 29. ſcutiferis octoginta tribus. Quos rex ad diuerſa caſtra Angliæ tranſmiſit arctius detinendos. Poſt captionem caſtri de Dunbar reddita ſunt ei caſtra de Rokeſburgh,& Edinburgh, caſtellum verò de Striuelin inuenit vacuũ, cuſtodibus in fugam dilapſis. Tranſgreſſus verò mare Scoticum venit ad villã S.Iohannis in feſto S.Iohannis Baptiſtę,vbi per aliquot dies manſit.

Dunbar a Scotis captum recuperatur.

Rex Scotorum Iohannes videns ſe regi Edwardo non poſſe reſiſtere,pacem ſupplex & miſericordiam implorauit,venitq; ad mandatum regis Angliæ cum ſuis magnatibus ad caſtrum de Brithni . Qui poſt multos varioſq;] tractatus, nudè & purè ſubiecerunt ſe & regnum Scotiæ regiæ voluntati. In cuius ſubiectionis firmamentum rex Scotiæ filium ſuum obſidem tradidit,literaſq; confecit continentes in Gallico hunc tenorem.

Scotorum rex pacem petit.

Iohannes dei gratia rex Scotorum omnibus pręſentes literas viſuris vel audituris ſalutem. Quia nos per malum conſilium falſumq;,ſimplicitatemq; noſtram, grauiter offendimus dominum noſtrum Edw. dei gratia regem Angliæ dominum Hiberniæ, ducem Acquitaniæ in multis, viz. in eo quod exiſtentes & manentes in fide ſua & ſuo homagio,alligauimus nos regi Francię,qui tunc hoſtis eius erat,& adhuc eſt,matrimonium procurantes fieri cum filia domini Caroli fratris eius,& dominum noſtrum grauaremus,regemq; Franciæ iuuaremus cum omni poteſtate noſtra per werram , modiſq; alijs . Deinde per noſtrum peruerſum conſilium antedictum,diffidauimus dominum noſtrũ regem Angliæ, & poſuimus nos extra fidem & homagium ſuum , reddendo ei homagium ſuum,& miſimus gentes noſtras in terram Angliæ ad incendia facienda & prædas abducendas,homicidia & alia damna plurima perpetranda, & terram Scotiæ quæ eſt de feodo ſuo contra eum muniendo,ponentes & ſtabilientes gentes armatas,in villis,caſtris,& alibi ad defendendum terram contra eum de fæodo ſuo,pro quibus tranſgreſſionibus dominus noſter rex Anglię antedictus ingreſſus terram Scotię in fortitudine ſua eam conquiſiuit & cepit, non obſtante omni eo quod facere potuimus contra eum, ſicut poteſt

Subiectio Scotorum.

de iure facere tanquam dominus de fœdo ſuo,quia nos homagium noſtrum reddidimus & fecimus rebellionem antedictam. Nos igitur exiſtentes adhuc in plena poteſtate noſtra & libera voluntate,reddimus ei terram Scotiæ & gentem noſtram cum homagijs. In cuius rei teſtimonium, &c. Conſignata litera, fractoq; ſigillo communi regni Scotiæ, proceſſit rex vt videret montana Scotiæ,præcedente eum ſemper per vnam dietam epiſcopo Dunelmenſi. In redeundo autem tranſiuit per Abbathiam de Scone, vbi ſublato lapide quo reges Scotorum tempore coronationis ſolebant vti pro throno,tranſtulit illum vſq; Weſtmonaſterium,iubens idem fieri celebrantium cathedram ſacerdotum.

Thronus Scotorum regis in Angliam tranſlatus.

Eo tempore Rex apud Berwicum facto parliamento, omnium magnatum Scotiæ fidelitates recepit & homagia,qui ad rei geſtæ memoriam perpetuam, confecerunt ſuper hoc literas patentes, eorum ſigillis munitas, continentes in Gallico hunc tenorem.

Scoti fidelitatem iurant regi Angliæ.

Omnibus præſentes literas viſuris vel audituris Iohannes Comyn de Badenau,&c. Quia ad fidem & voluntatem illuſtriſſimi principis ac chariſſimi domini noſtri,domini Edw.dei gratia regis Angliæ, domini Hiberniæ, ac ducis Acquitaniæ venimus, promittimus pro nobis & hæredibus noſtris, ſub pœna corporum noſtrorũ & catellarum ac omnium quę habere poſſumus,quòd nos ſeruiemus ei benè & fideliter contra omnes gentes,quæ viuere & mori poſſũt, omnibus vicibus quibus requiremur & præmuniemur per antedictum dominum noſtrũ regem Angliæ,vel hæredes ſuos,& quòd nos non ſciemus damnũ eorum,quin illud impediemus omnibus viribus noſtris,& eos præmuniemus, & ad iſta tenenda & ſeruanda,obligamus nos & hæredes noſtros,& omnia bona noſtra. Inſuper & iurauimus tactis ſacroſanctis Euangelijs, & poſteà nos omnes & quilibet noſtrum per ſe fecit homagium domino noſtro regi Angliæ in hæc verba. Ego veſter homo ligeus efficior de vita & membris, & terreno honore contra omnes homines qui poſſunt viuere & mori. Et idem Dominus recepit hoc homagium ſub hijs verbis: Nos illud recipimus pro terris quibus eſtis nunc ſeiſiti,ſaluo iure noſtro aut alterius,& exceptis terris quas Iohannes de Baliolo quondam rex Scotię nobis contulit,pòſtquam & regnum Scotiæ liberauimus,ſi fortè aliquas terras dedit. Inſuper nos omnes & ſinguli noſtrũ, per ſe fecimus fidelitatem domino noſtro regi prędicto in his verbis. Ero fidelis & legalis,fidemq; & legalitatem ſeruabo Edw.regi Anglię & hęredibus ſuis,de vita & membris & terreno honore, contra omnes homines qui poſſunt viuere & mori,& nunquam pro aliquo portabo arma, nec ero in conſilio vel auxilio contra eum, & hæredes ſuos in aliquo caſu qui poſſit contingere, ſed fideliter recognoſcam, & fideliter faciam ſeruitia quæ pertinent ad tenementum,quod de eo tenere clamito, ſicut me deus adiuuet & omnes ſancti eius. In harum rerum teſtimonium factę ſunt iſtæ literæ patentes, & ſigillis noſtris ſignatę. Dat.apud Berwicum, anno regni regis Angliæ Edwardi domini noſtri,viceſimo quinto.

Forma homagij Scotorum.

Iuramentum Scotorum.

Hijs ita geſtis ordinauit rex cuſtodem Scotię, Iohan.de Karenna Surrey & Southſexię comitem,theſaurarium Hugonẽ de Creſſingham, iuſticiariũ Gul. de Ormeſby. Cui mandauit rex vt omnes tenentes de rege terras aliquas vocaret,& eorum homagia fidelitateſq; reciperet. Iohan. verò Scotię quondam regem miſit ad turrim Londoniarum,aſſignata ſibi decenti familia,liberumq; conceſſit exitum ad 20.milliaria circa vrbem.Iohan.verò Comyn de Badenhã & alium de Bowhan,cæteroſq; terræ illius magnates tranſtulit in Angliam vltra Trentam,interdicens reditum in Scotiã ſub pœna capitali, quouſq; guerra ſua cum rege Franciæ finiretur.

Iohannes turri commiſſus.

Poſt hæc Rex Edw.veniens in Angliam, apud S.Edmundum parliamentum tenuit in craſtino animarum. In quo a ciuitatibus & Burgis conceſſa eſt regi octaua,a populo verò reliquo duodecima pars bonorum.Clerus ob conſtitutionem Bonifacij papæ hoc anno æditam, quæ prohibet ſub pœna excommunicationis, ne talliæ vel exactiones a clero per ſæculares principes quocunq; modo exigantur,vel eis ſoluantur de rebus eccleſiæ, regi pro guerra ſua petẽti

Parliamentum apud S.Edmundum.

ſub-

ſubſidiũ denegauit. Rex autem, vt de meliori reſponſo deliberarent, negotiũ in aliud parliamentũ tenendũ Londonijs in craſtino S. Hillarij diſtulit.

Celeſtini mors.

Hoc anno frater Petrus de Murrone, quondam papa Celeſtinus per Bonifacium papam captus, & in arcta detentus cuſtodia, ſoluto præſentis vitæ ergaſtulo ad cæleſtia regna migrauit.

Clerus regia protectione excluditur.

Anno 1297. Parliamentum coactũ eſt Londonijs poſt feſtum S. Hillarij, in quo clero perſiſtente in denegatione ſubſidij, rex ipſũ a ſua protectione excluſit. Pro qua tamen redimenda multi per ſe, multi per mediatores regi bonorũ ſuorum dederunt poſteà 5. partem. Rex Archiepiſcopum in hac parte rigidiorem comperiens, terras eius omnes ſeiſiuit, & de bonis eiuſdem debita in rotulis ſcaccarij inuentà præcepit cum celeritate leuari. Nam idem Archiepiſcopus de cõſenſu cleri procurauerat a papa inhibitionem, ne quis clericorum regem reſpiceret de bonis eccleſię.

Per idem tempus Comes Atrabatenſis in Waſconia in quodã conflictu vicit Iohannem de S. Iohanne cuſtodem illarum partiũ, & captiuum miſit Pariſius cum alijs 8. militibus, & ſcutiferis nonnullis in pompa triumphi.

Tributum lanæ auctum.

Hoc anno auxit rex tributum de lanis, accipiens de quolibet ſacco 40. ſol. cum prius vltra dimidiam marcam non daretur.

Citatio regis ſeruientium.

Rex congregatis ad conſilium Sarum quibuſdam regni magnatibus, rogauit vt eorum aliqui in Waſconiam tranſfretarent. Quibus renuentibus inter vtroſq; diſcordia pullulauit. Rex proinde citari fecit omnes, qui debebant ſibi ſeruitium, cæteroſq; omnes, qui 20. libratas terrę & amplius tenebant, vt parati eſſent Lõdonijs in feſto S. Petri ad vincula, cum equis & armis tranſfretaturi cum eo, & regijs ſtipendijs militaturi.

Per hoc tempus cardinales de Columna per papam Bonifaciũ depoſiti, ad vrbem ſe conferunt Nepeſinam, contra quos damnatos tanquam ſchiſmaticos & excõmunicatos, papa viros bellatores in Italia cruce ſignauit.

Flandrenſium afflictio.

Philippus Francorũ rex ingreſſus Flandriam partem patrię deuaſtauit. Comes verò Atrabatenſis reuerſus de Waſconia, & ingreſſus Flandriã commiſſo bello iuxta Furnas, factus eſt ſuperior, & villam de Furnas cepit.

Gul. Walleys Scotos ad rebellionem incitat.

Guliel. Walleys latro publicus Scotos ad rebellionem concitauit. Qui factus dux Scotorum, aſſociato ſibi Guliel. Douglas, Gul. de Ormeſby Iuſticiarium apud Scone opprimere cogitabat. Sed ille licèt tardè præmonitus, ſuis omnibus penè relictis ad ſpolia hoſtium, eorum inſidias vix euaſit. Gul. ergo Walleys cum ſuis palam debacchando in Anglicos, quoſcũq; inuenire potuit trucidauit, de quibus viros religioſos ligatis ad dorſum manibus, coegit ſaltare in fluuium, eorũ ſubmerſionẽ in ludibrium conuertendo. Medio tempore rex audiens afflictionem Flandrenſiũ doluit vehementer. Habenſq; maximè cordi iter in Flandriam ad iuuandũ amicum ſuũ comitem ſibi nuper confœderatum, totam militiam vltra fluuium de Trent aſſignauit comiti de Warenna, vt Scotorũ audaciam reprimeret, conatuſq; faſtuoſos. Scripſit etiam Ioh. Comyn de Badenam, & comiti de Bowhan, vt memores fidelitatis ſuæ reuerterẽtur in Scotiam, & populi ſui ſuſcitatũ iam tumultum ſedarent. Qui iuxta regis mandatum reuertentes in Scotiam, quæ pacis erant ſegniter executi ſunt.

Scoti quidam ſe reddunt.

Comes de warenna profecturus in Scotiam, nepotem ſuum Henr. de Percy cum militia Carleoli ante ſe præmiſit, viditq; vltra quendam lacum conſedentem Scotorum exercitum. Quorũ capitanei erant, epiſcopus Glaſcuenſis, Andreas de Morima Seneſchallus Scotiæ, & Gul. Walleys. Miles autẽ quidã Rich. de Lundi, qui regi Angliæ nunquam homagium fecerat, relictis Scotis factus tranſfuga, ſe ſtatim Anglicis ſociauit. Reliqui pacem petentes dediderunt ſe, ſaluis eis vita & membris, catallis & terris, ita vt omnia vſq; in hanc diem eſſet ſimpliciter condonata. Quã pacem promiſſis obſidibus, & idem ſcripto cõfecto admiſit Henr. Percy, ſi tamen hoc regi placeret. Rex ſuper hoc cõſultus, ne a certo impediretur itinere annuit poſtulatis. Epiſc. Glaſcuenſis in caſtro de Rokeſburgh, Gul. verò Duglas in caſtro Berwici cuſtodiæ mãcipantur.

Parliamentum factũm eſt Londonijs in feſto S. Petri ad vincula, in quo Rex

recepit Archiepiſcopum in gratiam ſuam, omnibus quæ eius erant reſtitutis eidem,& de exactionibus in regno factis per neceſſitates guerrarum, ſe erga populum excuſauit. Magnatibus verò,qui tunc aderant,pręcepit, vt fidelitatẽ filio ſuo facerent,ipſumq; regni hæredem recognoſcerent. Comes Mareſcallus & Hereforthenſis cum vocarentur vt ſua officia transfretando in Flandriam exercerent,ſe ſubtraxerunt, & ſuper hoc ſe per nuncios excuſabant. Rex Radulphum de moynhermer militem,quem filia ſua Iohanna Comitiſſa Glouerniæ clam maritum acceperat,in grauem patris offenſam, de caſtro Briſtolliæ fecit educi & vxori ſuæ reddi,reſtituendo ei omnes terras ſpectantes ad comitatum Glouerniæ,imponens eiſdem ſeruicium quinquaginta militũ in terram Flandrię. Liberauit etiam de carcere comites de Aſceles,& de Menteth & Iohan.Comyn cum quibuſdam alijs militibus de Scotia, qui in caſtro de Dũbar capti fuerunt, vt ſecum in Flandria militarent. Collecto deniq; exercitu, Thoma de Berkeley Cõſtabulario & Galfrido de Monibilza Mareſcallo factis, in Flandriã profecturus iter ſuũ dirigit,atq; iuxta Winchelſeiã vbi portũ elegerat conſedit,illic viros bellatores aduẽturos ad ſe de diuerſis partibus per dies aliquot expectãdo. Regi adhuc morã facienti apud Winchelſey,venerũt ad eũ nuncij ex parte comitũ regni,petitiones in ſcriptis huiuſmodi proponẽtes.

Edwardus.i. parat ire in Flandriam.

Peticiones comitum regni.

Hęc ſunt nocumenta quæ Archiepiſcopi,epiſcopi,abbates,& priores,comites & barones,& tota terræ cõmunitas monſtrant domino noſtro regi, & humiliter rogant eum,vt ea ad honorẽ ſuũ & ſaluationẽ populi ſui, velit corrigere & emendare. Inprimis videtur toti cõmunitati terræ,quòd præmunitio facta eis per breue domini noſtri regis non erat ſatis ſufficiens, quia non exprimebatur certus locus,quò debebant ire,quia ſecundũ locum oportebat facere prouidentiã & pecunias habere. Et ſiue deberent ſeruitiũ facere,ſiue non, quia dictũ eſt cõmuniter,quòd dominus noſter vult transfretare in Flandriã, videtur toti cõmunitati,quòd ibi non debent aliquod ſeruiciũ facere,quia nec ipſi, nec prædeceſſores ſui, ſeu progenitores, vnquã fecerunt ſeruitiũ in terra illa. Et quãuis ita eſſet, quòd deberent ibi ſeruitiũ facere vel alibi, tamen non habent facultatẽ faciendi,quia nimis afflicti ſunt per diuerſa tallagia, auxilia, priſas,viz.de frumẽto,auenis,braſeo,lanis,corijs,bobus,vaccis,carnibus ſalſis ſine ſolutione alicuius denarij,de quibus debuerant ſe ſuſtentaſſe.

Præter hæc dicunt,quòd auxiliũ non poſſunt facere propter paupertatem in qua ſunt,propter tallagia & priſas antedictas, quia vix habent vnde ſe ſuſtentent,& multi ſunt qui nullã ſuſtentationẽ habent, nec terras ſuas colere poſſunt. Præter hæc tota cõmunitas ſenſit ſe valdè grauatam,quia non tractantur ſecundũ leges & conſuetudines terræ,ſecundùm quas anteceſſores ſui tractari ſolebant, nec habent libertates quas ſolebant habere , ſed voluntariè excluduntur. Præter hæc cõmunitas terræ ſe ſentit nimis grauatã de vectigali Lanarũ,quod nimis eſt oneroſum,viz.de quolibet ſacco 40.ſol. & de lana fracta de quolibet ſacco 7.marcas. Nam Lana Anglię aſcendit ferè ad valorẽ medietatis totius terræ,& vectigal quod eidem ſoluitur,aſcendit ad 5.partem valoris totius terræ. Quia verò cõmunitas optat honorem & ſalutẽ domino noſtro regi, ſicut tenetur velle,nõ videtur eis quòd ſit ad bonũ regis,quòd tranſeat in Flãdriam,niſi plùs eſſet aſſecuratus de Flandrenſibus pro ſe & pro gente ſua,& ſimul cum hoc propter terrã Scotiæ,quæ rebellare incipit,ipſo exiſtente in terra,& æſtimant quòd peiùs faciẽt,cum certificati fuerint, quòd rex mare tranſierit,nec ſolùm pro terra Scotiæ,ſed etiam pro terris alijs,quæ nõ ſunt adhuc modo debito ſtabilitæ. Rex ad pręmiſſa reſpondit,ſe talibus non poſſe ſine ſuo conſilio reſpondere, cuius pars aliqua iam tranſiuit in Flandriam, pars aliqua Londonijs eſt relicta. Rogauit ergo per eoſdem nuncios præfatos Comites, quòd ſi ſecum tranſire nollent, ſaltem regno ſuo in ſua abſentia non nocerent, ſperabat autem Deo fauente reuerti, & regnum ſuum modo debito obtinere. Duodecimo Kalendas Septembris Rex naues ingreſſus velificauit vſque Flandriam, & ſexto die ſequente applicuit iuxta Scluſam, vbi facta diſſenſione inter Porteſmuthenſes,& Gernemuthenſes ventum eſt ad pug-

nam

nam. Succumbentibus Gernemuthenſibus de nauibus eorum 25. incendio conſumuntur. Rex verò vt venit ad Brugiam comperit Brugenſes plus inclinatos Gallicis, quàm ſibi vel ſuo domino naturali. Quapropter verſùs Gandauum dirigit iter ſuũ, vbi dum moraretur orta eſt diſcordia apud villam Samonem, inter villanos & Anglicos, qui armati villam ipſam multis interfectis deprædati ſunt ad magnam diſplicentiam regis noſtri.

Rex Francorum audito aduentu regis Anglorum in Flandriam vehementer conſternatus, ad vnius dietæ ſpacium ſe ſubtraxit.

Papa Bonifacius ſcripſit interim principibus Alemanniæ, vt regẽ Romanorum Adulphũ qui nuper confœderatus fuerat regi Angliæ, ne tranſiret in Flandriam in auxiliũ regis Angliæ, bellis quibus poſſent inquietarent, & ab inuaſione Gallorum modis omnibus impedirent.

Comites Herefordiæ & Mareſcalli cum ſuis complicibus inhibuerunt theſaurario & baronibus de Scaccario, ne leuari facerent 8. denariũ a populo, qui regi conceſſus fuerat apud S. Edmundum. Induxerunt inſuper ciues Londoniarũ, vt pro recuperandis ſuis libertatibus ſecum ſtarent.

Rege Angliæ in Flandria commorante, locũ eius in Anglia tenuit filius ſuus Edwardus, adhibitis ſibi tutoribus viris prouidis & diſcretis.

Eodem anno Adulphus rex Alemanniæ, qui pactum quod pepegit cum rege Angliæ præuaricauerat, orta diſſenſione inter ipſum & Albertum filiũ Rodulphi ducis Auſtriæ, belloq; indicto iuxta Maguntiam corruit ſauciatus. Et regnauit idem Albertus pro eo. *Adulphus interficitur.*

Exeunte menſe Auguſto, cum comes Warennæ fruſtratam vidiſſet Scotorũ promiſſionem, miſit nuncios ad Guliel. Walleys, & Scotos qui cum eo erant, qui inuitarent eos ad pacem, & pro retroactis ſponderent impunitatem. Qui reſponderunt ſe ad pugnam, non ad pacem veniſſe. Commiſſum eſt ergo bellum iuxta pontem de Striuelin ſatis inconſultè, in quo plures ex Anglicis ſunt perempti. Comes Warennæ cuſtos Scotiæ fugiens ad Berwicum, commiſit cuſtodiam caſtri de Striuelin, Marmeduco de Twenge, qui inter paucos qui euaſerant ſe ſaluauit. Seneſcallus Scotię & comes de Lewnes videntes Anglorum ſtragem tranſfugerũt ad Scotos. Cecidit autem in hoc cõflictu Hugo de Creſſingham Theſaurarius Scotiæ, quem Scoti ob odium ſpeciale excoriantes, pellem eius in particulas diuiſerunt. Comes Warennę de Berwico fugit in Angliã ad filium regis Edwardũ, poſt quem fugerunt & cæteri qui in Berwico fuerãt, villam Scotis relinquentes vacuam. Cuſtodes autẽ caſtri illud tenentes viriliter defenderunt. Cum hæc agerentur a Scotis, ſuaſum eſt filio regis a conſilio ſuo, vt comites Herefordiæ & Mareſcalli vocaret, & ſi quo modo poſſet ad pacẽ alliceret. Qui hanc formã pacis & nullã aliã admittere voluerunt. Viz. quòd dominus rex magnã chartam, cum cæteris articulis adiectis, & chartã de foreſta annuat & confirmet: & quod nullũ auxiliũ vel vexationẽ exigat a clero vel populo in poſterũ, abſq; conſilio & aſſenſu: & quòd omnẽ offenſam comitibus & eorũ confœderatis dimittat. Articuli adiecti ad magnã chartam ſunt iſti. Nullum tallagiũ vel auxilium per nos vel hæredes noſtros de cætero in regno noſtro imponatur, ſeu leuetur ſine voluntate & aſſenſu communi, Archiepiſcoporum, epiſcoporũ, abbatum & aliorũ prælatorum, comitum, baronũ, militũ, Burgenſium & aliorũ liberorum hominũ. Nullus miniſter noſter, vel hęredum noſtrorũ in regno noſtro capiat blada, Lanas, Coria, aut aliqua alia bona cuiuſcunq; ſine voluntate & aſſenſu illius cuius fuerint. Nihil capiatur de cætero nomine vectigalis de ſacco Lanæ. Volumus etiã & cõcedimus pro nobis & heredibus noſtris, quòd omnes clerici & laici de regno noſtro habeant omnes leges, libertates, & omnes conſuetudines, ita liberè & integrè, ſicut eas aliquo tempore conſueuerunt meliùs pleniuſq; habere. Et ſi contra illas, vel quemcũque articulum in præſenti charta contentum, ſtatuta fuerint ędita per nos vel anteceſſores noſtros, vel conſuetudines introductæ, volumus & concedimus, quòd huiuſmodi ſtatuta vacua ſunt & nulla in perpetuum. Remiſimus etiam Humfrido de Boun Comiti Herefordiæ & Eſtſexiæ, Conſtabulario Angliæ,

Bellum inter Scotos & Anglos.

Articuli pacis inter regem & proceres.

Roberto Bigod comiti Northfolciæ, Mareſcallo Angliæ, & alijs comitibus, baronibus, militibus, armigeris, Iohanni de Ferrarijs ac omnibus alijs de eorum ſocietate, cōfæderatione & concordia exiſtentibus, nec non omnibus viginti libratas terrarum tenentibus in regno noſtro ſiue de nobis, ſiue de aliquo quocunq; in capite, qui ad tranſfretandum nobiſcum in Flandriam certo die notato vocati fuerunt, & non venerunt, rancorem noſtrum & malam voluntatem, quam ex cauſis prædictis erga eos habuimus, & tranſgreſſiones ſi quas nobis vel noſtris fecerint vſque ad præſentis chartæ confectionem. Et ad maiorem ſecuritatem huius rei, volumus & concedimus pro nobis & hæredibus noſtris, quòd omnes Archiepiſcopi Angliæ & epiſcopi in perpetuum in ſuis cathedralibus eccleſijs, habita præſenti charta & lecta excommunicent publicè, & in ſingulis eccleſijs ſuarum diœceſium excommunicari faciant, ſe excommunicatos denunciare bis in anno omnes, qui contra tenorem præſentis chartæ vim & effectum in quocunq; articulo ſcienter fecerint, aut fieri procurauerint quouiſmodo.

Miſſis ergo in Flandriam nuncijs ad ipſum regem, confirmationem omnium iſtorū ſub ſigillo ſuo tanquam ab illo qui in arcto poſitus erat, & cedendum malitiæ temporis obtinuerunt. Pro confirmatione harum rerum omnium dedit populus Anglicanus regi denarium nonum bonorum ſuorum. *Subſidium.* Clerus verò Cantuarienſis decimum, & clerus Eboracenſis quintum, quia propior damno fuit.

Anno 1298. tenuit rex Edwardus feſtum natalis in Flandria apud Gandauum. Ad quem venerunt ex parte Papæ nuncij rogantes eum ſub eadem forma, qua antè ex parte Papę rogauerant regem Franciæ, vt nuncios ſolemnes ad Curiam Romanam, conceſſa eis plena poteſtate tractandi, ordinandi, & perficiendi omnia quæ pacis reformationem tangerent, deſtinaret, & ipſe apoſtolicus non tanquam iudex, ſed vt bonus pacis mediator in nullius præiudicium ſatageret ad pacem & tranquillitatem regnorum, regum amicitiam in ſtatum priſtinum reformare. *Papa mediator inter reges.* Et quia hoc abſq; treugis fieri non poſſe iudicauit ſummus pontifex, ideo per hos nuncios biennales inducias, quas per Cardinales implorauerat, indixit de nouo ſub pœna excommunicationis, & interdicti terrarum ſuarum.

Rex Angliæ perpendens ſe in Flandria periculoſè commorātem, illucq; per informationem comitis Flandriæ minùs prudenter attractum, regnūq; proprium inteſtina ſeditione turbatum, fiduciamq; ſuam de rege Romanorū per Papam ſibi minus beneuolum regnum Teutonię turbantem fruſtratam, conſenſit in treugas indictas. Tranſmittunt ergo reges vtriq; ſolemnes nuncios cum plena poteſtate ad Romanam curiam, vt per mediationem apoſtolici, nō tanquam iudicis ſed amicabilis compoſitoris diſcuſſis negotijs, pax inter reges & concordia reformaretur. *Nuncij ad papā de pace.*

Poſt hæc apud Gandauum ſuſcitata eſt ſeditio per filios comitis Flandrię & villanos contra Anglicos, quorum villa per Wallenſes incenſa fuiſſet, niſi rex accurrente ad eum comite, concitatum impetum impediſſet.

Eo tempore Comes Warennæ cuſtos Scotiæ, ac comites alij iuxta mandatum regium apud Eboracum conuenientes, publicata confirmatione chartarum articulorumq; adiectorum verſùs Scotiam proceſſerunt. Maiores Scotorum Eboracum non venientes ſecundùm vocationem regiam ſe intra terrę ſuę terminos tenuerunt.

Gulielmus Walleys Caſtrum de Rokeſburia iam multis diebus obſederat, ſed audito aduentu Anglorum diffugit. Comites verò regni peruenientes Rokeſburgiam munito caſtro, & conſolatis obſeſſis, audierunt de treugis acceptis inter reges, & literas acceperunt a rege de reditu ſuo, iubentes ne ante aduentum ſuum aliquid in Scotia attemptarent, per quod poſſent diſcrimen incurrere quouis modo.

Rex Angliæ reuerſurus ad propria, cum veniſſet ad villam vocatam Ardeburgia, Scoti ferè cuncti quos ſecum in Flandriam duxerat, ab ipſo decedentes

tes Pariſius abierunt. Cumq; rex veniſſet in Angliam, miſit ad regem Francorum pro liberatione captiuorum iuxta formam condictam. Conuenerat nempè inter eos, vt captiui interim taxata eorum redēptione liberentur, hinc inde ea conditione, vt ſi pax non fuerit, redirent ad ſuas cuſtodias, vel redemptionem ſoluerent iam taxatam. Rex verò Francorum exigit a nuncijs liberationem Iohannis quondam regis Scotiæ, qui de ſuis fuerat, vt aſſeruit, alligatis. Rex Angliȩ reſpondit conuentionem tantùm de illis captiuis factam, qui in werra Waſconiæ capti fuerant, hinc & inde, quapropter dilata eſt in annū ſequentem liberatio captiuorum.

Rex Edwardus ad reprimendum Scotorum rebelliones parliamentum tenuit Eboraci, vocatiſq; Scotorum maioribus cum non venirent, indixit ſuis vt cum equis & armis parati eſſent Rokeſburgiæ in feſto S. Iohannis Baptiſtæ. Tempore præfixo affuit rex paratus ad proficiſcendum, profectuſq; eſt cum exercitu ad quandam villam vocatam Temple hiſtorie, vbi dum moraretur, Scotorum exercitus putans Anglos confectos inedia venit prope locū. Quod rex prænoſcens, proceſſit Scotis obuiam, & nocte iam cæca in quadam campi planicie cum armato conſedit exercitu. In aurora clamor factus eſt horribilis, tanquam Scoti caſtra regia occupaſſent. Regis dextrarius tumultuoſo actus clamore, regem iam aſcendētem recalcitrando deiecit, eiuſq; lateri calces poſteriores allidens, duas ei coſtas confregit. Qui nihilominùs aſcendens equū, alium exercitum progredientem ad bellum comitari non omiſit. In die beatæ Mariæ Magdalenæ commiſſo inter Anglos & Scotos cruentiſſimo bello, Scoti terga dedêre, occiſis ex eis 60. millibus ea die.

Parliamētum Eboraci.

Regis duæ coſtæ fractæ.

Scotorum cædes.

Gulielmus Walleys & maiores Scotiæ ab iſto diſcrimine ad nemora confugerunt. Poſt hæc vaſtata eſt villa S. Andreæ per Anglos, & captum caſtrum de Loughmaban. Cùm autem veniſſet rex Carleolum, Comites Herefordiæ, & Mareſcalli, licentia accepta ad propria redierunt. Rex verò reuertendo peruenit ad Coldingham, vbi feſtum natalis domini expectauit.

Hoc anno Albertus dux Auſtriæ contra Adulphum regem Romanorum dimicans ipſum interfecit in campo, & ſibi ſucceſſit in regem ſolemniter coronatus.

Petrus & Iacobus de Columna quondam Cardinales ab exercitu Papȩ Preneſte obſeſſi, tandem ſe humiliant, & venientes ad papam, veniam poſtulant de commiſſis.

Cardinales humiliant ſe.

Anno 1299. Papa Bonifacius receptis regum ſubmiſſionibus, pacem & cōcordiam inter reges ordinauit, ita vt rex Angliæ ſororem, & filius eius, filiam regis Francorum ducerent, certis pro vtriuſq; dotibus definitis. Et ducatus Aquitaniæ in manus domini Papȩ traderetur, quouſq; diſcuſſa vtriuſq; iuſticia iuſto domino redderetur. Et quòd rex Angliæ naues ſuperſtites cum mercibus de illis quæ raptæ fuerant, reſtitueret. Sed ſuper hijs duobus articulis intercidit magna dilatio, rege Francorum partem quam in Waſconia occupauerat, tradere renuente.

Pax inter reges per papam facta.

Petrus & Iacobus de Columna timentes iterum fugiunt, & toto tempore Bonifacij Papȩ ſe occultant.

In principio quadrageſimæ rex Edw. tenuit parliamentum Londonijs. In quo rogatus a comitibus ſæpedictis vt chartarum confirmationem renouaret, ſecundùm quod in Scotia promiſerat, poſt aliquas dilationes, annuit eorū petitioni, hac conditione, ſaluo iure coronæ noſtræ, in fine adiecta. Quā cùm audiſſent comites cum diſplicentia ad propria receſſerunt. Sed reuocatis ipſis ad quindenam Paſchæ, ad vota eorum abſolutè omnia ſunt conceſſa.

Nuncij papales venêre Cantuariam regem rogantes, vt Iohannem quondam regem Scotiæ ſuæ liberaret cuſtodiȩ, ſpondentes quòd regem & regnum, ab omni quod per hanc poſſet contingere liberationem periculo præſeruarēt. Quorum petitioni rex condeſcendens reſpondit, ſe ipſum Iohannem tanquā ſeductorem, falſum & periurum ad Papam miſſurum. Ad quæ nuncij reſponderunt: Et nos eum pro tali ſuſcipimus ſummo pontifici præſentandū. Cumq;

Iohannes papæ mittitur.

Scotorum regis ciſta aperiuntur.

dictus Iohannes cum præfatis nuncijs veniſſet Douerniam, & ciſtæ ſuæ in nauem inferrentur, quidam regales qui eos ad mare deduxerant, clitellas dicti Iohannis aperiri fecerunt, in quibus inuenta eſt vna corona regia regni Scotorum aurea, & multa vaſa aurea & argentea & pecuniæ non parua ſumma, quæ vniuerſa regi Anglię ſunt allata. Rex illicò coronam auream offerri iuſſit beato Thomæ martyri, & ſigillum commune Scotię quod repertum eſt ibidem inter cætera, iuſſit ſibimet reſeruari, pecuniam verò totam remiſit dicto Iohanni ad expenſas itineris. Quod factum nuncij plurimùm commendarunt. Iohannem verò in terram Balioli quam habuit in regno Franciæ tranſtulerũt, & ibidem ſub certa prælatorum cuſtodia reliquerunt. Poſt hæc & alij captiui a regibus detenti hinc inde, ſecundũ condiciones in treugarum poſſeſſione poſitas liberantur. Rex Angliæ ſororem regis Francię Margaretã Cantuariæ duxit vxorem. Hijs nuptijs interfuere, dux Burgundiæ, comes Britanniæ, & cuncti ferè principes nominati, qui citra Hiſpaniam morabantur. Cantuarienſis Archiepiſcopus ſolemnitatem matrimonij conſummauit.

Rex Edwardus ducit vxorem.

Rex venit ad S. Albanum petens humiliter orationes & ſuffragia fratrũ illius loci. Poſt eius receſſum acceſſit regina ad monaſterium, & obtulit duos pãnos aureos beato Albano, vbi etiam perhendinauit per tres hebdomadas cum familia magna nimis. Ante receſſum ſuũ ingreſſa capitulum, ſuſcepit beneficiũ ſororitatis cum magna deuotione.

Edmundi mors.

Anno 1300. obijt ſine prole Edmundus comes Cornubiæ, filius Richardi quondam comitis Cornubiæ & regis Alemanniæ. Qua de cauſa redijt comitatus ille ad coronam. Corpus Edmundi comitis apud Aſſcherugge, locũ quem fundauerat eſt humatum.

Rex Angliæ direxit ad papam nuncios, qui declararent iniurias ſibi irrogatas per Scotos, & eorum falſitatem manifeſtarent, inſuper & eundem deprecarentur, ne Scotis mendacij fabricatoribus, proditoribus, & homicidis de cætero ſinum apperiret protectionis, quorum fraudulenta perſuaſio papalem ſolicitudinem circumuenerat. Sed papa cuius ſtomachus a corruptione Scotorum non dum digeſtus fuerat, regi ſupplicat, necnon & mandat, vt ſui cõtemplatione, Scotis treugas indulgeat a die omnium ſanctorum vſq; ad feſtũ Pentecoſtes, & factum eſt ita.

Scotis papa petente treuga data.

Anno 1301. natus eſt regi filius ex Margareta regina quem vocauit Edmundum. Appamienſis epiſcopus de conſpiratione contra regem Franciæ accuſatus, & ad curiam regis vocatus in cuſtodia detinetur. Menſe verò Februario ad mandatum papæ liberatus, iubetur vnà cum nuncio domini papę, regnum euacuare infra certum terminũ a rege præfixum. Quo facto papa ſic exaſperatus eſt, vt omnes gratias a ſe vel ſuis prædeceſſoribus conceſſas Francorum regibus reuocaret, & in eundem regem excõmmunicationis ſententiã fulminaret. Quam tamen regi nemo auſus eſt nuntiare, vel in regno Franciæ publicare. Fecit etiam papa citari cunctos prælatos de regno Franciæ, nec non & omnes magiſtros in Theologia, & in iure tam canonico quàm ciuili doctores, vt coram eo Romæ in Kalendis Nouembris comparerent. Rex verò Franciæ publico prohibuit edicto, ne quis aurum vel argentum, ſeu merces quaſcunque aſportaret de regno ſuo, ſub foriſſactione omnium bonorum, adiecta nihilominus pœna graui. Miſitq; domino papæ nũcium dictum Petrũ de flote, qui mandata regis conſtantiſſimè coram papa proſequebatur, de cuius audacia papa exaſperatus dicto Petro reſpondit: Nos habemus, inquit, vtramq; poteſtatem. Et illicò Petrus pro ſuo domino reſpondit: Vtiq; domine, ſed veſtra eſt verbalis, noſtra autem realis. Quo reſponſo tantũ excanduit ira papæ, vt diceret ſe mouere contra eum cœlum & terram.

Papæ nuncius cedere Francia iubetur.

Papæ gladius verbalis.

Rex Angliæ tenuit parliamentũ Staunfordiæ, ad quod conuenerunt comites & barones cum equis & armis, eo propoſito, prout dicebatur, vt executionem chartę de foreſta, dilatam hactenùs extorquerent. Rex verò corũ voluntati in omnibus condeſcendit.

Eodem anno Papa direxit literas regi Anglię, quibus aſſeruit regnum Scotiæ

tiæ

tiæ ad ius Romanæ eccleſiæ pertinere, regemq; Angliæ ſubiectionem eius contra deum & iuſticiam, & in præiudicium ſedis apoſtolicæ vendicare, allegans ſubſcriptas ratiunculas. Primò, quia cum rex Henricus pater iſtius obtinuiſſet auxilium in werra ſua contra Simonem de monte forti a rege Scotorum Alexandro, ne hoc auxilium iure ſubiectionis cuiuſlibet aut debiti petitum, aut præſtitum putaretur, idem Henricus per literas ſuas patentes recognouit non ex debito recepiſſe, ſed ex gratia ſpeciali. Item ad coronationem huius regis vocatus per literas, vt ei præſentiam amicabilem in tantis ſolemnijs amicus exhiberet, non venit ex debito ſed ex gratia ſpeciali. Inſuper pro terris de Tyndale & Penreth in regno Angliæ poſitis, cum rex Scotiæ ad præſentiam regis Angliæ ſe perſonaliter contuliſſet, eidem fidelitatem impenſurus pro eiſdem terris tantùm in Anglia ſitis, non vt rex Scotiæ, nec pro regno Scotiæ fidelitatem eandem exhibuit, quia palam coram populo proteſtatum eſt, quòd pro regno Scotiæ fidelitatem aliquam regi Angliæ facere non debebat. Item quòd prędictus rex Alexander reliquit puellam hęredem nomine Margaretam neptem regis Angliæ tunc minoris ætatis, cuius cuſtodia nō ad regem Angliæ velut dominum ſupremum peruenit: ſed ad cæteros eiuſdem regni Scotiæ proceres ad hoc electos. Redarguebat etiam papa regem, eò quòd poſt mortem dicti Alexandri regis, Scotos tanquam Acephalos & ducis ſuffragium non habentes, ipſos per vim ſibi ſubiugauit & metum, in prętiudicium & grauamen non modicum Romanæ eccleſię, adijciens, quòd cum dominus Papa officium legationis alicui committit exequendum in regno Anglię, cauſa ſolutionis decimæ, vel etiam quauis alia cauſa rationabili, & huiuſmodi legatio literis & priuilegio ſpeciali dictæ ſedis apoſtolicæ ad dictum regnum Scotiæ ſe non extendat, reſiſtendum eſt & obſtandum huiuſmodi legationi prout tempore fœlicis recordationis contigit euidenter. Nam legatus iſte ad prædictū regnum Scotiæ aliquatenus admiſſus non fuit, donec per literas apoſtolicas ſpeciales, ſibi legationis officium fuit in eodem commiſſum. Item addidit, quòd regnū per beati Petri apoſtoli venerandas reliquias, non ſine ſuperni dono muneris conuerſum extitit ad fidei Catholicæ vnitatem. Et qualiter etiā antiquis temporibus Eboracenſis Archiepiſcopus qui tunc erat, mota per eum ſuper iure metropolitano aduerſus prælatos Scotiæ quæſtione, pro ſe nequiuit ſententiam obtinere.

Rationes papæ cur Scotia non ſpectet ad regem Angliæ.

Hijs propoſitis monuit papa regem per literas ſuas quòd epiſcopos, abbates, electos, & omnes alios regni Scotiæ, quos detinebat captiuos in carcere, liberè abire permitteret. Et quòd officiales ſuos de regno Scotiæ memorato reuocaret, quos in præiudicium & iniuriam, & graue ſcandalum fidelium populorum, & oppreſſionem iuſtorum, in dicto regno ſtatuerat, & ordinauerat, ita quòd acceptior & gratior fieret Deo, & fauorem apoſtolicæ ſedis in hoc ſibi acquireret pleniùs. Et ſi in eodem regno Scotiæ vel aliqua eius parte, ius aliquod habere ſe aſſereret, per procuratores & nuncios ſuos ad hoc ſpecialiter conſtitutos, cum omnibus iuribus & munimentis huiuſmodi negotiū tangentibus, ad ſedem apoſtolicam deſtinaret, ſuper præmiſſis plenè complemētum iuſticiæ recepturus.

Rex Angliæ literis Apoſtolicis ex deliberato apud Lincolniam conuocato conſilio, pro iure ſuo declarando, literam huius tenoris reſcripſit centum ſigillis ſignatam. Sanctiſſimo in Chriſto patri domino B. diuina prouidentia S. Romanę eccleſiæ ſummo pontifici, Edw. dei gratia rex Angliæ, dominus Hybernię, dux Acquitanię, ſalutem & deuota pedum oſcula beatorū. Infraſcripta non in forma, nec in figura iudicij, ſed omninò extra iudicium proferenda, ſanctæ paternitatis veſtræ conſcientiæ vobis tranſmiſimus exhibenda.

Literæ regis ad papam de iure ſuo in Scotiam.

Altiſſimus inſpector cordium veſtrę ſcrinio memoriæ indelebili ſtilo nouit inſcribi, quòd anteceſſores & progenitores noſtri reges Angliæ, iuris ſuperioris & directi dominij ab antiquiſſimis retrò temporibus regno Scotiæ, & omnibus ipſius regibus in temporalibus, & annexis eiſdem pro regno Scotiæ, & eiuſdem proceribus a quibus habere volebant, ſegalia homagia receperunt,

nibus ipſius regibus in temporalibus & annexis eiſdem præfuerunt, & ab eiſdem pro regno Scotiæ & eiuſdem proceribus a quibus habere volebant, legalia homagia receperunt, & fidelitatis debita iuramenta. Nos iuris & dominij poſſeſſionem continuantes pro tempore noſtro, eadem tam a rege recipimus, quàm a proceribus ipſius regni. Quinimò tanta iuris & dominij prærogatiua ſuper regnum & eiuſdem regem gaudebant, quòd regnum ipſum ſuis fidelibus conferebant. Reges etiam ex iuſtis cauſis amouebant, & conſtituebant ſub ſe loco ipſorum alios regnaturos, quæ proculdubiò notoria fuiſſe, & eſſe creduntur apud omnes, licèt aliud forſan paternis veſtris auribus per pacis æmulos, & rebellionis filios fuerit falſa inſinuatione ſuggeſtum. A quorum machinoſis & imaginarijs figmentis, vt veſtræ ſanctitatis oculus auertatur ſuppliciter quæſumus, & paternam clementiam & excellentiam deuotis affectibus exoramus. *Brutus rex.* Sub temporibus Hely & Samuelis prophetæ vir quidam ſtrenuus & inſignis Brutus nomine, de genere Troianorum poſt excidium vrbis Troiæ cũ multis nobilibus Troianorum applicuit in quandam inſulam tunc Albion appellatam, quæ tunc temporis ſolos gigantes habitatores habuit. Quibus deuictis & occiſis eam de nomine ſuo Britanniam, ſocioſq; ſuos Britones appellauit. *Locrinus.* Qui moriturus regnum ſuum tribus filijs ſuis delegauit. Locrino primogenito, dedit illam partem quæ quondam Loegria, nunc verò Anglia nominatur. *Albanactus.* Albanacto filio natu ſecundo, dedit Albaniam, quæ nunc Scotia vocitatur, *Camber.* Cambro verò tertio filio dedit Cambriam, quæ modo Wallia nomen habet, reſeruata Locrino ſeniori regia dignitate. Biennio poſt mortem Bruti applicuit in Albania rex Hunorum Humber nomine, qui Albanactum fratrem Locrini peremit. Quem mox Locrinus fugere compulit ad fluuium in quo ſubmerſus eſt, qui ab eius prænomine nunc vſque Humber dicitur. Et ſic Albania deuoluitur ad Locrinum. *Dunwallus.* Ex poſt Dunwallus rex Britonum, Staterium regem Scotiæ ſibi rebellem occidit, & terram in deditionem accepit. Item duo filij Dunwallonis ſiue Dunwalli, ſ. *Belinus.* Belinus & Brennius inter ſe regnum patris ſui diuiſerunt, ita quòd Belinus ſenior, diadema inſulę cum Britannia, Wallia & Cornubia poſſedit. Brennius verò accepit Scotiam ſub eo regnaturus. *Arthurus.* Item Arthurus rex Britonum famoſiſſimus, Scotiam ſibi rebellem ſubiecit, & ferè totam gentem deleuit. Et ex pòſt quendam nominè Anguſelum præfecit in regẽ Scotiæ, qui in famoſo ſuo conuiuio apud vrbem legionum celebrato, ſeruiciũ pro regno ſuo exhibens debitum, gladium Arthuri detulit coram eo, & ſucceſſiuè omnes reges Scotiæ regibus Britonum ſubiecti fuere. Succedentes autem reges Angliæ in eadem inſula, ipſius monarchiam & dominium poſſedêre. *Edwardus.* Edwardus dictus ſenior, filius Alfredi regis Angliæ, Scotorum, Cumbrorum & Stregwallorum reges tanquam ſuperiori domino ſubiectos habuit & ſubmiſſos. *Ethelſtanus.* Ethelſtanus rex Anglię Conſtãtinum regem Scotorum ſub ſe regnaturum conſtituit, dicens glorioſius eſſe regem facere, quàm regem eſſe. Et eſt dignum memoria, quod idem Adelſtanus interdicente S. Iohanne de Beuerlaco quondam Archiepiſcopo Eborum, Scotos rebellantes ei deuicit. Qui gratias agens deo beatoq; Iohanni deprecatus eſt, vt interueniente beato Iohanne præfato ei aliquod ſignum euidens oſtenderetur, per quod tam ſuccedentes quã præſentes cognoſcere poſſent, Scotos Anglorum regno iure debere ſubijci. *Ioh. de Beuerlaco miraculũ.* Et videns quoſdã ſcopulos prope Dunbar in Scotia, extracto gladio percuſſit prominentiorem ſcopulũ. Et mox ſilex ictu mucronis, virtute dei ita cauata fuit, vt menſuram vlnæ in longitudine contineret. Quod miraculum velut omni hebdomada per totum annum in legenda S. Iohannis, in rei geſtæ memoriam recitatur, quando ſeruicium fit de S. Iohanne in Beuerlacenſi eccleſia.

Item Conſtantinus rex Scotorum, & Eugenius rex Cumbrorum ad prædictum regem Angliæ Ethelſtanum, poſt aliquam diſſentionem inter eos habitam veniẽtes, ſe cum ſuis regnis Ethelſtano dedidêre, cuius facti gratia filium Conſtantini ipſe Ethelſtanus de ſacro fonte ſuſcepit.

Edredus. Item Edredo regi Angliæ, Scoti ſine bello ſe ſubdiderunt, & eidem regi Edredo tanquam domino fidelitatem iurauerunt, quodam Iricio rege ſuper eos con-

Edgarus. *S. Edwardus rex & martyr.* *Egelredus.* *Edmundus.* *Cnutus.* *Haraldus.* *Hardecnutus.* *S. Edmundus confeſſor.* *Gul. Conqueſtor* *Gul. Rufus.* *Henricus. 1.* *Matildis Imp.* *Stephanus.* *Henricus. 2.*

conſtituto. Item cùm Edgarus rex Angliæ regem Scotorũ Kinadium & Cumbrorum Malcolinũ, regem inſularũ Malkerium, & alios quinq; ſubregulos, ſ. Dunenaldum, Syfoth, Hunewaldũ, Iacob & Inchillum ſubiugaſſet, & remigãdo per fluuium Dee iuxta Ceſtriã in quadam die prope proram ſediſſet, & nauim ipſemet gubernaſſet, fertur ipſum dixiſſe, ſucceſſores ſuos poſſe gloriari ſe reges Anglorũ eſſe, cum tanta honoris prærogatiua fruerentur, quòd ſubiectã haberent tot regũ potentiam. Poſt dictum Edgarũ regnauerunt ſucceſſiuè reges Angliæ. S. Edwardus martir, Egelredus frater eius, Edmũdus dictus Yrenſide filius Egelredi, & Cnutus, qui eorũ temporibus regnum Scotiæ in ſua ſubiectione pacificè tenuerunt. Hoc duntaxat excepto, quòd 15. anno Cnuti prædicti, idem Cnutus Scotiam rebellantem expeditione illuc ducta regem Scotię Malcolinum paruo ſubegit negotio, ſubdituſq; eſt eidẽ præfatus Malcolinus. Cui Haraldus filius eiuſdem Cnuti, & Hardecnutus frater eius, vnus poſt aliũ reges Angliæ ſucceſſerunt, quibus ſic regnantibus ſubiectionem pacificam regni Scotię habuerunt. Item S. Edwardus rex Angliæ regnum Scotiæ Malcolino filio regis Cumbrorũ dedit de ſe tenendum. Item Gul. Baſtardus rex Angliæ a Malcolino rege Scotiæ tanquam a ſuo homine ſibi ſubdito recepit homagiũ. Item Guliel. Rufo regi Angliæ Malcolinus rex Scotorum iuramento fidelitatis ſubiectus fuit. Item prædictus Gul. Dunwaldum de regno Scotiæ, ex iuſtis cauſis amouit, & Duncanum filium Malcolini regno Scotię præfecit, & recepit ab eo fidelitatem & iuramentum. Dictoq; Duncano doloſè perempto, dictus rex præfatum Dunwaldũ qui iterum regnum Scotiæ inuaſerat, amouit ab eodem, & Edgarum filiũ dicti Malcolini regem Scotiæ conſtituit, & regnum illud donauit eidem. Cui ſucceſſit Alexander frater Edgari conſenſu regis Angliæ Henr. 1. fratris dicti regis Gul. Rufi. Item Matildi Imperatrici, filiæ & hæredi regis Henrici prædicti, Dauid rex Scotiæ fecit homagiũ. Item regi Angliæ Stephano, Henr. filius dicti regis Dauid homagium fecit. Item rex Scotorũ Gul. pro regno Scotiæ, & Dauid frater eius, & comites & barones regni Scotiæ, deuenerunt homines regis Henr. filij regis Angliæ Henr. 2. in craſtino coronationis prædicti Henrici, filij regis Angliæ Henrici 2. patre viuente, etiam fidelitatem ei iurauerunt contra omnes homines, ſalua fidelitate patri viuenti.

Signum ſubiectionis regis Scotiæ. *Gregor. papa 5.*

Anno verò 20. regni regis Henrici prædicti 2. prædictus Guliel. rex Scotiæ rebellare incipiens, venit in Northumbriam cum exercitu magno, & exercuit in populo ſtragem magnam. Cui occurrentes milites comitatus Ebor. ipſum ceperunt, & dicto Henrico regi Angliæ reddiderunt. Anno ſequenti 15. Kalend. Martij, idem rex Guliel. permiſſus eſt liberè abire. Et eodem anno 17 Kalend. Septembris, idem Gul. rex Scotorum de conſenſu pręlatorum, comitum & baronũ, procerum, & aliorum magnatum regni Scotiæ domino ſuo Henrico regi Angliæ filio Matildis imperatricis ſuis literis patẽtibus cauiſſe noſcitur, quòd ipſe, & hæredes & ſucceſſores ſui reges Scotiæ, epiſcopi & abbates, priores, comites, & barones & alij homines regni Scotiæ, de quibus dominus rex Henricus habere voluerit, facient domino regi homagium, fidelitatem, & ligeamẽtum, & vt ligeo domino ſuo contra omnem hominem obedient. Et in ſignum ſubiectionis capellum ſuũ, & Sellam atq; lanceam, ſuper altare beati Petri Eborum obtulit. Quæ in eadem eccleſia vſque in hodiernum diem remanent & ſeruantur. Item epiſcopi, comites, & barones regni Scotiæ conuencionauerũt, vt verbis vtamur huiuſmodi conuentionis, domino regi Angliæ, et Henrico filio eius prædictis, quòd ſi rex Scotię aliquo caſu a fidelitate regis Angliæ & cõuentione prædicta recederet, ipſi cum rege Angliæ tenebunt, ſicut cum ligeo domino ſuo contra regem Scotiæ, quouſq; ad fidelitatem regis Angliæ redeat. Quam quidem compoſitionem, fœlicis recordationis Gregorius papa quintus in diuerſis reſcriptis, regibus Anglię & Scotiæ directis, mandauit firmiter obſeruari, continentibus etiam quòd Gulielmus & Alexander reges Scotiæ, regibus Angliæ Henrico, & Henrico, ligeum homagium & fidelitatem facerent quę tenentur ſucceſſoribus eorum, comitibus & baronibus regni ipſius, ſibi & ſucceſſoribus ſuis exhibere. Et itẽ, quòd cũ idem rex Scotię homo ligeus ſit ipſius Henrici regis Angliæ, & eidem præſtiterit fidelitatis iuramentum ad

quod ſe principaliter aſtringit, in ipſius regis & regni Anglię detrimentum, nihil debeat penitùs attemptare. Et papa Clemens ſcribens regi Angliæ pro Iohannę epiſcopo S. Andreæ expulſo ab epiſcopatu ſuo per regem Scotiæ, inter cætera rogabat, quòd Gul. regem Scotiæ moneret & induceret, & ſi neceſſe foret diſtrictione regali, qua ei præminebat, & de conceſſa ſuæ regiæ celſitudini poteſtate compelleret, vt dicto epiſcopo omnem rancorem remitteret, & Epiſcopatum ſuum in pace habere permitteret. Et præter conuentioné prædictam in eccleſia beati Petri Eborum, coram prędictis regibus Anglię & Scotię, Dauide fratre ſuo & vniuerſo populo, comitib⁹, & baronibus, milites de terra regis Scotiæ, iurauerunt regi Angliæ Henrico, & Henrico filio ſuo, & hęredibus eorum fidelitatem contra omnem hominem, ſicut Ligeis dominis ſuis. Et idē Guliel. rex Scotiæ ad mandatum regis prædicti venit apud Northamptonā, ad parliamentum domini ſui adducens ſecum omnes epiſcopos, abbates & priores totius regni ſui. Venit etiam ad eiuſdem regis mandatum in Normanniā. Et idem Guliel. rex poſt deceſſum regis Henrici veniens Cantuariam, regi Angliæ Richardo filio & hęredi dicti Henrici fecit homagium. Quo Richardo defuncto ſæpedictus Guliel. Iohanni regi Angliæ fratri & hæredi dicti Richardi, extra ciuitatem Lincolniæ ſuper quendam montem in conſpectu omnis populi fecit homagium, & iuramentum fidelitatis ſuper crucem Cantuarienſis Archiepiſcopi Huberti, & eidem domino ſuo per chartā ſuam conceſſit, quòd Alexandrum filium ſuum, ſicut hominem ligeum ſuum maritaret, promittendo firmiter in charta eadem, quòd idem Gulielmus rex Scotiæ, & Alexander filius ſuus Henrico filio Iohannis regis Angliæ tanquam ligeo domino ſuo cōtra omnes homines mortales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidem Guliel. rege Scotiæ poſtmodum, pro eo quòd deſponſauerat Comiti Boloniæ præter regis Iohannis domini ſui aſſenſum, pro tranſgreſſione & temeraria præſumptione huiuſmodi debitam ſatiſfactionem ſuſcepit. Item Alexander rex Scotiæ ſororius noſter regi Anglię patri noſtro, pro regno Scotiæ, & poſteà nobis fecit homagium. Vacante deinde regno Scotiæ per mortem Alexandri regis illius, & ſubſequenter per mortem Margaretæ eiuſdem Scotię reginæ, & dominę, pro neptis noſtrę, epiſcopi, abbates, priores, comites & barones, & cæteri nobiles, & communitates totius regni Scotiæ ad nos tanquam ad defenſionem, ducem, aurigam, capitaneum, & dominum capitalem eiuſdem regni ſic vacantis, gratis & ſpontanea voluntate accedentes, prout tenebantur de iure, ius noſtrum progenitorum & anteceſſorum noſtrorum, ac poſſeſſionem ſuperioris ac directi dominij in regno eodem, & ipſius regni ſubiectionem, ex certa ſcientia purè, & ſimpliciter, & abſolutè recognouerunt, & pręſtitis ab eis nobis tanquam ſuperiori & directo domino Scotię debitis & conſuetis fidelitatis iuramentis, ac ciuitatibus, burgis, villis, caſtris & cęteris manſionibus eiuſdem regni in manu noſtra traditis, ad cuſtodiam eiuſdem regni, certos de iure noſtro regio officiales & miniſtros deputauimus, quibus ipſi tempore vacationis huius fuerant concorditer obedientes, & intendentes regijs noſtris præceptis & mandatis. Poſtmodum autem diuerſæ perſonæ ſuper ſucceſſione in dictum regnum Scotię iure hæreditario inter ſe contendentes, ad nos tanquam ad ſuperiorem dominum regni Scotiæ acceſſerunt, petentes, ſuper ſucceſſione regni prædicti ſibi per nos exhiberi iuſticię complementum. Volentes & expreſſè conſentientes coram nobis tanquam ſuperiore & directo domino, in omnibus ordinandis ſtare & obtemperare. Ac demū ſententialiter propoſitis & ſufficienter auditis, rimatis, examinatis ac diligenter intellectis partium iuribus, finaliter in præſentia omniū prælatorū & nobilium, quaſi totius regni Scotię, & de voluntate & aſſenſu expreſſo eorundē procedētes, Ioh. de Baliolo debitè præfecimus in regē Scotorū, quem tunc in ſucceſſione eiuſdē regni hæredis iura inuenimus habere potiora. Qui quidē prælati, comites & barones, communitates ac cæteri regni ipſius incolæ, ſententiam noſtram acceptauerunt, approbauerūt, & ipſum Iohan. de mādato noſtro, virtute huius iudicij in regem ſuum admiſerunt. Ac idem Ioh. rex Scotiæ pro regno ſuo prædicto, nobis homagium debitum & cōſuetum fecit, & fidelitatis iuramentum præſtitit,

&

& ex tunc, tam in parliamentis quàm conſilijs noſtris tanquã ſubditus noſter alius de regno interfuit, & noſtri tanquam domini ſui ſuperioris beneplacitis & mandatis in omnibus obediens & intendens extitit, quouſq; idem Iohannes rex Scotiæ, & prælati, Comites & barones, nobiles, communitates & cæteri incolæ, maiores eiuſdem regni ex præconcepta malitia, & prælocuta, ac prędinatã proditione, cõmunicato conſilio cum tunc inimicis noſtris capitalibus & notorijs amicitias copularunt, ac pactiones, conſpirationes & coniurationes in exhæredationẽ noſtram, & hæredum noſtrorum, ac regni noſtri contra debitum homagium in crimen læſæ maieſtatis nequiter incidendo, fidelitatis iuramentum inierunt cum eiſdem. Verùm cùm præmiſſa relatio & fama publica ad aures noſtras deueniſſent, volentes futuris periculis pręcauere, quę ex hijs & alijs poſſent nobis, regno noſtro, & regni noſtri incolis veriſimiliter prouenire, pro aſſecuratione regni noſtri acceſſimus ad confiniũ regni vtriuſque pluriès mandantes eidem Ioh. tunc regi Scotiæ, vt ad certa loca in confinio prædicto ad nos accederet, ſuper præmiſſis & alijs aſſecurationis, ſtatum, tranquillitatẽ & pacem regni vtriuſq; contingentibus tractaturus. Qui ſpretis mandatis noſtris, in ſua perſiſtens perfidia ad bellicos apparatus, cum epiſcopis & prælatis, comitibus & baronibus regni Scotiæ, ac etiam alijs exteris cõductitijs, contra nos, regnum noſtrum, & regni noſtri incolas hoſtiliter ſe conuertens, accinxit, & ad hoſtiles aggreſſus & incurſus procedens regnũ noſtrũ inuaſit, & quaſdã villas regni noſtri Angliæ, per ſe & ſuos deprædatus eſt, eaſq; vaſtauit incendio, homines noſtros interfecit, & nonnullis nautis noſtris per eos peremptis, naues hominum noſtrorũ regni Angliæ comburi fecit, è veſtigio aggredi, redditiſq; nobis homagio & fidelitate tam pro ſe, quã alijs quibuſcunque regni ſui incolis per literas eiuſdem regis, verba offenſionũ exprimentes, & inter alia verba diffidationis continentes. Comitatus noſtros Northumbriæ, Cumbriæ, & Weſtmerlandiæ regni noſtri Anglię, congregato exercitu ingenti, hoſtiliter per ſe & ſuos inuaſit, ſtragem innumeram hominũ noſtrorum, incendia monaſteriorũ, eccleſiarum & villarũ inhumanè perpetrãdo, & patriam vndiq; depopulando, infantes in cunabilis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt, & quod auditu horrendũ eſt, a nonnullis mulieribus mamillas atrociter abſciderunt, paruos clericulos primam tonſuram habentes, & Grammaticam addiſcentes, ad numerũ circiter ducentorum in ſcholis exiſtentes. obſtructis oſtijs ſcholarũ igne ſuppoſito cremauerunt. Nos quoque cernentes tot damna, opprobria, facinora & iniurias, in exhæredationem noſtrã, & deſtructionem populi noſtri proditionaliter irrogari, nec valẽtes ratione iuramẽti, quo ad conſeruationem iuriũ coronæ regni noſtri ſumus aſtricti, pręmiſſa facinora vlteriùs concelare, nec noſtra relinquere indefenſa, cùm per leges ipſum Iohannẽ tunc regem Scotię, gentemq; ſuam nobis ſubditã iuſtificare nõ poſſemus, nec ipſũ regnũ Scotiæ, quod a longiſſimis temporibus, ſicut ſuperiùs exprimitur, nobis & progenitoribus noſtris fæodale extitit in cauſis præmiſſis, contra dictũ Iohannem & gentem Scotorũ vires potentiæ noſtræ extendimus, prout de iure nobis licuit, & proceſſimus contra ipſos tanquã hoſtes noſtros & proditores. Subiecto itaq; regno Scotiæ, & iure proprietatis noſtræ ditioni ſubacto, præfatus Iohannes quondam rex Scotiæ, ipſum regnũ Scotiæ quatenus de facto tenuit, ſponte, purè, & abſolutè reddidit in manum noſtrã, proditiones & ſcelera memorata coram nobis & proceribus noſtris publicè recognoſcens. Quo peracto, præfati comites & barones, nobiles & communitates regni Scotię quos ad pacem noſtram regiam ſuſcepimus, ſubſequenter homagia & fidelitates nobis tanquam immediato domino, ac proprio eiuſdem regni Scotiæ nobis fecerunt & pręſtiterunt, ac etiam redditis nobis eiuſdem regni ciuitatibus, villis, caſtris, munitionibus ac cæteris locis omnibus, ad dictum regnũ ſpectantibus, officiales noſtros & miniſtros ad regimen eiuſdem regni Scotiæ præfecimus iure noſtro. Cumq; iure pleni dominij in poſſeſſione eiuſdem regni exiſtere dinoſcamur, non poſſumus nec debemus, inſolentiam ſubditorũ noſtrorum rebelliũ, ſi quos inuenerimus, præ-

minentia regia prout expedire viderimus reprimamus. Quia verò ex pręmiſſis & alijs conſtat euidenter, & notorium exiſtit, quòd prælibatum regnum Scotiæ, tam ratione poſſeſſionis, quàm proprietatis ad nos pertinet pleno iure; nec quicquam fecerimus vel cauerimus ſcripto vel facto ſicuti nec poſſumus, per quæ iuri ac poſſeſſioni pręd ictis debeat aliqualiter derogari: Sanctitati veſtræ humiliter ſupplicamus, quatenus præmiſſa prouida meditatione penſantes, ex illis veſtrum motum animi dignemini informare, ſuggeſtionibus contrarijs æmulorum in hac parte nequaquā fidem adhibendo, quinimo ſtatum noſtrum, & iura noſtra regia ſupradicta, habere velitis ſi placeat promptis affectionibus commendata.

Quantum verò ad hoc quod Papa petiuit, quòd ſi rex Angliæ ius haberet in regno Scotię, vel in aliqua eius parte, procuratores & inſtructos mitteret, & fieret eis iuſticiæ complementum, rex per ſe noluit reſpondere. Sed hoc cōmiſit comitibus alijſq; terrę proceribus, qui ſuper hoc domino papæ huius tenoris literas reſcripſerunt.

Literæ Comitū ad papam.

Sancta Romana iure eccleſia, per cuius miniſterium fides Catholica in ſuis actibus cùm eā vt firmiter credimus & tenemus maturitate procedit, quod nulli præiudicare, ſed ſingulorum iura conſeruari velit illæſa. Sanè conuocato nuper per sereniſſimum dominum noſtrum Edwardum, dei gratia regem Angliæ illuſtrem, parliamento apud Lincolniam generali, idem dominus noſter quaſdam literas apoſtolicas, quas ſuper certis negotijs cōditionem & ſtatum regni ex veſtra parte receperat in medio exhiberi, ac ſerioſè nobis fecit exponi. Quibus auditis & diligentiùs intellectis, ita ſenſibus admiranda quàm hactenus inaudita in eis audiuimus contineri. Scimus enim pater ſanctiſſime, & notorium in partibus noſtris, ac nonnullis alijs non ignotum, quòd a prima inſtitutione regni Angliæ, reges eiuſdem regni tam temporibus Britonū, quā Anglorum, ſuperius & directum dominium regni Scotiæ habuerūt in poſſeſſione, vel capitanei ſuperioritatis & recti dominij ipſius Scotiæ ſucceſſiuis temporibus extiterunt, nec vllis temporibus ipſum regnum in temporalibus pertinuit, vel pertinet quouiſmodo ad eccleſiam ſupradictam. Quinimmo idem regnum Scotiæ progenitoribus dicti regni noſtri regibus Anglię, atq; ſibi fæodale extitit ab antiquo. Nec etiam reges Scotorum & regnum, alijs quàm regibus Angliæ ſubfuerunt, vel ſubijci conſueuerunt, neq; reges Anglię ſuper iuribus ſuis in regno prædicto, aut alijs ſuis temporalibus coram aliquo iudice eccleſiaſtico, vel ſæculari, ex præeminentia ſtatus ſuæ regiæ dignitatis & conſuetudinis cunctis tēporibus irrefragabiliter obſeruatæ, reſpōderunt, aut reſpondere debebant. Vndè habito tractatu & deliberatione diligenti ſuper cōtentis in literis veſtris memoratis, communis, concors, & vnanimis omnium noſtrum & ſingulorum conſenſus fuit, & erit inconcuſſè deo propitio in futurum, quòd præfatus dominus noſter rex ſuper iuribus regni Scotiæ, aut alijs ſuis temporalibus nullatenus reſpōdeat iudicialiter coram vobis, nec iudiciū ſubeat quoquo modo, aut iura ſua prædicta in dubiū quæſtionis deducat, nec ad præſentiam veſtram procuratores aut nuncios ad hoc mittat, præcipuè cū præmiſſa cederent manifeſtè in exhæredationem iuris coronæ regni Anglię, & regiæ dignitatis, ac ſubuerſionem ſtatus eiuſdem regni notoriam, nec non & pręiudicium libertatis, conſuetudinum & legum paternarum, ad quarum obſeruationem & defenſionem debito præſtiti iuramēti aſtringimur, & quę manu tenebimus toto poſſe, totiſq; viribus cum dei auxilio defendemus. Nec etiam permittimus, nec aliqualiter permittemus ſicut non poſſmus, præmiſſa tam inſolita, tam indebita, præiudicialia, & aliàs inaudita, prælibatum dominum noſtrum regem etiā ſi vellet facere ſeu modo quolibet attemptare. Quocirca ſanctitati veſtrę reuerenter & humiliter ſupplicamus, quatenus eundem dominum noſtrum regem, qui inter alios principes orbis terræ catholicum ſe exhibet, & Romanæ eccleſię deuotum, iura ſua, libertates, & conſuetudines & leges prædictas abſq; diminutione & inquietudine pacificè poſſidere, ac illibata perſiſtere benigniùs permittatis.

In

In feſto Pentecoſtes finitis treugis, quæ cum Scotis initæ fuerant, rex circa feſtum S. Iohannis Baptiſtæ in Scotiam cum exercitu profectus eſt. Qui dum in Scotia hiemaret, ſui multos equos nobiles amiſerunt pabulo deficiente.

Edwardi profectio in Scotos.

Anno 1302. Rex ad inſtantiam regis Francorum cuius ſororem duxerat, Scotis treugas vſque ad feſtum omnium ſanctorum conceſſit. Et idcirco ordinatis rebus Scotiæ reuerſus eſt in Angliam.

Eo tempore Papa Bonifacius per literas ſuas regem Anglorum interpellauit, vt regi Francorum guerram commoueret, pollicēs ſibi ingens ſubſidium. Sed rex Angliæ aliâs domini Papæ affectus expertus, rem diſtulit, malens recuperare ſua per viam aliam, ſi quo modo poſſet.

Papa regem Anglorum in Gallos concitat.

Poſt feſtum omnium ſanctorum elapſis treugis conceſſis Scotis, rex Angliæ Iohannem de Segraue militem nobilem cum armata manu miſit in Scotiam, committens ei eiuſdem terræ cuſtodiam.

Hijs diebus ciues Burdegalenſes non ferentes Gallicorum dominium, illos de ciuitate ſua contra natale domini expulerunt.

Burdegallia ſe in libertatem vendicat.

Anno 1303. Scoti duce Gul. Walleys cæperunt rebellare contra regem Angliæ, propter quod rex cum exercitu ingreſſus Scotiam totam terram peruagatur, nemine apertæ pugnæ ſibi copiam faciente.

Scotia ſubacta.

Eodem anno rex Francorum ob detenſionem Waſconiæ iniuſtam, timens ſibi a rege Angliæ per dominum papam ad hoc inſtigato guerram parari, vt eius ſibi amicitiam compararet, quicquid Waſconiæ tenebat in manu ſua eidē ſponte reſtituit, prout videbatur ignorantibus veritatem. Tunc etiam & Burdegallia regi Angliæ ſponte ſe ſubiecit.

Waſconia regi Angliæ reſtituta.

Hoc anno Scoti latentes in inſidijs Iohannem de Segraue cum paucis armatis equitantem ſubitò inuaſerunt, & ipſum Iohannem ab eis grauiter vulneratum, cum nonnullis alijs militibus, commiſſo cruento conflictu ceperunt. Sed inopinatò ſuperuenientes milites alij de Anglorum cohortibus, ipſum Iohan. a ſuis ereptum cuſtodibus abduxerunt. Dum hæc omnia fierent, miles quidam nobilis dictus Robertus de Neuill ſolemnia miſſarum audiens (erat enim dominica prima quadrageſimę) quæ geſta fuerant penitùs ignorabat. Poſt miſſā verò egreſſus, cùm audiſſet a redeuntibus Scotos in Anglos præualuiſſe, mox illuc cum ſuis properans, multos peremit multoſq; fugauit, & captiuos aliquos ſecum reduxit. Nec de hijs qui miſſæ cum eo interfuerant, quiſquā captus fuit aut grauiter vulneratus, ſed neque corruit vnus ſolus. Comes Mareſcalli offenſus fratri ſuo Iohanni, captans regis beneuolentiam omnes terras ſuas regi donauit, ita vt ei adiectis mille libratis terrarum redonarentur ad vitam.

Io. Segraue a Scotis vulneratus.

Miſſa ſaluos fecit in bello.

Rex Angliæ audita rebellione Scotorum ex edicto publico exercitum adunauit, & a Rokeſburgia progrediens paruis dietis, totam terram vſque Cateneſiam, quæ eſt in finibus Scotiæ perluſtrauit nemine reſiſtente. Videntes itaque Scoti, ſe non poſſe reſiſtere, pacē regis humiliter petierūt. Et vt permitteret, quòd poſſent dato pretio redimere terras ſuas ab hijs quibus rex eas contulerat, quorum precibus rex acquieuit, & rediēs caſtrum de Strіueline, quod quidam de Scotis tenuerunt, per ſuos obſedit, ipſe verò apud Dunfermelyn hiemauit.

Scoti pacem petunt.

Circa feſtum S. Iohannis Baptiſtæ milites quidam in præſentia cleri & populi Pariſius congregati, Papæ Bonifacio impoſuerunt plura enormia, putâ hęreſim, ſimoniam, & homicidia. Propter quæ per regem Franciæ appellatum eſt contra eum ad illum cuius intereſt, donec conuocato conſilio, ſe a criminibus purgaret obiectis.

Papa Bonifacius accuſatus.

Bonifacius papa ſibi timens, Anagniam originis ſuæ vrbem venit, & tutelæ ciuium ſe commiſit. Quò peruenientes regis familiares Franciæ, vnà cū fautoribus Cardinalium Columpnenſium comprehenderunt papam, & in equū effrenem poſuerūt, ad caudam verſa facie, & ſic diſcurrere ferè ad nouiſſimum halitum coegerunt, & tandem penè fame necauerunt, donec eum populus Anagn. liberaſſet. Reuera cùm perſecutores eum in quodam palatio recluſiſſent,

Bonifacius malè tractatus.

ad decem millia populi ciuitatis concurrerunt,& Palatium infregerunt,& expulſis atq; peremptis cuſtodibus liberauerunt,& Romam cum armatorũ multitudine perduxerunt. Cumq; perueniſſet ad S. Petrum, ex timore quem conceperat quando captus fuit,& mærore rerum ineſtimabilium perditarum citò defecit. Et ſic completa eſt in eo prophetia prædeceſſoris ſui,qui dixit, Aſcendiſti vt Vulpes,regnabis vt Leo,morieris vt Canis. Cui ſucceſſit Benedictus 11. natione Lumbardus. Columpnienſes de ſuis latibulis emergentes,venerũt ad papam Benedictum miſericordiam implorantes, quos ille benignè ſuſcipiens clementer abſoluit,atque bonorum ſuorum tribuit facultatem.

Anno 1304. tenuit rex Natale apud Dunfermelyn in Scotia, cui interfuit exercitus Anglicanus. Tranſacta hyeme rex ad obſidionem caſtri de Striuelyn accedens perſonaliter, diuerſis præparatis machinis, illud ſolito fortius impugnauit. Obſeſſi verò caſtrum fortiter defendentes cum machinis plurimos occiderunt. Quadam die cum rex conſiderando obequitaret, & infra iactum baliſtarum incautè veniſſet,iaculum quoddam de caſtro emiſſum ſuperiori eius armaturę affixum eſt, ſine vlla ſui corporis læſione. In quod extractum rex expuens,conuerſa ad caſtrum facie, celſa voce ei qui iaculum illud emiſerat, oſtenſo telo ſuſpendium minabatur. Tandem in die beatæ Margaretæ, obſeſſi purè & ſimpliciter ſe dedidere regiæ voluntati. Quorũ capitaneum Gul. Olifordi militem miſit ad turrim Londoniarum. Reliquos ad alia caſtra diuerſa.

Struelin caſtrum obſeſſum.

Rex Edw. ſubacta Scotia, commiſſaq; eius cuſtodia Iohanni de Segraue, in Angliam eſt reuerſus. Cumq; veniſſet Eboracum,iuſſit ſeſſionem Iuſticiariorũ qui dicuntur de banco,& Scaccarium quæ iam ſeptennio manſerant Eboraci, transferri Londonias ad antiquum locum.

Francorum rex abſolutus.

Papa Benedictus conſiderans pium eſſe,ouem errantem etiam licèt inuitam ad ouile reducere, regem Francorum non petentem a ſententia excõmunicationis per prædeceſſorem ſuum lata in eum,abſoluit.

Nonis Iulij obijt papa Benedictus Peruſij,poſt cuius obitum cùm Cardinales in electione ſummi pontificis diffiderent, a ciuibus ſecundùm conſtitutionẽ Gregorij 10. includuntur.

Rex Edw. fecit Petrum de Gauerſton abiurare regnum Angliæ, quia dedit filio ſuo malum conſilium.

Anno 1305. Gul. Walleys qui Scotiam commouerat fræquenter ad rebellionem per milites regis captus eſt,& Londonias vſq; deductus, vbi iudicialiter condemnatus,trahitur,ſuſpenditur,& vltimò decollatur. Cuius caput Londonijs in loco eminenti figitur ſuper palum, corpus in Scotiam reportatum, diuiſum eſt in quartas,quæ in diuerſis vrbibus ſuſpenduntur.

Clemens 5. fit Papa.

Circa dies iſtos,Bertrandus Burdegalenſis Archiepiſcopus natione Vaſco, in papam electus,Clemens 5. dictus eſt. Qui menſe Octobri in Lugduno,conuenientibus illuc cardinalibus, regeq; Francorum Philippo ſuam exhibente præſentiam,papali diademate coronatur.

Rex autem Anglię miſit domino papæ omnia vtenſilia quibus miniſtrabatur in camera,& in menſa ex auro puro per epiſcopos Lichfeldẽſem & Wigornienſem & comitẽ Lincolniæ. Porrò dominus papa epiſc. Dunelmenſem, Dominũ Antonium Beek propter dapſilitatem & cordis magnificentiam, quas in eo reperit,fecit Patriarcham Ieroſolomitanum, & electos Eborum & London. remiſit ad propria confirmatos. In illo tempore papa conceſſit regi Anglię decimas eccleſiaſticas per biennium pro negotio terrę ſanctæ, ſed tamen in vſus alios expendebantur. Dominus verò papa,attẽdens quòd charitas incipit a ſe ipſa,primos fructus ſibi per totam Angliam reſeruauit,inductus per auaritiam Epiſcoporum regni Angliæ poſtulantium, primas vacationes per annum in ſuis diœceſibus ſibi concedi. Nempe ſummus pontifex aduertens, quia quòd petit inferior,poſtulare poteſt & ſuperior,appropriauit ſibi ipſi per triennium omnes prouentus de primo vacantibus eccleſijs per totam Angliã, videlicet de primo anno primos fructus tam de Epiſcopatibus,abbathijs,prioratibus & præbendis,perſonatibus,vicarijs,quàm de cæteris minutis bene-

ficijs.

ficijs. Hoc anno miſit rex Franciæ ad regem Angliæ, rogans vt Flandrenſes ab Anglia expelleret, ſicut & ipſe ad ſuam inſtantiam Scotos de Francia eiecerat paulò antè. Cuius rex precibus acquieſcens, Flandrenſes omnes de Anglia exbanniuit.

Flandrenſes Anglia pulſi.

Anno 1306. Robertus le Brus aſpirans ad regnum Scotiæ, nobilem virum Iohannem Comyn, quia ſuæ proditioſæ factioni aſſentire noluit apud villam de Dunfrez, in cuius caſtro iuſticiarij regis Angliæ tunc ſedebant, in eccleſia fratrum minorum ſacrilegus interfecit 4. Kalend. Februarij. In feſto verò Annunciationis beatæ virginis in abbathia canonicorum regularium de Scone ſe fecit in regem ſolemniter coronari. Vxor comitis de Bouhan, a marito ſuo tunc furtiuè diſceſſit, omnes equos eius magnos ſecum abducens, & properans vſq; Scone, vt diadema imponeret capiti noui regis, quia frater eius Comes de Fyf, ad quem iure hæreditario ſpectabat hoc officium, tunc in Anglia fuit abſens. Hãc autem viraginem eodem anno captam ab Anglicis, cum quidam perimere voluiſſent, non permiſit rex, ſed in domuncula quadam lignea ſuper murum caſtri Berwici poſita eſt, vt poſſent eam conſpicere tranſeuntes.

Ioh. Comyn caſus.

In feſto Pentecoſtes Edw. filius regis Angliæ a patre cum multis alijs nobilibus militaribus armis accinctus eſt. Ob quam cauſam datus eſt regi 30. denarius a populo & clero, & a mercatoribus 20. denarius datus fuit. Dedit autem rex filio ſuo principatum Walliæ, & Ceſtriæ comitatum, vndè Wallici maximè ſunt gauiſi. Edwardus proinde regis filius cum nouellorum tironum multitudine profectus eſt Scotiam, ad reprimendũ conatus Roberti le Brus inuaſoris regiæ dignitatis. Pręceſſerat ante eum Aymerus de Valencijs comes Penbrochiæ, Robertus de Clifford, & Henricus Percy miſſi a rege cum manu armata ad nouis motibus reſiſtendum. Ipſe verò rex lento gradu ſequutus eſt verſùs Carleolum. Edwardus filius regis cùm veniſſet Carleolum ante patris aduentum, ſumptis ſecum nouis tyronibus, qui omnes deuouerant ſe mortem Ioh. Comyn vindicaturos, præceſſit patrem ſuum in Scotiam ſemper vnam dietam & tantam fecit vindictam, vt nec ſexui parceret nec ætati, villas etiam & caſalia vbicunque peruenit, incendit, quod multùm dicitur diſplicuiſſe patri ſuo. Eò maximè, quòd diuitibus fuga lapſis vulgus miſerum luit pœnas maiorum, vndè & filium ſuum increpans, iuſſit vt miſericors ſemper eſſet pauperibus & communibus, quia nihil penè moliuntur aut faciunt ſine ſuorum principum iuſſione.

Expeditio in Scotiam.

Interim Robertus le Brus circuiens terram, & homagia multorum recipiens, coadunato exercitu copioſo appropinquauit villæ S. Iohannis, in cuius pręſidium nuper aduenerat Aymerus de Valencijs ſupradictus. Equites autem Scotorum omnes lineis operimentis ſuper arma ſua ne diſcernerentur, de pręcepto noui ſui principis erant induti. Miſit ergò Robertus le Brus, inuitans Aymerum ad congreſſum, qui reſpondit, quòd cum eo non illo die, ſed in craſtino dimicaret. Igitur ſubtrahente ſe Roberto cum ſuis armatis egreditur & ſubitò ſuperueniens, multos e Scotis occidit inermes. Robertus hæc videns, cum ſuis fugit ad inſulam dictam Kenlyr. Aymerus verò putans Robertum ſe recepiſſe in caſtro illius inſulæ, illud obſedit, ſed expugnato caſtro non inuenit eum, ſed vxorem & fratrem ſuum Nigellum cepit ibidem cum quibuſdã alijs, qui omnes citò pòſt tracti ſunt & ſuſpenſi, ac vltimò decollati præter vxorem Roberti le Brus, quam rex iuſſit iuxta ſtatum ſuum tractari decenter. Comes verò de Athel, iam ſecundò contra fidelitatem ſuam regi rebellans, tandem proditionis ſuæ meritas penas luit. Inſuper Simon Friſtell in quo pendebat Scotorum tota fiducia, tractus, ſuſpenſus, decapitatus & combuſtus eſt. Epiſcopi Glaſcuenſis & S. Andreæ capti, cum abbate de Scone miſſi ſunt in Angliam ad diuerſa caſtra.

Aymerus pœnas de Roberto ſumit.

Rex Angliæ obtinuit a domino papa abſolutionem a iuramento, quod inuitus præſtiterat ſuper obſeruantia libertatum, aliàs a comitibus & baronibus exactarum. Per idem tempus Clemens papa tranſtulit curiam a Lugduno vſq; Burdegaliam, vbi epiſcopum Pictauenſem, qui ſibi dum Archiepiſcopus

Rex iuramento baronibus præſtito abſolutus.

fuerat aduerſabatur,a pontificali depoſuit dignitate.Primatum etiam Acquitaniæ de Bitarienſi tranſtulit ad eccleſiam Burdegalenſem.

Anno 1307.qui eſt annus regni regis Edw.a conqueſtu primi triceſimus,tenuit rex Parliamentum Carleoli. Ad quod acceſſit quidam Cardinalis dictus Petrus Hiſpanus,tranſmiſſus a papa pro matrimonio conſummando inter filium regis Angliæ & filiam regis Franciæ, ſecundùm quod a papa Bonifacio tanquam mediatore pacis olim fuerat ordinatum. Cui per regem reſponſum eſt paratum ſe fore,quæ ordinata ſunt implere,dummodo rex Francorum velit ex parte ſua,quæ ad ipſum pertinent adimplere. Dederat nempè rex Franciæ,dum adhuc detineret Waſconiam, cuidam militi caſtrum quod Mali leonis dicitur, qui illud nec ad mandatum regis Franciæ curabat reſtituere. Ob quam cauſam fertur illud matrimonium hactenus fuiſſe dilatum.

Cauſa matrimonij dilati.

Robertus le Brus interea peruagatus patriam plures ſibi rebelles peremit. Miſitq; cum parte exercitus duos fratres ſuos Thomam militem, & Alexandrum clericum ad aliam terræ partem, qui illarum partium habitatores allicerent ad ſe blanditijs atq; minis. Qui Anglicis de nocte ſuperuenientibus capti ſunt, & ad Iuſticiarios regis ducti, ac condemnati, tracti ſunt & ſuſpenſi.

Poſt Paſcha Robertus le Brus congreſſus cum Aymero de Valencijs ipſum in fugam compulit,& infra triduum ſequens comitem Glouerniæ Gilbertum fugauit.

Tunc rex Angliæ miſſis nuncijs præcepit ſub graui pœna, vt omnes qui ſibi debebant ſeruitium parati eſſent apud Carleolum in tres ſeptimanas poſt feſtum S. Iohannis Baptiſtę, filium verò ſuum remiſit in Angliam, vt ſecundùm ea quę de rege Franciæ audiret, proficiſceretur ad connubium cum filia eiuſdem contrahendum.Poſt cuius deceſſum cępit rex vexari diſſenteria. Mouit de Carleolo nihilominùs 5.nonas Iulij,paruis dietis verſùs Scotiam proficiſcens.

Rex diſſenteria laborat.

Edw.1.mors.

Pridiè verò nonas Iulij venit vſque Burgum ſuper Sandes, vbi inualeſcente infirmitate die craſtina ſ.ſexta feria diem clauſit vltimum, dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria conſummauit.

Regnauit autem annis 34. menſibus 7. diebus 21. compleuitq; ætatis ſuę annos 68.& dies 20. Duxerat autem duas vxores,Alienoram viz.ſororē regis Hiſpaniæ, de qua ſuſcepit filios Ioh. Henricū, Alfonſum, & Edw. qui ſibi ſucceſſit,alij tres moriebantur ante patrē: filias verò genuit ex eadem Alienora, ſ.Alienoram quam dominus Guliel. de Bares cepit in vxorem, & Iohannam de Acres, quæ nupſit Gilberto de Clare Comiti Glouceſtriæ, & poſt mortem comitis, elegit inconſulto patre, Radulphum de Mounhermer in maritum. Tertia filia dicta Margareta copulata fuit domino Ioh.duci Brabantiæ. Quarta verò Maria apud Ameſbury ſuſcepit habitum monialem.Quintam regis filiam nominatam Elizabeth, comes Hollandię accepit vxorem. Quo defuncto dominus Humfredus de Boun, comes Thetfordiæ duxit eandem. De ſecunda ſua Margareta ſorore Philippi regis Francię genuit duos filios,Tho.dictum de Brotherton,& Edmundum, & filiā nomine Margaretam. Fuerat autem Rex Edw.armis ſtrenuus,bellicoſus & victorioſus.Totam Angliam de manu Simonis de monte forti, & eidem adhærentium comitum & baronū acquiſiuit. Walliā de manu Lewlini recepit in vſus ſuos proprios. Acquitaniā de manu regis Francię ſapienter extorſit, Scotiam ſępius ſubiugauit, ſed ea capta per Robertū le Brus ipſe in lecto fatali decumbens ex cordis magnanimitate,iuſſit corpus ſuum ibi remanere inhumatum, & deferri in exercitu, donec tota Scotia eſſet finaliter ſubiugata.

Vxores & liberi ex eis.

Res geſta Edwardi.

Edwar-

Edwardus Secundus.

POſt mortem toti mundo deflendam Edwardi regis inuicti, ſuſcepit regnũ pro eo filius ſuus Edwardus cognomento de Carneruan, qui mox reuocauit ab exilio Petrum de Gauerſton, contra vetitum patris ſui, qui dudum aſſenſu communi procerum fuerat exilio perpetuo condemnatus. *Edwardus de Carneruan.* Iſte Petrus filius fuit cuiuſdam militis generoſi, ſed alienigenę, qui in obſequio militauerat laudabiliter regis patris. Cuius obſequij gratia, rex hunc Petrum puerulum in ſuam ſuſcepit Curiam, adiungens eum filij ſui Curiæ, cum quo a pueritia adoleuit. Quorum lapſu temporis in tantum creuit amor, vt nunquã diſiungi poſſent. Reuocato (prout diximus) ab exilio præfato Petro contra voluntatẽ procerum, contulit illi comitatum Cornubiæ, & inſulam Guboniç quæ vulgariter Mannia nominatur.

Anno 1308. tenuit rex natale apud Wye manerium Abbatis de bello, non dum tamen ſuſceperat regni coronã. Paucis poſt natale diebus tranſactis trãſfretauit, vt regis Francorum filiam nomine Iſabellam duceret in vxorem, quæ paulò plus annis duodecim habuit in ætate. Regni verò cuſtodiam commiſit prædicto Petro, ob quam cauſam proceres indignati ſunt.

Nuptijs in Francia celebratis ſolemniter apud Boloniam, quibus quatuor reges interfuere, ſ. rex Franciæ & rex Nauarræ filius regis Franciæ, rex Alemãniæ, & rex Siciliæ, reuerſus eſt in regnum Angliæ cum vxore. Quibus occurrũt regni proceres, certantes quis propenſiorem poſſit illis honorem impendere. Sed Petrus antedictus in omni apparatu cæteros tranſcendebat. Quem rex etiam in amplexus ſpecialiùs admittebat, & familiariùs reſpiciebat. Inuidebãt proindè proceres, & vindictam in tempus illud differebant.

Sexto Kal. Martij die viz. S. Mathiæ rex & regina apud Weſtmonaſterium ſolemniter coronatur. *Coronatio regis.*

Hoc anno capti fuerunt omnes templarij per totã Angliam præcepto regio vno die propter plurima inhoneſta & enormia, fideiq; catholicæ aduerſãtia de eis dicta & probata, & in diuerſis regni caſtellis carcerali cuſtodiæ deputati. *Templarij capti*

Anno 1309. regni proceres & nobiliores videntes ſe contemni, & Petrum de Gauerſton cunctis anteferri, acceſſerunt ad regem humiliter rogantes, vt baronum ſuorum vellet conſilijs tractare regni negotia, quibus a periculis ſibi imminentibus, non ſolùm cautior ſed tutior eſſe poſſet. Quorum votis facie tenus rex annuit, & parliamentum Londonijs inſtituit fieri, ad quod omnes qui intereſſe debebant venire mandauit.

Rob. Archiep. Cantuar. iubente rege reuocatur ab exilio, qui iam per biennium exulauerat propter offenſam regis Edw. patris regis præſentis.

Anno 1310. decreto parliamenti tenti Londonijs ad baronum inſtantiam, Petrus de Gauerſton in hyberniam exilio relegatur. *Petrus exulat.* Soluto parliamento cunctis gaudenter ad ſua diſcedẽtibus, rex remanſit triſtis, cogitans & diſquirens cum priuato ſuo conſilio, qualiter poſſet ipſum ab exilio reuocare. Suggeſtũq; fuit ei quòd ſi ſororem comitis Glouerniæ, qui pro tunc erat iuuenis toti regno dilectus, & ſub tutela regis, præfato Petro daret in coniugem, poſſet ipſum intrepidè reuocare. Rex hijs auditis cum omni feſtinatione miſſis nuncijs accerſiuit eum, & inter ipſum & ſororem comitis fecit celebrari nuptias, licèt multũ comiti diſplicerent. Exindè Petrus ſuperbiens plus ſolito, regni nobiles vilipendit, ſubſannabat proceres, mediocreſq; deſpexit. Et quia rex permiſerat ſibi facultatem penè faciendi quæ vellet, quantum ad ea quæ reſpiciebãt perſonã regiã, cæpit ſicut prius theſaurũ regis colligere, & negotiatoribus vltra marinis accommodare, non ad vſus quidem regios, ſed ſuos proprios. Qui in tantũ expilauit regem, vt nõ haberet vnde ſolueret expenſas ſolitas domus ſuæ. Regina verò tantum rebus neceſſarijs arctabatur, vt regi Franciæ patri ſuo lachrymabiliter quereretur, honore debito ſe priuatam. Barones igitur

conſiderantes, quod eorum tollerantia Petro malignandi præſtabat audatiā domino regi denuntiauerunt aſſenſu communi, vt vel dictum Petrū a ſua propelleret comitiua, articuloſq; prouiſos effectui manciparet, vel ipſi certè in eū tanquam periurum inſurgerent. Durus videbatur hic ſermo regi quia Petro carere neſciuit, ſed plus periculi cernebat emergere, ſi petitionibus procerum non obtemperaret. Petrus igitur abiurat regnum, regis plus permiſſione quā beneplacito, addita a baronibus conditione, quòd ſi de cætero poſſet inueniri in Anglia, vel aliqua terra regi ſubiecta, caperetur, & velut hoſtis publicus dānaretur. Igitur ſub præmiſſa conditione dato ſibi conductu, Angliæ regnum lugens deſeruit & Franciam eſt ingreſſus. Quo audito rex Francorum iuſſit ſuis vt eum caperent, ſi quo modo poſſent, & diligenter cuſtodirent, ne rediret in Angliā, & proceres ſicut prius turbaret, & filiam. Petrus de hijs præmonitus fugit in Flandriam, ibi quęſiturus requiem nec inuenit. Tandem cum ſuis conſortibus alienigenis rediuit in Angliā, de amicitia confiſus comitis Glouerniæ cuius ſororem duxerat in vxorem. Parū ante feſtū natalis domini, regis ſe prēſentauit obtutibus, qui prę gaudio ſui aduentus, iuramenta, pacta, promiſſa negligens, tanquam cœleſte munus hilariter ſuſcepit eum, & ſecum detinuit cum familia ſua tota.

Petrus exulat.

Anno 1311. poſt natale rumore vulgato de Petri reuerſione regni magnates & plebei conturbati ſunt. Qui neceſſitate ducti, elegerunt ſibi Thomā de Lancaſtria in ducem & defenſorem, vt periculis conſulerent & malis futuris. Nobiliores verò regni de communis decreti ſententia, miſerunt honorabiles domino regi nuncios exorantes, vt vel dictū Petrum eis traderet, vel vt ordinatū fuerat ipſum regnū euacuare iuberet. Rex verò ſiniſtro ductus conſilio baronū ſupplicationes paruipendēs, ab Eboraco receſſit ad nouū caſtrū. Magnates proindè ſub omni celeritate ad nouū caſtrum iter arripuêre. Quod cū rex audiſſet, quaſi proſcriptus aut exul fugit cū dicto Petro Tynemuthā, & inde Scardeburgiā vbi habebatur caſtrū regale, vbi præcepit Caſtellanis, vt cuſtodiā Petri ſuſciperent & caſtellum victualibus inſtaurarent, rege ſe alias transferente, nec opem ferre valente, quin caperetur & reduceretur vſq; ad villā de Dadington. Vbi comes Warwici, Guido de bello campo fecit eum decollari tanquam legū regni ſubuerſorem & publicū proditorē. Cadauer eius humatū eſt apud Langley regale prædiū, vbi rex de regio fiſco cōſtruxit fratribus Iacobitis habitaculum pro anima dicti Petri. Die S. Bricij Iſabella regina peperit regi filiū apud Windeleſhores, cui nomē patris fuit impoſitum, licèt magnates Franciæ qui tunc aderant, puſiolo nomen regis Franciæ imponere voluiſſent.

Petrus decollatur.

Anno 1312. obijt magiſter Rob. de Winchelſey quondā Cantuar. Archiep. qui nobiliter toto ſuo tempore rexerat eccleſiā Anglicanam, & firmus exactor fuerat regni libertatum.

Winchelſey moritur.

Hoc anno dominus Guido de bello campo comes Warwici fato ferali ſuccubuit, impocionatus vt fertur. Rex & regina tranſfretauêre Pariſius cū multis regni nobilibus, vt intereſſent coronationi domini Philippi filij regis Frāciæ in regem Nauarriæ coronandi die Pentecoſtes.

Anno 1313. Scoti intrantes Northumbriam deprædati ſunt patriam trucidantes incolas, & villas plurimas incendentes.

Clemens papa diem clauſit vltimum, & vacauit ſedes per biennium. Cui tādem ſucceſſit Iacobus epiſc. Auoniæ, & vocatus eſt Iohan. 22. Poſt paſcha rex accinxit ſe verſus Scotiam cum exercitu, peruenitq; Berwicum. Cunctiſq; illuc properantibus qui ſibi debebant ſeruicium, præter Thomam comitem de Lācaſtria, & Comites Warwicæ & Arundeliæ qui ſuperſedêre venire, eò quòd quoſdam articulos petitos & conceſſos, rex detractabat ad effectum perducere, diſpoſuit militiæ ſuæ turmas, ad diſſoluendū obſidionē caſtri de Striuelyn, Cūq; fixiſſet prope locū tentoria, quidā de regis exercitu faciētes equitationē, Scotos atrociter prouocabāt. Quibus illi viriliter occurrētes, multos Anglorū nobiles in vigilia S. Ioh. Baptiſtæ peremerūt. Quo caſu Anglici nimis exacerbati, in craſtino vindicari firmiter proponebāt Craſtino verò circa horam diei 3.

Regis in Scotiā expeditio.

Ro-

Robertus le Brus qui ſe regem nominauit, præceſſit pedes Scotorum exercitum, dans illis exemplum, vt nemo de fuga cogitaret. Cumq; ventũ fuiſſet ad actum vt manus conſererent, diſcrimini patuit pars Anglorũ. Ibi nempè corruit nobilis ille miles Gilbertus comes Glouerniæ, ante mortem ſuam crudelem ſumens de Scotis ſuis manibus vltionẽ. Nobilis etiam baro Robertus de Clifforde cum multis viris alijs nobilibus in hoc funeſto conflictu peremptus eſt. Ibi ceciderunt milites & ſcutiferi ad numerum ſeptingentorum.

Anglorũ cædes.

Rex in hoſtes deſæuiens, & ſui ipſius oblitus, per ſuos educitur a loco diſcriminis, & ad ſe ſubtrahendũ compellitur. Comes Herefordiæ fugiendo capitur, cum baronibus, 22. & militibus 68. Dominus Radulphus Mounhermer qui deſponſauerat ſororẽ regis Angliæ & comitiſſam Glouernię, & captus fuerat in ferali certamine, inuenit gratiam in oculis regis Scotorũ ratione familiaritatis cum eodem præhabitæ, ita quòd redemptio ſua ſibi fuit perdonata per eundem. Qui rediens in Angliã reportauit ſecum domini regis targiã captam a Scotis, vſu tamen ipſius primitùs interdicto.

Gilbertus conſul Glouerniæ infauſta pugna vita priuatus, tres filias ſuperſtites dereliquit. Quarum primã duxit dominus Hugo de Spencer. Secundam dominus Hugo de Audeley, quam prius habuerat dominus Petrus de Gauerſton quondam comes Cornubiæ. Tertiã duxit dominus Rog. de Tamary quã prius deſponſauerat dominus Ioh. de Burgo, filius & hęres comitis Vltonię de Hybernia. Et ſic diuiſus eſt comitatus nobiliſſimus in tres baronias.

Gilberti filiæ.

Poſt bellum de Striueline Robertus le Brus interfectorum ſpolia ſuis diſtribuit larga manu, captiuos tractauit ciuiliter, corpora comitis Glouerniæ, & baronis de Clifford tranſmiſit regi Angliæ apud Berwicum commoranti, ſine pretio pro ſuæ voluntatis beneplacito ſæpeliẽda. Quibus ex cauſis corda multorum in ſui amorem allexit. Comitẽ verò Herefordiæ facta cõmutatione pro ſua coniuge quæ iam diu in cuſtodia regis Angliæ, detenta fuerat, liberum abire permiſit. Quibus geſtis rex ſe tranſtulit ad partes auſtrales. Eo tẽpore plures ex Anglicis facti tranſfugę, ſe Scotis confęderauerunt, reuerſiq; cum Scotis, plurima damna Northumbrenſibus irrogauerunt.

Scotorum regis comitas.

Anno 1314. Rex conuocatis Cantuarienſi Archiepiſcopo & alijs quatuor pontificibus cũ multis prælatis alijs, corpus Petri de Gauerſton transferri fecit Langleiã, & inter fratres predicatores honorificè tumulari.

In craſtino Purificationis conuenerunt Londonijs ad Parliamentum prælati penè regni omnes cum proceribus, vt quia vix potuit viuere plebs cõmunis præ cariſtia rerum venaliũ, prouiderent tantæ neceſſitati remedium. Statutum eſt igitur, vt melior bos viuus venalis craſſus non paſtus de grano pro 16. ſol. venderetur, de grano verò paſtus 24. ſol. vacca melior viua craſſa 12. ſol. venderetur, porcus duorum annorũ pinguis pro 3. ſol. & 4. denarijs, multo tonſus craſſus 14. denarijs, lanatus verò craſſus 20. denar. anca craſſa 2. denar. & obolo. Capo bonus 2. denar. Gallina bona pro vno denario venderetur, duo pulcini pro vno denario, Columbellę quatuor pro vno denario, Ouaq; 24. pro vno denario venderentur. Et ſi vendentes aliter facerent, res venales regi foriſſactæ remanerent.

Victualium precium.

In quindena Paſchę per regis breuia citatæ ſunt generaliter omnes parliamentales perſonæ pro parliamento tenendo Londonijs. Sed multis proceribus prætendentibus impedimenti cauſas, nihil hac vice factum fuit. Scoti per hoc tempus crudeles & inhumani, flamma, rapinis & cædibus, partes occidẽtales Northumbriæ a Lugubalia vſq; ad Eboracũ ſine reſiſtentia deuaſtarunt, factaq; fuit patria longo tempore Scotis tributaria, donec miſeri patriotæ nil haberent vnde tributa penderent. Eodem an. Rob. le Brus in Hiberniã tranſmiſit exercitũ, cui ducem conſtituit Edw. fratrem ſuum vterinũ, vt terras regis Angliæ in illis partibus occuparet, & Anglos ibidẽ pro viribus infeſtaret. Hoc in tẽpore velut deo diſplicerent ſtatuta pręcedẽtis parliamenti omnia venalia plus ſolito facta ſunt cara, animalia craſſa mactabilia, capones & ancę vel oua rariſſimè videbantur. Oues peſte peribãt, porci nutriri nequibant, quarteriũ

Parliamentum ſine effectu.

Anglia pars Scotis tributaria.

frumenti fabarum & piſarum 20. ſol. vẽdebatur. Quarteriũ Bracij vna marca, ſalis quarterium vendebatur 35. ſolidis.

Lewlini captio.

Lewlinus Bren Wallicorum capitaneus qui multas villas combuſſerat, & Anglos interfecerat, captus eſt cum duobus filijs, per quoſdam aulicos, & regi London. præſentatus.

Anno 1315. in parliamento tento Lincolniæ de conſenſu baronum, ſtatuta de venditione victualium reuocantur. Permiſſumq; fuit, vt quiſq; ſua victualia meliori foro quo poſſet venderet in futurum.

Ferculorum diminutio præ fame.

Hoc anno præualente fame, magnates & diuites ſuas minuere familias, & fercula ſuperflua ſubtraxere. Qui fuerunt expulſi a Curijs, effecti ſunt veſpiliones & in tantam ſuccreuere multitudinem, vt vix fuit aliquis tutus a deſpoliatoribus in hac terra.

Fame ſequuta mortalitas.

Circa feſtum Paſchæ factum fuit Parliamentum Londonijs ante feſtum Aſſumptionis beatæ virginis, & quarteriũ frumẽti 40. ſol. vendebatur. Famẽ totam terram inuadentem, mortalitas eſt ſequuta pauperum, & pecora eſu herbarum putrefactarum cadebant, vnde contigit, vt eſus carnium cunctis eſſet ſuſpectus. Nec valuit contra peſtem hominũ ſolertia phyſicorum, quia medicinales herbæ, propter elementorum inæqualitatem effectæ degeneres, virus pro virtute reddebant.

In feſto aſſumptionis natus eſt regi filius apud Eltham qui vocatus eſt Iohannes. Londonienſes quia frumentum inbraſiatum multũ adauxit cariſtiam ſtatuerunt ne frumentum de cætero in ceruiſiam verteretur.

Rex etiam idem proclamari iuſſit per totum regnum.

Beneficiorum fructus per papã reſeruantur.

Iohannes papa 22. reſeruauit ſibi primos fructus beneficiorum vacantium in Anglia per triennium.

Northumbri ſuos ſpoliant.

Anno 1316. videntes quidam Northumbrenſes impunè Scotos debacchari, nec quemquam obuiare volentem eorum inſolentijs, velut in defectu regis & procerũ ſumunt arma, & reſiſtere Scotis parant. Et cum per tempus aliquod id probè feciſſent, tum deficientibus tam victualibus quàm pecunia, de tyronibus facti ſunt tyranni, de defenſoribus deſtructores, de propugnatoribus proditores. Deſpoliabant domi ruricolas, in campis accolas, eorum boues rapientes, & ad cibaria ſua mactantes. Multiplicatuſq; eſt in tantum eorum numerus, vt neminem in illa regione timerent, continuaueruntq; ſua ſcelera in illa prouincia per quatuor ferè annos. Sub iſtis diebus applicuerunt in Anglia Cardinales rogatu regis, directi nuncij domini papę Iohannis 22. vt pacem inter regna Angliæ reformarent & Scotiæ, & vt comitẽ Lancaſtrię Tho. regi pacificarent. Attulerunt etiam ſecum bullas, quibus dominus papa Scotos excõmunicauit, eò quòd deſciuiſſent a domino ſuo rege Angliæ, niſi redirent ad pacem eius. Qui prout moris eſt Romanorum in exteras regiones venientium, ſemet oſtentare volentes, contulerunt ſe ſub omni feſtinatione in partes boreales, vt dominum Lodowicũ de Bello monte, cui dominus papa ad regis inſtantiam Dunelmenſem contulerat Epiſcopatũ, electo eiuſdẽ loci caſſato, cum pompa Romana intronizarent, quamuis præmoniti fuiſſent, vt in comitatu Eboraci ſe continerent & vltrà progredi non præſumerent, niſi regia manu fulti. Cumq; veniſſent prope villam de Derlingtone, ſubitò de valle quadam erumpentes dicti graſſatores, ducibus Gilberto de Middletone, & Gualtero de Selbye inopinatò irruerunt in familiam Cardinaliũ & Lodowici futuri epiſcopi Dunelmenſis.

Cardinales ſpoliantur.

Et nulla reuerentia habita ad tantas perſonas, eos de theſauris & equis ſuis ſpoliarunt. Lodowicum verò epiſcopum Dunelmenſem ducentes ad villam de Morpath ad redemptionem grauiſſimam compulerunt. Henricus de Bello monte, qui cum illis venerat, captus cum equis & theſauris plurimis ductus eſt ad caſtrum de Mitforde, ibiq; detentus, donec magnam ſummam pecuniæ perſoluiſſet. Cardinales autem cum ſua familia Dunelmiam peruenerunt, vbi per dies aliquot perhendinantes & Scotorum arbitrium præſtolantes, infecto negotio pro quo venerant, reuerſi ſunt ſub conductu regio Eboracum. Ibiq; horribilem tulere ſententiam in malefactores

res

res Northumbriæ, & omnibus eis quomodolibet adhærentes. Quam ſententiam publicari fecerunt per totam Angliam. Redeuntes verò Londonias, petierunt a clero octo denarios de marca ſibi dari, pro damnis ſuis & expenſis, nõ habentes reſpectum ad 4. denarios ſibi de marca priùs conceſſos. Sed clerus huic petitioni noluit obedire.

Gilbertus de Middleton poſt plura damna illata prioratui de Tynmuthe, & patriotarum deprædationes captus eſt & vinculis arctatus, vnà cum fratre ſuo tranſmiſſus Londonias, vbi iudicialiter condemnatus in oculis Cardinalium quos ſpoliauerat, tractus & ſuſpenſus eſt. Qui ſibi famulatum præbuerant, audientes eum captum, ad Walterum de Selby conſortem ſuæ malitiæ, qui vicinis ſimilem inferebat iniuriam ſe contulerunt. Cardinales per id temporis fecerunt pacem ſub certis conditionibus inter regem & comitẽ Lancaſtriæ Thomam, quas citò poſteà rex infregit, vt dicebatur iniuſtè.

Middleton ſuſpenſus.

Anno 1317. Scoti ad Eboracum, & Lancaſtriam comburendo, prædando, vaſtando peruenerunt. Quapropter prælati regni, accitis ſibi cardinalibus regem deprecantur, vt tantis malis velit remedium prouidere. Quod confeſtim poſſet effici, ſi baronum ſuorum petitionibus acquieſceret vt dicebant. Quorum ſupplicationibus rex inclinatus diem præfixit, quo apud Leiceſtriam petitiones baronum & articuli confirmarentur. Quibus conceſſis per regẽ, Cardinales quaſi grande quid patraſſent in regno, ad curiam redierunt, quæ tunc extitit Ambianis. Poſt lapſum temporis regis conceſſio friuola videbatur & inanis. Circa feſtum S. Michaelis in Parliamento tento Londonijs fuit ordinatum, vt rex haberet contra Scotos auxilium de qualibet ciuitate, vel villa regni, quæ homines exhibere poſſet. Qui congregati magnum conflauerunt exercitum. Cumq; perueniſſent Eboracum, ſuborta diſcordia, redire iuſſi ſunt ad propria infecto negotio.

Scotorum prædatio.

Edwardus le Brus frater regis Scotorum, qui iam per trienniũ Hyberniam infeſtauerat, & nullo iure ſe ibidem in regem coronauerat, captus eſt ab Anglicis & regis fidelibus, & apud Dundalk decollatus, occiſis in conflictu quo captus fuit 29. Baronettis de Scotia, & 5. millibus, & 80. alijs, Primate de Armakh pro rege Anglorum capitaneo exiſtente.

Edwardus Brus captus.

Robertus le Brus inuaſor regni Scotiæ, authoritate Romanæ Curiæ excommunicatus eſt ſolemniter & publicè in toto regno Scotiæ, & omnibus terris adiacentibus, eò quòd venit contra fidelitatem regi Anglorum ab antiquo debitam, regnũq; Scotię generali ſupponitur interdicto.

Regnum Scotiæ excõmunicatum

Anno 1318. quidã proditor dictus Petrus de Spalding, qui fuit cuſtos Berwici accepta pecunia, Scotos intrare permittebat ipſam villã, vndè rex eſt grauiter contriſtatus. Mox ergò properauit illuc pergere, villamq; cingere obſidione. Et cùm id feciſſet, Scoti adunati ad numerum 20. milliũ per partes obliquas intrauerunt Angliã, proponentes reginam capere quæ in illis partibus moram traxit, ſibi venditam per quoſdam Angliæ proditores. Attamen Deo volente fraudati ſunt a deſyderio ſuo, perdita tam pecunia quàm ipſa præda. Quapropter verſi in omnẽ rabiem, inæſtimabilia damna in illis partibus perpetrauerunt.

Scotorũ irruptio

Eboracenſes collectis 10. millibus patriotarum Scotos obuiant apud villã de Mytone. Et facto congreſſu ſuperantur a Scotis, de noſtris ad tria millia hominũ interemptis. Cuius facti rumor cum perueniſſet ad aures regis, illicò dimiſſa obſidione Berwici feſtinauit Scotis occurrere, priuſquam proprios limites reintrarent. Sed tamen illi præmoniti per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.

Treugæ biennales acceptæ ſunt inter Anglos & Scotos.

Hoc anno fuit peſtis boum, qui tam lætiferè fuerunt infecti, vt canes de cadaueribus eorum comedentes & corui, quaſi toxicati veneno intumeſcerent & mortui caderent. Quamobrem nemo fuit auſus comedere carnes bouinas aut vaccinas. Regina peperit filiam ſuam primogenitam Alienoram apud Woodſtocke.

Boum peſtis.

Scotorum irruptio.

Anno 1319. rege exiſtente Eboraci, Scoti intrauerunt Angliam, & illuc vſq; penetrauerunt, & ſuburbana ciuitatis cremauerunt, & captiuos ceperunt dominum Ioh. de Bretayne comitem Richmondiæ & plures alios. Quos omnes ad grauiſſimam redemptionem cōpulerunt. Leproſi per totā chriſtianitatem diffamati fuere, quòd iniјſſent fœdus cum Saracenis, ad toxicandū chriſtianos vbiq; terrarum, ponentes venenum in fontibus, puteis & ciſternis. Super quo multi de Francia, & Prouincia conuicti combuſti ſunt, & Iudæi detenti & incarcerati propter auxilium eis præſtitum & conſenſum.

Leproſorum executio.

Anno 1320. Quidam miles dictus Guliel. de Brewes quandam portionem terræ ipſum contingētem iure hæreditario in Marchia Walliæ, diuerſis dominis obtulit ad emendum. Quæ terræ portio terra de Gowers antiquitùs vocabatur. Comes Herefordiæ quia dicta terra contigua fuit terris ſuis, conuentione facta cum dicto Guliel. diſpoſuit cum regis licentia dictam terram ingredi, tanquam propriam poſſeſſionem. Rogerus de mortuo mari ſ. auunculus, & Rogerus nepos, neſcientes de pacto prælocuto, ad dictum Guliel. de Brews accedentes, cum eo conuenerunt de dicta terra, ſibi & ſuis habenda, & quaſi ſecuritatem bonam de præfato Guiel. reportarunt. Dominus Ioh. de Moumbray, qui filiam dicti Guliel. duxerat in vxorem, quæ fuit vnica hæres de tota terra præfata, tanquam vxori ſuæ hæreditario iure debita ſecurior exiſtebat. Nouiſſimè ad omnem malorum cumulum, Hugo de Spencer iunior terram illam excluſis omnibus alijs comparauit. Quo cognito præfati proceres irati ſunt valdè. Comes verò Herefordiæ Humfridus de Boun conqueſtus eſt ſuper iniuria ſibi illata Thomæ comiti de Lancaſtria. Qui allicientes cæteros penè cunctos comites, & barones in partem ſuam, duce Thoma de Lancaſtria venere Shireburniam. Indeq; barones vexillis explicatis venerunt ad villam de S. Albano, ibi per triduum cum ſuis armatis exercitibus perhendinantes, miſerunt ad regem Londonijs commorantem ſolemnes nuncios, Sariſburienſem, Elienſem, Herefordenſem, & Ciceſtrenſem præſules, qui tunc ad S. Albanum conuenerant pro pace reformanda, mandantes, vt dominus rex Hugonem, & Hugonem le Spencer regni proditores per cōmunitatem regni in multis condemnatos articulis, exilium meritum ſubire permitteret, et baronibus ac omnibus qui in eorum comitiua arma ſumpſerant indemnitatis patentes literas concederet. Quibus petitionibus cum rex nollet condeſcendere, barones cū faſtu nimio Londonias adierunt. Tandem rex ad inſtantiam reginæ, & præfatorum pontificum eorum petitionibus acquieuit. Edictoq; ſuper hijs per comitem Herefordiæ in aula Weſtmonaſterij publicato, Hugo ſenior in exilium actus eſt, ſed iunior Hugo in diuerſis locis latitauit, nunc in terra, nunc in mari, nec potuit apprehendi.

Terra de Gowers.

Baronum inſurrectio.

Spenſeri exulāt.

Hugo Spenſer redit.

Circa feſtum omnium ſanctorum Hugo de Spencer iunior filius Hugonis ſenioris aſcendit è mari, & peruenit ad regem, cuius conſilio & quorundam aliorum, rex mandauit breuia ſua ad omnes regni vicecomites ad congregandum exercitum contra barones, cupiens vindicari de deſpectu & rebellione nuper ſibi factis Londonijs. Barones hæc audientes ad ſe defendendum protinùs parauerunt.

Regis præparatio in Barones.

Anno 1321. tenuit rex natale apud Cireceſtriam cum magna militum, ſcutiferorum & architenentium numeroſitate, proponens aut mori viriliter, aut velut rex ſuperbos ſubiectos imperialiter dominari. Quidā baronum hijs cognitis animo conciderunt, & neglecto iuramento quod in commune præſtiterant, regis gratiæ ſe ſubmiſêre. Inter quos erant præcipui duo Rogeri de mortuo mari, qui contra ſuam opinionem miſſi ſunt ad Turrim Londoniarū ibidem detinendi, donec præuidiſſet quid de eis fieri decreuiſſet. Eo tempore dominus Hugo de Audelee ſenior, & dominus Mauricius de Berklee in manus regis incidentes, miſſi ſunt ad caſtrum Walingford conſeruandi. Nulla fuit interim requies, donec vterq; exercitus regis & baronū iuxta villam de Burton ſuper Trent conueniſſet. Sed Thomas conſpecto regis exercitu ſuis præſtare & numero & virtute, dedecoroſè fugit. Rex autem fugientes perſequitur donec

veniſſet ad Burbrige, vbi boreales aduenerant ad ſupplementum regis exercitus. Cumq; dominus Humfredus de Boūn comes Herefordię pontem ibidem tranſire voluiſſet a quodam ſub ponte, lancea tranſfixus eſt & peremptus ibidem. Thomas de Lancaſtria non valens ſuſtinere pondus prælij imminentis, nec de loco fugere, captus eſt ab Andrea de Herkle, cuſtode Carleoli, milite mediocris fortunæ cum multis alijs, & ductus ad regis præſentiam, qui tunc fuit apud Pontem fractum, cum vtroq; Hugone de Spencer ſeniore & iuniore. Tertio verò die a captione ſua ſederunt principes, & aduerſus eum dictauêre ſententiam, adiudicantes eum tractioni, ſuſpenſioni & decollationi. Sed indulgentia regis ſolummodo decollatus eſt. Sectatores tamē dicti Thomæ qui capti fuêre tracti ſunt & ſuſpenſi. Rex elatus de tanta victoria collegit exercitum, quantus non fuerat per antè viſus, vt Scotos ſuos aduerſarios debellaret, & cū magna pompa tranſijt ad partes boreales. Cuius aduentu Scotis præcognito, ſe cum ſuis victualibus ad notas latebras tranſtulerunt, ſicq; factum eſt, vt rex nec reſiſtentiam nec victualia reperiret. Perijt ergo fame magna pars exercitus, & rex redire coactus eſt inglorius. Commorante rege minus cautè in loco qui dicitur regalis vallis, Scoti latenter ingreſſi regnum Anglię, regem incautum capere meditati ſunt, ſed deo volente rex præmonitus receſſit a loco, quē velut fugientem Scoti inſecuti ſunt vſq; ad Abbathiam de Byland, ſed cum nec ibi tutè perhendinare poſſet propter Scotorum violētiam, rex arreptis armis fugit celeriter Eboracum, theſauro ſuo, victualibus, & vtenſilibus direptioni derelictis. Scoti verò in hac peruagatione proſperantes patriam incenderunt, obuios occiderunt, captiuos abduxerunt. Inter quos virum nominatiſſimum Iohan. de Bretayne, comitem Richmundiæ captiuum traxerunt, & cum multis ſpolijs domum proſperè redierunt.

Thomas de Lācaſtria captus.

Regis bona à Scotis direpta.

Hoc anno dominus Hugo de Spencer pater, factus eſt Comes Wintoniæ, datis ſibi dono regis caſtro & honore de Donington, quod fuit de comitatu Lincolniæ.

Philippus rex Franciæ moritur, cui ſuccedit in regno Carolus frater eius, qui prius fuerat comes Marchiæ.

Philippi mors.

Anno 1322. venerunt ad regem Angliæ nuncij noui regis Francorum Caroli, ad citandum eum, vt infra certum tempus accederet ad regem Franciæ, & homagium ſibi faceret pro ducatu Acquitaniæ, quos cum Hugo de Spenſer iunior & Robertus de Baldok Cancellarius conueniſſent, ne regi notificarent aduentus ſui cauſam, ipſi tamen in receſſu ſuo monuerunt eum quaſi conſulēdo, vt veniret infra certum tempus ad homagium faciendum. Super qua monitione ſiue citatione ſubdola, fecit quidam notarius, qui fuit vnus ex nuncijs publicum inſtrumentum, virtute cuius rex Franciæ fecit progreſſum contra regem, & terras plures Waſconiæ ſeyſiri fecit, in pęnam contumaciæ regis Angliæ, qui fuit informatus per malos conſiliarios, quòd ipſum præfata citatio vel monitio iactabat.

Rex Angliæ citatus pro homagio.

Eodem anno epiſcopus Glaſcuenſis, & Tho. Rondolf comes Moraniæ miſſi ſunt per Robertum le Brus & totum regnū Scotię ad Romanam curiam, pro habenda relaxatione excommunicationum & interdicti ſententiæ, in regnum & regnicolas Scotiæ per Cardinales authoritate papæ latarum. Contra quos rex Angliæ miſit quendam clericum qui obtulit coram papa ſe probaturum, Scotorum manifeſtam & notoriam offenſam, non ſolùm contra regem & regnum Angliæ, ſed etiam contra ſedem Apoſtolicam fore contractam, ita quòd ſine ſatiſfactione nō poſſent a dicta cenſura relaxari de iure, euenitq; clerici ſupradicti ſolertia, quòd Scoti infecto negotio redierunt. Per idem tempus Andræas de Hercle ob notam probitatis, accinctus regis manibus gladio militari, & donatus conſulatu Carleoli, deſciuit a fidelitate quod domino ſuo iurauerat regi, & Scotis regis hoſtibus ſe coniunxit. Et in tātum ſibi Scotos allexit, vt de communi conſilio vellent illi ſororem regis Scotiæ coniugio copulare.

Scoti non relaxantur interdicto.

Andræas Hercle proditor.

Rex iſta non ignorans doluit ſe tam ingrato, nec non & perfido tot beneficia contuliſſe. Erat eo tempore in partibus borealibus miles quidam ſtrenuus,

dictus Anton. de Lucy, qui captans fauorem regium, Andræam per inſidias inopinatè captum, miſit ad regem Londonias catenatum, [vbi quadrifario iudicio condemnatus eſt. Nempe primò degradatus eſt, amputatis ſecuri calcaribus ad talos ſuos, ex pòſt diſcinctus eſt baltheo militari, exindè detracti ſunt ei calcei, & chirothecæ, nouiſſimè tractus, ſuſpenſus, decapitatus, & in quartas diuiſus eſt, & partes quatuor principalioribus ciuitatibus Angliæ ſunt tranſmiſſæ, caput eius ſuper pontem Londoniarum fixum eſt, verſùs partes reſpiciens Scotianas.

Andrea executio.

Rob. le Brus petit treugas a rege Angliæ per ſolemnes nuncios, & conceſſę ſunt ei treugæ per annos 13, duraturæ.

Circa feſtum Michaelis Rex circuiuit Comitatus Eboraci, & Lancaſtriæ, Marchiam Walliæ, faciens inquiſitiones de pacis perturbatoribus, de vulgi communis oppreſſoribus, de prouinciarum prolocutoribus, & ductoribus, qui per nundinas, ſiue fora, ſoliti fuerant concitare ſeditiones, fouere partes contra partes, manutenere malefactores, & omnes tales captos & conuictos, puniuit iuxta ſuæ demerita prauitatis.

Eodem anno papa citauit ducem Bauariæ electum in imperatorem, vt veniret ad curiam, & de electione & iure ſuo doceret. Et quia non venit in termino limitato, excommunicauit eum, & pronunciauit eum nullum ius habere in imperio, vel ad aliud, & ſi quod habuit priuauit eundem.

Imperator excommunicatus.

An. 1323. in parliamento tento Londonijs quæſitum eſt, quid foret reſpondendum regi Franciæ, qui regem Angliæ iam pluriès vocauerat ad faciendum homagium ſibi pro Waſconia, & cæteris terris quas tenebat in dominio regis Francorum. Super quo conſultum eſt per regni proceres, ne Rex tranſiret in perſona propria, ſed prius mitteret ſolemnes nuncios, ſi fortè vel hac vice de non comparendo poſſet obtinere dilationem, vel omnimodam excuſationem. Præterea Rex petijt in præfato Parliamento pecuniare ſubſidium, pro redemptione nobilis viri Iohan. de Britannia, comitis Richmondiæ nuper capti per Scotos, apud Abbathiam de Ryland, ſed non obtinuit.

In eodem Parliamento, terræ, poſſeſſiones, & dominia, quondam templariorum, aſſenſu communi, totius cleri, & populi hoſpitalarijs concedẽtibus iure perpetuo, per omnes regni prouincias poſſidenda.

Templariorum bona ablegata.

In eodem Parliamento electi ſunt viri nobiles, comes videlicet Cantij Germanus regis, Edmundus de Hodeſtoke, & Archiep. Dublinenſis, ad excuſandũ Regem Angliæ, penes regem Franciæ vt ſuperiùs dictum eſt. Qui cum diu inutiliter tractaſſent cum rege Franciæ, eiuſq; conſilio, demum ſine ſuæ legationis fructu reuerſi ſunt.

Rex Franciæ per idem tempus, miſit dominum Carolum de Valoys patruum ſuum in Waſconiam cum magno exercitu, ad inuadendum poſſeſſionem totius ducatus Acquitaniæ, quia rex Angliæ non venit ad faciendum homagium ſuum regi Francię pro ducatu & comitatu Ponthi, quem ſeyſiuit, ad quod faciendum fuit vocatus, vt ſuperiùs eſt expreſſum.

Carolus ergo perequitauit totam Agemmam, & illas partes ſeiſiuit, vſq; ad villam de Regula, in qua tunc fuit dictus Edmundus frater regis Anglię, Comes Cantij tenens eam. Finaliter, treuga inita inter eos, vſq; ad tempus quo poſſent de pace tractare, reddita eſt illa nobilis villa de Regula Carolo ſupradicto, & vtraq; pars ad propria remeauit.

Rog. de mortuo mari, dominus de Higemor, qui cum Rogero auunculo ſuo in guerra baronum regis gratiæ ſe ſubmiſerat, & in turri Londoniarum clauſus fuerat, data ſuis cuſtodibus ſoporifera potione, euaſit per omnes turris cuſtodias, & peruenit ad flumen, vbi quandam cimbam reperiens, a quodam coadiutore ſibi paratam, illam intrauit, & cum ſumma fœlicitate mare tranſijt & in regnum Franciæ, ſine quouis impedimento peruenit, vbi diu degens, gratiam reconciliationis expectauit.

Rog. de mortuo mari fuga.

Rogerus auunculus huius Rogeri, ferè per quinquennium, ſqualore carcerali detentus ibidem ſatis inhumaniter, tandem diem clauſit extremum, cuius

ius corpus delatum Briſtoliam ſepelitur.

Circa tempus iſtud, miſſus eſt ad regem Franciæ dominus Aymarus, comes Penbrochiæ ad tractandum de pace prælocuta. Sed cum perueniſſet ad villam de S. Richerio inopinato lãguore correptus, inter brachia domeſticorum expirauit. Miſſi ſunt & alij pro cauſa præfata, ſcilicet dominus Iohannes de Suliaco, & magiſter Iohannes Schordich. Sed Iohannes de Suliaco, ibi de quadam tranſgreſſione accuſatus, vix interuentu reginæ Franciæ, mortem euaſit, collega ſuo, ſine fructu ſui itineris domum reuerſo.

Interim comeatus interdicũtur inter regna, ſicq; quòd, neq; Francis in Anglia, nec Anglis in Frãcia, negotiari licebat. Familiares reginæ quotquot erãt, oriundi de Francia, ſine ſpe reuerſionis, regnum exire coguntur, terræ præterea, & caſtella reginæ, ſeiſita ſunt in manũ regis, datis reginæ ſtatis ſtipendijs de burſa regis. Religioſi etiam, & beneficiati de gente Francorum, in maxima miſeria vitam tranſigere compelluntur, eorũ beneficijs confiſcatis, & exiliſſimo victu, eis de rebus proprijs deputato.

Alieni Angliâ pulſi.

Anno 1324 in octauis S. Hillarij, in Parliamento tento Londonijs, tractabatur de ſaluatione ducatus Britanniæ, quæ iam per Gallos fuit multipliciter lacerata. Pro qua cauſa miſſi ſunt ſolemnes nuncij, ad regem Franciæ, Wintonienſis, & Norwicenſis epiſcopi & vir illuſtris dominus Ioh. de Britannia comes de Richmund. Qui poſt multas diſceptationes tandem quandã pacis formam, a rege Franciæ receperunt. Wintonienſis epiſcopus, collegis in Gallia remanentibus, remiſſus eſt in Angliam nunciaturus regi, quę facta ſunt. Regale conſilium decreuit reginam mittendam ad regem Franciæ fratrem ſuum, pro pacis negotio confirmando. Quæ cum tranſfretaſſet cum parua familia, ſcilicet, Ioh. de Cromwelle, & tribus aut quatuor militibus, effecta mediatrix præſentis negotij, tali fuit pacto finaliter concordatum. Videlicet, vt rex Angliæ daret filio ſuo primogenito ſcilicet Edwardo ducatũ Acquitanię, & comitatum Pontini, & rex Franciæ reciperet homagium ab eodem.

Pacis forma inter reges.

Rex Angliæ fecit chartam ſuam, filio ſuo prędicto, de dictis ducatu & comitatu, habendis & tenendis, ſibi & hæredibus ſuis, regibus Angliæ, & ſi contingat ipſum mori in vita patris ſui, terræ redirent ad ipſum patrem, ita quòd rex Franciæ non poſſit, dictum filium maritare nec tutorem, aut curatorem ſibi dare. Quibus ita peractis, Edwardus filius regis mare tranſijt cum familia competenti. Et circa feſtum Sancti Matthæi fecit homagium auunculo ſuó Regi Franciæ ſub quibuſdam proteſtationibus. Et etiam ex parte Francorum proteſtatum eſt. Acta ſunt hæc in Francia, apud prædium regis Franciæ quod dicitur Boydenicens.

Eodem anno moram faciente regina in partibus Franciæ cum filio, vltra regis placitum nec volente redire, ſine domino Rogero de mortuo mari, & alijs nobilibus ex Anglia præfugatis, & quàm maximè propter odium duorum diſpenſatorum, Hugonis, & Hugonis, qui procurauerant anno pręcedente, ab ipſa remoueri familiam ſuam, banniuit tam reginam quàm filium proprium, cum omnibus qui illis adhęſerant de regno ſuo.

Regina exulat.

Eodem tempore Robertus de Balbeſare miles vir verſutus, & magnus diſſidij ſuſcitator, ſed tamen manu fortis, euaſit de caſtro de Corf, interfecto conſtabulario, & ad reginã tunc exulem ſe contulit vltra mare, vbi multipliciter indies fugitiuorum numerus augebatur.

Hoc anno dominus Oliuerus de Ingham miles iuuenis factus cuſtos Acquitaniæ, per iuuenem ducem Edw. de conſenſu patris ſui, collecto grandi exercitu, de ſtipendiarijs militibus, Hiſpanis, Arragonicis, & Gaſconenſibus, prouinciã Agennenſium occupatam per regem Franciæ contra pacem inuaſit, & dominio regis Angliæ integraliter reſtituit.

Sub eiſdem diebus, nauigium regis Anglię 100. naues Normannicas cepit, & in Angliam ſecum traxit. Qua de cauſa ſuccreuit odium inter reges, & regna, & damna vtrobiq; pro viribus inferebantur.

Odium inter Normannos & Anglos.

Regina fuga.

In fine anni præſentis, percipiens regina magnates Franciæ fore corruptos, Anglorum muneribus, & nuſquam tutam fidē, feſtinauit egredi de calore domus recab, & Francos latenter fugere, contulitq; ſe cum filio ad comitem Hanoniæ, ab eo auxilium petitura. A quo cum filio, & ſuis omnibus magnificè eſt ſuſcepta, & prout tantam reginam decuit, honorificè exhibita pro tempore perhendinationis ſuæ.

Regina in Angliam appulſus.

Anno 1325. Iſabella regina Angliæ contractis ſponſalibus inter filium ſuum primogenitum Edw. & filiam comitis Hanoniæ Philippam nomine, aſſumptis ſecum filio ſuo, 14. ætatis annos habente, & domino Edmundo de Hoodeſtock comite Cantij, Germano regis Angliæ, dominoq; Rogero de mortuo mari, & alijs multis viris illuſtribus de regno Angliæ profligatis, duce domino Ioh. viro ſtrenuo, fratre comitis Hanoniȩ, quē ſequebātur milites ſtipendiarij de Cemania, & Hanonia plures valdè. Proindè parata claſſe, per comitem Hanoniæ, regina peruenit ad mare, cum ſuis auxiliarijs, qui fuêre duo mille, ſeptingenti, quinquaginta ſeptem viri ſufficienter armati. Regina tranſfretando peruenit ad portum de Herewych. Confeſtim occurrere comites, Mareſcalli, & Leyceſtriæ, cum Lincolnienſi, Herefordenſi, Dublinenſi, & Elienſi epiſcopis, qui iuncti reginæ, magnū exercitum confecêre. Alij quidam epiſcopi, & præcipuè Cantuarienſis, ſibi pecunias miniſtrauerȩ. Recreato exercitu apud S. Edmundum, proceſſit regina, ſuos regniq; aduerſarios quæſitura, neminē lædens in bonis, aut catallis, niſi ſolùm aduerſarios quos quærebat, quorum bona reperta ſuis vſibus applicabat, & prædia deſtruebat. Rex cum hæc audiſſet, petijt Londonienſes, vt ſibi præberent auxilium. Qui reſponderunt quòd ipſum dominum regem, reginam, & filiū eorundem hæredem regni legitimum, honorare vellēt obſequio debito, & extraneis, regniq; proditoribus, portas clauderent, & reſiſterent iuxta vires, exire verò ciuitatem ſuam ſe nolle fatebantur ad pugnam, niſi poſſent iuxta libertatem eis conceſſam, ipſo eodē die reuerti ante ſolis occaſum. Quo audito, communiuit Turrim Londoniarum armis, & victualibus, relinquens ibi filium ſuum iuniorem, ſcilicet Ioh. de Eltham, fecitq; proclamari Londonijs, vt vnuſquiſq; ſub foriſfactura reſiſteret applicatis & eos inuaderet, & occideret, ſi quo modo poſſet, exceptis ſolummodo regina & filio ſuo Edwardo, comiteq; Cantij Germano ſuo.

Regis proclamatio.

Item quicunq; caput Rogeri de mortuo mari regi deferret, mille libras reciperet pro mercede. E contra de parte reginæ fuit proclamatum, vt omnes de pace bonam ſpem haberent, exceptis regni perturbatoribus, ſcilicet de Spencers patre, & filio, & Roberto de Baldock regis Cancellario, & fautoribus eorundem.

Reginæ proclamatio.

Item proclamatum eſt vt nullus caperet inuito poſſeſſore, valorem trium denariorum, ſub pæna mutilationis digiti, nec valorem ſex denar. ſub pæna manus amputandæ, nec valorem 12. ſterlingorum ſub pæna decapitationis. Et quicunq; caput Hugonis de Spencer reginæ deferret, reciperet duo millia librarum de regina.

Londonienſes per idem tempus fecerunt coniurationem, vt aduerſantes reginam, ſine delectu captos, ſententia plecterent capitali. Comprehendenteſq; vnum de ſuis ciuibus, dictum Iohannem Marſhal decapitauerunt, & eius bona rapuerunt, quia nimis familiaris fuerat domino Hugoni de Spencer iuniori. Apprehenſum inſuper magiſtrum Gualterum de Stapleton epiſcopum Exonienſem decollauerunt, cum duobus de ſua familia, ſcutifero, & valecto, pro eo, vt dicebant, quòd collegerat multitudinem exercitus ad reſiſtendum reginæ. Claues etiam turris Londoniarum extorſerunt de manibus conſtabularij dictæ Turris, & omnes incarceratos deliberauerunt.

Hugo de Spencer ſuſpenſus.

Regina interim obſedit villam & Caſtrum de Briſtolia, quod fuit citò ſibi redditum, cum dicta villa. Et in craſtino aduentus eius, ad clamorem vulgi, fuit Hugo de Spencer pater tractus & ſuſpenſus ibidem in armis proprijs, ſuper communi furca latronum.

Dum

Dum hęc ita geruntur, Rex vagabundus, nunc hîc, nunc ibi, pro varietate locorum, in ſpem erectus, & de ſpe deiectus, in magna ſolicitudine verſabatur. Seneſcallus domus regię dominus Thomas Blount, cum tota ſua familia aſſumptis ſecum victualibus & armis, cum dextrarijs multis valdè, ſe contulit ad reginam. *Edw. vagatur.*

Rex verò cum Hugone de Spencer iuniore, & Rob. de Baldock, diſpoſuit cõfugiſſe in Hyberniam. Sed inter pelagi conſtitutus pericula, miſerabiliter per vnam ebdomadam vacillauit. Tandem applicuit in Wallia cum ſuis familiaribus, & fraude Wallenſium captus eſt in die S. Edmundi Archiep. iuxta caſtrum de Lantruſſan. Capti ſunt etiam, Hugo de Spencer iunior, Robertus de Baldock & Simon de Radingia. Et rex quidem domino Henrico Comiti Lancaſtrię, conſanguineo ſuo conſeruandus committitur, & ductus per eundem ad caſtrum de Kenelworth: dominus Hugo de Spencer, Rob. de Baldock, & Simõ de Radingia, ad reginæ præſentiam, quę tunc fuit Herfordiæ, ſunt deducti, comes de Arundell, Iohannes Daniel, & Thomas de Mucheldeuere, procurante Rogero de mortuo mari, ſine quo nihil pene regina geſſit, ante eorum aduentum fuerunt decollati. *Rex captus.*

Poſt hęc dominus Hugo prædictus apud Herefordiam mortis accepit ſententiam, ſine reſponſo. Vbi tractus, & ſuſpenſus eſt in furca habente quinquaginta pedes in altitudine, & ex poſt decapitatus & quarterizatus eſt. Eodẽ die Simõ de Radingis tractus fuit, & ſuſpẽſus in eadem furca, ſed inferius per decem pedes, hic de familia regis fuit, & multa conuitia irrogauerat ſæpe reginę. Rob. de Baldock obijt in carcere, & tormentis.

Regina præmiſſis expeditis, ſe tranſtulit cum filio ſuo, duce Aquitaniæ, dominoq; Rogero de mortuo mari, & alijs ad caſtrum de Wallingforde ante feſtum natalis.

Anno 1327. & regni regis Edwardi a conqueſtu ſecundi 20. & vltimo, tenuit regina natale cum filio, Walingfordiæ, cui feſto præſentes fuêre, duo regni Archiepiſcopi ſexq; epiſcopi, cum prælatis multis, regniq; proceribus, & nobilibus, viriſq; famoſis.

Exacto natali, venit regina cum filio ſuo Londonias ante feſtum Epiphaniæ vbi cum magno gaudio ſuſcepta fuit. Conuenerunt illic etiam tota regni nobilitas citata prius ad parliamentum tenendum ibidẽ in craſtino dicti feſti. Vbi communi decreto cenſuerunt regem indignum diademate, & propter plures articulos deponendum, & Edwardum filium eius primogenitum in regẽm vnanimiter eligendum. Quod etiam conſequenter factum fuit, & electio in magna aula publicè diuulgata. Miſſi ſunt igitur de parte totius Parliamenti tres epiſcopi, duo comites, & duo Abbates, quatuor barones, & de quolibet comitatu tres milites, & etiam de ciuitatibus, & magnis villis, atque de portibus, ad certum numerum virorum honorabilium, ad regem degentem apud Kenelworth, qui nunciarent electionem filij ſui, & requirerent ab eo, vt renũciaret dignitati regiæ, & coronæ, atq; permitteret filium ſuum regnare pro eo, alioquin ipſi redderent ſibi homagia in prætactis. Rex hijs auditis, reſpondet cum lachrymis ſe multum dolere, quòd ſic demeruit erga populum regni ſui. Sed ex quo res iſta fuit impreuertibilis, ab omnibus veniã precabatur, & gratias agebat ex corde, quòd filium ſuum primogenitum elegiſſent, nuncij verò redeuntes ad Parliamentum cum regis reſponſo, & inſignijs, plebem lætam fecêre, mox tota regni communitas Edwardum iuuenem, quatuordecim annos ætatis habentem in regem promptiſſimè admiſerunt, & 27. diem Ianuarij, diem primum regni ſui eſſe decreuerunt, & in omnibus regni communitatis pacem eius proclamari fecerunt, ſub hac forma. *Rex deiectus regno.* *Edw. 3. fit rex.*

Edwardus dei gratia Rex Angliæ dominus Hyberniæ, & dux Aquitaniæ, vicecomiti N. ſalutem. Quia dominus Edwardus nuper Rex Angliæ, pater noſter de communi conſilio, & aſſenſu prælatorum, & comitum, & baronum, & aliorum magnatum, nec non & comitatuum totius regni prædicti, ſpontanea voluntate ſe amouit à regimine dicti regni, volens & concedens,

quòd nos tanquàm ipſius primogenitus & hæres, ipſius regni gubernationem & regimen aſſumamus, noſq; ipſius patris noſtri beneplacito in hac parte de conſilio, & auiſamento prælatorum, comitum, & baronum, magnatum, & comitatuum prædictorum annuētes, gubernacula ſuſcepimus dicti regni, & fidelitates & homagia, ipſorum prælatorum, & magnatū recepimus, vt eſt moris, deſiderantes igitur, pacem noſtram, pro quiete & tranquillitate populi noſtri inuiolabiliter obſeruari, tibi præcipimus, quòd ſtatim viſis præſentibus per totam baliuam tuam, pacem noſtrā facias publicè proclamari, vniuerſis & ſingulis ex parte noſtra inhibendo, ſub pæna & periculo exhæredationis, & amiſſionis vitæ & membrorum, ne quis dictā pacem noſtram infringere ſeu violare præſumat. Sed quilibet actiones & querelas ſuas abſq; violentia quacūq; proſequatur ſecundū leges & conſuetudines regni noſtri, nos enim parati ſumus, & ſemper erimus, omnibus & ſingulis conquerentibus, tam diuitibus quàm pauperibus, in curijs noſtris plenam iuſtitiam exhibere.

Kalend. Febr. die dominica, in vigilia purificationis, Edwardus iuuenis ſuſcepit arma militaria, cum multis alijs adoleſcentibus generoſis, per dominum Henr. comitem Lancaſtriæ, & eodem die coronatus eſt apud Weſtmon. per Gualterum Archiep. Cantuar.

Reginæ matri regis aſſignata fuit dos talis ac tanta, quòd regi filio ſuo pars regni tertia vix remanſit.

Rex nequiter occiſus.

Regi depoſito, per ſingulos menſes aſſignatæ fuerunt per conſiliū 100. marcæ, ſed non permiſſus eſt per vnius anni ſpatium gaudere tantilla remuneratione, nam nequiter atq; crudeliter a ſuis cuſtodibus interfectus, prout dicitur, viuere deſijt ante finem anni, nempe ſi vulgo credendum eſt, tortores immites eum deiectum obruerunt, quodam oſtio ponderoſo detinentes eum ne ſurgeret, donec tortores impoſuiſſent cornu, in ſecreto egeſtionis ſuæ loco, & per foramen immiſiſſent ignitum veru in viſcera ſua, ne videlicet veſtigia aduſtionis in cute ſua aliqualiter appareręt, de cuius meritis, an inter ſanctos connumerandus ſit, fræquens eſt in vulgo diſceptatio, ſicut & de Thoma comite Lancaſtriæ quondam fuit.

Expeditio in Scotiam.

Eodem anno iuuenis rex Angliæ, cum matre ſua, & ſtipendiarijs ſuis alienigenis, & alijs multis regnicolis, verſus Scotiam properauit, peruenitq; ad Stānoppark, vbi exercitus Scotorum fuit. Et quia fuit ei exercitus multò maior, & fortior, quàm ipſis Scotis, obſedit eos in eodem loco, ſcilicet in herdale, diebus 15. ſed mediante proditione quorundam magnorum Angliæ, ſine læſione fugerunt. Vnde rex cum dolore maximo reuerſus eſt, remittēs ad partes proprias Hannonienſes, & ſtipendarios quos conduxerat.

Edwardi periculum.

Iacobus autem Douglas, dum rex vt pręfertur Scotos circumſederet nocte quadam cum paucis latenter penitrauit ad regis tentoria vt eum caperet, vel occideret, ſi fortuna faueret. Sed Capellanus regis, vir cordatus & fortis regem defendit cum quibuſdam alijs, donec idem præſbiter caderet interemptus. Iacobus verò dux Scotorum, prauidens ſibi imminere periculum, fugam cepit, & vix ad ſuos illæſus euaſit.

Dominus Ioh. Mantrauers, & Tho. Gurnay, metuentes pænas ſoluere pro morte regis, repentè fugerunt. Sed dictus Thomas poſt 3. annos, notus & captus, apud Marſiliam remiſſus eſt verſus Angliam, pænam pro demeritis recepturus. Qui tamen illuc non peruenit, ſed in mari decapitatus fuit, ſub quodā colore, ne fortè magnas quaſdam perſonas regni de conſenſu regiæ necis, vel conneuentia accuſaret.

Dominus Iohan. Mantrauers, ſe tranſtulit in Alemanniam, & ibi manſit per plures annos.

Hoc anno obijt Carolus de Valoys patruus regis Franciæ.

Eodem anno obijt Robertus le Brus rex Scotorum, relicto paruulo filio ſuo 8. annorum, quem Scoti receperunt pro rege ſuo.

Obijt etiam Rex Francorum Carolus 3. frater, qui fuit germanus sereniſſimæ dominæ Iſabellæ Anglorum reginæ, matris Edwardi regis præſentis. Per

cuius mortem deuolutum fuit regnum Franciæ iure ſucceſſorio, ad Edwardū regem Angliæ, qui nunc regnat, ſed per dominum Philippum de Valois filium patrui dicti domini Caroli per vim & potentiam ſe intrudentem, contra iuſtitiam occupatum.

Philippus de Valoys, occupat Francorum regnum, iuuenis rex Anglię duxit Philippam filiā comitis Hannoniæ in vxorem, quæ fuit filia ſororis Philippi de Valoys nunc occupantis Franciam, licèt illa affinitas, aut vlla alia cum Francis contracta, Angliæ nunquàm profeciſſet.

Parliamentū tentum apud Northamptonā, in quo facta fuit turpis pax inter Anglos & Scotos, ita quòd Dauid filius Roberti le Bruſe, duxit ſororem regis Angliæ in vxorem, & rex Angliæ cum matre licèt infra ætatem exiſtens, fecit Scotis chartas, quarum tenor ab Anglicis ignoratur. Sed hæc omnia facta ſunt per ordinationem reginæ, & Rogerum de mortuo mari, & Iacobum Douglas Scotum.

Turpis pax inter Anglos & Scotos.

Anno 1328. magiſter Simon Archiepiſcopus Cantuar tenuit conciliū prouinciale Londonijs, in quo ordinauit quòd in die Paraſcenes & in die commemorationis animarum, ab omni opere ceſſaretur. Item ſtatuit de conſenſu cōcilij, quòd feſtum conceptionis beatæ Mariæ principaliter celebraretur. Item ipſe, & omnes Prælati tunc præſentes, excommunicarunt, & excommunicatos denunciarunt omnes illos qui Gualterum de Stapleton epiſcopum Oxoniæ interfecerunt, ſeu in eum manus violentas quomodolibet iniecerunt, & omnes qui eis opem, aſſenſum, & conſilium præbuerunt.

Concilium Archiep. Cant.

Circa feſtum Aſcenſionis dominicæ, Rex Angliæ tranſiuit mare, & fecit homagium regi Franciæ, pro toto ducatu Acquitaniæ & comitatu de Pontyf ſub quibuſdam proteſtationibus, quod homagium ſuſcepit rex Franciæ ſub alijs conditionibus, videlicet quòd non admiſit homagium, pro terris quas pater ſuus Carolus equitauit, quouſq; eſſet ſibi ſatiſfactum pro damnis & expenſis.

Regis Angliæ homagium.

Circa feſtum Michaelis in Parliamento tento Sariſburiæ, fecit rex 3. Comites, dominum Iohan. de Eltham fratrem ſuum comitem Cornubiæ, & dominū Rog. de mortuo mari comitem Marchiæ wallię, & Pincernam Hyberniæ comitem de Ormund.

Anno 1329. Dauid filius Roberti le Brus, Iohannam ſororem regis Angliæ duxit vxorem.

Hoc anno, procurante regina, & Rogero de mortuo mari, dominus Edmūdus de Hoodſtocke Patruus regis comes Cantij decollatus fuit, propter quaſdam confeſſiones, & literas apud ſe repertas, licèt nullę confeſſionum vel literarum earundem, etſi verę fuiſſent, deberent cauſam tribuere morti eius. Qui cum triſtem accepiſſet ſententiam, hora diei prima, in Parliamento tento Wintonię, extra portas tamen ſtetit vſque ad veſperas condemnatus, nullo in cum volente manum mittere, donec miſer aliquis de Mariſcalſia eum iuſſus eſt decapitare. Qui eò minùs deploratus fuit, quòd familiam malam habuit, quæ ſupra modum afflixerat populares.

Edmundus de Hoodſtock decapitatus.

Sub hijs diebus Papa fecit graues proceſſus iteratò contra ducem Bauariæ, electum in imperatorem, & adhærentes ſibi. Et pro ſuſtinenda guerra contra eum, omnes fructus beneficiorum vacantium per quadrenium reſeruauit.

Anno 1330. Robertus le Brus, qui ſe regem Scotorum fecerat, lepra percuſſus obijt.

Scotorum rex lepra moritur.

Ipſo anno, natus regi Edwardo filius primogenitus, Edwardus vocatus de nomine patris ſui.

Hoc anno dum Parliamentum teneretur apud Notingham, captus fuit de nocte, in camera reginę matris regis dominus Rogerus de mortuo mari Comes Marchię, per dominum Guliel. de monte acuto, & alios, ipſo rege pręſēte & mox Londonias miſſus fuit, vbi mortis excepit ſententiam ſuſpenſus apud Elmes, ſuper communi furca latronum. Cauſę quę imponebantur eidem prout accepimus, iſtę fuêre.

Prima cauſa, quòd fuit conſentiens morti regis Edw in caſtro de Barkley.

Secundariè, impoſitum ei fuit quòd ipſe impediuit honorem regis, & regni apud Stannoppark vbi Scoti fugerunt, qui capi & interfici potuerunt.

Tertiò, quòd ipſe recepit 20. millia librarum a Scotis, & illos tunc permiſit euadere, & turpem pacem poſtmodum inter Scotos, & regem iuuenem fieri procurauit. Et ſuper hoc chartam regis fieri fecit eiſdem. Et etiam illud vile matrimonium contractum inter ſororem regis, & Dauid filium Rob. le Brus conſummari conſuluit, & procurauit.

Quartò, quòd malè conſumpſit totã pecuniã in theſauris patris huius regis, & domini Hugonis de Spencer inuentam. Et omnia bona regni, poſtquam Angliam regina intrauit, ſuæ diſpoſitioni ſubiecit, ita quòd ipſe & regina abundabant, & dominus rex egebat.

Quintò, quòd appropriauit ſibi cuſtodias & maritagia nobiliora per totam Angliam. Et quòd fuit malus conciliarius regis & reginæ matris, & nimis ſecretus cum ea, vt de alijs taceamus.

Rex matri mille libras aſſignat.

Rex Edwardus de conſenſu procerũ recepit in manu ſua, omnes terras prius matri ſuæ conceſſas, & ordinauit vt ſingulis annis perciperet mille libras.

Papa conceſſit regi Angliæ decimas omniũ bonorum eccleſiaſticorum per quadriennium, medietate ſibi retenta.

Anno 1331. fuit Parliamentum tentũ Londonijs in quo conceſſa fuit a populo quintadecima, & a burgenſibus decima per vnum annum.

Circa feſtum S. Laurentij venit in Angliã dominus Edwardus de Baliol dicens ſe ius habere in regnum Scotiæ, cui adhæſerunt, dominus Henricus de Bello monte, Dauid comes de Atheles, Gilbertus Vmfreuile, Rich. Talbot, & alij multi nobiles, aſſerentes ſe ius habere, ad terras & poſſeſſiones in dicto regno, vel ratione ſuarum coniugum, volentes ingredi Scotiam per regnum Angliæ, quod rex noluit permittere contemplatione ſororis ſuæ, nuptæ Dauid filio Roberti le Brus. Quapropter ipſi intrauerunt per mare Scotiã iuxta Dunfermely, vbi mox in littore maris reſiſtentiam inuenerunt. Ac tam Scotos reſiſtentes fugauerunt Anglici pedites, & plurimos occiderunt, priuſquam gentes de armis, naues egredi potuerunt. Ex poſt infra dies paucos, commiſerunt prælium iuxta Gledeſmore, vbi duo millia Anglicorum vicerũt 40. millia Scotorum præ multitudine ſemet opprimentium & preſſura. Ibi interempti ſunt de parte Scotorum, 5. comites, & multi alij interfecti.

Scotorum clades

Anno 1332. continuata fuit guerra in Scotia, per dominũ Edw. Baliol, & nobiles antedictos, ad quos acceſſerunt plures alij viri nobiles de regno Angliæ, voluntariè, proprijs ſumptibus militaturi, qui villam & caſtrũ de Berwyk obſederunt. Rex Angliæ conſiderans multa vituperia ſibi, & anteceſſoribus ſuis per Scotos illata, & quòd concordia facta inter ipſum & Scotos fuit irrita per proditionem, ipſo in minori ætate notoriè conſtituto, & in cuſtodia matris ſuę exiſtente, iam contra conſilium matris ſuæ, collecta multitudine armatorum, ad Berwyk potenter acceſſit, vbi tenentes caſtrum & villam, multos doloſos tractatus habuêre cum eo, vt ab extra adiutorium expectarent. Sed hæc de regis Angliæ profectione geſta ſunt, anno ſequenti.

Profectio regis in Scotiam.

Eodem anno quo ſupra, Edwar. filius Iohan. de Baliolo, apud Scone, in regem Scotiæ coronatur.

Anno 1333. in feſto S. Margaretæ virginis, venerunt Scoti in magna multitudine volentes diſſoluere obſidionem Berwici. Quibus cum ſuis occurrit rex Angliæ vultu alacri, & commiſſo bello, occidit ex eis octo comites, 1300. equites, & de popularibus triginta quinq; millia. Hos ad diſcrimen appulerat quidam miles vocatus Guliel. Kenth, ad locum iuxta Berwicum, qui dicitur Boothule iuxta Hellidon.

Scotorũ ſtrages.

Miſerant intereà doloſè Scoti quoſdam de ſuis in Angliam, qui obſederent caſtrum de Bamburgh in quo tunc temporis regina fuit. Sed auditis rumoribus de prætacta victoria, obſidione de Hamburgh dimiſſa, Scoti fugerunt ad nota latibula, & eſt dictu mirabile, quòd in dicto bello, vbi corruerunt tot Scotorum millia, non ceciderunt ex Anglicis niſi miles vnus, armiger vnus, & 12.

pedites.

pedites. Quibus viſis, oppidani de Barwico, villam cum Caſtro regi Angliæ reddiderunt.

Rex relictis cuſtodibus in villa, caſtroq; Barwick, quæ ſua fore dixit iure hęreditario, & etiam ex conqueſtu anteceſſorũ ſuorũ, dimiſit Edw. le Baylol, cum alijs nobilibus qui ſecum erant, ad cuſtodiam regni Scotiæ.

Hoc anno dominus Edw. le Baliol rex Scotiæ tenuit Parliamentum poſt feſtum Michaelis, ad quod venerunt nobiles regni Angliæ, terras & poſſeſſiones ibidem habentes. Et finito Parliamento in pace reuerſi ſunt.

Anno 1334. in feſto ſanctorum Geruaſij & Prothaſij Edw. le Baliol, verus rex Scotiæ, fecit homagium Edw. regi Angliæ apud nouum caſtrum ſuper Tynam, in præſentia trium epiſcoporũ, comitum, & baronũ, ac copioſæ plebis. *Homagiũ Scotiæ regis.*

Eodem ferè tempore, Rex Angliæ cepit homagium ducis Britanniæ, pro comitatu Richmundiæ.

Poſt feſtum exaltationis ſanctæ crucis, dum fieret Parliamentum Londonijs nunciatum fuit quòd Scoti omnes inſurrexerunt, & ceperunt dominũ Rich. Talbot, & ſex alios milites, & multos perimerunt. Vnde rex commotus promiſit ſe iturum in Scotiã, pro Scotorum malitia refrenanda. Ob quã cauſam populus conceſſit ei, 15. denarium, & ciues atque Burgenſes decimũ denar. prouiderunt.

Poſt feſtum Michaelis rex tranſtulit ſe verſùs Scotiam, & ſub hyeme gelida intrauit Galwediam, & deuaſtauit vſque mare Scoticum totam patriam. Audito quòd comes de Adhælis, tranſfugit ad Scotos, iratus eſt valdè. Et cum didiciſſet quòd dictus Henricus de bello monte in quodam caſtro fuit obſeſſus per Scotos, obſidionẽ fecit celeriter amoueri. *Scotiæ deuaſtatio.*

Hoc anno rex Angliæ Edwardus, & Henricus filius Henrici comitis Lancaſtriæ, vltra montes Scotiæ proceſſit cum exercitu, deprędantes, & incendentes plurima milliaria, amplius quàm vnquam fecerat Rex Edwardus, annis regis Edwardi.

Anno 1335. fuit Rex ad feſtũ natalis, apud Rokeſburgh cum manu potenti. Scotis conceſſæ ſunt treugæ, vſque ad natale S. Iohannis Baptiſtæ, proximè futurum duraturæ. Quo tempore fuit totum Parliamentum apud Eboracum ſuper illis treugis, & alijs concernentibus ſtatum regni. In quo fuit ordinatũ, quòd rex cum exercitu tranſiret mare Scoticúm, quod citò poſtea factum eſt, Scoti proindè finxerunt ſe pacem habere velle. Et circa feſtum Michaelis, quidam ad pacẽ venerunt, inter quos comes de Atheles, pacem petijt, & impetrauit. Comes de Moryſ, qui pacem petierat, & ad pacem venire contempſerat, captus eſt, pòſt carceri mancipatur.

Eodem tempore, dominus Richardus Talbot, pro duobus millibus marcarum redemptus fuit.

Comes de Aſſelis, volens ſe oſtendere verè reuerſum ad Anglicos, fecit equitationem contra Scotos, & ſubito diſſipata comitiua ſua, a multitudine Scotorum, cum 13. perſonis mediocribus eſt occiſus.

Anno 1336. Domina Philippa regina peperit filium ſuum 2. dictum Guliel. apud Hatfeld. Qui citò moriens ſepultus eſt apud Eboracum.

Circa feſtum S. Gregorij in Parliamento tento Londonijs rex Edwardus de comitatu Cornubiæ fecit ducatum, quem contulit primogenito ſuo Edwardo tanto donatiuo comitatum Ceſtriæ ſuperaddens. Dominus nempe Iohan. de Eltham, frater regis qui fuit comes Cornubiæ, obierat per ante.

In eodem Parliamento, fecit ſex comites, videlicet Henr. de Lancaſter iuniorem, comitem de Derby, Guliel. de monte Acuto, comitem Sarum, Hugonẽ de Audele, comitem Glouerniæ, Guliel. de Clinton, comitem Huntingdoniæ, Rob. de Vfford comitem Southfolcię. Statutum eſt hoc anno quòd nullus vteretur panno, extra Angliam operato, exceptis rege, regina, & liberis eorundẽ, neq; pellura tranſmarina, niſi valentes 100. libras reddituum annuatim. *Comitũ creatio.*

Hoc anno Edw. Rex Angliæ, fœdus inijt infructuoſum cum Lodowico de Bauaria, ſe imperatorem appellante.

Nuncij decreti ſunt ad regem Francię,ex parte regis Anglię,ad tractandum de pace inter regna, & conueniendum regem Francię, eò quòd iniuſtè fouit partem Scotorũ,contra regem Angliæ dominum eorundem. Adhuc dictis nũtijs in Francia moram trahentibus, directa eſt per regem Franciæ magna claſſis,armatis onuſta,ad auxiliandum Scotis.

Dominus Guliel. de monte acuto, comes Sarum obſedit caſtrum de Dunbar in Scotia,cum alijs magnatibus regni Angliæ, quos rex ibidem dimiſerat pro cuſtodia illius terræ, dum interim ipſe rediſſet in Angliam, pro regni ſui negotijs exequendis. Sed cum cognouiſſet quòd Scoti,dictum caſtrum obſidione vallaſſent,illuc celeriter properauit. At quia cuncta malè miniſtrarat impeditus in itinere quoſdam de ſuis amiſit.

Southampton combuſta.

Anno 1337. villa de Southamptonæ per galeas regis Franciæ totaliter eſt combuſta. Grandis diſcordia orta eſt, inter reges Angliæ & Francię, propter terras quas Rex Franciæ, ſatis iniuſtè in Waſconia vſurpauerat. Qua de cauſa rex Angliæ,plures oblationes humiles Francorũ regi porrexerat, ſi ſaltē ſic poſſet recuperare terras ſuas,ſed nil profecit. Ob quod negotium in Parliamento apud Notingham,exegit 15. denarium de communi plebe,decimumq; de burgis. In hoc parliamento,ſtatutũ fuit,vt omnes lanifici Flandrię,aliarũq; terrarum volētes inhabitare Angliam,pacificè aduenirent. Re vera per annos elapſos,interdictum fuit paſſagium de lanis,vt ſic retunderetur ſuperbia Flādritarum,qui plus ſaccos quàm Anglos venerebantur.

Monachorum bona direpta.

Hoc anno propter inſtantem guerrā, rex Angliæ confiſcari fecit, bona Longobardorum, & monachorum Cluniacenſium atq; Ciſtercien. per totum regnum. Circa Kalend. Auguſti Cometa apparuit.

Hoc anno conceſſa fuit decima eccleſiæ Anglicanæ per 3. annos ſequentes.

Expeditio regis in Galliam.

Anno 1338. Cardinales,ſcilicet,dominus Petrus Hiſpanus,& dominus Bernardus de monte fauenciæ,qui pro pace venerant reformanda inter reges Angliæ & Franciæ,plus fauerunt regi Francię quàm regi Anglię,vt patebat in ſermone vnius Cardinalis,ad clerum habito. Quapropter continuo ſurrexit Cātuar. Archiep. & prædicauit publicè aſſertiones cardinalis fore friuolas atque vanas. Et poſt modicum tempus manifeſtè dicebatur per totam Angliā, quòd rex Angliæ habuit ius in regnum Franciæ,quod proſequi intendebat.

Circa feſtum tranſlationis S. Thomæ Rex Edwardus, cum Philippa regina pręgnante & duabus filiabus ſuis, & exercitu copioſo, mare tranſijt, ad tractandum cum duce Brabantiæ & alijs alligatis ſuis, de aggrediendo regnum Franciæ ſibi iure ſucceſſorio,per mortem celebris memoriæ,domini Caroli regis vltimi,fratris germani dominæ Iſabellę,matris dicti domini regis Edwardi deuolutum, & per dominum Philippum de Valeſio filium Patrui dicti domini Caroli,iniuſtè hactenùs occupatum. Cumq; perueniſſet ad portũ de Swine, Flandrenſes occurrunt ei vnanimiter,offerentes ſe paci eius, & fidelitati. Indeq; tranſiuit in Brabantiam,vbi dux Brabantiæ ſuſcepit eum in gloria & honore. De Brabantia peruenit prope Coloniam,& loquutus eſt cum duce Bauariæ, qui ſe vocauit Imperatorem. Qui conſtituit eum vicarium ſuum de toto imperio citra Coloniam, & omnibus imperium ſuum tangentibus. Quibus expletis rex Brabantiam eſt ingreſſus,vbi per annum iugiter moram traxit. Et per hanc moram, conſilio Brabantinorum, & Flandrenſium, arma Franciæ ſuis armis immiſcuit, & boreales partes Franciæ, vſque ad Tornacũ incendit, & vaſtauit.

Eo tempore natus eſt Regi filius tertius apud Andwerp, & vocatus eſt Lionellus.

Hoc anno rex Edwardus, ſe regem Franciæ & Angliæ conſtituit appellari. Et domino Papæ ac Cardinalibus,ſcripſit epiſtolam,ius quod habebat in regnum Franciæ declarantem. Quæ ſic incipit. Amabilium domino patrum. Cui Papa reſcripſit epiſtolam cuius initium tale eſt. Dudum te fili clara imitari veſtigia,&c.

Anno 1339. Rex Edwardus, tenuit natale in Selandia apud Andwerp cum

Regina Philippa, & multis proceribus illarum partiũ, & exercitu Anglicano.

Circa feſtum Purificationis Rex Edwardus rediuit in Angliam, dimittens vxorem ſuam cum liberis in Selandia, quaſi in ſui redditus aſſecuratione. Peruenitq; ad Turrim Londoniarum nocte ſubitò, & non inuenit in ea, cum eſſet media nox, niſi pueros ſuos, & 3. ſeruientes. Quapropter Conſtabularium & plures alios incarcerari mandauit. *Rex ſubitò redit*

In Parliamento celebrato Londonijs indixit rex Anglicis tributum 5. partis bonorum ſuorum, & lanæ 9 vellus, nonamq; garbam de omni gleba regni, ſuis expeditionibus deputauit, de quarum prouentu dominos vicinarũ villarum reſpondere fecit.

Eo tempore Octon dux Auſtriæ petijt magnis precibus a rege Angliæ, filiam eius filio ſuo deſponſandam.

Per id temporis ciuitas Burdegaliæ, per militiam regis Franciæ fuit obſeſſa. Ciues verò tanquã inualidi ad reſiſtendũ; cauteloſè finxerunt ſe velle reddere dictis Francis. Et apertis ianuis, intromiſerunt multos de Gallicis, & arma regis Franciæ in Turribus erexerunt. Quod videntes Franci, tam qui intrauerãt, quàm qui foris erant depoſuerunt arma ſua, ciuitatem captam & eis redditam exiſtimantes. Dominus verò Oliuerus Ingham miles nobilis, ac cuſtos dictæ ciuitatis, & terræ, repentè cum manu potenti irruit ſuper Gallos inermes, & cum ciuium adiutorio magnam eorum multitudinem interemit. *Burdegalia dolus in Gallos.*

Conceſſum nempe fuit regi per biennium nonũ vellus, nona garba, ab omnibus qui baronias tenebant, & ad Parliamentum venire de conſuetudine, vel de iure venire tenebantur. Qui verò religioſi, vel clerici non conſueuerunt ad Parliamentum accedere, ſolùm decimas perante regi conceſſas ſoluerunt. Pro præmiſſa conceſſione, remiſit rex & condonauit omnia catalla felonum & fugitiuorum, euaſiones incarceratorum, fines, exitus & forisfactiones, & amerciamenta, murdrorũ, & omnia delicta de viridi, de venatione, de vaſta, & quæcunq; alia delicta infra foreſtas facta, adiudicata vel adiudicanda, Releuia, Scutagia vſque ad paſſagium ſuũ vſq; Brabantiã, viz. 8. die Iulij, anno regni ſui 12. & inſuper faciendi filiũ ſuum militem, & filiam ſuã maritãdi, pro tempore ſuo. Confirmauit etiam magnam chartã de foreſta, & alia multa condonauit. *Regis indultæ pro ſubſidio.*

Comes Sarum Guliel. de monte acuto, & Comes Southfolciæ Rob. de Vfford poſt receſſum regis Angliæ, continuantes moram in tranſmarinis partibus, dum minùs conſultè martem laceſcere tentauerunt, a nimia Gallorum multitudine ſunt oppreſſi, capti, & ad regem Franciæ in ramis palmarũ deſtinati, & eius iuſſu carcerali cuſtodiæ deſtinati.

Hoc anno naſcitur regi filius 4. apud Gaudauum, qui vocatus eſt Iohannes.

Anno 1340. cum rex Edwardus firmiter ſtatuiſſet in animo iterum tranſfretare, comes de Gilers per nuncios certificauit eum de conſpiratione Francorũ & Normannorum, qui iam cum ducentis nauibus & multis galeis, nec non & viginti millibus electorũ pugnatorum portũ de Sclus occupauerunt, & parati erant ad eum capiendũ, & Philippo Franciæ, iuxta tenorem iuramenti quod ſibi præſtiterant, viuum vel mortuum præſentandũ. Rex de imminenti periculo præmonitus, naues congregat & ipſe ducentas ſiue plures, & in vigilia S. Iohannis Baptiſtæ ingreſſus mare, velificare cæpit verſus Flandriam, vbi ſub breui tempore conſpexit claſſem Gallicam terribiliter inſtructã contra eum. Qua de cauſa per totum diem illum cum ſuis deliberans, in craſtino mane, ſuperueniente nobili milite Roberto de Murleya cum boreali claſſe Angliæ, commiſit bellum nauale cum ſuis hoſtibus cruentiſſimum. In quo Galli cum Normannis ſagittis terrebrati, ſecuribus deiecti & proſtrati, gladijs biſacutis vulnerati, Anglorum regi victoriam conceſſere. Ceciderunt ergo die illa de aduerſarijs, 30. millia hominum armatorũ, quorũ multi ſaltu præcipiti in pelago perierunt. Captæ ſunt autem in dicto conflictu naues ducentæ, reliquis in fugam verſis. *Victoria naualis*

Rex Angliæ menſibus Iulij, Augusti, & Septembris, aſſiſtentibus ſibi

duce Brabantiæ,& comite Hannoniæ,& auxiliaribus ſibi datis de villa de Brugis,de Gaunt, & de Ypers, boreales Franciæ ingreditur iteratò, ciuitatemq; Tornacenſem obſidione vallat.

Interea comes Hannoniæ, & domini Gualterus Manny, & Reginaldus de Cobham amplius quã 300 villas maiores,& minores,captis prædis & ſpolijs, hominibuſq; armorum pluſquã mille peremptis,ignibus cremauerunt.

Rex Francorũ interim,cum magno exercitu ſe tenuit a remotis. Qua tempeſtate Galli plurimi,de regis Francorum cuneis fame, ſitiq; perierunt. Quapropter per duos Cardinales,treugas ſibi dari petijt,quas & accepit,in eccleſia de Eſpletelyn die Lunæ, 25. die Septembris, an.dom.ſupradicto. Rex autem Anglorum ob defectum pecuniæ,quam ſui ſegnes pecuniatores in Anglia miſiſſent,obſidione dimiſſa,citiùs in treugas conceſſit,& ſic vterq; ad propria remeauit.

Flandria ſub interdicto.

Sub iſtis diebus cum Papa vidiſſet regem Angliæ in ſuis actibus proſperari, Flandriam ſuppoſuit interdicto, eo quòd deſciuiſſent a domino ſuo capitali, & Anglorum regi auxilia præſtitiſſent. Quam ſententiam Flandri paruipendentes,reſponderunt quòd quamuis Philippo de Valoys, eo quòd ſe regẽ eſſe pretendebat homagium fecerant, tamen non regi, cum ipſe iniuſtè coronam detineret,& regni dominationem indebitè vendicaret.

Hoc anno peperit regina Philippa poſtquam in Angliã eſt reuerſa, filiam,in turri Londoniarum Blanchiam appellatam, quæ citò defuncta apud Weſtmonaſterium eſt ſepulta.

Anno 1341. Rex Edwardus tranſfretauit in minorem Britanniam, vbi per cibos,& potus incongruos,plures de ſuis amiſit.

Hoc tempore miſſi ſunt ad eum duo Cardinales ex parte Papæ, qui treugas triennales indixerunt inter reges,ſub quo ſpatio, de iure quod rex Angliæ vẽdicauit in regnum Franciæ diſcuti poſſet ad plenũ.In redeundo verò de Britãnia perpeſſus eſt maxima,per marinã tempeſtatem incommoda. Quæ vtiq; dicebantur per Nigromanticos regis Francię ſuſcitata.

Hoc anno regina peperit 5.filiũ apud Langele, quem baptiſauit dominus Michael Abbas,de S.Albano,& nominatus eſt Edmundus.

Imperatoris inconſtantia.

Anno 1342.Lodowicus de Bauaria,qui ſe Imperatorem appellauit,fędifragus atq; inconſtans vicariatũ citra Coloniam,ſuſceptum a rege Angliæ,per ſuas literas reuocauit.Et ſpretis fœderibus regi Angliæ ſacramẽto firmatis amicitias contraxit cum rege Francorum.

Rex Edw.ſuſcepto homagio, pro ducatu Britannię, de Iohanne de monte forti,germano quondam Iohannis Ducis Britanniæ, ſine hærede legitimo, de corpore ſuo defuncti,ipſum vaſallum ſuum iuuare cupiens, contra Carolũ de Bloys qui deſponſauit filiam alterius fratris germani,qui dicto Iohanne duce veniente deceſſit menſe Octobri,tranſfretauit in Britanniam,vbi multos magnates ſibi conciliauit,plures villas,& munitiones, atq; caſtra rebellantia manu potenti cepit,villam de Vanes obſedit, quamuis rex Frãciæ illuc cũ multò milite occurriſſet. Ibi mediantibus duobus Cardinalibus captæ ſunt treugæ in prioratu de Maleſtreyt 30.die Ianuarij.Sed tamen treugis non obſtantibus remanſit villa de Vanes regi Angliæ ſubiugata.

Papæ prouiſiones caſſatæ.

Anno 1343. Clemens Papa, quondam Rhotomagenſis Archiep. ſucceſſit Benedicto 12.vir inſignis literaturæ,ſed prodigalitatis profuſiſſimæ.Adeò vt dignitates eccleſiaſticas vacantes in Anglia, ſuis conferret cardinalibus nouoſq; pro eis in Anglia titulos imponere moliretur, vnde nimis offenſus Rex Angliæ,prouiſiones per eum factas caſſauit.Et ne quis de cætero tales prouiſiones afferret,ſub pœna carceris atq; capitis interdixit.

Iſto anno per totum regnum Angliæ decimæ tam temporalium , quàm ſpiritualium Regi ſolutæ ſunt.

Eodem anno Papa Clemens iterum fecit in Anglia prouiſiones duobus Cardinalibus de beneficijs proximò vacantibus , præter Epiſcopatus & Abba-

Abbathias, ad extentam duorum millium marcarū, quod rex & nobiles noluerunt pati. Sed procuratores dictorū cardinalium, ſub pæna carceris, Angliā exire iuſſere, nec multò poſt rex direxit Papæ, illam famoſam epiſtolā pro libertate Anglicanæ eccleſiæ contuenda, quæ ſic incipit. Penſata ſedis Apoſtolicæ Clementia &c. Cuius tenor, dominū Papam, & omnes cardinales, pro ſui elegantia, non ſolùm vertit in admirationem, ſed etiam in ſtuporem.

Per idem tempus rex Angliæ miſit procuratores ad Romanam curiam dominum Henr. de Lancaſtria comitem de Derby, cum multis alijs viris nobilibus, tam eccleſiaſticis quàm temporalibus, ad tractandū coram ſummo Pontifice de iure ſuo in regnū Angliæ, non vt iudice, ſed priuata perſona, & amico communi, non in forma, nec in figura iudicij, &c.

Hoc anno apud Turrim Londoniæ, iuſſit rex aureos florenos fieri, ſcilicet denarium, obolum, & quadrantem.

Anno 1344. Rex Edwardus fecit conuocari plures artifices, ad Caſtrum de Wyndeleſhores, & cæpit ædificare domum, quæ rotunda tabula vocaretur, habuit autem eius area, a centro ad circumferentiam per ſemidiametrum, 100. pedes. Et ſic diameter ducentorum pedum erat. Expenſæ per hebdomadam, erant primò centū libræ, ſed ex poſt propter guerras inchoandas fuerunt ſubtractæ & imminutæ vſq; ad 20. libras ebdomadatim. *Rotunda tabula*

Eodem tempore Philippus de Valoys Rex Franciæ prouocatus facto regis Angliæ, cæpit & ipſe conſtruere rotundam tabulam in terra ſua, vt ſic alliceret militiam Alemanniæ, & Italiæ, & impediret ne ad regis Angliæ tabulam properarent.

In diebus illis idem Rex Franciæ conceſſit ſuis hominibus licentiam conſternandi arbores pro nauibus faciendis, in omnibus boſcis ſuis, factumq; eſt vt infra breue tempus maxima nauium copia fabricaretur, quę cito poſtea Anglicis multa intulit damna. *Galli naues ſtruunt.*

Obijt dominus Gul. de monte acuto comes Sarum, rex Mannę, & Mariſcallus Anglię de cuius virtuoſis geſtis dignè ſcribere, opus foret cōmendabile.

Clerus Anglicanus conceſſit regi decimas triennales, cui rex reconceſſit per chartam ſuam tale priuilegium, quòd nullus Archiepiſcopus vel epiſcopus, ſit arreynatus coram iuſticiarijs noſtris, cauſa cuiuſcunq; criminis, ſi non ſpecialiter non præceperimus, quouſq; aliud remedium ordinetur. Itē quòd nullus clericus ſit arreynatus coram iuſticiarijs noſtris, ſiue ad ſectam noſtram, ſiue partis, ſi clericus ſuæ clerimoniæ ſe ſubmittat, dicens ſe membrum eſſe eccleſiæ, & non debere ipſis iuſticiarijs reſpondere. Et ſi ſibi imponatur quòd duas vxores duxerit, ſiue vnam viduam, quòd ſuper hoc iuſticiarij non habeant cōmiſſionem, nec poteſtatem ad triandum per inquiſitionem vel alio modo bigamiam, ſed mittatur Curiæ chriſtianæ. *Cleri indulta.*

In illo tempore venit Saracenus quidam, arte Medicus, ad comitem de Warenna, petens licentiam capiendi quendam ſerpentem in dominio quod habebat in partibus Walliæ, loco qui Bronffeld appellatur, qui cum per incantationes cepiſſet ſerpentem, dixit eſſe in loco vicino cauernæ vbi ſerpens habitauerat, magnam ſummā theſauri. Quo audito viri de Hereford, conſilio cuiuſdam Lumbardi, qui vocabatur Petrus Pykard, illuc fodiendo penitrarunt ſæpius. Et comperientes verum fore Saraceni vaticinium, noctanter opus facturi ſæpius conuenerunt, donec per famulos comitis deprehenſi, capti ſunt, & carceri mancipati. Comes vt fertur ex hoc facto, lucrum non modicum nūdinatus eſt. *Saraceni incantatio de ſerpēte.*

Regina Philippa peperit filiam Mariam nomine, quæ fuit ex poſt copulata duci Britanniæ, ſed de medio ſublata eſt prærmaturè.

Anno 1345. Dominus Henricus de Lancaſtria Comes de Derby tranſfretauit in Waſconiam cum ſexcentis hominibus de armis, & totidem ſagittarijs, qui primo inſultu villam munitiſſimam de Brigerak cepit, & vndecim nobiles in ea protinus exiſtētes, & plurimis de plebeis captiuauit, vrbes inſignes & villas numero quinquaginta ſex regis Angliæ ditioni ſubiecit. Exercitū regis

Francorum contra ſe venientem contriuit, captis 20. tribus viris illuſtribus, cum alijs viris armorum velut innumeris, cæteris mucrone peremptis, aut turpiter actis in fugā. Huius liberalitas, & munificentia remotarum partiū tirones allexit, in amorem iuuenis, vt quiſq; dulce reputaret militare ſub eo, nempe cum villam aliquam vi & armis occupaſſet, parū aut nihil ſibi retinuit, ſed exercitui vniuerſa permiſit.

Hoc anno obijt Richardus de Bury, epiſcopus Dunelmenſis, cui ſucceſſit Tho. de Hatfeld regis Secretarius, mediantibus regis literis apud Papam, in magnum ipſius regis opprobrium. Reuera cum aut rex & nobilitas inſtetiſſent, pro electionibus liberè faciendis, & confirmandis, iam rex directè contra tenorem ſuarum literarū, & vota procerum, hunc pontificem fieri flagitauit. Papa verò non inuitus hanc petitionē regi conceſſit. Sed a Cardinalibus quibuſdam calumniantibus dictum Tho. fore leuem, & laicum, ſic reſpondit, veré ait ſi rex hac vice, ſupplicaſſet pro aſino obtinuiſſet.

Aſinum papa admitteret ad epiſcopatum.

Eodem anno obijt dominus Henricus Comes Lancaſtriæ, pater Henrici comitis de Derby, & ſepultus eſt Leyceſtriæ in monaſterio canonicorum cū honore. Cuius filius vt præfertur, eo tempore actus martios in Waſconia ſtrenuè exercebat.

Scoti ſub hijs diebus, collecto exercitu quaſi triginta milliū, duce Gul. Douglas apud Weſtmerland, hoſtiliter Angliam ſunt ingreſſi, Carleolumq; & Penreth & multas villas alias combuſſerunt. Quapropter epiſcopus Lugubalienſis, & Thomas de Lucy miles nobilis, & Robertus Oggill ſcutifer valētiſſimus, cum parua manu ex omni parte Scotorum exercitum girauerunt in noctibus, & lituis, ac cornibus, atq; nocturnis clamoribus ſic hoſtes inquietauerunt, vt nec auderent exire pro victualibus, nec membra dare ſopori. Sed tandem cum Scotos omninò perurgeret neceſſitas, Alexander Stragan, audatioribus ſuæ gentis adunatis, pabulatum exire diſpoſuit. Cui mox epiſcopus Carleolenſis, fit obuiam cum Roberto Oggil, qui cogens dextrarium, cum lancea præacuta ipſius Alexandri corpus perforauit, victi ſunt proinde Scoti, multis occiſis, & plurimis captiuatis. Reliqui verò cognito aduentu dominorum de Percy, & de Neuile ex vna parte, & domini de Lucy ex alia, & virorum bellicoſorum de comitatu Lancaſtriæ ex tertia, meticuloſè fugerunt.

Scotorū ſtrages.

Anno 1346. Rex Edwardus miſſis ad curiam Romanam literis, in quibus aſſeruit per regem Franciæ, & eius cōplices, certis rationibus aſſignatis, treugas fore violatas, menſe Iulij naues ingreſſus, apud Hogges in Normannia ſaluus applicuit, vbi diebus ſex moram traxit.

In ſcandendo terram apud Hogges, mira patuit probitas domini Tho. de Bello campo comitis Warwicenſis, qui ante cunctos nauim ingreſſus cum vno armigero, & ſex Architenentibus, equo vectus debili, quem tunc negotij feſtinantia ſibi miniſtrauit, contra 100. homines de armis audacter manus erexit, & hoſtili haſtiludio obuium quemq; proſtrauit, & vno ſolo impetu, cum ſuis 7. ſeruientibus, ſexaginta Normannos interemit, & toto exercitui facultatē fecit naues ingredi, omni impedimento remoto.

Fortitudo Tho. de Bello campo.

Ibi rex Angliæ fecit Principem militem, & alios plures nobiles accinxit baltheo militari.

Viceſimo ſexto die Iulij, in Cadomo, apud pontem feretti, munitū cum Normannis, fortem conflictū habuit, adeò quòd in vicis, hortis, & domibus, illic Normanni, quaſi ſine numero perierunt, Comes de Warwicke, & dominus de Tankeruile, centumq; milites, & quàmplures homines de armis capti ſunt, & villa vſq; ad ipſos nudos parietes, fuit omnibus portatilibus ſpoliata.

Normannorum cædes.

Quibus ita geſtis, rex vltra progrediens totam patriā per 20. milliaria in latitudine vaſtauit incendio, captis ſpolijs & præda magna.

Rex interim Francorum cum magno exercitu conſtitutus in Rhotomago, ad duo milliaria iuxta eum, & hęc omnia non ignorans, non audebat pertrāſire flumen Sequanæ, nec ſibi occurrere quouis pacto, ſed omnes pontes conſtructos ſuper Sequanam a Rhotomago, vſq; Pariſius confringi fecit, nec quie-

uit

uit donec Pariſius perueniſſet.

Rex verò Edwardus perueniens Puſiacum pontem ibidem fractum infra triduum reparauit. Interea comes de Northamptonia Sequanę flumen tranſiens interfecit de Gallis nitentibus impedire refectionem pontis quingentos. Et rex Edwardus in craſtino aſſumptionis beatæ Mariæ tranſiuit Sequanam, iter arripiens verſus Creſſy, villas deuaſtando & habitatores earum.

In feſto verò beati Bartholomæi, totus exercitus Anglicanus tranſiuit illæſus aquã de Summe, vbi nunquã per ante fuit tranſitus, ibiq; peremit duo millia gallicorum, qui conabantur eius tranſitum impedire.

Eodem die capta fuit villa de Crotoy per dominum Hugonem le Spencer, & interfecti fuêre per eundem, de Gallis, homines armorum quadringenti.

Hoc anno, 26. die menſis Auguſti, rex Edw. habens tres acies gẽtis Anglicę, commiſit bellum cum præfato Philippo, Francorũ rege, ſibi occurrente cum quatuor aciebus, quarum minima Anglorum numerũ excedebat. In quo bello cecidere, duo reges, Bohemiæ, & Maioricarũ, duces Vtharing, & de Burbon, comites de Alanſon, de Harecourt, de Aumarle, de Sauoy, de Bloys, de Mountbyllard, de Nyueres, & de Flandria, & ſummus Prior hoſpitalis Franciæ, cum multis dominis & baronibus, & duobus ferè millibus hominũ nominatorum de armis, de communibus verò numerus ignoratur. *Franci fugantur.*

Philippus Francorum Rex, dum ſuos animare ſatagit, vt fertur in gutture vulneratur & femore, & bina vice, per regem Angliæ, equo ſuo deiectus eſt eo die. Quapropter cum reſiduo ſui exercitus exceſſiui, pulcherrimè prout dicunt Galli, ſe retraxit. Quæ fuga vocatur a Gallis vulgariter beuretret vſq; in hodiernum diem, mane autem facto Franci redierunt, cum vna acie valdè magna circa ſolis ortum, quibus occurrerũt comites de Northãptonia, de Warwick, & de Southfolcia, & præliando ſatis acriter, peremerunt plus quàm duo millia de eiſdem, captiuos trahentes multos milites & armigeros, ac fugiẽtes per tria milliaria proſequentes *Philippi fuga.*

Tertia die poſt bellum, Rex Edwardus arripuit iter verſus Kaleſiam, ſupponendo totam patriã vaſtitati. Et nono die poſt bellum, cinxit obſidione villam Kaleſiæ, ab olim ſibi, regnoq; ſuo ſemper infeſtiſſimæ. Quam obſidionem per annum & amplius protelauit. *Caleſia obſeſſa.*

Anno quo ſupra, obſidione durante Kaleſię, Dauid rex Scotorum, ſolicitatus per literas Philippi regis Francorum venit in partes Northumbriæ cum exercitu ſexaginta milliũ, reſeditq; iuxta Dunelmiam, in Parco vocato Beurepeyr, vbi fixit tentoria ſumptuoſa, qualia per antea in hijs partibus non ſunt viſa. Quibus cognitis Archiepiſcopus Eboracẽſis dominus Gul. la Zouche, comes de Angos, domini de Percy, Mountbray, Neuile, Deyntcurt, Maule, Leyburne, Scrope, Muſgraue, vicecomites de Euerwik, dominus Rob. de Bertram vicecomes Northumbriæ, & alij nobiles Baronetti, coadunauerunt ſe, apud Richmond, & 17. die menſis Octobris, Dunelmiam peruenerunt. Commiſſoq; graui prælio, cum rege ſuperbo, & gente ſua, victi ſunt hoſtes, & interempti pro maiori parte, capto Dauide rege, per Iohan. Coupelond, & tribus comitibus de parte Scotorum. Ex parte Anglorum recenſebatur ſumma virorum bellatorum, cum architenentibus, & cõmunibus, triginta duo millia, de parte verò Scotorum ſumma totalis excreuit ad ſexaginta duo millia. *Scotorum clades*

Eodem anno regina peperit filiam nomine Margaretam.

Anno quo ſupra Carolus de Bloys, qui ſe dixit ducem Britanniæ per mediũ ius vxoris ſuæ, cum mille ducentis hominibus armatorum, & ſexcentis hominibus armatis, & duobus millibus baliſtariorum & ſex milibus brigantinorũ, ac triginta millibus peditum Britonum & aliorũ, veniens ad obſedendum caſtrum, ſiue villas munitas, quas Anglici tuebantur, habuit repentè obuiã nobilem militem dominũ Tho. Dagworth, qui non habuit ſecum plures, quàm octoginta homines de armis & 100. ſagittarios, proponens adire villas quæ pertinebant regi Angliæ, & in eis eſcas ponere, & arma, contra inſultus dicti Caroli ſi forſan aliquid moliretur contra eas, vt autem vidit dictus Thomas,

ſe non poſſe tranſire quo propoſuerat, cepit locum pugnæ. Quo facto ſuperuenit dictus Carolus, cum prædictis cohortibus nono die Iunij, hora prima diei. & circumdedit dictum Thomã, ex omni parte viris armatis & baliſtarijs. Cum quibus dictus Tho. commiſit acriter præliando, ab hora diei prima, vſq; ad horam nonam, & factũ eſt Dei virtute qui vincere facit in paucis, æquè vt in multis vt hoſtes non ferentes Anglorũ conſtantiam, relinquerent domino Thomę campum. In hoc conflictu capti ſunt dominus Galeys de le Huſce, & dominus Paganus de Fontaneto, qui fuere grauiter vulnerati. Illic occiſi fuere dominus Guido de Rocheford, & plures alij milites generoſi, de alijs verò quaſi ſine numero corruere, reliqui ſe ſubtrahentes ad magnum vexillum, ſiue ſtandardũ ſe contulere. Perſeuerauit autem dominus Tho. cum ſuis in loco belli vſque ad horam veſpertinã. Qua quidem hora Carolus recollectis ſuis hominibus venit vt leena catulis ſuis orbata contra dictum Thomã, cum tribus magnis aciebus, quarum vna venit contra eum, & vna retro, & tertia ad ſiniſtram eius, omnes pariter peditando. In ante fuit vicecomes de Roan, dominus de Leyacer dom. Rollandus de Tynaule, & dom. de Muntaban. A Latere venit Tho. Carolus de Boys, dom. de Rochford, dom. de Quintium & vicecomes de Goymes. Poſt tergum verò venit D. de Rotheren, D. de Bewmanners & plures alij, qui intulerunt ei tam grande bellũ ex omni parte, quòd ipſe ſuiq; quorſum ſe verterent ignorabant, durauit igitur iſte conflictus diutiſſimè, donec omnipotẽti Deo miſerante non ſine euidenti miraculo, tota poteſtas illa victa fuit, & campus glorioſè remanſit noſtris.

In hoc poſtremo conflictu, plures domini, barones & milites capti fuere, qui omnes tam grauiter erant vulnerati, vt de vita eorũ deſperaretur. Et cum tot cecidiſſent de exercitu Caroli, quòd præ tædio numerari nequirent, tamen laudes Deo, nullus miles vel generoſus ex Anglicis fuit occiſus in hijs diris conflictibus, licèt omnes penè fuiſſent grauiter vulnerati, ſed non ad mortem.

Dagwurthi victoria.

Eodem anno idem dominus Tho. Dagwurth cum 300. armatis, & quadringentis architenentibus, & non pluribus, Carolũ de Bloys in obſidione rupis Tyrianæ laborantem 12. Kalend. Iulij, in aurora diei, ſuperueniens aggreſſus eſt, proſtrauitq; multitudinem ad præliũ præparatam, & eius aduentũ pręſtolantem, captiuauitq; cum multis nobilibus dictũ Carolum de Bloys, qui vendicauit totam Britanniam per mediũ ducatum, quod fuit vxoris ſuæ vt dicebat. Fuère autem in exercitu Caroli milites, & armigeri mille ducenti, & de alijs armatis hominibus ſexcenti, baliſtariorum duo millia, peditum verò numerus ignoratur.

Sub hoc tempore, cũ dominus Henr. de Lancaſtria, comes de Derby, tuncq; Seneſcallus Waſconiæ, teneret conſiliũ cum magnatibus illarum partiũ, apud Brigerak, & D. Iohan. primogenitus regis Francorum, obſideret villã de Aquilon, & peteret treugas a dicto Comite de Derby, comes ad concedendas treugas noluit conſentire, vnde conſternatus & valdè confuſus dictus Iohan. eò quòd per ante iurauerat ſe non receſſurũ priuſquam villam intraſſet, relictis ſarcinolis, & tentorijs, nocte receſſit.

Derbeia comitis clara facinora.

Poſt cuius fugam comes de Derby dictã villam de Aquilon, villãq; de Reas, & alias multas villas, cum caſtellis de Ageneys & de Touingges, fidelitatẽ regi Angliæ iurare fecit. Deinde progrediens per Sanctoniã cum mille viris armatis, pernoctauit in villa de Salueterre, quæ ſe ſibi reddiderat, 12. die mẽſis Septemb. Poſthæc villas S. Ioh. de Augeleyn, & de Iſynghã inſultibus magnis cepit, cum caſtro ipſius villæ de Iſyngham, venienſq; ad ciuitatem Pictauenſem, obſedit eam. Cuius capitaneus vilipendens paucitatem obſidentiũ, egreſſus eſt audaciter ad inferendum eis in campo bellum, cumq; per tempus aliquod manus conſeruiſſent, victi Pictauenſes fugerunt, quos Anglici ſequentes e veſtigio mixti ciuibus, portas intrauerũt, donec totus exercitus introijſſet. Perempti ſunt ergo, de ciuibus, & auxiliarijs indiſcretè venientibus illic perplurimi, & multi captiuati. Epiſcopus quidam & barones quatuor, cum plurimis alijs euaſerunt, fugientes ex alia parte ciuitatis. Comes verò de Derby, ſe ſuoſq;

refocillauit ibidem per dies octo, & captis ſpolijs infinitis, rediJt Burdegalam cum triumpho.

Anno. 1348. cum Rex Angliæ Edwardus arctius obſideret Kaleſiam, Rex Francorum iuxta promiſſionem quam fecerat, venit prope Kaleſiam, ad diſſoluendam obſidionem ſi quo modo poſſet xxvij. die Iulij. Sed cum vidiſſet ſe non poſſe votis ſuis ſatiſfacere in hac parte vltimo die dicti menſis Iulij, hora veſperarum fecit offerri Regi Angliæ, quod quandocunque ſibi placeret extra locum obſidionis venire ad bellum, ex tunc vſque ad horam veſperarum tertiæ diei ſequentis, bellum contra ſe proculdubio inueniret. Quam oblationem Rex Edwardus gratanter acceptauit, quod vt audiuit a referendarijs Rex Francorum, euentum belli noluit expectare, ſed omni feſtinatione, noctanter immiſſo igne in tentorijs ſuis combuſſit ea, vecorditerq; receſſit. Quo comperto Kaleſienſes tertio die ſequenti, videlicet die tertio menſis Augusti villam cum caſtro reddiderunt, ſe & ſua voluntati regiæ ſubmittentes. Rex verò paucis de maioribus captiuatis, totam cõmunitatem cum ſuis portabilibus, ſiue mobilibus, liberè permiſit abire, dictamq; villã cum caſtello, retinuit ſuo imperio ſubiugatam. Quibus geſtis per mediationem dominorum Cardinaliũ, ibidem captæ ſunt treugæ xxviij. die menſis Septembris, anno quo ſupra; & Rex cum triumpho redijt glorioſè.

Francorum regis fuga.

Anno. 1348. compoſita pace per totam Angliam, videbatur incolis, quaſi nouus ſol oriri ſuper illos, propter pacis abundanciam, & cunctarum rerum copiam, ac tantarum vbique quæſitarum victoriarum gloriam, nam penè nullius nominis erat mulier, quæ non aliquid de manubijs, Cadomi, Kaleſiæ, & aliarum vrbium tranſmarinarum, veſtes, furruras, culcitras, & vtenſilia poſſidebat, mappę menſales, linthea, & lintheamina, ſparſim per Angliam in ſingulorum domibus viſebantur. Tũc cæperunt matronę ſuperbire in apparatibus matronarum Gallię, & velut illæ dolebant de rerum ſuarum amiſſione, ſic iſtæ gaudebant, de dictarum rerum acquiſitione.

Gallia ſpoliata.

Hoc anno fuit magna pluuię redundatio, quæ durauit a feſto S. Iohan. Baptiſtæ, vſque ad natale domini, quam ſequuta eſt mox mortalitas tam ſæua, vt vix viui poſſent ſuos mortuos ſæpelire.

Anno 1349. fuit tanta mortalitas hominum vt multi periti putarent, 10. partem humani generis relictam fuiſſe ſuperſtitem, hanc quoq; peſtilentiam, mox lues animalium eſt ſequuta.

Mortalitas.

Sæuiente, vt prę fertur in Anglia tanta peſte hominum, dominus Clemens Papa conceſſit plenam remiſſionem, omnibus verè confeſſis & contritis morientibus in hac epidemia per totum regnum.

Clementis bulla

Eodem anno quidam miles, nomine Galfridus Charneys, vnus de ſecretarijs regis Franciæ corrupto fului metalli ingenti pondere, quodam Ianuenſe cuſtode caſtri Waleſiæ, miſit armatos plurimos, qui iuxta pactum, in caſtrũ admitteretur, ipſo foris villam cum grandi exercitu præſtolante. Quibus dictum caſtrum arroganter ingreſſis, pons ligneus ante fores, ex præordinata cautela ſubtiliter eleuatus, ingreſſos detinebat incluſos.

Rex Edw. per idem tempus aduenerat ad illas partes, Francis id ignorantibus, & mox egreſſus foras pugnauit cum Gallicis, pluſquam ducentos electiſſimos viros armatos perimens, & omnes alios ad fugam cogens. In quo conflictu captus eſt, cum multis alijs, dictus Galfridus Charneys. Sicq; dolus dolo deluſus eſt, doloſuſq; cecidit in foueam quam ipſe fecit.

Gallorum ſtrages & fuga.

Anno 1350. commiſſum eſt bellum nauale inter Anglicos, & Hiſpanos, in feſto decollationis S. Ioh. Baptiſtæ, iuxta villam de Winchelſe. Qui anno præcedenti, quamplures Anglicos venientes de Waſconia, cum vinis & alijs mercimonijs, crudeliter interfecerant, raptis ſpolijs eorundem. Quorum ſanguinem rex Edwardus vindicare cupiens perſonaliter ipſe obuiauit Hiſpanis. Et commiſſa pugna peremit omnes Hiſpanos qui fuerunt in 24. magnis nauibus, licèt fuiſſent armati peroptimè, & omni genere defenſionis inſtructi. Maluerũt nempe, præ cordis duritia, mori quàm ſubijci. Capti ſunt igitur naues, viginti

Hiſpanorũ clades.

ſex magnæ, reliquis ſubmerſis, vel in fugam verſis.

Annus Iubileus. Annus iſte fuit Iubileus, quo plures vtriuſq; ſexus pro ſuorum peccaminum remiſſione, Romam profecti ſunt.

Anno 1351. Guliel. de Edingdon Wintonienſis epiſcopus, regni theſaurarius, vir magnæ prudentiæ, ſed qui plus regis dilexit cõmodum quàm communitatis, excogitauit, & fecit inſculpi nouam monetam, ſcilicet, groſſum, & dimidium groſſi, ſed hæc erant minoris ponderis quàm correſpondens ſummæ *Moneta noua.* ſterlingorum. Cuius rei cauſa, ex poſt, victualia, cæteraq; mercimonia, fuêre magis cara per totum regnũ. Seruientes, operarij, & artifices, callidiores, victu dulciores ſolito ſunt facti. Contra quorum aſtutiam, nequitiã, & auaritiam ordinata ſunt ſtatuta per parliamentũ tentum apud Weſtmon. anno regni regis Edwardi 3. poſt conqueſtũ 28. & 35. ſed parum aut nihil communibus profuerunt.

Anno 1352. in vigilia Aſſumptionis beatæ Mariæ, dominus Gualterus Bentewe miles egregius, & cuſtos Britanniæ armoricæ iuxta Mauron, inter villas de Reymes, & Plumeræ cum trecentis hominibus armorum, totidemq; ſagittarijs debellauit, & vicit Mareſcallum Franciæ, venientem hoſtiliter contra ſe *Gallorũ clades.* in numero exceſſiuo, nempe de parte Francorum cæſi ſunt ibidem viri nobiles & domini 13. milites verò 140. ſcutiferi quoque 100. tot autem pedites, quòd eorũ numerus non poterat facile deprehendi. Capti ſunt inſuper ibidẽ 9. domini, milites & Armigeri 140. Quo euentu, Gallici atque Britones conſternati ſunt.

Guliel. Dux Zelandiæ duxit in vxorem filiam Henrici comitis Lancaſtriæ.

Annona caritas Anno 1353. tanta fuit ſiccitas a menſe Martij vſque ad menſem Iulij, vt vix per totum tempus illud plueret ſuper terram, vnde contigit ſata perire, & annonam in regno rareſcere. Cui penuriæ condolens Gulielmus dux Zelandiæ, miſit Londonias naues plures onuſtas ſiligine, quæ non parum profuit incolis regionis.

Hoc anno Henricus comes Darbiæ, & Lancaſtriæ apud Weſtmon. dux Lancaſtriæ eſt creatus, & Radulphus de Stafford, comes Staffordię factus fuit.

Parliamentum tentum fuit Londonijs, in quo edita ſunt ſtatuta de ſtipen- *Statuta edita non executa.* dijs operariorum, de longitudine, & latitudine pannorum venaliũ, de molendinis & impedimentis nauium, & cimbarum, per riuos aquarũ omniũ per totum regnum. Sed quia non ſunt executioni mandata, plus inde quicquam ſcribere ſuperſedeo.

Anno 1354. facta eſt concordia iuramento firmata inter reges Angliæ & Franciæ excepto quòd ſigilla eorum, ac ſcripta indentata non ſunt appoſita. In quibus continebatur quòd rex Anglię haberet omnes terras ſuas ducatus Acquitanię quas ſibi rex Francię iniuſtè vſurpauerat, ſi rex Anglię totum ius & clameum, quibus regnũ Franciæ vendicabat, regi Francorum remitteret ac in perpetuum renunciaret eiſdem. Super quo negotio, ex parte regis Anglię miſſi ſunt ſolemnes nuncij, ad Romanam curiam, viz. dominus Henricus dux Lancaſtriæ, Richardus comes Arundeliæ, Gul. Norwicen. epiſcopus & Guido de Brian miles, vt dominus Papa dictam concordiã confirmaret. Sed dolo fraudeq; Gallorum, quibus iugiter adhærebant vnà cum Legato domini Papæ, à concordia eſt diſceſſum, vnde Rex Edwardus non modicum exaſperatus, copioſo exercitu congregato regnum Franciæ intrauit hoſtiliter, ac illud vaſtare cæpit.

Eo anno propter ſeditionem quam laici Oxonijs concitauerant, & damna quæ ſcholaribus illic irrogauerant, villa ſuppoſita fuit interdicto, & regi- *Oxonia interdicta.* men totius villæ conceſſum eſt Cancellario, ita quòd nullus alius ſaltem laicus illud obtineret.

Eodem tempore per conſilium regis Angliæ Stapulum de lanis reuocatur a Flandria, cum omnibus ad eam pertinentibus, & ſtabilitur in Anglia, per diuerſa loca Lincolnię, & Hull, in omnibus libertatibus, conſuetudinibus, & iuribus eiſdem conceſſis in perpetuum.

Per

Per idem tempus tranſfretauerat Dominus Henricus dux Lancaſtriæ, cũ magnificentia & honore, ad ineundum ſingulare certamen Pariſijs cum Duce de Brunſwike, qui res ſuas deprędatus eſt, cum rediret de Romana Curia. Sed interuenientibus dominis, & amicis, ſine duello diſceſſère.

Anno 1355. nunciatum eſt regi Anglię Philippum regem Francorum diem clauſiſſe vltimum, & Ioh. eius filium, in regem Francię coronatum, eundemq; Ioh. Carolo filio ſuo ſeniori, qui dictus eſt Dolphinus de Vienna, ducatũ Acquitannię contuliſſe, vnde rex indignatus aduocato coram regni proceribus domino Edwardo ſuo primogenito, aſſignauit illi ducatum Acquitanię, qui ſibi iure hęreditario pertinebat, præcipiens vt ſe contra ſuos aduerſarios tueretur. Princeps verò Edwardus, iuſſis paternis obediens, comitantibus eum comitibus de Warwick, Sarum, & Southfolke, & Oxoniæ, & mille hominibus armorũ, totidemq; ſagittarijs, in natiũitate beatæ virginis, velificare cępit proſperoq; curſu peruenit Acquitaniam, & a nobilibus regionis honorificè ſuſceptus eſt. Quibus aduentus ſui cauſam notificans, optima deliberatione habita, 10. die Octobris equitare cæpit, tranſiens per patriam de Iuliak ſibi ſubiectam, deinde per patrias de Armanack, de la Ryuer, Cuningg, Slee, Toulouſe, Karkaſon & Nerbon iuxta mare Gręcum, per octo ſeptimanas, villas multas valde, quaſdámq; muro clauſas, eundo, & redeundo, cepit & ſpoliauit, & deuaſtauit per incendia, nulla reſiſtentia ſibi facta. Quibus geſtis in Waſconia hyemauit. Exercitus tamen eius interea non vacauit otio ſed plures bonas villas muratas, & caſtra fortia, ſibi ſubiugauit, multiq; magnates illarum partium, ſe cum ſuis villis & caſtris, domino Principi ſubmiſere & fidelitatem iurauere. *Edw. principis geſta.*

Hoc anno circa principium menſis Nouembris rex Edwardus tranſfretauit, aſſumptis ſecum duobus filijs ſuis, ſcilicet Lionello Comite Vltoniæ & Iohan. comite Richmundiæ, domino Henrico duce Lancaſtriæ, comitibuſq; Northãptoniæ, Marchiæ, & Staffordiæ, alijſq; magnatibus, & hominibus armorum, ad numerum duorũ millium. Secundo die menſis Nouembris, egreſſus Kaleſiam profectus eſt verſus Audomarum, vbi putabat regem Franciæ eius aduentum cum ingenti exercitu expectare, paratum ad dandum ſibi bellum prout ſibi antea fuerat nunciatum. Sed appropinquante rege Angliæ, rex Francorum euentum belli noluit expectare, ſed illico retroceſſit, deſtruẽdo victualia ne noſtrates fruerentur eiſdem. Quem meticuloſè fugientẽ, rex Angliæ proſecutus eſt, vſque Heden. Sed pro penuria victualium reuerſus eſt per 10. dies deſtruendo patriam, eundo videlicet, & redeundo.

Dum rex Edwardus ageret in tranſmarinis partibus, Scoti fraudulenter, & ſubdolè, ceperunt villam de Berwick, caſtrum tamen capere nequiuerunt. Ob quam cauſam rex in Angliam cum feſtinatione reuerſus eſt. *Berwicum capitur.*

Eodem anno in Parliamento apud Weſtm. conceſſum fuit regi, vt haberent de quolibet Sacco lanæ, per 6. annos proximè ſequentes 40. ſol.

Septimo Idus Ianuarij, natus eſt Edwardo nouiſſimus filius apud Woodeſtock, & vocatus eſt Thomas.

Anno 1356. Rex Edwardus adiuit partes boreales, cum grandi exercitu, vt villam ſuam de Scotorum manibus recuperaret, quam Scoti 13. die Ianuarij ſibi ſine vlla reſiſtentia preuia reddiderunt.

Die 25. Ianuarij, dominus Edw. de Baliol, rex Scotiæ, apud villam de Rokeſburgh, regnum & coronam eiuſdem tranſtulit in Edw. regẽ Angliæ, literis ſuis patentibus, & autenticis inde confectis. *Scotorum regni ſubiectio.*

Eodem anno dominus Edwardus, primogenitus regis Angliæ, & Princeps Angliæ exiſtens, in Waſconia, conſuluit Burdegalenſes, & proceres illius patriæ, de aggrediendo regno Franciæ. Cuius propoſitum comes de Armenack, domini ſui proditor, confeſtim regi Franciæ nunciauit, & quæ mala regno Franciæ imminebant. Quæ cum audiſſet rex Franciæ, ſtatim iuſſit deſtrui pontes conſtructos ſuper fluuium de Leyre, quas veteres, non ſine magnis expenſis extruxerant. Princeps hęc audiens, exercitu congregato ſexto die Iulij,

cæpit proficiſci de Burdegalia, tranſiens per patrias de Ageneys, Peregor, Limoſin, Berry, & de Saloygne. In quo tranſitu plures villas ſibi rebelles incendit, & multas cum caſtris & munitionibus ſibi redditas, obtinuit ſub tributo. In hac equitatione plus quàm ſex millia hominum armorũ captiuauit. In patria verò de Saloygne, capta villa de Remorantyn, caſtrum eiuſdem villæ, ſex diebus obſedit, & cepit, captis ibidem domino de Cron, & Bruſigundo, alijſq; militibus, & armorum hominibus 80. Deindè progreſſus eſt per Toreigne, & Peyton, & ibi propè Chaueny proceres ſui 17. die Septẽbris conflixère cũ Gallicis, in quo certamine 100, homines armorum ex Gallicis peremerunt. Ceperuntq; comites de Amiſer, & de Iuny, cum Seneſcallo regis Franciæ, & hominibus armorum 100.

Eodem anno 19. die Septembris, vel vt quidam volunt 21. die menſis eiuſdem, princeps Walliæ, quaſi in fine anni aduentus ſui in Waſconiam, occurrit regi Franciæ iuxta Peyteis, non amplius quàm mille nongentis hominibus armorum, totidemq; ſagittarijs, venienti contra ſe cum 7. millibus electis armorum hominibus alijſq; armatis, pauiſarijs, ac baliſtarij s in numero exceſſiuo. Aderant tunc ibidem duo Cardinales, miſſi per dominum Papam, pacem facere inter partes, qui a domini Papæ præſentia receſſuri, promiſerunt eidem

Cardinaliũ promiſſum.

dicentes, verè ſancte pater, aut habebimus pacem, aut lapides clamabunt. Eueni tq; iuxta vaticinium eorundem, neſcientium quod dicebant. Reuera cum ſagittarij principis omnes ſagittas ſuas expendiſſent in Gallicos, & iam ſtare viderentur otioſi, quia campus belli lapidoſus extitit, moniti ſunt per Comitem Southfolciæ lapides tollere, & in Francos mittere, vnde contigit quòd magna multitudo Gallorum, ictibus ſaxorum proſtrata perijt, attonita nimirum colliſione lapidum in Galeas & caſſides impactorum, & ſic quodammodo lapides clamauerunt. Igitur cum Cardinales inter vtrumq; populum diligẽtiſſimè diſcurriſſent, nec pacem perſuadere potuiſſent, indignantes receſſerunt. Tunc confeſtim acies conuenerunt, vbi primò fractis lanceis, cum gladijs, ſecuribus & bipennibus, rem egerunt. Ibi claruit virtus & probitas, domini Iacobi de Audelee generoſi militis, qui potenter, & audacter confregit & perforauit Frãcorum aciem, & fuit occaſio necis plurimorum hoſtium ea die.

Ibi patebat fides & conſtantia comitum de Warwicke & de Southfolke, & cæterorum procerum qui tam animoſè, tam acriter, tam atrociter, tam perſeueranter pugnauerunt, donec manus eorum gladijs & ſecuribus obrigeſcerent. Nec minus laudabilis erat ipſe dux belli princeps ſereniſſimus, qui non ſolúm ſe ducẽ exhibuit in hoc bello, ſed probatum militem & expertum, vniuerſa temptans, audens, & faciens, quæ miles faceret animoſus. Nec momentanea ſeu breuis fuit iſta pugna, ſed tribus vicibus eo die præ multitudine ſuperuenientium hoſtium oportebat Anglicos prælium inſtaurare.

Tandem omnipotenti deo noſtris tribuente longanimitatem & Gallis im-

Anglorum victoria in Gallos.

mittente formidoloſitatem inſiſtentibus Anglicis Galli fugerunt, occiſis ibidem priùs duce de Burbon, & Athenis, epiſcopo de Chaluz & alijs dominis & nobilibus ad numerum viginti duorũ, militibuſq; peremptis, & hominibus armaturæ electis duobus millibus, & de communibus octingentis. Rex inſuper Franciæ captus eſt ibidem, & Philippus filius eius iunior, capti ſunt etiam domini Iacobus de Burbon, de ſanguine regio, & Archiepiſcopus Senonenſis, ac comites 11. domini nobiles 22. milites & homines armorum pluſquam duo millia. Expedito finitoq; præfato bello, princeps redijt Burdegaliã cum glorioſo nobiliq; triumpho, Ioh. regem Franciæ ſecum ducens. Dominus Henricus dux Lancaſtriæ dum hæc agerẽtur, obſedit in Britannia ciuitatem Ranenſem, quam & cepit.

Anno 1357. Dominus Edw. princeps Wallię redijt in Angliam cum Ioh. rege Franciæ & filio ſuo Philippo 5. die menſis Maij applicans in portu de Plimmouth cum præda nobili captiuorum. Et cum perueniſſet Londonias cũ præ-

dictis

dictis captiuis circa horam diei tertiã, tanta ruit, ad tantum ſpectaculũ populi multitudo, vt vix valeret poſt meridiem præ compreſſione plebis ad Weſtmonaſt. peruenire.

Citò poſt hæc miſſi ſunt per papam in Angliã duo Cardinales, pro pace reformanda inter regna, tertius verò Cardinalis venit gratia viſitandi regẽ Francorum. Qui fræquenter colloquentes cũ regibus & eorũ conſilijs ſed nil proficientes, poſt morã in Anglia biennalẽ tandẽ infecto pacis negotio receſſerũt.

Gens ſine capite

Sub hijs diebus ſucreuit in Frãcia illa famoſa magnaq; comitiua, quæ gens ſine capite vocabatur. Hæc in initio parua temptans, & mox aggreſſa maiora magnam Franciæ partem occupans, expulſis vel ſubactis locorum dominis, ſuis legibus ſubiugauit. Erat autem non tantum de vna gente vel natione, ſed de pluribus regionibus congregata.

Conceſſum fuit etiam domino Iohanni regi Franciæ pro redemptione ſua ſoluere ſexcenta millia florenorum citra feſtum S. Martini. Et ad habendam maiorẽ ſecuritatem iſtius ſummæ ſoluendæ, petijt rex Angliæ obſides de valẽtioribus perſonis regni Francorũ, ſed huic petitioni noluerunt Gallici cõſentire. Quamobrem 20. die Nouembris reſponſum eſt Francis, vt ſe defendant, & præparent ad bellandum.

Eodem anno relaxatum fuit interdictũ Oxoniæ quod authoritate domini Iohan. epiſcopi Lincoln. propter clericidium, & ſacrilegia anno proximo præterito fuit illatum.

Haſtiludia facta ſunt Londonijs præſentibus regibus Angliæ, Frãciæ & Scotiæ, & plebe multa.

Proceſſus contra mendicãtes.

An. 1358. tentum fuit Parliamentũ Londonijs, vbi de pace reformãda inter duo regna perſępe tractabatur, ſed nullus effectus de tot tractatibus ſequebatur. Armachanus facit proceſſũ contra 4. ordines mẽdicantium coram papa, demonſtrans eos multis rationibus manifeſtẽ a ſuis regulis deuiaſſe. Frater Iohan. Lyle Elienſis epiſcopus, vt dicitur iniuſtẽ fatigatus per dominã Blanchiam de Wake tranſfretauit ad Romanam curiam contra voluntatẽ regis. Dominus verò papa auditis eius querelis fecit excõmunicari publicẽ omnes aduerſarios dicti epiſcopi, mandauitq; per literas ſuas Lincolnienſi epiſcopo, & alijs quibuſdam prælatis Angliæ vt ſi quos nouerint dictorum excõmunicatorum, mortuos & ſepultos, a ſepulturis extraherent, quod & factum eſt, vnde rex indignatus quia dictorum excommunicatorum quidam erant de conſilio ſuo, dictos prælatos grauiter infeſtabat. Qua de cauſa venerunt quidã de Curia Romana miſſi, ex parte dicti epiſcopi Elienſis, obuiãtes domino I. Roffenſi epiſcopo regniq; Theſaurario armati, tradentes literas apoſtolicas violenter dicto Theſaurario, quarum tenor hactenus ignoratur, & illico diſparuerunt. Quos regales inſequentes quoſdam captos incarcerabant, & coram regis Iuſticiarijs condemnatos in carcere & furca necabant.

Eodem anno, Neuſtria, & Britannia Armorica graui clade vaſtantur per Philippum fratrem regis Nauarriæ dominum Iacobum de la Pype, & Robertum Knollis, alioſq; quam plures Anglicos qui ductores fuẽre magnæ comitiuæ & in hijs regionibus per tres annos & amplius hoſtiliter debacchati ſunt contra regis Angliæ voluntatem. Ex quibus Robertus Knollis ex vulgari valecto fortuna fauente ditatus, mox factus ductor militum multa miranda geſſit in terra, cuius geſta tractatus exigunt ſpeciales.

Eodem tempore quidam natione Waſco, vulgariter nuncupatus Archipręſbiter, duxit aliam comitiuam per diuerſas partes Franciæ, ipſas deuaſtando hoſtiliter, ſed potiſſimẽ prouinciæ regionem.

Anno 1359. 14. Kalend. Iunij, dominus Iohannes de Gaunt filius regis Edwardi Comes Richemond, Blanchiam filiam domini Henrici Ducis Lancaſtriæ conſanguineam ſuam de diſpenſatione Curiæ, apud Radingum duxit vxorem.

Sub eodem tempore D. Iohan. rex Francię ſub vmbra pacis doloſẽ cõtulit regi Anglię Flandriam, Pykardiam, Acquitaniam aliaſq; terras quas equitauerat &

& vaſtarat,pro quibus omnibus ratificandis idem rex Edw. in Franciam nuncios ſuos direxit,quibus omnibus Franci contradixerũt. Vndè rex Edw.indignatus cũ claſſe 1100.nauium mare tranſijt,habens ſecum paulò minus quàm mille currus,peruenitq; Kaleſiã 24.die menſis Octobris, & 4.die menſis Nouembris,diuiſo exercitu ſuo in 3.turmas, cõmiſit vnam fortem valdè,domino Henrico duci Lancaſtriæ.Edwardo verò principi turmã deputauit aliam fortiorem, ſibi ipſi turmam fortiſſimam reſeruauit. Qui profecti peruenerunt ante ciuitatem Remenſium in feſto S. Luciæ vbi moram traxerunt inutilem, vſq; in diem S.Hillarij,nihil proficientes ibidem.

Expeditio in Galliam.

Eodem die ſigna conuertit verſùs Burgundiam. Cui occurrit dux Burgundiæ,promittens 70000. florenorum ſoluendorũ ſibi fideliter, ſi toti Burgundiæ parceret,& contineret ab incendijs & rapinis. Quod rex conceſſit eidem, manſitq; iuxta ciuitatem Remenſem vſque in 5. diem poſt feſtum ſancti Gregorij Papæ.

Interim Normanni cum modica claſſe nauium apud Winchelſey applicuerunt,ipſamq; villã Idibus Martij inuaſerunt,& in parte combuſſerunt,ac reſiſtentes interfècerunt,ſexui,ætati,vel ordini non parcentes. Quapropter prælati in Anglia vndiq; confluxerunt ad arma cum clericis & laicis,vt dictis reſiſterent inimicis.Sed cum ſe & ſuos præparauiſſent ad pugnam,nihil actum eſt, hoſtibus valefacientibus illis cum cachinno.

Normanni aufugiunt.

Anno 1360.tenuit rex Angliæ natale iuxta Remenſium ciuitatem,manſitq; ibidẽ vt præfertur vſq; ad feſtum S.Gregorij, & 12.die Aprilis Pariſius ſe conuertit. Et cum appropinquaſſet Pariſius exercitum in nouem diſpoſuit aciebus,& creauit ibidẽ milites quadringentos.Deinde mittitur dominus Henricus dux Lancaſtriæ ad portas ciuitatis proferens hijs qui intus erant bellum campeſtre, ſub hac conditione,vt ſi rex Angliæ deuictus foret ibidẽ,nunquam ex poſt regnum Franciæ vendicaret.Sed Galli bellũ committere detrectabant, quapropter tirones nouelli, militeſq; veterani armati cum alijs dederunt inſultum ciuitati,& confeſtim eius ſuburbana deſtruxerunt.

Conditiones pugnæ Gallis.

Londonienſes per idem tempus, cum cæteris regni incolis affectantes vindicare dedecus nuper acceptũ per Francos apud Winchelſey cum claſſe octoginta nauium & 14. millibus hominum cum ſagittarijs perſcrutando aduerſarios quæſierunt. Et tandem applicantes in terra hoſtili, ceperunt inſulã quæ Caus vulgariter appellatur. Franci præuenire cupientes hos rumores præordinauerunt dominũ Abbatem Cluniacenſem comitem,de Tankeruile, Seneſcallum Franciæ,Bruſigaldum conſtabularium, & nonnullos alios viros venerabiles de conſenſu domini Caroli regentis Franciam,pacem finalem & firmã oſtenſis conditionibus, in ſcriptis a domino rege Angliæ humiliter poſtularent,ſed conditiones inſcriptæ & excogitatæ per Francos,nec regi nec ſuo cõſilio placuêre. Quapropter rex cõmotus,prohibuit ne ſollicitarent eum amplius,niſi habita ad eius beneplacitum prolatione præmiſſorum.

In craſtino octauarum Paſchæ,conuertit ſigna verſùs Aurelianum, predando,vaſtando,conflagrando quæq; ſors obtulit tunc eidem. Quo tempore fuit tanta frigoris immanitas,vt plura millia hominum & equorum in exercitu regis exanimaret.

Circa feſtum inuentionis S.Crucis nuncij memorati venientes ad regẽ iuxta Carnotum,obtulerunt ei optimam formam pacis,ordinatam circũſpectiſſimè,de cõmuni conſenſu regentis,ac maiorum Franciæ,ſub data apud Carnotum 15.die menſis Maij, requirentes humillimè benignã donationem ſuam atque beneuolentiam conſenſumq; gratioſum, vt eam dignaretur admittere & ratam & gratam tenere, pro ſe & hæredibus ſuis in perpetuum, qua forma cum deliberatione perſpecta,dominus rex annuit votis eorũ, ita duntaxat, vt iuratis in corpore dominico partibus, tactiſq; ſacroſanctis Euangelijs pacta ſtabilirentur.Proinde celebrata Pariſius miſſa ſolemniter, Carolus primogenitus regis Franciæ in præſentia nunciorum regis Angliæ atque procerũ regni Franciæ,dicto ter agnus Dei & adiecto,dona nobis pacem,aſcendit ad altare,

Pacis forma.

&

& dextram ſuper patenam poſuit, in qua locatum fuerat corpus dominicum, leuamq; ſuper miſſale, ſicq; iurauit. Nos Carolus iuramus, ad ſacroſancta corpus domini & Euangelia, firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiã formatas inter reges, & nullo modo in contrariũ venire. Poſthæc datis militibus reliquijs de corona Chriſti in teſtimoniũ valefecit eiſdem. Simile iuramentum præſtitit apud Luneros, dominus Edw. princeps Walliæ proxima feria ſexta ſequente. Ambo igitur reges, & eorum filij, maioreſq; vtriuſq; regni, idem corporale ſacramentum præſtiterunt. Ad corroboranda quoq; complendaq; prædicta, rex Angliæ petijt & accepit maiores Franciæ in obſidatum, viz. 5. duces, 8. comites, & 30. dominos nominatos, aſſignataq; ſunt dies & tempus, quibus ambo reges conuenirent prædicta conſummaturi cum ſuis conſilijs apud Caleys. *Iuramẽti forma*

Scriptis igitur ſigillatis & indentatis, confeſtim Rex Angliæ tranſiuit ad Hounſlet vbi naues aſcendit & fœlici curſu peruenit in Angliam. Et confeſtim tranſiuit ad turrim, gratia viſitandi regem Franciæ, vbi limitata ſumma redemptionis ſuæ, quæ ſtetit in tribus millionibus florenorum, quorũ duo valerent 6. ſol. & 8. denar. eum ab omni carcere liberauit. Quibus ita geſtis Rex Angliæ regem Franciæ cum ſumma veneratione deduxit ad mare qui nono die Iulij tranſfretauit, atque peruenit in regnum ſuum, tractaturus effectualiter de pactionibus ſupradictis. *Rex Franciæ liberatus.*

Elapſo paruo tempore conuenerunt apud Caleſiam ambo reges, cum ſuis conſiliarijs, tractaturi finaliter de pace & concordia præformatis apud Carnotum, iuraueruntq; firmiter pacta ſeruare penes ſe. Quorum articuli in chronicis noſtris maioribus latiùs deſcribuntur.

Hijs ita geſtis confeſtim mittuntur nũcij ſummo pontifici, pro pace pactiſq; mutuis confirmandis.

Anno 1361. In parliamento Londonijs proponebatur cunctis regni ſtatibus concordia inter reges ſtabilita, placuitq; cunctis dictam concordiam recipere & tenere. Quamobrem celebrata miſſa de ſancta Trinitate, a domino Cantuarienſi cum magna ſolemnitate, aſtante rege cum filijs ſuis, & accenſis luminaribus, & erectis crucibus ſinguli qui non prius iurauerant, ſuper corpus dominicum, & miſſale, iſtud ſacramentum in ſcriptis præſtiterunt, domino Cantuarienſi inchoante. Nos N. Cantuarienſis Archiep. iuramus ad ſacroſancta corpus dominicum & Euangelia firmiter ſeruare penes nos pacem & concordiam firmatas inter reges, & nullo modo in contrarium venire. Quibus expeditis, ſinguli ſuas ſchedulas regijs notarijs tradiderunt.

Eodem anno illa magna & famoſa comitiua de diuerſis nationibus adunata, cuius duces pro maiore parte fuerunt Anglici, partes Franciæ verſus Auinoniam inuaſerunt, villam S. Spiritus ceperunt, cum villis & caſtellis multis in Francis, quos nulla virtute vel arte expellere potuit rex Franciæ de terra ſua. *Comitiua magna.*

Eodem tempore ſurrepſit & alia comitiua, quæ vulgariter vocabatur Alba quæ tranſijt in Lumbardiam, cuius etiam duces fuerunt Anglici, & quandoq; militabant alienis ſtipendijs, aliquando verò commotu proprio diſcurrebant, accipientes redemptionem de diuerſis villis, caſtellis ac ciuitatibus, nec pene deguit ſecurus aliquis in illis regionibus, qui non iſtorum beneuolentia fruebatur. Sub hoc tempore dominus princeps Walliæ deſponſauit dominam Iohannam Cantij comitiſſam.

Anno 1362. dominus Edw. princeps Walliæ accepit a patre coram regni magnatibus principatum Acquitaniæ, fidelitate prius & homagio regi patri factis. Non tamen reliquit principatum Walliæ, ducatum Cornubiæ neq; Ceſtriæ neq; Cantiæ comitatus. Qui circa feſtũ Purificationis beatæ Mariæ prox. ſequens cum vxore & tota ſua familia in Waſconiam tranſfretauit.

Hoc anno expletis annis quinquaginta a natiuitate domini Edw. regis Angliæ, idem rex volens reddere Iubileum ſuum memorabilem, celebrato parliamento populo ſuo ſe exhibuit gratioſum, reis maieſtatis ſuæ offenſas indulgendo, vinctos a carceribus liberando, & exules reuocando. Ad petitionem e-

tiam communitatis placita in lingua materna, & non in Gallica verſari iuſſit. Leonellum quoque filium ſuū fecit ducem Clarenciæ, & Edm. comitem Cantebrigiæ. Ordinatum fuit inſuper in hoc parliamento, quòd nullus in regno præter regem & reginam atque duces haberet prouiſores victualium, nec aliquid caperet, niſi denarijs perſolutis, & vt tranſgredientes ſtricto iudicio punirentur.

In hoc parliamento conceſſum fuit regi recipere per tres annos ſequentes 26. ſol. 8. denar. de quolibet Sacco lanę.

Anno 1363. in parliamento tento Londonijs, omne ornamentum aureum, & argenteum fuit damnatum, ſ. in cultellis, cingulis, monilibus, anulis & cæteris corporum ornamentis, niſi in talibus qui poſſent per annum expendere 10. libras. Ordinatum inſuper fuit ibidē, ne mercatores Angliæ cum ſuis mercimonijs, vel ad vina quærenda de cætero tranſfretarent, & vt ſinguli, artes ſingulas exercerent, & vt nulli pannis pretioſis aut pellura vterentur, niſi qui poſſent per annū expendere 100. libras, & ne plebeij operarij & agricultores veſcerentur cibis delicatis. Sed hæc omnia nullum effectum cepêre.

Statuta de veſtibus.

Per hoc tempus venerunt tres reges, ſcilicet, Franciæ, Cipriæ & Scotiæ, gratia videndi & alloquendi regem Anglię, a quo plurimum honorati, doniſq; donati, reges Cipriæ & Scotiæ ad ſua reuerſi ſunt, ſed rex Franciæ morbo correptus, Londonijs apud Sauoy diē clauſit extremū, ſed hoc contigit anno ſequenti. Exequias eius rex Angliæ in diuerſis locis fecit ſolemniter celebrari, ac vſq; Doueriam ſuis ſumptibus per viros honorabiles corpus eius more regio conduci fecit. Qui tandem ſepultus eſt iuxta Pariſium apud S. Dioniſij monaſterium in ſepulchro regum.

Gelu.

Eodem anno 7. Idus Decembris cępit gelare, perdurauitq; gelu fortiſſimum vſque 14. Kalend. Aprilis.

Eo tempore rex Cipri itinerando per Angliam plura perdidit per latrones. Ob quam cauſam rex Edw. conceſſit Londonienſibus poteſtatem iuſtificandi malefactores, & incarceratos infra ciuitatē liberādi, iuſticiarijs regijs vt prius ſolebant minimè requiſitis.

Cariſtia.

Hoc anno fuit tanta frumenti penuria, vt ſumma tritici ad quindecim ſolidos venderetur.

Anno 1364. Carolus de Bloys cum tribus millibus ſexcentis viris bellatoribus irruit ſubito ſuper Iohan. de monte forti, & dominū Gul. Latimer, dum eſſent in obſidione villæ & caſtelli de Aueroy, qui vix habebant ſecū mille ſexcentos de Anglis & britonibus. Et facto congreſſu ſine deliberatione, ceciderunt ex parte ducis tantum 7. viri, & ex parte Caroli intruſoris corruit ipſe Carolus, cū domino de Rocheford, & Gul. Vango, & ex militibus atque armigeris pene mille, captiq; ſunt de parte Caroli, duo comites, 27. domini, & armati viri ſtrenui mille quingenti.

Quinto Idus Aprilis obijt dominus Ioh. rex Francorum.

Longobardi mercatores per ſocios ſuos accuſantur de magna infidelitate in ſuis mercimonijs factis regi. Quapropter ex illis multi recluduntur in turri donec finem feciſſent ad regis beneplacitum.

Eodem tempore Edmundus de Langley regis filius, deſponſaſſet filiam & hæredem comitis Flandriæ, niſi propinquitas conſanguinitatis prohibuiſſet, vnde pro habenda diſpenſatione, miſſum eſt ad papam. Sed rex Franciæ Carolus, ne matrimonium iſtud procederet, callidè impediuit. Quæ mulier ex poſt copulata fuit Philippo fratri regis Franciæ duci Burgundiæ, qui quondam patri ſuo in Anglia fuerat concaptiuus.

Anno 1365. natus eſt domino Edw. principi Walliæ & Acquitaniæ apud Angoliſmum filius, & vocatus eſt nomine patris ſui Edwardus. Hic anno ætatis ſuæ 7. diem clauſit non tamen præmaturè, vt plurimi aſſerebant.

Eodem anno Ingelramus dominus de Councy apud Windeleſhorā deſponſauit Iſabellam filiam regis Edwardi.

Hoc etiam anno rex Cipri cepit Alexandriæ magnę partem tertiam, & deſpolia-

ſpoliatam dimiſit incredulis, quia nõ habuit qui poſſent cuſtodire eam. Interfuerunt autem huic captioni cum rege Cipri plures Anglici & Acquitanici, referentes tam in Angliã quàm Acquitaniam pãnos aureos & holoſericos, ſplẽdoreſq; gemmarum exoticos in ſuæ teſtimonium probitatis.

Anno 1366. natus eſt domino Edw. principi apud Burdegaliam ſecundus filius dictus Richardus, quem Richardus Rex Maioricarum de ſacro fonte ſuſcepit.

Hoc in tempore Rex Franciæ & maiores illius regni implorabant auxilium regis Angliæ, contra magnas comitiuas quæ bacchabantur in Francia, quarũ ductores erant Anglici pro maiori parte vel ſaltem de dominio regis Anglorum. Qui mandauit eis per ſuas literas vt regnum Franciæ euacuarent, & illud deſinerent moleſtare. Qui primò tergiuerſantes, nec ſuas quas ceperãt munitiones deſerere meditantes, breui ridiculoſoq; reſponſo regem Angliæ exacerbauerunt. Quapropter rex Angliæ ad humiliandũ eorum ſuperbiam conduxit exercitum, nauigium præparauit. Quod cum audiſſet rex Franciæ per nuncios rogauit regem Angliæ vt a ceptis deſiſteret & domi ſe contineret, vnde contriſtatus rex Angliæ iurauit per ſanctam Mariam, ſe non laturum auxilium regi Franciæ in æternum, licèt cum dictæ comitiuæ niterentur expellere regno ſuo. Nihilominus ex poſt ad iuſſum regis Angliæ redditis regi Franciæ villis & Caſtellis, per dictas comitiuas diu poſſeſſis regno Franciæ valefecerunt. *Comitiua dãna.*

Bertrandus Cleykyn inſignis & belliger habens collegam Hugonẽ de Caluerlee, militẽ toti Europæ famoſum, cũ parte magnæ comitiuę proceſſit cõtra Petronẽ regẽ Hiſpanię vt Petronẽ regno priuaret, & Henricũ faceret coronari, ad quod etiã exequendũ acceſſit auxiliũ & fauor Papæ. Petro rex Hiſpaniæ cũ audiſſet aduentũ illius terribilis comitiuæ fugit ad principẽ Walliæ, ab eo cõtra tam ſæuos hoſtes ſuffragia petiturus. Quo fugato Hẽricus frater eius nothus, aſſenſu multorum procerũ & auxilio comitiuæ prædictæ rex Hiſpanię factus eſt. Numerus iſtius comitiuę ſtetit in 60. millibus bellatorum. *Inſultus in Petronem.*

Anno 1367. dominus Edw. princeps condolens calamitatibus domini Petronis regis eiecti, profectus eſt in Hiſpaniam, cum nobili multitudine pugnatorum Angliæ, Scotiæ, Nauarriæ, Acquitaniæ, Britanniæ, Armoricæ, & aliarum gẽtium plurimarũ. Ad quem (cum attigiſſet partes Hiſpaniæ) cum multis acceſſit dominus Hugo de Caluerlee, deſerto Henrico baſtardo, qui noluit in bello ſtare contra principem primogenitum regis ſui, venit inſuper ad eum dominus Robertus Knolles cum parte prædictæ Comitiuæ, quæ cum eo remanſerat. Poſt abſceſſum Bertrandi Cleykin & Hugonis de Caluerlee, cuius numerus fuit 10. millia virorum ſcientium bellum, & ad opus martium promptiſſimorum, de Anglia venit ad eum dominus Iohannes dux Lancaſtriæ cum multis valentibus militibus & armigeris, architenentibus, alijſq; armatis, eratq; cùm eo rex Nauarriæ cũ pluribus probatis hominibus de gẽte ſua. Ex aduerſa parte venit ipſe Henricus Baſtardus, & cum eo Bertrandus Cleykin cum maiori parte illius ſæpedictæ magnæ comitiuæ quę ſequebatur eum, non illius amore tantummodo, ſed opimioris ſpe predę. Venerunt & omnes domini potentiores prouinciarum Hiſpaniæ, & de Gallijs infiniti, partim miſſi per regem Franciæ, partim lucri contemplatione. Saraceni præterea, & vlteriores Hiſpani, cum incredulis confluxerunt, cum intruſore prænominato qui præ multitudine dinumerari nequibant. Princeps perpendens omnium horũ multitudinem, quantum res patiebatur, die noctuq; laborabat, ad opus martium conſummandum. Vnde contigit vt contra opinionem hoſtium, qui nullo modo putabant eum tam ſubitò aduenturum, tertio die Aprilis oriente ſole, irrueret ſuper eos. Bertrandus Cleykyn more ducis prouidi bellũ differre quoquomodo geſtiens donec ſui ſe poſſent armare, qui nondum ſtratu ſe excuſſerat, cum quinq; vel ſex ſocijs intrauit campi medium, in quo bellum gerendũ fuit, inter vtrumq; exercitum conſtitutum. Cui cum pari occurrens numero miles nobilis dominus Tho. Vfford, equites quidem omnes contra ſe venientes, hoſtili haſtiludio de ſuis deiecit equis. Et cæteris interemptis de parte Ber-

trandi ipſe quidem captus eſt viuus. Interea anteriores acies, ſibi inuicem obuiarūt, vbi ſagittarijs Anglicanis laudabiliter rem gerentibus Hiſpanos multipliciter terruerunt. Dominus Ioh. dux Lancaſtriæ, & dominus Ioh. Chaundos miles famoſiſſimus, & qui de magna comitiua adhæſerant principi, in acie prima cōſtituti ſunt. Super hos pondus belli ſtetit, ſuper hos Sarazenica phallanx incubuit, ſuper hos innumera Hiſpanorum multitudo diu ſæuit, ſed tandem ſuperueniente domino Rob. Knoll cum electiſſima gente quæ eum ſecuta fuerat, & velut fulminea tempeſtas irruens ſuper hoſtes, & pars aduerſa terretur, & debilitatur. Terga proinde vertunt Hiſpani, & per centenos corruunt ad inferna pagani. Ipſe campi ductor partis aduerſæ, pauefactus hijs viſis, & de grandine ſagittarum caput eius circumuolantium tremefactus, reliquit ſonipedem quem inſedit, & equum velociorem inſiliens fugam cepit, non tamen illæſus vt fertur, fuit in inquine ſagittatus. Cognita verò fuga ſui ducis Hiſpani terga dedêre, peremptis in bello ſiue fuga 7. millibus armatorum. Captus eſt in bello comes de Dena, cum multis nobilibus Hiſpanorum. Bertrandus Cleykin captus fuerat, ante bellum vt præfertur, qui principalis extitit Baſtardi conſiliarius, & dux primæ cohortis. In fluuio verò de Nazar ſuffocati ſunt plurimi, qui dum pertranſire vellent, vada neſcientes, rapaci gurgite ſunt abſorpti. Rubuitq; fluuius per multa millia de ſanguine vulneratorū pereuntiū in eodem. Commiſſum fuit hoc prælium tertio die Aprilis, vel vt quidam volūt in vigilia dominicæ Annunciationis. Igitur ſereniſſimus princeps obtenta victoria dominum Petronem reſtituit regno ſuo. Et rediens in Acquitaniā, compulſus eſt confringere vaſa ſua aurea & argentea & ſculpere in monetam, quā ſtipendarijs ſuis irrogaret, quia Petro pro tunc non inuenit in theſauris ſuis, vnde principi ſatiſfaceret iuxta pacta. Ob quā cauſam Princeps cum rediſſet in Acquitaniā coactus eſt manus mittere ad bona ſubiectorum ſuorum & exigere nouas taxas Waſconenſibus inſuetas. Quamobrem citò poſteà, defecerunt ab eo, & rebellare cæperunt, vt in ſequentibus elucebit.

Hiſpanorum clades.

Per idem tempus Bertrandus Cleykin, ſoluta redemptione a captiuitate liberatur. Et pergens in Hiſpaniam regi Petroni reconciliatur. Cui perſuaſit, vt reciperet Henricum Baſtardum fratrem ſuum in gratiam, quem promiſit fidelem ſibi futurum. Cuius aſſertioni Petro fidem dans, iuſſit vt eum adduceret, ſpondens ſe ſibi rancorē omnem, & foriſfacturas corditer remiſſurū. Bertrandus cuncta doloſè faciens, procurauit vt præfatus Henricus adueniret cum armata manu, tempore quo rex ſedebat in menſa, & ſubitò, præoccupatum lancea perforaret. Quo facto Baſtardus inuaſit regnum nactus proditione, quod non potuit aperto morte. Edwardus princeps intoxicatus ſanitate corporis vſque ad finem vitæ fuit priuatus.

Anno 1368. Leonellus dux Clarentiæ regis Edw. filius Mediolanū abijt, ducere in vxorē filiam Galeas, domini Mediolanēſi, cum qua medietatē eiuſdem dominij fuerat accepturus, vbi celebrato cum gloria maxima matrimonio, vix 5. menſibus ſuperuixit. Eodē anno pacis pacta fregerunt Franci, capientes in Pontino caſtella, villas, oppida, & munitiones ſpectantia iuri regis Angliæ, & homines eiuſdem perimentes, & plurimos captiuantes, rege hæc omnia ignorante. Et vt efficacius regis Angliæ circumuenirent innocentiā, rex Franciæ literaliter denunciauit regi Angliæ, ſe fore paratum ſoluere quod reſiduum fuerat de redemptione patris ſui Iohannis quondam regis Franciæ, & omnes pacis conditiones editas Caleſiæ obſeruare. Et vt pleniùs circunueniret regem Angliæ miſit ei vina de Boemia & alia donatiua, inditia bonę fidei & dilectionis. Et factum eſt, adhuc nuncijs cum rege exiſtentibus, rumores flebiles deferuntur ad regem de equitatione Francorum hoſtili in pago Pontini, & de exceſſibus factis ibidem. Quibus auditis rex iuſſit nuncijs vt cum donis ſuis fallacibus redirent ad dominum ſuum fraude plenum, cuius nugas & dolos non diu tolleraret inultos. Quibus domūm remeantibus occurrere Caleſienſes, & vina direpta Caleſiam adduxerunt.

Franci fœdifragi.

Francorū dolus.

Hoc anno dominus Simon de Langham Archiep. Cantuar. aſſumptus eſt ad

Cardinalatum, vocante eum Vrbano 5.

Anno 1369. rex Edw. 3. in parliamento tento Londonijs, tractauit de concordia violata, paciſq; pactionibus inter ipſum & regem Franciȩ. Quapropter ſicut olim, totum regnum Franciæ vendicauit. Miſitq; circa feſtum natiuitatis beatæ virginis, filium ſuum Ioh. ducem Lancaſtriæ, & Humfridũ de Boun Comitem Herefordiæ cum valida manu militum & architenenſium, ad ius ſuũ ex integro repetendum. Qui cum tranſfretaſſent, & ſuper montem qui dicitur le Chalkhull caſtra metati fuiſſent contra Francos qui illuc illis occurrerant, tã diu iacuerunt ibidem donec conſumptis victualibus pars Anglica fame deficiebat. Erant tunc ibi multi valentes barones & milites qui cenſuerunt cum Gallis fore pugnandum, priuſquã gens Anglica fame periſſet. Sed duces cauſabantur ſibi non eſſe manum ſufficientem ad obuiandum Gallis.

Rex Franciam vendicat.

Interea dominus Tho. Beuchampe comes Warwici audiens Francos paratos ad pugnam, aſcenſis nauibus cum electis militibus verſus Caleſiã nauigauit, de cuius aduentu Franci ſtupefacti, relinquentes tentoria cum victualibus clam fugerunt. Comes verò cum applicuiſſet, ducum deteſtatus ignauiam cõſulentium ne progrederetur, ego inquit progredi & pugnare volo, dum adhuc panis patriæ in virorum meorũ ventribus remanet indigeſtus. Nec mora, progreditur, & inſulam de Kaus ferro flammaq; vaſtat nemine reſiſtente: ſed heu redeundo verſus Caleſiam morbo correptus de medio ſublatus eſt. Cæteri duces aduerſante fortuna, inglorij redierunt.

Magnanimitas Thomæ Beuchampe.

Per id tempus papa fouebat guerram contra dominos Mediolanẽſes, militante pro eo domino de Spẽcer qui laudabiliter bella geſſit papalia poſt mortem Leonelli ducis Clarentiæ cum quo peruenerat ad partes illas.

Eodem tempore floruit ille miles egregius & toti mundo nominatus Ioh. Hawkwood natione Anglicus, qui duxit comitiuam albam ſuperiùs nominatam, & nunc contra papã, nunc contra præfatos dominos Mediolanenſes arma gerebat, ſemper inuictus. Cuius admiranda geſta prædicat vſque nunc Italia & Lumbardia.

Hoc anno modius frumenti tribus ſolidis vẽdebatur. Domina Blanchia duciſſa Lancaſtriæ viam vniuerſæ carnis ingreſſa eſt, & in eccleſia S. Pauli Londonijs ſepelitur.

Duciſſa Lancaſtriæ animam efflat.

Parliamentum London. in quo conceſſæ ſunt regi decimæ triennales, in tribus annis ſequentibus perſoluendæ, & a laicis quintadecima triennalis.

Anno 1370. rex Edw. prauo ductus conſilio petijt & accepit mutuò de prælatis, dominiſq; temporalibus, ac mercatoribus magnas ſummas pecuniæ, dicens quòd illas expenderet in defenſione regni & eccleſiæ, ſed ſecus accedit quàm putabant.

Circa feſtum natiuitatis Sancti Iohannis Baptiſtæ, rex congregari fecit exercitũ forte valdè in quo nobiliores fuere, dominus de Grauntform, & dominus filius Walteri. Quibus præfectus eſt D. Rob. Knolles, vir qui tranſmarina bella per ante fortunatè tractauerat, cuius diſcretione Rex vniuerſos cenſuit gubernari. Qui tranſeuntes in Franciam, quã diu Roberti paruere conſilijs, Gallos indicibiliter terruerunt. Sed tandem ingruente hyeme, orta inter adoleſcentes dominos, & dictum Rob. diſſentione, factione Iohan. Menſtreworth militis, qui & ipſe partẽ ducebat exercitus, dicentis dictos dominos non debere ſubijci ducatui Veſpilionis veterani, qui ſatis erãt idonei quiſq; pro parte ſua ad perficiendum iniunctum negotium, in diuerſas turmas ſe pueriliter diuiſerunt. Quorum incorrigibilem animum cum perſentiſſet Robertus, ſeceſſit in Britãniam, ad propria caſtra ſua, quȩ quondam conquiſierat enſe ſuo. Franci verò duce Bertrando Cleykyn in cæteros dominos ſic diuiſos, & nondum in locis refugij conſtitutos hoſtiliter irruerunt & quos voluerunt captiuos duxerunt, & reliquos occiderunt. Iohan. Menſtreworth conſultor peſſimus, amiſſis de ſuis plurimis vix euadens venit in Angliam, imponens domino Roberto Knoll. huius infortunij totam cauſam. Sed antiqua viri probitas cunctis nota id effecit, vt idem Ioh. mendax reputaretur, & non ſolùm ingratus ſed infidus dicto Roberto prædicaretur.

Robertus tamen non audebat in Angliam remeare, donec gratiam regis magna ſumma pecuniæ comparaſſet. Igitur præfatus Ioh. Menſtrewurth cernens ſuas fraudes pro votis non poſſe procedere transfugit ad regem Franciæ, domini ſui effectus proditor manifeſtus.

Hoc anno magna pars Waſconię deſciuit a principe propter inſolitas exactiones, & maximè ciuitas Lemonicenſis rebellare cæpit. Quam princeps poſt diram obſidionem arte fodientium captam deſtruxit ſolo tenus, rebelles iuſtè puniendo. Poſthęc infirmitate graſſante, & pecunia deficiente, Angliam reuiſere ſibi neceſſarium videbatur. Cum coniuge proinde & Richardo filio ſuo, (nam Edw. ſenior filius tunc obierat) ad portũ de Plimmouth applicuit, relictis in Waſconia duobus ſuis fratribus, Ioh. duce Lancaſtriæ, & Edmundo comite Cantebrigię, ad defenſionem patriæ cum alijs viris ſtrenuis & bellicoſis. Cumq; perueniſſet ad patris pręſentiam, in manus eius totum dominiũ Waſconiæ reſignauit.

Princeps reſignat Waſconiam

Eodem anno dominus Ioh. Chaundos miles probatiſſimus, dum ſuperatis hoſtibus in Waſconia caput incautè diſcooperuiſſet, ictu ſpiculi pereptus eſt. Cuius audito rex Francorum infortunio, fleuiſſe fertur, propter viri modeſtiã, nobilitatem, multiplicesq; virtutes.

Anno 1371. in parliamento tento Londonijs tempore quadrageſimali, petijt rex a clero & populo ſubſidium 50000. librarũ. Ad quam ſummam leuandam taxati fuere, ſacerdotes ſtipendiarij iuxta ſummã quam receperunt a conductoribus annuatim. Minuta etiã beneficia per ante non taxata, ad complementũ huius ſummę ſimiliter taxabantur.

In hoc parliamento petentibus dominis temporalibus, ammoti ſunt epiſcopi de officijs Cancellarij & Theſaurarij, & clericus de priuato ſigillo, & ſeculares ſiue laicales perſonæ eorum locis ſubrogati ſunt, & hoc quidem totum factum eſt in odium clericorum. Eo tempore miſſi ſunt ſolemnes per papam nũcij pro pace reformanda inter reges, ſed nullo expedito negotio receſſerunt.

Epiſcopi amouentur de officijs ſecularibus.

Anno 1372. 9. die menſis Iunij, rex fecit ſubmoneri ad parliamentum tenẽdum Wintoniæ de clero 4. tantùm epiſcopos, & abbates totidem, quia dicebatur quòd mercatores Londonienſes & aliorũ locorum rebellare volebant. Ioh. dux Lancaſtrię, & frater eius Edm. comes Cantebrigiæ, de Waſconia redierunt in Angliã, ducentes ſecum duas filias Petronis, quondam regis Hiſpanię, quas ex poſt in coniuges acceperunt, dux quidem ſeniorem & comes iuniorem. Et ab eo tempore dux ſe regem caſtellæ nominauit & ſcripſit.

Papa per hoc tempus miſit duos Cardinales in Angliã pro pace reformãda, cardinalem, viz. Anglicum, & cardinalem Pariſienſem, qui parum profecerunt, niſi quòd vberes procurationes de ſuis prouincijs reportauerunt. Anglici Flãdrenſium concitati inſolentia, commiſſo nauali bello vicerunt eos, captis, 25. nauibus onuſtis ſale, & vniuerſis hominibus interemptis.

Flandrenſes ab Anglis profligati.

Eodem anno Franci obſederunt villã de Rupella, ad quos remouendos miſſus eſt dominus Iohan. Haſtings comes Penbrochiæ, iuuenis 25. agens annũ cum electiſſima multitudine armatorũ. Super quos in portu de Rochella ruit repentè claſſis Hiſpanica, quæ victis Anglis & occiſis & cunctis cæteris pene captis claſſem anglicã concremarunt. Ibiq; captus eſt dictus comes cũ multis valentibus, & ductus in Hiſpaniam cum ſtipendiali pecunia a rege recepta, pro guerra ibidem continuanda. Iſtud infortuniũ contigit in vigilia natiuitatis S. Iohan. Baptiſtæ, nonnullis aſtruentibus cauſas huius infortunij fuiſſe, vel quia fędere coniugali rupto, peccatũ adulterij paruipendit, vel quia deliberauerat libertates eccleſiaſticas annullaſſe, vel quia regi malitioſè perſuaſerat, vt eccleſiaſtici grauiùs mulctarentur quã alij ſeculares. Quod conſilium indicibiliter dominis illius temporis dicitur placuiſſe.

Eodẽ anno rex Edw. collecto nauigio & exercitu validiſſimo intrauit mare, vt obſeſſis in Rupella ſubueniret. Sed cõtinuè flantibus ventis cõtrarijs ad terrã triſtis redijt, expẽſis in hoc apparatu nouies 100000. librarũ, prout fertur. In hoc apparatu fuit cum eo filius ſuus princeps & regni nobilitas pene tota.

Hoc anno cum præualida manu bellica tranſfretauit Ioh. dux Lancaſtriæ, & equi-

equitauit per Pariſium & Burgundiã, redemptiones pro ſuæ voluntatis arbitrio de villis accipiens & munitionibus nemine reſiſtente. Tandẽ relicta Francia progreſſus eſt per deſerta montium regionis Aluerinæ, vbi deficientibus victualibus multi de exercitu perierunt. Ex hinc profectus in Acquitaniã peruenit Burdegaliam, vix 40. caballos ſecum viuos ducens, nempe ſi vulgo credi debet, 30000. equorum in hac infauſta profectione dicitur amiſiſſe.

Regis ad papam petitio.

Eodem anno rex Edw. miſit ambaſſiatores ad dominum papam rogans vt ſuper reſeruationes beneficiorum Anglicorũ in curia ſua factas de cætero ſuperſederet. Et vt clerici ad epiſcopales dignitates electi ſuis electionibus pleno iure gauderent, & a ſuis metropolitanis confirmarentur prout antiquitus fieri conſueuit. Super quibus articulis & nonnullis alijs quibus tam rex quã regni cõmunitas ſenſit ſe grauari, nũcij a papa certa recepere reſponſa, de quibus cum rediiſſent in Angliam deberet papæ reſcribi per regem de voluntate ſua & procerum, antequam aliquid determinaretur de præmiſſis.

In Parliamento tento Londonijs decretum fuit vt eccleſiæ cathedrales ſuis gauderent electionibus, & quòd de cætero rex contra electos nõ ſcriberet, ſed per ſuas literas ad eorum confirmationes iuuaret. Sed tamẽ nil profuit hoc ſtatutum. In eodem parliamento conceſſa fuit per clerũ regi decima, & per laicos quintadecima.

Hoc an. caſtellũ de Liziniaco Frãcis reddebatur pro redẽptione D. Tho. Percy.

Acquitania deſciſcit.

An. 1374. Dominus Iohan. dux Lancaſtriç redijt in Angliã de Waſconia, poſt cuius receſſum tota pene Acquitania deſciuit a fide facta regi Angliæ præter Burdegaliam & Bayonem.

Quinto die Iulij obijt M. Gul. Wittleſey Cant. Archiep. Monachi verò illius eccleſiæ ad electionem procedentes cardinalẽ Angliæ in Archiep. poſtularunt, quòd tantũ offendit regem, vt eos proponeret exlegare. Vnde cõpulſi ſunt pro recuperanda regis gratia prouidere fuluo metallo remedia.

Hoc anno tractatum fuit in Flandria apud Bruges ſuper articulis inter papã & regem pendentibus: & concordatum eſt quòd papa non vteretur de cætero reſeruationibus beneficiorũ, et quòd rex per breue, Quare impedit, beneficia non conferret. Sed de electionibus tactis ſuperiùs, pro quibus anno præterito directi fuerunt ad papam nuncij, nihil in hoc tractatu tactum fuit. Credebatur nempe quòd quidam ex aulicis, qui ſe ſciebant potius per Romanam curiam promouendos, quã per electiones legales, iſtũ articulũ ſupprimi procurarunt.

Conſilium apud Bruges.

Eodem anno conuenerunt apud Bruges electi nobiliores Angliæ, i. dux Lancaſtriæ, Gul. comes Sarum, Reginaldus dominus de Cobham, & alij plures ſæculares ad tractandũ de pace inter regna. De eccleſiaſticis verò, D. Simon de Sudbiria Cant. Archiep. cum alijs clericis regni famoſis illuc directi ſunt. Quibus occurrerunt de parte Francorũ pro dicto negotio dux Andegauiæ cũ multis regni proceribus & epiſcopis. Durauitq; tractatus iſte ferè cõtinuis duobus annis non ſine partium magnis ſumptibus & labore. Franci per totũ tempus iſtud domi nõ de pace ſed prælio cogitabãt reſarciẽtes arma vetera, nouaq; fabricantes omnẽ apparatũ belli in promptu habere certãtes. Sicq; factum eſt vt Angli circumuenirentur incauti vt in ſequẽtibus apparebit. Nam diſceſſum eſt vtrinq; ſine pacis effectu. Captæ ſunt tamen treugç inter duo regna vix per annum duraturæ. Nuncij papæ qui pro pace tractanda venerant, vberes procurationes a clero Angliæ receperunt.

An. 1375. dux Britanniæ Ioh. Mountfort habens in comitiua ſua filiũ regis Edm. comitẽ Cantebrigiç, comiteſq; Marchiç, Warwici & Staffordiæ, D. le Spẽcer pluresq; alios bellicoſos & nobiles in partes Britanniç trãſfretauit, quibus reddita ſunt illicò villa S. Mathæi ſupra mare & caſtella de Orrey, & de Breſt, villã de Kemple obſederũt, in qua concluſi fuerunt omnes maiores Britanniç, eãq; cepiſſent, niſi quidã nũcius ſuperueniſſet & treugas inter regna captas indicaſſet, & ex parte regis Angliæ prçcepiſſet, vt obſidione dimiſſa ad Angliã remearẽt. Hoc in tẽpore poſt longã obſidionẽ reddita fuit Francis inſula de Cõſtantine cũ caſtello ſ. Saluatoris quod ſituatur in ea per quendã ſcutiferũ dictũ

Tho. Katington. Ob quam cauſam dominus Iohan. de Anneſle miles ex poſt eundem Tho. de proditione appellatum in duello deuicit & occidit.

Hoc anno ſæuiente peſte nimis in Anglia dominus papa Gregorius conceſſit decedentibus verè pœnitentibus plenam remiſſionem, 6. menſibus duraturam. Comes de Pembroke qui captus fuerat ab Hiſpanis datus eſt Bertrando Cleykin per Henr. Nothum regem Hiſpaniæ, pro certa ſumma pecuniæ quam idem Henricus debuit dicto Bertrando. Qui cum perductus fuiſſet Pariſius & redemptionis ſuæ ſumma fuiſſet limitata, cæpit grauiter infirmari. Metuentes igitur Gallici ne in eorum manibus moreretur, priuſquam ſua ſolueretur redemptio aduehere eum Caleſiam feſtinabant. Mortuus tamen eſt antequam perueniret Caleſiam, & Franci ſuo deſiderio ſunt fraudati.

Parliamentum bonum.

Anno 1376. Parliamentum tentum fuit Londonijs, quod bonum a vulgaribus dicebatur. In quo cum peteretur parari regi ſubſidium more ſolito, reſpōſum fuit per dominum Petrum de la mare prolocutorem parliamenti regem non indigere pauperum ſuorum ſubſtantia, ſi foret prudenter & fideliter gubernatus. Et hoc ſe dixit effectualiter probaturum. Promiſitq́; nihilominus quòd ſi poſt declarationem huius promiſſi compertum foret regem ſuorum indigere ſubſidijs, omnes paratos exiſtere, iuxta facultates ipſum libentiſſimè adiuuare.

In progreſſu verò petierunt Parliamentales milites vt amouerentur quidam regis officiarij, & præcipuus dominus de Latimer, qui vt dicebant non ſano conſilio regem rexit. Amotis ergo regis conſuetis familiaribus ad petitionem communiū, ordinati ſunt certi prælati, & comites alijq́; ſapientes, qui gubernarent regem iam vetulum, & vice ſua cunctis aduenientibus reſponſa darēt, ſed hoc ſtatutum, vix tribus menſibus perdurauit.

Alicia Peeres.

Item communitas regni petijt amoueri de domo regiſq́; conſortio, quandā Aliciam Peerys fœminam procaciſſimam, quæ confiſa nimia regis familiaritate multorum malorū in regno cauſa fuit. Quæ modum mulierū ſupergreſſa, auſa eſt nunc iuxta regis Iuſticiarios, nunc in conſiſtorijs iuxta doctores conſidere, & pro defenſione cauſarum ſuadere vel diſſuadere, ac contra iura ſine verecundia poſtulare, ad regis manifeſtum ſcandalum non ſolùm in hoc regno ſed in regionibus proculpoſitis & remotis.

Item quidam Rich. Honnes & Adam Bury ciues Londoniarum per cōmunes ſunt accuſati de varijs fraudibus factis regi. Quorū primus mediante pecunia vindictam debitam prudenter euaſit. Secundus ſtupefactus ad impoſita, latenter fugit in Flandriam vt ſe ſaluaret ibidem. Sed ille veritatis aſſertorum dominus Petrus de la mare horum omniū peroratorum, ad inſtantiam dictæ Aliciæ peeris, & aliorum quos iuſtè ſatis offenderat apud Notinghā perpetuo carceri adiudicatur. A quo tamen eſt poſt biennium liberatus.

Princeps Walliæ moritur.

Eo tempore non dum finito Parliamento dominus Edw. Princeps Walliæ 8. die Iulij, i. in die ſanctæ Trinitatis defūgitur. Quo obeunte omnis obijt ſpes Anglorum. Quo ſuperſtite nullius hoſtis incurſum, nullius belli congreſſū timuerunt Angli. Ipſe nempe nullam gentem adijt, quā non vicit, nullam ciuitatem obſedit, quam non cepit. Quo extincto, extinctus eſt Parliamenti præſentis effectus.

Dominus Rich. de Burdegalia filius domini Edw. principis in hoc parliamento factus eſt comes Ceſtriæ, & non multò poſt dux Cornubiæ, & princeps Walliæ eſt creatus.

Eodem anno familiares comitis de Warwico intulēre damna grauia Abbati & conuentui de Euiſhā cuncta perpetrantes, quæ crudelitas pro tempore ſuadebat, & niſi terruiſſet eos regia prohibitio, dictam Abbathiam irreſtaurabiliter deuaſtaſſent.

Regis ergo timore pax inter partes fuit reformata, ſed plena ſatiſfactio parti læſæ non eſt facta, quia profectò maius erat damnum quod irrogauerant quàm poſſibilitas damna reſarciendi. Fertur quòd propter iſtam præſumptionem rex comitem ſupradictū de conſilio ſuo amouerit, & noluerit gubernari

per

dominos ad ſuum conſilium ordinatos per parliamentum ſupradictũ, ſed ducem Lancaſtriæ reuocauerit ad regimen regni ſui. Qua occaſione redierunt ad curiam cuncti qui fuerant ante banniti, cum domino de Latimer a ſupradicta meretricula Alicia peeris, quæ (proh pudor) permanſit cum eo vſque ad finem vitæ.

Taxa inaudita.

Anno 1387. in Parliamento tento London. conceſſa fuit regi petenti taxa hactenus inaudita, vt perciperet a qualibet perſona laica vtriuſque ſexus, annos excedente 14. vnum groſſum. Et de religioſis vtriuſq; ſexus, & qualibet eccleſiaſtica perſona promota 12. denar. & alijs non promotis vnum groſſum exceptis fratribus 4. ordinum mendicantium, qui cum hominibus non flagellabantur.

In hoc parliamento abrogata ſunt ſtatuta parliamenti ſuperioris, quod bonum parliamentum a populo vocabatur et perſonæ abiudicatæ ſunt ſtatui priſtino reſtitutæ.

Ortus Io. Wickliff.

Per idem tempus ſurrexit Oxonijs quidam dictus Ioh. Wickliff doctor in Theologia tenens opiniones a tota damnatas eccleſia, viz. quòd Euchariſtia in altari poſt ſacramentum non eſt verum corpus Chriſti, ſed eius figura.

Item quòd eccleſia Romana non eſt caput omniũ eccleſiarum pluſquam vna alia eccleſia, nec maior poteſtas data fuit Petro quã cuilibet alteri apoſtolo.

Item quòd Papa Romanus non habet maiorem poteſtatem in clauibus eccleſiæ quã quicunq; alius in ordine ſacerdotij conſtitutus.

Item ſi Deus eſt, domini temporales poſſunt legitimè ac meritoriè auferre bona fortunæ ab eccleſia delinquente.

Item ſi dominus temporalis nouerit eccleſiam delinquentem, tenetur ſub pœna damnationis eius, ab ea temporalia auferre.

Item quòd euangelium ſufficit ad regulandum in vita iſta quemlibet chriſtianum. Et quòd omnes aliæ ſanctorum regulæ, ſub quarum obſeruantijs degunt diuerſi religioſi, non plus perfectionis addunt Euangelio quàm albedo parieti.

Item quòd Papa nec aliquis alius prælatus eccleſiæ deberet habere carceres ad puniendum delinquentes. Sed quilibet delinquens poſſet liberè quocunq; vellet tranſire, & facere quæ ſibi placeret.

Hæc & plura alia ipſe & eius ſequaces docuerunt, habentes dominos temporales fautores & aſſentatores ſuo nequam dogmati, quia tantam illis tribuerant poteſtatem in eccleſiaſticos debacchandi.

Dominus Papa cùm hæc audiſſet damnauit has opiniones hæreticas & alias ad numerum 23. dirigens bullas Archiep. Cant. & epiſcopo Londonienſi vt ipſarum authoritate dictum Ioh. facerent arreſtari, & eum ſuper dictis cócluſionibus diligenter examinarent. Quo facto præſente domino duce Lancaſtriȩ Archiep. ſuper hijs dicto Ioh. Wicliff indixit ſilentium, prohibens ne de cætero tangeret iſtam materiã, aut per ſuos diſcipulos tractari permitteret. Qui paruo tempore ſiluerunt. Sed tandẽ contemplatione dominorum temporaliũ eaſdem opiniones & alias multò peiores reaſſumpſerunt, & latius quàm priùs diſſeminauerunt. Hij vocabantur a vulgo Lollardi incedentes nudis pedibus, veſtiti pannis vilibus ſ. de ruſſeto, vt per vitam pœnalem facilius incautos traherent ad ſectam ſuam.

Londinenſium furor.

Eo die quo præmiſſa geſta ſunt, Londonienſes furia concitati, ducem Lancaſtriæ perimere quæſierunt, propter quoddam verbum inſolens emiſſum cótra eorum epiſcopũ, & mancrium ſuũ de Sauoy combuſſiſſent, niſi antedictus epiſcopus eorum motibus occurriſſet.

Dux ergo fugit ad Keningtone vbi tunc Richardus filius principis morabatur, cui de illatis opprobrijs flebiliter eſt conqueſtus. Hijs & alijs cauſis Lõdonienſes effecti ſunt duci odibiles, in tãtum vt Maiorẽ aliaſq; perſonas publicas ſuis dignitatibus vel officijs priuari faceret, & eorum locis alios ſubrogari. Eodem anno captus eſt Ioh. Menſtreworth miles proditioſus & trãffuga, & accepta ſententia tractus eſt, ſuſpenſus, decollatus, & in quartas diuiſus.

Rex Edwardus in feſto S. Georgij apud Windeleſhores contulit Richardo de Burdegal hæredi ſuo ordinem militarem.

Rex Edwardus apud prædium ſuum de Schene diem clauſit extremū menſis Iunij 21. die cum regnaſſet annis 50. menſibus quatuor, 28. diebus. Cuius corpus apud Weſtmon. tumulatur, qui dum vixit, omnes reges orbis gloria & magnificentia ſuperauit.

Richardus Secundus.

Richardus de Burdegalia filius Edwardi principis filij regis Edwardi nuper defuncti Londonijs apud Weſtm. 16. die menſis Iulij magnificè coronatur, 11. ætatis ſuæ anno. Qui ante coronationem ſuam laudabili vſus conſilio pacem fecit inter dominum ducem Lancaſtrię & ciues Londonięſes, & dominum Petrum de la Mare militem quem diximus miſſum in carcerem inſtigatione Aliciæ Peeres cum honore maximo liberauit.

Comitum creatio.

In feſto apoſtolorum Petri & Pauli Gallici cum 50. nauibus applicantes villam de Rya deſpoliauerunt & incenderunt. Rex Richardus in coronatione ſua creauit 4. nouos comites, D. Thomam de Woodſtock filium regis Edw. iuniorem fecit comitem Buckinghamiæ, Tho. Moubray Notinghamiæ, Gychardū de Angoliſmo Huntingdoniæ, & Henr. Percy Northāhumbriæ. Per idem tempus Scoti combuſſerunt villam de Rokeſburgh. Kalend. menſis Septembris, Gallici galeis aduecti ceperunt inſulam de Werta præter caſtellū quod D. Hugo Tyrel ſtrenuè cuſtodiuit. Franci verò deſpoliata patria, ceperunt ab incolis mille marcas, vt ſaluarent ab incendijs domos ſuas. Non multò poſt Gallici fecerunt inſultum ad villā de Wynchelſee, ſed per homines patriæ ſunt repulſi. Combuſſerunt tamen eo tempore villam de Haſtingo.

Gallorum inuaſio.

Eodem anno Gallici aſcenderunt in Southſexia iuxta villam de Rotingdene. Quibus occurit armatus Prior de Lewys cum paucis & captus eſt ab eis, vnà cum duobus militibus ſ. Ioh. Falliſlee & Thóma Cheyne, & quodam armigero dicto Iohan. Brokas. Peremptiq; ſunt ex Anglicis pene centum, ſed ex Gallicis multò plures. Gallici cum ſuis captiuis ad nauigium redierunt, ſed valdè contentam victoriam reportauerunt.

Hoc anno Gallici ceperunt villam de Arde mediante proditione domini de Gnumeny Alemannia, qui fuerat illic capitaneus conſtitutus.

In diebus illis obijt Gregorius papa 11. cui ſucceſſit Vrbanus 6. Contra quem aduerſarius cardinalis Iubenenſis, qui per diſſentionem factam in collegio electus eſt in Antipapam a quibuſdam Cardinalibus ſibi cohærentibus, poſtquam idem Iubenenſis, & cardinales ſui complices eidem Vrbano feciſſent obedientiam debitam & conſuetam. Qui vocauit ſe Clementem, & receſſit Auinoniā cum ſuis complicibus Cardinalibus antedictis, vbi & nouos creauit ſibimet Cardinales.

Anno 1378. Ioh. Philpot ciuis London. claſſem exhibuit ſuis ſumptibus quæ defenderet tam mare quàm terram ab incurſibus piratarū. Quæ poſt paucos dies reuerſa eſt captis 15. nauibus Hiſpanorum omiſſis multis mercimonijs quæ ceperat iure belli.

Eo anno rex Nauarriæ locauit villam de Cherburgh in Normannia regi Anglię pro certa pecunia annua eidem regi Nauarriæ perſoluenda, vbi & applicare poſſet cum vellet, & habere præſidium contra Francos.

Hugo Cauerlee capitaneus Caleſiæ cepit caſtellum de Merk, eo tempore & deſtruxit.

Hoc anno Robertus Haule ſcutifer fuit occiſus in eccleſia Weſtm. tempore maioris miſſæ per quoſdam regis ſatellites, quorum ductor extitit Alanus de Buxille miles per ante non ignobil. ſed hoc facto poſtea ſemper infamis.

Eodem anno Scoti ductore quodam Thoma Hog ceperunt caſtellū de Berwico, ſed nono die ſequente comes Northumbriæ qui illud obſederat recuperauit,

rauit; Scotis qui illud ceperant gladijs interemptis.

Rex Franciæ petijt a magnatibus minoris Britanniæ munitiones & caſtella, villaſq; muratas eorundem ſibi reddi, quibus hoc facere recuſantibus, cepit ex eis plurimos & occidit. Quidam mortis pericula deuitanter fugerunt. Hæc igitur fuit cauſa quare deſiderabant dominum ſuum naturalem, Ioh. Mountfort ducem Britanniæ reuocare.

Anno 1379. Dominus Iohan. de Harleſton miles, cuſtos villę de Cherburgh cum domino Wurſelee gratioſè deuicit Gallicos, occiſis 120. viris, & captis ad numerum ſupradictum.

Eo tempore dominus Hugo Caluerlee, & dominus Thomas Percy facti maris Admiralij, poſt captas plures naues hoſtium, & res martias benè geſtas, toti Angliæ læta noua reportarunt de deſiderio Britonum reuocare cupientium ducem ſuum; & odio quod contra regem Franciæ ſatis iuſtè conceperant, eos tractare nitentem, non vt dominus, ſed potiùs vt Tirannus.

Eccleſia Weſtm. recuperauit quædam priuilegia quibus rex eam priuauerat parũ ante in parliamento facto Londonijs iſto anno. In quo parliamento decretum eſt, vt communibus parceretur, & diuites onus ſubſidij regij ſupportarent: viz. duces ſoluerent 10. marcas, & Archiepiſcopi eandem ſummam penderent, Comites, epiſcopi & Abbates mitrati tantum darent non obſtante quòd idem Abbates tenerentur ſoluere 40. denarios pro ſingulis capitibus monachorum ſibimet ſubiectorum. *Diuites ſubſidium ſoluunt.*

Deniq; nulla religioſa perſona vir nec fœmina, nullus Iuſticiarius, vicecomes, miles, vel armiger, rector nec vicarius, nec ſimplex Capellanus ſubterfugit hanc taxam, quin ſecundum valorem penſionis annuæ taxabatur.

Per hoc tempus falſi Flandrenſes violatis treugis ceperunt bargiã de Foway quæ eſt in Cornubia, occidentes Anglicos qui fuerũt in eá, & bargiam demergentes. Quo perpetrato facinore, applicuerunt in Angliá, & mercimonia ſua expoſuêre venditioni, quidam Garcio qui in nauem Flandriæ dum pugnauerunt aſcenderat, & in ſentina ſe occoluerat, audiens Anglos colloquentes Flandris repentè proſiliens exclamauit, fidem patriotarum flagitans. Qui mox per Anglos eductus detexit facinus, referens ſeriem rei geſtæ. Capti ſunt proinde Flandrenſes, & carceribus mancipati. *Flandrenſium facinus detectũ.*

Eodem anno D. Iohan. Mountfort dux Britanniæ rogatus a ſuis Baronibus redijt ad patriam ſub ducatu nobiliũ militum, D. Hugo de Caluerlee, & domini Tho. Percy, vbi cum honore maximo ſuſceptus eſt.

Eo tempore Londonienſes occiderunt nequiter quendam Ianuenſem mercatorem, eò quòd promiſerat ſe ſpecioſa aromata aducturum, & meliori foro quàm Londonienſes incolis venditurum. *Mercator Ianuenſis ab Anglicis interfectus.*

Æſtiuali tempore in partibus borealibus fuit maxima peſtilentia, quantum vix antea vllus vidit. Scoti verò crudeles vt afflictos affligerent ingrediẽtes patriam ſuper dolorem vulnerũ eorum addiderunt, adeo debacchantes vt penè patriam accolis vacuarent.

Ioh. Schakel ſcutifer quondam ſocius Roberti Hawlee nuper occiſi in choro inter monachos Weſtm. rege promittente quòd daret eidem, pro habendo obſide comitis de Dena quem ceperant in bello Hiſpanico, terras ad valorem 100. marcarum annuarũ, & in pecunia quingentas marcas, & de bonis regijs fundaret cantariam pro animabus eorum quos miniſtri eius in eccleſia ſupradicta peremerant, de quinq; ſacerdotibus perpetuò duraturã, exhibuit obſidem, qui fuerat filius naturalis dicti comitis de Dena, & iam palam more valecti ſeruierat cunctis incognitus præterquam dicto Iohanni, & ſponte latuerat ſeruans eidem fidem. Quamobrem eius fidelitas ab omnibus eſt admirata & Iohan. prudens aſtutia multipliciter commendata.

Hoc anno dum comes Flandriæ conſuetudines a ſuis cõmunibus nouas exigit, dum contra libertates gentis ſuæ molitur, cum omni domo ſua, totaq; familia & ſuo conſilio vniuerſo pellitur terra ſua. *Comes Flandriæ pellitur terra ſua.*

Circa feſtum S. Nicholai dominus Iohan. de Arundelia frater comitis Arun-

Comes Arundeliæ ſubmerſus.

deliæ miſſus in ſubſidium ducis Britanniæ, cum multis nobilibus militibus & armigeris eſt ſubmerſus. Ferunt familiam dicti Iohan. priuſquam naues aſcenderet pauperes illius patriæ nimium moleſtaſſe, tollentes raptorum more eorum victualia, & violantes eorum filias & vxores. Propter quæ cõmunes eos inſecuti ſunt diris imprecationibus quando naues fuerant ingreſſuri.

Anno 1380. in Parliamento facto Londonijs conceſſa fuit regi ab eccleſiaſticis vna decima & a laicis vna quintadecima conditione adiecta, quòd a Kalend. Martij vſq; ad feſtum S. Michaelis anno reuoluto aliud parliamentũ non fieret. Sed iſta conditio obſeruata non fuit.

In octauis Paſchæ D. Walerandus comes S. Pauli apud Wyndeleſhores duxit vxorem dominam Iohannã de Courtnay. Quibus rex contulit dominiũ de Byflet.

Eo tempore Tho. Abbas S. Albani in placito contra Henr. epiſc Norwicenſem obtinuit ne priores cellarum S. Albani in ſua diœc. exiſtẽtium per epiſcopum fierent collectores decimarum vel cuiuſlibet taxæ leuandæ in poſterũ ad opus regis. Duellum commiſſum eſt præſente rege inter D. Ioh. Anueſlee militem & Tho. Kathton ſcutiferũ: milite eum appellante de proditioſa vẽditione caſtri S. Saluatoris, quod conſtruxit olim recolendæ memoriæ D. Ioh. Shandos in Gallia iuxta inſulam de Conſtantyn, et miles armigerum ſuperauit.

Duellum commiſſum coram rege.

Hac æſtate D. Tho. de Woodſtock Comes Buckinghamiæ, Hugo Caluerlee, Rob. Knollis, Tho. Percy, Gul. de Windeleſhores milites probatiſſimi in auxilium ducis Britanniæ miſſi ſunt cum manu forti. Qui cùm recto curſu propter galeas regis Franciæ Britanniam nauigare nequirent, Caleſiam ſunt traiecti. A quo loca equitauerunt per girum Franciæ, patrias deprædantes & ſuccendentes ac populũ trucidantes, donec ad confinia Britanniæ perueniſſent, quæ tandem deo laudes intrauerunt ſaluis hominibus & iumentis.

Per idem tempus rex Carolus qui Francorum regno incubuerat conceſſit in fata, delegata regni & pupilli cuſtodia minori fratri ſuo Burgundionũ duci. Ob quã cauſam indignatus frater maior Caroli, ſ. dux Andegauię, mouit guerram contra iuniorem fratrem, noſtris qui erant in Britannia ſatis accommodam & votiuam.

Eo tempore Scoti ingreſſi ſunt hoſtiliter Cumbriam & Weſtmerlandiam & foreſtam de Inglewood & interfectis incolis plura animalia abegerunt, & nũdinas villæ de Penreth deprædati ſunt, multis interfectis & captis plurimis, reliquiſq; fugatis. Comes verò Northanhumbriæ dum parat Scotis vices rependere per literas regias prohibitorias impeditur.

Scoti deprædantur nundinas de Penreth.

Quo tempore galeæ regis Franciæ villam cepere de Wynchelſee, fugato Abbate de Bello, & quodam eius capto commonacho, qui ad defenſionem villæ concurrerant infauſta hora, villas quoq; quaſdam maritimas, Franci impunè eo tempore ſuccenderunt.

Orta de nouo ſimultate inter comitem Flandriæ & populares, occidit idem comes proditioſè 8000. hominum de villa de Ypres, qui ad tractandũ de pace conuenerant, & mox Gandauum licèt infructuoſa cinxit obſidione, vbi dum comes perſediſſet diu, inutiliter diſſoluit obſidionem, pacem faciens cum eiſdem breui tempore duraturam.

Coronatio regis Franciæ.

Hoc anno menſe Nouemb. Carolus filius Karoli regis Franciæ coronatur, paruulus admodum 11. vel 10. annorum. In cuius regni principio grandis vulgi creuit tumultuatio pro taxis extortis ſæpius ab eiſdem, vnde cõmunes moti, Pariſius proceres & regis conſiliarios fugere coegerunt ad tutiora loca ciuitatis. Ianuenſes verò quos reperire poterant trucidauerunt, quia prout aſſerebant, ipſi exhauſerant inutiliter totam pecuniam regionis. Et reuera grandis erat ſumma, quæ eis quotidiè pendebatur. Nempè cum 25. forent galeæ, receperunt quotidiè 750. libras. Et quidem longo tempore, i. ab initio menſis Maij, vſque ad finem menſis Auguſti.

Circa feſtum S. Martini tempore parliamenti tenti Northamptonæ ſuſpenſus fuit R. Kirkeby interfector nobilis illius Ianuenſis mercatoris de quo ſuperiùs

periùs fecimus mentionem.

In hoc parliamento exigitur grauis taxa, quæ fuit ex poſt cauſa magnæ turbationis in terra. Quilibet nempe ſacerdos religioſus compulſus eſt ſoluere dim. marc. & tantum quælibet fœmina religioſa, ſacerdotes verò ſeculares tãtum, ac quilibet tam coniugatus quàm ſolutus vtriuſque ſexus pro capite ſuo 12. denarios ſoluere cogebatur.

Taxa grauis.

Anno 1381. Circa feſtum natalis D. magiſter Tho. de Brantingham Exonienſis epiſcopus depoſitus eſt ab officio theſaurarij. Et dominus Rob. Hales magiſter hoſpital. S. Iohannis oneratur officio ſupradicto.

Eo tempore ille damnatiſſimus Antechriſti præambulus Iohannes Wickliff hæreticus reaſſumpſit anathematizatas opiniones Berengarij, nitens aſtruere quòd poſt conſecrationem in miſſa a ſacerdote factam, remaneret ibidem verus panis & vinum ſicut fuere per prius. Docuitq; Chriſtum ibidem aſſiſtere, ſicut & vbiq;, ſed tamen ſpecialiùs: nec plus valere panem illum, quàm alium, niſi ſolùm propter benedictionem a ſacerdote datam: quinimo ſi ibi eſſet corpus Chriſti aſſeuerauit in fractione ſe poſſe frangere collum Dei ſui. Affirmauitq; Chriſtianos errare in veneratione illius ſacramenti, quod panem eſſe dicebat, & rem inanimatam & potius venerãdum eſſe bufonem vel quodlibet animatum, quàm illud, quia multò præſtantiorem eſſe fatebatur rem animatã, quàm quæ carebat anima.

Aſſertiones Iohan. Wicliffe.

Cardinalis per id temporis venit in Angliam S. Pileus præſbiter tituli ſanctæ Praxedis, cum duce Taſſiliæ miſſus a rege Bohemiæ qui ſe vocauit Imperatorem, pro matrimonio inter ſororẽ eius & regem Angliæ contrahendo. Hic ſub prætextu poteſtatis quam ſe dixit a domino papa ſuſcepiſſe, multam collegit pecuniam, fecit enim mirabilia in terra iſta. Et tandem recedens tantam ſummam ſecum abſtulit, quantam vt putabatur nunquam Anglia in vno tallagio pendere conſueuit.

Per idem tempus miſſus eſt copioſus exercitus in auxilium regis Portingaliæ contra Hiſpanos qui eum multipliciter infeſtabant. Huius exercitus fuere ductores dominus Edmundus Comes Cantebrigiæ regis auunculus, Gulielmus Beauchampe, Matthæus Gurnay, & Gulielmus Butrewus milites in rebus martijs ſatis experti. Qui a rege Portingalię cum honore maximo ſunt ſuſcepti. Et ibidem commorati per biennium fines Portingaliæ ab Hiſpanorum incurſibus viriliter defenderunt. Tandem reges Hiſpaniæ & Portingaliæ ad concordiam redeuntes, Anglis nauigia cum expẽſis dedere communiter, eorũ reditum auidiſſimè cupientes. Nam & Hiſpanis ſemper ſuſpecta fuit eorum audacia, & Portingalenſibus oneroſa pręſentia, quia quos tutandos contra hoſtes venerant, viliori ſeruitio deprimebant, non tantùm eorũ diripientes ſubſtantias, ſed & vxores & filias opprimentes. Redijt ergo cum ſuis comes Cantebrigiæ, reducens ſecũ ſuam coniugem quondam Petri regis Caſtillæ filiã iuniorem, & Edw. filiũ ex ea genitum per annos aliquot antequam Angliam exiuiſſet. Quem quidem tempore moræ quã traxit in Portingalia filiæ regis Portingaliæ matrimonio copulauit.

Angli Portingalenſibus opem ferunt.

Menſe Iunio ruſtici & communes homines manus infimę inſurrexerũt cõtra regẽ & proceres & perimerunt plurimos furioſè. Inter quos magiſtrũ Symonẽ de Sudbyria Metropolitanũ totius Angliæ, regniq; Cãcellariũ, & D. Rob. Hales qui fuit Prior S. Iohãnis & regni Theſaurarius, extractos de Turri Lõdoniarum crudeliter decollarunt, ſub duce quodam Waltero Tylere ſuperbo prorſus & ignobili ganeone. Sed dicto Waltero Tylere interempto per manus Gulielmi Walwoorthe tunc Maioris Ciuitatis Londoniarum & corruente ad pedes equi regis, faſtus vulgarium fuit ſubitò imminutus.

Plebis inſurrectio.

Cæterùm quis nebulonum debacchationes, in alijs locis explicare poſſet ad plenum. Certè nullum poſſe referre puto plenariè malitias & nequitias, homicidia & ſacrilegia, crudelitates & ſcelera quæ geſſerunt. Quæ quia tractatũ expetunt ſpecialem, præſenti cõpendio non impono, remittens ad noſtra maiora

chronica videre cupientes tragœdiam ruſticorum.

Rex ducit vxorem.

Anno 1382.& regis Richardi 5.peractis diebus natalitijs rex duxit vxorem ſororem regis Bohemiæ Annam nomine. Quæ etiam per manus Cantuariẽſis Archiepiſcopi magiſtri Gulielmi de Courtnay,qui nuper de epiſcopatu Londonienſi tranſlatus fuerat ad Archiepiſcopatum Cantuar. cum magna gloria coronatur.

In parliamento tento London. editum eſt ſtatutum contra inſurrectores, viz. quòd non expectato breui reg. fideles regni vbicunq; viderẽt ruſticos, vel quoſcunq; cõmunes actitare ſuſpecta conciliabula, per ſenos pariter aut ſeptenos,eos caperent,& in cuſtodia detinerent.Conceſſæ ſunt regi per mercatores in hoc parliamento lanarum conſuetudines,quas vulgus vocat,Le maltot, per quadriennium.

In hoc etiam parliamento Richardus Scroupe miles fit regni cancellarius, & Hugo de Segraue miles,regni Theſaurarius eſt effectus.

Circa feſtum S.Iohan. ante portam latinam in parliamento facto London. Ioh.Wraw præſbyter & author inſurgentium apud Myldenhale & Bury trahitur,& ſuſpenditur,communibus id petentibus magna voce.

Duodecimo Kalend. Iunij hora nona factus eſt terræmotus magnus in Anglia, quem ſequutus eſt mox & alius terræmotus 9.Kalendas eiuſdem ſummo mane.

Hoc in tempore rex iuuenis iuuenum conſilijs acquieſcẽs, priuauit capitoſẽ dominũ Rich.Scroupe officio Cancellarij, præficiens loco ſuo magiſtrũ Rob. Braybroke epiſc.Londonienſem.

In parliamento facto Londonijs circa feſtum S.Michaelis conceſſa fuit regi per clerum vna decima & a laicis quintadecima,conditionaliter tamẽ ex parte cleri, vt viz.rex manus apponat defenſioni Eccleſiæ & præſtet auxilium ad compreſſionem hæreticorum Wicklefenſium, qui iam ſua praua doctrina penè infecerant totum regnum.

Hoc anno ordinauit Vrbanus Papa,vt vigilia natiuitatis S.Mariæ, pro vigilia de cætero in omnibus habeatur,& in eadem ieiunetur.

Epiſcopus armis Flandriam inuadit.

Anno 1383 menſe Martio in parliamento facto London.dominus Henr. le Spencer epiſc.Norwicenſis,cruceſignatur contra ſchiſmaticos & Flandrenſes, accepta inaudita poteſtate a papa Vrbano 6. diſpenſandi in caſibus curiæ reſeruatis. Qui circa medium menſis Maij profectus in Flandriam cum magna turba cruceſignatorum,mox per inſultum cepit villam de Grauennigge & per deditionem villas de Dunkirke,de Newport,de Burburgh, & de Poperingge. Octauo Kalend.Iulij cum 5000.cruceſignatorum,vicit 30000.ſciſmaticorum iuxta villam de Dunkirke,occiſis 7000. Flandrenſium, Gallorum & Britonũ venientium contra eum,ſeptem de cruceſignatis tantummodo interemptis. Dehinc obſedit villam de Ypres aſſiſtentibus ſibi Gandauenſibus,ſed nil profecit fruſtrato propoſito proditione ſuorum.

Rex Francus per idem tempus congregat 100000. hominum ſtatuẽs cruceſignatos perſequi, obſedit quoſdã in villa de Burburgh ſ. dominũ Beumund, Tho.Triuet, Gul.Elinham, & Guliel.Faringdone milites, qui deſeruerunt epiſcopum parum antè volentem ingredi regnum Franciæ & cum rege Franco dimicare. Cumq; rex Francus cum Gallis & Britonibus plures inutiliter dediſſet inſultus ad villam præfatam, & ſemper recepiſſet ſuos vel mutilatos vel mortuos, tractare cæpit cum eis vt villam redderent, & ipſi cum equis, & armis, & cunctis ſeruientibus, ac bonis omnibus quæ de villa aſportare placeret indempnes exirent, & liberè pergerent quocunq; vellent ſub conductu regis Francij,ita duntaxat vt verſùs Angliam properarent. Quibus conditionibus conſentientes noſtrates per omnia ſic fecerunt.Conſequenter rex Francus cõponit cũ epiſc.qui villã tenebat de Grauennig,vnà cum D.Hug.Caluerlee vt deſerat villã illã.

Reuertitur fruſtrato propoſito.

Epiſc.verò cũ vidiſſet,nec regẽ Anglię,nec quenquã aliũ repromiſſũ ferre ſubſidiũ,iuxta pactũ inter eũ & regẽ Francũ initũ, recedendo

ſub-

funditus villam euertit,& in Angliam eſt reuerſus.

Circa tempus illud hoſtes armauerunt 5.vaſa bellica,quæ balingariæ appellantur, ad impediendũ noſtratum tranſitũ verſus epiſc. Norwicenſem in Flandriam,& manus militaris quæ mittenda fuit in Acquitaniam ſub duce Britrigaldo de la Bret. Quibus obuiauerunt homines de Porteſmutha,& Dortſmutha,& conflictu habito peremerunt omnes Gallicos qui in dictis fuere bargijs præter nouem viros. Scoti per hoc tempus ceperunt caſtellum de Werck ſuper Twedam fluuium & deprædatum ignibus ſuccenderunt. Quamobrem miſſus eſt regalis exercitus ad illas partes,qui humiliaret ſuberbiam eorundem.

Caſtellum de Werck capitur a Scotis.

Eodem anno Vrbanus papa cernens Romanorum fidem dubiã, fugit Neapolim ad natale ſolum. Nauigium Anglicanum per idem tempus reduxit octo naues maximas quas ceperat iure belli, in quibus fuiſſe dicuntur mille & quingenta dolia boni vini.

Circa feſtum omnium Sanctorũ in parliamento facto London. conceſſa fuit regi per clerum medietas vnius decimæ,& per laicos medietas quintædecimæ pro guerra fouenda contra Scotos & Piratas. Et rex cepit in manu ſua temporalia Norwicen. epiſcopi, eò quòd non obediuit ſuis literis reuocantibus eum, cum paratus omnino fuiſſet quaſi cum ſuis omnibus ad tranſfretandum.

Milites verò qui cum eo fuerunt in Flandria quia inobedientes fuerant prout dictum eſt epiſcopo, capti ſunt & carceribus mancipati. Sed manucapti ſunt per amicos fuluo metallo prægrandi, vt fama fuit.

Anno 1384. poſt feſtum natalis domini dux Lancaſtriæ tranſfretauit in Frãciam,& exinde treugas reportauit, ab hoc inſtanti feſto natalis vſq; ad feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ continuè duraturas. Inſtante quadrageſimali tempore dominus Iohan. Dux Lancaſtriæ cum domino Thoma comite Buckinghamiæ fratre ſuo & turba velut innumerabili bellatorũ profectus eſt in Scotiam. Sed Scoti ſe prudenter ſubtraxere, donec magna pars noſtratum hyemali frigore & inedia deperiſſet. Reuerſi ſunt ergo dicti domini fruſtrato propoſitò poſt interitum hominum & equorum.

Poſt quindena Paſchæ in parliamento Saliſbury quidam frater carmelita accuſauit ducem Lancaſtriæ de imaginatione mortis regis. Qui poſitus eſt in cuſtodia domini Iohan. Holland vſq; ad diem quo de dictis ſuis fidem facere debuiſſet. Sed nocte diem illum præcedente turpiſſima morte mulctatus eſt multis ſupplicijs & crudelibus interfectus.

Dux arguitur læſa maieſtatis.

Dominus Gul. la Zouche per prædictum fratrem delatus eſt tanquam huius accuſationis adinuentor. Qui diſtinctus & diſcooperto capite compulſus eſt ad hæc publicè reſpondere. Negauit igitur obiecta viriliter, ſacramento firmãs ſe nunquam vel audiſſe talia vel cogitaſſe. Dimiſſus eſt igitur, factus non ſolùm illius ordinis ſed cunctorum ordinum fratribus inimicus.

In hoc parliamento clerus conceſſit regi medietatem vnius decimæ & laici medietatem quintædecimæ.

Viceſimo die menſis Auguſti i. in feſto paſſionis Sancti Oſwyni regis & martyris, dum apud nouum caſtrum ſuper Tynam quidam nauta lignum dolaret ad opus ſuæ nauiculæ, repentè vidit de dicto ligno vbertim ſanguinem emanare, recordátuſq; diei feſti continuit manus ab opere. Sed eius ſocius paruipendens miraculum, accedit,& lignum ferit, ebullitq; ſanguis illicò quacunq; parte percutitur velut cum pecus ferro tranſfigitur. Res defertur in cætum clericorum qui omnes cum laicis miraculum approbant. Lignum defertur Tynemutham, vbi prædicti ſancti corpus quieſcit in teſtimonium miraculi præmonſtrati.

Sanguis fluit de ligno miraculoſè.

Per idem tempus Scoti ceperunt caſtrum de Berwico commiſſum cuſtodiæ domini Henrici Percy Comitis Northumbrorum. Qui in parliamento tunc tento damnatus eſt publicè pro amiſſione dicti caſtri, quanquam ad idem parliamentum vocatus per breue regiũ, remanſiſſe ad tutelam ſuæ patriæ maluiſſet. Comes verò cito poſt regis indulgentia eſt honori priſtino reſtitutus, & omnibus bonis ſuis. Qui mox huius facti infamiam repellere cupiens,

Scoti capiunt caſtrũ de Warwick.

obſedit dictum caſtellum, & illud de Scotorum manibus pactione 2000. marcarum illis ſoluendarum extorſit.

Anno 1385. in feſto paſſionis S. Thomæ Cantuar. Archiep. organum diabolicum, hoſtis eccleſiæ, vulgi confuſio, hæreticorũ ydolum, hypocritarũ ſimulachrum, ſchiſmatis inſtaurator, mendacij promptuarium, adulationis ſentina Ioh. Wycliff, percuſſus Dei iudicio horribili tactus eſt paralyſi in corpore ſuo toto, protelauit inuiſam vitam vſque ad diem S. Siluestri. Quo die malitioſum efflauit ſpiritum ad ſedes luce carentes, et quidem ſatis iuſte die ſ. Thomę percuſſus eſt, quem multotiens lingua blaſphemauerat venenata, & die S. Siluestri temporali morte damnatus eſt, quem crebris inuectionibus exaſperauerat in dictis ſuis.

Ioh. Wikliff moritur.

Eodem anno dominus Edw. Bourſer factus eſt capitaneus Gandauenſium ipſis petentibus a rege Angliæ ducem aliquem Anglicanũ. Qui ſecum traxit illuc armatam manum rex Anglia fortem valde.

Sub hoc tempore grauis diſſentio inter regem & ducem Lancaſtrię, inſtinctu quorundam iuuenum qui cum rege nutriti fuerant, eſt exorta.

Dux verò prę monitus de præſtructa malitia contra eum, ſe ſubtraxit, & caſtellũ ſuum de Pontefracto ſubijt, quod armis & victualibus affatim cõmuniuit. Tandem laudabili interuentu dominę Iohan. principiſſæ matris regis, pro tunc diſcordia eſt ſopita.

Hoc anno terręmotus factus eſt ante medium noctis inuentionis S. Crucis. Et coniunctio planetarum Iouis & Saturni fuit menſe Maio, quam mox commotio regnorum maxima eſt ſequuta.

Gallici duce quodam milite Iohanne de Vienna, venerunt in Scotiam vt ſimul iuncti Scotis regnum Angliæ facilius infeſtarent.

Eo tempore rex Francus apud le Sclus contraxit exercitũ velut innumerabilem ad ingrediendum Angliam, dum noſtri in Scotia bello contra Scotos & Gallicos tenerentur.

Rex Angliæ per idem tempus cum 300000. hominũ, & equorum totidem, Scotiam eſt ingreſſus, ſed hoſtibus non facientibus pugnæ copiam, nec apparere volentibus reuerſus eſt cõcremata patria, & illo nobili monaſterio Maylroſenſi flammis dato.

In progreſſu verſus Scotiam dominus Ioh. Holland frater regis occidit nequiter filium comitis Staffordię & hæredem, non procul ab Eboraco, ob quam cauſam perdidit idem Ioh. terras ſuas. Ipſe tamen mortem metuens Beuerlacenſẽ cepit aſylum. Mater verò regis & eiuſdẽ Ioha. dum preces in caſſum multiplicat pro Iohanne contriſtata decumbit & poſt quatuor aut quinq; dies ſæculo valefacit. Quintodecimo Kalend. Auguſti fuit alius terræmotus circa vigiliam ſecundam noctis.

Hæres comitis Staffordiæ interimitur.

Rex Francus cum iam paratus fuiſſet ad inuadendum regnum Angliæ, Gandauenſes in Flandria ceperunt villã de la Dam, in qua repererunt prędã maximam & victualia, ſed præcipuè vini copiam ſ. mille dolia & octingenta. Quod audiens rex Francus ſuſpenſo ſuo tranſitu in Angliã, cuncta quę ſuę profectioni præparauerat, contraxit ad obſidendum villam de la Dam. Qui villã ceperant cernentes ſe impares virtuti regiæ, nocte quadã relicta villæ cuſtodia ſenibus & mulieribus, confringentes dolia, & vaſtantes victualia latenter receſſerunt, & ſalui Gandauum peruenerunt. Tandem rex Francus mane villam intrat, quam vt inuenit vacuam, doluit ſe fore deluſum.

Eo tempore rex Portingaliæ adiutorio Anglicorum vicit Hiſpanos, & miſit regi Angliæ ſex galeas, vt eſſent illi ſolatio contra hoſtes.

Circa feſtum exaltationis S. Crucis, dum claſſis regis Franci reuerteretur e Flandria, diſperſa fuit tempeſtate grauiſſima, & partim alliſa, partim confracta, pars verò magna Caleſiã, & in terras regis Angliæ eſt appulſa. Sicq; contigit, vt caperentur de nautis ſtipendiarijs per Caleſiẽſes ducenti & viginti ſex, præter naufragos quingentos & amplius ex Gallicis & Normãnis, qui demerſis ratibus in manus Caleſienſium deuenerunt.

Claſſis Gallica tempeſtate diſperſa.

Eodem

Eodem tempore rex Portugaliæ intoxicatus hauſtu lætifero, dolo reginæ vitam finiuit. Et frater eius magiſter hoſpitalis miles egregius leuatur in regem licèt inuitus, & multa cum Anglorum adiutorio contra Hiſpanos proſpera bella gerit.

Rex Portugaliæ exſpirat.

Circa feſtum S. Martini in parliamento Londonijs, clerus conceſſit regi decimam, & quintamdecimã populus laicalis.

In hoc parliamento Robertus de Veer infauſta hora comes Oxonij, creatus eſt Marchio Dubliniæ in Hybernia, & Tho. de Woodſtock creatus eſt dux Glouerniæ, & frater eius Edmundus comes Cantebrigiæ, factus eſt dux Eboraci. Michael Attepol vir plus aptus cõmercijs, quam geſtis marcijs, pro tunc regni Cancellarius, factus eſt Comes Southfolciæ, conceſſis ſibi pro tanto nomine de burſa regia annuis mille marcis.

Creatio ducum.

In hoc parliamento rex reſtituit ſua temporalia epiſcopo Norwicenſi.

Anno 1386. Rex Armeniæ venit in Angliam tractaturus de pace inter regna Franciæ & Angliæ, ſed ſine cõmodo vtriuſq;. Nihilominus ſibimet ceſſit proſperè, quia præter mille libras quibus honoratus fuit a rege in naui aurea, literas patentes accepit a rege, de mille libris annuatim ſibi perſoluendis. Fuerat nẽpe vt aſſeruit expulſus regno ſuo per Tartaros, qua occaſione a regibus chriſtianis extorſit plura donaria, vt fœlicior foret illi fuga ſua in aliena patria quã pacificum dominium in propria. Gandauenſes leues & varij non expectato ſuffragio quod Rex Angliæ non ſine magnis ſumptibus illis præparauerat, regi Franciæ manus dederunt, manifeſtè monſtrantes ſe neſcire vni amico vel domino fidem diu reſeruare.

Rex Armeniæ pacis mediator.

Sub hijs diebus audientes Hiſpani quòd Iohan. dux Lancaſtriæ proponeret regnum Caſtellæ vendicare, & ad hoc negotiũ neceſſaria præparaſſet, miſſis legatis regi Franco ſuum deprecantur auxilium. Qui mox miſit armatos illuc, ex Gallicis & Britonibus ad numerũ ſexcentorum. Qui illuc quidem peruenientes fœliciter, ſed infœliciter ſe gerentes, dum nimis confidũt in virtute propria, prædas inſolenter agentes & incendia in regno Portingaliæ, obuios habent Anglos inopinatò cum Portingalenſibus. Cum quibus congredientes, diſſipati, proſtrati, capti ſunt vel occiſi. Quo facto luctus & deſperatio creuit Hiſpanis, ira & indignatio Gallis & Britonibus, qui poſthæc domi infortunia cognouerunt.

Eodem anno D. Iohannes dux Lancaſtriæ circa feſtum Paſchæ profectus eſt cum exercitu in Hiſpaniam, quæ ſibi iure ſuæ coniugis dominæ Conſtantiæ, ſenioris filię & hæredis domini Petronis nuper regis Caſtillæ & Legionis debebatur. Cuius profectioni quia Hiſpani fuere ſchiſmatici, fauor papalis acceſſit, indulgens peccatorũ veniam ſecum proficiſcẽtibus, & eius profectioni quicquã conferentibus de bonis ſuis.

Dux Lancaſtriæ regnum Hiſpaniæ vendicat.

Igitur dum nauigat verſùs Hiſpaniam, caſtellũ de Breſt in Britannia obſidione Gallorũ liberat non ſine ſuorũ maximo detrimento, quia multos valentes amiſit ibidem. Deinde flante vento ſecundo appulſus eſt in portum Geromiæ, qui eſt primus introitus in Hiſpaniam ſalua claſſe ſua.

Hac ęſtate rumores increbuere de propoſito regis Franci volentis Caleſiam obſidere. Quapropter miſſus eſt ad loci tuitionem D. Henricus Percy iunior, electis bellatoribus, quem Scoti Ironicè hotſpur cognominauerunt i. calcar calidũ ſiue feruens, propter eius animoſitatem. Qui mox vt peruenit Caleſiã ſuper Morinos & Pikardos fecit expeditiones, prędas egit, & actus exercuit laudabiliter militares. Sed cum nunciatum fuiſſet ei regem Francũ nolle Caleſiam obſidere, ſed vel potius transferre bellum in Angliã, reuertitur feſtinanter gaudens ſibi occurrere quod volebat, bellum ſ. Gallicorum.

Londonienſes eo tempore regis Franci metuentes aduentum, cuncta meticuloſè faciunt, ac ſi mox foret capienda ciuitas. Currunt ad muros Haueli, cõtiguas domos dilacerant, deponunt, deſtruũt, diuorciaq; requirunt, ſicq; turbantur, ſic ſollicitantur, velut ſi ipſos hoſtes aſpicerent ante fores, dantes ignauiæ ſuæ manifeſtũm omnibus experimentum.

Londinenſium timiditas.

Interea familiares regis Angliæ ceperunt 5. naues magnas, & ſex tarritas refertas Ianuenſium multis bonis. Sed Ianuenſes peroptimè ſciẽtes vbi ſibi ſuccurri deberet Michaelem Attepool adeunt regni cancellarium, qui & ipſe mercator erat, & mercatoris filius, & ob hoc multis notus inſtitoribus; & eius ſuffragia petierunt. Qui confeſtim iuſſit de theſauro regi eorum damna reſarciri, hoſteſq; ſeuiſſimos cum pace pecuniaq; dimitti. Qui mox vt ſoluerunt naues a littore, curſum in Flandriam direxerunt. Quò cùm perueniſſent quoſdam ex Anglicis peregrinis qui verſus Romanam curiam properabant interemerunt, licèt eos in vaſa ſua pacificè admiſiſſent pacto naulo.

Sub eiſdem diebus noſtrates ceperunt duas magnas naues regis Franci, in quibus & pars muri lignei quam idem rex parari fecerat ad erigendum in Anglia, & magiſter totius fabricæ qui fuit Anglicus natione interceptus eſt, cum machinis ad petras iaciendas & gunnis & multo puluere pro eiſdem.

Erecta eſt proinde illa pars muri lignei apud Sandwich, & factum eſt vt quẽ contra nos erexiſſe hoſtes parauerant, nos ereximus contra hoſtes.

Præparatio ad reſiſtendum Francis.

Circa feſtum S. Michaelis conuenerunt armati & architenentes de toto regno ad parliamentum tenendum London. vt parati forẽt ad reſiſtendum regi Francorum, qui dicebatur venturus cum 15. ducibus, 26. comitibus, ac ducẽtis proceribus, & bellatoribus 100000. necnon & mille nauibus ad regnũ Angliç deſtruendum. Sed obſiſtente vento, imo fruſtrante conatus eius deo, totus ille apparatus confuſus, turbatus, & caſſatus fuit. Nempe per totum tempus quod fluxit inter Kalend. Auguſti & vigiliam omnium ſanctorum, aura nunquam flauit illis accommoda.

In ipſa verò vigilia ſurgente vento prout putabatur opportuno, diſſoluere rates, & cęperunt vſque Angliam nauigare. Sed mox illis maris alta tenẽtibus facti ſunt obuij venti contrarij, qui naues omnes compulerunt retrocedere, & eas tanta violentia impulerunt, & alliſerunt, vt plures ex illis in introitu portus de Sclusa confringerentur. Hac occaſione & Anglia metu liberata eſt, & rex Francus regreſſus ad ſua.

Rob. de Veer creatur dux Hiberniæ.

In hoc parliamento D. Rob. de Veer olim comes Oxoniæ, ſed in vltimo parliamento marchio factus Dubliniæ, regis munere creatur dux Hyberniç, ſubmurmurantibus cæteris regni nobilibus, & indignè ferentibus tantæ promotionis appetitum in Veero dudum tam mediocri, quẽ non plus alijs commendabant virtutum dotes.

Cancellarius regni Michael Attepool per milites parliamentales conuictus eſt de quibuſdam proditionis articulis tam contra regem quàm regnum perpetratis. Ob quas cauſas licèt regi multum diſpliceret, ab officio Cancellarij deijcitur, & dignus morte iudicio parliamenti decernitur.

Rex tamen non multò pòſt eius amoris intinctu annullauit quicquid in parliamento ſtatutũ fuerat contra ipſum. Ipſe verò Michael ſuos accuſatores meditatus eſt inuitatos ad cænam Londini clam vnà cum duce Glouerniæ trucidaſſe. Cui facinori non ſolùm fautor fuerat Nicolaus Brambre vt dicebatur, ſed author maximus miles mercenarius, & qui fuerat anno tranſacto Maior Londoniarum. Sed laudabili conſtantia Nicholai Exſton Maioris anni præſentis, qui liberè fatebatur ſe non conſenſurum tanto ſceleri, facinus eſt omiſſum. Et palam factum eſt verbum iſtud omnibus habitantibus in regione vicina.

In fine parliamenti clerus conceſſit regi mediam partem vnius decimæ, & mediam partem quintędecimæ populus laicalis, cõditionaliter tamen, vt procerum iudicio dicta pecunia pro regni commodo expenderetur. Quam pecuniam recepit comes Arundeliæ profecturus ad mare.

Duci Hyberniæ prouiſum fuit ad regis inſtantiã, vt hæredes Caroli de Bloys qui quondam vendicauit ducatum Britanniæ, pro 30000. marcarum venderentur Gallicis, vt hac ſuffultus pecunia dominium quod rex ſibi donauerat in Hybernia poſſet conquirere, adiecta conditione, vt citra paſcha proximum in Hyberniam tranſfretaret.

Finito

Finito parliamento & proceribus regreſſis ad propria, rex reuocauit Michaelem Attepool iam dudum damnatum per proceres, & ſecum detinuit cū duce Hyberniæ,& Archiepiſcopo Ebor.domino Alexandro Neuile. Qui regis animum pro poſſe concitauerunt contra proceres,& præcipuè dominos Tho.ducem Glouerniæ, & R. comitem Arundeliæ, & vt acta parliamenti ante omnia annullaret. Hîc primò ſuccreuit odium regi contra proceres, & ex tunc nunquam eos vt fertur coluit niſi fictè. Nihilominus deiecto Michaele Attepool de officio Cancellarij, ſubrogatus eſt dominus Tho. Arundel epiſcopus Elienſis. Depoſitus eſt inſuper dominus Iohan.Fordam epiſcopus Dunelmenſis de officio Theſaurarij, & frater Ioh.Gilbert de ordine prædicatorum fit Theſaurarius,qui tunc fuit epiſc.Herefordenſis.

Anno 1387.Circa principiū menſis Martij Rich.comes Arundeliæ, & Thomas comes Notinghamiæ profecti ſunt ad mare vt Occeanum Britannicū cuſtodirent ab incurſibus hoſtium.Et factum eſt vt in vigilia annunciationis dominicæ,committerent bellum cum magna claſſe Franciæ,Flandriæ, Normanniæ & Hiſpaniæ.Ceſſitq; noſtris victoria, captis centū nauibus vel eo amplius, in quibus continebantur vini 19000.doliorum, quæ diuerſis regni deſtinata prouincijs ineſtimabiliter incolis profuerunt.

Bellum nauale.

Comites hijs ita geſtis, caſtellū de Breſt in Britan.adierunt, vbi duas muni-tiones ligneas erectas & refertas bellatoribus prælectis e Francia & Britannia cum difficultate magna ceperunt. Quarū alteram incenderunt,alteram impoſitis caſtellanis de Breſt munierunt,quia illis neceſſaria videbatur. Et ſic hoſtes in eodem loco ſub temporis parui ſpatio,geminata damna ſenſere,primò per ducē Lancaſtriæ petentem Hiſpanias,ſecūdò per comites memoratos, qui ibidem cōpoſitis benè rebus in Angliam proſperè ſunt reuerſi.

Robertus de Veer dux Hyberniæ,Michael Attepool comes Southfolciæ, Simon de Burle,& Richardus Stury deprauantes apud regem acta comitū,dixerunt eos nihil dignum laude geſſiſſe,quippe qui non niſi mercatores diſpoliauerunt;quorum fructuoſius multò fuiſſet amorem ſeruaſſe patriæ, quàm odium inexorabile concitaſſe. Sed hij nimirū milites potiùs erant Veneris quàm Bellonæ,plus potentes in thalamo quàm in campo,plus valentes lingua quàm lancea,vtpote,qui ad dicendum vigiles, ad agendum acta Martia ſomnolenti. Hij circa regem conuerſantes nihil quod deceret tantum principem informare curabant,non dicimus tantū armorum vſum,ſed nec ea quidem quæ maximè decent Heroes, viz.venationem, aucupationem aut hijs ſimilia quibus in pace regius honor creſcit.

Eo tempore quidam frater de ordine Carmelitarū dictus Gualterus Diſſe, nuper confeſſor ducis Lancaſtriæ accepit a papa plura priuilegia illis impertienda præcipue, qui duci profecto in Hiſpanias quicquā de bonis ſuis conferrent. Inter quæ poteſtatem accepit creandi capellanos papæ. Et inter cæteros qui ſatis carè comparauerunt hanc libertatem, quidā frater de ſecta Auguſtinenſiū comparauit eam. Qui exindè ſumens cornua,Lollardis adhæſit, hortatu quorū plura prædicauit enormia contra fratres ſuos. Milites capuciati qui defendebant vbiq; pro viribus Wicleſenſes,hunc in ſuis prædicationibus animauerunt,extulerunt, & indicibiliter laudauerunt. Qui ideò capuciati vocabantur quia nulli,nec ad ſacramentū altaris quidem caputia deponebant. Horum præcipui fuere Guliel.Neuile,Lodowicus Clifford, Ioh.Clanbow, Rich. Stury,Gul.Latimer,& veſanior omnium Iohannes de monte acuto, qui tantā incurrit amentiam vt imagines,quas apud prædiū ſuum de Schenelee habebat in capella ſua,deponi faceret & abſcondi. Fuerunt & alij multi milites de fide malè ſentientes, ſed infamia maiori famoſior Laurentius de Sancto Martino, de comitatu Sarum,qui in vigilia paſchæ corpus dominicū in ore acceptū euomuit,& manu tenens illud ad propriam domum detulit,ſacerdote ſequente & obſecrante ne tantam iniuriā faceret ſacramento,ſed illud reſtitueret,vel more tractaret & ſumeret chriſtiano.Sed ille excluſo præſbitero,adhibitis oſtreis, diuiſit hoſtiam,cuius partem cum oſtreis, partem cum cepis, partē cum vino

Priuilegia a Papa conceſſa.

deglutiuit, aſſerens quemlibet panem domus ſuæ tanti fore valoris, quanti fuit ille quem ſic cum oſtreis abſumpſiſſet.

Bigamia Ducis ſatis impia.

Robertus de Veer dux Hyberniæ repudiauit vxorem nobilem, genitam de illuſtris regis Edwardi filia Iſabella, & cepit aliam quæ cum regina venerat de Bohemia, vt fertur cuiuſdam ſellarij filiam ſat ignobilem, nomine Lancecronam. Ipſe autem rex fauebat ſibi in omnibus, nolens eum in aliquo contriſtari. Proceres tamen indignabantur, & pręcipuè dux Glouernię mulieris auunculus, qui quandoq; ſtatuit vlciſci neptis iniurias, quod ducem Hybernię non latebat. Quamobrem & ſibi cauit prout potuit, & ducem Glouerniæ perimere cogitauit.

Iam paſcha trāſierat, iam tempus omne præterierat, quo dux Hyberniæ illuc tranſfretaſſet iuxta condictum, & adhuc in Anglia moram traxit. Sed ne propter hanc cauſam tumultus fieret inter proceres, rex ipſe, velut deducturus eum ad nauem, cum eo in Walliam eſt profectus. Non tamen dimiſſurus eum, ſed detenturus ibidem, vt illic ſemoti prout fertur quietiùs deliberare poſſet, qualiter proceres eorum votis obuiantes, dolo tenerent & occiderēt. Inſtigabant ad hæc regem iugiter Mich. Attepool, Rob. Treſilian Iuſticiarius, Alexander Neuile Ebor. Archiepiſcopus, & plures alij, qui ſuæ pelli timentes, non minus quàm dux Hyberniæ in necem procerū conſpirabant. Igitur emenſo in Wallia longi temporis ſpatio, rex velut profectio ducis in Hyberniam data fuiſſet obliuioni cunctis in Anglia, redit cum duce & ſuis traditoribus ad caſtellum de Notingham, tractaturus ibi finaliter de morte procerū prædictorum. Illuc igitur venire fecit multos de Londonienſibus, quos nouit contingentes ad vtrūlibet, & regni vicecomites & Iuſticiarios vniuerſos. Londonienſes acerſiuit, quia plures eorum nuper de proditione in regē conuicti, ſed tamen eius gratiā conſequuti, vt ipſi gratiam regi pro gratia gratis rependerēt, & dominos indictarent de criminibus, quæ contra eos dicti proditores imaginati fuerant, dum cum rege egerant in remotis: vicecomites conuenire fecit, vt ſciret quantā potentiam manus bellicæ contrahere poſſent contra proceres, & vt ipſi nullū militem de pago vel Schyra eligi ad parliamentū permitterent, niſi quem rex & eius conſilium delegiſſet. Sed ad hæc vicecomites reſponderunt, quòd cōmunes fauebant dominis, nec eſſe in poteſtate illorum ad hanc cauſā exercitum contrahendi. Et de militibus ad parliamentū eligendis dixerunt, communes velle tenere conſuetudines vſitatas, quæ volunt vt a communibus milites eligantur. Iuſticiarij ſunt vocati, vt ipſi decernerent, indictamenta fore legalia, & eiſdem apponerent ſigilla ſua. Quod & tunc completū eſt Roberto Treſilian Iuſticiario, & Iohanne Blake iuris apprenticio facinus introducentibus prælocutum.

Rex cogit ſenatum in proceres.

25. die menſis Auguſti, conuenientibus apud caſtellum de Notynghā Rob. Treſilian capitali Iuſticiario: & Roberto Belknap capitali Iuſticiario de cōmuni banco, & Ioh. de Holt, Rogero de Stilthorp, Gul. de Burgh militibus, Iuſticiarijs & ſocijs Roberti Belknap ſupradicti, requiſiuit ab eis Rex in fide & ligeantia, vt ad iſtas quæſtiones fideliter reſponderent.

Ficta accuſationes contra proceres.

Primò, an illa noua, ſtatutū & ordinatio atque commiſſio, facta & edita in parliamento vltimo, derogant regali pręrogatiuæ dicti regis? Dederat nempè rex duci Glouerniæ, & comiti Arundelię, & quibuſdam alijs commiſſionem licèt inuitus, ad inquirendum, audiendum & iudicandum de quorundam defectibus & præcipuè, Michael. Attepool. Ad quam reſponderunt quòd derogant, eò quòd fuerant contra voluntatem regis.

Secundò, illi qui ſtatutū &c. fieri procurarunt, qualiter ſunt puniendi? Reſponderunt quòd pœna capitali niſi rex eis voluerit indulgere.

Tertiò, qualiter ſunt puniendi qui regem excitauerunt ad conſentiendum præmiſſis? Reſponderunt, quòd niſi rex eis gratiam fecerit ſunt pęna capitali meritò puniendi.

Quartò qualem pœnam merentur, qui compulerunt regem ad conſentiendum confectioni dictorum ſtatuti &c. Reſponderunt quòd ſunt vt proditores

meritò puniendi. Quintò quomodo ſunt illi etiam puniendi qui impediuerūt regem quò minùs poterat exercere,quæ ad regaliam ſuā pertinuerunt, remittēdo pænas,ſiue debita quęuis? Reſponderūt quòd ſunt vt proditores meritò puniendi.Sextò quęſitum fuit,an poſtquam parliamento congregato , negotia regni,& cauſa congregationis parliamenti de mādato regis expoſita & declarata,& cōmunes articuli limitati per regem, ſuper quibus domini & communes in eodem parliamento procedere debeant,ſi domini & communes ſuper alijs articulis velint omninò procedere,& nullatenus ſuper articulis limitatis per regem, donec ſuper articulis per eoſdem expreſſis fuerit per ipſū regem primò reſponſum,non obſtante quòd eis fuerat per regem iniunctum in contrarium,nnnquid rex in ea parte debeat habere regimen parliamenti,& de facto regere effectum, quòd ſuper limitatis articulis per regem primò debeāt procedere, vel domini, & communes primò debeant habere reſponſum a rege ſuper articulis per eoſdem expreſſis antequam vlteriùs procedatur ? Reſponderunt quòd ſi quis huiuſmodi regimen regis impediri fecerit, tanquam proditor eſt puniendus. Septimò, nunquid Rex quandocunq; ſibi placuerit poteſt diſſoluere parliamentum, & ſuis dominis & communibus præcipere, quòd abindè recedant an non ? Reſponderunt quòd poteſt, & ſi quis ex tunc contra voluntatem regis procedat, vt in parliamento tanquam proditor eſt puniendus. Octauò,ex quo Rex poteſt quandocunq; ſibi placuerit remouere quoſcunq; Officiarios & Iuſticiarios ſuos,& ipſos pro delictis iuſtitiare & punire,nunquid domini & communes poſſunt abſq; voluntate regis,Officiarios & Iuſticiarios ipſos impetere ſuper delictis eorum in Parliamento an non? Reſponderunt quòd non poſſunt, & ſi quis contrarium fecerit, eſt vt proditor meritò puniendus. Nonò,qualiter ille eſt puniendus, qui in Parliamento monebat, quòd mitteretur pro ſtatuto, per quod Rex Edwardus Carnaruan erat abiudicatus in Parliamento, per cuius ſtatuti inſpectionem noua ſtatutum,ordinatio & commiſſio ſupradicta,fuerunt in parliamento concepta? Reſponderunt, quòd tam ille qui ſic monebat, quàm alius qui prætextu huius monitionis ſtatutum illud portauit ad parliamentum, ſunt vt proditores criminoſi meritò puniendi. Decimò,an iudicium illud in vltimo parliamento celebrato apud Weſtm. redditū contra comitem Southfolciæ Mich. Attepool,fuit erroneū & reuocabile,an non? Reſponderunt vnanimiter,quòd ſi illud iudiciū fuiſſet modò reddendū,illi Iuſticiarij modò reddere nollent, quia videtur eis quòd iudiciū illud reuocabile eſt tanquam erroneū in omni ſui parte.

In quorum omnium teſtimonium Iuſticiarij prædicti & Iohannes Lokton ſeruiens domini regis ad legem ſigilla ſua præſentibus appoſuerunt &c. Expeditis ad vota indictamentis in dictos proceres, & plures alios nobiles,Rex & dux Hyberniæ miſſis nuntijs conduxerunt multos qui cum illis ſtarent, ſi oporteret, contra dominos in die belli. Interea rumor huius facti peruenit ad proceres,& eos magna repleuit mæſtitia,eò quòd nullius culpæ conſcij, tanto regis odio ſtringerētur. Vnde in primis regis patruus dux Glouerniæ vt regis animum mitigaret, coram epiſcopo Londonienſi & multis alijs regni nobilibus iuramentum tactis ſacroſanctis ædidit, ſe nunquam aliquid in regis læſionem machinatum fuiſſe,excepto quòd ducem Hyberniæ quem rex dilexit, lætis oculis non reſpexit,qui non ſolùm ſuam,ſed regis conſanguineam dehoneſtaſſet.Cum audiſſet iſta rex,& iam pacificatum ſe monſtraſſet, Michael Attepool timens ſi rex & dux concordarentur ſua affutura diſpendia , cæpit duci detrahere,& commouere regem ad priſtinam indignationem. Cui London.epiſc.qui tunc ſe mediatorē exhibuerat inter regē & ducē dixit.Sileas,ait,ô Michael, nō enim decet te qui dānatus es,os de cætero aperire. Eſt enim niſi indulgentia regia ꝙ tu viuis. Adhæc rex illicò tantū offendebatur vt epiſc. iuberet abſcedere cū rācore, qui recedēs retulit quę audierat.Hic excreuit odiū & indignatio ex vtraq; parte,& dux comitibus Arūdelię,Warwici,& Derby quorſum res tenderet palā facit conſiliū, prædicit periculū quod omnes in cōmuni tāgebat. Qui mox collectis exercitibꝰ ſtatuerūt regē cōuenire ſuper premiſſis.

E contra rex agentibus proditoribus excogitat, qualiter dominos præfatos tolleret, antequam iunctis viribus conuenirent. Et primò miſit ad caſtellũ de Reygate comitem Northumbriæ, vt comitem Arundeliæ arreſtaret, ſed ipſe cernens comitem valdè commotum & circa eum manũ armatam validam, infecto negotio reuerſus eſt. Comes autem poſt eius regreſſum noctanter equitauit cum exercitu,donec peruenit ad ſyluam de Haringey,vbi reperit ducem Glouerniæ,comitem Warwici cum magna vi militiæ congregatos. Sed tandẽ intercurrentibus pacis mediatoribus, ad id deductum eſt negotium vt domini apud Weſtm.coram rege venirent expoſituri ſua grauamina,& iuſtũ iudicium percepturi. Petierunt ergo vt proditores ſuos & totius regni,quos rex ſecum detinebat,iugiter amoueret.Proditores appellabant, Rob.de Veer ducẽ Hyberniæ,Alexandrũ Neuile Archiep.Ebor. Mich.Attepool comitem Southfolciæ, Rob. Treſilian falſum Iuſticiarium, & Nich.Brambre falſum militem Londonienſem. Ad firmandum hanc appellationem proiecerunt chirothecas ſuas,iurantes ſe eam duello probaturos ſi regi placeret. Rex autem reſpondit hoc modo non debere fieri,ſed omnia differri ad parliamentum proximum in quo fieret iuſtitia vtriq; parti.Et recepit vtriuſq; partis perſonas in protectionem ſuam vt nulla pars interea noceret alteri,nec exercitũ medio tempore cõgregaret. Recedentibus dominis cũ hoc reſponſo, non eſt viſum eis iam tunc diſiungi,quòd eis ex poſt magnæ ſapientiæ loco fuit. Nam de conniuentia regis interim dux Hyberniæ in partibus Ceſtriæ & Walliæ magnam turbã conflauerat,quod cognoſcentes domini eius motibus feſtinanter occurrunt,& de Ceſtrenſibus quoſdam perimunt, quoſdam captiuant, nonnullos deſpoliant armis & equis,& vacuos domum remittunt. Dux Hyberniæ cernens imminere ſibi periculum fuga ſibi conſuluit.Et dominorũ æmuli hijs auditis fecere ſimiliter. Proceres proinde reuerſi properauere Lõdonias,vbi rex celebraturus fuit in turri dies natalitios,Quã & victualib⁹ inſtaurauerat,ſi oporteret pro reſiſtẽtia faciẽda.Habebant autẽ proceres exercitũ valdè fortẽ 40000. bellatorũ.

Procerum exercitus.

Anno 1388.In craſtino natalis domini proceres conuenere Londonijs cum exercitu,& in campis vbi a turri videri poterant conſederunt. Rex autem hæc ſciens diſſimulabat quaſi multitudinẽ paruipendens,dixitq; ſuis. Sinãtur, inquit,hîc iacere cum turba donec expenderint bona ſua,& tunc demũ vacui reuertentur,& ego poſteà loquar iudicium cum eiſdẽ. Cum verbum iſtud fuiſſet nunciatũ proceribus,iurauerunt ſe non receſſuros donec cũ eo ore ad os colloquiũ obtinerent. Tãdẽ poſt altercationes varias, in turri cum eo colloquiũ habuerunt,vbi corã eo de conſpiratione contra eos facta conqueſti ſunt. Cũq; rex inficiari nequiret obiecta,præ confuſione lachrymatus eſt.Sicq; confuſum proceres ea vice reliquerunt,cõdicentes vt veniret in craſtino ad Weſtm.auditurus plura,& de regni negotijs tractaturus. Quod ea vice conceſſit,ſed nocte ſequente inſtinctu ſuſurronum propoſitũ mutare decreuit,quod proceres non latebat. Renunciari fecerunt ergo ſibi,vt pacta teneret veniens ad Weſtm. aut pro certo ſciret eos electuros alium ſibi regem qui vellet obtemperare cõſilijs dominorum. Quo telo rex repercuſſus manè ad Weſtm.remigauit. Cũq; tractare cœpiſſent proceres,inter cætera dixerunt regi,quòd pro honore ſuo,regniq; cõmodo oporteret proditores,ſuſurrones,adulatores & maleficos,detractores,& inutiles de ſuo palatio eliminari. Cenſuerunt igitur arcendos a curia Alexandrum Archiep. Eborac. & alios plures tam ſpirituales quàm temporales dominos,vnà cum nonnullis clericis de capella ſua,militibuſq; multis cum dominabus plurimis,quæ non tantùm fuerunt inutiles,ſed infames.Arreſtati ſunt autem Simon Burlee, Gulielmus Elmeſham, Iohannes Beauchampe de Holte regis Seneſchallus, Iohannes Saliſbury, Thomas Triuet, Iacobus Berneres,Nicholaus Dagwoorth & Nicholaus Brambre milites, clerici verò Richardus Clifforde, Iohannes Lincolne, Richardus Mitforde, & Nicholaus Clake, Decanus Capellæ Regis cum quibus Iohannes Blake iuris apprenticius arreſtatus eſt, & omnes tam milites quàm clerici diuerſis carceribus ſunt tranſmiſſi.

Poſt

Poſt feſtū purificationis conuenit ad parliamentū Londonijs vniuerſa regni nobilitas, ad quod proceres cum exercitu conuenerunt. Captus eſt tū infauſto ſydere Rob. Treſilian quondam Iuſticiarius, qui mox tractus ad furcas ſuſpenſus eſt iudicio dominorum, quibus rex commiſſionem dederat malefactores puniendi. Conſequenter proceſſum eſt contra Nich Brambre, qui conſimili damnationi ſubiacuit. Deinde Ioh. de Saliſbury, & Iacobus Berneres de proditione notati, tracti ſunt & ſuſpenſi. Poſt quos Iohan. Beauchamp de Holt regis Seneſcallus de infidelitate conuictus, eiuſdem Parliamenti decreto, tractus eſt & ſuſpenſus. Suſpenſus eſt & Ioh. Blake iuris apprenticius, qui in conſilio apud Notingham contra dominos multa machinatus eſt. Nouiſſimè decollatus eſt D. Simon Burlee homo intollerabiliter arrogans, oppreſſor pauperū, oſor eccleſiæ, mæchus & adulter, quia conſenſerat caſtellum Doueriæ cuius cuſtos erat Gallicis vendidiſſe, & quia peſſimus conſultor fuit ſemper regi. Damnati ſunt præterea exilio dicti parliamenti decreto, Iuſticiarij Rob. Belknap, Ioh. Holt, Rogerus Fulthorp, & Guliel. de Burgo. Hijs ita geſtis, rex præſtitit iuramentū de ſtando & parendo regimini procerum. Et conſimile iuramentum exactum eſt a tota regni communitate.

Malefactores morte plectuntur.

Poſt feſtum Pentecoſtes comes Arundeliæ Rich. factus Admiralius, ingreſſus mare octoginta naues hoſtium vel cepit, vel incendit, vel certè demerſit victis hoſtibus in eiſdem.

Inſulam de Baas deprædatam dat ignibus, inſulas inſuper de Vs, & de Ree de Lemuſtre & de Rochele, de Olum & de Olorum, a quibus leges marinæ nomen habent, inuadit, capit, & diſpoliat, de quibuſdam redemptiones accipiēs, quaſdam verò flamma deuaſtans. Gallos cum Britonibus qui reſiſtentiam parauerunt deuincens, conuertit in fugam. Peractoq; cum fœlicitate negotio ad Angliā remeauit. Per idem tempus Gallici de pace faſtidioſi ingrediuntur hoſtiliter terras ducis de Gelre, pro eo maximè, quòd Anglis erat amicus. Qui mox occurrens illis proſtrauit magnam multitudinē eorundem, docuitq; Gallos experimento præſenti, quā periculoſum ſit excitare canem dormientem.

Franci profligati.

Eodem anno Scoti quietis neſcij, agebant in Anglia cædes & rapinas, fixeruntq; tentoria prope nouū caſtellum ſuper Tynam. Quibus occurrit D. Henricus Percy iunior cum fratre ſuo Radulpho. Contigitq; Henricum in primo congreſſu perimere Guliel. Douglas ducem Scotorum: ſed mox vertente faciem fallaci fortuna, idem Henricus cū fratre captus eſt a Comite de Dunbarre, multis ex Anglis interemptis. Scoti tamen etſi illis ceſſit victoria, damnum tamen acceperunt irrecuperabile de ſuorū valentiſſimorū ſtrage facta per Henricū. Qui nimirum poſt hanc pugnā humiliati fugerunt, non audentes aduentum aliorū procerum expectare. Et ſic vnius, id eſt Henrici probitate licèt captus eſſet, regnum Angliæ tam metu bellico quàm Scotis extitit vacuatum.

Poſt feſtum natiuitatis beatæ Mariæ factum eſt Parliamentum Cantebrigiæ in quo fuerunt ædita plura ſtatuta, quæ in maioribus chronicis videri poſſunt.

Parliamentum Canteb.

In hoc Parliamento clerus conceſſit regi decimam & laici quintamdecimā. Et D. Iohan. Holland frater regis ex parte matris, creatus eſt Comes Huntingdoniæ, & D. Thomas Triuet equo lapſus mortem incurrit. Papa tranſtulit D. Tho. Arundel epiſc. Elienſem ad Archiepiſcopatum Ebor. Alexandro Neuile proditore tranſlato ad epiſc. Sanctæ Andreæ in Scotia, Iohanne Fordeham de Dunelmenſi in Elienſem, Magiſtro Gualtero Skirlow de Bathoniēſi in Dunelmenſ. magiſtro Radulpho Ergon de Sariſburienſi in Bathonienſem, & Iohan. Waltham clerico de priuato Sigillo prouidit de epiſcopatu Sarum.

Anno 1389. Rex inopinatè collectis optimatibus in domo conſilij, inquiſiuit quot annos ætatis habebat. Reſponſūq; fuit quòd viginti iā plenè peregiſſet: Ergo inquit plenæ ſū ætatis ad gubernandū domū & familiā, necnon & regnū meū. Iniuſtum eſt vt mea cōditio ſit deterior quā cōditio minimi in regno meo. Cur mihi negatur quod cuilibet alteri gradus inferioris cōceditur de cōſuetudine & regni iure? Cūq; barones attoniti reſponderēt nihil iuris ſibi debere ſubtrahi, ita ait. Noſtis ꝙ diu regulat⁹ fuerim per tutores, nec mihi licuit

ſine illorum arbitrio quicquam facere. Et ideo nunc illos ammoueo, & vt hæres ætatis legitimæ regni regimen apprehendo. Iuſſitq; ſtatim Cancellario reſignare ſigillum, quod mox dominus Eboracenſis regi dedit in manus. Qui poſt puſillum illud commiſit epiſcopo Winton.Gul.Wickham. Deinde conſtituit nouos Officiarios, vtens in omnibus proprijs arbitrio & voluntate. Ducemq; Glouerniæ & comitem Warwici dimouit a conſilio, adhibitis alijs qui ſuis oculis placuerunt. Interea detractores tantum regem dementauerunt, vt crederet ducem Glouerniæ collegiſſe militiam contra eum. Tunc rex repentè accerſito duce huius turbationis ignaro, ſcrutatus rei veritatem, comperit famam mendacem & erubuit. Aderant tunc præſentes qui mendaciū iſtud finxerant, contra quos cùm dux loqui paraſſet, & eorum perfidiam voluiſſet publicè declaraſſe, rogauit rex ſub obteſtatione ſuæ dilectionis, ne procederet in materia ſupradicta. Acquieuit ergo dux roganti, eò faciliùs, quò benè nouit iam regi ſuam innocentiam declaratam.

Rex nouos eligit Officiarios.

Circa feſtum Sancti Iohannis Baptiſtæ firmatæ ſunt treugæ inter regna Angliæ & Franciæ triennales, ad quas ſeruandas (quod mirū eſt) reges præſtitêre perſonalia iuramenta.

Eo tempore Scoti combuſſerunt villam de Tynemutha. Poſt paucos autem dies Francis pro Scotis ſpondentibns, Scoti incluſi fuere in treugis captis inter Anglos & Francos, nulla reſtitutione facta pro damnis & iniurijs illatis noſtratibus per eoſdem.

Dominus papa Vrbanus 6. conſiderans vires hominum & ætates imminutas, conſtituit annum gratiæ, id eſt Iubileum fieri anno ſequenti, qui inciperet a natali inſequente, & ex poſt in æternum ſemper reuolutis 33. annis cunctis chriſticolis nouaretur. Iudicās annos plenitudinis ætatis Chriſti miſticos idoneos ad renouandum ſæculis Iubileum.

Annus Iubileus

Michael Attepool diem ſupremum clauſit Pariſius hac ęſtate.

Lollardi ſequaces Ioh. Wickliff in tantam ſunt euecti temeritatem, vt eorum præſbyteri more pontificum nouos crearent præſbyteros, aſſerentes quemlibet ſacerdotē, tantam habere poteſtatem conferendi ſacramenta eccleſiaſtica quantam papa. Hanc autem perfidiam in Sarum diœceſi practizarunt. Qui verò taliter ordinati ſunt, ſibi cuncta licere putantes, miſſas celebrare, & ſacramenta conferre minimè timuerunt. Audierunt & cognouerunt hæc regni Pōtifices, ſed abierunt alius in villam ſuam, alius ad negotiationem ſuam, ſolus Norwicenſis temporibus malis auſus eſt eſſe bonus.

Papæ mors.

Hoc anno menſe Octob. papa Vrbanus 6. valefecit ſęculo. Cui ſucceſſit Cardinalis Neapolitanus, qui Bonifacius 9. dictus eſt.

Menſe Nouemb. redijt in Angliam D. Iohan. dux Lancaſtriæ, qui in tranſmarinis partibus moram traxerat triennalem. Qui in Hiſpania primò paſſus infortunia, poſtremò ad ſummam vſque fœlicitatem deo miſerante peruenit. Nam ſuus aduerſarius rex Caſtellæ, non viribus humanis territus, nullius niſi dei ſolius timore coactus (quippe qui inter ſuos ſecurus habitans, & vidit noſtratum miſerias, atq; cognouit penurias) obtulit ſe primò de forma pacis cum duce tractaturum. Sicq; factū eſt domino diſponente pro duce miraculoſè negotiū, vt affinitas inter eos ſucceſſoria firmaretur & dux acciperet pro tunc in arram multa millia librarū a rege Caſtillæ, & obſides pro ſoluendis annuatim ad vitam duci & duciſſæ 10000. librarum.

Comes Penbr. interimitur.

Anno 1390. dum iuuenis Comes Penbrochiæ Ioh. de Haſtinggo exercit haſtiludia in domini regis curia, percuſſus eſt inguine a quodam milite ſibi occurrente vocato Ioh. de S. Iohanne. Qua læſione obijt prēmaturè penultimo die menſis Decembris.

Poſt feſtum ſancti Hillarij in parliamento tento Londonijs ſtatutum fuit, vt nullus tranſfretaret ad impetrandum prouiſiones a papa, ſub pæna carceris. Item conceſſi fuere domino regi 40. ſol. de quolibet ſacco lanæ, & de libra 6. denarij.

In hoc parliamento dominus Ioh. dux Lancaſtriæ factus eſt dux Acquitanię, per

per virgam & pileum ſibi prębitas manu regis. Et Edwardus filius ducis Eboraci factus eſt comes de Ruthland.

Eo tempore dominus Adam Cardinalis Anglicus qui dedecoroſè depoſitus fuerat per Vrbanum papam reſtituitur ſuo gradui, per Bonifacium ſucceſſorē. Ferunt quòd cum Vrbanus tyrannizare meditaretur, hunc maximè propter profunditatem ſenſus pertimuerit. Et ideò ne conatus ſui impedirentur per eum, hunc ſat iniuſtè comprehendit, & torſit, & recluſit in carcere quàm diu vixit. Quod factum in morte ſua fertur ſatis doluiſſe, publicè pænitēdo & proteſtando hunc reum nullius criminis extitiſſe. *Cardinalis reſtitutus.*

Huius Cardinalis petitione declaratum fuit per papam Bonifacium, quòd bullæ de indulgentijs plenarijs conceſſæ quibuſlibet in extremis, tantū valent obtinentibus, in ea confeſſione quæ mortem immediatè præcedit. Qui licèt multotiens propter diuerſa pericula confiteantur, ſi conualuerint, non tamen vſque ad extremum articulum ſortiuntur effectum. *Bullarū virtus.*

Hoc anno dominus Henricus comes de Derby profectus in le Pruys in regno de Lettow bella gerit, ciuitatem dictam Willis, ad cuius caſtellū rex de Lettow dictus Skyrgalle confugerat, primus occupauit vexillo ſuo ſuper muros erecto. In ea ciuitate perempta ſunt ad 4000. plebanorum vel ſaltem in captiuitatem ducta, fratre regis de Poleyn ibi perempto, qui fuit grauis aduerſarius chriſtianis. Mareſcallus Pruſiæ, & quidā rex vocatus Wytot delectati probitate tanti iuuenis & animoſitate multum honoris impenderunt illi.

Anno 1391. Rex Franciæ miſſis in Angliam nuntijs, obtulit pacem regi deſiderabilem diutiſſimè concupitam. Et vt pax ſtabilior, conditio firmior, tractatus honoratior haberetur, petijt regis noſtri colloquium perſonale, quod prope Kaleſiam fieri poſtulauit.

Rex autem Angliæ, quia ſublimis & honorabilis ibi apparere voluit, miſit per ſingulas regni Abbathias pro equis nobilibus, quales regē decuit inſidere. Miſit etiam ad eadem loca pro magnis ſummis pecuniæ ſibi mutuo concedendis, ne pacis negotium per religioſos impediri videretur, ſi quod rex ab eis petijt negaretur. Nec minus pepercit ciuitatibus & burgis regni, quin a ſingulis peteret in hoc negotium magnas ſummas.

Sub eiſdem diebus de conſenſu regis & conſilij fuit proclamatio facta Londonijs, vt omnes beneficiati exiſtentes in Romana curia redirent in Angliam citra feſtum S. Nicholai, ſub pæna priuationis omniū beneficiorum ſuorum, & non dum beneficiati cederent per idem tempus. Anglici autē audito tanto tonitruo in remotis, metuentes ictum deſerta curia confugiunt ad natale ſolum. Ipſe verò papa, tanto fragore turbatus, mittit feſtinanter nuntium qui cauſas exploret harum rerum omniū, ſimul & ſtatuti Parliamentalis de prouiſoribus nuper æditi, vt præfertur. Qui cùm veniſſet, hortatus eſt regem rogans & requirens ex parte papæ, quòd ſtatuta illa tolli & de capitularibus faciat aboleri & maximè ſtatuta, Quare impedit, & Premunire facias, & hijs ſimilia, & ſi ſtatuentes non tollant &c. ſaluo honore eccleſiæ, & animarum ſalute non poteſt illa diſſimulare. Rex Angliæ vt filius obedientiæ, petitionibus papæ parere decreuit, hijs præcipuè quæ expediebant vel licebant. Iuſſitq; papali nuntio vt expectaret Parliamentum futurum in quo de communi conſilio ſibi reſponſa darentur. *Papalis nuntius.*

Eo anno dominus Thomas dux Glouerniæ dum in le Pruys vellet curſum dirigere cum armata manu, agitatus aduerſa fortuna, & procelloſis Neptuni turbinibus a propoſito impeditur. Nempè poſt Daciam, poſt Norwagiam, poſt Scoticam barbariē non ſine mortis metu tranſcurſam, tandem eiectus eſt in Northumbriam prouenitq; Tynemutham.

Circa feſtum omnium ſanctorum in Parliamēto facto Londonijs tractatum fuit de papali negotio, quo ad ſtatutum nuper æditum contra prouiſores. Et quamuis rex & dux Lancaſtriæ viderentur papæ deferre, milites tamen parliamentales nullo modo conſentire voluerunt vt liceret Romipetis impunè ibi acquirere beneficia ſicut priùs. Sed ne viderētur nullum honorem papæ vel

regi detuliſſe,hoc tollerauerunt, vt per regis gratiam liceret talibus impetrare beneficia vſque ad parliamentum futurũ. Clerus conceſſit regi dimidiã decimam,& laici quintamdecimam. Quam ſummam percepturus erat dux Lancaſtriæ profecturus in Franciã,& cum rege Franco perſonaliter de pacis negotio tractaturus.Item per clerum & laicos conceduntur regi vna plena decima, & plena quintadecima ſub conditione,viz.quòd ipſo anno ſuper Scotos hoſtiliter equitaret.

Eodem anno dominus Henricus Percy reuocatur a Caleſia & cuſtos Marchiæ Scotiæ conſtituitur. Et dominus Tho.Mounbray Comes de Notingham fit cuſtos Caleſiæ.

Anno 1392.in die natali domini,Delphinus de mari veniens luſit Lõdonijs in Thamiſia,perueniens vſq; ad pontem, præſagiens fortaſſe tempeſtates quæ mox infra hebdomadã ſequebantur,vt certè perturbationem ciuium, quã citò poſteà per iram regiam incurrerunt.

Hoc anno dux Lancaſtriæ tranſfretauit cum epiſcopo Dunelmenſi,habuitq; Ambianis cum rege Franco colloquiũ perſonale. Quem rex ſuſceptum magnificè,vltrà quàm credi potuit,honorauit.Tandem finito tractatu, reportauit dux vnius anni treugas,vt per idem tempus deliberaret regni cõmunitas,vtrũ expediret paci finali manus dare,potiùs quã negotia dubia belli tractare. Ob hanc cauſam conuenerũt ad conſilium apud Stamford omnes regni proceres, & de cunctis ciuitatibus & burgis nobiliores,ad audiendum & diſcernendum de tractatu ducis habito Ambianis. Sed tamen nil profuit ea vice tanta collectio,prçterquã quòd ſuſceperunt treugas per vnius anni circulum duraturas. Ad quas ſeruandas vterq; rex corporale præſtitit iuramentum.

Conſilium apud Stamford.

Eo tempore cum Londonienſes regi petenti mutuo 1000. libras procaciter petita negaſſent,rex offenſus fecit citari Maiorẽ & vicecomites cum Aldermannis ad conſiliũ Notinghamię & ditioribus ciuitatis. Et Maiorem quidem cum potentioribus arreſtatũ,propter diuerſos defectus illis impoſitos, varijs cuſtodijs deſtinauit. Reuocauitq; priuilegia, libertates eorum annihilauit & leges quas condiderant abrogauit.Decreuitq; de conſenſu conſilij,vt de cætero Londonienſes Maiorẽ non eligerent vel haberent, ſed rex de ſuis militibus prouideret aliquem qui rector eorum foret, & Gardianus Londoniæ vocaretur.Conſtituitq; dominũ Edw.Daluirigg Gardianum.Qui quia dicebatur nimis fauere ciuibus illicò ſubmouetur, & D. Baldewinus de Radingtona conſtituitur loco ſuo.

Ira regis in Londonien.

Igitur cum Londonienſes humiliati fuiſſent in iniquitatibus ſuis,vidit dominus rex tribulationem eorum,& propitius fuit peccatis eorũ mediante duce Glouerniæ,venitq; Londonias ad conſolandum eos.A quibus tunc cũ tanta gloria,tantà pompa,tanta varietate diuerſorum apparatuum eſt ſuſceptus, quanta decuiſſet Cæſarem triumphantem, tantis donis honoratus eſt ab eis, quòd eorũ pretium nequiuit faciliter æſtimari.Sicq; recuperare meruerunt libertates veteres quæ ſaltem ciuitati poſſent eſſe fulcimento,non extraneis detrimento.Indultumq; fuit eiſdem vt liceret eis Maiorẽ eligere ſicut priùs.

Londonien.regi reconciliati.

Hoc anno rex Franciæ maleficatus incurrit amentiã,& phreneticus eſt effectus, nec vnquam poſtea potuit vllis artibus plenè reſtitui ſanitati.

Robertus de Veer quondam dux Hyberniæ in Louania diem clauſit extremũ in mentis angaria,rerumq; penuria. Qui equidẽ iuuenis aptus fuerat ad cuncta probitatis officia,ſi non defuiſſet ei in pueritia diſciplina.

Mors Rob.de Veer.

Anno 2393.in Parliamẽto facto Wintonię poſt natale conceſſa fuere regi per clerum dimidia decima,& medietas quintædecimæ per cõmunes,pro ſumptibus ducum Lancaſtrię & Glouernię,qui fuerunt profecturi in Franciã ad tractandum de pacis negotio inter regna.

Hoc anno Bancus regius & Cancellaria tranſlata ſunt de Londonijs Eboracum.Sed non longo tempore durauit hæc nouitas,quia qua facilitate trãſportabantur Eboracũ,eadem lenitate Londonias reportabantur.Iſto quoq; anno D.Aldredus de Veer,comes Oxonij factus eſt.

Dominus

Dominus Tho.Percy frater comitis Northumbriæ factus eſt Seneſcallus regis,& dominus Guliel.Scroope ſubcamerarius regis efficitur,vir quo de facili nemo poſſet nequior aut crudelior inueniri. Sub hoc tempore dictus Guliel. Scroope emit de domino Guliel.de monte acuto Comite Sarum Inſulam Euboniæ cum corona. Nempè dominus huius inſulæ rex vocatur, cui etiam fas eſt corona aurea coronari.

Inſula de Man.

Hæc inſula vocatur in vulgari, Inſula de Man, quæ inter Angliam & Hyberniam ſituatur.

Duces Lancaſtriæ,& Glouerniæ tranſfretauerunt in Franciam,pro fine faciendo treugarum præloquutarum,vel pacis finalis inter regna. Sed tamen non dum finis, quia rege Franco iterum infirmato non potuit finis eſſe.

Dominus Henr. Percy iunior conſtitutus eſt cuſtos Burdegaliæ. Aquarum inundatio apud Bury tanta ruit,vt aream adimpleret eccleſię,& apud Nouum Forum parietes domorũ dirueret, & viris illic ac mulieribus penè periculum dimerſionis inferret in Octobrio.

Aquarum inũdatio.

Iſto anno dominium villæ de Sherburgh reuolutum eſt ad priſtinum poſſeſſorem regem Nauarriæ,quod inuadiatum fuerat regi Angliæ certis annis,pro 22000.marc.de rege Angliæ mutuo ſuſceptarum.

Anno 1394.Morettus de Turkia vallauit obſidione ciuitatem Conſtantinopolitanam,ſed probitate ciuium eſt repulſus.

In octauis S.Hillarij factum fuit parliamentum London.in quo petitum fuit regi ſubſidium volenti in Hyberniam proficiſci. Cui Clerus conceſſit plenam decimam ſi tranſfretaret, ſi verò non laboraret, medietatem tantùm decimæ conceſſit eidem.

Circa feſtum S.Iohan.Baptiſtæ venerunt a Francia dux Lancaſtrię,reportãs 4.annorum treugas.In quibus & Scoti comprehendi debebant,ſi vellent ſubijci regi Anglorum vt de iure ſolebant.

Agente duce in Gallijs, obijt in Anglia coniux ſua domina Conſtantia domini Petri quondam regis Caſtillæ filia,mulier ſuper fœminas innocens & deuota. Obijt etiam Comitiſſa de Derby vxor domini Henrici comitis de Derby,filij ducis Lancaſtriæ ſupradicti.Anna quoq; regina diem clauſit,quæ apud Weſtm. eſt ſepulta.Cuius exequiæ quanto celebriores fuerũt in expenſis,tanto notabiliores infamijs, quia rex ipſe polluit locum ſanguine comitis Arundeliæ in principio officij funeralis.Cauſa iræ regiæ fuit, quia comes non interfuit proceſſioni & deportationi corporis reginæ ab eccleſia S.Pauli vſq; Weſtmon.deportati,& quia cum tardiùs aduenïſſet, primus omnium petijt a rege licentiam recedendi propter certas cauſas quę eum vrgebant.

Comes Arundel.interfectus.

Eodem anno obijt domina Iſabella Duciſſa de Cuerwike ſoror duciſſæ Lancaſtriæ mulier mollis & delicata, ſed in fine (prout fertur) ſatis pęnitens & conuerſa.

Hæc humata eſt iuſſu regis apud Langlee prædium ſuum inter fratres.

Circa gulam Auguſti iuſſi ſunt omnes Hybernici per totum regnum euacuare citra feſtum natiuitatis S.Mariæ,præſtolaturi in Hybernia regis aduẽtum, ſub pœna capitali. Dicebatur quòd in Angliam lucri gratia tanta multitudo Hybernicorum venerat,vt illa regio viris & mulieribus vacuaretur. Vndè contigit quòd merè Hybernici,Anglicorum Hybernicorum æmuli, partem inſulæ quæ paruerat regi Angliæ vaſtauerunt nemine reſiſtente. Cui verò cum quondam rex Angliæ illuſtris Edw.3. a conqueſtu illic poſuiſſet Bankum ſuum atq; iudices cum Scaccario, percepit inde ad regalem fiſcum annuatim 30000. librarum. Modò propter abſentiam perſonarum & hoſtium potentiam irrefrenatam, nihil inde venit, ſed rex per annos ſingulos de ſuo marſupio terrę defenſoribus ſoluit 30000. marcarum ad ſui dedecus, & fiſci grauiſſimum detrimentum.

Hybern.relegati ad natale ſolum.

Circa feſtum natiuitatis beatæ Mariæ rex Angliæ tranſfretauit in Hyberniam,quem ſequebantur dux Glouerniæ,comites Marchiæ,Notinghamiæ,& de Ruthland. Hybernienſes nimirum de tanto apparatu territi, palam non audentes

dentes occurrere, clandeſtinis irruptionibus frequenter regis exercitum fatigarunt. Coacti tamen ſunt ſe regi ſubmittere plures magnates, quos reges vocat plebs ruſtica regionis, quorum quoſdam rex ſecum detinuit, ne noua aliqua molirentur. Morabatur autem Rex in Hybernia vſque ad Paſcha. Per id temporis acceſſerunt ad eum ab Anglia Archiepiſcopus Ebor. & Epiſcopus London. cum alijs nuntijs miſſis per clerum rogantes vt quantocius repatriare dignaretur ad ſuccurrendum fidei & eccleſiæ, quæ iam per lollardos & eorum fautores incredibiliter affligebatur. Nam ad hoc vacabant ſolūmodò vt imaginarētur qualiter totius Eccleſiæ poſſeſſiones tollerent, & quod peius fuit, cunctas canonicas deſtruerent ſanctiones. Hijs auditis rex impiger reuerſus eſt in Angliam, arbitrans magis neceſſarium fidei periclitanti ſuccurrere, quàm circa regna temporaria acquirenda decertare. Sed hęc in ſequentibus diffuſiùs ſunt tractanda.

Parliamentum Dubliniæ.

Anno. 1395. Tenuit rex natale in ciuitate Dubliniæ, & poſt natale fecit parliamentum ibidem, ad quod conuenerunt tam ligei ſui, quàm illi qui dudum ſubmiſerant ſe eidem. Eo tempore poſt Octau. Epiphaniæ, vocante cuſtode regni Angliæ domino Edmundo regis patruo duce Eboraci factum eſt parliamentum Londonijs. Ad quod acceſſit dux Glouerniæ miſſus de Hybernia, qui coram cunctis expoſuit regis neceſſitatem, qui iam exhauſerat theſauri ſui in Hybernicos facultatem. Cuius legatio tantū valuit, vt clerus vnam decimam regi concederet, & quintam decimam plebs communis facta priùs proteſtatione, quòd ad hoc concedendum regi non tenebantur ſtricto iure, ſed ſui regis affectione.

Eo tempore Lollardi cum ſuis fautoribus in omnem malitiam efferati, fixerunt publicè ſuper oſtia ſancti Pauli London. & Weſtmon. abhominabiles cleri accuſationes, & hactenus inauditas concluſiones, quibus nitebātur deſtruere perſonas omnes eccleſiaſticas & eccleſiæ ſacramenta, animati vt fertur fauore quorundam procerum & militum Aulicorum.

Inter quos campi ductores fuêre Richardus Stury, Lodowicus de Clifford, Thomas Latimer, Iohannes de monte acuto, qui inſtigabant & confortabant hæreticos ad confundendum & delēdum ſi poſſe daretur præcipuè religioſos.

Rex igitur vt præfertur conceptis tantis malitijs Lollardorum feſtinanter venit in Angliam vt ſuo diſſiparet intuitu omne malum. Quò cū perueniſſet lætis auibus, quoſdam de proceribus obiurgauit acriter, comminans eis terribiliter, ſi de cætero Lollardis fauerent, vel eos aliqualiter confortarent. De Richardo verò Stury accepit iuramentum tacto libro Euangeliorum, quòd de cætero opiniones huiuſmodi non teneret. Quo facto dixit rex: Et ego iuro tibi, ſi tu vnquam violaueris iuramentum morte peſſima morieris. Audientes cæteri tantum rugitum contraxêre cornua & hactenùs dilituerunt.

Eo anno ſenſit Anglia damna grauia per piratas reginæ Danemarchiæ, qui nautas & mercenarios deprædabātur, pręcipuè tamē eos qui erant de Northfolchia. Qui tandem auſi ſunt collecta multitudine congredi cum eiſdem. Sed hoſtibus præualentibus, multi noſtratum ſunt perempti, plurimi ad redēptionem grauiſſimam ſunt ſeruati, direpta pecunia, quam ad nundinandū comportauerant, ad ſummam viginti millium librarum.

Oppreſſio Eccleſiaſticorum.

Eodem anno dominus Wilhelmus Cant. Archepiſcopus non conſiderata depreſſione eccleſiaſtica qua iugiter premebatur ſingulis annis per tallagia regia, plus proſpiciens ſuo priuato commodo, quàm cōmunitatis incōmodo, impetrauit ab Apoſtolico, vt leuare poſſet per totam ſuam prouinciam quatuor denarios de libra, omnium bonorum eccleſiaſticorū tam exemptorum, quàm non exemptorum, nulla prætenſa legitima neq; vera cauſa.

Multi metuentes ſupercilium executorum præſentis negotij S. Archiepiſcopi Eborum, & Epiſcopi London. ſoluere conſenſerūt, alij autem ad ſedem apoſtolicam appellauerunt, ſed tantis motibus finem impoſuit ſummus pōtifex dominus Ieſus Chriſtus, conſulens honori, famæ, corpori & ſpiritui tanti viri, dum eum celeri fato ſubtraxit.

Hoc

Hoc anno obijt Ioh. Waltham Epiſcopus Sarum,regni theſaurarius. Qui tantum regi complacuerat vt rege iubente apud Weſtm. inter reges habuerit ſepulturam. Huic ſucceſſit in officio Theſaurarij, D. Rogerus Walden, in epiſcopatu verò D. Ioh. de Mitford epiſc. Ciceſtrenſis, ad cuius epiſcopatũ Dublinenſis Archiepiſc. eſt tranſlatus. Quia maior Præſulatus in ſeculari ſubſtantia minor erat.

Obijt etiam Exonienſis epiſcopus, cui ſucceſſit regis inſtantia magiſter Edmundus de Stafford portitor priuati Sigilli, obijt quoque D. Henr. de Wakefeld epiſcopus Wigorn. Cui ſucceſſit ad preces regis quidam monachus Ciſtercienſis regis phyſicus dictus Tydeman, caſſata magiſtri Ioh. Grene electione legitima.

Menſe Nouembrio Rex Angliæ apportato de Louania corpore dilecti ſui Roberti de Veer, fecit illud apud prioratum de Coolne in Eſtſexia ſolemniter tumulari, exhibens ſuam præſentiam officio funerali. Multitudo Præſulum & prælatorum contemplatione regis affuit hijs exequijs: ſed perpauci de proceribus, quia nondum digeſtum fuerat apud eos odium inueteratum.

Anno 1396. Iohannes dux Lancaſtriæ cui rex donauerat ducatum Acquitaniæ, cùm iam incredibilem ſummam theſauri in illis partibus expendiſſet, pro adipiſcenda patriotarum beneuolentia, conſequutuſq; fuiſſet propoſitũ, ſubitò per mandatum regium reuocatur. Qui nihilominus reuocanti paruit, & in Angliam redijt, & acceſſit Langleyam vbi rex natale domini celebrauit. Suſceptuſq; eſt a rege debito cum honore, ſed vt quidam aſſerunt, nõ amore. Licentiatus proindè a rege, curiaq; receſſit, & properauit Lincolniam vbi Katherina de Swinford eo tempore morabatur. Quam poſt Oct. Epiphaniæ deſponſauit, cunctis admirantibus facti miraculum, & maximè ipſo rege. *Dux Lancaſt. reuertitur de Acquitania.*

Hoc tempore papa ſcripſit regi Angliæ orans vt aſſiſteret prælatis eccleſiæ in cauſa dei, & ipſius regis, & regni contra Lollardos, quos declarauit non ſolùm proditores eccleſiæ, ſed ipſius regis. Rogauitq; obnixiùs vt quos prælati declaraſſent hæreticos condemnaret.

Eo tempore iuxta pacta inter reges Angliæ & Franciæ priùs firmata, conuenerunt dicti reges ad locum vltra Caleſiam eorum colloquio deſignatum, vbi amborum regum tentoria magnificè fixa fuere. Qui ante tractatum pro pacis ſecuritate, corporale præſtiterunt coram omnibus iuramentũ. Et quidem iuramentum regis Franciæ tale fuit.

Nos Carolus rex Franciæ iuramus in verbo regali ſuper Euangelia pro nobis & omnibus nobis ſubiectis, amicis & affinitate nobis iunctis, & beneuolentibus, quòd non faciemus, nec patiemur fieri per nos, nec per ſuprà nominatos, damnum, impetitionẽ, moleſtiam, arreſtationem, nec diſturbationẽ vllo modo per tempus noſtræ conuentionis, nec per 8. dies ante conuentionem, & 7. dies ſequentes noſtro dilecto filio regi Angliæ, nec alicui de ſuis ſubiectis, amicis, affinibus, nec beneuolis, ante dictum tempus. Et ſi caſu aliquo inſolentia vel litigium per aliquem de noſtris ſupradictis, quod abſit, emerſerit, nos promittimus in verbo regali, & per ſecuritatem prædictã, quòd faciemus hoc debitè emendari, & ſine dilatione reformari. *Iuſiurandum regis Franciæ.*

Et iuramus vlteriùs ſuper ſecuritate prædicta, quòd ſi aliquis vel aliqui de qualicunq; ſtatu vel conditione extiterint, voluerit, vel voluerint contraire dictæ noſtræ ſecuritati, nos erimus in auxiliũ noſtri prædicti filij pro noſtro poſſe ad reſiſtendum malitiæ malefactorum prædictorum, & conſeruandum dictũ noſtrum filium & ſuos, per modũ quem nos & noſtri ſcimus. Et ad tenendum omnia, & perſequendũ ſine fraude, vel malo ingenio, & ad hoc iuramus & promittimus ſicut ſuprà.

Die 26. menſis Octobris rex Angliæ equitauit de Caleſia verſus caſtellum de Gynes, & cum eo dux de Berry qui miſſus fuerat ad recipiendũ ſacramentum regis noſtri.

In craſtino obuiauerunt reges, ducentibus regẽ Angliæ dominis Franciæ, 4.

Ducibus de Berry, & Burgundiæ, Aurelianenſi,& Burboniæ, Comite Sancer, Vicecomite de Meleyn, Epiſcopo de Vilames, dominoq; de Buſſy. E contrà de parte noſtrati miſſi ſunt ad conducendum regem Franciæ ad ſuam papilionem duo duces,ſcz.Lancaſtriæ,& Gloucrniæ, 4.Comites,ſcz.de Derby, & de Ruthland,Notinghamię,& Northanhumbrię. Habueruntq; colloquiū duo reges,in quo aſſenſu mutuo fuerat ordinatum, vt conſtrueretur in eodem loco vna capella ſumptibus amborum in æternam memoriam,quæ capella dominę noſtræ de pace vocaretur.

Regum colloquium.

Die Sabbati in feſto apoſtolorum Simonis & Iudæ reges colloquuti ſunt de certis articulis tractatus ſui, iurauerūtq; ſuper Euangelia de pactis ſeruandis. Et tunc rex Angliæ rogauit regē Franciæ vt pranderet cum eo die Lunæ ſequente. Die Lunæ venit rex Frāciæ ad tentoriū regis Angliæ. Et eadē hora, regina fuit adducta ad tentoria regis noſtri, quā rex Frāciæ donauit regi noſtro. Qui tenens manū puellę, oſculatus eſt eam, multum regratiando patri ſuo de dono tam honorabili & gratioſo, aſſerens ſe eam ſub conditionibus accipere factis inter eos. Cōmendata eſt proindè regina duciſſis Lancaſtriæ & Glouerniæ & comitiſſis Huntingdoniæ,& Staffordiæ, alijſq; dominabus quæ conduxerunt eam Caleſiam in apparatu maximo hominū & equorum. Habuit nempè ſecum 12. currus plenos dominabus & domicellis.

Hijs ita geſtis reges acceſſerunt ad prandiū in tentorio regis Anglorū. Conſeditq; rex Franciæ in dextera parte Aulæ, cui ſeruitum fuit more patrię ſuę regaliter, id eſt, de omnibus cibarijs primi curſus ſimul in magna parapſide, & de ſecūdo curſu eodē modo. Regi verò noſtro, modo patriæ ſeruiebatur .i. Anglico. Poſt prandiū reges oſculati pariter aſcenderūt equos, duxitq; rex Anglię in viam ſuam, & tandem iunctis manibus ſuper equos ab inuicem diſceſſerunt. Rex Franciæ equitauit ad Arde, & rex verſus Caleſiam ſe conuertit, vbi filiā regis Franciæ duxit vxorem puſiolam ſeptennem vel octennem. Fuerat autē iſte regum apparatus grandis & ſumptuoſus in donarijs & expenſis. Nam præter dona quæ rex Angliæ dedit regi Franciæ, alijſq; proceribus illius regni, quę ſuperauerunt ſummam 10000. marcarum, rex expendit vt aiunt 30000. marcarum & amplius ea vice. Redijt autem citò poſteà ſaluus in Angliam, & vxor ſua, ſed aduerſa tempeſtate tentoria ſua perdidit, & magnā partem ſuppellectilis domus ſuæ.

Archiep. Cant. mors.

Hoc anno valefecit ſeculi vanitatibus Magiſter Gul. de Cortiniaco Archiep. Cantuar. Cui ſucceſſit poſtulatione capituli D. Tho. frater comitis Arundelię, regni Cancellarius. Qui mox Cancellarij renunciauit officio, & illius ſollicitudinem Magiſtro Edmundo Stafford epiſcopo Exonienſi aſſenſu regio commendauit. Succeſſitq; prædicto Tho. in Archiep. Ebor. quidam frater, prouiſione papali contra vota totius cleri Eboracenſis.

Eodem anno deceſſit totius monaſticę religionis ſpeculum, curruſq; & auriga eius, D. Tho. Abbas Monaſterij Sancti Albani, cui ſucceſſit per electionem D. Iohan. Moot Prior eiuſdem loci. Qui iuxta noua priuilegia a curia impetrata, vt viz. eo ipſo quo rite foret electus, eſſet & confirmatus, primus omnium eo priuilegio vſus eſt. Suſcepitq; munus benedictionis ab Archiepiſcopo Cantuarienſi domino Thoma de Arundell, non quia ſic oportuit, ſed quià per manus eius benedici prælegit. Qui benedixit eum in manerio ſuo de Saltewoode inhibens omnibus miniſtris domus ſuæ, ne vlla feoda ſuſciperent ab eodem.

Anno 1397. In parliamento celebrato London. D. Iohan. dux Lancaſtriæ legitimari fecit prolem quam ſuſceperat de Katherina de Swinford.

Et in eodem parliamento Tho. Beufort filius ducis & eiuſdem Katherinæ creatus eſt Comes de Somerſet. Cognominauit autem dux prolē illam de bello forti, id eſt, de Beufort. Rex contra iuramentum quod præſtiterat reuocauit de Hybernia Iuſticiarios, quos olim de conſenſu ſuo regni proceres propter defectus eorum notabiles conſtituerant exulare.

Eo tēpore increbuere rumores, licèt inanes, quòd rex Angliæ fuiſſet electus

in Imperatorem, vnde rex elatus vt fertur, ab eo tempore cœpit altius ſapere quàm ſolebat: vulgus exinanire, grandes ſummas pecuniæ mutuari, in tātum vt nullus prælatus, nulla ciuitas, nullus ciuis notatus locuplex in toto regno ſe potuit occultare, quin de ſua pecunia mutuum regi daret.

Hoc anno cum iam ſibi regnū Angliæ ſumma videretur pace gauiſurū propter regales nuptias & opes accumulatas per eaſdem, & treugas annorum 30. firmatas, & præſentiam tot nobiliū procerum, quot & quales nulla externa regio poterat exhibere, repentè regis aſtutia cuncta turbantur. Dum inopinatè capit auunculū ſuum ducem Glouerniæ vi & armis nihil tale verentem apud Pleſchi in Eſtſexia, & Caleſiam deduci facit carceri mancipandum, Comitem verò Warwici ipſo die quo eum inuitauerat ad prandendum ſecum, fecit arreſtari, & protinùs incarcerari, quamuis ei peroptimū vultum mōſtraſſet eodem die, & inſuper ſibi futurum bonum dominum promiſiſſet. *Dux Glouerniæ in carcerem coniectus.*

Comitem prætereà Arundeliæ deceptum blandis perſuaſionibus, qui ſatis potens erat & ſe ſaluaſſe vt dicitur, & ſuos amicos liberaſſe, ſcz. ducē Glouerniæ & Warwici comitem, ſe reddentem pacificè miſit ad Wectam inſulam pari modo in carcere detinendū vſque ad parliamentum, quo definierat eos omnes morte plectendos. Et ne fieret communis vulgi cōmotio pro captione dictorum procerum, quā maximè verebatur, proclamari fecit per regnum quòd iſta dominorū captio nō erat facta pro quibuſlibet antiquis trāſgreſſionibus, ſed pro nouis cōmiſſis contra regē, quæ propalarentur in parliamento futuro, ſed hæc proclamatio ficta fuit, prout rei exitus comprobauit.

Rex verò neſcitur quid metuens, per idem tempus vetuit nè pontifices alijuè prælati facerent proceſſiones ſiue deuotiones pro cauſa præmiſſa, vel procerum ereptione detentorum. Paulò pòſt apud Notingham fecit indictari dictos dominos de proditione. Subornauitq; appellantes, qui eos appellarent in parliamento futuro, Edw. comitem Ruthlandiæ, Tho. Mounbray comitē Mareſchallum, Tho. Holland comitem Cantij, Ioh. Holland comitē Huntingdoniæ, Tho. Beufort comitem de Somerſet, Ioh. Mountague comitem Sarū, Tho. dominū de Spencer, & Guliel. le Scroupe regis Camberlanum. Quibus ſic geſtis, fecit rex proclamari per totum regnū quòd domini arreſtati proditores erant & pro proditione detenti. Interea rex ſibi metuens, conuocauit ad tutelam ſui corporis multos malefactores de comitatu Ceſtriæ, qui noctiū vigilias dierumq; ſeruarent, & diuiderent circa illum. *Proclamatio in proceres.*

Circa oct. Natiuitatis ſanctæ Mariæ factū eſt Parliamentū London. ad quod venerunt omnes regni proceres armati cum ſuis retinentijs, ducti nimirū metu regis. Prolocutores præſentis parliamenti milites extitere, in quibus nec virtus aliqua, nec fides vlla poſſet inueniri. Sed innata cupiditas, ambitio inexplebilis, faſtus intollerabilis, odium veritatis. Tæderet eorum cōmemorare vocabula, niſi quia Pilatū & Herodē & ſacrilegos ſacerdotes nomine notatos in Agiographia ſciremus. Fuerūt ergo iſtorū nomina, Ioh. Buſſy, Gul. Bagot, & Tho. Grene. Hij importunis clamoribus petierunt vt chartæ perdonationū in primis annullarentur. De quibus requiſiti prelati de facili iudicarunt, chartas tales fore reuocabiles, non attendentes quòd huiuſmodi gratiæ reuocatio perſonæ regiæ maximè repugnabat, cū miſericordia ſit ſolij regalis confirmatio, & qui tollit a rege miſericordiā, tollit regalis ſolij firmamentum.

Conſequenter domini temporales videntes imperfectum cleri poſt ipſum abierunt, magis metu regis moniti, quàm mētis ratione. Iuſticiarij, legiſq; periti, cenſuerunt iſtud nullatenus faciendum, aſſerentes inter ſe cunctos fore regis proditores, qui ad hoc eum quomodolibet inſtigarent. Nihilominus exactum fuit a Prælatis vt conſtituerent laicum procuratorem pro eiſdem, vt quia illi non poterant intereſſe iudicio ſanguinis, procurator eorum ſi neceſſe foret huiuſmodi negotio conſentiret. Altera autem die cum Archiepiſcopus Cantuarienſis de regis mandato (quem credebat ſibi amiciſſimum) ſe abſentaſſet de Parliamento (qui etiam ſibi iurauerat quòd nihil attemptaretur in eius præiudicium abſente ipſo) contra omnem iuſtitiam, adiudicatus

 fuit

fuit exilio,cũ adiecto, quòd non remaneret in regno vltra ſex hebdomadas ab illo die proximè computandas. Quo taliter condemnato miſit Rex clam ad Romanam curiam pro tranſlatione eiuſdem, effecitq; vt Rogerus de Walden regni pro tunc Theſaurarius pro eo Archiepiſcopus ordinaretur. Qui quia præſumpſit aſcendere cubile viuentis patris ſui, poſt triennium deiectus eſt authoritate Papæ præfati.

Comes Arundeliæ capite plectitur.

Die verò S. Matthæi, Richardus Comes Arundeliæ triſtem mortis accepit ſententiam, deducentibus eum cum turba Ceſtrenſium ad mortis metam comitibus Mareſcallo & de Cantio, & I. comite Huntingdon fratre regis. Intuens Comes Arundeliæ comitem Mareſcallum, & comitem Cantij ſuos affines & neceſſarios, (nã alter gener eius erat, alter nepos ex filia) perurgere negotiũ decollationis ſuæ, verè inquit, decuiſſet vos pręcipuè abſentes fuiſſe, & ab iſto negotio ſubtraxiſſe. Sed tempus adueniet, quando tot mirabuntur de veſtris infortunijs, quot de meis caſibus nunc mirantur. Sicq; flexo poplite vultu cõſtantiſſimo decapitari ſuſtinuit, nec plus expalluit, quàm ſi fuiſſet ad epulas inuitatus. Cuius corpus cum capite inter fratres Auguſtinenſes London. eſt humatum.

Poſt cuius mortem, rex diris imaginibus in ſomnis eſt turbatus. Videbatur nempè vmbra comitis mox vt dormire cæpiſſet ante ſuos oculos volitare, minariq; ſibi, & eum indicibiliter deterrere, quaſi diceret hoc quod Naſo:

Nunc quoque factorum venio memor vmbra tuorum,
Inſequor & vultus oſſea forma tuos.

Quibus rex pauefactus imaginibus, cum meticuloſus medios ſomnos interrumperet, maledixit diei in quo nouiſſet comitem memoratũ. Auxit quoq; ſibi mentis inſaniam quòd audiuit commune vulgus Comitem reputare pro martyre, peregrinationeſq; fieri circa corpus eius. Quapropter iuſſit vt fratres ſigna deponerent fixa vel erecta circa cadauer eius, & locum ſepulturæ ſub pauimento altiùs occultarent.

Comes Warwici exilio afficitur.

Poſt mortem comitis Arundeliæ productus fuit Comes Warwici ad aſtandum iudicio parliamenti. Qui mortis metu ductus, ſimul & pollicitationibus blandis ſeductus, ſe reum fatebatur criminis læſæ maieſtatis. Data eſt ergo mortis ſententia contra eum, quã mox temperauit regis gratia, condonans ſibi veniam atque vitã, ſed tamen miſſus eſt in exilium ad inſulam Euboniæ, vbi ſub cuſtodia carcerali reſiduum tranſigeret vitæ ſuæ. Interea quia non videbatur tutum regi vt dux Glouernię reſponſis aſtaret publicè propter fauorẽ populi qui ſibi nimis afficiebatur, iuſſit Comiti Mareſchallo vt eum latenter occideret. Qui miſſis iniquitatis miniſtris, ſuffocari fecit eum ſuperiectis culcitris & lectis pluma refertis ſuper os eius. Sicq; mortuus eſt ille vir optimus regis filius, & regis patruus, in quo repoſita fuere ſpes & ſolatium totius regni communitatis. Ex poſt Rex fecit aſtutè iſtud parliamentum differri vſque poſt feſtum natalis domini, quod reinciperetur vel potiùs cõtinuaretur apud Salopiam in confinijs Walliarum.

Dux Glouerniæ ſuffocatur.

Anno 1398. in parliamento continuato Salopiæ procurauit Rex ſubtiliter, fecitq; concedi de conſenſu omnium regni ſtatuũ vt poteſtas parliamenti remaneret penes certas perſonas 7. vel 8. quibus liceret determinare diſſoluto parliamento, certas petitiones in eodem parliamento porrectas, pro tunc minimè expeditas. Cuius conceſſionis colore, perſonæ ſic deputatę proceſſerunt ex poſt ad alia generaliter parliamentum illud tangentia, & hoc de voluntate regis in derogationem ſtatus parliamenti & incõmodum totius regni, & pernicioſum exemplum.

Rex autem vt ſuper hoc facto videretur habere colorem & authoritatẽ fecit rotulos parliamenti mutari & deleri contra effectum conceſſionis prædictæ.

Hijs ita perpetratis rex aſſumpſit ſibi nomẽ principatus Ceſtrię, & comitem de Derby creauit ducem Herefordię, comitem Mareſcallum ducem Northfolcię

cię

ciæ,comitem de Ruthland ducem Albemarle, comitē Cantiæ ducem Surrey, comitē Huntingdoniæ ducē Exceſtriæ,comitiſſā de Northfolke duciſſam Norfolciæ,comitem de Somerſet Marchionem ibidem,D.de Spenſer,comitē Gloceſtriæ,D. de Neuile comitem Weſtmerlandiæ,D.Guliel.le Scroupe comitem de Wiltſhire,D.Tho.Percy Seneſchallum regis comitem Wigorniæ. *Rex nouos creat duces & comites.*

Proinde rex mutauit arma ſua,addiditq; ſcuto ſuo arma S.Edwardi regis & confeſſoris.

Eo tempore rex contulit nouis creatis ſuis ducibus & comitibus magnam partem terrarū ducis Glouerniæ,comitis Arundeliæ,& comitis de Warwico.

In hoc parliamento continuato apud Salopiam D.de Cobham vir grandæuus ſimplex & rectus,ob nullam cauſam aliam eſt damnatus,niſi quia fuerat vnus ex deputatis regi pro ſuis conſilio & tutela,per dominos 11. anno ſuo, & parliamentū tentum eodem anno annullatur. Rex tamen conceſſa ſeni,quam non optauit venia,ſiue vita,miſit eum ad inſulam de Gerneſeya in exilium. *D.de Cobhā exilio mulctatur.*

Vt autem robur perpetuæ firmitatis obtinerent ordinationes & iudicia facta & lata in præmiſſo parliamento,impetrauit Rex literas apoſtolicas in quibus graues cenſuræ intentabantur contra quoſcunq; dictis ſtatutis quomodolibet contrauenientes.Quas promulgari fecit Londonijs ad crucem S. Pauli & alijs celeberrimis regni locis.

Circa præſens tempus appellauit dux Hereford ducem Northfolciæ de quibuſdam verbis per eum dictis, quæ in regis dedecus redundabant. Ob quam cauſam indictum fuit eis duellum apud Couentre.Tandem cū intraſſent liſtas ibidem tam animoſè quàm magnificè,rex in manu ſua cauſam ſuſcepit,& fecit proclamari quòd dux Herefordiæ debitum ſuum honorificè adimpleſſet. Sed tamen velut immediatè poſteà,rex ſine cauſa quacunq; legitima dictū ducem Herefordiæ relegauit ad decennium, contra iuſtitiam & iura militaria & conſuetudines huius regni,ducem verò Northfolciæ perpetuo damnauit exilio. Acta feruntur hæc eo die ad annū,quo idem dux Norfolciæ ducem Glouerniæ fecerat ſuffocari. *Dux Northfol. patria pellitur.*

Hoc anno papa Ioh.Lincolnienſem epiſcopum tranſtulit ad epiſcopatū Ceſtriæ tunc vacantem, & dedit epiſcopatum Lincolniæ H. Beufort vni de filijs D.Iohan ducis Lancaſtriæ & dominæ K.de Swinford ob ducis reuerentiam & amorem. Epiſcopus verò Lincolniæ veteranus noluit hanc admittere tranſlationē,ſed ea ſpreta contulit ſe Cantuariā & in eccleſia Chriſti inter Monachos finem vitæ fecit.Confeſſor regis quidam frater de ordine prædicatorū de Epiſcopatu Landaffenſi tranſlatus eſt ad epiſc.Ceſtrenſem.

Rex eo tempore conuocato clero iuſſit vt determinaret ſi liceret papæ tales facere tranſlationes pro ſuæ arbitrio voluntatis.Ad quod reſponſum fuit non directè,ſed modo ſupplicationis porrectæ regi ex parte Cleri,vt dignaretur papæ ſcribere,vt a talibus tranſlationibus temperaret pro cōmodo totius eccleſiæ Anglicanæ. Rex verò cùm audiſſet hoc reſponſum, velut offenſus tantæ licentiæ papæ, iurauit quòd ſi clerus conſtanter reſtitiſſet papæ in præſenti negotio ipſe manus appoſuiſſet in auxilium eorundem.

Eo tempore venit in Angliam domini papæ nuntius Petrus de Boſco Aquēſis epiſcopus, ad commouendū regem vt permitteret ligeos ſuos prouiſiones acquirere de manu Papæ,& reuocaret ſtatutum æditū contra prouiſores,& illud breue, Quare impedit, multaq; ſimilia. Sed quod minus obtinuit de ſuo negotio,Rex accumulauit ſuo marſupio,donans ei Iocalia de magno pretio.

Anno 1399.per totum regnū Angliæ lauri veteres aruerunt,& ex poſt contra multorum opinionem reuiruerunt.

In die Circumciſionis domini,prope Bedfordiam,aqua profundiſſima quæ decurrit inter villas de Snedliſtorie & de Harleſwood repentè reſtitit, & ſe diuiſit, ſic quòd per tria milliaria alueus ſiccus permanſit, præbens quibuſlibet ingreſſum ſiccum. Quod prodigiū viſum eſt pluribus ſignificare populi diuiſionem & a rege defectionem,quæ contigit eo anno. *Portentū de aqua diuiſa.*

Eo tempore Rogerus Comes Marchiæ dum nimis confidit in virtute pro-

pria, ab Hibernicis peremptus eſt in Hibernia : cuius mortem Rex ſtatuit vindicare perſonaliter, Hibernicoſq; domare. Fecitq; præparationem maximam, extorquens pecunias, exigens equos & quadrigas, victualia pro profectione ſua rapiens, nilq; ſoluens: vnde ſuis ligeis factus eſt odibilis & inuiſus.

Per idem tempus venit in Angliam Epiſcopus Calcidonenſis cum literis Apoſtolicis cómonitorijs, vt Regni fideles de bonis ſuis conferrent Imperatori Conſtantinopolitano, qui nimis infeſtabatur per Tartaros & eorum Ducem vocatum Morettum. Vt autem proniores efficerentur Regnicolæ ad offerendum huic negotio, conceſsit Papa benefactoribus verè contritis & confeſsis, plenam remiſsionem : attendens quòd ſi ipſe ab incredulis opprimeretur, imminebat toti Chriſtianitati ruina : recolens illud in mente Poeticum:

Tunc tua res agitur paries cum proximus ardet.

Dux Lancaſt. corporis ergaſtulo ſolutus.

Circa feſtum Purificationis obijt Dominus I. Dux Lancaſtriæ, cuius corpus in Eccleſia S. Pauli Londonijs eſt humatum. Poſt cuius deceſſum Rex Dominum H. filium eius quem relegauerat ad decennium, exulare decreuit in perpetuum, reuocans ſuas patentes literas generales quas ſibi priùs conceſſerat: quòd durante relegationis tempore, generales Attornati ſui poſſent proſequi pro liberatione ſibi facienda de quibuſcunq; hæreditatibus ſiue ſucceſsionibus ipſum ex tunc contingentibus, et quòd homagiũ ſuum reſpectuari poſſet pro fine rationabili faciendo. Quo facto conſtabat regem non relegaſſe ducẽ pro diſſentionibus quæ potuiſſent oriri inter familias ſuas & ducis Northfolciæ vt prætenſum fuerat, ſed occaſione bona Ducis occupandi, vt multi dicebant.

Grandes pecuniarum exactio

Interea rex cepit mutuo grandes pecuniarum ſummas de quãpluribus dominis tam temporalibus quàm ſpiritualibus, alijſq; perſonis regni: promittens eis bona fide ſub patentibus literis, quòd pecunias illas ſic mutuatas reſolueret termino limitato, quas nunquam poſtea reddidit creditoribus ſupradictis.

Eodem anno grandiores ſummas pecuniarum exegit a 17. regni comitatibus metu mortis, imponens eis quòd contra eum fecerant cum duce Glouerniæ, comitibus Arundell & Warwici &c. Quare paratus erat ſuper eos equitare tanquã ſuper hoſtes publicos. Quamobrem recepit a dictis comitatibus nouam ſecuritatem ſuper iuriſiurandi firmamento. Quo facto miſit certos epiſcopos cum alijs viris honorabilibus ad dictos comitatus, qui inducerent tam dominos ſpirituales quàm temporales vt ſe regi ſubmitterent, & ſemet recognoſcerent proditores per literas eorundem ſigillis ſignatas. Hac occaſione coacti ſunt regi concedere Clerus & commune vulgus, dominiq; temporales dictorum comitatuũ importabiles ſummas pecuniæ pro beneuolentia ſua recuperanda, & iſta redemptio *le pleaſaunze* vocabatur.

Item cupiens vt fertur populum regni ſui ſuppeditare, direxit patentes literas ad omnes regni comitatus, & per terrores induxit, vt omnes ligei ſui quicunq; tam ſpirituales quàm temporales iuramenta inſueta præſtarent in genere, quæ veriſimiliter cauere poſſent deſtructionem plebis ſuæ finalem vt dicebatur. Coegitq; ligeos ſuos ipſa iuramenta ſub literis eorum & ſigillis roborare. Ad chartas albas inſuper eoſdem ligeos apponere ſigilla cõpulit, vt quoties graſſari vellet in eos, facultatem haberet eos ſigillatim vel inſimul opprimendi. Fecit prætereà vt vicecomites per totum regnum noua iuramenta pręſtarent vltra ſolita, quòd viz. obedirent omnibus mandatis regijs quotieſcũq; directa fuiſſent eiſdem ſub magno priuatóue ſigillis, ac etiam literis illis directis ſub ſigneto ſuo. Et in caſu quo idem vicecomites ſcire poſſent aliquos de balliuis ſuis cuiuſcunq; conditionis eſſent, aliquod malum dicere ſiue loqui publicè vel occultè, quod cedere poſſet in dedecus aut ſcandalum perſonæ regis, ipſos impriſonarent, donec aliud de rege ſuſciperent in mandatis. Vndè contigit quòd quamplures ligeorum ſuorum malitioſè accuſati, capti fuerunt

& impriſonati, non excuſandi aliter niſi commiſſa monomachia perſonali ſe iuſtificarent, non obſtante quòd accuſatores & appellatores eorum eſſent iuuenes, fortes, & ſani, & illi ſic accuſati pro magna parte ſenes, impotétes, mutilati, vel infirmi.

Circa feſtum Pentecoſtes rex relinquens regnum vt præfertur turbatũ multipliciter, nauigauit in Hyberniam cum ſuis Ceſtrenſibus, ducibuſq; de Albamarla & de Exceſtria, alijs quoq; multis, habens ſecum nobiles pueros filios ducum Glouerniæ & Herefordiæ, quorum affines præcipuè verebatur. Epiſcopos etiam ſecum traxit multos cum Abbate Weſtm: qui quoties vellet Parliamenta facere, prout priùs cõſtituerat, cum conſenſu octo perſonarũ preſto forent, ad confirmandum pro parte ſua quæ fuerant ſtatuenda.

Rex nauigat in Hyberniam.

Theſaurum præterea & reliquias aliaq; iocalia regniq; diuitias ab antiquis dimiſſas ſecum abſtulit in Hyberniam, ſine conſenſu ſtatuũ regni ſui.

Cumq; veniſſet in Hyberniam, videbatur primò quidem proſperari & ſuper inimicos ſuos confortari. Non tamen exinde multum lætabantur regnicolæ, qui ſemper de eo ſentiebant deteriùs, & per eum grauiùs opprimi metuebãt.

Interea dux Henricus olim Herefordiæ ſed nunc Lancaſtriæ paterno iure, grauiter ferens relegationem ſuam, ſed multò grauius exiliũ & exhæredationem ſuam, nacta ſibi prout videbatur temporis opportunitate de regis abſentia, quem ſciuit inuiſum populo regni ſui, in Angliam redire diſpoſuit, ad petendum hæreditatem ſibi de iure debitam. Occurrerunt ſibi ſub eodem tempore T. quondam Archiep. & nepos eius filius comitis Arundell ſimul & hæres, qui mare cum eo ſunt ingreſſi. Qui inter omnes non amplius (vt vſu vulgari loquar) quàm quindecim lanceas habuêre: tantum fidebat dux de ſua iuſtitia, populiq; fauore. Noluit tamen recto curſu terram ingredi, nec repentè, ſed nunc apparuit patriotis in vna parte regni, nunc in alia, vt videret ſi cõtra eum iuxta littora reſiſtentia pararetur. Audiens dominus Edm. dux Eboraci rector regni, quòd dux Lancaſtriæ iam mare teneret, accitis regis conſultoribus, & regni Cancellario, conſilium tenuit apud S. Albanũ, quærens ſuper iſto negotio quid agendum. Qui conſuluerunt illuc manum bellicam aduocandã quę poſſet reſiſtere venienti: ſed quàm inane fuit conſilium eorũ in hac parte, rei exitus declarauit. Nam aduenientes illuc de cunctis prouincijs proteſtabantur ſe duci nolle nocere, quem nouerant iniurioſè tractatum fuiſſe. Dicti verò nequã Conſiliarij hæc audientes, mox relicto regni cuſtode, nec non & Cancellario, ad caſtrũ Briſtoll confugerunt.

Dux Herefordiæ in Angliam redit.

Senatus conuocatus apud S. Albanum.

At dux Lanc. circa feſtum tranſlationis S. Martini applicuit prope locũ vbi quondam fuerat villa de Rauenesfere nemine reſiſtente, cui occurrit Comes Northumbriæ D. Henr. Percy, & H. eiuſdem filius, & Comes Weſtmerlandiæ D. Radulphus Neuile, alijq; domini, qui timebant regis tyrannidẽ, plures valde: ſic quòd factus eſt exercitus 60000. pugnatorũ. Qui omnes vno voto ſtatuerunt inprimis proſequi regis peſſimos conſultores, veneruntq; Briſtoldum & obſederunt caſtrum: vbi tandem ceperunt Theſaurarium Gul. le Scroope, Ioh. Buſſy, & Tho. Grene, qui mox ad clamorẽ communiũ ſunt decollati. Gul. Bagot & Ioh. Auſſell hanc tempeſtatem declinando fugerunt.

Rich. rex cum audiſſet in Hybernia de ducis aduentu, mox curauit filiũ ducis Glouerniæ & filium ducis Lancaſtriæ in caſtro de Trym recludere, quod eſt in Hybernia ſatis forte. Et confeſtim ad nauigium conuolauit, cum perſonis quas ſecum traxerat in Hyberniam, ducibus & epiſcopis, alijs quoque multis. Sed cum attigiſſet fines Angliæ & cognouiſſet apparatum ducis, pugnandi dimiſit animum, pro certo tenens quòd populus contra eum congregatus citiùs vellet mori quàm cedere tam propter eius odium quàm timorem. Dimiſit ergo familiam, monens per Seneſchallum D. Tho. Percy vt ſe reſeruaret ad tempora meliora. Ipſe verò rex quærens diuorcia huc illucq; ſe cõtulit multis diebus, ſemper eum duce Lanc. cum exercitu inſequente. Tandem apud caſtellum de Cunneway conſtitutus, petijt habere colloquium cum domino T. Arundell quem expulerat de Archiepiſcopatu Cant. & comite Northumbriæ, cum nulla

Rex in magnas anguſtias adductus.

ſpes eſſet vlteriùs fugiendi : quibus indicauit ſe velle regno cedere, ſi ſibi victus honorificus, vitæq; ſecuritas & octo perſonis quas nominare vellet fide interpoſita donaretur. Qua petitione conceſſa atque firmata, venit ad caſtrũ de Flynt, vbi habito breui colloquio cum duce Lancaſtriæ mox aſcenſis equis venerunt ad caſtellum Ceſtriæ ea nocte. Et ab eo loco productus eſt Londonias conſeruandus in Turri vſq; ad parliamentum proximè celebrandum.

Rich. deponit imperium.

Interim directa ſunt breuia ad perſonas regni qui de iure debebant intereſſe parliamento, vt conuenirent ad Weſtm. in craſtino S. Michaelis. Quo die rex Richardus in Turri coram regni magnatibus gratanter vt apparuit & vultu hillari perlegit diſtinctè formam ceſſationis ſuæ, & abſoluit ligeos ſuos a iuramento fidelitatis & homagij, & relaxauit ab omnibus alijs iuramẽtis quibuſcunq;, & ſuis dominijs renunciauit, iurauit, & alia dixit & protulit in legẽdo & manu ſua ſe ſubſcripſit, prout in forma ceſſationis plenius continetur. Et mox adiunxit quòd deſiderauit vt dux Lancaſtriæ ſuccederet ſibi in regno. Sed quia hoc in poteſtate ſua non erat, Archiep. Ebor. & epiſc. Herefordenſem conſtituit ſuos procuratores ad hæc omnia declarandum, & intimandum ceſſationem & renuntiationem ſtatibus dicti regni. Et in ſignum ſuæ intentionis & voluntatis huiuſmodi annulum de ſigneto ſuo aureum extractum de digito ſuo, digito ducis appoſuit : deſiderans hoc ipſum vt aſſeruit, omnibus regni ſtatibus innoteſci.

In craſtino lectis regis renunciatione & ceſſione corã ſtatibus regni in magna aula Weſtm. conſequenter proceſſum eſt ad articulos pro quibus videbatur meritò deponendus. Qui etiam lecti omnes violationem iuramenti regalis finaliter concludebãt. Proinde ſententia depoſitionis regis lecta, conſtabat regnum Angliæ cum pertinentijs ſuis vacare. Quapropter dux Lancaſtriæ de loco ſuo ſurgẽs, & ſtans erectus vt poſſet a populo toto videri, muniens ſe ſigno crucis in fronte & in pectore, & inuocato Chriſti nomine, dictum regnum Angliæ ſic vacans, vt præmittitur, cum corona ac omnibus pertinentijs vendicauit, in lingua materna ſub hac forma verborum. In dei nomine Amen. Ego Henricus de Lancaſtria vendico regnum iſtud cum corona, & omnibus membris illi pertinentibus, tanquam per regum ſanguinẽ venientem de rege Henrico, & per iuſtitiam quam deus de ſua gratia mihi miſit cum adiutorio conſanguineorum meorũ & amicorum ad recuperandum illud, quod regnum fuit in puncto perditionis propter defectum gubernationis & legũ violationem. Huic vendicationi omnes ſtatus regni manus dederunt, & Archiepiſcopi eum in regali ſolio poſuerunt, vniuerſo populo applaudente, factoq; ſermone per Archiep. Cant. cuius thema fuit: *Vir dominabitur populo.* Mox de mandato noui regis proclamatum fuit, quòd die Lunæ proxima poſt feſtum S. Michaelis parliamentum ibidem celebrari debebat. Et die Lunæ ex tunc proximo ſequente viz. in feſto S. Edw. coronatio regis fieret apud Weſtmon. Quibus ita peractis, rex de ſede ſua ſurgens, & populũ vultu benigno reſpiciens, receſſit ad albam aulam vbi eodem die magnum conuiuium celebrauit.

Dux Lancaſt. regnum Ang. vendicat.

Poſt hæc procuratores per parliamentum deputati, acceſſerunt ad præſentiam nuper regis Richardi infra Turrim exiſtentis, & per os domini Gul. Therningge admiſſionem renunciationis, ac modum & cauſam & formam ſententiæ depoſitionis eius eidem notificauerunt, & vice omnium regni ſtatuum homagium & fidelitatem eidem Richardo nuper regi facta vt præmittitur reddiderunt & reſignarunt, ita quòd nullus dictorum ſtatuum ſiue populi, ab hoc tempore & deinceps ſibi portaret fidem nec obedientiam tanquam regi ſuo. Ad quæ ſolùm reſpondit iſtud, quòd non reſpexit poſt talia. Sed poſt hæc omnia inquit : Spero quòd cognatus meus vult eſſe mihi bonus Dominus & amicus.

In hoc parliamento rex Henricus fecit ſecundum filium ſuum dictum Tho. Angliæ Seneſchallum, procreauerat ſiquidem maſculini ſexus ex filia D. Humfredi comitis Boun comitis Herefordiæ iuniore 4. liberos, duaſq; fœminas. Primogenitus vocabatur Henr. 2. Tho. 3. Iohan. 4. Humfridus.

Die

Henrici regis coronatio.

Die tranſlationis S. Edwardi regis & Confeſſoris coronatus eſt Rex Henricus apud Weſtm. per manus domini T. Cantuar. Archiep. viz. ipſo die quo fuerat relegatus anno reuoluto, non ſine manifeſto diuinitatis miraculo vt putatur. Vt ſcilicet ille dies ſibi deſeruiret ad gloriã, qui tranſacto anno fuerat deputatus ad pœnam. Et in auſpiciũ vberioris gratiæ ſibi futuræ delib utus eſt illo cœleſti vnguẽto, quod olim beata Maria mater dei cõmiſit beato Tho. Martyri & Archipræſuli Cant. dum eſſet in exilio conſeruandum, prędicens eidem quòd reges Anglorũ qui vngerentur hoc vnguento, pugiles eccleſiæ futuri forent. Hoc vnguentum in aquila aurea & olla lapidea conſeruatum latuit per multa tempora vſq; ad 21. annũ Rich. regis prędeceſſoris regis præſentis. Qui dum curioſè perſcrutaretur res relictas in turri a ſuis anteceſſoribus, inopinatè reperit aquilam auream cum ampulla, & ſcripturam ſiue prophetiam beati Tho. repoſitam cum eiſdem. Hanc Aquilam rex Rich. portauit ſuper ſe profecturus in Hyberniam, & inde rediens tradidit Archiepiſcopo eam petenti licèt inuitus.

Durante parliamento fecit rex filium ſuum primogenitũ Henr. principem Walliæ addens ducatum Cornubiæ & Ceſtriæ comitatum. Et citò pòſt in eodem parliamento ducem creauit Acquitaniæ.

Scoti per tempus parliamenti caſtrum de Werke ceperunt, deſpoliauerunt, & deſtruxerunt, & plura mala fecerunt.

Norfolciæ ducis mors.

Tho. de Moubray, quondam dux Northfolciæ diem clauſit extremũ in terra peregrina dum rediret ab Ieroſolymis: cuius mors fuiſſet toti regno deflẽda, ſi nec in ducis Glouerniæ necem conſenſiſſet, nec eum inhumaniter iugulaſſet, fœlixq; fuiſſet fama ſua per ſecula, ſi declinato ſcelere vel cum dicto duce fugiſſet, vel eum ad ſua reſponſa perduxiſſet.

Item hoc anno conceſſit in fata Alienora duciſſa Glouerniæ, quæ parũ ante infauſto ſydere filium ſuum & hæredem amiſerat Humfridũ vocabulo, ſubtractum ſibi peſtilentia, cum fuiſſet de Hybernia reuocatus.

Comitũ rebellio

Anno gratiæ 1300. Comites Cantij, Sarum & Huntingdoniæ ingrati regis beneficijs qui vitas eorũ ſaluauerat, contra vota cunctorũ regni cõmunium ac multorũ procerum, congregantes iniquitatẽ ſibi per conuenticula facta, & cõiurationes locis varijs ſtatuerunt ſuper regem irruiſſe repentè in caſtello de Windeliſhores ſub ſimulatione Ludorũ natalitiorũ, & eum cum filijs ſuis crudeliter peremiſſe. Quorũ dolos rex gratioſè prænoſcens, confeſtim Londonias ſe contulit. Qui cum cognouiſſent regem eorũ inſidias declinaſſe, conturbati valdè diuortia requirebant, peruenerũtq; Circeſtriam iam cæca nocte. Viri verò dictæ villæ ſuſpectum habentes tantum apparatum, præſtruxerunt omnes aditus & exitus hoſpitij eorundem. Cumq; nocte media tentaſſent latenter diſcedere, ciues eos arcubus & ſagittis armati egredi non ſinebant. Pugnatum eſt igitur hic & ibi a noctis medio vſq; ad horã diei tertiam: tandẽ fatigati manus dederunt cõmunibus obnixè precantes vt ſaluarentur a morte, donec cum rege colloquiũ habuiſſent. Quod & factum fuiſſet, ſi non quidã præſbyter de eorum familia ignẽ miſiſſet in quaſdam domos villę, hac intentione vt occupatis cõmunibus circa extinctionẽ ignis, comites poſſẽt euadẽdi occaſionẽ capere. Sed fruſtrà, nam villani neglectis domibus in conflagrationis periculo maiori cõcitantur furia, ad vindicandũ in dominos incendij damna prędicti. Populus ergo villæ produci fecit dominos de Abbathia in qua ſtatuerant ſeruaſſe eos iuxta condictum, & in ipſo diei crepuſculo decollauerunt eos. Comes Sarum I. de monte acuto qui Lollardorum fautor ſemper fuerat, & imaginum vilipẽſor, contemptor canonum, ſacramentorumq; deriſor, expers omnium ſacramentorum vitam finiuit ibidem vt fertur.

Comites decollantur per populum.

Comes Huntingdoniæ dominus I. Holland non erat cũ prædictis dominis apud caſtellũ de Windeleſhores, ſed expectauit Londonijs rei finem. Qui cum nouiſſet rem verſam contra vota fugere nitebatur in ſcapha, ſed vento flante contrario repulſus eſt. Quamobrem equo vectus peruenit Eſtſexiam cum

quodam milite dicto I.Scheuele. Tentauit igitur per mare fugiſſe ab illis partibus, ſed quoties cymbam volebat aſcendere, toties eſt reiectus vi ventorum donec omninò deſperans de Neptuni ſuffragijs, deſtitit ab incæptis. Tandem reuerſus in terram, dum cænaret captus eſt cum ſupradicto milite per communes patriæ, & ductus ad fortalitium de Pleſchi cuſtodiendus ibidem velut in loco ſecuriori. Quò confluentibus illius pagi communibus, die S. Mauri circa ſolis occaſum productus eſt, & in loco quo dominus eorum dux Glouerniæ quondam fuerat arreſtatus per regem Rich, decapitatus eſt. Per idem tempus dominus Tho. le Spencer qui dicebatur nuper Comes Glouceſtriæ captus & ductus Briſtoldum decapitatus eſt. Multiq; alij in locis varijs tam milites quã clerici tunc temporis acceperunt ſimilem mortis ſortem. Epiſcopus Carleolenſis impetitus de coniuratione damnatus eſt, ſed regis miſericordia vitæ ſeruatus.

Comes Northumb. decollatus.

Rich. depoſitus exſpirat.

Richardus quondam Rex Angliæ cum audiſſet hæc infortunia mente conſternatus, voluntaria ſemet extinxit inedia prout fertur: clauſitq; diem vltimum apud caſtrum de Pontefracto die S. Valentini, cuius corpus apud Langleyam in eccleſia fratrum prædicatorum (ſupremum perficientibus offertoriũ Ceſtrenſi epiſcopo & Abbatibus de ſancto Albano & de Walthã) tumulatũ eſt ſine magnatũ præſentia, ſine populari turba, nec erat qui eos inuitaret ad prãdia poſt laborem.

Rex collecto exercitu profectus eſt in Scotiam, ſed Scotis detrectantibus belli copiam, rex vaſtata patria reuerſus eſt in Angliam.

Wallici nacta occaſione de regis abſentia duce quodam Howeno de Gleyndor rebellare cæperunt: quem Rex perſequi confeſtim ſtatuit tanquam pacis patriæ turbatorem, & cum armata manu Walliam eſt ingreſſus. Sed Cambri cum duce ſuo montes Cnowdoniæ occupantes, intentatæ vindictæ ſe protinus ſubtraxere. Rex verò combuſta regione, & quibuſdam peremptis quos ſors pro tunc gladijs euaginatis obtulit, cum præda iumentorum & animalium remeauit.

Imperator Conſtantinopolitanus venit in Angliam, poſtulaturus ſubſidium contra Turcos, cui Rex occurrit cum apparatu nobili ad le Blackheth die ſancti Thomæ Apoſtoli, duxitq; Londonias, & per multos dies exhibuit glorioſè, ſoluens pro expenſis hoſpitij ſui, & eum reſpiciens dignis tanto faſtigio donatiuis.

Edictum in Lollardos.

Anno 1401. in Parliamento tento Londonijs, æditum eſt ſtatutũ vt vbicunque Lollardi deprehenderentur ſuam prauam dogmatizare doctrinam, caperentur, & epiſcopo diœceſano traderentur. Qui ſi præſumerent pertinaciter opiniones ſuas defendere, degradarentur, & iudicio ſæculari cõmitterentur. Practizataq; fuit hæc lex eodem tempore in quodam pſeudopręſbytero, qui apud Smithfield multis aſpectantibus eſt combuſtus.

Rex de Lecto peremit in bello Laſſack, filium Balthaſar Dan illuſtris, quẽ admiratum vocant, deſtruxitq; Ieruſalem & in circuitu regionẽ. Et quia gratioſè vicit eum & inopinabiliter, cõuerſus eſt ad chriſtianitatis ritum, cum 60000. hominum ſectæ ſuæ. Hijs auditis rumoribus Imperator effectus lætior, receſſit ab Anglia, honoratus a rege donarijs pretioſis.

Sub hoc tempore conditionibus iam inter Francos & Anglos firmatis, & omnibus profectioni reginæ neceſſarijs præparatis, reuecta eſt Iſabella quondam regina Angliæ ad patrem patriamq; ſuam Franciam, nondum annorum duodecim.

Howenus Gleyndor cum ſuis Wallenſibus ſub his diebus, damna grauia infert Anglis.

Rex extremo capitis periculo liberatus.

Cum nocte quadam Rex iturus eſſet cubitum, deo protegente euaſit lætale periculũ. Siquidem in ſtramento lecti ſui cuiuſdam proditoris ingenio poſitũ fuerat quoddã ferrum fabrefactũ ad modum tricuſpidis, habens tres longos aculeos ſubtiles & teretes, punctuum aculeis acutiſſimis ſurſum erectis, tali ingenio, vt cum rex decubuiſſet & mole corporis ſtramenta preſſiſſet per eoſdem

dem aculeos vulneratus fuiſſet, vel forſitan interfectus. Sed deo volente Rex inopinatè perſenſit inſtrumentum mortiferum,& deuitauit periculum.

Hoc anno,dom.I.Moot Abbas S.Albani rebus humanis exemptus eſt. Cui ſucceſſit per viam ſcrutinij D.Guliel.de Henworth Cellerarius dicti loci,quãquam capitulum fuiſſet eo die turbatum per minas nuntiorum ex parte regis venientium,vt regis intuitu alium elegiſſent.

Anno 1402.Cometa apparuit menſe Martio primò inter chorum & ſeptentrionem, viz.in circo flammas emittens, poſtremò comas in boream tranſferens, præſignans fortaſſis effuſionem humani ſanguinis circa partes Walliæ & Northumbriæ pòſt futuram. *Cometa apparet.*

Eo tempore Howenus Gleyndor cum ſuis Wallicis vaſtauit terras D.Reginaldi Grey, cui occurrens idem dominus malis auibus captus eſt ab eo, & de ſuis plurimi trucidati.

Circa feſtum Pentecoſtes coniurauerunt quidam in mortem regis,dicentes regem Rich. viuere,& quantotius in palam venturum,& ſuos fideles regaliter remuneraturum.Sed huius conſpirationis in parte tam ſpes quàm metus euanuit, capto quodã præſbytero apud Ware, qui ſcripſerat nomina multorũ in matricula,qui futuræ turbationis authores fuiſſent.Iſte iuxta conceptum proprium nomina plurimorũ ſcripſerat,qui nullatenus conſcij fuerant huius facti prout ex poſt patuit in ſua confeſſione.Nempe cum requiſitus fuiſſet de certis perſonis coram eo conſtitutis quarũ nomina ipſemet irrotulauerat ſi nouiſſet eas,reſpondit quòd non: & cum interrogatus fuiſſet,cur ergo tales irrotulaſſet,dixit quia opinabatur eos voluiſſe feciſſe contra regem ſi complices inueniſſent,quia per regem Rich.ditati quondam fuerant & promoti. Hac occaſione liberati ſunt plurimi qui fuere ſuſpecti,& ſacerdos tractus & ſuſpenſus eſt. Non multò pòſt prior de Laune ſortem ſimilem expertus , non quia deprehenſus eſt aliquid actitaſſe, ſed quia confeſſus eſt ſe maligni conſilij fuiſſe conſcium,& hoc vtiq; concelaſſe. Hic fuerat quondam Canonicus apud Dunſtaphiam dictus Gualterus de Baaldock, qui malo omine relicto clauſtro, peruenit ad regis Richardi curiam, & ibidem luctatus diutiſſimè cum fortuna, tandem dono regis,de Laune obtinuit prioratum. *Conſpiratio in regem.*

Eo tempore ſatis infauſto ſydere quidam de ordine minorum penſantes de proditione priuſquã procedere potuiſſent,capti ſunt. Quorum vnus interrogatus quid feciſſe voluiſſet,ſi rex Rich.affuiſſet, reſpondit conſtanter ſe pro illo voluiſſe decertaſſe contra quemlibet vſq; ad mortem. Data proinde contra eum ſententia tractus & ſuſpenſus eſt in habitu ſuæ religionis. Sed confratres eius non ferentes hoc dedecus,obtinuerunt vt corpus defuncti ſupremis exequijs curaretur.

Diabolica ſpecies apparuit in Eſtſexia apud Dãbyria in feſto corporis Chriſti hora veſperarum, in ſimilitudine fratris minoris intrantis eccleſiã & inſolentiſſimè debacchantis : vndè parochiani territi,quid agerent ignorabant. Eadem hora cum tempeſtatis turbine & tonitrui perhorrendi fragore, fulgurumq; & choruſcationum globis collucentibus,ſummitas tota ipſius eccleſiæ confracta eſt,& medietas cancelli quaſſata & diſſipata.

Poſt paucos dies capti ſunt octo fratres de ordine minorum,& ad iudicium publicum dedecoroſè tracti,vbi examinati & conuicti quòd contra regem feciſſent, Londonijs tracti,ſuſpenſi,& decapitati ſunt.

Eo tempore Howenus Gleyndor aſſuetis intendens irruptionibus , penè totam militiam Herefordenſis prouinciæ prouocauit ad arma , cui ducatum præbuit Edmundus de Mortuo mari . Sed cum peruentum fuiſſet ad actum Martium , proditione mediante & Edmundus captus & cæteri victi ſunt, occiſis de noſtratibus , amplius quàm mille viris . Quorum genitalia mulieres Wallenſium poſt conflictum abſciderunt , & membrum pudendum in ore cuiuſlibet interempti poſuerunt , teſticuloſquè a mento dependere fecerunt, naſoſq; præciſos in culis eorundem preſſerunt , & ſepulturam *Barbara fæminarũ crudelitas*

mortuis cadaueribus prohibuerunt.

Hoc anno miſit rex filiam ſuam cum grandi apparatu ad Coloniam Agrippinam, vbi nupſit adoleſcentulo filio Imperatoris.

Circa feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ profectus eſt rex cum manu potẽti in Walliam ad perſequendum Howenum Gleyndor: ſed nil profuit regia ſolicitudo, in nota latibula ſe recipiẽte Wallico. Quin potiùs vt putatur, arte magica regem penè perdidit cum exercitu quem ducebat, per pluuias, niues, & grandines vt creditur arte diabolica concitatas. Quapropter Rex neceſſitate cogente rediuit in Angliam incenſa patria & prædata.

Dux Ebor. extremum halitũ efflat.

Eo tempore obijt dominus Edmundus de Langley dux Eboraci, filius quõdam nobilis regis Edwardi a conqueſtu tertij, cuius corpus apud Langley ſepultum eſt inter fratres.

Eo tempore Scoti venientes hoſtiliter in hanc terram per Architenentes comitis Northumbriæ & Henrici filij ſui victi ſunt, capto comite de Douglas & multis alijs: ſed & plurimi rapacitate Twedæ fluminis ſubmerſi fuere, dum vada neſcirent, ad numerum vt aſſeritur 500. Murdak de Fyf, cum comitibus de Murrif, de Angos, ac de Orkney, & Baronibus, domino de Montegomerico, dominoq; de Erſkyn, & domino de Grauie, in hoc prælio captus eſt cum militibus octoginta, & alijs ſcutiferis & valettis, quorum numerus ignoratur. Interfecti ſunt barones ibidem, D. de Guerdon, & D. Ioh. de Swynton. in feſto exaltationis S. Crucis.

Eo tempore Lollardi docuerunt concluſiones execrabiles, in occulto tamen propter metum iudiciorum, quæ ſunt iſtæ.

Aſſertiones Lollardorum.

Quòd ſeptem ſacramenta non ſunt niſi ſigna mortua, nec valent in forma qua eiſdem vtitur eccleſia.

Item quòd virginitas et præſbyteratus non ſunt ſtatus approbati a deo, ſed ſtatus cõiugij optimus eſt & ordinatus a deo: quapropter virgines & præſbyteri, religioſiq; populi ſi ſaluari deſiderant debent coniugari, vel eſſe in voluntate & propoſito coniugandi. Aliàs ſunt homicidæ & deſtruunt ſanctum ſemen vnde conſurgeret ſecunda ciuitas, & ſic impediunt numerum ſaluandorum pariter & damnandorum.

Itẽ ſi vir & fœmina conuenirent in vna voluntate nubendi, ipſa voluntas ſufficiens eſt coniugium ſine maiori obedientia eccleſiæ facienda. Et ſic ſunt coniuncti plures quàm nos cognoſcimus prout dicunt.

Item quòd eccleſia nihil eſt aliud quàm ſynagoga Sathanæ, & ideò nolunt adire illam ad honorandum deum, neq; percipiendum ſacramẽtum aliquod, & præcipuè ſacramentum altaris, quia vt aſſerunt non eſt niſi buccella panis mortui, & turris ſiuè pinnacula Antechriſti.

Item ſi haberent puerum modò natum, non baptizaretur per manus præſbyterorum apud eccleſiam, eſt enim ſancta trinitas non contaminata peccato & peior eſſet ſi deueniret in manus eorundem.

Item quòd non habemus aliquem diem ſanctificatum vel ſanctum, ſed nec diem dominicum, ſed quilibet dies eſt eiuſdem libertatis ad operãdum, comedendum, & bibendum.

Item quòd non eſt purgatorium poſt hanc vitam, neque quòd oportet agere maiorem pœnitentiam pro vllo peccato quanquam viliſſimo: ſed tantùm vt committentes illud deſerant, & apud ſe pœniteant. Quia vt dicunt: In fide ſtat quicquid eſt, ſicut Mariæ Magdalenæ dixit Ieſus: Fides tua te ſaluam fecit.

Has concluſiones Lodowicus de Clifford miles, qui iamdudũ Lollardis fautor extiterat, diu ſub terminorum inuolucris palliatas, ſed iam denudatas Archiep. Cant. patefecit. Vt viz. ſe oſtenderet non ex pertinaci malitia, ſed ſimplicitate cordis & ignorantia communicaſſe cum impijs. Dedit etiã nomina Cantuarienſi dictas dogmatizantium prauitates.

Eo tempore Edmundus de mortuo mari iuuenis quem retulimus antè captum ab Howeno Glendor, vel tædio diræ captiuitatis, vel metu mortis, vel ex alia qua neſcitur cauſa, conuerſus retrorſum cum Howeno contra regem An-

gliæ

gliæ ſe ſentire profeſſus eſt,dum nuptias nimis humiles & ſuæ generoſitati impares contrahit cum filia dicti Howeni.Huius vt fertur natiuitatis exordia,dira comitata ſunt prodigia : quia nocte qua in lucem effuſus eſt, in ypodromo paterno omnes equi patris ſui reperti ſunt in alto cruore ſtetiſſe vſque ad tibiarum demerſionem. Quod tunc interpretati ſunt plurimi ſiniſtrorſum.

Prodigia natalem diem comitis concomitantia.

In parliamento facto London. clerus conceſſit regi decimam & dimidiam, & a burgis decima,& a communitate verò regni quintadecima conceſſa fuit.

Anno 1403.poſt feſtum Purificationis regina venit in Angliam, de minori Britannia ad maiorem,de ducatu ad regnum,de gente feroci ad populum pacificum,& vtinam fauſto pede.Hæc fuerat priùs coniugata nobili viro domino Philippo de monte forti duci Britanniæ, de quo tulit vtriuſq; ſexus liberos: ſed de rege Angliæ Henrico cui iam nupſit omninò nullos. Viceſima verò ſexta die menſis Ianuarij,Londonijs apud Weſtm.fuit magnificè coronata.

Æſtate ſequuta iuxta villas de Bedford & de Bikkeliſſhade, frequenter viſa ſunt monſtra mane & meridie de ſiluis emergentia ſub colore vario, in ſimilitudinem hominum bellatorum,quæ ſibimet occurrentia,videbantur inire dira bella. Quæ ſi conſpici poterant a remotis ab propinquantibus inueniri minimè potuerunt.Sicq; dicta phantaſtica vel fatalis apparitio ſæpiùs deluſit plurimos accedere cupientes.

Oſtenta inaudita.

Eodem tempore dominus H.Percy iunior cui fortuna ſemper hactenus blādita fuerat, & in quo ſpes erat repoſita totius penè populi, repentè hoſtis regis apparuit. Cui contra cunctorum opinionem iunxit ſe Dominus Thomas Percy Comes Wygornię, Patruus Henrici prędicti. Hic repentè deſerens domum principis Regis primogeniti, cuius Rex curam ſibi commiſerat in ſpeciali, receſſit ad nepotem,augens eidem vires & animum rebellandi. Quorum vt excuſabilis eſſet coniuratio,ſcripſerunt prouincialibus vbilibet conſtitutis, propoſitum quod aſſumpſerant non eſſe contra ſuā ligeāciam vel fidelitatem quam regi fecerant, nec ad aliud exercitum congregaſſe, niſi ſolùmmodo pro ſaluatione perſonarum ſuarum & reipublicæ meliori gubernatione. Quia cenſus & talliagia regi conceſſa pro ſalua regni cuſtodia, conuertebantur vt dixerunt in vſus indebitos, & inutiliter conſumebantur. Prætereà querebantur quòd propter æmulorum delationes peſſimas Rex eis infenſus fuerat, vt non auderent perſonaliter ad eius venire præſentiam, donec prælati regniq; barones Regi ſupplicaſſent pro eiſdem, vt coram Rege permitterentur declarare ſuam innocentiam,& per pares ſuos legaliter iuſtificari. Plures igitur viſis hijs literis,collaudabant tantam virorū ſolertiam,& extollebant fidem quam erga rempublicam prætendebant. Sed rex vt fraudem comperit, turbatus nimirū cogitabat quibus medijs communitati poſſet ſatiſfacere, & eorum ficta commenta peſſundare.Scripſit ergò perſonis quibus ipſi ſcripſerant, dicens ſe mirari quàm maximè, quòd cum comes Northumbriæ & H.eius filius percepiſſent partem maximam ſummarum ſibi conceſſarum per clerum ſeu communitatem Angliæ pro tuitione Marchiæ Scotiæ, vt poſſet euidenter oſtendere, vnde concepiſſent materiam tantæ non ſolùm querimoniæ, ſed detractionis manifeſtæ. Scripſit inſuper quòd intellexerat Comitem Northumbriæ, filium quoque ſuum, necnon & Comitem Wygorniæ certificaſſe multis ſe non audere propter æmulorum delationes ad regis venire præſentiam, ſine mediatione præuia prælatorum & procerum: quare ſupplicabant vt partes interponerent, vt de regis gratia venire poſſent ad allegandū pro ſe & ſua innocentia declaranda. Quamobrem ſcripſit eidem comiti, &c. ſub ſigillo regio quòd poſſent accedere ſine damno, ſaluiq; recedere ſine periculo, ſiue dolo. Sed effrenata temeritas, ſpreto lenimento regali, rigorem rebellionis induit, & Salopiam properauit, ſperans vt putatur in auxilio Howeni Gleyndor, & Edm.de mortuo mari quorundamq; Ceſtrenſium & Wallicorū. At rex vt perſenſit induratam iuuenilem malitiā (nam pater eius non exceſſerat limites patriæ ſuæ) decreuit occurrendū fore feſtinanter Henrico, patruo quoq; ſuo D. Tho.Percy,priuſquam conflaſſent exercitum fortiorem. Nempè hij & eorum

Querelæ proditorum.

complices publicari fecere per patrias regem Rich. viuere, & apud eos eſſe, cuius nomine ſiue cauſa bella ſumpſerant contra regem. Quem ſi videre vellent, incunctanter accederent armis inſtructi & in caſtro Ceſtriæ viderent infallibiliter dictum regem. Quę quidē, quamuis doloſa denūtiatio, varios in multorū mentibus motus effecit, & fluctuare coegit plurimos, vt ignorarent cui parti foret tutius adhærendum. Multi reuerâ afficiebantur regi Richardo, & præcipuè qui familiares eius quondam fuerant, & ab eo donati fæodis vel alijs donatiuis.

Rex Henricus præmiſſa prudenter attendens cum eſſet manufortis & audax congregauit quos potuit, inſtigante eum comite de Dunbarre Scoto maximè, qui monuit omninò ne moras necteret, commemorans illud Lucani,

Tolle moras, nocuit ſemper differre paratis,
Dum trepidant nullo firmatæ robore partes.

Fecit rex vt Scotus monuit, & inopinatè peruenit ad partes vbi rebelles bacchantur. Henricus autem ſubitò conſpecto vexillo regio, cum iam inſtaret effringere villam Salopiæ, mox deſtitit ab infeſtatione villanorum, dicens ſuis: Deſiſtere nos, inquit, oportet ab incæptis, & arma vertere in eos qui cōtra nos veniunt, videtis certè ſignum regiū, nec vacat quærere licèt vellemus diuortium: ſtate proindè corditer, quia dies hic aut nos omnes promouebit ſi vincimus, aut de faſtu regali liberabit, ſi victi ſimus. Nam pulchrius eſt in bello cadere pro republica, quàm poſt bellū mori hoſtis noſtri ſententia. Conueniunt in hunc votum ſubitò qui ſequebantur Henricum ad numerū 40000. lectiſſimorum hominū, qui ſe perſtituros ad flatum vltimum cum Henrico promittunt. Præoccupauerant autem campū illis magis accommodū, rex verò conſtitit cum ſuis tenens campum ad eorum oppoſitū. Cumq; partis vtriuſq; pugnatores ſignum belli præſtolarentur, abbas Salopiæ & clericus de priuato ſigillo pro parte regis legatione fungebantur, vt offerrent Henrico pacē & perdonationem ſi deſiſteret ab incæptis. Quorum perſuaſionibus Henricus effectus manſuetior, cum ille direxit ad regem patruū ſuum D.Tho.Percy qui ſibi tantæ turbationis cauſas exprimeret, & emendas exigeret cum effectu. Ferunt autem quòd cum rex omni rationi condeſcendiſſet, & humiliaſſet ſe ſecus quā perſonam regiam decuiſſet, idem D.Tho.Percy cum rediſſet ad nepotem, contraria referens reſponſis regijs, exacerbauit mentem iuuenis, & ad bellum impulit etiam non volentem.

Magnanimitas D.Henr.Percy

Igitur Architenentes Henrici prælium inchoarūt, nec erat locus ad terram iaculis, ſed in corpora ferrum omne ruit, caduntq; de parte regis ad inſtar foliorum decidentiū brumali tempore poſt pruinam. Nec minus regij ſagittarij ſuum peregere negotium, ſed imbrem aſperrimū ſpiculorum in aduerſarios emiſere. Cadunt proinde vtrinq; plurimi velut cùm poma ruunt in Autumno cū mouentur ab Affrico, multaq; ſimul millia de loco belli fugiunt, putantes regem ſagittis occiſum.

Duo exercitus prælium ineunt

Ipſe verò campiductor Henricus partis aduerſæ, comeſq; Douglas Scotus quibus animoſiores nullus vnquā reperiſſet, ſpretis iaculis emiſſis de parte regis, ſpretis armatorū confertis cuneis, contra ſolam perſonā regiam vires excitant, arma vertunt, ipſum pro 10000. computātes ſtratis requirunt, obuios infeſtis lanceis & gladijs perſcrutantes. Comes de Dunbarre cum comperiſſet iſtorum propoſitum, regem ſubtraxit a ſtatione ſua, quod factum ſalutare fuit regi ea vice: quia & ſignifer regius a furentibus eſt proſtratus, vexillumq; deiectum & circumſtantes occiſi: inter quos Comes Staffordiæ & D. Gualterus Blount miles regius cecidere. Princepſq; regis primogenitus, pertentans præliandi primitias, ictu ſagittæ vulneratur in facie. Intereà D.Hēricus Percy, dum pręcedit ſuos, inopinatò cōcidit interemptus, dubium cuius manu. Quo cognito, fugerunt partis aduerſæ defenſores quibus fugiendi copia eſt permiſſa. Sed Comes de Dowglas captus eſt: hic bina vice hoc anno pugnans aduerſus Angli-

D. Henr. Percy interimitur.

Anglicos, aduerſam ſemper expertus eſt fortunam: nam in primo bello traiectus caput, amiſit oculum, in ſecundo verenda tranſfixus perdidit paulominus loculum, & ſub iugum venit captiuitatis ſecundæ. Captus eſt etiam comes Wigorniæ Dominus Thomas Percy incæptor vt dicitur totius mali & cauſa præſentis infortunij, cum D. Rich. Vernoun & Baró de Kynderton cum multis alijs. De parte regis ceciderunt decem milites, multi ſcutiferi, plures valetti, & ad numerum trium millium ſunt grauiter vulnerati. Ex parte rebelliū corruit maior pars militum & ſcutiferorum comitatus Ceſtriæ ad numerum ducentorum præter domicellos & pedites quorum numerum non tenemus. Commiſſum fuit hoc prælium in vigilia ſanctæ Mariæ Magdelenæ, quo nunquam vt putatur vllum acrius geſtum fuit. Die Lunæ ſequente, nam Sabbato cōmiſſum fuit antedictum bellum, iudiciali ſententia decollati ſunt apud Salopiā: Comes Wigorniæ, Baro de Kynderton & Dominus Rich. de Vernona. *Proditores capite plectūtur.*

Die etiam Lunę ſequuta proxima, dum Comes Northumbriæ in manu robuſta & brachio extento verſus filium ſuum properat, vel certe verſus Regem, vt putatur pro redintegrando pacis negotio, comitē Weſtmerlandiæ & Robertū Watertone ne progrederetur habuit impedimento. Hij nempe exercitu grandi collecto, obuiare ſibi ſubitò diſponebant: qui neutrum horum putās ſibi beneuolum, frena reflexit, rediens ad caſtellum propriū de Werkwurtha.

Eo tempore nuntij miſſi in Franciam reportarunt inducias belliq; vacationem, vſq; ad diem primū menſ. Martij, videbanturq; magnam rem feciſſe, in tanta rerum turbatione.

Compoſitis rebus Salopiæ, rex progreditur Eboracū, vbi conſtitutus mandauit literaliter comiti Northumbriæ, vt ſibi occurreret dimiſſa turba. Venit Comes ad regis monita in caſtro ſancti Laurentij cum parua familia, non tamen ſuſceptus eſt familiaritate ſolita, ſed potiùs more ſupplicis gratiam requirentis: cui Rex vitam condonauit, & victui neceſſaria, decernens conſeruandum ſecura cuſtodia.

Reuerſus rex de partibus borealibus diſpoſuit adire Walliam ad cōpeſcendum inſolentiam Wallicorum, qui multa damna irrogauerant patriæ poſt receſſum ſuum: ſed tamē retinuit eum rei familiaris inopia, eò quòd deſtitutus eſſet pecunia, pro exercitu conducendo. Aſtitêre ſibi tunc milites & ſcutiferi magis Dionei quàm Martij, Lauernæ quàm Palladis, qui cenſuerunt Epiſcopos qui tunc illic fortè conuenerunt, equis & auro ſpoliandos, domumq; pedites remittendos: vt familiarium regis egeſtas, ipſorum abundantia leuaretur. Affuit tum gratioſè dominus Cant. qui reſpondiſſe fertur, vnus pro omnibus ſatis alacriter milites improbos non ſpoliaturos de ſuis aliquem, niſi priùs auſus temerarios luerent duris ictibus, & ſpolia verberibus nundinarēt. Rex intereà ſe gerens moderatiùs, aucupabatur quodammodo beneuolentiam prælatorum: vndè contigit quòd D. Cantuarienſis conuocato clero, ſibi de vna decima cum conſenſu prȩſulum prouideret. *Regis inopia.*

Britones Armorici, duce Domino de caſtellis villam de Plumouthe inuadunt, impunè diripiunt & ſuccendunt. Mox claſſis occidua ſub ducatu Willielmi de Wilford ſcutiferi, in partibus prædictæ britanniæ, cepit naues quadraginta refertas ferro, oleo, ſepo, & vino de Rupella ad numerum mille doliorum: redeundo verò cremauit naues quadraginta: & apud penarch. applicans idem W. cum ſuis combuſſit villas & prædia ad ſpacium ſex leukarum. Villam quoq; ſancti Matthȩi vltricibus flammis dedit, & tria millia in giro dictæ villæ.

Paucis diebus ante natale Domini, Galli ſtipati bellatorum turba aſcenderunt terram in wecta inſula, iactantes ſe celebraturos natalis feſta illic etiam inuito rege. Cumq; mille de Gallis intraſſent inſulam, & greges ac armenta fugaſſent, vt ad mare reuerterentur cum præda non modica, ſuperueniente ſubitò auxiliatorum copia coacti ſunt prædas dimittere, & ad nauigia cum dedecore feſtinare non ſine damno ſuorum. Sicq; contigit, vt qui priùs inſtanter ab incolis petierant rerum redemptionem vix euadere potuerunt publicā *Galli profligati*

interuecionem.

Anno 1404. In parliamēto tento London. poſt oct. Epiphaniæ, comes Northumbriæ reſtitutus eſt ſuæ dignitati priſtinę, boniſq; mobilibus & immobilibus integraliter & hæredes ſui.

Taxa grauis. In hoc Parliamento conceſſa fuit regi taxa inſolita, & incolis tricabilis & valdè grauis. Cuius modū præſentibus inſeruiſſem, niſi conceſſores ipſi & authores dicti tallagij in perpetuum latere poſteros maluiſſent: nempè ſub ea tantùm conditione concedebatur, ne traheretur poſteriùs in exemplum, nec ſeruarentur eius euidentiæ in theſauraria regia, nec in ſcaccario, ſed ſcripturæ vel recordationes eiuſdem protinus poſt datum compotum cremarentur, nec emitterentur breuia ſeu Commiſſiones contra collectores vel inquiſitores huius negotij, de meliùs inquirendo.

Gallorum iactatio diſparuit. Gallici circa tempus illud venerunt ante Vectam inſulam cum magna claſſe: miſeruntq; de ſuis quoſdam qui peterent nomine regis Richardi & Iſabellæ reginæ tributum, vel pecuniale ſubſidium ab Inſulanis. Qui reſponderunt regem Rich. fore defunctum & reginam quondam ſuam coniugem remiſſam pacificè ad parentes & patriam ſine conditione tributi: quapropter finaliter reſponderunt ſe ſubſidium non daturos, ſed ſi belli voluntas tenebat Gallos, iuſſerunt vt ſcanderent ſine cuiuſuis impedimento, & daretur illis ſpatium refocillationis poſt ingreſſum inſulæ ſex horarum. Et expleto tempore ſupradicto, daretur infallibiliter illis bellum. Quo audito, Galli nullo perfecto negotio receſſerunt.

Per idem tempus dominus de caſtellis Britannicis fatis ſe trahentibus, cum multitudine Gallorum & Britonum apud Dortmouth, cum intollerabili faſtu terrā ſcandit: putans fortunam ſequuturam ſicut prius apud Plimmouth, ſed ſecùs accidit quàm ſperabat. Nam ab hijs quos maximè habebat contemptui ſ. ruralibus eſt peremptus: & qui poſt ipſum terrā ſcanderant mox oppreſſi a ruſticis, capti ſunt protinus vel occiſi. Fœminæ quoque fraudari non debent huius facti præconio, quæ fundarum miſſilibus hoſtes diris ſtrauerunt ictibus.

Ruſticorū magnanimitas. Vnde contigit plures a fœminis, plures à ruſticis ſterni vel captiuari. A ruſticis verò occidebantur multi, quia neſcierunt eorū linguam, quamuis grandes pro ſua redemptione ſummas obtuliſſent. Sed rurales rudes, alia pro alijs interpretantes, putabant eos cōminari, quando pro vita ſollicitè ſupplicabant. Capti tamen ſunt eo die tres domini, & milites nominati viginti. Effundeditq; deus eo die arrogantiam ſuperborū, & eſſe fecit victoriam ruſticorum. Proſequuti ſunt igitur captiuos ſuos ruſtici ad regis vſq; præſentiam, poſtulantes aliquod commodum prædæ ſuæ. Cum quibus rex ipſe libenter conuenit, & crumenis eorum ſuffarcinatis fuluo metallo abire permiſit ad propria, detinens captiuos penes ſe grauiori cenſu in poſterum redimendos.

Decima cleri. Menſe Aprili conceſſa fuit regi per Clerum vna decima condicionaliter, ſcilicet, ne quis prouiſorum de cætero capiat bona vel cariagia de Eccleſiaſticis contra voluntatem eorum. Sed tamen appenſa pecunia, neglecta mox fuit conditio interpoſita.

Anno præſenti quinto Idus Maij, clareſcentibus miraculis circa corpus S. Iohannis quondā prioris canonicorum de Bridelington de mandato domini Papæ, tranſlatum fuit corpus eiuſdem ſancti Iohannis per manus honorabilium virorum ſcilicet Eborum Archiepiſcopi, & Dunelmenſis atque Carleolenſis epiſcoporum.

Prædatio Gleyndor. Per omne tempus æſtatis præſentis Howenus Gleyndor cum ſuis Wallicis, prædatur, incendit & deſtruit regiones ſibi contiguas, & nunc dolis & inſidijs, nunc aperto marte multos captiuat, plurimos perimit Anglicorum, caſtellaq; nonnulla capta complanat, quædam ſibi conſeruat integra pro tutela.

Ioh. Treuor epiſcopus Aſſaphenſis cernens rem proſperari in manu Wallici, conuerſus eſt in animum prauum, factus tranſfuga ad Howenum.

Eo tempore Flandrenſes & Britones ceperunt quaſdam naues noſtratū onuſtas mercibus, & nautas gladio vel ſuſpendio peremerunt.

Per

Per id tempus Comitiſſa vetula quondam Oxoniæ, mater Rob. de Veer ducis Hyberniæ quem exulatũ diximus, & mortuũ fuiſſe Louaniæ, fecit per ſe ſuoſq; familiares diuulgari per omnes fines Eſtſexiæ regẽ Rich. viuere, & in proximo fore venturum, & honorem priſtinum vendicaturum. *Commentũ Comitiſſæ Oxon.* Fecitq; fabricari ceruos argenteos & auratos plurimos, ſigna viz. quæ rex Rich. conferre ſolebat ſuis militibus, ſcutiferis, & amicis, vt his vice regis diſtributis, facilius allicerentur in vota ſua milites illius patriæ, cæteriq; valentes. Vrgebat nẽpe plurimos ad putandum quòd Rich. viueret, fama quæ quotidiè ferebatur è Scotia regem Rich. inibi conſtitutum, expectare ſolũmodo tempus accommodũ, quo cum forti brachio Francorum atque Scotorũ poſſet recuperare regnũ. Auxit errorem iſtum cuiuſdam *Serlonis* quondam cubicularij regis Richardi commentum, qui falſò finxerat priuatum ſigillum nomine dicti Richardi, & deſtinauerat literas conſolatorias, ſimul & commonitorias multis in regno de dicti Richardi quondam familiaribus, in quibus & continebatur eius incolumitas, & ipſius in breui cernenda proſperitas. Hac occaſione multi dederunt fidem dictis & ſcriptis ipſius dominæ Comitiſſæ, in tantum vt crederent eius mendacijs, & religioſi quidã Abbates illius patriæ, qui ex poſt eò quòd cum Comitiſſa ſenſiſſe videbantur, de mandato regio tenti ſunt & carceribus mancipati. Comitiſſa verò confiſcatis ſuis omnibus, arctæ cuſtodiæ commendatur. Clericus verò qui præmiſſa fallaciter auribus multorũ inſtillauerat, tractione & ſuſpendio muneratur. Nam & ipſe diligenter eundo per patrias, præeminentes perſonas nitebatur ad credendum allicere, regem Rich. non ſolùm viuere, ſed in proximo palam cunctis fore, adijciens ſe dictũ regem nuper allocutum fuiſſe loco tali, taliq; deniq; apparatu.

In feſto S. Ioh. Baptiſtæ vocante rege, comes Northumbriæ venit ad pontem fractum, nepotes ſuos & filiorum ſuorum filios ſecum ducens, quo facto mitigauit corda complurium, qui putabant eum rebellionis iuuenibus præbuiſſe conſilium. Venit & cum comite Guliel. de Clifford miles trahens ſecum Serlonem inuiſum toti regno, de quo ſupra fit ſermo, quem parum ante ceperat cauteloſè: quo facto penes regem meruit excuſari, quòd vltra placitũ tenuiſſet Berwyci caſtrum, propter quod reus læſæ maieſtatis extiterat. Viſo Serlone feruebat omnis ætas in domo regia ſciſcitari, ſcire, vel audire quibus modis, quibus medijs, quibuſuè ſocijs illum inclytum regis filium, regis auunculum, ducem Glouerniæ iugularit. *Serlo rumorum author captus.* Ille verò iam actum de ſe non ignorans, hoc ſolũmodo fatebatur, quòd dignus fuit mille mortibus propter hoc ſcelus. Qua confeſſione ſimul & pænitudine, multorum ita demulſit animos, vt gratìs promitterent ſe pro eius anima præſbyteros conducturos qui ſuffragia ſpiritualia aliquot diebus ferrent. Requiſitus cur dementare voluerat multos vt putarent regem Rich. viuere, reſpõdit ſe hoc odio regis feciſſe, vt alienaret ab ipſo corda ſuorum, retulitq; ſe beatum fuiſſe potuiſſe tam in aula regis Franciæ, quàm in aula regis Scotiæ, ſi non defuiſſet gratia, ſed cum bene ſibi fuiſſet in domo regis Franciæ, audito quòd rex Rich viueret, in Scotiam ſe tranſtulit, vt probaret ſi veridica fama foret. Quò cùm perueniſſet & inueniſſet quidem perſonam ſimilem, ſed non ipſum quem quærebat, nihilominus tamen vt illuderet tam Scotis quàm Anglis, affirmauit hunc eſſe Rich. regem, proculdubio præſeruatum ab æmulis diuino miraculo. Sed ex poſt cum comperiſſet commentatam fallaciam patefaciendam, & ipſe iam incurriſſet rei familiaris inopiam, peruenit Berwicum ad dictum Guliel. Clifford putans ſe per ipſum pecuniali ſubſidio releuandum, quo redire in Franciam potuiſſet, ſed in hac parte ſua ſpe fruſtratus eſt. Nam Gulielmus ipſum captum detinuit, vſus conſilio ſatis callido, vt regis gratiam nundinaret, huiuſce mercimonio.

Igitur Serlo finali iudicio tractus eſt in qualibet villa præcipua, inter pontem fractum & Londonias, inchoans pænas meritas in ipſa villa regia de pontefracto.

Eo tẽpore rex indigẽs vt fertur pecunia, cõuocauit regni proceres ad parliamẽ-

Parliamentum Indoctorum.

tum tenendũ Couentreiæ circa feſtum S. Fidei Virginis,nõ conſiderato quòd ipſo anno tempore Quadrageſimali parliamentum celebrauerat apud Weſtm. quod inutiliter vt multis videbatur per 12.hebdomadas fuerat protelatũ. Direxit ergo breuia vicecomitibus,ne quoſquam pro comitatibus eligerent quouiſmodo milites, qui in iure regni vel docti fuiſſent, vel apprenticij, ſed tales omninò mitterentur ad hoc negotium, quos conſtaret ignorare cuiuſq; Iuris Methodum. Factumq; eſt ita. Qui conuenientes in vnum,& ſapientes in id ipſum,cum propoſitum fuiſſet pro parte regis, quo premebatur rei familiaris incommodo,inſtantibus propè Scotis & Wallicis,procul Britonibus, Flãdricis,& Gallicis: ſelecti milites parliamentales pro releuando rege,non aliud inuenire potuere remedium,quàm confiſcandi Chriſti per totum regnum patrimoniũ,ſcilicet vt eccleſia generaliter de bonis temporalibus priuaretur. Hinc orta eſt inter clericos & laicos grandis altercatio,militibus regijs aſſerentibus ſe pro rege,atque cum rege profectos ſæpiùs contra rebelles & hoſtes,non ſolùm ſua expendiſſe profuſiùs,ſed corpora quoque multis periculis expoſuiſſe, ſiue laboribus,clericis interim otioſè domi ſedentibus, & in nullo regi ſuffragantibus. Contra quæ dominus Cantuarienſis reſpondit,clerum tantum ſemper contuliſſe regi,quantũ laici,dum decimas ipſi frequentiùs darent regi,quã ipſi quintas decimas,& inſuper tenentes ſui non minori numero regem ſequebantur ad bella vel pericula,quàm tenentes fœodi laicalis. Et ſuper hæc omnia nocte dieq;,miſſas & orationes facerent pro eodem, & omnium ſibi famulantium proſperitate. Et cum ad hæc prolocutor militum,vultu voceq; prętendiſſet publicè ſe preces eccleſiæ paruipendere: iam inquit dominus Cantuarienſis,video manifeſtè quorſum tendit regni fortuna, excluſis vilipenſiſq; ſuffragijs quibus diuinitas placari ſolet. Certè nunquam fuit diu regnum ſtabile, quod vacauit a precibus & deuotione. Attamen tu qui vilipendis cleri religionem,ne te putes impunè direpturum eccleſiæ poſſeſſionẽ,quia ſi viuit Cantuarienſis,malo tuo rapies quicquam de ſuis. Erat autem prolocutor miles dictus Iohan. Cheyne,qui vt fertur militiam fortemq; Chriſti deſerens, in ſortẽ Martis apoſtatando tranſierat: nam prout dicunt,Diaconus fuerat ordinatus,nulla tamen vt reſiliret diſpenſatione licentiatus. Archiepiſcopus inter hęc regem nutantem conſiderans,ſurrexit, genuq; flexo coram rege rogauit vt attenderet quã gratioſè regnum conſequutus ſit, attenderet primitiuum propoſitum ſuũ,quòd cuilibet ſeruaret iura propria pro poſſe ſuo,attenderet & iuramentũ quòd non inuitus præſtiterat,viz. quòd eccleſiam & miniſtros eius honoraret, foueret,& manuteneret, attenderet & periculũ iuramẽti, ſiue dedecus violati, & eccleſiam gaudere permitteret ſuis priuilegijs & libertatibus quibus gauiſa eſt anteceſſorum ſuorũ temporibus, vereretur offendere regem per quẽ reges regnant, vereretur & cẽſuras quas incurrunt, qui res eccleſiaſticas deprædantur,quos omnes conſtat excõmunicationis ſententia innodari. Hijs a Cantuarienſi prolatis,rex præcepit ei repetere ſedẽ ſuam, aſſerens voluntatis ſuæ fore eccleſiam in adeo bono ſtatu dimittere, ſicuti eam inuenerat,vel potiùs meliori. Archiepiſcopus concionatus militibus dixit. Vos inquit & veſtri ſimiles conſilium dediſtis domino noſtro regi moderno,& anteceſſoribus ſuis vt cõfiſcarent bona cellarum quæ Gallici vel Normanni poſſederunt in Anglia, dicentes eis per hæc diuitias accumulandas in magna copia, & quidem, prout valent multa fului metalli millia, ſed tamen conſtat hodiè regem non eſſe ditiorem dimidia quidem marca,vobis extorquentibus,vel emendicantibus de manu ſua, & vobiſmet appropriantibus dicta bona : vndè poteſt conijci vos non pro regis vtilitate, ſed pro veſtra cupiditate temporalia noſtra petere. Quia proculdubiò ſi rex quòd abſit, veſtro ſatiſfeciſſet execrando propoſito, non eſſet opulentior vno quadrante ſequẽti anno. Et certè prius hoc caput exponam gladio,quã eccleſia deſtituatur minimo iure ſuo. Milites hac ſententia, ſimul & Metropolitani repercuſſi conſtantia,cõticuere. Archiep. verò vt Argus ſibimet ex omni parte proſpiciens, cum cõperiſſet milites perſtituros in petitione temporalium, dominos temporales quoſdam allexit in partem ſuam :

Cant. Archiep. fortitudo in clero defendẽdo

qui

qui conſtanter affirmauerunt S.eccleſiam nunquam ſua voluntate ſuis temporibus ſpoliãdam,& in hac parte reddentes Archiep.& prælatis gratiã pro gratia quam ſibi priùs præſtiterant,quando milites petierunt ad opus regis reſtitui quæcunq; dicti domini de corona tenebant,vel dono regis nunc, vel anteceſſorũ ſuorum regum Edw.& Rich.Cui ſcilicet petitioni dominus Cant. obnixiùs reſtitit & prælati. Sicq; factum eſt vt de exactione temporaliũ nulla fieret mentio in poſterum, ſed & milites ipſi qui importunè perſtiterant in hoc errore,domino Cant. vt illis ignoſceret fatentibus malitiam & reatum ſuũ, & gratias agentibus quòd animoſitate ſua ſub hac tempeſtate reſpiraſſet eccleſia,commemorantes illud Ethnici ita dicentis:

Tu ſub principe duro,
temporibuſquè malis,auſus es eſſe bonus.

Præter multa quæ conceſſa fuerunt regi in hoc parliamento, laici conceſſerunt duas quintas decimas,ea conditione vt D.de Furniuall &c.reciperet omnem cenſum illũ,& expenderet in Werris regis.Reuocatę ſunt etiam patentes regis præconceſſæ perſonis varijs de ſuſtentatione ſua annua per reges Edw.& Rich.militibus parliamentalibus ita cenſentibus,licèt id in regis dedecus redundaret. Clerus conceſſit regi vnam decimam & dimidiam, non obſtante quòd medietas vnius decimæ vltimò præconceſſæ, in feſto S. Martini fuerat perſoluta.

Eo tempore tanta repentè ruptis limitibus irrupit aquarũ influentia in terra D.Cant.& aliorum in Cantio,quanta nunquã fuerat illic antè viſa,qua ſubmerſa ſunt animalia numero & pretio exceſſiuo.Nec ſolummodo defleuit Anglia damna talia,ſed vt fertur Selandia,Flandria,& Hollandia, per vndarũ excrementa innumerabilia ſenſit diſpendia eo anno.Hoc in tempore, vir grãdæuus D.Gul.Wickham Winton.epiſc.viuere mundo deſijt, cuius ſumptibus & induſtria quotidiè clerus Anglicanus augmentatur & creſcit. Nam in Wintonia conſtituit collegium nouellis Grãmaticis, & in Oxonia ſubtilioris ſcientiæ clericis fundauit domum. Exhibentur autem in vtroq; loco centum perſonæ de ſumptibus prouiſis per eundem.Menſe Octobris,primo die menſis obijt Romæ Papa Bonifacius 9. cui ſucceſſit epiſcopus Bononienſis, & vocatus eſt Innocentius 7. aliàs dictus Coſmatus gentilis, vir per omnia dignus nomine & gradu tanto.

Aquarum inundatio in Cantio.

Wickami mors.

Anno 1405.circa feſtum S.Valentini capti ſunt filij comitis Marchiæ & abducti, ſed citò pòſt recepti de caſtro de Wyndeleſhores. Faber Ferrarius qui claues finxerat,per quas patebat ingreſſus ad eos,truncatione manuum atque capitis eſt mulctatus.Domina de Spencer relicta domini Tho. de Spencer nuper occiſi Briſtolliæ, dum fugit vt fertur ad Howenũ Gleyndor cum filio octẽni capta eſt,& cunctis theſauris ſpoliata,perq; regios ad regem reducta,cuſtodiæ arctioris ſubijt nocumenta.

Poſt feſtum Purificationis Rex accerſitis Londonias regni Baronibus, tractabat cum eiſdem de regni regimine, deq; pecuniali ſubuentione ſibi ferenda,ſed proceres regijs votis tunc minimè paruêre. In quadrageſima verò ſequente, Rex conuenire fecit apud Sanctum Albanum, clerum, regniq; Barones pro præmiſſo negotio, ſed proceribus renitentibus nil actum fuit. Diſceſſeruntq; cuncti velut in concordi diſcordia penes Regem in vigilia palmarum.

Subſidium regi negatum.

Sub hijs diebus Comes Mareſchallus Thomas Moubray, armis inſtructus acceſſit ad Archiepiſcopum Eborum magiſtrũ Richardum le Scroope, dubium an voluntate motus propria, an a pontifice ſollicitatus vt veniret. Eoquè tempore dominus de Bardolfe Thomas, adiuit Comitem Northumbriæ dominum Henricum Percy,eo animo vt moleſtarent regem, vt ex pòſt apparuit manifeſtè. Sed Archiepiſcopus atque Comes Mareſchallus, non diu celauere propoſitum, quin mox palam facerent intentum ſuum. De Comitis

nempe Northumbrię,dominiq; de Bardolf vt fertur confiſi ſolatio,ciues Eboraci cum multis alijs euocauerunt in magno numero, vt ſtarent cum ipſis pro regni cõmodo,communiumq; ſalute.Et vt promptiores redderentur ad præſens negotium fixerunt articulos,in oſtijs monaſteriorum & eccleſiarum vrbis ſcriptos in Anglicis,pro quibus oportuit eos voluntariè in armis eſſe.

Lectis igitur articulis,milites,armigeri, plebs vrbana & ruſtica, intellecto pio propoſito,in magno valdè numero, pontificem conſtipauere, quem cunctis cõmendabant & ætatis grauitas,& vitæ præcedentis ſanctitas, & incõparabilis literaturæ ſcientia,& cunctis amabilis ipſa perſona.

Archiep. Ebor. inſurrectio.

Comes Weſtmerlandiæ qui cum filio regis Iohanne tunc propè fuit, audito rumore præcedentium, congregatis copijs feſtinat occurrere pontificali turbæ, priuſquã multiplicata facilè vinci non poſſet. Sed fruſtrà. Nam manus Archiepiſcopaliũ, multò fortior erat gente ſua. Miſit ergo qui peterent cauſam tantæ conglobationis,& cur contra pacem regiã adeſſent armati. Archiepiſcopus reſpondit ſe nil moliri contra pacẽ regiam, quinimò cuncta pro pace tranquillitateq; facere, armari verò ſiue vallari hominibus tantũ ob metum regiũ,ad quem alloquendũ tutum non haberet acceſſum, ſine multitudine aſſentatorũ. Propoſitum verò ſuum,regis & regni fore commodũ, ſi fortè noſcere vellent illud. Demonſtrauitq; ſchedulam,qua articuli continebantur. Quam cum legiſſet comes Weſtmerlandiæ,verbo vultuq; laudauit palã pręſulis pium ſanctumq; propoſitũ, ſpondetq; ſe velle proſequi cum ſuis propoſitũ Archipræſulis,vnde petit vt accedat cum paucis in medium, ſecum habiturus colloquiũ,& ipſe cum paucis obuiaret ſibi adæquatus numero perſonarũ.Antiſtes gauiſus,credit verbis conſulis, perſuadetq; comiti Mareſchallo etiã nolenti ſecum procedere ad locum colloquio deputatum.Ad quem cum pari numero conueniſſent,cum perlecta fuiſſet charta de articulis,mox comes & qui cum eo erant prębuerunt aſſenſum dictis articulis & fauorẽ.Tunc comes aſtutior cæteris,ecce inquit finis optatus aſſumpti laboris, iam diu eſt quò populus perſeuerauit in armis,renunciet ex veſtris aliquis genti veſtræ vt domũ redeant,arma deponant,& ſolitis occupationibus operam dent conſuetã. Nos interim in ſignũ concordiæ bibamus pariter,cernente populo partis vtriuſq;. Nec mora datis dextris,miles emittitur de parte præſulis, qui renunciet pacẽ populo, iubeat vnumquemq; depoſitis armis ſua reuiſere, quoniã iam partes in vnam ſententiam conuenere.Illi verò videntes ſigna pacifica,proceresq; cõbibentes,feſſi ex inſueta militia lęti lora vertere. Sicq; factum eſt vt illis recedentibus,creſceret ex condicto paulatim aduerſorũ numerus,nec priùs intellexit Archiepiſcopus ſe ſeductum, quã per manus fuit comitis arreſtatus. Comes etiam Mareſchallus eſt arreſtatus cum multis alijs per eundem. Quibus omnibus indemnitas eſt promiſſa,ſed nullatenus obſeruata, quia tam præſul quàm comes decollatus fuit poſtea veniente rege ad Eboracũ in craſtino Pentecoſtes. Quo facto patuit illud febricitantis Bridelington vaticiniũ fore verum,prædicentis ſatis obſcurè præſens factum,ſub hijs verbis.

Archiep. decollatus.

Pacem tractabunt,ſed fraudem ſubterarabunt,
Pro nulla marca ſaluabitur ille Hierarcha.

Archiepiſcopo decapitato qui ſatis conſtanter necẽ tulit, martyrio pulchro finitus vt vulgares opinabantur, qui etiam aſſeuerabant miracula quædã facta fuiſſe tam in campo quo decollatus eſt,quã in loco quo ſepultus eſt,illicò vulgus promiſcuum cępit obnixè colere cineres antiſtitis iam defuncti,quem dilexerant per antè viuentem,donec per quoſdã regales prohibiti,præſulis monumentum reuiſere metuebant.

Corpus verò domini Tho.Moubray comitis Mareſchalli permiſſione regis ſepultum eſt in eccleſia cathedrali,multis dolentibus vicem eius: ſed caput eius fixum in ſtipite ſtetit ſupra muros vrbis longo tempore,expoſitum feruori atque pluuiæ. Quod tandem cum rex annuiſſet vt conſepeliretur corpori, ferunt

runt inuentum fuiſſe,in nullo fluxum,in nullo marcidum,in nullo penitus decoloratum,ſed eundem prætuliſſe decorem,quem viuens obtinuerat.

Rex poſt hæc ciuibus Eboracenſibus mulctatis ad libitum qui cum Archiepiſcopo ſenſerant,promouit exercitum ad perſequendum comitem Northũbriæ & D.Tho.Bardolf omne præparamentum belli ſecum contrahens, & exercitum 37000.pugnatorum. Comes Northumbriæ comperto regis propoſito,Berwicum ſe tranſtulit.

Eo tempore nuntij regis Daciæ,Norwagiæ & Suauię venientes in Angliam, petiere regis filiam in coniugium domino ſuo. Horum præcipuus fuit epiſcopus Soluienſis,qui cum ſcriptore præſenti Chronicę de vita S. Albani, cuius peroptimè nouit & cõmunicauit hiſtoriam eò quòd in Danemarchia martyr noſter celebris habeatur.

Intereà rex firmans faciem contra comitem Northanhumbriæ, venit Berwicum. Comes verò a facie formidinis eius fugit in Scotiã,& dominus de Bardolf cum eo:quos D.Dauid Flemming Scotus in fide ſua ſuſcepit. Rex autem cum cognouiſſet fugam comitis, mandauit hijs qui erant in caſtello, vt illud ſibi redderent,quod cum illi præciſè negarent,incendit gunnam magnã,cuius vnico iactu deiecit partem vnius turris, & incluſos tantùm terruit, vt mallent obijcere ſe ſponte gladijs, quã expectare ſecundum iactum. Redditũ eſt ergo caſtrum regi, & de defendentibus partim fuere decollati, partim carceribus mancipati. Quo recepto & pro votis diſpoſito caſtrum de Aluewik & cætera caſtra comitis reddita ſunt faciliter in manus regis. Quibus ſucceſſibus rex elatus rediuit incunctanter Walliam,vbi e contrario nil ſibi ceſſit proſperũ,ſed velut infortunatè omnia gerebantur. Quapropter nullo perfecto negotio reuerſus eſt, currus, carectas, & plauſtra perdens numero quinquaginta,prout fertur cum theſauro maximo, & coronis ſuis per aquarũ inundationes ſuperuenientes improuiſò. Venit ergo Wigorniam,& accerſitis Archiepiſcopo & alijs epiſcopis, patefecit eis infortunium quod acciderat, petens ſibi ſuccurri per eoſdem,cui reſpondit Archiepiſcopus ſe cum clero ſuper iſto negotio tractaturum.

Berwicum redditum.

Medio tempore Gallici venientes in ſuccurſum Wallici, i. Howeni Gleyndor cum 140. nauibus applicuerunt in portu de Milforde, amiſſis primò pro penuria recentis aquæ penè omnibus equis ſuis.

Dominus de Berklee & Henricus Pay combuſſerunt ex eiſdem nauibus 15. in eodem portu. Dicti verò Gallici obſederunt vrbem Carmardin & ceperũt, conceſſis priùs defenſoribus omnibus bonis mobilibus cũm licentia ſe tranſferendi quocunq; vellent.

Sub eodem tempore captæ ſunt naues 14. per ſupradictos D.de Berklee, & dominum T.de Swinbourne,ac Henr.Pay dum velificarent verſus Walliam ad auxiliandum Howeno. In quibus Seneſchallus Franciæ, & alij ſeptẽ capitanei capti fuere.

Villa de Royſton conflagrauit in die tranſlationis beati Martini.

Comes Arundeliæ duxit Londonijs in vxorem filiam Regis Portingaliæ Notham, ſatis magnificè, præſentibus rege Angliæ & regina, in craſtino Katherinæ.

In feſto conceptionis S. Mariæ eadẽ domina regis filia, præconis voce proclamata eſt regina Daciæ,Norwagiæ, & Suauiæ ſiue Sueſſiæ in præſentia nuntiorum qui eam venerant petituri.

Anno 1406. Dominus Rogerus de Waldene debitũ naturæ ſoluit, qui varia fortuna vectus,expertus eſt ſub breui tempore,quàm ſit inconſtans,incerta,volubilis ipſa,errans,inſtabilis,vaga,quæ dum ſtare putatur,occidit,& falſo mentitur gaudia vultu. Nempè per hãc ex pauperculo,factus eſt regni theſaurarius,& mox Cant. Archiep. quo iure mundus nouit, viuente D. Tho. de Arundelia. Et illicò deiectus & priuatus per longa tempora, tandẽ leuatur iterum in Londoniarũ thronum per annum, quo tamen non eſt permiſſus gaudere per annum,huic ſucceſſit D.Nich.Hobwith.

Rogeri Walden fortuna.

Hoc in tempore dominus Papa, peremptores Rich. Scroope quondam Eborum Archiep. publicè excommunicauit.

Eo tempore inchoatum eſt parliamentum, quod protelabatur inutiliter fere per annum. Quia poſtquam parliamentales milites diſtuliſſent diu concedere regi ſubſidium, in fine tamen fracti, conceſſere taxam petitam, grandi cõmunitatis damno. Nam propter hanc dilationem, expenſæ militum æquiparabant penè ſubſidium poſtulatum. Per clerum autem noua taxa regi conceditur leuanda de præſbyteris ſtipendarijs, & fratribus mendicantibus, ac alijs religioſis qui annalia celebrabant, vt horum quilibet dimidiam marcam regi daret in releuationem Cleri videlicet, qui ſemper onus portauerat pro eiſdem.

Taxa cleri & populi.

Per idem tempus Comes Northumbriæ & D. de Bardolfe monitu Dauid Flemming fugerunt in Walliam, patefecerat nempe illis conſpirationes Scotorum, qui conſpirauerant illos tradere regi ſuo, pro quorundam captiuorum commutatione. Ob quam cauſam Dauid a Scotis occiditur, & Scoti prouocãtur ad inteſtina bella, in tantum vt inualeſcente diſcordia, treugas annales petere cogerentur. Quibus firmatis in terra, Scoti miſere per æquora filium regis ſui & hæredem, vt coaleſceret & informaretur in Francia de facetia, linguaq; Gallica. Quem quidam nautæ de Cley cepere fortuitò, & quendam epiſcopũ, comitemq; de Orkeney, quibus commiſſus fuerat a patre ſuo, & ad Angliam deduxerunt regiq; dederunt. Rex verò reſolutus in iocos, dixit: Certè ſi grati fuiſſent Scoti, hunc miſiſſent mihi iuuenem inſtruendũ, nam & Ydioma Franciæ ego noui. Miſſiq; ſunt ad Turrim Londoniarum dictus Iuuenis, & Comes Orkeney, epiſcopo per fugam lapſo.

Eo tempore dum Galli in ſuccurſum properant Howeni Gleyndor, cum ratibus 28. captæ ſunt ex eis octo naues armatis refertæ, reliquis in Walliã euadentibus meticuloſè. Non multò poſt captæ ſunt naues 15. portantes vinum & ceram, per mercatores noſtros ad maris cuſtodiam deputatos.

Papa contradicitur a rege.

Papa contulit Archiepiſcopatum Eborum magiſtro Roberto Alum Cancellario Oxonienſi tunc in Curia exiſtenti. Sed Rex Angliæ indignatur & contradicit.

Hac æſtate rex & regina perduxerunt puellam virginem regis filiam ex priore coniuge procreatam ad villam de Lenna, vt inde tranſfretaret in Daciam ad ſponſum ſuũ regem. Hanc comitabantur nobiles, inter quos epiſcopus Bathonienſis erat, & D. Rich. frater ducis Eboraci: qui redeuntes expleto negotio, parum vel nihil boni de patria retulerunt.

Circa finem Autumni D. Henricus le Spenſer epiſcopus Norwicenſis ingreditur viam patrum, vir qui & militis ſuo tempore conſũmauit officium, & põtificale non neglexit debitum. Cuius loco Monachi Norwicenſes elegerunt Alexandrũ commonachum & priorem ſuum.

Adhuc durante parliamento, reſtitutus eſt dux Eboraci dignitati priſtinæ, qui putabatur a multis obijſſe in carcere.

Comes Cantij duxit in vxorem filiam domini de Mediolano.

Cardinaliũ votũ de papatu.

Hoc anno die S. Clementis apoſtolica ſede vacante per obitum nuper Innocentij Papæ 7. Cardinales conſiderantes Chriſtianæ religionis infamiam contractam ex peſtifero ſchiſmate quod tantis proh dolor temporibus perdurauit, conuenerunt, vouerunt Deo ac eius matri Mariæ, & ſanctis Apoſtolis Petro & Paulo, totiq; cœleſti Curiæ iurauerunt, & adinuicem vnus alteri & e cõuerſo ſe obligando ſolemniter promiſerunt, quòd ſi quis eorum aſſumptus foret ad apicẽ ſummi Apoſtolatus, renunciaret effectualiter iuri ſuo, & papatui, ſi & quando Antipapa, qui eſt & pro tempore fuerit, conſimiliter renunciaret ac cederet, & anticardinales ſic conuenire ac concorditer vellent cum eiſdem dominis & ſacro collegio, ſic quòd ex ipſis duobus collegijs inæquaretur iuſtè canonica electio vnius Romani Pontificis, ac etiam promitterent ſe facturos & curaturos quòd ſi quis ex dominis abſentibus vel extra Collegiũ per eos aſſumerentur in Papam, eandem faceret obligationem. Quodq; nullus eorum a prædictis promiſſione, voto, & obligatione, abſolutionem peteret vel im-

impetraret. Et ad maiorem præmiſſorum firmitatem, quilibet ex dominis de collegio ſupradicto, manu ſua ſubſcripſit. Elegerunt itaque dominum Angl. tituli S. Marci præſbyterum Cardinalem Conſtantinopolitanũ, & vocauerunt Gregor. 12. Qui eodem die poſt electionem, votum, ſacramentum, & promiſſionem, prout ſuperiùs continetur, in præſentia dictorum Cardinaliũ & teſtiũ ſic manu propria ſubſcripſit. *Ego Gregorius hodiè die vltimo menſis Nouembris*, An. 1406. *aſſumptus in Romanum pontificem, iuro, voueo, promitto, ac confirmo omnia ſupradicta, &c.* Coronatus eſt autem die S. Andreæ Apoſtoli, vir annorum circiter octoginta.

Circa feſtum S. Martini cum rates Anglicæ verſùs Burdegalim curſum tenderent, & infrequentatum mare noſtris hactenus attemptarent, quatuor naues de villa de Lenna nauigantes incautiùs, inciderunt ſubitò in caribdim, quę dicitur eſſe in mare Hiſpanico, & cernentibus ſocijs abſorptæ ſunt. Nam illic dicitur eſſe mare vertiginoſum, quod occultis gurgitibus naues ſorbet. Ter enim in die ſtringit fluctus, & ter vomit. Aquas itaque accipit vt vomat, vomit vt accipiat, vnde Naſo. *Naues ſubmerſa.*

Euomit epotas dira caribdis aquas.

Doctæ ſunt ergo reliquæ priorum periculo, vela reflectere de tam pernicioſo pelago, venerẽq; ſaluæ Burdegalim, ſed numero diminuto.

Appropinquante natali dominico, exactum eſt inſtantius vt regi prouideretur de pecuniali ſubſidio, ſicq; tandem conceſſa fuit ei quintadecima de cõmuni populo. *Quinta decima.*

Anno 1407. ſoluta eſt obſidio villarum de Burgh, & de Bloy in Waſconia facta per ducem Aurelianenſem, qui cum 50000. venerat ad ſubuertendum illas. Sed deo diſpenſante qui ſuperbos humiliat, nulla dies per octo hebdomadas illuxit ei ſine tempeſtate pluuiarum, niuis, & grandinis mixtæ cum ventis & fulmine, quæ tam homines ad mortem compulit quàm iumenta. Quibus infortunijs fertur 6000. hominũ perdidiſſe. Et qui in aduentu ſuo ſuper fortunam ſuam nimis ambitioſus fecerat deportari ſupra caput ſuum a quatuor militibus pannum aureum, iam reuertens inglorius, gaudebat ab ymbribus ceſſare cœlum.

Per idem tempus Henricus Pay & quidam de 5. portubus cum nauibus 15. in mari Britannico, 120. naues anchorantes onuſtas ferro, ſale, vinoq; de Rupella ceperunt.

Epiſcopus Sarum Rich. de Mithforde ſeculo valefecit.

Eo tempore fixæ ſunt ſhcedulę multis in locis Londonijs quibus continebatur, quòd rex Richardus viueret, & in proximo venturus eſſet, in magnificentia & gloria accipere ſibi regnũ. Sed non multò pòſt captus & punitus, auſus tam temerarij ſtultus commentor, ex mendacio multorum conceptam lætitiam temperauit. *Rumores Rich. viuiſſe.*

Hac ęſtate ex aeris corruptione tanta peſtis humanis eſt infuſa corporibus, quanta non eſt viſa per annos plurimos in hac terra. Ita vt dicam, lætiferis calidi ſpirarunt æſtibus auſtri. Peſtis etiã in magnæ dominatur mœnibus vrbis, nam & Londonijs conſumpſit infra breue tempus, ad triginta millia ſexus vtriuſq;. In villis verò ruralibus, peruenit ad miſeros damno grauiore colonos, vt multę domus quondam fræquentibus lætæ familijs, penitùs vacuarentur. *Peſtis Londini.*

Eodem tempore prout videbatur in vnam conuenire ſententiam, Papa Romanus & Antipapa per literas directas ad inuicem, attamen non dum finis.

Sub hoc tempore Gallici ceperunt munitionem de Aye, & deſtruxerunt, ac bona inibi reperta rapuerunt, vnde dolentes ſtipendarij Caleſiæ, ceperunt & ipſi caſtrum de Pomle, & ibidem bona reperta copioſa valdè, Caleſiam comportarunt.

Prope medium menſis Iunij cum papa Gregorius ſe paraſſet ad proficiſcendum Sauonam iuxta condictum inter ipſum & antipapam, gratia vnionis faci-

ciendæ in eccleſia dei, repentè Dæmonis inſtinctu ſuperuenit rex Neapolis & ante portam S.Laurentij conſedit cum exercitu, vndè dominus papa confugit cum cardinalibus in caſtellum S.Angeli, & acceſito nobili viro Paulo Vrſino, iuſſit vt cũ manu militari valida opem ferret. Qui commiſſa pugna, peremit 7000. de hoſtibus eccleſiæ, nobilibus multis captis.

Rex verò mœrore plenus aufugit & inglorius Neapolim repedauit. Hac occaſione retardatũ eſt negotium vnionis & pacis in eccleſia ſancta dei.

Knolles moritur.

Circa feſtum aſſumptionis beatæ virginis, D. Rob. Knolles, diem clauſit extremum. Cuius arma regnũ Franciæ ſenſit, & expauit infeſta Ducatus Britanniæ; verebatur Armoricæ, atq; pertimuit gens citerioris Hiſpaniæ. Qui præter laudem quã ſibi peperit in geſtis Martijs, conſtruxit pontem, vltra flumen de Medewey iuxta Roffam, prouexitq; domum fratrum Carmelitarũ Londonijs, fundauitq; collegium ſeculariũ clericorum apud pontem fractũ, & alia multa laudabilia conſummauit.

Eodem anno Guido de Mone Meneuenſis Epiſcopus præſentis lucis ſenſit eclipſim, qui dum vixit magnorum malorum cauſa fuit.

Sub eodem tempore M. Henricus Bowet ad inſtantiam regis tranſlatus eſt, ab epiſcopatu Bathoniæ ad Archipræſulatũ Ebor. Et M. Rob. Aluco cui Papa prouiderat de Archiep. Ebor. thronum conſcendit Sariſb. vacantem per mortem M. Clickhole de Chichley. Magiſter verò Rich. de Clifford, de pontificatu Wigorn. tranſijt ad ſedẽ Londoniæ, Tho. verò Peuerell ab epiſcopatu Landaphenſi, transfertur ad cathedram Wigorn.

Hac æſtate D. Henricus princeps Walliæ cepit per obſidionem caſtrum de Abruſtwich ſed non multò pòſt, Howenus Gleyndor, fraudulenter illud intrauit, & nouos cuſtodes impoſuit.

Menſe Nouembris, facto parliamento Londonijs facta fuit leuatio pecuniæ de toto regno.

Hiems dura.

Anno 1408. fuit hyems aſperrima ex niuium abundantia durans, per menſes Decembris, Ianuarij, Februarij, atque Martij, vnde contigit penè cunctas volucres, de genere inaniſcorũ vel merularum fame frigoreq; perire.

Eo tempore rege tenente conſilium grande Londonijs cum regni magnatibus, Comes Northũbriæ, dominuſq; Tho. de Bardolf, fatis iniquis vrgentibus in Angliam rediere. Qui poſt longam equitationẽ cum perueniſſent ad villam de Thriſk, proclamari fecerunt, vt quiſquis libertatem cuperet, arreptis armis eos alacriter ſequeretur. Igitur ſecuti ſunt eos plurimi, putantes ſibi cuncta pro votis accidere.

Inſurrectio.

Vicecomes verò de Euerwike cum militibus patriæ illis occurrentes iuxta Heſewood cõmiſſo graui prælio comitem interemit. Cuius caput illicò præciſum eſt. D. de Bardolf ex vulneribus acceptis ſaucius captus eſt viuus, ſed citò poſteà defecit in mortem. Facta ſunt hæc quantũ ad bellum 11. Kalẽd. Martij, completaq; putabatur prophetia, quæ præmiſſa prænunciauerat ſub hoc inuolucro: *Stirps Perſitina periet confuſa ruina*. Nempè dominus iſte ſtirps fuit cunctorum de nomine Percy ſuperſtitum, & aliorum plurimorum varijs cladibus finitorum. De cuius infortunio vulgus non parum doluit, recolens viri magnificentiã, famam & gloriam, applicans ſibi Lucani carmen lugubre ſic dicentis. Sed nos nec ſanguis, nec tantũ vulnera noſtri, affecere ſenis, quantum geſtata per vrbẽ, ora ducis. Quæ transfixo deformia pilo vidimus. Nam caput eius veneranda decoratũ canitie, pilo ſuppoſitum, per vrbem Londoniarũ publicè deportatum, ſuper pontem confuſibiliter eſt locatum.

Pontifex Bangorienſis captus cum prædictis dominis donari vita mœruit, eò quòd inermis captus fuit.

Poſt mortem prædictorũ procerum, vires aſſumpſit inuidia, ſuccreuitq; delatorũ turba in boreali patria, quæ patriotas accuſare ſtuduit de impenſo fauore dictis dominis. Quorũ clamore rex excitus perrexit Ebor. ad faciendũ iudiciũ tranſgreſſorum. Vbi cùm multos damnaſſet, plurima confiſcaſſet, patriã pacificaſſet, ſuſpenſo abbate de Hayles, qui cum prefatis dominis armatus ſteterat,

terat,rediјt ad partes auſtrales.

In craſtino Sanctæ Mariæ Magdalenæ in concilio cleri celebrato Londonijs, aſſiſtentibus doctoribus vniuerſitatum Cantebrigiæ & Oxoniæ, tractatum eſt de cenſu, & obedientia papæ ſubtrahendis vel non ſubtrahendis, qui contra votum & iuramentum præſtitum ſe ſubtraxit a loco, vbi iuxta pacta de ceſſione pro parte ſua, procedendum fuerat, ad vnionem in eccleſia faciendam.

Eo tempore dux Aurelianorum dum ſcortis,ſtupris,inceſtibus vacat & adulterijs in regno Franciæ,peremptus eſt a quodam milite cuius coniugem adulterare conſueuit. Dux Burgundiæ quia præſumpſit factum defendere militis proſcriptus,& multis affectus incommodis,Franciã dereliquit, ſed ex pòſt captus & incarceratus,ſolutus eſt ſub pacto Caleſiæ capiendæ. *Dux Aurel. in ſtupris caſus.*

In vigilia natiuitatis beatæ Mariæ,tanta fuit inundatio pluuiæ,quantam ſenes & veterani anteà non viderunt.

Dominus Tho. Comes Cantiæ dum obſidet caſtrum de Briaunt in Britannia,ſpiculo baliſtæ vulneratur in capite.Cepit tamen caſtrum & deſtruxit funditus.Nec multò pòſt putrefacto cerebro mortem incurrit.

Circa feſtum omnium ſanctorum venit in Angliam Cardinalis Burdegalenſis vir potens in opere & ſermone,miſſus a collegio Cardinalium ad informãdum regem regniq; clerum, de inconſtantia Papæ Gregorij,prout priùs edocuerat regem Franciæ & incolas regni eius,quatenus hij duo reges,qui cenſebantur in orbe præſtantiſſimi, manus apponerent adiutrices ad inducendum dictum Gregorium, ad ſeruandum iuramentum præſtitum, vt ipſorum duorum regum authoritate magnifica, vnio fieri poſſet in eccleſia. Cui negotio Rex Franciæ libens annuerat, & ſolemnes Gregorio nuntios deſtinauerat, licèt tergiuerſanti & indurato. Quamobrem rex Franciæ ſecutus conſilia doctorum vniuerſitatum Pariſiorum & Louanienſium, Aurelianorum, Tholoſanorum, & montis Peſulani, ad euitandum pœnas fautoris ſchiſmatis, neutri de papatu contendenti decreuit obedire, donec pax haberetur in eccleſia dei.

Rex Angliæ cum intellexiſſet propoſitionem Cardinalis,exhiberi ſibi iuſſit omnem humanitatem offerens ſumptus ſibi largifluos quàm diu cuperet in Anglia perhendinare.

Anno 1409.poſt Epiphaniam conuocauit dominus Cantuar. regni clerum Londonijs ad eligendum perſonas idoneas, quæ proficiſcerentur Piſas ad cõcilium generale,inter quas eliguntur.Magiſter Robertus Alum Sariſburienſis Epiſcopus cum alijs viris doctis & prudentibus. *Generale conſilium Piſis.*

Præmiſerat autem rex Angliæ ambaſſiatores ad papam Gregorium,& Cardinales,dominum Ioh. Coluile militem, & Magiſtrum Richar. Rixton Clericum cum literis exhibendis eiſdem.Et quidem in litera papæ directa,inter cætera ſcribit ita.Beatiſſime pater, ſi ſedis apoſtolicæ dignaretur attendere prouidentia,quanta quaſi per vniuerſum orbem pericula prætextu ſchiſmatis emerſere,& potiſſimè de ſtrage populi Chriſtiani,quæ vltra ducenta millia perſonarum vt aſſeritur ex guerrarum fremitibus in diuerſarum mundi partibus exortarum,& iam pridem ad numerũ 30000. ratione diſſentionis habitæ ſuper epiſcopatu Leodienſi inter duos, vnum ſ.authoritate domini veri pontificis, & alium authoritate antipapæ titulo contendentes, in bello campeſtri (quod dolenter referimus) fuerant interfecti. *Litera regis ad papam.*

Profectò iam dicta ſedes anxiaretur in ſpiritu, & iuſto dolore torqueretur in mente, dictanteq; bona conſcientia, potiùs Apoſtolicæ ſedis honorẽ relinqueret quã huiuſmodi deteſtanda cõniſi de cætero, ſub diſſimulationis clamide tolleraret,exẽplum ſumẽs de vera matre,quæ corã rege Salomone contendens ceſſionẽ potiùs elegerat quã filij ſectionem.Et quãuis ex illa noua creatione nouem Cardinaliũ, contra iuramentũ veſtrum,vt aliorum verbis vtamur vltimò per vos factum,de qua vehemens admirationis cauſa conſurgit, poſ-

ſit aliquatenus præſertim prout veriſimile eſt cenſendū, intentionem veſtram ad finem ſchiſmatis nō intendere, abſit tamen a ſeculo ſemper, quòd ſedes veſtra circumſpecta de tanta mentis inconſtantia notaretur ab aliquo, vndè nouiſſimus error priore deterior haberetur. Hæc decerpſimus de epiſtola, quam rex direxit papæ, vt cunctis liqueat, quā ſobriè, quàm modeſtè, tentauit papam inducere ad votum iuramentūq; ſoluendum, ne per eum ſtare videretur, quo minus in eccleſia vnitas reformaretur. In epiſtola verò directa Cardinalibus inter cętera ſcripſit ſic. Cupientes oſtendere quantū zelum habuimus, & habemus vt pax detur eccleſiæ de conſenſu ſtatuum regni noſtri, domino ſummo pontifici literas noſtras tranſmiſimus, iuxta ſeriem copiæ præſentibus incluſæ effectualiter exequendas. Veſtrū itaq; venerabilē cætum affectuoſè precamur, quatenus ſi contingat eundem Gregor. intereſſendo generali concilio apud Piſas & cedendo papatui, iuxta votum & iuramentū per ipſū vicibus iteratis emiſſum acquieſcere votis veſtris & noſtris prout cupimus & tenemus ipſum facturū, pro ſtatu ſuo taliter ordinare velitis, vt præcipuè deus exindè placetur, & tàm ipſe Gregorius quàm nos qui non immeritò ſuum honorē & commodum ex affectu diligimus, vobis & ſingulis veſtrum meritò teneamur ad gratiarum vberes actiones.

Anno 1410 iuxta condictum conuenere Piſas domini Cardinales vtriuſque Collegij viz. Gregorij & Benedicti, vt ſuper reformatione vnionis tractarent tam effectualiter quàm finaliter, occurrentibus ad eundem locum penè totius orbis latini prælatis & viris venerabilibus electis ad ſuffragandum Cardinalibus in hac cauſa, ſic quòd factus eſt ibidē numerus maximus mitratorū. Qui inuocata ſpiritus ſancti gratia conſenſerunt in vnam perſonam, ac elegerunt vnum qui caput eſſet totius eccleſię, duobus alijs abdicatis, vocarūtq; nomen eius Alexandrum 5, licèt Gregorius & Benedictus, qui ſe de concilio prædicto ſponte ſubtraxerant procaciter obgrunnirent.

Alexander 5. electus.

Hic Alexander in primordio ſuæ creationis conceſſit omnibus verè confeſſis & contritis, qui manus adiutrices apponerent eccleſię ſiue prioratui Sancti Bartholomæi Canonicorum de Smithfield Londonijs, ſcz. die cœnæ domini, die paraſceues, ſiue S. Sabbato Paſchæ, ac etiam in feſto Annunciationis beatæ virginis, a primis veſperis vſq; ad ſecundas veſperas, & quolibet iſtorū dierum plenam remiſſionem omnium peccatorum.

Creati ſunt hoc anno D. Tho. Beufort in regni Cancellarium, & D. Henricus Scroope in theſaurarium.

Facto parliamento Londonijs ſub diebus quadrageſimæ, quidam laicus, arte faber, dum pertinaciter defendit hanc hæreſim, quòd videlicet non eſt corpus Chriſti, quod ſacramentaliter tractatur in eccleſia, ſed res quædā inanimata peior bufone vel aranea quæ ſunt animalia animata, nec vellet opinionem iſtam deſerere, traditus eſt iudicio ſeculari. Cumq; damnatus eſſet, & in Smithfield includendus dolio, dominus princeps, Henrici regis primogenitus qui tunc affuit, ad eum acceſſit, conſuluit, monuit vt reſipiſceret. Sed neglexit perditus nebulo tanti principis monita, & elegit potiùs comburi quàm ſacramento viuifico deferre reuerentiam. Quapropter dolio includitur, affligitur a deuorante flamma, mugitq; miſerabiliter inter incendia. Clamore cuius horribili dominus princeps motus, iuſſit ignis materiam ab eo ſubtrahi, ardorem longiùs amoueri. Conſolatur penè mortuum, promittens nūc etiam ſe victurum & conſequuturum veniam, ac ſingulis diebus vitæ ſuæ ſi reſipiſceret de fiſco regio tres denarios percepturum. Sed miſer refocillato ſpiritu, reſpuit tantæ dignationis oblationem, non dubiū quin maligno ſpiritu induratus. Quamobrem iuſſit dominus Princeps eum iterū recludi dolio, gratiā nullam conſequuturum de reliquo. Vndè contigit quòd illic ad fauillas arſit ardelio miſerabiliter mortuus in peccato ſuo.

Hæreticus cō-buſtus.

In hoc parliamento milites parliamentales, vel vt dicamus veriùs, ſatellites pilatales in maligno poſiti, nulli cōmoditati regni ſtudentes, ad vnū ſolùmodo ſcelus vacant, vt eccleſiam dei per Angliā ſpoliarent, huiuſcemodi ſchedulā

regi

regi dantes. Excellentiſſimo domino noſtro regi, & omnibus proceribus in præſenti parliamento conſtitutis, omnes communes fideles demonſtrant humiliter, dicentes veraciter, quòd dominus noſter rex poteſt habere de bonis temporalibus per epiſcopos, abbates ac priores occupatis ac ſuperbé vaſtatis in regno, quindecem comites, mille quingentos milites, ſex mille ducẽtos armigeros, & centum xenodochia plura quàm nunc ſunt, benè & fideliter ſuſtẽtata de terris & tenementis nunc inutiliter vaſtatis. Sed cum niterentur oſtendere de quibus locis tam grandes ſummæ leuari poſſent, vnde præmiſſi dotarentur, ſiue ditarentur, defecerunt, ſcrutantes ſcrutinio, & dum diligunt vanitatem, quæſiuere mendacium. Sereniſſimus autem princeps, abhominatus tãtam Lollardorum malitiam prohibuit ne de cætero preſumerent talia cõmentari. Cumq; cætus execrabilis Lollardorum militum videret ſe non poſſe progredi in premeditata malitia petierunt cum inſtantia, vt clerici conuicti de cetero non traderentur ergaſtulis epiſcoporum, ſed carceribus regijs & temporalium dominorũ, ſed nec hoc quidem conſecuti ſunt. Petierunt etiam vt ſtatutum factum de Lollardis in quo cauetur, vt vbicunq; forent deprehenſi dogmatizare doctrinas erroneas, caperentur ſine breui regio, & proximo regis carceri manciparentur, vel mutaretur, vel modificaretur. Et accepere reſponſum, ſe non habituros huius petitionis propoſitum, quin potius ſtatutum ſuper huiuſmodi negotio aggrauandum. Rex verò in præſenti parliamento petijt vt quotannis dum viueret ſine parliamento tenendo, decerneretur ſibi de clero vna decima, & de laicis vna quintadecima, ſed non obtinuit..

Lollardorum petitio.

Protelatum eſt ergo parliamentũ ab octauis S. Hillarij, ferè in medium menſis Maij. Tandem de laicis conceſſa fuit illi vna quinta decima non ſine grandi murmure communitatis.

Hoc tempore dominus Thomas Beufort comes Surrey conceſſit in fata.

Circa nonum diem menſis Aprilis incenſa eſt villa de S. Andomaro, cum abbatia vbi reconditus fuit apparatus execrabilis per ducem Burgundiæ, qui pactus fuerat villam Caleſiæ vel deſtruere, vel Gallorum arbitrio ſubiugare. Ibi machinarum hactenùs nullibi conſpectarum multitudo maxima, ibi vaſorum venena continentium quæ proijcienda præordinauerat in dictam villam magna nimis abundantia ſeruabatur. Collegerat ſiquidem ſerpentes, ſcorpiones, bufones, & alia venenorum genera, & incluſerat in paruis cadis, vt dum computriuiſſent illic noxiorum carnes animantium, & in tabem reſolutæ fuiſſent, facta obſidione circa Caleſiam, cados emiſſos e machinis in villam proijceret. Qui dum confracti fuiſſent iactus violentia fætore peſtifero ſtrangularent incluſos, armatos contactu inficerent, & vbiq; vicos venena ſparſa fædarent. Intereà iuuenis quidam ductus auri cupiditate, vel affectu villæ regiæ petijt a rectoribus quid mercedis mereretur, qui villam tanto metu vacuaret, & omnem apparatum quem formidabant incenderet. At illi ſummã fului metalli taxant, qua contentus, digreditur adoleſcens & immiſſo igne, non ſolũ combuſſit dictam materiam, ſed penè cum monaſterio totam villam.

Ducis Burgundiæ machina in Caleſiam.

Alexander Papa 5. electus in concilio Piſis celebrato diem clauſit extremũ, cui ſucceſſit Balthazar Bononienſis Archiep. conſenſu vtriuſq; partis Cardinalium, qui vocatus eſt Ioh. viceſimus tertius.

Alexandri 5. mors.

Anno 1411. hoſtis humani generis inuidens crementis orbis Chriſtiani, nõ ſolum graue ſcandalum ſed & magnũ diſpendium intulit chriſtianis. Siquidem rex de Crakon tactus affectu chriſtianæ profeſſionis baptizatus eſt in nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis. Qua de cauſa, cuncti noti & amici ſui qui remãſerant in perfidia Sarazenica, ſe elongauerunt ab eo, & conſpirauerunt, vt vel ipſũ peruerterent, aut certè bello delerent. Quorũ vt cõperit molitiones tanquam Chriſticola a vicinis chriſtianis cõtra hoſtes ſuæ fidei ſubſidiũ expetiuit. Erant autẽ ſibi contermini proceres & rectores de le Pruns, qui priuſquã chriſtianus effectus eſſet, cõſueuere terras ſuas inuadere & exindè prædas opimas Martio iure referre. Sed iam ratione religionis ceſſare neceſſe fuit. Nihilominus Pruſienſes Heroes comperto quòd affines ſui perſequerentur eum, vt

Rex de Crakon chriſtianus.

afflictum magis affligerent non verentes deum vindicem, bellum ſibi crudeles indicunt, quamuis ipſe ab eis ſuffragia contra Sarazenos primitùs implorasſet. Itaq; conſtitutus inter cudem & malleum, quò ſe verteret ignorabat. Sed tandem animatus vt creditur, & indutus virtute ex alto, quo maius imminebat periculum, ſe conuertit. Et licèt hoſtes præſtarent & numero & apparatu, inuocato rex Neophitus Chriſti nomine, cōmiſit cum Pruſiēſibus & fecit ſtragem magnam, quo ſucceſſu non ſolū ſibi ſubegit hoſtes, ſed & omnem regionem eorundem.

In hoc tamen piè conſulens ſubiugatis vt permitteret eos ſuis auitis gaudere priuilegijs, & mercimonia prout ſoliti fuerant exercere.

Peſtis. Hoc anno Burdegaliæ ex diſſenteria penè 14000. hominū periere, tantumq; peſtis inualuit in Acquitania & Waſconia quòd vindemiatores & vuarū calcatores in patria defecerunt.

Ioh. Predergeſt miles & Guliel. Long pelagus præſeruantes a piratis, mare pacatū reddidere. Sed non tollerauit hoc maleuolorum ſuperciliū, quin viros accuſarēt de furtis, de rapinis, de deprædationibus rerum inconceſſarū. Quapropter miles Weſtm. petiuit aſylum. Non domū vel tigurium vbi caput reclinare poſſet obtinere potuit, metu regis id vetantis ſed in veſtibulo S. Petri, explicatis tentorijs ſibi neceſſe fuerat repauſare, adhibitis lateri ſuo cuſtodibus propter timores nocturnos, qui ſibi ab æmulis parabantur.

Remanſit interim Guliel. collega ſuus in pelago, donec Admiralius qui pro tunc fuit naues armaſſet, & ad eum perſonaliter acceſſit, & impunitatem ſibi fide interpoſita ſpopondiſſet. Qua conditione, relictis nauibus ſecutus eſt eum, ſed tamen non obſtantibus promiſſis pollicitationibus recluſus eſt in Turri Londoniarum.

Cant. repulſus viſitare Oxoniã Dominus Cantuarienſis dum nititur viſitare vniuerſitatem Oxoniarum, repulſam paſſus eſt.

Guerra mota eſt inter ducem Burgundiæ & ducem Aurelianenſem filiū ducis Aurelianenſis nuper occiſi factione ducis Burgundiæ ſupradicti, ſuffragantibus duci Aurelianenſi, regibus Nauarriæ, & Arragoniȩ, ducibus Bituriæ, & Britanniæ, cum Waſconibus & Acquitannis, nec non comitibus de Huys, & de Armanack & multis alijs.

Dux Burgundiæ cui fauit Rex Franciæ & eius primogenitus dictus rector Franciæ cum multis alijs, videns partem contrariam robore fortem, populoſitate numeroſam, diffidens ſuis viribus, miſit ambaſſiatores in Angliam petens per eos regis ſuffragia contra ducē Aurelianenſem, offerens plurima, pluraq; promittens, inter quæ nuptias filiȩ ſuæ promiſit principi, ſimul cum maxima ſumma fului metalli.

Cui rex fertur tale dediſſe reſponſum. Conſulimus ne cum hoſte veſtro præſumatis in hac cauſa congredi, qui iuſtè vos infeſtare videtur, pro nece per vos procurata parentis ſui, ſed quantū in vobis eſt animum iuuenis exaſperati mitigare ſtudete, ſatiſfactionem rationabilem iuxta conſiliū partis vtriuſq; promittens. Quod ſi nec ſic a perſecutione ceſſare decreuerit, ſecedite in partes tutiores veſtri dominij & illic vires aggregate quæ ſufficiant ad repellendū ſuam violentiam. Si verò poſt hæc bellum contra vos mouerit, ad congrediendū cum eo iuſtiùs mouebimini. Et in tali cauſa fauorem vobis, quem petitis exhibebimus.

Tranſmiſſi ſunt ergo comes de Arundell, atque comes de Kyme D. de Cobham Ioh. Oldcaſtle & quidā alij cum armata manu, & architenentibus in numero copioſo. Qui cum ſumma gratulatione recepti ſunt per ducem Burgundiæ, ſufficienterq; conducti. Sed cum moram Pariſius diuturnam protraxiſſent & iam macellarij cariùs ſolito carnes venderent, ſtatuerunt noſtrates egredi, & ſi fortuna faueret ab hoſte quærere victum ſibi.

Iacuit tunc non procul Aurelianenſis in loco quodam forti cum priuata familia prope villā de Seynclo, in qua magna pars exercitus ſui conſtituta fuit, quaſi media via inter vtroſq;. Profecti ſunt ergo Anglici pabulatum proq; ſua

neceſ-

neceſſitate prouidendum. Dumq; villã de Seynclo proponunt inuadere, comperiunt pontem fractũ ab hoſte. Cui tabulas licèt ſtrictas, longas tamen, hoſtes ſuperſtrauerant, vt egredientes ab ingreſſu villæ noſtros arcerent, & ſi neceſſe foret iuxta qualitatem negotij reuerti poſſent. Pugnatum eſt igitur, & Franci fugati, qui dum meticuloſe fugiunt, per arctitudinem tabularũ cadentes in flumen demerguntur. Occiſi feruntur ibidẽ mille trecenti, cæteris qui in villa fuerunt ad ducem fugientibus, caſumq; referentibus cum ploratu. Qui confeſtim fugiens e diuerſa parte ſaluti ſuæ conſuluit. Noſtri proindè villã de Seynclo deprædantur, captiuos multos ſecum trahunt, Pariſius reuertuntur. Regales & nobiles cum vidiſſent manum magnã quam exercuerat dominus ſuper hoſtes per manũ noſtratum, deum pro ſucceſſu nouo laudauere, noſtriſq; gratias retulere. Sed quia captiuos ſecum traxerant, qui rei læſæ maieſtatis extiterant, eoſdem captiuos Galli mox iudicialiter punire temptabant. Contradicunt noſtrates, eò quòd pacta redemptione ſaluaſſent eos iuxta leges armorũ, & timebant perdere ſummas pactas. Quapropter bile repleti dum nituntur ſaluare quos tueri ceperant, de Pariſienſibus plures morte plectũt. Sed tandem recepta pecunia pacta pro redemptione captiuorũ de fiſco regis & ciuibus, permiſere Francos gaudere ſuorũ proditoribus. Quorum quidam decapitantur, quidã tormentis varijs iuxta morem patrię mori coguntur. Parliamentum celebratur Londonijs in craſtino animarum.

Seinclo capitur.

An. 1412. dux Aurelianenſis qui ſe putabat inſuperabilẽ, accepta plaga per Anglos inflicta, mox diſperquiſiuit media, per quæ regem Angliæ, imo & proceres & cõmune vulgus in affectum ſui poſſet allicere. Initoq; conſilio ſuper iſto negotio, ſcripſit procuratoriũ ſub hijs verbis. Iohan. regis Francorum filius dux Bituriæ & Aluerniæ, Comes Pictauiæ Boloniæ & Aluerniæ, &c. Carolus dux Aurelianenſis & Valeſij, Comes Bleſenſis & belli montis, & dominus Conciati. Ioh. dux Burboun, comes clari montis & foreſtarũ, & dominus belli ioci. Et Iohannes Alenkoniæ, id eſt, de Armanacke, & de Pertica, & dominus Filgeriarum.

Notum facimus vniuerſis, quòd noſtrum quilibet de probitate & fidelitate, circumſpectione & prudentia Falconeti &c. ad plenum confiſi, ipſos & eorum quẽlibet præſentiũ tenore noſtros procuratores fecimus certos, indubitatos, & irreuocabiles, ac nuncios & legatos ſpeciales ad tractandũ, & concordandũ, & concludẽdum cum ſereniſſimo principe D. Henrico dei gratia rege Angliæ, & illuſtriſſimis eius natis &c. ſuper reſtitutione & traditione reali ducatus Acquitaniæ cum ſuis iuribus & pertinentijs vniuerſis, quæ ad ſereniſſimũ dominũ regẽ Angliæ hæreditario iure vt aſſeritur pertinent, per nos eidẽ fienda. &c. Poſtquam legati ſuum procuratoriũ exhibuiſſent, obtulerunt quę in ſubſcriptis articulis denotantur.

Procuratorium ducis Aurelian.

Primò, obtulerunt ſua corpora exponenda pro ſeruitio domini regis Anglię in omnibus ſuis cauſis & actionibus, ſalua ſemper eorũ fidelitate. Scientes quòd aliter requirere nollet.

Articuli eorum.

Secundò, obtulerunt filios ſuos, filias, neptes, nepotes, & vniuerſaliter omnes conſanguineos ſuos pro coniugijs faciendis, ad complendum iuxta diſpoſitionem regis Angliæ.

Tertiò, obtulerunt caſtra, villas, theſauros, & alia bona in obſequium præfati domini regis.

Quartò, obtulerunt amicos ferè omnes nobiles Franciæ clericos famoſos, ciues honeſtos, qui eis aſſiſtunt, vt de facto patebit.

Quintò, obtulerunt ducatum Acquitanniæ integræ, eodem modo, quo eius prædeceſſores obtinuerunt, nihil excipiendo de pertinentibus ad præfatum ducatum.

Ita quòd parati ſunt recognoſcere terras quas tenent a præfato domino rege, & tradere in manu ſua quas poſſunt & reſiduas pro viribus conqueſtant. Ipſi verò petunt reciprocè, quòd dominus rex Angliæ & ſucceſſores eius, eiſdẽ dominis aſſiſtant, vſque ad iuſtitię complementum contra ducem Burgundię,

ſcz. de crimine commiſſo in perſonam ducis Aurelianenſis.

Secundò, petunt quòd dominus Rex Angliæ eis aſſiſtat contra ducem Burgundiæ & ſuos fautores, vſque ad reparationem omniū bonorum quæ habuerunt illius & ſuorum occaſione cauſæ.

Tertiò petunt quòd aſſiſtat contra ducem Burgundię pro reſtitutione damnorum, & reparatione offenſarum amicorum, vaſſallorū & ſubditorum ſuorū.

Quartò petunt quòd eis aſſiſtat pro pace regnorum quantū poterit, &c.

Hoc anno libra piperis 4. ſolidis vendebatur.

Circa feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ cum rex decreto ſui conſilij ſtatuiſſet opem parare partibus ducis Aurelianenſis, miſit filium natu ſecundum D. Tho. ducem Clarentiæ: necnon. Edw. ducem Eboraci, dominūq; Tho. comitem Dorcetanum, plurimoſq; valentes cum valida manu, vt duci præfato ferrent auxilium contra ducem Burgundiæ, nondū reuerſis in Angliā cunctis qui iamdudū cum comite Arundeliæ tranſfretauerant, ad roborandū partes Burgundionis. Vndè ſuccreuit multis admiratio, qualiter tam repentina facta ſit mutatio, vt ſub temporis tantilli ſpatio contingeret Anglos, velut duo contraria conſonare. Profecti ſunt tamen pręnotati proceres, & in Neuſtria applicuere. Vbi cum dux Aurelianenſis iuxta condictum, tempore ſtatuto non occurriſſet incenderunt villas ſuas, prædati ſunt vicos, & municipia multa cepere. Tandem licèt ſerò conuenerunt ad colloquium duces Clarenſis & Aurelianēſis. Habituſq; eſt contractus inter eos, vt noſtrates deſiſterent ab hoſtili equitatione, & a prędationibus temperarent. Quo conceſſo, receſſerunt duces noſtri in Acquitaniam illic hyematuri. Aurelianenſis ad propria ſe conuertit.

Subita mutatio.

Medio tempore dominus de Heyle Mareſchallus Franciæ, cum multis magnatibus, hominibuſq; de armis ad numerum 4000. pugnatorū, obſedit quoddam municipiū in Acquitania, quod erat in cuſtodia D. Ioh. de Nouut militis. Qui cum treſcentis auxiliarijs fugauit & fudit totum exercitū Gallicorū, captis de nominatis viris 12. & alijs generoſis ad numerum 120.

Anno dom. 1413. Rex Henricus tenuit natale apud Eltham, valitudine graui preſſus, ſic quòd quandoq; mortuus videbatur. Reſumpſit tamen vires, deo volente & dies natalitios iocunditate qua potuit celebrauit.

Mors Henr. 4.

Poſt natale conuocauit regni proceres ad parliamentum tenendū Londonijs in craſtino purificationis beatæ Mariæ. Sed tamen finem parliamenti non expectauit fato præuentus, die 20. menſis Martij, cum glorioſè regnaſſet annis tredecim & dimidio, præter quinque dies. Sepultuſq; eſt, in eccleſia Chriſti Cantuariæ.

Coronatio Henrici 5.

Eodē anno coronatus eſt Londonijs Henr. primogenitus regis Henr. nuper defuncti, 5. Idus Aprilis dominica in paſſione domini. Quo die fuit tempeſtas niuis maxima, cunctis admirantibus de temporis aſperitate, quibuſdā nouelli regis fatis impingentibus aeris turbulentiam, velut ipſe futurus eſſet in agendis frigidus, in regimine regnoq; ſeuerus. Alijs mitius de perſona regis ſapiētibus & hanc aeris intemperiem interpretantibus, omen optimum, quòd ipſe, viz. niues & frigora vitiorum faceret in regno cadere, & ſerenos virtutum fructus emergere, vt poſſet effectualiter a ſuis dici ſubditis. Iam enim hyems tranſijt, ymber abijt & receſſit. Qui reuera mox vt initiatus eſt regnum inſulis, repentè mutatus eſt in virum alterum, honeſtati, modeſtiæ, ac grauitati ſtudens, nullum virtutum genus omittens quod non cuperet exercere.

Cuius mores & geſtus omni conditioni tam religioſorum quàm Laicorum in exempla fuere.

Poſt feſtum Paſchæ, tenuit rex parliamentum ſolemne Londonijs, in quo ſubſidium petijt & accepit.

Circa præſens tempus redijt D. Tho. dux Clarentiæ frater regis de partibus Acquitaniæ quem directum diximus in auxilium ducis Aurelianenſis contra ducem Burgundiæ.

Sub hijs diebus, magna pars ciuitatis Norwicenſis repentinis ignibus conflagrauit.

In

In feſto S.Trinitatis celebratæ ſunt ſolemnes exequiæ regis Henrici & conqueſti 4.Cantuariæ,præſente rege Henrico filio ſuo & hærede.

Eo tempore decretum fuit per cleri conſilium Londini apud ſanctum Paulum celebratum,ad inſtantiã maximè regis nunc, vt feſtiuitas S.Georgij Martyris vt duplex feſtum de cætero celebretur. Quod etiam de feſto S. Dunſtani, D.Cantuar.cenſuit faciendum.

Alexander epiſc.Norwicenſis,qui de veterano priore loci prędicti,pontifex factus fuerat,curis ſeculi valefecit.Cui ſucceſſit per electionem Magiſter Rich. de Cortiniaco, dignus qui genere, moribus & ſcientia, conquadraret hunc gradum.

Schedulæ Londini affixa.

Eo tempore Lollardi qui doctrinam Euangelicam & Apoſtolicã,atque propheticam deprauabant,fixerunt ſchedulas in valuis eccleſiarũ Londonijs,quę continebant 10000.paratos, ad inſurgendũ contra cunctos qui non ſaperent ſectã ſuam.Innitebantur nempè viribus & ingenio cuiuſdam militis qui dicebatur Ioh.Oldcaſtle, qui ob reuerentiam nuptiarũ quas contraxerat cum affine nobilis viri D.de Cobham,cognomen dicti dominij eſt ſortitus.Sed tamen propter hæreticam prauitatem valdè ſuſpectus.

Querela in Ioh.Oldcaſtle.

Eo tempore facta Londonijs cleri conuocatione per D. Cantuar. maximè cauſa prædicti Iohannis,repertũ fuit quòd idem Ioh. fuit & eſt principalis receptator & fautor,protector & defenſor Lollardorũ,& quòd pręſertim in diœceſibus Londoniẽſi, Roffenſi & Herefordẽſi,ipſos Lollardos ab ordinarijs ſiue diœceſanis locorũ minimè licenciatos contra conſtitutionẽ prouincialem indè factam,ad prædicandũ tranſmiſit,eorumq; prædicationibus nefarijs interfuit,& contradictores ſi quos repererat, minis & terroribus ac brachij ſecularis poteſtate compeſcuit,aſſerens inter cætera,quòd Cantuariæ Archiep. & eius ſuffraganei non habuerunt nec habent poteſtatẽ aliquam huiuſmodi conſtitutionem faciendi,aliterq; ſentijt,& ſentit ac dogmatizat & docet de ſacramentis altaris & pœnitentiæ,peregrinationibus & adorationibus imaginũ ac clauibus quàm Romana eccleſia docet & affirmat.

Quare ex parte totius cleri D.Cantuar.fuerat requiſitus,vt de & ſuper pręmiſſis contra eundem Ioh.procedere dignaretur. Qui tamen ob reuerentiam domini regis cuius ad tunc idem Ioh. familiaris extiterat, & ob honorem ordinis militaris vnà cũ omnibus ſuffraganeis tunc præſentibus,& magna parte cleri, acceſſit ad præſentiam domini regis tunc in prædio ſuo de Kenyngton exiſtentis,declaraturus ei defectus eiuſdẽ Ad inſtantiam tamen domini regis cupientis eum ſine dedecore reuocare,ſuſpenſum fuit negotiũ magno tempore.Sed cum dominus rex circa reductionem eius longũ tempus triuiſſet inaniter,ſignificauit domino Cantuar. ſe circa eum inutiliter laboraſſe. Dominus igitur Cantuar.dictum Ioh.de & ſuper pręmiſſis perſonaliter reſponſurum coram eo ad certũ terminum decreuit euocandum, ac nuntium ſuũ cum literis citatorijs ad dictum Ioh. tranſmiſit tunc in caſtro ſuo de Couling degentem, mandans dicto nuntio,vt dictum caſtrum dicti Ioh. nullo modo ingrederetur niſi licentiatus. Sed per mediationem cuiuſdã Ioh.Buttiler hoſtiarij cameræ domini noſtri regis, ipſum dominũ Ioh. requireret quatenus aut daret dicto nuntio licentiam ingrediendi vt citaret eundẽ, ſeu ſaltem extra caſtrum ſuum prædictũ,faceret ſui copiam,vt ſic citatione poſſet apprehendi.Qui tamẽ Ioh. Oldecaſtle, dicto Ioh.Buttiler ex parte domini regis ſibi præmiſſa exponenti, publicè reſpõdit quòd nullo modo citari voluit,nec citationem ipſius aliqualiter tollerare.

Io.Oldcaſtle citatur.

Hijs auditis dominus Cantuar.decreuit eum citandũ per edictum in valuis Roffenſis eccleſiæ ſibi vicinæ publicè affigendũ, vt compareret coram eo 11. die menſis Septembris,ſuper præmiſſis & alijs hæreticã prauitatem concernẽtibus perſonaliter reſponſurus. Quo die adueniente D. Cantuar. in Capella maiori infra caſtrũ de Ledis,quod tunc inhabitabat,ſedens pro tribunali, audita & recepta relatione,quòd idem Ioh.ſe incaſtellauit & forticauit in caſtro ſuo prædicto,ac opiniones ſuas defendit,claues eccleſiæ & poteſtatem archie-

piſcopalem multipliciter contemnendo, fecit eum citari publicè ac præconizari. Qui cum diu expectatus nullo modo compareret,prout erat meritò, cõtumacem excõmunicauit in ſcriptis.Et quia dictus Ioh. in defenſionẽ erroris ſui cõtra claues eccleſiæ ſe incaſtellauit & fortificauit,D.Cantuar.decreuit iteratò citare dictum Ioh.ſi poſſet apprehendi, vel aliâs per edictum ſicut prius, vt compareret corã eo die Sabbati proximo poſt feſtũ S.Matthæi apoſtoli & Euangeliſtæ proximo futuro,cauſam rationabilem ſi quam habeat, quare contra eundem ad grauiora procedi non debeat, tanquam publicum hæreticum, ſchiſmaticũ & hoſtem, & aduerſariũ vniuerſalis eccleſiæ,quare etiam pronunciari non debeat, ac auxiliũ brachij ſecularis contra eum ſolemniter inuocari perſonaliter reſponſurus, facturus & recepturus, circa omnia & ſingula præmiſſa quod iuſtitia ſuadebit.Adueniente termino præfixo,D.Cantuar.ſedente pro tribunali in capello S.Pauli Londonijs,aſſidentibus ſibi D.Richardo London.& Henr.Winton. epiſcopis,D.Rob.Murley miles Cuſtos Turris Londoniarum ſecũ præfatum D.Ioh.adduxit (nam parum ante per regios miniſtros comprehenſus fuerat & in Turri clauſus.) Cui D.Cantuar. recitauit proceſſũ memoratum,quomodo viz. in conuocatione cleri detectus & delatus extiterat,quomodoq; citatus & propter ſuam contumaciã excommunicatus. Vndè D.Cantuar.gratioſè obtulit & paratum fore promiſit ad abſoluendũ eundem. Sed ille abſolutionem D. Cantuar. petere noluit. Sed diuertens ad alia, dixit quòd libenter recitaret coram D.Cantuar. fidem quã tenet. Extraxitq; de ſinu ſuo quandam ſchedulam indentatam,quã tradidit D.Cantuar. poſtquã legiſſet. Qua ſchedula perlecta D.Cantuar.dixit. Ecce domine Ioh. in hac ſchedula veſtra plura bona continentur, ac ſatis catholica. Sed habetis terminum iſtum ad reſpondendũ ſuper alijs, errores & hæreſes ſapientibus, quibus per contenta in hac ſchedula non eſt plenè reſponſum. Et propterea vos oportet ad eadem reſpondere qualiter ſentitis, & fidem veſtrã plenius declarare. Viz. an teneatis,credatis & affirmetis,quòd in ſacramento altaris poſt conſecrationem ritè factam remaneat panis materialis vel nõ?Item an teneatis, credatis & affirmetis,quòd in ſacramento penitentiæ neceſſarium fuerit, quòd habens copiã ſacerdotis confiteatur de peccatis ſuis præſbytero per eccleſiã ordinato. Qui reſpondit expreſſè,ſe nolle aliter prædicta declarare,quã in dicta ſchedula continetur. Cui compatiens D.Cantuar.dixit. Caueatis D.Ioh. quia ſi ad hæc vobis obiecta, clarè non reſpõdeatis in termino legitimo vobis iam dato, poterimus vos denũciare & declarare hæreticum. Sed dictus Ioh. aliter reſpõdere contempſit. Tunc D.Cantuar.declarauit ei,quid ſancta Romana eccleſia ſequens dicta bonorũ Auguſtini,Hieronimi & Ambroſij & aliorũ ſanctorũ determinauit,quas determinationes oportet quoſcũq; catholicos obſeruare.Ad quæ dictus Ioh. reſpondit,quòd voluit credere & obſeruare,quicquid eccleſia ſancta determinauit,ac quicquid voluit ſe credere & obſeruare. Sed quòd dominus papa & cardinales,Archiepiſcopi epiſcopi,cæteriq; prælati eccleſiæ haberent poteſtatem talia determinãdi, noluit ad tũc aliqualiter affirmare. Vndè D.Cantuar.ſibi cõpatiens,ſub ſpe melioris deliberationis, datis ſibi in Anglicis certis articulis, rogauit, vt in die Lunę proximo ſequente plenè & clarè ſuum daret reſponſum ſuper eiſdem. Quo die Lunæ,viz.25. die menſis Septẽbris,coram D.Cantuar.& antedictis epiſcopis,adiuncto illis Bangorenſi epiſcopo domino Benedicto,comparuit D.Rob.Murley Cuſtos Turris London. ac præfatum D.Ioh.ſecum duxit,ac coram D.Cantuar. & toto clero pro tunc congregato, ſtatuit. Cui Archiep. affabiliter & ſuauiter recitauit acta prioris diei,& quomodo excõmunicatus fuerat & eſt,ac rogauit & requiſiuit eundem vt peteret ac admitteret in forma debita eccleſiæ abſolutionẽ. Quod ſe dictus Ioh.facturum negauit, ſed a ſolo deo abſolutionem petiturum. Conſequenter D.Cantuar. ſuaui & modeſto modo rogauit, & requiſiuit eundem quatenus de & ſuper contentis in dicta ſchedula determinationem eccleſiæ eidem tranſmiſſam de ſibi oppoſitis clarum daret reſponſum. Et primũ ſuper ſacramentũ Euchariſtię, ad quem articulum inter cętera reſpõdit, quòd ſicut Chriſtus hîc

Examinatio Ioh. Oldcaſtle.

in

in terra degens habuit in ſe diuinitatem & humanitatem, diuinitatem tamen velatam & inuiſibilem ſub humanitate quæ in eo aperta & viſibilis fuerat: ſic in ſacramento Altaris eſt verum corpus, & verus panis, videlicet, quem videmus, & corpus Chriſti ſub eadem velatum, quod non videmus. Ad fidem circa ſacramentum huiuſmodi in ſchedula prædicta per dominum Cantuar. tranſmiſſa ſibi, perq; ſanctam Romanam eccleſiam, & doctores ſanctos determinatam expreſſè negauit, dicens quòd determinatio eccleſiæ facta eſt contra ſacram ſcripturam, & poſtquam eccleſia dotata eſt, & venenum infuſū in eccleſia, & non antè. Quod etiam ad ſacramentum pœnitentiæ, & confeſſionis dixit & aſſeruit, quòd ſi quis eſſet in aliquo graui peccato conſtitutus, a quo ipſe ſurgere neſciret, expediret, & bonum eſſet ſibi adire aliquem ſanctum & diſcretum ſacerdotem pro conſilio ab eo habendo: ſed quòd confiteatur peccatū ſuum proprio curato, ſeu aliter præſbytero, etſi haberet copiam eiuſdem, non eſt neceſſarium ad ſalutem, quia ſola contritio peccatum huiuſmodi delere poſſet, & ipſe peccator purgari.

Circa adorationem Sanctæ Crucis, dixit & aſſeruit, quòd ſolum corpus Chriſti, quod pendebat in cruce, debuit adorari, quia illud corpus ſolum fuit & eſt adorandum. Et interrogatus quem honorem faceret imagini ipſius crucis, reſpondit verbis expreſſis quòd illum honorem ſolum faceret ſibi, quod bene mundaret eam, & poneret in bona cuſtodia. Quod autem ad poteſtatem clauium, dominum noſtrum Papam & Archiepiſcopos & alios prælatos dixit, quòd dominus noſter Papa eſt verus Antichriſtus, hoc eſt caput eiuſdem, Archiepiſcopi & Epiſcopi, nec non alij Prælati ſunt membra, & fratres cauda eiuſdem. Quibus, Papæ, Archiepiſcopis & Prælatis, non eſt obediendum niſi quatenus fuerint imitatores Chriſti, & Petri, in vita, moribus & conuerſatione. Et quòd ipſe eſt ſucceſſor, qui eſt vita melior, moribus purior, & nullus alius. Vlteriùs dixit idem Iohannes alta voce, manibus expanſis, alloquendo circumſtantes. Iſti qui iudicant & volunt damnare me, ſeducunt vos omnes & ſeipſos, & vos ducent ad infernum, & ideò caueatis ab eis. Quibus omnibus per eum ſic dictis, dominus Cantuar. iterum ac ſæpiùs flebili vultu dictum dominum Iohannem alloquebatur verbis quibus potuit, exhortando vt ad vnitatem rediret eccleſiæ, crederet & teneret, quod eccleſia Romana credit & tenet. Qui reſpondit expreſſè, ſe aliter non credere, quàm ſuperiùs expreſſit. Videns igitur dominus Cantuarienſis ſe in nullo poſſe proficere, cum magna cordis amaritudine proceſſit ad prolationem ſententiæ diffinitiuæ in hunc modum.

In dei nomine Amen. Nos Tho. permiſſione diuina &c. in quadā cauſa ſiue negotio hæreticæ prauitatis, de & ſuper diuerſis articulis, ſuper quibus dominus Iohannes Oldcaſtle miles, dominus de Cobham, coram nobis in vltima Conuocatione cleri noſtrę Cantuarienſis prouinciæ, in eccleſia S. Pauli celebrata, poſt inquiſitionem diligentem ibidem inde captam, reperimus eum Iohan. fore & eſſe hæreticum, hæreticis credentem, ac in fide & obſeruantijs ſacroſanctæ Romanæ & vniuerſalis eccleſiæ errantem, & præſertim circa ſacramenta Euchariſtiæ & pœnitentiæ. Ad quod tanquam iniquitatis & tenebrarum filius in tantum obdurauit cor ſuum, vt non intelligat vocem paſtoris ſui, nec velit monitionibus allici, nec reduci blanditijs. Videlicet, penſatis ipſius delictis & culpis per ipſius damnabilem pertinaciam aggrauatis. Nolentes quòd is qui nequam eſt, fiat nequior, & alios inficiat ſua labe, de conſilio & aſſenſu magnæ diſcretionis & ſapientium virorum venerabilium nobis aſſiſtentium, præfatū D. Ioh. Oldecaſtle militem, D. de Cobham, de & ſuper huiuſmodi deteſtabili reatu conuictum, & ad eccleſiæ vnitatem, pænitentialiter redire nolentē, hæreticum, ac in hijs quæ tenet, docet, determinat & prædicat ſacroſancta Romana & vniuerſalis eccleſia, & præſertim in articulis ſuſcriptis errantē, iudicamus, declaramus & condemnamus ſententialiter & definitiuè in hijs ſcriptis, relinquentes eundem ex nunc, tanquam hæreticū iudicio ſeculari. Ipſumq; nihilominus hæreticū omneſq; alios & ſingulos, qui eundem de cætero in ſui fauorē *Sententia in D. Oldcaſtle.*

erroris receptauerunt, defenſauerunt, ſeu ſibi conſiliū, fauorem vel auxilium in hac parte præbuerint tanquā fautores, receptatores & defenſores hæreticorū excommunicamus & excōmunicatos denunciamus in hijs ſcriptis.

Hijs ita peractis, dominus Cantuar. regem certificauit ſuper præmiſſis viuæ vocis oraculo, poſtulans vt dominus rex dignaretur dicto Iohanni damnato iuridicè, gratioſè concedere 40. dies ad inducias.

Nam tam Rex quàm Pontifex, non eius interitum, ſed vitam cupiebant affectualiter, & pro ſalute ſua laborauere non ſegniter. Vndè factum eſt vt ad Turrim reduceretur. Vbi ſub induciarum ſpatio ſibi conceſſarum poſſet reſipiſcere, & gratiam tam eccleſiaſticam quàm regiam promereri. Sed iſta ſpecialis indulgentia facta fuit ſibi malignandi copia, dum citra præfixum terminum elapſus e cuſtodia, congregauit iniquitatem ſibi, nil aliud cogitans quàm de vindicta. *Oldcaſtle fuga elabitur.* Reuera deſtinatis literis ad ſequaces ſuos tam milites quàm armigeros qui non pauci fuere, hortabatur vt & ipſi ſcriberent ad amicos ſuos, vt & ipſi ſe ad vindictam mutuò concitarent. Igitur per omne tempus illud quòd fluxit ab euaſione eius, vſque ad circumciſionem domini vel Epiphaniam, diſcurrebant vndiq; Lollardorum nuntij, qui rurales & quoſcunque poterant promiſſis amplis ſtipendijs allectarent, quatenus in certum diem eis denunciandum parati forent ad ſtandum viriliter & actus martios peragendum. Multis ignaris quærentibus cauſam pro qua vel in qua certare deberent, reſponſum fuit non eſſe curandum dummodo ſtipendia larga reciperent, & pro rebus bene geſtis affluenter remunerandos proculdubiò ſe ſperarent. Sed de hijs omnibus in ordine præſentis hiſtoriæ, poſt hæc pleniùs referemus.

Hoc anno plures Angli peſte percuſſi vel epidemia, viuere deſiere.

Item hoc anno leuatum fuit corpus quondam Richardi regis Angliæ, quod humatum fuerat intra eccleſiam fratrum prædicatorum de Langley, & deportatum Londonias, ac apud Weſtmonaſterium, regaliter tumulatum, non ſine maximis expenſis regis nunc, qui fatebatur ſe ſibi tantum venerationis debere, quantum patri ſuo carnali.

Anno 1414. Rex tenuit natale ſolemniter apud Eltham. Vbi Lollardi facta coniuratione, regem inopinatè cum fratribus ſuis & amicis cepiſſe vel occidiſſe ſtatuerant. Sed deus omnipotens noluit innocentem nocentum perire manibus, neque periclitari: ſed immiſit timorem ſuum in corda quorundam conſpiratorum, qui regem monuere vitare periculum, & iam ſtructas inſidias declinare. Vndè factum eſt, vt ſine ſtrepitu Rex modeſtè ſe transferret ad palatium ſuum prope Weſtmonaſterium, vbi & locus tutior, & frequentia populi maior fuit. *Lollardorum inſurrectio.* Lollardi verò cum iam completa eſſet eorum malitia, parabant quæ mente conceperant, geſtientes experiri fortunam quam ſuis votis fore propitiam putauere. Veneruntq; ſub ipſo noctis conticinio in campum qui dicebatur ſancti Egidij prope Londonias, vbi ferebatur eorum campiductor, Iohannes Oldecaſtle, dominus de Cobham ſuos ſatellites operiri. Videres per ſemitas, perq; vicos, per compita concurrentium turbas penè de cunctis regni comitatibus ſollicitatas magnis promiſſis confluere ad diem & horam iam inſtantem. Qui requiſiti quamobrē, ſic feſtinabant & velut anheli currebant, reſponderunt ſe properare ad D. de Cobham qui eos conductos ſuis ſtipendijs acciuiſſet. Rex verò non ignarus omnium præmiſſorum ſub eiuſdem noctis articulo, iuſſit ſuos in armis eſſe paratos, tunc primum ſuis intimans quid facere decreuiſſet. Fuerunt tunc plures cum rege qui laudauerunt in diem clarum protelandum negotium, quo decernere poſſent, qui cum rege vel contra dominum ſtarent. Alij verò conſuluere regem debere præſtolari donec ad eum multitudo conueniſſet exercitus, ne cum paucis hoſtes aggrediens, peiorē (quod abſit) reportaret calculum. Sed neutris acquieuit Rex eò maximè, quòd audiſſet Lollardorum fore propoſitum ſi præualuiſſent, primitùs deſtruendi monaſteria de Weſtmonaſterio, de ſancto Albano, de ſancto Paulo, & cunctorum fratrum Londonijs conſtituta.

Quam-

Quamobrem Rex tantis malis ſe obijciens, ingeſſit periculo, contra vota ſuorum in campum progrediens pauliſper tranſacta nocte media, vbi & conſtitit præſtolaturus quid ventura pariat dies proxima. Vbi contigit, vt multi de remotis partibus ad caſtra hoſtilia, prius intrarent per errorem caſtra regia, vbi requiſiti quem quærerent, reſponderunt dominum ſuum de Cobham. Quapropter contra ſpem capti ſunt & carceribus mancipati. Peruenit rumor iſte ad duces partis aduerſæ, ſcilicet, quòd rex cum valida manu occupaſſet arua contermina, & de ſuis plurimos captiuaſſet. Conſternatiq; ſunt peramplius, quòd neminem viderunt de Londonijs aduentare. Vndè putabant millia ruitura in auxilium eorundem. Præceperat autem Rex vt ciuitatis portæ clauderentur, & per armatos ſeruarentur arctiùs, vt nullis pateret egreſſus niſi hijs quos ſcirent ad ſigna regia properare. Et reuera niſi rex vſus fuiſſet hæc calliditate nocte illa, prout fertur exiuiſſent de ſeruis & apprenticijs ſimul cũ quibuſdam de ciuibus eorundem magiſtris ad quinquaginta millia contra regem. Qui verò de Lollardis adunati fuere, vt audiuere regem iam in eodem campo ſuas acies ſtatuiſſe, non habentes vltra ſpiritum, fugæ præſidia petiere. *Fuga rebellium.*

Quos regales inſequentes, quoſdam cepere, quoſdam peremere. Quo verò diuerterit dux eorum, minimè ſcire potuit. Licèt dominus Rex ſpopondiſſet publica voce prȩconis cuicunque prodenti eum de ſuo marſupio mille marcas & ciuitatibus ſiue pagis qui illum detegerent, maximas libertates. Vndè poteſt conijci penè totam patriam eius dementiam amplexatam fuiſſe, cum nullus inueniretur qui reſpectu tanti lucri, eum voluerit publicare. Capti ſunt tamen de ſuis Aſſeclis plurimi qui dicebantur conſpiraſſe generaliter in deſtructionem regis, & procerum, prælatorum, religioſorum, poſſeſſionatorum, fratrum mendicantium atque ciuium, qui ſuper his conuicti, non ſolùm tractioni & furcarum ſuſpenſioni ſunt addicti, ſed poſt infœlicia fata cremati. Inter quos quidam de Dunſtaplia, negotio braciator, diues admodum, dictus Gulielmus Murlee, qui arctiùs ſecutus opiniones Iohannis Oldcaſtle, orthodoxorum plurimos ſupra cunctos ſectæ ſuæ perfidæ moleſtauerat. Hic cum in campo fuiſſet, & regis præſentiam cognouiſſet, meticuloſè ciuitatem repetijt, latebraſq; quæſiuit. Præordinauerat vtique prout fertur eo die ſuſcepiſſe de manu Iohannis Oldcaſtle ordinem militarem. Cuius rei argumenta fuere dextrarij duo ſeſe quærentes auro phalerati, & deaurata calcaria, quæ ſinu ſuo recõdiderat, exindè detracta quando captus fuerat. Quod & euenit paruo peracto ſpatio, poſt fugam ſuam. Tractus igitur, ſuſpenſus & combuſtus, finem quem meruit eſt ſortitus. Repertus eſt autem rotulis præcentoris ſancti Albani, continens cuncta monachorum nomina dicti loci in manica ſua, quem vel ipſe, vel ſui furtim ſuſtulerant, quos vt fertur eliminaſſe propoſuerat, & eorum locum velut dominus & Comes Herefordenſis pagi dono ducis ſui Iohannis Oldcaſtle obtinuiſſe. Fuerunt & plures alij, tam ſacerdotes quàm laici qui capti, conuicti ſunt & damnati, exituq; functi conſimili, quorum plurimi, nec quidem pœnitere curabant. De hijs prophetatũ fuit apud Anglos per longa tempora antequam iſta contingerent, ſub hijs verbis.

Inter petroſum fontem, montemquè nodoſum.
Corruet Anglorum gens perfida fraude ſuorum.

Conſtat veraciter inter hæc duo loca gentem perfidam contra regem veniſſe, fraudeq; ſuorum illic corruiſſe, quia quidem de ſuis regi nunciauerant eorum conſpirationes.

Hoc anno cecidit eminentiſſima turris eccleſię Anglicanæ & pugil inuictus D. Tho. de Arundelia, morti ſoluens debita decimo Calendas Martij. Cui ſucceſſit Henricus Chicheley. *Tho. Arundel mors.*

Confeſſor Regis Magiſter Stephanus de Patrington, frater de ordine Carmelitarum vir eruditus in triuio & quadriuio, factus eſt Epiſcopus Meneuenſis.

Rex compatiens Henrico Percy adoleſcentulo qui per auum ſuum Henr. Percy comitem Northumbriæ, ductus fuit in Scotiam, poſt mortem patris ſui perempti in bello apud Salopiam cum adhuc eſſet paruulus, iuſſit ſuis neceſſarijs vt pro eius euocatione ſollicitarentur, cum non ſolùm honorare ſtatuens eius reuocatione, ſed vt ſublimaret Comitis Northumbrorum nomine & dignitate.

Eo anno ad parliamentum tentum Leyceſtriæ, venere nuncij regis Franciæ ducíſq; Burgundiæ, licèt non pari voto. Nam Dux Burgundiæ contra ducem Aurelianenſem fortificari petijt, promittens vt fertur plura quã parare potuit.

Miſſi ſunt igitur per regem Angliæ ſolemnes nuncij ad vtrumq;. Inter quos duo pontifices ſcz. Dunelmenſis & Norwicenſis legationis Principes extitere. Frequenter enim & hij in Franciam, & Francorum legati directi ſunt in Angliam, ſumptuſq; maximi conſumpti ſunt vtrobiq;, ſpe pacis omninò ſopita.

Henr.5 fundat monaſteria 3.

Hoc anno cæpit rex Henricus fundare tria monaſteria religioſorum iuxta prædium ſuum, quod Schene vulgariter appellatur, vnũ de ordine monachorum Chartuſienſium. Aliud monachorum qui Celeſtini vocarentur, qui profitentes regulam S. Benedicti, quam ſeruare ſe dicunt ad literam, & vlteriùs ſe aſtringunt ad recluſionem perpetuam.

Brigittinorum ordo.

Tertium Brigittinorum qui S. Auguſtini profitentur regulam, quæ cum alijs adiectis cerimonijs vocatur ab eis regula ſaluatoris. Hi s non licet habere proprium, non quidẽ obolum, nec pecuniam tangere quouiſmodo.

In hoc Monaſterio iuxta regulã, debent eſſe ſorores 60. ſacerdotes 13. Diaconi 4. octo fratres laici. Quibus omnibus computatis tantus erat numerus perſonarum quantus erat 13. apoſtolorum, & 72. diſcipulorũ Chriſti. Hij non lineis, ſed laneis ſemper vtentur. Qui duo conuentus habebunt vnam eccleſiam in communi.

Ordines religioſorum de Schene.

Moniales habebunt ſub tecto fratres inferius ad terram. Et ſunt vtriq; conuentus ſeparatim incluſi. Quibus poſt profeſſionem non licebit egredi niſi de domini Papæ licentia ſpeciali. Iſti duo conuentus debent habere ex regula ſufficientẽ dotationẽ, ad ſuſtentationẽ perſonarũ & ſeruientiũ, ac ſupportationẽ onerũ tanti Monaſterij ita quòd abſq; indigentia & mendicitate, tam in anno ſterili quã fertili poſſint ſufficiẽter quieteq; ſubſiſtere. Poſteà verò ſi totus mũdus poſſeſſiones & prædia eis offerret, quicquã omninò recipere non liceret. Ante feſtũ omnium ſanctorũ annuatim cõputari debent, & preſciri victualia & neceſſaria anni ſubſequentis. Et quæcunq; tunc remanẽt de victualibus ſeu pecunia anni tunc inſtantis, in craſtino omniũ ſanctorũ debeat pauperibus erogari. Si verò aliquando victualia ſequentis anni videntur non ſufficere, tunc de pecunia aut victualibus imminẽtis anni addatur ſequẽti anno quantũ neceſſe eſt, & non plus, ſi abbatiſſa & generalis eiuſdem loci periculum animæ ſuæ voluerint euitare. Et ex poſt quicquid remanſerit, egenis dari debet. Abbatiſſa cum conſenſu ſororum & fratrum, eligere debent vnum de 13. ſacerdotibus in confeſſorem generalem monaſterij, cui omnes fratres obedire debent, & contra præceptum eius nihil omninò facere. Nullus ſecularium virorum ſeu religioſorũ ingredietur clauſtra monaſterij monialiũ. Hos ritus & plures obſeruant huius nouellæ religionis profeſſores, quos ad preſens omittimus ad alia feſtinantes.

Ambaſſiatores noſtri Dunelmenſis & Norwici epiſc. iam ſecundò de Francia redeuntes, Gallicos dolis hactenus inſeruiſſe declarant. Quamobrem Rex irritatus, cachinnos eorum temperare decreuit, & in deriſores animaduertere belli iure, & quantæ ſit dementiæ ſuſcitaſſe canem dormientẽ factis oſtendere.

Conſiliũ Cant. Archiep.

Circa feſtum Michaelis iuſſit rex venire London. ad conſilium cunctos regni prælatos & proceres conſultaturus de negotijs arduis tangentibus regnum ſuum. Quo quidem tempore Cantuar. celebrauit ibidem grande conſilium. In quo tractatum eſt de priuilegijs exemptorum per Romanos pontifices indultorum, quibus gauiſi ſunt hactenus annullandis, hoc initium ſignorũ fecit nouus metropolitanus vt manifeſtaret bilẽm ſuam.

In

In hoc conſilio ſunt electi, qui pro parte cleri Angliæ proficiſcerẽtur ad generale concilium celebrandum apud Conſtantiam Germaniæ ciuitatem. Quo penè per laudabilem ſollicitudinem regis Romanorũ & Hungariæ viri chriſtianiſſimi, qui electus in imperatorem Alemanniæ, recuſauit coronam ſuſcipere, donec ſibi conſtaret indubitanter quis eſſet præficiendus in Papam, totius chriſtianitatis prudentiſſimi pontifices & prælati cum alijs clericis velut innumeris confluxere. Vtq; de alijs taceamus, de regno Angliæ miſſi ſunt, ad concilium viri valdè venerabiles, Sariſburienſis, Bathonienſis, Herefordenſis epiſcopi, & cum hijs Abbas Weſtm. Prior Wigorniæ, & plures alij pollentes ingenio, religione famoſi. Horum cætum honorauit multipliciter præſentia comitis Warwicenſis.

Concilium Conſtantiæ.

Hijs igitur & collegijs cardinalium, quondam Gregorij & Petri de Luna, cũ alijs prælatis & doctoribus præcipuis chriſtianitatis adunatis apud Conſtantiam, Gregorius ſponte renunciauit papatui, ita duntaxat vt idem faceret Petrus de Luna qui in Arragonia, & Ioh. qui in Roma nomen ſibi Papatus aſſumpſerat. Sed Ioh. noſter aliquamdiu tergiuerſauit, donec monitus & inductus per Imperatorem ſe renunciaturum, ſicut & cæteri aliquando conſenſit. Quo facto, factum eſt indicibile gaudium, inter omnes qui aderant putantes iam finem diſſidij imponẽdum. Sed proh dolor, vbi ſperabatur perfectionis & pacis initium, iam nouæ diſſentionis ſurrepſit exordium. Nam papa Iohannes infirmitate ſimulata, noctu repentè receſſit cum duce Auſtriæ ad quandã ciuitatem dicti ducis. Se tamen excuſauit literaliter penes imperatorẽ, quòd propter aerem nociuum reliquiſſet Cõſtantiam. Sed nihilominus quandocunque Imperator duceret eum accercendum, paratus foret ad concilium ſine mora regredi, ad conſummandũ et implẽdum quæcunq; promiſerat. Cum verò poſt dies aliquot viſum fuiſſet Imperatori & concilio vt ſuam exhiberet inter eos præſentiam, per nuntios rogauerunt vt venire non differret ad conciliũ prout promiſerat ſe facturũ. Quod planè negauit ſe facere, & occultè diſſiguratꝰ fugit cum duce Auſtriæ in terram ſuam. Miſit igitur Imperator ad ducem mandans vt eum reduceret, vel ſaltem reduci permitteret ad conciliũ memoratum. Quod cùm dux ſuperſediſſet facere, Imperator terras eius ingreſſus eſt, coegitq; ducem ſe ſubmittere, papamq; reducere in eodẽ habitu quo eum abduxerat fugitiuũ. Reductus eſt igitur corãq; concilio demonſtratus, non indumẽtis religioſitatis redimitus, ſed Brigantinorum more ſemiueſtitus, geſtans ad latus ſagittas breues, qualibus vtuntur equites illarũ partiũ qui malendrini dicuntur. Deriſus igitur a toto cætu tam religioſo quã ſeculari, miſſus eſt in carcerẽ, ſub arcta cuſtodia conſeruandus, moxq; cuncta bona ſua mobilia direptioni patuere. Fertur enim quòd deſpoliatus ſit de 75000. librarũ auri & argenti Quibus auditis in Anglia pecunia collecta ad opus eius, ei apud ſanctũ Paulum in ciſta repoſita diſruptis ſeris extracta eſt, melioribus vſibus deſtinata.

Papa 3. papatui renunciant.

Iohan. papa Geſtitum mutat.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis patriſq; & filij & ſpiritus ſancti. Amen. Sacroſancta generalis Synodus Conſtantienſis in ſpiritu ſancto congregata legitimè inuocato chriſti nomine, ſolum deum præ oculis habens viſis articulis in hac cauſa contra D. Ioh. Papam 23. formatis, habita matura deliberatione ſuper eiſdẽ, per ſententiã diffinitiuã quã proferimus in his ſcriptis pronunciat, decernit & declarat receſſũ per præfatũ Ioh. 23. ab hac ciuitate Conſtantienſi in dicto ſacro concilio generali clandeſtinè & de nocte hora ſuſpecta, in habitu diſſimulato & indecenti, factũ fuiſſe & eſſe illicitũ, eccleſiæ domini & dicto concilio ſcandaloſum, vacationis & vnionis ipſius eccleſiæ turbatiuũ & impeditiuũ, ſchiſmatis inueterati nutritiuũ, a voto, promiſſione & iuramento per D. Ioh. papam, deo & eccleſiæ & huic ſacro concilio præſtitis deuiatiuũ, ipſumq; D. Io. papam ſimoniacũ notorium, bonorũq; & iurium, ne dum Romanæ, ſed aliarum eccleſiarum, & plurium aliorum piorum dilapidatorem notoriũ, malumq; ſpiritualiũ & temporalium eccleſiæ adminiſtratorem & diſpenſatorem fuiſſe & eſſe, ſuis deteſtabilibus inhoneſtiſq; moribus & vita, eccleſiã dei & populum chriſtianum notoriè ſcandalizãtem ante eius aſſumptio-

Depoſitio Ioh. 22.

nem ad Papatum, & poſt vſq; ad iſta tempora; ipſumq; per præmiſſa eccleſiam dei & populum chriſtianũ notoriè ſcandalizaſſe & ſcandalizare, poſtq; monitiones debitas & charitatiuas iteratis & crebris vicibus eidẽ factas, in præmiſſis malis pertinaciter perſeueraſſe, ſeq; ex hoc notoriè incorrigibilem reddidiſſe, ipſumq; propter præmiſſa & alia crimina in proceſſu dictæ cauſæ contra eum deducta & contenta, tanquam indignum, inutilem & damnoſum, a papatu & omni adminiſtratione ſpirituali & temporali amouendũ, priuandum, & deponendum fore, & dicta ſancta Synodus amouet, priuat, vniuerſos & ſingulos chriſticolas cuiuſcunq; ſtatus, dignitatis vel conditionis exiſtant, ab eius obedientia, fidelitate & iuramento abſolutos declarando, inhibendo inſuper vniuerſis Chriſti fidelibus, ne eundẽ de cætero papã nominent, nec illi tanquã Papæ adhæreant, ſeu quoquomodo obediant. Et nihilominus ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis ſupplet dicta ſãcta Synodus omnes & ſingulos defectus, ſi qui forſan in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum interuenerint, &c.

Item decernit, ſtatuit, & odinat dicta ſancta Synodus pro bono vnionis eccleſiæ dei, quòd nullo vnquam tempore reeligantur in Papam, dominus Balthazar Coſſa nuper Ioh papa 23. nec Petrus de Luna Clemens 13. in ſuis obedientijs ſic nominati, & ſi contrariũ fieret, id ſit ipſo facto irritum & inane, nulluſq; cuiuſcunq; dignitatis & pręeminentiæ, etſi Imperiali, regali, cardinalatus vel pontificali dignitate præfulgeat; eis vel eorum alicui, contra hoc decretum vllo vnquã tempore obediat ſeu adhæreat, ſub pæna fautoriæ dicti ſchiſmatis & maledictionis æternæ, ad quas contra præſumptiones ſi qui impoſterũ fuerint, & cum inuocatione brachij ſecularis procedatur rigidè.

Sub hoc tempore cum iam rex Angliæ comperiſſet Francos fallacijs & fraude, fictiſq; promiſſionibus eum inaniter ſollicitaſſe, naues conduxit, Architenentes & armatos elegit, machinas & miſſilia, ac omnem apparatũ bellicũ pręparauit, quibus poſſet hoſtes efficaciùs infeſtare. Iuſſitq; vt omnes ſecũ profecturi parati forent in feſto natiuitatis S. Ioh. Baptiſtæ apud Hampton. Quo tẽpore acceſſerunt ad eum noui recenteſq; legati Francorũ, inter quos præcipuus fuit Archiep. Senonenſis vir verboſus & arrogans, ſed parum diſciplinatus, prout oſtendit ex poſt, nimis petulanter ſe gerens in præſentia regis & procerum in peroratione ſuæ legationis. Finaliter tamen rex legatorum ſpreuit oblationes & promiſſa, quæ nec rationi fuere conſona, nec ſibi honorifica, & Londonias remiſit eos.

Legati Francorum ſpreti.

Dum rex ſuorum procerum qui cum eo tranſfretare debebant apud Southhamptonam præſtolaretur aduentum, tres viri potentes, in quibus præ cæteris confidebat, in eius necẽ coniurauerunt. Quorum nomina ſi vellẽ ſupprimere, famã flagitij diuulgaret etiã me tacente. Dicam igitur quod me dicturũ doleo, paricidarumq; nomina non celabo. Primus & præcipuus D. Henricus le Scrope, in cuius fide ſiue cõſtantia totus animus regius requieuit. Qui ſub hypocriſi cuncta gerenda foris ſuppallians, & aſtutã vapido geſtans ſub pectore vulpem, in cunctis agendis agninam ſimplicitatem publicè præferebat.

Proditio Henr. le Scroope.

Edidicit (nempè) ſimulare fidem, vultuſquè minaces
protegere, & blando fraudem prætexere viſu:
Plenus ſeuitiæ, lucriquè cupidine feruens,
doctus & vnanimes odio turbare ſodales.

Hic tantæ fuit æſtimationis penes regem, vt ſi quando conſilia priuata vel publica tractabantur, huius definitione terminabantur. Prætendebat namque tantam grauitatem in vultu, tantam in geſtu modeſtiam, tantam in affatu religionem, vt quicquid ipſe dictaſſet, velut oraculum e cælo lapſum, Rex oportere fieri iudicaret. Si legatio ſolemnis emittenda foret in Franciam, ingenio vel perſona Henr. le Scrope exequi neceſſe putabat. Ille proindè tractabat cum hoſtibus, ipſe domino ſuo regi hoſtis occultus, mulcebatq; regem vanis ſponſionibus, deluſit conſilium promiſſis inanibus referens vtriſque alia

pro

pro alijs, fronte fauens ſuis, mente verò Gallis. Cumq; rex innocens propter magnam confidentiam huius ſe arbitrio in pluribus commiſiſſet, & ei multa donaria ſpecialia tribuiſſet, ille tantis beneficijs retributor iniquus, dominum ſuum cum iam in procinctu foret profectionis ſuæ parata claſſe, & aggregatis militum copijs, repentè vita priuare moliebatur. Spoponderat iſta Francis vt fertur, pacta ſibi pro proditione pecunia, qui iã ad ſua regreſſi lætificauere ſuos, aſſerentes regẽ Anglię mutato propoſito, vel ad ſua regreſſũ, vel certè quod verius putauere peremptum. Habuit conſortes proditionis Rich. comitẽ Cantebrigiæ, fratrem ſcz. ducis Eboraci, & Tho. Grey militem borealem. Quẽ quidem Rich. comitem rex creauerat, & multis bonis ditauerat, & præ cæteris honorauerat ratione generis & parentelę. Sed nulla impenſa beneuolentia, nullũ collatum beneficium proditores præuertere poterant, quin in necem tanti benefactoris mutuò ſe armarent. Attamen priuſquã conceptum facinus poſſent ad effectũ producere, deo volente detecti ſunt, & iudicio pariũ ſuorum condẽnati decapitationis ſententiã ſubiere, rege alias pænas de iure debitas perdonante, præterquam Henrico Scroope, qui dicitur fuiſſe tractus. Qui etiam defleuiſſe vices eorum fertur. Quamobrem nonnulli propter regis modeſtiam, compaſſionem & pietatem, laudes Auguſti in eum transferunt quondã æditas a Naſone, eò quòd:

Henrici Scrope executio.

Sit piger ad pænas princeps, ad præmia velox,
quiquè dolet quoties cogitur eſſe ferox.

Eodem tempore velut ex condicto, & tanquam proditionis præfatæ conſcientia Lollardi ſtimulati e latebris emerſere, & in regẽ blaſphemias euomuere, loquentes grandia, minaſq; ſpargentes in ſcriptis, quæ fixerunt in valuis eccleſiarũ Londonijs in multis locis, talibus ſe cohortantes. Iam inquiunt princeps pręſbiterorum abijt, iam hoſtis noſter abceſſit, iam nobis arriſit tempus accõmodum quo noſtras impunè licebit iniurias vindicare. Sicq; ſe mutuò confortantes, ſcripſerunt adinuicem multa millia in ſua vota veniſſe. Intereà campiductor & caput eorum Io. Oldcaſtle cum latuiſſet prope Maluerniam, & acc epiſſet a falſo nuntio regem Angliæ tranſfretaſſe, ex eius abſentia concepta audacia, verba comminatoria miſit ad dominũ de Bergeny, dicens in capite eius vlciſci velle ſibi & ſuis illatas iniurias ab eodem. Qui prudenter ſibi præcauens cum circa noctis medium hæc audiſſet, illicò ſecretis egit nuntijs vt mane diluculo occurrerent armati ſibi apud Caſtrum ſuum de Haneley, ex Wigornia, Perſora & Teukeſbyria, prope 5000. Architenentium & armatorum. Quo cõperto dictus Ioh. Oldcaſtle more ſolito latebras requiſiuit. Cepit tamen idem heros quendam præſbyterum dicti Ioh. Oldcaſtle & quoſdam alios ex ſuis cõplicibus, quos ſic arctatos quæſtionibus examinauit, vt patefacerent locũ quo dictus Iohan. arma ſua cum pecunijs occultaſſet. Quæ cuncta congeſta ſunt in quadam domo inter duos parietes ſic erectos, vt nullus ſine indice dictæ ſtructuræ fallaciam percepiſſet. Illic inuenta ſunt ſigna ſua cum vexillo, in quibus depingi ſumptuoſè fecerat, calicem & hoſtiam in forma panis. Ibi etiam conſpicienda fuere crux Chriſti cum flagris, lancea cum clauis, quæ depinxerat in vexillo ad ſeducendum ſimplices, ſi quandò contigiſſet erigere ſigna, ſuffultũ populari dementia. Sed cognito apparatu diſpoſito contra ſe demiſit cornua quę arroganter erexerat, ſuppreſſit minas faſtuoſas, & eò celeriùs atque meticuloſiùs, latebras vt priùs repetijt eò quòd audiuit Henr. Scroope & ſuos complices apud Hampton proditionis ſuæ penas meritas exſoluiſſe.

Armatura Oldcaſtle inuenta.

Nec multò pòſt captus eſt quidam inueteratus Lollardus Guliel. Cleydon, qui in tantam dementiam ruerat confidentia ſuæ ſectæ, vt etiam filium proprium ſacerdotem conſtitueret, & miſſam celebrare faceret in domo ſua die quo coniux eius a puerperio ſurgens purganda ad eccleſiam proceſſiſſet. Hic ergo captus, examinatus legitimeq; conuictus de hæreſi, Londonijs eſt combuſtus.

Rex Angliæ punitis iuſtiſſimè vt præmittitnr proditoribus, aſcenſis naui-

Hareflu obſidetur.

bus mare ſulcans, applicuit in Normannia, in loco vocato Kydecaus, nemine reſiſtente. Traxit autem ſecum claſſem mille & quingentarum carinarũ, ad negotia Martia ſufficienter inſtructam, vt dum ipſe cum ſuis villam de Hareflu obſideret per aridam, claſſis in pelago coram villa conſtructa, villanis omne præſidium victualiũ præcluderet, & ſolatia quæuis arceret. Nacta verò tellure, feria quarta in vigilia Aſſumptionis S. Mariæ, ſequenti Sabbato obſidionẽ poſuit circa villam. Quam continuauit per 5. ſeptimanas honorificè, vſque ad dominicam proximã ante feſtum S. Michaelis. Qua die dominica villa fuit reddita, tali modo. Feria nempè tertia proxima ante dictam dominicã, domini Gallici qui fuere cuſtodes ipſius villæ, ſcz. D. de Gancourt, D. de Eſcuteuile, D. de Hakeuile, & D. de Clere, non ferentes crebras quaſſationes murorũ & ędificiorũ infra villam, aliaq; pericula perpeſſa per gunnas regias, nã ab ipſis euolãtia ſaxa, ingenti verberis ictu, obuia fregere quæq; ruentes, nec tantum corpora preſſa necabant, ſed totos cum ſanguine diſſipant artus, & ſingula ceſſerunt ictibus arma, conturbati & conterriti coacti ſunt nocte media quendam ſeruũ ad arma ad ducem deſtinare Clarentiæ domini regis fratrem, qui illorum vice precaretur obnixè dictũ ducem, quatenus dignaretur ob honorẽ dei regi ſupplicare, vt eis concederet facultatem tractandi cum quibuſcũq; perſonis, quas dominus rex duceret ad iſtud negotium emittendas.

Nec mora dux exequitur villanorum vota, cuius interuentu, & ob honorem dei præcipuè rex inclinatus eorum precibus, miſit comitem de Dorcet, dominum filiũ Hugonis, & D. Tho. Erpingham, ad cognoſcenda deſyderia obſeſſorum. Qui petiere ſuppliciter vt rex charitatis intuitu ceſſaret ab eorum debellatione ab ea hora noctis mediæ, vſq; ad dominicã proximam poſt feſtũ S. Michaelis, niſi cõtigerent regem Francum vel Dolphinũ eius primogenitum per bellum obſidionem diſſoluere.

Aliàs, parati forent regi villam reddere, ſaluis vita & bonis omnibus eorundem. Rex verò remandari iuſſit eiſdem. Quòd niſi villam in craſtino redderent nulla conditione interpoſita, non tractarent ampliùs de materia memorata. Inſtabant adhuc gallicani domini, & regis referẽdarios deprecabãtur, vt apud regem inſiſterent, quatenus inducias illis concedere dignaretur, àb illa hora vſque ad horam proximã poſt nonam dominicæ ſubſequentis. Qua hora promiſerunt ſe cũ 22. militibus & ſcutiferis ad regem acceſſuros cum viris honoratioribus infra dictam villã conſtitutis, quos omnes obſides darent regi vſq; ad dominicã ſupradictam. Et vlteriùs prædicti proceres ſpopondere ſe iuraturos ſuper corpus dominicum corã omni populo, quòd ſi rex Francus, vel filius eius & hæres Dolphinus non accederet ad deliberandũ eos infra horam dictæ dominicæ prænotatam, ipſi ſe redderent ſine conditione aliqua regi Anglię ad faciendũ de corporibus & bonis eorum iuxta ſuæ beneplacitũ voluntatis. Ita duntaxat, vt permitteret eos dirigere nuncios regi Franco & Dolphino, qui eis prætaxata pacta referrent. Cumq; rex acceptaſſet hanc oblationem, dedit eorũ legatis literas de ſaluo conductu, quorũ principalis fuit D. de Hakeuile, quem ſequebantur viri valentes ad numerum 22. perſonarum.

In craſtino ſcz. feria quarta manè, dicti domini cũ 22. militibus & armigeris, ac ciuibus notabilibus exiuere de villa. Quibus occurrit proceſſio ſolemniſſima antecedens Euchariſtiã, cum multis honorabilibus dominis, militibus & armigeris, & populi frequentia magna valdè. Vbi expleto receptoq; publicè iuſiurando, cuncti gallici ſunt introducti ad regale tentoriũ, vbi & conſéderũt die illo, dominũ tamen regem non viderunt. Poſt prandiũ diſiuncti ſunt, & diuerſis dominis cõmendati, qui eos tractarent honorificè vſq; ad reditum ſuorum legatorum quos deſtinauerant ad regem Francũ. Qui fideliter promiſſa complentes, rediere ſtatuta dominica, hora præfixa, ſine quouis ſuffragio per regem Francũ ſeu Dolphinum obſeſſis oblato. Quapropter qui intra villã erant, cuncti ſe ſine conditione regis gratię ſubmiſere. Remanſereq; captiui regi Anglię toti domini cum militibus & armigeris atq; generoſis qui miſſi ſunt a rege Franco ad cuſtodiam dictæ villæ. Rex autem conſtituit illic capitaneum domi-

D.Tho.comitem Dorcetanum,dans ei manum validam defenſorum.Durante obſidione regali,plures ex eſu fructuum,& algore noctium,fætoreq; cadauerũ diuerſarum pecudum quas mactauere per caſtrorum circuitum,& non operuerant ceſpitibus,ſiue terra, nec iniecerant in aquis fluuialibus vt earum putridas exhalationes tollerent,fluxu ventris vel diſſenteria periere. Inter quos,& in primis, vir venerandiſſimus M.Rich. de Cortiniaco Norwicenſis epiſc.domino regi fidiſſimus diem clauſit, cui ſucceſſit in epiſcopatu D. Rob.Wakering,comeſq; Southfolciæ,D.Michael Attepool,ſimili ſorte functus eſt. Cuius loco ne familia ſua gubernatore careret,creauit dominus rex filium eius comitem Southfolciæ, ſed & eius filũ ſęua nimis Atropos pręcidit in bello, de quo inferiùs dicturi ſumus.

Eodem tempore redierunt aduerſa cogente valitudine,dux Clarentiæ, Comes Marchiæ,comes Arundeliæ & comes Mareſcallus, cum multis alijs ægrotantibus morbo præfato. Sed Arundelienſis(vt fertur)impotionatus nõ multò pòſt in fata conceſſit.

Rex Angliæ compoſitis rebus apud Hareflu prout regem decuit & victorem, terreſtrem viam verſùs Caleſiam cum paucis admodum arripere ſtatuit, non ampliùs vt fertur quàm 8000.architenentium & armatorum, quorum magna pars infirmitate contracta apud Hareflu prout ſupra retulimus vexabatur.Cũ hac tam parua manu mirum eſt quod denſiſſimam auſus ſit aggredi Francorum ſyluam. Sed multò plus mirandum quòd eam perforauerit tot obicibus præmunitam.Galli nempè per totum tempus obſidionis villæ de Hareflu, electos quoſq; de ſemetipſis & conterminarum regionum fortiſſimos,& audaciſſimos viros adunauerunt,& auxiliares vndiq; cõduxerunt,vt numerus eorum prout fertur excreſceret ad 140000. pugnatorum. Hij igitur præparauerunt ad diem, tempus & horam, qua regem poſſent inuadere & puſillum gregẽ ſuum,iam fame,fluxu,ac febribus tenuatum. Cumq; penè bis denis diebus Rex equitaſſet per regnum Francię & hoſtes vbiq; ſubtraxiſſent victualia,priuſquã accederet ad caſtrametandi loca,defecit panis in exercitu. Sic quòd plures loco panis auellanis nucibus,& aſſis carnibus vterentur.Potus aqua fuit cunctis inferioris fortunæ viris in exercitu ſpatio penæ 10.& 8.dierum. Hijs lauticijs, hijs obſonijs:Athletæ regis Angliæ nutriti ſunt & paſti,qui cum tot gigantum millibus fuerant congreſſuri. Adde,quòd ab itinere fatigati a vigilijs macerati a frigoribus nocturnis debilitati,mirum quòd ſubſiſtere potuere. Sed animauit debiles,inualidis dedit vires,qui voluit fortes peſſundare per infirmos.Nẽpè cum rex non ſine difficultate maxima pertranſiſſet flumina interpoſita,quia Franci pontes deſtruxerant per quos iter compendij habuiſſe potuerat, mox glomerati feſtinauere cum ſuis millibus pręcludere viam per quam de neceſſitate debebat tranſire Caleſiam, & 24. die menſis Octobris in quadam villula ſubſtitere.

Cibus Anglorũ in Gallia.

Rex tamen imperterritus iter arreptum conſtanter aggreditur, & eò vſque procedit, quò vterq; exercitus velut infra ſpatium milliarij ipſa eadem nocte conſedit. Erat tum facies vtriuſq; exercitus varia, diſparq; vultus, Gallis refocillatis victualibuſq; refertis,Anglis fatigatis, infirmis,inediaq; confectis,quibus etiam nec copia aquæ fuit. Certum tamen erat Anglis in craſtino ſe pugnaturos,& cum tota nobilitate Franciæ manus conſerturos. Quapropter ipſam noctem non tantum duxerunt inſomnem corpora confouendo,quãtum votis & confeſſionibus animabus proprijs conſulendo.Iactitauerat nempè Galli ſe nemini velle parcere,præterquam dominis & ipſi regi,reliquos immiſericorditer perempturos,vel membris irreſtaurabilibus mutilaturos. Qua de cauſa noſtri magis concitati animos erexerunt, & contra caſus omnes ſe mutuò confortauerunt. Igitur poſteà vix ſummo ſpargebat lumine montes orta dies, cum tuba ſonitum procul ære canoro increpuit de caſtris regijs,accelerantq; peruenire noſtrates ad ſui ducis præſentiam,parati dupliciter ad prouocandum martem ſ.audacia,& conſcientiæ puritate.

Rex cernens ſuos alacriter aduenisse,mox agmina producit in campũ tritico

recenter ſatum, vbi vix ſtandi pauliſper vel progrediendi facultas fuit propter ſalebras,ſoliq; mollitiem. Nec ſegniùs ſummo mane Galli in eũdem campum emittunt primam aciem,viris inſtructam fortibus,armis ornatam fulgẽtibus, equitibus hinc indè ex vtroq; latere præcedentibus in equis generoſis & nobilibus,quibus vt ita dicã,aurea pectoribus demiſſa monilia pendẽt,qui inſuper tecti auro,fuluũ mandunt ſub dentibus aurũ. Non tamen voluere Franci propter loci lutoſitatẽ procul in campũ procedere. Sed videre cupiebant quid Angli quorũ paucitatem maximè contemnebant facere proponebant. Inter vtrũq; cuneum campus latè patuit ad ſpatium prout fertur penè mille paſſuũ. Sed nõ vtriq; pari procurrunt agmina motu,quia Gallis immobiliter primam ſeruantibus ſtationẽ, Anglis neceſſe fuit,ſi cum hoſte vellent cõſerere,ſpatiũ medium armis onuſtis pedibus emetiri. Rex intereà,Gallorũ perpendens aſtutias, quòd ſic perſtabant immobiles in vno loco, ne peditando per campũ lutoſum fatigarentur,ſublimi vectus equo volat agmina circum,hortaturq; duces & animos ad prælia firmat. O fidiſſimi inquiens ſocij,vadimus in campum,ad magnũ virtutis opus ſũmoſq; labores. En ipſam diẽ quã flagitauit ſæpiùs veſtra virtus. Totas igitur veſtras effudite vires,experiamini quid lancea,quid ſecuris,quid gladius,quid ſagitta valeat in manu potẽtis. Quiſquis igitur cẽſus, honores aut præmia cupit,iſtic reperiet. Hæc nempe medio poſuit deus omnia campo. Sic fatus iuſſit conuelli ſigna. Quia inquiens hoſtes iniurioſi iter noſtrũ præcludere tentant,adeamus illos in nomine Trinitatis & optima hora totius anni. Et erecto vexillo iuſſit ſuis ordinatè procedere. A dextris verò & ſiniſtris fecit ſagittarios anteire. Qui cõſpicientes eos qui pridiè coniurauerãt in mortes vel mutilationes eorũ,accenſi indignatione nimia,omnis laſſitudinis, omnis incõmodi vel infirmitatis,obliti ſunt. Et vt ita fatear, turgeſcit in eis vitria bilis,iraq; vires, animũq; miniſtrant. Mirumq; in modũ qui ſerò debilẽ arcum nequiuit tendere,iam fortiſſimũ valuit ſine difficultate pro voto trahere. Galli videntes noſtros campũ cum ſummo labore emenſos fuiſſe, rati iam tempus arriſiſſe quo fatigatos inuaderent,quos putabant nullo negotio captiuandos, horribiliter in campum ruunt, præmiſſis equitibus qui noſtros architenentes pectoribus dextrariorũ præferratis obruerẽt,& ſuorum caballorũ pedibus cõculcarẽt. Sed deo volente ſecus accidit quã ſperabant. Quia ſagittarij hinc indè occurrentes equitibus tot ſimul emiſere iacula, vt illa procella grandinea primitùs equites diſſiparent. Nam regente deo, nuſquã caſſa manus, nuſquã ſine vulnere fugit miſſile,nullaq; fuit requies mittentis dextere, ſed & omne ſedet telũ,quia nulli fuere ſine cædibus ictus. Vt ergo primũ ſonipedes ferro trãſfixi ſunt, ſeſſores cõuerſis frenis in ſua agmina præcipites corruere, omneſq; equites,qui euaſerant campo ceſſere. Ex hinc vt acies cõuenêre,ingens noſtratũ clamor ad ſidera tollitur,& impletur quodãmodo vocibus vaſtus aer. Tunc iteratò volat vndiq; telorũ nubes,& ferrũ ferro ſonat,dum iacula cõſtanter emiſſa, caſſides feriunt,laminas & loricas. Cadunt proindè de Gallis plurimi ſagittis terebrati,hinc 500. hic pariter 600. Rex ipſe non tantum regis,quantũ militis exequendo vices,primus in hoſtes aduolat,crudeles ictus infert & tollerat,exempla ſuis audendi fortia præbens in perſona propria,ſtricto ſecuri oppoſitas acies diſſipãdo. Nec ſecùs militares viri æmulãtes acta regia,totis viribus collaborabant cõpoſitam illam ſiluã Francorum frementiũ ferro proſternere,donec tandem via vi facta,Galli non tantum ceſſere,quantũ mortui cecidere. Et reuerâ Franci cũ proſtratos in acie belli cernerẽt quos autumabãt indomabiles, eorũ mox obſtupuere animi, geliduſq; per ima cucurrit oſſa tremor,tãtus vt immobiles & ſine ſẽſu ſtarẽt. Dũ noſtri ſecures ab eorũ extorquerẽt manibꝰ & eos mactarẽt velut pecudes cũ eiſdẽ. Perdidit indè modũ cædes,& velut nulla ſecuta eſt pugna,ſed iugulis bellũ geritur. Nec valent Angli tot proſternere quot perire poſſunt de aduerſa parte. Sic ergò penè Frãciæ perijt omne decus per manus paucorũ quos parũ ante ſummo deſpectui habuere. Illic interẽpti ſunt duces de Alãſoun,de Braban,& de Baar,cũ 5. comitibus,& conſtabulario Frãciæ,& alijs nominatis dominis,ad numerũ penè 100. De milit.& armigeris

Gallorum cum Anglis congreſſus.

Gallorũ ſtrages magna.

quatuor

quatuor millia ſexaginta nouem feruntur occiſa. Numerus vulgi non fuit ab armorum nuntijs computatus. Capti ſunt ibidem duces Aurelianenſis,& Burbonenſis,comites verò de Ew.& de Vendone,& Arthurus frater ducis Britanniæ,qui ſe dicit comitem Richmundiæ,& quidā Brucegaldus miles honoratiſſimus regni Franciæ,& alij vt ferunt ad numerum 700. De parte regis cecidere D.Edw.dux Eboraci,& D.Michael comes Southfolcię,4.milites,& vnus armiger dictus Dauid Gāme,& de communibus 28. Dum rex & ſui bello detinerentur contra Gallorum multitudinem pugnando cominus,veſpilliones Francorū inuadentes a tergo dimiſſas ſarcinas rapuerunt,& protinus abduxerunt. In quibus cum reperiſſent coronam regiam,iam gaudio lætificare ſuos,in tantum vt ſigna ſolenniter pulſari facerent, & canticum laudis: Te deum laudamus,cum ſummo tripudio decantari. Ementiti enim fuerant regem captum, ſine mora venturum. Sed poſt puſillum cum ex triſti nuntio cognouiſſent veritatem rei geſtæ verſus eſt in luctum chorus eorū,& gaudium in mœrorem.

Rex etiam omnes hos euentus proſperos aſcribens deo,gratias infinitas egit ei qui ſibi dedit inopinatam victoriam & ferociſſimos hoſtes ſubegit. Pernoctauit igitur in eodem loco, & in craſtino ſ. die Sabbati verſùs Caleſiā iter inceptum, continuauit. Deinde 16. die Nouembris applicuit ſerò apud Doueriam in maxima niuis intemperie, viceſima verò tertia die dicti menſis venit Lōdonias,ducens ſecū duces & nobiles quos dudū captiuarat, quorū nomina ſuperius ſūt expreſſa. Quali gaudio,quali tripudio,quali deniq; triūpho ſit exceptus a Londonienſ. dicere prætermitto,quia reuerâ curioſitas apparatuum, exceſſus expenſarū,varietates ſpectaculorū,tractat⁹ exigerēt meritò ſpeciales. *Regis a bello reditus.*

Primo die menſis Decemb.iuſſu regis affuere Londonijs pontifices & abbates in magno numero, vt intereſſent ſolēnibus exequijs D.Edw.quondā ducis Eboraci & aliorū tam Francorum quā Anglorū qui interierant in partibus trāſmarinis. Ad has etiam venit ab Harflu capitane⁹ dictæ villæ regis auūculus comes de Dorcet qui parū antè fecerat equitationē in regionē contermināa & fugauerat 800. ante ſe captiuos quos infra dictā villā ſtrictę cuſtodię mācipauit.

Hoc anno rex Portingaliæ fretus auxilio mercatorū Angliæ quàm maximè & Alemannorū vicit Agarenos in terra regis Belmarinorū, multis eorū millibus ad generū Cereris deſtinatis. Cepitq; ciuitatē eorū ampliſſimā ſupra mare ſitā vocatam Snut eorū lingua, cinctam muro 20000. paſſuum prout ferunt.

Anno 1416. Tenuit rex natale iuxta Londonias apud Lamhithā. Quo tempore delati ſunt ſibi rumores de conflictu habito inter Anglos & Gallos iuxta villam de Hareflu in quo plures gallici ſunt occiſi.

Circa feſtum purificationis 7. Delphini luſerunt in Tamiſi, quorum 4 ſunt occiſi. Prænoſticabant vt quidam volunt tempeſtatem maximam ventorum & ymbrium continuò ſubſecutam.

Feria quarta quatuor temporum in initio quadrageſimæ comes de Dorcet pugnauit cum comite de Armanack duce Gallorum,in quo conflictu cecidere plurimi de vtraq; parte,quia dictus comes gentem noſtram inuaſerat improuiſò,fugati tamen ſunt Franci & illo die noſtratibus terga dedere, vno ſolo vſi ſolatio,quòd veſpilliones eorū dum cum noſtris manus conſererēt,equos Anglorum & ſarcinas rapuerunt. Oportebat ergò noſtros prout erant in armis reuerti pedites ad villam de Harflu per multa milliaria regionis. Itaque peditando iuxta littus maris, vt hoſtes ſuos ſemper ante faciem ſuam non a tergo conſtitutos haberent,incedebant armis onuſti per totam quintam feriam noctéq; ſequentē. Mane verò ſexta feria noſtrates leuantes oculos viderūt in mōtibus Gallos recollectos cū duce eorū comite de Armanack, paratos ad inuadendū eos. Miſit igitur comes de Armanack quendā armorū nuntiū ad comitē Dorcetanū qui diceret. Ecce cōcluſus es inter nos et mare nec ſupereſt tibi euadendi facultas. Quapropter ne pereas in ore gladij,redde te mihi, tractaboq; te iuxta nobilitatē tuorum nataliū prout decet rationabiliter redimendū. Ad hæc ille. Renūcia ſibi qui te miſit,nūquā fuiſſe moris Anglorū hoſti ſe reddere ante præludia martis et bellonæ. Nec me reperiet ita vecordē vt man⁹ illi dem,

quẽ poteſt deus tradere in manus meas. Hijs auditis comes de Armanack furibũdè cũ ſuis equitibus pernici greſſu per decliuiũ mõtis deſcẽdere conabatur. Quos excipientes noſtri ſagittarij vel præuerterunt iaculis vel peremerũt. Exinde creuit pugna inter reliquos, ex vtrobiq; gladijs & ſecuribus diu res martia gerebatur. Tandem deo miſerante gens ieiuna, laſſa, famelica, ſomni, cibiq; penuria fatigata vicit, dei virtute manifeſta. Nã cum non eſſent plures ex Anglicis in hoc conflictu quàm 1500, glorioſè vicerũt, & ad fugam coegerunt 15000. Gallicorum duce illorum prope capto. Ferunt quòd non obſtante ſacro quadrageſimali tempore ipſoq; inuiolabili ieiunio quatuor temporũ, carnes aſſauerant in caſtris ſuis, & meretriculas introduxerant vt poſt ſuſſarcinationem ventris, veneris ſe ſpurcitijs macularent.

Circa præſens tempus oboli Ianuenſiũ quia debito carebant pondere, prohibiti ſunt ab Anglis in mercaturis accipi ſiue dari.

Septimo die menſis Maij venit Imperator Londonias deductus in magnificentia & gloria per regem, & regni nobiles, & hoſpitatus eſt in palatio regis iuxta Weſtm. rege recepto apud Lamhitham.

Rex autem cupiens deferre omnem humanitatem regi Romanorũ, ſuſpendit ad tempus cuncta parliamenti negotia, ducens eum ſecum Wyndeleſhorã ad feſtum S. Georgij honorans illic eum, & tantæ fraternitatis titulo & religionis illius nobili veſtimento, ſignumq; regale impoſuit collo ſuo, quod imperator ex poſt ſemper congeſſit in omni conuentu publico vel priuato.

Ante feſtum aſcenſionis dux Hollandiæ venit in Angliã cum apparatu maximo, ad habendum colloquium cum rege noſtro, regeq; Romanorum.

In feſto Trinitatis & per ſequens biduum nocte dieq; audita ſunt horrida tonitrua omnem modum excedentia, & velut ſine interpolatione durantia quæ præceſſerunt terrifica fulmina ſine ceſſatione choruſcantia, quę multos ſtrauerunt & occiderunt, arbores ſuccenderunt, & ædificia diruerunt.

Per totum tempus æſtiuale putabatur quòd mediatione imperatoris fuiſſet pax inter regna firmata, ſed tergiuerſantibus gallis, ſuſpenſum fuit pacis negotium, eò maxime, quòd galli conduxerant claſſem magnarum nauium Caricarum & galearum, quæ regnum Angliæ moleſtaret. Contra quos dominus Ioh. dux Bedfordię miſſus fuit frater regis cum manu potenti. Qui in die aſſumptionis beatæ virginis commiſit cum eis, & cepit tres Caricas & vnam Hulkam, & quatuor Balingarias. Tres verò Caricæ fugere, vna verò de tribus inter ſirtes confracta ſubmerſa fuit. Alia magna Carica ſubmerſa fuit coram Southhamptona, cum qua perierunt octingenti viri, quales Legharneys vulgò vocamus. Imperator & Rex Angliæ fœdus adinuicem pepigere, viz. quòd ipſi & ſucceſſores ſui boni, firmi & ſtabiles in perpetuum amici erunt, alligati, obligati, & cõfœderati pro ſe & hæredibus ac ſucceſſoribus ſuis, contra homines cuiuſcunque gradus, ſtatus, dignitatis, aut conditionis exiſtant, & contra omnes homines qui viuere aut mori poſſunt, exceptis ſacroſancta Romana eccleſia & Romano pontifice. &c.

Rex Angliæ vt oſtenderet ſe ex corde pacem cupere, perſonaliter tranſfretauit Caleſiã, ne Gallis vllam calumniandi miniſtraret materiam, quia dixerant non ſtare per eos, quin ei offerrent largam pacis viam. Vbi cum Imperatore conſtitutus, cum nihil ab eis audiſſet procurari niſi dolos, & fraudem ſolitam, commenta ſpreuit eorum, & inter Imperatorem ducemq; Burgundiæ qui diſſidebant, fecit concordiam atque pacem. Quibus ita geſtis, dux fecit homagium Imperatori.

Poſthæc dux Glouerniæ frater regis minimus cum magna regis familia deduxit Imperatorem donec veniſſet ad villam de Doredrauht, vbi cunctos Anglos remunerauit imperialiter a maximo ad minorem.

Benedictus Wulleman ciuis Londoniarum qui ſparſerat ſchedulas in multis locis errore plenas, captus, tractus, ſuſpenſus & decollatus eſt die Sancti Michaelis.

Parliamentum quod diximus intermiſſum propter præſentiam regis Romanorum

norum tentum fuit Londonijs circa feſtum S.Lucę.In quo dominus Tho.Beufort comes de Dorcet creatus eſt dux Exoniæ, conceſſis ſibi de fiſco regio annuis mille libris,& 40.libris de villa Exoniæ ſupradicta,quas dominus Rex de eadem villa percipere conſueuit.

In hoc parliamento requiſiti proceres ſi iſta ſibi placerent, reſponderunt quòd optimè. Si donum regiũ tam exile non eſſet, nec correſpondens meritis & virtutibus tanti viri. Conceſſæ fuere duæ decimæ per clerum regi ſub vnius anni ſpatio perſoluendę.

Anno 1414.Rex celebrauit natale apud Kenewourtham,quo tempore ſtructæ ſunt illi inſidiæ prout fertur per quendam ſcutiferũ complicem Ioh. Oldcaſtle dictum.

In craſtino natalis domini ſparſæ ſunt ſchedulæ Lollardorum venenoſæ,impingentes contra cunctos ſtatus eccleſiæ ferè in qualibet magna domo vel hoſpitio villarum de ſancto Albano,de Northamptona,de Radingia, authorem nullo ſciente.

Decretum Concilij Conſtantienſis de electione Papæ futuri.

AD laudem & gloriam & honorem omnipotentis dei, ad pacem & vnitatem vniuerſalis eccleſiæ,ac totius populi chriſtiani, vt electio futuri Romani & ſummi pontificis proximè celebranda,firmiori authoritate & plurium roboretur aſſenſu, & ne attento ſtatu eccleſiæ dicta electione in poſterum vlla retractatio,vllusuè ſcrupulus in mentibus hominum reſideat, ſed ex illa ſequatur vnio certa,vera,pleniſſima,& perfecta, ſacroſancta generalis Synodus Cõſtantienſis communi vtilitate penſata, de ſpeciali & expreſſo conſenſu, ac voluntate concordi ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium in eadem Synodo perſonaliter exiſtentium,& collegij eorundem, ac omnium nationum præſentis concilij, ordinauit, ſtatuit & decreuit, quòd hac vice duntaxat ad eligendum Romanum ſummum pontificem, vnà cum Cardinalibus, ſex prælati, vel aliæ honorabiles perſonæ eccleſiaſticæ in ſacris ordinibus conſtitutæ, de qualibet natione in eadem ſynodo pro nunc exiſtente,& nominata,quos ſeu quas quęlibet ipſarum nationum pro ſe adhuc infra dies duxerit eligendos ſeu eligendas,ipſis cardinalibus adiungantur,quibus omnibus eadẽ ſancta Synodus eligendi Romanum pontificem ſecundùm formã hîc expreſſam quatenus opus eſt,tribuit poteſtatem, viz.quòd ille abſq; vlla exceptione ab vniuerſali eccleſia Romanus pontifex habeatur,qui a duabus partibus cardinaliũ in conclaui exiſtentium,& a cuiuſcunque nationis duabus partibus eiſdem Cardinalibus adiungendorum & tunc adiunctorum, electus fuerit, & receptus. Quodq; non valeat electio nec electus pro ſummo pontificè habeatur niſi duæ partes Cardinalium in conclaui exiſtentium, & cuiuſlibet nationis duæ partes, cum Cardinalibus ad eligendum adiungendorum, & tunc adiunctorum conſentiant & conſenſerint in Romanum pontificem eligendum.Statuit inſuper & ordinat ac decernit,quòd vota quorumcunq; in electione huiuſmodi emittenda, ſint nulla, niſi vt præmittitur duæ partes cuiuſlibet nationis adiungendorum, & tunc adiunctorum prædictorum principaliter,aut per acceſſionem in vnum concurrant.Hoc etiam adiecto quòd prælati et alij, cum ipſis cardinalibus ad electionẽ huiuſmodi adiungendi,et tunc adiuncti omnes et ſingulas conſtitutiones,etiam pænales circa electionem Romani pontificis æditas, atque conſuetudines obſeruari conſuetas,quemadmodũ ipſi cardinales obſeruare teneantur,& ad illarum obſeruantiam aſtringantur.

Teneantur inſuper iurare, & iurent dicti electores cardinales, & alij antequam ad electionem procedant,quòd in huiuſmodi electionis negotio attendentes quid eis imminebit cum de citatione agetur,vicarij Ieſu Chriſti ſucceſſoris beati Petri vniuerſalis eccleſiæ Rectoris,gregis dominici directoris,puris

& ſynceris mentibus,& quantum credent publicæ vtilitati vniuerſalis eccleſiæ proficere omnes cuiuſq; nationis perſonæ aut alio inordinato affectu, odio, gratia,vel fauore abiectis procedent, vt eorum miniſterio de vtili & idoneo vniuerſalis eccleſiæ prouideatur paſtore. Ordinat inſuper,ſtatuit & decernit eadem ſancta Synodus quòd infrà decem dies ex nunc continuè numerandos, quos 10. dies omnibus & ſingulis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, præſentibus & abſentibus & cęteris electoribus ſupradictis,attenta ratione eccleſiæ vacatione notaria,ad intrandum conclaue in hac ciuitate Conſtantienſi, in maiori domo, communitatis ciuitatis eiuſdem ad hoc iam ordinata præfigit & aſſignat.

Præfati electores cardinales & alij ſupradicti intrent ipſum conclaue ad electionem huiuſmodi celebrandum,cæteraq; faciendum, obſeruandum & proſequendum,quemadmodum in cæteris,præter præmiſſa de Cardinalibus,& alijs in electione Romani pontificis iure decernunt. Quæ omnia præmiſſa obſeruata vult eadem ſancta Synodus in ſuo robore permanere. Hanc autem formam & hunc modum electionis approbat,ordinat,& ſtatuit pro hac vice. Et ad omnem ſcrupulum remouendū vel ſubmouendū, omnes & ſingulos in eadem ſynodo præſentes,& venturos qui eidem ſynodo adhærebunt, ac omnes actus legitimos in eadem ſynodo agendos,actiuè & paſſiuè,quatenus opus eſt habilitat,& habiles eſſe declarat. Cæteris eiuſdē ſacri Concilij decretis ſemper ſaluis,ſupplēs omnes defectus ſi qui forſan interuenerint in præmiſſis, apoſtolicis etiam in generalibus conſilijs æditis conſtitutionibus,& alijs in contrarium facientibus,non obſtantibus quibuſcunq;.

Vltimo die menſis octobris Epiſc.Winton.acceſſit ad concilium peregrinaturus Hieroſolimam, poſt electionem ſummi pontificis celebratam, vbi tantū valuit eius facunda perſuaſio, vt & excitaret dominos Cardinales ad concordiam, & ad electionem ſummi pontificis ſe otiùs præpararent. Quamobrem mox præparata fuit domus quę conclaue vocaretur & eſſet, cum lectis ſtratis honorificè pro dominis Cardinalibus & electoribus adiungendis eiſdem. Ordinatū nempè fuerat decreto cōcilij, vt eligerentur ex omni natione quę conuenerant, ſex perſonæ ad intrandū conclaue cum Cardinalibus,prout ſuperiùs eſt expreſſum. Vndè de Anglia ingreſſi ſunt conclaue epiſcopi London.Bathon.Norwic.Lichfeld.Abbas Eborum, & Magiſter Tho. de Polton. Decanus Eborum. Quælibet autem natio ſcripſit nomina perſonarū ſuarum in ſchædula & cera inuoluit. Prærordinatæ proindè perſonæ conclaue ſunt ingreſſæ die 4. coronatorum. Quibus intromiſſis quędam perſona laica, attulit omnes ſchædulas cera circumductas ad vicecancellarium in conclaue. Qui nudatis brachijs,vſque ad cubitum poſuit omnes ſchædulas ſuper menſam. Exinde decretum factum eſt quod recluſi ederent in conclaui. Statutumq; fuit, vt haberent panem & vinū,& vno die vnicum genus carnium,& altero,vnum genus piſciū, & ſingulis diebus vnū genus potagij prout dies exigebat. Tunc imperator, & 13.duces,ac maiores ciuitatis Conſtantiæ iurauere ſuper librū, quòd fideliter cuſtodirēt conclaue ab impeditoribus,& ne alia cibaria intromitterentur,quā ſtatuta fuere. Quo facto,imperator perſonaliter perſcrutatus eſt domū totam, & duabus ſeris oſtium poſt ſe clauſit. In oſtio domus illius, factum fuerat foramen quadratum,per quod immitti debebant cibaria incluſorū. Omni quoq; die dum in conclaui fuerunt,Abbas S.Edmundi de Bury, & prior S.Iohan.de Clerkenwell fuerūt aſſignati ad prægustandū cibaria Anglicorum. Mox verò vt ſeruitum fuit incluſis dictū foramen clauſum fuit tribus ſeris. Igitur illis conferentibus de iniuncto negotio,quidam nominauere Winton,quidā London. epiſcopos,nonnulli verò Cardinalem Franciæ,nihilq; fuit actum primo die,vel ſecundo. Die verò S.Martini primo mane,epiſc.London.venit, & inter omnes Cardinales protulit iſta verba.

Electio Papæ. Ego Richardus epiſc.London.accedo ad dominū meum Cardinalem de Columpna. Audito præſenti ſermone,repente cuncti præſentes per dei gratiam in eādem conſenſerè perſonam. Et illicò exuerunt eum veſtibus ſuis omnibus, & nouis

nouis eum reueſtierunt, ac ſuper altare poſuerunt, & deoſculati ſunt manus eius & pedes. Hijs ita geſtis, confeſtim vnus eorum qui incluſi fuerant fregit foramen in pariete, & clamauit. Habemus papam Martinum. Et tunc exiuerunt omnes in magnam eccleſiam cantantes. Te Deum laudamus.

In craſtino papa fuit factus præſbiter. Et die ſequenti fuit ſacratus epiſcopus, & celebrauit miſſam ſuam primā, cui miſſæ interfuerunt 140. mitrati. Sequenti dominica Dominus Papa fecit manè diluculo ſolennem proceſſionem, tranſiens per auſtralm partem eccleſiæ, verſus occidentalem, vbi conſtitutus fuit Clericus habens canabum & ſcuppam & combuſſit ea dicens. Ecce pater ſancte, Sic tanſit gloria mundi. Poſt hæc eodem die fuit factum quaſi quoddā ſolarium pro coronatione Papæ altitudine habens 20. pedes. Prior S. Iohan. de Clerkenwell tenuit diadema papæ in officio Coronationis. Ipſo die poſt prandium papa equitauit per medium ciuitatis Conſtantiæ, quē ſequebantur in equis, omnes epiſcopi mitrati, & Abbates. Equus papæ fuit phaleratus cum rubeo eſkarleto, equi verò cunctorum epiſcoporū phalerati fuere candido panno biſſino, & imperator in hac equitatione tenuit frenū papæ. Cum autem peruenifſet papa ad locū fori, illic obuiauere ſibi omnes Iudæi ciuitatis, qui porrexerunt ſibi ſicut mos eſt ceremonias ac legē ſuam. Quas acceptas papa proiecit poſt tergum ſuum dicēdo. Recedant vetera, noua ſunt omnia. Papa prout dicunt priùs vocabatur Paulinus, natus de illa nobili & antiqua gente Paulina Romæ. *Imperator frænum tenet.*

Hoc anno circa finem menſis Iulij rex Henr. cum magna claſſe mare ſulcans 10. nauigationis die ſaluus applicuit in Normānia ſ. in feſto S. Petri ad vincula in loco vocato Tonque, vbi villa fortis eſt & caſtellum nobile, quod reddere per annū ſolet 8000. coronarum. Quo in loco quingenti equites hoſtiliter occurrerunt ei tranſitū prohibere volentes. Sed perempto per architenentes eorum capitaneo, & eius collega capto, cæteri meticuloſè fugerunt. Nec multò pòſt redditum fuit regi dictum caſtellū, & qui remanere volebāt accepere gratiam remanendi. Volentes abire tulerunt ſecum de gratia regia pecunias & ſuppellectilia, relinquentes arma, & inſtrumenta bellica, nec non & victualia dicto caſtello. Conſimili modo reddita fuit regi villa de Aumberes cū caſtello.

Qua tempeſtate monachus quidam ſoliuagus captus a quodam de familia regis, deſpoliatus eſt. Quod vt rex comperit, ſollicitè quæſiuit a Monacho ſi perſonā recognoſceret, quæ tulerat ab eo reſtellas ſuas. Qui cum diceret benè ſe perſonam noſcere ſi videat eam, tandē poſt aliquos in conſpectu ductos, notauit vnum dicens illū bona ſua rapuiſſe. Quem rex illicò vehementer redarguit, dicens illum morte dignū, qui cum aliunde ſatiſfacere potuiſſet ſuæ neceſſitati, ad res religioſorum manus extenderet, modò tamen gauiſurū perdonationis titulo, ſi nihil tale committat de cætero. *Hērici in Normannia geſta.*

Fecitq; virum reddere monacho, quæ tulerat prius ab eo, monacho mandās vt domū repeteret, & conſuetum ſeruitiū cum fratribus ſuis intrepidanter deo rependeret, aſſerens ſe non illuc adueniſſe modo veſpillionis vt res religioſorū raperet: ſed potiùs more regis, vt eorum bona ex direptione ſeruaret. Nec mora proclamari fecit per exercitum, ne quis religioſum, clericū, vel præſbyterum nec vllum penitus eccleſiaſticum deſpoliare, ſeu quouiſmodo moleſtare præſumeret, nec ad res eccleſiaſticas animo rapiendi manus mittere, ſub pœna ſuſpenſionis & laquei. Qua proclamatione per plebanos vulgata, videres ruſticos indumentis clericorum ſumptis, vagari per exercitum, negotia tractare foralia, impunè accedere & recedere, Anglis aſtu piè deceptis. Nec valebāt Anglici re veritatem agnoſcere, ruſticos coronas ſibi radentibus vt Anglos fallerent efficacius, aſpectu capitum albatorum. Conſequenter inſuper fecit Rex proclamari, ne quis fœminam coniugatam, viduam ſiue virginem contra voluntatem auderet opprimere, vel bona diripere plebeiorum, qui ſe regi ſubmiſerant ſub pœna prætaxata. *Ruſtici in clericali habitu.*

Tertiodecimo die menſis Aug. Rex receſſit cum exercitu de villa de Tonque, & pernoctauit apud villam S. Saluatoris de Tybe. Craſtino die Sabbati pernoctauit

ctauit apud villam de Gramuile vbi commoratus eſt die dominica,viz.in feſto aſſumptionis beatæ Mariæ. Diæ Lunæ pernoctauit apud Abbathiam de Fontenes,& in die Martis peruenit ad villam de Scuteuile. Die verò Mercurij,conſedit cum exercitu coram villa de Caen ex parte Auſtrali prope monaſteriũ S. Stephani: Dux Clarentiæ ex parte Boreali,iuxta monaſterium Monialium ſanctæ Trinitatis: Comes Mareſcallus ſedit ex parte ſiniſtra regis & Dominus de Mantrauers iuxta eum. Iuxta quem D. de Talbot & Vmfreuile ſunt locati, & conſequenter D. de Neuile & de Wulluby. Ex parte regis dextera cõſedere comes de Warwike,& D.Ioh.Gray,iuxta quos comites de Huntingdon & de Sarum,& D.Ioh.Gernecornewayle. Dum ſic eſſet diſpoſitus regalis exercitus, & Abbatia S.Stephani foret Francis communita,videntes qui in Monaſterio pro tutamento fuere ſe impares Regis viribus, locum deſerere feſtinabant. Et diripientes tam victualia quàm alia loci iocalia, latenter in villam commigrauerunt notabiles ſacrilegio manifeſto,vbi conſtituti tractabant inter ſe qualiter dictum monaſterium flammis abſumerent,& turres eccleſiæ complanarẽt, per quas multę mala fieri poſſe non dubitabant. Audiuit hæc inſuſurrari inter Francos quidam monachus eiuſdem loci, qui metuens ſui monaſterij deſtructionem,confidenter dedit ſe periculo, & ſub illius noctis conticinio manibus reptans & genibus,per hoſtes,per ignes,per arma,per gladios,tandem peruenit ad locum vbi dux Clarentiæ frater regis obſidionis ſuæ vigilias obſeruabat. Et impetrato aditu, vidit vbi recubuerat armatus ad vnguem in horto quodã ſuper herbam ſuppoſito capiti ſuo ſaxo. Cui confeſtim flexis genibus flebiliter ſupplicauit vt loci ſui ruinæ ſuccurreret, qui iam diruendus erat niſi maturiùs ſubueniret. Vobis autem ſpecialiùs conuenit noſtrum ſeruare monaſteriũ qui de regum linea deſcendiſtis,qui locum noſtrum fundauerunt,extruxerunt atque dotauerũt. Quapropter incunctanter vtamini me duce pręuio, & ego vos inducam & gaudere faciam loco noſtro. Nec mora,fecit dux vt monuit, & arreptis ſcalis peruenit ad eam partẽ, quam monachus benè nouit immunitam. Nam pauci ſed inualidi relicti fuerant,magis ad oſtẽtationem quàm ad defenſionem loci. Quos aduentu ſuo territos,vel captiuauit,vel abire permiſit,reputans eos indignos gladio ſuo propter ruſticitatem & vilitatem perſonarum. Vnum tamen decollari iuſſit, qui confeſſus fuerat ſe res monaſterij, ſcz. ferramenta feneſtrarum & huiuſmodi compilaſſe,dicens ei: ſi nos,ait,noſtros propter talia ſacrilegia iuſtè morte mulctamus,multò plus tu pęnam mereris,qui patriæ propriæ ſacella ſpoliare non times? Dux ergo tali modo potitus loco, introduxit regem in craſtino,gaudentem nimirũ, quòd a turribus monaſterij valebat intueri quæcunq; gerebantur in villa,illic figere vel locare gũnas ſuas, (quas Galli canones vocant)quibus validiùs villam infeſtare poſſet.

Poſt hęc denunciabatur dies & hora,quibus fieri inſultus deberet ad villam. Intereà ſonante terrifico lituorum & tubarum claſſico,obſeſſi ſemet cohortantes,ad muros alacriter cucurrere, telis armati, gladijs & miſſilibus, iaculis & petrarijs,vt vim vi repellerent. De parte regis,vt ita dicã: Induit aduerſis contraria pectora telis miles,vt æternum ſanguine nomen eruat. Inter milites D. Edm.Springeus, qui dudum cum alijs militiæ cingulo donatus fuerat, muros Cadomi armatus aſcendit,& vulnera alterna datq; capitq; manu.

Sicut aper longè ſiluis latratibus actus,
Fulmineo celeres diſſipat ore canes:
mox tamen ipſe perit.

Sic & iſte vir egregius dũ multos muris deijcit, dum plures enſe perimit, dum Martis acta peragit,lapſus pede corruit in foramen muri,vbi ſedendo pugnãs peremptus eſt. Quem mox inhumaniter vt erat armatus adhuc ſpirantem,ganeones circumiectis ignibus cremauerunt. Nõ tamen deſtitere regales inimicis inſiſtere,ſed bili concitata propter infortunium tanti ſocij (fuerat nempè cunctis amabilis) inſurrexerunt acriùs, & exarſerunt contra tam improbos pollinctores,fatigantes illos ſic ex parte illa,quòd videbatur ipſis qui tuebantur oppidum,ex parte altera neceſſarium,vt ſtatione ſua relicta,ad eam partem

accur-

accurrerent, quã rex oppugnabat villã. Sicq; rareſcente in dictâ parte defenſore, dux Clarentiæ factis inſtrumentis in loco qui putabatur tutiſſimus muros ſcandit, & poſt terga Gallorũ deſiliens, eos adeò repentè terruit vt ignorarent, vtrũ iuuaret potiùs procedere contra regẽ, an reuerti & manus erigere contra ducẽ. Facta eſt igitur ſtrages magna Gallorũ, obuiantibus a fronte regalibus, inſtantibus a tergo Clarentianis, omnẽq; illis adimẽtibus ſpem ſalutis. Taliq; modo rex villa potitus eſt, caſtello nondum rebellibus vacuato. Quapropter rex gunnarũ iactu ſic caſtrũ debilitauit, vt impoſſibile videretur incluſis ſe defendere locũ poſſe. Proinde impetrato tractatu, impetrarunt a rege libertatẽ abeundi relictis armis & victualibus, auro & argento atq; iocalibus in caſtello. Sed ne inanes omninò & vacui recederent, rex indulſit eis, vt milites quidã certam ſummã fului metalli ſecũ ferrent, armigeri quoq; taxatã, & alij limitatã tollerent, & non amplius ſub pœna perditionis ſummarũ conceſſarũ pariter & vitarũ. Fœminas verò permiſit ornamenta vel quæq; mobilia ſecũ ferre, & indemnes abire. Quæ magnas auri ſummas (vt fertur) in vtribus abſtulêre. Hijs omnibus ingrati Franci beneficijs, regiæ munificentiæ peſſimè reſponderunt, & inuidentes eius cõmodis, aurũ & argentũ & quicquid in caſtrũ ad tuendum deportatũ fuit, igne cõbuſſerunt, vt poſt receſſum patuit eorundẽ. Poſt deditionẽ caſtri de Caen, quod obtinuerunt cõdicionaliter, ſi rex Francus vel Dolphinus, aut comes de Armanack bello non diſſoluerent obſidionẽ infra 29. diem menſis Septemb. reddiderunt ſe pacto cõſimili ciuitas, & eccleſia Baiocenſis cũ multis alijs villis. Dum hæc agerentur in Neuſtria, Lollardi duce Oldcaſtle inſanire cæperunt in Anglia, qui Scotos concitauit tam prece, quàm repromiſſa pecunia, vt intrarent hoſtiliter regnũ in regis abſentia, leui negotio, vt aſſeruit, ſubiugandũ. Ferunt quòd Gul. Douglas Scotũ ad Pontemfractũ allocutus fuerit, grandẽ promittens auri ſummã, ſi gentem ſuã ſollicitaret, & eum, qui falſò dicebatur apud eos rex Rich. venire cum eis faceret, & ſe oſtentare tanquã regem. Scotus verò auri ſacra fame coactus nõ multò pòſt cõtribulos ſuos cum magno ſtrepitu venire fecit ad obſidendum caſtellum, cum villa de Rokeſburgh, quò quũ veniſſent, ſuffoſſores immiſerunt ad ſubuertendũ muros. Contigit eo tempore ducẽ Exoniæ Tho. Beufort ad Brydelingtonã veniſſe perigrinãdi gratia, qui confeſtim audito rei nuncio properauit ad partes, eundo colligens armatos & architenentes, hoſtibus occurrere feſtinãdo. Ex alia parte cuſtos regni D. Iohan. frater regis dux Bedfordiæ cum alijs regni nobilibus magnum cõflans exercitum ad eaſdẽ peruenit partes, ꝙ Scoti per exploratores comperientes, expectare non audentes diutius: *Turpia fœmineæ terga dedêre fugæ.* Nec mirũ, quia pluſquã 100000. virorũ cõueniſſe ferebantur ad repellendũ eos: & ne rurales eſtimarentur & inexperti qui cum heroibus venerãt, vir valde venerabilis dux Exoniæ palã aſſeuerauit ſe ſciuiſſe ex illis cohortibꝰ delegiſſe 40000. virorũ bellicoſorũ, qui virtute prẽſtarent & animis, æq; cũ valẽtioribus quaſi regni totius, nõ obſtãte quòd maxima multitudo cũ rege in Normãnia militabat.

Eo tempore dux Lollardorũ Ioh. Oldcaſtle dum diuerſis in locis requireret latibula prope S. Albanũ in dominio Abbatis delituit multis diebus in domo cuiuſdã ruſtici, habentis ibidẽ idoneam manſionẽ. Quo audito familiares Abbatis illuc nocte properantes illũ quidem non inuenerũt, ſed quoſdã de ſuis ſpecialibus aſſeclis tenuerunt & ad carcerẽ adduxerũt. Ipſe verò dux perfidorũ hoc audito rumore vehemẽter ingemuit, dicens ſuũ grande propoſitum eneruatũ captis præcipuis conſcijs votorũ ſuorum. In præfato loco reperti fuerunt libri in Anglicis ſcripti literis, & nonnulli libri quõdam picti nobiliter & imaginibus decorati, quarũ imaginum capita iuxta formã falſæ doctrinę ſuæ nebulones abraſerãt & in Letanijs omnia ſanctorũ nomina vnà cum nominibus beatę virginis aboleuerant vſq; ad hunc verſum: Parce nobis domine. Inuẽta ſunt inſuper illic quædã ſcripta plena blaſphemiæ in beatam Mariã quæ propter horrorem prætereo. Librum tali raſura deformatũ, miſit domino noſtro regi dictus Abbas S. Albani, cum quibuſdã alijs deliramentis receptis ibidem, & D. rex eundem librum Archiep. Cant. remiſit, vt in ſermonibus faciendis ad crucem S. Pauli Lond. oſtẽderetur, vt vel ſic ciuibus innoteſceret quanta furia Lollardi vehebãtur, qui nõ dico ima-

imagines ſed nec ipſa ſanctorũ nomina in ſuis membranis inſeri permittebant. Rex Angliæ per idem tempus impiger in partibus tranſmarinis, cepit plures ciuitates & villas muratas, cũ caſtris & munitionibus plus quã 100. Hoc an. 4. die menſis Septemb. obijt M. Rob. Alum epiſc. Sarum, apud Conſtantiã concilio nõ dum finito. Menſe Decemb. rex Henr. obſedit Faleſiam villã munitiſſimã, refertã defenſoribus, ſuperbã ſuis opibus, inſtauratam machinis, cõfidentẽ mænijs vt ne quidẽ portas cõtra regem in initio claudere dignabãtur. Villa tamẽ leui negotio terrore gunnarũ reddita fuit regi. Sed caſtrũ cum magno faſtu detentum fuit ferè vſq; ad feſtũ Purificationis medio tempore multis hinc inde iactis conuitijs. Tandem obſtinatione depoſita pœnituit obſeſſos tam diu perſeueraſſe in pertinacia, & humiliùs ſapiendo regis gratiã flagitabãt. Nõ enim ferre valebãt horridos ſaxorũ volatus quos crebrò circa ſe cernebãt emiſſos cuilibet formidãdos. Et proinde maluere ſemel vitam ſeruare quoquo pacto quã quotidie quaſi mortem metuendo mori. Igitur poſt certas conditiones, aſſecurauerunt regẽ ſe proprijs ſuis ſumptibus dãna caſtri villęq; ruinas reparaturos, pręter illas quas ſoluerent redemptionis ſuæ ſummas, quòd idcirco rex illis impoſuit propter ſuæ faſtuoſæ detẽtionis diuturnitatẽ, quæ fuit cauſa ruinæ magnæ dicti caſtelli. Circa præſens tempus captus fuit in Anglia ille vaniglorius, inueteratus dierum malorum, primicerius Lollardorũ, dux & princeps perfidorum Ioh. Oldcaſtle, quondam dictus D. de Cobham in terris dominij de Howiſia non ſine periculo, leſioneq; quorundam qui ceperunt eum, ſed nec ipſe ſine vulnere tentus fuit. Sub eodem tempore vocati fuerant ad parliamentũ Londonias omnes ſtatus regni, vt de pecuniali ſuffragio regi ferendo cõſulerent, qui laborabant in partibus vltramarinis. Cũq; domini & perſonæ parliamentales audiſſent quòd captus fuiſſet hoſtis publicus, placuit cũctis parliamentũ nõ diſſoluendũ, donec interrogatus & auditus fuiſſet in eodẽ parliamento. Miſſus eſt igitur D. de Powiſia qui deduceret eum manu forti. Qui & adduxit eum Lõdonias in lectica ſaucium vnà cum clerico omnium ſecretorũ ſuorum cõſcio. Nec mora, cum conſtitutus fuiſſet in præſentia rectoris ducis de Bedfordia, & ſtatuũ parliamenti, lectum fuit indictamentum corã eo de hoſtili inſurrectione contra regẽ in campo S. Egidij, & alijs offenſis læſę maieſtatis, quæ partim tanguntur ſuperiùs locis ſuis. Quæſitũq; fuit ab eo, qualiter ſe voluit excuſare, & oſtendere quare nõ meritò ſit abiudicatus morti. Qui mox aliundè quærẽs diffugia, aſſumpta parabola cæpit prędicare de dei miſericordia, & quicunq; mortales dei imitatores eſſe vellẽt, deberent ſemper miſericordiã ſuperexaltare iudicio, vindictã fore ſolius dei, quæ ab eius cultoribus nõ debuit exerceri, ſed ſoli deo relinqui. Et alia plura cõmemorauit, redimendo tempus, donec ſummus regni Iuſticiarius regis vicariũ monuit, ne pateretur eum inaniter tẽpus terere, & aſſiſtentes regni proceres moleſtare. Iuſſit ergò regni rector vt reſpõderet conformiter ad obiecta. Qui ſe videns cõſtanter vrgeri, tandẽ poſt breuem meditationẽ ſoluto ſilentio reſpõdit dicens. Mihi autẽ (inquit) pro minimo eſt vt a vobis iudicer, aut ab humano die. Et iterũ impertinenter garrulare cæpit, donec ſummus Iuſticiarius iuſſit vt reſpõderet finaliter, & doceret ſi poſſet, quare mori nõ debuit. Qui cõfeſtim cum ſumma ſuperbia & abuſione reſpõdit, ſe nõ habere Iudicẽ inter eos, viuẽte ligeo domino ſuo in regno Scotiæ rege Rich. Quo reſpõſo accepto, quia nõ opus erat teſtibus, ſine mora iuſſus eſt trahi & ſuſpendi ſuper furcas, atq; cõburi pendens in eiſdẽ. Vbi cum plures perſonæ honorabiles huic ſpectaculo intereſſent, D. Tho. de Erpinghtum (prout dicunt) nouiſſima verba locutus eſt, adiurans eum, vt ſi cerneret eum reſurgere die 3. pacem procuraret ſectæ ſuæ. Tanta perditi fuit dementia, vt putaret ſe poſt triduum a mortuis ſurrecturum.

An. 1418. tenuit rex natale in Normãnia apud Baiocas, circa quod tẽpus redditũ fuit ſibi caſtrũ de Faleſia, & ciuitas de Aueraunce ſe ſubmiſit. Poſt feſtũ paſchæ miſſi ſunt per regem ad obſidendũ monaſteriũ de Bekke Herlewini, D. Tho. dux Clarentiæ, ad obſidendum villã de Sherburgh, D. Humfridus dux Glouerniæ, ad obſidendũ caſtrum de Danufrount D. Rich. comes Warwici, ad obſidendum caſtrũ Nully le veſque comes de Kyme. In die S. Georgij rex apud Wonium in caſtello celebrauit ſolemniter idem feſtũ. Circa feſto Trinitatis ad iuſſum re-

gis

gis profectus eſt in Normanniã D.Tho.dux Exoniæ regis auũculus,cum 15000 (prout dicitur) bellatorum. Menſe Iunij Burgundiones nocte Pariſium intrauerunt & comitem de Armanack morte turpiſſima mulctauerunt. Nã (vt ferũt) eum crudeliter excoriauerunt, & ex poſt crudeliſſimè peremerunt. In illa ferali ſeditione iugulati feruntur plures nobiles ſcz. Cardinalis de Baar, Archiep. Remenſis, epiſc. de Mentz, epiſc. Conſtantienſis, epiſc. de Liſeux, Abbas S. Dionyſij, abbas de Pormayle, Cancellarius Franciæ, præpoſitus Pariſiorũ, & plures alij ad numerũ quatuordecem millium perſonarum. Nec ſatiari potuit effrænata furia tanta cæde virorum, quin et in fæminas graſſaretur: nempe feruntur iugulata 5000. fœminarum. Sub eodem tempore rex obſedit villam nobilẽ vocatam Loueres: quam fortiter expugnatam cõpulit ad deditionẽ ſub certis conditionibus vtrobiq; pactis. Reddita eſt ergo regi in vigilia S. Ioh. Baptiſtæ. Die verò Lunæ ſequenti mouit dominus rex exercitum verſùs Pount de la Arche cueroiſe.

Eodem tempore dux Exoniæ obſedit ciuitatẽ Ebroicenſem. Ipſo anno infra octauas aſſumptionis beatæ Mariȩ, D. Ieſus (vt putatur) ob honorẽ glorioſȩ matris ſuæ, quã propenſiùs veneratur rex Angliæ, dedit ei in locis varijs 3. miraculoſas victorias in prouincia Normannorum. Prima fuit, quòd 100. de ſuis Anglicis, die Martis infra dictas octauas ceperunt 3. magnos dominos apud locũ vocatum Kulnef, & perſonas alias 80. & 300. fugere compulerunt. Secunda fuit die Iouis, 400. nempe de hoſtibus intrauerunt ſuburbana ciuitatis Ebroicenſis, & 11. ex Anglis fugauerunt eos, & ceperunt ex his 4. & 12. peremerunt, captis 40. dextrarijs eorundem. Tertia fuit die Sabbati ſequente, ſummo mane: hoſtes reuera voluiſſent cepiſſe villam quam rex ceperat in prima equitatione ſua præſentis anni dictam Loueres, ſed capitaneus dictæ villæ cum 100. de noſtris exiuit animoſè contra mille, & deo volẽte vicit eos, & tradidit in manus hominum noſtræ partis 180. perſonas generoſas ex hoſtibus, per omnia benedictus deus.

Victoria 3. Henrici in Normannia.

Pridie Calendas Auguſti capta fuit inopinatò villa de Pountoyſe prope Pariſium, probitate Capitanei de la Bouche ſũmo mane. Qui nocte non procul à villa deliteſcens inter vineas cum nõnullis de regis familia, in vigilia matutina repentè ſcalarum ſcanſione muros aſcẽdit, vbi poſt diutinam dimicationem, occiſis multis de defenſoribus, & pluribus vulneratis, cum ciues cernerent numerũ noſtratum creſcere inter eos, oppreſſi vecordia, apertis portis fugerũt quò ſors quemq; trahebat. Fuerunt vtiq; in ea villa præfortes homines conſtituti pro defenſione mille, qui ferebant lanceas atq; ſcuta, & baliſtariorum duo millia. Qui omnes ſub feſtinatione verſùs Pariſium fugere contendebant: ſed intercepti ſũt & præoccupati per Comites de Huntingdonia, qui & ipſe deſtinatus fuit ad hoc negotium vt ipſe ex vna parte villæ ciues occuparet, dum alij ex parte altera muros aſcẽdere molirentur, ſed tamen retardatus fuerat in mariſco, non inueniens exitum vſque ad Solis ortum. Occiſa eſt igitur illa penè multitudo per Comitem, villa per noſtros detenta, in qua recõdita fuerunt omnis generis victualia ad duos annos. De cuius amœnitate, diuitijs & vtilitate rex ſcripſit, quòd inter omnia quȩ geſſit in trãſmarinis partibus opus magis vtile non peregit. Hæc autem geſta ſunt expirantibus treugis, in craſtino poſtquam Franci Regem ſuis fallacijs deluſiſſent, & pacis vias quas rex obtulerat recuſaſſent. Ferunt quòd dicta villa fuit inſtaurata ſufficienter victualibus pro duobus annis.

FINIS.

Index rerum memorabilium: prior numerus paginam, *poſterior lineam indicat.*

Aquitania a paganis vaſtata.3.53
Arnulfus patriæ turbator.9.35 dolus cum duce.9.50. conſilium nephandum Lodowico dedit.11.7.
Anglorum ſtrages in Normannia. 16.40.
Alani faſtus reprimitur.23.26. recipitur in gratiam.24.8.
Aluredus iniuſtè peremptus.26.6.
Anſelmus fit Cant.Archiep.33.44 origo eius.34.50.Romam petit 35.20.humaniter a papa tractatur.35.33.reuocatur.35.41.
Albamarlus rebellãs capitur.33.4.
Antiochia a chriſtianis capta.36.13
Angliæ regis curia a principibus frequentata.42.7.
Armoricus ſinus quis.44.40.
Amicus verus.49.24.
Arthuri homagium Iohanni.52.52 rebellans capitur. 53.44. moritur. 54.11.
Alienoræ mors.54.26
Anglia interdicto ſupponitur.55.13
Andegauis deſciſcit ad Francos.56 53.
Apoſtata ſupplicio affectus.57.55.
Alienora monacha.71.46
Angliæ regis ius in regnum Scotiæ 73.18.probatum.89.52.
Angli & Franci litigãt.75.15. Gallorum claſſẽ capiunt.77.26
Adulphus interfectus.85.20
Angliæ pars Scotis tributaria.101. 50.
Andreas Hercle proditor.105.52 condemnatur.106.3
Alieni Anglia pulſi,107.13
Aſinum papa admitteret ad epiſcopatum.118,10
Annonæ caritas.122.24
Anglorũ in Gallos victoria.124.43
Aquitania deſciſcit a rege.133.21
Alicia Peeres.134.27
Angli Portingal.opẽ ferunt.139.30
Arundeliæ comitis geſta.142,18 interfectus a rege.147.33
Anglia vaſtata a Scotis.149.30
Annus Iubilæus.144.24
Aquarum inundatio apud Bury. 147 14
Aquæ diuiſæ portentum.153.52
Anglicæ naues ſubmerſæ.171,16
Aurelian.dux in ſtupris cęſus,173.8
Aureliã.ducis procuratoriũ.177.30

B.

Bier dictus coſta ferrea.3.18.graſſatur in Francia.3.40. obijt. 4.36.
Brunonisfraus in Richardum detecta.14,21
Britones Danorum decipulis cæſi. 20.4.
Burgundiones inuiti Francis ſubditi.21.7
Baldwinus Francorum regis filiam ducit.22.56.
Bonolienſis comes vulneratus. 43. 16.
Boamundus proditor amens moritur,47.4
Barones a Iohanne deficiunt.55.53 eorum rebellio.55.21.multi eorum capti.55.30
Britannorum ſubmerſio.55.33.
Bellum ciuile 64.5
Baliol rex Scotiæ fit.75.4. homagium facit.77.5.fidẽ violat.79. 36.citatur.80.16.pacem petit.81 34.ſubiectio eius.81.40. Turri mancipatur.82.46.ad papã mittitur.87,54
Bellum mariſcum.79.5
Bellũ inter Scotos & Anglos.85.28
Brus Rob.rex Scotiæ.97.5.fugit.97 44.Anglos cædit.101.4. comitas eius.101.26. lepra moritur. 111.46
Burdegalia ſe in libertatem aſſeruit 95.14.
Bonifacius papa accuſatus 95.47. malè tractatus.95.54.
Beneficiorum fructus per papã reſeruantur.102.24
Boum peſtis.103.54
Baronum inſurrectio.104.27
Burdegaliæ dolus in Gallos.117.16.
Berwicũ a Scotis capitur.123.36
Bruges concilium.133.38
Bonum parliamentum.134.12
Bellum nauale.145.14
Bullarum virtus.145.12
Bancus regis,Ebor.trãſlatus.146.53
Bellum ciuile, 162.24
Burgundiæ ducis machinæ in Caleſiam,175.30
Brigittinorum ordo.184.19

C.

Camiſiæ virtus.6.20.
Cnutus de Anglis triumphat. 19.10. reginam Emmam ducit.19.16. Ducẽ inſtituit hæredem.24.12.moritur.25.45
Copia rerum omnium.34.23
Chriſtianorum clades. 34.28. victoriam deportant de paganis. 34.34.
Cenomannenſium fidelitas Regi ſuo.44.1.
Curſac compedibus argenteis tenetur.48.16.
Cipri ſitus.48.18
Claſſis Anglicanæ fortitudo.56.13
Conſpiratio Gallicorum per militem patefacta.56.42.
Comes de alba Marlo excommunicatur.57.46.
Crux neoti.70.56
Ciſtercienſium Abbathia conſtructa.71.11
Cœleſtinus papatui renunciat,78. 32,moritur.83.3
Clerus regia protectione excluſus. 83.7
Comitum literæ ad papam.94.16
Cardinales ſpoliantur.102.48
Conciliũ Simonis Archiep. Cant. 111.16
Cornubiæ comitatus fit ducatus. 113.46
Cleri indulta.117.32
Caleſia obſeſſa.119.30
Cardinalium magnum promiſſum 124.20
Comitiua magna. 127. 40. quæ damna intulit.129.9
Carolus rex Franciæ puer coronatur.138.46
Canteb.parliamentum.149.40
Comitum rebellio.157.30. decollantur.157.48
Cometa.159.8
Conſpiratio in Henr.4. 159.15
Comitiſſæ Oxon.cõmentum.165.4
Cardinaliũ votũ de papatu.170.46
Cant. Archiep. concilium conuocat.184.53
Conciliũ Cõſtantiæ celebratũ.185 2

D.

Dacorum lex de iunioribus exulandis.3.4.
Dani Angliam infeſtant.4.45
Damiata capta.57.29. a turcis recuperata.57.52. rurſus à Chriſtianis capta. 60.38.
Damnum ex inũdatione aquarum. 61.18.
Dauidis rebellio 70.7.captio. 70 50.condemnatio.71.4
Douer ſpoliatur a Gallis.79.28
Dagworthi victoria de Carolo Bloys.120.6
Diuites ſoli ſubſidiũ ſoluũt.137.18
Duellum coram rege.138.16
Dubliniæ parliamentum.148.14
Diabolus in ſpecie fratris.159.40

E.

Ethelſtani legatio ad ducẽ Normanniæ.8.10.
Ethelredus exercitum in Norman. mittit 16.26.in Danos crudelitas 18.10 fugit.18.50
Edwardus fit rex Angliæ.26.10.ducem hæredem ſtatuit.28.6.mo-

cor-

ritur.28.13. corpus tranſlatum, 66.2
Euſtachius Doueri caſtrum obſidet 29.7.fugit.29.12
Exactio ad terram ſanctam.48.5
Epiſcopus in armis ſtrenuus.51.51
Edmũdus fit Archiep. Cant. 58.44 moritur.59.30.canonizatur.60.25
Edwardus Alienoram ducit.61.26
Exhæredatorum redemptio.65.16 rebellio eorum.65.32
Edwardus nauigat Acon.66.30 clam cæſus.66.47
Edw.1.abſens fit rex.67.20.reſpõſio de morte patris.67.34. homagiũ regi Franciæ facit.67.50 mirè ſeruatus a fulmine. 71.50. regnũ Scotiæ penes ſe habet.74 20.citatur Pariſius.77.trãſit in Flandriam.84.6.redit in Angliã 87.1.duas coſtas confregit. 87. 19.in Scotos pergit.95.2. dona papæ mittit.96.42.ad papã ſcribit de iure ſuo in Scotiã.89.46 vxorem ducit. 88.12.dat pacem Scotis.88.28 in Scotos pergit. 97.23. abſolutus a iuramento per papã. 97.55. diſſenteria laborat.98.25.moritur.98.30
Edw.Brus captus.103.28
Erici ſcriptum.75.40
Edw.2.coronatur.99.28.fugit.100 27.in Scotiam tẽdit.100.50. in Barones exercitũ congregat.104 50.citatur in Gallia.105.35. reginam exilio proſcribit.107.40 capitur Rex.109.10. regno deiectus.109.34. nequiter occiſus 110.24
Edw.3.Rex.109.50. periclitatur in Scotia.110.40. homagium Gallo facit.111.25.Scotis cladem infligit. 113. 48. iterum confligit. 113.29.in Galliam exercitũ parat.114.34. redit ſubito. 115. 2. vincit Gallos.119.16.Caleſiã capit.121.13.Gallos fugat. 121.48. quam pacẽ cum Gallo fecit. 126 52.Iubileum ſuũ ſeruat.127.54 Franciam vendicat.131.3.ad papam legatos mittit.133.10. moritur.136.4
Edw.Baliol homagium.113.10. iterum.123.46
Edw.principis geſta.123.19.Petroni auxiliatur. 129. 30. Waſconiam patri reſignat.132.12. moritur.134.40
Epiſcopi ſecularibus officijs amoti.132.24.

F.

Filius patrem regno pellit.23.4
Francorum cædes.27 30
Fames ex bello in Anglia.30.53
Flandrenſium ſubmerſio.42.36
Francia tota taxatur ad bellum in Normannos.43.3
Frãcorum rex dominia Angliæ inuadit.47.13
Francorum regis perfidia.49.12
Facies Io. Baptiſtæ aduecta in Angliam.54.42
Franciſcus fit Monachus.56.4
Franci prohibẽtur Anglos infeſtare 56.36
Falcaſij ruina.58.14
Fames in Gallia.58.48
Frumenti copia.72.17.caritas.72. 40.
Flandrenſium afflictio.83.28. Anglia pelluntur.97.2.132.40
Ferculorum diminutio præfame, 102.10
Flandria ſub interdicto.116.15
Franciæ rex liberatus.127.28
Frumenti caritas.128.31
Franci fœdifragi 130.42
Flandriæ comes terra ſua pulſus. 137.
Fœminarum barbara crudelitas. 159.54.

G.

GEmetici conditor.3.30.ſpoliatura paganis.3.36
Gertrudis capella vnde.5.5
Gulielmus fit dux.7.30.mores.7. 31.liberalitas. 8.7.pacem inter reges componit.8.31. munificẽtia in monachos.8.52.cupit eſſe monachus.9.5.Herlewinum in ſua reſtituit.9.42. dolo interẽptus.10.11.Rhotomagi ſæpelitur. 10.21.
Guliel.ſubditi rebelles.24.47.ſocium rebellem comprimit. 26. 30.Baldwini filiam ducit. 27.8. Cinnomannos ſubiugat. 27.43 fit hæres Angliæ.28.2. Haraldũ bello occidit.28.34. Angliæ rex coronatur.28.51. eccleſiã S.Mariæ dedicat.28.54.Exceſtriã ſub iugat.30.45. Scotorum regem ad deditionem cogit.31.31.pœnas de coniuratis ſumit. 32. 16. vulneratur a filio.32.29.Walliã ſubiugat.32.34.valorem Angliæ inquirit.32.36. teſtamentũ eius 32.48.Cadomi ſepultus. 32.53
Giſleberti deditio.25.7.
Goiffridus Norman.ſpoliat.26.45.
Guliel. Rufus conſecratur. 33. 4. Robertum fugat.33.24.redeunt in gratiam.33.32.morbus.33.41 rebelles comprimit.33.3. Sariſburiæ conſilium tenet.34.9.ſagitta cæſus.36.36.
Guliel.Scotorum regis crudelitas. 43.38.ſubiectionem facit Anglorum regi.45.5.homagium facit. 48.3
Galfridi mors.46.48
Glouernia capta a Baronib⁹.62.37
Guido ob ſtragem excom.67.46
Gaſco de Bierna rebellis. 67. 57. conuictus.68.16
Glouerniæ ſtatuta.69.41
Gul Walleys rebellis.83.32
Gauerſton ab exilio redit. 99.7. relegatur. 99. 43. decollatur. 100.30
Galli naues ſtruunt.117.25
Gallia ſpoliata.121.24
Gens ſine capite.125.8
Gelu.128.25
Gallica claſſis tempeſtate diſperſa. 142.52
Gleyndour prædatur.164.50

H.

HAſtingus præceptor Bieri.3.16. crudelitas eius 3.26.dolus inſignis ad vrbẽ Lituis.4.10. vrbi Carnotenſi præeſt.4.37.eam Theobaldo vendit.5.47
Hugonis perfidia in amicum.11. 44 Normannia pellitur.12.11.ſubiectio.21.34
Herlewinus occiditur.12.40
Haraldus Danorum rex Richardo opem fert.15.20.
Haraldus fit Anglorum rex. 25.45. moritur.26.7
Hardecnutus fit rex Anglorum.26 8.moritur.26.9
Henricus Norman.vaſtat. 27. 24. moritur.27.55
Haraldus regnũ inuadit.28.13. filij eius Angliam inuadunt. 29.45. quomodo ſibi perniciem ſtruxit 30.24.
Hildebrandi impia decreta.31.37
Hẽricus primus coronatur. 36. 39. Matildam ducit.36.44. Normãnos ſubiugat, 36. 50. magnanimitas.37.20. ducit Adelizam, 37.35.moritur.38.14.quæ caſtra ſtruxit.38.17
Henrici Imp.mors.37.48
Henricus 2.coronatur. 40.7.Caluũ montem capit.40.27. homagiũ principum recipit.40.33.hyberniam viſitat. 41.16. purgat ſe a nece Thomæ.41.55.deficiunt ab eo domeſtici. 43. 23. inimicos diſperdit.43.46. quàm religioſus fuit.44.26. victoriam vbiq; deportat. 44. 45. pacem cum Francis firmat. 47.25. moritur, 47.34.Epitaphium eius.47.38
Hyberniæ deſcriptio.46.26
Hybernenſes regi Angliæ ſubduntur.41.35
Henricus filius Henr.fugit. 42.20 arma ſumit in patrem.42.30.Sa-

giam inuadit 43.52. patri recõciliatur. 45.12
Henrici filij Ioh. coronatio. 56.25. treugæ inter eum & Lodowicũ, 56. 36. eius humilitas. 58. 33. chartæ ab eo cõceſſę. 61. 15. Normanniam reſignat. 62.10. mors. 67.2
Hubertus incarceratus. 58.37
Henr. capitur. 64.20
Hiſpanorum clades. 121.52. 130.8
Hawkwood miles ſtrenuus. 131.26
Hybernẽſes relegati domũ. 147.43
Henr. 4. coronatur. 157.3. periculũ mortis euitat. 158.54. proceres debellat. 162.40. inopia laborat 163.30. negatur ei ſubſidiũ. 167 46. Berwicũ capit 169.20. contradicit papæ. 170.29. ſcribit ad Papam. 173.40. moritur. 178.32
Hyems dura. 172.28
Hæreticus combuſtus. 174.43
Henr. 5. coronatur. 178.37. fundat 3. monaſteria. 184.14
Henr. le Scroope proditor. 186.40 capite plectitur. 187. 15
Hareflu obſidetur. 188.3

I.

IErusalem recuperata per chriſtianos. 36.29
Iuramentum Angliæ & Franciæ regum. 45.32
Ioppe capta recuperatur. 49
Ioh. defectio a fratre. 50.16
Inundatio aquarum Pariſijs. 51.4
Ioh. coronatio, 52.45. Iſabellã ducit. 53.19. Pariſius venit. 53.23. moritur. 56.13. eius deuotio in religioſos 56.20. hyberniã ſubiugat & Walliam. 55.37. pacem a Papa mercatur, 56.30. Andegauiam capit. 56, 43
Itali eccleſiæ Anglicanæ opima occupant beneficia. 60, 18
Iudæorum ſcelus. 61.36
Iuſticiarij Ang. repulſi. 62.17
Iudæi ſuſpenduntur. 69.38. Anglia pulſi. 72,20.
Indulta Edw. 3. pro ſubſidio. 117.24
Iubileus annus. 122.2
Ianuenſis mercator occiſus. 137.36
Ioh. Straw ſuſpenſus. 140.15
Ianuenſium naues direptæ. 144.1
Inſula Man regẽ habet. 147. 4
Imperator venit in Angliã. 158,30
Inſurrectio Ebor. Archiep. 168.10
Inſurrectio comitis Northumbriæ 172.34
Ioh. papa veſtitum mutat. 185. 34. eius depoſitio 185.

K.

KNols exercitum in Galliã ducit 131.42: moritur, 172.10
Krakon rex baptizatus. 175.48

L.

LOthbrocus filium pellit regno. 3.14.
Lodowicus Normanniæ cupidus, 10.40. tutor Richardi. 1345. conuitijs eum lacerat. 11.13. conſiliũ cum Arnulfo capit. 11. 57. capitur ab Haraldo. 12.45. liberatur, 13.8.
Lotarius Richardi interitũ machinatur. 14.30. eius dolus non ſuccedit. 14.46. aperta vi Normanniam aggreditur. 14.50
Lis inter Angliæ & Franciæ reges. 40.44
Legioceſtriæ comitis perfidia. 42.46
Lodowici fuga. 44.52. peregrinaturus venit in Angliam. 45.47. moritur. 45.50
Londini defectio a rege. 55.27
Lateranenſe concilium 55.47
Lodowicus Papæ legatum ſpreuit. 55.56. Angliã occupat. 56.3. fugatur, 57.6. abſoluitur. 57. 20. moritur. 58.21
Lugdunenſe conciliũ. 60.11
Lewlinus Ceſtriam vaſtat. 61.34
Lodowici in terram ſanctam expeditio. 66. 10. moritur ibi 66.25
Lanæ tributum auctum. 83.18
Lewlinus captus. 102.3
Leproſorum executio. 104.8
Lodowic⁹ Imp. fœdifragus. 116.30
Londinẽſium furor. 135.48. timor inanis. 143.53
Lancaſtr. dux falſo accuſatus. 141. 33. Hiſpaniæ regnum vendicat. 143. 35. priuilegia profecturis cum eo data. 145. 37. redit in Angliam. 144.39. fit dux Aquitaniæ. 144.55. moritur. 154. 16
Lollardi præſbyteros creãt. 144.30.
Londinenſium priuilegia adempta 146.28
Lãcaſtriæ ducis inſurrectio. 155.38. regnum vendicat. 156.29
Lollardorũ aſſertiones. 160.24. inſurrectio. 182.40. fuga. 183.15
Legati Francorum ſpreti. 186.30

M.

MIldunũ rebellãs capitur. 10.15 Menwaldũ capitur. 21.30
Malgerius Archiep. reſignat. 27.17
Malcolinus fidelitatem iurat. 35.35
Monachi reſtituũtur. 52.9
Monachorũ Cant. contentio. 54.46
Mirabile de hoſtia. 55. 16
Miſſa ſaluat in bello 95.34
Mortalitas ex fame. 102.15
Middleton ſuſpenſus, 103.8
Monachorũ bona direpta, 114.22.
Mortalitas magna. 121,30
Moneta noua. 122.8
Michael Attepool proditionis cõuictus. 144.34. moritur. 144, 26
Monſtra de ſyluis viſa. 161.16

N.

NOrmannorũ prudentia: 11.50 Fortitudo. 15.40
Nuncij ex varijs regnis ad Anglos. 45.23
Normanni ad Francos deſciſcunt. 54.16
Northamptona capitur. 63.47
Norwicẽſium ſcelus punitũ. 66.53
Northumbri ſuos ſpoliant. 102.30
Normannorum clades 118.46
Neuſtria ſpoliatur a comitiua. 125. 41.
Normannorum ſcelus in Winchelſcia. 126.16
Norwic. epiſc. geſta. 140.53 temporalia ſeiſantur a rege. 141.17

O.

OTho Imp. irrumpit in Normãnos. 13.34
Odo Matildam ducit. 19.26. rebellans ſubiugatur. 19.40. pax firmatur. 20.13
Olanus Nouicorũ rex fit Chriſtianus. 20.20. obijt martir. 20.24
Odo fit cuſtos regni Angliæ. 30.40
Otho fit rex Romanorũ. 55.2. excõmunicatur. 55.29. ab imperio deponitur. 55.3. moritur. 55.18.
Otho legatus ab Oxonienſ. malè tractatur. 59.2. capitur ab Imperat. 59.24
Octoboni ſtatuta. 65.53
Obolus fit rotundus. 69.54
Odium inter Normannos & Anglos. 107.53
Oxonia interdicta. 122.50. repellit Cant. viſitationem. 176.26
Oldcaſtle citatur. 179. 40. examinatur. 180.22. ſententia in eum lata. 181.47. condemnatus fuga elabitur. 182.10. eius armatura inuenta. 187.43.

P.

PApa diſcordiarũ motor. 55.45 Papæ literæ combuſtæ. 39.26
Latronum conſpiratio in Gul. 29. 24 cæduntur. 29 42
Lanfrancus fit Cant Archiep. 13.14 quo modo a Papa exceptus. 31. 15. quæ ædificauit. 31.24
Philippi Francorũ regis fuga. 51.15 præda fit Anglis. 51. 24. fere ſubmerſus. 52.20. Normanniam vaſtat. 53.32. & Acquitaniam. 53 52. naues proprias comburit. 56 18. moritur. 58.3
Pax inter Angliæ & Franciæ reges, 53.6
Peſtis ex corporibus ſubmerſis. 55 42.
Papę excõmunicatio nihili fit 56.10
Pœna perfidiæ. 57.15

Præliū inter reges Angliæ & Frāciæ.59.43
Papa deglubet clerū Anglicū.60.28
Paſtorum viſio in Gallia.61.3
Pluuiæ defectus in Anglia.61.13
Prouiſiones Oxoniæ.61.52. reuocatæ.62.22
Peckam Io.Arch.Cant.69.51
Procerum petitio ad regem.84.20
Papæ gladius verbalis.88.48.prouiſiones caſſatæ.116.49
Papæ nuncij ſuſpenſi.125.38
Philpot claſſem exhibet in piratas. 136.44
Plebis inſurrectio.139.45
Portugaliæ regis mors.143.2
Proceres exercitum in regem congregant.148.29
Proditorum querelæ.161.30.capite plectuntur.12
Parliamentum indoctorum.166.8
Peſtis Londini.171.44
Piſis concilium generale.174.35
Papæ tres papatui renunciant.185. 15.

R.

RHotomagus ab hoſtibus combuſta.3.38
Rainerius a Danis capitur.4.51
Rollo Danis profugis præficitur.5 16. Colloquiū cum Haſtingo.5. 22. rebelles Angliæ coercet.6. 10.Francos infeſtat.6.25. Francorū regis filiā ducit.6.41.baptizatur.6.49.
Rainoldus congreditur cum Rollone.5.36.caſu interficitur.5.52
Roberti ſeueritas in legibus exequendis.7.13.moritur.7.27
Rihulfi perfidia.7.44
Rich.fit dux Normanniæ.10.51.ſecretò aufertur.11.26.Emmæ deſponſatur.13.25.eam ducit.14.5 Theobaldū profligat.15.2.Auxiliū ab Haraldo cōtra Gallos petit.15.11.eius vxor ſine prole moritur.15.30. nuptias repetit cū Gunnor.15.51. eius deuotio.16. 3.ſtatura.16.24. ægrotans Rich. filiū hæredem ſuum conſtituit. 16.27.moritur.16.36
Rich. catholicus.16.43. Ruſticos rebelles compeſcuit.16.53.Fratrem Gul. obſequiū negantem carceri mandat.17.5. pœnitentem in gratiam accepit. 17. 20. eius liberi per vxorē Iudith. 20 33.eius mors.21.51
Robertus Francorū rex Burgundiones ſubegit.21.10.a ſolio per filiū pulſus.23.2.regno reſtitutus moritur.28.15
Rob.Archipræſul obſidetur.22.16. Normanniā anathematizat. 22. 18. reuocatur.[illegible]20. moritur. 25.25
Robertus dux rebelles comprimit. 22.30. fraudem Hugonis anteuertit.22. iter parat Britanniam vaſtaturus.23.44. Gulielmū filium hæredem conſtituit. 14.18. peregrinatur Ieroſolimas.24.27 moritur.24.34
Rainaldus ducit Adeliz. 21.16. incarceratur. 21.20. liberatur. 21 25.
Richardi ducis laus. 21.55. veneno obijt.22.10
Regū 4.amicus congreſſus. 45.53
Rich. in rebellione moritur.46 17
Rich.coronatur.47.53. petit terrā ſanctam.48.11.nauigat Acon.48 40.periclitatur de Turcis.49.21 capitur.49 43. abſoluitur. 94. 46.in carcerē conijcitur.50.37. cura eius in eccleſias.50.53. magnanimitas.51.4. truncatur pede 51.37. prædam in Francos habet 52.23. baliſtæ iaculo moritur.52.30
Rhotomagū capitur.55.30
Richardi compaſſio.59.10
Rex Francorum capitur a Saracenis.60.44. liberatur.60.54
Rich.rex Roman.coronatur.61.48
Rob.Cant.Cardinalis.69.36
Rotunda tabula.70.2
Reſi rebellio.72.11
Riſuntium capitur.79.20
Rogerus de Mortuo mari euadit. 106.50.cur ſuſpenſus.111.54
Regina Edw.2.exulat.107.40.fugit e Gallia 108.3. in Anglia appellit.108.20.regem perſequitur 109.1
Rotunda tabula.117.16
Rich.2.coronatur.136.13. comites creat.136.20.vxorem ducit.140 2.cogit conſiliū in proceres.146 21. fingit accuſationes in eos. 146.45.nouos officiarios eligit. 144.4. magnas pecuniæ ſummas mutuat.145.26. Lollardos comprimit 148.33. conuenit cum rege Galliæ.149.31.futurus eſſe Imperator fertur.151.1.proceres incarcerat.151.10.pecunias multas mutuat.154.28.iuramēta inſolita imponit ſuis.154.45. nauigat in Hyberniam.155.5.quærit latibula.155.53. regnum reſignat.156.9.moritur.158.14.rumores eū vixiſſe.171.38.corpus eius Weſtm.tranſlatum. 182.26
Rob.Veer dux Hyberniæ.144.30. vxorem repudiat.146.3. moritur.146.46
Romipetæ propoſito fruſtrati. 145. 53.
Ruſticorum fortitudo in Gallos. 164.30

S.

SWenus exercitū in Anglos parat.18.30.moritur.18.51
Stigandus cur degradatus.31.4
Stephanus conſecratur.38.24. liberalitas.38.35.Lincolniam obſidet 38.49. capitur.38.50. abſoluitur. 39.10. coronatur.39. 13.moritur.39.47
Scoti vnde dicti.46.43
S.crux a Turcis capitur.46.55
Saladini perfidia.48.49. vincitur a Chriſtianis.
Saraceni intercepti.49.30
Subditorum liberalitas ad regem redimendum.50.43
Stephanus Langton Anglia interdicitur. 54.54. admittitur Archiep.Cant.56.24
Sedes Sarum tranſlata.57.37
Simon recipitur in gratiam.59.16.
Saraceni chriſtianos cædunt. 60.5
Simonis prædatio cum Baronibus. 62.30
Scoti Angliam vaſtāt.80.30.81.17
Scotorū homagij forma. 82.26
Stryuelin caſtrum obſeſſum 96.16
Scotorum prædatio.103.14
Scotorum regnum excommunicatum.103.33
Spenſeri exulant.104.36
Scoti bona Edw.2.ſpoliant. 105.20
Southampton a Gallis combuſta. 114.12
Saraceni incantatio de ſerpente. 117.44.
Scotorum ſtrages.118.26
Scoti deprædantur Penreth.138.35 & caſtrum de Werke.141.7. & Berwicum.141.33.
Sanguis de ligno fluens.141.43
Serlo captus.155.34

T.

THeobaldus duci Richardo aduerſatur.14.7. in gratiā cum duce redit.15.38
Thurſtinus rebellās fugit.15 20
Templarij deleti.37.45
Thomæ Cant.cædes.41.6
Turcarū induciæ cum chriſtianis. 49.
Tartarorū dominij origo.54.7
Taxa grauis.139.2
Turberuile ſuſpenſus.79.50
Thronus Scotorum delatus in Angliam.82. 8
Templarij capti.99.30. bona direpta 106.30
Taxa inaudita.135.6.164.5
Terræmotus.140.18
Taxa cleri & populi.170.7
Thom.Arundel Archiep.Cantuar. mors.183.52.

W.

WAltheoſus coniurationé in Guliel.pandit.32.7
Wulſtani virtus.33.18.mors.33.48
Walthamiæ canonici ſæcul. pellũtur.45.27
Weſtmon.ædificatum.57.34.
Walliæ princeps negat homagium 68.37
Wallenſes pacé petunt.69.3. ſpoliati.70.30
Wallia ſubacta.70.40
Wallėſium inſurrectio.78.18. ſubiguntur.79.10
Waſconia regi Angliȩ reſtituta.95 20.
Winchelſey moritur.100.38
Victoria naualis de Gallis.117.46.
Veſtium ſtatuta.128.10
Wickliffi ortus.135.15.opiniones.139.13 moritur.142.7
Gul.Cant.clerum opprimit.148.47
Walli rebellant.158.23
Wickami mors.167.30
Waldeni fortuna.169.52.

FINIS.

LONDINI,

in ædibus *Johannis Daij.*

Anno Dom. 1574.

¶ *Cum gratia & priuilegio Regiæ Maieſtatis.*

BF
128

DA
153
.A82
1574
QUARTO
c.1

4102700

12147

60427
collated px

- Prelims of Walsingham (Historia) bound before Asser; Parker's preface to the Asser bound after the preface of Walsingham
- Ff1 of Historia with natural paper flaw